

Naoa rəha uhgin nəniəkisən wi

North Tanna New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

MATIU	4
MAK	44
LUK	68
JON.....	110
WƏK MİN	143
ROM.....	179
1 KORIN.....	197
2 KORIN.....	212
KALESIA.....	222
EFESAS.....	230
FILIPAE	236
KOLOSI	240
1 TESALONAEKA.....	245
2 TESALONAEKA.....	249
1 TIMOTI	252
2 TIMOTI	258
TAETAS.....	262
FILIMON.....	265
HIPRUS	267
JEMES.....	283
1 PITA.....	288
2 PITA.....	294
1 JON.....	297
2 JON.....	302
3 JON.....	303
JUT.....	304
NOL ƏPƏN	306

MATIU

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Matiu

Matiu tәмәte naoa u. In etəm tuelef kit rəha Iesu. Nərgin kit min u Lifae. Matiu in etəm Isrel itəm tatos mәni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Mәto Iesu tәmaun-in mәmә in otuwa rəhan kit etәmim.

Tәмәte naoa u tatuwin o netәм Isrel, mәto tәмәte e nəghatən Kris itəm tahmen әm e Bislama rəha netәм min rafin ikin әh.

Naoa u tatilpin Oltesteman ne Niutesteman mәto-inu in tatәghat-in tepәt e nəghatən rəha ien min rəha Uhgın әupән itәм kәmәte e Oltesteman. E nian rəha Iesu, netәм Isrel kәmoatatig ahgin kapman rəha Rom. Kәmoatәsahgin suah kit itәм otuwa mosmegәh ilat. Koataun-in suah u mәmә Kristo, o Mesaea.

Matiu tәмәte naoa u mәmә otән-iarәp wir mәmә Iesu in Kristo (Mesaea), etәм itәм Uhgın tinәmән rәkis mәmә otәpanahl-ipa mәmә otuwa mosmegәh Isrel. Matiu tәmәghat-in nəghatən tepәt rəha Uhgın e Oltesteman itәм ien min kotәghat-in Iesu, kән matәgәtun mәmә nəghatən min u kotiet-pa e nәmegәhән rəha Iesu. Kән Matiu tolkeike mәmә netәmim okotitun mәmә Iesu in Kig itәм in ilis e kig min rafin.

Tipi Iesu Kristo rat min

(Luk 3:23–38)

1 Inu nərgi tipi Iesu Kristo rat min, kit in Kig Tefit, kән kit min in Epraham. †

² Epraham in tata rəha Aisak,
kән Aisak in tata rəha Jekop,
kән Jekop in tata rəha Juta ne pian min,
³ kән Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,

kән Peres in tata rəha Hesron,
kән Hesron in tata rəha Ram, ††

⁴ kән Ram in tata rəha Aminatap,
kән Aminatap in tata rəha Nason,
kән Nason in tata rəha Salmon,

⁵ kән Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,

kән Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,
kән Opet in tata rəha Jese, ‡

⁶ kән Jese in tata rəha Kig Tefit. ††

Kән Kig Tefit in tata rəha Solomon u rəhan mama in pәtan rəha Uria әupән,

⁷ kән Solomon in tata rəha Rehopoam,
kән Rehopoam in tata rəha Apia,
kән Apia in tata rəha Asa,

⁸ kән Asa in tata rəha Jehosafat,
kән Jehosafat in tata rəha Jehoram,
kән Jehoram in pipi rat rəha Usia,

⁹ kән Usia in tata rəha Jotam,
kән Jotam in tata rəha Ahas,

kән Ahas in tata rəha Hesekia,

¹⁰ kән Hesekia in tata rəha Manase,

kән Manase in tata rəha Amon,

kән Amon in tata rəha Josaea,

¹¹ kән Josaea in tata rəha Jekonaea ne pian min,
kән uarisig lan, tikimir min rəha noanol min rəha Isrel kәmotәmik ilat motuwın Papilon mәmә ilat okotuwa slef min rəhalat. ††

¹² Kән inu nərgi pipi min itәм tәmәtuoun e nian noanol min rəha Isrel kәmotuwın Papilon.

Jekonaea in tata rəha Sealtiel,

kән Sealtiel in pipi rəha Serupapel, †††

¹³ kән Serupapel in tata rəha Apiut,

kән Apiut in tata rəha Eliakim,

kән Eliakim in tata rəha Asor,

¹⁴ kән Asor in tata rəha Satok,

kән Satok in tata rəha Akim,

kән Akim in tata rəha Eliut,

¹⁵ kән Eliut, in tata rəha Eleasar,

kән Eleasar in tata rəha Matan,

kән Matan in tata rəha Jekop,

¹⁶ kән Jekop in tata rəha Josep u iәрman rəha Meri.

Kән Meri tәmilәs Iesu, kән kәtaun-in mәmә Kristo itәм Uhgın tәmән mәmә otahl-ipa.

¹⁷ Tәmәtuoun e Epraham mәtoarus-pән Kig Tefit, pipi rat min әm u neen kәmәte rәkis nərgilat, ilat fotin. Kән tәmәtuoun min e Kig Tefit mәtoarus-pән noanol min rəha Isrel kәmotuwın Papilon, pipi rat min ilat rafin fotin. Kән tәmәtuoun min e noanol min rəha Isrel kәmotuwın Papilon mәtoarus-pән Kristo itәм Uhgın tәmән mәmә otahl-ipa, pipi rat min ilat rafin fotin.

† 1:1 Jen 22:18; 1 Kron 17:11 †† 1:3 Jen 38:29–30; Rut 4:18–22

‡ 1:5 Rut 4:13–17 †† 1:6 2 Saml 12:24

†† 1:11 2 King 22–24; 2 Kron 36:10; Jer 27:20 ††† 1:12 Esra 3:2

Naiirən rəha Iesu Kristo

(Luk 2:1-7)

¹⁸ Inu namnusən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama rəha Iesu, nərgin u Meri, kinən rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otətəu-pən suah kit, nərgin u Josep. Məto e nian kəsueamən əh muatig kitiah, kən Josep təsuwinən əh mehm, məto Narmın Rəha Uhgın tinol məmə Meri tinəpək-əpək rəkis. ¹⁹ Kən rəhan iaguihl Josep in etəm ətuatip, kən tatətəlig-in məmə otapəs Meri, məto in təsolkeikeən məmə otol Meri taulis, kən nikin təht məmə otəsən-iarəpən kəm netənim.

²⁰ Məto nian nikin təmatəht məmə in otol nətəligən əh, kən nagelo kit rəha İəramərə təmuwa ron e napilairən mən-ipən kəm in məmə, "Josep, mipi Tefit rat. Onəkəsəginən məmə onakit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu suakəku əh tətətig lan, in təmisi-pən əm o Narmın Rəha Uhgın. ²¹ Kən in otıləs nətın kit iərman, kən onəkaun-in nərgin məmə Iesu məto-inu in otosmegəh rəhan min netənim e nolən tərət min rəhalat." ^{††} ²² Natimnat min rafin əh kəmotuwa kol əm nıpahrienən e nəghatən rəha İəramərə itəm rəhan kit ien təmən aupən ikin məmə, ²³ "Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwinən əh ron, otəpəs məwig, kən paniləs nətın kit iərman, kən okaun-in nərgin məmə Emanuel," ^{‡‡} inu nıpətın təmə, "Uhgın tətətig kitat min."

²⁴ Kən nian Josep təmaiir, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha nagelo rəha İəramərə. Kən təmuwin mit Meri muwa e rəhan latuənu məmə rəhan pətan, ²⁵ məto in təməsuwinən əh mehm matuwin matuwin mətoarus-pən Meri tiləs nətın iərman. Kən Josep təmaun-in nərgin məmə Iesu. ^{‡‡}

Netəm-iasol kəmotairahgin Iesu

2 Iesu təmaiir əpəh nıtən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig Herot Asol in təmatəramərə lan. Kən uarisig ikin, netəm-iasol min neen kəmotisi-par isəu motuwa Jerusalem. Kətenatig wir e nənən nıpəti məhau min. Kən motuwa motətapəh məmə, ² "Suakəku u in hiə, itəm in təmaiir məmə in kig rəha netəm Isrel? Emotehm rəhan məhau təmə əpəh par, kən ekoatuwa məmə ekotos-ipən nisaiiən kəm in." ^{‡‡}

³ Nian Kig Herot Asol təməto nəghatən əh, ilat netəm Jerusalem nikilat rafin təmərat. ⁴ Kən təmargəfimin pris asol min ne iəgətu min rəha Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, kən matətapəh olat məmə, "Kəristo itəm Uhgın tinəmən rəkis məmə otahl-ipa, in otaiir hiə?" ⁵ Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "In otaiir əpəh taon Petlehem e nıtən rəha Jutia. Məto-inu ien kit rəha Uhgın aupən, təməte tol min-nulan məmə, ⁶ "Ik Petlehem əpəh e nıtən Jutia, okol kəsənən məmə ik nat əpnapin e netəm-iasol min əpəh ikin Jutia, məto-inu etəm-iasol kit otisi-pən lam, kən in otətehm wir rəhak

† 1:18 Luk 1:27,35 †† Iesu, nıpəti tatən məmə, "İəramərə tatosmegəh" ‡ 1:21 Luk 1:31; 2:21 †† 1:23 Aes 7:14 ‡‡ 1:25 Luk 2:21 ‡‡† 2:2 Nam 24:17

min netəm Isrel tahmen-pən e etəm tatehm wir rəhan sipsip min." ^{‡‡}

⁷ Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kətenatig wir e nənən nıpəti məhau min kotuwa tuəfimin anion ilat, matətapəh olat məmə məhau əh təmə ətuatip e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in.

⁸ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwin Petlehem motegəs-in wir suakəku. Nian onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa məmə io min ekuwin mos-ipən nisaiiən kəm in."

⁹ Nian kəmotəto nəghatən əh, kəmotiet motuwin, kən motehm məhau ilouin itəm kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm min məhau əh, nikilat təmagien təmagien. Kən məhau un təmaupən-in ilat muwin matətul ətuatip əh suakəku ilouin tətəpıl ikin. ¹¹ Kən kəmotuwin əh imə, motehm suakəku ilau rəhan mama Meri. Kən kəmotisin nulilat moatos-ipən nisaiiən kəm suakəku əh. Kən kəmotielig nautə e rəhalat kətim min itəm nəmtılət tiəkis, moatos-ipən kəm in. Kəmoatos-ipən iəu in kol tatipit-ipit, ne nat kit min itəm nəmiəwin təwir nian katuwan e nigəm, nərgin u frankinsens, ne fomat itəm nəmiəwin təwir, nərgin u mir. ⁵

¹² Kən Uhgın təmən-ıəhau ilat e napilairən məmə okəsotitəlig-pənən o Kig Herot Asol. Kən inəh ilat kəmotawılək-in Kig Herot motuwin-pən e suatip pisin moatuwin iməlat ikin.

Josep ne Meri kəmaləs Iesu məhlagim məhaluwin əpəh İjip

¹³ Nian netəm kətenatig wir min u kəmotiet rəkis minoatuwin, kən nagelo kit rəha Uhgın təmuwa mietarəpa o Josep e napilairən matən-ipən kəm in məmə, "Ətul uəhai, mıləs suakəku ilau rəhan mama, onəkəhlagim məhaluwin əpəh İjip. Kən onatəhlatig əh-ikın mətoarus-pən io əm ekən-ipinə min kəm ik məmə onəkəhalitəlig-pa min, məto-inu otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in suakəku u məmə otohamnu."

¹⁴ Kən əmun e nian əh lapin, Josep təmətul mıləs suakəku ilau rəhan mama məhlagim mətəhaluwin əpəh İjip. ¹⁵ Kən kəmətəhlatig e nıməptən əh mətoarus-pən Kig Herot Asol otimis. Nat u tinuwa məmə otol nıpahrienən e nəghatən itəm İəramərə təmən rəkis aupən e nəghatən rəha ien kit tatən min-nulan məmə, "Emaun-in nətik iərman məmə otiet rəkis İjip." ^{5†}

Mopael min rəha Kig Herot Asol kəmotəhamnu nisualkələh nəman

¹⁶ Kən e nian Kig Herot Asol təmitun məmə netəm kətenatig wir e məhau min kəməsotolən nəwian motawılək-in motagim, kən nikin təmahmə pik agin. Kən in təmahl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwin Petlehem ne ikin min rafin titəlau lan, məmə okoteam-in nisualkələh iərman min itəm rəhalat nup təsaprəkisinən nup kəiu, kən okotohamnu ilat rafin. In

‡‡‡ 2:6 Maeka 5:2; Jon 7:42 § 2:11 Sam 72:10-15; Aes 60:6 §† 2:15 Hos 11:1

təmitəpun nup kəu nəhlan məto-inu nikin təməht məmə nian ətuatip əh itəm netəm kotenatig kə-motehm məhau lan. ¹⁷ Natimnat min u təmol nəghatən u tuwa mol nıpahrienən lan itəm ien Jeremaea tınəmən rəkis aupən ikin məmə, ¹⁸ "Netəm Rama kəmotəto pətan kit tətəsək tətəsək məto-inu tatəto tərət agin. Pətan əh in Rejel, in tətəsək o rəhan nısu-alkələh. Kən məsolkeikeən məmə suah kit otuwa məghat mıləs-ıpər min rəhan nətəlign məto-inu rəhan min nısualkələh kinotimis rafin." † ††

Josep ne Meri ne suakəku kəməhaliet Ijip məhalitəlig-pən Nasaret

¹⁹ Uarisig e nian Kig Herot Asol təmimis, məto Josep ne Meri ne suakəku katəhlatig əh əpəh Ijip, kən nagelo kit rəha Uhgın təmuwa o Josep e napılaiirən kit matən-ıpən kəm in məmə, ²⁰ "Josep. Ətul mıləs suakəku ne rəhan mama kən məhalitəlig-pən e nəptən əh Isrel, məto-inu netəm min u kəmotolkeike məmə okotohamnu suakəku, ilat kinotimis rəkis." ²¹ Kən Josep təmətul mıləs suakəku əh ne rəhan mama, kən məhalitəlig-pən min e nəptən əh Isrel.

²² Məto nian Josep təməto məmə Akeleas təmos nəmə rəhan tata Kig Herot Asol matərəməra e Jutia, kən in təməgin nitəlig-pənən Jutia. Kən Uhgın təməghat kəm Josep e napılaiirən kit min məmə in otəsuwinən Jutia, kən təmıet muwin ikin pisin e nitən asol Kalili. ²³ Kən kəməhaluwin mətəhlatig nitən əh Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, məmə otol nəghatən rəha ien min rəha Uhgın aupən otuwa mol nıpahrienən. İlat kəmotən-ıpən məmə, "Okotən məmə in etəm Nasaret." ‡

Jon Baptais tətəmnus-ıarəp nəghatən rəha Uhgın

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17;
Jon 1:19-28)

3 Nup min neen tınuwa minuwın rəkis, kən Jon Baptais təmıet-arəpa, kən mətəmnus-ıarəp nəghatən rəha Uhgın əpəh Jutia ikin taruən-aruən ikin, ² matən məmə, "Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motuwın o Uhgın, məto-inu, nian itəm Uhgın otərəməra e netəmim rafin tınatuwa iuəhkır." ††† Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhgın aupən, təmatəghat-in məmə, "Suah kit tətəun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmə, "İtəmat, otol əpen-əpenə rəha İərəməra, kən motol rəhan suatip tətəuətıp." †††
⁴ Jon tatuwin e natimnat itəm kəmol e nıməmə nat megəh kit katən məmə kamel, kən rəhan kətəut kəmol e nuwıgı kau, kən nıgin nagwənən, tatun pitip ne nahui sukapak. †††† Kən netəmim tepət kəmotisi-pən

† 2:18 Jer 31:15 †† E ves u, nərgin u Retiel, tatətul o mama min rafin rəha Isrel. ‡ 2:23 Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45 †† 3:2 Mat 4:17; Mak 1:15 †† 3:3 Aes 40:3 ††† Jon tatuwin e natimnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwın lan aupən. (2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm Isrel, nıkilat təmatəht məmə Elaija otitəlig-pa min e nətueintən nian kit min məmə otol əpen-əpenə e netəmim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisig, İesu təmuhapık lan məmə Jon in ien kit tahmen e Elaija itəm niki netəmim tətəht məmə otuwa min. (Mat 11:14, 17:10-13). ††† 3:4 2 King 1:8

Jerusalem, ne ikin min nitən Jutia, ne ikin min iuəhkır o nəhau əh Jotan, kəmotuwa məmə okotəplan Jon. ⁶ Kən kəmotən-ıarəp rəhalat nolən rat min, kən in təmol baptais elat e nəhau əh Jotan.

⁷ Məto nian Jon təməplan məmə Farisi min ne Satusi min tepət kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən təmən-ıpən kəm ilat məmə, "İtəmat nəkotahmen e təgəluə min! Rəhatəmat nolən teko-eko. ?Nikitəmat təht məmə okəmə nəkoatol əm baptais u, kən onəko-tagım tənın nalpınən ne neməha rəha Uhgın itəm otuwa? !Kəp! ⁸ Otol natimnat itəm koatəgətun məmə nəmotəuhlin nətəlign rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwın o Uhgın.

⁹ "Kən sotən atıpən kəm itəmat e nəsıtən məmə itəmat nəkotətuatıp əm məto-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !Kəp! Inu nat ərnapın əm. İatən kəm itəmat məmə nat ərnapın kəpiel min əm, məto Uhgın tıtun nəuhlinən ilat kotuwa noanol min rəha Epraham. ††††† Məto-inu roiu ne, Uhgın tınətul matıp rəkis məmə otahtıl-pən nig əpəh e nəukətın. Kən okəmə nig kit təsəe-inən noan itəm təwir, kən in otahtıl mərakın-pən e nigəm. ††

¹¹ "Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau məto-inu, itəmat nəmotəuhlin rəhatəmat nətəlign o nolən rat min rəhatəmat. Məto etəmim kit otuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Kən io ləhau agin, esahmen-pənən məmə ekiləs rəhan put tahmen e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmin Rəha Uhgın ne nigəm. ††††† In tatətul matıp o nakılən nolən rəha netəmim məmə otoor netəmim, tahmen-pən e etəm tətəsüm matoor nagwənən təwir ne nagwənən tərət. Tatos nagwənən təwir matuwın latuənu. Məto tətərakın-pən nagwənən tərət e nigəm asol itəm tatuəp namnun tıka."

Jon təmol baptais e İesu

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Kən İesu təmıet e nitən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə Jon otol baptais lan. ¹⁴ Məto Jon tatən-ıəhau əskasık in mən-ıpən məmə, "Tətuatıp əm məmə ik onəkol baptais lak. ?Təhro natuwa məmə ekol baptais lam?" ¹⁵ Məto İesu təmən-ıpən kəm in məmə, "Kəp. Pəs otol nəhlan roiu. E nolən əh, kilau okioal nat kit itəm Uhgın tolkeike." Kən Jon təmegəhan-in.

¹⁶ Kən Jon təmol baptais e İesu, kən roiu agin İesu təmə e nəhau, kən əmun nego e neai təmərah, kən təməplan Narmin Rəha Uhgın təmeıuıu-pa tahmen e mak, kən məpələh-pər lan. ††††† Kən nəwia Uhgın təmisi-pən e neai matən məmə, "Inu nətik keike itəm iakolkeike pik, kən nıkkı tagien pik ron." ††

§ 3:7 Mat 12:34; 23:33 †† Netəm Isrel, nıkilat təht məmə in nat asol məmə ilat noanol pahrien rəha Isrel, məto nat asol e nıganəmtı Uhgın məmə netəmim okotəkəike kəuhlin rəhalat nətəlign kən motol nəwian. ††† 3:9 Jon 8:33,39; Rom 4:12 †† 3:10 Mat 7:19; Luk 13:6-9 ††† 3:11 Jon 1:26-27,33; Wək 1:5 †† 3:16 Jon 1:32 †† 3:17 Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35

**Setan tamos-ipən-os-ipən
kəm Iesu**

(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

4 Kən Narmīn Rəha Uhgīn tāməghat-pən e nīkī Iesu mēmā in otuwīn əpəh ikin taruən-aruən ikin mēmā Setan otos-ipən-os-ipən kəm in. Kən Iesu təmuwīn ikin. ¹² Kən Iesu təmapəs nagwənən o nian foti, e nərauiəgən ne lapin, kən uarisig lan nəumis təmus pīk. ^{††3} Kən Setan təmuwa minatos-ipən-os-ipən kəm Iesu mən-ipən kəm in mēmā, “Okəmā ik Nəti Uhgīn, ən-ipən kəm kəpiel mīn pəs kotəuhlin ilat motuwa motol pīret lan.”

⁴ Məto Iesu təmuhalpīn nəghatən rəha Setan mēmā, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgīn mēmā, ‘Netəmim okol kəsotatīgən e nagwənən əm, məto okotatīg e nəghatən mīn rafin itəm tətisi-pən o Uhgīn.’” [‡]

⁵ Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e nətuei nimə əpəh ilis agīn e Nimə Rəha Uhgīn, ⁶ kən mən-ipən kəm Iesu mēmā, “Okəmā ik Nəti Uhgīn, ətīpən əpəh ləhau e nisip, məto-inu Naoa Rəha Uhgīn tatən mēmā, ‘Uhgīn otən-ipən kəm rəhan nagelo mīn mēmā okoatehm wīr ik, kən motiləs əm ik ilis e nelmilat mēmā nəkəsorinən nelkəm məsīn ne e kəpiel.’” ^{‡†}

⁷ Kən Iesu təmuhalpīn nəghatən rəha Setan mēmā, “Naoa Rəha Uhgīn tatən mīn mēmā, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat Iərəməə Uhgīn mēmā otol nat kit, kən mēmā onəkotəplan mēmā in tətatīg itəmat mīn, o kəp.’” ^{‡†}

⁸ Kən Setan təmit mīn Iesu mian əpəh ilis e nītət asol, kən tāməgətun in e kantri mīn rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne natimnat wīr agīn mīn rafin itəm kotatīg lan, ⁹ kən təmən-ipən kəm Iesu mēmā, “Natimnat rafin mīn əh, oekos-ipinə kəm ik mēmā onatərəməə olat, okəmā nəkisin-pa nulim kən məfak-pa kəm io.”

¹⁰ Kən Iesu təmuhalpīn rəhan nəghatən mēmā, “!Uwīn isəu, Setan! Naoa Rəha Uhgīn tatən mēmā, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəməə Uhgīn, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəlīgən.’” ^{‡††}

¹¹ Kən Setan təmagim mapəs Iesu, kən nagelo mīn kəmotuwa motasitu lan.

**Iesu tīnətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn
e nītən Kalili**

(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Kən e nian əh, kəmaskəlīm Jon Baptais kiləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu təməto nəghatən lan, kən in təmīet muwīn e nītən Kalili. ^{‡†††3} Kən təmapəs natīgən Nasaret, kən miet muwīn əpəh ləhau e taon kit, nərgin u Kapaneam, iuəhkīr o Lek Kalili, kən mətatīg ikin əh e nītən asol rəha noanol mīn rəha Sepulun ne Naptali aupən. ¹⁴ Təmuwīn ikin əh mēmā nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nīpahrienən lan itəm təmən aupən mēmā, ¹⁵ “Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəp-

† 4:1 Hip 2:18; 4:15 †† 4:2 Eks 34:28 ‡ 4:4 Dut 8:3, Kol 1:16-17 †† 4:6 Sam 91:11-12 ‡† 4:7 Dut 6:16 ‡†† 4:10 Dut 6:13 ‡††† 4:12 Mat 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20

tən rəha noanol rəha Naptali tatəmähl e suatip tatuwīn e lek Kalili, entənīpən-pən e nəhau Jotan. Inu nītən asol Kalili, ima Iaihlua mīn. ¹⁶ Netəm ikin kəmotatīg e napinəpən, məto kəmotəplan nəhag-əhagən asol kit. Kən tīnatian, kən nəhag-əhagən asol təmasiəgəpīn ilat itəm kəmotatīg e napinəpən rəha nīmīsən u tatəfətain ilat nian rafin.” [§]

¹⁷ Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn matən mēmā, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn, kən motitəlīg-pən o Uhgīn, məto-inu nərəməərəən rəha Uhgīn tīnatuwa iuəhkīr.” ^{§†}

Iesu təmaun-in netəmim kuwit mēmā okotətəu-pən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Iesu təmətaliwək e nīkali Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu ilau pian, Antru ne Saimon, u nərgin kit mīn u Pita. Ilau katuəra kin net e Lek Kalili məto-inu ilau etəmim mil rəha niuwən nəm mīn. ¹⁹ Kən təmən-ipən kəm ilau mēmā, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim mēmā okotuwa rəhak mīn netəmim.” ²⁰ Kən roiu agīn, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

²¹ Kən Iesu təmaliwək muwīn noan məsīn mīn, kən məplan suah mil kəiu mīn ilau pian, nərgilau u Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil. Katuəpələh e nīpəgnoa pot iləhal rəhalau tata matuəhl wīr rəhalau net mīn, kən Iesu təmaun-in ilau mēmā okuea miauarisig-in in.

²² Kən roiu agīn, ilau kəmuətul muapəs pot ne tata rəhalau, kən muətəu-pən Iesu.

**Iesu tāməgətun netəmim kən matol-wīr netəmim e
nīmīsən**

(Luk 6:17-19)

²³ Kən Iesu təmaliwək ikin mīn rafin e nītən Kalili, matəgətun netəmim əpəh e nimə mīn rəha nuəfīmīnən, kən matən-iarəp namnusən təwīr rəha nərəməərəən rəha Uhgīn kəm netəmim, kən matol-wīr netəmim itəm koatīmīs e nīmīsən rafin, ne netəmim itəm nīpətīlat tətət o nīmīsən rafin. ^{§††24} Kən namnusən e Iesu təmītəlau rafin e profens ikin Siria, kən netəmim kəmotəmīk netəmim rafin itəm koatīmīs motuwa o Iesu, rəhalat nīmīsən tol mīn-nulan: neen koatīmīs, neen nīpətīlat tītəhmə, neen narmin rat tətatīg elat, neen koatos nīmīsən rəha mənīg moataut, kən neen nīpətīlat məsīn təmīmīs. Məto Iesu təmol-wīr ilat.

^{§†25} Kən nīmanin netəmim kəmotiet e nītən Kalili, ne ikin Tekapolis, ne Jerusalem əpəh Jutia, ne ikin pīsīn mīn neen əpəh Jutia, ne ikin mīn entənīpən-pən e nəhau Jotan, kən ilat rafin kəmotuarisig-in Iesu. ^{§††}

**Əpəh ilis e nītət, Iesu tāməgətun rəhan netəmim itəm
koatuarisig-in in**

5 Nian Iesu təməplan nīmanin netəmim itəm koatətəu-pən in, kən in təmuwīn əpəh ilis e nītət,

§ 4:16 Aes 9:1-2 §† 4:17 Mat 3:2; 19:27 §†† 4:23 Mat 9:35; Mak 1:39; Wək 10:38 §† 4:24 Mak 6:55 §†† 4:25 Mak 3:7-8

kən məpələh, kən rəhan netəmim itəm koatuarisig-in in, ilat kəmotuwa. ² Kən minətuoun matəgəṭun ilat.

Netəmim itəm koatəṭig e nəwīrən pahrien

Iesu təmən məmə,

³ “Nakoatəṭig e nəwīrən pahrien nian nəkoatīləs-iəhau itəmat, moatən e nikitəmat məmə nakoatəkul-pən əm e Uhgīn. In nəwīrən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgīn, kən in tatərəməərə etəmat. †

⁴ Nakoatəṭig e nəwīrən pahrien nian nakoatasək kən nikitəmat tītahmə. †† In nəwīrən pahrien məto-inu, Uhgīn otos-iəhau nikitəmat. ‡

⁵ Nakoatəṭig e nəwīrən pahrien nian nəsotos-ipər atīpən itəmat. In nəwīrən pahrien məto-inu, o nian kit Uhgīn otos-ipinə nətueintən kəm itəmat u rəhan mīn. ††

⁶ Nakoatəṭig e nəwīrən pahrien nian nakotolkeike pīk e nikitəmat rafin agin məmə nəmegəhən rəhatəmat okotəṭuatīp e niganəmtī Uhgīn. In nəwīrən pahrien məto-inu, Uhgīn otol rəhatəmat nəmegəhən kotəṭuatīp e niganəmtīn. ††

⁷ Nakoatəṭig e nəwīrən pahrien nian nakotasəkitun netəmim. In nəwīrən pahrien məto-inu, Uhgīn otasəkitun itəmat.

⁸ Nakoatəṭig e nəwīrən pahrien nian nikitəmat tətutāp mēwīr. In nəwīrən pahrien məto-inu, onəkotəplan Uhgīn.

⁹ Nakoatəṭig e nəwīrən pahrien nian itəmat netəmim rəha nələhəuən nəməlinuən. In nəwīrən pahrien məto-inu, okaun-in itəmat məmə nenəti Uhgīn.

¹⁰ Nakoatəṭig e nəwīrən pahrien nian nəkoatol natīm-nat itəm kotəṭuatīp e niganəmtī Uhgīn, kən netəmim koatol tərət kəm itəmat ron. In nəwīrən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgīn, kən in tatərəməərə etəmat. †††

¹¹ “Nakoatəṭig e nəwīrən pahrien nian netəmim koatol natīm-nat mīn tərət kəm itəmat məto-inu itəmat netəmim rəhak, inəh koatən rat itəmat, kən moatərəkin itəmat, kən moateiuə-in itəmat moatən nəghatən tərət mīn moatərəkin itəmat lan. †††† Nī-pahrienən, netəmim kəmoatol nolən ahmen mīn əm kəm ien mīn aupən ikin itəm ilat koatol kəm itəmat. Kən otagian pīk, məto-inu nətəuən asol rəhatəmat tətəṭig əpəh e nego e neai. §

Sol ne nəhag-əhagən

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Itəmat nəkotahmen e sol kəm netəmim rafin e nətueintən. †† Məto okəmə rəhan nətehenən tīnikə, otahro muwa mətehen mīn? Təsəwīr mīnən o nat kit

† 5:3 Aes 57:15 †† Iesu təsən ətuatīpən ikin-u məmə suah kit təmahro nīkin tītahmə. Kəm-naka nīkin tītahmə o nolən rat rəhan, o kəm-naka nīkin tītahmə məto-inu suah kit tēmimīs, o kəm-naka in nat kit mīn. ‡ 5:4 Aes 61:2-3; Nol Əpən 7:17 †† 5:5 Sam 37:11 †† 5:6 Aes 55:1-2 ††† 5:10 1 Pita 3:14 ††† 5:11 1 Pita 4:14 § 5:12 2 Kron 36:16; Wək 7:52 †† Sol tatol nagwənən tatətehen wīr, kən məsəratən. Təwīr məmə nolən rəhatat otətasitu e netəmim məmə ilat kotuwa netəm kotəṭuatīp. Məto tərət okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netəmim e nolən rat.

mīn, okərəkin, kən netəmim kotaliwək lan. ¹⁴ Itəmat nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən. Taon itəm kəmol əpəh ilis e nitot, okol təsəhluaigən. †††† Kən etəmim kit tīkə məmə otasiepən e lait, kən məfətain-iəhau e kətim. Kəp, nian tasiepən e lait, kən in otəkəike mətu-pər ikin lait tatəpələh ikin məmə lait otasiəgəpīn rafin nīpəgnoa nīmə o netəmim rafin. †††† Kən e nolən ahmen mīn əm, otol rəhatəmat lait e nəmegəhən rəhatəmat tasīə məmə netəmim okotəplan wək wīr mīn itəm itəmat nəkoatol, kən ilat okotīləs-ipər nərgī tata Uhgīn itəm tətəṭig e nego e neai.” †††

Lou rəha Moses

¹⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Təsəwīrən məmə nikitəmat otəht məmə emuwa məmə ekərəkin Lou itəm Uhgīn təmos-ipən kəm Moses ne ien mīn aupən. !Kəp! Eməsuwamən məmə ekərəkin ilat, məto emuwa məmə ekol nīpətī nəghatən mīn əh okotuwa motol nīpahrienən. ††††† Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nian nəptən ne neai kətuatig, kən Lou, in mīn otatig. Kən okol nat kit otəsikəən lan, nat əpnapīn in leta əkəku agin, kən Lou otətul motol wək mətoarus-pa nəghatən mīn rafin rəha Lou kotuwa motol nīpahrienən lan. ††††† Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgəṭun netəmim mīn məmə ilat mīn okotapəs, nat əpnapīn in Lou kit ləhau agin, kən okotaun-in suah əh məmə in ləhau agin e nərəməərəən rəha Uhgīn. Məto suah kit itəm tatol Lou mīn əh, matəgəṭun netəmim lan, kən okotaun-in suah əh məmə in ilis agin e nərəməərəən rəha Uhgīn. †††††† Iatən nəhlan kəm itəmat məto-inu, rəhatəmat nolən otəkəike mətuatīp wīr agin e niganəmtī Uhgīn, taprəkīs-in nolən mīn rəha Farisi mīn ne iəgəṭun mīn rəha Lou itəm nīkilat əm təht məmə kotəṭuatīp wīr. Okəmə rəham nolən təsətuatīp wīrən nəhlan, kən okol nəsuwīnən matig ahgin nərəməərəən rəha Uhgīn.”

Suah kit itəm neməha tatol

(Luk 12:57-59)

²¹ Kən Iesu təmən mīn məmə, “Itəmat nəmotəto rəkīs nəghatən itəm iəgəṭun mīn kəmotən kəm pipi rat mīn rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmə, ‘Əsoto-hamnuən etəmim,’ kən ‘Etəmim itəm təməhamnu itəm, otəkəike mətul e niganəmtī kot mos nalpīnən.’ ††††† Məto io iatən kəm itəmat məmə, ††††† okəmə suah kit neməha tatol o nat kit pian təmol, kən tətutāp məmə suah əh itəm neməha təmol, otətul e niganəmtī kot. Kən okəmə suah kit tatən rat pian, kən tətutāp məmə in otətul e niganəmtī kaonsel asol. Kən okəmə suah kit

††† 5:14 Jon 8:12; 9:5 §† 5:15 Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 §†† 5:16 Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12 §† 5:17 Rom 3:31 §† 5:18 Luk 16:17; 21:33 §†† 5:19 Jem 2:10 §††† 5:21 Eks 20:13; Dut 5:17 §††† Iesu təməsənən məmə Lou in tərət. Məto in tatən-iarəp lou itəm təwīr pīk, kən matek nīki netəmim.

tatau-iärmis-in suah kit, † kæn tætuatip mæmæ etəm tæmæn næghatən əh otuwīn e nigəm asol. ††

²³ “Kæn o nat əh inəh, okəmæ nian natuwīn e olta e Nimə Rəha Uhgīn mæmæ onəkös-ipən nat kit kəm Uhgīn, mæto ikin əh, nikim tinəht piam itəm tatol neməha kəm ik o nat kit nəmöl kəm in itəm tēsahmenən, †²⁴ əpəs pitən rəham nat əh, kæn muwīn mæplan piam muəg-ətuatip-in nətəlīgən rəhatəlau, muapəs nolə tikimir, muea iolitilau min, kæn uarisig nəpanitəlīg muwīn mos-ipən nat kit rəham kəm Uhgīn e olta əpəh e Nimə Rəha Uhgīn.

²⁵ “Kæn okəmæ nəmöl nat kit tēsahmenən e etəmim kit, kæn etəmim un tolkeike mæmæ otīləs ik muwīn e kot, təwīr mæmæ nakuwīn uəhai əm, nian nəsiənən əh e kot, kæn muəg-ətuatip-in nīpəgnəmtīn rəhatəlau pitən. Okəmæ nakapəs, etəmim un otīləs-ipən ik e nelmī etəm tətakil næghatən, kæn etəm tətakil næghatən otos-ipən ik e nelmī polis, kæn polis otīləs-ipən ik e kalapus. ²⁶ Nīpahrienən iatən kəm itəmat mæmæ, okəmæ tol nəhlan, okol nəsiətən e kalapus mətoarus nakətou rafin agīn nalpīnən rəham.”

Etəmim itəm tətakläh-in pətan

²⁷ Kæn Iesu tatakəike matən-ipən kəm ilat mæmæ, “Itəmat nəmotətə rəkis næghatən u mæmæ, ‘Itəmat itəm nəmotol marit rəkis, nəsotakläh-inən nīpitan pisin min.’ †²⁸ Mæto io, io iatən kəm itəmat mæmæ nian suah kit itəm tinol marit rəkis tətəplan pətan pisin kit matolkeike mæmæ otakläh-in, kæn in tinol rəkis təfagə rat e nīkin, tahmen əm mæmæ in tinakläh-in pahrien. ²⁹ Okəmæ nīganəmtim tol ik natol təfagə, kæn təwīr mæmæ nakīləs-irəkis mərəkin. Təməwīr mæmæ nīpətīm məsin tikə, taprəkis-in nīpətīm rafin okərakin-pən e nigəm asol namnun tikə. †³⁰ Kæn okəmæ nelməm tol ik natol təfagə, kæn təwīr mæmæ nakətətip rəkis mərəkin. Təməwīr mæmæ nīpətīm məsin tikə, taprəkis-in nīpətīm rafin okərakin-pən e nigəm asol namnun tikə.” †† ††

Etəmim itəm tətəpəs rəhan pətan

(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ Kæn Iesu tæmæn min mæmæ, “Itəmat nəmotətə rəkis næghatən u mæmæ, ‘Etəmim itəm otəpəs rəhan pətan, in otəkəike mos-ipən naoa kit kəm in itəm tatəgətun mæmæ in tinapəs in.’ †³² Mæto io, io iatən kəm itəmat mæmæ, okəmæ pətan kit itəm təmöl marit təsuwīnən mehm suah pisin kit, mæto rəhan iərman tatol tifos mətəpəs in, kæn suah un tatol təfagə rat. Kæn okəmæ pətan əh tatətəu-pən suah pisin, kæn pətan əh tatol təfagə, mæto nəmkakīəhən rəha iərman

† Nəghatən u “tatau-iärmis-in,” tətəghat-in næghatən min tahmen e “Ik iärmis,” o “Ik ialmə,” o “Rəhm-kapə təpiə,” o “Ik nəti iärmis.” †† 5:22 1 Jon 3:15 † 5:23 Mak 11:25 †† 5:27 Eks 20:14; Dut 5:18 †† 5:29 Mat 18:9; Mak 9:47 ††† Inu nīmā næghatən itəm tatəgətun mæmæ Iesu tolkeike mæmæ kitat okotəkəike motol wək əskasik o napəsən rəhatat nolən rat min. ††† 5:30 Mat 18:8; Mak 9:43 § 5:31 Dut 24:1-4; Mak 10:4

rəhan aupən. Kæn suah u itəm tatit pətan əh, in min tatol təfagə.”

Noanawil min

³³ Kæn Iesu tæmæn min mæmæ, “Nəmotətə rəkis næghatən kit min itəm iəgətun min kəmotən kəm rəhatat pipi min aupən mæmæ, ‘Nəsotətgəhlən noanawil min rəhatəmat itəm nəmotos, mæto nəkotəkəike motol nat naka itəm nəmotos noanawil lan kəm Uhgīn mæmæ nəkotol.’ †³⁴ Mæto io, io iatən kəm itəmat mæmæ, sotos əmən noanawil o nat kit mæmæ otol rəhatəmat næghatən təkaskik. Sotosən noanawil o nego e neai mæto-inu ikin əh Uhgīn tatəramərə lan, kæn nolən əh tahmen mæmæ noatos noanawil o Uhgīn. †³⁵ Kæn sotosən noanawil o nətuein-tən mæto-inu ikin əh Uhgīn tatəramərə lan, kæn nolən əh tahmen mæmæ noatos noanawil o Uhgīn. Kæn sotosən noanawil o Jerusalem mæto-inu ikin əh in taon rəha Uhgīn, u in Kig asol ikin, kæn nolən əh tahmen mæmæ noatos noanawil o Uhgīn. †³⁶ Kæn sotosən noanawil o rəhatəmat-kapə, mæto-inu rəhatəmat nəsanənən tikə mæmæ nakotəuhlin noanutəmat kit tuwa məruən o mapīn. Uhgīn əm tatəramərə e natim-nat e nəmegəhən rəhatəmat. Kæn nolən əh tahmen mæmæ noatos noanawil o Uhgīn. ³⁷ Mæto apəs rəhatəmat næghatən nian rafin otən əm nīpahrienən. Kæn okəmæ rəhatəmat nətəlīgən e nat kit in ‘əwəh,’ kæn nakotən əm mæmæ, ‘əwəh.’ Kæn okəmæ rəhatəmat nətəlīgən e nat kit in ‘kəpə,’ kæn nakotən əm mæmæ, ‘kəpə.’ Nəghatən min itəm kotaprəkis-in ‘əwəh’ o ‘kəpə,’ koatīsī-pən e Setan.”

Nalpinən (Luk 6:29-30)

³⁸ Kæn Iesu təmatəkəike matən mæmæ, “Nəmotətə rəkis næghatən kit mæmæ, ‘Okəmæ suah kit tərəkīn nīganəmtim kit, kæn netəmim okotərəkīn min nīganəmtim kit. Kæn okəmæ suah kit tərəkīn nəluəm kit, kæn netəmim okotərəkīn min nəluin kit.’ †³⁹ Mæto io, io iatən kəm itəmat mæmæ, nəsalpīnən nəratən kəm etəmim itəm təmöl tərət kəm ik. Okəmæ suah kit təhai ik mem nīkapīm matip, kæn nakəkəike maləlin-pən min nīkapīm mol pəs tem min. ⁴⁰ Kæn okəmæ suah kit tīləs ik mian e kot, kæn matəkəike ron ik mæmæ nakos-ipən rəham sot əkəku kəm in mæmæ otəg-ətuatip-in rəhatəlau nəratən, kæn nakəkəike mos-ipən min rəham sot asol. ⁴¹ Kæn okəmæ mopael kit rəha netəm Rom tatakəike ron ik mæmæ nəkiləs rəhan kətīm muwīn kilometa kitīəh, mæto ik nakəkəike mīləs min muwīn kilometa kit min tol kəiu. ⁴² Okəmæ suah kit tatesiə-in ron ik, kæn ik nakəkəike mos-ipən kəm in. Kæn okəmæ suah kit tolkeike mæmæ in otos rəham nat kit muwīn kənu mos mītəlīg min muwa, kæn nəsenən mæmæ nakapəs, nakəkəike mos-ipən.”

† 5:33 1 Kor 7:10-11 †† 5:33 Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21 §† 5:34 Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12 §†† 5:35 Sam 48:2; Aes 66:1 §† 5:38 Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21

Nolən rəha nolkeikeən tikimir min

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ Kən Iesu təmən min məmə, “Nəmotəto rəkis məmə, ‘Onəkotolkeike rəhatəmat min, kən motetəhau tikimir min rəhatəmat.’ ^{†44} Məto io, io iatən kəm itəmat məmə onəkotolkeike rəhatəmat tikimir min, kən motəfak o netəm min u itəm koatol nəratən kəm itəmat, ^{†45} kən nolən əh otəgətun məmə itəmat nenəti Uhgın rəhatəmat itəm tətətiğ ilis e nego e neai. Kən otol nəhlan məto-inu rəhatəmat tata Uhgın təmol mitgar tətasiəgəpın netəmim itəm kotəwir ne netəmim itəm kotərat, kən in mətəhl-ipa nuhuən kəm netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən tətəuatip, ne netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən təsətuatipən. ⁴⁶ ?Okəmə nakotolkeike əm netəm min u itəm kotolkeike itəmat, kən nikitəmat təht məmə Uhgın otətou itəmat o nolən kit itəm təwir? !Kəp! !Netəm min u itəm koatos məni rəha takis, itəm katən məmə netəm rat, ilat min kotolkeike ilat min! ⁴⁷ ?Kən okəmə nakotos əm itəmat min neen moatəghat kəm ilat min, məto tahro? ?Nikitəmat təht məmə nəkoatol nat kit itəm in təwir taprəkis-in netəm əpnəpın? Kəp. Netəmim min itəm kəsotitunən Uhgın, ilat min koatol nəhlan. ⁴⁸ Tol nəhlan, itəmat nenəti Uhgın, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwir mətuatip nian rafin, tahmen-pən əm məmə rəhatəmat Tata Uhgın in tatol.” ‡

Nolən min itəm təwir kəm Uhgın

6 Kən Iesu təmən min məmə, “Sotolən məmə nəkotol nolən min itəm təwir kəm Uhgın məmə netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol məmə netəmim okotəplan, kən Uhgın əpəh e nego e neai otəsətouən itəmat ron. †

Nolən itəm təwir o nos-ipənən kəm ian-rat min

² “Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat, nəsotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik. Nian ilat kotasitu e ian-rat min, rəhalat iolwək min koatahl təwi moatol-arəp e nimə rəha nuəfiminən ne ihluə e suatip asol məmə netəmim okotitun. Koatol nəhlan məmə netəmim okotitun. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisaiiən rəha netəmim. ³ Məto itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat, nəkotəkəike motol məmə netəmim okəsotəplanən, nat əpnəpın rəhatəmat min netəmim. ⁴ Otol nəhlan məmə netəmim okotərat rəhatəmat nolən wir min, kən rəhatəmat Tata itəm tətəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir min.”

Nolən rəha nəfakən

(Luk 11:2-4)

⁵ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgın e nəfakən, kən sotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik. Netəm min əh, ilat kotolkeike məmə okotətul əpəh e nimə rəha nuəfiminən, ne ihluə e suatip asol, kən motəfak məmə netəmim okotəplan motəto ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisaiiən rəha netəmim. ^{‡6} Məto nian nakotəghat kəm Uhgın e nəfakən, nakotuwın əpəh e nipəgnoa nimə rəhatəmat, kən motətosig e toa, kən motəfak kəm Uhgın itəm tətətiğ ikin əh itəm netəmim kəsotəplanən itəmat. Kən rəhatəmat Tata itəm tətəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir min.

⁷ “Kən nian nakotəghat kəm Uhgın e nəfakən, sotəgətəinən nəghatən min tepət tepət u nipətin tikə, tahmen e netəm kotərat Uhgın. Nikitəmat təht məmə rəhalat uhgın min okotəto ilat o nəghatən min tepət itəm koatəfak moatən. ^{‡‡8} Sotolən məmə ilat ne, məto-inu uarisig nakotəpəh ron, məto rəhatəmat Tata Uhgın tinitun rəkis nat naka itəm nakotoleike. ^{‡‡‡}

⁹ “Kən tol min-nəhlan, nian nakotəghat kəm Uhgın e nəfakən, kən otəfak mihin nulan:

‘Tata rəhatimat itəm nətatig e nego e neai, pəs netəmim kotisiai-in ik.

¹⁰ Pəs nəməmə rəham tuwa, kən pəs nat itəm ik nakotolkeike in otuwa mol nipahrienən lan ikin-u e nətueintən, tahmen-pən əm ilis e nego e neai. ⁵

¹¹ Os-ipa nagwənən kəm itimat tahmen-in rəha nian roiu.

¹² Kən aluin məsalpınən, nolən rat min rəhatimat, tahmen-pən əm məmə itimat ekotaluin məsotəkalim-iəkisən e nikitimat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol nəratən kəm itimat. ^{5†}

¹³ Kən segəhan-inən itimat ekotuwın ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm məta oekotakia motol nolən rat, məto os-irəkis itimat e nelmi Setan.’ ^{5††}

¹⁴ “Okəmə itəmat nəkotaluin, məsotəkalim-iəkisən e nikitəmat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgın e nego e neai, in otaluin məsalpınən, rəhatəmat nolən rat min. ^{5‡15} Məto okəmə itəmat nəsotaluinən, motəkalim-iəkis e nikitəmat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən okol rəhatəmat Tata Uhgın otəsəluinən kən malpın nolən rat min rəhatəmat.”

Nolən rəha nətuakəmən

¹⁶ Kən Iesu təmatən min məmə, “Nian nakotətuakəm motəpəs nagwənən motəfak kəm Uhgın, sotolən nigəmətəmat təpou tahmen-pən e netəm min u itəm rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik. Ilat

† 5:43 Lev 19:18 †† 5:44 Eks 23:4-5; Luk 23:34; Wək 7:60; Rom 12:14,20 ‡ 5:48 Lev 19:2; Dut 18:13 †† 6:1 Mat 23:5

‡‡ 6:5 Mat 23:5; Luk 18:10-14 ‡‡† 6:7 1 King 18:26-29 ‡‡‡ 6:8 Mat 6:32 § 6:10 Luk 22:42 §† 6:12 Mat 6:14-15; 18:21-35 §†† 6:13 Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18 §‡ 6:14 Mak 11:25-26

koatol niganəmtilat tol pisin, məmə netənim okotəplan ilat məmə nəumis tinus ilat, kən netənim okotisi-ai-in ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisiaiən rəha netənim. ^{†17} Məto nian nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgın, onəkotaikuas e niganəmtitəmat, kən motol-pən oel etəmat, ^{†18} məmə netənim okəsotəplanən məmə nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgın, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otə-tou itəmat o rəhatəmat nolən wir min."

Nat təwir əpəh e nego e neai
(Luk 11:34-36)

¹⁹ Kən Iesu təmatən min məmə, "Təsəwirən məmə nəkotuargətəin rəhatəmat nat wir min e nətueintən u məmə rəhatəmat nautə oterət, məto-inu e nətueintən u, win min kotitun nunən, kən namtəən titun nərəkinən natimnat min əh, kən iakläh min kotitun nəhapən rəhatəmat nimə motuwın imə kəkläh-in rəhatəmat natimnat. ^{†20} Məto təwir məmə nəkotu-argətəin rəhatəmat nat wir min əpəh e nego e neai. İkin əh win min kəsotunən, kən namtəən okul təsərəkinən natimnat min əh, kən iakläh min okul kəsotakläh-inən. ^{†21} İatən nəhlan məto-inu, ikin pəhrüən rəhatəmat natimnat wir min koatəmahl ikin, məto nian rafin nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin əh.

²² "Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nipətım. Okəmə niganəmtim mil kuəwir, tahmen əm məmə nipətım tərıoah e nəhag-əhagən. ²³ Məto okəmə niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nipətım in tərıoah e naluginən. !Kən okəmə nəhag-əhagən e nipətım in napinəp əmən, tahmen əm məmə ik nəkətətig e napinəpən asol agın-əh!
‡

²⁴ "Etənim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgın ne məni e nian kitəh əm."

**Təsəwirən məmə
nakotətəlig-in pik**
(Luk 12:22-31)

²⁵ Kən Iesu təmən məmə, "Kən o natimnat min əh, io iatən kəm itəmat məmə, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik rəhatəmat nəmegəhən məmə onəkotun naka, kən motənim naka. Kən təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik nipətıtəmat məmə onəkotos hiə rəhatəmat napən. ?Nəukəti nəmegəhən rəhatimat tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ?Kən naka in nat asol o nipətıtəmat, napən, o kəp? Kəp. ^{‡26} Otəplan-tu məni min

† 6:16 Aes 58:5-9 †† 6:19 Jem 5:1-3 ‡ 6:20 Mat 19:21; Luk 18:22 †† Nipətın kit rəha "niganəmtim mil kuəwir" təmə, ik etəm kit itəm nıkim tagien o nasitüən netənim e rəham məni. Kən nipətın kit rəha "niganəmtim mil kuərat" təmə, ik iaumis kit. †† 6:25 Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7

itəm koatiwig moatan. İlat kəsotasumən, kən ilat kəsotələhəu-wirən nagwənən e nipəgnoa nimə, məto Tata rəhatəmat e nego neai, in tatos-ipən nagwənən kəm ilat. ?Kən e niganəmtin, nikitəmat təht məmə in tolkeike pik itəmat taprəkis-in məni min? !Əwəh! ^{‡‡27} ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.

²⁸ "Kən təhrol nikitəmat tatəht pik napən onəkotuwın lan? Nikitəmat təht-tu nəgui nig min itəm koatəwiə ərnapın əm. İlat kəsotol pikən wək o nəhlən rəhalat napən. ²⁹ Məto ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in etənim rəhan nautə tepət, kən rəhan napən itəm tatuwin-in, ilat kotəwir motaprəkis. Məto nəgui nig ərnapın min kotəwir taprəkis-in rəhan napən. ^{‡‡30} Uhgın təmol manuwił ərnapın əm təwir pik e nəgui nig min əh. Məto manuwił əh in rəha nian kitəh əm, kən olawig kuwan e nigəm. ?Kən okəmə Uhgın tatol-wir manuwił əh, kən nikitəmat təht məmə Uhgın otos-ipinə napən itəm nəkotəkəike motuwın lan? !Əwəh! In otol nəhlan. !Ei, rəhatəmat nahatətəən in təkəku agın!

³¹ "Tol nəhlan, təsəwirən məmə itəmat nakotətəlig-in pik məmə, ?Ekotun naka? o ?Ekotənim naka? o ?Ekotos hiə napən motuwın-in? ³² Sotətəlig-in pikən. Netəm itəm kotəruru Uhgın, ilat koatətəlig-in pik natimnat itəm tol nəhlan. Məto itəmat nenəti Uhgın min, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in titun məmə nəkotəkəike motos natimnat min əh. ^{§33} Məto pəs onəkotol nərəmərəən rəha Uhgın, ne nəmegəhən ətuatıp itəm Uhgın tolkeike, ilau okuətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgın otos-ipinə min natimnat min əh kəm itəmat. ^{§†34} Tol nəhlan, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik natimnat itəm onəkotəkəike motos olawig, məto-inu natimnat rəha olawig, ilat rəha olawig. Nəratən rəha nian kitəh, in tınahmen rəkis rəha nian kitəh.

**Sotakilən nolən rəha
suah kit min**
(Luk 6:37-38, 41-42)

7 Okəmə nakotakil rat netənim, kən Uhgın otələhəu nəghatən rəha nalpinən rəhatəmat. ^{§††2} Tol nəhlan məto-inu, nəghatən əskasik itəm nakoatən məmə suah kit in etəm rat, kən Uhgın otətəu-pən əm o nənən rəhatəmat nolən rat min. Okəmə nakotakil etənim e nolən itəm tətəuatıp, kən Uhgın otakil itəmat e nolən itəm tətəuatıp. Məto okəmə nakotakil rat netənim e nolən əskasik, kən Uhgın otakil itəmat e nolən ahmen min əm. ^{§†3} ?Təhro nakoatən nımismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat min, məto itəmat nəsotəplanən nig asol itəm tətətig e niganəmtitəmat? ⁴ ?Kən təhro nakoatən məmə, ?Ei piak, pəs ekos-

‡‡† 6:26 Mat 10:29-31; Luk 12:6-7 ‡‡‡ 6:29 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6 § 6:32 Mat 6:8 §† 6:33 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17 §†† 7:1 Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12 §† 7:2 Mak 4:24

irækis nimismisi nig e niganæmtim, mæto nəsotəplanən nig asol e niganæmtitəmat? ⁵ !Rəhatəmat nənən təwir, mæto nikitəmat tamkimik! Otaupən, motos-irækis nig asol e niganæmtitəmat, kən nəkotitun nəplan wırən nohrækisən nimismisi nig itəm tətətig e niganæmti pi-ətəmat min.

⁶ “Sotos-ipənən natimnat rəha Uhgın kəm kuri min, kən sötəra-kin-pənən rəhatəmat nat wir min kəm pikəs min. † Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair motus itəmat.”

Nolən ətuatip o nətapəh-inən nat kit o Uhgın

(Luk 11:9-13; 6:31)

⁷ Kən İesu təmatəkəike matən məmə, “Ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgın o natimnat, kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs toa oterəh otəmat. †⁸ Ekən nəhlan mæto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okotos. Kən netəm min u itəm koategəs-in, kən okotehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat. ‡

⁹ “?İtəmat pah, nian nətın tətətapəh-in pıret, mæto in tatos-ipən kəpiel? !Kəp! ¹⁰ ?O, nian in tətətapəh-in nəm, mæto in tatos-ipən sinek? !Kəp! ¹¹ Nat ərnapın itəmat netəmim rəha nətueintən nakotərat, mæto nakoatos-ipən natimnat wir min kəm nenətitəmat min. !Mæto Tata Uhgın e nego e neai, nolən rəhan in təwir pik məprækis-in nolən rəhatəmat, kən nıpahrienən, in otos-ipən natimnat wir min kəm netəm min u itəm koatətapəh-in ron! †¹² Kən tol nəhlan, otol təwir kəm netəmim rafin e nolən min rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat. Inu nıpəti Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses, ne nəukəti nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien min aupən.” ††

Suatip kəiu

(Luk 13:24)

¹³ İesu təmən min məmə, “İtəmat onəkotəkəike motuwın-pən e nafiluə itəm təkəku, mæto-inu nafiluə itəm iahgın ne suatip itəm timətığ əm tatuwin o nərəkinən, kən netəmim tepət koatuwin-pən e nafiluə əh. ¹⁴ Mæto nafiluə itəm təkəku, ne suatip itəm tiəkis tatuwin o nəmegəhən, kən netəmim noan məsin əm okotəplan.”

Nig ilau noan

(Luk 6:43-44)

¹⁵ Kən İesu təmən məmə, “Oatəto wir itəmat o ien eiueiuə min. İlat koatuwa moatəghat mətığ e nolən əpou tahmen e sipsip, mæto əpəh imə e nikilat, ilat kotahmen e kuri iarupın. ††¹⁶ Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nikilat. Netəmim okol kəsotuwınən e nolkosik o iapil-iapil

† Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “sotəra-kin-pənən rəhatəmat perel kəm pikəs min.” Perel u, in kəpiel kit itəm nəmın tiəkis. Təmisipən e niki iarou. Kəm-naka, “kuri” ne “pikəs” katuəpsen-pən netəm rat. †† 7:7 Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 ‡ 7:8 Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22 †† 7:11 Jem 1:17 †† 7:12 Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10 ††† 7:15 Mat 24:24; Wək 20:29; 2 Pita 2:1

moatəhl noa nig itəm təwir mətəhen tahmen e krep o fik. †††¹⁷ Tol min-nulan, nig itəm təwir tatəe-in noan itəm təwir, mæto nig itəm tərət tatəe-in noan itəm tərət. ¹⁸ Nig itəm təwir okol təsoe-inən noan itəm tərət, kən nig itəm tərət, okol təsoe-inən noan itəm təwir.

¹⁹ Nig min rafin itəm kəsotəe-inən noalat itəm təwir, okətə rækis ilat, kərəkin-pən ilat e nigəm. †²⁰ Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiuə min əh, onəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nikilat. ††

²¹ “Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io motən məmə, ‘İərəməərə, İərəməərə,’ itəm ilat kotitun nuwinən motatığ ahgın nərəməərəən rəha Uhgın mæto ilat min əm u itəm koatol nəwia rəhak Tata itəm tətətig e nego e neai. †††²² E nian Uhgın otakil netəmim rafin, netəmim tepət okotən kəm in məmə, ‘!İərəməərə, İərəməərə!

?Təhro? ?Nəkıtun o kəp məmə, itimat emotən-iarəp nəghatən rəham itəm nəmos-ıpa kəm itimat, kən motəhg-iarəp narmın rat min e nərgəm, kən motol natimnat pıspis min e nərgəm?” ²³ Kən oekən-ipən ətuatip kəm ilat məmə, ‘Aupən ekəruru itəmat, kən u-roiu min ekəruru itəmat. !Otuwin isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən tərət!’” ††

Etəmim kəiu kəmiailəkin nimə

(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

²⁴ Kən İesu təmol namnun rəhan nəghatən məmə, “Okəmə itəmat u itəm nəmotətə nəghatən min u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e etəmim itəm tenatığ, in təmiləkin-pən nəukəti rəhan nimə e kəpiel.

²⁵ Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətəg asol teləl moh nimə. Mæto nimə təsietən mæto-inu kəmiləkin-pən nəukətın e kəpiel. ²⁶ Okəmə itəmat u itəm nəmotətə nəghatən min u rəhak kən məsotolən, kən onəkotahmen e etəmim itəm təsətəlig-in wırən nolən natimnat kən in ialməl, in təmiləkin-pən nəukəti rəhan nimə e niməkləkil əm. ²⁷ Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətəg asol teləl moh nimə. Kən nimə təmıet, kən nian təmıet, mæto təmərat agın.”

Nəghatən rəha İesu, nəsanənən tətətig lan

²⁸ Kən nian İesu təmol namnun rəhan nəghatən, kən netəmim narmilat təmiwig pik ron, ²⁹ mæto-inu nian tatəgətun, sənəmə tahmen e rəhalat iəgətun min rəha Lou, mæto rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin. †††

İesu təmol-wir suah kit təmos nimisən u leprosi

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

8 Nian İesu təmeiuaiu-pa e nitot, netəmim tepət kəmotətəu-pən. ² Kən suah kit nimisən u leprosi †† tə-

††† 7:16 Kal 5:19-22; Jem 3:12 § 7:19 Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 §† 7:20 Mat 12:33 ††† 7:21 Luk 6:46; Jem 1:25 §† 7:23 Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2 Tim 2:19 ††† 7:29 Mak 1:22; Luk 4:32 †† E Nəoa Rəha Uhgın, nəghatən u “leprosi” tatəghat-in nimisən pısın pısın min rəha nuwigıtəm. Nimisən min u tətəra-kin nuwigıtəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tamkimik e niganæmti Uhgın. Afın Lev 13-14.

mol tæmuwa ron, misin-pæn nulin o Iesu, kæn mæn mæmæ, "Iæræmæ, okæmæ nakolkeike, kæn nækitun nol-wiræn io kæn mafæl rækis namkimikæn lak." ³ Kæn Iesu tæmæg-æfæmæh-in nelmin mælæhæu-pæn lan, mæn mæmæ, "Æwæh. Iakolkeike. Æwir-ta." Kæn roiu agin-æh, nimisæn leprosi tæmagim mikæ lan. ⁴ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, "Æsæn-iaræpæn natimnat min u kæn netæmim, mæto uwîn æm mehm pris kit pæs in teh mæmæ nipætîm tinol min-nulan, kæn os-ipæn kæn in nat u itæm Lou ræha Moses tæmæn o suah kit itæm ræhan leprosi tinikæ, kæn netæmim okotitun mæmæ nî-pahrienæn ninæwir, kæn ræham namkimikæn tinikæ." †

Nahatætæn ræha etæm-iasol kit ræha mopael min

(Luk 7:1-10)

⁵ Kæn Iesu tæmuwîn miet-aræpæn æpæh e taon Kapaneam, kæn etæm-iasol kit ræha mopael min ræha netæm Rom tæmuwa mæplan Iesu, kæn mætasæk-pæn ron matæn mæmæ, ⁶ "Iæræmæ, ræhak iolwæk tatîmis, kæn mætapîl æpæh e nimæ ræhak, nipætîm rafin tæmîmis, kæn tatæto tærat pik." ⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, "Oekimnæ mol in tæwir min."

⁸ Kæn etæm-iasol ræha mopael min tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, "Iæræmæ, io etæmim kit itæm esætutîpæn, kæn esahmenæn mæmæ ik onækuwa e ræhak nipægnæ nimæ. Æn æm næghatæn kit, kæn ekîtn mæmæ in otæto tæwir min. ⁹ Ekîtn mæmæ nimisæn æh otækæike mol næwîam, mæto-inu io min, ræhak netæm-iasol min kotæræmæ, kæn iatol næwîalat, kæn mopael min neen æh-ikîn itæm io ekæræmæ elat. Okæmæ ekæn kæn kit mæmæ, 'Uwîn,' kæn tuwîn. Kæn okæmæ ekæn kæn kit mæmæ, 'Wa,' kæn tuwa. Kæn okæmæ ekæn kæn ræhak slef mæmæ, 'Ol nat u,' kæn tol nat æh."

¹⁰ Nian Iesu tæmæto næghatæn æh, kæn narmîn tæmî-wîg pik ron, kæn tæmæn-ipæn kæn netæmim itæm koatu-arisig-in mæmæ, "Nîpahrienæn iakatæn kæn itæmat mæmæ, suah u sænæm in etæm Isrel. Kæn nat ærnapîn noanol min ræha Isrel, mæto esehmæn ilat kit itæm ræhan nahatætæn tæskasik tahmen-pæn lan. ¹¹ Iatæn kæn itæmat mæmæ netæmim tepæt okotîsî-pæn e nikalîn par ikîn ne e nikalîn pah ikîn, okotuwa motagwæn kit-tiæh e tepîl ilat Eraham, ne Aisak, ne Jekop æpæh e næræmæ, æpæh e nego e neai. ¹² Mæto itæmat noanol ræha Isrel itæm Uhgîn tæmaupæn mîtæpun itæmat mæmæ in otæræmæ etæmat, in otærakîn-pæn itæmat ihluæ e napînæpæn, kæn ikîn æh, netæmim okotasæk kæn moatæto tærat, kæn moatægætæn naluilat min." ‡

¹³ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn etæm-iasol ræha mopael min mæmæ, "Atuwîn. Ræham iolwæk otæwir tol æm mæmæ inu ne næmahatætæ mæmæ Uhgîn otol mihin." Kæn e nian ætuatîp æh, nipætî iolwæk ræha etæm-iasol ræha mopael min tæmuwa mæwir min.

Iesu tæmol nimisæn tepæt kotæwir min

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Kæn Iesu tæmuwîn e nimæ ræha Pita, kæn muwîn imæ mæplan uhu Pita tatætæp-ætæp mætapîl. ¹⁵ Kæn tæmæg-æfæmæh-in nelmin mek nelmi pætaguîhl un, kæn nætæp-ætæpæn tæmagim mikæ, kæn tinætul. Kæn minatol nagwænæn nigî Iesu.

¹⁶ Kæn ehnaipæn in, netæmim kæmotæmik netæmim tepæt itæm narmîn rat tætatîg elat motuwa o Iesu, kæn Iesu tæmæhg-iaræp narmîn rat min e næghatæn æm ræhan, kæn mol-wîr netæmim rafin itæm koatîmis.

¹⁷ Natimnat min æh tæmol næhlan mæmæ otol næghatæn ræha ien Aesæa tuwa mol nîpahrienæn lan, itæm tæmæn aupæn ikîn mæmæ,

"In tæmos-irækis nimisæn min ræhatat, kæn mol nipætîtat min itæm kotahmæ, kotæwir." ††

Etæmim kæiu kæmioalkeike mæmæ okiauarisig-in Iesu

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Kæn nian Iesu tæmæplan nîmanin netæmim itæm koatîtælau in, kæn tæmæn-ipæn kæn ræhan netæmim mæmæ okotuwin e nikalî lek entænîpæn-pæn. ¹⁹ Kæn iægætun kit ræha Lou tæmuwa mæn-ipæn kæn in mæmæ, "Iægætun. Hiæ ikîn onakatuwin-pæn ikîn, oekætæu-pæn ik."

²⁰ Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, "Kuri iarupîn min, ræhalat nîpæg tatîg o napîlæn, kæn mænîg min nî-maalat tatîg o napîlæn. Mæto Næti Etæmim, †† in ræhan nimæ ræha napîlæn tikæ mæmæ otuwîn mapîl ikîn." †††

²¹ Kæn etæmim kit min ræha Iesu tæmuwa mæn-ipæn kæn in mæmæ, "Iæræmæ. Oekætæu-pæn ik mæto, pæs ekuwîn pitæn mîtænîm ræhak tata."

²² Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, "Ætæu-pa io. Netæmim itæm kæsotolæn næwîa Uhgîn, in tahmen æm mæmæ ilat kînotîmis rækis. Pæs ilat okotuwin motîtænîm ræhalat netæmim itæm kæmotîmis."

Iesu tæmæn-iæhau nîmætæg asol e Lek Kalilî

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Kæn Iesu tæmuwîn e pot, kæn ræhan min netæmim kotuwîn ilat min. ²⁴ Kæn tæsuwæhæn, nîmætæg asol kit tætul kæn minol peau-peau asol min e lek, kæn næhau tatær-pæn e pot, iuæhkîr æm pot tætamnîm, mæto Iesu tætapîl. ²⁵ Kæn kæmotuwîn motæhgaiir e Iesu motæn-ipæn mæmæ, "Iæræmæ! !Osmegæh kitat! !Otæsuwæhæn kotamnîm!"

²⁶ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, "?Tahro nakotægîn pik? Ræhatæmat nahatætæn tækæku agîn." Kæn tæmætul mæn-iæhau nîmætæg ne peau-peau asol min. Kæn nîmætæg tæmurahl nelmin, kæn tinæmælinu tinæmælinu. ²⁷ Kæn netæmim ræha Iesu narmîlat tæmi-

†† 8:17 Aes 53:4 †† Nian Iesu tæmæn nærgîn u "Næti Etæmim," tatægæt-in atîp in. Nærgîn u tæmîet e Naoa ræha Daniel ne naoa pîsin pîsin min e Oltesteman. Kæn nipætî tæmæ suah kit itæm tæmîsî-pæn o Uhgîn kæn matos næpætæn ræha Uhgîn. ††† 8:20 2 Kor 8:9 ††† 8:24 Sam 4:8 § 8:26 Mat 14:31; Sam 89:9

† 8:4 Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14 †† 8:11 Luk 13:29 † 8:12 Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28

wig pik moatən mēmə, “!Ei! ?Etənim naka u? Nat əp-napin nīmətag ne nəhau, mətə ilau kətioal nəwian.”

Iesu tēməhg-iarəp narmin rat e etənim kəu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Kən nian Iesu tēmuwa miet-pa entənipən-pən e lek, ikin Katara, kən etənim kəu itəm narmin rat min kotatig elau kəmiaiet-arəpa mēmə okuəplan Iesu. Ilau kəmasipən e nīpəg kəpiel min, ikin katitənim netənim ikin. Ilau kuəsanən mətioh netənim, kən netənim koatəgin nuwin-pənən ikin. ²⁹ Kən əmun narmin rat min itəm kotatig elau kəmotaget əfəməh motən mēmə, “!Ik Nəti Uhgīn! ?Nəmuwa mēmə nakahrol itimat? ?Nəmuwa mēmə nakol nalpinən kəm itimat itəm tətəsolən əh nian rəhan?” †

³⁰ Iuəhkīr əm olat, pikəs min tepət əh-ikin kotagwən, ³¹ kən narmin rat min kotasək-pən o Iesu motən mēmə, “Okəmə nəkəhg-iarəp itimat, ahl-ipən itimat ekotuwin e pikəs min əh.”

³² Kən Iesu tēmən-ipən kəm ilat mēmə, “Otuwin.” Kən narmin rat min kəmotiet elau, motaiu motuwin e pikəs min, kən əmun pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motamnim. ³³ Kən netənim itəm koatehm pikəs min, kəmotagim motuwin e taon motən-iarəp natimnat rafin, ne natimnat itəm Iesu tēmol kəm suah mil itəm narmin rat min kotatig elau. ³⁴ Kən əmun netənim rafin rəha taon kəmotuwa mēmə okotəplan Iesu. Kən nian kəmotəplan in, kən kəmoatəkəike əskasik kəm in mēmə otəkəike miet əh-ikin əh.

**Iesu tēmol-wir etəm
nīpətin tēmimīs**

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

9 Kən Iesu tēmuwin e pot muwin entənipən-pən e lek, kən miet-arəpa iman ikin, e taon Kapaneam. ^{††2} Kən netənim neen kəmotiləs etənim kit motuwa ron. Nīpətin məsin tēmimīs, kən mətəpīl e rəhan nīmītiwin. Kən nian Iesu tēməplan rəhalat nahatətəən, kən tēmən-ipən kəm etəm tatimīs un mēmə, “Nətik, əsəginən. Rəham nolən rat min emos-irəkis rəkis.” ³ Kən nian kəmotətə nəghatən əh, iəgətun min neen rəha Lou kotən-ipən kəm ilat min mēmə, “Nəghatən əh tərət. Suah əh tatəghat mēmə otol mēmə in Uhgīn.”

⁴ Mətə Iesu titun nətəligən rəhalat kən tēmən-ipən kəm ilat mēmə, “?Tahro itəmat nakoatos nətəligən itəm tərət min-nulan? ^{‡5} ?In pəhrūən tīmətig mēmə oekən, mēmə, ‘Emafəl rəkis rəham nolən rat min,’ o ‘Ətul maliwək?’ ^{‡†6} Kən roiu ekol nat kit mēmə nəkotitun mēmə Nəti Etənim tatos nepətən ikin-u e nətuein-tən mēmə ofafəl rəkis təfagə rat min.” Kən in tēmən-ipən kəm suah əh tatimīs mēmə, “Ətul miləs rəham nīmītiwin maliwək matuwin latuənu.” ^{‡†7} Kən suah u

† 8:29 Mak 1:24; Luk 4:41 †† 9:1 Mat 4:13 ‡ 9:4 Luk 9:47; Jon 2:25 †† Okəmə Iesu titun nol-wirən suah kit, kən tatəgətun mēmə tatos nəsanənən o Uhgīn mēmə ofafəl rəkis nolən rat min rəha netənim. ‡† 9:6 Jon 17:2

tatimīs tēmətul maliwək matuwin latuənu. ⁸ Kən nian nīmanin netənim kəmotəplan nat əh, kən kəmotəgin, kən motənwiwi nərgi Uhgīn itəm təmos-ipən nepətən kəm etənim mēmə otol nəhlan.

Iesu tēmaun-in Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Kən Iesu tēmaliwək muwin məsin min, məplan suah kit, nərgin u Matiu. In etənim itəm tatos məni rəha takis, kən tatəpələh ikin katətou-pən takis ikin. Kən Iesu tēmən-ipən kəm in mēmə, “Uarisig-in io, muwa etənim rəhak.” Kən in tēmətul muarisig-in Iesu.

¹⁰ Kən Iesu tēmuwin mətəgwən e nīmə rəha Matiu, kən netənim tepət rəha nosən məni rəha takis kəmotuwa, kən netənim tepət itəm koatol təfagə rat ^{‡††} kəmotuwa, kən ilat kəmotuwa motəpələh motəgwən ilat Iesu ne rəhan netənim. ¹¹ Kən nian Farisi min kəmotəplan nat əh, kən kotən-ipən kəm netəm rəha Iesu mēmə, “?Tahro rəhatəmat iəgətun tətəgwən kələh ilat netəm koatos məni rəha takis ne netəm koatol təfagə?” ^{‡††}

¹² Mətə Iesu tēmətə rəhalat nəghatən kən tēmən-ipən kəm ilat mēmə, “Etənim itəm təsimīsən təsuwinən məplan tokita. Mətə etənim u itəm tatimīs, in otəkəike muwin məplan tokita. ¹³ Otuwin motegəs-in motol nīpəti nəghatən u pahrien itəm Naoa Rəha Uhgīn tatən mēmə,

‘Nat kit tatol nīkik tətəgin, inu mēmə onəkotasəkītun netənim, mətə sənəmə rəhatəmat sakrifais min itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nīkik tətəgin.’ [§] ^{§†}

Iatən tol min-nulan mətə-inu eməsuwamən mēmə ekaun-in netəm min u itəm nīkilat təht mēmə kīnotə-tuatip rəkis mēmə okotuarisig-in io, mətə emuwa mēmə ekaun-in netəm min u, netəm nol təfagə mēmə okotuarisig-in io.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgīn
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Kən netənim rəha Jon Baptais kəmotuwa motəplan Iesu motən-ipən kəm in mēmə, “Əplan-tu. Itimat ekotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgīn, kən Farisi min, ilat min koatol mihin. ?Mətə təhrol e rəham netənim kəsotolən nəhlan?” ^{§††}

¹⁵ Kən Iesu tēmən-ipən kəm ilat mēmə, “?Nian netənim koatol marit rəha suah kit, kən in tətətig e nagwənən rəhan ilat in min neen, nīkitəmat təht mēmə in min neen okotasək? !Kəp! Mətə nian əh-ikin itəm tatuwa mēmə netənim okotiləs-irəkis etənim

‡†† Farisi min, ilat kəmoatətəu-pən wir agin-əh Lou rafin itəm Uhgīn təmos-ipən kəm Moses mēmə Moses otos-ipən kəm netəm Isrel. Kən ilat koatətəu-pən wir min nəghatən min itəm kəmotisi-pən e Lou rəha Moses, mətə netənim əm kəmotol, sənəmə Lou atuatip min rəha Uhgīn. Kən Farisi min, katən mēmə netənim rafin itəm kəsotətəu-pənən lou əlkələh min əh, ilat iol təfagə. ‡†† 9:11 Luk 15:2 § 9:13 Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 §† Nian Uhgīn tēmən nəhlan, nīpətin mēmə in otapəs rəhalat sakrifais min mətə-inu nəratən tətətig e nīkilat. Uhgīn tēmən mēmə ilat kotəkəike motasəkītun netənim. §†† 9:14 Luk 18:12

itəm katol nagwənən rəhan. Kən e nian əh, in min neen kotitun napəsən nagwənən.

¹⁶ “Kən etəmim kit tikə məmə otos nimismisi niməhan wi kit, kən məhlətain-pən e niməhan oas rəhan itəm təməhap, məto-inu okəmə tol nəhlan, kən nimismisi niməhan wi titun nəhapən niməhan oas, kən ikin təməhap ikin aupən titun nuwamən mol iaħgin pik aħin.

¹⁷ “Kən etəmim kit tikə məmə otos wain itəm kəmol wi, kən miuw-pən e pətəl oas u təkaskik itəm kəmol e nuwigi nəni. Okəmə tol nəhlan, kən wain otahləpik, kən pətəl otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat. † Məto wain itəm kəmol wi okəkəike kiuw-pən e pətəl itəm kəmol wi timətmətiġ, kən wain ne pətəl katuəməhl wir.” ††

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Nian Iesu tatən-ipən natimnat min əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa misin-pən nulın o Iesu məmə, “Nətik pətan əkəku təmimis roiu əm. Məto wa, mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh min.” ¹⁹ Kən Iesu təmətul ne rəhan netəmim, motuarisig-in suah un motuwın.

²⁰ Kən əmun pətan kit əh-ikin itəm tatos nimisən rəhalat nıpitan nian rafin əm, minos nup tuelef. ‡ Kən pətan əh təmisip-pən e məntaa Iesu ikin, kən meapən mek nıpəgnəmti kot məsin rəhan, ²¹ təmol nəhlan məto-inu tatən atip kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nimisən otol namnun.” ††

²² Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, əsəginən. Rəham nahatəən təmol ik ninəwir min.” Kən e nian əh, rəhan nimisən təmikə.

²³ Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nimə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwin imə məplan netəmim koatahl nau motan napuən lan rəha nimisən, kən netəmim kəmoatasək pik. ²⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otiet motuwın isəu, məto-inu pətan əkəku un təsimisən, məto in tətəpıl əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu. ²⁵ Məto nian netəmim kəmotiet motuwın ihluə, kən tuwin imə, maskəlīm nelmi pətan əkəku, kən pətan əkəku un təmətul. ²⁶ Kən namnusən rəha nat u təmaiu mitəlau rafin e nəptən əh.

Iesu təmol-wir iganəmtin rat kəiu

²⁷ Kən nian Iesu təmiet ikin əh, məto iganəmtin rat mil kəiu kəmuətəu-pən in, kən mətuagət əfəməh məmə, “!Mipi Kig Tefit, asəkitun itimlau!” ††

²⁸ Nian Iesu tınuwin əpəh imə, kən iganəmtin rat mil kuea ron. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə,

† Afın futnot e Luk 5:37 †† Iesu təmən nəhlan məmə in otəgətun ilat məmə rəhan nəgətunən in tuwiwi mol pisin e nəgə-tunən rəha Farisi min ne iəgətun min rəha Lou. ‡ Lou təmən məmə nimisən u leprosi təmol pətan əh tamkimik, kən okəmə tatek suah kit, kən in min otamkimik. †† 9:21 Mat 14:36 †† 9:27 Mat 20:29-34

“?Itəlau nətuahatətə məmə ekitun nol-wirən ni-ganəmtitəlau, o kəp?” Kən ilau kuən-ipən məmə, “Əwəh, Iərəməərə.”

²⁹ Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin e niganəmtitəlau mən-ipən məmə, “Uħgin otol-wir niganəmtitəlau məto-inu nəmuahatətə lan.” ³⁰ Kən niganəmtitəlau tınəwir kən kinatəplan nat. Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm ilau məmə, “Onəsuan-iarəpən natimnat min u kəm netəmim.” ††³¹ Məto ilau kəmiaiet mian, kən muən-iarəp namnusən rəha Iesu tuwin mitəlau e ikin min rafin e nəptən u.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e etəm təruru nəghatən

³² Nian suah mil u kəmiaiet, netəmim kotiləs etəmim kit təruru nəghatən motuwa o Iesu. Suah əh in təruru nəghatən məto-inu narmin rat tətətiġ lan. ³³ Kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah əh, kən tinatəghat. Kən nimanin netəmim narminat təmiwig pik ron, kən motən məmə, “Suah kit təsəplanən nat kit tol nulan əpəh Isrel nian kit ne.” ††

³⁴ Məto Farisi min kəmotən məmə, “Tatos nəsanənən o etəm-iasol rəha narmin rat min məmə otəhg-iarəp narmin rat min.” †

Iesu nikin təmahmə pik o netəmim

³⁵ Kən Iesu təmaliwək matuwın e taon ne latuənu min rafin, kən matəgətun əpəh e nıpəgnoa nimə min rəha nuəfiminən, matən-iarəp namnusən təwir rəha nəməməgən rəha Uħgin, kən matol-wir netəmim rafin itəm koatimis, ne netəmim rafin itəm nıpətılət tərat koatəwir. ††³⁶ Nian təməplan nimanin netəmim tınəpət pik, kən nikin təmahmə pik olat məto-inu kinotos pik nahməən, kən motəruru nasitu-atipən e rəhalat nəmegəhən, kinotahmen e sipsip min itəm etəmim tikə o nehmən ilat. ††³⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “!Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm kinotimətə, məto iolwək min noan məsin əm kotəulək-in. ††³⁸ Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ipa iolwək min tepət məmə okotuwın kəulək-in nasumən rəhan.”

Netəm tuelef rəha Iesu

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

10 Kən Iesu təmaun-in netəm tuelef rəhan kotuwa kitiaħ, kən mos-ipən nəsanənən kəm ilat məmə ilat kotitun nəhg-iarəpən narmin rat min e netəmim, kən motitun nol-wirən nimisən min rafin, ne netəm min u nıpətılət təmərət. ††

² Kən inu nərgi netəm tuelef rəha Iesu: in taupən Saimon, u nərgin kit min un Pita; ne təhan Antru; ne Jemes ne pian Jon, nəti Sepeti mil; ³ ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etəmim rəha nosən məni rəha takis; ne Jemes nəti Alfeas; ne Tateas; ⁴ ne Saimon u kətaun-in məmə Selot; †† ne Jutas Iskariot u

††† 9:30 Mat 8:4 ††† 9:33 Mak 2:12 † 9:34 Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 †† 9:35 Mat 4:23; Mak 1:39 ††† 9:36 Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34 †† 9:37 Luk 10:2 †††

tamegəhan-in-pən Iesu tuwin e nelmi rəhan tikimir min.

Iesu təmahli-iarəp rəhan netəmim tuelef

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Kən nian Iesu təmahli-iarəp rəhan netəmim tuelef məmə okotuwin motol wək rəhan, təmaupən məghat kəm ilat məmə, "Itəmat onəsotuwınən o netəm min un sənəmə noanol min rəha Isrel, kən məsotuwınən e taon kit rəha netəm Sameria, ⁶ məto onəkotuwın o noanol min rəha Isrel itəm kotahmen e sipsip min koatəue. ⁷ Kən nian nakotuwın, nəkotəkəike motən-iarəp məmə, 'Nian itəm Uhgın otərəməre e netəmim rafin lan, tınatuwa iuəhkir.' ^{††}

⁸ "Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm koatimis kotəwir min. Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm kəmotimis kotəmegəh min. Kən netəmim itəm leprosi tatol ilat, nəkotəkəike motol nipətəlat tuwa məwir min. Kən netəmim itəm narmin rat tətətig elat, itəmat nəkotəkəike matəhg-iarəp narmin rat min kotuwın isəu olat. Kən nəsanənən itəm nəmosos, nəməsotosən nəmtin. Kən onəkotəkəike motol wək əm, netəmim okəsətuəən itəmat lan. ⁹ Nian nakotuwın, nəsotosən məni. ^{†10} Kən məsotəmikən rəhatəmat kətım min. Kən natimnat itəm nakoatuwin-in, in əm un, məsotos minən iahgoau kit min. Kən məsotosən put, ne kasikin rəhatəmat min. Iatən nəhlan məto-inu tətətip əm məmə katos-ipən kəm iolwək min natimnat itəm tətətip o natigən rəhalat. ^{††}

¹¹ "Nian nakotuwın e taon kit o latuənu kit, nəkotəkəike motehm etəmim kit itəm nikin tagien məmə nakotuwın mətatig itəmat min, kən nakoatətig ikin əh mətoarus-pən nian nakotiet min. ¹² Nian nakotuwın kətətig e nimə kit, nəkotəkəike kəghat wir kəm ilat məmə, 'Nəməlinuən tətətig otəmat.' ^{††13} Kən okəmə netəmim e nipəgnoa nimə u, nikiat tagien məmə okotos itəmat, kən pəs rəhatəmat nəghatən rəha nəməlinuən tətətig olat. Məto okəmə nikiat təsagienən otəmat, nəkotəkəike motos nəghatən rəha nəməlinuən moatuwin.

¹⁴ "Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nakotuwın e rəhalat nipəgnoa nimə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e nimə rəhalat, o rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapispis rəkis nisip e nelkitəmat məmə ilat okotitun məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat. ^{††15} Nipahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgın otakil netəmim, nalpinən rəha netəm min əh in otəskasik pik maprəkis-in nalpinən rəha netəm kotərat aupən e taon mil əh, Sotom ne Komora." ^{†††}

Netəmim okotol tərət kəm netəmim rəha Iesu

¹⁶ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Otətəlig-inu. Etahl-ipən itəmat nakoatuwin tahmen e sipsip min itəm kəmotuwın ilugin e kuri iarupin min.

Onəkotəkəike motenatig wir tahmen e malikim, kən itəmat motan mətig tahmen e mənig mak. ^{†17} Onakoatəto wir itəmat o netəmim, məto-inu ilat okotiləs itəmat məmə nəkoatətul e niganəmti kaonsel rəhalat, kən okotalis itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən.

¹⁸ "Kən məto-inu itəmat netəmim rəhak, okotewkəkan itəmat nakotuwın motətul e niganəmti etəm-iasol min rəha kapman min, ne kig min məmə onəkotən-iarəp nəghatən təwir rəhak e niganəmtilat, kən e niganəmti Iaihlua min. ¹⁹ Nian ilat okotuwa motiləs itəmat, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotuwın motən məmə naka, o nakotəhrol nulan motəghat. Nəsotəginən məto-inu Narmin Rəha Uhgın, in otos-ipinə nəghatən itəm onəkotən e nian ətuatip əh. ²⁰ Nəsotəginən məto-inu sənəmə itəmat onəkotəghat, məto Narmin Rəha rəhatəmat Tata, otos-ipinə nəghatən kəm itəmat məmə nakoatən-iarəp. ^{††††}

²¹ "Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimir min məmə okotohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm nenətəlat ətuatip min, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne mama min məmə okotohamnu ilat. ^{††22} Netəmim rafin okotətəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun, kən Uhgın otosmegəh. ²³ Nian okotol tərət kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet motəgim motuwın e taon pisin kit min. Iatən pahrien kəm itəmat məmə okol nəsotuwın rafinən e taon min rəha Isrel mətoarus-pən Nəti Etəmim in otuwa min.

²⁴ "Netəmim itəm koatətəlig-in, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat iəgəgun, kən iolwək min, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat etəm-iasol. ^{††25} Netəm katəgəgun ilat, kotəkəike motəgim məmə okotuwa motahmen e iəgəgun rəhalat, kən iolwək min kotəkəike motəgim məmə okotuwa motahmen e etəm-iasol rəhalat. Io, io etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netəmim neen kotən rat io məmə io Pielsepul, u nərgin kit rəha Setan, kən okol tahmen min əm e iolwək min rəha nimə rəhak." ^{††}

Etəmim rəha Iesu

təsəginən etəmim

(Luk 12:2-7)

²⁶ Kən Iesu təmən məmə, "Tol nəhlan, əsotəginən netəmim. Natimat itəm netəmim koatəfətain, Uhgın otiləs-iarəpa ikin tagəhag ikin, kən natimnat itəm netəmim koatəhluəig-in, Uhgın otiləs-iarəpa, netəmim rafin kotəplan. ^{††27} Natimnat itəm iatən kəm itəmat e napinəpən, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp min e

10:1 Mak 6:7; Luk 9:1 †† Selot in suah kit itəm in tatətul əskasik o kantri rəhan. Əplan e tiksonari. † 10:6 Jer 50:6 †† 10:7 Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 † 10:9 Luk 10:4 †† 10:10 Luk 10:7; 1 Kor 9:14 †† 10:12 Luk 10:5-6 ††† 10:14 Luk 10:10-12; Wək 13:51 ††† 10:15 Mat 11:24; Jaj 7

§ 10:16 Luk 10:3; Rom 16:19 †† 10:20 Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 ††† 10:20 Jon 14:26 †† 10:21 Jon 14:26 ††† 10:24 Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 †† 10:25 Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 †† 10:26 Mak 4:22; Luk 8:17

nəhag-əhagən, kən natimnat itəm iatən anion, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp asol e niganəmti netəmim.

²⁸ "Sotəginən netəmim itəm kotitun nohamnuən nīpətītəmat, məto okol kəsotohamnuən narmitəmat. Məto nəkotəgin Uhgīn itəm titun nərəkinən nīpətītəmat ne narmitəmat e nigəm asol. ¹²⁹ Otəplan-tu. Mənig əlkələh mīn, netəmim koatol-salim-in mənī əkəku əm. Məto okəmə rəhatəmat Tata Uhgīn təsegəhan-inən ilat, okol kit təsimisən. ³⁰ Kən noanutəmat e rəhatəmat-kapə, Uhgīn tətəfin rafin ilat. ³¹ !Tol nəhlan, sotəginən! Uhgīn tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig əlkələh mīn əh. ††

³² "Tol nəhlan, okəmə etəmim otən-iarəp nərgək e niganəmti netəmim, kən io mīn iatən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata e nego e neai. ³³ Məto okəmə etəmim otən-iarəp e niganəmti netəmim məmə in sənəmə rəhak, kən ekən-iarəp e niganəmti rəhak Tata e nego e neai məmə in sənəmə rəhak. ‡

³⁴ "Nikitəmat təsəhtən məmə emuwa məmə ekələhəu nəməlinuən e nətueintən. Eməsuwamən məmə ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotəmou. ³⁵ Iatən nəhlan məto-inu emuwa məmə ekol iərman otol timəht ilau rəhan tata, kən pətan otol timəht ilau rəhan mama, kən pətan otol timəht ilau uhun, ³⁶ kən etəmim otol tikimīr ilat atip rəhan mīn. †† ††

³⁷ "Kən etəmim itəm tolkeike pik rəhan tata ne mama taprəkis-in io, in təsahmənən məmə otuwa rəhak etəmim. Kən etəmim itəm tolkeike pik netin iərman o pətan taprəkis-in io, in təsahmənən məmə otuwa rəhak etəmim. ††³⁸ Kən etəmim itəm təsiləsən rəhan nig kəməluau muarisig-in io, ††† in təsahmənən məmə otuwa rəhak etəmim. ³⁹ Kən etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwir, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimīs o nərgək, in otos nəmegəhən lilin. §

⁴⁰ "Kən etəmim itəm tatos itəmat e nīkin agien, kən tahmen əm məmə tatos io e nīkin agien. Kən etəmim itəm tatos io e nīkin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təməhl-ipa io. ^{§†41} Kən etəmim itəm tatos e nīkin agien ien rəha Uhgīn, məto-inu in titun məmə suah u in ien rəha Uhgīn, in otos nətəuən lan, tahmen əm e itəm ien mīn koatos. Kən etəmim itəm tatos e nīkin agien etəm ətuatip, məto-inu in titun məmə in etəm ətuatip, in otos nətəuən lan, tahmen əm e etəm ətuatip. ⁴² Kən etəmim itəm tatos-ipən

† 10:28 Rom 8:31; Jem 4:12 †† 10:31 Mat 6:26 ‡ 10:33 Luk 12:8-9 †† 10:36 Maeka 7:6; Luk 12:51-53; †† Nuwamən rəha Iesu otol məmə netəmim okotoor ilat mīn məto-inu, neen okotahatətə lan, məto neen okəsotahatətəən lan, kən moatətəhau. ††† 10:37 Luk 14:26-27 ††† Nipəti nəghatən rəha Iesu sənəmə rəhan netəmim okotəkəike kimis e nig kəməluau tahmen əm lan. Nipəti nəghatən u məmə kitat rafin kitiəh kitiəh kotəkəike motegəhan-in məmə Uhgīn otol nəwian e nəmegəhən rəhatat. Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotimīs o nərgin, o kəm-naka nəratən mīn əh otəsuwamən e nəmegəhən rəhatat. Kitat kotəuru, məto kotətul matip əm o natigən e nəmegəhən itəm Uhgīn tolkeike. § 10:39 Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 †† 10:40 Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

nəhau ətəp noan-məsin əm kəm rəhak etəmim, məto-inu in titun məmə rəhak etəmim, nat əpnəpən rəhak etəmim in ləhau agin, nīpahrienən iatən kəm itəmat məmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan nətəuən."

Iesu ne Jon Baptais

(Luk 7:18-35)

11 Nian Iesu tinol namnun nəgətunən rəhan netəm tuelef, təmīet ikin əh muwīn e taon mīn e nitən Kalili, matəgətun netəmim kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn kəm ilat.

² E nian əh, Jon Baptais tətətig e kalapus, kən in təməto namnusən e wək itəm Iesu tatol. Kən təməhl-ipa rəhan neen netəmim kotuwīn motətəpəh ron məmə, ³ "Təhro? ?Ik u etəm kəmatən əupən məmə suah kit otuwa, o itəmat ekotəsahgin etəmim kit mīn məmə otəpanuwa mīn?"

⁴ Kən Iesu təməh-ipən kəm ilat məmə, "Otuwīn motəplan Jon motən-ipən nat naka itəm nəmotuwa motəto kən motəplan: ⁵ netəm niganəmtilat təpis kīnoatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkīlat tətət kīnotətə təwīr kən mīnotaliwək. Kən netəm mīn u kəmotos nīmīsən leprosi, nuwigīlat tīnəwīr. Kən netəm mīn u matəlgīlat təmalu, roiu matəlgīlat tīnoag, kən netəm mīn u kəmotimīs, kīnotəmegəh mīn. Kən ian-rat mīn, roiu əh suah kit tīnatən-iarəp namnusən təwīr kəm ilat. ^{§†16} Etəmim otatig e nəwīrən pahrien okəmə in təsəhlmanən rəhan nahatətəən lak o natimnat itəm io ekol."

Iesu təməghat-in Jon Baptais

⁷ Nian netəmim rəha Jon koatitəlig, kən Iesu tīnətuoun matəghat-in Jon kəm netəm mīn u koatəpələh əh-ikin, matən məmə, "Aupən, nəmotuwīn ikin taruən-aruən ikin məmə nəkotəplan naka? ?Nəmotuwīn məmə nəkotəplan suah kit tahmen e nuwig itəm nīmətəg tətəhləpik-əhləpik əpnəpən əm? Kəp. ⁸ ?Kən təhro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan suah kit itəm tatuwīn e napən wīr nəmtin tiəkis? Kəp. Netəm kotuwīn e napən wīr tol nəhlan, nian rafin kotatig e nīmə rəha kig. ⁹ ?Kən təhro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan ien kit? Əwəh, nīpahrienən, kən etəmim əh in ilis taprəkis-in ien. ¹⁰ Inu etəm Nəoa Rəha Uhgīn təməghat-in nian Uhgīn təməh məmə, 'Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.

In otəpən-in ik məmə otol əpən-əpənə e rəham suatip.' ^{§†}

¹¹ Nīpahrienən iatən kəm itəmat, etəmim tikə itəm təməliir e nətueintən in ilis taprəkis-in Jon Baptais, kən məto etəm ləhau agin e nəməməmə rəha Uhgīn, in ilis taprəkis-in Jon. ^{§†12} E nian Jon Baptais təmətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn mətoarus-pa roiu,

§†† 11:5 Aes 35:5-6; 61:1 §† 11:10 Mal 3:1; Luk 1:76 §†† Ves u tatən məmə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nisīaiən. In tatol əpən-əpənə suatip rəha Kristo itəm Uhgīn otəhl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tīnatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iatə məto-inu in tatos wək əh. Məto nat kit itəm in təwīr taprəkis-in

nərəmərəən rəha Uhgın in təkaskik məmə otol wək matuwın. Kən netəmim itəm kotəkaskik kotalkut pik məmə okotuwın motatig ahgın. ¹³ Iatən nəhlan mətō-inu, aupən agın mətōarus-pa nian rəha Jon, nəghatən mın rəha Lou itəm Uhgın tamos-ipən kəm Moses, ne nəghatən mın rəha ien mın rəha Uhgın, koatən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgın. ¹⁴ Kən okəmə nikitəmat tagien məmə nakotos nətəligən u, ekən məmə Jon in Elaija itəm in ien kit aupən kəmatən məmə otuwa. ¹⁵ Etəm matəlgın tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mıtun nəghatən mın u.

¹⁶ “Netəm mın u itəm koatatig roiu, ilat kotəhrol nulan? Ilat kotahmen e nisualkələh itəm koatəpələh ikin katol maket ikin moatakuhl motaun-in ilat mın neen məmə, ¹⁷ Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə on-akoatol danis rəha nagiənən lan, mətō itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiua rəha nimisən, mətō nəsotasəkən kitat mın itimat.” ¹⁸ Iatən nəhlan mətō-inu Jon təmuwa, kən matətəuakəm mətəpəs nagwənən matəfak kəm Uhgın, kən məsənimən wain. Kən netəmim kotən məmə, ‘Suah əh, narmin rat kit tətətig lan.’ ¹⁹ Mətō nian io, Nətī Etəmim, emuwa kən mətəgwən kən matənim wain, kən netəmim kotən məmə, ‘Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha napisən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən mənī e takis, ne netəmim itəm nol təfagə.’ Mətō netəmim itəm koatətəu-pən nitunən rəha Uhgın koatol wək wir mın. Kən wək wir mın əh koatəgətun məmə nitunən rəha Uhgın in nipahriənən.” †

Nəhməən asol otuwa

(Luk 10:13-15)

²⁰ Kən Iesu təməghat əskasik e netəm e taon mın əh itəm in təmol nat pispis tēpət ikin e niganəmtilat. Təməghat nəhlan mətō-inu ilat kəsotəuhlinən nətəligən rəhalat o rəhalat nolən rat mın. ²¹ Təmən məmə, “Itəmat netəm Korasin, kəsi, nəhməən asol otuwa otəmat! Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nəhməən asol otuwa otəmat! Mətō-inu emol pap nat pispis tēpət e taon rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat mın əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat mın, kən ilat kəmotuwın e natimnat rat motuwın moatəpələh e nəmtap e nigəm motəgətun məmə koatətō tərət agın o rəhalat nolən rat mın.

²² Mətō iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgın otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəkaskik, maprəkis-in nalpinən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin. ²³ “Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht məmə Uhgın otələs-ipər itəmat e ikin rəha nisaiiən əpəh e nego e neai? !Kəp! Mətō Uhgın otəhlman itəmat nakotuwın ləhau agın, imə naulisən, mətō-inu emol nat pispis tēpət e taon rəhatəmat. Kən okəmə emol natimnat mın əh əpəh

Sotom, kən netəm ikin kəmotəuhlin rəhalat nətəligən, kən okol Uhgın təməsərəkinən Sotom, kən təmətatig əm mətōarus-pa u-roiu. ²⁴ Mətō iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgın otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəkaskik, taprəkis-in nalpinən rəha netəm Sotom aupən ikin.” ††

Itəmat itəm ninotəpou

(Luk 10:21-22)

²⁵ Kən e nian əh, Iesu təməfak matən məmə, “Tata Uhgın, ik Iərəmərə rəha natimnat rafin ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik mətō-inu nəməhlu-aig-in nipətī natimnat mın u e niganəmti netəmim itəm kotenatig motitun wir nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wir. ²⁶ Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

²⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən kəm ilat məmə, “Rəhak Tata tamos-ipa nitunən rafin agın kəm io. Kən suah kit tikə itəm titun wir io u Nətī Uhgın, məmə io pah ətuatip. Mətō Tata Uhgın əm titun. Kən suah kit tikə itəm titun wir Uhgın, mətō io pisin əm u Nətī Uhgın, ekitun, ne netəmim itəm io emitəpun məmə ekol-arəp Tata Uhgın kəm ilat.” ⁵

²⁸ “Otuwa ron io, itəmat itəm nəkotol pik wək kən ninotəpou o natipa-inən katipa əfigəm mın, kən ekosipinə namegən. ²⁹ Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən məgətun itəmat lan. Iatən nəhlan mətō-inu io etəm mətig, kən rəhak nətəligən in ləhau. Kən onəkotos namegən e rəhatəmat nəmegəhən. ³⁰ Tol nəhlan mətō-inu rəhak wək ekosipinə kəm itəmat in timətig, kən rəhak katipa in toigoig.” ††

Iərəmərə rəha Sapat

(Mak 2:23—3:6; Luk 6:1-11)

12 Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan mın netəmim kəmotaliwək motuwın-pən e nasumən rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan netəmim nəumis təmus ilat, kən kəmotəhl noa wit kən motun. ² Mətō nian Farisi mın kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Ei, əplan-tu! Rəham netəmim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha Sapat.” ††

³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəmotafin o kəp, nat naka itəm Kig Tefit təmol aupən, nian in ne rəhan mın netəmim nəumis təmus ilat? ⁴ In təmuwin imə e Nimə Tapolen Rəha Uhgın, kən mos piret mun itəm pris mın kinotos-ipən rəkis kəm Uhgın. Kən nolən əh tətətgəhl Lou, mətō-inu piret əh, Lou tatən məmə pris mın əh kotitun nunən. ⁵ ?Kən nəmotafin e Lou o kəp, məmə nian rafin e Sapat, pris mın əpəh e Nimə Rəha Uhgın, ilat koatol wək rəhalat itəm tətətgəhl Lou rəha Sapat? Mətō Uhgın tatəplan məmə nat əh in tətə-

wək rəha Jon, in məmə suah kit tatuwa etəm rəha Uhgın nian in tətatətatə e Iesu Kristo. † 11:13 Luk 16:16 †† 11:14 Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13 † 11:19 Mat 9:14 †† 11:22 Aes 23; Esik 26-28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4

†† 11:23 Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 ††† 11:24 Mat 10:15; Luk 10:12 ††† 11:25 1 Kor 1:26-29 § 11:27 Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 §† Nəghatən u ‘natipa-inən katipa əfigəm mın’ tatəghat-in Lou rəha netəm Isrel itəm kotahmen e nat təfigəm mətō-inu Lou mın u, ilat kotəkaskik pik, kən tiəkis o nolən. §†† 11:28 Jer 31:25 §† 11:30 1 Jon 5:3 §†† 12:1 Dut 23:25 §† 12:2 Eks 20:10 §† 12:4 1 Saml 21:1-6 §§† 12:4 Lev 24:5-9

atip əm. ¹⁶ Məto iatən kəm itəmat məmə suah kit u ikin-u in ilis taprəkis-in Nimə Rəha Uhgın. ^{††7} E Naoa Rəha Uhgın, in tatən məmə,

‘Nat kit tatol nıkkik tətəgien, inu məmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais min itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nıkkik tətəgien.’ [‡] Okəmə nəkotitun nıpətı nəghatən u, kən netəm min u itəm kotətuatip, okol nəsotakilən ilat motən məmə ilat koatol nolən rat. ⁸ Iatən nəhlan məto-inu io, Nəti Etəmim, io İəməmə rəha Sapat.”

⁹ Kən İesu təmiet ikin əh, maliwək matuwın əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəhalat. ¹⁰ Kən əmun ikin əh, suah kit əh-ikin nelmin təmimis, təsəg-ətuatip-inən. Kən kəmotəpəh o İesu məmə, “?Təhro? ?In tətətuatip e Lou məmə e Sapat, etəmim titun nol-wırən etəmim itəm tatimis?” İlat kəmotəpəh ron məto-inu koatəgəs-in nat tərət kit rəha İesu itəm ilat okotiləs-ipən in e kot ron. ^{‡†}

¹¹ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə itəmat kit rəhan kit sipsip, kən sipsip un tiwig-pən e noakimil e Sapat, nıkkitəmat təht məmə suah əh otuwın miuw-pər-pa min? !Əwəh! Otəkəike muwın miuw-pər.

¹² !Məto etəmim, in nat keike taprəkis-in sipsip! Kənu, in tətətuatip əm e Lou məmə natol nat itəm təwir e Sapat.” ^{‡†}

¹³ Kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis məmə, “Əg-ətuatip-in-tu nelməm.” Kən təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin tinuwa minəwir əgin min, tinahmen e nelmin kit min. ¹⁴ Məto Farisi min kəmotiet motuwın ihluə minoatəte noa ron məmə okotohamnu İesu. ^{‡††}

Iolwək itəm Uhgın təmitəpun

¹⁵ Kən İesu təmitun nətəligən rəhalat, kən təmiet ikin əh. Kən netəmim tepət kəmotuarisig in. Kən in təmol-wır nımisən rafin rəhalat kotuwa motəwir min. ¹⁶ Kən təmən-iəhau ilat məmə okəsotən-iarəpən in kəm netəmim min. ^{‡††17} Natimnat min əh kəmotiet məmə nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın otuwa mol nı-pahrienən lan. Uhgın təmos-ipən kəm ien Aesea u aupən o nən-iarəpən məmə,

¹⁸ “Inu iolwək rəhak itəm io enitəpun rəkis, iakolkeike pik in, kən nıkkik tagien pik ron. Kən io oekol məmə Narmın Rəhak otuwa mərioah lan.

Kən in otən-iarəp nolən ətuatip rəhak ne nos-megəhən rəhak e niganəmti netəmim e nəptən pisin pisin min. ⁵

¹⁹ Okol in təsərgəhəuən kən məsəgət əfəməhən, məsəghat pikən ikin netəmim kotərgəfimən ilat min ikin.

²⁰ In etəm mətig, kən in otol təwir kəm netəmim itəm koatəpou kən rəhalat nəsanənən tıkə. ^{5†}

† 12:5 Nam 28:9-10 †† 12:6 Mat 12:41-42 ‡ 12:7 Hos 6:6; Mat 9:13 ‡† 12:10 Luk 14:3 ‡† 12:12 Luk 14:5 ‡†† 12:14 Jon 5:16 ‡†† 12:16 Mat 8:4; Mak 3:12 § 12:18 Mat 3:17 §† Nəghatən Kris ətuatip rəha ves 20 tatən məmə, “Okol təsatgəhlən

In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətətuatip, otol win e nolən itəm tərət.

²¹ Kən netəm u sənəmə noanol min rəha İsrəl, ilat okotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən tətətig lan, məmə in otosmegəh ilat.” ^{5††}

İesu ne Pielsepul

(Mak 3:20-30;

Luk 11:14-23; 12:10)

²² Kən netəmim kəmotiləs suah kit motuwa kəm İesu itəm niganəmtin təpis kən təsəghatən məto-inu narmın rat kit tətətig lan. Kən İesu təmol-wır min, kən suah əh tənəpələn nat kən minatəghat. ²³ Kən netəmim rafin narmilat təmiwig motən məmə, “?Okəmə naka suah u in Mipi Kig Tefit itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa?”

²⁴ Kən nian Farisi min kəmotəto nat əh ne nəghatən lan, kən kəmotən məmə, “Suah əh tətəhg-iarəp narmın rat min e nəsanənən əm rəha Pielsepul u etəm-iasol rəha narmın rat min.” ^{5†}

²⁵ Məto İesu titun nətəligən rəhalat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri. Kən tahmen-pən əm e taon kit o latuənu kit, okəmə netəmim koatoor ilat min, kən okotərəkin taon un o latuənu un.

²⁶ “Kən okəmə Setan tətəhg-iarəp narmın rat min rəhan e netəmim, kən tatol atip əm tıkimir kəm in. ?Kən otəhro nulan, rəhan nəməməəən otətul? ²⁷ ?Kən okəmə io iatəhg-iarəp narmın rat min e nəsanənən rəha Pielsepul, kən təhro e rəhatəmat min netəmim? ?İlat koatəhg-iarəp narmın rat min e nəsanənən rəha pah? ?Rəha Setan? Kəp. Kən tərət məmə nakoatən məmə io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat netəmim okotakil nəghatən min rəhatəmat, motən məmə in neıueıuəən. ²⁸ Məto okəmə iatəhg-iarəp narmın rat min e nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın, kən nəməməəən rəha Uhgın tinuwa rəkis otəmat. ^{5††}

²⁹ “Kən ekən e suatip kit min tol nulan məmə, etəmim kit tıkə məmə titun nuwınən e nimə rəha etəmim kit itəm təsanən məmə otəmik rəhan natimnat. Məto otaupən məlis ətain etəm u itəm təsanən, uarisig təpanuwın imə məmki-rəkis rəhan natimnat.

³⁰ “Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tıkimir. Kən etəm u itəm təsərgətəinən sipsip min, in tator ilat kotəgim atit. ^{5†31} Tol nəhlan iatən kəm itəmat məmə, Uhgın otəfəl rəkis nolən rat min rafin pisin pisin, ^{5†} ne nəghatən rat min rafin pisin pisin itəm netəmim koatən lan, məto otol nalpınən kən məsaluinən nəghatən rat min itəm netəmim koatən e Narmın Rəhan. ^{5†32} Kən okəmə etəmim tatən rat io, Nəti Etəmim, kən Uhgın otaluin kən məsalpınən. Məto etəmim itəm tatən rat Narmın Rəha Uhgın, Uhgın okol

nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmis əgin-əhən wik rəha lait itəm tətəhanıəm əm.” ^{5††} 12:21 Aes 42:1-4 ^{5†} 12:24 Mat 9:34; 10:25 ^{5††} 12:28 Wək 10:38; 1 Jon 3:8 ^{5†} 12:30 Mak 9:40; Luk 9:50 ^{5†} Uhgın tətəfəl rəkis nolən rat min nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəligən kən moatəpəh-in məmə in otaluin məsalpınən rəhalat nolən rat min. ^{5††} 12:31 Hip 6:4-6

təsaluınən nian kit, e nətueintən u, ne e nian itəm tatuwa. †

³³ “Okəmə nig in təwir, kən noan in təwir, okəmə nig in tərət, kən noan in tərət. Tol nəhlan məto-inu itəmat nəkotəplan əm e noa nig məmə nig in təwir o nig in tərət. †† †³⁴ !Itəmat nəkotahmen e sinek! Itəmat noatol nolən eko-eko, kən itəmat netəm nakotərat. Okol nə-sotənən nat təwir kit, məto-inu nian etəmim tatəghat, tatən əm nat naka itəm tərıoah e nıkin. ††³⁵ Etəmim itəm nətəlīgən təwir tərıoah e nıkin, nian rafin in tatən nat itəm in təwir. Kən etəmim itəm nətəlīgən rat tərıoah e nıkin, nian rafin in tatən nat itəm tərət. ³⁶ İatən kəm itəmat məmə e nian Uhgın otakil netəmim lan, netəmim okotəkəike kən-iarəp kəm in məmə təhro ilat kəmoatən nəghatən rat ərnapın min rafin rəhalat. ³⁷ Tol nəhlan, in otakil rafin nəghatən pisin min rəhatəmat, məmə itəmat netəm kotətuatıp o netəm kotərat.”

Nəmtətin rəha Jona

(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

³⁸ Kən iəgətun min neen rəha Lou ne Farisi min kə-motən-ipən kəm in məmə, “İəgətun. Ekotolkeike məmə ekotəplan nəmtətin kit itəm tapispis itəm ik onəkol.” ††;

³⁹ Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgın, təhmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pisin. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə emisi-pən o Uhgın. Məto Uhgın otos-ipən əm nəmtətin kitıəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona. †††⁴⁰ Təhmen əm məmə Jona təməməhl e nian kışil lapın ne nərauiəgən e nərpı nəm asol, kən Nəti Etəmim, in otəməhl nian kışil lapın ne nərauiəgən əpəh e niki nəptən. †††

⁴¹ “E nian əh itəm Uhgın otakil netəmim rafin, kən netəm Nineva əupən, ilat okotətul motən-iarəp məmə itəmat noanol rəha İsrəl nakotərat. Okotitun nəhən nəhlan məto-inu nian ilat kəmotəto nəghatən rəha ien əh Jona, ilat kəmotəuhlin rəhalat nətəlīgən o rəhalat nolən rat min. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Jona tınuwa. ⁴² Kən e nian əh itəm Uhgın otakil netəmim rafin, kən kwın rəha nəptən pis ikin, ^{5†} in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otıtun nəhən nəhlan məto-inu, in təmıet e nıkalın nəp-tən əpəh isəu ađın, kən malıwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatıg wır. Kən otə-

plan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tınuwa.

⁴³ “Nian narmin rat tiet e etəmim, kən in otuwın malı-wək mətan əpəh ikin nig ne niamıtə tıkə ikin, kən nəhau tıkə ikin, mategəs-in ikin otatıg mameg ikin, məto təsəplanən. ⁴⁴ Kən tən atıp əm kəm in məmə, ‘Ekıtəlīg-pən e rəhak nımə itəm emisi-pən ikin.’ Kən nian tuwa məplan nımə, etəmim tıkə ikin, kən kəmafəl, kən məlin wır natımnat. ⁴⁵ Kən tuwın mit narmin rat sepın min itəm kotərat pik taprəkis-in in, kən motuwın imə motatıg, kən natıgən rəha suah əh roiu tərət pik taprəkis-in rəhan natıgən itəm əupən. Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatıg roiu.” ^{5††}

Mama rəha İesu ne pian min

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Nian İesu tatəghat əh kəm netəmim, kən rəhan mama ne pian min koatətul əpəh ihluə moatətapəh-in məmə okotəghat kəm in. ⁴⁷ Kən etəmim kit təmən-ipən kəm İesu məmə, “Rəham mama ne piəm min əpəh ihluə koatətul. İlat kotolkeike məmə okotəghat kəm ik.” ^{5†48} Kən İesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmə, “?Pah u rəhak mama, kən pah u piak min?” ⁴⁹ Kən məg-ətuatıp-in-pən nelmin məgətun-pən rəhan netəmim, kən mən məmə, “!İnu rəhak ma-ma ne piak min! ⁵⁰ İatən nəhlan məto-inu pah u tatol nəwıa rəhak Tata əpəh ilis e nego e neai, in piak, ne wınik, ne rəhak mama.” ^{5††}

Nımaa nəghatən e nəptən

(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

13 E nian ətuatıp əh, İesu təmıet e nımə muwın matəpələh əpəh iuəhkır e nıkalı Lek Kalılı. ² Məto-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kitəlau in, kən in təmuwın e bot kit matəpələh. Kən netəmim kəmoatətul ipar. ^{5†13} Kən in təmən-ipən natımnat tepət kəm ilat e nımaa nəghatən min.

Təmən məmə, “Etəmim kit təmuwın məmə oteatəgtəg rəhan nıkutı wıt əpəh e rəhan nasumən. ⁴ Kən nian təmərakin-rakin rəhan nıkutı wıt, neen kə-motısis-pən e suatıp, kən mənıg min kəmotuwa mo-tun ilat rafin. ⁵ Kən nıkutı wıt neen kəmotısis-pən e nəptən itəm kəpiel iuəhkır əm. Kəmotəwıə uəhai əm məto-inu nəptən noan məsın əm. ⁶ Məto nian mıtgar tər, kən məhg ilat koatauke-auke məto-inu nokilat tə-seıuıaiu pikən. ⁷ Kən nıkutı wıt neen kotısis-pən e niki nəlkosık, kən nian nıkutı wıt kotəwıə məto nəlkosık tə-tatu-atu ilat kən kəmotamıs. ⁸ Kən nıkutı wıt neen min kəmotısis-pən e nəptən itəm təwır, kən kəmotəe-in noalat, neen noalat wan-hanrı, neen noalat sıkıste, neen noalat tate. ⁹ Etəm matəlđın tatıg, təwır məmə in otətəlīg-in wır kən mıtun nəghatən min u.”

¹⁰ Kən netəm rəha İesu kəmotuwa motətapəh ron məmə, “?Təhro natəghat kəm netəmim e nımaa nəghatən min?”

† Netəmim neen kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəm min u itəm kəmoatən məmə İesu tatol-wır netəmim e nəsanənən rəha Setan. Təhmen əm məmə ilat kotaun-in məmə Narmin Rəha Uhgın in Setan. Netəmim neen min kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm kəsotahatətəən əh e İesu, kən motapəs wək rəha Narmin Rəha Uhgın. †† Nıpəti nəghatən rəha İesu məmə in etəm təwır məto-inu tatol əm natımnat wır min. † 12:33 Mat 7:16-20 †† 12:34 Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45 †† 12:38 Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 ††† 12:39 Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12 ††† 12:40 Jona 1:17 † 12:41 Jona 3:5 †† 12:42 1 King 10:1; 2 Kron 9:1

5†† 12:45 Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20 †† E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris əupən, ves 47 tıkə. ††† 12:50 Rom 8:29 †† 13:2 Luk 5:1-3

¹¹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat mēmə, “Iatən nəhlan mətə-inu itəmat un, Uhgın təmerəh e suatip otəmat mēmə itəmat onəkotitun nəghatən anion min rəha nərəməərən rəha Uhgın. Mətə ilat əh, Uhgın təməserəhən e suatip nulan olat. ¹² Tol nəhlan mətə-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, Uhgın otos-ipən min nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik. Mətə etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgın otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht mēmə in tatos. ¹³ Iatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat mətə-inu ilat koatəplan pap mətə kəsotitunən, kən ilat koatəto pap mətə kəsotitun wırən. ¹⁴ Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən rəha ien Aesea tatuwa matol nıpahrienən lan. In tāmən mēmə,

‘Okəatəto, moatəto, moatəto,
mətə okol kəsotitunən.

Kən okəatəplan, moatəplan, moatəplan,
mətə okol kəsotitunən nian kit.

¹⁵ Tol nəhlan mətə-inu nıkilat tinuwa məskasik,
kən kinotəpou-in nətəlig-inən,
kən motahtosig-in niganəmtilat.

Okəmə təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okotəplan e
niganəmtilat,

kən ilat okotətəlig-in e matəlgilat,
kən nıkilat otəmət-mətig,

kən okotitun,
kən okotəuhlin-pa ilat ron io mēmə ekosmegəh ilat.’

††

¹⁶ Mətə itəmat u, Uhgın təməwte-in rəhan nəwıren kəm itəmat, kən nian nəkotəplan, nəkotitun, kən nian nakotəto, nəkotitun. ¹⁷ Nıpahrienən iatən kəm itəmat mēmə, ien min tepət ne netəm ətuatip min tepət kə-motolkeike pik mēmə okotəplan nat naka itəm nakoatəplan, mətə kəsotəplanən. Kən motolkeike pik mēmə okotəto nat naka itəm nakoatəto, mətə kəsotə-toən.” †

¹⁸ Kən Iesu təmətəkəike matən mēmə, “Itəmat otətəlig-in wır-tu mēmə nəkotitun nıpətı nimaa nəghatən rəha etəm u itəm təmərakın nıkutı wıt.

¹⁹ Nıkutı wıt itəm təmısas e suatip, in tahmen e etəmım itəm tətə nəghatən rəha nərəməərən rəha Uhgın, mə-to in təsıtunən. Kən Setan tuwa mos-irəkis uəhai əm nəghatən əh itəm təmuwın e nıkin.

²⁰ “Kən nıkutı wıt itəm təmısas-pən e nısip itəm kəpiel iuəhkır əm, in tahmen e etəmım itəm tatətə nəghatən rəha Uhgın, kən mos e nıkin agien, ²¹ mətə nokın tə-seiuaiu pikən, kən tatətul əm o nian əkuəkır əm. Nian nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhan o nəghatən əh, kən təme uəhai əm e rəhan nahatətəən.

²² “Kən nıkutı wıt itəm təmısas-pən e nıki nəlkosik, in tahmen e etəmım itəm tətə nəghatən rəha Uhgın, mə-to rəhan nətəligən tatuwın pik o natımnat rəha nətueıntən, kən in tolkeike mēmə rəhan nautə otepət, kən nətəligən min əh kotatu-atu nəghatən rəha Uhgın, kən nəghatən əh təsoe-inən noan. ††

† 13:12 Mat 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 †† 13:15 Aes 6:9-10; Jon 12:40; Wək 28:26-27 † 13:17 Luk 10:23-24 †† 13:22 Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17

²³ “Mətə nıkutı wıt itəm təmısas-pən e nəptən wır, in tahmen e etəmım itəm tətə nəghatən rəha Uhgın kən mıtun nıpətın. Kən e nəmegəhən rəhan, in otəe-in noan, nian neen noan wan-hanrı, nian neen noan sik-iste, kən nian neen noan tate.”

Nimaa nəghatən e manuwihl itəm tərət

²⁴ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat matən mēmə, “Nərəməərən rəha Uhgın, in tahmen e etəmım kit itəm təmərakın nıkutı wıt e rəhan nə-sumən. ²⁵ Mətə nian in ne rəhan min netəmım kə-moatəpıl, rəhan kit tikimır təmuwın mərakın nıkutı manuwihl rat min e rəhan nasumən, kən magım.

²⁶ Kən nıkutı wıt wır min kəmotəwıə motol iahgın mo-tol noalat. Mətə e nian əh, nıkutı manuwihl rat min kə-motər min motuwa motol iahgın.

²⁷ “Kən slef min rəha etəmım əh, kəmotuwa motə-plan in, motən mēmə, ‘Etəm-iasol. ?Nıkutı wıt min itəm nəmərakın e rəham nasumən, ilat nıkutı wıt wır min əm, o kəp? ?Mətə tahro nıkutı manuwihl rat min kinotər?’ ²⁸ Kən tāmən-ipən kəm ilat mēmə, ‘Tikimır kit təmol nat əh.’

“Kən rəhan slef min kotən-ipən kəm in mēmə, ‘?Mətə tahro? ?Nakolkeike mēmə itımat ekotuwin kew rəkis manuwihl rat min əh?’

²⁹ “Mətə tāmən-ipən kəm ilat mēmə, ‘Kəpə. Otəpəs. Okəmə itəmat nakotuwin kew rəkis manuwihl rat min, kən məta nakotew rəkis min wıt wır min. ³⁰ Pəs ilau kərən əm kuər mətəarus-pən wıt tınımətə. Kən ekən-ipən kəm netəmım itəm okotəulək-in wıt mēmə ilat okotaupən motew rəkis manuwihl itəm tərət motəlis o nərakın-pənən e nıgəm. Uarısıg okotəulək-in wıt wır min moatəmık moatuwa e nıpəgnoa nımə rəhak itəm katəlin nagwənən ikın.”

Nimaa nəghatən e nıkutı mastat ††

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat mēmə, “Nərəməərən rəha Uhgın in tahmen e nıkutı mastat itəm etəmım təmos muwın məfe e rəhan nə-sumən. ³² Nıkutı mastat əh in nətın agın, mətə nian in otəwıə, in otuwa iahgın tahmen e nıg kit, kən mənıg min itəm koatiwıg ilıs okotuwa motol nımaalat e nelmın min.”

Nimaa nəghatən e is (Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

³³ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min mēmə, “Nərəməərən rəha Uhgın in tahmen-pən e is noan məsın itəm pətan kit tətalkın e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesın asol, kən tətahl flaoa rafın tətəsis matol iahgın.”

³⁴ Natımnat min əh rafın, Iesu təmuəh nimaa nəghatən lan kəm netəmım. Nıpahrienən mēmə

†† Mastat in nıg itəm katol-pən nıkutın e nagwənən mēmə tatəpi-en wır. Nıkutın in natiəkəku agın.

tämäsənən nat kit kəm ilat okəmā tämäsühən nimaa nəghatən. ³⁵ Nolən əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nıpharrienən lan. Təmən məmā,
“Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən mın.

Ekən-iarəp natimnat itəm eməhluaig-in ilat nian emə-tuoun matol nətueintən mətoarus-pa u-roiu.” †

Iesu təmən nıpəti nimaa nəghatən e manuwihl

³⁶ Kən Iesu tēmiet rəkis e netəmim, kən muwin e nıpəgnoa nimə kit. Kən rəhan mın netəmim kəmotuwa ron motətapəh məmā, “Ən-tu kəm itimat nıpəti nimaa nəghatən e manuwihl itəm təmər e nasumən.”

³⁷ Kən Iesu təmən-ıpən məmā, “Etəmim itəm təmərakin nıkutı wit e nasumən, inu io, Nəti Etəmim.

³⁸ Kən nasumən, in nətueintən, kən nıkutı wit wir mın, ilat u netəmim rəha Uhgın itəm tatərəmərə elat. Kən manuwihl rat mın, ilat netəmim rəha Setan. ³⁹ Kən tıkimır itəm təmuwin mərakin manuwihl rat, in Setan. Kən nian okəulək-in nasumən, in namnun nian, kən netəmim itəm koatəulək e nasumən, ilat u nagelo mın.

⁴⁰ Okotəmik manuwihl rat motan-ətip e nıgəm, nolən əh tahmen əm e namnun nian. ††

⁴¹ “Io Nəti Etəmim, ekahl-ıpınə nagelo mın rəhak okotuwın ikın iatərəmərə ikın, motoe rəkis natimnat rafın ne netəmim rafın itəm koatiuw-pən netəmim o nolən təfagə rat mın. ⁴² İlat okotərakin-pən ilat e nıgəm asol, kən ikın əh netəmim okotasək kən moatəgətain nəluılat mın. ⁴³ Kən netəm kotətuatıp okotasiə tahmen e mıt e nərəmərən rəha rəhalat Tata Uhgın. Etəm matəlğın tatıg, in otəkəike mətəlğ-in wir nəghatən mın u.” ††

Nimaa nəghatən e bokis mənı itəm tatəhluaig

⁴⁴ Kən Iesu təmatəkəike matən məmā, “Nərəmərən rəha Uhgın in tahmen e bokis mənı kit itəm tatəhluaig e nəptən kit. Kən etəmim kit təmətan məplan bokis mənı əh, kən tatıg mıtənim mın. Nıkin təmagien pık, kən təmuwin mol-salıim-in natimnat rafın rəhan, kən mos-nəmtın nəptən əh.”

Nimaa nəghatən e kəpiel perel

⁴⁵ Kən Iesu təmən məmā, “Nərəmərən rəha Uhgın in tahmen e etəmim itəm tategəs-in natimnat, kən matol-salıim-in mın. Kən in tategəs-in kəpiel wir mın nəmtılat tıəkis, katən məmā perel. ⁴⁶ Nian təməplan perel kit itəm təwir pık ağın, kən in təmuwin mol-salıim-in rəhan natimnat rafın, kən muwin mos-nəmtın perel əh kən mıləs rəhan.”

Nimaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

⁴⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən məmā, “Nərəmərən rəha Uhgın in tahmen e nian netəmim koatərakin-pən net əpəh itəhəi moatos nəm pısın pısın mın lan. ⁴⁸ Nian net tınərıoah e nəm, kən kotıuw-par net, kən motoor

† 13:35 Sam 78:2 †† 13:40 Sam 78:2 ‡ 13:41 Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27 †† 13:42 Mat 8:12 †† 13:43 Mat 8:12

nəm mın motaii-pən nəm wir mın e kətim asol mın rəhalat, məto okotərakin nəm itəm kotərat. ⁴⁹ Kən e namnun nian, nagelo mın okotuwa motos-ırəkis netəmim itəm kotərat o netəmim itəm kotətuatıp, ⁵⁰ kən motərakin-pən netəm kotərat e nıgəm asol, kən ikın əh netəmim okotasək moatəgətain nəluılat. †††

⁵¹ “?İtəmat nəkotıtun natimnat mın un, o kəp?” Kən ilat kəmotən kəm in məmā, “Əwəh.” ⁵² Kən təmən kəm ilat məmā, “Tol nəhlan, iəgətun mın rafın rəha Lou itəm kəməgətun wir ilat e nərəmərən rəha Uhgın, ko-tahmen e etəm-iasol rəha nimə itəm rəhan nautə tərət. Kən nian kit in tatos-ırəkis nat wi e rəhan nautə, kən nian kit mın tatos-ırəkis nat oas.” †††

Ien itəm kəsisıai-inən

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Nian Iesu tınol namnun nuəhən nimaa nəghatən mın əh, kən tēmiet ikın əh, ⁵⁴ muwin iman ikın. Kən təmatəgətun netəmim əpəh e nimə rəha nuəfımınən, kən narmılat təmiwig, kən kotən məmā, “?Suah u təmıləs hiə nenatıgən əh ne nəsanənən əh o nolən nat pıspıs mın? ⁵⁵ Suah əh, kitat kotıtun wir in. ?In netı etəmim itəm tatol nimə, o kəp? ?Kən rəhan mama, in Meri, kən pian mın ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne Jutas, o kəp? ⁵⁶ ?Kən rəhan kaka mın kitat mın ilat, o kəp? ?Təmos hiə nıtunən o nolən natimnat mın əh?” ⁵⁷ Kən nıkilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.

Məto Iesu təmən-ıpən kəm ilat məmā, “Okəmā suah kit in ien, netəmim rafın koatısıai-in. Məto rəhan mın netəmim əpəh latuənu ne rəhan mın netəmim e nıpəgnoa nimə rəhan, ilat əm kəsotısıai-inən.” †††

⁵⁸ Kən təməsölən nat pıspıs tərət ikın əh, məto-inu ilat kəsotahatətən lan.

Kıg Herot Antıpas təməghat o Iesu

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

14 E nian əh, Kıg Herot Antıpas u tatərəmərə e nıtən Kalılı, təməto namnusən rəha Iesu. ² Kən təmən-ıpən kəm rəhan etəm-iasol mın məmā, “Suah u in Jon Baptaıs itəm təməmegəh mın e nımısən. Tol nəhlan tatos nəsanənən əh o nolən nat pıspıs mın.”

Nımısən rəha Jon Baptaıs

³ Herot Antıpas təməghat nəhlan məto-inu in təmohamnu rəkis Jon Baptaıs. Inu namnusən e nımısən rəha Jon Baptaıs, tol mın-nulan.

Aupən ikın, Kıg Herot Antıpas təkəkləh-in Herotıas u pətaguıhl rəha pia Herot u, Filip Kıtıəh. Kən Jon təmən-ıpən kəm in məmā, “Təsətuatıpən məmā nəkiləs pətan u, məto-inu nakatətgəhl Lou.” Kən Herot Antıpas təkəkləh-in Jon o Herotıas, məlıs ətain, mıləs-ıpən e

††† 13:50 Mat 13:42; Luk 13:28 ††† Kəm-naka nəghatən u ‘nat oas’ tatəghat-in nəghatən rəha Uhgın itəm kəməte rəkis e Naoa Rəha Uhgın əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u ‘nat wi e rəhan nautə’ tatəghat-in nəgətunən wi rəha Iesu. § 13:54 Jon 7:15 †† 13:55 Jon 6:42 ††† 13:57 Jon 6:42

kalapus. ¹⁵ Herot Antipas tolkeike mämә in otohannu Jon, mätö tәмәsolән mätö-inu tatәgin netәmim. Ilat koatisiai-in Jon moatән mämә in ien kit. ^{††}

⁶ Mätö nian kit, Herot Antipas tәmol lafet kit rәha nian tәmaiir lan, kән pәtan әkәku, nәti Herotias, tәmol danis aupen e niganәmti netәmim rafin. Kән rәhan nolән danis tәmol Herot Antipas nikin tәmuwin pik lan, ⁷ kән tol nәhlan, in tәmән-iәkis mos noanawil mämә in otos-ipән nat naka itәм pәtan әkәku әh tolkeike. ⁸ Kән Herotias tәmәghat kәм nәtin, kән nәtin tәmән-ipән kәм Herot Antipas mämә, "Os rәhn-kapә Jon Baptais e plet kit muwa ikin-u mos-ipa kәм io roiu." ⁹ Kән kig, nikin tәpou. Mätö tәmән-ipән kәм rәhan netәmim mämә ilat okotol nәwia nәti Herotias, mätö-inu o rәhan noanawil ne nәniәkisән itәм tәmol e niganәmti netәmim. ¹⁰ Kән tәmahl-ipән netәmim neen kotuwin e kalapus, kән ilat kәmotәtatip rәkis rәhn-kapә Jon ikin әh, ¹¹ motәlәhәu-pән e plet kit, motos motuwa, motos-ipән kәм nәti Herotias, kән in tәmos-ipән kәм rәhan mama. ¹² Kән netәmim rәha Jon kәmotuwin motilәs nipәtin motuwin motitәnim, kән motuwin motән-ipән kәм Iesu.

Iesu tәmagwән netәmim faif-taosan

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Nian Iesu tәmätö namnusән әh, kән tәmәtipән e bot kit muwin әpәh ikin kikә-kikә ikin. Mätö nian nimanin netәmim kәmotitun ikin tәmuwin ikin, ilat kәmotiet e rәhalat latuәnu min motaliwәk ipar motuarisig-in Iesu. ¹⁴ Nian Iesu tәmuwar, tәmәplan nimanin netәmim tәpәt, kән nikin tәmahmә olat matakeike ilat, kән mol-wir nimisән min rәhalat.

¹⁵ Kән ehnaipән iuәhkir o napinәpән, rәhan min netәmim kәmotuwa ron moatән mämә, "Ikin-u, ikin kikә-kikә ikin, kән otәsuwәhән talugin. Ahl-ipән nimanin netәmim mämә okotuwin latuәnu min motos-nәmtin nigilat neen nagwәнән."

¹⁶ Kән Iesu tәmән-ipән mämә, "Kәp. Otәpәs әm ilat kotatig, kән itәmat әm otagwән ilat."

¹⁷ Mätö komotән-ipән kәм in mämә, "Itimat ekoatos әm piret faif ne nәм kәiu."

¹⁸ Kән tәmән mämә, "Otos motuwa kәм io." ¹⁹ Kән mән-ipән kәм netәmim mämә okotәpәlәh lәhau e manuwihl. Kән tәmos piret faif ne nәм kәiu әh, masipәr әpәh e neai, matәfak-pән ron, kән mәмkas piret. Kән tәmos-ipән kәм rәhan min netәmim, kән ilat kotos-ipән kәм nimanin netәmim. ²⁰ Kән ilat rafin kәmotagwән, nәrpilat tasis. Kән nimismisi nagwәнән itәм kәmotapәs, netәmim rәha Iesu kәmotaiipән e kәtim asol ilat tuelef itәм kәmotәр kәр wir. ²¹ Kән netәmim itәм kәmotagwән, nәman әm tahmen e faif-taosan, mätö kәsafinән nipitan ne nisualkәlәh.

Iesu tәmaliwәk e nәhau

(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

²² Kән Iesu tәmән kәм rәhan netәmim mämә ilat okotәtipән e bot motaupән moatuwin entәnipән-pән e lek, mätö in otahl-ipән netәmim kotitәlig-pән imәlat min ikin. ²³ Nian tinahl-ipән rәkis netәmim, kән muwin әpәh ilis e nitot kit in pisin әm, mämә otәfak. Nian tinәlugән, Iesu pisin әm әh-ikin, ²⁴ mätö bot tinuwin rәkis ilugin e lek, kән tinatilәs pikән nimәtag, kән peau-peau min kinoatoh bot.

²⁵ Kән lapin iuәhkir o nianән, Iesu tәmaliwәk e nәtuei nәhau muwa olat. ²⁶ Mätö nian netәmim rәha Iesu kәmotәplan in tәtaliwәk e nәtuei nәhau, kән kәmotәgin pik moatән mämә, "Ei, narmi etәmim kit!" Kән kәmotasәk әfәmәh mätö-inu koatәgin. ²⁷ Mätö uәhai әm, Iesu tәmәghat kәм ilat mämә, "Ei, nikitәmat tәtul mәha-mәha. Io әpәh. Sotәginән!"

²⁸ Kән Pita tәmә, "Iәrәmәrә, okәmә ik pahrien, kән aun-in io ekaliwәk e nәtuei nәhau minә."

²⁹ Kән Iesu tәmән-ipән mämә, "Wa."

Kән Pita tiet e nәtuei bot, kән maliwәk e nәtuei nәhau matuwin o Iesu. ³⁰ Mätö nian tәmәplan nimәtag, kән nikin tәmәgin pik, kән minәtuoun mätәmnim mätasәk-pән o Iesu matән mämә, "Iәrәmәrә, asitu lak!" ³¹ Kән roiu agin, Iesu tәmea-pән maskәlim Pita, kән mән-ipән kәм in mämә, "Ik rәham nahatәtәән tәkәku agin. ?Tahro rәham nahatәtәән tәkәku lak?" ³² Kән nian kәmuәtipән e bot, kән nimәtag tәmurahl nelmin. ³³ Kән ilat e nәtuei bot kәmotos-ipән nisialiән asol kәм in moatән mämә, "Pahrien, ik Nәti Uhgin."

³⁴ Nian kinotuwin entәnipән-pән, kәmotuwar e nәp-tән Kenesaret. ³⁵ Kән nian netәmim әh-ikin әh kinotitun Iesu, kotahl-ipән nәghatән tuwin mitәlau o netәmim e latuәnu min rafin әh-ikin. Kән kәmotos rәhalat min netәmim itәм koatimis motuwa o Iesu,

³⁶ kән kәmotәkәike o Iesu mämә ilat itәм koatimis okotek әm nipәgnәmti kot rәhan. Kән ilat rafin itәм kәmotek nipәgnәmti kot rәhan, rәhalat nimisән tәmikә, kән kәmotәwir. ³⁷

Nat itәм tatol etәmim tamkimiik

(Mak 7:1-23)

15 Kән Farisi min neen ne iәgәtun min neen rәha Lou kәmotisi-pән Jerusalem motuwa o Iesu. Kән motәtapәh ron mämә, ² "Tahro rәham netәmim koatәtgәhl kastom rәhatat itәм rәhatat pipi min aupән kәmotәgәtun kitat lan? Ilat kotagwән, mätö kәsotaupәнән motaikuas e nelmilat."

³ Kән Iesu tәmән-ipән kәм ilat mämә, "Mätö tahro itәmat min nakoatәtgәhl Lou rәha Uhgin o naskәlim әskәsikән kastom rәhatәmat? ⁴ Iatән nәhlan mätö-inu, Uhgin tәmән mämә, 'Nәkotәkәike motisiai-in rәhatәmat tata ne mama,' ⁵ kән tәmән min mämә, 'Etәmim

† 14:3-4 Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 †† 14:5 Mat 21:26 † 14:19 Mat 15:35-39; Mak 8:6-10

†† 14:23 Luk 6:12; 9:28 †† 14:26 Luk 24:37 ††† 14:31 Mat 8:26; Mak 4:39 ††† 14:36 Mat 9:20-21; Mak 6:53-56 § 15:4 Eks 20:12; Dut 5:16

itəm otəghat rat e rəhan tata o mama, okəkəike kohamnu.[†] ¹⁵ Məto itəmat nakotən məmə, okəmə suah kit rəhan kit məni əh-ikin itəm in titun nasituən e rəhan tata ne mama lan, in titun nənən kəm ilau məmə, 'Kəsi, emələhəu pisin məni u məmə rəha Uhgın,' ⁶ kən okol in otəsisiai-inən rəhan tata, kən məsos-ipənən məni u kəm in. E nolən əh, itəmat noatol nəghatən rəha Uhgın tatol nat əpnapin lan, məto-inu itəmat nakotolkeike məmə nakotaskəlim kastom rəhatəmat min əm. ⁷ !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Ien Aesea təməghat-in itəmat ətu-atip nian təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın itəm tatən məmə,

⁸ Netəm min u koatisiai-in io e nohlilat əm, məto nikelat isəu ron io,

⁹ Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnapin əm,

kən nian koatəgətun, koatən məmə nəghatən min rəhak,

məto in nəghatən min rəha netəmim əm." ††

¹⁰ Kən Iesu təmaun-in netəmim məmə okotuwa ron, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Otətəlig-in-tu, kən motitun nat u. ¹¹ Nat naka itəm katun, təsolən etəmim tamkimik e niganəmti Uhgın, məto nat naka itəm tati-et e nohli etəmim, in tatol etəmim tamkimik e niganəmti Uhgın." †

¹² Kən rəhan netəmim kotuwa ron moatətapəh məmə, "Nəkitun məmə Farisi min, nikelat tərət nian kəmotəto nəghatən əh?" ¹³ Kən təmənipən məmə, "Nig min rafin itəm rəhak Tata əpəh e nego e neai təməsəfəən, okew-pər ilat nokin. ¹⁴ Apəs ilat. Ilat koatit netəmim, məto niganəmtilat təpis. Okəmə etəmim itəm niganəmtin təpis tit etəmim kit min itəm niganəmtin təpis, kən ilau kərən okiaiwig-pən e noakimil." ††

¹⁵ Kən Pita təmənipən kəm in məmə, "Ən-tu nipəti nimaa nəghatən kəm itimat."

¹⁶ Kən Iesu təmənipən kəm ilat məmə, "Itəmat rəhak netəmim, məto itəmat min nəsoitunən əh?

¹⁷ Nəkotitun o kəp məmə, nat naka itəm tatuwin e nohli etəmim meiuaiu e nərpin, kən miet min e nipəti etəmim? ¹⁸ Məto natimnat itəm tətisi-pən e niki etəmim kən matiet e nohli etəmim, matol etəmim tətamkimik e niganəmti Uhgın. ¹⁹ Tol nəhlan məto-inu, natimnat itəm tətisi-pən e niki etəmim kətol nulan: nətəligən tərət min; nohamnuən etəmim; nakləh-inən pətan; nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən; nəghat eiuəən e netəmim; nən ratən nərgi etəmim. ²⁰ Inu natimnat itəm tol etəmim tətamkimik e niganəmti Uhgın, məto okəmə suah kit təsaikuasən nelmin kən mətagwən, inu təsolən in tamkimik e niganəmti Uhgın."

Nahatətəən rəha pətan Iaihlua (Mak 7:24-30)

²¹ Kən Iesu təmiet ikin əh, kən muwin ikin itəm taon kəiu əh, Taea ne Saeton katuəməhl ikin. ²² Kən pətan kit əh-ikin, Iaihlua u pətan Kenan, təmuwa ron mətasək əfəməh məmə, "Iərəməərə, Mipi Təfit, asəkıtun io. Narmin rat kit təskasik təmatig e nətik pətan matərəkin in."

²³ Məto Iesu təsən-ipən agin-əhən nəghatən kit kəm in. Kən rəhan netəmim kotuwa moatəkəike ron, motən məmə, "Ahl-ipən in isəu, məto-inu tətəsək əfəməh matuarisig-in kitat."

²⁴ Kən Iesu təmənipən kəm ilat məmə, "Kəməhl-ipa əm io o sipsip min rəha noanol rəha Isrel itəm kəmotəluə." ††²⁵ Məto pətan əh təmuwa misin nulın əupən e Iesu matən məmə, "Iərəməərə, asitu lak."

²⁶ Kən Iesu təmənipən məmə, "Təsətuatipən məmə ekos nagwənən nigı nısualkələh, kən mərakın-pən kəm kuri min." ††²⁷ Kən pətan u təmənipən məmə, "Əwəh, Iərəməərə. Məto kuri min koatun nımismisi nagwənən itəm təmisas e tərıl rəha iərəməərə min rəhalat." ²⁸ Kən Iesu təmənipən məmə, "Ei, pətan. !Rəham nahatətəən in iahgin! Nat naka itəm nakolkeike, otuwa mol nıpahrienən." Kən roiu agin, netin pətan təməwir.

Iesu təmol-wir nımısən tərət

²⁹ Kən Iesu təmiet ikin əh maliwək e nıkalı Lek Kalılı. Kən mər muwin əpəh ilis e nitot kit kən matəpələh.

³⁰ Nımanin netəmim kəmotuwa ron, moatəmik netəm min u itəm nelkilat təməfaiu-əfaiu, ne netəm nıganəmtilat təpis, ne netəm nıpətılət məsin təmimis, ne netəm kotəruru nəghatən, ne nımısən pisin pisin min. Kən motəlin-pən ilat iuəhkır o Iesu, kən təmol-wir ilat.

³¹ Kən nımanin netəmim narmilat təmiwig nian kəmotəplan netəm kotəruru nəghatən kinotəghat, ne netəm nıpətılət məsin təmimis kinotəwir, ne netəm nelkilat təməfaiu-əfaiu kinotaliwək, ne netəm nıganəmtilat təpis kınəotəplan nat. Kən moatənwiwi Uhgın rəha Isrel. †††

Iesu təmagwən netəmim fo-taosan (Mak 8:1-10)

³² Kən Iesu təmaun-in rəhan netəmim kotuwa ron, təmənipən kəm ilat məmə, "Nıkkı tinahməh pik o netəmim min u. Kitat min ilat o nian kisil əh-roiu, kən nat tikə məmə okotun. Esolkeikəən məmə ekahl-ipən ilat koatuwin, nəumis tus ilat, mətan, neen kotımıs-eah əpəh e suatip." §

³³ Kən rəhan netəmim kotən-ipən kəm in məmə, "Okotos hiə pıret u ikin-u, ikin taruən-aruən ikin itəm tahmen məmə okotagwən nımanin netəmim lan?"

† 15:4 Eks 21:17; Lev 20:9 †† 15:9 Aes 29:13 † 15:11 Mat 12:34 †† 15:14 Luk 6:39; Rom 2:19

†† 15:24 Mat 10:6 ††† Nəghatən u 'nisualkələh' tatəghat-in netəm Isrel, kən nəghatən u 'kuri' tatəghat-in Iaihlua min. ††† 15:31 Mak 7:37 § 15:32 Mat 14:14

³⁴ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Pîret kuwæh u nakoatos?”

Kæn kotæn-ipæn mæmæ, “Ekoatos pîret sepîn ne næm ækæku noan mæsin æm.”

³⁵ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm nîmanin netæmim mæmæ okotæpælæh e næptæn. ³⁶ Kæn tæmos pîret ilat sepîn, ne næm ælkælæh, kæn mæfak-pæn lan, kæn mæmkas ilat, mos-ipæn kæm ræhan netæmim min, kæn kotos-ipæn kæm netæmim. ³⁷ Kæn ilat rafin kæmotun nærpilat tasis. Kæn netæmim ræha Iesu kotaii-pæn nîmismisi nagwænæn itæm kæmotun kapæs e kætîm asol ilat sepîn, kæmotær kær wir. ³⁸ Netæmim itæm kæmotun, næman ilat fo-taosan, mæto kæsafinæn nîpitan ne nîsualkælæh.

³⁹ Kæn Iesu tahl-ipæn nîmanin netæmim koatuwin, kæn in tæmætîpæn e bot muwin ikin Makatan.

Farisi min ne Satusi min koatæpæh o næmtætîn kit
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

16 Kæn Farisi min ne Satusi min kæmotuwa o Iesu, kæn kæmotæghat æuhlin kæm in mæmæ otol kæm ilat næmtætîn kit ræha nego e neai, inu nat pîspis asol itæm otægætun mæmæ Uhgîn tæmahl-ipa in. [†] ^{††2} Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Nian tînehnaipæn, nakotæn mæmæ, ‘olawig tærauiæ, mæto-inu napuæ tînasia.’ ³ Kæn laulaugin nakotæn mæmæ, ‘Nuhuæn otæfik, mæto-inu napuæ tînasia mîtælau.’ Nækotitun nænæn nîpætî næmtætîn min e nîmal napuæ itæm tatiæt, mæto nækotæruru nænæn nîpætî næmtætîn itæm nækotæplan æh-roiu.

⁴ “Itæmat netæm roiu ne, nakotærat, itæmat netæm Isrel næmotapæs ræhatæmat nahatætæn o Uhgîn, tahmen e pætæn kit tapæs ræhan iærman matætæu-pæn suah pîsin. Kæn roiu nakotolkeike mæmæ ekol næmtætîn kit itæm otægætun mæmæ emîsi-pæn o Uhgîn. Mæto Uhgîn otos-ipæn æm næmtætîn kitiæh æm, kæn inæh næmtætîn ræha ien æh Jona.” [‡] Kæn tæmapæs ilat matuwin.

Is ræha Farisi min ne Satusi min
(Mak 8:14-21)

⁵ Nian Iesu ne ræhan min netæmim kæmoatuwin en-tænîpæn-pæn e Lek Kalili, ræhan netæmim kæmotaluin mæmæ okotos pîret neen. Kæn nian kinotuwin en-tænîpæn-pæn, ⁶ kæn tæmæn-ipæn kæm ræhan netæmim mæmæ, “Onakoatæto itæmat o is ræha Farisi min ne Satusi min.” ^{‡†}

⁷ Kæn kæmoatæn-ipæn kæm ilat min mæmæ, “Tatæghat næhlan mæto-inu kæmotaluin næmikæn pîret neen.”

⁸ Mæto Iesu tînitun ræhalat nætæligæn, kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Ei, ræhatæmat nahatætæn tækæku agin. ?Tahro nakoatæn-ipæn kæm itæmat min mæmæ pîret tikæ otæmat? ⁹ ?Næsotitunæn æh, o kærp? ?Ninotaluin pîret faif u itæm emagwæn netæmim faif-taosan lan, kæn uarisig, næmotaii-pæn nîmismisi nagwænæn

[†] Farisi min ne Satusi min, nikilat tæht mæmæ Iesu tæruu nolæn næmtætîn kit, kæn netæmim okotæplan mæmæ in tæsisî-pæn e Uhgîn.
^{††} 16:1 Mat 12:38; Luk 11:16 ‡ 16:4 Mat 12:40; Jona 1:17 ‡† 16:6 Luk 12:1

itæm kæmapæs e kætîm asol kuwæh? ^{‡††} ?Kæn ninotaluin pîret sepîn u itæm emagwæn netæmim fo-taosan lan, kæn uarisig, næmotaii-pæn nîmismisi nagwænæn itæm kæmapæs e kætîm asol kuwæh? ^{‡†††} ?Tahro itæmat næsotitunæn mæmæ esæghat-inæn pîret? Oatæto itæmat o is ræha Farisi min ne Satusi min.” ¹² Kæn e nian æh, ilat kæmotitun mæmæ in tæsæghat-inæn is ræha nolæn pîret mæmæ okoatæto ilat ron, mæto okoatæto ilat o næghatæn min itæm Farisi min ne Satusi min koatægætun netæmim lan.

Pita tæmæn mæmæ Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Nian Iesu tæmuwa ikin Sisaria Filipae, mæn-ipæn kæm ræhan netæmim mæmæ, “?Netæmim kotæn mæmæ pah u io, Nætî Etæmim?”

¹⁴ Kæn kotæn-ipæn mæmæ, “Næen koatæn mæmæ ik Jon Baptais, næen koatæn mæmæ ik ien Elaija, kæn næen koatæn mæmæ ik ien Jeremæa, o ien kit aupæn ikin.” ^{‡‡}

¹⁵ Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Mæto tahro etæmat? ?Nakotæmæ pah u io?”

¹⁶ Kæn Saimon Pita tæmæn-ipæn mæmæ, “Ik Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa, ik Nætî Uhgîn itæm tætatig matæmegæh.” [§]

¹⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Uhgîn tæmawte-in ræhan næwiræn kæm ik, Saimon nætî Jona, mæto-inu sænæmæ etæmim æm tæmol-aræp nat u kæm ik, mæto ræhak Tata æpæh e nego e neai itæm tæmol æp nat u kæm ik. ^{§††8} Kæn ekæn-ipinæ kæm ik mæmæ ik Pita, u nîpætîn tæmæ kæpiel. Kæn ekilækin ræhak nîmæfak e kæpiel u, kæn okol næsanænæn ræha nîmîsæn ^{§††} otæsaprækis-inæn. ^{§†††9} Ekos-ipinæ kæm ik næpætæn itæm tatisîpæn o Uhgîn æpæh e nego e neai. Kæn æpæh e nego e neai, Uhgîn tînegæhan-in rækis næwiam itæm onakæn e nætueintæn. Nian onakahtosig-in nat kit, o onategæhan-in nat kit, kæn otol mihin.” ²⁰ Kæn mæn-ipæn æskasik kæm ræhan netæmim mæmæ okæsotæn-ipænæn kæm suah kit mæmæ in Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa.

Iesu tæmæn-iaræp ræhan nîmîsæn

(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)

²¹ E nian æh, Iesu tæmætuoun matæn-iaræp kæm ræhan netæmim mæmæ in otækæike muwin Jerusalem, kæn etæm-iasol min ræha noanol ræha Isrel, ne pris asol min, ne iægætun min ræha Lou, okotol in tæto nahmææn e næratæn tæpæt, kæn okotohamnu in, kæn uarisig e nian kîsil, in otæmegæh min e nîmîsæn.

²² Kæn Pita tos pîsin Iesu, kæn mætuoun matæn-iæhau matæn mæmæ, “Iæræmæ, Uhgîn otækæike mahtosig-in nat æh. !Nat æh okol tæsuwamæn mol nîpahrienæn lan!”

^{‡‡} 16:9 Mat 14:17-21 ^{‡††} 16:10 Mat 15:34-38 ^{‡‡‡} 16:14 Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 [§] 16:16 Jon 6:69 ^{§†} 16:17 Kal 1:15-16 ^{§††} Nat u tatæghat-in nian suah kit tæmîmis, mæto nîmîsæn, ræhan næsanænæn tikæ o etæmim itæm tætahatæta e Uhgîn.
^{§†} 16:18 Jon 1:42; Efes 2:20

²³ Kən Iesu talalin mən-ipən kəm Pita məmә, “!Setan! !Uwin isəu ron io! Ik nətahtosig-in io. Rəham nətəligən sənəmə nətəligən rəha Uhgın, məto in nətəligən rəha netəmim əm.”

²⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmә, “Etəmim itəm tolkeike məmә otuarisig-in io, otəkəike maluin atip in, kən miləs rəhan nig kəməluau mətəupa io. ^{†25} Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pik wək əm məmә rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwir, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhən lilin. ^{††26} ?Okəmә etəmim kit tatos rafin natimnat e nətueintən, məto uarisig lan otimis kən təsosən nəmegəhən lilin, in təmol win e nat kit təwir, o kəp? Kəp. Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgın məmә Uhgın otos-ipən nəmegəhən lilin kəm in. ^{‡27} Tol nəhlan məto-inu, io Nəti Etəmim epanuwa itimat nagelo min e nəsanəhən ne nəpətən əhag-əhag asol rəha Tata rəhak, kən ekos-ipən nətouən kəm netəmim rafin e wək ətuatip itəm kəmotol. ^{‡‡28} İatən-ipinə nıpahrienən məmә netəmim neen koatətul ukin-u itəm kəsotimisən motəmegəh əm nian Nəti Etəmim u in kig, otuwa məmә in otərəmərə e natimnat rafin.”

Nıpəti İesu təmuwa mol pisin
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

17 Nian sikis tinuwa minuwın rəkis, İesu tit Pita, ne Jemes, ne Jon u pia Jemes, mit iləhal motuwın əpəh ilis e nitot əfəməh, ilat pisin əm. ² Kən ikin əh, nıpəti İesu təməuhlin muwa mol pisin. Rəhn-kapə təmasiə məhag-əhag tahmen e mıtgar, kən rəhan natimnat tinuwa məruən məhag-əhag. ^{‡‡3} Roiu agin, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal İesu.

⁴ Kən Pita təmən-ipən kəm İesu məmә, “İərəmərə. Təwir məmә itiməhal eməhaluwa ikin-u. Okəmә nakolkeike, ekiləkin makeen kisil u ikin-u, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”

⁵ Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwıa suah kit təmıet e mal napuə matən məmә, “Inu nətik itəm iakolkeike pik. Nıkik tagien pik ron. !Əhalətəlig-in in!” ^{‡‡†}

⁶ Nian suah miləhal əh kəməhaləto nəghatən əh, kəməhalisi-pər məhalitənim-pən rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgin pik. ⁷ Məto İesu təmuwa mek iləhal matən məmә, “Əhalətul. Əsəhaləginən.” ⁸ Nian kəməhalasipər, məsəhaləplanən suah kit, məto İesu pisin əm.

⁹ Nian kəmotəiuaiu-pa e nitot, İesu təmən kəm iləhal məmә, “Əsəhalənən kəm etəmim kit nat naka itəm nəməhaləplan mətoarus-pən Nəti Etəmim otəmegəh min e nimisən.”

¹⁰ Kən kəməhalən-ipən məmә, “?Məto təhro iəgətun min rəha Lou koatən məmә Elaija otəkəike maupən muwa min?” ^{‡‡‡ §}

† 16:24 Mat 10:38; Luk 14:27 †† 16:25 Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 ‡ 16:26 Mat 4:8-9 ‡† 16:27 Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nol Əpən 22:12 ‡‡ 17:2 2 Pita 1:16-18 ‡‡† 17:5 Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22 ‡‡‡

¹¹ Kən İesu təmən-ipən məmә, “Nıpahrienən məmә Elaija otəkəike maupən muwa məmә otol-wır min natimnat rafin. ^{§†12} Məto ekən-ipinə kəm itəməhal məmә, Elaija tinuwa rəkis, məto netəmim kəsotitunən in, kən motol tərət lan. E nolən ahmen min əm, Nəti Etəmim otəto nəhməən e nelmilat.” ^{§††13} Kən rəhan netəmim kinotitun məmә tatəghat-in Jon Baptaıs kəm ilat. ^{§‡}

İesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)

¹⁴ Nian kinotiet-pa o nımanin netəmim, suah kit tuwa misin nulin aupən-in İesu, ¹⁵ kən məmә, “İərəmərə, asəkitun nətik. Tətaut, kən matəto pik nəhməən lan. Nian tərət tətiet-pən e nigəm, matiet-pən ləhau e nəhau. ¹⁶ Emiləs muwin o rəham netəmim, məto kotəruru nol-wırən.”

¹⁷ Kən İesu təmən-ipən məmә, “Ei, itəmat netəm roiu nəsotahatətəən, kən ninotuwin isəu o suatip rəha Uhgın. ?Nəghən nəpanotitun? ?Oekətətig kitat min itəmat mətoarus nian naka? Otıləs suakəku motuwa kəm io.” ¹⁸ Kən İesu təməghat əskasik kəm narmin rat, kən tiet e suakəku, kən roiu agin suakəku təməwir.

¹⁹ Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pisin ilat İesu, kən motətarəh ron məmә, “?Təhro itimat ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat?” ^{§††}

²⁰ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Məto-inu rəhatəmat nahatətəən təkəku əm, təsahmenən. Məto iakatən pahrien kəm itəmat məmә, okəmә rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, nat əpnəpin tahmen e nikuti mas-tat u nətin agin, kən nəkotitun nən-ipənən kəm nitot u məmә, ‘Otiet u ikin-u, muwin ikin əh,’ kən nitot otiet, kən nat kit tikə itəm itəmat nəkotəruru nolən.” ^{§† §‡}

²² Nian kəmotuwa kitiəh əpəh Kalili, İesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “İo Nəti Etəmim, suah kit oteghəhən-in-pən io e nelmı tıkimır min. ^{§§†23} Netəmim okotohamnu io, kən uarisig e nian kisil, Uhgın otosmegəh min io e nimisən.” Kən rəhan netəmim kəmotəto tərət pik agin o nəghatən əh.

Takis rəha Nımə Rəha Uhgın

²⁴ Nian İesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Kapaneam, netəmim rəha nosən məni rəha takis rəha Nımə Rəha Uhgın, kəmotuwa o Pita motən məmә, “?Təhro? ?Rəham iəgətun tatətou takis u, o kəp?” ^{§§‡}

²⁵ Kən Pita təmən-ipən məmә, “Əwəh, tatətou.”

Nian Uhgın təməghat kəm iləhal əpəh e nitot, iləhal kəhalitun məmә İesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalitun məmә Elaija otəkəike maupən muwa min, məto kəsəhaləplanən məmә Elaija təmuwa mol əpen-əpenə natimnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəligən tinol naruruən, məto-inu İesu itəm in Kristo tinuwa rəkis, məto Elaija təsuwamən əh. § 17:10 Mal 4:5 §† 17:11 Mal 4:5-6 §†† 17:12 Mat 11:14 §‡ 17:13 Luk 1:17 §‡†† 17:19 Mat 10:1 §† E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəsətəən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmә otəhg-iarəp narmin rat min nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. §‡ 17:20 Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 §§† 17:22 Mat 16:21 §§‡ 17:24 Eks 30:13; 38:26

Nian Pita tæmuwin e nipægnoa nimæ, kæn Iesu tæmaupæn mæghat matæn kæm in mæmæ, “?Saimon, nîkim tæht mæ naka? ?Kig min ræha nætueintæn koatos takis o pah, koatos o ræhalat min netæmim, o netæm pisin min?”

²⁶ Pita tæmæn-ipæn mæmæ, “Koatos o netæm pisin min.”

Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Kæn tol næhlan, netæm ræha kig kæsotætouæn. ²⁷ Mæto kitat kæsotolkeikeæn mæmæ kotol ilat kotæto tærat otat. Kæn tol næhlan, tæwir mæmæ ik onækuwin æpæh læhau e lek, mæra kin ræham nipien o niuwæn næm. Næm itæm nakaupæn miuw, nakæhap nipægnoan, kæn onækæplan mæni silfa kit tahmen-in nætouæn takis. Os muwin mos-ipæn kæm ilat o nætouæn ræhalau takis.”

Etæm-iasol e næræmæ ræhæn ræha Uhgîn

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

18 E nian æh, netæmim ræha Iesu kæmotuwa ron motætæpæh ron mæmæ, “?Pah u in etæm-iasol e næræmæ ræhæn Uhgîn?” †

² Kæn Iesu taun-in suakæku kit tuwa mætul ilugin elat, ³ kæn mæn mæmæ, “Pahrien iatæn kæm itæmat mæmæ okæmæ næsotæuhlinæn itæmat motuwa motahmen e nisualkælæh, okol næsotuwînæn motatig ahgin næræmæ ræhæn Uhgîn. ^{†14} Tol næhlan, pah u otîlæs-iæhau atip in tahmen e suakæku u, in etæm-iasol e næræmæ ræhæn Uhgîn.

⁵ “Okæmæ suah kit in læhau tahmen e suakæku u, kæn etæmim kit nîkin tagien o nosæn suah u muwin e nipægnoa nimæ ræhan, kæn okæmæ tatol e nærgæk, kæn tahmen mæmæ tatos io min e nîkin agien. ‡

⁶ “Mæto okæmæ etæmim kit tatiuw-pæn ræhak kit etæmim u tahmen e suakæku æh, mæmæ otol nolæn rat, kæn suah æh, Uhgîn otol nalpinæn asol kæm in. Kæn nalpinæn æh otæskasik taprækis okæmæ kætu-pæn kæpiel kit e nentou, kæn kærakin-pæn æpæh itæhæi lokamnim mæmæ otamnim. ††

⁷ “Kæsi, nahmææn asol otuwa o netæmim ræha nætueintæn, itæm koatos-ipæn-os-ipæn kæm netæmim mæmæ okotol tæfagæ rat. Nos-ipæn-os-ipænæn min æh okotækæike motuwa. Mæto kæsi, nahmææn asol otuwa o suah u itæm in suatip ræha næratæn æh. ⁸ Okæmæ nelmæm o nelkæm tol ik natol tæfagæ, kæn nakæte rækis mæra kin. Mæto-inu tæwir pik mæmæ nian nakuwin e nego e neai, nelkæm kit o nelmæm kit tikæ, taprækis-in mæmæ ik nataskælîm nelmæm kæræn mil ne nelkæm kæræn mil æh-ikin, kæn kærakin-pæn ik e nigæm itæm tatuæp namnun tikæ. ††† Okæmæ nigænæmtim tol ik natol tæfagæ, kæn asul-irækis mæra kin. Mæto-inu tæwir pik mæmæ nian nakuwin e nego e neai, nigænæmtim kit tikæ, taprækis-in inu mæmæ ik nataskælîm nigænæmtim kæræn mil, kæn kærakin-pæn ik e nigæm asol itæm tatuæp namnun tikæ.” †††

† 18:1 Luk 22:24 †† 18:3 Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 ‡ 18:5 Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 †† 18:6 Mak 9:42; Luk 17:1-2 ††† 18:8 Mat 5:29-30 ††† 18:9 Mak 9:43-48

Nimæa næghatæn o sipsip itæm tæmælue

(Luk 15:3-7)

¹⁰ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Nækotækæike moatitun wir mæmæ næsotehm-iæhauæn netæmim ræhak min itæm kotahmen e nisualkælæh, mæto-inu iatæn kæm itæmat mæmæ nagelo min itæm koatehm ilat, nian rafin ilat koatætul e nigænæmti ræhak Tata u tætatig æpæh e nego e neai mæmæ okotæn-iaræp ilat kæm Uhgîn. ††† ⁵

¹² “?Nîkitæmat tæht mæmæ naka? ?Okæmæ etæmim kit ræhan sipsip wan-hanrit, kæn kitæh tæluæ mætæn, kæn suah æh otol naka? In otæpæs ilat nainti-nain æpæh e nîtot, kæn muwin megæs-in itæm un itæm tæmælue. ¹³ Kæn okæmæ tæmæplan, iatæn pahrien kæm itæmat mæmæ, nîkin otægien o sipsip u kitæh æm, taprækis-in ilat u sipsip nainti-nain itæm kæsotælueæn. ¹⁴ E nolæn ahmen min æm, ræhatæmat Tata æpæh e nego e neai, in tæsolkeikeæn mæmæ ræhan kit suakæku otuwin mælue.”

Piam itæm tatol næratæn kæm ik

(Luk 17:3)

¹⁵ Kæn Iesu tæmæn mæmæ, “Okæmæ piam kit tol nolæn rat kit kæm ik, uwîn mæplan itælau pisin æm, kæn nakæn-ipæn nat naka itæm tæmol tæsætutæipæn. Okæmæ tatætæg-in ik, ræham næghatæn otol in tatitæg-pa min nakuæwir otælau min. ^{††16} Mæto okæmæ tæsætæg-inæn ik, os etæmim kitæh o kæiu mæhaluwîn min mæhalæplan mæmæ næghatæn min rafin itæm onækotæn, okotitun mæmæ ilat rafin nipahrienæn æm. ^{††17} Mæto okæmæ tæsætæg-inæn ilat, æn-ipæn kæm nimæfak. Mæto okæmæ tæsætæg-inæn nimæfak, kæn nimæfak otæplan in tahmen e Iaihlua o etæmim ræha nosæn mæni e takis.

¹⁸ “Iatæn pahrien kæm itæmat mæmæ, æpæh e nego e neai, Uhgîn tînegæhan-in rækis næwiatæmat itæm nakotæn e nætueintæn. Nian nækoatahtosig-in nat kit o nakoategæhan-in nat kit, kæn otol mihin. ††

¹⁹ “Kæn iatæn min kæm itæmat mæmæ, okæmæ itælau kæiu nakuæn næghatæn kit muælis e nat kit itæm nakætuætæpæh ron o Uhgîn, kæn ræhak Tata æpæh e nego e neai otol nat naka itæm nakætuætæpæh ron. ^{††20} Tol næhlan mæto-inu, ikin pæhræuæn etæmim kæiu o kisil kæhaluwa kitæh e nærgæk, io itimat min ilat.”

Nimæa næghatæn e etæmim itæm tæsaluinæn kaon ræha suah kit

²¹ Kæn Pita tæmuwa o Iesu kæn mætæpæh ron mæmæ, “Iæræmæ. ?Ekaluin nolæn tærat itæm piak tæmol kæm io mau kuwæh? ?Mau sepîn tahmen, o?”

††† E naoa oas agin tepæt ræha Niutesteman itæm kæmæte e næghatæn Kris aupæn ikin, ves 11 tikæ. In tatæn mæmæ, “Kæn io, Næti Etæmim, emuwa mæmæ ekosmegæh ilat u itæm kæmotælue.” † 18:10 Hip 1:14 †† 18:15 Luk 17:3; Kal 6:1 ††† 18:16 Dut 19:15; Jon 8:17 †† 18:18 Mat 16:19; Jon 20:23 ††† 18:19 Mak 11:24; Jon 15:7

²² Kən Iesu təmən-ipən mēmə, "Takən-ipinə kəm ik mēmə, sənəmə mau sepin əm, məto mau sepinte-sepin. † ††

²³ "Nakəkəike mol nəhlan məto-inu nərəmərən rəha Uhgın in tol nulan. Kig kit tolkeike mēmə otəplan-tu kaon mın itəm rəhan netəmim kəmotol kəm in mēmə ilat okotətu. ²⁴ Nian tinətuoun wək əh, kotiləs rəhan kit iolwək motuwa ron itəm təmol kaon iahgin iahgin, tahmen e ten-taosan talen. †²⁵ Məto suah əh tinəruru nətuəən, kən tol nəhlan, kig təmən mēmə okol-salim-in in, ne rəhan pətan, ne rəhan nisualkələh, ne rəhan natimnat mın rafin mēmə otətu rəhan kaon.

²⁶ "Kən rəhan iolwək təmeiuiu misin nulin aupən in. Kən matəkəike ron matən-ipən kəm in mēmə, 'Awi. ?Nəkitun nos-ipamən nian əkuəkir məsin kəm io mēmə ekətu rafin rəhak kaon?' ²⁷ Kən rəhan etəm-iasol təmasəkkitun in, kən mapəs rafin rəhan kaon mēmə otəsətuəən nian kit ne, kən megəhan-in mēmə otuwın.

²⁸ "Məto nian iolwək u təmuwin, kən məplan etəmim kit u təmol kaon kəm in, wan-hanrit tenarius. †† Ilau kərən iolwək mil kətioal wək kitiəh əm rəha etəm-iasol. Kən iolwək itəm etəm-iasol təmaluin rəhan kaon, in təmaskəlīm itəm u kit kəmətioal wək kələh, kən matəmkətip nentou, matən mēmə, 'İtətu-pa rəham kaon itəm nəmol kəm io!'

²⁹ "Kən iolwək un itəm təmol kaon kəm in, teiuiu misin nulin matəkəike ron matən mēmə, 'Awi. ?Nəkitun nos-ipamən nian əkuəkir məsin kəm io mēmə ekətu rəhak kaon?'

³⁰ "Məto in təmə, kəp. Kən təmuwin mən mēmə okiləs suah u kan kiləs-ipən e kalapus mətoarus-pa otətu rafin rəhan kaon mın itəm təmol. ³¹ Nian iolwək mın neen kəmotəplan nat əh, nikilat təmahmə pik ron, kən motuwın motən-ipən kəm etəm-iasol natimnat rafin itəm kəmotəplan.

³² "Kən etəm-iasol təmaun-in iolwək un tuwa təmən-ipən kəm in mēmə, 'Ik iolwək itəm tərət agın. Emapəs rafin rəham kaon məto-inu nəmatəkəike ron io.

³³ ?Təhro nəsasəkkitunən suah u natioal wək itəlau mın, tahmen-pən əm e itəm emol kəm ik?' ³⁴ Kən neməha təmol etəm-iasol, kən təmən mēmə okiləs kan kiləs-ipən e kalapus mēmə etəm tatehm kalapus otol nalpinən kəm in mətoarus-pən otətu rafin rəhan kaon itəm təmol." ††

³⁵ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat mēmə, "Kən e suatip kitiəh əm, rəhak Tata əpəh e nego e neai, otol kəm itəmat rafin, okəmə nəsotaluin pəhrienən nəratən itəm piatəmat mın koatol kəm itəmat." †††

Iərman ne pətan kətuapəs ilau mın

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

19 Nian Iesu təmol namnun nənən natimnat mın u, təmiet Kalili muwin nitan Jutia entənipən-pən e nıkalı nəhau Jotan. ² Kən nımanin netəmim kəmotuar-isig-in in motuwın əh-ikin əh, kən təmol-wir ilat e nımısən mın.

³ Kən Farisi mın neen kəmotol noa eko-eko mēmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətu-atipən. Kəmotuwa o Iesu motən mēmə, "?Lou tatən mēmə iərman titun napəsən rəhan pətan o nat əp-nəpin əm kit, o kəp?"

⁴ Kən təmən-ipən mēmə, "?Nəmotafin o kəp mēmə, e nətuounən muwin mətoarus-pa u-roiu, Uhgın u itəm təmol netəmim rafin, təmol iərman ne pətan? †††⁵ Kən Suah u təmən mēmə, 'O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatig ilau rəhan pətan. Kən ilau okuea nıpətılau kitiəh.' ⁶ Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiəh əm. Uhgın tinilpin ilau kinuea minioal kitiəh, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətətipən rəhalau natigən."

⁷ Kən Farisi mın kotən-ipən mēmə, "?Məto təhro Moses təmən mēmə etəmim titun nos-ipənən naoa kit kəm rəhan pətan o napəsən, kən mahl-ipən tatuwin?" ††

⁸ Kən Iesu təmən-ipən mēmə, "Moses təmegəhan-in itəmat noanol rəha Isrel mēmə onəkotapəs rəhatəmat nıpitan mın məto-inu rəhatəmat-kəpə təskasik pik. Məto aupən, təməsolən nulan. ⁹ Məto iakatən kəm itəmat mēmə, okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan itəm təməsətəu-pən anionən iərman pisin kit, kən suah u mit pətan pisin, tahmen əm mēmə in tətakləh-in pətan əh, mateguafəl rəhan pətan ətuatip." †††

¹⁰ Kən netəmim rəha Iesu kotən kəm in mēmə, "Okəmə natigən rəha iərman ne pətan təskasik pik nulan, təwir mēmə iərman ne pətan okəsioalən marit."

¹¹ Kən Iesu təmən-ipən mēmə, "Sənəmə netəmim rafin okotitun nosən nəghatən u, məto netəm mın əm un itəm kəmos-ipən nəghatən u kəm ilat, in rəhalat əm. ¹² Tol nəhlan məto-inu, netəmim neen okəsotolən marit o nat pisin pisin mın. Kit okol təsolən marit məto-inu nıpətın məsin tərət nian təmair. Kit okol təsolən marit məto-inu netəmim kəmotərəkın nıpətın məsin. Kən kit tatən atip mēmə in otəsələn marit mēmə otol wək rəha nərəmərən rəha Uhgın. Etəmim itəm titun nosən nəghatən u, in təike mos."

Iesu təməfak o nisualkələh

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Kən netəmim kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu mēmə otələhəu-pən nelmin elat, kən məfak olat. Məto netəmim rəha Iesu kəmotən-iəhau ilat. ¹⁴ Məto Iesu təmən-ipən mēmə, "Pəs nisualkələh kotuwa ron io, sotən-iəhauən ilat, məto-inu nərəmərən rəha

† Nıpətın rəha "mau sepin-te-sepin" mēmə kitat kotəkəike motaluin nəratən rəha suah kit nian rafin, namnun tikə. †† 18:22 Luk 17:4 † Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kən məni rafin u, ten-taosan talen tahmen e fifti-taosan-milian vatu.

†† Roiu, wan-hanrit tenarius tahmen e wan-hanrit-taosan vatu.

††† 18:34 Mat 5:25-26 ††† 18:35 Mat 6:15; Mak 11:25; Efes 4:32; Kol 3:13

††† 19:4 Jen 1:27; 5:2 § 19:5 Jen 2:24; Efes 5:31 §† 19:7 Dut 24:1-4; Mat 5:31 §†† 19:9 Mat 5:32; 1 Kor 7:10-11

Uhgîn in ræha netæmim min u kotal nulan." ^{†15} Kæn tæmælæhæu-pæn nelmin elat, kæn miet ikin æh.

**Etæm aluæ itæm ræhan
nautæ tepæt**
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Kæn suah kit tæmuwa o Iesu mæn-ipæn mæmæ, "Tægætun. ?Io ekækæike mol wæk naka itæm in tæwir mæmæ ekos næmegæhæn lilin?"

¹⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, "?Tahro nakatætapæh ron io o nat naka itæm tæwir? Suah kitiah æm itæm in tæwir. Okæmæ nakolkeike mæmæ nakos næmegæhæn lilin, ætæu-pæn næghatæn min ræha Lou." ^{††}

¹⁸ Kæn suah u tæmæn-ipæn mæmæ, "?Lou min pæhræuæn?"

Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, "Sohamnuæn etæmim, kæn mæsaklæh-inæn pætan, kæn mæsaklæhæn, kæn mæseueiuææn e kot, ^{†19} kæn misiai-in ræham tata ne mama, kæn molkeike ik kit tahmen æm mæmæ nakolkeike atip ik." [‡]

²⁰ Kæn etæm aluæ u tæmæn-ipæn mæmæ, "Natimnat rafin un iakatol. ?Nat naka min æh-ikin itæm emæsolæn?"

²¹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, "Okæmæ nakolkeike mæmæ ræham nolæn otætutap agin, uwîn mol-salim-in ræham nautæ, kæn mos-ipæn mæni lan kæn ian-rat min. Kæn ik onakos natimnat wir æpæh e nego e neai. Kæn wa, mætæu-pa io."

²² Nian etæm aluæ tæmæto næghatæn æh, kæn tæmagim matuwîn nikin tæpou mæto-inu ræhan nautæ tepæt.

²³ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ, "Ekatæn pahrien mæmæ, tiækis o etæmim itæm ræhan nautæ tepæt mæmæ otuwîn matig ahgin næræmæææn ræha Uhgîn. ²⁴ Kæn iatæn min kæm itæmat mæmæ, tiækis mæmæ kamel otuwîn-pæn e nipæg nitel, mæto tiækis pik mæmæ etæm ræhan nautæ tepæt otuwîn matig ahgin næræmæææn ræha Uhgîn."

²⁵ Nian netæmim ræha Iesu kæmotæto næghatæn æh, narmilat tæmiwig pik, kæn motæn-ipæn mæmæ, "?Kæn pah titun nosæn næmegæhæn lilin?"

²⁶ Kæn Iesu tæplan ilat kæn mæn mæmæ, "Nat u, okol etæmim tæsolæn. Mæto Uhgîn, in titun nolæn natimnat rafin." [‡]

²⁷ Kæn Pita tæmæn-ipæn mæmæ, "Emotapæs natimnat rafin mæmæ ekotætu-pæn ik. ?Nat naka u, o nian kit in ræhatimat?"

²⁸ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, "Iatæn pahrien kæm itæmat mæmæ, e nian itæm natimnat rafin okotæuhlin motuwa motuwîwi, kæn Næti Etæmim otæpælæh e ræhan jea ræha kig itæm in tæhag-æhag mæwir agin, kæn itæmat un itæm næmoatætu-pa io, onækotæpælæh min e jea ræha kig ilat tuelef, kæn motæmæææ e noanol min ilat tuelef ræha Isrel.

^{‡†29} Kæn netæmim rafin un itæm kæmotapæs ræhalat nimæ min, o pialat min, o winilat min, o ræhalat tata o

mama, o nenætilat min, o ræhalat næptæn min o nærgæk, Uhgîn otos-ipæn natimnat min æh tepæt pik agin kæm ilat, kæn mos-ipæn næmegæhæn lilin kæm ilat. ³⁰ Mæto netæmim tepæt itæm koatætul aupæn e nætueintæn roiu, okotuwa motætul uarisig e næmegæhæn itæm otuwa. Kæn netæmim tepæt itæm koatætul uarisig e nætueintæn roiu, okotuwa motætul aupæn e næmegæhæn itæm otuwa." ^{‡‡}

Nimæa næghatæn e iolwæk min æpæh e nasumæn

20 "Tol næhlan mæto-inu næræmæææn ræha Uhgîn tahmen e etæm-iasol kit ræha nasumæn. Tæmiet laulaugin agin mæmæ otegæs-in netæmim okotuwa motol wæk e ræhan nasumæn. ² Kæn in tæmæn mæmæ otætu ilat kitiah kitiah wan tenarius [§] e nian kitiah, kæn mahl-ipæn ilat kotuwîn e ræhan nasumæn.

³ "Iuæhkir nain klok laulaugin, tæmiet muwîn e maket mæplan netæmim neen koatætul mæsolæn nat kit.

⁴ Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, 'Itæmat min, otuwîn motol wæk æpæh e ræhak nasumæn, kæn ekætou itæmat e mæni itæm tætuatip.' ⁵ Kæn kæmotuwîn.

"Kæn iuæhkir o tina, tæmiet muwîn mol nat kitiah æm, kæn mol min e tri klok ehnaipæn. ⁶ Kæn iuæhkir e faif klok ehnaipæn, tæmiet muwîn mæplan netæmim neen min koatætul ænnapin æm. Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, ?Tahro nækoatætul ikin-u nian apiæpiæ kit, mæsolæn nat kit? ⁷ Kæn kotæn-ipæn mæmæ, 'Mæto-inu suah kit tæsegæs-inæn itimat mæmæ ekotol wæk ræhan.' Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, 'Itæmat min otuwîn kol wæk e ræhak nasumæn.' Kæn ilat kæmotuwîn.

⁸ "Nian tinehnaipæn, etæm-iasol ræha nasumæn tæmæn-ipæn kæm ræhan etæmim itæm tatehm ræhan iolwæk min mæmæ, 'Aun-in iolwæk min kotuwa, nakos-ipæn ræhalat mæni. Nakætuoun mætou netæm itæm kæmotuwa uarisig muwîn mætoarus netæm kæmotaupæn motol wæk.' ^{§†}

⁹ "Kæn iolwæk min itæm kæmotuwa motol wæk e faif klok, kæmotuwa kæn tæmæto ilat wan tenarius kitiah kitiah. ¹⁰ Tol næhlan, netæm min u itæm kæmotaupæn kol wæk, nikilat tæht mæmæ okotos mæni taprækis-in itæm min u kæmotol wæk uarisig. Mæto ilat kitiah kitiah kæmotos min æm wan tenarius. ¹¹ Nian kæmotos mæni, kæn kæmoatæghat-æghat kæm ilat min mæmæ nikilat tæsagienæn o mæni, kæn motæn-ipæn kæm etæm-iasol ræha nasumæn mæmæ, ¹² 'Netæm min u itæm kæmotol wæk uarisig, kæmotol wæk æm e aua kitiah æm, mæto ik næmæto itimat min ilat tahmen-ahmen æm. Mæto itimat emotol wæk asol e nærauiæ æskasik e nian apiæpiæ.'

¹³ "Mæto etæm-iasol tæmæn-ipæn kæm ilat kit mæmæ, 'Io kit. Esaklæh-inæn ik. ?Næmæn mæmæ nakol wæk o wan tenarius, o kæp? ¹⁴ Os ræham mæni matuwîn. Iakolkeike mæmæ ekætou etæm u itæm tæmol wæk uarisig tahmen æm lam. ¹⁵ Ræhak u mæni. ?Ekitun nolæn næhlan nat naka itæm iakolkeike, o kæp? ?Natetæhak olat mæto-inu io iakæwir olat?'"

† 19:14 Mat 18:2-3 †† 19:17 Lev 18:5; Luk 10:28 ‡ 19:18 Eks 20:13-16; Dut 5:17-20 †† 19:19 Eks 20:12; Lev 19:18 ‡‡ 19:26 Job 42:2 ‡‡† 19:28 Mat 25:31; Luk 22:30; Nol æpæn 3:21

‡‡‡ 19:30 Mat 20:16; Luk 13:30 § Tenarius kitiah in tahmen e nætouæn ræha wæk o nian kitiah. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan watu. §† 20:8 Lev 19:13; Dut 24:15

¹⁶ Kæn nian Iesu tæmol namnun nimaa næghatæn, tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, "Tol næhlan, etəm tatuarisig otaupæn, kæn etəm tætaupæn otuarisig." †

**Iesu tæmæn-iarəp
rəhan nīmīsən**
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Kæn nian Iesu tæmatuwīn Jerusalem, tæmos rəhan netəmim tuelef motətul pisin, kæn tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, ¹⁸ "Koatuwīn əpəh ilis Jerusalem, kæn io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pæn io kæn pris asol mīn ne iəgətun mīn rəha Lou. Kæn okotiuw-iarəp io mæmæ ekimis, ^{††19} kæn motiləs-ipæn io kæn Iaihlua mīn mæmæ okotəsan lak, kæn motalis motoh, kæn motətu-pər io e nig kəməluau mæmæ ekimis. Kæn uarisig e nian kisil, kæn Uhgīn otosmegəh mīn io e nīmīsən."

**Nətapəhən rəha mama kit
o Iesu**
(Mak 10:35-45)

²⁰ Kæn pətan rəha Sepeti, tiləs nətilau mil muwa misin-pæn nulīn o Iesu, matətapəh-in nat kit ron. ²¹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, "Nakolkeike naka?"

Kæn pətan tæmæn-ipæn mæmæ, "Pəs nakegəhan-in mæmæ nətik mil u, ilau kərən kit otəpələh e nīkaləm matip, kæn kit təpələh e nīkaləm mol, ikin mīn rəha nəsanəhən ne nisaiiən, nian natəramərə lan." ‡

²² Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn ilau mæmæ, "Nəkuəuru nat itəm natuətapəh ron. ?Tahro? ?Itəmlau, nīkitəlau təht mæmæ nəkuahmen mæmæ kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigi nien itəm io ekəike mətul lan?" † Kæn kuən-ipæn kæn Iesu mæmæ, "Əwəh, ekiatun." ††

²³ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn ilau mæmæ, "Pahrien, on-akuəkəike muənīm-pæn e rəhak kap rəha nətoən nah-məən. Məto o nəpələhən e nīkalik matip ne mol, sənəmə rəhak mæmæ ekən. Ikin mil əh, ilau rəha netəm mīn u itəm Uhgīn tæmol əpen-əpenə olat."

²⁴ Nian netəmim ten mīn rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, kæn neməha tæmol pik ilat o suah mil ilau pian. ²⁵ Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitih, kæn mæn-ipæn kæn ilat mæmæ, "Nəkotitun rəkis nolən rəha netəm-iasol rəha Iaihlua mīn. Ilat koatol təkaskik pik kæn rəhalat netəmim mīn. Kæn rəhalat kapman mīn koatol ilat kotəməhl ləhau e nəramərəən rəhalat. ^{†††26} Məto itəmat, okol nəsotolən nəhlan. Məto okəmə itəmat kit tolkeike mæmə otuwa in etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa tahmen e iolwək kit rəhatəmat, ^{†††27} kæn okəmə itəmat kit tolkeike mæmə otətul aupən etəmat, in otəkəike muwa slef rəhatəmat. ²⁸ Nolən əh tahmen əm lak, Nəti Etəmim. Emə-suwamən mæmə netəmim okotol wək rəhak, məto emuwa mæmə ekol wək rəhalat, kæn ekos-ipən rəhak

† 20:16 Mat 19:30; Mak 10:31 †† 20:18 Mat 16:21; 17:22-23 ‡ 20:21 Mat 19:28; Luk 22:30 †† Nəghatən Kris ətuatip tatən mæmæ, ?Itəmlau, nīkitəlau təht mæmə nəkuahmen mæmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənīm lan? †† 20:22 Mat 26:39; Jon 18:11 ††† 20:25 Luk 22:25-26 ††† 20:26 Mat 23:11; Mak 9:35

nəmegəhən mæmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat mīn." §

**Iganəmtin rat mil
kəmuəplan nat**
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Nian Iesu ne rəhan mīn netəmim kəmoatiet e taon Jeriko, nimanin netəmim kəmotətəu-pæn in. ³⁰ Kæn iganəmtin rat mil kəiu katuəpələh e nīkalī suatip, kæn nian kəmuəto mæmə Iesu taliwək e suatip matuwa, kæn kəmuagət əfəməh muən mæmæ, "Iəramərə, Mipi Tefit, asəkitun itimlau!"

³¹ Kæn məto, nimanin netəmim koatən-iəhau ilau, motən-ipən mæmə kəsugət pikən, məto ilau kuagət pik əgin mīn mæmæ, "Iəramərə, Mipi Tefit, asəkitun itimlau!"

³² Kæn Iesu tətul maun-in ilau, mæn-ipən mæmæ, "Nakioalkeike mæmə ekol naka kæn itəlau?"

³³ Kæn kuən-ipən mæmæ, "Iəramərə, ekioalkeike mæmə ekuəplan nat."

³⁴ Kæn Iesu təmasəkitun ilau, kæn mek niganəmtilau. Kæn roiu əgin, kīnatuəplan nat, kæn matuətəu-pæn Iesu.

Iesu təmuwīn əpəh Jerusalem mol əp mæmə in Kig
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)

21 Nian kīnotuwa iuəhkīr o Jerusalem, kīnotuwa Pet-fas e Nitot Rəha Nig U Olif, kæn Iesu tahləpis rəhan etəmim kəiu, ² kæn mæn-ipən kæn ilau mæmæ, "Iən əpəh e latuənu aupən etat, kæn ikin əh, nakuəplan togki kit kəməruətəin ilau nətin. Kæn nəkiakis ilau muasig muea kæn io. ³ Okəmə suah kit tən nat kit kæn itəlau, nəkuən-ipən kæn in mæmə Iəramərə tolkeike ilau, kæn otəpanahl-ipa ilau e nian əh."

⁴ Nat u təmuwa mæmə in otol nəghatən naka itəm ien tæmən otuwa mol nīpahrienən. Ien tæmən mæmæ, ⁵ "Otən-ipən kæn Nətin Pətan Saeon ^{§†} mæmæ, 'Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat, rəhan nətəligən in ləhau, kæn mətasuə e togki, ne togki u in nətin əm.'" ^{§††}

⁶ Kæn etəmim mil rəha Iesu kəmian mioal nat naka itəm Iesu tæmən mæmə okioal. ⁷ Kəmuasig togki ne nətin, kæn muəfətəin noankawi togki mil e rəhalau kot mīn, kæn Iesu təpələh-pər lan. ⁸ Nimanin netəmim tərət koatəpən rəhalat kot mīn əpəh e suatip, kæn neen kotəte nīmali nig mīn, kæn motəpən ilat e suatip. ⁹ Kæn nimanin netəmim itəm kotaupən e Iesu, ne nimanin netəmim itəm kotuarisig-in Iesu, koatagət əfəməh moatən mæmæ, "Ihosana ^{§†} o Mipi Tefit! Iəramərə Uhgīn tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin! ^{§††} Ihosana o Uhgīn əpəh ilis e nego e neai!"

§ 20:28 Luk 22:27; Fil 2:7 §† Nəghatən u "Nətin Pətan Saeon" tatəghat-in netəm Jerusalem. §†† 21:5 Sek 9:9 §† Nipətī nəghatən u "Hosana" təmə, "ənwīwi." §†† 21:9 Sam 118:26

¹⁰ Nian Iesu tāmiet-arəpa Jerusalem, netāmim rafin əh-ikin nīkilat təmaut, kən moatən nəghatən tēpət moatətapəh məmə, “?Pah u?”

¹¹ Kən nimanin netāmim kotən məmə, “Inu ien Iesu, rəha Nasaret, əpəh e nītən Kalili.”

Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgın
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Kən Iesu təmuwin əpəh imə e Nimə Rəha Uhgın, kən məhg-iarəp netāmim itəm koatol-salim-in ne moatos-nəmtin natimnat əh-ikin məmə okotol sakri-fais lan. Kən mahwin tēpəl mīn itəm kətauluin mənī ikin, kən mahwin jea mīn rəha netəm mīn u koatol-salim-in ioen mīn. ¹³ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘Rəhak nimə, okaun-in məmə nimə rəha nəghatən kəm Uhgın e nə-fakən,’ † mətō itəmat nəmotol məmə in ‘nimə rəha iak-ləh mīn.’” ††

¹⁴ Kən iganəmtin rat mīn ne netəm nelkilat təməfaiu-əfaiu kəmotuwa ron əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən tol-wir ilat. ¹⁵ Mətō nian pris asol mīn ne iəgətun mīn rəha Lou kəmotəplan nat wir mīn itəm in təmol, kən motəplan mīn nisualkələh koatagət əfəməh əpəh e Nimə Rəha Uhgın, moatən məmə, “!Hosana o Mipi Tefit!” neməha təmol ilat. ¹⁶ Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə, “?Nakatəto nat naka itəm nisualkələh koatən, o kəp?” Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh. ?Nə-motafin, o kəp, nəghatən suah kit təmen kəm Uhgın itəm tatən nulan məmə,

‘E nohli nisualkələh agin ne nisualkələh mətmətig, nəmol məmə ilat okotənwiwi ik?’ †

¹⁷ Kən təmapəs ilat miet Jerusalem muwin e taon Petani, mapil ikin.

Nig kit fik təmauke-auke
(Mak 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Lauaugin agin, Iesu təmatitəlig-pən Jerusalem, kən nəumis tinus. ¹⁹ Kən təməplan nig u fik e nikalī su-atip, kən təmuwin ron mətō təsəplanən noan kit, tatəplan əm nimalin. Kən təmən-ipən kəm nig u məmə, “!Okol nəsoe mīnən!” Kən roiu agin, nig təmauke-auke.

²⁰ Nian rəhan netāmim kəmotəplan nat əh, kən narmilat təmiwig, kən motən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nig əh fik təmauke-auke uəhai əm nəhlan?”

²¹ Mətō Iesu təmən-ipən məmə, “!atən-ipinə nī-pahrienən məmə okəmə nakoatos nahatətəən, kən rəhatəmat nətəligən təsolən kəiu, nəkotitun nolən nat naka itəm emol e nig u fik. Mətō sənəmə in əm əh, nəkotitun nən-ipənən kəm nitot əh məmə, ‘Uwin mamnim əpəh itəhəi,’ kən otol nəwiatəmat. ††† Okəmə nakotahatətə, kən onəkotos nat naka itəm nakoatə-təpəh-in e nəfakən.” ††

Nətapəhən o nepətən rəha Iesu

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Iesu təmuwin e Nimə Rəha Uhgın, kən nian təmatəgətun, pris asol mīn ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, koatuwa ron motən-ipən məmə, “?Natol natimnat mīn u e nepətən rəha pah? ?Kən pah təmos-ipinə nepətən un?”

²⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “!akətapəh-in-pinə nəghatən kit kəm itəmat. Okəmə nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-ipinə kəm itəmat məmə nepətən naka itəm ekatol natimnat mīn u lan.

²⁵ ?Nepətən rəha Jon təmisi-pən hiə o nolə bəptais? ?Təmisi-pən e nego e neai, o rəha netāmim əm?”

Kən kəmotən-ipən kəm ilat mīn məmə, “Okəmə kotən məmə, ‘Nepətən rəha Jon təmisi-pən e nego e neai,’ kən otən məmə, ‘?Mətō tahro nəsoətənən nī-pahrienən lan?’ ²⁶ Mətō okəmə kotən məmə, ‘Rəha netāmim əm,’ kitat koatəgin netāmim, mətō-inu nīkilat təht məmə Jon in ien kit rəha Uhgın.” †††

²⁷ Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “!təmat ekotəruu.” Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən io mīn, okol ekəsənən kəm itəmat məmə e nepətən naka ekatol natimnat mīn u lan.”

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

²⁸ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro? ?Nikitəmat tatəht məmə naka? Suah kit, nətin iərman kəiu. Kən təmuwin mən-ipən kəm itəm iahgin lan məmə, ‘Nətik, uwın mol wək u-roiu əpəh e nasumən.’ ²⁹ Mətō nətin təmən-ipən məmə, ‘!akapəs.’ Kən matig məuhlin mīn rəhan nətəligən, kən muwin e nasumən.

³⁰ “Kən tata tuwin o nətin itəm təkəku, mən-ipən mīn kəm in nat kitəh əm. Kən nətin təmən-ipən məmə, ‘Əwəh, tata, ekuwin,’ mətō təmapəs-pən e nasumən.

³¹ “?Otən-tu məmə suakəku mil u in pəhruən, təmol nəwia rəhan tata?”

Kən kəmotən-ipən məmə, “Suakəku itəm iahgin lan.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh, in ətu-atip. Kən iakatən-ipinə nīpahrienən məmə, netəm koatos mənī rəha takis, ne nīpitan rəha suatip koatuwin e nərəmərəən rəha Uhgın əpən etəmat, ³² mətō-inu Jon təmuwa otəmat məmə otəgətun suatip rəha nolən ətuatip, kən mətō itəmat nəsoətənən nī-pahrienən lan, mətō netəm koatos mənī rəha takis, ne nīpitan rəha suatip kəmotən nīpahrienən lan. Kən nə-motəplan pap nat əh, mətō nəməsoətəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn, kən məsoətənən nīpahrienən lan.” †††

Nimaa nəghatən e netāmim rat itəm koatehm nasumən

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Kən Iesu tatəkəike matən məmə, “Otətəlig-in-tu nī-maa nəghatən kit mīn. Etəm-iasol kit rəha nasumən,

††† 21:26 Mat 14:5 ††† 21:32 Luk 3:12; 7:29-30

† 21:13 Aes 56:7 †† 21:13 Jer 7:11 † 21:16 Sam 8:2 †† 21:21 Mat 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Kor 13:2 †† 21:22 Mat 7:7-11; 18:19

təmol nasumən kit e nol kit katən məmə krep, u katol wain lan. Kən mol fenis e kəpiel muwın mıtəlau lan. Kən mol ikin kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis məmə etəmim otaiu lan matehm wir nasumən o nat megəh min ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən miet muwın o naliwəkən ik pisin kit. ¹³⁴ Nian krep tınəmarəg, kən tahl-ipən rəhan slef min məmə okotuwin e nasumən rəha krep, motətarəp o netəm koatol wək e nasumən məmə okotos-ipən rəhan krep məsin kəm ilat.

³⁵ "Məto netəm koatol wək e nasumən kəmotaskəlim rəhan slef min, kən motoh kit, motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm tatol kışil lan. ³⁶ Kən tahl-ipən min slef min neen kotuwın olat, ilat tərət taprəkis-in itəm aypən min. Kən netəm koatol wək e nasumən kotol tərət kəm ilat e nolən ahmen min əm itəm kəmotol kəm netəm aypən. ³⁷ Namnun agin, tahl-ipən nətin iər-man tuwın olat, kən mən məmə, 'İlat okotəkəike motisai-in nətik.'

³⁸ "Məto nian netəm koatol wək e nasumən kəmotəplan nətin, kən kotən-ipən kəm ilat min məmə, 'Inu nəti etəm-iasol itəm otərəməre e nasumən nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwın motohamnu min, kən motərəməre e nasumən rəhan.' ^{††39} Kən kəmotaskəlim motatipin-iarəp e nasumən, kən motohamnu." ‡

⁴⁰ Kən nian İesu təmol namnun nimaa nəghatən, kən təmən məmə, "ʔTol nulan, nian etəm-iasol rəha nasumən otuwa, kən otol naka kəm netəmim itəm təmegəhan-in nasumən kəm ilat?"

⁴¹ Kən kəmotən-ipən məmə, "Otərək-rəkin agin-əh netəm rat min əh, motohamnu ilat. Kən uarisig, təpanegəhan-in rəhan nasumən əh tuwın e nelmi netəm pisin neen, kən e nian ətuatip itəm krep tatəmarəg, ilat okotos-ipən noan məsin rəhan."

⁴² Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "ʔNəmotafin Naoa Rəha Uhgın u, o kəp? Tatən məmə, 'Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikən motapəs, in tınuwa kəpiel keike o nolən nimə.

İərəməre təmol nat u, kən in nat təwir agin e niğanəmtitat.' ‡

⁴³ Tol nəhlan, iatən kəm itəmat məmə nərəməreən rəha Uhgın okoh-rəkis otəmat, kən kos-ipən kəm netəmim min u itəm okotol noalat. ⁴⁴ Okəmə suah kit otisi-pər e kəpiel u, kəpiel otətarerəh-ətərarəh, məto okəmə kəpiel otisi-pər lan, otəpələh-ərən in." ‡

⁴⁵ Nian pris asol min ne Farisi min kəmotəto nimaa nəghatən itəm İesu təmuəh, kən kinotitun məmə tatəghat-in ilat. ⁴⁶ Kən kinotegəs-in suatip kit məmə okotiləs İesu lan kan e kalapus, məto koatəgin ni-

manin netəmim, məto-inu netəmim koatən məmə in ien kit.

Nimaa nəghatən e nagwənən asol rəha marit

22 Kən İesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə, ² "Nərəməreən rəha Uhgın in tahmen e kig kit itəm təmol əpen-əpenə e nagwənən asol o marit rəha nətin. ³ Kən mahl-ipən rəhan iolwək min məmə okotuwin o netəmim min u itəm təmahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə okotuwa o nagwənən rəha marit. Məto kotən məmə kol kəsotuwamən.

⁴ "Kən tahl-ipən rəhan iolwək neen min, mən-ipən kəm ilat məmə, 'Otuwin motən-ipən kəm netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə, enol əpen-əpenə rəkis e rəhak nagwənən. Rəhak kau min ne nəti kau min rəhak itəm kotəhg-əhg wir, emoh rəkis ilat, kən natimnat rafin tınahmen. Otuwa e nagwənən rəha marit.'

⁵ "Məto kəsotətəlig-inən iolwək min, kən motagim min, kit tatuwin e rəhan nasumən, kit tatuwin e rəhan stoa. ⁶ Kən neen kotaskəlim iolwək min rəhan, motol tərət kəm ilat, kən motohamnu ilat. ^{††7} Kən kig, neməha təmol pik. Kən tahl-ipən rəhan mopael min kotuwın, kən motohamnu netəmim min u itəm kəmotohamnu rəhan iolwək min, kən motasiepən e rəhalat taon asol.

⁸ "Kən mən-ipən kəm rəhan iolwək min məmə, 'Kınol əpen-əpenə rəkis e nagwənən rəha marit, məto netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat, nolən rəhalat təsahmenən məmə okotuwa. ⁹ Tol nəhlan, otuwın əpəh e suatip asol min kən motən-ipən kəm netəmim əpnəpin rafin itəm nakoatəplan məmə okotuwa e nagwənən rəha marit.' ¹⁰ Kən iolwək min kəmotuwın əpəh e suatip asol min, kəmotuəfimin netəmim rafin itəm kəmotəplan ilat, netəmim itəm kotəwir ne netəm itəm kotərat, kən ikin kətagwən ikin təmərioah e netəmim.

¹¹ "Məto nian kig təmuwa məplan netəmim, təməplan etəmim kit əh-ikin itəm təsuwinən e natimnat rəha marit. ¹² Kən kig təmən-ipən məmə, 'ʔİo kit, nəmahro? ʔNəmuwa imə məto nəməsuwinən e natimnat rəha marit?' Kən suah u tınəruru nuhalpınən nəghatən rəhan.

¹³ "Kən kig təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, 'Okotəlis ətain nelmin ne nelkin, kən motərakin-iarəp əpəh e naluginən itəm ikin kətasək ikin, kən katəgətain nəluıtəm ikin.'" ‡

¹⁴ Kən İesu təmatəkəike mən məmə, "Tol nəhlan məto-inu netəmim tərət, kətahl-ipən nəghatən olat, məto noan məsin əm itəm katitəpun ilat."

Takis rəha Kig Sisa

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Kən Farisi min kəmotiet motuwın motol noa eko-eko min məmə otıuw-pən İesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. ^{§16} Kən kotahl-ipən rəhalat netəmim

††† 22:6 Mat 21:35 ‡‡‡ 22:13 Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28 § 22:15 Mak 3:6

† 21:33 Aes 5:1-2 †† 21:38 Mat 27:18 ‡ 21:39 Hip 13:12 †† 21:42 Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1 Pita 2:6-8 ‡‡ E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aypən, nəghatən rəha ves 44 u tikə.

kotuwîn o Iesu ilat netämim ræha pati ræha Herot. Kæn motæn-ipæn mæmæ, "Iægætun. Ekotitun mæmæ ik etäm ætuatip, kæn matægætun ætuatip pahrien suatip ræha Uhgîn. Næsolæn mæmæ nætæligæn ræha netämim okotiuw rækis ræham nætæligæn, mæto-inu natol tahmen-ahmen æm kæn netämim rafin, okæmæ in etäm-iasol o etäm ærnapin æm. ¹⁷ Kæn æn-tu kæn itimat ræham nætæligæn e nat u. ?Tætutitip mæmæ okætou-pæn takis kæn Kig Sisa, o kæp?"

¹⁸ Mæto Iesu tinitun ræhalat nætæligæn rat min, kæn tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, "I Ræhatæmat nænæn tæwir, mæto nikitæmat tamkîmîk! ?Tahro nakotalkut mæmæ nækotol noa eko-eko ron io? ¹⁹ Otægætun-tu mæni itäm katætou takis lan." Kæn kotos mæni [†] motuwa kæn in, ²⁰ kæn tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, "?Narmî pah u, kæn nærgi pah u e mæni u?"

²¹ Kæn kotæn-ipæn mæmæ, "Kig Sisa."

Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, "Naka u ræha Kig Sisa, otos-ipæn kæn Kig Sisa. Kæn naka u ræha Uhgîn, otos-ipæn kæn Uhgîn." ^{††}

²² Nian kæmotæto næghatæn æh, nærmilat tæmiwig. Kæn kæmotapæs Iesu motagim.

Nian Uhgîn otosmegæh netämim e nimisæn

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ E nian æh inæh, Satusi min kæmotuwa o Iesu. Ilat koatæn mæmæ netämim okæsatæmegæh minæn e nimisæn. Kæn kotæn-ipæn kæn Iesu mæmæ, ^{‡24} "Iægætun. Moses tæmæn kæn itimat mæmæ, okæmæ etämim otimis kæn mæsilæsæn nætin kit, kæn pian otækæike mit næutahlîmis æh mæmæ otilæs suakæku o niuw-pæran nærig ræha pian itäm tæmîmis. ^{††}

²⁵ "Kæn ikîn æh imatimat ikîn, netäm ilat pialat min ilat sepîn. Itäm tæmaupæn maiir tæmol marit, kæn mîmis, mæsilæsæn nætin kit, kæn pian itäm tatol kæiu lan tit næutahlîmis. ²⁶ Kæn in min tæmîmis mæsilæsæn nætin kit, kæn itäm tatol kisil lan ne ilat rafin muwîn mætoarus-pæn itäm tatol sepîn, kæmotol nat kitæh æm. ²⁷ Kæn æmun, næutahlîmis tîmis. ²⁸ ?Tol næhlan, æn-tu kæn itimat mæmæ, e nian itäm Uhgîn otosmegæh netämim lan e nimisæn, pætan æh in ræha pah, mæto-inu ilat rafin æh sepîn kæmotol marit e pætan æh?"

²⁹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, "Itæmat næmotæn-aræpæn e ræhatæmat næghatæn mæto-inu næsotitunæn Naoa Ræha Uhgîn ne næsanænæn ræhan. ³⁰ Nian Uhgîn otosmegæh netämim e nimisæn, kæn netämim okæsatolæn marit, okotahmen e nægelo min æpæh e nego e neai. ³¹ ?Næmotafin o kæp, Naoa Ræha Uhgîn itäm tatæghat-in nian Uhgîn otosmegæh netämim e nimisæn? Tatæn mæmæ, ³² 'Io Uhgîn ræha Epraham, io Uhgîn ræha Aisak, kæn io Uhgîn ræha Jekop.' ^{‡†} In sænæmæ Uhgîn ræha netäm kæmotimîs, mæto in Uhgîn ræha netämim itäm koatæmegæh, tahmen-pæn min e tæs milæhal."

[†] Mæni itäm kæmotos motuwa in koen mæni kit, nærgin u 'tenarius,' itäm tahmen e wan-taosan vatu. ^{††} 22:21 Rom 13:7 [‡] 22:23 Wæk 23:8 ^{††} 22:24 Dut 25:5 ^{‡†} 22:32 Eks 3:6

³³ Nian nîmanin netämim kæmotæto næghatæn æh, nærmilat tæmiwig e nægætunæn ræhan.

Lou itäm in ilis pik

(Mak 12:28-34)

³⁴ Nian Farisi min kæmotæto mæmæ Iesu tæmoh-iæhau Satusi min e ræhan næghatæn, kæn Farisi min kæmotuwa kitæh. ³⁵ Kæn kit itäm titun pik Lou, tæmæn-ipæn næghatæn kit kæn Iesu mæmæ Iesu otæn næghatæn kit tæsætutitipæn, mæmæ, ³⁶ "?Lou pæhruæn ræha Uhgîn u in ilis pik?"

³⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, "Nakækæike molkeike Iæramæra Uhgîn ræham e nîkim rafin, ne næmegæhæn rafin ræham, ne nætæligæn rafin ræham. ^{‡†38} Inu in Lou itäm tætaupæn kæn in ilis pik. ³⁹ Kæn Lou itäm tatol kæiu lan, in iuæhkîr tahmen æm, mæmæ, 'Nakækæike molkeike ik kit tahmen æm mæmæ nakolkeike atip ik.' ^{‡†40} Kæn Lou mil u kæiu, ilau næukæti Lou rafin, ne naoa ræha ien min rafin aupæn." [§]

Kristo in næti pah

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Kæn e nian Farisi min kotuæfimin ilat min, kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, ⁴² "?Nikitæmat tæht mæmæ naka, e Kristo itäm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa? ?In tatisipæn e noanol ræha pah?"

Kæn ilat kotæn-ipæn mæmæ, "In noanol ræha Tefit." ^{§†}

⁴³ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, "Mæto tahro e Tefit, itäm tatæghat e nærmîn ræha Uhgîn, tætaun-in Kristo mæmæ 'Iæramæra.' Mæto-inu tatæn mæmæ,

⁴⁴ 'Iæramæra tæmæn kæn ræhak Iæramæra mæmæ, "Æpælæh e nîkalik e nælmæk matip, ikîn ræha næsanænæn ne nisaiiæn,

mætoarus ekilæs-iæhau ræham tikimîr min læhau e nelkæm.'" ^{§††}

⁴⁵ ?Kæn okæmæ Tefit tætaun-in Kristo mæmæ 'ræhak Iæramæra,' kæn otahro mæmæ Kristo in mipi Tefit rat?"

⁴⁶ Kæn etämim kit tæsuhalpinæn næghatæn ræha Iesu. Kæn e nian æh matuwîn, kæmotægîn o nætapæh-inæn næghatæn kit min tol min-næhlan.

Næhmææn asol sepîn

itäm otatuwa

(Mak 12:38-40;

Luk 11:37-54; 20:45-47)

23 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn nîmanin netämim ne ræhan min netämim mæmæ, ² "Iægætun min ræha Lou ne Farisi min koatos næpætan mæmæ okotæn-iaræp Lou ræha Moses kæn itæmat. ³ Tol næhlan, nækotækæike motætæu-pæn kæn motol natimnat rafin itäm koatæn kæn itæmat. Mæto næsotolæn nat naka itäm koatol, mæto-inu ilat kæsotolæn nat naka itäm koatæn-iaræp. ^{§4} Koatækæike o netämim mæmæ okotætæu-pæn lou æskasik min itäm kotahmen e katipa æfigæm, mæto okol kæsotos-ipænæn noanelmilat mæmæ okasitu elat.

^{‡††} 22:37 Dut 6:5 ^{‡††} 22:39 Lev 19:18; Mat 7:12 [§] 22:40 Rom 13:10; Kal 5:14 ^{§†} 22:42 Jon 7:42 ^{§††} 22:44 Sam 110:1; Mat 26:64 ^{§†} 23:3 Mal 2:7-8

⁵“Natimnat rafin itəm ilat koatol, koatol əm məmә netəmim okotəplan. Nəkotitun paos itəm netəmim kəmotaii-pən nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın ikin, kənu motəlis rəhalat-kapə ne nelmilat lan. † Məto rəha iəğə-tun mın rəha Lou ne Farisi mın, rəhalat paos in iahgın taprəkis. Kən nəkotitun nol əlkələh mın itəm koatəkul-pən e nıpəgnəmti kot mın, itəm tatəğə-tun məmә etəmim in təkaskik o nətəu-pənən Lou. Məto rəha iəğə-tun mın rəha Lou ne Farisi mın, rəhalat nol kaifəmäh pik. ††6 Kən e lafet mın, ilat kotalkeike ikin rəha nisaiian, kən əpəh e nimə rəha nuəfiminən, ilat kotalkeike məmә okotəpələh ima netəm-iasol mın ikin. ⁷ Kən e ikin katol maket ikin, ilat kotalkeike məmә netəmim kotən təwir kəm ilat, kən motaun-in ilat məmә ‘Rapai’ u nıpətın təmə ‘etəm in ilis.’ ††8 Məto sotolən məmә netəmim okotaun-in itəmat məmә ‘Rapai, u etəm in ilis,’ məto-inu rəhatəmat Etəm-iasol kitiah əm, kən itəmat piatəmat mın. ⁹ Kən sotaun-inən suah kit u e nətueintən məmә, ‘Tata, etəm katisiai-in,’ məto-inu Tata rəhatəmat kitiah əm əpəh ilis e nego e neai. ¹⁰ Kən sotolən məmә netəmim okotaun-in itəmat məmә, ‘Iəğə-tun,’ məto-inu rəhatəmat Iəğə-tun kitiah əm, Kristo itəm Uhgın təmən məmә otahl-ipa. ¹¹ Etəm u in ilis etəmat, in iolwək rəhatəmat. ††12 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm otos-ipər atıp in, Uhgın otıləs-iəhau, kən etəmim itəm otos-iəhau atıp in, Uhgın otıləs-ipər. ††

¹³“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəğə-tun mın rəha Lou, ne Farisi mın! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotahtosig-in o netəmim suatıp o nuwınən matig ahgın nərəməərən rəha Uhgın, məto itəmat nətotuwınən, kən nətotegəhan-inən məmә netəmim okotuwin ikin, nat əpnapın ilat kotalkeike məmә okotuwin. †††

¹⁵“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəğə-tun mın rəha Lou, ne Farisi mın! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nikitəmat tagien əm məmә nakotuwin isəu e nego, o e naliwəkən əm o nuwınən e nər-pən pisin pisin mın məmә nakotiuw-pa etəmim kitiah

† paos - inu bokis əkəku kit kəmol e nuwigi kau. Kəmotəte rəkis əlkələh nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın motaii-pən lan (Eks 13:1-10, 11-16;

Dut 6:4-9; 11:13-21). Netəmim kəmotol nəhlan məto-inu kəmotolkeike məmә otol nəghatən itəm tətətig e Dut 6:8 ne 11:18. Kən nəman rafin rəha noanol rəha Isrel itəm kinotos rəkis nup tatin, ilat okotuwin e paos mın əh nian tepət, kən nian rafin e nian rəha nəfakən. Katəlis e nıpinəgin ne nelmin mol e nol kəmol e nuwigi kau. E nəghatən Inglis, katən paos mın əh, “phylacteries.” †† 23:5 Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † Okəmә iəğə-tun rəha Lou təmalıwək matuwa iuəhkır ron ik, nakətul e nisaiian, kən nakatən təwir kəm in, maun-in in məmә, “etəm-iasol,” o “Tata,” o “Rapai.” Kən noanol rəha Isrel kətaun-in rəhalat iəğə-tun asol mın itəm ilat ilis pik məmә “Rapai,” u nıpətın təmə “etəm in ilis” o “etəm tatəmik netəmim.” †† 23:11 Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 †† 23:12 Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14 ††† E kopi oas mın neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 14 u tikə. Tatən məmә, “Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəğə-tun mın rəha Lou, ne Farisi mın. !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotakləh-in natimnat rəha nətəhlimis mın, məto nian kitiah əm, nəkotol nəfakən əfəmäh mın məmә netəmim okotısiai-in itəmat. E nolən əh, rəhatəmat nalpinən otəskasik təhmin mın.”

əmə e nəfakən rəhatəmat. Məto nian suah kit tatos nolən mın əh rəhatəmat, kən tatuwa etəm rat taprəkis-in itəmat, kən nəmotol məmә in otəkəike mos nalpinən rəha nigəm asol taprəkis-in itəmat.

¹⁶“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm noatit netəmim məto nıganəmtitəmat təpis! Itəmat nakoatən məmә, ‘Okəmә suah kit tatos noanawıl o Nimə Rəha Uhgın məmә otol rəhan nəghatən tatətul-iəkis, okəmә təsolən, məto in nat əpnapın əm. Məto okəmә suah kit tatos noanawıl o iaen u kol tatıpıt-ıpit rəha Nimə Rəha Uhgın, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos noanawıl ron.’ †††17 !Itəmat netəm nakotalməl, nıganəmtitəmat təpis! ?Naka u in ilis, iaen u kol tatıpıt-ıpit, o Nimə Rəha Uhgın itəm tatol kol tasim?

¹⁸ Nakotən mın məmә, ‘Okəmә suah kit tatos noanawıl o olta, in nat əpnapın əm. Məto okəmә suah kit tatos noanawıl e sakrifais itəm tatəpələh lan, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos noanawıl ron.’ ¹⁹ !Itəmat netəm nıganəmtitəmat təpis! ?Naka u in ilis, sakrifais o olta itəm tatol sakrifais tasim? ²⁰ Tol nəhlan, etəm tatos noanawıl e olta, pahrien, tatos noanawıl e olta ne natimnat rafin itəm tatəpələh lan. ²¹ Kən etəm tatos noanawıl e Nimə Rəha Uhgın, pahrien tatos noanawıl e Nimə Rəha Uhgın ne Suah u tətətig ikin. ²² Kən etəm tatos noanawıl e nego e neai, pahrien tatos noanawıl o jea rəha kig u in rəha Uhgın, kən tatos noanawıl o Suah u tatəpələh-pər lan. †

²³“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəğə-tun mın rəha Lou, ne Farisi mın! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nəkoatətəu-pən lou əlkələh mın moatos-ipən tait rəha rəhatəmat nımalı nig nəmiəwılət tatəpien u katos-ipən e nagwənən, katən məmә mın, ne til, ne kumın. Məto nakotapəs nat asol e Lou, inu etəm tatol tətətip kən mahmen-ahmen əm kəm netəmim, kən mətasəkitun netəmim, kən tatol nian rafin nat naka itəm təike matol. Təwir nəkoatol lou əlkələh mın, məto nəkotəkəike moatol lou asol mın, məto kəp, nətotolən. ††24 !Itəmat noatit netəmim məto nıganəmtitəmat təpis! !Itəmat netəmim noatəgəs-in miminao e rəhatəmat kap məmә ko nətotərgəən, məto nəkotərgə nat megəh asol u kamel!

²⁵“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəğə-tun mın rəha Lou, ne Farisi mın! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotafəl ihluə e kap ne plet, məto əpəh imə tamkimik, kotərioah e nagwənən ne nənimən itəm nəmotakləh-in, o natimnat itəm nəmotos məto-inu itəmat iaumis mın kən nian rafin nəkoatol əm natimnat rat mın itəm tətətig e rəhatəmat nətəligən. †††26 !Itəmat Farisi mın, nıganəmtitəmat təpis! Otaupən kafəl əpəh imə e kap ne plet, kən ihluə mın in təwir təsamkimikən.

²⁷“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəğə-tun mın rəha Lou, ne Farisi mın! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nəkotahmen e suwit rəha netəm kəmotimis itəm kəmuəh e pen ruən. Ihluə, netəmim kotəplan məmә təwir, məto əpəh imə tərıoah e nıkilkilı

††† 23:16 Mat 15:14 § 23:22 Aes 66:1; Mat 5:34 †† 23:23 Lev 27:30; Maeka 6:8 ††† 23:25 Mak 7:4

netəm kəmotimis, ne natimnat rafin itəm tamkimik.
^{†28} E nolən ahmen min əm, ihluə, e nolən rəhatəmat, netənim kotəplan məmə itəmat nəkotətuatip. Məto imə, e nikitəmat, nakotərioah e nəghatən nakotən məsotolən, ne nolən rat agin min. ††

²⁹ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotiləkin nimə e kəpiel rəha suwit rəha ien min aupən ne netəm kotətuatip, kən moatol nəhlip e kəpiel kən moatol malə-malə lan.

³⁰ Kən nakotən-ipən məmə, ‘Okəmə itimat emotatig e nian min rəha tipitəmin, okol itimat eməsotasituən elat motohamnu ien min.’ ³¹ E nəghatən əh, nakoatən-iarəp məmə itəmat noanol ətuatip min rəha tipitəmat min aupən itəm kəmotohamnu ien min əh, kən nako-tahmen-ahmen əm elat. ³² Kən təwir əm, itəmat otəkəike motol namnun wək itəm tipitəmat min kəmotətuoun.

³³ “!Itəmat sinek min, ne neti sinek min! ?Nikitəmat tatəht məmə okol nakotəgin e nalpinən e nigəm asol? !Kəp! ³⁴ Tol nəhlan, ekahl-ipinə ien min, ne netəm kotenatig, ne iəgətun min. Neen, itəmat onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nig kəluau, neen onəkotalis motoh ilat əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəhatəmat, kən neen nakotitəp ilat kotiet e taon kit motiet motuwın e kit. ³⁵ Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpinən rəha netənim itəm kəmotohamnu netənim rafin itəm kotətuatip, itəm tətououn e Epel † itəm in tətutəp, muwın mətoarus-pən Sekarəea, nəti Perekia, †† itəm tipitəmat min kəmotohamnu e Nimə Rəha Uhgın ilugin e olta ne nimə. ³⁶ Iatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpinən rafin u otuwa o netəm rəha Isrel itəm kotatig roiu.

³⁷ “!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien min rəha Uhgın, kən netənim itəm Uhgın təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotohtimnu ilat e kəpiel apin, inəh netəm u rəha Uhgın itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmik-əfimin wir itəmat matos wir itəmat, tahmen-pən e mənig itəm tatu nenətın min e nıkwin, məto itəmat nikitəmat təsəgienən ron kən motapəs io.

³⁸ Otəplan-tu. Uhgın tinapəs itəmat, rəhatəmat nimə nəratən otoh, kən nat otikə ikin. ³⁹ Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in nıpahrienən məto-inu onəsotəplan minən io mətoarus nakotən məmə,

‘!İərəmərə Uhgın tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!’ ††

Nəmtətin min rəha

namnun nian

(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

24 Iesu təmıet e Nimə Rəha Uhgın maliwək matuwın, kən rəhan min netənim kotuwa motən-ipən kəm in məmə otəplan-tu nimə min u əpəh e

Nimə Rəha Uhgın. ² Kən Iesu təməni-ipən məmə, “Əwəh, otəplan-tu nimə min əh. Nıpahrienən iatən kəm itəmat məmə nimə min əh netənim okotəhap-əhap kəpiel min elat. Okol kəpiel kit təsəməhlin e nəmeen.” ††

³ Kən uarisig lan, Iesu təmalıwək ilat rəhan netənim motuwın əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif kən matəpələh. Kən rəhan netənim kotuwa pisin əm ron motən-ipən məmə, “?Otən-tu məmə natimnat min u okotuwa e nian naka, kən nəmtətin naka otol-arəp məmə rəham nuwamən ne namnun nian tinuwa iuəhkır?”

⁴ Kən Iesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “Oatehm wir itəmat məmə etənim kit otəseiua-inən itəmat, ⁵ məto-inu netənim tepət okotuwa motos nərgək moatən məmə, ‘Io Kristo itəm Uhgın təməni məmə otahl-ipa,’ kən okoteiua-in netənim tepət. ⁶ Onəkotəto nam-nusən rəha nəluaginən min, kən onəkotəto nəghatən ərnapin min məmə netənim koatəluagin. Məto nakoatehm wir itəmat məmə nəsotəginən. Natimnat min əh otəkəike motuwa motol nıpahrienən lan, məto namnun nian otəpanuwa. ⁷ Noanol min okotoh noanol min, kən kantri min okotoh kantri min. Nəumis otan, kən namig otəloal ikin min tepət. ⁸ Natimnat min əh, nətuounən əm rəha nəratən, tahmen e pətan itəm tinətuoun matəto nahməən o neməkən.

⁹ “E nian min əh, netənim okotəghan-in-pən itəmat məmə okol nəratən kəm itəmat, kən kohamnu itəmat, kən netənim rəha noanol min rafin okotətəhau itəmat məto-inu o nərgək. ¹⁰ Kən e nian min əh, netənim tepət okotapəs rəhalat nahatətəən, kən okotəghan-in-pən ilat min e nelmi tikimır min rəhalat, kən motətəhau ilat min, ¹¹ kən ien eiueiua min okotuwa moteiua-in netənim tepət. ¹² Məto-inu nəratən tinətepət, iuəhkır netənim rafin rəhalat nolkeikeən o Uhgın otikə, ¹³ məto etənim itəm otətul əskasık mətoarus namnun nian, kən Uhgın otosmegəh in. ¹⁴ Kən namnusən təwir əh rəha nərəmərəən rəha Uhgın, okən-iarəp ikin min rafin e nətueintən, məmə suatip əh-ikin rəha kantri min rafin o nətəlig-inən, kən namnun nian otuwa. ††

¹⁵ “Ien u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə, ‘nat itəm Uhgın tatətəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgın tamkimik’ †† (nian nakotəfin, otətəlig-in nıpətın). Tol nəhlan, nian nat tərət əh tatətul e Nimə Rəha Uhgın, ¹⁶ kən itəmat itəm nəkotatig Jutia, nakotiet motəgin motuwın motəhluag e nitot min. ¹⁷ Okəmə etənim tətəmeg ihluə e rəhan nimə, okol təsuwinən imə mos min rəhan natimnat. ¹⁸ Okəmə etənim əpəh e nasumən rəhan, okol təsətəlig-pənən latuənu mos rəhan kot. ¹⁹ !Kən kəsi o nıpitan u itəm kotəpik-əpik, ne nıpitan itəm kotəpinahin nısualkələh e nian əh, məto-inu ilat okotəto tərət pik agin! ²⁰ Təwir nakotəfak məmə onəkəsoətagimən e nəratən əh e nian rəha nətəpən, o e nian rəha Sapat, ²¹ məto-inu e nian əh, nəratən asol

† 23:27 Wək 23:3 †† 23:28 Luk 16:15 † 23:31 Wək 7:52 †† 23:33 Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7 †† 23:35 Jen 4:8; Hip 11:4 ††† 23:35 Sek 1:1 ††† 23:35 2 Kron 24:21 § 23:38 1 King 9:7-8; Jer 22:5 †† 23:39 Sam 118:26; Luk 13:34-35

†† 24:2 Luk 19:44 †† 24:5 Mat 24:23-24; 1 Jon 2:18 ††† 24:9 Mat 10:22 †† 24:11 Mat 24:5,24; 1 Jon 4:1 †† 24:13 Mat 10:22 ††† 24:14 Mat 28:19 ††† 24:15 Dan 9:27; 11:31; 12:11 ††† 24:17 Luk 17:31

otuwa itəm etəmim tәмәsәplanән tol mihin nәhlan aupән mәtoarus-pa u-roiu, kән okol nәratән asol kit tol nәhlan otәsuwa minән nian kit tahmen e in әh.

^{†22} Kән okәмә Uhgин tәsәtatipән nian rәha nәratән әh, okol etәмim kit tәмәsәmegәhән. Mәto Uhgин otәtatip nian әh o rәhan min netәмim itәм tәмitәpun rәkis ilat.

²³ “E nian әh, okәмә suah kit otән-ipinә kәм itәmat mәмә, ‘!Otәplan-tu, inu Kristo itәм Uhgин tәмән mәмә otәpanahl-ipa!’ o ‘!In әpәh!’ sotәнән ni-pahrienән lan, ^{††24} mәto-inu netәмim neen okotuwa motән mәмә ilat Kristo, ne ien eiueiuә min okotuwa, kән ilat okotol nәmtәtin asol min, ne nat pispis min mәмә okoteiuә-in netәмim, kән okotalkut mәмә okoteiuә-in netәмim itәм Uhgин tәмitәpun rәkis ilat, okәмә ilat kotitun nolән. ^{†25} Nikitәmat otәkәike matәht wir nәghatән min u itәм emән rәkis kәм itәmat, uarisig natimnat min u okotuwa motol ni-pahrienән lan.

²⁶ “Tol nәhlan, okәмә suah kit tән kәм itәmat mәмә, ‘In әpәh, ikin taruән-aruән ikin,’ әsotuwinән. O suah kit tән mәмә, ‘In ikin-u e ni-pәg noa nimә,’ sotәнән ni-pahrienән lan, ^{††27} mәto-inu nian Nәti Etәмim otitәlig-pa min, otuwa uәhai әm, kән netәмim rafin okotәplan, tahmen e ni-pitән itәм tәmipit masiәgәpin rafin neai. ^{††28} Nian nat megәh kit tәmimis, nәkotәplan kuәriә min kotuwa mәмә okotun. E nolән ahmen min әm, nian nәkotәplan nәmtәtin min әh, nәkotitun mәмә otәsuwәhән ekuwa min. ^{†††}

²⁹ “Nian әtuatip nәratән әh otol namnun, kән ‘mitgar otәpis agin, kән mәwig otәsәmilhән minән, kән mәhau min okotisas e neai, kән Uhgин otәloal e nәsanәнән min әpәh e neai.’ ^{††† §}

³⁰ “E nian әh, nәmtәtin rәha Nәti Etәмim otol-arәp e neai, kән noanol min rafin e nәtueintән okotasәk e nәginән. Kән okotәplan io, Nәti Etәмim ekuwa e nimal napuә e neai e nәsanәнән ne nepәtән әhag-әhag asol rәha Uhgин itәм otasiә mitәlau lak. ^{§†31} Kән ekahl-ipән rәhak nagelo min kotiet nian okotәto tәwi otasәk әfәmәh, kән ilat okotuwin ikin min rafin e nәtueintән, motos-irәkis rәhak netәмim itәм Uhgин tәмitәpun rәkis ilat, kән kuәfimin ilat kitiah. ^{§††}

³² “Nikitәmat otәkәike matәht nig u fik. ^{§†} Nian әtuatip itәм nelmin min kinotәtuoun katәwiә, kән nimalin min kinoatәget, itәmat nәkotitun mәмә nian әh inәh itәм nakotasum lan rәhatәmat. ³³ Kән e nolән ahmen min әm, nian nәkotәplan nәmtәtin min әh, onәkotitun mәмә otәsuwәhән ekuwa min roiu agin. ³⁴ Iatән pahrien kәм itәmat mәмә netәмim itәм kotatig u-roiu, okol kәsotimis rafinән mәtoarus natimnat min әh okotuwa kol ni-pahrienән lan. ^{§†† §†35} Neai ne nәtueintән

† 24:21 Dan 12:1 †† 24:23 Mat 24:5 † 24:24 Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Әpән 13:13-14 †† 24:26 Luk 17:23-24 †† 24:27 Mat 24:37-39 ††† 24:28 Luk 17:37 ††† 24:29 Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Әpән 6:12-13 § Mәta “nәsanәнән min әpәh e neai” tatәpsen-pән narmin min, o kәм-naka natimnat tahmen-pән e mit ne mәwig әpәh e neai. §† 24:30 Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Әpән 1:7 §†† 24:31 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16 §† Nig u fik tahmen e naip. §†† Suatip kit min rәha nәuhlinән

okiakә, mәto nәghatән min rәhak okol kәsotikәән.” ^{§†}

Etәмim tikә itәм titun nuwamән rәha Iesu Kristo

³⁶ Kән Iesu tәmatәkәike matән mәмә, “Suah kit tәsitunән nian o aua әtuatip rәha natimnat min әh. Nage-lo min әpәh e neai kotәruru, kән io min Neti Etәмim ekәruru. Mәto Tata Uhgин әm in titun nian әtuatip әh. ^{§†37} E nian io Nәti Etәмim ekuwa lan, otahmen e nian rәha Noah aupән ikin itәм netәмim kәsotol әpen-әpenән ron. ^{§†38} E nian әh, itәм naruәh tәsaiuән әh, netәмim koatagwән, moatәnim, moatol marit, inәh natimnat rafin kәmoatol e nәmegәhән rәhalat, mәtoarus-pән Noah tәmuwin imә e ni-pәgnoa nego rәhan, ³⁹ kән ilat kinotәruru nat naka otuwa mәtoarus-pa naruәh tәmai u mәmik ilat rafin. In әh otol tahmen әm e nian Nәti Etәмim otuwa. ^{§§§40} Etәмim kәiu e nasumән, kән okos kitiah, kapәs kitiah. ⁴¹ Pәtan kәiu katuәpәlәh kitiah matioal nagwәнән, kән okos kitiah, kapәs kitiah.

⁴² “Tol nәhlan, nәkotәkәike motair, mәto-inu nәkotәruru nian naka rәhatәmat Iәrәmәrә otuwa lan. ¹⁸⁴³ Mәto nәkotәkәike motitun nat u. Okәмә etәм-iasol rәha nimә titun nian әtuatip lapin itәм iaklәh otuwa, kән in otәkәike mәtaiir matehm wir nimә mәмә iaklәh otәsәhapән muwin imә. ¹⁹⁴⁴ Kән itәmat min onәkotәkәike moatәtul matip, mәto-inu Nәti Etәмim otuwa e aua әm itәм nikitәmat tәsәhtән.

⁴⁵ “Nikitәmat otәkәike matәht wir nolән rәha iolwәk itәм in tenatig kән tәtaskәlim wir wәk rәhan kән mәs-әpәsән. Etәм-iasol tәmәlәhәu mәмә iolwәk әh otәrәmәrә e rәhan min rafin iolwәk min mәмә in otos-ipән nagwәнән kәм ilat e nian әtuatip. ⁴⁶ Kән okәмә etәм-iasol otuwa mәplan etәм tatәrәmәrә e iolwәk min rәhan, kән matol-wir rәhan wәk, kән otos-ipән nәtouән kit kәм suah әh. ⁴⁷ Iatән-ipinә ni-pahrienән mәмә etәм-iasol әh otәlәhәu in tәrәmәrә e natimnat rafin rәhan. ²⁰⁴⁸ Mәto okәмә iolwәk әh, in etәм rat, kән nikin otәht mәмә, ‘Rәhak etәм-iasol tәsuwamән nuwәh,’ ⁴⁹ kән mәtuoun matoh iolwәk min neen, kән muwin magwән mәnim ilat netәм kotәpis. ⁵⁰ Kән etәм-iasol rәha iolwәk әh otuwa e nian ne aua itәм iolwәk nikin tәsәhtән mәмә rәhan etәм-iasol otuwa lan. ⁵¹ Etәм-iasol әh otol nalpinән asol kәм iolwәk әh kән mәrakin-pән ikin rәha netәм rәhalat nәнән tәwir, mәto nikilat tamkimik. Ikin әh, netәмim okotasәk moatәgәtain nәluilat.” ²¹

Nimaa nәghatән o ni-pitән әlkәlәh ilat ten

25 Kән Iesu tәмән-ipән kәм ilat mәмә, “E nian itәм rәhatәmat Iәrәmәrә otuwa min, nәrәmәrәән rәha Uhgин otol nәhlan. Ni-pitән әlkәlәh ²² ilat ten kә-

ves 34 tatән mәмә, “Iatән pahrien kәм itәmat mәмә noanol u rәha Isrel otәsikәән mәtoarus natimnat min әh okotuwa motol ni-pahrienән lan.” §† 24:34 Mat 16:28 §† 24:35 Mat 5:18 §§† 24:36 Wәk 1:7; 1 Tes 5:1-2 §§† 24:37 Jen 6:5-8 §§§ 24:39 Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 18 24:42 Mat 25:13 19 24:43 Luk 12:39-40; Nol Әpән 16:15 20 24:47 Mat 25:21,23 21 24:51 Luk 12:42-46 22 Ni-pitән әh, kәsotolән әh marit. Koatos nup tuente ne.

motiet lapin mämә okotuwın e marit kit, kән moatәsahgin etәм otol marit otuwa mos rәhan pәtan muwın e rәhan nimә, әpәh ikin katol lafet ikin. Ilat ten kәmotos rәhalat lait. ¹² Faif kotalmәl, kән faif kotenatig. ³ Nipitan min u ilat faif itәм kotalmәl kәmotos rәhalat lait min, mәto kәsotosән karasin mәsin min o niuw-pәнән e lait. ⁴ Mәto nipitan min u ilat faif itәм kotenatig kәmotos rәhalat lait min, kән motos min karasin mәsin o niuw-pәнән e rәhalat lait. ⁵ Kән etәм otol marit tәsuwa uәhaiәn, kән napilән tinatos ilat koatiuw nәм, kән minotapil.

⁶ "Kән lapin agin, suah kit tәmagәt әfәмәh mämә, 'Etәmim itәм otol marit tatuwa u-roiu! Otuwa motәplan!'

⁷ "Kән nipitan әlkәlәh u ilat ten kәmotaiir motuarin asol rәhalat lait min. ⁸ Kән nipitan itәм kotalmәl kotән-ipән kәм nipitan itәм kotenatig mämә, 'Awil! Otos-ipa rәhatәmat mәsin karasin mәto-inu rәhatimat karasin e rәhatimat lait kinotamir, otәsuwәhән kotәpis.'

⁹ "Mәto nipitan itәм kotenatig kotән-ipән kәм ilat mämә, 'Kәp! Karasin min u kәsotahmәнән o kitat rafin. Mәto otitәlig motuwın motos-nәmtin rәhatәmat neen karasin әpәh e stoa.'

¹⁰ "Mәto nian nipitan itәм kotalmәl kәmotaliwәk motitәlig moatuwin o karasin, kән etәм itәм otol marit tәmuwa. Kән nipitan әlkәlәh itәм koatәtul matip, kәmotuwın ilat min e nagwәнән rәha marit, kән motuwın imә. Kән kahtosig e toa.

¹¹ "Uarisig, nipitan әlkәlәh itәм kotalmәl kәmotitәlig-pa motaun motәmә, 'Etәм-iasol, etәм-iasol! !Egәhan-in itәmat ekotimnә imә!'

¹² "Mәto etәм otol marit tәмән-ipән kәм ilat mämә, 'Iatән-ipinә pahrien mämә, io ekәruru itәmat.'"

¹³ Kән nian Iesu tәmol namnun nimaa nәghatән, tәмән-ipән kәм ilat mämә, "Tol nәhlan, itәmat nәkotәkәike motaiir, mәto-inu nәkotәruru nian ne aua rәha rәhatәmat Iәrәmәrә otuwa lan."'

Nimaa nәghatән e iolwәk e mәni kisil

¹⁴ Kән Iesu tәmuәh nimaa nәghatән kit min mämә, "Ekән min mämә e nian itәм rәhatәmat Iәrәmәrә otuwa min, nәrәmәrәән rәha Uhgın otol nәhlan. Etәм-iasol kit tәmol әpen-әpenә mämә otaliwәk muwın e nәptән pisin kit muwın isәu. Kән maun-in rәhan iolwәk min kotuwa, kән tәlәhәu-pән e nelmilat rәhan mәni min mämә okotol nat kit lan. ¹⁵ Tәmos-ipән tәtәu-pән nitunән rәhalat mämә okotol wәk lan. E etәmim kitiәh, tәmos-ipән kәtim faif kәmotәmotәrioah e mәni, u mәni tәpәt pik agin. Kән kit min, tәmos-ipән min kәtim kәiu tahmen әm, u mәni tәpәt pik. Kән kit min, tәmos-ipән kәtim kitiәh tahmen әm, u mәni tәpәt. [¶] Kән etәм-iasol tәmiet muwın e rәhan naliwәkән. ^{¶¶}

¹⁶ Kән iolwәk itәм tәmos kәtim faif tәmuwin uәhai әm mol bisnes lan, kән tәmos min kәtim faif min.

¹⁷ Kән tahmen-ahmen әm, iolwәk itәм tәmos kәtim kәiu, tәmuwin mol bisnes lan, kән mos min kәtim kәiu min. ¹⁸ Mәto iolwәk itәм tәmos kәtim kitiәh, in tәmuwin mel noakimil mәhluaigin-pән mәni rәha rәhan etәм-iasol ikin.

¹⁹ "Kән nup tәpәt tinuwa minuwın, kән etәм-iasol rәha iolwәk min u tinitәlig-pa, kән maun-in rәhan iolwәk min mämә otәplan-tu mämә ilat kәmotol naka e mәni min itәм tәmos-ipән kәм ilat. ²⁰ Iolwәk itәм tәmos kәtim faif, tәmuwa matos kәtim faif min itәм tәmos, mәtul e niganәmti etәм-iasol mämә, 'Etәм-iasol. Aupән nәmәlәhәu-pән kәtim faif e nelmәk. Kән emol bisnes lan, kән mos min iahgoau kәtim faif u.'

²¹ "Kән etәм-iasol tәмән-ipән kәм in mämә, 'Nәmol tәwir, kән ik iolwәk tәwir itәм nataskәlim wir wәk rәham kән mәsapәsән. Nәmol tәwir nәhlan e natimnat min әh noan mәsin, kән ekәlәhәu ik nakәrәmәrә e natimnat tәpәt. !Wa imә matig ahgin nagienән rәha etәм-iasol rәham!'

²² "Iolwәk itәм tәmos-ipән kәtim kәiu kәм in, tәmuwa mән-ipән mämә, 'Etәм-iasol. Aupән nәmәlәhәu-pән kәtim kәiu e nelmәk. Kән emol bisnes lan, kән mos min iahgoau kәtim kәiu u.'

²³ "Kән rәhan etәм-iasol tәмән-ipән mämә, 'Nәmol tәwir, kән ik iolwәk tәwir itәм nataskәlim wir wәk rәham kән mәsapәsән. Nәmol tәwir nәhlan e natimnat min әh noan mәsin, kән ekәlәhәu ik nakәrәmәrә e natimnat tәpәt. !Wa imә, kuagien!'

²⁴ "Iolwәk itәм kәmos-ipән kәtim kitiәh kәм in, tәmuwa mән-ipән mämә, 'Etәм-iasol. Ik etәм nakatәkәike pik o netәmim. Kән ik natos nagwәнән e nasumән itәм nәmәsasum-inән, kән matәhl noa nig e nig itәм nәmәsәfәән. ²⁵ Kән emәgin ik, mämә okәmә emәrәkin rәham mәni, kән onәkol nalpinән asol kәм io, kән emos rәham mәni muwın mәhluaig-in e nisip. Ah, inu rәham mәni.'

²⁶ "Kән rәhan etәм-iasol tәмән-ipән mämә, 'Ik iolwәk rat, ik iәlpah! Ik nәkitun rәkis mämә iakatos nagwәнән e nasumән itәм esasum-inән, kән matәhl noa nig e nig itәм emәsәfәән. ²⁷ ?Tahro nәsuwinән mәlәhәu-pән rәhak mәni e bank, u in nimә rәha nәlәhәuән mәni? Okәmә nәmol nәhlan, nian emitәlig-pa, ekuwin mos rәhak mәni, kән ekos mәni mәsin min itәм bank otos-ipa.' ²⁸ Kән etәм-iasol tәмән-ipән kәм rәhan iolwәk pisin mämә, 'Os-irәkis mәni ron mos-ipән kәм iolwәk u itәм tәmos kәtim faif, ²⁹ mәto-inu etәmim u itәм tinos rәkis nat kit mol wәk lan tuwa mepәt, kән okos-ipән neen min, rәhan natimnat tәpәt. Mәto etәmim itәм tәsolwәkән rәhan tuwa mepәt, okos-irәkis rafin natimnat ron. ^{§30} Kән iolwәk u iәlpah itәм tәruru nolән nat tәwir kit, әrәkin-pән ihluә e napinәpән, ikin әh kәtasәk ikin katәgәtain nәluitәм.'"

† 25:1 Luk 12:35; Nol Әpән 19:7†† 25:11 Luk 13:25-27‡
25:12 Mat 7:23†† 25:13 Mat 24:42‡‡ Nәghatән Kris әtuatip
tatән mämә, tәmos-ipән "talen" pisin pisin min kәм ilat, faif talen,
ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian

vatu. Tu talen tahmen e ten-milian watu. Kән wan talen tahmen e
faif-milian watu. ††† 25:15 Rom 12:6‡‡‡ 25:21 Mat 24:45-47; Luk
16:10 § 25:29 Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 §† 25:30 Mat 8:12;
Luk 13:28

Sipsip min ne nani min

³¹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, "Nian Næti Etæmim otuwa e nepætæn əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ilat nagelo min rafin, in Kig, kæn in otəpələh e rəhan jea rəha Kig matəramərə e nəsanənən ne nepætæn əhag-əhag rəhan. ^{†32} Netæmim rafin e noanol min rafin e nətueintæn, okotuəfimîn ilat min e niġanəmtin, kæn in otoor netæmim tahmen e etæmim itəm tatehm sipsip min tator sipsip min ne nani min. ^{††33} In otoor sipsip min kotuwa kan e nelmin matip, kæn nani min okotuwin e nelmin mol.

³⁴ "Kæn Kig otæn-ipæn kəm netəm min un e nelmin matip mæmæ, 'Otuwa, itəmat u itəm Uhgîn tæmawte-in rækis rəhan nəwirən kəm itəmat. Otowa motos nat naka u itəm Uhgîn tæmələhəu pişin rəhatəmat. Otowa motatig əhgîn nərəmərəən rəhan itəm tæmol əpen-əpenə lan aupən təpanol nətueintæn. ³⁵ Otowa motos, mæto-inu nian nəumis tæmus io, nəmotos-ipa nagwənən ekun; kæn emətoaoa, nəmotos-ipa nəhau ekənim; kæn io iapispis, nəmotit io kotuwin e rəhatəmat latuənu; ^{†36} kæn rəhak napən tikə, kæn nəmotos-ipa napən kəm io; kæn matimis, nəmotehm wir io; kæn emətətig e kalapus, nəmotuwa kuag-pənin io.'

³⁷ "Kæn netəm kotətuatip okotæn-ipæn kəm in mæmæ, 'Iərəmərə, nian naka emotəplan ik nəumis tæmus ik, kæn emotəgwən ik; o nəmoaoa, kæn emotos-ipinə nəhau mæmæ nakənim? ³⁸ ?Nian naka emotəplan ik iapispis, kæn emotit ik motuwa latuənu; o rəham napən tikə, kæn emotos-ipinə napən kəm ik? ³⁹ ?Nian naka emotəplan ik nakatimis, o nəmətatig e kalapus, kæn emotimnə kuag-pənin ik?'

⁴⁰ "Kæn Kig otæn-ipæn mæmæ, 'Iatæn-ipinə nīpahrienən mæmæ nat naka itəm nəmotol kəm piak min u kit, nat əpnəpin in ian-rat, mæto nəmotol kəm io.' [†]

⁴¹ "Kæn in otæn-ipæn kəm netəm min u e nelmin mol mæmæ, 'Otuwin isəu ron io. Uhgîn tinələhəu rækis rəhatəmat nalpinən. Otuwîn e niġəm asol itəm tatuəp namnun tikə u Uhgîn tæmol rəha Setan ne nagelo min rəhan. ^{††42} Otuwîn isəu mæto-inu nian nəumis tæmus io, nəsosot-ipamən nagwənən kit mæmæ ekun; kæn emətoaoa, nəsosot-ipamən nəhau mæmæ ekənim; ⁴³ kæn io iapispis, nəsotaun-inən io mæmæ ekuwa latuənu; kæn rəhak napən tikə, nəsosot-ipamən napən kit rəhak; kæn ematimis, mətətig e kalapus, nəsotuwmən kuag-pənin io.'

⁴⁴ "Kæn ilat min okotæn-ipa mæmæ, 'Iərəmərə! ?Nian naka itəm emotəplan ik nəumis tæmus ik, o mætoaoa, o ik iapispis, o rəham napən tikə, o nəmatimis, o nəmətatig e kalapus kæn eməsotimnə kuag-pənin ik?'

⁴⁵ "Kæn in otæn-ipæn kəm ilat mæmæ, 'Iatæn-ipinə pahrien kəm itəmat mæmæ, okəmæ nəməsotasituən e piak min u kit, nat əpnəpin in ian-rat, mæto nəməsotolən kəm io.'

⁴⁶ "Kæn ilat okotuwin motos nalpinən itəm namnun tikə. Mæto netæmim kotətuatip okotos nəmegəhən lilin." ^{††}

Nalpəkauən o nohamnuən Iesu

(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

26 Nian Iesu tæmol namnun nəghatən min əh kəm rəhan netæmim, kæn mæn-ipæn kəm ilat mæmæ, ² "Nəkotitun mæmæ lafet rəha Nuhagego-inən ^{††} otuwa, nian kəiu əm əh-ikîn. Kæn io, Næti Etæmim, okegəhan-in-pən io mæmæ okətu-pər e niġ kəməluau." [§]

³ Kæn pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotuəfimîn ilat min e nimə rəha pris asol aġin u nərgin u Kaeafas. ⁴ Kæn moatəlpəkau mæmæ okotaskəlīm Iesu e nolən eko-eko, kæn motohamnu in. ⁵ Mæto motən mæmæ, "Sənəmæ e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, okul mæta netæmim kotoh ilat min."

Pətan kit tæmau Iesu e nat pien-pien

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ Nian Iesu əpəh e Petani e nimə rəha suah əh, nərgin u Saimon u leprosi tæmol, ⁷ kæn pətan kit tæmuwa ron mos senta kit u nəmtin tiəkis, kəmiuw-pən e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən mæmæ alapasta. Nian Iesu tatəpələh e tēpəl mətəgwən, kæn pətan u tæmau rəhn-kapə e senta un. ^{§†}

⁸ Nian netæmim rəha Iesu kəmotəplan nat əh, neməha tæmol ilat, motən mæmæ, "Təhro katərakin nat u? ⁹ Senta u, kitun nol-salim-inən, kæn kos mənəi asol lan, kos-ipən kəm ian-rat min."

¹⁰ Mæto Iesu tinitun nəghatən itəm koatən, kæn mæn-ipæn kəm ilat mæmæ, "Təhro noatən rat pətan u? In tæmol nat təwir aġin kəm io. ¹¹ Ian-rat min nian rafin kotatig itəmat min ilat. Mæto io, okul esatigən kitat min itəmat nian rafin. ^{§††12} Nian tæməhtəg-pən e nīpətik, tæmol mæmæ otol əpen-əpenə o nītənimən io. ¹³ Iatən pahrien kəm itəmat mæmæ, ikîn min rafin e nətueintæn itəm okən-iarəp namnusən təwir u, kæn okəkəike kən-iarəp min nat naka itəm pətan u tæmol, kæn nīkilat otatəht min in."

Pris asol min kəmotətu Jutas mæmæ otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimīr min

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Kæn netəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, tæmuwin məplan pris asol min, ¹⁵ kæn mæn-ipæn mæmæ, "Onəkotos-ipa naka kəm io okəmæ ekegəhan-in-pinə Iesu kəm itəmat?" Kæn kəmotəfin mənəi ilat rafin tate itəm kəmol e silfa. ^{§†16} Kæn tətəuon e nian əh, Jutas təmətegəs-in suatip mæmæ otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimīr min.

† 25:31 Mat 16:27; 19:28 †† 25:32 Esik 34:17; Nol Əpən 20:11-13 ‡ 25:35 Aes 58:7 †† 25:40 Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41 †† 25:41 Mat 7:23

††† 25:46 Dan 12:2; Jon 5:29 ††† lafet rəha Nuhagego-inən in 'Pasova' e nəghatən Bislama. § 26:2 Eks 12:1-27; Mat 20:18 §† 26:7 Luk 7:37-38 §†† 26:11 Dut 15:11 §‡ 26:15 Sek 11:12; Jon 11:57

Namnun nagwənən

(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

¹⁷ Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “?Nakolkeike məmə itimat ekotol əpen-əpenə hiə rəham nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə nakagwən ikin?” †

¹⁸ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otuwin əpəh e taon, kən onəkotəplan suah kit itəm ekən kəm itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmə, ‘Iəgətun tatən məmə: Nian itəm Uhgın təmitəpun rəkis məmə rəhak, tinuwa iuəhkir. Kən ekol lafet rəha Nuhagego-inən kitiah itimat rəhak netəmim min e rəham nimə.” ¹⁹ Tol nəhlan rəhan netəmim kəmotol nat naka itəm Iesu təmən məmə okotol o nol əpen-əpenən o nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

²⁰ Nian tینهناipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan netəmim tuelef əpəh e tepil. ²¹ Kən nian kəmotagwən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pəhrien kəm itəmat məmə itəmat kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak.”

²² Kən nikilat tinərou, kən moatən-ipən kəm Iesu kitiah kitiah məmə, “?Eh, Iəramərə, pah u? ?Io?”

²³ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak, in rəhak kit itəm tatos nigin piret mos-ipən meer e plet kitiah əm itimlau min. †† ²⁴ Io, Nəti Etəmim, iatuwin e suatip rəhak, tahmen-ahmen əm e nəghatən kəməte lak. !Məto kəsi, nahməən asol o etəm u itəm otegəhan-in-pən Nəti Etəmim e nelmi rəhan tikimir min! Təwir pik agin məmə təməsaiir-əmən.”

²⁵ Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min təmən-ipən məmə, “Iəgətun. ?Pah əh? ?Io?”

Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, ik. Ik atip nəmən.”

²⁶ Nian kəmoatagwən, Iesu təmos piret, məfak ron, məmkas, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə, “Otos motun, inu nipətik.”

²⁷ Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə, “Otənim, itəmat rafin. ²⁸ Inu nitak itəm tatol məmə nəniəkisən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nitak u okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkis rəhalat nolən rat min. ††²⁹ Iatən pəhrien kəm itəmat məmə ekəsənim minən wain u mətoarus nian itəm ekənəm wain wi kitat min itəmat əpəh e nəramərəən rəha Tata rəhak.”

³⁰ Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet motuwin e Nitot Rəha Nig U Olif. ††

Iesu təmən-iarəp məmə**Pita otapəs in**

(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “O lapin əm u, nakotapəs rəhatəmat nahatətəən lak o nat naka itəm okol lak. Naoa Rəha Uhgın itəm təkəike mol ni-pəhrienən, təmən məmə,

‘Io ekohamnu etəmim itəm tatehm sipsip min, kən sipsip min okotan kitiah kitiah.’ †††

³² Məto nian ekəmegəh min e nimisən, iakaupən muwin əpəh Kalili, kən itəmat nəpanotuarisig.” †††

³³ Kən Pita təmən-ipən məmə, “Mətan, ilat rafin okotapəs rəhalat nahatətəən lam, məto io, kəp, esapəsən rəhak nahatətəən lam nian kit ne.”

³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm Pita məmə, “Iatən-ipinə pəhrien kəm ik məmə, lapin əm u, uarisig mənig təpanimnən, onakən mau kisil məmə nəkəruru io.” §

³⁵ Məto Pita tən məmə, “Nat ənpəpin ekəkəike mimis kilau min ik, okol ekəsənən məmə ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən min tahmen e Pita.

Iesu təməfak əpəh Ketsemani

(Mak 13:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Kən Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwin ikin kit katən məmə Ketsemani, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəpələh ikin-u, pəs io ekuwin ikin əh məghat kəm Uhgın e nəfakən.” ³⁷ Kən təmit Pita ne nəti Sepeti mil ilat min, kən nikin tinahmə pik, kən tinəto tərət. ³⁸ Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Iakəto nikik tinahmə pik, iuəhkir ekimis lan. Itəməhal ətəhləpələh ukin-u, mətəhlaiir kitat min io.” ††

³⁹ Kən muwin noan məsin əm, meiuaiu misin-pən rəhn-kapə e nisip matəfak, matən məmə, “Rəhak Tata, okəmə suatip kit min əh-ikin o rəham nalpəkəuən, pəs nakohrəkis ron io nəratən itəm tatuwa. Məto sənəmə nakol nəwiak, məto nakol nəwiam.”

⁴⁰ Kən təmitəlig-pa məplan iləhal kətəhləpil. Kən təmən-ipən kəm Pita məmə, “?Təhro nəşəhlaiirən kitat min io o aua kitiah əm ne? ⁴¹ Aətəhlaiir kən mətəhaləfak məmə nəşəhaluwinən ima nos-ipən-os-ipənən. Nik-itəməhal tolkeike, məto nipətəitəməhal tərou.” †††

⁴² Kən mətəlig-pən min matəfak mətau kəiu, matən məmə, “Rəhak Tata, okəmə ekəkəike mos nəratən itəm tatuwa, kən pəs nakol nəwiam.”

⁴³ Kən nian təmitəlig-pa, təməplan iləhal kinəhləpil məto-inu napilən tinos iləhal. ⁴⁴ Kən tapəs iləhal mətəlig-pən min matəfak mətau kisil, matən əm nəghatən kitiah əm.

⁴⁵ Kən mətəlig-pa mən-ipən kəm iləhal məmə, “?Nəkətəhləpil əh mətəhlameg, o? Əhaləplan-tu, aua tinatuwa iuəhkir, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən e nelmi netəm nol təfagə rat. ⁴⁶ !Əhalətul-ta, koatuwin!

† 26:17 Eks 12:14-20 †† E nian rəha Iesu, nian netəmim kətagwən kələh, in nəmtətin məmə rəhalat niel in təwir. † 26:23 Sam 41:9 †† 26:28 Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16 †† 26:30 Luk 22:39; Jon 18:1

††† 26:31 Sek 13:7; Jon 16:32 ††† 26:32 Mat 28:7,16 § 26:34 Mat 26:69-75 †† 26:38 Jon 12:27 ††† Iesu tolkeike məmə iləhal okəhalətul-iəkis məşəhalapəsən rəhalat nahatətəən lan. Afin min ves 31-35.

!Etämim u tatuwa itäm otegəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikiwir min!" †

Tikiwir min rəha Iesu kəmotiləs motaskəlīm

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53;
Jon 18:2-11)

⁴⁷ Nian Iesu təmatəghat-əh, Jutas, in etəm tuelef kit rəha Iesu, tāmiet-arəpa ilat nimanin netämim itəm koatəmik naip asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou. Pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotahl-ipa ilat. ⁴⁸ Jutas təmən-ipən rəkis nəghatən kəm ilat məmā, "Pah u itəm ekətuilim-pən lan, kən nakotaskəlīm in." ⁴⁹ Kən roiu agin, Jutas təmaliwək muwin o Iesu mən-ipən məmā, "Təwir, İəgətu!" kən mətuilim-pən lan.

⁵⁰ Kən Iesu təmən-ipən məmā, "Io kit, ol nat naka itəm nəmuwa ron."

Kən netämim kəmotaliwək motaskəlīm Iesu məmā okotiləs-ipən e kalapus. ⁵¹ Kən etämim kit rəha Iesu təmea-pən miuw rəkis rəhan naip asol rəha nəluaginən, kən moahin naip tətə-rəkis matəlgi slef rəha pris asol agin. ††

⁵² Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmā, "Aii-pən rəham naip e nəmeen, məto-inu netəm min u itəm koatoahin naip, okotimis e naip. ⁵³ ?Nikim təht məmā ekəruru naun-inən rəhak Tata, kən roiu agin otahl-ipa nagelo min taosan tepət tepət †† məmā okotasitu lak? ⁵⁴ Məto okəmā ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Uhgın otəsuwamən mol nıpahrienən lan, itəm tətən məmā otuwa tol nəhlan."

⁵⁵ E nian əh, Iesu təmən-ipən kəm nimanin netämim məmā, "?Tahro nəmotuwa motəmik naip asol min ne kəsou-əsou min? ?Nikitəmat təht məmā io iatol nəluaginən o nahwinən kapman, o? !Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgın matəgətu netämim, kən nəsotuwamən motaskəlīm io. ⁵⁶ Məto natimnat min əh rafin tinuwa mol nıpahrienən lan məmā Naoa Rəha Uhgın itəm ien min əpən kəmotətə otuwa mol nıpahrienən lan." Kən rəhan min netämim kəmotapəs in motagım.

Iesu təmətul e nıganəmti kaonsel

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Netəm min u itəm kəmotaskəlīm Iesu, kəmotiləs motuwın o Kaeafas u in pris asol agin. İkin əh, İəgətu min rəha Lou ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, koatuwa motuəfımın ikin. ⁵⁸ Məto Pita tətən təlig-təlig matuarisig-in Iesu, muwin əpəh e latuənu rəha pris asol agin. Kən təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopael min məmā otəplan-tu məmā okol naka e Iesu.

⁵⁹ Pris asol min ne netämim rafin rəha kaonsel koategəs-in nəghatən eiueiua min e Iesu məmā okotəhamnu in o nəghatən min əh. ⁶⁰ Məto kəsotəplanən

† 26:46 Jon 14:31 †† 26:51 Jon 18:26 ‡ 26:52 Jen 9:6; Nol Əpən 13:10 †† Nəghatən Kris ətuatıp tətən məmā, "kampani rəha nagelo tuelef," itəm tahmen e nagelo sepinte-tu-taosan. †† 26:55 Luk 19:47; 21:37

nolən rat kit rəhan o nəghatən eiueiua min rəha netämim, nat əpnapın nəghatən eiueiua min tepət kəmotiet.

Kən əmun, etämim kəiu kuea əpən, ⁶¹ kən muən-iarəp məmā, "Suah u təmatən məmā titun nərəkinən Nimə Rəha Uhgın, kən miləkin min e nian kisil əm." †††

⁶² Kən pris asol agin tətul mən-ipən kəm Iesu məmā, "?Tahro nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?" ⁶³ Məto Iesu təpnapın əm məsəghatən.

Kən pris asol agin təmən-ipən kəm in məmā, "On-akəkəike mos noanawıl kit e Uhgın itəm tatəmegəh, kən mən-iarəp nıpahrienən kəm itimat məmā ik Nəti Uhgın ne Kristo itəm Uhgın təmən məmā otahl-ipa, o kəp." †††

⁶⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmā, "Əwəh, tol əm məmā inu nəmən mihin ne. Məto ekən-ipinə kəm itəmat rafin məmā, e nian itəm otuwa, onəkotəplan io Nəti Etämim ekatəpələh e nikalın matıp rəha Uhgın u Etəm Təsanən Agin, kən mateiuaıu-pa e neai e nımal napuə." †

⁶⁵ Kən pris asol agin təməhap rəhan napən məto-inu tatəto tətət o nəghatən rəha Iesu, kən mən məmā, "!Tatəghat rat e Uhgın! †† ?Tahro məmā suah kit min təkəike məghat min lan? Otətəlig-in-tu, nəmotətə nəghatən rat əh. †††66 ?Nikitəmat təht məmā naka?"

Kən kəmotən-ipən məmā, "Otəkəike mimis." ††

⁶⁷ Kən kəmotagəh əpnapın əm nıganəmın, kən mo-təht e nelmilat. Neen kotem e nelmilat, †††68 kən motən-ipən məmā, "Ei, Kristo. ?Ən-iarəp e nəsanənən rəha Uhgın məmā pah təmoh ik?"

Pita təmən məmā təruru Iesu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ E nian əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nimə, kən iolwək kit pətan əkəku tuwa ron mən-ipən kəm in məmā, "Ik min u, nəmatuarisig-in Iesu, etəm Kalili."

⁷⁰ Məto Pita təmən-iamnın kəm ilat rafin məmā, "İəkəruru nat un itəm nakatən."

⁷¹ Kən maliwək muwin e ket rəha iat, kən ikin əh pətan əkəku kit min təməplan in, kən təmən-ipən kəm netämim ikin əh məmā, "Suah u kit u təmatuarisig-in Iesu Etəm Nasaret."

⁷² Məto Pita təmən-iamnın əskasık min mos noanawıl məmā, "İəkəruru suah əh!"

⁷³ Təsuwəhən, netəm min u koatətul ikin əh kotuwın o Pita motən-ipən məmā, "Pahrien məmā ik kit əh, məto-inu nolən rəha nəghatən rəham tahmen əm elat."

⁷⁴ Kən tinətuoun maun-in nəratən min koatısi-pən o Uhgın moatuwa ron okəmā teiua. Kən təmos noanawıl məmā, "İəkəruru suah əh!"

Kən roiu agin, mənig təmimnən. ⁷⁵ Kən Pita nıkin təht nəghatən itəm Iesu təmən kəm in məmā, "Uarisig mənig otimnən, onakən mau kisil məmā nəkəruru io."

††† 26:61 Jon 2:19-21 ††† 26:63 Aes 53:7; Mat 27:12 § 26:64 Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 †† Etəm-iasol rəha pris min təmən məmā Iesu təmən rat Uhgın məto-inu Iesu tətən məmā in tahmen əm e Uhgın. ††† 26:65 Mat 9:3; Jon 10:33 †† 26:66 Lev 24:16; Jon 19:7 ††† 26:67 Aes 50:6; 53:5

Kən Pita tāmiet muwin ihluə, kən tēmasək tēmasək. †

Jutas tēmaril atip in

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

27 Lauaugin agin, pris asol min rafin ne etəm-iasol min rəha netəmim kəmotuəfimin min motəte noa mēmə okotətəu-pən suatip naka o nohamnuən Iesu. ² Kəmotəlis in, kən motiləs motuwın motəhlman-pən e nelmi Pailat, kapman rəha Rom.

³ Nian Jutas u etəm tēmegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min, tēməplan mēmə kəmotiuw-iarəp Iesu mēmə otimis, nikin tinahmə pik o nat naka itəm tēmol, kən tēmik mēni tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm pris asol min ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel. ⁴ Kən mən-ipən mēmə, “Emol təfagə mətə-inu emegəhan-in-pən e nelmi tikimir min suah kit itəm təsələn nat tərət kit.”

Kən kotən-ipən mēmə, “Inu nat əpnəpin əm otəmat. Nat kit rəham əm.”

⁵ Tol nəhlan, Jutas tēmarakin-pən mēni əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən in miet magim muwin maril atip in. ††

⁶ Kən pris asol min kəmotuwın motuwər mēni, kən motən mēmə, “Təsətuatipən e rəhatat Lou mēmə okotələhəu-pən mēni u ilat mēni rəha Nimə Rəha Uhgın, mətə-inu kəmos-nəmtin nita etəmim lan.” ⁷ Kən koatən mēmə okotos mēni əh kən kos-nəmtin nəptən kit u aupən katən mēmə, “nəptən rəha suah kit itəm tatol sospən e nəptən,” kən koatən mēmə okatitənim iapispis min ikin. ⁸ Tol nəhlan, muwa mətəarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in nəptən əh mēmə, “Nəptən Rəha Nita.” ⁹ Kən nəghatən naka itəm ien Jeremaea tēməpən aupən, tēmuwa mol niphahrienən lan. Tēməpən mēmə, “Kəmos mēni tate əh itəm kəmol e silfa, inu nəmtin itəm netəm Isrel kəmotən o suah u, ¹⁰ kən koatos mēni əh mēmə okotos-nəmtin ‘nəptən o nolən sospən,’ tahmen əm mēmə Iərəmərə tēməpən kəm io.” †‡

Iesu tēmətul e niganəmti Pailat

(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)

¹¹ Kən Iesu tēmuwin mətul e niganəmti Pailat, kən tēmətəpəh ron mēmə, “?Ik kig rəha netəm Isrel?”

Kən Iesu tēməpən-ipən mēmə, “Ik nəməpən mihin.”

¹² Nian pris asol min ne etəm-iasol min rəha Isrel koatən-iarəp nəghatən min e Iesu, mətə Iesu təsuhəlpinən rəhalat nəghatən. ††¹³ Kən Pailat tēməpən-ipən kəm in mēmə, “?Nakatəto nəghatən min itəm koatən tatiləs pikən ik, o kəp?” ¹⁴ Mətə Iesu təpnəpin əm məsəghatən məsuhəlpinən nəghatən kit ilat katən, kən Pailat, narmin tēmiwig pik.

¹⁵ Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in nolən rəha kapman mēmə otahl-iarəp etəmim kit e kalapus itəm nimanin netəmim kəmotən. ¹⁶ E nian əh, etəm kit tətəməhl e kalapus, nərgin u Parapas. Kən netəmim rafin kotitun mēmə in tēmol tərət pik agin.

¹⁷ Kən nian nimanin netəmim kinotuwa, kən Pailat

tēmətəpəh olat mēmə, “?Nakotolkeike mēmə ekahl-iarəp pah e kalapus tiet matuwın, Parapas, o Iesu, kətaun-in mēmə Kristo?” ¹⁸ Tēməpən nəhlan mətə-inu in titun mēmə kəmotegəhan-in-pən Iesu e nelmin mətə-inu koatətəhak o Iesu. †‡

¹⁹ Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən nəghatən, rəhan pətan tahl-ipən nəghatən kəm in mēmə, “Suah un təsələn nat tərət kit. Əsolən nat kit lan, mətə-inu eməpilair lan, kən roiu iatəto tərət agin ron.”

²⁰ Mətə pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotəghat kəm nimanin netəmim mēmə okotəuhlin nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətəpəh o Pailat mēmə otahl-iarəp Parapas, kən kotohamnu Iesu.

²¹ Kən Pailat tēmətəpəh olat mēmə, “?Suah mil u, in pəhruən lan ekahl-iarəp?”

Mətə nimanin netəmim kəmotən-ipən mēmə, “Parapas.”

²² Kən Pailat tēməpən-ipən mēmə, “?Kən oekahro Iesu u kətaun-in mə Kristo?”

Kən nimanin netəmim rafin kəmotən-ipən mēmə, “!Okətu-pər e nig kəluau otimis!” ²³ Kən Pailat tēməpən-ipən kəm ilat mēmə, “?O naka? ?Təmol nat tərət naka?”

Mətə nimanin netəmim kəmotəgət əfəməh, motən mēmə, “!Okətu-pər in e nig kəluau otimis!”

²⁴ Kən nian Pailat tēməplan mēmə okol təsələhəuən nəghatən rəhalat, kən ilat kinoatətul matip o nəmouən, kən tos nəhau maikuas e nelmin aupən e nimanin netəmim, kən mən-ipən kəm ilat mēmə, “Nəghatən kit rəhak tikə o suah u, mēmə nitan otəməhl-pa lak. !Nimisən rəhan tətəməhl-pinə e nelmitəmat!” †††

²⁵ Kən netəmim rafin kəmotən mēmə, “!Pəs nitan tətəməhl-pa otimat ne nisualkələh min rəhatimat min!” †††

²⁶ Kən Pailat tēmahl-iarəp megəhan-in-pən Parapas kəm ilat. Mətə tēməpən mēmə okalis Iesu, kən tēmegəhan-in-pən in mēmə okətu-pər e nig kəluau mēmə otimis.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu

²⁷ Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwın əpəh imə e nimə asol rəha kapman, katən mēmə Praetorium. Kən kəmotəun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan. ²⁸ Kən motəmki-rəkis rəhan natimnat, motuwın-in-pən kot tasiə kit kəm in, tahmen e kot rəha kig kit. ²⁹ Kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan, motəfauin-pən e rəhn-kapə Iesu motol milə lan mēmə in hat rəha kig kit. Kən motələhəu-pən noanig kit e nelmin matip, kən motisin nulilat aupən in, motol milə lan, motən-ipən mēmə, “!Ekotisiai-in ik, kig rəha netəm Isrel!” ³⁰ Kən motəgəh lan, kən motiləs noanig motoh rəhn-kapə lan mau tərət. ³¹ Nian kinotol rəkis milə lan, kən motəpəg rəkis kot tasiə, motuwın-in-pən min rəhan natimnat.

† 26:75 Mat 26:34 †† 27:5 Mat 26:14-15; Wək 1:18-19 †
27:10 Sek 11:12-13 †† 27:12 Aes 53:7

†† 27:18 Jon 11:47-48; 12:19 ††† 27:24 Dut 21:6-9 ††† 27:25
Wək 5:28 § 27:28 Luk 23:11 §† 27:30 Aes 50:6

Kən motiləs motuwın mämə okotätu-pär e nig kəluau mämə otimis.

Kəmätu-pär Iesu e nig kəluau

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43;
Jon 19:17-27)

³² Nian kəmoatuwin, motəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon, kən moatəkəike kəm in mämə otıləs nig kəluau. ³³ Kəmotuwa ikin kit katən mämə, Kolkota, u nipätin tatən mämə Louipil-uipil. ³⁴ Ikin əh kəmotəm-ki-pən wain kəm Iesu itəm kəmeapətip e nat tarip. Məto nian Iesu təmənım asgəwin, kən mapəs nənımən. ³⁵ Nian kəmätu-pär e nig kəluau, kən moturin taes o rəhan natimnat. ³⁶ Kən moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu ikin əh. ³⁷ İlis e rəhn-kapə, kəmotəte nipəgnəmtin nənən. Tatən nəhlan mämə, *INU IESU, KIG RƏHA NETƏM ISREL.* ³⁸ Kən etəmim kəiu itəm kətioh netəmim mətuakləh-in rəhalat natimnat, kəmätu-pär ilau e nig kəluau, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol. ³⁹ Kən netəm min u itəm kəmotaliwək motuwa moatuwin, motən-ipən nəghatən rat kəm Iesu, moturin-urin rəhalat-kapə, ⁴⁰ moatən mämə, "Nəmatən mämə onakərəkın Nimə Rəha Uhgın kən ik pisin əm miləkın o nian kışil. !Osmegəh atip ik! !Kən eiuaui e nig kəluau okəmə ik Nəti Uhgın pəhrien!" ⁴¹ E nolən ahmen min əm, pris asol min, ne iəgəzun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotol milə lan, ⁴² motən mämə, "Təmosmegəh netəmim, məto okol təruru nosmegəh atipən in. In kig rəha Isrel. Okəmə tatite atip e nig kəluau, kən okotən nipəhrienən lan. ⁴³ Tətahatətə e Uhgın. Pəs Uhgın tıləs-irəkis in əh-roiu okəmə in tolkeike, məto-inu təmən mämə in Nəti Uhgın." ⁴⁴ E nolən ahmen min əm, iətgəhl lou mil itəm kəmätu-pär iləhal min in e nig kəluau, katuən-ipən nəghatən rat tepət kəm in.

Iesu tinimis

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

⁴⁵ Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaui mirəfin nat. ⁴⁶ Kən iuəhkır e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək əfəməh mən mämə, "*Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?*" u nipätin təmə, "*!Uhgın rəhak, Uhgın rəhak! ?Təhro nakatəpəs io?*" ⁴⁷ Nian netəmim neen itəm kəmoatətul əh-ikin kəmotətə təmasək əfəməh nəhlan, kən kotən mämə, "In tətəun-in Elaija."

⁴⁸ Roiu agin, kit təmaui muwin miləs nat kit təme-ame təhmen e katən, ⁴⁹ kən mau e wain u tagin, maru e nig, kən miləs-ipən mämə Iesu otənım. ⁵⁰ Kən ilat min neen kotən-ipən mämə, "Apəs əm. Pəs koatəplan okəmə Elaija otuwa mosmegəh in, o kəp."

⁵¹ Kən nian Iesu təmasək əfəməh min, megəhan-in atip mämə otimis, kən rəhan namegən tiet.

† 27:34 Sam 69:21 †† 27:35 Sam 22:18 ‡ 27:38 Aes 53:12
‡† 27:39 Sam 22:7; 109:25 †† 27:40 Mat 26:61; Jon 2:19 †††
27:43 Sam 22:8 ††† 27:46 Sam 22:1 § Nat u təhmen e nimismis
matres. §† 27:48 Sam 69:21

⁵¹ E nian ətuatip əh, nıməhan itəm tatəkul e Nimə Rəha Uhgın təməhap mol məsin kəiu, təmətuoun əpəh ilis muwa mol namnun əpəh ləhau. Namig təməloal, kən kəpiel min kəmotimismis. ⁵² Kən suwit min itəm kəmol e nipəg kəpiel kəmotəhap motoag, kən netəm kotətuatip tepət itəm kəmotimismis rəkis, kəmotəmegəh min. ⁵³ Kəmotiet e suwit min kəmol e nipəg kəpiel, kən uarisig Iesu təməmegəh e nımisən, ilat kəmotuwın əpəh Jerusalem motiet-arəp o netəmim tepət.

⁵⁴ Kən nian etəm-iasol rəha mopaal min rəha netəm Rom ilat netəm min u itəm kəmoatehm Iesu, kəmotəplan namig ne natimnat min əh, kəmotəgin pik, kən motən əfəməh mämə, "*!Nipəhrienən, inu Nəti Uhgın pəhrien!*"

⁵⁵ Nipitan tepət kəmoatətul isəu moatəplan. Aupən ikin kəmotiet Kalili moatətəu-pən Iesu moatasitu lan e nat pisin pisin min. ⁵⁶ İlat min neen u Meri Maktala, kən Meri u mama rəha Jemes ne Joses, kən mama rəha nəti Sepeti mil.

Kəmitənım Iesu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)

⁵⁷ Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgin u Josep, in etəmim kit rəha Iesu. Nian tınatuwa iuəhkır o napinəpən, ⁵⁸ təmuwin məplan Pailat, kən tətəpəh-in nipətı Iesu, kən Pailat tegəhan-in nipətı Iesu kəm in. ⁵⁹ Kən Josep təmiləs nipətı Iesu muwin malpin e nıməhan ruən wi kit, nərgin u linen, ⁶⁰ kən miləs muwin miləs-ipən e suwit wi kəmel e kəpiel. Suwit u in rəha Josep. Kən məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosig-in nipəg kəpiel lan, kən matuwın. ⁶¹ Meri Maktala, ne Meri kit min katuəpələh əh iuəhkır o suwit.

Mopaal min itəm kəmotəhm nipəg kəpiel

⁶² Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən kəmən lawigin e Sapat, pris asol min ne Farisi min kəmotuwın motəplan Pailat. ⁶³ Motən-ipən mämə, "Etəm-iasol. Nikitəmat tınəht mämə, nian suah əh, etəm rəha neiuəən, təməmegəh əh, matən mämə, 'Nian kışil otuwa muwin, kən Uhgın otosmegəh min io e nımisən.' ⁶⁴ Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopaal okotuwın moatehm nipəg kəpiel suwit mətoarus-pən nian kışil tuwa muwin. Mətan, rəhan netəmim okotua kakləh-in nipätin, kən motən-ipən kəm netəmim mämə təməmegəh min e nımisən. Kən neiuəiuəən u, in otərat taprəkis-in itəm aupən."

⁶⁵ Kən Pailat təməhan-ipən mämə, "Otos mopaal min, kən motuwın motol natimnat rafin itəm nakotolkeike mämə okotol o nehm wirən suwit e nipəg kəpiel."

⁶⁶ Kən kəmotuwın moatehm wir nipəg kəpiel tol nulan,

§†† 27:51 Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 §‡ Nipitan min əh kəmo-
tasitu Iesu e nat pisin pisin min təhmen e nagwənan, ne nəhau, ne
ikin rəha naplən. §†† 27:55 Luk 8:2-3 §† 27:58 Dut 21:22-23
§‡ 27:60 Aes 53:9 §§† 27:63 Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31;
10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21

motələhəu-pən nəmtətin kit e kəpiel. † Kən kə-motələhəu mopael min məmə okoatehm ikin əh.

**Iesu tāməmegəh min
e nimisən**

(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)

28 E Sante laulaugin agin, †† təmatian məsian wirən, Meri Maktala ne Meri kit min kəmian məmə oki-auag suwit e nipəg kəpiel.

² Kən əmun, namig asol kit təməloal mətə-inu nagelo kit rəha Iəramərə təmeiuaiu e nego e neai muwin e nipəg kəpiel, kən məsəupəlpəl-in rəkis kəpiel, kən matəpələh-pər lan. ³ In tətasiə tahmen e nipitən, kən rəhan natimnat min kotəruən tahmen e nahui noa nitəhəi. ⁴ Mopael min kəmotəgin pik, kən motasiəp-asiəp, narmilat təkikə tahmen e netəm kəmotimis.

⁵ Kən nagelo təmən-ipən kəm pətan mil məmə, "Suəginən, mətə-inu ekitun məmə natuegəs-in Iesu itəm kəmətu-pər e nig kəluau. ⁶ Tikə u ikin-u. In tāməmegəh min e nimisən tahmen əm e inu təmən mihin aupən. Uea muəplan ikin təmatəməhl ikin.

⁷ Kən ian uəhai, kən muən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, 'In tāməmegəh min e nimisən, kən in tə-taupən-in itəmat matuwın əpəh Kalili. Kən ikin əh, onəkotəplan in əh-ikin.' Itəla, rəhak u nəghatən enən kəm itəmlau."

⁸ Kən pətan mil kəmuəgin uəhai əm e suwit e nipəg kəpiel, matuəgin, mətə nikilau tətəgien, mətian məmə okuən-ipən kəm netəmim rəha Iesu. ⁹ Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən məmə, "Təwir." Kən kəmuə o Iesu, muaskəlim nelkin, kən muəfak kəm in. ¹⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Suəginən. Ian

† Roiu, kitat kəsotitun ətuatipən məmə kəmol nəmtətin əh o nolən naka. Kəm-naka kəməlis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Mətə netəmim rafin kotitun məmə suah kit otəsələs-irəkisən. Kən okəmə koatəplan nəmtətin məmə təməhapən, o təmiet rəkis, kən mopael min okotitun məmə suah kit təməhwin rəkis kəpiel. †† Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, 'Nian Sapat tinol namnun, e nian itəm tətəupən e wik † 28:6 Mat 12:40; 16:21

muən-ipən kəm piak min məmə okotuwın Kalili. Ikin əh okotəplan io ikin." ††

Nəghatən rəha mopael min

¹¹ Nian pətan mil kəmualiwək mətian, kən mopael min əh neen kəmotuwın e taon, kən motən-ipən kəm pris asol min natimnat rafin itəm kəmotəplan. ¹² Nian pris asol min kəmotuwın motəplan netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, kən moatol noa kit motəlis nəghatən lan. Kən motos-ipən mənəi asol kəm mopael min, ¹³ motən-ipən kəm ilat məmə, "Nakotən-ipən kəm netəmim məmə, 'Rəhan netəmim kəmotuwa lapin nian itimat emotapil, motəkləh-in nipətən motiləs motəgin.' ¹⁴ Okəmə kapman otəto namnusən u, kən itimat ekotəg-ətuatip-in nəghatən u kəm in. Itəmat onəsotosən nərətən lan." ¹⁵ Tol nəhlan, mopael min kəmotos mənəi, kən motol tahmen-pən əm məmə kəmən mihin kəm ilat. Kən namnusən u təmuwin mitəlau e netəm Isrel muwa mətəorus-pa roiu.

**Iesu təmiet-arəpa
o rəhan netəmim**

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwın Kalili, motuwın e nitot itəm Iesu təmən kəm ilat məmə okotuwın ikin. ††¹⁷ Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in, mətə neen rəhalat nətəligən tatol kəiu. ¹⁸ Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Nepətən rafin rəha nego e neai ne nətueintən o nərəmərəən, Uhgın təmos-ipa kəm io. ††¹⁹ Tol nəhlan, otuwın motiuh netəmim rəha noanol min rafin e nətueintən məmə okotuwə rəhak netəmim, kən motol bəptais elat e nərgi Tata Uhgın, ne Nətin, ne Narmın, ††²⁰ kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən rafin nəghatən min itəm emən kəm itəmat. Kən nipahrienən, ekətətig kitat min itəmat nian min rafin mətəorus namnun nian."

†† 28:10 Mat 26:32 †† 28:16 Mat 26:32 ††† 28:18 Jon 13:3; Efes 1:20-22 ††† 28:19 Mak 16:15-16; Wək 1:8

MAK

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Mak

Jon Mak təmäte naoa u. In sənəmә etәм tuelef kit rəha Iesu. Məto katən mәмә in fren wır kit rəha Pita itəm ilau katian ikin mın tәpәt. Naoa rəha Wәk Mın tatән mәмә in tәmuwin ilau Pol e rəhan naliwәkән tәmaupән mol, kән uarisig lan, tәmuwin ilau Panapas.

Kәmotән mәмә Mak tәmәtatig Rom nian in tәmәte naoa u, kән okәм-naka in ilau Pita, uarisig kohamnu Pita. Mak tәmәte naoa u tuwin o iәfak mın әpәh Rom u ilat Iaihlua mın. Kitat kotitun nəhlan mәto-inu in tatән-iarәp nıpәti nolән mın rəha netәм Isrel itәм koatol. Kән e naoa u, tәmәte nəghatән neen e nəghatән Arameik itәм netәм Isrel kinotitun rәkis. Mәto in mәuhlin nəghatән mın u tuwa e nəghatән Kris itәм Iaihlua mın әpәh Rom koatәghat lan.

E nian Mak tәmәte naoa u, kән netәм Rom koatәрәmәrә e nitән asol itәм titәlau-in Nitәhәi Metiterenian. Rәhalat nəghatән kitih әm, kән rәhalat suatip kotәwir, kән rәhalat nolән o nahl-ipәнән nəghatән mın in tәwir. Nian әh, in nian tәwir o nән-iarәpән Namnusән Tәwir rəha Iesu Kristo. E nian әh, Namnusән Tәwir tәmaiu uәhai әm e nitән pisin pisin mın e suatip mın rəha Rom.

Mak tolkeike mәмә otән-iarәp әtuatip namnusән rafin rəha Iesu, mәмә in pah, kән in tәmol naka, kән matәgәtun naka. Okәм-naka in tolkeike mәмә otilәs-ipәр nәtәligән rəha iәfak mın әpәh Rom, mәto-inu netәmim tәpәt kәmotol nәratән elat. Mak tәmәte tәpәt e nian iәkis mın itәм otәpanuwa e nәmegәhән rəha netәmim rəha Iesu. Kән in tәmән-iarәp nolән rəha Iesu mәмә in mın tәmәtatig e nian iәkis mın.

Jon Baptais tәmol әpen-әpenә e suatip

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Inu nәtuounән rəha Namnusән Tәwir rəha Iesu Kristo, Neti Uhgın. ²Ien rəha Uhgın, nәrgin u Aesea tәmәte-pән mihin e naoa aupән. Uhgın tәmән mәмә, "Otәplan-tu. Iatahl-ipinә rәhak iahlәpis itәм otos rәhak nəghatән.

In otaupән-in ik mәмә otol әpen-әpenә e rәham suatip." †

³"Suah kit tәtaun әpәh ikin taruән-aruән ikin matән mәмә, 'Itәmat, otol әpen-әpenә o suatip rəha İәrәmәrә, kән motol rəhan suatip tәtuatip.'" ††

⁴Kән tol nəhlan, Jon Baptais tәmiet-pa ikin taruән-aruән ikin matol baptais e netәmim, kән matән-iarәp nəghatән rəha Uhgın kәм ilat mәмә okotәkәike motәuhlin mәntaalat o nolән rat mın rәhalat, kән motuwın o Uhgın, mәмә in otafәl nolән rat mın rәhalat. Kән e nәmtәtin kit, okol baptais elat. ⁵Netәmim rafin rəha nitән әh Jutia ne taon әh Jerusalem, kәmotuwa motәtәlig-in rəhan nəghatән kән motән-iarәp rәhalat nolән rat mın, kән Jon tәmol baptais elat әpәh e nəhau Jotan.

⁶Jon tәmәsuwinән e natimnat wır. Rəhan natimnat tahmen әm e rəha ien u Elaija aupән. Rəhan natimnat kәmol e nımәme kamel, kән rәhn kәtәut kәmol e

nuwigı kau, kән matun әm pitip ne nahui sukapak e nıkinat. ††7 Kән tәmatән-iarәp kәм netәmim mәмә, "Suah kit u taturisig-in io, rəhan nәsanәнән ne nәpәtән taprәkis-in io. Io ekәsahmen-in mınән mәмә ekeiuaiu mapeg rәkis rəhan put. ††8 Ekatol baptais etәmat e nəhau, mәto in otәpanol baptais etәmat e Narmin Rəha Uhgın."

Jon tәmol baptais e Iesu әpәh e nəhau Jotan

(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹E nian әh, Iesu tәmiet әpәh Nasaret, latuәnu kit rəha Kalili muwa. Kән Jon tәmol baptais lan әpәh e nəhau Jotan. ¹⁰Nian Iesu tәmәр әpәh e nəhau, kән masipәр mәplan nego e neai tәmәrәh, kән Narmin Rəha Uhgın tәmeiuaiu-pa ron tahmen-pән e mak. ¹¹Kән nəghatән kit tәmisi-pәр әpәh e nego e neai matән mın-nulan mәмә, "Ik netik keike, ekolkeike pik ik, kән nıkid tagien pik agın ron ik." †††

Setan tәmos-ipән-os-ipән kәм Iesu

(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹²Kән roiu agın-әh mın, Narmin Rəha Uhgın tәmitipән Iesu әpәh ikin taruән-aruән ikin, ¹³ima nat iarupın mın. Tәmatig ikin mos nian fote. Nian mın Se-

†† 1:6 2 King 1:8; Mat 11:8 ††† 1:7 Wәk 13:25 ††† 1:11 Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; Mak 9:7

† 1:2 Mal 3:1 †† 1:3 Aes 40:3 † 1:4 Wәk 13:24; 19:4

tan tatos-ipən-os-ipən kəm in. Kən nagelo mīn kəmot-asitu lan. †

Iesu tinatətuoun matən-iarəp Namnusən Təwīr
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

¹⁴ Nian kiniləs-ipən rəkis Jon e kalapus, Iesu təmuwīn əpəh Kalili matən-iarəp Namnusən Təwīr rəha Uhgīn kəm netəmim. †¹⁵ Təmən məmə, “!Ure! !Rəhan nian tīnuwa! !Nian rəha nərəmərən rəha Uhgīn tīnatuwa iuəhkīr! !Otəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat mīn, kən motuwīn o Uhgīn, kən motahatətə e Namnusən Təwīr!” ‡

Iesu təmaun-in etəmim kuwīt rəha niuwən nəm
(Mat 4:18-22 Luk 5:1-11)

¹⁶ Nian Iesu təmətalīwək e nīkalī Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu, etəmim rəha niuwən nəm mīn, nərgīlau u Saimon ne pian Antru. Kətuatīp-in rəhalau net. ¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak mīn netəmim.” ¹⁸ Kən əmun kuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

¹⁹ Kən Iesu təmalīwək muwīn təhmīn mīn məsīn, kən məplan netī Sepeti mil Jemes ne pian Jon katuəpələh e rəhalau pot matuəhl wīr rəhalau net. ²⁰ Kən e nian əm əh inəh, Iesu təmaun-in ilau lan, kən kuətul muapəs rəhalau tata Sepeti ne rəhan iolwək mīn kotəpələh e nīpəg noa pot, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah kit əpəh Kapaneam
(Luk 4:31-37)

²¹ Kən Iesu ne rəhan mīn netəmim kəmotuwīn əpəh Kapaneam. Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwīn əpəh e nīmə rəha nuəfīmīnən matəgətun netəmim. ²² Kən netəmim kəmotətə rəhan nəghatən, kən narmlat təmiwig pīk ron mətə-inu rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikīn, kən maprəkis-in mīn rəha iəgətun mīn rəha Lou. †

²³ Kən e nian əh, suah kit narmin rat tətatiɡ lan təmuwa imə kən mətəgət əfəməh məmə, ²⁴ “!Ik Iesu etəm Nasaret! ?Nəmuwa məmə onakahro itimat? !Okəmə naka nəmuwa məmə onakərəkīn itimat! !Io enəmitun rəkis ik, ik Etəm Asim rəha Uhgīn!” ‡

²⁵ Kən mətə Iesu təmən-ipən əskasīk kəm narmin rat un məmə, “!Ah! Əsəghatən, miet e suah un.” ²⁶ Kən narmin rat təmol nīpətī suah apon tasiəp-asiəp, magət əfəməh miet lan. ††

²⁷ Kən netəmim kəmotaut motən-ipən kəm ilat mīn məmə, “!Ei, naka u! Okəmə naka nəgətunən wi kit u. !Suah u tatos nəsanənən o nəghatən kəm narmin rat mīn, kən koatətəlig-in motol nəwian!” ²⁸ Kən kəmam-nus ueiuhai əm Iesu, tuwīn mapəkol əpəh e nītən Kalili. †††

† 1:13 Sam 91:11-13 †† 1:14 Mak 6:17 ‡ 1:15 Mat 3:2 †† 1:22 Mat 7:28-29 ††† 1:24 Mak 5:7 †††† 1:26 Mak 9:26 †††† 1:28 Mat 4:24

Iesu təmol-wīr netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Nian Iesu ne Jemes, Jon, Saimon, ne Antru kəmoti-et e nīmə rəha nuəfīmīnən, kən motaiu ətuatīp əm kan əpəh latuənu rəha Saimon ne Antru ikīn. ³⁰ Nian kəmotuwīn, mətə uhu Saimon tatətəp-ətəp, kən mətəpil-pər e rəhan pet, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə pətan əh tatīmīs. ³¹ Kən Iesu təmuwīn meapən o nelmīn kən tətul. Kən nətəp-ətəpən tagim lan, kən tuwīn matol nīgīlat nagwənən.

³² Tīnehnaipən mīt tīnaht, nian rəha Sapat tīnol nām-nun, kən netəm mīn u koatīmīs, ne netəm narmin rat tətatiɡ elat, pialat mīn kəmotəmīk ilat motuwa o Iesu. ³³ Netəmim rafin e latuənu un kəmotuwa mətərgəfīmīn əm ilat mīn əpəh e nafilua e nīmə un rəha Saimon ne Antru. ³⁴ Kən Iesu təmol-wīr netəmim tepət u koatos nīmīsən pīsīn-pīsīn mīn kotəwīr, kən məhg-iarəp narmin rat tepət e netəmim, mətə təmən-iaəhu narmin rat mīn məmə okəsotəghatən, mətə-inu kinotitun rəkis məmə pah u Iesu. †

Iesu təmatamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh Kalili
(Luk 4:42-44)

³⁵ Kən laulaugin agīn, fetukai təsīrən əh, Iesu təmīet muwīn əpəh ikīn netəmim kotīkə ikīn matəfak. †³⁶ Kən Saimon ne in mīn neen kəmotuwīn kateam-in. ³⁷ Nian kəmotəplan, kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Netəmim rafin koteam-in ik.”

³⁸ Mətə Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəpə. Pəs kotuwīn əpəh e latuənu pīsīn mīn neen, ekamnus-iarəp rəhak nəghatən kəm netəmim mapəkol mətə-inu, nat əh in əh emuwa ron məmə ekol.”

³⁹ Kən muwīn mapəkol rafin e nītən əpəh Kalili, mətamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh e nīmə rəha nuəfīmīnən mīn, kən məhg-iarəp narmin rat mīn e netəmim. †††

Iesu təmol-wīr suah kit leprosi təmol
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Suah kit leprosi təmol təmuwa misin-pən nulin o Iesu mətasəkin-pən nəwīrən ron məmə, “Okəmə nakolkeike, kən nəkītun nol-wīrən io kən mafəl rəkis namkīmīkən lak.”

⁴¹ Kən Iesu nīkin təmahmə pīk ron, kən təməg-əfəməh-in nelmīn mələhəu-pən lan, mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. !Əwīr-ta!” ⁴² Kən roiu agīn-əh, nīmīsən leprosi təmagim mīkə lan, kən nīpətīn tīnəwīr, namkīmīkən tīnikə. ⁴³ Kən Iesu təmən-ipən əskasīk kəm suah un məmə, “Əsən-iarəpən natīmnat mīn u kəm netəmim, mətə uwīn əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nīpətīm tīnol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tīnikə, kən netəmim okotītun məmə nīpahrienən nīnəwīr, kən rəham namkīmīkən tīnikə.” Kən mahl-ipən tatuwīn. ††

‡ 1:34 Mak 3:10-12 †† 1:35 Mat 14:23; Mak 6:46 ††† 1:39 Mat 4:23; 9:35 ††† 1:43-44 Lev 14:1-32

⁴⁵ Mæto suah un tæmuwin kæn mæn-iaræp nat un kæm netæmim min rafin mol Iesu tæsuwinæn e latuænu min mæghat mæto-inu nimanin netæmim tepæt pik koatætu-losig-in. Kæn o nat æh inæh, tæmætæn ikin netæmim kotikæ ikin. Kæn netæmim kotisi-pæn æpæh ikin min rafin moatuwa ron.

Iesu tæmol-wir suah kit næwtain mæsin tæmimis

(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

2 Nian neen kinotuwa rækis minotuwin, Iesu tæmitælig-pæn min æpæh Kapaneam, kæn næghatæn tæmaiu muwin kæm netæmim min mæmæ Iesu æpæh ræhan nimæ. ² Kæn netæmim tepæt kæmotuwa motær wir æpæh imæ, ne ihluæ ne, kæn rum tikæ o etæmim kit min. Kæn Iesu tatæn-iaræp ræhan næghatæn kæm ilat.

³ Kæn suah kuwit kæmotalis pialat kit motuwa o Iesu itæm nipætæn mæsin tæmimis mætapil-pær e ræhan nimitiwin. ⁴ Nian kæmotuwa, mæto netæmim kinotær æpæh imæ, kæn okol kotæruru nuwinæn kehm Iesu. Kæn kotilæs motuwin æpæh ilis e nimæ motos-irækis næhgi nimæ mæsin ætuatip æm æh Iesu tatætul ikin imæ, [†] kæn motæhlman-æhlman suah un tatite e nimitiwin ræhan muwin iuæhkir æm o Iesu. ⁵ Nian Iesu tæmæplan nahatætæn ræhalat, kæn tæn-ipæn kæm etæm tatimis un mæmæ, "Nætik, enos-irækis rækis nolæn rat ræham."

⁶ Mæto iægætun min neen ræha Lou kotæpælæh æpæh imæ, kæn nikilat tæmæht mæmæ, ⁷ "Tahro suah u tatæn rat Uhgîn? Næghatæn æh tærat. Uhgîn æm titun nos-irækisæn nolæn rat ræha etæmim. !Pah min titun nos-irækisæn!"

⁸ Kæn roiu agin-æh, Iesu tilæs ræhalat nætæligæn, kæn mæmæ, "Tahro nikitæmat tatæht pik natimnat min-nulan? ⁹ Itæm pæhruæn timetig, itæm u mæmæ ekæn-ipæn kæm suah æh mæmæ, 'Enos-irækis rækis ræham nolæn rat,' o itæm u timætig mæmæ, 'Ætul, milæs ræham nimitiwin matuwin?' ¹⁰ Mæto ekol nat kit mæmæ onækotitun mæmæ io Neti Etæmim, iatos nepætæn ikin-u e nætueintæn o nos-irækisæn nolæn rat ræha netæmim." Kæn mæghat kæm suah æh mæmæ, ¹¹ "Tatæn-ipinæ kæm ik mæmæ, ætul, milæs ræham nimitiwin matuwin imam ikin." ¹² Kæn æmun suah apon tæmætul, milæs ræhan nimitiwin, maliwæk matuwin, kæn ilat rafin kæmotæplan, motaut, narmilat tæmiwig ron kæn motænwiwi Uhgîn motæmæ, "Ekæsotehmæn æh nat kit tol min-nulan ne, nian kit."

Iesu tæmaun-in Lifæ mæmæ otuwa muarisig-in

(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Iesu tæmuwin min mætalwæk æpæh e nikalkal næhau Lek Kalili, kæn nimanin netæmim kæmotuwa ron, kæn tatægætun ilat. ¹⁴ Kæn tæmalwæk matuwin kæn mæplan Lifæ neti Alfeas, in etæmim ræha nosæn mæni ræha takis, tatæpælæh imæ matol ræhan wæk. Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, "Ætæu-pa io, muwa ræhak etæmim." Kæn æmun tætul muarisig-in.

[†] E nian æh, kæmol næhgi nimæ neen e tæel. Kæn netæm min u kæmotos-irækis tæel min neen mæmæ otol kuhal tahmen-in suah u itæm in tatimis.

¹⁵ Kæn nian kit, Iesu tæmuwin mætagwæn æpæh ima Lifæ ikin ilat netæmim ræha nosæn mæni ræha takis, ne netæm nol tæfagæ rat neen. Kotagwæn æm kitiæh ilat Iesu ne ræhan min netæmim mæto-inu netæmim tepæt kotol tæfagæ rat næhlan kotuarisig-in Iesu. ¹⁶ Iægætun ræha Lou neen, ilat u Farisi. Kæn neen kæmotæplan mæmæ Iesu tætagwæn æm kitiæh ilat nol tæfagæ min un, ne netæmim ræha nosæn mæni ræha takis, kæn kotætaræh o netæmim ræhan min mæmæ, "Tahro Iesu tætagwæn æm kitiæh ilat netæm koatol næhlan?" ^{††}

¹⁷ Kæn Iesu tæmæto ræhalat næghatæn, kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, "Netæm min u kæsotimis-imisæn kæsotuwænæn o tokita, mæto netæm min u koatimis-imis koatuwin ron. Io emæsuwamæn o netæm min u kotæmæ kinotætuatip rækis. Mæto emuwa o netæm min u kotitun æm mæmæ ilat koatol nolæn rat min."

Kotapæs nagwænæn o næfakæn

(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Kæn e nian æh, netæmim min ræha Jon Baptais ne Farisi min kæmotapæs nagwænæn motætuakæm o næfakæn kæm Uhgîn. Kæn netæmim neen kæmotuwa motæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, "Æplan-tu, netæmim ræha Jon Baptais ne Farisi min kotætuakæm o næfakæn. Mæto tahro ræham min kæsotolæn mihin?"

¹⁹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, "Nian katol lafet lan ræha etæm tatol marit, kæn iærman u otol marit tætatig æh ilat in min neen motol lafet, nikitæmat tatæht mæmæ otætuakæm motapæs nagwænæn? !Kæpæ! Nian tætatig æh ilat min, kæn nikilat tætagien, motagwæn æm."

²⁰ Mæto nian æpæh ikin mæmæ okæpanilæs-irækis suah æh lan, kæn e nian æh in æh, in min neen nikilat otahmæ ron, kæn kæpanotætuakæm motapæs nagwænæn."

²¹ Kæn tæmatig mæn min mæmæ, "Suah kit min okol tæsæhl-pænæn nimismisi nimæhan wi kit e nimæhan oas itæm tæmeræh. Okæmæ otæhl-pæn, kæn nimæhan wi un titun næhap asolæn nimæhan oas un."

²² "Suah kit min okol tæsiuw-pænæn wain wi kit e nuwigi nat oas kit, mæto-inu okæmæ otuww-pæn wain wi e nuwigi nat oas itæm tæskasik, kæn wain otapual-apual kæn nuwigi nat oas un otahgig kæn mæhap, kæn wain ne nuwigi nat un okuærat. Mæto wain wi okiuw-pæn æm e nuwigi nat wi itæm timætætig." [‡]

Netæmim min ræha Iesu kæmotæhl wit e Sapat

(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ E nian kit e Sapat, Iesu ne ræhan min netæmim kæmotaliwæk motuwin-pæn æpæh e niki nasumæn ræha wit, kæn netæmim min ræha Iesu kæmotæhl wit mæmæ okotun.

²⁴ Kæn Farisi min u kotaskælim æskasik Lou ræha Moses kæmotæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, "Ei, æplan-tu! E Sapat, kæsaulækæn æh e nasumæn ne kæsolan natimnat min næhlan kotærækin Lou. Tahro ræham netæmim min kotol næhlan?" ^{‡†}

^{††} 2:16 Mat 11:19 [‡] Afin futnot e Luk 5:37 ^{††} 2:24 Dut 23:25

²⁵ Iesu tæmuhalpin ræhalat næghatæn mæmæ, "Okæm-naka itæmat nakæsofæfinæn æh nat u Tefit tæmol aupæn nian Apiata in pris asol agin ræha Uhgîn. Itæmat ninotafin rækis mæmæ Tefit næumis tæmus, kæn tuwin æpæh e Nimæ Tapolæn ræha Uhgîn, kæn milæs pîret asim u pris min æm koatun, kæn in milæs muwa motun ilat in min neen." † ††

²⁷ Kæn tæmatig mæn-ipæn min kæn ilat mæmæ, "Ikæmæ-solæn Sapat mæmæ in nat figæm kæn netæmim, mæto kæmol Sapat mæmæ otasitu elat kotameg! †²⁸ Tol næhlan, io Neti Etæmim ekatæræmærafæfin e natimnat min, kæn matæræmæ min e Sapat."

Iesu tæmol-wir nelmi suah kit tæmæfaiu

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

3 E Sapat kit min, Iesu tæmitælig-pæn min æpæh e nimæ ræha nuæfiminæn kæn mæplan suah kit nelmin tæmimis, tæsæg-ætuatip-inæn. ² Nian Iesu tæmuwin imæ, kæn netæmim kæmotolkeike mæmæ okotæn iærækin Lou lan, kæn motalkælik wir ron mæmæ okotehm-tu mæmæ otol-wir suah un e Sapat, o kæp. ³ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn suah un mæmæ, "Ætul muwa u aupæn," kæn tætul muwin æpæh aupæn. ⁴ Kæn Iesu tæmæhai ilat mæmæ, "Ræhatat Lou tæmæ kotitun nolæn naka e Sapat? Tæmæ tæwir mæmæ okotol nat wir, o nat tærat? Tæwir mæmæ okotosmegæh netæmim, o tæwir mæmæ okotohamnu netæmim?" Mæto kotærnapin æm. ††

⁵ Kæn Iesu tæmasipæn mæplan ilat, kæn nemæha tol, kæn nikin tahmæ olat mæto-inu ræhalat-kapæ tiækis pik. Kæn mæn-ipæn kæn suah un mæmæ, "Æg-ætuatip-in-tu nelmæm." Kæn suah apon tæmæg-ætuatip-in nelmin, æmun nelmin tæwir. ⁶ Kæn Farisi min apon kæmotiet motaiu ætuatip æm motuwin motæplan ræhalat tikimir min e pati ræha Herot, motol æm kitiæh moteam-in suatip mæmæ okotilæs Iesu motohamnu. ††

Nimanin netæmim kæmotuarisig-in Iesu

⁷ Iesu ne ræhan min netæmim kæmotiet moteiuaiu motuwin æpæh e næhau Lek Kalili. Nimanin netæmim kæmotuarisig-in ilat. Netæm min un neen kæmotisi-pæn e latuænu ræhalat e nitæn Kalili, ⁸ neen kotisi-pæn æpæh e latuænu ælkælæh min ne Jerusalem ræha nitæn æpæh Jutia. Neen min kæmotisi-pis e næwtain mæsin æpæh nitæn Itumia ne e næwtain næhau Jotan entænipæn-pæn matuwin. Neen min kæmotisi-pæhap æpæh ikin min e taon mil un Tæa ne Saeton. Netæm min un kinotæto rækis natimnat min un Iesu tatol ilat, kæn kotuwa mæmæ okotæplan.

⁹ Kæn nimanin netæmim kæmotuwa pik, kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn ræhan min netæmim mæmæ okotol-æpen-æpenæ e pot kit mæmæ otuwin mæpælæh lan, mæmæ nimanin netæmim okæsothæg-æhg pikæn in.

¹⁰ Mæto-inu tinol-wir rækis netæmim tepæt, kæn netæm min u kotimis æh kotæhg-æhg ilat min mæmæ okotuwa iuæhkîr motek Iesu. ††¹¹ Kæn nian netæmim itæm nar-

min rat min kotatig elat kæmotæplan Iesu, koteiuaiu aupæn-in motorin ilat motagæt æfæmæh mæmæ, "Ik Neti Uhgîn!" ††¹² Mæto Iesu tæmæn-iæhau æskasik narmîn rat min un mæmæ okæsothæn-iaræpæn in kæn netæmim. †

Iesu tæmaun-in ræhan netæm tuelef mæmæ okotuarisig-in

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Kæn Iesu ne kæmotuwin æpæh e noanu nitot min, kæn tætaun-in netæmim neen mæmæ okotuwa ron.

¹⁴ Nian kæmotuwin, kæn tæmitæpun rækis ilat tuelef kæn mos-ipær ilat mæmæ aposol min. In tæmæn min mæmæ netæm min æh, ilat æh okotaliwæk ilat min, kæn in otahlæpis ilat kotuwin motæn-iaræp namnusæn tæwir kæn netæmim æpæh ikin min, ¹⁵ kæn okotos min nepætæn ne næsanænæn o næhg-iaræpæn narmîn rat min e netæmim.

¹⁶ Netæm min u ilat u tæmitæpun ilat, ilat u, Saimon u Iesu tæmæhun-pæn min nærgin kit min mæmæ Pita, ††¹⁷ ne Jemes ne pian Jon neti Sepeti mil u Iesu tæmos-ipæn min nærgilau tæhan mæmæ, "Poanejes," nîpæti næghatæn æh tæmæ neti kaluæluæ mil, mæto-inu nemæha tatol ueiuæhai ilau, ††¹⁸ ne Antru, Filip, Patolomiu, Matiu, Tomas, Jemes u neti Alfeas, Tateas, Saimon u kætaun-in mæmæ Selot, †† ne Jutas Iskariot u tæmegæhan-in-pæn Iesu e nelmi tikimir min. Netæm min æh ilat æh tuelef, Iesu tæmos-ipær ilat.

Iesu ne Pielsepul

(Mat 12:22-32;
Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Uarisig, tæmitælig-pæn min latuænu, kæn nimanin netæmim kæmotuwa min ron, kæn Iesu ne ræhan min netæmim kinotæruru namegæn ne nagwænæn ne.

²¹ Nian ræhan mama ne kæmotæto næghatæn u katæn e Iesu, kæn motuwa mæmæ okotit-irækis o netæmim, mæto-inu netæmim neen koatæn mæmæ Iesu nitælmæl.

²² Iægætun min neen ræha Lou kæmotisi-pæn æpæh Jerusalem motuwa kæn motæmæ Pielsepul, u in etæm-iasol ræha narmîn rat min, in tætatig e Iesu, kæn motæmæ in tatos-ipæn næsanænæn kæn Iesu mæmæ otæhg-iaræp narmîn rat min e netæmim. †††

²³ Kæn Iesu tæmaun-in ilat kotuwa iuæhkîr ron kæn tatuæh nimæ næghatæn kæn ilat, mæmæ, "Nikitæmat tatæht mæmæ okol Setan tæhg-iaræp atip Setan? !Kæp!

²⁴ Okæmæ netæmim e kantri kit koatoor ilat min, kæn okotærækin ræhalat kantri, kæn næræmæpæn ræhan otisas mikæ. ²⁵ Kæn tahmen-pæn æm, e latuænu kit, okæmæ netæmim lan koatoor ilat min, kæn okotærækin agin-æh latuænu u. ²⁶ Kæn okæmæ Setan tatæhg-iaræp narmîn rat min ræhan e netæmim, kæn tatol atip æm tikimir kæn in. ?Kæn otæhro nulan, ræhan næræmæpæn otætul? Wæk ræhan otisas mikæ.

²⁷ "Kæn okol iæklæh kit tæsuwin ærnapinæn imæ e ræha etæm kægîn kit ikin, mætaklæh-in natimnat ræhan, mæto

† 2:25-26 1 Saml 21:1-6 †† 2:25-26 Lev 24:5-9 † 2:27 Dut 5:14 †† 3:4 Luk 14:3 †† 3:6 Mat 22:15-16 ††† 3:10 Mat 14:36

††† 3:11 Luk 4:41 § 3:12 Mak 1:34 †† 3:16 Jon 1:42 ††† 3:17 Luk 9:54 †† †æplan-tu futnot e Mat 10:4. ††† 3:22 Mat 9:34; 10:25

otəkaike mälis e nol, mälähau u, kən panuwın makläh-in rəhan natimnat.

²⁸ “Ekatən pahrien kəm itəmat məmə təfagə rat rafin rəha netənim, ne nəghatən rat mın itəm ilat koatən, Uhgın titun nos-irəkisən. ²⁹ Məto etəm tatən rat Nar-mın Rəha Uhgın, okol Uhgın təsos-irəkisən rəhan təfagə rat. Təfagə rat un otətətiḡ kitiəh lan mətətiḡ, okol təsikəən.” ³⁰ Iesu təmən nəhlan məto-inu kəmo-taupən motən məmə narmin rat kit tətətiḡ lan.

Mama rəha Iesu ne pian mın

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian mın kəmo-tuwa, kən moatətul əm əpəh ihluə kən motahl-ipən nəghatən o Iesu məmə tuwa-tu mehm ilat. ³² Kən nimanin netənim kəmotəpələh kan keko-in Iesu, kən kən-ipən kəm Iesu məmə, “Ei, mama rəham ne pian mın əpəh ihluə, kotalkeike məmə okotehm-tu ik.”

³³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah u rəhak mama ne piak mın?” ³⁴ Kən məsipən məplan rafin ilat kən məmə, “Otasipən-tu. Itəmat u piak mın ne rəhak mama ətuatip mın. ³⁵ Netəm mın u koatol nəwia Uhgın, ilat u piak mın, ne rəhak kaka mın, ne rəhak mama.”

Etəm tatəfe nikutin natimnat

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

4 Kən Iesu təmitəliḡ-pən mın əpəh e Lek Kalili matəḡətun netənim, məto nimanin netənim kəmotuwa ron, motol məmə Iesu tuwın e pot. Kən pot un tatəmähl-pən e lek, kən Iesu tatəpələh-pən lan. Kən nimanin netənim kəmotəpələh əpəh ipar e nikalkal lek. ^{†2} Kən Iesu tatuəh nimaa nəghatən mın kəm ilat matəḡətun ilat e natimnat tepət. ‡

³ Təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəliḡ-tu. Suah kit təmuwın məmə oteatəḡtəḡ rəhan nikutin natimnat əpəh e rəhan nasumən. ⁴ Nian təmateatəḡtəḡ rəhan nikutin natimnat, kən neen kotisas-pən əpəh e nikalkal suatip, kən mənig mın kotuwa moaton rəkis. ⁵ Kən neen komotisas-pən əpəh e niki kəpiel, kən motəwiə uəhai əm məto-inu nisip noan məsin. ⁶ Kən nian nərauiə təhg ilat kən kotauke-auke motamis, məto-inu nokilat təməseiuiə pikən. ⁷ Kən neen kəmotisas-pən e niki nolkosik. Nian kəmotəwiə məto nolkosik tətəht-əsin ilat kən mətatu-atu-pən elat, kən kotəwiə rat kən məsotoəən. ⁸ Kən neen mın kəmotisas-pən e nəptən wir, kən motəwiə wir motol iahgin, kən motoe-in noalat, neen noalat tate, neen noalat sikiste, neen noalat wan-hanrit.”

⁹ Kən Iesu təmatig mən-ipən mın kəm ilat məmə, “Etəm matəlgın tatig, təwir məmə in otətəliḡ-in wir kən mitun nəghatən mın u.”

Netənim mın rəha Iesu kotəmə otən-tu nipəti nimaa nəghatən u

(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Nian Iesu ne kəmotan pisin əm ilat rəhan netənim tuelef ne netəm kotuarisig-in, kən kotəpəh ron o nuəhən nimaa nəghatən mın. ¹¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat un, Uhgın tatən-ipinə nəghatən anion rəhan kəm itəmat məmə in tatuwa məmə otərəməə e rəhan mın netənim. Məto netəm mın u Iaihlua mın, kotəto əm nəghatən rəha Uhgın e nuəhən nimaa nəghatən. ¹² Nolən u tol mın-nəhlan məmə,

‘Kotarəplan pap məto kəsotehmən, moatəto pap, məto kəsotitunən, kən məto-inu rəhalat-kapə tiəkis, kən ko kəpotitəliḡ motapəs rəhalat təfagə rat, məmə Uhgın otos-irəkis rəhalat təfagə rat.’” †

Iesu təmən-iarəp nipəti nuəhən nimaa nəghatən

(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə naka itəmat nəkotəruru əh nuəhən nimaa nəghatən u? ?Itəmat nakotəmə onəkotəhro motitun mın nipəti nuəhən nimaa nəghatən pisin pisin mın rafin? Otətəliḡ-in wir-tu məmə nəkotitun.

¹⁴ “Nipəti nuəhən nimaa nəghatən e nikutin natimnat əh tahmen əm e nəghatən rəha Uhgın itəm katən-iarəp kəm netənim, kən nisip tahmen e niki netənim.

¹⁵ Netənim neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-pən e suatip. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, məto Setan tuwa mos-irəkis ueiuəhai əm olat. ¹⁶ Kən neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat un tatisas-pən e niki kəpiel nokilat təseiuiə pikən. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, koatos ueiuəhai əm e nagienən, məto təsatigən tuwəh e nikilat. Nian koatətiḡ rat, o netənim koatol tərət kəm ilat o nəghatən rəha Uhgın, kən koatəmə ueiuəhai əm e rəhalat nəmegəhən.

¹⁸ Netənim neen mın koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-pən e niki nolkosik. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, ¹⁹ məto rəhalat nətəliḡən tatuwın pik o natimnat rəha nətueintən, kən ilat kotalkeike məmə rəhalat nautə ne natimnat wir mın otepət. Natimnat mın u kotəhmen e nolkosik tətəht e nikilat, mol kotəpou-in nolən nəghatən rəha Uhgın, kən məsotoe-inən noalat. †²⁰ Kən neen mın koatəto, məto tahmen e nikutin natimnat u tatisas-pən e nəptən wir. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, kotos e nikilat pahrien, kən motoe-in noalat, neen tate, neen sikiste, kən neen wan-hanrit.”

Lait u itəm kəməfətəin

(Luk 8:16-18)

²¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah tə-tasipən e lait kən mətaii-pən e pesin, o tatəhtu-pən e

† 3:31 Mak 6:3; Jon 2:12; Wək 1:14 †† 4:1 Mak 3:7-9; Luk 5:1-3
‡ 4:2 Mat 13:34; Mak 4:33-34

†† 4:12 Aes 6:9-10 †† 4:19 Mat 19:23-24

nipæg pet? !Kæp! Kæsolæn mihin. Nian nakotasiepæn e lait, kæn motætu-pær e tepil mæmæ netæmim okotehm nat lan. ^{†22} Nat katæfætæn okæike kepik, kæn ne nat tatæhluag otækæike miet-pa ikin tæhag-æhag ikin. ^{††23} Etæm matælgin tatig, tæwir mæmæ in otætælig-in wir kæn mitun næghatæn min u."

²⁴ Kæn matig mæn-ipæn min kæm ilat mæmæ, "Otætælig-in wir-tu. Etæm u tatæto ræhak næghatæn mæto tæsætæu-pænæn, okol tæsitud wir minæn. Mæto etæm un tatæto matætæu-pæn, in otitud tepæt mæsin min. ^{‡25} Tol næhlan mæto-inu, etæm u itæm ræhan æh-ikin nitunæn, kæn in tatætæu-pæn, kæn Uhgîn otos-ipæn min nitunæn kæm in, kæn ræhan nitunæn in otepæt pik. Mæto etæm u itæm ræhan nitunæn tikæ, Uhgîn otos-irækis rafin ræhan nitunæn itæm nikin tæht mæmæ in tatos." ^{‡†}

Nuæhæn nimaa næghatæn e nisæn nikutin natimnat

²⁶ Kæn Iesu tæmæn min mæmæ, "Næræmæææn ræha Uhgîn tahmen e suah kit tæmis nikutin natimnat æpæh e ræhan nasumæn. ²⁷ Lapin min tuwin mætapil, kæn e nærauiægæn min tuwin maliwæk mætan, kæn mæsol minæn nat kit lan ne, mæto-inu nisip æm tatos-ipæn niamitææn kæm in mæmæ otæ-in noan. Mæto nikutin nat un tinæwiæ muwin minol iahgin, mæto suah un tærru mæmæ tæmahro min-nulan mæwiæ. Kæn tæmærgæt mol iahgin, kæn mol-pæn nimalin, kæn moe matuwîn matuwîn, kæn minimætæ. ²⁹ Kæn nian tinimætæ, e nian æm æh inæh, suah apon tuwin milæs ræhan nisa muwin matæte rækis matæulæk-in, mæto-inu nian ætuatip ræhan tinuwa." ^{‡†}

Nuæhæn nimaa næghatæn e nikuti mastat

(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰ Kæn Iesu tæmæn min mæmæ, "?Næræmæææn ræha Uhgîn tahro min-nulan? ?Karmæ ekæn naka mæmæ tahmen lan? ³¹ In tahmen e nikuti mastat. Mastat un in nig kit nikutin netin, netin, netin. In tækæku e nikuti nig min rafin. ³² Mæto nian kæmæfe, kæn tæwiæ mol iahgin maprækis-in nig min itæm katæfe e nasumæn, mol nelmin iahgin min, kæn mænig ilis min kotuwa motol-pæn niag-iagilat huæ e tikæmkæmæn."

Iesu tæmatægætun netæmim e nuæhæn nimaa næghatæn

(Mat 13:34-35)

³³ Iesu tæmatægætun mihin næhlan netæmim e nuæhæn nimaa næghatæn tepæt, mæto tæmatæn-ipæn æm tahmen mæmæ okotitun. ³⁴ In tæmatægætun æm netæmim e nuæhæn nimaa næghatæn min æh tepæt. Mæto nian kotan pisin æm ilat ræhan min netæmim, kæn tatæn-iaræp nipæti nuæhæn nimaa næghatæn kæm ilat.

Iesu tæmæn-iæhau nimætæg asol ne næhau ne

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Tinæhnaipæn, kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ, "Pæs-tu kotuwîn-tu æpæh entænipæn-pæn e lek u." ³⁶ Kæn kæmotapæs netæmim, kæn ræhan min netæmim kæmotuwîn e pot mæto Iesu tinæmuwîn rækis matæpælæh. Kæn kæmotilæs Iesu e pot moatuwîn ilat pot neen min kotuarisig-in ilat. ³⁷ Kæmoatuwîn æmun nimætæg asol kit nahgin-nahgin tahmen æm e nalip tæmuwa. Kæn peau-peau asol min kotoralkin-pæn æpæh e nipægnoa pot, kæn næhau tinatær-pæn e pot, kæn pot natol o namnimæn. ³⁸ Mæto Iesu æpæh uarisig tætapil ælu-ælu matauloga-pæn e pelo kit. Kæn ræhan min netæmim kæmotaiu motuwa motæhgaiir lan, motæmæ, "!Ei, Iægætun! !Tahro nikim tæsæhtæn itimat ne, iuæhkîr æm ekotimis!"

³⁹ Kæn Iesu tæmaiir mætul matæn-iæhau nimætæg ne næhau mæmæ, "!Nahmen! !Uameg-ta!" Kæn nimætæg tæmurahl nelmin, kæn peau-peau asol min apon kæmotikæ, kæn tæmæmælinu tæmæmælinu.

⁴⁰ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ, "?Tahro nakotægîn pik næhlan? Okæmæ naka ræhatæmat nahatætæn tikæ æh lak."

⁴¹ Mæto ræhan min netæmim kinotægîn pik, kæn motæn-ipæn kæm ilat min mæmæ, "!Ei næman! ?Etæmim naka u? Nat ænnapin nimætæg ne næhau, mæto ilau kætoial næwian."

Iesu tæmæhg-iaræp narmin rat e suah kit

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-35)

5 Iesu ne ræhan min netæmim kæmotuwîn motuwar æpæh entænipæn-pæn e Lek Kalili, æpæh ima netæm Kerasa. ² Nian Iesu tæmiet e pot, kæn mæplan suah kit tæmisi-pæn æpæh e nipæg kæpiel min, ikin katitænim netæmim ikin. Suah un narmin rat tætatig lan. ³ Suah un tætatig æm æpæh e suwit, okol kæsaskælimæn, kæn kæruru min nælisæn e nol o sen. ⁴ Nian tepæt kotælis nelmin ne nelkin ne e sen. Mæto nian rafin tæteatip-eatip sen, kæn matoratip-oratip sen e nelmin ne nelkin ne, kæn mæsanæn pik mæsahtæn-inæn suah kit mæmæ otaskælim. ⁵ Kæn lapin ne e nærauiægæn min ne nian rafin, in tætan æpæh e suwit, ne æpæh e nitot min, in pisin æm, mætægæt æfæmæh, kæn matæte atip æm in e kæpiel asilæ min.

⁶ Nian suah un tæmasipæn-in Iesu æpæh isæu tatuwa æh, kæn tæmai u muwin meiuaiu misin-pæn nulin ron. ⁷ Kæn mætægæt æfæmæh mæmæ, "!Iesu, ik Næti Uhgîn Ilis Agin! ?Næmuwa mæmæ onakahro io?" Mæto Iesu tæmæ, "!Ik narmin rat, iet e suah un!" Mæto narmin rat apon tæmæ, "!Ekæteasiæ-in e nærgi Uhgîn mæmæ onakæsolæn nalpinæn kæm io!" ^{‡††}

⁹ Kæn Iesu tæmæpæh ron mæmæ, "?Ik nærgæm pah?" Mæto tæmæ, "Nærgæk u, Nimanin Tepæt, mæto-inu itimat tepæt." ¹⁰ Kæn kæmotæn-ipæn æskasik kæm Iesu mæmæ otæsahtæn-iaræpæn ilat æh-ikin æh.

† 4:21 Mat 5:15; Luk 11:33 †† 4:22 Mat 10:26; Luk 12:2 ‡ 4:24 Mat 7:2 †† 4:25 Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26 ††† 4:29 Joel 3:13; Nol æpæn 14:15

‡†† 5:7-8 Mak 1:24

¹¹ Ikin əh, pikəs min tepət tepət kotalu əpəh e nikali nitot un. ¹² Kən narmin rat min apon kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Kəsi, ahl-ipən-tu itimat ekotuwin o pikəs min əpəh, megəhan-in itimat ekotuwin motatig əpəh elat” ¹³ Kən Iesu təmegəhan-in ilat məmə okotuwin, kən narmin rat min apon kəmotiet e suah apon motuwin əpəh e pikəs min. Kən pikəs min un kotah-men-in tu-taosan, kəmotaiu motuwin əpəh ikin təkul-əkul ikin, kən motiwig-pən əpəh ləhau e nəhau un motamnim.

¹⁴ Kən netəmim itəm kəmotagwən pikəs min un, kəmotaiu motuwin motən-iarəp natun kəm netəmim min əpəh e taon rəhalat, kən motən tuwin məpəkol əpəh latuənu min. Kən netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan-tu nat un məmə kəmahrol min-nulan. ¹⁵ Nian kəmotuwa o Iesu, kən motəplan suah un narmin rat min kəmotatig lan əupən, tinapəs nalmələn kən minuwın e natimnat matəpələh, kən narmilat təmiwig ron kən motəgin. ¹⁶ Kən netəm min u kəmotəhm nat ətuatip e niganəmtilat kəmotamnu nat un kəmotəhm Iesu təmol e suah un ne pikəs min kəm ilat min neen. ¹⁷ Məto netəm min u e nitən un kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otatuwin məsətulən əh iməlat ikin.

¹⁸ Kən nian Iesu tinatitəlig-pən min məmə otuwin e pot, məto suah un narmin rat min kəmotatig lan, təmolkeike pik məmə otuwin ilat Iesu ne, kən matən-ipən kəm Iesu məmə, “Egəhan-in io, pəs ekimnə kitat min itəmat.”

¹⁹ Məto Iesu təməsegəhan-inən, məto təmən-ipən kəm in məmə, “Itəlig-pən imam ikin, kən mamnu kəm netəm imam ikin nat naka itəm Uhgın ilis pik təmol kəm ik, kən məmə in təməsəkitun ik.”

²⁰ Kən təmuwin əpəh ikin Tekapolis matən-iarəp natimnat itəm Iesu təmol kəm in. Kən nian netəmim kəmotəto, kən kəmotaut pik ron.

Pətagwəhl kit itəm tatimıs ne pətan əkəku kit itəm təmimıs

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Kən Iesu ne kəmotuwin min e pot motitəlig-pən entənipən-pa e lek, məto nimanin netəmim kəmotuwa ron motitəlau in əpəh e nikalkal lek. ²² Kən suah kit, nərgin u Jaeras, in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən, təməplan Iesu kən təmuwa misin-pən nulin ron. ²³ Kən təmatəpəh o Iesu matəkəike kəm in o nasituən məmə, “Rəhak pətan əkəku tatimıs pik otəsuwəhən timıs. !Awi, wa-tu kian nəkələhəu-pən nelməm lan pəs təwir məmegəh!” ²⁴ Kən Iesu təmətəupən suah un mətian, kən nimanin netəmim tepət kəmotuarisig-in kitəlau lan katiləs-pikən-ləs-pikən.

²⁵ Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nimisən rəhalat nipitan nian rafin əm, minos nup tuelef. ²⁶ Kən təmuwin məplan tokita tepət, kən mərakın rafin rəhan məni elat, məto wək rəhalat kəmotol tətə pik nəhmən. Məto rəhan nimisən təməseiuiəuən, in təmə məsin min. ²⁷ In təməto namnusən e Iesu, kən nikin təməht məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak

nimisən otol namnun.” Kən tol nəhlan, təmuwa mali-wək muarisig-in ilat, misipən e məntaa Iesu ikin, kən meə-pən mek rəhan kot.

²⁹ Nian təmek kot rəha Iesu nəhlan, kən roiu min əm rəhan nimisən təmətul, kən təməto əm e nipətın məmə in tinəwir.

³⁰ Kən roiu min əm, Iesu təməto məmə nəsanənən məsin təmiet lan, kən təmeirair matəpəh məmə, “?Pah təmek rəhak kot?” †

³¹ Kən məto rəhan min netəmim kotəmə, “Ei, əplan-tu. Netəmim koatiləs-pikən-ləs-pikən pik ik. ?Tahro nakatən nulan məmə, ‘pah təmek io?’”

³² Məto Iesu təmətegəs-in məmə otehm-tu məmə pah təmek. ³³ Kən əmun pətan apon tinətu məmə nian in təmek kot rəha Iesu, rəhan nimisən tinikə. Tol nəhlan, minatəgin mətəsiəp-asiəp muwa meiuaiu misin-pən nulin o Iesu matən-ipən natimnat rafin kəm in. ³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, e rəham nahatətəən, ninuwa minəwir. Kən atuwin, pəs nəməlinuən rəha Uhgın tətətig ron ik. !Rəham nimisən tinikə!” ††

³⁵ Nian Iesu təmətəghat əh kəm pətan un, kən netəmim neen kəmotisi-pən əpəh ima Jaeras ikin motuwa motən-ipən kəm Jaeras məmə, “Rəham pətan əkəku tinimıs rəkis. Əsəlikiamtəən iəgətuən.”

³⁶ Məto Iesu təməsətəlig-inən rəhalat nəghatən, kən mən-ipən kəm Jaeras məmə, “Əsəginən, məsolən nikim tərət. Ahatətə əm lak.”

³⁷ Kən Iesu təmən-iəhau netəmim məmə okəsotuarisig-inən ilau, kən mit əm Pita ne Jemes ne pian Jon motuwin. ³⁸ Kən kəmotuwin əpəh ima Jaeras ikin motəplan netəmim tepət kəmotuwa motasək moatəun-əun. ³⁹ Kən Iesu təmuwin əpəh imə mən-ipən kəm ilat məmə, “?Nakotagət pik nulan o naka? ?Kən motasək pik o naka? Pətan əkəku u təsimisən, tətəpil əm.”

⁴⁰ Kən netəmim kəmotalah-əmnu. Məto Iesu tahl-iarəp ilat məmə okotiet motuwin əpəh ihluə. Kən mit əm rəhan etəmim miləhal ne mama ne tata rəha pətan əkəku un motuwin əpəh pətan əkəku un tatəməhl ikin.

⁴¹ Kən Iesu təmos nelmin, mən e rəhalat nəghatən məmə, “*Talita kum,*” nipətı nəghatən un təmə, “!Pətan əkəku, iatən-ipinə kəm ik məmə onakətul!” ‡

⁴² Kən roiu min əm, pətan əkəku apon təmətul minətaliwək. (Pətan əkəku un tinos nup tuelef.) Nian netəmim kəmotəplan nat un Iesu təmol, kən narmilat təmiwig pik ron. ⁴³ Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm netəm min un məmə, “Onakəsotən-iarəpən nat un kəm suah kit.” Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə okotos-ipən nagwənən kit kəm pətan əkəku un tun.

Netəm Nasaret kəməsotisiəi-inən Iesu (Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

6 Iesu təmiet ikin-un kən rəhan min netəmim kəmotətu-pən motuwin əpəh iman ikin. ² Kən e nian

† 5:30 Luk 6:19 †† 5:34 Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19 ‡ 5:41 Luk 7:14

rəha Sapat, Iesu tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən matəgətun netəmim. Kən netəmim tepət itəm kəmotəto rəhan nəghatən, kəmotaut pik ron motəmə, “?Ei nəman, kəruru məmə suah əpəh təməmik hiə natimnat min əpəh? ?Kəruru məmə təmahrenatig nəhlan? ?O kəruru məmə təmahrol nəhlan matol nat pispis min əpəh? ³ Kitat kotitun əm məmə suah əh iol əm nimə. In neti Meri, pia Jemes, Joses, Jutas ne Saimon. Kən kitat rəhan kaka min kotatig.” Kən nikilat təsagienən ron kən motəuhlin mənətaalat ron.

⁴ Məto Iesu təmə, “Ien rəha Uhgın katisiai-in pik ikin min rafin. Məto rəhan min əm, ne netəm iman ikin kəsotisiai-inən.” †

⁵ Kən ikin əh, okol təsolən nat pispis kit ikin, məto rəhan əmun, titun nələhəu-pənən nelmin e netəm koatimis neen, kən kotəmegəh min. ⁶ Kən Iesu narmin təmiwig pik o netəm iman ikin məto-inu kəsotolkeikən məmə okotən niphahrienən lan. Kən təmalitək muwin latuənu min rafin, matəgətun netəmim.

**Iesu təmahl-ipən rəhan
netəm tuelef məmə okotuwin
e nitən min**

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

⁷ Kən matig maun-in min rəhan netəm tuelef kotuwa ron, kən mahl-ipən ilat keiu-keiu. Təmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nəhg-iarəpən narmin rat min e netəmim. ⁸ Kən mən-ipən nəghatən u kəm ilat məmə, “Onəkəsotosən nat kit e rəhatəmat naliwəkən, məto onəkotos əm kasikin rəhatəmat. Onəsotosən mənəni kit e paos rəhatəmat, kən məsotosən piret, o kətim, o nat kit. ⁹ Onəkotuwin e put, məto onəsotosən sot kəiu.

¹⁰ Okəmə onəkotuwin əpəh ima suah kit ikin, kən otapil əm e rəhan nimə motatig kətatig kətoarus motiet latuənu əh. ¹¹ Kən okəmə onəkotuwin e latuənu kit, məto netəmim neen kəsotolkeikən məmə okotit itəmat nakotuwin e rəhalat niphəgnoa nimə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapispis rəkis nisip e nelkitəmat məmə ilat okotitun məmə nəmotəuhlin-pən mənətaatəmat olat.” †† ‡

¹² Kən kəmotiet motuwin motən-ipən kəm netəmim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwin o Uhgın. ¹³ Kən motəhg-iarəp narmin rat min tepət e netəmim, kən motol-pən oel e netəm min u koatimis, kən motol-wir ilat. ††

Kig Herot Antipas təmən Jon Baptais məmə tinəmegəh min

(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

¹⁴ Kən Kig Herot Antipas təməto nəghatən rəha Iesu tinuwin minapakol e nitən min rafin. Kən netəmim neen kotəmə in Jon Baptais əpəh tinaiir-pa min mol tatos nəsanənən o nolən nat pispis min. ††

¹⁵ Məto netəmim neen min kotəmə in Elaija, neen min kotəmə ien kit rəha Uhgın məto tahmen e ien min rəha Uhgın əpən.

¹⁶ Məto Kig Herot Antipas təməto, kən məmə, “Jon Baptais əpəh emətətip rəkis rəhn-kapə, məto tinəmegəh min.”

Nolən itəm Kig Herot Antipas təmohamnu Jon Baptais lan

(Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

¹⁷ Kig Herot Antipas təmən nəhlan məto-inu in təmol nat kit təsahmenən. Pian Filip təmatit pətan kit nərgin un Herotias mioal marit, kən Kig Herot Antipas titirəkis pətan un ron mioal marit. Kən Jon təmatən-ipən kəm in məmə, “Nakatərəkən Lou. Təsahmenən məmə onakit pətan rəha piam.” Kən Herotias təməto nəghatən un kən metəhau Jon ron, kən molkeike məmə okohamnu, məto kəp. Kig Herot Antipas təmolkeike məmə otol rəhan pətaguəhl nikin tagien, kən mahl-ipən rəhan min netəmim kotuwin motaskəlim Jon kəlis ətain, kən kiləs kan kiləs-ipən e kalapus.

†††²⁰ Məto Kig Herot Antipas tatisiai-in Jon mitun məmə in etəm asim, kən in etəm ətuatip kit mol tatehm wir kən məsohamnuən. Nian tepət tətə nəghatən rəha Jon, kən tinəruru əfəməh, məto tolkeike məmə otətətəlig-in.

²¹ Matuwin matuwin Herotias tinos rəhn matip Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig Herot Antipas e nian təmaiir lan. Kig təmaun-in rafin netəm-iasol rəhan min, ne netəm-iasol rəha rəhan mopael min, ne netəm-iasol rəha netəm Kalili, məmə okotuwa motehm motagwən.

²² Kən e nian əh, pətan əkəku un neti Herotias təmuwa imə matol tanis e niganəmtilat. Kəmotəplan təmol tanis kən nikilat təmagien pik ron. Kən kig apon təmən-ipən kəm pətan əkəku apon məmə, “Okəmə nakolkeike naka, nakətapəh-in ron io, kən ekos-ipinə kəm ik.” ²³ In təmən-iəkis kən mos noanawil ron məmə, “Nat naka nakolkeike kən measiə-in ron io, ekos-ipinə. Nat ərnapin okəmə iahgin tahmen e niphilga rəhak natimnat, məto ekəike mos-ipinə.”

²⁴ Kən pətan əkəku apon təmuwin əpəh ihluə matətapəh o rəhan mama məmə, “?Mama, oekeasiə-in naka o kig?” Məto rəhan mama təmə, “Uwin measiə-in rəhn-kapə Jon Baptais.”

²⁵ Kən pətan əkəku apon təmaui ueiuəhai əm muwin əpəh imə o kig kən məmə, “Ekolkeike məmə onakiləs-ipa rəhn-kapə Jon Baptais u-roiu agin, kəmələhəu-pən e pilet kit.”

²⁶ Kən nat un təmol kig nikin tahmə pik, məto okol təsapəsən, məto-inu tinəmos rəkis noanawil e niganəmti netəmim u kəmotuwa o lafet. ²⁷ Kən mahl-ipən rəhan kit mopael məmə otaiu əm muwin mīləs rəhn-kapə Jon Baptais muwa. Kən mopael apon təmuwin əpəh e kalapus kən mətatip-rəkis rəhn-kapə Jon Baptais, ²⁸ kən mələhəu-pən e pilet kit mīləs muwa, kən mīləs-ipən kəm pətan əkəku apon, kən tiləs

† 6:4 Jon 4:44 †† 6:11 Luk 10:4-11 ‡ 6:11 Wək 13:51 †† 6:13 Jem 5:14 †† 6:14 Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19-20

††† 6:17-19 Lev 18:16

muwin kəm rəhan mama. ²⁹ Nian netəmim min rəha Jon Baptais kəmotəto netəmim kəmotamnus nat un kəmol e Jon, kən kotuwa motiləs nīpətīn motuwīn motitənim e nīpəg kəpiel rəha nolən suwit.

Netəm tuelef rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron
(Luk 9:10)

³⁰ Kən aposol min rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron, kən motən-ipən natimnat rafin itəm kəmotol, ne nəghatən min itəm kəmotəgətun netəmim lan. ^{†31} Məto netəmim tepət koatuwa moatuwin moatiet moatuwin, kən Iesu ne rəhan min netəmim kinotəruru nagwənən ne namegən ne. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Pəs-tu kotuwīn-tu əpəh ikin kit netəmim kotikə ikin, kən nakotameg məsin." ^{‡32} Kən ilat əm motuwīn e pot kit minotuwīn əpəh netəmim kotikə ikin.

Iesu təmagwən nəman faif-taosan

(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17;
Jon 6:1-14)

³³ Məto netəmim tepət kəmotəplan ilat nian kəmotiet, kən motitun ilat. Kən kəmotiet e latuənu min motaiu kaupən-in ilat, motuwīn əpəh koatuwin ikin.

³⁴ Nian Iesu təmuwar e pot məplan nimanin netəmim tepət kinəmotuwa rəkis, kən təmasəkītun ilat, məto-inu kotahmen əm e sipsip min itəm etəmim tikə o nehman ilat. Kən təmətəl matəgətun ilat e natimnat tepət. ^{††}

³⁵ Tinehnaipən, kən netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, "Tinətalugin, kən ikin-u kəsatiğən ikin. ^{‡36} Təwir məmə onakahl-ipən-ta netəmim koatuwin əpəh e latuənu min, ne əpəh ikin min, məmə okotos-nəmtin nigilat nagwənən."

³⁷ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp, itəməhal əm. Nakəhlagwən netəm min əh." Məto kotəmə, "Nakə! ?Nakəmə oekotuwin motərakin məni asol agin u tu-hanrit tenarius o nosən pīret lan o nagwənən nimanin netəmim u?" [‡]

³⁸ Məto Iesu təmə, "?Nakoatos pīret kuwəh? Otuwin motehm." Kəmotuwīn motehm motəmə, "Pīret faif, kən nəm kəiu."

³⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim mə okotol netəmim kotəpələh e manuwihl amiamitə fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit, ⁴⁰ kən kəmotəpələh nəhlan fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit. ⁴¹ Kən Iesu təmos pīret faif ne nəm mil u kəiu, kən mətag-pər əpəh e neai məfak ron, kən məmkas pīret un məmki-pən kəm rəhan min netəmim məmə okotoor kəlin kəm netəmim. Kən matig mos min nəm mil u kəiu məmkas moor kəm netəmim. ⁴² Kən netəmim rafin kəmotun nərpilat tasis, ⁴³ kən motapəs nimismisi pīret un ne nəm mil un, kən netəmim min rəha Iesu kotaii-pən e kətim asol tuelef kotər wir. ⁴⁴ Kən netəm min u kəmotagwən, nəman elat kotahmen e faif-taosan. ^{‡†}

Iesu təmaliwək e nətuei nəhau
(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

⁴⁵ Kən roiu agin-əh min, Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotiləs pot kit motaupən motuwīn entənipən-pən əpəh ikin kit nərgin u Petsaeta, məto in otatig mahl-ipən paupən netəmim koatuwin iməlat min ikin-u panuwīn. ⁴⁶ Nian tinaiuatipin rəkis netəmim, mahl-ipən ilat koatuwin, kən muwin əpəh e nitot məmə otəfak. [‡]

⁴⁷ Kən tinətalugin, pot tinuwīn əpəh ilugin ətuatip əpəh e lek, məto Iesu tətən pişin əm əpəh ipar. ⁴⁸ Kən məplan ilat kotasua kitasua məto kinotərou məto-inu nīmətag tatoh ilat. Kən tinatian-ian, kən taliwək e nətuei nəhau matuwa. Təmaliwək muwa, iuəhkīr əm taprəkis-in ilat.

⁴⁹ Kən nian netəmim min rəha Iesu kəmotəplan taliwək e nətuei nəhau matuwa, kən nikilat təht məmə narmi suah kit. Kən ilat rafin kəmotəplan, kən motəgin katearig əfəməh. Məto roiu agin-əh əm, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ei, nikitəmat tətul məha-məha. Io u inu. Sotəginən!" ^{‡†51} Kən muwin e pot məplan ilat moatəpələh, kən nīmətag təmurahl nelmin, kən kəmotətaut pik ron, ^{‡†52} məto-inu rəhalat-kapə tiəkis. Kəmotəplan pap Iesu təmagwən netəmim tepət e pīret noan məsin əm, məto ilat kotəruru əh məmə in pah.

Iesu təmol-wir netəm koatimis əpəh Kenesaret
(Mat 14:34-36)

⁵³ Kəmotuwīn entənipən-pən motuwar əpəh ikin kit nərgin u Kenesaret, kən motietain pot ikin. ⁵⁴ Nian kəmotuwar ikin əh, netəm ikin kəmotitun ueiuəhai əm məmə in Iesu. ⁵⁵ Kən kəmotaiu motuwīn əpəh latuənu min moatən-ipən kəm netəmim. Kən nian kotəto məmə Iesu əh-ikin əh, koatəmik netəm koatimis e rəhalat pet motuwa ron. ⁵⁶ Kən ikin min rafin Iesu tatuwin-pən ikin e latuənu əlkələh, ne latuənu asol min, ne ikin min rafin titəlau, netəmim kotəmik netəm koatimis motiet katəlin əm ilat əpəh maket ikin. Kən kəmoatəkəike katən-ipən kəm Iesu məmə otegəhan-in ilat kotek əm nīpəgnəmti rəhan kot. Kən netəmim rafin u kəmotek rəhan kot, kən motəwir e rəhalat nimisən.

Netəm-iasol min kəmotetəhau Iesu o kastom rəhalat
(Mat 15:1-9)

7 Kən Farisi min ne iəgətun neen rəha Lou, kəmotisi-pən əpəh Jerusalem, motuwa moatəpələh ilat Iesu. ² Kən kəmotəplan məmə netəmim min rəha Iesu kəmotagwən kən məsotaikuas wirən e nelmilat e nolən rəha Farisi min. [§]

³ Farisi min, ne netəm Isrel tepət, kəmoatətəu-pən ətuatip kastom rəha tipilat nuwəh min. Okəmə kəsotaikuas wirən e nelmilat un, kən kəsotagwənən. ⁴ Kən nian koatisi-pən e maket moatuwa, məsotagwənən

† 6:30 Luk 10:17 †† 6:34 Nam 27:17; Mat 9:36 ‡ Roiu, tuhanrit tenarius tahmen e tuhanrit-taosan watu. †† 6:44 Mak 8:1-9

‡† 6:46 Luk 5:16 ††† 6:49-50 Luk 24:37 ††† 6:51 Mak 4:39 § 7:2 Luk 11:38

pitən, motaupən kaikuas e nelmilat kən panotagwən. Kən moatətəu-pən natimnat tepət min nəhlan itəm kə-motos o tipilat nuwəh min. Kən kastom ətuatip əh-ikin rəha naukuasən e sospən, ne panikin, ne pesin u kəmol e iaen. †

⁵ Kən inu Farisi min ne iəgətun min rəha Lou kotə-tapəh o Iesu məmə, “?Tahro rəham min netəmim kə-sotətəu-pənən kastom rəha tipitat nuwəh min? ?Tahro kəsotaupənən motaikuas pitən e nelmilat u panotag-wən?”

⁶ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən Ae-sea təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kən məht ətu-atip itəmat lan u rəhatəmat nənən təwir, məto nikitə-mat tamkimik. In təmən məmə,

‘Uhgın təmə netəm min u kotisiai-in io e nəghatən əm rəhalat,

məto nikilat tətən-pən əh əpəh isəu.

⁷ Motəfak kəm io o nat ərnapin əm

məto-inu ilat kotəgətun netəmim e lou itəm etəmim əm təmol

motəmə lou rəha Uhgın, məto kəp.” ††

⁸ Kən Iesu təmən min kəm ilat məmə, “Itəmat nako-tapəs Lou rəha Uhgın moatətəu-pən əm kastom rəha etəmim.”

⁹ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotausit pik o nolən apon rəhatəmat məmə nakotapəs Lou rəha Uhgın kən moatətəu-pən atip əm kastom rəhatəmat.

¹⁰ Moses təmən məmə, ‘Onakisiai-in rəham tata ne mama. Okəmə suah kit tatəghat rat e rəhan tata ne mama, okəike kohamnu.’ ††¹¹ Məto itəmat nakotən məmə, suah kit okəmə tapəs nasituən e rəhan tata ne mama kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Rəhak u nat u ekəmə ekasitu etəlau lan, məto emələhəu əm məmə rəha Uhgın. Kən nat katos-ipən kəm Uhgın okol kəsol minən nat kit lan.’ ¹² Kən motatig moatən-iahau min o nasituən e rəhan tata ne mama. ¹³ Məto e nolən əh, nakotəgətun netəmim e rəhatəmat kastom motol nəghatən rəha Uhgın tatol əm nat ərnapin lan. Kən natimnat min tepət min nəhlan itəmat nəkoatol.”

Nat tol netəmim kotərat e niganəmti Uhgın

(Mat 15:10-20)

¹⁴ Kən Iesu təmaun-in nimanin netəmim məmə oko-tuwa iuəhkir ron kən məmə, “Otətəlig-in wir-tu io məmə nəkotitun. ¹⁵ Nat etəmim tatərgə təsölən etəmim tamkimik e niganəmti Uhgın, məto nat tatiet e niki etəmim tatol etəmim tamkimik e niganəmti Uhgın.” †† ††

¹⁷ Nian Iesu təmiet e nimanin netəmim un kən muwin əpəh imə, kən rəhan min netəmim kotətapəh o nipətəi nəghatən min un kəm in. ¹⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə naka itəmat min rəhatəmat-kapə tikə. Onəkotəkəike motitun məmə natimnat itəm

etəmim tatərgə in tahmen əm e nat ihluə təsölən etəmim tərət e niganəmti Uhgın. ¹⁹ Məto-inu tərgə kən təsuwinən e nikin, məto tatuwin e tipəin u, kən matiet min.” (E nəghatən əh Iesu təmən-iarəp məmə nag-wənən rafin katun təwir e niganəmti Uhgın.)

²⁰ Kən məmə, “Məto nat itəm tatiet e niki etəmim, in tol etəmim tətəmkimik e niganəmti Uhgın. ²¹ Məto-inu niki etəmim tatəht natimnat tərət tepət, ilat u: nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən; noham-nuən itəm; ²² nakləh-inən pətan rəha suah pisin; naumisən o natimnat; nolən rat min; neiuəən; nolən rəha nit ərnapin əmən nipitan ne nəman; netetən; nənən nikal itəm; nausitən; nalmələn. ²³ Nolən rat min əh, ilat əh kotisi-pən e niki netəmim kən motol ilat ko-tamkimik e niganəmti Uhgın.”

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e neti pətan kit

(Mat 15:21-28)

²⁴ Kən Iesu təmiet ikin-un kən məsou pəhap muwin əpəh Fonisia, ima Iaihlua min e nitən rəha Siria, mə-tatig e nimə kit iuəhkir o taon u Taea, matəhluaig mə-solkeikeən məmə netəmim okotitun məmə in tətətig əh-ikin əh, məto okol təsəhluaigən. Məto pətan kit əh-ikin, narmin rat tətətig e rəhan pətan əkəku. Pətan un təmaiiir ikin əh, kən in təsəfakən, in Iaihlua. (Netəm Is-rel kotəmə Iaihlua min kotahmen e kuri.) Nian təməto natimnat wir min itəm Iesu tatol ilat, kən tasək muwa misin-pən nulin ron məmə otəhg-iarəp narmin rat e rəhan pətan əkəku. ²⁷ Məto Iesu təmə, “Kəpə. Pəs kaupən kəgwən nisualkələh. Təsəwirən məmə okərakin-pən nagwənən nigı nisualkələh kəm kuri min.”

²⁸ Məto pətan u təmə, “Nipahrienən etəm-iasol, məto kuri min koatun əm nimismisi nagwənən nigı nisualkələh itəm kotisas-pən e nipəg tepil.”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən ron məmə, “Məto-inu nə-muhalpin wir rəhak nəghatən, uwin-tu əpəh imam ikin məplan narmin rat tiniet rəkis e rəham pətan əkəku.”

³⁰ Pətan u təmaii muwin iman latuənu məplan rəhan pətan əkəku tətəpil-pər wir əm e rəhan pet, kən nar-min rat tiniet rəkis lan.

Iesu təmol-wir suah kit matəlgın talu məruru nəghatən

³¹ Kən Iesu təmiet ikin-un ima netəm Taea kən muwin-pən əpəh Saeton matuwin əpəh e nəhau Lek Kalili, məto təmuwin-pən əpəh Tekapolis ikin. ³² Kən netəmim kəmotit suah kit matəlgın talu kən məruru nəghatən motuwa məmə Iesu otələhəu-pən nelmin lan pəs tətə təwir. ³³ Kən Iesu təmit suah un mian əpəh isəu məsin o netəmim, kən mıləs-ipən noa nelmin e matəlgın kən magəh nelmin ††† mələhəu-pən e nami suah un. ³⁴ Kən masipər əpəh e neai, kən mamegahl ron e rəhan nəghatən məmə, “!Efata!” Nipətən təmə, “!Əwir-ta!” ³⁵ Kən əmun suah un tinətəto nat, kən namın tinəwir minatəghat wir.

††† E nian min əh, netəmim nikilat təht məmə nahui noan in tahmen e mərisin kən tətəsitə e nimisən.

† 7:4 Mat 23:25 †† 7:7 Aes 29:13 † 7:10 Eks 20:12; 21:17; Dut 5:16 †† E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, koatən ves 16 nəhlan: “Etəm matəlgın tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.” †† 7:15 Wək 10:14-15

³⁶ Kæn Iesu tæmæn-iəhau ilat mæmæ okəsotənən nat un kæn netəmim. Mæto nian Iesu tæmatækæike kæn ilat, kæn ilat kæmotækæike kæn-iarəp kæn netəmim. ^{†37} Kæmotaut pik ron motəmæ, "Natimnat rafin itəm tatol, mæto in tæwir pik agin. Netəm u matəlgilat talu kinoatəto nat, ne netəm kotəruru nəghatən kinoatəghat." ††

**Iesu tæmagwæn
netəmim fo-tausan**
(Mat 15:32-39)

8 E nian kit min netəmim tæpæt kæmotuwa min ron, kæn mæto, nigilat nagwænən tinikæ. Kæn Iesu tæmaun-in rəhan min netəmim kotuwa kæn tən-ipən kæn ilat mæmæ, ² "Nikik tinahmæ pik o netəm min əpəh mæto-inu, kæmotuarisig-in io minotos rækis nian kisil, kæn roiu əh, nigilat nagwænən tinikæ. ³ Okəmæ ekahl-ipən ilat koatuwin əh-roiu, kæn niganəmtilat otapin e suatip, kæn sueiuei otoh ilat, mæto-inu kæməsotag-wænən nuwəh, kæn neen kæmotisi-pən əpəh isəu."

⁴ Kæn rəhan min netəmim kæmotətapəh ron mæmæ, "Okəmik hiə pīret tahmen-in nagwænən ilat? Ikin-u taruən-aruən ikin, netəmim kəsotatigən ikin."

⁵ Kæn Iesu tæmatətapəh olat mæmæ, "Nakoatos pīret kuwəh?" Mæto kotəmæ, "Sepin."

⁶ Kæn tæmæn-ipən kæn netəmim mæmæ okotəpələh, kæn mos pīret un mæfak matən-ipən tagkiu ron kæn Uhgīn, kæn mæmkas mos-ipən kæn rəhan min netəmim mæmæ okotoor kəlin kæn netəmim, kæn kæmotol mihin. ⁷ Kæn kæmotos min nəm əlkələh neen ka, kæn Iesu tæfak ron kæn mos-ipən min kæn ilat mæmæ okotoor kəlin kæn netəmim. ⁸ Kæn netəm min u Iesu tæmagwæn ilat kotahmen e fo-tausan, kæmotun nagwænən nərpilat tasis, kæn kapəs nimismisi nagwænən, kæn kaili-pən e kīpəhau sepīn kotər. ^{†10} Kæn Iesu tahl-ipən netəmim koatuwin imələt min ikin. Kæn ilat rəhan min netəmim kæmotuwin e pot kan əpəh e nitən Tal-manuta.

Farisi min kæmotən mæmæ okotehm nəmtətin kit
(Mat 16:1-4)

¹¹ Kæn Farisi min neen kæmotuwa o Iesu moatərgəhəu kæn in motən-ipən kæn in mæmæ otol-tu nəmtətin asol kit pəs kotitun mæmæ in tæmisi-pən pahrien o Uhgīn, o kəp. ¹² Kæn Iesu nikin tæmərou, kæn mamegahl ron kæn mæmæ, "Karmə tahro netəm min u-roiu ne kotəmæ okotəplan-tu nəmtətin kit? Mæto iatən pahrien kæn itəmat mæmæ okol kəsolan nəmtətin kit kæn itəmat." ††

¹³ Kæn mapəs ilat motuwin e pot kan əpəh e nikali nəhau lek entənīpən-pən.

**Is rəha Farisi ne is rəha
Kig Herot Antipas**
(Mat 16:5-12)

¹⁴ Rəhan min netəmim kæmotaluin nəmikən pīret mæto kæmotos əm kitəh əm motuwin e pot. ¹⁵ Kæn Iesu tæmatəhag kæn ilat mæmæ, "Otehm wir itəmat o is rəha Farisi min ne is rəha Herot Antipas." ††

¹⁶ Kæn kæmotən-ipən kæn ilat min mæmæ, "Tatən nəh-lan mæto-inu kæməsotəmikən pīret."

¹⁷ Kæn mæto Iesu tinitun rəhalat nətəligən kæn mæn mæmæ, "Tahro nakoatən nəghatən əh mæmæ nəməsotəmikən pīret? Tahro itəmat nəkəsotehmən əh kæn məsotitunən əh? Rəhatəmat-kapə tiəkis! ^{††18} Niganəmtitəmat u ikin. Tahro nəkəsotehmən nat? Kæn matəlgitəmat u ikin. Tahro nəkəsotətoən nat? Ekitun mæmæ okəmæ naka ninəmotaluin natimnat itəm kinotuwa rækis. ¹⁹ Nian emos pīret əh faif mæmkas mos-ipən kæn netəmim min əpəh faif-tausan kotun, kæn uarisig nəmotaii-pən nimismisin e kətim asol kuwəh?" Mæto kotəmæ, "Tuelef." †††

²⁰ Kæn tæmatətapəh min olat mæmæ, "Kæn nian emos pīret əh sepīn mæmæ ekos-ipən kæn netəm min əpəh fo-tausan kotun, kæn uarisig nəmotaii-pən nimismisin e kətim asol kuwəh?" Mæto kotəmæ, "Sepin."

²¹ Kæn tæmatətapəh olat mæmæ, "Mæto itəmat nəkotəruru əh io?"

Iesu tæmol-wir suah kit niganəmtin tæpis

²² Kæn kæmotuwar əpəh ikin kit katən mæmæ Petsæeta, kæn netəm ikin kæmotit suah kit niganəmtin tæməpis motuwa kæn kətəsək ahgin Iesu mæmæ otələhəu-pən nelmin lan. ²³ Kæn Iesu tæmos nelmi suah un mian isəu məsin o latuənu kæn tagəh niganəmti suah un [§] kæn mələhəu-pən nelmin mil lan, kæn mətəpəh ron mæmæ, "Ninitun nehmən nat o kəp?"

²⁴ Mæto suah un tæmasipər kæn mæmæ, "Ekətəplan netəmim mæto kotahmen əm e nig min mæto in əmun kotaliwək."

²⁵ Kæn Iesu tæmatig mələhəu-pən min nelmin mil e niganəmti suah un, kæn tinitun nəplan wirən natimnat minapəs noapoapən. ²⁶ Kæn Iesu tæmahl-ipən mæmæ otatuwin iman ikin mæto tæmæn-iəhau mæmæ otəsuwin-pənən əh latuənu əh-ikin.

Pita tæmæn-iarəp mæmæ Iesu in Mesæa ilouin
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Kæn Iesu ne rəhan min netəmim kæmotiet motəsou pəhap motuwin e latuənu min u iuəhkir o nat əpəh Sisaria Filipae. Nian kəmoatuwin e suatip kæn tatətapəh olat mæmæ, "Otən-tu mæmæ netəmim kotəmæ pah u io?"

²⁸ Mæto rəhan min netəmim kotəmæ, "Netəmim neen kotəmæ ik Jon Baptais. Neen min kotəmæ ik Elaija. Neen min kotəmæ ik ien kit rəha Uhgīn aupən." ††

† 7:36 Mak 1:43-45 †† 7:37 Aes 35:5 † 8:8-9 Mak 6:35-44
†† 8:12 Mat 12:39; Luk 11:29

†† 8:15 Luk 12:1 ††† 8:17 Mak 6:52 ††† 8:19 Mak 6:41-44
§ Afin-tu futnot e Mak 7:33. †† 8:28 Mak 6:15

²⁹ Kən tāmətapəh olat māmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən Pita tāmə, “Ik Mesaea ilouin, itəm Uhgīn tāmən māmə otəpanahl-ipa.” †

³⁰ Kən Iesu tāmən-iəhau əskasik ilat māmə, okə-sotən-iarəpən in kəm suah kit. ††

**Iesu tāməghat-in
rəhan nīmīsən**
(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

³¹ Kən tāmətəgətun ilat kən matən māmə, “Io Neti Etəmim oepanəto nahmən o natimnat tēpət. Netəmiasol rəha netəm Isrel, ne pris asol mīn, ne iəgətun mīn rəha Lou okotetəhau io, kən motohamnu io, məto oekos nian kisil un, kən panəmegəh mīn.” ³² Tāmən wir pap kəm ilat, məto Pita təmit Iesu mian əpəh e nīkali suatip kən matən-iəhau əskasik māmə otəsəghatən nəhlan. ³³ Kən məto Iesu təmasipən məplan rəhan mīn netəmim, kən mən-ipən kəm Pita māmə, “!Ik iərmis Setan asol, agim muwin isəu lak! Rəham nətəlīgən sənəmə rəha Uhgīn, məto rəha etəmim əm.”

Naulis-inən nən-iarəpən Iesu kəm netəmim
(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)

³⁴ Kən Iesu təmaun-in rafin netəmim ne rəhan mīn netəmim māmə okotuwa ron, kən tāmən māmə, “Okəmə suah kit tāmə otuarisig-in io, otəkəike maluin atip in, kən mīləs rəhan nīg kəməluau muarisig-in io. ³⁵ Etəmim itəm tolkeike māmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u, kən otakiəh e rəhan nəmegəhən lilin. Məto etəm otimis ron io ne Nam-nusən Təwir rəhak, in otos nəmegəhən lilin. ³⁶ ?Okəmə etəmim kit tatos rafin natimnat e nətueintən, məto uarisig lan otimis kən təsosən nəmegəhən lilin, in təmol win e nat kit təwir, o kəp? Kəp. ³⁷ Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgīn māmə Uhgīn otos-ipən nəmegəhən lilin kəm in.

³⁸ “Netəm kotaulis-in nən-iarəpən io ne rəhak nəghatən kəm netəm kotapəs nəfakən motol təfagə rat, kən o nian io Neti Etəmim oekuwa lan, io mīn oekaulis-in nənən māmə ilat u rəhak mīn netəmim. O nian əh oekuwa itimat nagelo asim mīn e nepətən əhag-əhag asol rəha rəhak tata.” ††

9 Kən Iesu tāmən māmə, “Ekatən pahrien kəm itəmat māmə, itəmat neen u nəkoatətul u ikin-u roiu, okol kəsotimisən mətoahgin kotəplan nəməmə rəha Uhgīn otuwa e nəsanənən asol.” ††

Nipəti Iesu təmuwa mol pisin
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Kən nian sikis kinotuwa minotuwin rəkis, kən Iesu tit Pita, Jemes, ne Jon, kən iləhal pisin əm kəhalarisig-in motuwin əpəh e nitot əfəməh kit, kən ilat pisin əm əh-ikin. Kən kəməhaləplan nipəti Iesu təmol pisin.

³ Rəhan napən təmuwa məruən matipit-ipit, okol suah kit təsaikuasən e nīməhan kit təruən mīn-nəhlan. ⁴ Kən suah mīləhal apən kəməhaləplan Elaija ne Moses

kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu. ⁵ Kən Pita tāmən-ipən kəm Iesu māmə, “Iəgətun, təwir māmə ekəhaluwa ikin-u. Pəs məhalol makeen kisil, rəham kit, rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.” ⁶ Pita tinatəghat əpnapin əm məto-inu kinəhaləgin pik matəhlasiəp.

⁷ Kən napuə təmuwa malpin ilat, kən kəmotətə nəwia suah kit təmisipən əpəh e napuə māmə, “Inu netik keike u ekolkeike pik. Onakəhaləkəike məhalətəlīg-in in.” ††† Kən roiu agin-əh mīn, kəməhaleirair, məto kinəsəhaləplanən suah mil un, məto kəməhaləplan əm Iesu tatətul ilat mīn iləhal.

⁹ Nian kəmoateiuaiu e nitot un kan əpəh ləhau, kən Iesu tāmən-iəhau əskasik iləhal māmə, “Natimnat un nəməhalehm əpəh ilis e nitot, onəsəhalənən kəm suah kit məhalətoarus-pən io Neti Etəmim oekəmegəh mīn e nīmīsən.”

¹⁰ Kən iləhal kəməhalisai-in nəghatən rəha Iesu, məto kəməhalən əm kəm iləhal mīn māmə, “Nəghatən əh tāmən māmə otəmegəh mīn e nīmīsən, kəruru māmə nipətin tāmə naka.”

¹¹ Kən kəməhalətapəh o Iesu māmə, “?Təhro iəgətun mīn rəha Lou kotəmə Elaija otəkəike maupən muwa?” †††

¹² Kən Iesu tāmən-ipən kəm iləhal māmə, “Ni-pahrienən, Elaija otaupən muwa matol-wir mīn natimnat rafin. ?Məto təhro Naoa Rəha Uhgīn tāmən māmə io Neti Etəmim oepanəto nahmən o natimnat tēpət, kən netəmim okotəplan io motapəs io? ¹³ Məto ekatən pahrien kəm itəməhal māmə Elaija tinuwa rəkis, kən kəmol nat tərət lan təhmen e Naoa Rəha Uhgīn tāmən māmə okəpanol mihin.” ††

Iesu tāməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Nian kəmotitəlīg-pa mīn, motehm netəmim neen mīn rəha Iesu, məto nimanin netəmim kəmotitəlau elat, kən iəgətun neen rəha Lou ne netəmim mīn rəha Iesu kotərgəhəu. ¹⁵ Nian netəmim kəmotəplan Iesu, narmilat təmiwig pik ron, kən motaiu ka māmə okotəghat kəm in. ¹⁶ Kən Iesu tāmətapəh olat māmə, “?Naka əpəh nakotərgəhəu ron itəmat netəm mīn əpəh?”

¹⁷ Məto netəm mīn u kit tāmə, “Iəgətun, io emit netik muwa ron ik māmə onakol-wir, məto-inu narmin rat kit tətətig lan kən mol təruru nəghatən. ¹⁸ Kən nian narmin rat apən taskəlīm in, kən moh mīləs-iəhau morin əpəh e nisip, kən nahuin noan tiet təhmen əm e sop, kən matəgətəin nəluin, nipətin tatikimkim. Kən emətapəh o rəham netəmim māmə okotəhg-iarəp narmin rat əpəh lan, məto kotəruru nəhg-iarəpən.”

¹⁹ Məto Iesu tāmə, “Kəsi, itəmat un netəm roiu ne nəkəsotəhatətən lak. Karmə oekatig kitat mīn itəmat mətoarus-pən nian naka nəpanotəhatətə lak. Kən karmə onəghən epanameg etəmat. Enəpou-in itəmat. !Otiləs suakəku un motuwa!”

† 8:29 Jon 6:68-69 †† 8:30 Mak 9:9 † 8:34 Mat 10:38-39; Luk 14:27 †† 8:38 Mat 10:33 †† 9:1 Mak 13:30

††† 9:7 Wək 3:22; 2 Pita 1:17-18 ††† 9:11 Mal 3:1 § 9:12 Sam 22:1-18; Aes 53:3; Mal 4:5-6 §† 9:13 Mat 11:14

²⁰ Kən kəmotiləs kan o Iesu. Kən narmin rat apon təməplan Iesu kən mol suakəku apon taut nipətin tasiəp-asiəp pik, kən miet morin əpəh ləhau e nisip məsəpəlpəl mətan, kən nahui noan tiet tahmen e sop. ²¹ Kən Iesu təmətapəh o rəhan tata məmə, “?Tə-mol min-nəhlan minos nup kuwəh?”

Məto rəhan tata təmə, “Təmətuoun e nian tə-matəkəku mətoarus-pa əh-roiu. ²² Kən nian tepət narmin rat əh toh matiləs-ipən əpəh e nigəm ne nəhau məmə otohəmnu. Okəmə nəkitun nolən, pəs nakasək-itun itimlau masitu etimlau.”

²³ Məto Iesu təmə, “?Naka əh, nəghatən u məmə, ‘Okəmə nəkitun nolən? Uhgın titun nolən natimnat rafin o etəmim itəm tətəhatətə lan.” †

²⁴ Kən roiu agin, tata rəha suakəku un təmagət əfəməh məmə, “Ekətəhatətə lam, məto in əmun rəhak nahatətəən təkəku əm, asitu lak məmə rəhak nahatətəən otər mepət.”

²⁵ Kən nian Iesu təməplan məmə netəmim neen min kinotuwa iuəhkir ron, kən tən-ipən əskasik kəm narmin rat apon məmə, “Ik narmin rat itəm natol matəl-gitəm tətalu kən mol itəm katəruru nəghatən. !Ekatən-ipinə ətuətip u-roiu məmə onakiet e suakəku un, kən məsuwa minən muwin lan!”

²⁶ Kən narmin rat apon təmagət əfəməh mol suakəku apon taut masiəp-asiəp min u iuəhkir agin timis, kən miet lan. Okol nəkəplan məmə tinimis rəkis, kən netəmim tepət kotəmə tinimis. ††²⁷ Məto Iesu təmə-pən maskəlīm nelmin miuw-pər, kən tətul.

²⁸ Iesu təmuwin imə, kən ilat pisin əm rəhan min netəmim koatəpələh, kən kotəpəh ron məmə, “?Karmə tahro ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat əpəh?”

²⁹ Məto Iesu təmə, “Nəfakən əm titun nəhg-iarəpən narmin rat min əh nəhlan.”

Iesu təmən-iarəp min rəhan nimisən

(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotiet ikin-un kən motuwin-pən əpəh e nitən Kalili ikin, məto Iesu təsolkeikeən məmə okitun məmə in əh-ikin əh. †³¹ Təmöl nəhlan məto-inu tətəgətun rəhan min netəmim. Təmən məmə, “Io Neti Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm netəmim kotohəmnu io ekimis. Məto oekos nian kisil u, kən panəmegəh min.” ††

³² Kən məto rəhan min netəmim kəsotitun wirən rəhan nəghatən, kən nikilat tinəgin o nətapəh-inən nipəti nəghatən rəhan. ††

?Pah in tepət elat?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Kəmotiet-pa əpəh Kapaneam, kən minoatuwin imə kit. Kən Iesu tətətapəh olat məmə, “?Naka əpəh nəmoatən e suətip?”

³⁴ Məto kinotəruru nuhalpinən məto-inu, e suətip kəmoatən məmə pah in tepət elat. ³⁵ Kən Iesu təməht-

† 9:23 Mat 21:21; Mak 11:23 †† 9:26 Mak 1:26 ‡ 9:30 Jon 7:1 †† 9:31 Mak 8:31; 10:32-34 †† 9:32 Luk 9:45

iəhau məpələh, kən maun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuwa-tu ron, kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm tolkeike məmə in otepət e netəmim, in oteike meiuaiu elat kən muwa məmə in iolwək əm kit rəhalat.” ††³⁶ Kən miləs suakəku kit muwin məf aypən-in ilat, kən maskəlīm məmə, ³⁷ “Kən etəmim itəm tatos e nikin agien suakəku tahmen e inu, kən tatol e nərgək, kən tahmen əm məmə tatos io e nikin agien. Kən etəmim itəm tatos io e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmah-IPA io.” †††

Suah kit təmöl nat pispis e nərgi Iesu

(Luk 9:49-50)

³⁸ Kən Jon təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun emotəplan suah kit tətəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən emotən-iəhau məto-inu sənəmə kitat kit.”

³⁹ Məto Iesu təmə, “Sotən-iəhauən, məto-inu etəm tatol nat pispis min e nərgək, okol təsən uəhaiən nəghatən rat lak. ⁴⁰ Etəm itəm sənəmə rəhatat tikiimir, in tolkeike itat. ⁴¹ Ekətən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə etəm tətəsitə etəmat, məto-inu rəhak u itəmat, suah u otəkəike mos nətuəən rəhan, nat əpnapin in nat əkəku əm tahmen tatos-ipinə nəhau ətəp kəm itəmat nakotənim.” ††

Nat tol etəmim tətəmə e rəhan nəmegəhən

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nisualkələh min u kotəhatətə lak, okəmə suah kit tol kit tətəmə e rəhan nəmegəhən o rəhan nahatətəən, kən suah əh, Uhgın otol nalpinən asol kəm in. Kən nalpinən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnim məmə otamnim.

⁴³ “Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakətətip rəkis mərakin. Okəmə nelməm kitiəh əm məto onakos nəmegəhən lilin, inu təwir pik maprəkis-in məmə nelməm kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol namnun təkə.” †††⁴⁴ Kən okəmə nelkəm kit tol ik nakətəmə e rəham nəmegəhən nakətətip rəkis. Okəmə nelkəm kitiəh əm məto onakos nəmegəhən lilin, inu təwir pik maprəkis-in məmə nelkəm kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol. †††⁴⁷ Kən okəmə niganəmtim kit tol ik nakətəmə e rəham nəmegəhən, nakiləs-irəkis. Okəmə niganəmtim kitiəh əm məto onəkuwin ikin Uhgın tətəməmə ikin, inu təwir pik maprəkis-in məmə niganəmtim kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol. ††⁴⁸ Kən ikin əh, firəl min okotətip e nipəti netəmim ikin məsotimisən, kən nigəm tatus ilat kən matuəp əm kilpin okol kəsəhamisən nian kit ne. ††

††† 9:35 Mat 20:25-27; Mak 10:43-44; Luk 22:24-26 ††† 9:37 Mat 10:40 † 9:40 Mat 12:30; Luk 11:23 †† 9:41 Mat 10:42 ††† E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aypən, katilpin nəghatən kit min e ves 44 itəm tahmen-pən əm e ves 48. †† 9:43-44 Mat 5:30 ††† E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aypən, katilpin nəghatən kit min

⁴⁹ "Uhgîn tateatəgtəg-pən niġəm e netəmim tahmen əm e sol kateatəgtəg-pən e naġwənən.

⁵⁰ "ʔSol təwîr, mətə okəmə otisiu roiu, kən kəruru məmə okos-ipən min naka pəs tətəhen? Onəkotəkəike motos sol u tahmen e nolkeikeən e rəhatəmat nəmegəhən, kən motatig e nəməlinuən nian rafin." †

ʔTəwîr məmə niṗitan ne nəman okotapəs ilat min, o kəp?

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

10 Kən Iesu təmîet ikin-un kən muwîn miet-pən əpəh entən əpəh Jutia entənîpən-pən e nəhau əpəh Jotan. Kən niṡmanin netəmim kəmotuəfîmin-pən min ilat min ron, kən tatəgətun ilat məmə inu tatəgətun əh mihin ilat ne nian min.

² Kən Farisi neen kəmotuwa keiuə əm katətapəh ron məmə, "ʔTahro? ʔRəhatat Lou tategəhan-in məmə iərman titun napəsən rəhan pətan, o kəp?"

³ Mətə Iesu təmətapəh olat məmə, "ʔLou naka un Moses təmələhəu aupən kəm itəmat?"

⁴ Kən mətə kotəmə, "Moses təmegəhan-in məmə okəmə iərman tətapəs rəhan pətan un, təike mətə naoa kit mos-ipən kəm rəhan pətan məmə in tinapəs, kən panahl-iarəp." ††

⁵ Mətə Iesu təmə, "Moses təməte lou un mətə-inu rəhatəmat-kapə tiəkis pik. ⁶ Mətə e nətuounən, Uhgîn təmol natimnat, kən mol iərman ne pətan. ⁷ O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatig ilau rəhan pətan. ⁸ Kən ilau okuea niṗətîlau kitîəh. Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, mətə kitîəh əm.

⁹ Uhgîn tinîlpin ilau kinuea minioal kitîəh, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətətipən rəhalau natigən."

¹⁰ Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwîn əpəh imə, kən rəhan min netəmim kotətapəh ron o nat un.

¹¹ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Etəm tatol tifos mətapəs rəhan pətan kən matit min in pişin kit, in tatəgoafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatip pətan. ¹² Kən tahmen min əm, okəmə pətan kit tətapəs rəhan iərman kən matətəu-pən in pişin kit, in min tateguafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatip iərman."

Iesu təməfak o nisualkələh

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Kən netəmim neen kəmotəmîk nisualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən nelmin elat mawte-in nəwîrən rəha Uhgîn kəm ilat, mətə rəhan min netəmim kəmoatən-iəhau ilat. ¹⁴ Mətə nian Iesu təməplan, kən neməha tol, matəhai ilat məmə, "Pəs nisualkələh okotuwa ron io. Əsotən-iəhauən nisualkələh min un, mətə-inu netəm min u nikilat tahmen əm e ni-ki nisualkələh, ilat u Uhgîn tatərəməə elat. ¹⁵ Iatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə suah kit təsolkeikeən məmə oteuiui mahmen e suakəku mapəs Uhgîn təərəməə lan, in okol təsatig ahginən

e ves 46 itəm tahmen-pən əm e ves 48. †† 9:47 Mat 5:29 †† 9:48 Aes 66:24 † 9:50 Mat 5:13; Luk 14:34 †† 10:4 Dut 24:1-4; Mat 5:31 † 10:6 Jen 1:27; 5:2 †† 10:8 Jen 2:24; Efes 5:31-33 †† 10:11 Mat 5:32

nərəməəən rəha Uhgîn." ††¹⁶ Kən məmîk nisualkələh e nelmin, kən mələhəu-pən nelmin elat məmə, "Pəs Uhgîn otawte-in rəhan nəwîrən kəm itəmat."

Suah kit rəhan nautə tepət

(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

¹⁷ Nian Iesu tinətaliwək matuwîn, kən suah kit təməiu muwa misin-pən nulin ron məmə, "ʔIəgətun wîr, oekəkəike mol naka un məmə ekos nəmegəhən lilin?"

¹⁸ Mətə Iesu təmə, "ʔTahro nakatən məmə io etəm təwîr? Uhgîn pişin əm un in təwîr, suah kit min tikə məmə in təwîr. ¹⁹ Ik ninəmîtun rəkis lou min rəha Moses məmə onəsohamnuən itəm, məsakləhən, məseiuəən, məsakləh-inən pətan, onəkəike misiai-in rəham tata ne mama." ††

²⁰ Mətə suah un təmə, "Iəgətun, lou min un, ematol rafin ilat nian ematakəku mətəarus-pa u-roiu ne."

²¹ Kən Iesu təməhm suah un molkeike pik, kən məmə, "Nat kit min əm əh-ikin onəkol. Uwîn mol-salim-in rafin rəham nautə, kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat min, kən ik onakos nautə tepət əpəh e nego e neai. Kən muwa muarisig-in io."

²² Kən nian suah un təməto nəghatən un, kən niġanəmtin təməpou, kən niġin təməpou pik ron matuwîn mətə-inu rəhan natimnat tepət.

Tiəkis o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwîn ima Uhgîn

(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

²³ Kən Iesu təməsiṗən məplan netəm min əh-ikin, kən mən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, "ʔNəman! Tiəkis pahrien o netəm rəhalat nautə tepət məmə okotuwîn ahgin nəməməəən rəha Uhgîn."

²⁴ Kən rəhan min netəmim kəmotaut pik o nəghatən rəhan, mətə Iesu təmən min məmə, "Nenetik min, tiəkis pahrien məmə suah kit otuwîn ahgin nəməməəən rəha Uhgîn. ²⁵ Tiəkis o kamel asol məmə otuwîn-pən e niṗəg nitel, mətə tiəkis pik aġin o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwîn matig ahgin nəməməəən rəha Uhgîn."

²⁶ Kən rəhan min netəmim kəmotaut pik ron motəmə, "ʔEi, mətə pah titun nosən nəmegəhən lilin?"

²⁷ Kən Iesu təməsiṗən məplan ilat, kən məmə, "Nat u, okol etəmim təsolən. Mətə Uhgîn, in titun nolən natimnat rafin."

²⁸ Kən Pita təmə, "Itimat emotapəs rafin rəhatimat natimnat məmə okotuarisig-in ik."

²⁹ Mətə Iesu təmə, "Iatən pahrien, etəm itəm otapəs rəhan nimə, o pian min, o kaka min, o mama, o tata, o nisualkələh, o rəhan nəptən ron io ne Namnusən Təwîr, ³⁰ e nəmegəhən rəha nətueintən u, in otos ni-tailat wan-hanrit, inu nimə min, ne pian min, ne kaka min, ne mama min, ne nisualkələh, ne nəptən min. Kən in otos min nəratən min itəm netəmim okotol kəm in. Kən e nəmegəhən wi itəm otəpanuwa, in otos nəmegəhən lilin. ³¹ Mətə netəmim tepət u kotaupən u-

††† 10:15 Mat 18:3 ††† 10:19 Eks 20:12-17; Dut 5:16-20

roiu, okəpanotuarisig, kən netəm min u kotuarisig u-roiu okəpanotaupən." †

Iesu təmən min məmə otəpanimis

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Kən Iesu ne kəmotaliwək e suatip katər-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu təmataupən-in rəhan min netəmim, əmun narmilat təmiwig pik ron, kən netəm kəmotuarisig-in ilat kəmotəgin. Kən Iesu tit-irəkis rəhan min netəm tuelef motuwın, kən tatən-ipən nat naka itəm okəpanol lan, ³³ məmə, "Otətəlig-in wir-tu io. Roiu kinoatər minoatuwin əpəh Jerusalem, kən okegəhan-in-pən io Neti Etəmim e nelmi pris asol min ne iəgətun min rəha Lou. Kən okotən məmə oekimis, kən okotəhlman-pən io e nelmi Iaihlua min. ³⁴ Kən okotol milə lak, kən motagəh io, motalis io, kən motohamnu io. Məto e nian tatol kisil lan u, epanəmegəh min." ††

Jemes ne Jon kəmuətapəh məmə Iesu otol nat kit kəm ilau

(Mat 20:20-23)

³⁵ Kən Jemes ne Jon, neti Sepeti mil, kəmuea o Iesu, kən muən-ipən ron məmə, "Iəgətun, ekioalkeike nat kit məmə onəkol kəm itımlau."

³⁶ Kən Iesu təmə, "?Nakioalkeike naka məmə ekol kəm itımlau?"

³⁷ Məto kuəmə, "O nian nakatuwa məmə on-akəməmə e nəhag-əhagən rəha nəsanənən rəham, kən ekioalkeike məmə onakegəhan-in itımlau kit təpələh e rahm-matip kən kit təpələh e rahm-mol, ikin mil rəha nəsanənən ne nisaiiən."

³⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Itımlau nəkuəruu nat u nakatuən. ?Təhro? ?Itımlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigi nien itəm io ekəike mətul lan? ‡ ?Kən muahmen-in min məmə okol baptais etımlau e nahməən məmə okol mihin lak?" ††

³⁹ Kən kuəmə, "!Əwəh, ekuahmen in!" Məto Iesu təmə, "Pəhrien, onakuəkəike muətul e nigəm rəha nuwigi nien itəm io ekəike mətul lan. Kən okol baptais etımlau e baptais itəm okol baptais lak lan. ††⁴⁰ Məto o nəpələhən e nikalik matip ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgın təmöl əpen-əpenə olat."

Etəm təmə otepət e netəmim

(Mat 20:24-28)

⁴¹ Nian rəhan netəm ten kəmotəto nəghatən un, kən neməha təmöl ilat o Jemes ne Jon. ⁴² Kən Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa, kən tən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat nəkotitun məmə netəm min u kotəmə

† 10:31 Mat 20:16; Luk 13:30 †† 10:34 Mak 8:31; 9:31 ‡ Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "?Itımlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənim lan?" †† 10:38 Mak 14:36; Luk 12:50 †† 10:39 Wək 12:2; Nol Əpən 1:9

okotepət e Iaihlua min, kotos-ipər atip ilat, kən netəmiasol rəhalat koatalikiamtə rəhalat min netəmim. ††

⁴³ "Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otepət etəmat, in otəkəike muwa məmə in iolwək əm kit rəhatəmat. ††⁴⁴ Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otit itəmat, kən in otəkəike muwa məmə in slef kit rəhatəmat. ⁴⁵ Kən io min, Neti Etəmim, eməsuwamən məmə netəmim okotol wək kəm io, məto emuwa məmə ekol wək kəm netəmim kən mos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat min."

Iesu təmöl-wir niganəmti Patimias

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Kən Iesu ne rəhan min netəmim, kəmotuwa əpəh Jeriko. Kən nian kinotiet moatuwin, kən netəmim tepət kəmotuarisig-in ilat. Kən suah kit niganəmtin təpis, tatəpələh e nikalik suatip, nərgin u Patimeas neti Timeas. Nian rafin tatətapəh-in məni o netəmim.

⁴⁷ Nian təməto məmə Iesu etəm Nasaret tətaliwək e suatip matuwa, kən təmagət əfəməh məmə, "!Awı, Iesu Mipi Tefit, asəkitun io, masitu lak!"

⁴⁸ Kən netəmim neen kotəmərit lan motəmə, "!Ei, əsagətən!" motən pap məto in təməha magət əfəməh pik min məmə, "!Mipi Tefit, asəkitun io, masitu lak!"

⁴⁹ Kən Iesu tətul kən mən məmə, "Otaun-in-pən-tu suah un məmə tuwa." Kən motən-ipən kəm in məmə, "Ei, agien, mətul, məto-inu Iesu tətəun-in ik."

⁵⁰ Kən suah un təmatipin rəhn kot, mətip mər muwin o Iesu. ⁵¹ Kən Iesu təmətapəh ron məmə, "?Nakolkeike naka?" Məto təmə, "Iəgətun, ekolkeike məmə nakolwir niganəmtək pəs ekehm nat."

⁵² Kən Iesu təmə, "Atuwın. Rəham nahatətəən tınolwir ik." Kən roiu agın min niganəmtin təməwir, tinatehm nat. Kən minatətəu-pən Iesu moatan. §

Iesu təmasuə e togki matuwın Jerusalem

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

11 Kəmotuwın iuəhkır o Jerusalem, iuəhkır o latuənu mil un Petfas ne Petani, moatuwin əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif, kən Iesu təməhl-ipən rəhan kəiu etəmim mil kuaupən. ² Təmən-ipən nəghatən u kəm ilau məmə, "Onakian əpəh e latuənu əh kotasipənin. O nian nakian əh-ikin, roiu agın onakuəplan nəti togki kit kəsasuəən əh lan kəmərüətain. Kən nəkiakis muasig mueia. ³ Kən okəmə suah kit təmə, "?Onakuahro-in neti togki?" kən nakuəmə, "Iəməməə tolkeike, kən otəpanahl-ipa min otəsuwəhən."

⁴ Ilau kəmian kən muəplan neti togki un kəmərüətain e nikal suatip əpəh iuəhkır o nafiluə e nimə, kən kiakis. ⁵ Məto netəmim neen kəmotətul əh-ikin kən motətapəh olau məmə, "!Ei! ?Nakətiakis neti togki un o naka?"

††† 10:42 Luk 22:25-26 ††† 10:43 Mat 23:11; Mak 9:35 § 10:52 Mak 5:34

⁶ Kæn kæmuæn-ipæn næghatæn ræha Iesu kæn ilat, kæn ilat kæmotegæhan-in-pæn neti togki kæn ilau. ⁷ Kæn kæmuasig togki mian o Iesu, kæn muapeg ræhalau kot muæfætæn noankawi togki un lan, kæn Iesu tæmasuæ lan. ⁸ Kæn netæmim tepæt kæmotepin ræhalat kot æpæh e suatip, kæn neen kæmotaiu kan æpæh e nîkinat katæte manat motæmik motuwa motæpen æpæh e suatip.

⁹ Netæm kottaupæn ne netæm koatuarisig kæmotagæt æfæmæh mæmæ,

“!Hosana, † ænwiwi Uhgîn!

!Iæramærah Uhgîn tætatig ilau suah u itæm tatuwa e nærgîn! ††

¹⁰ !Pæs Uhgîn otawte-in ræhan næwiræn kæn næramærah itæm tatuwa, tahmen-pæn æm e næramærah ræha pipi rat u ræhatat Tefit!

!Hosana o Uhgîn æpæh ilis e nego e neai!”

¹¹ Kæn Iesu tæmuwin æpæh Jerusalem e Nimæ Ræha Uhgîn mæplan natimnat. Mæto tinapinæp rækis, kæn tiet ilat ræhan min netæm tuelef minoatuwin æpæh Petani.

Nig kit fik itæm noan tikæ

(Mat 21:18-19)

¹² Kæn kæmæn lawigin, kinotiet min Petani minoatuwin Jerusalem, kæn næumis tinus Iesu. ¹³ Kæn tasipæn-in nig kit fik tatætul æpæh isæu mæsin nimalin tepæt. Tuwin mæmæ otæhl noan kit, mæto noan tikæ, nîmalin æm, mæto-inu sænæmæ nian ræha nig fik tætoe lan. ¹⁴ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn nig fik un mæmæ, “Okol netæmim kæsotun minæn noam e nup min rafin.” Kæn ræhan min netæmim kæmotæto ræhan næghatæn un tæmæn.

Iesu tæmahlaræp netæmim e Nimæ Ræha Uhgîn

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48;
Jon 2:13-22)

¹⁵ Kæn kæmotuwin motiet-pæn æpæh Jerusalem, kæn Iesu tuwin æpæh imæ e Nimæ Ræha Uhgîn mæhg-iaræp netæmim kotol maket, kæn mahwin tepil ræha netæm kotol senis e mæni, ne stul ræha netæm koatol-salim-in mak min. ¹⁶ Kæn mætuulosig-in netæmim mæmæ okæ-sotæmikæn ræhalat natimnat motuwin-pæn æpæh Nimæ ikin Ræha Uhgîn. ¹⁷ Kæn tæmægætun ilat mæmæ, “Kæmæte-pæn e Naoa Ræha Uhgîn mæmæ Uhgîn tæmæ, ‘Ræhak nimæ, in nimæ ræha næfakæn mæmæ netæmim ræha nitæn min rafin okotæfak-pa ikin kæn io.’ †† Mæto itæmat næmotol mæmæ in ‘nimæ ræha iaklæh min.’” ††

¹⁸ Kæn pris asol min ne iægætun min ræha Lou kæmotæto ræhan næghatæn. Kæn kinotægin Iesu mæto-inu nian nimanin netæmim kæmotæto ræhan nægætunæn, narmilat tiwig pik ron. Kæn pris asol min ne iægætun min ræha Lou kinotætuoun kateam-in suatip kit mæmæ okotohamnu in. †††¹⁹ Kæn tinehnaipæn, Iesu ne ræhan min netæmim kinotiet Jerusalem minoatuwin.

Nig fik tæmamis matægætun nahatætæn ræha netæmim

(Mat 21:20-22)

²⁰ Kæn kæmæn lawigin, kæmotuwa min e suatip motæplan nig fik apon tinauke rækis muwin miet æpæh e nokin. ²¹ Kæn Pita nîkin tinæht næghatæn ræha Iesu o nig æh, kæn mæn-ipæn kæn in mæmæ, “!Iægætun, æplan-tu nig fik ilouin næmæn rat, kæn tinauke rækis!”

²² Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, “Otahatætæ æm e Uhgîn. ²³ Iatæn pahrien kæn itæmat mæmæ okæmæ suah kit tæhatætæ pahrien e Uhgîn, kæn otæn-ipæn kæn nitot æpæh mæmæ, ‘Uwin, mætipæn atip æpæh itæhæi mamnim,’ kæn okæmæ tæsænæn e nîkin kæiu, mahatætæ æm e Uhgîn, kæn nat un otol pahrien. †††²⁴ O nat u inu, iakatæn kæn itæmat mæmæ okæmæ nakotæfak o nat kit kæn motahatætæ mæmæ onækotos pahrien, kæn onæpan-otos rafin nat un næmotæfak ron. †

²⁵ “E nian nakotætul katæfak, mæto nîkitæmat mæsin æh-ikin tærat mæto-inu suah kit tæmol nat kit tæsahmenæn etæmat, kæn aluin ræhan nolæn rat mæso-talpinæn ræhan nitæi tæfagæ. Otol næhlan pæs Uhgîn æpæh e nego e neai in otaluin mafæl ræhatæmat tæfagæ rat min.” †† †††

?Pah tæmæ Iesu otol natimnat min æh?

(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Kæn Iesu ne ræhan netæm tuelef kæmotitælig-pa min æpæh Jerusalem. Kæn Iesu taliwæk mætan æpæh e Nimæ Ræha Uhgîn, kæn pris asol neen, ne iægætun min ræha Lou, ne netæm-iasol ræha netæm Isrel kæmotuwa ron. ²⁸ Kæn katætæpæh mæmæ, “?Æn-tu kæn itimat mæmæ pah tæmegæhan-in ik nakatol natimnat min æh? ?Kæn pah tæmegæhan-in nepætæn æh, Uhgîn o etæmim æm?”

²⁹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, “Oekætæpæh-in-pinæ-tu næghatæn kit kæn itæmat, kæn okæmæ nakotuhalpin u, kæn ekæn-ipinæ mæmæ pah tæmegæhan-in nepætæn æh mæmæ ekol natimnat min æh. ³⁰ ?Otæn-tu mæmæ pah tæmæn mæmæ Jon otol baptais e netæmim? ?Uhgîn, o etæmim æm kit?”

³¹ Kæn æmun kinotæn-æn kæn ilat min mæmæ, “?Ei, okotæn mæmæ naka? Okæmæ okotæn mæmæ Uhgîn æh-roiu, kæn tæpanæn min mæmæ, kæn tahro kæmæsotahatætæn e Jon. ³² Mæto, okol kæsotænæn mæmæ etæmim æm kit.” Kæmotæn næhlan rækis nîpahrienæn e Jon mæmæ in ien kit ræha Uhgîn. ³³ Kæn kæmotæn-ipæn kæn Iesu mæmæ, “Itimat ekotæruru.” Mæto Iesu tæmæ, “Kæn io min, okol ekæsæn-iaræpæn kæn itæmat mæmæ pah tæmegæhan-in nepætæn mæmæ ekol natimnat min æh.”

Nimæ næghatæn e netæm kotasum o noa-krep

(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

12 Kæn Iesu tæmuæh nimæ næghatæn kit kæn ilat mæmæ, “Suah kit tæmasum-in noa-krep, u nol katol

† Aupæn ikin, nîpæti næghatæn u “Hosana” tæmæ, “osmegæh.” Kæn uarisig lan, nîpætin tinuwa “ænwiwi.” †† 11:9 Sam 118:25-26 † 11:13 Luk 13:6 †† 11:17 Aes 56:7 †† 11:17 Jer 7:11 ††† 11:18 Mak 14:1

††† 11:23 Mat 17:20 § 11:24 Mat 7:7 †† E kopi oas min tepæt ræha Niutesteman itæm kæmæte e næghatæn Kris aupæn, ves 26 tikæ. ††† 11:25 Mat 6:14-15

wain e noan. Kæn mol fenis e kæpiel tuwîn mitælau in, kæn mol ikin kit o nolæn næme naliwæk-aliwækæn e noa krep mæmæ nahuin otaiu kæn kol wain lan. Kæn mol nimæ kit itəm in ilis mæmæ etəmim otaiu lan matehm wir nasumæn o nat megəh min ne netəmim. Kæn tæmegəhan-in-pæn nasumæn kəm netəmim mæmæ okotasum lan, kæn motoor noa krep, mæsin rəhan, mæsin rəhalat. Kæn miet muwîn o naliwækæn ik pisin kit. †

² “Matuwîn matuwîn, kæn nian nol u krep tæmol noan kæn kinotəmarəg, etəm-iasol in tæmahl-ipa rəhan kit iolwæk mæmæ in otuwîn mehm netəm koatol wæk e rəhan nasumæn mæmæ okotəhl noa krep, kæn motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. ³ Mæto netəm min əh kəmotətul motaht iolwæk əh, kæn motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.

⁴ “Kæn etəm-iasol un tahl-ipa min rəhan kit iolwæk tuwa, kæn kotoh rəhn-kapə motol naulisən kəm in. ⁵ Kæn tahl-ipa min rəhan kit iolwæk tuwa, kæn kotohamnu timis. Ilat tepət kəmotuwa, kæn netəm min un kotoheain neen, kæn motohamnu neen.

⁶ “Kæn kitiəh əm əh-ikin ilau min kətuatig, inu netin keike otəpanahl-ipa. Namnun, tæmahl-ipa nətın, kæn nikin tataht mæmæ, ‘Ilat okotəkəike motisial-in nətik.’ ⁷ Mæto tæmuwîn kæn netəm min un kotəmæ, ‘Inu nətı etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumæn nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwîn motohamnu min, kæn motərəmərə e nasumæn rəhan.’ ⁸ Kæn kəmotaskəlim motohamnu, kæn motiləs nipətın motuwîn motərakin-pən əpəh ihluə e nasumæn.’ †

⁹ Kæn Iesu tæmən-ipən kəm ilat mæmæ, “?Etəm-iasol un otol naka? Otuwîn mohamnu ilat kæn mos-ipən min nasumæn un kəm netəm pisin neen.”

¹⁰ Kæn Iesu tæmən-ipən kəm ilat mæmæ, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgın u, o kəp? Tatən mæmæ, ‘Kæpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimæ kəso-tolkeikeən motapəs, in tınuwa kæpiel keike o nolæn nimæ. İərəmərə tæmol nat u, kæn in nat təwir agın e niğanəmtitat.’” †

¹² Kæn netəm-iasol kotolkeike mæmæ okotaskəlim Iesu mæto-inu kotəmæ tatəghat rat elat. Mæto kinotəgin nimanin netəmim kæn motapəs, kagim.

?Tətuatıp o nətouən takis kəm Sisa, o kəp?

(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Farisi min neen ne netəmim neen e pati rəha Kig Herot Antipas, rəhalat min netəm-iasol komotahl-ipən ilat mæmæ okotuwa keiuə e Iesu pəs tæme atıp e rəhan nəghatən. †¹⁴ Kəmotuwa ron kæn motən-ipən kəm in mæmæ, “İəgətun, ekotıtun mæmæ ik etəm ətuatıp kæn məsəginən, məsaulis-inən netəmim, ne netəm-iasol ne, matən nipahrienən matəgətun netəmim e suatıp rəha Uhgın. ?Ən-tu mæmæ tətuatıp mæmæ ekotətou-pən takis kəm Sisa, kapman asol rəha netəm Rom, o kəp? ?Okotəkəike motətou-pən, o kəp?”

† 12:1 Aes 5:1-2 †† 12:8 Hip 13:12 † 12:10-11 Sam 118:22 †† 12:13 Luk 11:53-54

¹⁵ Mæto Iesu tınitun əm mæmæ kotən əm e nohlilat mæto nikilat tol pisin, kæn mæmæ, “?Tahro nakotəmæ onəkotol mæmæ ekəme e rəhak nəghatən? Otos-tu mæni kit motuwa-tu pəs ekehm.”

¹⁶ Kæn kəmotos kit motuwa, kæn tæmətəpəh olat mæmæ, “?Narmi pah u, kæn nərgi pah u e mæni u?” Mæto kotəmæ, “Sisa.”

¹⁷ Kæn Iesu tæmæ, “Natimnat rəha Sisa, okos-ipən kəm Sisa. Mæto natimnat rəha Uhgın okos-ipən kəm Uhgın.” Kæn narmilat tæmiwig mæto-inu tæmuhalpin wir rəhalat nəghatən. †

?Tahro etəmim timis kæn mæmegəh min?

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Kæn Satusi min neen kəmotuwa o Iesu. E rəhalat nətəligən, netəmim kotimis məsotəmegəh minən. Kəmoatalkut o nolæn mæmæ rəhalat nətəligən in tətuatıp, kæn tol nəhlan, kəmotən kəm Iesu mæmæ, †¹⁹ “İəgətun, Moses tæmæte rəkis lou kit u tæmæ, ‘Okəmæ suah kit otimis, kæn mapəs rəhan pətan, kæn məsialəsən netilau kit ne, kæn pian otəkəike mit nəutahlimis un, kæn mialəs netilau kit un, kæn suakəku un otos næme rəhan tata asol əpəh tınimis rəkis.’ ††

²⁰ “Kæn netəmim sepın ilat pialat min. Etəm tæmaupən maiir tæmit pətan kit kæn məsialəsən netilau kit u, kæn timis. ²¹ Kæn itəm tuarisig tit nəutahlimis un, kæn məsialəsən netilau kit ne un, kæn timis min. Kæn pialau itəm tatarisig-in ilau tol əm nat kitiəh.

²² Matuwîn, matuwîn kæn netəm min un sepın ilat pialat min kəmotit pətan un motuwîn kæn ilat rafin minotimis, kæn məsotiləsən nətilat kit ne. Kæn pətan apon tınimis min. ²³ ?Kæn o nian netəmim okotəmegəh min e rəhalat nimisən, kæn pətan əh rəha pah, u ilat rafin sepın kəmoatit?”

²⁴ Mæto Iesu tæmæ, “İtəmat nəmotəluə. ?Nəkotıtun mæmæ nəmotəhrəluə? Mæto-inu itəmat nəkotəruru Naoa Rəha Uhgın, kæn moatəruru min nəsanənən rəha Uhgın. ²⁵ Nian netəm kəmotimis okotəmegəh min, ilat okotahmen e nagelo min əpəh e neai, kæn məsotit minən pətan, ne məsotətəu-pən minən iərman. ²⁶ Kæn oekəgətun itəmat e etəmim tatəmegəh min e rəhan nimisən. Okəmæ naka itəmat nakəsotafinən əh nəghatən əh kəməte-pən e naoa rəha Moses, tatən namnusən rəha Moses nian nig kit nigəm təmatūs. Kæn e nian əh, Uhgın tæmən-ipən kəm Moses mæmæ, ‘Roiu əh, io Uhgın rəha Epraham, ne Uhgın rəha Aisak, ne Uhgın rəha Jekop.’ ^{§27} In Uhgın rəha netəm kotəmegəh, sənəmə rəha netəm kəmotimis kitiəh. İtəmat nəmotəluə pahrien.”

?Lou naka un in tepət e lou min?

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Kæn iəgətun kit rəha Lou tæmatəpələh matəto ilat kotəghat, kæn Iesu tətuhalpin wir nəghatən rəha Sat-

‡ 12:17 Rom 13:7 ‡†† 12:18 Wək 23:8 ‡†† 12:19 Dut 25:5 § 12:26 Eks 3:2,6

usi min. Kən tuwa o Iesu matətapəh ron məmə, “?Lou ahro u in ilis pik kən məwir məmə okotətəu-pən?” †

²⁹ Kən Iesu təməni-ipən kəm in məmə, “Lou u in ilis pik u okotətəu-pən təmə, !Otətəlig wir-tu itəmat netəm Isrel! Uhgın u in rəhatat İəməmə, in əmun in Uhgın. ³⁰ Onakolkeike Uhgın u in rəham İəməmə e nıkim rafın, ne nəmegəhən rafın rəham, ne nətəligən rafın rəham, ne nəsanənən rafın rəham.’ ††³¹ Kən lou itəm tatuarisig-in itəm əh təmə, ‘Onakolkeike ik min neen tahmen-pən əm məmə natolkeike atıp ik.’ Lou kit tıkə min taprəkis-in lou mil əh.” ‡

³² Kən iəgətun əh rəha Lou təmə, “İəgətun, rəham nəghatən tətutıp. Nəməni pahrien məmə İəməmə əmun in Uhgın. Uhgın kit min tıkə. ³³ Kən okotolkeike Uhgın e nıkitat rafın, ne nətəligən rafın rəhatat, ne nəsanənən rafın rəhatat, kən motolkeike kitat min neen məmə kotalkeike atıp kitat min. Təwir pik məmə okotətəu-pən lou mil əh taprəkis-in nuwaan atıpən nat megəh ne sakrifais min rafın itəm Lou tatən.” ††

³⁴ Kən Iesu təməni məmə rəhan nəghatən tenatig pik, kən tən-ıpən ron məmə, “Ik nınuwa iuəhkır o nəməmə rəha Uhgın.” Kən ilat rafın kınətəgin nətapəh-in minən nəghatən ron.

Mesaea sənəmə mıpı Tefit əm, məto rəhan min etəm-iasol

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Nian Iesu təməni gətun netəmim əpəh e Nımə Rəha Uhgın, kən matətapəh-in nəghatən kit kəm ilat məmə, “?Tahro iəgətun min rəha Lou kotəmə Mesaea u in mıpı Tefit? ³⁶ Narmin Rəha Uhgın təməni-ıpən nənatıgən kəm Tefit məmə otən məmə, ‘Uhgın təməni-ıpən kəm rəhak İəməmə məmə, Əpələh u e rəhk-matıp, ikın rəha nəsanənən ne nısiai-ıən, mətoarus-pən oekos-ıəhau rəham tıkimır min məlin-ıən ilat əpəh ləhau e nelkəm.’ ††³⁷ Tefit atıp təməni məmə Mesaea in rəhan İəməmə. ?Kən okəmə mıpı Tefit atıp əm, kən tahro matol rəhan İəməmə?” Kən netəm min un kəmotətəlig-in Iesu kəmotagien pik o rəhan nəghatən.

Netəmim okoatəto wir ilat o iəgətun min rəha Lou

(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Nian Iesu təməni gətun ilat kən məmə, “Oatəto wir itəmat o iəgətun min rəha Lou itəm kotalkeike nuwinən e kot əfəməh motaliwək e suatıp, kən netəmim koatos-ıpən nısiaiın kəm ilat. ³⁹ Kən motolkeike məmə okotəpələh əpən e nımə rəha nuəfıminən. Kən e nıan rəha lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwin kəpələh-pən əpən ikın rəha nısiai-ıən. ⁴⁰ Kən motakləh-in nımə min rəha nətəhlımıs min, kən moteiua əm katəfak kaifəməh məmə okotol pəs netəmim kotısi-ıın ilat, məto okəpanol nalpınən kəm ilat taprəkis.”

Məni rəha nətəhlımıs

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Kən Iesu təməni gətun əpəh e Nımə Rəha Uhgın iuəhkır o pokıs katərakın-pən məni ikın mətehm netəmim tepət kotərakın-pən məni rəhalat. Kən netəm rəhalat nautə tepət kotərakın-pən məni asol min.

⁴² Kən nətəhlımıs kit ıan-rat təməni-ıpən məni əkəku kəıu əm. †††⁴³ Kən Iesu təməni-ıın rəhan min netəmim kotuwa kən məmə, “İatən-ıpınə kəm itəmat məmə nətəhlımıs əh ıan-rat pahrien, məto in təməni-ıpən-pən məni asol taprəkis-in rəha netəmim min rafın. †††† İlat kəmotərakın-pən rəhalat məni, məto tepət min əpəh latuənu. Məto nətəhlımıs u itəm in ıan-rat pahrien, in təməni-ıpən rafın məni rəhan o nos-nəmtınən nıgın nəgəwənən, kən tıkə min əh-ıkın.”

Iesu təmə Nımə Rəha Uhgın otısas

(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

13 Nian Iesu təməni gətun e Nımə Rəha Uhgın, kən rəhan kit netəm tueləf təməni-ıpən ron məmə, “İəgətun, əplan-tu kəpiel asol min ne nımə min, kotəwir!” §

² Kən məto Iesu təmə, “İtəmat nəkoatəhm natımnat min əh, məto nıan otatuwa itəm netəmim okotohalkın-ohalkın kəpiel min rəha nımə min əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ıkın tatətul ikın roıu.” ††

Nəməni asol otuwa

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Uarisig ıan, Iesu təməni gətun matəpələh əpəh e Nıtot Rəha Nıg U Olif ikın kitun nəplanən Nımə Rəha Uhgın entənıpən-pən. Kən Jemes, Jon, Pita ne Antru kəmotuwa ron ilat pısın əm. ⁴ Kən moatətapəh ron məmə, “?Ən-tu məmə natımnat min əh okotuwa nəghən? ?Kən nəmtətın ahro u otol pəs ekotıtun məmə tınol nıan ətuatıp əh-roıu rəha natımnat min əh?”

⁵ Kən Iesu təməni-ıpən kəm ilat məmə, “Onakoatəto wir itəmat o netəmim, məsotegəhan-ıınən məmə koteiua-in itəmat. ⁶ Kən məto netəmim tepət okəpan-otuwa e nərgək, kit otən məmə in Mesaea, kit otən məmə in, kən moteiua-in netəmim tepət.

⁷ “Kən okəmə nəkotətəto məmə netəmim neen koatə-mou əpəh iuəhkır otəmat, kən motətəto min məmə neen min əpəh ıəu kotoh min ilat min, məto nıgan-məpıtəmat otəsasıepən. Natımnat min əh okotaupən motuwa pahrien, məto sənəmə nəmnun nıan əh tı-natuwa. ⁸ Nıtən asol min okotəluagin, kən kantri min okotoh min ilat min, kən nəmıg asol otəpanol ikın min rafın, kən nəumıs asol otus netəmim, məto natımnat min əh nətuounən əm rəha nəməni itəm otəpanuwa, kotahmen əm e pətan itəm təmol nərpın, kən mətuoun matətəto nəməni məmə otəsəwəhən təmək.

⁹ “Onakoatəto wir itəmat. Okıləs itəmat kan nəkotətul e nıganəmtı kaonsel, kən okoh itəmat əpəh ımə e

††† Məni u tahmen-pən e tuente fatu. ††† 12:43 2 Kor 8:12
§ E Nımə Rəha Uhgın, kəmol nımə min e kəpiel asol min. Neen rəhalat kotəfıgəm tahmen e fotı-faif-tausan kılə. †† 13:2 Luk 19:44

† 12:28 Luk 10:25-28 †† 12:30 Dut 6:4-5 ‡ 12:31 Lev 19:18
†† 12:33 1 Saml 15:22; Hos 6:6 †† 12:36 Sam 110:1

nimə rəha nuəfiminən min, kən onəkotətul aupən e netəm-iasol rəha kapman ne kig min mətə-inu rəhak min u netəmim itəmat. Kən onəkotən-iarəp Namnusən Təwir kəm ilat. ^{†10} Mətə okaupən kən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəmim ikin min rafin un, kən namnun nian təpanuwa.

^{†11} “Okəmə okotuwa motiləs itəmat kətan məmə onəkotətul e kaonsel, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotən naka. E nian ətuatip əh, onəkotən-iarəp əm nəghatən u Uhgın otos-ipinə kəm itəmat, mətə-inu nəghatən u onəkotən, sənəmə rəhatəmat nəghatən, mətə rəha Narmin Rəha Uhgın otos-ipinə. ^{††}

^{†12} “Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimir min məmə okotohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip min, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne mama min məmə okotohamnu ilat. ^{†13} Netəmim rafin okotəthau itəmat o nərgək. Mətə etəm otətul əskasik mətəarus-pən natimnat min un okotol namnun, kən Uhgın otosmegəh.” ^{††}

Nahməən asol əpəh Jerusalem

(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

^{†14} “Nian əh, onəkotəplan ‘nat itəm Uhgın tatətəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgın tamkimik.’ (Etəm tətəfin nəghatən u, in otəkəike megəs-in mitun nipətin.) Kən e nian əh, netəm Jutia okotəkəike motaiu moatətig əpəh e nitot min. ^{†15} Etəm tətəmeg ihluə e rəhan nimə, kən okol təsəwin minən e nipəg noa nimə məmik rəhan natimnat. Otaiu əm magim. ^{†16} Okəmə etəm otitasum, kən okol təsəwin minən latuənu o rəhan niməhan məmik. Otaiu əm magim.

^{†17} “!Kəsi! Nahməən asol o nipətan itəm kəmotol nər-pilat ne nipətan kotəpinəhan nisualkələh. E nian əh okotos pik nahməən. ^{†18} Otəfak əsanən kəm Uhgın məmə natimnat min əh okəsotuwamən e nian rəha nətəpən, inəh nian rəha nalip ne nuhuən ne, ^{†19} mətə-inu e nian əh, nahməən asol kəməsehmən kit ne kol mihin nəhlan e nian Uhgın təmətəuon mol natimnat mətəaruspa u-roiu ne. Kən okəsehm minən nahməən asol kit tol min-nəhlan. ^{†20} Mətə Uhgın təmətətip əkuəkir nian əh. Okəmə təməsətətipən, kən suah kit okol təməsəmegəhən. In təmətətip rəkis nian əh o rəhan min netəmim itəm tinəmītəpun rəkis ilat məmə rəhan min.

^{†21} “E nian əh, okəmə suah kit otən məmə, ‘!Əplan-tu Mesaea əpə!’ o ‘!Əplan-tu in əpəh!’ mətə onəkəsotahatətəən lan. ^{†22} Onəkəsotahatətəən lan mətə-inu, Mesaea eiua neen, ne ien eiua min, ilat okotuwa motol nat pispis min, motol nat netəmim kotaut ron moteiua əm. Ilat okotalkut məmə okəmə kotitun nolən, kən okotiuw-rəkis netəm min u itəm Uhgın tinəmītəpun rəkis ilat. ^{†23} !O natimnat min əh, oatəto! Enaupən rəkis minən-iarəp rafin natimnat min əh kəm itəmat.”

† 13:9 Mat 10:17-20 †† 13:11 Luk 12:11-12 † 13:12 Mat 10:21 †† 13:13 Mat 10:22; Jon 15:21 †† 13:14 Dan 9:27; 11:31; 12:11 ††† 13:15 Luk 17:31 ††† 13:17 Luk 23:29 § 13:19 Dan 12:1; Nol Əpən 7:14 §† 13:22 Nol Əpən 13:13

Nian rəha Neti Etəmim otuwa

(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

^{†24} “Kən e nian nahməən asol əh otikə,

‘kən mit otəpis,

kən məwig otəsasiəən,

^{†25} kən məhau min e neai okotisas

kən natimnat asol min ikin e neai okotəloal.’ ^{††}

^{†26} Kən netəmim okotəplan io Neti Etəmim oekuwa e napuə e rəhak nəsanənən ne nətəpən əhag-əhag asol rəhak itəm otasiəgəpin rafin io. ^{§†} ^{†27} Kən e nian əh, oekahl-ipən nagelo min rəhak kotuwın motəmik netəm min u Uhgın təmītəpun ilat motuwa, kərgətəin əm ilat kitəh. Nagelo min okotuwın e nitən min rafin agin e nətueintən məmə okotəmik ilat. [†]

Kəruru nian itəm

Neti Etəmim otuwa lan

(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

^{†28} “Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik. Nian ətuatip itəm nelmin min kintətuoun katəwiə, kən nimalin min kinoatəget, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat. ^{†29} Kən e nolən ahmen min əm, nian nakotehm məmə natimnat min u kinoatuwa, kən nəkotitun əm məmə otəsəwəhən ekuwa min roiu agin. ^{†30} İatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotətig u-roiu, okol kəsotimis rafinən mətəarus natimnat min əh okotuwa kol nipahrienən lan. ^{†31} Neai ne nətueintən okiakə, mətə nəghatən min rəhak okol kəsotikəən. ^{†32} Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai kotəruru, kən io min Neti Etəmim ekəruru. Mətə Tata Uhgın əm in titun nian ətuatip əh.

İtəmat onakoatəto wir itəmat

(Mat 24:42-44)

^{†33} “Onakoatəto wir itəmat moataiir, mətə-inu itəmat nəkotəruru nian əh rəhak oekuwa lan məmə otuwa nəghan. ^{†34} Otahmen e etəm-iasol kit tatuwin məmə otaliwək əpəh ik pispis kit, kən məlin rəhan min iolwək məmə okotehm rəhan natimnat, kən mos-ipən rəhalat min wək kitəh kitəh. Kən mən-ipən kəm itəm e nafiluə məmə otitaiir.

^{†35} “Kən itəmat onəkotaiir mətə-inu itəmat nəkotəruru nian iəməmə rəha nimə un otuwa lan. Kəruru məmə otuwa ehnaipən, o lapin, o fetukai tinatərikrik, o mit tinatər. ^{†36} Kəruru, okəmə naka otuwa ueiuhai əm. !Təsəwirən məmə nakotəpəl nian in otuwa! ^{†37} !Mətə nəghatən un itəm ekatən-ipinə kəm itəmat, ekatən min kəm netəmim min rafin məmə okotaiir!”

Netəm-iasol kəmotəam-in suatip o İesu məmə okotəh

(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

14 Nian kəiu əm əh-ikin kəpanol lafet mil lan rəha Nuhagego-inən ne Pret u is Tikə Lan. Kən pris asol

§†† 13:25 Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10 §† Afın-tu Dan 7:13 §†† 13:26 Nol Əpən 1:7 §† 13:27 Mat 13:41 §† 13:35 Luk 12:38

min, ne iægætun min ræha Lou kəmotəam-in suatip o Iesu məmə okotiləs anion motohamnu. ² Kən kotəmə okəsotolən e nian ræha lafet mətə-inu kətah nimanin netəmim okotəmou okəmə kotitun məmə kəmotohamnu Iesu.

Pətan kit təmau rəhn-kapə Iesu e senta

(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ Kən Iesu təmətatig əpəh Petani ima Saimon u lep-rosi təmatol aupən. Nian təmətagwən, kən pətan kit təmos senta kit təmər e pətəl u kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. Senta u, nəmiəwin təwir, kən nəmtin tiəkis, kəmol e noki nato, nig kit. Kən pətan əh təməht-irəkis, mau rəhn-kapə Iesu e senta əh. ⁴ Kən netəmim neen kəmotəpələh əh-ikin, neməha təmol ilat, kən moatən-ipən kəm ilat min məmə, “?Təhro matərəkən senta? ⁵ !Okol tapol-salim-in tapos mənī asol təhmen e tri-hanrit tenarius, ^{††} mitun nos-ipənən kəm ian-rat min!” Kən moatəhai moatəhai.

⁶ Mətə Iesu təmə, “!Otapəs-ta! ?Nakotəhai o naka? In təmol nat wir kəm io. ⁷ Nian min rafin itəmat ian-rat min nəkotatig, kən okəmə nakotolkeike, nəkotitun nol-wirən kəm ilat, mətə io ekisatigən nian rafin kitat min itəmat. ^{†††} Pətan u təmol nat u in titun. Təmau nīpətik məmə otol əpen-əpenə o nian okəpanitənim io. ^{††††} Ekatan pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin okəpanamnu-iarəp Namnusən Təwir, kən kəpanam-nus min nat u pətan u təmol məmə okəsaluinən.”

Jutas təmən məmə otegəhan-in Iesu

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Kən Jutas Iskariot in e netəm tuelef ræha Iesu, təmuwin mehm pris asol min məmə otegəhan-in-pən Iesu kəm ilat. ¹¹ Nian kəmotətə rəhan nəghatən, kən kəmotagien ron, motəmə okəpanotos-ipən mənī kit kəm in. Kən Jutas təmatəsaħgin əm nian wir məmə otuwa kən otegəhan-in Iesu lan kəm ilat.

Nol əpen-əpenəən o lafet ræha Nuhagego-inən

(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

¹² Nian tinuwa o nolən lafet ræha Pret U Is Tikə Lan, kən kinatətuoun nolən lafet, kən nolən rəhalat katoh neti sipsip o lafet ræha Nuhagego-inən. E nian əh, netəmim min ræha Iesu kəmotuwa ron motəmə, “?Nakolkeike məmə ekotuwin hiə motol əpen-əpenə ikin məmə onəköl lafet ikin ræha Nuhagego-inən?” ^{††}

¹³ Kən Iesu təmaħl-ipən rəhan kəiu etəmim mil məmə, “Onakian əh taon muəplan suah kit tatəhun pətəl asol kit təmətu-pən nəhau lan, kən nakuətə-pən. ¹⁴ Əpəh e nimə itəm tatuwin-pən ikin, kən nakuə-tapəh o etəm-iasol ræha nimə un məmə, “?Iægætun təmə noan u in hiə məmə itəmat in ne rəhan min netəmim ekotagwən ikin e lafet ræha Nuhagego-inən?” ¹⁵ Kən in otəgætun noan asol u in ilis aħin kinəməlīn wir

† 14:3 Luk 7:37-38 †† Roiu, tri-hanrit tenarius təhmen e tri-hanrit-taosan watu. ‡ 14:7 Dut 15:11 †† 14:8 Jon 19:40 †† 14:12 Eks 12:6

rəkis natimnat ikin. Onakian əm mioal nigitat ikin nagwənən.”

¹⁶ Kən kəmian taon muəplan natimnat təhmen-pən əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən ilau kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin ræha lafet ræha Nuhagego-inən.

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas otegəhan-in-pən in

(Mat 26:20-25; Luk 22:14, 21-23; Jon 13:21-30)

¹⁷ Tinəhnaipən, Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotuwa, ¹⁸ motagwən e tepil. Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekatan pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit u ikin-u roiu kotagwən kələh kitat min, otegəhan-in-pən io kəm rəhak min tikimir.” ^{†††}

¹⁹ Kən rəhan min netəmim nikilat təməpou aħin, kən moatətapəh kitiəh kitiəh ron məmə, “?Ei, Iəramərə, pah u? ?Io?”

²⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm kit u netəm tuelef u koateer-pən pīret e pesin kitiəh moatun. ²¹ Kən io Neti Etəmim oekəike mimis məmə inu Naoa Rəha Uħgin təmən mihin ne, mətə kəsi o suah əh kəut kəsua itəm otegəhan-in-pən io Neti Etəmim. !Təməwir əm məmə in təməsaiir-pa-mən!”

Iesu ne kəmotagwən e lafet ræha Nuhagego-inən

(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²² E nian kəmoatagwən, Iesu təmos pīret məfak mən tagkiu ron kəm Uħgin, kən məmkas mos-ipən kəm ilat məmə, “Otos, inu nīpətik.” ²³ Matig mos min kap wain məfak mən tagkiu ron kəm Uħgin, mos-ipən kəm ilat, kən ilat rafin kəmotənim-pən lan. ²⁴ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inu nitak itəm tatol məmə nəniəkisən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nitak u okəhtəg o netəmim tepət məmə ofafəl rəkis rəhalat təfagə rat min. ^{†††††} Ekatan pahrien kəm itəmat məmə oekəsənim minən wain u mətəarus-pən oepənənim min ikin Uħgin otəramərə ikin.” ²⁶ Kən motan napuən, uarisig kəpanotiet motuwin əpəh Nitot Rəha Nig U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in

təuru Iesu

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

²⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat rafin un onəpanotagim-tənin io mətə-inu, Naoa Rəha Uħgin tinəmən rəkis mihin aupən məmə Uħgin otəpanoh etəmim rəha nəhmən sipsip min, kən sipsip min okotaiu kitiəh kitiəh. ^{§28} Mətə o nian oekəmegəh min, ekaupən-in itəmat muwin əpəh Kalili.” ^{§†}

²⁹ Mətə Pita təmə, “Nat ənpəpin ilat rafin okotagim-tənin ik, mətə io əm un okol ekəsagim-təninən ik.”

††† 14:18 Sam 41:9 ††† 14:24 Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16; Hip 9:20 § 14:27 Sek 13:7 §† 14:28 Mat 28:16; Mak 16:7

³⁰ Kən Iesu tāmən-ipən kəm in mēmə, “Iatən pahrien kəm ik mēmə o lapin huə, nian mənig otəsimmənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil mēmə nəkəruru io.”

³¹ Məto Pita tāmən əskasik mēmə, “Nat əpnapin ekəkəike mīmīs kilau min ik, okol ekəsənən mēmə ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən min tahmen e Pita. †

**Iesu təmuwin matəfak
əpəh Ketsemani**
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Kən lapin kəmotuwın əpəh kəmahwınu ikin kit, nərgin u Ketsemani, kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat mēmə, “Otəpələh u ikin-u, pəs ekuwin məfak.” ††

³³ Kən mit Pita, Jemes ne Jon motuwın, kən nikin ti-natahmə pik, kən tınəto tərət agin. ³⁴ Kən mēmə, “Nikik tıtahmə pik, kən iuəhkir ekimis lan. Atəhaləpələh u ikin-u matəhalaiir.” ‡

³⁵ Kən muwin məsin min meiuaiu morin e nisip matəfak mēmə, “Okəmə suatip kit min əh-ikin, pəs nian əfigəm u otəsuwamən ron io.” ³⁶ Kən matəfak mēmə, “Apa,” (u nipətin təmə rəhak tata), “ik nəkitun nolən natimnat min rafin. Awe, os-irəkis nahməən min u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəligən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.” ††

³⁷ Kən mıtəlig-pa məto rəhan etəmim miləhal kinəh-lapil. Kən tən-ipən kəm Pita mēmə, “?Saimon, nakat-apil, o? ?Tahro nəsaiirən-tu aua kitəh əm?” ³⁸ Kən mən-ipən kəm iləhal mēmə, “Onakəhlaiir matəhaləfak matəhalehm wir mēmə onakəsəhaluwınən e nelmi ios-ipən-os-ipən. Nikitəməhal tolkeike, məto nipətitəməhal təpou.”

³⁹ Kən təmapəs min iləhal, mıtəlig-pən min matəfak matən əm nat kitəh. ⁴⁰ Kən mıtəlig-pa min, məto kinəhlapil min, minəhaləruru naiirən, kən minəhaləruru min mēmə okəhalən-ipən naka kəm in.

⁴¹ Təmuwin min kən mıtəlig-pa mau kisil, məto kətəhlapil, kən tāmən-ipən kəm iləhal mēmə, “?Nakatəhalapil əh mətəhlameg? !Nahmen! Nian tınuwa mēmə io Neti Etəmim okegəhan-in-pən io e nelmi netəm nol təfagə rat. ⁴² !Halətul-ta, kotuwın! Əhaləplan, etəmim u tategəhan-in-pən io, in tatuwa.”

Tikimir min rəha Iesu kəmotaskəlim in
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53;
Jon 18:3-12)

⁴³ Iesu təmatahghat əh, kən Jutas in e netəm tuelef rəhan min titaupən-in nımanin netəmim. Neen kotəmik naip rəha nəluaginən, ne kəsou-əsou motuwa. Netəm min un, pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel kəmotahl-ipa ilat. ⁴⁴ Suah un tategəhan-in Iesu kəm ilat tınəmən rəkis kəm ilat mēmə, “Suah əh oekətuilim-pən lan u, nəkotitun əm mēmə suah əh in əh. !Nakotaskəlim motos motuwın motaskəlim wir!”

⁴⁵ Kən əmun Jutas təmuwa iuəhkir o Iesu, kən mən mēmə, “Iəgətun,” kən mətuilim-pən lan. ⁴⁶ Kən netəm min əh kəmotuwa motaskəlim tiəkis. ⁴⁷ Məto ilat kit rəha Iesu təmatətul iuəhkir olat təməw rəhan naip e nəmeen mətatip rəkis matəlgı slef kit lan rəha pris asol agin.

⁴⁸ Kən Iesu təmə, “?Tahro nakotəmik naip asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou motuwa mēmə onəkotiləs io? ?Nikitəmat təht mēmə io emit netəmim muwin kotəluagin o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit? ⁴⁹ Nian min rafin kitat min itəmat əpəh e Nimə Rəha Uhgın ekatəgətun netəmim ikin. ?Kən nakotahro məsotaskəlimən io? Məto nat Naoa Rəha Uhgın təmən, otəkəike muwa mol nıpahrienən lan.” ††

⁵⁰ Kən rəhan min rafin netəmim kinotapəs in, kən motagim-tənin. ††⁵¹ Kən etəm aluə kit itəm təməlkəhau-in nıməhan kit, matuarisig-in Iesu, kən netəmim neen kəmotiləs, kiləs-arəpən lan, ⁵² kən rəhn nıməhan tikis, taiu piəpiə əm magim.

Iesu təmətul e nıganəmti kaonsel min
(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Kən titalugin əh, kəmos Iesu motuwın əpəh ima pris asol agin u katuəfimin rafin pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel ikin. ⁵⁴ Kən Pita tan təlig-təlig muarisig-in ilat muwin əpəh latuənu ima pris asol agin ikin. Kən təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopaél min rəha pris asol agin moatəto nıgəm. ⁵⁵ Kən pris asol min ne netəmim rafin rəha kaonsel kəmoategəs-in nıpəgnəmtin min neen e Iesu mēmə okotohamnu ron. Məto kəsotehmən kit ne. ⁵⁶ Kən netəmim tətəpət kəmotəiua e Iesu, məto rəhalat nəghatən tətəiua pisin-pisin.

⁵⁷ Kən neen kotətul moteiua lan mēmə, ⁵⁸ “Emotəto təmən mēmə otərəkin Nimə Rəha Uhgın u netəmim əm kəmotol e nelmilat, məto e nian tatol kisil lan, təpaniləkin min nitain u kəsolən e nelmitəm.” †††⁵⁹ Kəmotən nəhlan məto ilat min, rəhalat nəghatən tətəiua pisin-pisin.

⁶⁰ Kən pris asol agin təmətul aıpən-in ilat kən mən-ipən kəm Iesu mēmə, “?Tahro nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?”

⁶¹ Məto Iesu təpnapin əm məsəghatən, kən pris asol agin apon təmən-ipən min mēmə, “?Tahro? ?Ik Mesaea u Neti Etəm katənwiwi?”

⁶² Kən Iesu təmə, “!Əwəh, io u! Onəpanotehm io Neti Etəmim ekatəpələh e rəhn matip Uhgın u nahgin tətəpət, kən panotehm min io e napuə e neai ekatuwa.”

⁶³ Kən pris asol agin tearəsin rəhan natimnat məto-inu nikin təmərət o nəghatən rəha Iesu, kən mēmə, “Okəsotegəs-in minən suah kit mēmə otən min nat kit lan. ⁶⁴ !Nınəmotəto rəkis tatəghat rat e Uhgın! ?Nakotəhətəlig? ?Okotəhro suah u?” Kən ilat rafin kəmotən mēmə otəkəike mīmīs. ⁵

⁶⁵ Kən kəmotol mılə e Iesu, kən neen kəmotagəh lan, neen kotəlis nıganəmtin motoh kən motəmə, “!Ei, ik

† 14:31 Jon 11:16 †† 14:32 Jon 18:1 † 14:34 Jon 12:27 ††
14:36 Mak 10:38; Jon 6:38

†† 14:49 Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20 ††† 14:50 Sam 31:11
††† 14:58 Jon 2:19-21 § 14:64 Lev 24:16; Jon 19:7

ien ræha Uhgîn! !Ən-tu mæmæ pah u tæmoh ik!" Kæn mopael min ræha pris asol agîn kæmotem.

**Pita tæmæn mæmæ
in tæruuru Iesu**

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62;
Jon 18:15-27)

⁶⁶ Kæn Pita tæmætæn əh əpəh læhau e iat. Kæn slef pætan kit ræha pris asol agîn tæmuwa. ⁶⁷ Kæn mæplan tatæto nigəm, kæn tæmisilu wir mæmæ, "Ik min itæmlau Iesu etəm Nasaret næmatuan."

⁶⁸ Mæto Pita tæmæn-iamnin, kæn mæmæ, "Iækæruuru nat un nakatæn," kæn muwin matætul əpəh e ket ræha iat. Kæn mænig kit tæmimnæn.

⁶⁹ Kæn pætæn un tæmehm min ikin əh, kæn mæn-ipæn kæn netəm kotætul əh-ikin mæmæ, "Suah u in ilat kit."
⁷⁰ Mæto Pita tæmæn-iamnin min.

Kæn tæsuwəhæn, netəm kotætul əh-ikin kæmotæn-ipæn min kæn in mæmæ, "Nipahrienæn, ik min ilat kit mæto-inu ekotitun mæmæ ik etəm Kalili."

⁷¹ Mæto tinætoun maun-in nætæn min koatisi-pæn o Uhgîn moatuwa ron okæmæ teiuæ. Kæn tæmos noanawil mæmæ, "Iækæruuru suah əh nakotəghat-in!"

⁷² Kæn roiu agîn-əh min mænig tinimnæn min, kæn nikin tinəht nəghatæn ræha Iesu mæmæ tæmæn minu lan mæmæ, "Mænig otæsimnænən əh mau kæiu, kæn ik onakæn mau kisil mæmæ nəkæruuru io." Kæn Pita tinæto tærat kæn mætəsək.

**Iesu tæmætul e
niganæmti Pailat**

(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5;
Jon 18:28-38)

15 Kæn laulaugin agîn pris asol min, ne netəm-iasol ræha netəm Isrel, ne iægætun min ræha Lou, ne netəmim min rafin ræha kaonsel kæmotuəfimîn ilat min, kæn moatələhæu nəghatæn kit mæmæ okotohamnu Iesu. Kæmotæn-ipæn kæn netəmim neen mæmæ okotælis Iesu kæn motit motuwîn motəhlman-pæn e nelmi Pailat, u kapman asol ræhalat. ¹² Kæn Pailat tæmætəpəh ron mæmæ, "?Ik kig ræha netəm Isrel?" Kæn mæto Iesu tæmæ, "Ik næmæn mihin."

³ Kæn pris asol min kæmotæn-iarəp nolən tæpət lan.
⁴ Kæn Pailat tæmætəpəh ron mæmæ, "?Tahro nakə-suhəlpinən? ?Næmæto kæmotæn nipegnæmtin tæpət lam?"

⁵ Mæto Iesu tæsəghat minæn, tæmæpnəpin əm, kæn Pailat narmin tæmiwig ron. ^{††}

Pailat tæmæn mæmæ Iesu otəkæike mimis

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25;
Jon 18:39—19:16)

⁶ E nup min rafin, nian katol lafet lan ræha Nuhagego-inæn, nolən ræha kapman u Pailat mæmæ in otahl-iarəp suah əpnəpin əm kit e kalapus, suah kit itəm netəm Isrel kæmoatæn. ⁷ Kæn suah kit u, nərgin u Parapas, tətətig e kalapus ilat in min neen, mæto-inu

kæmotohamnu etəmim e nian kæmatəmou o kapman. ⁸ Kæn nimanin netəmim kæmotuwa o Pailat motæn-ipæn kæn in mæmæ otol əm nat kitiah tahmen-pæn e itəm tatol nian min, mahl-iarəp suah kit e kalapus.

⁹ Kæn Pailat tæmætəpəh olat mæmæ, "?Nakotolkeike mæmæ ekahl-iarəp kig ræha netəm Isrel?" ¹⁰ Tæmæn nəhlan mæto-inu in tinıtun rækis mæmæ pris asol min kæmosot-ipæn Iesu e nelmin mæto-inu kotetəhak.

¹¹ Mæto pris asol min kæmotəkæike kæn nimanin netəmim mæmæ okotəuhlin nətəlignən ræhalat. Kæn ilat kæmotətəpəh o Pailat mæmæ otahl-iarəp Parapas, mæto sənəmæ Iesu. ¹² Kæn Pailat tæmætəpəh olat mæmæ, "?Mæto ekahro e suah u itəmat næmotəmæ in kig ræha netəm Isrel?"

¹³ Kæn kæmotagət əfəmæh mæmæ, "!Okəht-ipæn e nig kæmæluau!"

¹⁴ Kæn Pailat tæmætəpəh min olat mæmæ, "?Nolən tærat naka u suah u tæmol?" Mæto kæmotagət əfəmæh min mæmæ, "!Okəht-ipæn e nig kæmæluau!"

¹⁵ Kæn Pailat tæmolkeike mæmæ otol nikilat, kæn mahl-iarəp Parapas, kæn mæhlman-pæn Iesu e nelmi rəhan mopael min mæmæ okotalis motətu-pər e nig kæmæluau.

**Mopael min kæmoatol
milə e Iesu**

(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ Kæn mopael min ræha Pailat kotiləs Iesu motuwîn əpəh imə e nimə asol ræha kapman, katæn mæmæ Praetorium. Kæn kæmotaun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan. ¹⁷ Kæn motuwîn-in-pæn kot asiə tahmen əm e kot ræha kig, kæn motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan itəm tahmen e hat ræha kig, kæn motəfauin-pæn kæn in. ¹⁸ Kæn motol milə lan motəmæ, "Itimat ekotos-ipinə nisiiəh kæn ik, kig ræha netəm Isrel." ¹⁹ Kæn motoh rəhn-kapə e noanig, motagəh lan, motisin nulilat mæmæ koatos-ipən nisiiəh eiuan kæn in. ²⁰ Nian kæmotəhkul rækis lan, kæn motapeg rækis kot asiə un, kæn motuwîn-in-pæn əh rəhan natimnat, kæn motit motuwîn mæmæ okotəht-ipæn e nig kæmæluau.

**Kæməht-ipæn Iesu e
nig kæmæluau**

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43;
Jon 19:17-27)

²¹ E suatip, kæmotehm suah kit etəm Saerin, nərgin u Saimon. In tata ræha Aleksanta ne Rufas. Tatuwin Jerusalem, kæn moatəkæike kæn in mæmæ otiləs nig kæluau. ²² Kæn kæmotit Iesu motuwîn əpəh ikin kit katæn mæmæ, Kolkota, u nipehtin tæmæ Louipil-uipil. ²³ Kæn kæmosot-ipæn wain u kæmol pələh-pələh ilau mærisin u mir mæmæ otənim pəs tæsətoən nahmæn e nipehtin, mæto tæpəs nənimæn.

²⁴ Kæn kæmotiləs Iesu motuwîn motəht-ipæn e nig kæmæluau. Kæn motoor rəhan natimnat moturin tais ron mæmæ pah otos. ²⁵ Kæmætu-pər Iesu e nig

† 15:1 Luk 22:66 †† 15:5 Aes 53:7; Mak 14:61

‡ 15:11 Wək 3:13-14 †† 15:21 Rom 16:13 †† 15:24 Sam 22:18

kəməluau e nain kilok laulaugin, ²⁶ kən motəte-rəkis nīpəgnəmtin u kəmotehm lan məmə, *IN KIG RƏHA NETƏM ISREL*, kən motəht-ipən nəghatən un e rəhan nig kəməluau. ²⁷ Kən etəmim kəiu itəm kətuəluagin o kapman mətioh netəmim, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nīkalin matip, kit e nīkalin mol. †

²⁹ Kən netəmim itəm kotaliwək e suatip, moatanu-anu rəhn-kapəlat kəm in moatol milə lan motəmə, “Ei, ik nəmən məmə onakərəkīn Nimə Rəha Uhgīn kən nian tatol kisil lan u, nəpaniləkīn min in pisin. ††³⁰ Eiuaiu-tu e nig kəməluau un, mosmegəh atip-tu lam.”

³¹ Pris asol min ne iəgətu min rəha Lou kəmotol əm nat kitəh motalah-əmnu motəmə, “Təmasitu e netəmim tepət, məto okol təsasitu atipən lan. ³² Təwir pəs kitat kotehm-tu Mesaea u, kig rəha netəm Isrel, oteiuaiu e nig kəməluau pəs kitat koatəplan motahatə lan.” Kən etəmim mil u katəhaləkul iləhal Iesu kinatuən min nəghatən rat lan.

Iesu tinimis

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

³³ Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mirəfin nat. ³⁴ Kən e tri kilok Iesu təmagət əfəməh məmə, “*IEloi, Eloi! ?Lama sapaktani?*” Nipətin rəhan nəghatən təmə, “!Uhgīn rəhak, Uhgīn rəhak! ?Tahro nakatapəs io?” †

³⁵ Netəmim neen kəmoatətul əh-ikin kəməsotəto wirən nəghatən un, kəmotən məmə, “Haləto-tu. Tətaun-in Elaija.” ³⁶ Kən ilat kit təmaiu muwin miuw-pən wain u tagin e nat kit tame-ame tahmen e katən, maru-pər e nuwig tuwin o Iesu məmə otənim. Kən məmə, “Pəs-tu kotehm-tu məmə Elaija otuwa miləs-iahau, o kəp.” ††

³⁷ Məto Iesu təmagət əfəməh min, kən rəhan namegən tiet.

³⁸ Kən əpəh e Nimə Rəha Uhgīn, nīməhan itəm tatəkulosig-in Ikin Tasim Agin Ikin, təməhap məsin kəiu əpəh ilis mətoarus-pa əpəh ləhau. ³⁹ Kən etəm-iasol rəha mopael min itəm təmatətul e nīkali Iesu, təməhm məmə təmimis min-nulan, kən in təmən məmə, “!Nīpahrienən, suah u in Neti Uhgīn pahrien!”

⁴⁰ Nipitan neen kəmoatətul isəu motasipa moatehm. Ilat neen u Meri Maktala, ne iahunin iti Jemes əkəku ne Joses, ne Salome. ††⁴¹ Iləhal kəmatəhalətəu-pən Iesu nian təmətatig Kalili, mətəhlasitu lan. Ilat nipitan tepət kəmotər kan əpəh Jerusalem ilat Iesu.

Josep təməhluag-in Iesu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)

⁴² Kən nian əh Iesu təmimis lan, in nian rəha nol əpen-əpenən natimnat rəha Sapat, kən olawigin nian

† *E kopi oas min tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, ves 28 tikə.* †† 15:29 Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58 † 15:34 Sam 22:1 †† 15:36 Sam 69:21 †† 15:40 Luk 8:2-3

rəha Sapat, kəsolən wək lan. Tinehnaipən, ⁴³ Josep in etəm Aramatia tinuwa. In etəmim kit rəha kaonsel itəm katisiai-in. In nīkin təməht pik nərəmərəən rəha Uhgīn. Kən təməsəginən muwin ima Pailat ikin matətapəh-in nipəti Iesu. ⁴⁴ Nian Pailat təməto məmə Iesu tinimis rəkis, kən təməut maun-in etəm-iasol rəha mopael min matətapəh ron məmə, “?Katən pahrien məmə Iesu tinimis rəkis?”

⁴⁵ Məto etəm-iasol rəha mopael min təmə, “Nīpahrienən, tinimis rəkis.” Pailat təməto nəghatən un kən megəhan-in-pən nipəti Iesu kəm Josep. ⁴⁶ Kən Josep təmuwin mos-nəmtin nīməhan ruən kit muwa miləs-iahau Iesu e nig kəməluau malpin lan, miləs muwin mələhəu-pən e nipəg kəpiel u kinəmel rəkis məmə okol suwit ikin. Kən məsəpəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosig-in-pən nipəg kəpiel un lan. ⁴⁷ Kən Meri Maktala ne iahunin iti Joses, ilau kəmuəplan ikin u kəmələhəu-pən Iesu ikin.

Iesu tinəmegəh e rəhan nimisən

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)

16 Nian rəha Sapat tinuwa minuwīn rəkis, kən Meri Maktala ne iahunin iti Jemes, ne Salome kəməhalos-nəmtin nat pien-pien min u nəmiəwīlat təwir məmə okəhalol-pən e nipəti Iesu. ² Laulaugin agin mit tinatər e Sante, pətan miləhal un kəmatəhaluwīn e suwit. ³ Nian kəmatəhaluwīn e suatip kən mətəhalən kəm iləhal min məmə, “?Karmə pah otasitu etəhal mahuin rəkis kəpiel asol əpəh e nipəg kəpiel?” ⁴ Məto-inu kəpiel əh kəpiel asol. Məto nian kəməhaluwa iuəhkīr, məhalətag-pən məhaləplan kinahuin rəkis kəpiel.

⁵ Kəməhaluwīn imə e nipəg kəpiel məhaləplan etəm aluə kit tatəpələh e rəhləhal-matip, tatuwin e kot əfəməh ruən kit, kən iləhal kəmahlaut pik ron. ⁶ Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Səhaləgin pikən. Natəhaleam-in Iesu etəm Nasaret, etəm kəmətu-pər e nig kəməluau, məto in tikə u ikin-u roiu. In tinəmegəh rəkis e rəhan nimisən. Halehm-tu nəmeen u kəmələhəu-pən ikin. ⁷ Kən roiu onakəhaluwīn məhalən-ipən kəm rəhan min netəmim məsəhalapəsən Pita, məmə in otaupən matuwīn Kalili, kən onəkotuarisig-in motuwīn motehm əh-ikin məmə inu tinəməhən rəkis mihin ne kəm itəmat.” †††

⁸ Kəməhlaiu məhaliet e suwit məhlagim, məto-inu kinəhaləgin pik matəhlasiəp. Kən məhaluwīn məsəhalənən nat kit ne kəm netəmim məto-inu kinəhaləgin pik.

[Nəghatən rəha Mak təmol namnun ikin-u kən netəm pisin kotilpin ves 9 mətəorus-pən ves 20]

**Iesu tēmiet-pa
o Meri Maktala**

(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

⁹ Nian Iesu tēməmegəh mīn e Sante laulaugin agin, kən maupən miet-pa o Meri Maktala, aupən tēməhg-iarəp narmin rat sepin lan. ¹⁰ Kən Meri tēmuwin mən-ipən kəm rəhan mīn netəmim itəm kəmotan ilat mīn ilat aupən, mətə nikilat titahmə pik kən motasək. ¹¹ Mətə nian kəmotətə məmə Iesu tinəmegəh rəkis e rəhan nīmīsən, kən miet-pa o pətan əh, mətə ilat kəməsotənən nīpahrienən lan.

Iesu tēmiet-pa o rəhan etəmim mil kəiu
(Luk 24:13-35)

¹² Uarisig, Iesu tēmiet-pa o etəmim mil kəiu kəmi-asipən Jerusalem mətian e suatip, mətə e nian əh nīpətin təmol pisin. ¹³ Kən ilau kəmiatəlig mīn mian muən-ipən kəm ilau mīn neen, mətə ilat kəməsotən mīnən nīpahrienən elau.

**Iesu tēmiet-pa o
rəhan netəm lepin**

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wək 1:6-8)

¹⁴ Kən uarisig, Iesu tēmiet-pa mīn o rəhan netəm lepin nian kəmotagwən matəhai ilat məmə, "Itəmat nakə-

sotahatətəən lak, rəhatəmat-kapə tiəkis pik." Təməhai ilat mətə-inu kəsotahatətəən e netəm kəmotəhm məmə tinəmegəh rəkis e rəhan nīmīsən. †

¹⁵ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwin motəniarəp Namnusən Təwir kəm netəmim mīn e nītən mīn rafin. ††¹⁶ Etəm otətə Namnusən Təwir tahatətə lan kən mol bəptais, Uhgīn otosmegəh. Mətə etəm təsahatətəən lan, Uhgīn otol nalpinən asol kəm in. ††¹⁷ Kən netəm okotahatətə lak, Uhgīn otol ilat kotal nat pispis mīn. Okotəhg-iarəp narmin rat tepət e nərgək, kən motəghat e nəghatən ik pisin pisin mīn. ††¹⁸ Ilat kotitun naskəlīmən sīnek u tatus itəm, motitun nənimən nat kətakonə lan, mətə okul təsərəkīnən ilat. Ilat motitun nələhəu-pənən nelmilat e netəm kotimis kotəmegəh." ‡

Iesu tinər matuwīn e neai
(Luk 24:50-53; Wək 1:9-11)

¹⁹ Kən nian Iərəməərə Iesu tinəghat rəkis kəm rəhan mīn netəmim, kən Uhgīn tinos mīnuwin e neai, kən in tatəpələh e nīkalī Uhgīn matip, ikin rəha nəsanənən ne nīsialīən. ††²⁰ Kən rəhan mīn netəmim kəmotiet motuwīn motamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh ikin mīn rafin. Kən Iərəməərə tətəsitə elat matol nəmtətīn tepət. Kən nəmtətīn mīn əh koatol nəfigəmən məmə rəhalat nəghatən in nīpahrienən. ‡‡

† 16:14 1 Kor 15:5 †† 16:15 Wək 1:8 ‡ 16:16 Wək 2:38 ††
16:17 Wək 2:4; 8:7 ‡‡ 16:18 Luk 10:19; Wək 28:3-6 ††† 16:19
Wək 1:9-11; 2:33-34 ††† 16:20 Wək 14:3; Hip 2:3-4

LUK

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk

Luk tәмәte naoa u. In sәнәmә etәм tuelef kit rəha Iesu, mәto in fren wir kit rəha Pol, kән tәмaliwәk tepәt ilau Pol. In sәнәmә etәм Isrel, in Iaihlua әm kit, mәto in iәfak kit. In tokita kit itәм tәmol wir sikul. In tәмәplan wir natimnat itәм kәmotiet e nәmegәhән rəha Iesu. In tәмәte naoa mil u: Namnusән Tәwir Itәм Luk Tәмәte, ne Wәk Min Rəha Aposol Min.

Tәмәte naoa u tatuwin kәм rəhan kit fren, nәrgin u Teofilas. Nipәti nәrig u mәмә, "Etәmim itәм tolkeike Uhgин." Luk tәмәte naoa u tatuwin o suah u, mәto in titun mәмә Iaihlua min tepәt okotafin.

Netәmim tepәt, nikilat tәht mәмә Luk tәмәtatig Rom o Sisaria nian tәмәte naoa u. E nian әh, namnusән tepәt e Iesu tәmitәlau.

Luk tolkeike mәмә otәte namsu kit itәм tәtuatip mәhag-әhag wir e nәmegәhән rəha Iesu. Kән in tәмәghat ilat netәм kәmotaliwәk ilat Iesu moatәplan wәk rəhan. Nian tәмәto rәkis rәhalat nəghatән, kән Luk tәмәte naoa u. In tolkeike mәмә otәgәtun mәмә Iesu in etәм pahrien kit, mәto in tәмәsolән nolән rat kit. Kән in Uhgин, kән in Iosmegәh.

1 Teofilas, ik etәм-iasol katisiai-in ik. Netәmim tepәt kәmotalkut pik mәмә okotәte rәkis әtuatip namnusән rəha natimnat min itәм Uhgин tәmol ilugin itimat. ^{†2} Kәmotәte rәkis natimnat itәм netәmim neen kәmotән, netәм min әh kәmotatig e nian rəha nәtuounән rəha natimnat min әh, kән ilat kәmotehm әtuatip e niganәmtilat natimnat min әh, kән moatән-iarәp. ³ Kән io emitәp wir nəghatән min lan mәмә ekitun wir natimnat min әh e nәtuounән rəhan, kән roiu rәhak nәtәligән mәмә tәwir io min ekәte rәkis әtuatip natimnat rafin min әh mәмә onakatafin. Ekәte әtuatip natimnat itәм kәmotaupән, kән natimnat itәм kәmotuarisig. ⁴ Ekolkeike mәмә ekән natimnat min әh kәм ik mәмә nәkitun әtuatip nipahrienән rəha namnusән itәм kәmән rәkis.

Nagelo tәмәghat-in naiirән rəha Jon Baptais

⁵ E nian rəha suah kit, nәrgin u Herot Asol, kig rəha Jutia, inәh pris kit nәrgin u Sekaraea. In kit e pris min kәtaun-in ilat mәмә, Pris min rəha Apia, u tәmisi-pән e noanol rəha pris u Aron aupән ikin. Rəhan pәtaguihl, nәrgin u Elisapet, kән in min tәmisi-pән e noanol rəha pris u Eron. ⁶ Kән ilau kuәtuatip e niganәmti Uhgин, kән e nian rafin katuәtәu-pән wir nolән rəha Lou ne nəghatән min rəhan, kән mәsuәрәkinән kit. ⁷ Mәto nәtilau tikә mәto-inu Elisapet, in tәмәsemәkән mәtoahgin minipitaguuhl, kән ilau kәрән kinuaguuhl.

⁸ Kән nian әtuatip tinuwa mәмә, Pris min rəha Apia okotuwin e Nimә Rəha Uhgин motol rәhalat wәk. Kән Sekaraea, in min tәmuwin mol wәk rəha Uhgин. ⁹ E

nolән rəha pris min, ilat koatәrakin kәpiel әkәku min kotahmen-pән e taes mәмә okotegәs-in mәмә otәgәtun pah otol wәk e Nimә Rəha Uhgин mәмә otuwaan nat pien-pien itәм tatuwin kәм Uhgин. E nolән әh tәмәgәtun Sekaraea. ^{††10} Kән e nian itәм tәmuwin imә matuwaan nat pien-pien, nimanin netәmim tepәt koatәtul ihluә katәfak.

¹¹ Kән nagelo kit rəha Uhgин tiet-arәpa ron matәtul әh e rəhan matip ikin, itәм katuwaan nat pien-pien min ikin. ¹² Kән nian Sekaraea tәмәplan, kән narmin tәmiwig mәtasiәp minәuru әfәmәh nat, kән nәginән tәmәrioah e nikin. ¹³ Mәto nagelo tәmән-ipән mәмә, "Sekaraea, әsәginән, mәto-inu Uhgин tinәto rəham nәfakән. Kән rəham pәtaguihl Elisapet otilәs nәtin kit iәrman. Kән onakәkәike maun-in nәrgin mәмә Jon.

¹⁴ Kән onakәto tәwir kән magien, kән netәmim tepәt okotagien o naiirән rəhan, ¹⁵ mәto-inu in otuwa etәm-iasol e niganәmti Iәrәmәrә. Kән in otәsәnimән wain ne nәnimән әskasik min. Kән Narmin Rəha Uhgин otәrioah e nәmegәhән rəhan, nian otәtatig әh e nәrpi rəhan mama, matuwin әm nulan nian rafin. ^{†16} Kән in otiuw-pa netәм Isrel tepәt kotitәlig-pa o Iәrәmәrә, Uhgин rәhalat. ¹⁷ Kән in otәtaupән-in Iәrәmәrә e narmin ne nәsanәнән rəha Elaija mәмә in otәuhlin nәtәligән rəha tata min koatitәlig-pән min o rәhalat nisualkәlәh min, kән in otәuhlin min netәм koatәht nәwia Uhgин okotuwa min e nenatigән rəha netәм kotәtuatip. E nolән әh, in otol nәpen-әpenән o nәmegәhән rəha netәmim o nuwamән rəha Iәrәmәrә." ^{††}

† 1:1 Wәk 1:1

†† 1:9 Eks 30:7‡ 1:15 Nam 6:2-3‡† 1:17 Mal 3:1; 4:5-6; Mat 17:11-13

¹⁸ Kæn Sekaræa tæmæn-ipæn kæn nagelo mæmæ, “?Oekahro min-nulan mitun mæmæ nat u otuwa mol nîpahrienæn? Mæto-inu io enaguïhl rækis, kæn ræhak pætan tinîpîtaguïhl min.”

¹⁹ Kæn nagelo tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, “Io, nærgæk u Kapriel, kæn io iatætul e nîganæmti Uhgîn e nian rafin. Kæn in tæmahl-ipa io mæmæ ekuwa mæghat kæn ik, kæn mæn-ipinæ namnusæn tæwir u. ¹²⁰ !Ëtælig-in-tu! Namæm oteko kæn onakæsagætæn mætoarus-pa nakehm nîpæti næghatæn u, mæto-inu næmæsænæn nîpahrienæn e ræhak næghatæn. In otuwa mol nîpahrienæn e nian ætuatîp ræhan.”

²¹ Kæn e nian æh, netæmim kæmoatæsahgîn Sekaræa, kæmoatætælig-in mæmæ tahro tinan tinuwæh-pik næhlan e Nimæ Ræha Uhgîn. ²² Kæn nian in tæmuwa ihluæ, mæto tinæuru næghatæn, kæn ilat kinotitun mæmæ in tæmehm nat kit tahmen e napilairæn. In tæmasgæwin-asgæwin æm e nelmin kæn ilat, mæsagætæn mæto-inu namæn tæmeko.

²³ Nian ræhan wæk ræha pris e Nimæ Ræha Uhgîn tinol namnun, kæn in tæmitælig-pæn latuænu. ²⁴ Kæn tæsuwæhæn, ræhan pætaguïhl tinæpæs mæwig e suakæku. Kæn e mæwig faif, pætaguïhl u in tæmatæhluæig æm latuænu, ²⁵ kæn in tæmæn mæmæ, “Inu wæk æm ræha Iæramæra. Aupæn ikin, nætik tikæ kæn etaulis. Mæto roiu æh, Uhgîn tæmol tæwir ron io, kæn nîkin tagien mæmæ ekilæs nætik, kæn io esaulis minæn e nîganæmti netæmim.”

Nagelo tæmæn-iaræp mæmæ Iesu otaiir

²⁶ Nian Elisapet tinæpæk-æpæk minos mæwig sikis, Uhgîn tæmahl-ipæn ræhan nagelo, nærgîn u Kapriel, mæmæ in otuwîn e nitæn Kalili e taon kit, nærgîn u Nasaret. ²⁷ In tæmos næghatæn kit matuwîn ræha pætan kit itæm iærman tæsuwînæn æh mehm, mæto kinæn rækis mæmæ okos ræhan kætîm kan mæ ræha suah kit, nærgîn u Josep. In mipî Kig Tefit rat. Kæn pætan æh, nærgîn u Meri. ^{††28} Kæn nagelo tæmuwîn met-aræpæn, kæn mæn kæn in mæmæ, “Tæwir, Meri. Uhgîn tæmælæhæu ræhan næwiræn kæn ik, kæn mætætîg itæmlau min.”

²⁹ Mæto Meri tinatæuru æfæmæh næghatæn æh, kæn nîkin tinatæht pik mæmæ nîpæti næghatæn æh tahro. ³⁰ Kæn nagelo tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, “Æsæginæn, Meri, mæto-inu Uhgîn tæmitæpun mæmæ in otawte-in ræhan næwiræn kæn ik. ³¹ Kæn inæh, ik onakæpæs-in mæwig e nætîm kit, kæn mîlæs iærman. Kæn onækaun-in nærgîn mæmæ Iesu. ^{‡32} In otuwa etæm-iasol kæn etæm kæike, kæn okaun-in mæmæ Næti Uhgîn Ilis Agin. Kæn Iæramæra Uhgîn otol in tuwa Kig, tahmen-pæn æm e tipin rat Tefit. ³³ Kæn in otæramæra e noanol min rafin itæm koatisi-pæn e Jekop, kæn ræhan næramæraæn otætîg lilin matuwîn matuwîn namnun tikæ.” ^{††}

³⁴ Kæn Meri tæmæn-ipæn kæn nagelo mæmæ, “?Oekahro min-nulan mîlæs suakæku kit okæmæ esætæpænæn æh iærman?” ³⁵ Kæn nagelo tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, “Narmîn Ræha Uhgîn otuwa matîg lam, kæn

næsanænæn ræha Uhgîn Ilis Agin otæfætæn ik. Kæn inæh, suakæku onækilæs, okaun-in mæmæ in tæmîsi-pæn o Uhgîn, kæn in Næti Uhgîn. ³⁶ Kæn iatæn kæn ik mæmæ ik kit Elisapet tinæpæk-æpæk rækis in nætîn kit iærman, nat ærnapîn in tinîpætaguïhl rækis. Kæmatæn lan mæmæ pætaguïhl itæm tæsemækæn, mæto roiu æh tinæpæs mæwig sikis rækis e nætîn. ³⁷ Natîmnat min u tatætæu-pæn næghatæn ræha Uhgîn mæmæ, ‘Uhgîn titun nolæn natîm-nat rafin, kæn nat kit tæsiækisæn ron.’” ^{‡‡38} Kæn Meri tæmæn-ipæn mæmæ, “Æwæh, io pætan iolwæk æm ræha Iæramæra. Pæs in otol kæn io nat naka itæm ik nînæn rækis.” Kæn nagelo tæmapæs in, kæn matuwîn.

Meri tæmalîwæk matuwîn mæmæ otætæg Elisapet

³⁹ Uarisig lan tæsuwæhæn, Meri tæmîet iman ikin malîwæk uæhai æm matuwîn æpæh ikin e nitot min e taon kit ræha nitæn Jutia mæmæ otætæg in kit Elisapet, ⁴⁰ kæn in tæmuwîn latuænu ræha Sekaræa, muwîn imæ matæn tæwir kæn Elisapet. ⁴¹ Kæn e nian Elisapet tæmæto næghatæn ræha Meri, suakæku un itæm tætætîg æpæh e nærpîn tæmæut, kæn Narmîn Ræha Uhgîn tæmæ e nîki Elisapet. ⁴² Kæn tæmagæt æfæmæh mæmæ, “!Uhgîn tæmol tæwir kæn ik taprækis-in nîpitan min rafin, kæn in otol tæwir kæn suakæku itæm onækilæs! ⁴³ Ekisitunæn mæmæ o naka Uhgîn tæmol tæwir kæn io min-nulan mæmæ mama ræha Iæramæra ræhak tæmuwa mætæg io. ⁴⁴ Iatæn næhlan mæto-inu e nian emætæto ræham næghatæn, kæn suakæku un itæm tætætîg æpæh e nærpik tæmagien maut. ⁴⁵ Kæn Uhgîn otol tæwir kæn ik mæto-inu næmæn nîpahrienæn e næghatæn itæm Iæramæra tæmæghat-in lam.”

Napuæn ræha Meri

⁴⁶ Kæn Meri tæmæn mæmæ, “E næmegæhæn rafin ræhak, iatænwiwi Iæramæra, ^{‡‡} ⁴⁷ kæn nîkik tætagien pik o Uhgîn Iosmegæh ræhak, ⁴⁸ mæto-inu io pætan iolwæk æm ræhan itæm io nat ærnapîn æm, mæto nîkin tatæht io.

Kæn roiu ne matuwîn, netæmim rafin okotæn mæmæ Uhgîn tæmol tæwir kæn io;

⁴⁹ mæto-inu Uhgîn u næsanænæn ræhan in iahgîn, in tæmol nat pîspîs min tæwir pik agin kæn io, kæn nærgîn in tasim.

⁵⁰ Kæn in tætasækîtun netæm min u itæm koatisiai-in in, inu netæm ræha noanol min aupæn ikin mætoarus-pa itæm ræha noanol min kæsotaiiræn æh. ^{‡‡}

⁵¹ In tæmol nat pîspîs min e næsanænæn e nelmin. In tæmahl-iaræp netæm kotasit e nætæligæn ræhalat.

⁵² In tæmos-iæhau iæramæra min e ræhalat næramæraæn,

kæn in tæmîlæs-ipær netæm min u ræhalat nætæligæn teiuaiu. [§]

⁵³ Netæm itæm næumis tatus ilat, in tætagwæn ilat e nagwænæn itæm tæwir,

† 1:19 Dan 8:16; 9:21 †† 1:27 Mat 1:16,18 ‡ 1:31 Aes 7:14; Mat 1:21-23 †† 1:33 2 Saml 7:12,13,16; Aes 9:7

‡‡ 1:37 Mat 19:26; Job 42:2; Jer 32:17 ††† 1:46 1 Saml 2:1-10 ††† 1:50 Sam 103:13,17 § 1:52 Job 12:19; 5:11; Sam 147:6

kən netəm rəhalat nautə tepət, in tətahl-iarəp ilat kən nat tīkə e nelmilat. †

⁵⁴ Uhgīn tēmasitu e noanol mīn rəha Isrel u rəhan iolwək mīn,

kən tēmāsaluinən mēmā otasəkītu †⁵⁵ Epraham ne rəhan mīn noanol,

matuwīn matuwīn namnun tīkə.” ‡

⁵⁶ Kən Meri tətātīg ilau Elisapet mətōarus-pən mēwīg kisil, kən in tēmītəlīg-pən mīn əpəh iman ikin.

Naiirən rəha Jon Baptais

⁵⁷ Kən nian ətuatīp rəha Elisapet tīnuwa mēmā otemək lan, kən tēmīlēs nətīn iərman. ⁵⁸ Kən netəmim itəm kotatīg iuəhkīr ron ne rəhan mīn noanol, kəmotōto namnusən əh mēmā Iərāmərə tēmasəkītu mol tēwīr pik kəm in nəhlan, kən ilat kəmotuwa motol ki-tiəh ilat mīn mēmā okotagien kələh. ⁵⁹ Nian suakəku əh tīnos nian ilat eit, kən ilat kəmotuwa mēmā okotəhg-īpən. Kən iuəhkīr kotaun-in nərgīn mēmā iahuni rəhan tata Sekaraea, †⁶⁰ mətō rəhan mama tən mēmā, “Kəpə. Okaun-in nərgīn u mēmā Jon.” ⁶¹ Kən ilat kəmotən kəm in mēmā, “?Tahro? Rəham kit noanol tīkə itəm kotaun-in nərgīn əh Jon.” ⁶² Kən kəmoatəghat e noanelmilat moatətəpəh o Sekaraea mēmā in tolkeike mēmā otaun-in-pən nərgīn mēmā pah. ⁶³ Kən in tēmətəpəh o nat kit mēmā in otəte rəkis nat kit lan, kən tēmətə-pən mēmā, “Nərgīn u Jon.” Nian kə-motehm, narmīlat tēmīwīg pik ron.

⁶⁴ Kən e nian əm əh, namən tīnəg-ətuatīp, kən tī-natəghat matənwiwi Uhgīn. ⁶⁵ Kən ilat rafin itəm kotatīg iuəhkīr kəmotəgīn. Kən netəmim kəmotəghat-in natīmnat mīn əh tītəlau ikin mīn rafin e narit mīn nītən Jutia. ⁶⁶ Kən netəmim rafin itəm kəmotətōto namnusən əh, kən kəmoatətəlīg-in əm, kəmoatətəpəh mēmā, “?Suakəku əh, otuwa etəmim naka?” Kəmoatən min-nulan mətō-inu kəmotəplan əm mēmā nəsanənən rəha Iərāmərə tətātīg lan.

Sekaraea tēmən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tēmos-īpən kəm in

⁶⁷ Kən Narmīn Rəha Uhgīn tēmər e niki Sekaraea, tata rəha Jon, kən in tēmən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tēmos-īpən kəm in. Kən tēmən min-nulan mēmā,

⁶⁸ “Pəs kotənwiwi Iərāmərə, u Uhgīn rəha netəm Isrel, mətō-inu in tēmuwa mēmā otasitu e rəhan mīn netəmim,

kən tēməmki-rəkis ilat e nelmi tīkīmīr mīn rəhalat. †

⁶⁹ In tēmīlēs-īpər iosmegəh tēsənən itəm otosmegəh kitat,

in tēmisi-pən e noanol rəha iolwək rəhan Tefit. ††

⁷⁰ Kən in tahmen-pən əm e nəghatən u itəm Uhgīn tīnəmən rəkis kəm kitat e nəghatən rəha ien mīn rəhan aupən.

⁷¹ In tīnəmən-īəkis rəkis mēmā otosmegəh kitat o tīkīmīr mīn rəhatat ne netəmim rafin itəm kotətəhau kitat. †††

⁷² In tēmīlēs-īpər iosmegəh əh mēmā otasəkītu pipi rat mīn rəhatat,

kən tēsaluinən rəhan nəghatən itəm in atīp tēmən e rəhan nənīəkisən rəha nasituən, §

⁷³ Inu nənīəkisən itəm tēmən kəm pipi rat Epraham. †

⁷⁴ In tēmīlēs-īpər iosmegəh əh mēmā otosmegəh kitat,

kən mīlēs-īrəkis kitat e nelmi tīkīmīr mīn rəhatat, mēmā nian mīn rafin e nəmegəhən rəhatat,

kitat kotitun nol wəkən rəhan e nīganəmīti Uhgīn, kən mēsotəgīnən,

⁷⁵ kən kitat okotasim, kən nəmegəhən rəhatat otətū-atīp e nian mīn rafin. †††

⁷⁶ “Kən ik, nətīk, okaun-in ik mēmā ien rəha Uhgīn Ilīs Agīn,

mətō-inu ik onakaupən-in Iərāmərə mēmā onəkōl əpən-əpənə e rəhan suatīp. †

⁷⁷ Ik onakən-iarəp kəm rəhan mīn netəmim mēmā Uhgīn otosmegəh ilat nian in otafəl rəkis rəhalat təfagə rat mīn. †††

⁷⁸ In otol mətō-inu, in tətəsəkītu kitat matol tēwīr kəm kitat.

E nasəkītuən rəhan, Kristo otuwa otat tahmen-pən e mītgar tēmər e neai, †

⁷⁹ mətəsiəgəpīn kitat netəm koatatīg e napīnəpən ne əpəh ikin nīmīsən tatoh itəm ikin,

kən matit wīr nelkitat e suatīp rəha nəməlinuən.”

⁸⁰ Kən suakəku tēmətəpət e nīpətīn, kən narmīn rəhan tēsənən. Kən nian rafin in tətātīg əpəh ikin taruən-aruən ikin matəsahgīn nian rəhan otuwa itəm otətūoun wək lan e nīganəmīti netəm Isrel.

Naiirən rəha Iesu

(Mat 1:18-25)

2 E nian mīn əh, suah kit etəm Rom, nərgīn u Sisa Okastas, in tatərāmərə nītən mīn rafin rəha Rom. In tēmələhəu lou kit tətātīg mēmā okafin rafin netəmim itəm koatatīg rafin əh-īkin. ² Inu nāfīnən netəmim itəm kəmaupən kol, kən Kuarīnias in kapman rəha Siria.

³ Kən o nəghatən əh rəha nāfīnən, netəmim rafin kotəkəike moatītəlīg-pən iməlat mīn ikin itəm kəmotai-ir ikin mēmā okafin ilat, kən kətə rəkis nərgīlat e naoa rəha kapman. ⁴ Kən Josep ne Meri kəmīaiet e nītən Kalīli e taon kit, nərgīn u Nasaret, mian əpəh nītən Jutia e taon kit, nərgīn u Petlehēm, imə Kīg Tefit aupən. Ilau kəmīan ikin əh mətō-inu Josep in mīpī Tefit rat.

⁵ Ilau Meri katian mēmā okos nərgīlau. Kīnagətōsig-īn rəkis Meri mēmā in otəpənətəu-pən Josep, kən Meri in tīnəpək-əpək-īn rəkis suakəku kit. ⁶ Nian ilau əpəh Petlehēm, kən nian rəha Meri tīnuwa mēmā otemək-īn nətīn. ⁷ Kən suakəku itəm in tēmaupən maiir, in iərman. Kən tēmalpīn e nīməhan, mələhəu-pən e pokis

† 1:53 Sam 34:10 †† 1:54 Sam 98:3 ‡ 1:55 Jen 17:7; Maeka 7:20 †† 1:59 Jen 17:12; Lev 12:3; Luk 2:21 †† 1:68 Sam 72:18 ††† 1:69 Sam 18:2

††† 1:71 Sam 106:10 § 1:72 Jen 17:7; Sam 105:8-9 † 1:73 Jen 22:16-17 ††† 1:75 Taet 2:12-14 † 1:76 Aes 40:3 ††† 1:77 Jer 31:34 † 1:78 Aes 60:1-2

kit itəm katələhəu-pən kras u nat megəh mīn kotag-wən-pən ikin. Təmōl min-nəhlan mətō-inu nimə tikə məmə okuapil ikin, kən ilau kətuapil əm əh e nimə rəha nat megəh mīn.

Iolwək e sipsip mīn ne nagelo mīn

⁸ Kən e nīkali Petlehem, iolwək e sipsip mīn koatehm wir rəhalat sipsip mīn lapin. ⁹ Kən nagelo kit rəha Iərəmərə tāmīet-arəpa olat, kən nəhag-əhagən asol rəha Iərəmərə təmasiəgəpin ilat, kən kəmotəgin pik. ¹⁰ Mətō nagelo təmən kəm ilat məmə, “Əsotəginən, mətō-inu io iatuwa məmə ekos-ipinə namnusən təwir kəm itəmat itəm otol niki netəmim kotagien pik, kən namnusən u in rəha netəmim rafin. ¹¹ Əpəh e taon rəha Kig Tefit, suakəku kit təmaiir-pa u-roiu. In Ios-megəh, kən in Kristo itəm Uhgīn təmən aupən məmə otahl-ipa otəmat, kən in Iərəmərə. ¹² Inu nəmtətin rəhatəmat: onəkotehm suakəku kəmalpin e nīməhan, kən kələhəu-pən e pokis kətagwən-pən nat megəh mīn ikin.”

¹³ Kən roiu agin-əh mīn, nagelo mīn tepət kəmotiet-arəpa moatətul ilat mīn, moatənwiwi Uhgīn, moatən məmə,

¹⁴ “Katənwiwi Uhgīn əpəh ilis ilis agin-əh e neai.

Kən əpəh ləhau e nətueintən u, netəmim itəm niki Uhgīn tətəgin olat, ilat okotəg e nəməlinuən.” †

Iolwək e sipsip mīn kəmotuwīn motehm Iesu

¹⁵ Nian nagelo mīn kəmotapəs iolwək e sipsip mīn motitəlig-pən əpəh e nego e neai, kən iolwək e sipsip mīn kəmotən kəm ilat mīn məmə, “Pəs kotuwīn Petlehem motehm-tu nat əh itəm Iərəmərə təmən kəm kitat.”

¹⁶ Kəmotəruməhlin uəhai əm motuwīn motehm Meri ne Josep ne suakəku itəm kəmuələhəu-pən e pokis itəm kətagwən-pən nat megəh mīn ikin. ¹⁷ Nian kəmotuwīn motehm rəkis suakəku u, kən kəmotamnu-siarəp nəghatən rəha suakəku u itəm kəmotos o nage-lo. ¹⁸ Kən netəmim rafin itəm kəmotəto nəghatən əh rəha iolwək e sipsip mīn, ilat kəmotaut, narmilat təmi-wig pik ron. ¹⁹ Mətō Meri təmatos əm e nīkin natimnat mīn u rafin, matətəlig-in e nian mīn. ††²⁰ Kən iolwək e sipsip mīn kəmoatitəlig, moatiləs-ipər nərgi Uhgīn moatənwiwi in o natimnat rafin itəm kəmotəto kən motehm, tahmen-pən əm e inu nagelo təmən-ipən mihin kəm ilat.

Kəmaun-in nərgi Iesu.

²¹ Nian suakəku u tinos nian eit itəm təmaiir lan, kən kəhg-ipən in tatətəu-pən Lou rəhalat, kən kaun-in nərgin məmə Iesu, nərgin u itəm nagelo təmən-ipən kəm Meri aupən ikin, nian in təməsəpək-əpək-inən əh. ‡

Josep ne Meri kəmaləs Iesu mian e Nimə Rəha Uhgīn

²² Nian suakəku kit tətaiir, rəhan mama ne tata okuəike mioal sakrifais rəha naruətuəhən tatətəu-pən Lou rəha Moses. Kən inəh, tīnuwa ətuatip e nian rəha Josep ne Meri məmə okioal nəhlan. † Kən kialəs suakəku un mian əpəh Jerusalem məmə okioas-ipən kəm Iərəmərə. ²³ Inu tatətəu-pən əsas Lou rəha Iərəmərə itəm təmən məmə, “Suakəku iərman mīn itəm kaupən katiləs ilat, okəkəike katos-ipən ilat kəm Uhgīn məmə rəhan.” ‡

²⁴ Kən ilau kəmian Jerusalem o nat kit mīn, məmə ilau okioas mak kəiu o iouen kəiu, kən mohamnu matioas-ipən kəm Uhgīn o naruətuəhən, tahmen-pən əm e Lou rəha Iərəmərə tatən mihin. ††

Simeon təmehm Iesu

²⁵ Kən inəh etəmim kit tətəg əh Jerusalem, nərgin u Simeon. Rəhan nəmegəhən in tətəg wir, kən nian rafin tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgīn. Kən in tatəzahgin nuwamən rəha Kristo itəm otuwa mosmegəh netəm Isrel lan. Kən Narmin Rəha Uhgīn təmuwa marioah e nīkin. ²⁶ Narmin Rəha Uhgīn tīnən rəkis kəm in məmə otəsimisən mətōarus in otehm Kristo itəm Iərəmərə təmən məmə in otahl-ipa. ²⁷ Kən Narmin Rəha Uhgīn təməuhlin nīkin məmə in otuwīn e Nimə Rəha Uhgīn. Kən Josep ne Meri kəmaləs suakəku u Iesu mian e Nimə Rəha Uhgīn məmə ilau okioal natimnat rafin itəm Lou tatən. ²⁸ Kən Simeon təməplan Iesu, kən təmiləs məgəfəlin, kən matənwiwi Uhgīn, mən-ipən məmə,

²⁹ “Iərəmərə, nəmol rafin rəham nəghatən o nənəkisən kəm io, iolwək əm rəham.

Kən roiu, egəhan-in io məmə ekimis-ta e nəməlinuən,

³⁰ mətō-inu enəplan e niganəmtək suakəku u itəm otosmegəh netəmim. ††

³¹ Ik nəmol əpen-əpenə məmə in Iosmegəh, kən netəmim rafin okotəplan.

³² In otuwa nəhag-əhagən, kən otəgətun rəham suatip kəm Iaihlua mīn,

kən netəmim okotiləs-ipər rəham mīn netəm Isrel o Iosmegəh əh.” §

³³ Kən tata ne mama rəha suakəku u, narmilau təmi-wig o nəghatən mīn itəm Simeon təmən lan. ³⁴ Kən Simeon təməfak məmə nəwirən rəha Uhgīn otuwīn olau. Kən in təmən kəm Meri itəm in mama rəha suakəku məmə, “Onakatehm, Uhgīn təmitəpun məmə suakəku u otol məmə netəmim tepət əpəh Isrel okoteuiuiu motorin, kən tepət mīn okotər. Kən in otuwa nəmtətin kit itəm netəmim tepət okotəghat rat lan məmə, ††³⁵ netəmim okotəplan nətəligən mīn e niki netəmim tepət. Kən ik Meri, nīkim otitəgīt tahmen e suah kit təmaru nīkim e naip asol.”

†† 2:22 Lev 12:1-8 †† 2:23 Eks 13:2,12 ††† 2:24 Lev 12:8

††† 2:30 Aes 52:10; Luk 3:6; Taet 2:11 § 2:32 Aes 42:6; 49:6;

52:10 †† 2:34 Aes 8:14; Mat 21:42; 1 Pita 2:8

† 2:14 Luk 19:38 †† 2:19 Luk 2:51 ‡ 2:21 Luk 1:31

Ana tæmehm Iesu

³⁶ Kæn pætaguïhl kit æh-ikin tætatiġ, nærgin u Ana, kæn in ien kit. In næti Fanuel, etæmim kit itæm tæmisi-pæn e noanol ræha Aser aupæn ikin. Pætaguïhl æh, ræhan nup tæpæt. Nian tæmatetæm-aluæ æm, kæn mætæu-pæn ræhan iaguïhl. Kæn ilau kæmuan o nup sepîn æm, kæn ræhan iaguïhl tæmimis. ³⁷ Kæn pætæn u tæmætatiġ æm nulan mætoarus-pa nian æh in tinuwa pætaguïhl kit. Kæn roiu minos nup eiti-fo. Nian rafin in tætatiġ e Nimæ Ræha Uhgîn matæfak, inæh laulaugin ne ehnaipæn tatætu-akæm mætæpæs nagwænæn matæfak kæm Uhgîn. ³⁸ Kæn in tæmuwa ikin æh e nian ætuatip itæm Simeon tatæghat-in suakæku æh. Kæn pætaguïhl u tatænwiwi Uhgîn ron, kæn matæghat-in suakæku æh kæm netæmim rafin itæm kæmoatæsaġin mæmæ Kristo in otikis netæm Isrel. †

Josep ne Meri kæmian Nasaret

³⁹ Nian Josep ne Meri, ilau kæmioal natimnat rafin u itæm Lou ræha Iæramæra tæmæn, kæn kæmæhalitælig-pæn Kalili e taon Nasaret, imælæhal ikin. †⁴⁰ Kæn suakæku tæmatepæt muwa mæskasik, kæn in tenatiġ tenatiġ wir, kæn nian rafin næwiræn ræha Uhgîn tæmærioah e ræhan næmegæhæn.

Etæm aluæ Iesu æpæh e Nimæ Ræha Uhgîn

⁴¹ E nup min rafin, tata ne mama ræha Iesu katian Jerusalem mæmæ okotol lafet ræha Nuhagego-inæn. ⁴² Nian Iesu tinos nup tuelef, tæmætæu-pæn ilau mæhaluwîn æpæh ilis e lafet æh, tahmen-pæn æm e nolæn ræha netæm Isrel. ⁴³ Nian lafet tinol namnun, kæn ræhan min kinotitælig minoatuwin imelat ikin, mæto etæm aluæ Iesu in tæmæsætæu-pænæn ræhan tata ne mama, in mætatiġ æm Jerusalem, mæto ilau kæmæsiatunæn. ⁴⁴ Nikilau tatæht mæmæ kætah in tætaliwæk ilat nimanin netæmim ræhalat, kæn ilat kæmotaliwæk o nian apiæpiæ kit. Kæn ilau kæmuætuoun matueam-in o ræhalau min, ne netæmim itæm kiatun ilat. ⁴⁵ Mæto nian ilau kæmæsuehmæn in, kæn kæmiatælig mueam-in mian Jerusalem. ⁴⁶ Kæmueam-in nian kisil, kæn muæplan e Nimæ Ræha Uhgîn, tatæpælæh ilat iægætun min matætælig-in ilat, kæn matætapæh olat o natimnat neen. ⁴⁷ Kæn netæmim rafin itæm kæmotæto in, narmilat tæmiwig pik o ræhan nitunæn ne ræhan nuhalpinæn næghatæn min.

⁴⁸ Kæn nian ræhan tata ne mama kæmuehm, kæn narmilau tæmiwig pik ron. Kæn ræhan mama tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, "Nætik. ?Næmahro mol min-nulan etimlau? !Æplan-tu! Itimlau ræham tata nikitimlau tæmæht pik ik, kæn iakatuegæs-in pik ik." ⁴⁹ Kæn in tæmæn kæn ilau mæmæ, "?Natuegæs-in io o naka? ?Nakæsiatunæn mæmæ io ekækæike mætatiġ e nimæ ræha ræhak Tata?"

† Næghatæn u "Kristo in otikis netæm Isrel" ræhan suatip kæiu. Netæmim neen itæm kotatiġ e nian ræha Iesu, nikilat tæht mæmæ Kristo otilas-irækis netæm Isrel e nelmi tikimir min u netæm Rom. Mæto nipætîn asol mæmæ Kristo otikis netæm Isrel o tæfagæ rat min ræhalat. †† 2:39 Mat 2:23 ‡ 2:41 Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8

⁵⁰ Mæto ilau kæmæsiatunæn nipætî næghatæn itæm tæmæn kæm ilau.

⁵¹ Kæn in tæmætæu-pæn ilau mæhaleiuaiu mæhaluwîn æpæh Nasaret. Kæn in tæmætisiai-in ilau matol næwialau. Mæto nian rafin ræhan mama tatætælig-in natimnat rafin min æh e nikin. †⁵² Kæn Iesu tæmatepæt e nipætîn, kæn ræhan nenatiġæn tatol iahgin, kæn e nian min rafin, Uhgîn ne netæmim, nikilat tætagien æm ron. ‡

Jon Baptais tæmamnus-iaræp næghatæn ræha Uhgîn

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

3 Kæn uarisig e natimnat min æh, etæm Rom, nærgin u Sisa Taepirias, in tatæramæra nitæn min rafin ræha Rom. Kæn e nian in tæmatæramæra mætoarus-pa nup fiftin, kæn netæm-iasol min neen koatol wæk ilat min: inu Herot Antipas tæmatæramæra æpæh Kalili, ne pian Filip in tæmatæramæra æpæh Ituria ne Trakonaetas, ne Lisantias tæmatæramæra æpæh Apilin, ne Pontias Pailat u etæm Rom in kapman ræha Jutia. ² Inu e nian ætuatip ræha Anas ne Kæafas itæm ilau pris asol agin mil.

E nian æh, Jon næti Sekaraea, itæm tinepæt rækis u-roiu, in tæmætatiġ æpæh ikin taruæn-aruæn ikin, kæn Uhgîn tæmos-ipæn næghatæn kit kæm in. ³ Kæn in tæmuwin mætæn ikin min rafin iuæhkîr o næhau Jotan tæmatamnus-iaræp næghatæn ræha Uhgîn. In tæmæn-ipæn mæmæ netæmim okotækæike motæuhlin mæntaalat o nolæn rat min ræhalat, kæn motuwin o Uhgîn, mæmæ in otafæl nolæn rat min ræhalat. Kæn e næmtætîn kit, okol baptais elat. ††⁴ In tahmen æm e næghatæn ræha ien u Aesea itæm tæmæte e naoa ræhan mæmæ, "Suah kit tætaun æpæh ikin taruæn-aruæn ikin matæn mæmæ, 'Itæmat, otol æpen-æpenæ o suatip ræha Iæramæra, kæn motol ræhan suatip tætuatip. ⁵ Napin næhau min rafin okætouin wir, kæn nitot min ne narit min rafin okos-iæhau, kæn suatip eko-eko min okæg-ætuatip-in, kæn suatip itæm tæpær-apær okæike kol tæpiæ. ⁶ Kæn netæmim rafin okotehm suatip ræha Uhgîn o nosmegæhæn netæmim." †††

⁷ Kæn e nian æh, netæmim tæpæt kæmotuwa o Jon mæmæ in otol baptais elat, mæto in tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, "Itæmat nækotahmen æm e sinek min! !Nik-itæmat otæstæn mæmæ onækotagim tænin nemæha ne nalpinæn ræha Uhgîn itæm otuwa! ⁸ Otol natimnat neen itæm tatægætun mæmæ næmotapæs pahrien nolæn rat min kæn motuwin o Uhgîn. Kæn sotæn atipæn kæn itæmat e nausitæn mæmæ itæmat nækotætuatip æm mæto-inu itæmat noanol min ræha Epraham. !Kæp! Inu nat æpnapin æm. Iatæn kæn itæmat mæmæ nat æpnapin kæpiel min æm, mæto Uhgîn titun næuhlinæn ilat kotuwa noanol min ræha Epraham. ⁹ Kæn inæh roiu ne, Uhgîn tinætul matip rækis mæmæ otahtil-pæn nig æpæh e næukætîn. Kæn okæmæ nig kit tæsoe-inæn noan itæm tæwir, kæn in otahtil mæraġin-pæn e nigæm." †††

¹⁰ Kæn nimanin netæmim kæmotætapæh o Jon mæmæ, "?Naka u itimat ekotækæike motol?" ¹¹ Kæn Jon tæmæn

†† 2:51 Luk 2:19 ††† 2:52 1 Saml 2:26; Prov 3:4 †††† 3:3 Wæk 13:24 †††† 3:6 Aes 40:3-5 § 3:7 Mat 12:34; 23:33 †††† 3:8 Jon 8:33,39 †††† 3:9 Mat 7:19

kəm ilat māmə, “Okāmə rəham napən kəiu, os-ipən kit kəm suah kit itəm rəhan tikə, kən okāmə nigam nag-wənən tatig, os-ipən mäsın kəm netəmim u nigilat tikə.”

¹² Netəm neen rəha nosən məni rəha takis kəmo-tuwa māmə otol baptais elat, kən kəmotətapəh o Jon māmə, “?Naka u itimat ekotəkəike motol?” ^{†13} Kən Jon təmən-ipən kəm ilat māmə, “Sotosən məni o netəmim taprəkis-in itəm tahmen əm māmə onəkotos.”

¹⁴ Kən mopael min neen kəmotətapəh min, “?Kən tahro etimat? ?Naka u itimat ekotəkəike motol?” Kən in təmən-ipən kəm ilat māmə, “Sotolən nəginən kəm netəmim māmə, ‘Okāmə nəsosot-ipamən məni, kən oekotol nahmənən kəm itəmat.’ Kən sotolən nəginən kəm netəmim māmə, ‘Okāmə nəsosot-ipamən məni, kən oekotən-ipən kəm netəm-iasol māmə nəmotol nat kit tərət.’ Nikitəmat otəkəike magien o nos ətuatipən nətouən rəhatəmat kən in əm un.”

¹⁵ Kən netəm min əh koatəsaħgin, kən nikilat tatəht Jon māmə kətah in Kristo itəm Uħgin təmən māmə otahl-ipa. ¹⁶ Kən Jon təmuħalpın rəhalat nətəligən māmə, “İatol baptais etəmat e nəhau, məto etəmim kit tatuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Kən io ləhau aħin, esahmenən māmə ekuwa io slef kit rəhan o nolən rəhan wək. ^{††} Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmın Rəha Uħgin ne nigəm. ^{†††17} In tatətul matip o nehmən nolən rəha netəmim māmə otoor ilat, netəm kotəwir ne netəm kotərat, tahmen-pən e etəm tətəsum. Tatıləs fok o nafəl rəkisən nuwigi noa wit māmə otos nıpətın itəm təwir. Netəmim itəm kotəwir kotahmen e nıpətı wit, tatos ilat matuwın latuənu. Məto netəmim itəm kotərat kotahmen-pən e nuwigi noa wit, tatəraħin-pən ilat e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

¹⁸ Kən Jon təmamnus-iarəp namnusən təwir e nəghatən tepət māmə otiuw-pa nətəligən rəha netəmim kotuwın o Uħgin.

Herot təmıləs-ipən Jon Baptais e kalapus

¹⁹ E nian əh, Herot Antipas təmit-irəkis Herotias inu pətaguıhl rəha pian, kən təmol natımnat tepət itəm kotərat. Kən o nolən min əh, Jon təmən əskasik məhai Herot Antipas o nolən rat min rəhan. ^{††20} Kən Herot Antipas təmatig mol min nolən rat kit min taprəkis, inəh təmıləs Jon muwın mahtosig-in e kalapus.

Jon təmol baptais e İesu

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Məto e nian Jon təməsuwınən əh e kalapus, kən in təmatol baptais e netəmim min, kən İesu min in təmuwa, kən Jon təmol baptais lan. Kən nian İesu təmatəfak, Uħgin təmerəh e neai, ²² kən Narmın Rəha Uħgin təmisi-pər matite, nıpətın tahmen-pən e mak muwa məpələh-pər e İesu, kən nəwia Uħgin təmisi-

pən e nego e neai matən māmə, “İk netik keike, ekolkeike pik ik, kən nıkik tagien pik aħin ron ik.” ^{##}

Pipi rat min rəha İesu

(Mat 1:1-17)

²³ Nian İesu təmətuoun rəhan wək, rəhan nup tahmen-pən e tate. Netəmim nikilat tatəht māmə in nəti Josep.

Kən Josep in nəti Heli, ^{##}

²⁴ Heli in nəti Matat,

Matat in nəti Lifae,

Lifae in nəti Melki,

Melki in nəti Janae,

Janae in nəti Josep,

²⁵ Josep in nəti Matatias,

Matatias in nəti Amos,

Amos in nəti Neham,

Neham in nəti Esli,

Esli in nəti Nagae,

²⁶ Nagae in nəti Mahat,

Mahat in nəti Matatias,

Matatias in nəti Semein,

Semein in nəti Josek,

Josek in nəti Jota,

²⁷ Jota in nəti Joanan,

Joanan in nəti Resa,

Resa in nəti Serupapel,

Serupapel in nəti Sealtiel,

Sealtiel in nəti Neri,

²⁸ Neri in nəti Melki,

Melki in nəti Ati,

Ati in nəti Kosam,

Kosam in nəti Elmatam,

Elmatam in nəti Er,

²⁹ Er in nəti Josua,

Josua in nəti Eliesa,

Eliesa in nəti Jorim,

Jorim in nəti Matat,

Matat in nəti Lifae,

³⁰ Lifae in nəti Simeon,

Simeon in nəti Juta,

Juta in nəti Josep,

Josep in nəti Jonam,

Jonam in nəti Eliakim,

³¹ Eliakim in nəti Melea,

Melea in nəti Mena,

Mena in nəti Matata,

Matata in nəti Natan,

Natan in nəti Tefit,

³² Tefit in nəti Jese,

Jese in nəti Opet,

Opet in nəti Poas,

Poas in nəti Salmon,

Salmon in nəti Nason, ^{##}

³³ Nason in nəti Aminatap,

Aminatap in nəti Atmin,

† 3:12 Luk 7:29 †† Nəghatən ətuatip rəha Jon tatən māmə, “esahmenən māmə ekikis rəkis nol e rəhan put.” Wək u, in wək rəha slef. ‡ 3:16 Wək 13:25 †† 3:19 Mat 14:3-4; Mak 6:17-18

3:22 Jon 1:32 ††† 3:23 Luk 4:22; Jon 6:42 ††† 3:32 Rut 4:17-22

Atmin in nēti Ani,
 Ani in nēti Hesron,
 Hesron in nēti Peres,
 Peres in nēti Juta,
³⁴ Juta in nēti Jekop,
 Jekop in nēti Aisak,
 Aisak in nēti Epraham,
 Epraham in nēti Tera,
 Tera in nēti Nahor,
³⁵ Nahor in nēti Seruk,
 Seruk in nēti Rehu,
 Rehu in nēti Pelek,
 Pelek in nēti Eper,
 Eper in nēti Sela,
³⁶ Sela in nēti Kaenan,
 Kaenan in nēti Apaksat,
 Apaksat in nēti Sem,
 Sem in nēti Noah,
 Noah in nēti Lamek, †
³⁷ Lamek in nēti Metusela,
 Metusela in nēti Inok,
 Inok in nēti Jaret,
 Jaret in nēti Mahalalel,
 Mahalalel in nēti Kenan,
³⁸ Kenan in nēti Enos,
 Enos in nēti Set,
 Set in nēti Atam,
 kən Atam tēmisi-pən e Uhgjin. ††

Setan tēmos-ipən-os-ipən kəm Iesu

(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

4 Narmin Rəha Uhgjin tēmarioah e nāmegəhən rəha Iesu, kən e nian in tēmisi-pən e nəhau Jotan, kən Narmin Rəha Uhgjin tēməghat-pən e niki Iesu mēmə in otuwın əpəh ikin taruən-aruən ikin. ² Kən e nian foti, Setan tēmos-ipən-os-ipən kəm Iesu. E nian min rafin əh, in tēməsagwəhən, kən e namnun nian min əh, nəumis təmus wir in. ³ Kən Setan tēmən-ipən kəm Iesu mēmə, “Okəmə ik Nēti Uhgjin, ən-ipən kəm kəpiel u mēmə otəuhlin muwa mol pīret lan.” ⁴ Kən Iesu tēmuhalpin mēmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgjin mēmə, ‘Netəmim okol kəsotatigən e nagwəhən əm’” †

⁵ Kən Setan tēmit Iesu mian əpəh nitot əfəməh kit, kən roiu agin-əh min əm, tēməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ⁶ kən tēmən-ipən kəm in mēmə, “Io ekələhəu-pinə e nelməm nərəmərən e niməptən min, ne nautə rəhalat min rafin, məto-inu natimnat rafin əh tətətig e nelmək, kən ekıtun negəhan-inən kəm etəmim pah itəm iakolkeike mēmə ekos-ipən kəm in. ⁷ Məto okəmə ik onakəfak kəm io, kən natimnat rafin min u, okotuwa rəham.”

⁸ Kən Iesu tēmuhalpin rəhan nəghatən mēmə, “Naoa Rəha Uhgjin tatən mēmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat İərəmərə Uhgjin, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’” ††

† 3:36 Jen 11:10-26 †† 3:38 Jen 4:25-26 † 4:4 Dut 8:3 †† 4:8 Dut 6:13

⁹ Kən Setan tēmit in minuwın əpəh Jerusalem e nətuei nimə əpəh ilis agin e Nimə Rəha Uhgjin. Kən tēmən-ipən kəm in mēmə, “Okəmə ik Nēti Uhgjin, kən iwıg ukın-u, ¹⁰ məto-inu kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgjin mēmə, ‘In otahl-ıpa nagelo min rəhan okotuwa motehm wir ik,’ ¹¹ kən tēməte-pən mēmə, ‘Okotiləs ik ilis e nelmilat mēmə onəkəsorinən nelkəm e kəpiel.’” ††

¹² Kən Iesu tēmuhalpin rəhan nəghatən mēmə, “Naoa Rəha Uhgjin tatən min mēmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat İərəmərə Uhgjin mēmə otol nat kit, kən mēmə onəkotəplan mēmə in tətətig itəmat min, o kəp.’” †††

¹³ Kən nian Setan tınol namnun rafin nos-ipən-os-ipənən rəhan, in tēməgim muwın isəu o Iesu matəsahgin mēmə nian wir kit min rəhan otəpanuwa min. †††

Iesu tēmətuoun rəhan wək əpəh Kalili

(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Kən Iesu tēmıtəlig-pən Kalili, kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgjin tēmarioah e nāmegəhən rəhan. Kən kəmamnus-amnus in tıtəlau e niməptən əh. ¹⁵ Kən Iesu tēməgətun e nimə rəha nuəfiminən min, kən netəmim rafin koatənwiwi in.

Netəm Nasaret kəmotapəs Iesu

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Kən Iesu təmuwa Nasaret, ikin əh in tēmepət ikin aupən. Kən e nian rəha Sapat, in təmuwın e nimə rəha nuəfiminən tahmen əm mēmə in təmatol mihin nian min. Kən in təmətul mēmə ofafin Naoa Rəha Uhgjin, ¹⁷ kən kəmos-ipən naoa itəm kəmaıu-ıu rəha ien u Aesea. Kən in təmurapik itəm Aesea tēməte-pən tatən nəhlan mēmə, ¹⁸ “Narmin Rəha Uhgjin tətətig lak məto-inu tēmıtəpun io mēmə ekən-ıarəp namnusən təwir kəm ıan-rat min. Kən təmahl-ıpa io mēmə ekuwın mən-ipən kəm netəm kotatig e kalapus mēmə ekikis ilat, kən mahl-ıarəp ilat, kən mən-ipən kəm ıganəmtin əpis min mēmə okotehm min nat. Kən təmahl-ipən io mēmə ekuwın mikis nikin rat min itəm kotatig e nelmın netəm pisin, itəm koatol tərət kəm ilat, ¹⁹ kən mən-ıarəp mēmə nian tınuwa rəkis mēmə İərəmərə otəgətun rəhan nəwırən kən mosmegəh netəmim.” ⁵

²⁰ Təmafın rəkis naoa un, kən maıuıu min mos-ipən tıtəlig-pən o etəm tatehm wir naoa min, kən tēməpələh mēmə otəgətun netəmim. Kən nıganəmti netəmim rafin e nimə rəha nuəfiminən təmatətul əm lan. ²¹ Kən in təmatəghat kəm ilat matən min-nulan mēmə, “Roiu agin e nian itəm nakoatətəlig lan e Naoa Rəha Uhgjin, Uhgjin tatol əp nəghatən min əh mēmə tınatuwa otol nıpahrienən.”

²² Netəmim rafin koatənwiwi in, kən narmilat tatiwig o nəghatən wir min itəm tatən, kən motən kəm ilat min mēmə, “?Nēti Josep u, o kəp?” ^{5†}

²³ Kən Iesu tēmən-ipən kəm ilat mēmə, “Ekitun mēmə onakoatən nəghatən oas u kəm io u tatən min-

†† 4:11 Sam 91:1,12 ††† 4:12 Dut 6:16; 1 Kor 10:9 ††† 4:13 Hip 2:18; 4:15 § 4:19 Aes 61:1,2 †† 4:22 Luk 3:23; Jon 6:42

nulan mämä, 'Tokita, ol-wir atip-tu nipätim,' u nipätin mämä, 'Natimnat min äh itäm katän mämä nämöl räkis ilat epäh Kapaneam, täwir mämä nakuwa mol min ilat ikin-u imam ikin.'²⁴ Nipahrienän, iakatän käm itämat mämä netämim okol kəsotisiai-inän ien kit itäm tämisi-pän elat.²⁵ E nian rəha Elaija, nuhuän tämäsəfikän mos nup kisil ne mäwig sikis, kən näumis täman ikin min rafin nagwänən tämikə. Kən ekän nipahrienän käm itämat mämä, e nian äh, näutahlimis tepät ikin-u Isrel,²⁶ mätö Uhgün tämäsahl-ipänən Elaija mämä otuwün masitu elat. Kəp. In tämahl-ipän mämä otasitu äm e näutahlimis kit epäh ikin Saeton e taon Sarefat, kən pätan u in Iaihlua kit.²⁷ Kən e nian rəha ien Elisa, netämim tepät kəmotatig Isrel itäm kəmoatos nimisän rəha nuwigitäm u leprosi, kən Elisa tämäsəl-wirän kit ne. Mätö in tämol-wir äm Neman u etäm Siria, Iaihlua kit." [†]

²⁸ Kən e nian netämim e nimä rəha nuəfiminän kəmotätö nəghatän äh, neməha tämol pik ilat.²⁹ Kən kəmotəruapik kətul motaskəlim Iesu, motiləs motiet e taon, motuwün epäh lekiäkis e nikali taon mämä okotəraikin-iarəp.³⁰ Mätö Iesu tämaliwək äm miet ilugin-in ilat minatuwin.

Iesu tämahl-iarəp narmin rat e etämim kit

(Mak 1:21-28)

³¹ Kən Iesu tämeiuaiu muwin epäh Kapaneam, taon kit min rəha Kalili. Kən e nian rəha Sapat, in tämatəgə-tun netämim.³² Kən netämim itäm kəmoatätö rəhan nəgətonän, narmilat tämiwig pik ron mätö-inu rəhan nəghatän täfigäm, nepätän äh-ikin. [‡]

³³ Kən in epäh imä e nimä rəha nuəfiminän, kən suah kit äh-ikin itäm narmin rat kit tətätig lan. Kən in tämagət əfəməh mämä,³⁴ "Ei, Iesu etäm Nasaret! ?Tahro? ?Nəmatuwa mämä onakəraikin itimat? Ekitun räkis ik. !Ik Etäm Asim rəha Uhgün!"³⁵ Mätö Iesu täməghat əskasik lan mämä, "Ahh, sagətän! !Iet magim e suah un!" Kən narmin rat äh tämol suah un tiet morin-pän e niməptän ilugin-in ilat, kən in tämiet magim lan, mätö täməsəraikinän suah un.

³⁶ Kən netämim rafin ikin äh, narmilat tämiwig kən moatän-ipän käm ilat min mämä, "Ei! ?Nəgətonän naka u? Suah äh, in tatəghat əskasik e narmin rat min e nəghatän rəha nepätän ne nəsanənän, kən ilat koatiet e netämim."³⁷ Kən namnusän rəha Iesu tämaiu mitəlau e nitän äh.

Iesu tämol-wir netämim tepät

(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

³⁸ Iesu tämätul kən miet e nimä rəha nuəfiminän muwin epäh e nimä rəha Saimon. ^{‡‡} E nian äh, uhu Saimon tatimis tatätəp-ətəp asol, kən ilat kəmotän-ipän käm Iesu mämä otol-wir.³⁹ Kən Iesu tämätul-pän iuhəkir ron məghat əskasik käm nətəp-ətəpən, kən

nətəp-ətəpən tämikə. Kən roiu agin-əh min äm, pətaguihl u tämätul minatol nagwänən nigilat.

⁴⁰ Nian mit täniwig räkis, ^{‡‡‡} netämim kəmotos netämim rafin itäm koatimis e nimisän pisin pisin min moatuwa o Iesu. Kən tämäləhəu-pän nelmin elat kitiəh kitiəh, kən ilat rafin kəmotəmegəh.⁴¹ Kən iärmis min kəmotiet motagim e netämim tepät motagət əfəməh mämä, "Ik Nəti Uhgün!" Mätö Iesu tämagət əskasik elat mahtosig-in ilat o nəghatän mätö-inu ilat kotitun mämä in Kristo itäm Uhgün tämahl-ipa. [§]

⁴² Kən kəmən lawigin, Iesu tämiet ikin äh muwin epäh ikin kit itäm netämim kotikə ikin. Mätö netämim kəmotəam-in, kən nian kəmotəhm, kən kəmotuwa ron motalkut mämä okotän-iəhau mämä in otəsagimän mapəs ilat.⁴³ Mätö in tämən-ipän käm ilat mämä, "Kəp. Io ekəkəike muwin latuənu pisin min neen, mən-iarəp namnusän täwir rəha nərəməraən rəha Uhgün, mätö-inu Uhgün tämahl-ipa io mämä ekol mihin."

⁴⁴ Kən in tämatuwün mätan nitän Jutia matän-iarəp nəghatän rəha Uhgün e nimä rəha nuəfiminän min. ^{§†}

Aposol min itäm Iesu tämaupən maun-in ilat

(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

5 Nian kit, Iesu tämatätul e nikali nəhau asol, nərgin u Lek Kalili. ^{§††} Kən nimanin netämim kəmotuwa kətul kitəlau lan mämä okotätö nəghatän rəha Uhgün.

^{§†2} Kən in tämehm pot kəiu itäm netäm rəha niuwən nəm kəmotapəs katuəməhl e noa niməkləkil, mätö-inu ilat kotaikuas e rehalat net min.³ Kən Iesu tāmər e pot rəha Saimon ^{§††}, kən in tämətapəh o Saimon mämä otiuw-iarəp pot tuwin ihluə məsin. Nian Saimon tämätig-iarəp pot, kən Iesu täməpələh lan matəgəton netämim.

⁴ Nian Iesu täməghat räkis käm netämim, kən mən-ipän käm Saimon mämä, "Saimon, otasua kotuwün epäh lokammim, kən nakotəraikin rəhatəmat net mämä nakotos nəm neen."⁵ Kən Saimon tämən mämä, "Etäm-iasol, lapin itimat emotalkut pik o nat u mətəohgin-pa tinian, mätö emətosən nəm kit ne. Mätö ik ninän min mämä okotuwün, kən tol nəhlan, pəs okotuwün min motəraikin rəhatimat net min." ^{§†}

⁶ Kən e nian kəmotol min-nəhlan, kəmotos nəm tepät tepät e rəhalat net, kən net min rəhalat kəmotər kasis wir e nəm min, kən net min kinotətuoun minotəhap-əhap.⁷ Kən ilat kəmotəun-in-pän ilat min neen e pot kit min mämä okotuwä kasitu elat. !Kən kəmotuwa kəmki-pän nəm e pot kərən mil kuər mərioah e nəm, iuhəkir äm pot mil kətuammim!

⁸ Nian Saimon Pita tämehm nat u, kən tämisin-pän nulin o Iesu e nisialiən matän mämä, "Iəramərə, uwün isəu ron io mätö-inu, io esahmenən, io iol təfəgə rat!"

⁹ In tatəghat min-nulan mätö-inu in ne netäm min äh e pot mil, kəmotaut pik narmilat tiwig o nəm min itäm

^{‡‡‡} Lou tatän mämä etämim ko täsiləsən etäm tatimis e nian rəha Sapat. Mätö nian mit täniwig räkis, kən Sapat tinol namnun, kən netämim kotitun niləsən netämim. [§] 4:41 Mat 8:29; Mak 3:11-12 ^{§†} 4:44 Mak 1:35-39; Mat 4:23 ^{§††} Nəghatän Kris ətuatip tatän mämä, "Lek Kenesaret" u nərgin kit min rəha Lek Kalili. ^{§†} 5:1 Mat 13:1-2; Mak 3:9-10 ^{§††} Inu Saimon Pita. ^{§†} 5:5 Jon 21:3-8

[†] 4:24 Jon 4:44 ^{††} 4:25 1 King 17:1,7 [‡] 4:26 1 King 17:8-16 ^{‡†} 4:27 2 King 5:1-14 ^{‡‡} 4:32 Mat 7:28-29 ^{‡‡†} Nian min neen, kətaun-in Saimon Pita mämä, "Saimon," kən nian neen, kətaun-in mämä, "Pita."

kotepət pik nəhlan. ¹⁰ Kən Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil itəm kətəhalol wək iləhal Saimon, ilau min kəmuaut pik narmilau tiwig o nəm min u.

Məto Iesu təmən-ipən kəm Saimon məmə, “Əsəginən. Ik etəmim rəha niuwən nəm, məto roiu əh matuwın, ik onakiuw-pa netəmim.” ¹¹ Kən e nian ilat kəmotiuw-par rəhalat pot min, kən moatəpəs natim-nat rafin motuarisig-in əm Iesu, kən motuwa rəhan min netəmim. †

Iesu təmöl-wir etəm tatos nimisən u leprosi ††

(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Nian Iesu təmətaliwək e taon kit, suah kit itəm tatos nimisən u leprosi təmaliwək muwa. Nimisən u leprosi təmərəfin nıpətın. Kən nian in təmehm Iesu, təmeiuaiu misin-pən nıpınəgin e nisip matos-ipən nisi-aiiən kəm in, kən in təmətəsək matəkəike ron matən məmə, “İərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io, kən mafəl rəkis namkimikən lak.”

¹³ Kən Iesu təmäg-əfəməhin-pən nelmin mələhəu-pən lan mən məmə, “Əwəh. İakolkeike. !Əwir-ta!” Kən roiu agin-əh əm, nimisən u leprosi təmagim mikə lan.

¹⁴ Kən Iesu təmən-iəhau məmə otəsən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim, məto in təmən-ipən kəm in məmə, “Uwın mehm pris kit pəs in otehm məmə nıpətım tinol min-nulan, kən os-ipən sakrifais kəm Uhgın itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tatikə, kən netəmim okotitun məmə nıpahrienən nınəwir, kən rəham namkimikən tinikə.” ‡

¹⁵ Məto namnusən rəha Iesu tatiet matuwın ikin min rafin, kən nımanin netəmim kəmotuwa məmə okotətəlig-in rəhan nəgətunən kən məmə in otol-wir nimisən min rəhalat. ¹⁶ Məto nian tepət, tatuwin ikin taruən-aruən ikin, in pisin əm, məmə otatəfak.

Iesu təmöl-wir etəm nıpətın məsin təmimis

(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Nian kit, Iesu təmatəgətun əpəh imə e nimə kit, kən Farisi min, ne iəgətun min rəha Lou, ilat əh-ikin koatəpələh, kəmotisi-pən əpəh latuənu min e nitən Kalili, ne nitən Jutia, ne taon Jerusalem. Kən nəsanənən rəha İərəmərə tətətig o Iesu məmə in otol-wir netəmim u koatimis. ¹⁸ E nian əh, netəmim neen kəmotiləs suah kit motuwa itəm tətəpıl əm e nimitiwin rəhan məto-inu nıpətın məsin təmimis. Kən ilat kətolkeike məmə okotiləs motələhəu-pən e nelki Iesu. ¹⁹ Məto ilat kotəruru nuwinən imə məto-inu netəmim tepət əh-ikin. Kən kəmotuwın əpəh ilis e nimə motos-irəkis nəhgi nimə məsin, †† kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nimitiwin rəhan muwin iuəhkır əm o Iesu.

† 5:11 Mat 19:27 †† E Naoa Rəha Uhgın, nəghatən u “leprosi” tətəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tətərəkın nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tətən məmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tamkimik e nıganəmti Uhgın. Afin Levitikas itəm tepət 13-14. ‡ 5:14 Lev 14:1-32 †† E nian əh, kəmol nəhgi nimə neen e tael. Kən netəm min u kəmos-irəkis tael min neen məmə otol kuhal tahmen e suah u itəm in tatimis.

²⁰ Nian Iesu təmehm rəhalat nahatətəən, kən təmən məmə, “İolik. Rəham nolən rat min, io emos-irəkis.” ††

²¹ Kən iəgətun min rəha Lou ne Farisi min nıkilat tətə məmə, “?Etəmim naka u tətəghat ausit məmə in Uhgın? Uhgın əm in titun nos-irəkisən nolən rat min rəha netəmim.” ²² Iesu in titun əm rəhalat nətəligən, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhro nakoatətəlig min-nulan? ²³ ?Naka in timətig məmə ekən, ‘Ekos-irəkis rəham tefagə rat min,’ o ‘Ətul mali-wək?’ ²⁴ Kən roiu onəkotehm məmə Nəti Etəmim tatos nepətən o nos-irəkisən təfagə rat min ikin-u e nətuein-tən.” Kən in təmən kəm suah u tatimis məmə, “Ətul, miləs rəham nimitiwin maliwək matuwın imam ikin.”

‡‡²⁵ Kən roiu agin-əh min, suah u təmətul miləs rəhan nimitiwin minataliwək matənwiwi Uhgın minatuwin. ²⁶ Kən ilat rafin kəmotaut pik ron narmilat tiwig, kən moatənwiwi nərgi Uhgın, kən motasiəp kən moatəgin məsin moatən məmə, “Nəman, roiu kitat kəmotəhm nat pispis agin.”

Iesu təmaun-in Lifae

(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Uarisig e natimnat min u, Iesu təmiet maliwək matuwın, kən in təmehm suah kit itəm tatos məni rəha takis, nərgin u Lifae, tətəpələh ikin katətou takis ikin. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Wa, muar-isig-in io muwa rəhak etəmim.” ²⁸ Kən in təmapəs natimnat min rafin rəhan, mətul muarisig-in Iesu.

²⁹ Kən Lifae təmöl nagwənən asol kit rəha Iesu əpəh e rəhan nimə. Kən netəmim tepət itəm koatos məni rəha takis, ne netəmim ənnapın min kəmotuwa moatəpələh kələh ilat min ilat məmə okotagwən.

³⁰ Kən Farisi min ne netəmim neen min rəhalat itəm iəgətun min rəha Lou, nıkilat təsagienən kən moatən-ən kəm netəmim rəha Iesu məmə, “?Təhro itəmat nakotagwən kələh əm itəmat netəmim itəm koatos məni rəha takis ne netəm nol təfagə rat?” †††

³¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəmim itəm in təsımısən, təsuwinən mehm tokita. Məto etəm tatimıs, in otəkəike muwin mehm tokita. ³² Io emə-suwamən məmə ekaun-in netəm itəm nıkilat tətə məmə kotətuatıp rəkis məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat o nolən tərət min itəm koatol. Məto emuwa məmə ekaun-in netəm kotərat məmə okotəuhlin rəhalat nətəligən.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgın

(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Netəmim rəha Jon Baptaıs, nian rafin koatəpəs nagwənən kən katəfak kəm Uhgın, kən netəmim rəha Farisi min koatol əm nat kitiəh, məto rəham netəmim min kotagwən əm katilpin. ?Təhro?” ³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian itəmat nəkoatol nagwənən rəha etəmim itəm təmöl əm marit, məto nakotən kəm rəhan min məmə okotəkəike motəpəs nunən nagwənən, o kəp?

†† 5:20 Aes 43:25; Luk 7:48 ††† 5:24 Jon 5:8 ††† 5:30 Luk 15:1-2

!Kəp! ^{†35} Məto nian tatuwa itəm netəmim okotiləs-irəkis suah u itəm təmöl əm marit motiləs kan isəu o rəhan min netəmim. Kən e nian əh inəh, ilat okotapəs nagwənən lan." ^{††}

³⁶ Kən Iesu təmuəh min nimaə nəghatən kit tol min-nulan məmə, "Okol suah kit təsosən napən wi rəhan məhap məsin, kən məhl-pən e napən oas məmə otəhlosig-in itəm təmerəh. Məto okəmə tatol nəhlan, kən otərəkin rəhan napən wi, kən napən wi məsin okol təsəhl-pən wirən ilau napən oas.

³⁷ "Kən okol suah kit təsosən wain wi miuw-pən e pətəl oas u təskasik, pətəl itəm kəmöl e nuwigı nəni. [‡] Okəmə suah kit tatol min-nəhlan, kən wain wi otəhləpik kən mol pətəl oas in otasis kən mimerəh mahtiperəh, kən wain in otaiu meləg, kən pətəl min, in otərat. ³⁸ Məto wain wi okəkəike kiuw-pən e pətəl wi. ³⁹ Kən etəmim itəm təmənım wain oas rəkis, in təsolkeikeən məmə otənım min wain wi, məto-inu in otən məmə, 'Wain oas in təwir.'"

Netəmim rəha Iesu kəmoatəhl wit e nian rəha Sapat

(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

6 Nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək motuwa e nasumən min rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan min netəmim kəmotəhl wit neen motawig rəkis niwin, kən moatun. ^{†12} Məto Farisi min neen koatən məmə, "İEi! Nian u-roiu in Sapat, kən nolən u nəkoatol tatətgəhl Lou. ?Təhro itəmat nəkoatol min-nəhlan?" ^{‡‡}

³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?İtəmat nəsotafinən e Naoa Rəha Uhgın, natimnat min əh itəm Kig Təfit təmöl əupən? In ne rəhan min netəmim, nəumis təmus ilat. ^{††4} Kən in təmuwin imə e nimə tapolən rəha Uhgın, təmos pıret u itəm pris min kınotos-ipən rəkis kəm Uhgın. Kən Lou tatən məmə pris min əm kotitun nunən, məto Təfit təmün kən mos-ipən neen kəm rəhan min netəmim məmə okotun." ^{††5} Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "İo, Nəti Etəmim, ekatərəməə e nian rəha Sapat."

Iesu təmöl-wir etəmim e nian rəha Sapat

(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Kən e nian pisin kit min rəha Sapat, Iesu təmuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, matəgətun netəmim. Kən ikin əh, suah kit əh-ikin nelmin matip təmimis, təsəg-ətuatip-inən. ⁷ Kən iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min, ilat koatalkəlik məmə okotehm-tu Iesu məmə otol-wir suah u e nian rəha Sapat, pəs ilat kotitun nənən məmə Iesu təmətgəhl Lou.

⁸ Məto Iesu təmıtun əm rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm suah u itəm nəlmin təmimis məmə, "Wa, mətul əupən e niganəmti netəmim rafin." Kən tə-

[†] 5:34 Jon 3:29 ^{††} "Etəmim itəm təmöl əm marit" tatəpsen-pən Iesu, kən "rəhan min netəmim" tatəpsen-pən netəmim min rəha Iesu. [‡] E nian əh, kəmöl pətəl rəha wain e nuwigı nəni. Pətəl wi in timətmətig o nahgigən. Məto pətəl oas in təskasik kən okol təsəhgigən. Nian nahui krep tatuwa matol wain, kən nahgin tətəhləpik pətəl tətəsis. ^{††} 6:1 Dut 23:25 ^{‡‡} 6:2 Jon 5:10 ^{†††} 6:3 1 Saml 21:1-6 ^{†††} 6:4 Lev 24:5-9

muwin mətul-pən əh əupən. ⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "İakolkeike məmə ekətapəh-in nat kit otəmat. ?Təhro? ?E nian rəha Sapat, nolən naka in tətə-atip e Lou məmə okol, okol nat wir, o okol nat tərat? ?Okosmegəh etəmim, o okohamnu etəmim?" ¹⁰ Kən təmısilu ilat rafin mıtəlau, kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis məmə, "Əg-ətuatip-in nelməm." Kən suah əh təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin təməwir. ¹¹ Məto netəm min əh, nıkilat tınərat pik agın, kən kınəatəghat-əghat kəm ilat min məmə okotəhro e suah əh Iesu.

Iesu təmıtəpun tuelef aposol min rəhan

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Kən e nian min əh, Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot məmə otəfak, kən in təmətətig matəfak kəm Uhgın e nian əh mətoarus tian. ¹³ Kən tınian, təmaun-in rəhan min netəmim məmə okotuwa kehm. Kən təmıtəpun rəkis tuelef, maun-in nərgilat məmə aposol min.

¹⁴ Nərgı aposol min u tol min-nulan: Saimon itəm Iesu təmaun-in nərgın wi məmə Pita, ne pian Antru, ne Jemes ne Jon, ne Filip, ne Patolomiu, ¹⁵ ne Matiu, ne Tomas, ne Jemes nəti Alfeas, ne Saimon u kətaun-in məmə Selot, ¹⁶ ne Jutas nəti Jemes, ne Jutas Iskariot itəm təməgəhan-in-pən Iesu kəm rəhan min tikimir min.

Iesu təməgətun netəmim kən mosmegəh netəmim itəm kəmoatımis

(Mat 4:23-25)

¹⁷ Kən Iesu ne rəhan aposol min kəmotiet e nitot u moteiuaiu motuwa motatig e nitən iəməhl ilat rəhan netəmim tətət, ne nımanin netəmim tətət min kəmotisi-pən nitən Jutia, ne Jerusalem, ne nıkalal nitəhəi ikin Taea ne Saeton. ¹⁸ İlat kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu kən məmə in otol-wir nımısən min rəhalat. Kən in təmöl-wir netəmim itəm narmın rat min kəmoatərəkin ilat. ¹⁹ Kən netəmim itəm kəmotətul moatıtəlau lan, kəmotalkut məmə okotek məto-inu nəsanənən tətisi-pən lan matol-wir ilat rafin.

Nagienən ne nərətən

(Mat 5:1-12)

²⁰ Kən Iesu təmasipən mehm rəhan min netəmim, kən tən-ipən kəm ilat məmə, "İtəmat u ian-rat min, nəkoatətig e nəwirən pahrien. In nəwirən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgın, kən in tətərəməə etəmat.

²¹ İtəmat itəm nakoteam-in nagwənən əh-roiu, nəkoatətig e nəwirən pahrien. In nəwirən pahrien məto-inu, onəkotən məmə, 'Əwəh, tahmen.'

İtəmat itəm nakotasək əh-roiu, nəkoatətig e nəwirən pahrien. In nəwirən pahrien məto-inu onəkotalah. ^{††}

²² Nəkoatətig e nəwirən pahrien nian netəmim koatətəhau itəmat, kən kəsəgəhan-inən itəmat məmə onəkotol natimnat kitəh itəmat min ilat, kən katən rat

[§] Əplan-tu futnot e Mat 10:4. ^{††} 6:21 Sam 126:5-6; Aes 61:3; Nol Əpən 7:16-17

itəmat, kən katərakin-rəkin nərgitəmat məmə itəmat rəha iərmis min, kən ilat koatol nolən min əh kəm itəmat məto-inu io Nəti Etənim, kən itəmat rəhak min. †
²³ “E nian min əh, otagian, kən motətip-ətip e nagiənən məto-inu nətouən asol rəhatəmat rəha natimnat min əh tətətig əpəh e nego e neai. Nikitəmat otagian məto-inu tipilat min kəmoatol nolən kitiah əm kəm ien min aupən ikin.

²⁴ “Məto, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm rəhatəmat nautə tepət roiu məto-inu, ninotos rəkis nagiənən rafin itəm onəkotos.

²⁵ Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm nakotag-wən pik moatəto təwir lan əh-roiu məto-inu, nəumis otəpanus itəmat.

Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm nakotalah əh-roiu məto-inu, nəpanotasək onəkotasək agin.

²⁶ Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat nian netənim koatiləs-ipər nərgitəmat məto-inu, tipilat min kəmotiləs-ipər mihin nərgi ien eiueiuə min aupən ikin.”

Otolkeike rəhatəmat tikimir min

(Mat 5:38-48; 7:12)

²⁷ Kən təmən min məmə, “Məto ekatən kəm itəmat itəm nakoatətəlig-in motitun məmə, nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimir min, kən motol təwir kəm netəm koatətəhau itəmat, ²⁸ kən nian netənim koatau iərmis-in itəmat, məto itəmat onakotəpəh-in o Uhgın məmə otos-ipən rəhan nəwiran kəm ilat, kən onəkotə-fak o netənim itəm koatol tərət kəm itəmat.

²⁹ “Okəmə suah kit tatem nikapim, kən ahwin-pən nikalin kit min tem. Okəmə suah kit tatiləs rəham kot, kən atətul matip o nos-ipən minən rəham sot. ³⁰ Os-ipən nat naka kəm etənim kit itəm tateasiə-in ron ik, kən etənim itəm təmos rəham neen natimnat, apəs əm, məsəpəh-inən. ³¹ Kən otol təwir kəm netənim rafin e nolən min rafin itəm nakotolkeike məmə netənim okotol min kəm itəmat. ††

³² “?Okəmə nakotolkeike əm netəm min u koatolkeike itəmat, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koatol təwir kəm ilat min, kən moatolkeike ilat min. ³³ ?Kən okəmə nəkoatol əm təwir kəm netəm min əh itəm koatol təwir kəm itəmat, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koatol əm nat kitiah min. ³⁴ ?Kən okəmə nakoategəhan-in natimnat kəm netənim neen itəm ilat kotitun nos-ipə minən nitain, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koategəhan-in natimnat kəm ilat min məmə nian kit kəpanotos-ipən min nitain tahmen.

³⁵ “Məto nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimir min, kən moatol təwir kəm ilat, kən moategəhan-in natimnat itəm kəmos məmə okəsotalpinən. Okəmə nəkotol nəhlan, kən rəhatəmat nətouən asol tətətig, kən nakotuwa nenəti Uhgın Ilis Agin, məto-inu in tatol təwir kəm netəm naumis min, kən tatol təwir min kəm netənim itəm kəsotənən məmə nikilat tagien o natim-

nat wir itəm in tatol kəm ilat. ³⁶ Otasəkitun netənim tahmen əm e rəhatəmat Tata tətəsəkitun netənim.”

Əsənən nolən rəha etənim

(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)

³⁷ Kən Iesu təmən məmə, “Əsənən nolən rəha etənim məmə in tərət, kən pəs kəsənən rəham nolən məmə in tərət; əsənən məmə suah kit otəkəike mos nalpinən o təfəgə rat kit rəhan, kən pəs kəsənən məmə ik onəkəkəike mos nalpinən o təfəgə rat kit rəham; aluin nolən rat rəha etənim itəm təmol kəm ik, kən pəs kaluin nolən rat rəham. ³⁸ Awte kən məhan nelməm kəm netənim, kən kos-ipinə natimnat kəm ik, natimnat tepət tepət itəm kəmaii-pən kasin-asin kəgə-tain, tər matərioah itəm okələhəu-pən ilat e nelməm. Okəmə natos-ipən tepət, okos-ipinə tepət kəm ik, məto okəmə natos-ipən noan məsin əm, okos-ipinə noan məsin əm kəm ik.” ††

³⁹ Kən in təmuəh nimaə nəghatən kəm ilat məmə, “İganəmtin əpis ko təsitən iganəmtin əpis kit min. !Kəsi, okiawig-pən e noakimil asol! ⁴⁰ Etəm tətətəlig, in təsaprəkis-inən rəhan iəgətun, məto etənim itəm tətətəlig-in wir matətəu-pən iəgətun e nətəligən min rafin, in otuwa mahmen e rəhan iəgətun. †††

⁴¹ “?Təhro nakatən nisip noan məsin itəm təmuwin e niganəmti piam, məto nikim təsəhtən nig asol itəm tətətig e niganəmtim? ⁴² ?Okəmə nəkəhmən nig asol əpəh e niganəmtim, kən onakəhro min-nulan mos-irəkis nisip e niganəmti piam? !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Aupən mos-irəkis nig asol e niganəmtim, kən mitun nehm wirən nisip e niganəmti piam kit.

⁴³ “O nat əh inəh, iatən məmə, nig katun tikə itəm tətəe-in nig kəsənən, tahmen-pən əm e nig kəsənən tətəe-inən nig katun, ⁴⁴ məto-inu etənim tatitun nig e nehmən noan. Ko etənim tətəhlən noa nig katun e nol e luən. ⁴⁵ Etəm təwir, nikin tərtoah e natimnat wir min, kən in tatol natimnat itəm təwir. Kən etəm tərət, nikin tərtoah əm e nolən tərət min, kən in tatol əm nolən tərət; məto-inu e nian tətəghat, kən natimnat min əh e nikin koatiet.” †††

⁴⁶ Kən Iesu təmən məmə, “?Təhro nakotaun-in io məmə ‘İrəməra, İrəməra,’ məto nəsotolən nat naka itəm ekatən? ⁴⁷ Pəs ekəgətun kəm itəmat nolən rəha suah kit itəm tatuwa ron io, kən matətə nəghatən min rəhak, kən matol natimnat min itəm ekatən ilat.

⁴⁸ “Kən in tahmen əm e etənim itəm tətəlikin rəhan nimə. Aupən, təmel nisip meiuaiu muwin mafəl wir kəpiel əpin əpəh ləhau, kən miləkin-pən rəhan ikin nimə. Nian nuhəən təfik maiu maruəh muwa miləs pikən, məto tətəloalən lan, məto-inu tətəlikin wir tiəkis. ⁴⁹ Məto etənim itəm tətətə nəghatən rəhak kən məsolən, in tahmen-pən e etənim itəm tətəlikin-pər rəhan nimə tətəpələh-pər əm e nimeptən. Nian

† 6:37 Mat 6:14 †† 6:38 Mak 4:24 ††† 6:39 Mat 15:14 †††
 6:40 Mat 10:24-25 ††† 6:45 Mat 7:17-20; 12:34-35 § 6:46 Mat 7:21

† 6:22 Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 4:14 †† 6:31 Mat 7:12

nuhuən tæfik maiu maruəh muwa miləs pikən nimə, kən əmun nimə tiet morin miməlkin-məlkin."

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael mīn
(Mat 8:5-13)

7 Nian Iesu tāməghat rəkis kəm netəmim un, kən in təmuwīn əpəh e taon Kapaneam. ² Kən ikin əh, etəm-iasol kit rəha mopael mīn rəha netəm Rom tətətig, kən slef kit əh-ikin rəhan itəm in tolkeike pik, məto slef əh tətīmīs pik, rəhan nahməən tepət. ³ Kən e nian etəm-iasol əh təməto namnusən rəha Iesu, kən in tāmahləpis netəm-iasol neen rəha netəm Isrel māmə okotuwīn motən-ipən kəm Iesu māmə otuwīn mol-wīr rəhan slef. ⁴ Kən nian netəm-iasol mīn əh kəmotuwa motehm Iesu, motətapəh əskasik ron motən māmə, "Iərəmərə, tətuatip əm māmə nakasitu e suah əh, ⁵ məto-inu in tolkeike pik kitat netəm Isrel, kən in tāmīləkin nimə rəha nuəfiminən rəhatat."

⁶ Kən Iesu tāmətəu-pən ilat. Kən e nian kīnoatuwa iuəhkir o nimə, etəm-iasol rəha mopael mīn tāmahl-ipən rəhan mīn netəmim kotuwīn motehm Iesu moatən-ipən māmə, "Iərəmərə, əsəlīkiamtəən ik o nuwamən, məto-inu esahmen-pənən māmə onəkuwa imak ikin. ⁷ Kən tol mīn-nəhlan, io esīmənən mehm ik. Ik etəm-iasol kit, məto io etəm ləhau əm. Məto əghat əm, kən rəhak slef, in otəsanən mīn. ⁸ Ekīton māmə nīmīsən əh otəkəike mol nəwīam, məto-inu io mīn, rəhak netəm-iasol mīn kotərəməərə lak, kən iatol nəwīalat, kən mopael mīn neen əh-ikin itəm io ekərəməərə elat. Okəmə ekən kəm kit māmə, 'Uwīn,' kən tuwīn. Kən okəmə ekən kəm kit māmə, 'Wa,' kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef māmə, 'Ol nat u,' kən in tol."

⁹ Nian Iesu təməto nəghatən u, narmin tāmīwig pik o nəghatən rəha suah u. Kən in təmeirair mən-ipən kəm nīmanin netəmim itəm koatətul uarisig in, māmə, "Ekətən kəm itəmat māmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat ərnapīn noanol mīn rəha Isrel, məto esəhmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən iahgin tahmen-pən lan." ¹⁰ Kən e nian iahləpis mīn rəha etəm-iasol kəmotitəlig-pən imə, kəmotehm slef əh tīnəsənən rəkis.

Iesu təmosmegəh nətī nəutahlīmīs kit

¹¹ Kən təsuwəhən e natīmnat mīn u, Iesu təmuwīn e taon kit, nərgīn u Nain, ilat rəhan mīn netəmim ne nīmanin netəmim tepət itəm koatuarisig-in in. ¹² Kəmol fenis e kəpiel tītəlau e taon əh, kən e nian Iesu təmuwa iuəhkir o nafiluə rəha taon, kən tāmehm netəmim koatīsi-pən e taon moatalis etəm tāmīmīs kit. In etəm aluə iərman, nətī nəutahlīmīs kit noan kitīəh əm. Kən nīmanin netəmim tepət rəha taon koataliwək kələh ilat nəutahlīmīs əh. ¹³ Kən nian Iərəmərə tāmehm nəutahlīmīs əh, in təmasəkīton pik, kən mən-ipən kəm in māmə, "Əsasəkən." ¹⁴ Kən təmuwīn mek pet itəm kətalis suah u tāmīmīs lan, kən kəmotətul. Kən Iesu təmən-ipən māmə, "Iətən kəm ik māmə, ətul!" ¹⁵ Kən etəm tāmīmīs tīnəmegəh mīnətul,

kən mətuoun matəghat. Kən Iesu təmos-ipən etəm aluə əh kəm rəhan mama. †

¹⁶ Netəmim rafin kəmotəgin motasiəp, kən moatən-wiwi Uhgīn māmə, "Ien asol kit roiu tətətig kitat mīn!" Kən motən mīn māmə, "IUhgīn təmuwa māmə otasitu e rəhan mīn netəmim!" ††¹⁷ Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mītəlau ikin mīn rafin e nītən Jutia kən e nīməptən mīn rafin iuəhkir ron.

Iesu ne Jon Baptais
(Mat 11:2-19)

¹⁸ Netəmim rəha Jon Baptais kəmotən-ipən kəm in natīmnat rafin itəm Iesu təmol ilat. Kən Jon Baptais təmaun-in rəhan etəmim mil kəiu kuea ron, ¹⁹ kən tahləpis ilau māmə okian muehm Iərəmərə muətapəh ron māmə, "Karmə ik suah əh itəm otuwa, o mətə ekotasipən o etəm pīsīn kit mīn?"

²⁰ Kən nian suah mil kəmuea muehm Iesu, kəmuən-ipən kəm in māmə, "Jon Baptais tāmahl-ipa itīmīlau ekuea māmə ekuətapəh ron ik māmə, 'Karmə ik suah əh itəm otuwa, o mətə ekotasipən o etəm pīsīn kit mīn?'" ‡

²¹ Kən e nian əm əh itəm ilau kəmuea muehm Iesu lan, məto Iesu tatol nīmīsən tepət koatəwīr. Neen koatos nīmīsən pīsīn pīsīn mīn, neen narmin rat tətətig elat. Kən netəmim tepət nīganəmtīlat təpīs, məto Iesu təmol-wīr ilat. ²² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau māmə, "Iatəlig mian muən-ipən natīmnat mīn u rafin kəm Jon, nat itəm nəmuəto kən muehm. Netəm nīganəmtīlat təpīs kīnoatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkīlat tətət kinotəto təwīr kən mīnotaliwək. Kən netəm mīn u kəmotos nīmīsən leprosi, nuwīgīlat tīnəwīr. Kən netəm mīn u matəlgīlat təmalu, roiu matəlgīlat tīnoag, kən netəm mīn u kəmotīmīs, kīnotəmegəh mīn. Kən ian-rat mīn, roiu əh suah kit tīnatən-iarəp namnusən təwīr kəm ilat. ‡‡²³ Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən kəm netəmim itəm kəsotəməən e rəhalat nahatətəən lak o rəhak nolən." ‡‡

²⁴ E nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlig mīn, kən Iesu təmətuoun matəghat-in Jon kəm nīmanin netəmim. In təmən māmə, "Aupən ikin, itəmat nəmoatuwīn əpəh ikin taruən-aruən ikin māmə onəkotehm naka? Nəmoatuwīn māmə onəkotehm suah kit ərnapīn əm itəm tahmen e nuwig itəm nīmətag tətəhl tatahuin-ahuin? !Kəp! ²⁵ Okəmə kəpə, kən nəmoatuwīn māmə onəkotehm naka, suah kit itəm tatuwīn e napən wīr nəmtīn tīkīs? !Kəp! Netəm itəm koatuwīn e napən wīr, motagīen əm e rəhalat nautə, ilat kotatīg e nīmə wīr mīn tahmen e rəha kīg. ²⁶ Kən naka əh nəmoatuwīn māmə nakotehm, ien kit, o? Əwəh, nīpahriənən, məto iatən kəm itəmat māmə in ilis taprəkīs-in e ien. ‡‡²⁷ Suah u inu Naoa Rəha Uhgīn təmatəghat in māmə,

† 7:15 1 King 17:23; 2 King 4:36 †† 7:16 Luk 1:68 ‡ 7:20 Sam 40:7; Mal 3:1; Nol Əpən 1:8 ‡‡ 7:22 Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 ‡‡ E nian rəha Iesu, netəmim tepət koatasipən o Kristo itəm otəpanuwa. Məto nīkīlat təht māmə in otol nolən mīn itəm tol pīsīn e nolən mīn rəha Iesu. Nīkīlat təht māmə Kristo otos nəsanənən o nəluaginən e kapman rəha Rom. ‡‡† 7:26 Luk 1:76

'Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.

In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham su-atip.[†]

²⁸ İatən kəm itəmat məmə, netəmim itəm kəmotaiir e nətueintən u, kit təsaprəkis-inən suah əh Jon. Məto etəm tətətiğ ləhau əgin e netəmim rafin e nərəməərən rəha Uhgın, in ilis taprəkis-in Jon."

²⁹ Nian netəmim əpnəpın, ne netəmim rəha nosən məni rəha takis kəmotəto nəghatən rəha İesu, ilat kəmotən məmə suatip rəha Uhgın in suatip ətuatip. Koatən nəhlan məto-inu Jon təmol bəptais rəkis elat.

^{††30} Məto Farisi mın ne iəgətun mın rəha Lou, ilat kəməsotegəhanən məmə Jon otol bəptais elat, kən in-əh kəmotərakin suatip rəha Uhgın e nəmegəhən rəhalat.[‡]

³¹ Kən İesu təmatəghat mın məmə, "Kən io ekən nolən rəha netəmim roiu, məmə tahmen e naka? Kən rəhalat nətəliğən naka? ³² İlat kotahmen-pən əm e nisualkələh itəm nat kit tikə otol nıkilat tagien. Kən koatəpələh e suatip katol maket ikin, kən motagət əfəməh motaun-in ilat mın neen məmə, 'İtimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən lan, məto itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiua rəha nımısən, məto nəsotasəkən kitat mın itimat.'

³³ "İatən mın-nulan məto-inu nian Jon Bəptais təmuwa, matətuakəm məsunən nagwənən nian tətət o nəfakən, məsənımən wain. Kən itəmat nakoatən məmə, 'Suah əh, narmin rat kit tətətiğ lan.' ³⁴ Məto io, Nəti Etəmim, emuwa mətagwən matənım wain, kən itəmat nakoatən məmə, 'İOtəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha nıpısən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takis, ne netəmim itəm nol təfagə!' ^{††35} Nenatığən rəha Uhgın ne nalpəkəuən rəhan in tətətiğ məmə itımlau Jon ekioal nat itəm in tolkeike. Kən nəmegəhən rəha netəmim itəm kotahatətə lan, tətətiğ məmə inu nıpahrienən."

Pətan rat kit təmau nelki İesu e senta

³⁶ Kən Farisi kit, nərgın u Saimon, in təmətapəh o İesu məmə otuwın magwən e rəhan nımə. Kən İesu təmuwın latuənu, muwın e nıpəğnoa nımə rəha Farisi un matəpələh məmə otəgwən. [‡]

³⁷ Kən pətan kit e taon əh in iol təfagə rat, təməto məmə İesu tətətiğwən əpəh imə Farisi ikin. Kən in təmos senta kit muwa itəm nəmtın tiəkis. Senta u tətətiğ e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtın tiəkis, katən məmə alapasta. ^{††38} Kən in təmuwa iuəhkır o İesu mətul e nıkalı nelkin mətasək, nahui nəmtın tətəuon mətəhl-

[†] 7:27 Mal 3:1 ^{††} 7:29 Luk 3:12 [‡] 7:30 Mat 21:32 ^{††} 7:34 Luk 15:2 ^{††} Nian mın neen, netəm İsrəl koatətəu-pən nolən rəha netəm Kris ne netəm Rom nian kotəgwən. Məto tətət rəhalat in ləhau ləhau, kən netəmim kotəpıl e nıkalılat motol nelmilat tətətu-pər rəhalat kaugə, kənu nelmilat matip tos nagwənən moatun. Kən nelkilat tətəməhl-iarəp kətehm wir əm. İnəh İesu təmol mihin nian pətan əh təmuwa maikuas e nelkin. Əplan narmin e Mat 26. ^{†††} 7:37 Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3

pən e nelki İesu mınol nelkin tınəpılıt. Kən təmafəl nahui nəmtın e nelki İesu e noanun, kən mətoafəl nelki İesu mətos-ıpən nısiailən kəm in, ^{‡‡} kən mol-pən senta e nelkin.

³⁹ Kən Farisi u təməhm nat əh, kən tatən atip e nıkin məmə, "Okəmə suah əh in ien pahrien, kən okol in tətətiğ əm nolən rəha pətan əh itəm tatek nelkin, məmə in iol təfagə rat."

⁴⁰ Kən İesu təməh-ıpən kəm in məmə, "Saimon, iakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik."

Kən Saimon təməh məmə, "İəgətun, ən-tu kəm io."

⁴¹ Kən İesu təməh məmə, "Suah kəiu, rəhalau məni təsahmenən, kən iərəməərə kit təmos-ıpən məni neen kəm ilau, kən o nian kit ilau okualpın rəhan məni. Kit təmos faif-hanrit tenarius, kən kit tos fıfti tenarius.

^{§42} Nian ilau kənuəruru nos-ıpənən nıtain, kən iərəməərə təməh məmə, 'Uapəs əm nalpınən məni itəm nəmioas.' Kən suah mil u in pəhrüən lan otolkeike pik iərəməərə?"

⁴³ Kən Saimon in təməh məmə, "Nıkkı tət məmə etəm u itəm in təmos məni tətət, kən iərəməərə təmasəkıtun pik, in otolkeike pik iərəməərə." Kən İesu təməh məmə, "Nəməh pahrien."

⁴⁴ Kən İesu təməirair məplan pətan u, kən mən-ıpən kəm Saimon məmə, "Saimon, natehm pətan u, o kəp? E nian emuwa imam ikin, ik nəməsos-ıpəmən nəhau kit o naikuasən e nelkək, məto pətan u, in təmau nelkək e nahui nəmtın məfəl e noanun.

⁴⁵ Nian emuwa, kən Saimon, ik nəməsolən nəmtətin kit itəm tətətiğ məmə nakolkeike io. Məto pətan u, tətətiğ nelkək tətətiğ əm nulan, kən nolən rəhan tətətiğ məmə in tolkeike pik io.

⁴⁶ Saimon, ik nəməsauən rəhk-kapə e oel məsin ne, məto pətan u, in təmau nelkək e senta itəm nat kit nəmtın tiəkis.

⁴⁷ Kən tol nəhlan iatən kəm ik məmə, enafəl rafin rəkis rəhan təfagə rat mın itəm tətət tətət, kən tol nəhlan, nolən mın əh itəm tətət, tətətiğ məmə tolkeike pik io. Məto nian iatos-irəkis təfagə rəha etəmim noan məsin, kən kəsi, rəhan nolkeikən in natiəkəku ron io."

⁴⁸ Kən İesu təməh-ıpən kəm pətan u məmə, "Reham təfagə rat mın, io enafəl rəkis."

⁴⁹ Kən netəmim neen mın itəm kəmotətiğwən ilat mın, koatən kəm ilat mın məmə, "Etəmim naka əh itəm tatən məmə tətət-irəkis təfagə rəha etəmim?"

⁵⁰ Məto İesu təməh-ıpən kəm pətan u məmə, "Uhgın təmosmegəh ik məto-inu nəməhatətə lak. Kən uwın, pəs nəməlinuən rəha Uhgın tətətiğ ron ik." ^{§†}

Nıpitan itəm kəmotasıtı e İesu

8 Uarisig e natımnat mın əh, İesu in taliwək matuwın e taon mın neen ne latuənu mın neen. In tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kən mətamnus-iarəp nəmunusən tətər rəha nərəməərən rəha Uhgın. Kən e nian

^{‡‡‡} Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, pətan əh təmek nelki İesu e nohlin. Inu nəmtətin məmə in tətət-ı-in pik İesu, kən nıkin tagien o natımnat itəm İesu təmol kəm in. [§] Roiu, faif-hanrit tenarius tahmen e faif-hanrit-təosan vatu, kən fıfti tenarius tahmen e fıfti-təosan vatu. ^{§†} 7:50 Luk 8:48; 18:42

əh, tuelef aposol min rəhan kəmoatətəu-pən. ² Kən nīpitan neen min kəmoatuarisig-in Iesu, inu aupən ikin ilat kəmoatimīs, o kəmoatos narmin rat min tətətig elat, mətə Iesu in təməhg-iarəp narmin rat min kən təmol-wir rəhalat nimīsən. Nərgi nīpitan min u Meri u katən məmə Maktala itəm Iesu təməhg-iarəp narmin rat sepīn lan; ¹³ ne Joana pətaguihl rəha Jusa itəm in tətərəmərə e nimə rəha Kig Herot Antipas; ne Susana; ne nīpitan tepət min. Nīpitan min u koatos-ipən rəhalat mənī o nos-nəmtinən natimnat o nasituən e Iesu ne rəhan min netəm tuelef.

Nimaa nəghatən e nīməptən

(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)

⁴ Nīmanin netəmim tepət kəmotīsī-pən e taon min tepət motuwa o Iesu. Nian kəmotuwa motətul kitəlau lan, kən təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat. In təmən məmə, ⁵ "Suah kit, etəm rəha nəfəən nīkuti wit, təmuwin matəra kin nīkuti wit tātīsas əpəh e nasumən. Kən neen kəmotīsas e suatīp, kən uarisig netəmim kotuwa kaliwək lan, kən mənīg min kotuwa motun rəkis ilat. ⁶ Kən nīkutin neen kotīsas-pən e nīsīp noan məsīn itəm kəpiel ləhau lan. Nian koatəwiə, kən motauke mətə-inu nəhau tikə ləhau lan. ⁷ Kən nīkutin neen kotīsas-pən e nīki nolkosik. Uarisig, nolkosik ne wit kuəwiə kələh, kən nolkosik tatu-atu-pən lan mətəarus-pən kotimīs. ⁸ Kən nīkutin neen min kəmotīsas-pən e nəptən wir motəwiə motoe-in noalat tepət tepət tahmen e wan-hanrit."

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u, kən təmagət, mən kəm ilat məmə, "Etəm matəlgin tatīg, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mītun nəghatən min u."

⁹ Kən netəmim rəha Iesu kəmotətəpəh ron məmə, "Uhapik-pa nimaa nəghatən u kəm itimat." ¹⁰ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat, Uhgīn tīnerəh rəkis e rəhatəmat suatīp məmə itəmat onəkotītun nəghatən rəha nərəmərəən rəha Uhgīn itəm tətəhluaig. Mətə netəmim neen, ilat koatos əm e nuəhən nīmaa nəghatən min, məmə ilat okoatehm, mətə kotəruu, kən ilat okoatəto, mətə okol kəsotītunən." ††

¹¹ Kən Iesu in təmatəghat məmə, "Nīpətī nimaa nəghatən u tol min-nulan. Nīkuti wit, inu nəghatən rəha Uhgīn. ¹² Nīkutin min itəm koatīsas e suatīp, inu tahmen-pən e netəmim itəm kotətəto nəghatən rəha Uhgīn, kən Setan tatos-irəkis nəghatən rəha Uhgīn e rəhalat nətəligən məmə okəsotənən nīpahrienən lan, kən Uhgīn otəsosmegəhən ilat. ¹³ Kən nīkutin min itəm koatīsas-pən e nīsīp noan məsīn kəpiel əh ləhau ikin, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatətəto nəghatən rəha Uhgīn, kən nīkilat tətəgien ron. Mətə nokilat təseiuaiuən isəu, kən koatahatətə e nian əkuəkīr əm. Mətə nian nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhalat, kən koatəme e rəhalat nahatətəən. ¹⁴ Kən nīkutin min itəm koatīsas-pən e nīki nolkosik, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatətəto nəghatən rəha Uhgīn, mətə natimnat tepət tətətu-atu-pən e nəmegəhən rəhalat, inəh koatətəlig-in pik natimnat

† 8:2 Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49 †† 8:10 Aes 6:9

rəha nəmegəhən rəhalat, o ilat kotalkeike nautə tepət, o kotalkeike məmə okotətəto təwir e rəhalat nəmegəhən. Kən nəmegəhən rəhalat təsəe-inən nat təwir kit e nəghatən rəha Uhgīn. ¹⁵ Mətə nīkutin itəm tātīsas-pən e nīməptən təwir, inu tahmen e netəmim itəm koatətəto nəghatən rəha Uhgīn, kən nīkilat tətəuətīp kən məwir, kən ilat kotaskəlīm nəghatən rəha Uhgīn tətətig tiəkis e nīkilat. Kən ilat kotalkut matuwin matuwin, kən motoe-in nəmegəhən təwir."

Ol wək e nat itəm nakatos

(Mak 4:21-25)

¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Pah tətəsīepən e lait kən mətaii-pən e pesīn, o tətəhtu-pən e nīpəg pet? !Kəp! Kəsələn mihin. Nian nakotasīepən e lait, kən motətu-pər e tepīl məmə netəmim okotehm nat lan. ¹⁷ Kən e nolən kitīəh min əm, okəmə suah kit tətəhluaig-in nat kit, mətə Uhgīn otol əp in, kən okəmə suah kit tatos nəghatən anion kit, mətə Uhgīn otən-iarəp. ¹⁸ Nəghatən u itəm nakoatətəto, otətəlig-in wir. Etəm itəm tīnitun rəkis nīpətī nəghatən rəhak, in tītun nosən təhmīn min. Mətə etəm itəm təsītunən, in otəmkarəpən e nat itəm nīkin tətəht məmə tatos." ††

Mama rəha Iesu ne pian min

(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian min kəmotuwa məmə okotehm, mətə okol kəsotuwinən iuəhkīr motehm mətə-inu nīmanin netəmim tepət koatətəloisig-in. ²⁰ Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, "Mama rəham ne piam min ilat əpəh ihluə koatətul, kən kotalkeike məmə okotehm ik."

²¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Netəmim rafin itəm koatətəto nəghatən rəha Uhgīn kən moatətəu-pən, ilat un rəhak netəmim min, rəhak mama ne piak min."

Iesu təmən-iəhau nīmətag asol e Lek Kalili

(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Nian kit Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin e pot kit, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Pəs kotuwin əpəh entənīpən-pən e lek u." Kən kəmotiuw nīuwən motiet. ²³ Nian pot tīnətaiu, kən Iesu təmuwin mapīl. Kən nīmətag asol kit təmeiuaiu-pa e lek u, kən nəhau təmuwin e nīpəgnoa pot, iuəhkīr əm pot tətəmnīm. ²⁴ Kən kəmotəhgaiir e Iesu kən motəmə, "Ei, Etəm-iasol! Etəm-iasol! Aiir-ta, okotimīs roiu!"

Kən Iesu təmāiir məghat mən-iəhau nīmətag ne peau-peau asol min məmə, "Nahmen, uameg-ta!" Kən nīmətag təmura hl nelmin, kən tīnəməlīnu tīnəməlīnu.

²⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Təhro? Rəhatəmat hiə nahatətəən?"

Mətə ilat kīnoatəgin, kən narmīlat tīnatiwig min, kən mīnoatən-ipən kəm ilat min məmə, "Ei! Etəmim naka u? Nat əpnāpīn nīmətag ne nəhau, mətə katuətəlig-in rəhan nəghatən matioal."

‡ 8:16 Mat 5:15; Luk 11:33 †† 8:17 Mat 10:26; Luk 12:2 †† 8:18 Mat 25:29; Luk 19:26

Iesu tēmähg-iarəp narmin rat min e suah kit

(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Kən ilat kəmotuwa kiet-arəpa rəha netəm Kerasa ikin, inəh entənipən-pən e lek u, kən kəmotuwar əpəh ipar. ²⁷ Nian Iesu təmuwar, kən əmun etəmim kit əh-ikin təmuwa mehm. Suah un, narmin rat min kotatig lan, kən nuwəh məsin in təməsuwin-inən napən, kən in təsapilən imə, məto in tətatig əm əh e nipəg kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. ²⁸ Aupən ikin, nian tepət, narmin rat əh tatol in tətalməl pik, kən netəmim koatəlis nelkin ne nelmin e sen məmə otaskəlim tiəkis moatehm məmə otəsərəkən-rəkinən natimnat. Məto e nian rafin tateatip-eatip sen min əh, kən narmin rat tatakəike kəm in məmə otiet magim muwin əpəh ikin taruən-aruən ikin.

Kən nian ialməl u təmehm Iesu, təmearig əfəməh, muwa morin-pən e nelki Iesu, kən mətagət məmə, "Iesu, Nəti Uhgın İlis Agın! ?Nakəmə onakahro io? !Awi, iatətapəh ron ik məmə onəsələn nalpinən asol kit kəm io!" Narmin rat u təmən nəhlan məto-inu Iesu tənən rəkis məmə in otiet magim e suah u.

³⁰ Kən Iesu tətətapəh məmə, "Nərgəm pah?" Kən in təmən məmə, "Nimanin Tepət." Təmən nəhlan məto-inu narmin rat tepət kəmotatig lan. ³¹ Kən narmin rat min kəmotətapəh əskasik o Iesu məmə, "Onəsahl-ipənən itimat e nipəg itəm namnun tikə tapinər, u imə nalpinən."

³² Kən ikin əh e nikali nitot, pikəs min tepət kotagwən motan əh-ikin. Kən narmin rat min kəmotasək moatən-ipən kəm Iesu məmə, "Awi, egəhan-in itimat ekotuwin e pikəs min əh." Kən Iesu təmegəhan-in ilat kotuwin. ³³ Kən narmin rat min u kəmotiet e suah un motuwin e pikəs min, kən pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteuiəu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motamnim.

³⁴ Nian netəm kotagwən pikəs min kəmotehm nat u, kəmotiet motagim motuwin moatən-iarəp namnusən rəha natimnat min u e taon rəhalat ne ikin min rafin titəlau lan. ³⁵ Kən netəmim kəmotiet e taon moatuwin məmə okotehm natimnat min əh. Kən kəmotuwa motehm Iesu, kən motehm min suah un itəm narmin rat min kəmotiet rəkis lan, in tatəpələh iuəhkir e nelki Iesu, tənəsalməlan, kən minuwin-in rəkis rəhan napən. Kən netəmim rəha taon koatəgin.

³⁶ Kən netəmim itəm kəmotehm ətuatip nat u e niganəmtilat, ilat kotamnus tatuwin kəm netəmim neen min moatən-iarəp məmə Iesu təmahro nulan mol-wir suah əh, itəm aupən ikin narmin rat min kəmotatig lan. ³⁷ Kən netəmim rafin u kotatig iuəhkir ikin Kerasa, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otiet iməlat ikin, məto-inu ilat kinoatəgin pik. Kən əmun in təmuwin e pot məmə okotasuə moatuwin entənipən-pən ikin.

³⁸ Məto suah u itəm narmin rat min kəmotiet lan, in tətətapəh o Iesu məmə, "Awi, pəs ekimnə kitat!" Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, ³⁹ "Itəlig matuwin imam ikin, muwin mən-iarəp natimnat min itəm Uhgın təmöl kəm ik." Kən suah u təmuwin ikin min rafin e

taon iman ikin matən-iarəp natimnat min rafin itəm Iesu təmöl kəm in.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis

(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Nian Iesu təmitəlig-pa min e entənipən-pa lan e lek u, netəmim nikilat təmagien məmə kinotehm min Iesu, məto-inu ilat kəmoatəsahgin. ⁴¹ Kən etəmim kit təmuwa mehm, nərgin u Jaeras, itəm in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən. Təmuwa meuiəu misin nulin e nisaiiən, matəkəike e nətapəhən kəm Iesu məmə in otuwin əpəh iman ikin, ⁴² məto-inu rəhan pətan əkəku tatimis pik rəhan nahməən tepət, kən otəsuwəhən timis. In noan kitəh əm, rəhan nup tuelef.

Kən Iesu təmaliwək matuwin o pətan əkəku əh, kən nimanin netəmim tepət kəmotuwa kitəlau lan katiləspikən-ləs-pikən. ⁴³ Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nimisən rəhalat nipitan nian rafin əm minos nup tuelef, kən təmuwin o netəmim tepət itəm koatol mərisin, məto okol kit təsol-wirən. ⁴⁴ Kən pətan əh təmisi-pən e məntaa Iesu ikin, kən meə-pən mek nipəgnəmti niməhan rəha Iesu, kən əmun roiu agin-əh min əm, rəhan nimisən təmöl namnun. ⁴⁵ Kən Iesu tən məmə, "Ei, pah təkək io?"

Kən nian ilat rafin kəmotən məmə kəp, kən Pita təmə, "Etəm-iasol, nimanin netəmim tepət koatiləspikən-ləs-pikən ik!"

⁴⁶ Məto Iesu tən məmə, "Kəp. Ekitun məmə suah kit təkək io məto-inu eməto məmə nəsanənən təmiet lak."

⁴⁷ Kən e nian pətan əh tinitun məmə okol in təsəhlu-aigən, in təmuwa mətəsiəp-asiəp pik, kən misin nulin matos-ipən nisaiiən kəm Iesu. Kən e niganəmti netəmim rafin, tatən-iarəp kəm Iesu məmə təkək in o naka, kən matən-iarəp min məmə e nian təkək in, kən roiu agin-əh min əm, rəhan nimisən təmöl namnun.

⁴⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Nətik pətan, rəham nahatətəən lak təmöl-wir ik. Kən atuwin, pəs nəməlinuən rəha Uhgın tətatig ron ik." ⁴⁹ Nian Iesu təmatəghat əh, kən etəmim kit təmisi-pən imə Jaeras ikin met-arəpa, kən mən kəm Jaeras məmə, "Nətim pətan əkəku tinimis rəkis. Əsəlikiamtəən iəgəgun."

⁵⁰ Məto nian Iesu təməto nəghatən əh, in təmən-ipən kəm Jaeras məmə, "Əsəginən. Ahatətə əm lak, kən pətan əkəku rəham, in otəwir min." ⁵¹ E nian Iesu təmuwa met-arəpa e nimə rəha suah əh, kən təmit-irəkis əm Pita, ne Jon, ne Jemes, ne mama ne tata rəha pətan əkəku itəm in təmimis, məmə ilat əm okotuwin imə. ⁵² Netəmim rafin koatasək əfəməh moatəun-əun o pətan əkəku əh, məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Əsotasəkən. Pətan əkəku u in təsimisən. In tətəpəl əm."

⁵³ Kən ilat kotalah-əsan lan məto-inu ilat kotitun məmə pətan əkəku əh tinimis rəkis. ⁵⁴ Məto Iesu təmeə-pən miləs nelmi pətan un kən maun-in məmə, "Pətan əkəku, ətul." ⁵⁵ Kən əmun pətan əkəku apon

təmamegəh min mətul. Kən Iesu təməh-ipən kəm ilat məmə, “Otos-ipən nat kit tun.”⁵⁶ Kən rəhan mama ne tata, narmilau təmiwig pik, məto Iesu tən-ipən kəm ilau məmə, “Onəkəsuan-iarəpən natimnat min u kəm suah kit.”

Iesu təmah-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotən-iarəp nərəməreən rəha Uhgın
(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

9 Kən Iesu təmuəfimin rəhan netəm tuelef kotuwa kitəh, kən təmos-ipən nəsanənən kəm ilat kən mategəhan-in rəhan nepətən o nərəməreən kəm ilat məmə ilat kotitun nəhg-iarəpən narmın rat min, kən məmə ilat okotol-wir nımısən min.² Kən Iesu təmah-ipən ilat məmə okotən-iarəp nərəməreən rəha Uhgın, kən məmə okotol-wir netəmim itəm koatimis.

³ Kən in təməh-ipən kəm ilat məmə, “Nian onəkotuwın, məsotosən natimnat neen rəha naliwəkən rəhatəmat, natimnat itəm kotahmen-pən e kasikin, o kətim, o nagwənən, o mənı, kən məsotosən napən kəiu.⁴ Kən e nian itəmat nakotuwın e latuənu kit motatig e nımə kit, nımə u inun onəkotatig əm lan mətoarus-pən nian itəmat onəkotiet lan.⁵ Kən ikin pəhruən onəkotuwın ikin, okəmə netəmim nıkilat təsagienən məmə nakotuwa motatig itəmat min ilat, kən otəhapispis rəkis nımoulul e nelkitəmat motiet. Inu nəmtətin kit tatəgətun məmə nakotapəs ilat, kən niki Uhgın tərət olat.”[†]

⁶ Kən ilat kəmotiet motaliwək motuwın latuənu min moatamnus-iarəp nammusən təwir, kən ikin min rafin koatuwin ikin, moatəfak o netəmim tepət, kən kotəmegəh.

⁷ Kən Kig Herot Antipas u in iərəməre e nıtən Kalili, in təməto nammusən rəha natimnat min u itəm Iesu tatol ilat. Kən təmətəlig-in muwin minəruru əfəməh məto-inu netəmim neen kotən məmə Jon Baptais tınəmegəh min,^{††} kən netəmim neen min kəmotən məmə Elaija tınuwa min, kən netəmim neen kəmotən məmə in ien kit rəha Uhgın aupən ikin itəm təməmegəh min.⁹ Kən Herot Antipas təməh məmə, “Jon u, io enəmoatip rəkis rəhn-kapə. ?Məto etəmim pah u iatəto rəhan nammusən?” Kən in təmategəs-in Iesu məmə otəplan.[‡]

Iesu təmagwən netəmim faif-taosan

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)

¹⁰ Kən aposol min rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron, kən motən-ipən kəm in natimnat rafin itəm kəmotol. Kən in təmit ilat motiet rəkis e netəmim, motuwın əpəh e taon pisin kit min, nərgin u Petsaeta.¹¹ Məto e nian netəmim kəmotəto nammusən məmə Iesu tınuwa, kən kəmotuwa motuarisig-in ilat. Kən Iesu nikin təmagien əm nian in təməhm ilat, kən in tatəgətun ilat e nərəməreən rəha Uhgın, kən matol-wir netəm koatimis kotəmegəh min.

¹² Kən ehnaipən iuəhkir o napinəpən, netəm tuelef rəha Iesu kəmotuwa ron, moatən məmə, “Iərəməre. Ah-ipən netəmim rafin koatuwin əpəh e latuənu min məmə okotegəs-in ikin təwir kit rəha napılən kən motegəs-in nagwənən itəm okotun məto-inu, ikin-u koatan ikin roiu, in liminan.”

¹³ Məto in təməh-ipən kəm ilat məmə, “Kəp, itəmat əm. Onəkotagwən netəm min əh.” Kən ilat kotən məmə, “İtimat ekoatos əm pıret faif ne nəm kəiu. ?Təhro? ?Nakolkeike məmə ekotuwın motos-nəmtin nagwənən kit min nigı nımanin netəmim min əh rafin?”¹⁴ Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəmim tepət tepət itəm kəmotuwa ikin əh, okəmə kafin nəman əm, kən ilat rafin faif-taosan.

Məto Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Otuwin motor ilat fite fite motən məmə okotəpələh.”¹⁵ Kən rəhan min netəmim kəmotor ilat mihin nəhlan, kən netəmim rafin kəmotəpələh.

¹⁶ Kən Iesu təmos pıret əh faif ne nəm kəiu, masipər e neai, kən matəfak kəm Uhgın o nagwənən, kən məmkas matos-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotos-ipən kəm netəmim.¹⁷ Kən netəmim rafin kəmotagwən motuwın nərpilat tasis. Kəmotapəs nımısi nagwənən, kən netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wir.

Pita təməh məmə Iesu in Kristo

(Mat 16:13-20; Mak 8:27—9:1)

¹⁸ Kən nian kit, Iesu ne rəhan min əm kotatig, kən Iesu tatəghat kəm Uhgın e nəfakən. Kən in təmətəpəh olat məmə, “?Netəmim koatəghat-in io məmə io pah?”

¹⁹ Məto kotən məmə, “Neen koatən məmə ik Jon Baptais. Kən neen koatən məmə ik ien Elaija. Kən neen koatən məmə ik ien kit rəha Uhgın aupən ikin itəm tınəmegəh min.”^{††20} Kən Iesu təmətəpəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən Pita təməh məmə, “İk Kristo itəm Uhgın təməh məmə otəhl-ıpa.”[‡]

²¹ Məto Iesu təməh-ıəhau əskasik ilat məmə okəsotən-iarəpən nəghatən min əh kəm netəmim.²² Kən in təmatig mən min kəm rəhan min netəmim məmə, “Nat kit itəm otəkəike muwa mol nıpahrienən lan, məmə io, Nəti Etəmim, oekəto nəhməən e natimnat tepət. Kən netəm-iasol min rəha noanol rəha İsrəl, ne pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ilat okotəuhlin məntaalat kəm io, kən motəhamnu io, kən ekımis. Məto nian itəm tatol kisil lan, Uhgın otol ekəmegəh min e nımısən.”^{‡‡}

²³ Kən Iesu təməh-ıəhau kəm rəhan netəmim məmə, “Etəm u tolkeike məmə otuwa muarisig-in io, in otəkəike maluin atip in, kən e nian rafin in otəkəike mıləs rəhan nig kəməluau muarisig-in io,^{‡‡24} məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u, kən otakıəh e rəhan nəmegəhən lılin. Məto etəmim itəm otımis o nərgək, kən in otos nəmegəhən lılin.^{§25} ?Okəmə suah kit tatos

† 9:5 Luk 10:4-11 †† 9:7 Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 ‡ 9:9 Luk 23:8

†† 9:19 Luk 9:7-8 ‡‡ 9:20 Jon 6:68-69 ‡‡‡ 9:22 Luk 9:44; 18:32-33 ‡‡‡ 9:23 Mat 10:38; Luk 14:27

rafin natimnat rəha nətueintən u, kən otimis ron, in otilas nat wir naka? ²⁶ Okəmə nətaulis-in io mətaulis-in min rəhak nəghatən, kən Nəti Etənim in otulis-in min ik e nian itəm in otatuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ne nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəha Tata rəhan ne nagelo min itəm kotasim. ²⁷ Məto iatən nīpahrienən kəm itəmat məmə, itəmat neen itəm nəkoatətul ikin-u, uarisig nəpan-otimis məto nakotaupən motehm nərəmərən rəha Uhgīn.”

Iesu ne Moses ne Elaija

(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ Uarisig e nəghatən əh rəha Iesu, kən iuəhkir nian eit tīnuwa minuwīn rəkis, kən Iesu təmit Pita, ne Jon, ne Jemes kəmotuwīn əpəh ilis e nitot məmə okotəghat kəm Uhgīn e nəfakən. ²⁹ Kən e nian in təmatəfak, kən rəhn-kapə tīnuwa minol pisin, kən napən rəhan təmuwa məruən matipit-īpit. ³⁰ Kən əmun Moses ne Elaija kəmuət-ərəpa muətul mətəhaləghat iləhal Iesu, ³¹ kən nəhag-əhagən asol kit təmasiə mītəlau elau, kən katəhaləghat-in nīmīsən rəha Iesu əpəh Jerusalem itəm otol nəghatən rəha ien min rəha Uhgīn otuwa mol nīpahrienən lan. †† ‡

³² Məto Pita ne təs mil, napilən tinos rəkis iləhal, kən kəməhaləpīl məsin. Məto nian kəməhalaiir, kəməhalehm nəhag-əhagən asol tītəlau e Iesu, kən kəməhalehm Moses ne Elaija katuətul iləhal Iesu. ††³³ Kən nian suah mil kinətuagim minatian isəu o Iesu, kən Pita təmən-īpən kəm Iesu məmə, “Iərəmərə, təwir məmə itiməhal etəhalatig ukīn-u. Pəs ekəhaliləkin ma-keen kisil, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.” Məto in təmatəghat ənnapin əm, təsitunən məmə nəghatən naka in tatən. ³⁴ Kən e nian in təmatəghat əh, nimal napuə təmuwa malpin ilat, kən nian napuə təməfətain iləhal, kəməhaləgin kəməhaləgin. ³⁵ Kən ilat kəmotəto nəwia suah kit təmisi-pən e nimal napuə, tatən məmə, “Inu nətik itəm io emitəpun. !Əhalətəlig-in wir!” ††

³⁶ Nian kinotəto rəkis nəwia Uhgīn təməghat un, kən Pita ne Jon ne Jemes kəməhaləplan əm Iesu. Kən e nian min əh, kəsəhalənən natimnat min əh kəm suah kit min, kəsəhaləghat-inən natimnat min u itəm kəməhaləplan.

Iesu təməhl-iarəp narmin rat e suakəku kit

(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)

³⁷ Kən kəmən lawig in, nian Iesu ne rəhan etənim miləhal kəmotisi-pər ilis e nitot moteiuaiu-pa, kən motehm netənim tepət kəmotuwa ron. ³⁸ Kən netəm min əh kit təmaun-in əfəməh Iesu məmə, “Iakolkeike məmə nakuwa masitu e rəhak suakəku iərman, məto-inu in noanahli iouen kitiəh əm. ³⁹ Nian tepət, narmin rat kit tatuwa lan, kən mol in tətəgət pik, kən mol

nīpətīn tətasiəp-asiəp matol matol, nahui noan ruən min kotiet, kotahmen əm e sop. Narmin rat əh tatərakīn pik in, kən mətaskəlīm in, iuəhkir təsapəsən in. ⁴⁰ Kən io emətəpəh o rəham min netənim məmə okotəhg-iarəp narmin rat u, məto okol kəsotəhg-iarəpən.”

⁴¹ Kən Iesu in təmən-īpən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne, rəhatəmat nahatətəən tikə. Kən rəhatəmat nətəligən təsətuatipən. Enərou-in itəmat. ?Oekatig kitat min itəmat nian kuwəh? It nətim muwa ukīn-u.”

⁴² Kən nian suakəku u təmatuwa əh o Iesu, kən narmin rat təməhtigəpis tiet morin-pən e nisip, mol nīpətīn tətasiəp-asiəp. Məto Iesu təməghat əskasik kəm narmin rat un, kən məhg-iarəp narmin rat tiet, kən mol suakəku təwir. Kən təmos-īpən suakəku tītəlig-pən mehm rəhan tata.

⁴³ Kən ilat rəfin, narmilat təmiwig o nəsanənən asol rəha Uhgīn. Məto nian netənim narmilat təmiwig o natimnat rəfin itəm Iesu təmol ilat, kən in təmən-īpən kəm rəhan min netənim məmə, ⁴⁴ “Otos nəghatən u tatite mamnim e nikitəmat kən məsotaluinən. Io Nəti Etənim, suah kit oteghən-in-pən io e nelmi tikimīr min rəhak.” †††⁴⁵ Məto rəhan min netənim kəsotitunən nīpətī nəghatən u məto-inu Uhgīn təməhluaig-in nīpətī nəghatən u məmə ilat okəsotitunən, kən ilat kinotaulis-in nətəpəh-inən nīpətī nəghatən u o Iesu. †††

?Pah in iahgin etəm keike?

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

⁴⁶ Kən netənim rəha Iesu koatol nīkilat min məmə pah in iahgin etəm-iasol, etəm keike taprəkis-in ilat.

⁴⁷ Məto Iesu təmitun rəhalat nətəligən min, kən in təmos suakəku kit mit muwa tətul e nīkalin, ⁴⁸ kən tən-īpən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit, nīkin tagien məmə otos suakəku kit mehm wir, kən in tatol min-nəhlan e nərgək, kən in tahmen-pən əm məmə in tatos io, matehm wir io. Kən etəm tatos io e nīkin agien, in tatos Uhgīn itəm təməhl-īpa io. Inu nīpahrienən məto-inu etəm tatos-īəhau in ləhau agin, in otuwa in etəm-iasol, etəm keike.” ††

⁴⁹ Kən Jon təmən məmə, “Iərəmərə. Itimat emotehm suah kit tatəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən emotən-īəhau məmə otəsol wəkən məto-inu sənəmə in rəhatat kit etənim.” ⁵⁰ Məto Iesu təmən-īpən kəm in məmə, “Əsən-īəhauən in məto-inu, okəmə suah kit təsolən tikimīr itəmat min, kən in iolitəmat.” †††

Netəm Sameria neen nīkilat təməsagienən o Iesu

⁵¹ Kən tīnuwa iuəhkir o nian itəm Uhgīn otos Iesu lan muwīn əpəh e nego e neai, kən Iesu təmən-īpən atip kəm in məmə otəkəike muwīn Jerusalem, kən nat kit tikə məmə otahtosig-in. ⁵² Kən in təməhl-īpən netənim neen kotos rəhan nəghatən motaupən-in motuwīn əpəh latuənu kit Sameria məmə okotol əpen-əpenə rəhan. ⁵³ Məto netəm əh-īkin əh, kəsotolkeikeən

§ 9:24 Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25 † 9:26 Mat 10:33; Luk 12:9 †† Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “kən katəhaləghat-in nian in otiet magim əpəh Jerusalem.” † 9:31 Luk 9:22 †† 9:32 2 Pita 1:16-18 †† 9:35 Luk 3:22

††† 9:44 Luk 9:22 ††† 9:45 Luk 18:34 § 9:46 Luk 22:24 †† 9:48 Mat 10:40 ††† 9:50 Mat 12:30; Luk 11:23

məmә in otuwın matig iməlat ikin mətō-inu, ilat kotitun wir məmә tatuwin Jerusalem. ⁵⁴ Kən nian rəhan etəmim mil, Jemes ne Jon, ilau kəmuehm natimnat min əh, kən kəmuən məmә, “?Iəramərə, nakolkeike məmә ekuun-in nigəm tisi-pən əpəh ilis e nego e neai meiuaiu muwa mus ilat?” † ††⁵⁵ Məto Iesu təmeirair məhai ilau. ⁵⁶ Kən kəmotuwın min latuənu pisin kit min.

Netəmim neen kəmoatən məmә okotuarisig-in Iesu
(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Kən e nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək moatuwin e suatip, kən suah kit təmən-ipən kəm in məmә, “Io ekuarisig-in ik, ikin pəhrüən onəkuwin ikin.”

⁵⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmә, “Kuri iarupin min, rəhalat nıpəg tatig məmә okotapil ikin. Kən mənig min, nimaalat tatig məmә okotapil ikin. Məto io Nəti Etəmim, nimə rəhak tıkə o napılən.”

⁵⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah kit min məmә, “Wa, kilau min ik, muwa ik rəhak etəmim.” Məto suah un tən-ipən məmә, “Iəramərə, awi. Egəhan-in io ekuwin pitən mitənim rəhak tata.” ⁶⁰ Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmә, “Kəp, apəs-pən. Pəs netəm kınotimis rəkis e nıkilat, koatitənəm atip ilat min. Məto ik, uwin mən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgın.”

⁶¹ Kən kit min tatən məmә, “Iəramərə, ekətəu-pən ik muwa io etəmim rəham, mətō awi, əpəs pitən ekıtəlig-pən min imak ikin mauiatipin rəhak min netəmim.” ‡

⁶² Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmә, “Okəmә suah kit tətəoun matol wək rəha Uhgın, mətō rəhan nətəligən tatuwin o nat pisin pisin min neen, kən suah u təsahmen-pənən məmә Uhgın otərəmərə lan.”

Iesu təmahl-ipən rəhan netəmim sepinte-tu kotamnus-iarəp namnusən təwir

10 Uarisig e natimnat min əh, Iəramərə təmitəpun rəkis sepinte-tu netəmim neen min rəhan, kən təmahl-ipən ilat kəiu kəiu kətaupən-in moatuwin e taon min ne ikin min neen min itəm Iesu təpanuarisig muwin ikin. ††

² Kən təmən-ipən kəm ilat məmә, “!Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm kınotimətə, mətō iolwək min noan məsin əm kotəulək-in. Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmә otahl-ipa iolwək min tepət məmә okotuwın kəulək-in nasumən rəhan. ††³ Otuwin, mətō nəkotəkəike motitun məmә io etahl-ipən itəmat məmә nakotuwın təhmen-pən e sip-sip əlkələh min itəm kotaliwək moatuwin ilugin e kuri iarupin min. †††⁴ Kən onəkəsotosən kətim əkəku rəha mənı, ne kətim, ne put, kən əsotamegən e suatip katəghat kəm netəmim. †††

† Naoa oas min neen rəha Oltesteman katilpin nəghatən u məmә, “təhmen e Elaija.” Afın-tu 2 King 1:9-16 †† 9:54 2 King 1:9-16 ‡ 9:61 1 King 19:20 †† 10:1 Mak 6:7 †† 10:2 Mat 9:37-38; Jon 4:35 ††† 10:3 Mat 10:16 ††† 10:4 Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5

⁵ “Nimə naka itəm onəkotuwın ikin, nakotaupən motən-iarəp məmә, ‘!Pəs nəməlinuən otətətig ikin!’ ⁶ Okəmә etəm rəha nəməlinuən əh-ikin, kən rəham nəfakən otuwa mol nıpahrienən, kən nəməlinuən otətətig ron. Məto okəmә etəm tol nəhlan tıkə, kən noa rəham nəfakən otıtəlig-pa min ron ik. ⁷ Kən otatig əm e nimə kitıəh əm, sotapılən e nimə pisin pisin min. Kən nagwənən naka itəm okotəs-ipinə kəm itəmat, otun. Kən nənimən naka okotəs-ipinə, otənim. Məto-inu in tətuatip əm məmә suah kit itəm tatol wək, in tətuatip məmә in otos nətəuən lan. †

⁸ “Nian itəmat nakotuwın taon kit, okəmә nıkilat tətagien etəmat, kən otun nagwənən naka itəm koatos-ipinə kəm itəmat, ††⁹ kən otol-wir netəmim itəm koatimis motatig ikin, kən motən-iarəp kəm ilat məmә, ‘Nərəmərəən rəha Uhgın tatuwa iuəhkır otəmat.’ ¹⁰ Məto okəmә nakotuwın e taon kit, kən netəmim nıkilat təsagienən etəmat, kən otuwın motaliwək e suatip asol min, kən motən məmә, ¹¹ ‘Nı-moulul rəha nisip itəm tətətig e nelkıtimat, ekoatoahapispis rəkis, in nəmtətin tatəgətin məmә nəmotol təsahmenən, kən Uhgın təmapəs itəmat. Məto nəkotəkəike motitun məmә nərəmərəən rəha Uhgın tınatuwa iuəhkır rəkis.’ †††¹² Kən iatən nıpahrienən kəm itəmat məmә, Uhgın otol nalpinən asol kəm ilat taprəkis-in nalpinən rəha taon rat əh Sotom aupən.” ††

¹³ “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pispis tepət e taon mil rəhatəmat! Kən okəmә emol natimnat min əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwın e natimnat rat motuwın moatəpələh e nəmtap e nigəm motəgətin məmә koatəto tərət agın o rəhalat nolən rat min. ¹⁴ Məto e nian əh itəm Uhgın otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpinən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin. ¹⁵ ?Kən itəmat netəm Kapaneam, nıkitəmat təht məmә Uhgın otıləs-ipər itəmat e ikin rəha nisialıən əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgın otıləs-iəhau itəmat nakotuwın ləhau agın, ikin itəmat onəkotaulis ikin.” †††

¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min məmә, “Netəmim itəm koatətəlig-in itəmat, koatətəlig-in io. Kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm itəmat, koatəuhlin məntaalat kəm io, kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm io, koatəuhlin məntaalat kəm suah u itəm təmahl-ipa io.” ††

Netəmim rəha Iesu sepinte-tu kəmoatıtəlig

¹⁷ Kən netəmim min rəha Iesu ilat sepinte-tu kəmotıtəlig-pa min, kən nıkilat tətagien moatən kəm Iesu məmә, “!Iəramərə, nat ənpapın narmin rat min, mətō nian itimat ekotəghat e nərgəm, kən ilat koatol nəwiatimat!” ¹⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә,

‡ 10:7 1 Kor 9:6-14; 1 Tim 5:18 †† 10:8 1 Kor 10:27 ††† 10:11 Wək 13:51; 18:6 †† 10:12 Jen 19:24-25; Mat 10:15; 11:24 ††† 10:15 Mat 11:20-24 †† 10:16 Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23

"Io emehm Setan tãmisi-pãr ilis e neai meiuaiu tahmen-pãn e nipitãn. ^{†19} Otãtãlig-tu. Io enos-ipinã rãkis nãsanãnãn kãm itãmat, inãh itãmat nãkotitun neguãtainãn sinek min ne skopion ^{††} min. Kãn nãsanãnãn itãm iatos-ipinã kãm itãmat, in taprãkis-in nãsanãnãn rãha tikimãr rãhatat, Setan. Kãn okol nat kit tãsarãkinãn itãmat. ²⁰ Inãh nipahrienãn. Mãto nãso-tagienãn mãmã narmãin rat min koatol nãwãiatãmat, mãto otãgienãm mãto-inu Uhgãn tãmãte rãkis nãrgitãmat ãpãh e nego e neai." [‡]

²¹ Kãn e nian ãh, Iesu nãkin tãtagien pik e nãgienãn itãm tãtãsi-pãn e Narmãin Rãha Uhgãn, kãn in tãmãfak mãn mãmã, "Tata Uhgãn, ik Iãrãmãrã rãha natimnat rafin ilis e neai ne lãhau e nãtueintãn. Iatãnwiwi ik mãto-inu nãmãhluaig-in nipãti natimnat min u e nãganãmti netãmim itãm kotenatig motitun wir nat. Kãn nãmol-arãp kãm netãmim itãm kotahmen-pãn ãm e nãsualkãlãh mãmã okotitun wir. Æwãh, Tata, inu nat kit itãm nakolkeike."

²² Kãn Iesu tãmãtãkãike matãghat kãm ilat mãmã, "Rãhak Tata tãmegãhan-in-pã rãkis natimnat rafin e nelmãk. Tata ãm titun Netin. Kãn Nãtin ãm ne netãmim neen, ilat min ãm kotitun Tata. Ilat u netãmim itãm Nãtin tãmãtãpun ilat mãmã in otol-arãp Tata rãhan kãm ilat." ^{††}

²³ Kãn Iesu tãmẽirair mãghat ãm kãm rãhan min netãmim mãmã, "Nãkotatig e nãwirãn pahrien mãto-inu itãmat nãkoatehm e nãganãmtãtãmat natimnat min ãh! ²⁴ Iatãn kãm itãmat mãmã, ãupãn ikãn ien min tepãt, ne kig min tepãt, kãmotolkeike pik mãmã okotehm natimnat min u itãm itãmat nãkoatehm, mãto kãmãsotehmãn. Kãn ilat kãmotolkeike mãmã okotãto natimnat min itãm nãkoatãto, mãto kãmãsotãtoãn." [‡]

Iesu tãmuãh nãmaa nãghatãn e etãm tãwir kit rãha Sameria

²⁵ Kãn e nian ãh, ienatig kit e Lou tãmãtul meiuã ãm e nãtapãhãn kit kãm Iesu mãmã otehm-tu okãmã Iesu in tenatig wir o kãp. In tãmãn mãmã, "?Iãgãtun, oekãhro min-nulan mos nãmegãhãn lilin?" ^{†††26} Kãn Iesu tãmãn-ipãn kãm in mãmã, "?Lou rãha Moses tatãn mãmã nãkã? ?Nian ik nãtafin, kãn nipãtin tatãn nãkã kãm ik?"

²⁷ Kãn suah un tãn-ipãn mãmã, "Onakãkãike molkeike Iãrãmãrã rãham Uhgãn e nãkim rafin, ne nãmegãhãn rafin rãham, ne nãsanãnãn rafin rãham, ne nãtãligãn rafin rãham; ^{†††} kãn molkeike min ik min neen tahmen-pãn ãm mãmã nakatolkeike atip ik." [‡]

²⁸ Kãn Iesu tãn-ipãn kãm in mãmã, "In ãtuatip un. Okãmã nakatol nãhlan, kãn ik onãkos nãmegãhãn lilin." ^{‡†}

† 10:18 Aes 14:12; Nol ãpãn 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nol ãpãn 20:1-3,10†† Skopion in nat kit tahmen e tupã ãkãku kit itãm tãtãkãioah e nãmãptãn. Tatus itãm, kãn titãhmã titãhmã, taprãkis-in milpat o timar. ‡ 10:20 Fil 4:3; Nol ãpãn 3:5†† 10:22 Jon 3:35; 10:15†† 10:24 Mat 11:25-27; 13:16-17††† 10:25 Mat 22:35-40; Luk 18:18††† 10:27 Dut 6:5‡ 10:27 Lev 19:18‡† 10:28 Lev 18:5

²⁹ Mãto suah ãh, in tolkeike ãm mãmã otãgãtun rãhan nolãn mãmã in etãm ãtuatip, kãn in tãmãtapãh o Iesu mãmã, "?Mãto pah min u ilat io min neen?"

³⁰ Kãn Iesu tãn-ipãn kãm in mãmã, "Suah kit tãmãiet Jerusalem kãn maliwãk meiuaiu matuwãn ãpãh Jeriko. Kãn e suatip, iãklãh neen kãmotãskãlim motãmki-rãkis rãhan natimnat, kãn motoh kãlãhãu timãseah mãtamãhl e suatip, kãn kotãgim motãpãs.

³¹ Kãn tãpãwir ãh, pris kit tatitãp suatip ãh matuwa, mãto nian in tãmãplan suah ãh, in tãmãliwãk mãwilãk-in matuwãn. ³² Kãn Lifaet ^{‡††} kit titãp min ãm suatip kitãh muwa, kãn nian tãmãplan suah ãh tãmãmãhl, in tãmãmol ãm nat kitãh min mãwilãk-in. ³³ Mãto etãmim kit rãha Sameria, itãm koatol tikimãr ilat netãm Isrel, in min titãp suatip ãh matuwa, kãn mãplan suah ãh tãmãmãhl. Nian tãmãplan, nãkin tãmãhmã ron, ³⁴ kãn tãmãliwãk muwãn iuãhkãr ron, mãfãl rãhan nãmãgãm min e oel ne wain, kãn malpin wir ilat. Kãn tãmãlãs-ipãr suah ãh mãtu-pãr e rãhan togki, kãn milãs mãian ãpãh e hotel mãtehm wir. ³⁵ Kãn kãmãn lawigin, in tãmãmos mãni neen ^{‡†} muwãn mos-ipãn kãm etãm-iasol rãha hotel, kãn mãn-ipãn kãm in mãmã, "Onakãtehm wir suah u, kãn okãmã nãkãtuatin rãham neen mãni, kãn onãkãn-ipã kãm io nian ekãtãlig-pã min, pãs io ekos-ipinã nitãin."

³⁶ Kãn nian Iesu tãinol namnun nãghatãn u, kãn tãmãtapãh o ienatig e Lou mãmã, "?E rãham nãtãligãn, suah milãhal ãh, nãkitun mãmã ilãhal pah tãmãol tãwir kãm suah ãh kãmoh, tahmen mãmã in in kit?" ³⁷ Kãn ienatig e Lou tãmãn-ipãn mãmã, "Etãmim itãm in tãmãmasãkitun suah ãh." Kãn Iesu tãn-ipãn kãm in mãmã, "Itã. Ik uwãn mol min tahmen-pãn ãm mãmã inu suah ãh tãmãol mihin ne."

Iesu tãmuwãn latuãnu rãha Mata ne Meri

³⁸ Nian Iesu ne rãhan min netãmim kotaliwãk e suatip, kãn kãmotãiet-arãpãn latuãnu kit. Kãn pãtan kit, nãrgãn u Mata, tãmãos Iesu e nãkin agien muwãn ãpãh e rãhan nãmã. ³⁹ Pãtan ãh, pian kit ãh-ikãn, nãrgãn u Meri. Kãn Meri tãmuwa mãtãpãlãh iuãhkãr o nelki Iãrãmãrã mãtãtãlig-in nãgãtunãn min rãhan. ^{‡††40} Mãto Mata, rãhan nãtãligãn tatuwãn pik o nolãn nagwãnãn, kãn wãk tãnatoh in. Kãn tãmuwãn o Iesu mãn-ipãn kãm in mãmã, "?Iãrãmãrã, tahro? ?Nãkim tãht mãmã tãtuatip ãm, o kãp, mãmã pãtan u piãk tãsasãtuãn lak ne o nolãn wãk u, kãn io pãsin ãm iãtol? Ahl-ipã mãmã otuwa mãsãtu lak." ⁴¹ Mãto Iãrãmãrã tãmãn-ipãn kãm in mãmã, "Ei, Mata. Æsãtãlig-in pikãn natimnat min tepãt nãhlan. ⁴² Mãto nat kitãh ãm in nat keike, kãn Meri in tãnitãpãn rãkis nat u itãm in tãwir taprãkis, kãn okol io esilãs-irãkisãn nat ãh ron." ^{‡†}

‡†† Lifaet, ilat netãmim min u kotãsitã e pris min e wãk rãhalat, kãn koatol wãk pãsin pãsin min ãpãh e Nãmã Rãha Uhgãn. ‡† Nãghatãn Kris ãtuatip tatãn mãmã, "Tenarius kãiu." Nian suah kit tatol wãk nian kitãh, kãn katãtou-in tenarius kitãh. ‡†† 10:39 Jon 11:1; 12:2-3‡† 10:42 Mat 6:33

Iesu tēmatēgētun rēhan netēmim e suatīp rēha
nēghatēn kēm Uhgīn e nēfakēn
(Mat 6:9-15; 7:7-11)

11 Nian kit, Iesu tēmatēghat kēm Uhgīn e nēfakēn
ēpēh ikin kit. Kēn nian tēmōl namnun rēhan nē-
fakēn kēm Uhgīn, kēn rēhan kit etēmim tēmētapēh
ron mēmē, "Iērēmērē, ēgētun-tu itimat e suatīp rēha
nēghatēn kēm Uhgīn e nēfakēn, tahmen-pēn e Jon
Baptais in tēmēgētun mihin rēhan mīn."

² Kēn Iesu tēmēn-ipēn kēm ilat mēmē, "Nian
nakotēghat kēm Uhgīn e nēfakēn, onēkotēn mēmē,
'Tata Uhgīn, nērgēm in ilīs agīn, pēs netēmim okotīsi-
ai-in.

Pēs rēham nērēmērēn tuwa matīg. ³

Nian rafin, os-ipa nagwēnēn kēm itimat tahmen-in
rēha nian roiū.

⁴ Kēn afēl rēkis rēhatimat nolēn rat mīn mēto-inu itī-
mat esotaskēlim-iēkisēn e nīkitimat nolēn rat mīn rēha
netēmim itēm koatol kēm itimat.

Kēn segēhan-inēn itimat ekotuwin ima nos-ipēn-os-
ipēnēn, ikin itēm mēta oekotakīē motol tēfagē rat."

⁵ Kēn tēmēn-ipēn kēm ilat mēmē, "Okēmē suah kit
tuwa imam ikin lapīn, kēn rēham nagwēnēn tikē, kēn
onēkol naka? Onēkuwin e nimē rēha ik kit, kēn mēn-
ipēn mēmē, 'Io kit, os-ipa nagwēnēn mēsīn, kēn ekos
muwin magwēn suah kit lan itēm tēmīsi-pēn isēu
muwa imak ikin roiū lapīn, kēn rēhak nagwēnēn tikē
mēmē ekagwēn in lan.' ⁷ Kēn in otuhalpīn-pīnē kēm ik
mēmē, 'Aaah! Atuwin, sēhgaiirēn etimat, enotapīl
rēkis itimat rēhak nisualkēlēh. Okol esētul mīnēn mos-
ipīnē nagwēnēn kēm ik.' ⁸ Ekēn kēm itēmat mēmē, nat
ēnnapīn ik in kit, mēto suah un tēsolkēikēn mēmē in
otos-ipīnē nagwēnēn kēm ik. Mēto iatēn nīpahriēnēn,
nian nakatēkēike matētapēh ron, kēn in otētul mos-
ipīnē natīmnat rafin kēm ik itēm nakolkēike.

⁹ "Kēn tol nēhlan ekēn kēm itēmat mēmē, otētapēh-
in kēm Uhgīn o natīmnat, kēn in otos-ipīnē kēm itē-
mat. Kēn otegēs-in, kēn nakotēhm. Kēn otēht-ēht toa,
kēn toa otērēh otēmat. ¹⁰ Ekēn nēhlan mēto-inu
netēmim rafin itēm koatētapēh-in, kēn okoatos. Kēn
netēm mīn u itēm koategēs-in, kēn okoatehm. Kēn
netēmim itēm koatēht-ēht toa, kēn toa otērēh olat.

¹¹ "Itēmat tata mīn. Itēmat kit, nian nētīn tatētapēh-
in nēm, mēto in tatos-ipēn sīnek? !Kēp! ¹² O nian in
tatētapēh-in noanahlī-mēnīg, mēto in tatos-ipēn skopi-
on? † !Kēp! ¹³ Nat ēnnapīn itēmat netēm nakotērat, mē-
to nakoatos-ipēn natīmnat wīr mīn kēm nenētītēmat
mīn. Mēto Tata Uhgīn ēpēh e nego e neai, nolēn rēhan
in tēwīr pik maprēkis-in nolēn rēhatēmat, kēn nī-
pahriēnēn, in otos-ipēn Narmīn Rēhan kēm netēm mīn
u itēm koatētapēh-in ron."

Netēmim neen kēmoatēn mēmē Iesu tatol wēk e
nēsanēnēn rēha Setan
(Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

¹⁴ Kēn e nian kit, suah kit ēh-ikīn itēm narmīn rat tē-
tatīg lan, kēn tol mēmē in tēruru nēghatēn. Kēn Iesu
tēmēhg-iarēp narmīn rat ēh, kēn suah ēh tēmētūouon
matēghat, kēn netēmim narmīlat tēmīwig pik ron.

¹⁵ Mēto netēmim mīn ēh neen koatēn mēmē,
"Pielsepul u in etēm-iasol rēha narmīn rat mīn, in ēm
ēh tēmos-ipēn nēsanēnēn kēm suah u mēmē in otēhg-
iarēp narmīn rat mīn e netēmim." ††¹⁶ Kēn netēm pīsīn
neen mīn kēmōtētapēh o Iesu mēmē in otol-tu nat
pīspīs kit e nēsanēnēn itēm tātīsi-pēn e nego e neai
mēto-inu, ilat kotolkēike mēmē okotītun-tu mēmē Iesu
in etēmim pah. ‡

¹⁷ Mēto Iesu tīnītun rēkis nētēlīgēn mīn rēhalat, kēn
tēmēn mēmē, "Okēmē netēmim e kantri kit koatoor
ilat mīn, kēn okotērēkīn rēhalat kantri, kēn
nērēmērēn otīsas mīkē. Kēn tahmen-pēn ēm, e
latuēnu kit, okēmē netēmim lan koatoor ilat mīn, kēn
okotērēkīn agīn-ēh latuēnu u. ¹⁸ ?Kēn okēmē netēmim
rēha Setan koatoor ilat mīn, kēn otahro nulan rēhan
nērēmērēn otētātīg? Iatēn mīn-nulan mēto-inu
nakoatēn mēmē iatēhg-iarēp narmīn rat mīn e
nēsanēnēn rēha Pielsepul. ¹⁹ ?Kēn okēmē io, iatēhg-
iarēp narmīn rat mīn e nēsanēnēn rēha Pielsepul, kēn
tahro e rēhatēmat mīn netēmim, ilat koatēhg-iarēp
narmīn rat mīn e nēsanēnēn rēha pah? Tol nēhlan, ilat
okotakīl rēhatēmat mīn nēghatēn mēmē in
neiuēiuēn. ²⁰ Mēto okēmē io iatēhg-iarēp narmīn rat
mīn e netēmim e nēsanēnēn rēha Uhgīn, kēn tatēgē-
tun mēmē nērēmērēn rēha Uhgīn tīnuwa rēkis otē-
mat.

²¹ "Nian etēm rēhan nēsanēnēn tepēt tatēmīk natīm-
nat rēha nēluaginēn, tatētul matīp matehm wīr rēhan
nimē, inēh rēhan natīmnat okotātīg wīr ēm. ²² Mēto
nian etēm pīsīn kit mīn itēm rēhan nēsanēnēn
taprēkis-in in, otuwa muēmou mētian mētian tol win
lan, in tatos-irēkis rafin rēhan natīmnat rēha nēlu-
aginēn itēm tēmēlēhēu-pēn rēhan nētēlīgēn lan, kēn
in otoor natīmnat rafin rēha suah ēh kēm rēhan mīn
netēmim. ††

²³ "Etēm u itēm tēsuarisīg-inēn io, in rēhak tikīmīr.
Kēn etēmim u itēm tēsargētānēn sipsip mīn, in tatol
ilat kotagīm atit." ††

²⁴ Kēn Iesu tēmēn mēmē, "Nian narmīn rat tatīet e
suah kit, kēn in tētān ēpēh ikin kīkē-kīkē ikin nēhau
tikē lan matēgēs-in ikin otamēg ikin, mēto tēsēplanēn.
Kēn in tatēn mēmē, 'Pēs ekītēlīg-pēn e rēhak nimē
itēm emīsī-pēn ikin aupēn.' ²⁵ Kēn nian in tatītēlīg-pa,
mēhm rēhan nimē kēmāfēl tēpiē wīr, kēn natīmnat
rafin koatis wīr. ²⁶ Kēn in otuwin mit mīn narmīn rat
sepīn mīn motuwa itēm kotērat kotaprēkis-in in. Kēn
okotuwin mīn imē motātīg e nēmēgēhēn rēha suah u.

† Skopion - afin-tu futnot ēpēh Luk 10:19

†† 11:15 Mat 9:34; 10:25 ‡ 11:16 Mat 12:38 †† 11:22 Kol
2:15 †† 11:23 Luk 9:50

Kən suah u, aupən rəhan nəməgəhən tərət, məto roiu tınərat pik agin-əh.”

²⁷ Nian Iesu tatən nəghatən əh, pətagwəhl kit tagət əfəməh məmə, “Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwīrən kəm pətan itəm tēmēmək-in ik, kən mətapinahin ik.” †

²⁸ Kən Iesu təmə, “Nipahrienən, məto Uhgın otawte-in rəhan nəwīrən taprəkis kəm netəmim itəm koatəto nəghatən rəhan, kən moatol.”

Nəmtətin rəha Jona

(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ Kən nian netəmim kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu, kəmotuwa tərət məsin min, kən Iesu təmə, “Itəmat netəm roiu ne, itəmat nol təfəgə rat agin. Itəmat nakotolkeike məmə nakotehm nat pispis u nəmtətin kit. Məto okol Uhgın təsos-ipinən nəmtətin kit kəm itəmat. Məto Uhgın otos-ipinə nəmtətin kitəh əm kəm itəmat, inəh nəmtətin rəha Jona. †³⁰ Tahmen əm e Jona itəm təmuwa nəmtətin kit tətuwīn o netəmim rəha taon u Nineva aupən, e nolən kitəh min əm, io Nəti Etəmim ekuwa nəmtətin rəha netəmim u-roiu ne. ³¹ Kən e nian əh itəm Uhgın otakil netəmim rafin, kən kwīn rəha nəptən pis ikin, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otītun nənən nəhlan məto-inu, in təmīet e nīkalīn nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wīr. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tīnuwa. †³² Kən netəmim rəha Nineva okotətul e nian Uhgın otakil netəmim rafin lan, kən ilat okotən məmə itəmat nəmotol nolən tərət. Kən ilat kotītun nənən nəhlan məto-inu, nian ilat kəmotəto nəghatən rəha Jona, ilat kəmotəuhlin ilat e nolən rat min rəhalat. Kən roiu, suah kit ikin-u itəm in ilis taprəkis-in Jona.” ††

Nəhag-əhagən rəha lait

(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ Kən Iesu təməh məmə, “Suah kit tikə itəm tətasiepən e lait, kən uarisig in tatəhluaig-in, o tətaii-pən e nīpəg kitəh. Kəp. Məto nian etəmim tətasiəpən e lait, otəkəike mətu-pər e nig rəha lait məmə netəmim itəm okotuwa e nīpəg noa nīmə, kən moatehm nəhag-əhagən rəha lait o nəplanən natimnat. ††³⁴ Nīganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nīpətīm. E nian nīganəmtīm mil kuəwīr, tahmen əm məmə nīpətīm tərīoah e nəhag-əhagən. Məto nian nīganəmtīm mil kuərat, tahmen əm məmə nīpətīm tərīoah e napinəpən. ††³⁵ Kən tol nulan, ik onakəkəike matehm wīr məmə nəhag-əhagən e rəham nəməgəhən, in sənəmə napinəpən. ³⁶ Kən okəmə rəham nəməgəhən in tərīoah wīr e nəhag-əhagən, napinəpən in otikə agin lam, kən nəhag-əhagən in tə-

tasiəgəpīn wīr rafin rəham nəməgəhən, tahmen-pən əm e nəhag-əhagən rəha lait tətasiəgəpīn ik.”

Iesu təməghat əskasik kəm Farisi min ne iəgətun min rəha Lou

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Kən nian Iesu təməghat rəkis, kən Farisi kit təmuwa mən-ipən kəm in məmə okian muagwən e rəhan nīmə. Kən Iesu təmalīwək muwīn əpəh imə matəpələh e nīkali tepil o nagwənən. ³⁸ Kən Farisi apon təmāut ron narmīn təmīwig nian təməplan məmə Iesu təsaikuasən pitən e nelmin uarisig tərānagwən.

³⁹ Kən Iərəməə təməh kəm in məmə, “Itəmat Farisi min, nəkotahmen əm e kap ne plet itəm nakotaikuas elat əpəh ihluə əm, məto əpəh e nīpəgnoalat, kotapīn. Itəmat nakotərīoah e naumīsən ne nəratən. ⁴⁰ !Itəmat nakotalməl pik! ?Nikitəmat tatəht o kəp məmə, Uhgın itəm təmol nīpətītəm, in təmol min nīkitəm? !Əwəh!

⁴¹ Məto otos-ipən kəm ian-rat min e nīkitəmat agien, kən natimnat rafin ihluə ne imə kotətuatīp motəwīr.

⁴² “!Məto itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat! Itəmat nakotətəu-pən wīr nīmīsmīsī Lou min, tahmen e tait rəha nīmālī nig min itəm nəmīəwīlat tatəpien o nolən nagwənən. Məto nakotəuhlin məntāatəmat o nat asol min rəha Lou, inəh nəsotolən nat itəm tətūatīp min kəm netəmim, kən məsotolkeikeən Uhgın. Nəkotəkəike motol nolən wīr min asol əh, kən məsotaluīnən nətəu-pən wīr minən nīmīsmīsī Lou min rafin.

⁴³ “Itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat, məto-inu nakotolkeike məmə onəkotuwīn motəpələh aupən e nīmə rəha nuəfīmīnən. Kən e maket, nakotolkeike məmə netəmim okotīləs-īpər nelmīlat kəm itəmat o nīsīalīən itəmat.

⁴⁴ “Itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat, məto-inu itəmat nəkotahmen e suwīt itəm kotamkīmīk, məto kəsītun ətuatīpən məmə in hīə, kən netəmim kotaliwək pikən lan motəruru, motol rəhalat nəməgəhən tətamkīmīk.” †††

⁴⁵ Kən iəgətun kit rəha Lou təməh-īpən kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Nian nakatən nəghatən min u, kən tatərəkīn min itīmat.”

⁴⁶ Kən Iesu təmə, “!Iəgətun min rəha Lou! Nahməən asol otuwa otəmat məto-inu, itəmat nakoatəlīn-pər nat fīgəm min itəm tiəkīs məmə netəmim okoatəmīk. ⁵ Məto nəsotasitūən məsīn e noanelmītəmat məmə onəkotasitū elat o nəmīkən natimnat min əh.

⁴⁷ “Nahməən asol otuwa otəmat məto-inu əpəh e suwīt min rəha ien min rəha Uhgın aupən, nakoatīləkīn nīmə wīr min, kən nakoatən məmə nakoatīsīalī-in ilat. Məto nakoteiua. Tīpītəmat min əm kəmotohamnu ilat. ^{5†48} Inəh itəmat nakoatən-iarəp məmə

††† Lou rəha netəm Isrel tatən məmə, okəmə suah kit otek etəm təmīmīs, kən in tamkīmīk e Lou. Tol nəhlan, ilat kotəkəike motol mak wīr e ikin rəha suwīt min məmə netəmim kəsotalīwək pikən lan. ⁵ “Nat fīgəm” itəm Iesu tatəghat-in, in lou əlkələh min tərət tərət rəha noanol rəha Isrel. ^{5†} Iesu tatahai Farisi min məto-inu koatən məmə koatīsīalī-in ien min aupən. Məto ilat kəsotolən natimnat itəm ien min kəmoatən.

† 11:27 Luk 1:28,42,48 †† 11:29 Mat 16:4 † 11:31 1 King 10:1-10 †† 11:32 Jona 3:5-10 †† 11:33 Mak 4:21; Luk 8:16 ††† Nīpətīn kit rəha “nīganəmtīm mil kuəwīr” təmə, ik etəm kit itəm nīkīm tagīen o nasitūən netəmim e rəham məni. Kən nīpətīn kit rəha “nīganəmtīm mil kuərat” təmə, ik iaumis kit. Nīpətīn kit min rəha “nīganəmtīm mil kuəwīr” təmə, rəham nətəlīgən kitəh əm o Uhgın.

nakotegəhan-in natimnat min əh itəm tıpitəmat min kəmoatol aupən, inəh kəmotohamnu ien min, kən itəmat nəkoatol namnun e rəhalat wək nian nakoatiləkin suwit min rəhalat.

⁴⁹ "Kən o nat əh, Uhgın itəm tenatig təmən məmə, 'İo ekahl-ipən rəhak ien min ne aposol min kotuwın motəghat kəm ilat, kən ilat okotitəp motol nəratən kəm neen, kən motohamnu neen.' ⁵⁰ Tol nəhlan, Uhgın otakil itəmat tahmen məmə itəmat əm nəmotohamnu ien min rafin rəhan, kən in otol nalpinən kəm itəmat o nimisən rəhalat, ilat itəm kəmotatig e nətuounən rəha nətueintən mətoarus-pa u-roiu, ⁵¹ ien min rafin itəm kəmotohamnu tətuoun e Epel mətoarus-pən Sekaraea, itəm təmimis e Nimə Rəha Uhgın ilugin e olta ne nimə. † Nıpahrienən, itəmat roiu ne, Uhgın otol nalpinən kəm itəmat.

⁵² "Itəmat iəgətun rəha Lou, nahməən asol otuwa otəmat məto-inu suatip kit əh-ikin itəm tatəgətun nat naka itəm Uhgın tolkeike. Itəmat nəkotitun suatip əh, məto nakotəhluaig-in məmə netəmim kotəruru. Itəmat nəkəsotətəu-pənən, kən nakahtosig-in netəmim məmə ilat min kotəruru nətəu-pənən."

⁵³ Nian İesu təmiet e nimə əh minataliwək matuwın, kən iəgətun min rəha Lou ne Farisi min, neməha təmol ilat. Tətuoun e nian əh, kəmotuwa rəhan tikimır min. Koatəraikin-pən nəghatən əskasik tepət kəm in ⁵⁴ məmə okoteam-in nıpəgnəmtin neen e nəghatən rəhan itəm təsahmenən.

Nəghatən min rəha nem əskasikən

(Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)

12 Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa kitiaəh, okul kafin kəruru. Məto netəmim tınepət pik, kən moatəhg-irəkis-əhg-irəkis ilat min. Kən İesu təmətuoun matəghat kəm rəhan min netəmim məmə, "Itəmat, nakoatəto itəmat o is rəha Farisi min, is u in nolən rəhalat itəm rəhalat nənən təwır, məto nıkilat tamkimik. ² Natimnat itəm etəmim tatol anion, Uhgın təpaniləs-iarəpa tagəhag ikin. Kən natimnat itəm etəmim tatəhluaig-in, kən Uhgın təpaniləs-iarəpa, netəmim okotəplan. †³ Natimnat itəm nakoatən e napinəpən, kən netəmim okotəto e nərauiəgən. Kən natimnat itəm nakoatən anion e nıpəgnoa nimə, kən netəmim kəpanotən-iarəp ihluə, netəmim rafin okotəto.

⁴ "Rəhak min netəmim, ekən kəm itəmat məmə, əsotəginən netəmim itəm kotitun nohamnuən nıpətəmat, məto uarisig, okul kəsotol minən nat kit tərət kəm itəmat. ⁵ Məto iatən-iarəp etəmim u kəm itəmat itəm tətuatip məmə onakoatəgin. Onəkotəkəike motəgin Uhgın, məto-inu nian in otohamnu suah kit, in titun nərakın-pənən in e nigəm asol. Əwəh, nıpahrienən, ekən kəm itəmat məmə nakoatəkəike motəgin Uhgın. ⁶ Mənig əlkələh min, katol-salim-in ilat tepət nəmtin məni əkəku əm, məto Uhgın təsaluin

† E Naoa Rəha Uhgın əpəh e Oltesteman, Epel in ien aupən agin, kən Sekaraea in namnun. Afin-tu Jen 14 ne 2 Kron 24:22. †† 12:2 Luk 8:17

agin-əhən kit. ⁷ Əsotəginən, məto-inu Uhgın tolkeike itəmat taprəkis-in mənig min tepət. Nıpahrienən, Uhgın təməfin mitun wir noanutəmat rafin. ‡

⁸ "Ekən kəm itəmat məmə, okəmə etəmim tatən-iarəp e nıganəmti netəmim məmə in rəhak kit, kən io Nəti Etəmim, io min ekən-iarəp e nıganəmti nagelo min rəha Uhgın məmə in rəhak etəmim. ⁹ Məto okəmə etəmim tatən-iarəp e nıganəmti netəmim məmə in sənəmə etəmim kit rəhak, kən io ekən-iarəp e nıganəmti nagelo min rəha Uhgın məmə suah u in sənəmə etəmim kit rəhak. ¹⁰ Kən etəmim itəm tatən nəghatən rat e Nəti Etəmim, Uhgın otəfəl rəkis rəhan təfagə rat. Məto etəmim itəm tatəghat rat e Narmin Rəha Uhgın, okul Uhgın təsəfəl rəkisən rəhan təfagə tərət.

¹¹ "Kən nian koatiuw-iarəp itəmat e nimə rəha nuəfiminən, ne e nıganəmti iəramərə min, ne netəmiasol min məmə okotiuw-iarəp itəmat motakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat, kən nıkitəmat təsəht pikən məmə onəkotəhro min-nulan kuhalpin rəhalat nəghatən, †¹² məto-inu e nian ətuatip əh, Narmin Rəha Uhgın otəgətun itəmat e nəghatən naka itəm itəmat onakoatəghat-in kən moatən kəm ilat."

Nimaa nəghatən e etəmim rəhan nautə tepət rəhnkapə tikə

¹³ Kən netəm min əh kit təmən-ipən kəm İesu məmə, "İəgətun. Tata rəhak tınimis rəkis. Awi, uəh niki piak məmə otoor natimnat rəha tata rəhatımlau məmə otos-ipa rəhak neen, itəm tata təmələhəu məmə rəhak." ¹⁴ Məto İesu təmən kəm in məmə, "Rəhak etəmim, rəhak tikə e nətəligən u rəhatəmlau o noorən rəhatəmlau natimnat." ¹⁵ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Oatəto wir itəmat. Otahtosig-in wir itəmat məmə onəkəsotuwamən itəmat iaumis min, məto-inu nəukəti nəmegəhən, in sənəmə nautə tepət." ††

¹⁶ Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, "Suah kit, rəhan nautə tepət, kən rəhan nasumən tatol nıpətın tepət. ¹⁷ Kən təmən-ipən atip kəm in məmə, 'Oekahrol min-nulan, məto-inu rəhak nimə min kınəsotahmenən məmə ekəlin-pən nıgak nagwənən min lan?'

¹⁸ "Kən in təmən məmə, 'Təwır məmə ekol nulan. Ekəmki-rəkis nimə min u, kən ekiləkin nimə neen min itəm iahgin məsin. Kən ekəlin-pən nıgak nagwənən, ne rəhak nautə min ikin. ¹⁹ Kən ekitun nənən məmə, rəhak natimnat tepət tepət tahmen o nup tepət. Kən roiu ekameg, mətagwən, matənim, kən matəto nagienən təwır əm nulan matuwın.'

²⁰ "Məto Uhgın təmən-ipən kəm in məmə, 'İik ialmə! Roiu əm lapin, onakimis. ?Okahrol rəham natimnat u tatəməhl nəmargətəin?'"

²¹ Kən İesu təmən məmə, "Uhgın otol əm nəhlan kəm netəmim itəm kotərgətəin nautə tepət məmə in rəhalat, məto nıkin təsəht pikən nolən wir min itəm Uhgın tolkeike." †††

‡ 12:7 Luk 12:24; Wək 27:34 †† 12:11 Mak 13:11; Luk 21:12-15 †† 12:15 1 Tim 6:9-10 ††† 12:21 Mat 6:19-20

Əsotətəlig pikən natimnat rəha nıpətıtəm

(Mat 6:19-21, 25-34)

²² Kən İesu təmən kəm rəhan netəmim mın məmə, "Məto-inu o nolən əh, iatən kəm itəmat məmə, nə-sotətəlig-in pikən natimnat rəha nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotun naka, kən məsotətəlig-in pikən natimnat rəha nıpətıtəmat məmə onəkotuwin-in natimnat naka. ²³ Əsotətəlig-in pikən məto-inu nəmegəhən rəhatəmat taprəkis-in nagwənən, kən nıpətıtəmat taprəkis-in napən mın rəha nuwin-inən. ²⁴ Otəplan-tu mənig mın, ilat kəsotasumən, kən məsotəuləkən, kən rəhalat nımə rəha nagwənən tikə, məto Uhgın tətəgwən ilat. !Məto Uhgın tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig mın! ²⁵ ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsəfin-pənən aua kitıəh əm e rəhatəmat nəmegəhən. ²⁶ ?Məto okəmə itəmat nəsotıtunən nolən nat əkəku kit tol nəhlan, təhro nakoatətəlig-in pik natimnat pisin pisin mın e nəmegəhən rəhatəmat?

²⁷ "Nikitəmat təht-tu nolən rəha nəgui-nig mın itəm koatəguin. İlat kəsotol wəkən, məsotəhlən rəhalat napən. Məto ekən kəm itəmat məmə əupən, Kig Solomon rəhan nautə tepət, kən rəhan napən təwir pik, məto rəhan napən mın kəsotəwirən taprəkis-in nəgui-nig mın. ²⁸ Nəgui-nig mın əh koatətul rəha nian kitıəh əm, kən olawigin, netəmim kotoan ilat e nigəm, məto Uhgın in tatol ilat kotəwir kotəwir. ?Kən nikitəmat təht məmə in otos-ıpinə napən kəm itəmat, o kəp? !Əwəh! Rəhak netəmim, rəhatəmat nahatətəən in natiəkəku əm.

²⁹ "Təsəwirən məmə nikitəmat tatəht pik natimnat o nəmegəhən rəhatəmat, kən nian rafin nakotegəs-in nagwənən nigıtəmat ne nənimən nimitəmat. ³⁰ Nikitəmat təsəht pikən natimnat mın əh, məto-inu netəm kəsotahatətəən e Uhgın, ilat koategəs-in natimnat mın əh. Rəhatəmat Tata in titun natimnat itəm nəkotəkəike motos o nəmegəhən rəhatəmat. ³¹ Məto nakotətəlig-in pik natimnat rəha nərəmərəən rəha Uhgın motol tətul əupən e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otos-ıpinə mın kəm itəmat natimnat mın rəha nəmegəhən ikin-u e nətueintən.

³² "Əsotəginən, itəmat sipsip mın u rəhak itəm itəmat noan məsin əm, məto-inu Tata rəhatəmat nıkin tagien pik məmə onəkotatig ahgin rəhan nərəmərəən, kən in otehm wir itəmat, kən itəmat mın onəkotərəməə itəmat mın. ³³ Otosalim-in rəhatəmat natimnat mın, kən motos-ıpən məni lan kəm ian-rat mın. Nian nəkotol təwir mın-nulan, in təhmen-pən məmə nəkotol rəhatəmat pokis rəha məni itəm otəsəratən nian kit, kən nakotələhəu-pən rəhatəmat natimnat itəm təwir əpəh e nego e neai. Kən ikin əh, okol iakləh mın kəsotuwınən iuəhkir motakləh-in, kən okol win mın kəsotərəkinən natimnat mın əh. ³⁴ İatən nəhlan məto-inu, ikin pəhrüən rəhatəmat natimnat wir mın

koatəməhl ikin, kən nikitəmat otəkəike matəht natimnat mın əh-ikin əh."

Netəmim rəha İesu kotəkəike moatətul matip o rəhan nuwamən

³⁵ Kən İesu təmən məmə, "Pəs nəkoatətul matip nian rafin, təhmen-pən əm məmə nakoatuwin-in napən mın rəha wək, kən moatehm wir məmə rəhatəmat lait otatuəp e nian rafin. ^{†36} Onəkotəkəike motahmen-pən e iolwək mın rəha iərəməə kit itəm tətisi-pən e lafet kit rəha marit. Kən nian in tatuwa matəht-əht toa, kən roiu əm, ilat koatərah e toa məmə otuwa imə. ³⁷ Iolwək mın itəm koatair moatətul matip nian iərəməə tatuwa, ilat okotehm motos nəwirən rəha iərəməə. Nıpahrienən ekən kəm itəmat məmə, in otuwın-in napən rəha wək, kən maun-in ilat məmə okotuwa kəpələh, kən in otehm wir ilat mətagwən ilat. ³⁸ Kən okəmə iərəməə tatuwa lapin e napınəpən tınəlis kinkin lan, e nian mənig mın kinotətuoun kinoatimnən lan, məto iolwək mın ilat koatətul matip əm, kən in otol təwir agin kəm ilat. ³⁹ Kən itəmat nəkotəkəike motıtun məmə, okəmə suah kit titun nian ətuatıp itəm iakləh otuwa e rəhan nımə məmə otakləh, kən in okol təsəpilən, in tatətul matip matehm wir rəhan nımə məmə iakləh otəsuwamən imə. ⁴⁰ Kən itəmat, nian rafin nəkotəkəike moatətul matip məto-inu io Nəti Etəmim ekuwa mın e nian itəm itəmat nakəsotıtunən."

⁴¹ Kən Pita təmən-ıpən kəm in məmə, "İərəməə. ?Nakatuəh nımaə nəghatən rəhatimat əm, o rəha netəmim rafin?"

⁴² Kən İərəməə tatən məmə, "?Pah u in iolwək itəm tenatig kən tatol rəhan wək e nian mın rafin e nolən itəm təwir? ?Kən iərəməə kit otıləs-ıpər pah in otuwa etəm-iasol rəha iolwək mın e nımə rəhan məmə in otoor nagwənən nigı iolwək mın rafin e nian ətuatıp rəhan? ⁴³ Kən nian iərəməə rəha suah əh tətiet-arəpa, kən məplan məmə in tatol-wir rəhan wək, kən in otol təwir kəm iolwək əh. ⁴⁴ Nıpahrienən iakatən kəm itəmat məmə, iərəməə in otıləs-ıpər iolwək əh tuwa mol etəm-iasol lan məmə in otərəməə e natimnat rafin rəhan. ^{†45} ?Məto təhro? Kəm-naka iolwək un nıkin otəht məmə, 'Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh. Okotəsuwa uəhaiən.' Kən iolwək əh tınətuoun matoh iolwək mın nıpitan ne nəman, kən muwin mətagwən matənim mətapıs. ?Kən iərəməə otol naka?

⁴⁶ İərəməə rəha suah un otiet-arəpa ron e nian kit itəm in təməsıtunən kən məsətul matıpən ron. Kən iərəməə otos-ıpən nalpınən asol kəm in, kən otıləs-ıpən in tuwin matig ilat netəm mın u itəm kəsotolən rəhan nəghatən. [‡]

⁴⁷ "İolwək əh itəm tınıtun rəkis nəghatən rəha iərəməə rəhan, məto in təsətul matıpən məmə otol wək mın əh, kən okoh in tətə nahməən. ^{††48} Məto iolwək itəm in təsıtunən nəghatən mın rəha iərəməə, kən matol natimnat itəm təsətuatıpən itəm otəkəike mos nalpınən ron, kən okoh mətig əm iolwək u.

† 12:33 Luk 18:22

†† 12:35 Mat 25:1-13 ‡ 12:39 Mat 24:43-44; 1 Tes 5:2 ‡† 12:44 Mat 25:21,23 ‡† 12:46 Mat 24:45-51 ‡†† 12:47 Jem 4:17

Etämim itäm Uhgjin tatos-ipän natimnat tepät käm in, in otäkaike mol natimnat tepät. Kän etämim itäm katälähäu-pän natimnat tepät e nelmin, okatätapäh-in min natimnat tepät ron.” †

Iesu tatol netämim koatoor ilat min

⁴⁹ Kän Iesu tämän mämä, “Emuwa mämä ekählman nigäm e nätueintän, kän okämä roiu äh nigäm äh ti-natuap räkis, kän nikik otagien. ⁵⁰ Nian äskasik kit itäm otuwa e rähak nämegähän, tahmen e nolä baptais kit, kän nikik titahmä lan mätoarus-pän tinol namnun. †⁵¹ ?Nikitämat täht mämä emuwa mämä ekälähäu nämlinuän e nätueintän? !Käp! Emäsuwamän mämä ekälähäu nämlinuän, mäto emuwa mämä ekol netämim kotoor ilat min. ⁵² Kän tätuoun u-roiu, okämä netämim faif e latuänu kit, kän kotoor ilat min, kisil katähälähai käiu, kän käiu katuähai kisil. ⁵³ Tata in otähai nätin iärman, kän nätin äh otähai rähän tata. Kän mama in otähai nätin pätan, kän nätin äh otähai rähän mama. Kän pätan otähai uhun, kän uhun otähai nägon.” ‡

Netämim okotäkaike motitun nämtätin min

(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)

⁵⁴ Kän in tämähät min käm nimanin netämim matän mämä, “Nian nakotehm nimal napuä min okotär, kän nakotän uähai äm mämä otäfik, kän otol mihin. ⁵⁵ Kän nian näkotäplan mämä nuwig tämiläs kärpäp, † näkotän mämä nape-apeän otuwa, kän otol mihin. ⁵⁶ !Ei! !Rähätämat nänän täwir, mäto nikitämat tamkimik! Itämat nakoatämä näkotitun pik natimnat min, kän motitun nehman nümäptän ne neai, kän näkotitun mämä nian otuwa min-nulan, kän otol nählan. ?Mäto tahro näkəotitunən nöpəti nämtätin min itäm nakoatäplan äh-roiu?

⁵⁷ ?Tahro näkəotitəpunən suatip itäm tətuatip mämä onəkotətəu-pän? ⁵⁸ Nian suah kit otäläs ik nakuwin e kot, kän nian natuäliwäk e suatip, kän täwir mämä nakuaupän muähät muän wir rähätämlau näratän. Okämä näkəioal mihinän, kän otäläs ik muwin e kot, kän etäm-iasol rähä kot otegähän-in-pän ik e nelmi polis, kän polis otäläs ik muwin mahtosig-in ik e kalapus. ⁵⁹ Iatän käm ik mämä, okämä tol nählan, okol näsietän e kalapus mätoarus näkətu rafin ägin nalpinän rähäm.” ††

Netämim okotäkaike motählin ilat e rähälat nolän rat min

13 Kän e nian äh, netämim neen kämotuwa kän-ipän käm Iesu mämä netäm Kalili neen koatoh nat megäh min mämä okotol sakrifais lan käm Uhgjin, kän nian kitiäh min äm, mopael min rähä kapman u Pailat kämotuwa motohamnu ilat, kän nitalat nat megäh min kämotol äm kitiäh kətaiu. ††² Kän Iesu

† 12:48 Mat 10:34-36 †† 12:50 Mak 10:38-39 ‡ 12:53 Maeka 4:6 †† Näghatän Kris ätuatip tatän mämä, “Nian nakotəto nima-tag itäm tətisi-pis,” mäto-inu äpäh Isrel, nape-apeän tatarisig nima-tag itäm tətisi-pis. †† 12:59 Mat 5:25-26 ††† Netäm Isrel kämo-

tämän-ipän mämä, “?Tahro? ?Nikitämat täht mämä nümäsän äskasik tol min-nulan rähä netäm Kalili äh, tatägätun mämä ilat netäm rat tapräkis-in netämim rafin rähä Kalili? ††† !Käp! Iatän käm itämat mämä tösol mihinän nählan. Mäto okämä itämat näkəotəuhlinän itämat e nolän rat min rähätämat, kän itämat min onəkotimis. ⁴ ?Kän tahro e netäm eitin rähä Saeloam itäm nimä äfämäh tämiet mäfätain ilat kotimis? ?Nik-itämat täht mämä natimnat min äh tatägätun mämä nämegähän rähälat tərät tapräkis-in netämim rafin äpäh Jerusalem? ⁵ !Käp! Iatän käm itämat mämä tösol mihinän nählan. Mäto okämä itämat näkəotəuhlinän itämat e nolän rat min rähätämat, kän itämat min onəkotimis.”

⁶ Kän tämuäh nimaa näghatän u mämä, “Etämim kit tämäfe nig kit äpäh e rähän nasumän, närgin u fik. Kän nian nup min neen tämuwa minuwän räkis, suah u tämuwin nian tepät mateam-in noa nig u, mäto tikä, mäto-inu täsoeän. ⁷ Kän in tämän käm suah u tatehm nasumän mämä, ‘Äplan-tu. Emuwa mateam-in noa fik u minos nup kisil, mäto esehmän noa nig kit ne. Ahtihl räkis. Täsäwirän mämä tatätulosig e nümäptän rähä nasumän.’ ⁸ Kän suah u tatehm nasumän tuhalpin rähän näghatän mämä, ‘Etäm-iasol, äpäs äm tos nup kitiäh min äm. Kän ekel nisip mitälau e näukätin, kän masitu lan mämkipän nisip wir. ⁹ Kän okämä tatoe e nup äh-ikin, kän täwir äm. Mäto okämä kärpä, ik näkitun näte räkisän.”

Iesu tämol-wir pätan kit e Sapat

¹⁰ Kän e Sapat kit, Iesu tatägätun netämim äpäh imä e nimä kit rähä nuäfimän. ¹¹ Kän pätan kit äh-ikin itäm narmin rat tətätig lan e nup eitin, kän tatol mämä mäntaan tətäfiu e nian rafin, kän mäsetul ätuatipän. ¹² Kän nian Iesu tämehm in, kän tämaun-in mämä otuwa ron, kän tatän käm in mämä, “Pätan. Io iatükis räkis rähäm nümäsän, kol täsaskälüm minän ik.” ¹³ Kän Iesu tämälähäu-pän nelmin lan, kän ämun roiu ägin-äh min äm, tämätul ätuatip minäwir, kän minatänwiwi Uhgjin.

¹⁴ Mäto etäm-iasol rähä nimä rähä nuäfimän, nikin tämahmä mäto-inu Iesu tämol-wir pätan u e nian rähä Sapat. Kän in tämän-ipän käm netämim mämä, “Nian sikis rähätämat o nol wäkän. Näkotitun nuwamän e nian min äh mämä in otol-wir itämat lan, mäto e nian rähä Sapat, okol näsotuwamän lan.” †††

¹⁵ Kän Iärämärä tämän-ipän käm in mämä, “!Rähätämat nänän täwir, mäto nikitämat tamkimik! ?Pah u e nikitämat e nian rähä Sapat, kän täsikisän rähän pilik o togki itäm tämäu ätain, masig muwin tətänäm nähau? !Käp! Itämat rafin näkoatol min-nählan. ¹⁶ Mäto pätan äh, in noanol kit rähä Epraham, itäm Setan tämälis o nup eitin. Tətuatip äm mämä io ekäike mikis kän mosmegäh in e nian rähä Sapat.” ¹⁷ Kän näghatän

taut o nümäsän rähä netäm min äh mäto-inu ilat koatätig e Nimä Rähä Uhgjin u tasim, kän moatol nat itäm Lou tatän. ††† 13:2 Jon 9:2 § 13:7 Luk 3:9 §† 13:8 2 Pita 3:9,15 §†† 13:14 Eks 20:9-10; Dut 5:13-14 §† 13:15 Luk 14:5

rəha Iesu təmol rəhan tikimər min kəmotaulis. Kən netəmim rafin, nīkilat tətəgien o wək wir aɡin min itəm Iesu tatol ilat.

Iesu təmuəh nimaə nəghatən kəiu e nərəmərəən rəha Uhgın

(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Kən Iesu təmən məmə, “?Nərəmərəən rəha Uhgın in tahmen e naka? ?Kən io oekən nəghatən naka kən məgətun lan? ¹⁹ Nərəmərəən rəha Uhgın, in tahmen-pən e noa nəpik † itəm natiəkəku, kən suah kit təmiləs məfe e rəhan nasumən. Kən nīkutin tınəwiə minol iahgin, kən mənig ilis min kotuwa moatol-pən nimaalat e nelmin min.”

²⁰ Kən təmən min məmə, “?Iatəgətun nərəmərəən rəha Uhgın məmə in tahmen-pən e naka? ²¹ In tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətahl flaoa rafin tətəsis matol iahgin.”

Toa əkəku

(Mat 7:13-14, 21-23)

²² Kən nian Iesu təmaliwək matuwın Jerusalem, kən matəgətun netəmim e taon min ne latuənu min. ²³ Kən suah kit təmətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, netəmim noan məsin əm itəm Uhgın otosmegəh ilat?”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, ²⁴ “Iatən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motalkut pik məmə nakotuwın-pən e toa itəm natiəkəku tatuwin e nego e neai, məto-inu netəmim tepət itəm okotalkut məmə okotuwın imə, məto ko kəsotuwınən. ²⁵ Məto o nian kit, iərəmərə rəha nimə əh in otətul mahtosig e rəhan toa. Kən itəmat itəm nəsotuwamən əh imə e toa itəm natiəkəku əh, onakoatətul ihluə moatəht-əht toa moatən məmə, ‘Awi, Iərəmərə. !Erəh e toa otimat! Məto in otən məmə, ‘Ekəruru aɡin-əh itəmat.’ ^{††26} Kən itəmat nakotətuoun moatən məmə, ‘Iərəmərə, kitat kəmotəgəwən kələh, kən ik nəmatəgətun itimat əpəh e rəhatimat ikin.’ ²⁷ Məto in otən-ipinə məmə, ‘Io ekatən kəm itəmat məmə ekəruru aɡin-əh itəmat. Itəmat rafin netəm nakotərat aɡin. !Otuwin isəu ron io!’ ‡

²⁸ “E nian əh itəmat onəkotehm Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne ien min aupən koatətig e nego e neai itəm Uhgın tətərəmərə lan, məto itəmat onakoatətul ihluə kən okərakin-iarəp itəmat, kən onəkotasək, moatəgətəin nəluitəmat, moatətə tərət. ^{††29} Kən netəmim okotisi-par, kən motisi-pah, kən motisi-pəhap, kən motisi-pis, məmə okotuwın motəpələh motəgəwən e nego e neai itəm Uhgın tətərəmərə lan. ^{††30} Kən təwir məmə nəkotitun məmə, netəmim neen itəm koatuarisig əh-roiu, ilat okotuwə motətul aupən. Kən netəmim neen itəm koatətul aupən əh-roiu, ilat okəpanotuwa motətul uarisig.” ††† †††

† Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “nikuti mastat.” Mastat in nig kit itəm nīkutin in natiəkəku. Tatəwiə əpəh ikin Isrel, məto tikə əpəh Ntən. †† 13:25 Mat 25:10-12 ‡ 13:27 Sam 6:8 †† 13:28 Mat 8:11-12 †† 13:29 Sam 107:3 ††† 13:30 Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8 ††† Netəm Isrel, nīkilat təht məmə ilat koatətul

Herot təmolkeike məmə in otohamnu Iesu

(Mat 23:37-39)

³¹ Kən e nian əh, Farisi min neen kəmotuwə motən-ipən kəm Iesu məmə, “Təwir məmə nakiet uəhai əm u ikin-u matuwın, məto-inu Herot Antipas tolkeike məmə otohamnu ik.”

³² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Herot Antipas in iol keko-eko, tahmen e kuri iarupın itəm tətəgəwən mitə. Otuwin motən-ipən kəm in məmə io ekatən məmə, ‘Ehm-tu. Nian əkuəkir əm əh-ikin tətətig itəm io ekəhg-iarəp narmın rat min e netəmim, kən matol-wir nīmīsən rəha netəmim, kən uarisig e nian kīsıl lan, kən ekol namnun rəhak wək.’

³³ “Nat əpnarın Herot təmən nəhlan, məto io ekəike matətəu-pən rəhak suatip matuwın u-roiu, ne olawig, ne oniah muwin miet-pən Jerusalem. Inu ikin ətuatip itəm okotəkəike kīsiai-in ien min ikin. Məto Jerusalem əm, katohamnu ien min rəha Uhgın ikin.

³⁴ “!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien min rəha Uhgın, kən netəmim itəm Uhgın təmahlı-ipa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel arın, inəh netəm u rəha Uhgın itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmik-əfimin wir itəmat matos wir itəmat, tahmen-pən e mənig itəm tatu nenətin min e nīkwın, məto itəmat nikitəmat təsəgienən ron kən motapəs io.

³⁵ Kən nəkotitun məmə Uhgın təməpəs itəmat, kən iakatən kəm itəmat məmə okol nəkəsotehmən io matuwın matuwın mətoarus nakotən məmə, ‘!Iərəmərə Uhgın tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!’” §

Iesu təmuwin əpəh rəha Farisi kit ikin

14 E nian rəha Sapat kit, Iesu təmuwin e nimə rəha etəm-iasol kit rəha Farisi min məmə okotəgəwən, kən netəmim koatisilu wir məmə okotehm-tu naka əh otol. ² Kən inəh Iesu tatəpələh ikin, suah kit tatimis e nīmīsən rəha kasis-asis, tatəpələh iuəhkir əm ron. ³ Kən Iesu təmətapəh o iəgətun min rəha Lou ne Farisi min məmə, “?Tahro? ?Lou tategəhan-in məmə suah kit otol-wir netəm koatimis kotəmegəh min e nian rəha Sapat, o kəp?” ^{§†4} Məto ilat kəsotənən nat kit ne. Kən Iesu təmos suah un, mol nīpətin təwir min, kən mahl-ipən tatuwin.

⁵ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə itəmat kit, rəhan suakəku, o rəhan kau otiwig-pən pikən e noakimil asol e nian rəha Sapat, kən in otol naka? In otəkəike muwin mīləs-irəkis uəhai əm. ?Pah u etəmat otəsəl mihinən?” ^{§††6} Kən nəghatən rəhalat təmikə məmə okotən.

⁷ Kən Iesu təməhm netəmim neen itəm kəmaun-in ilat o nagwənən, kən kəmotuwə imə motitəpun ikin

aupən e netəmim rafin. Kən nīkilat təht məmə Iaihlua min kotərat əm. Məto Iesu təmə netəmim tepət rəha Isrel okəsotuwınən e nego e neai, kən Iaihlua min tepət, ilat okotuwın e nego e neai. § 13:35 Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13 §† 14:3 Luk 6:9 §†† 14:5 Mat 12:11; Luk 13:15

min rəha nisialiən məmə okotəpələh aupən ikin. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ⁸ “Okəmə etəmim tətəun-in ik məmə onəkuwa o nagwənən kit rəha marit, kən nəsuwinən məpələh ikin rəha nisialiən. Məta suah kit in ilis katisiai-in pik tuwa, ⁹ kən etəm-iasol rəha nimə otən kəm ik məmə, ‘Agim. Pəs suah u in təpələh u ikin-un.’ Kən onakaulis məto-inu nakəkəike muwin məpələh ləhau agin itəm nisialiən tikə ikin. ¹⁰ Məto okəmə suah kit tətəun-in ik məmə nakuwin magwən e lafet kit, kən təwir məmə nakitəpun ikin nisialiən tikə ikin. Kən tol nəhlan, nian etəm-iasol rəha nimə tatuwa, in otən kəm ik məmə, ‘Rəhak etəmim, uwin məpələh ilis, ikin rəha nisialiən.’ Kən inu otələs-ipər nərgəm e niganəmti netəmim rafin əh imə. ¹¹ Ekən nəhlan məto-inu etəm tatələs-ipər atip in məmə in otuwa etəm-iasol, Uhgın otələs-iəhau in. Məto etəmim itəm tatələs-iəhau atip in, Uhgın otələs-ipər mol tuwa etəm-iasol.” ††

¹² Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, “Okəmə natol nagwənən asol kit e nərauiəgən o lapin, təsəwirən məmə nakaun-in ik min neen, ne pi-am min, ne rəham noanol min, ne netəm rəhalat nautə tepət itəm kotatig kitələu lam. Okəmə natol mihin, kən məta, ilat min okotaun-in ik məmə nakuwin motagwən itəmat min, kən ilat okotalpin nat nəmol kəm ilat. ¹³ Məto nian natol lafet kit, kən onakəkəike maun-in ian-rat min, ne netəm nipətilat məsin tərət, ne ielkin rat min, ne netəm niganəmtilat təpis, məmə okotuwa nakotagwən. ¹⁴ Kən Uhgın otawte-in rəhan nəwirən kəm ik, məto-inu okol ilat kəsotalpin agin-əhən nat nəmol kəm ilat. Məto e namnun nian, nian netəm kotətuatip okoatəmegəh min, kən Uhgın otə-tou ik lan.” ‡

Nimaa nəghatən rəha nagwənən asol

(Mat 22:1-10)

¹⁵ Kən ilat kit əh-ikin itəm tətəgwən təməto nəghatən əh, kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Təwir pik o etəmim itəm otuwin əpəh e nego e neai itəm Uhgın tətərəməə lan, kən magwən e lafet asol rəhan.” ††

¹⁶ Məto Iesu təmən kəm in məmə, “Nian kit, suah kit təmöl nagwənən asol kit rəhan, kən maun-in netəmim tepət məmə okotuwa kəgən kələh ilat min. ¹⁷ Kən e nian rəha nagwənən, in təmahl-ipən rəhan iolwək məmə otuwin mən-iarəp kəm netəmim itəm təmaun-in rəkis ilat. Kən tən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kəg-wən, məto-inu enol əpenə-penə rəkis e nagwənən.’ ¹⁸ Məto ilat rafin kəmotapəs nuwinən moatən məmə okol kəsotuwamən. Kit təmaupən mən kəm in məmə, ‘Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəməə məmə ko esimnən məto-inu, emos-nəmtin əm niməptən kit, kən ekəike muwin mətag.’

¹⁹ “Kən kit min təmə, ‘Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəməə məmə ko esimnən məto-inu, emos-nəmtin əm kau ten rəha niuwən kat, kən ekəike muwin mehm pitən rəhalat min wək.’

²⁰ “Kən kit min təmə, ‘Ən-tu kəm rəham iərəməə məmə ko esimnən məto-inu, kəmit rəhak pətan ka latuənu əh-roiu.’ ††

²¹ “Kən iolwək təmuwa mən-ipən kəm rəhan etəm-iasol. Kən etəm-iasol un nikin təmahmə təmahmə, kən təmən kəm rəhan iolwək məmə, ‘Uwin uəhai e suatip ne ikin min neen e taon meam-in ian-rat min, ne netəm nipətilat məsin tərət, ne netəm niganəmtilat təpis, ne ielkin rat min, kən mit ilat motuwa.’ ²² Kən in təmöl əm məmə rəhan etəm-iasol təmən mihin ne, kən təmitələg-pa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Natim-nat rafin itəm nəmən, io enol rəkis, məto nagwənən tepət əh-ikin kən nimə tahmen e netəmim neen min.’

²³ “Kən etəm-iasol təmən kəm iolwək məmə, ‘Kən uwin e suatip, ne ikin min rafin ihluə e taon, kən uwin muəh nikilat məmə ilat okotuwa imə, məmə nimə u rəhak otəkəike mər wir. ²⁴ Məto ekən kəm ik məmə netəm emaun-in ilat aupən, ko kəsotun asgəwinən nagwənən məsin rəhak.’”

Nolən rəha nətəu-pənən Iesu

²⁵ Netəmim tepət tepət koatuarisig-in Iesu e suatip. Kən in təmeirair mən-ipən kəm ilat məmə, ²⁶ “Okəmə suah kit tolkeike məmə otuwa muarisig-in io, in otəkəike mos io ekətul aupən e rəhan nəmegəhən. In otəkəike molkeike io maprəkis-in rəhan tata ne mama ne rəhan pətagwəhl ne nətin min ne pian min ne winin min, ne in atip min. ††† Okəmə təsol mihinən, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim. †††† Kən etəmim pah itəm təsiləsən rəhan nig kəluau mətəu-pa io, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.

²⁸ “Okəmə itəmat kit tolkeike məmə otələkin nimə asol kit kaifəməh, kən in otaupən məpələh mehm wir məni rəha natimnat min məmə otehm rəhan məni məmə tahmen, o kəp. ²⁹ In tatol nəhlan məto-inu okəmə in təsaupənən mehm wir məni ron, kən in tatə-tuoun matol fautesen ⁵ əm, məto tənəruu nol rafinən, kən netəmim rafin itəm okotuwa motehm, kən okotalah-əmnu moatən məmə, ³⁰ ‘Əplan-tu. Suah u tətətuoun əm rəhan nimə, məto tənəruu nol rafinən.’

³¹ “Kən okəmə kig kit rəhan mopaél ilat ten-taosan əm, tatəto namnusən məmə kig pisin kit min itəm rəhan mopaél min tuente-taosan tatuwa məmə okuəluagin, kən otəsuwin uəhaiən o nəluaginən. Aupən ikin, otəkəike məpələh mehm wir məmə in tītun nol winən, o kəp. ³² Okəmə tītun məmə okol təsol winən, in otəkəike mahl-ipən netəmim neen kotuwin motehm rəhan tikimir nian in əpəh isəu əh, kən okotə-tapəh o nəməlinuən. ³³ Kən e nolən ahmen min əm, itəmat nəkotəkəike motəpələh motehm wir

†† 14:20 1 Kor 7:33 ††† Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, suah itəm tolkeike məmə otuarisig-in Iesu, in tətəkəike metəhau rəhan min. Məto nipəti nat u məmə, kitat okotolkeike rəhatat min, məto kotəkəike molkeike pik agin Iesu. †††† 14:26 Luk 9:23 § Nəghatən u “fautesen,” tatəghat-in kəpiel min itəm kaupən katəlin o niləkinən nimə.

† 14:8 Prov 25:6-7 †† 14:11 Mat 23:12; Luk 18:14 †† 14:14
Jon 5:29 ††† 14:15 Luk 13:29

nəmegəhən rəhatəmat. Okəmə itəmat kit təsapəsən əh rəhan natimnat min rafin, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etənim.”

³⁴ “Nian etənim kit takiəh nien, kən nīpəti nien in təwir o nawirən nagwənən. Məto nian kinawir rəkis nagwənən lan, kən nīpatin təsəwir minən o nunən. †^{†35} Kən okol kəsölən nat wir kit lan, kən netənim okotəra kin əm. Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

Nimaa nəghatən e sipsip itəm təməluə (Mat 18:10-14)

15 E nian əh, netənim tepət itəm koatos məni rəha takis, ne netənim tepət itəm nol təfagə rat, kə-motuwa məmə okotətəlig-in Iesu. ² Kən Farisi min ne iəgətun min rəha Lou koatəghat rat Iesu o netəm nol təfagə rat min əh, moatən məmə, “Suah əh, nīkin tə-tagien əm məmə nol təfagə rat min koatuwin ron, kən motagwən kələh.” ‡

³ Kən e nəghatən min u, Iesu təmuəh nimaa nəghatən u məmə, ⁴ “?Itəmat pah u, rəhan sipsip wanhanrit, kən kitiəh təməluə, məto in nīkin təsəhtən? Okəmə itəmat kit rəhan sipsip təmikə nəhlan, kən in otəkəike mapəs rəhan nainti-nain sipsip koatun kras moatətul əpəh təpiə ikin, kən in otuwin mategəs-in itəm təməluə mətoarus-pən in otehm. †^{†15} Kən nian in təmehm, təmiləs-ipər məhun, kən nīkin tətagien. ⁶ Kən nian in təmiet-arəpa latuənu, in otəkəike maun-in in min neen, ne netəm kotatig motitəlau lan, kən mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kotagien kələh, məto-inu emehm min rəhak sipsip itəm təməluə.”

⁷ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən iatən kəm itəmat məmə, tahmen-pən əm əpəh e nego e neai. Okəmə iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nəmegəhən kəm Uhgjin, kən nagiənən əpəh ilis e nego e neai o suah əh in tepət, taprəkis-in nagiənən o netənim nainti-nain itəm nīkilat təht məmə kotətuatip məsotölən nat kit tərət itəm okotəkəike motəuhlin nəmegəhən rəhalat ron.” ‡

Nimaa nəghatən e məni təmikə

⁸ Kən Iesu təmatig məghat min məmə, “?Okəmə pətan kit rəhan məni ten kəmol e silfa, kən in təmikil kitiəh, kən in otol naka? In otasiepən e lait kit, kən mol pīrum megəs-in wir əpəh imə matuwin matuwin mehm. ⁹ Kən nian təmehm məni əh, in otaun-in rəhan min neen ne netəm kotatig motitəlau lan, matən

† Nəghatən ətuatip rəha Iesu təmə, “Sol in təwir, məto okəmə rəhan nətehenən tinikə, kən nat tikə otol tətehen min.” Məto sol rəha netənim e nian min əh, in təmol pīləh-pīləh e nat pisin itəm nətehenən tikə. Kən nian neen, okəmə nəhau tatol pīləh-pīləh e sol, kənu nətehenən tiet. Məto sol rəhatat u-roiu tosölən mihin. Nian rafin tətehen. †† 14:34 Mat 5:13, Mak 9:50 ‡ 15:2 Luk 5:30 †† 15:4 Esik 34:11,16; Luk 19:10 ‡‡ Iesu tatəghat-in Farisi min itəm koatətəu-pən Lou rəha Moses, kən ilat koatən məmə kotətuatip, nat əpnapin nəratən tətatig e nīkilat rafin.

məmə, ‘Otuwa kotagien kələh məto-inu emehm rəkis məni ilou rəhak təmikə.”

¹⁰ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən ekolkeike məmə ekən kəm itəmat məmə, e nolən kitiəh min əm, nagiənən asol e niganəmti nagelo min əpəh ilis e nego e neai, nian iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nətəligən matuwin o Uhgjin.”

Nimaa nəghatən rəha nəti suah kit iərman itəm təməluə

¹¹ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit, nətin iərman kəiu. ¹² In əkəku lan tən-ipən kəm rəhalau tata məmə, ‘Tata. Oor nautə min rəham, mos-ipa rəhak u-roiu.’ Kən rəhalau tata toor rəhan natimnat mos-ipən kəm ilau.

¹³ “Kən təsuwəhən, nətin in əkəku lan tos rəhan lan muwin mol-salim-in ilat, kən mos məni e nautə min un miet iməlat ikin muwin e nəptən pisin kit min isəu. Kən ikin əh, təmatəra kin rəhan məni e nolən rat min matuwin matuwin. ¹⁴ Kən nian rəhan məni tinikə rafin, nəumis asol tinitən e nitan əh, kən nəumis tinatus suah un, nigjin nagwənən tinikə. ¹⁵ Kən təmuwin matol wək kəm suah kit əh-ikin əh, kən suah u təmahl-ipən məmə otuwin mətagwən rəhan pīkəs min. ¹⁶ Kən nəumis təmus pīk məmə in tolkeike məmə otun nagwənən nigji pīkəs min, məto etənim tikə itəm otos-ipən nat kit kəm in.

¹⁷ “Kən nətəligən wir tinuwa min lan, kən matətəlig-in məmə, ‘Kəsi. Roiu əh iolwək min rəha tata, nigilat nagwənən tepət maprəkis, məto io ekətətig u ikin-u, otəsəwəhən kən ekimis e nəumis. ¹⁸ Oekiet u ikin-u mītəlig-pən o rəhak tata, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘Tata. Io emol tefagə tərət kəm Uhgjin ne ik. ††^{†19} Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim. Məto aun-in io ekahmen-pən əm məmə io iolwək əm kit rəham.” ²⁰ Kən təmətul maliwək minatuwin məmə otehm rəhan tata.

“Məto nian təmatuwa əh əpəh isəu, rəhan tata təmasipən məplan, kən təmasəkitun, maiu muwin mīləs muətain mətagien ron. ²¹ Kən nətin tən-ipən kəm in məmə, ‘Tata. Io emol tefagə tərət kəm Uhgjin ne ik. Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim.’

²² “Məto rəhan tata taun-in rəhan iolwək min mən-ipən kəm ilat məmə, ‘!Ei! Otuwin uəhai motos kot itəm in təwir maprəkis motuwa kuwin-in-pən kəm in, kən motos rig motarigin-pən e noanelmin, kən motos put ka kuwin-in-pən e nelkin, ²³ kən motiləs pīlik itəm tasis-asis məwir motuwa koh, pəs kotol kələh lafet lan rəha nətik, ²⁴ məto-inu nətik u, in tahmen əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in tinəmegəh min. In təməluə, məto enehm min.’ Kən ilat kinoatol lafet. ††

²⁵ “Kən e nian əh, nətin asol lan in əpəh e nasumən. Kən e nian təmatuwa minuwa iuəhkir o latuənu, kən minəto netənim koatol napuən min, moatol tanis. ²⁶ Kən təmaun-in iolwək kit tuwa tətapəh ron məmə,

††† 15:18 Sam 51:4 ††† 15:24 Efes 2:1,5

'?Ei, naka əh netəmim koatol?' ²⁷ Kən tən-ipən kəm in məmə, 'Piam təmuwa, kən rəham tata təmoh pīlik itəm tasis-asis məto-inu piam tinitəlig-pa mīn, kən in təsanən əm.'

²⁸ "Kən nīkin təmahmə, kən məmə, 'Okol esuwīnən imə.' Kən rəhan tata təmuwa ihluə matəkəike kəm in məmə otuwīn imə. ²⁹ Məto tən-ipən kəm rəhan tata məmə, 'Əplan-tu. Kəmuatig nup tepət rəkis, kən iatol wək u ikin-u tahmen-pən əm məmə rəham kit iolwək, kən məsəhtən nəwiam kit ne. ?Məto tahro, tata? Nəməsos-ipamən nat əkəku kit kəm io tahmen-pən e nəni, məmə ekol nagwənən lan itimat io mīn neen. ³⁰ Məto nətīm əh itəm təmərəkin rafin rəham nautə o nətəuən nīpitan mīn lan rəha suatip, kən nian tinitəlig-pən latuənu, kən nakətul matoh pīlik tasis-asis matol lafet lan rəhan.'

³¹ "Kən rəhan tata tən-ipən məmə, 'Nətik. Nian rafin kilau mīn ik kətuatig, kən natimnat rafin rəhak in rəham. ³² Məto tətuatip əm məmə okotol lafet u mo-tagien, məto-inu piam u tahmen-pən əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in tinəmegəh mīn. In təmikə, məto roiu kinotehm mīn.'"

Nimaa nəghatən rəha etəm-iasol itəm tatol nolən teko-eko

16 Kən Iesu təmən kəm rəhan mīn netəmim məmə, "Suah kit rəhan nautə tepət, kən in təmos suah kit tuwa etəm-iasol o rəhan iolwək mīn. Kən rəhan iolwək mīn neen kəmotuwa moatən-ipən nəratən rəha etəm-iasol əh kəm iərəməərə, moatən məmə, 'Ei, suah əh tatərəkin rəham natimnat.' ² Kən təmaun-in suah əh tuwa tatəghat kəm in məmə, '?Ei, nəghatən naka mīn u iakatəto katən lam? Ekolkeike məmə nakos rafin nəghatən mīn rəha wək rəham muwa, məto-inu roiu ekahl-iarəp ik e wək.'

³ "Kən etəm-iasol əh təmuwīn matətəlig-in məmə, 'Awe. Rəhak iərəməərə tolkeike məmə otərəkin io e rəhak wək u-roiu. ?Kən ekol naka əh-roiu? Nahgik təsahmenən məmə ekel nisip mos məni ikin, kən io iaulis pik o neasiə-inən məni o netəmim. ⁴ !Ei! Roiu əh enitun nat naka itəm io ekol pəs netəmim okotit io motuwīn iməlat ikin moatehm wir io nian rəhak iərəməərə otərəkin io e rəhak wək.'

⁵ "Kən in təmaun-in rafin netəmim itəm kəmotol kaon kəm iərəməərə kotuwa ron kitiah kitiah. Kən təmən-ipən kəm itəm təmaupən muwa məmə, '?Ik nəmol kaon e naka?' ⁶ Kən suah əh təmən məmə, 'Eməmik tram rəha oel o noahən ilat wan-hanrit.' [†] Kən etəm-iasol təmən kəm in məmə, 'Inu ma pepe rəha kaon rəham. Əpələh uəhai əm-tu, kən əte-pən fifti tram əm e rəham pepe.'

⁷ "Kən təmən-ipən kəm suah kit mīn məmə, '?Ik nəmol kaon e naka?' Kən in təmə, 'Emol kaon e wantaol pak wit.' Kən etəm-iasol təmə, 'Os ma pepe rəha kaon rəham, kən əte-pən əm eit-hanrit pak wit.'

⁸ "Kən uarisig lan, iərəməərə rəha etəm-iasol apon itəm təmatol tərət kəm in, təmatənwiwi in o rəhan

† Wan tram oel tahmen e tate o fote lita.

nolən rəha neieueuəən məmə in otehm wir atip in. Nat u tatəgətun məmə netəmim rəha nətueintən, ilat kotenatig wir o nolən mīn rəha nətueintən nian ilat koatəghat kəm ilat mīn, taprəkis-in nenatigən rəha netəmim rəha nəhag-əhagən. ^{††}

⁹ "Kən iatən kəm itəmat məmə, otasitu wir e netəmim e məni rəha nətueintən məmə ilat okotuwa iolitəmat mīn. Kən nian məni rəha nətueintən otikə, kən Uhgīn otos itəmat muwīn əpəh e nego e neai itəm otətətig lilin.

¹⁰ "Okəmə nəkitun məmə suah kit tatehm wir nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in titun nehm wirən nat itəm iahgin. Kən okəmə nəkitun məmə suah kit tatol nolən itəm təsətuatipən e nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in otol nolən təsətuatipən e nat itəm iahgin.

^{†††} ?Kən tol nəhlan, okəmə itəmat nəkəsotehm wirən məni rəha nətueintən u, kən pah oteghən-in itəmat məmə nakotos nat itəm təwir pahrien, inəh natimnat rəha Uhgīn? ¹² Kən okəmə itəmat nəkəsotehm wirən natimnat rəha suah kit mīn, kən nikitəmat təsəhtən məmə okos-ipən əh mīn kəm itəmat rəhatəmat atip natimnat məto-inu, katəplan məmə onəkəsotehm wir mīnən natimnat mīn əh.

¹³ "Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətəlkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgīn ne məni e nian kitiah əm." ^{‡‡}

¹⁴ Fārisi mīn kotalkeike pik məni, kən nian kəmotəto nəghatən mīn u, kən kəmotalah-əsan e Iesu. ¹⁵ Məto in təmən kəm ilat məmə, "Itəmat nəkoatol nolən mīn itəm koatol netəmim koatən məmə nəkotətuatip. Məto Uhgīn titun nikitəmat məmə kotərat. Iatən nəhlan məto-inu nat naka itəm netəmim koatiləs-ipər məmə in nat keike, məto e niganəmti Uhgīn in nat əpnəpīn əm." ^{‡‡‡}

¹⁶ Kən in təmatəkəike matən məmə, "Kəmən-iarəp Lou ne nəghatən rəha ien mīn rəha Uhgīn mətoarus-pa Jon Baptais, kən uarisig lan, katən-iarəp namnusən təwir rəha nərəməərən rəha Uhgīn, kən netəmim rafin kotalkut pik məmə okotuwīn motatig ahgin. ^{††††} Məto kəsənən məmə wək rəha Lou ne nəsanənən rəhan təmikə. Nəghatən rafin rəhan kotatig, in asol mīn mətoarus-pən in əkəku agin. Lou otətətig taprəkis-in neai ne nətueintən. ^{‡‡‡}

¹⁸ "Kən tahmen-pən əm nulan: okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan, kən matit pətan pisin kit mīn mətuatig, kən in tategoafəl rəhan pətan matol təfagə rat. Kən okəmə suah kit tatit pətan kit itəm rəhan iərman təmapəs kən ilau mətuatig, kən in tatol təfagə rat məto-inu in tətəkləh-in pətan rəha suah pisin kit." [§]

†† Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə netəmim rəha nəhag-əhagən kəsotolən natimnat itəm Uhgīn tolkeike məmə otətul aupən e rəhalat nəmegəhən. Nikilat təsəht pikən nətəligən rəha Uhgīn. ‡ 16:10 Luk 19:17-26 †† 16:13 Mat 6:24 †† 16:15 Mat 23:28; Luk 18:9-14 ††† 16:16 Mat 11:12-13 ††† 16:17 Mat 5:18 § 16:18 Mat 19:1-12; Mak 10:1-12

Nimaa nəghatən rəha Lasaros ne suah kit rəhan nautə tepət

¹⁹ Kən Iesu təmən məmə, “Suah kit rəhan nautə tepət tatuwin e napən wir min nəgui-naris itəm nəmtin tiəkis, kən nian rafin tatun pik nagwənən wir min. ²⁰ Kən ian-rat kit, nərgin u Lasaros, niməgəm təmiraftin nīpətin. Kən kəmiləs kan kələhəu əpəh e nafiluə rəha latuənu. ²¹ In tolkeike pik məmə otun nimismisi nagwənən itəm təmisas e tepil rəha etəm-iasol əh. Kən nat kit tərət min, kuri min kotuwa moatəpəh-əpəh niməgəm min rəhan.

²² “Kən ian-rat əh təmimis, kən nagelo min kəmotiləs motuwın əpəh e nikali Epraham, ikin rəha nisaiian. Suah un rəhan nautə tepət, in təmimis min, kən kəmitənim. ²³ Kən in tuwin əpəh e nigəm asol, kən tatəto nahməən asol, kən nian təmasipər, təməplan Epraham əpəh isəu. Kən Lasaros əpəh e nikalin. ²⁴ Kən təmaun-in əfəməh məmə, ‘Tata Epraham! Awi, asəkitun io. Ahl-ipən Lasaros məmə oteer əm noanelmin e nəhau kən mos muwa mek namək lan məmə otətəp, mətə-inu iatəto nahməən asol e nigəm ukin-u roiu.’

²⁵ “Mətə Epraham təmə, ‘Nətik, nīkim təht-tu rəham nəmegəhən əpən. Ik nəmatos natimnat wir rəham tepət, mətə Lasaros təmatəto nahməən tepət e nīpətin. Mətə roiu əh, in tatəto təwir ikin-u, kən ik, natəto nahməən tepət e nīpətim. ²⁶ Kən nat kit min. Ilugin-in kitat, noakimil asol itəm tatoor kitat, ik un, kən itimat u. Okəmə itimat kit tolkeike məmə otimnə mehm ik, mətə okol təsimmənən. Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa mehm itimat, mətə okol təsuwamən.’

²⁷ “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Tata. Iakatəkəike kəm ik, awi, kəsi. Ahl-ipən Lasaros tuwin e nimə rəha tata rəhak, ²⁸ mətə-inu piak faif əh-ikin. Təwir məmə in otuwın məghat mem əskasik ilat məmə okoatəto ilat məmə okəsotuwamən ukin-u itəm iatəto nahməən asol agin ikin.’

²⁹ “Mətə Epraham təmə, ‘Kəp. Nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Uhgın tətətiq. Pəs piam min okotəto nəghatən min əh.’

³⁰ “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Kəp, Tata Epraham. Təsahmenən. Mətə okəmə suah kit otəmegəh min e nimisən otuwın məghat kəm ilat, kən nīpahrienən, ilat okotəuhlin rəhalat nətəligən kən motəpəs təfagə rat min rəhalat.’

³¹ “Kən Epraham təmə, ‘Okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Uhgın, kən in nat ənnapin okəmə suah kit təmegəh pap e nimisən kən muwin matəghat kəm ilat, mətə okol kəsotən minən nīpahrienən lan.’”

Oatəto itəmat

(Mat 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

17 Kən Iesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, “Nīpahrienən, nos-ipən-os-ipənən rəha təfagə tərət min itəm koatiuw-pən netəmim e nəratən, ilat okotuwa. !Mətə nahməən asol tatuwin o etəmim itəm

tatos-ipən-os-ipən netəmim, o in suatip rəha nos-ipən-os-ipənən! ² Mətə okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku, məmə otol təfagə rat, kən suah əh, Uhgın otol nalpinən asol kəm in. Kən nalpinən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnim məmə otamnim. ³ Kən tol nəhlan, oatəto moatehm wir rəhatəmat nəmegəhən.

“Okəmə piam tatol təfagə tərət kəm ik, kən ən-ipən rəhan nolən rat e niganəmtin, kən okəmə tatəuhlin rəhan nətəligən, kən aluin rəhan nolən rat məsosən tatig e nikim. ¹⁴ Kən nat ənnapin in tatol təfagə rat kəm ik mau sepın e nian kitəh, kən muwa mau sepın mən-ipinə kəm ik məmə, ‘Kəsi, emol təfagə rat kəm ik. Ekəuhlin rəhak nətəligən məpəs rəhak təfagə rat,’ kən ik onakəkəike maluin rəhan nolən rat min, kən məsosən tatig e nikim.” ††

⁵ Kən aposol min kəmotəpəh o Iərəməmə məmə, “Ol rəhatimat nahatətəən təkəsik təhmin min.”

⁶ Kən Iərəməmə təmən məmə, “Nat ənnapin okəmə rəhatəmat nahatətəən in təkəku agin əm tahmen e nimismisi nīməkləkil, kən nəkotitun nənən kəm nig u neegin məmə, ‘Euw atip ik, kən muwin miwig-pən itəhəi,’ kən nig u otol nəwiatəmat. ††

⁷ “Ən-tu. ?Okəmə suah kit rəhan iolwək tətəsum, o in tatehm sipsip min, kən in tatitəlig-pa latuənu, kən nīkitəmat təht məmə etəm-iasol otən kəm in məmə, ‘Ei! Wa uəhai məpələh mun nagwənən əh? !Kəp! ⁸ Mətə in otən kəm rəhan iolwək məmə, ‘Uwin mol nigak nagwənən, kən uwin muwin e rəham napən təwir, kən mos-ipa nigak nagwənən ne nīmək nənimən. Nian nəmol rafin rəham wək, nəkitun nuwinən magwən kən mənim.’ ⁹ ?Kən nīkitəmat təht məmə etəm-iasol, in otən tagkiu kəm rəhan iolwək o wək asol rəhan itəm in otəkəike mol? !Kəp! ¹⁰ Kən itəmat un, nəkotahmen əm e iolwək min rəha Uhgın. Nian nəmotol rəkis natimnat rafin itəm Uhgın təmən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motol, onəkotəkəike motən əm məmə, ‘Itimat iolwək min əm. Nolən rəhatimat təsahmenən o nənwiiwən. Itimat emotol əm wək itəm itimat ekotəkəike moatol.’”

Iesu təmol-wir netəmim ten itəm leprosi təmol ilat

¹¹ Nian Iesu təmaliwək matuwın Jerusalem, in təmaliwək muwin-pən ilugin i nəptən mil u Sameria ne Kalili. ¹² Kən nian in təmiet-arəpa latuənu kit, netəmim ten itəm nimisən u leprosi təmol ilat kəmotuwa motətul isəu məsin, ¹³ kən motaun-in məmə, “!Iesu, Etəm-iasol, asəkıtu itimat!” ††

¹⁴ Kən nian in təmehm ilat, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotuwın o pris məmə in otehm nīpətətə-

† 17:3 Mat 18:15 †† Nīpəti nəghatən əh təsənən məmə kitat kotaluin təfagə rat rəha suah kit mau sepın əm, mətə kotəkəike motaluin namnun tikə. † E nəghatən ətuatip rəha Iesu, in tatəghat-in nīkuti mastat u in natiəkəku agin, ne nig kit itəm nəukətın təmeiuaiu agin, nərgin u fik-malperi. †† 17:6 Mat 17:20; 21:21 †† 17:13 Lev 13:45-46

mat." † Kæn nian ilat kæmotaliwæk æh e suatip, kæn kæmotæwir, nimisæn tæmikæ. ††

¹⁵ Kæn ilat kit tæmæplan mæmæ leprosi ræhan tinikæ, kæn in tæmæuhlin mitælig-pæn o Iesu, matæn æfæmæh mæmæ, "Iatænwiwi Uhgîn! Iatænwiwi Uhgîn!" ¹⁶ Kæn in tæmeiuaiu e nelki Iesu misin nulîn nipinægîn tatek nisip, kæn matæn kæm Iesu mæmæ nikin tætagien mæmæ in tæmol-wir ræhan nimisæn. Kæn suah u in etæm Same-ria. ¹⁷ Kæn Iesu tæmæn mæmæ, "?Emol-wir netæm ten maruætuæh-in rækis ræhalat nimisæn, o kæp? Mæto nain hiæ? ¹⁸ ?Suah u in iapispis æm, mæto in pisin æm tæmitælig-pa matænwiwi Uhgîn?" ¹⁹ Kæn Iesu tæmæn kæm suah u mæmæ, "Ætul maliwæk matuwîn. Ræham nahatætæn tæmol-wir ik."

Nuwamæn ræha næramæræn ræha Uhgîn (Mat 24:23-28, 36-41)

²⁰ Nian kit, Farisi min kæmotætæpæh o Iesu mæmæ, "?Onæghan næramæræn ræha Uhgîn otuwa?" Kæn in tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, "Næramæræn ræha Uhgîn otæsuwamæn mæmæ netæmim okotehm e niganæmtilat. ²¹ Kæn etæmim tikæ itæm otæn mæmæ, 'Asi-pa mehm, in huæ!' o 'Asipæn mehm, in æpæh!' mæto-inu næramæræn ræha Uhgîn tinuwa rækis mætatiḡ e nikitæmat."

²² Kæn Iesu tæmæn kæm ræhan min netæmim mæmæ, "Nian min koatuwa itæm itæmat onakoatolkeike mæmæ onækotehm nian min ræha Næti Etæmim, mæto okol nækæsotehmæn. ²³ Kæn netæmim okotæn kæm itæmat mæmæ, 'Asi-pa, in huæ!' o 'Asipæn, in æpæh!' Mæto æsotuwînæn motætæu-pæn ilat, ²⁴ mæto-inu e nian io Næti Etæmim oekuwa lan, in otahmen-pæn e nipitæn itæm tatipit kæn mætasiægæpin neai e nikalin kit mætoarus-pæn nikalin kit min, kæn netæmim rafin koatæplan motitun. ²⁵ Mæto aupæn, io ekækæike mæto nahmææn tepæt, kæn netæm kotatiḡ roiu, ilat okotæuhlin mæntaalat motapæs io.

²⁶ "E nian io, Næti Etæmim, ekuwa lan, otahmen-pæn æm e nian ræha suah æh Noah aupæn, itæm netæmim kæmoatol natimnat min mæsotitunæn mæmæ Uhgîn otol nat kit lan. ²⁷ E nian æh, netæmim kæmotagwæn, moatænim, moatol marit, inæh natimnat rafin kæmoatol e næmegæhæn ræhalat, mætoarus-pa nian itæm Noah tinuwîn imæ e nipægnoa nego asol ræhan. Kæn nuhæn tæmæfik naruæh asol tæmuwa maiu ælîmin rafin netæmim itæm kæsotuwînæn e nego.

²⁸ "In tahmen-pæn æm e nian ræha suah æh Lot. Netæmim kæmotagwæn, moatænim, moatol-salim-in natimnat min, moatos-næmtim natimnat min, moatasum, moatilækin nimæ min, inæh natimnat rafin kæmoatol e næmegæhæn ræhalat. ²⁹ Mæto e nian itæm Lot tæmiet lan e taon æh Sotom, kæn nigæm ne kæpiel min

itæm koatuæp kæmotisi-pær e neai motoamnu ilat rafin æpæh e taon.

³⁰ "Kæn otahmen æm e nian io Næti Etæmim oekuwa min lan kæn Uhgîn otol æp io kæm netæmim. ³¹ E nian æh, okæmæ suah kit tatæpælæh ihluæ e ræhan nimæ, pæs in otægim mæsuwîn minæn imæ mæmæ in otos ræhan natimnat, kæn okæmæ suah kit in æpæh e nasumæn, pæs in otægim mæsuwa minæn latuænu. ³² !Onækæso-taluinæn pætaguihl ræha Lot! ³³ Etæm tolkeike mæmæ in otækælim ræhan næmegæhæn e nætueintæn u mæsætæu-pa-mæn io, in otæsosæn næmegæhæn lilin. Mæto etæmim itæm tætapæs natimnat ræha næmegæhæn e nætueintæn u kæn matætæu-pa io, in otos næmegæhæn lilin. ³⁴ Iatæn kæm itæmat mæmæ, e nian æh lapin, etæmim kæiu okætuapil e pet kitiæh æm, kæn okos-irækis kit, kapæs kit. ³⁵ Pætan kæiu okætioal nagwænæn, kæn okos-irækis kit, kapæs kit." ††

³⁷ Kæn ræhan iolwæk min kæmotæn-ipæn kæm in mæmæ, "?Iæramæræ, onækuwa hiæ?"

Kæn in tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, "Onækotitun æm. Tahmen e nian ligkai min koatiwig ilis moteiuaiu moatær itæhæi, kæn nækotitun mæmæ næm min æh-ikin æh." †††

Nimaa næghatæn ræha næutahlîmis kit itæm tætasæk o nasituæn

18 Kæn Iesu tæmuæh nimaa næghatæn kæm ilat matægætun ilat lan mæmæ okotækæike moatæfak nian rafin mæsotapæsæn, mæsotolæn mæmæ nikilat otatite. ² In tæmæn mæmæ, "Latuænu kit, ien kit æh-ikin ræha nælæhæuæn næghatæn min. Kæn tæsisiai-inæn Uhgîn, kæn tæsisiai-in minæn netæmim. ³ Kæn e latuænu æh, næutahlîmis kit æh-ikin, kæn nian rafin tatuwa matæplan ien un matæn-ipæn kæm in mæmæ, 'Awi. Okol naka-situ lak mæghat o næratæn itæm ræhak tikimîr tatol kæm io.' ⁴ Mæto ien tæmæsuwînæn, kæn mos nian æfæmæh mæmæ otæghat mol-wir næratæn æh ræha næutahlîmis. Mæto pætan æh tæmætæpæh o suah æh nian rafin matuwîn matuwîn, kæn ien tinatætælig-in mæmæ, 'Nat ærnapin esisiai-inæn Uhgîn, kæn mæsisiai-in minæn netæmim, ⁵ mæto pætan æh tatæn nat kitiæh mætælæki-amtæ io o ræhan næghatæn, matuwîn matuwîn. Io ekækæike muwîn mæn wir ræhan næratæn kæn mælæhæu næwiræn. Okæmæ ekapæs, kæn in otatuwa ron io matuwîn matuwîn kæn ekæpou in."

⁶ Kæn nian Iæramæræ tæmuæh rækis nimaa næghatæn æh, kæn tæmæn mæmæ, "Otætælig-in-tu næghatæn ræha ien æpæh itæm tærat tæhmin. ⁷ ?Mæto tahro e Uhgîn? In tæmitæpun ræhan min netæmim, kæn ilat koatasæk-pæn kæm in nian rafin e nærauiægæn min ne lapin min rafin. ?Kæn nikitæmat tæht mæmæ in otæn-ipæn kæm ilat

† Nian nimisæn leprosi tæmol suah kit, Lou tatæn mæmæ in tamkimik. Nian nimisæn tæmikæ, in tæike muwîn mehm pris mæmæ in otæn-iaræp kæm netæmim rafin mæmæ nimisæn tikæ ne namkimikæn tikæ. Nian Iesu tæmæn mæmæ ilat okotuwîn motehm pris kit, in tahmen mæmæ in tæmæn mæmæ in otol-wir ilat. †† 17:14 Lev 14:2-3; Mat 8:3-4 ‡ Netæm Isrel koatætæhau netæm Sameria. Afîn nipætîn e tiksonari. †† 17:23 Mak 13:21; Luk 21:8 †† 17:28 Jen 18:20; 19:25

††† 17:31 Mat 24:17-18 ††† 17:32 Jen 19:26 § 17:33 Luk 9:24 §† E kopi oas min neen ræha Niutesteman itæm kæmæte e næghatæn Kris aupæn, kæmilpin næghatæn min u ræha ves 36: Etæmim kæiu okatuasum, kæn okos-irækis kit, kapæs kit. §†† E nian Iesu otuwa min, netæmim rafin okotæplan ikin Iesu otuwa mihin. Næghatæn ætuatip ræha Iesu tatæn mæmæ, "Tahmen e nat meghæ tæmamis mætamaahl, kæn kuweria min kotuwa katon kælæh." §† 18:1 Kol 4:2; 1 Tes 5:17

məmə, 'Onakoatəsaḡin pitən'? Kəp. ?Kən nikitəmat təht məmə in otasitu uəhai əm e rəhan mīn? ⁸ Iatən kəm itəmat məmə nīpahrienən, in otasitu uəhai əm e rəhan mīn, kən mol-wir rəhalat nərətən. ?Məto nian io Nəti Etənim oekitəlig-pa mīn lan e nətueintən, oekəhm netənim neen itəm koatahatətə e Uḡin, o kəp?"

Nimaa nəḡhatən rəha Farisi ne etəm tatos məni rəha takis

⁹ Kən Iesu təmuəḡ nimaa nəḡhatən kit e netənim neen itəm nīkilat tatəht məmə ilat kotətuatip taprəkis-in netənim rafin, kən motasil-iəḡau-in netənim rafin. ¹⁰ In təməḡ məmə, "Suah mil kəiu kəmian əpəḡ e Nīmə Rəha Uḡin məmə okuəḡat kəm in e nəfakən. Kit, in Farisi, kən kit in etəm tatos məni rəha takis. ¹¹ Kən Farisi təmətul mateiua məmə in tatəfak kəm Uḡin, məto nīpahrienən tatən atip in, matən məmə, "Uḡin, iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəmol məmə ekol etəm pišin lak, inəḡ io mīn neen kotolkeike pik məni kən moateiua məmə kotakləḡ-in, kən moatol tərət, kən motakləḡ-in pətan rəha etəm pišin. Kən io esolən məmə suah əḡ etəm tatos məni rəha takis. ¹² Nian kəiu e wik kitəḡ, iatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm ik. Kən okəmə ekos natimnat ten, ekatos-irəkis ki-tiəḡ matos-ipinə kəm ik." †

¹³ "Məto suah əḡ, etəm tatos məni rəha takis, in tatə-tul-pən isəu, kən mətaulis məsasipərən e neai məfak. Kən nīkin tatitəḡit mətasək mətaht manikiləḡan matən məmə, "Uḡin, io etəm tərət. !Asəkitun io!" ††

¹⁴ Kən Iesu təmə, "Iaten kəm itəmat. Nian suah mil u okatiatəlig-pən latuənu, etəm rəha takis, rəhan nəmegəḡan in otətuatip e niḡanəmti Uḡin. Məto Farisi təsol mihinən, məto-inu etənim itəm tatiləs-ipər atip in, Uḡin otiləs-iəḡau, məto etənim itəm tatos-iəḡau atip in, Uḡin otiləs-ipər." ‡

Nisualkəḡ kəmotuwa o Iesu

(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Kən netənim neen kəmotəmiḡ rəhalat nisualkəḡ mətmətiḡ motuwa kəm Iesu məmə in otələḡu-pən nelmīn elat kən məfak olat. Məto nian rəhan mīn netənim kəmotəhm ilat, kən kəmotən-iəḡau ilat.

¹⁶ Məto Iesu təmətən-iarəp məmə nisualkəḡ mīn un okotuwa ron, kən təməḡ-ipən kəm rəhan mīn netənim məmə, "Əsotaḡtosig-inən nisualkəḡ məmə okəsotuwamən ron io, pəs ilat okotuwa ron io, məto-inu nəmegəḡan rəha Uḡin in rəha netənim itəm kotahmen e nisualkəḡ mīn u. ¹⁷ Okəmə suah kit tolkeike məmə in otuwa matig əḡin nəmegəḡan rəha Uḡin, kən in təike muwa tahmen e suakəku. Məto okəmə təsol mihinən, kol in təsuwamən." ††

Suah kit rəhan nautə tepət

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Kən etəm-iasol kit təməḡ-ipən kəm Iesu məmə, "Iəḡəḡun, ik etəm təwir. ?Oekol naka məmə ekos nəmegəḡan lilin?" ††¹⁹ Kən Iesu təməḡ-ipən kəm in məmə, "?Təḡro nakatən kəm io məmə io etəm təwir? Suah kit tikə in etəm təwir, məto Uḡin əm in təwir. ²⁰ Ik nəkitun nəḡhatən mīn e Lou rəha Uḡin koatən məmə, 'Əsakləḡ-inən pətan pišin, əsoḡamnuən etənim, əsakləḡ-inən natimnat, əseiueiueən e kot, isi-ai-in rəḡam mama ne tata.'" †††

²¹ Kən suah u təməḡ məmə, "Natimnat rafin u, io emol rafin ilat, nian ematəkəku mətoarus-pa u-roiu." ²² Nian Iesu təməto nəḡhatən əḡ, təməḡ-ipən kəm in məmə, "Nat kitəḡ əḡ əḡ-ik in itəm ik nəməsolən əḡ. Uwin mol-salim-in nautə rafin rəḡam, kən mos məni lan muwin mos-ipən kəm ian-rat mīn, kən ik onakos natimnat wir əpəḡ e nego e neai. Kən wa, muarisig-in io məmə ik rəḡak etənim."

²³ Məto nian təməto nəḡhatən mīn əḡ, nīkin təməpou məto-inu rəhan nautə tepət. ²⁴ Kən Iesu təməsipən məplan, təməḡ məmə, "!Awi, tiəkis pik o etəm rəhan nautə tepət məmə in otuwin matig əḡin nəmegəḡan rəha Uḡin! ²⁵ Tiəkis məmə kau otuwin-pən e nīpəḡ nitel, məto tiəkis pik məmə etəm rəhan nautə tepət otuwin matig əḡin nəmegəḡan rəha Uḡin." †††

²⁶ Kən netəm kəmotəto nəḡhatən əḡ kəmotən məmə, "?Okəmə in tiəkis o etəm rəhan nautə tepət, məto pah əḡ in tahmen məmə otos nəmegəḡan əḡ?" ²⁷ Məto in təməḡ məmə, "Natimnat itəm tiəkis, ko netənim kəsotolən, məto Uḡin in titun nolən."

²⁸ Kən Pita təməḡ-ipən kəm in məmə, "?Məto təḡro etimat? Emotapəs rafin rəḡatimat natimnat kən moatuwa məmə ekotuarisig-in ik."

²⁹ Kən Iesu təməḡ-ipən kəm ilat məmə, "Iatən pahrien kəm itəmat məmə, etəm təməpəs rəhan nimə, o rəhan pətan, o pian mīn, o rəhan tata ne ma-ma, o rəhan nisualkəḡ məto-inu in tatətəu-pən nəmegəḡan rəha Uḡin, ³⁰ kən e nətueintən u, in otos natimnat tepət nəḡlan taprəkis-in ilat mīn u təməpəs ilat, kən uarisig, in otos mīn nəmegəḡan lilin."

Iesu təməḡ-iarəp mīn rəhan nimisən

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Kən Iesu təməḡ-ipən kəm rəhan netəm tuelef məmə okotiet e nīmanin netənim motuwa kitəḡ kuəfimīn ilat mīn, kən təməḡ-ipən kəm ilat məmə, "Otətəlig-tu. Roiu koatuwin əpəḡ ilis Jerusalem, kən natimnat mīn itəm ien mīn rəha Uḡin aupən kəmoatən lak, Nəti Etənim, ilat okotuwa kol nīpahrienən. ³² Netənim okotegəḡan-in-pən io e nelmi

†† 18:18 Luk 10:25 ††† 18:20 Eks 20:12; Dut 5:16-20 ††† Nəḡhatən Kris atuatip tatən məmə, "Tiəkis məmə kamel otuwin-pən e nīpəḡ nitel." Kamel in nat meḡəḡ asol taprəkis-in kau. § 18:31 Luk 24:44

† 18:12 Aes 58:1-4; Mat 23:23 †† 18:13 Sam 51:1 ‡ 18:14 Mat 23:12 †† 18:17 Mat 18:3

Iaihlua min, kæn netämim okotæghat motalah æsan lak, motoh io, motol naulisæn kæn io, kæn motagæh-æpis io, motagæh e nipætik. †³³ Kæn okalis io, kæn kohamnu io, mæto e nian tatol kisil lan, oekæmegæh min."

³⁴ Mæto kæsotitunæn ræhan næghatæn min. In tahmen-pæn e næghatæn itæm nipætæn tatæhluaig, kæn kæsotitunæn nipæti næghatæn min æh. ††

**Iesu tæmol-wir
iganæmtin æpis kit
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)**

³⁵ Nian Iesu tatuwa iuæhkir o taon æh Jeriko, iganæmtin æpis kit æh-ikin tatæpælæh e nikali suatip. Nian rafin in tatesiæ-in mæni o netämim. ³⁶ Kæn nian iganæmtin æpis tæmæto mæmæ netämim tepæt kotaliwæk e suatip, kæn in tæmætæpæh mæmæ, "Naka æh katol?" ³⁷ Netämim kæmotæn-ipæn kæn in mæmæ, "Iesu æpæh, etæm Nasaret, tætalIWæk e suatip."

³⁸ Kæn tæmagæt æfæmæh mæmæ, "Iesu! Mipi Kig Tefit! !Asækitun io!"

³⁹ Kæn netæm min u koataliwæk motaupæn-in Iesu, kæmotagæt lan, moatæn mæmæ, "Iæmagætæn!" Mæto in tæmagæt æfæmæh mæsin min mæmæ, "I Mipi Kig Tefit! !Asækitun io!"

⁴⁰ Kæn Iesu tæmætul mæn-ipæn kæn ilat mæmæ okotilæs motuwa. Kæn nian kæmotilæs motuwa iuæhkir, Iesu tæmætæpæh ron mæmæ, ⁴¹ "Naka un nakolkeike mæmæ io ekol kæn ik?" Kæn in tæmæn mæmæ, "Iæramæra, ekolkeike mæmæ oekaiir mehm nat."

⁴² Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, "Aiir mehm nat. Ræham nahatætæn tæmol-wir niganæmtim." ⁴³ Kæn roiu agin-æh min æm, tæmaiir minatehm nat, kæn minatuarisig-in Iesu, matænwiwi Uhgîn. Kæn nian netämim rafin kæmotæplan nat æh, ilat kæmoatænwiwi Uhgîn.

Iesu ne Sakias

19 Kæn Iesu tæmalIWæk muwin imæ e taon u Jeriko matuwîn mæmæ otiet-aræpæn e næwtain mæsin. ² Kæn e taon æh, suah kit æh-ikin, nærgin u Sakias. In etæm-iasol kit ræha netæm koatos mæni ræha takis, kæn ræhan nautæ tepæt. ³ Kæn in tolkeike mæmæ otæplan-tu mæmæ Iesu in pah, mæto tæruu næplanæn mæto-inu in natiækuækir, kæn netämim koatætulosig-in. ⁴ Kæn in tæmaiu aupæn muwin maiu e nig kit, nærgin u sikamo, mæmæ otitun næplanæn Iesu nian in otuwa-pa ikin.

⁵ Kæn nian Iesu tæmuwa ætuatip æh in ikin, tæmasipær næplan, kæn mæn-ipæn kæn in mæmæ, "Sakias. Eiuaiu uæhai, mæto-inu roiu ekækæike muwin matig æpæh e ræham nimæ." ⁶ Kæn Sakias tæmeiuaiu uæhai æm, kæn mit Iesu mian æpæh iman ikin imæ, kæn nikin tæmagien.

⁷ Mæto nian netämim kæmotæplan natimnat min æh, kæn koatasiwæn-in nolæn min æh moatæn nikali Iesu mæmæ, "Suah æh tatuwin e nimæ ræha iol tæfagæ rat." †

⁸ Kæn nian kinotuwîn e nipægnoa nimæ ræha Sakias, in tætul mæn-ipæn mæmæ, "Iæramæra, atætælig-in-tu.

† 18:32 Luk 9:22,44 †† 18:34 Mak 9:32 † 19:7 Luk 15:2

Oekoor ræhak natimnat mol niel kæiu, kit ræhak, kæn kit oekos-ipæn kæn ian-rat min. Kæn natimnat itæm emaklæh-in o suah kit, oekalpin mau kuwit." ††

⁹ Kæn Iesu tæn-ipæn kæn in mæmæ, "Roiu Uhgîn tinos-megæh rækis ik ne ræham min, mæto-inu ik min, næmahatætæ e Uhgîn, kæn ik noanol pahrien kit ræha Epraham. ††¹⁰ Kæn io, Næti Etämim, emuwa mæmæ ekeam-in netämim itæm koatæluæ, kæn mosmegæh ilat." †††

**Nimaa næghatæn ræha netämim itæm koatos mæni ræha
iæramæra ræhalat**

¹¹ Nian netämim koatætælig-in Iesu, in tæmatækæike matuæh nimaa næghatæn kæn ilat mæto-inu in tinatuwa iuæhkir o Jerusalem, kæn nikilat tæht mæmæ næramæraæn ræha Uhgîn otæsuwæhæn tuwa. ¹² Kæn tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, "Etæm-iasol kit tolkeike mæmæ in otuwîn isæu næplan kig asol agin mæmæ kig asol otilæs-ipær in mol kig lan æpæh iman ikin, kæn otæpanitælig-pa min. ¹³ Kæn tæmaun-in ræhan iolwæk ten, kæn moor mæni kitæh kitæh kæn ilat. ††† Kæn in tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, 'Itæmat onækotækæike motol wæk e mæni u o nosæn ætain mætoarus-pæn io ekitælig-pa min.'

¹⁴ "Mæto ilat æpæh iman ikin koatætæhau suah æh, kæn motahl-ipæn næghatæn kæn kig asol agin mæmæ, 'Itimat esotolkeikeæn mæmæ suah u otæramæra etimat.' ¹⁵ Mæto kæmilæs-ipær in kol kig lan, kæn in tæmitælig-pa min. Kæn in tæmaun-in ræhan iolwæk min itæm tæmoor ræhan mæni kæn ilat. In tolkeike mæmæ otitun mæmæ ilat kæmotol win e mæni naka nian in tæmætætig æpæh isæu.

¹⁶ "Kæn etæm tætaupæn tæmuwa mæn-ipæn kæn in mæmæ, 'Iæramæra, næmælæhæu-pa mæni kitæh e nelmæk, kæn emol win e mæni ten min.' ¹⁷ Kæn ræhan etæm-iasol tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, 'Ik iolwæk tæwir, næmol wæk itæm in tæwir. Mæto-inu næmol wæk tæwir o nehmin wiræn nat itæm natiækæku, kæn roiu oekægæhan-in min ik mæmæ onakæramæra taon ilat ten.' †

¹⁸ "Kæn etæm tatuarisig lan tæmuwa mæn-ipæn mæmæ, 'Iæramæra, næmælæhæu-pa mæni kitæh e nelmæk, kæn emol win e mæni faif min.' ¹⁹ Kæn etæm-iasol tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, 'Ik onakæramæra e taon ilat faif.'

²⁰ "Kæn iolwæk kit min tæmuwa mæn-ipæn kæn in mæmæ, 'Iæramæra, inu ræham mæni. Emælis ætain e napæn, kæn næhluaig-in wir, ²¹ mæto-inu io iatægin ik itæm ræham nolæn tiækis. Nakatos natimnat itæm kæsænæmæ ræham, kæn matæulæk e nasumæn min itæm ik næmæsæfææn ilat.'

²² "Kæn etæm-iasol tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, 'Ik iolwæk rat! Næghatæn æm ræham tatægætun mæmæ næmol tærat agin. Ninitun rækis mæmæ io etæm-iækis, kæn iakatos natimnat itæm kæsænæmæ ræhak, kæn iatæulæk e nasumæn min itæm emæsæfææn ilat. ²³ ?Tahro næmæsosæn ræhak mæni muwin nælæhæu-pæn e pag, kæn

†† 19:8 Eks 22:1; Nam 5:6-7 †† 19:9 Luk 13:16; Wæk 16:31
††† 19:10 Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Tim 1:15 ††† Etæm-iasol tæmosipæn mæni kitæh kitæh kæn ræhan iolwæk ten, kæn mæni kitæh in tahmen-pæn e wan-hanrit-taosan watu. † 19:17 Luk 16:10

nian ekıtəlig lan, ekıtun nosən rəhak məni ilau profit rəhan?’

²⁴ “Kən təmən-ipən kəm rəhan mın əh məmə, ‘Otos-irəkis rəhan məni, kən motos-ipən kəm suah u rəhan məni ten.’

²⁵ “Kən ilat kəmotən məmə, ‘İərəmərə, təsətuatipən məto-inu rəhan məni ten rəkis!’

²⁶ “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘İatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatos nat kit, kəpanos-ipən mın neen mın. Məto etəm rəhan nat kit tikə, kəpanos-irəkis rəhan natimnat rafin. ¹²⁷ Kən roiu, rəhak tikimır mın itəm kəməsotolkeikeən məmə ekuwa kig rəhalat, onəkotit ilat motuwa, kən onəkotohamnu ilat e niğanəmtək.”

Iesu təmuwin Jerusalem

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11;
Jon 12:12-19)

²⁸ Kən nian Iesu təməghat rəkis un, kən in təmaliwək maupən matuwin Jerusalem, kən netəmim koatuarisig in. ²⁹ Nian kinotuwa iuəhkır o latuənu mil u kəiu, Petfas ne Petani e Nitot Rəha Nig U Olif, kən in təmən-ipən kəm rəhan mil etəmim kəiu məmə, ³⁰ “İan əpəh latuənu itəm kotisi-pən ikin. İkin əh, onakuehm nəti togki kit itəm kəsasuəən əh lan. İakis nol lan muasig muea ikin-u. ³¹ Kən okəmə suah kit tətəpəh otəmlau məmə, ‘?Nakətiakis togki o naka?’ kən onəkuən-ipən kəm in məmə, ‘İərəmərə rəhatat, in tolkeike məmə otol nat kit lan.”

³² Kən kəmian muehm natimnat rafin tol əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. ³³ Kən nian kəmətiakis nəti togki, kən netəmim mın rəha togki kəmotətəpəh olau məmə, “!Ei! ?Nətiakis nəti togki o naka?” ³⁴ Kən ilau kəmuən-ipən məmə, “Kəp. İərəmərə tolkeike məmə otol nat kit lan.” ³⁵ Kən kəmuasig muea kəm Iesu, kən kəmuapeg rəhalau kot muəfətain məntaa nəti togki lan, kən muasitu e Iesu tər masuə e nəti togki. ³⁶ Nian təmasuə lan minatuwin, kən rəhan netəmim kotapeg rəhalat mın kot motəpen-pən e suatip.

³⁷ Nian Iesu tınatuwa iuəhkır o Jerusalem mətasuə e togki mateiuaiu e Nitot Rəha Nig U Olif, kən netəmim rafin rəhan nikilat tətəgien, kən minətuoun moatənwiwi Uhgın motagət əfəməh o nat pispis mın itəm kəmoatehm in təmatol. ³⁸ Kən koatən məmə, “!İərəmərə Uhgın tətətig ilau Kig u itəm tatuwa e nərgin! ††

!Pəs nəməlinuən tətətig əpəh e nego e neai, kən əpəh ilis ilis agın e nego e neai, katiləs-ipər nərgi İərəmərə Uhgın!”

³⁹ Kən Farisi mın neen itəm kəmotatig əh-ikin kəmotən-ipən kəm in məmə, “İəgətun. Ən-iaəu rəham mın netəmim məmə okotakəm nohlilat.”

⁴⁰ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə netəm mın u kəsotagətən, kən kəpiel mın u, ilat okotagət əfəməh.”

Iesu təmasək o netəm Jerusalem

⁴¹ Kən nian Iesu təmuwa iuəhkır təmehm taon əh Jerusalem, kən təmasək o netəm mın əh-ikin əh. ⁴² Kən tatən məmə, “Ei, nat ənəpin nəmotapəs natimnat itəm tatos-ipa nəməlinuən mətoarus-pa u-roiu, məto okəmə nəkotitun ilat roiu əm, kən Uhgın otos-ipinə kəm itəmat. Məto kəp. Natimnat mın əh koatəhluagı okol nəkəsotehmən. ⁴³ Məto e nian mın itəm tatuwa otəmat, rəhatəmat tikimır mın okotuwa kətul kitəlauin itəmat, okotel niməptən kətu-pər kol əpətin rəhatəmat taon, kən motəhtosig-in itəmat lan məmə nəkəsotietən. ⁴⁴ Kən ilat okotərəkin rafin nimə e taon rəhatəmat, kən okotohamnu itəmat rafin təlmin nisualkələh mın rəhatəmat. Okol kəpiel kit ne rəha nimə mın osətətulən. Natimnat rafin u otatuwa məto-inu itəmat nəmotəruru nian itəm Uhgın təmuwa məmə in otosmegəh itəmat lan.” †

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgın

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19;
Jon 2:13-22)

⁴⁵ Kən Iesu təmuwin minatəhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgın. ⁴⁶ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte rəkis e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfəkən kəm io,’ †† məto itəmat ninoatol tınuwa in ‘nimə kit itəm iakləh mın koatəhluagı ikin.’” ††

⁴⁷ Kən uarisig lan, e nian mın rafin, Iesu təmatəgətun əpəh imə e Nimə Rəha Uhgın. Kən pris asol mın, ne iəgətun mın rəha Lou, ne netəm-iasol mın rəha noanol mın rəha İsrəl, kəmotegəs-in suatip məmə okotohamnu Iesu, ††⁴⁸ məto kəməsotehmən suatip kit məto-inu netəmim rafin kotalkeike pik məmə okoatəto nəghatən mın rəhan, kən nəghatən rəhan tətəskəlim wir rəhalat nətəligən.

Nətapəhən məmə pah təmegəhan-in Iesu məmə otol wək

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

20 Nian kit, Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən matən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgın kəm netəmim. Kən pris asol mın, ne iəgətun mın rəha Lou, ne netəm-iasol mın rəha noanol rəha İsrəl kəmotuwa kehm in, ² kən kəmotətəpəh ron məmə, “?Ən-tu kəm itəmat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol natimnat mın əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgın o etəmim əm?” ³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Təwir əm. İo ekətapəh-in mın nəghatən kit kəm itəmat, kən itəmat onəkotaupən motuhalpın-pa kəm io. ⁴ ?Pah təmegəhan-in nepətən kəm Jon məmə in otol bəptais e netəmim, Uhgın o etəmim əm?”

⁵ Kən kinoatən-ən nəghatən u kəm ilat mın, minoatən məmə, “Okəmə kotən məmə Uhgın

† 19:26 Mat 13:12; Luk 8:18 †† 19:38 Sam 118:26

‡ 19:44 Luk 21:6 †† 19:46 Aes 56:7 †† 19:46 Jer 7:11 ††
19:47 Luk 21:37

tamegəhan-in, kən in otən məmə, 'Məto tahro nəkə-sotənən nīpahrien e Jon?' ⁶ Məto okəmə kitat kotən məmə netəmim əm kəmotegəhan-in, kən netəm mīn əh okotaht kitat e kəpiel məto-inu ilat kinotən rəkis nīpahrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgīn." ⁷ Kən ilat kəmotuhalpīn məmə, "Itimat esotitunən məmə pah təmegəhan-in." ⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kən io mīn, ko esənən məmə pah təmegəhan-in nepətən kəm io məmə ekatol natimnat mīn u."

Nimaa nəghatən rəha nasumən rəha krep

(Mat 21:33-46; 22:15-22;
Mak 12:1-17)

⁹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm netəmim məmə, "Etəm-iasol kit təməfe nol u krep e nasumən asol rəhan. Kən in təmələhəu-pən nasumən u e nelmi netəmim neen, kən ilat okotol wək lan, kən nian rəha nəulək-inən, okotos-ipən məsin kəm in. Kən təmuwīn əpəh e nīməptən pīsin kit matīg mīnos nian tepət. ^{†10} Kən nian krep təmol noan kən kinotəmarəg, etəm-iasol in təməhl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwīn mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. Məto netəm mīn əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in. ^{†11} Kən etəm-iasol təməhl-ipa mīn rəhan kit iolwək mīn. Kən ilat kotaht mīn, motol naulisən rat kəm in, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in. ^{†12} Kən in tahl-ipən mīn kit mīn, kən ilat kəmoatoh katoh kos-ipən nīməgəm kəm in, kən motahl-iarəp.

^{†13} "Kən etəm-iasol rəha nasumən təmə, 'Əkol naka əh-roiu? Təwir məmə ekahl-ipən nətik ətuatip itəm iakolkeike pik, okəm-naka ilat okotisiai-in.' Kən in təməhl-ipən.

^{†14} "Məto nian netəm mīn əh kəmotəhm, kəmotən kəm ilat mīn məmə, 'Nəti etəm-iasol ilouin tatuwa itəm o nian kit nasumən tuwa məmə rəhan. Pəs kotuwīn motohamnu, kən kitat okotos nasumən rəhan məmə rəhatat.' ^{†15} Kən kəmotaskəlīm motewkəkan motuwīn əpəh ihluə e nasumən, kən motoh kohamnu.

"?Kən iərəməərə otol naka kəm netəm mīn əh? ^{†16} In otuwa moh netəm mīn əh kotimīs, kən in otələhəu-pən nasumən asol əh otuwīn e nelmi netəm pīsin."

Kən nian netəm kəmoatətəlig-in in kəmotəto nəghatən əh, kəmotən məmə, "!'Pəs okol kəsəl agīn-əhən nat əh!"

^{†17} Məto Iesu təmasipən ətuatip əm olat, kən mən məmə, "Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, 'Kəpiel əh itəm netəm rəha niləkinən nīmə kəmotərakīn,

in təmuwa kəpiel keike rəha nolən nīmə.' ^{††}

"?Məto nəghatən u nīpətīn naka? ^{†18} Netəmim rafīn itəm okotiet motorīn-pən ilat e kəpiel əh, kən okotorapītīt ilat motol nīmīsmīsīn. Məto okəmə kəpiel əh otiet maht suah kit, kən in otawtəwītə mərat agīn." [‡]

^{†19} Kən iəgətun mīn rəha Lou, ne pris asol mīn kəmotitun məmə nimaa nəghatən rəhan tatən ilat, kən tol nəhlan, kəmoategəs-in suatip məmə okotaskəlīm uəhai əm, kīləs-ipən e kalapus, məto kīnoatəgīn netəmim, kən motapəs.

?Tətuatip məmə netəmim okotəto takīs kəm Sisa, o kəp?

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

^{†20} Kən iəgətun mīn rəha Lou, ne pris asol mīn koatalkəlīk wīr o Iesu, moatolkeike məmə okotəto-pən nīpəgnəmtīn mīn neen e nəghatən kit rəhan məmə okotīləs-ipən in e nelmi etəm Rom, kapman rəhalat. Kən kəmotahl-ipən netəmim neen məmə ilat okotuwīn motol kəut kəsua kəm Iesu. ^{‡21} Kən kəut kəsua mīn kəmotuwīn motətapəh o Iesu məmə, "Iəgətun. Itimat ekotitun natimnat mīn itəm nakatən ne natimnat itəm nakəgətun netəmim lan, kotətuatip wīr. Ik onakəsələn nolən pīsin kəm suah kit, kən matīg mol pīsin mīn kəm suah kit. Məto onəkol təhmen ahmen əm kəm ilat rafīn. Kən ik nakatəghat-in əm nīpahrienən matəgətun netəmim e suatip rəha Uhgīn. ^{†22} ?Ən-tu kəm itimat məmə, tətuatip e Lou rəhatat məmə okotəto takīs kəm Sisa u in kapman rəha Rom, o kəp?"

^{†23} Məto Iesu təmītun əm məmə koatol kəut kəsua kəm in, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, ^{†24} "Otəgətun-tu məni kit kəm io. ?Narmī pah u tətətig e məni u? ?Kən nərgī pah u tətətig e məni u?" Kən kəmotən məmə, "Narmī Sisa, ne nərgī Sisa."

^{†25} Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inəh natimnat rəha Sisa, os-ipən kəm Sisa. Kən natimnat rəha Uhgīn, os-ipən kəm Uhgīn."

^{†26} Kən e nīganəmtī netəmim rafīn, nəghatən mīn itəm koatətapəh-in, okol kəsotīləs-iəhauən Iesu lan. Məto narmīlat təmīwig pik o nəghatən itəm Iesu təmuhalpīn, kən kəməsotəghatən.

?Tahro o etəm otimīs kən məməgəh mīn?

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

^{†27} Kən Satusi mīn neen kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəm kəmotimīs, okol kəsotəməgəh mīnən.

^{†28} Kən kəmotətapəh-in nəghatən kit kəm Iesu məmə, "Iəgətun. Moses təməte-pən e Lou rəhatat məmə okəmə suah kit otimīs, kən rəhan pətaguīhl tətətig məto kəməsialəsən nətīlau kit, kən inəh pian kit otəkəike mit nəutahlīmīs un. E nolən əh, ilau okuemək, kən nisualkələh mīn okotaskəlīm nərgī mīn rəha etəm tīkə. [‡]

^{†29} "Tol nəhlan, pian ilat sepīn. Kən itəm tepət elat təmaupən mit pətan kit, kən uarisig tīmīs, məto kəsialəsən nətīlau kit. ^{†30} Pian itəm tatarisig in, təmit mīn nəutahlīmīs un, məto in mīn təmīmīs, kən kəsialəsən nətīlau kit. ^{†31} Kən uarisig lan, pialat kit mīn tit mīn nəutahlīmīs un, məto təmīmīs mīn. Kən pian mīn əh ilat rafīn sepīn kəmotit pətan un, məto kəsotīləsən nətīlat kit, kən kəmotimīs rafīn. ^{†32} Kən uarisig lan, nəutahlīmīs təmīmīs mīn. ^{†33} Inəh netəm sepīn, ilat

† 20:9 Aes 5:1 †† 20:17 Sam 118:22 ‡ 20:18 Aes 8:14-15

‡† 20:20 Luk 11:54 ‡† 20:28 Dut 25:5

pialat min kəmotit pətan əh. ?Məto e Namnun Nian, nian netəmim okotəmegəh min e nimisən, pətan əh in rəha pah lan?"

³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nətueintən u, nəman ne nīpitan koatol marit. ³⁵ Məto e nian rəha natigən wi, netəmim itəm Uhgın nīkin tətəgien olat məmə ilat okotəmegəh min e nimisən kən mos ilat muwin kotatig e natigən wi, ko ilat kəsotol minən marit. ³⁶ İlat okol kəsotimis minən məto-inu ilat okotahmen əm e nagelo min. Kən ilat nenəti Uhgın məto-inu in təmol ilat kotəmegəh min e nimisən. ³⁷ Kən kotitun məmə inu otuwa mol nīpahrienən lan məto-inu, naoa rəha Moses tatəgətun min məmə nian netəmim okotimis, ilat okotəmegəh min. E namsu rəha nig itəm nigəm təmatuəpən lan, Moses tətəun-in İərəməərə Uhgın məmə in 'Uhgın rəha Epraham, Uhgın rəha Aisak, ne Uhgın rəha Jekop,' †nat ənpəpin iləhal kəməhalimis rəkis nuwəh məsin. ³⁸ Uhgın u, in Uhgın rəha netəm koatəmegəh, məto sənəmə in Uhgın rəha netəm kəmotimis, məto-inu in tətəhm netəmim rafin məmə ilat koatəmegəh, nat ənpəpin okəmə kəmotimis rəkis o koatəmegəh əh." ††

³⁹ Kən iəgətun min rəha Lou neen kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "İəgətun, nəmuhalpin wir pahrien." ⁴⁰ Kən kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-nəhlan.

Kig Tefit ne Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa (Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro netəmim koatən məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, in mipi Kig Tefit rat? ⁴² Məto-inu e Naoa Rəha Napuən Min, † Kig Tefit atip əm təmən məmə,

'İərəməərə Uhgın təmən kəm rəhak İərəməərə Kristo məmə, "Əpələh e nīkalik matip, ikin rəha nəsanənən ne nisaiiən,

⁴³ mətoarus-pa io ekos-iəhau rəham tikimir min, mol ilat kotahmen e nīməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan." †† ††

⁴⁴ Kig Tefit atip təmən məmə Mesaea in rəhan İərəməərə. ?Kən okəmə mipi Tefit atip əm, kən tahro matol rəhan İərəməərə?"

Iesu təməghat-in iəgətun min rəha Lou (Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Nian netəmim kəmoatətəlig, Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, ⁴⁶ "İtəmat onəkotəkəike moatəto wir itəmat kən məsotətəu-pənən nolən min rəha iəgətun min rəha Lou. Nīkilat tətəgien məmə okotuwın-in napən əfəməh min rəha nəsitən məmə netəmim okoatəhm ilat ron. Kən nīkilat tətəgien nian

† 20:37 Eks 3:6 †† Nat ənpəpin nīpəti etəmim təmimis, məto narmin tatəmegəh əh. † "Naoa rəha Napuən Min" in "Ol Sam" e Bislama Baebol †† Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "ekol rəham tikimir min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan," kən nīpətin u məmə, "Oekol ik ilis taprəkis-in rəham tikimir min." †† 20:43 Sam 110:1

netəmim koatos-ipər nelmīlat e maket e nisaiiən kəm ilat. Kən əpəh imə e nīmə rəha nuəfiminən, kotolkeike məmə okotəpələh aupən əpəh təwir ikin. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwın kəpələhpən aupən ikin rəha nisaiiən. ⁴⁷ Kən ilat koatol tərət kən motakləh-in nīmə min rəha nəutahlimis min. Kən ilat koatəfak əfəməh moateiuə əm məmə netəmim okoatəplan ilat ron. Nalpinən rəha netəm min u in otəskasik maprəkis."

Nəutahlimis kit təmos-ipən rəhan məni kəm Uhgın (Mak 12:41-44)

21 Kən Iesu təmatehm tatisilu wir netəm rəhalat nautə tēpət itəm koataii-pən məni e pokis rəha məni əpəh e Nīmə Rəha Uhgın, ² kən in təməhm nəutahlimis kit ian-rat təmāii-pən məni əkəku kəiu əm. ^{††3} Kən Iesu təmən məmə, "Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmə, məni itəm pətan u təmāii-pən, in taprəkis-in rəha netəmim rafin, ^{††4} məto-inu netəm rəhalat nautə tēpət kəmotāii-pən məni neen məto in nat ənpəpin əm olat, rəhalat tēpət min əh-ikin. Məto nəutahlimis u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtinən nigin nagwənən, kən tikə min əh-ikin."

Nəmtətin min rəha Namnun Nian (Mat 24:1-35, 42-44; Mak 13:1-37)

⁵ Kən rəhan min neen netəmim koatəghat-in Nīmə Rəha Uhgın itəm rəhan kəpiel asol min kotəwir, ne natimnat wir min əh imə itəm netəmim kəmosot-ipən kəm Uhgın. Kən Iesu təmən məmə, ⁶ "İtəmat nakoatəhm natimnat min əh, məto nian otatuwa itəm netəmim okotohalkin-ohalkin kəpiel min rəha nīmə əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul ikin roiu." [§]

⁷ Kən kəmotətapəh ron məmə, "İəgətun. ?Natimnat min əh onəghan kotuwa? ?Kən nəmtətin naka otəgətun məmə otəsuwəhən natimnat min əh okotuwə?"

⁸ Kən Iesu tatən məmə, "Onəkotəkəike moatəto wir itəmat məmə suah kit otəseiūə-inən itəmat, məto-inu netəmim tēpət okotuwə motən məmə, '!Io, io Kristo u!' kən neen okotən məmə, 'Nian rəha natimnat əh tīnatuwa iuəhkir.' Məto əsotuarisig-inən ilat. ⁹ Kən nian onəkotəto namnusun məmə netəmim koatəluagin, o netəmim koatətul moatəmou ilat rəhalat kapman, məto itəmat onəsotəginən. Natimnat min əh okotaupən ka pitən, məto sənəmə in Namnun Nian."

¹⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Noanol min neen okotoh noanol pisin neen min, kən kapman kit otoh kapman kit. ¹¹ Kən namig asol min okotan, kən nəumis otan ikin min tēpət e nətueintən, kən nīməsən əskasik min okotan e nətueintən, kən əpəh ilis e neai, natimnat okotuwə motol niki netəmim otəgin, kən ilat okotəplan nəmtətin asol min e neai.

¹² "Məto nian natimnat min u okəsotuwamən əh, netəmim okotəskəlim itəmat, kən motoh itəmat, kən

††† Məni u tahmen-pən e tuente fatu. ††† 21:3 2 Kor 8:12 § 21:6 Luk 19:44

motiləs itəmat kan əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, ne əpəh e kalapus, kən onakoatətul e niganəmti kig min ne netəm-iasol min rəha kapman məto-inu itəmat nakoatos nərgək moatən nıpahrien lak. ¹³ İnəh nian ətuatıp məmə nakotən-iarəp namnusən təwir kəm ilat. ¹⁴ Məto əsotətəlig-in paupənən məmə nəghatən naka itəm onəkotən kəm ilat, ¹⁵ məto-inu io ekos-ipinə nəghatən ətuatıp kəm itəmat kən mos-ipinə nenatigən kəm itəmat, kən mol rəhatəmat nəghatən təsanən, kən rəhatəmat tikimır min okol kəsotuhalpınən, kən okol kəsotənən məmə nakoateiuə. ¹⁶ Kən rəhatəmat tata ne mama min, ne piatəmat min, ne rəhatəmat noanol min, ne iolitəmat min okotiləs-ipən itəmat e nelmi tikimır min. Kən okotohamnu itəmat neen. ¹⁷ Netənim rafin okotətəhau itəmat o nərgək. ¹⁸ Məto noanotəmat ne huə, kit otəsikəən. ¹⁹ Nian onakoatətul əskasik motahatətə lak e nian iəkis min itəm okoatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən onəkotos nəmegəhən lilin lan.

²⁰ "Məto nian onakehm mopael min okotuwa tepət motitəlau e taon u Jerusalem, kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə otəsuwəhən kən kərəkin agin taon əh Jerusalem. ²¹ Kən itəmat netəm nəkotatig Jutia, onəkotəkəike motaiu motagim motuwın motəhluag əpəh nitot min. Kən itəmat netəm nəkotatig e taon əh, onəkotəkəike motiet. Kən itəmat netəm nəkotatig ikin min titəlau e taon əh, onəkəsotuwın minən əh imə e taon əh, ²² məto-inu nian əh, in nian rəha Uhgın otol nalpınən lan kəm netəm koatol nolən tərət, kən mol əp nəghatən itəm kəmətə-pən e naoa rəhan tuwa mol nıpahrienən. ²³ Awe, nahməən asol rəha mama min itəm nərpilat əh-ikin, ne itəm min u koatapınahin nisualkələh, məto-inu nərətən asol otuwa e nətueintən, kən neməha ne nalpınən rəha Uhgın otuwın kəm netənim rafin rəha Isrel. ²⁴ Kən okagimnu netənim e naip, kən nian rəhalat tikimır min kəmotol win elat, kən okotit ilat motuwın ikin pisin pisin min kən ilat okotuwa slef min rəhalat. Kən Iaihlua min okotaliwək kən katewig-ewig e Jerusalem motiləs-iəhau netənim ikin itəm koatatig əh, motərəməə elat, kətoarus-pən nian rəhalat otol namnun. ²⁵ "

"Kən nəmtətin neen okotuwa e mitgar, ne məwig, ne məhau min. Kən ikin-u e nətueintən, netənim rafin okotəgin nəkərəkən rəha nitəhəi ne peau-peau asol min. ²⁶ Netənim okotəgin pik moatimiseah o nərətən asol min itəm koatuwa e nətueintən, məto-inu natimnat rəha neai itəm kotəskasik pik, məto Uhgın otəloal-əloal elat. ²⁷ Kən e nian əh, okotehm Nəti Etənim tateiuai e mal napuə kit e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhan. ²⁸ Kən nian natimnat min u kinotətuoun moatuwa katol nıpahrienən lan, otətul motasipər e neai, məto-inu otəsuwəhən rəhatəmat Kristo otuwa mikis itəmat."

† 21:14 Luk 12:11-12 †† 21:15 Wək 6:10 † 21:16 Mat 10:21-22 †† 21:22 Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 †† E nup fote uarisig Iesu timis, mopael min rəha Rom kəmotərəkin Jerusalem e nup 70 AD. ††† 21:24 Sam 79:1; Nol Əpən 11:2 †††† 21:25 Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nol Əpən 6:12-13 § 21:27 Dan 7:13; Mat 26:64; Nol Əpən 1:7

²⁹ Kən in təmuəh nımaa nəghatən kəm ilat məmə, "Nakotitun-tu nig u fik ne nig neen min. ³⁰ Okəmə ko-talpətəg minotapilpil min, kən nəkotitun məmə in nian rəha nasumən. ³¹ E nolən kitəh əm, okəmə nakotehm natimnat min u koatol nəhlan, onəkotitun məmə otəsuwəhən, nəməməəən rəha Uhgın tuwa.

³² "Nıpahrienən ekatən kəm itəmat məmə noanol rəha Isrel ³³ otəsikəən mətoarus-pən natimnat rafin əh okotol nıpahrienən. ³⁴ Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən."

³⁴ Kən Iesu tatən məmə, "Nəkotəkəike moatəto itəmat. Əsotərəkinən rəhatəmat nian min o nolən əmən lafet, motapis lan, kən moatətəlig-in pik natimnat rəha nətueintən u. Təsəwirən məmə nian rəhak otuwa mos kaut kəm itəmat tahmen-pən məmə noanikulu təmo-hasin itəmat, ³⁵ məto-inu nian əh otuwa mıləs netənim rafin rəha nətueintən. ³⁶ Məto nian rafin onəkotəkəike moatətul matip, kən motəkəike katəfak məmə nakotos nəsanənən tahmen məmə nəkoatətul əskasik əm e nian natimnat rafin əh koatuwa, kən inəh niki Nəti Etənim otagien otəmat nian onəkotətul e nıganəmtin."

³⁷ Kən nian rafin Iesu tatəgətun netənim əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən lapın min in tiet muwın əpəh Nitot Rəha Nig U Olif mətapil əh-ikin. ³⁸ Kən nian min rafin laulaugin agin, netənim koatuwa məmə okotətəlig-in rəhan nəghatən əpəh e Nimə Rəha Uhgın.

Jutas təmol-salim-in Iesu

(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

22 Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tinatuwa iuəhkır, kən in tinətuoun e lafet rəha Nuhagego-inən. ² Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou koateam-in anion suatıp məmə okotohamnu Iesu lan. Koateam-in anion suatıp məto-inu ilat koatəgin netənim məmə, kətah nımanin netənim okotə-mou okəmə kotitun məmə kəmotohamnu Iesu.

³ "Kən Setan təmos niki Jutas, u nərgin kit min u Iskarıot, in e netəm tuelef rəha Iesu. ⁴ Kən in təmuwın matəghat kəm pris asol min ne netəm-iasol min rəha mopael rəha Nimə Rəha Uhgın, mateam-in suatıp məmə otegəhan-in Iesu tuwın e nelmilat. ⁵ Kən nıkilat təmagien, kən kəmotən-iəkis məmə okotos-ipən məni kit kəm in. ⁶ Kən Jutas təmegəhan lan məmə in otol, kən mateam-in suatıp məmə otegəhan-in Iesu tuwın e nelmilat nian netənim okotikə lan.

Etənim kəiu rəha Iesu kəmıoal əpen-əpenə o lafet rəha Nuhagego-inən

(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

⁷ Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tinuwa, kən e nian əh, netənim okotəkəike motoh nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən. ⁸ Kən Iesu təmaun-in Pita ne Jon, kən mən-ipən kəm ilau məmə, "İan kən

§† Netənim neen koatən məmə nəghatən u tatəghat-in netənim itəm koatəmegəh nian Iesu tatəghat. Kitat kəmotətə tahmen netənim neen min itəm koatən məmə tatəghat-in noanol min

mioal əpen-əpenə nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə okotuwın motagwən ikin."

⁹ Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, "Nakolkeike məmə itımlau oekian hiə mioal əpen-əpenə e nagwənən ikin?"

¹⁰ Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, "Uətəlig wir-tu. Nian itəmlau onakuet-arəpən e taon, kən onakuehm suah kit tatəhun pətəl asol kəmətu-pən nəhau lan. Kən nəkiauarisig-in məhaluwın e nimə kit itəm otuwın ikin. ¹¹ Kən nəkuən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, 'İəgətun təmahl-ipa itımlau məmə ekuea muətapəh ron ik məmə noan u in hiə itəm in ne rəhan min netəmim okotuwa motol nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən?' ¹² Kən in otit itəmlau nakian əpəh e noan ilis ikin itəm kinəlin wir rəkis natimnat rafin rəha nagwənən əh-ikin. Kən nakioal əpen-əpenə nagwənən əh-ikin."

¹³ Kən kəmiyan muehm natimnat rafin tahmen əm məmə inu İesu təmən mihin ne. Kən kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Namnun nagwənən rəha İesu ne rəhan min

¹⁴ Kən e nian rəha nagwənən, İesu təmuwın məpələh e tepil ilat rəhan aposol min. ¹⁵ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otəsuwəhən, okol nahməən kəm io. Məto nıkkik tınolkeike pik məmə okotaupən kun nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən. ¹⁶ İakolkeike pik məmə kitat okotagwən min-nulan məto-inu, okol esagwən minən e nagwənən rəha Nuhagego-inən mətoarus nıpəti lafet u tuwa mol nıpahrienən lan e nərəmərəən rəha Uhgın."

¹⁷ Kən İesu təmos kap wain mən tagkiu ron kəm Uhgın, kən mən məmə, "Otos itəmat rafin, kən motənim, ¹⁸ məto-inu roiu iatən kəm itəmat məmə es-ənimən wain mətoarus-pən nian natimnat rafin kotatig ahgın nərəmərəən rəha Uhgın."

¹⁹ Kən təmos pıret mən tagkiu ron kəm Uhgın, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan min netəmim, kən mən məmə, "Inu nıpətik itəm iakatos-ipinə otəmat. Nian rafin onəkotəkəike motol nat u məmə nıkitəmat tatəht io."

²⁰ Kən e nolən kitiəh əm, nian kəmotagwən rəkis, İesu təmos kap wain kən təmən məmə, "Kap wain u in nıtak itəm otaiu otəmat, kən tatəgətun nəniəkisən wi rəha nasituən rəha Uhgın kəm netəmim. ²¹ Məto onəkotətəlig wir-tu. Suah kit ukın-u kotagwən kitat min e tepil, kən in otəpanegəhan-in-pən io e nelmi rəhak min tıkimir. ²² İo Nəti Etəmim oekəkəike mimis məmə inu Uhgın təmən mihin ne. !Məto awe, nahməən asol tatuwın o etəm tategəhan-in-pən io e nelmi tıkimir min!" ²³ Kən kınəotətapəh-ətapəh olat min məmə, "Kitat pah otol nat əh?"

²⁴ Kən nat kit min, ilat kınəotat nıkilat min məmə pah u in ilis pik taprəkis-in ilat. ²⁵ Kən İesu təmən-ipən

rafin rəha İsrel tatuwın muwın isəu. ††† 22:3 Jon 13:2,27 ††† 22:7 Eks 12:1-27 † 22:21 Sam 41:9; Jon 13:21-22 †† 22:24 Luk 9:46

kəm ilat məmə, "Kig min rəha nətueintən u koatərəməyə e netəmim e rəhalat nəsanənən, kən koataun-in atıp ilat məmə ilat 'Netəm rəha Nasituən.' ²⁶ Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit in ilis, in otıləs-ıəhau in tahmen-pən e suakəku. Kən okəmə itəmat kit tatətul əpən, kən in otuwa iolwək əm kit. ²⁷ ?Pah u in ilis pik, etəmim itəm tətəgwən e tepil, o iolwək itəm tatos nagwənən matuwa? Nəkotitun məmə etəm tətəgwən e tepil in ilis taprəkis. Məto io, etəm-iasol rəhatəmat, nian emətaliwək kitat min itəmat, emahmen-pən e iolwək əm kit. ††

²⁸ "İtəmat u, nian rafin nəkotatig iuəhkır ron io e nian ekətatig e nian əskasik min. ²⁹ Kən tahmen-pən əm məmə Tata rəhak tatıləs-ipər io məmə ekuwa kig, kən io min iatıləs-ipər itəmat məmə nakotuwa kig min, ³⁰ məmə nakotuwa kəpələh kitat min io, kotagwən kələh e nian ekuwa mol kig lan. Kən e nian əh, itəmat min onəkotəpələh e jea min rəha kig, kən itəmat onəkotuwa motətul əpən e noanol min tuelef rəha İsrel moatakil ilat moatərəməyə elat." †††

³¹ Kən İesu təmən-ipən kəm Saimon Pita məmə, "Kəsi. Saimon. Ətəlig-in-tu io. Setan tınətapəh rəkis o Uhgın məmə otegəhan-in məmə in otuwa mos-ipən-os-ipən kəm itəmat mol nəratən kəm itəmat məmə otəgətun rəhatəmat nahatətəən in təskasik lak o kəp. ³² Məto enəfak rəkis ron ik məmə rəham nahatətəən otəsətiteən. Kən nian nakatəuhlin rəham nətəligən tatitəlig-pa min, ik onəkəkəike mol nətəligən rəha pi-am min okotəskasik." †††

³³ Məto Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, "İərəməyə. İatətul matıp məmə ekimnə kilau min ik e kalapus, kən mimis kilau min ik."

³⁴ Kən İesu təmən-ipən kəm in məmə, "Pita, ekətən kəm ik məmə, o lapın huə, nian mənig otəsimmənən əh, kən ik onakən mau kısıl məmə nəkəruru io." †

³⁵ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Əpən, emətahl-iarəp itəmat, nəməsotosən mənı e paos, ne kətım, ne put. ?Tahro? ?Rəhatəmat natimnat təsahmenən, o kəp?" Kən ilat kəmotən məmə, "Kəp." ††

³⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Məto roiu, okəmə suah kit tatos rəhan mənı e paos o kətım, otəkəike mos. Kən etəm təsosən naip rəha nəluaginən, pəs otol-salım-in rəhan kot mos-nəmti rəhan kit. ³⁷ İatən kəm itəmat məmə nəghatən u e Naoa Rəha Uhgın tatəghat-in io, kən in otəkəike mol nıpahrienən. In tatən məmə, 'Netəmim nıkilat təht məmə in etəmim kit itəm tatərəkın Lou.' ††† Əwəh, nəghatən u tatol nıpahrienən əh-roiu."

³⁸ Kən ilat kəmotən məmə, "İərəməyə, əplan-tu. Naip rəha nəluaginən kəiu əpəh." Kən in təmən kəm ilat məmə, "Ah, nahmen. Otapəs-ta."

‡ 22:25 Mat 20:25-27; Mak 10:42-45 †† 22:26 Mat 23:11; Mak 9:35 ††† 22:27 Jon 13:12-15 †††† 22:30 Mat 19:28 †††† 22:32 Jon 17:15 † 22:34 Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38 †† 22:35 Luk 9:3; 10:4 ††† 22:37 Aes 53:12

Iesu tæmuwin matæfak æpæh e Nitot Ræha Nig U Olif
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Kæn Iesu tæmiet e taon muwin æpæh e Nitot Ræha Nig U Olif tahmen-pæn æm mæmæ in tatol mihin e nian rafin, kæn ræhan min netæmim koatætæu-pæn. ⁴⁰ Kæn nian in tæmuwin mætoarus-pæn æh-ikin æh, tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, "Onækotækæike moatæfak mæmæ nat kit otæsos-ipæn-os-ipænæn kæn itæmat motol ræhatæmat nahatætææn otatite lak." ⁴¹ Kæn in tæmaliwæk mapæs ilat muwin mæsin, kæn misin nulan matæfak matæn mæmæ, ⁴² "Tata, okæmæ nikim tagien, awi, os-irækis nahmææn min u itæm okæpanotuwa. Mæto æsolæn ræhak nætæligæn, mæto ol nat naka itæm ik æm nakolkeike." ⁴³ Kæn nagelo kit tæmisi-pæn e neai muwa mos-ipæn næsanænæn kæn Iesu. ⁴⁴ Kæn mæto-inu nikin titæhmæ pik, kæn ræhan nætæligæn tinatol wæk pik, kæn tæmæfak æskasik pik, kæn noæh tæmaiu lan mæhl matæht nisip tahmen e nita. †

⁴⁵ Nian tæmæfak rækis, in tæmætul mitælig-pæn mæmæ otehm ræhan min netæmim, kæn tæmæplan ilat kinotapil rækis. Kinotæpou mæto-inu nikilat titæhmæ. ⁴⁶ Kæn tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, "?Tahro nakotapil? Otaiir motæfak mæmæ nat kit otæsos-ipæn-os-ipænæn kæn itæmat motol ræhatæmat nahatætææn otatite lak."

Tikimir min ræha Iesu kæmotuwa kilæs

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50;
Jon 18:2-11)

⁴⁷ Nian Iesu tæmatæghat æh, nimanin netæmim kæmotiet-aræpa ikin æh, kæn suah æh Jutas, u in etæmim kit e netæm tuelef ræha Iesu, in tæmit ilat motuwa, kæn tæmuwa iuæhkir mæmæ otatuilim e Iesu. ⁴⁸ Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, "?Jutas, io Næti Etæmim, mæto tahro næmuwa mæmæ onækatuilim-pa lak kæn e nolæn æh megæhan-in-pæn io e nelmi ræhak tikimir min?"

⁴⁹ Kæn nian netæmim min ræha Iesu kinotehm natim-nat min æh minotitun mæmæ naka æh okol, kæmotæn-ipæn kæn in mæmæ, "?Iæræmæ, oekotahro? ?Ekotæte ilat e naip, o?" ⁵⁰ Kæn ilat kit tæmoahin naip tæte-rækis matælgin matip ræha slef ræha pris asol agin.

⁵¹ Mæto Iesu tæmæ, "!Ei! !Nahmen, otapæs æm!" Kæn in tæmælæhæu-pæn nelmin e matælgæ suah u, kæn mol-wir min.

⁵² Kæn Iesu tæmæghat kæn pris asol min, ne netæm-iasol min ræha mopael ræha Nimæ Ræha Uhgîn, ne etæm-iasol min ræha noanol ræha Isrel, u kæmotuwa mæmæ okotaskælim Iesu. In tæmæn mæmæ, "?Tahro, næman? ?Nikitæmat tæht mæmæ io emit netæmim muwin kotælu-agin o kapman, o kæn-naka io iohamnu itæm kit, kæn nakotæmik naip asol min ræha næluaginæn ne nælnal min moatuwa mæmæ onækotaskælim? ⁵³ ?Nian rafin etan æm kitat min itæmat e Nimæ Ræha Uhgîn, mæto

† E kopi oas min neen ræha Niutesteman itæm kæmæte e næghatæn Kris aupæn, næghatæn ræha ves 43-44 tikæ. Kæn-naka, sænæmæ Luk itæm tæmæte ves 43-44, mæto suah kit min itæm tæmæte kopi kit ræha naoa u.

tahro næotaskælimæn io? Mæto roiu æh, in nian ætuatip ræhatæmat, kæn næsanænæn ræha napinæpæn in tatæramæ."

**Pita tæmæn mæmæ
in tæuru Iesu**

(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Kæn kæmotuwa motaskælim Iesu motilæs motuwin e latuænu ræha pris asol agin. Kæn Pita tuarisig-in ilat mæto tæsuwinæn iuæhkir olat. †⁵⁵ Netæm min æh kæmotahl nigæm kit æpæh e iat ræha pris asol agin, kæn motæpælæh kitælu e nigæm. Kæn Pita tuwa matæpælæh ilat min. ⁵⁶ Kæn pætan ækæku kit u slef ræha pris asol agin, tæmuwa mehm Pita tatæpælæh, kæn næhag-æhagæn ræha nigæm tætasiægæpîn in, kæn niganæmti pætan æh tæmætul lan, kæn tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, "Suah u, in min ilau Iesu kæmatuan." ⁵⁷ Mæto Pita tæmæn-ipæn kæn pætan un mæmæ, "Esitunæn suah un nakatæn."

⁵⁸ Kæn uarisig lan tæsuwæhæn, suah kit min tuwa mæn-ipæn kæn Pita mæmæ, "Ei, ik min, ik etæmim kit ræhan." Mæto Pita tæmæ, "Ei, sænæmæ io etæmim ræhan."

⁵⁹ Uarisig lan, aua kit tinuwa minuwin rækis, kæn suah kit tæmæghat æskasik kæn ilat mæmæ, "!Nipahrienæn mæmæ suah u tæmatuarisig-in Iesu, mæto-inu in etæm Kalili!" ⁶⁰ Mæto Pita tæmæ, "!Ei! !Esitun agin-æhæn næghatæn u nakatæn!" Kæn nian Pita tæmatæghat æh, kæn mænig tæmimnæn. ⁶¹ Kæn Iæræmæ tæmæuhlin masipæn ætuatip matehm Pita. Kæn Pita, nikin tæmæht næghatæn ræha Iæræmæ itæm tæmæn lan mæmæ, "O lapin æm u, nian mænig otæsimnænæn æh, ik onakæn mau kisil mæmæ nækæruu io." ⁶² Kæn Pita tæmiet muwin ihluæ, tæmasæk tæmasæk.

**Netæmim kæmotæsan-æsan
e Iesu**

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Kæn e nian æh, netæmim itæm kæmotaskælim Iesu kæmotæghat æsan lan, kæn moatoh. ⁶⁴ Kæn kæmotælis ætain niganæmtin kæn motoh, moatæn-ipæn mæmæ, "!Ei, ien! ?æn-tu mæmæ pah tatoh ik?" ⁶⁵ Kæn kæmoatæn næghatæn rat tepæt moatæraikin in lan.

Kæmiuw-iaræp Iesu e kaonsel

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;
Jon 18:19-24)

⁶⁶ Kæn laulaugin agin, netæm-iasol ræha noanol ræha Isrel, ne pris asol min, ne iægætun min ræha Lou kæmotuwa kuæfimîn e kaonsel ræhalat, kæn netæmim kæmotilæs Iesu motuwa tætul e niganæmti kaonsel æh. Kæn netæm ræha kaonsel kæmotætæpæh ron mæmæ, ⁶⁷ "Okæmæ ik Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa, æn kæn itimat." Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, "Okæmæ ekæn kæn itæmat, kæn næotænæn nipahrienæn lak. ⁶⁸ Kæn okæmæ ekætæpæh otæmat, kæn okol nækæso-tuhalpinæn. ⁶⁹ Mæto tætuoun roiu, io Næti Etæmim, io oekuwîn mæpælæh æh-ikin ræha næsanænæn ne nisialiæn,

†† 22:54 Mak 14:53-54 ‡ 22:67 Jon 3:12

inəh e nikali Uhgín matip, Uhgín u itəm rəhan nəsanənən iahgín." †

⁷⁰ Kən ilat rafin kəmotətapəh ron məmə, "ʔTahro? ʔIk Nəti Uhgín?"

Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nakoatən məmə io u inu."

⁷¹ Kən kotən məmə, "ʔTahro kitat koateam-in nəghatən kit mìn məmə otasitu e rəhatat nəghatən? Kínotəto ətuatip nəghatən əh e nohlin."

Iesu təmətul e niganəmti Pailat

(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

23 Kən netəmim rafin rəha kaonsel kəmotətul motit Iesu motuwín kəm Pailat. ² Kən moatən-iarəp nípəgnəmtin mìn itəm otoh Iesu məmə, "Emotehm məmə suah u tatit rəhatat netəmim mìn, kən mol ilat kotalməl, kən matəuhlin rəhalat nətəligən koatol tikimír ilat kapman rəha Rom, mətəhtosig-in itimat məmə esotətuən takis kəm Sisa itəm tatəramərə e níməptən u. Kən in matən-iarəp məmə in Kristo itəm Uhgín təmahl-ipa məmə in kig kit."

³ Kən Pailat təmətapəh ron məmə, "ʔTahro? ʔIk kig rəha netəm Isrel?" Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Ik nəmən mihin."

⁴ Kən Pailat təmən-ipən kəm pris asol mìn ne netəmim rafin məmə, "Esehmən nípəgnəmtin kit ne, itəm tatən məmə suah u təmərəkín lou."

⁵ Məto ilat kotagət əfəməh moatən məmə, "Kəp. Məto suah u tətən əpnəpin matəgətun netəmim rafin ikin mìn əh Jutia təmətuoun əpəh Kalili muwa mətəorus-pa ukin-u, kən mol nətəligən rəha netəmim koatəluə motalməl."

⁶ Kən nian Pailat təməto nəghatən əh, təmətapəh məmə, "ʔTahro? ʔSuah u in etəm Kalili?" ⁷ Kən nian təməto məmə Iesu təmiet ikin əh itəm Herot Antipas tatəramərə ikin, in təmahl-ipən Iesu məmə otuwín mehm Herot, məto-inu e nian əh, Herot mìn in tətətig Jerusalem. ††

Iesu təmətul e niganəmti Herot Antipas

⁸ Kən nian Herot Antipas təmehm Iesu, nikin təmagien pik, məto-inu nuwəh məsin in təmolkeike məmə otehm. Herot tətətəto əm nāmnusən rəhan, kən in təmolkeike pik məmə in otehm Iesu otol nat pispis kit. ⁹ Kən o natimnat mìn u, Herot Antipas təmətapəh-in nəghatən mìn tepət kəm Iesu, məto Iesu təməpnəpin əm məsuhəlpinən rəhan nəghatən. ¹⁰ Kən pris asol mìn ne iəgətun mìn rəha Lou kəmotətul motəghat əskasik e nípəgnəmtin mìn rəhalat moatoh Iesu lan. ¹¹ Kən uarisig lan, Herot Antipas ne rəhan mìn mopael kotagət ausit e Iesu, kən moatəsan lan. Kən Herot təmən-ipən kəm rəhan mopael mìn məmə okotuwín-in-pən kot wir kit rəha kig kəm in, kən motit motuwín mìn kəm Pailat.

† 22:69 Wək 7:56 †† 23:7 Luk 3:1

¹² Aupən ikin, Herot Antipas ne Pailat kəmətioal tikimír kəm ilau mìn, məto e nian əh, ilau kəmuea mīnioalkeike ilau mìn.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mīmīs

(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)

¹³ Kən Pailat təmaun-in pris asol mìn, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne netəmim rafin, kən ilat rafin kəmotuwa kitiah. ¹⁴ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Suah u, nəmotiləs motuwa tətul e niganəmtək, kən nəmotən məmə tatəuhlin nətəligən rəha netəmim rəhatəmat koatol tikimír kəm kapman. Məto emakil rəkis nətəligən u e niganəmtitəmat, kən məsehmən məmə təmətəghl lou kit, kən nípəgnəmtin mìn itəm nakoatən lan təsələn nípəhrienən. ¹⁵ Kən Herot Antipas mìn, in təkakil mehm məmə nolən rat kit təsəkul-pənən lan. Tol nəhlan, in tahl-ipa tuwa mìn o kitat, kən təpiə əm məmə suah u in təməsələn nat kit itəm tərət məmə in otimis ron. ¹⁶ Kən o nat əh inəh, rəhak mìn mopael okotalis əm, kən uarisig kotahl-iarəp tatuwin." ‡

¹⁸ Məto ilat rafin kəmotagət əfəməh moatən məmə, "Otiləs-iarəp suah un kən kohamnu! Məto ahl-iarəp Parapas tuwa mehm itimat!" ¹⁹ (Suah u Parapas, kəmiləs-ipən e kalapus məto-inu in təmol netəmim kotəluagin o kapman e taon əh, kən in iohamnu itəm.)

²⁰ Məto Pailat in tolkeike məmə otahl-iarəp Iesu tatuwin, kən in təməghat mìn kəm ilat. ²¹ Məto ilat kəmotagət əfəməh pik məmə, "Iətu-pər in e nig kəluau! Iətu-pər in e nig kəluau!"

²² Məto Pailat təməghat mìn kəm ilat mìnətau kisil lan əh-roiu məmə, "ʔTahro? ʔSuah u in təmol nat tərət naka? Io esəhmən məmə in təmol nat kit itəm tətətuatip məmə in otimis ron. Məto rəhak mopael mìn, ilat okotalis əm, kən uarisig lan kotahl-iarəp tatuwin."

²³ Məto ilat koatəkəike motəghat əskasik, kən motagət əfəməh e Pailat məmə otətu-pər Iesu e nig kəluau. Kən motagət pik moatuwin moatuwin, kīnol win e nətəligən rəha Pailat. ²⁴ Kən Pailat təkakil Iesu məmə otəkəike mīmīs tahmen-pən məmə inəh ilat kəmotən mihin ne. ²⁵ Kən in təmol nətəligən rəhalat, kən təmahl-iarəp Parapas u aupən in təmətətig e kalapus o nəluaginən o kapman ne nohamnuən itəm. Məto təmegəhan-in Iesu tuwin e nelmi rəhan mopael mìn məmə ilat okotos motuwín kitəp nətəligən rəha nimanin netəmim.

Kəmit Iesu kan məmə otimis

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ Kən nian mopael mìn kəmotit Iesu motiet e taon, kən kəmotəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon. In təmisi-pən isəu maliwək matuwa e taon. Kən kəmo-

‡ E kopi oas mìn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit mìn ikin-u tatən məmə, "E nian rəha lafet rəha Nuhəgego-inən, Pailat in otəkəike mahl-iarəp rəhalat kit etəmim otiet e kalapus."

taskəlīm motələhəu-pər nig kəluau rəha Iesu e nuwegin məmə otiləs, kən motən-ipən məmə otətəu-pən Iesu. ²⁷ Kən nimanin netəmim tepət kəmotaliwək katuarisig-in Iesu e suatip, kən nīpitan tepət min koatuarisig-in ilat, koatasək moatəun-əun o Iesu. ²⁸ Məto Iesu tāməuhlin masipən mēplan ilat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nīpitan Jerusalem. Əsotasəkən ron io, məto otasək atip otəmat, ne nenətītəmat min. ²⁹ Otətəlig-in-tu io. Nian tatuwa itəm okəpanən məmə, ‘!Otagien itəmat netəm nəsoteməkən o nəsotap-inahinən suakəku!’ ³⁰ E nian əh, netəmim okotən-ipən kəm nitot asol min məmə, ‘Awi, otisas-pa etimat,’ kən okotən-ipən kəm narit min məmə, ‘Awi, otəfətain itimat.’ ³¹ ?Məto okəmə nigəm tatuəp nəhlan nian nig nimalin tətamiəmitə əh, kən tahro e nian nig tinəmətu?” †

Mopael min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau

³² Kən mopael min kəmotiləs suah mil kəiu itəm kəmuətgəhl lou kan məmə okotohamnu iləhal Iesu. ³³ Kən kəmotuwa ikin kit, nərgin u Louipil-uipil. Ikin əh, kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau. Kən kəmotətu-pər iətgəhl lou mil əh-ikin, kit e nikali Iesu matip, kən kit e nikalin mol. ³⁴ Kən Iesu təmə, “Tata. Aluin rəhalat nolən rat min itəm koatol kəm io, kən məsalpinən, məto-inu kəsotitunən nat naka itəm koatol.” Kən kəmotoor rəhan natimnat moaturin taes ron. †

³⁵ Kən netəm min u koatətul əh-ikin, moatehm natimnat min u, məto etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotalah əsan e Iesu moatən məmə, “!In təmosmegəh netəmim tepət rəkis. Məto okəmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, kən in Etəm Uhgın Təmitəpun, kən pəs in otosmegəh atip in!” †

³⁶ Kən mopael min, ilat min koatəghat əsan e Iesu, kən motuwa iuəhkır ron moatətapəh məmə in tolkeike wain u itəm tagin, †† ††³⁷ moatən məmə, “!Okəmə nīpahrienən ik kig rəha noanol min rəha Isrel, osmegəh atip ik əh-roiu!”

³⁸ Kən nəghatən kit əh-ikin kəməte kətu-pər e rəhnkapə nig kəluau, tatən məmə, *INU KIG RƏHA NETƏM ISREL*

³⁹ Kən iətgəhl lou mil kit itəm katəkul-pər e nig kəluau, in tatəghat rat e Iesu, matən məmə, “!Ei! ?Ik Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, o kəp? !Okəmə tol mihin, osmegəh ik kən mosmegəh min itimlau!”

⁴⁰ Məto iətgəhl lou əh kit min təmən-ipən kəm in kit, kən mahtosig-in məmə, “?Tahro? ?Nəsəginən Uhgın, nat ənnapin onakimis? Nalpinən u rəhatəhal in tahmen-ahmen əm. ⁴¹ Məto təmətuatip əm məmə kilau okiamis o rəhalau nolən rat min itəm kəmioal. Məto suah u, in təsolən nat tərət kit ne.”

† 23:29 Luk 21:23 †† 23:30 Hos 10:8; Nol Əpən 6:16 † “Nig nimalin tətamiəmitə əh” tatəpsen-pən Iesu itəm tətəuati agin, məto tatos nalpinən. Inu tahmen e nigəm itəm tatuəp. Kən “nig tinəmətu” tatəpsen-pən iol təfagə rat min. Kən uarisig lan, Uhgın otol nalpinən asol kəm ilat. Inu tahmen e nigəm asol agin.

Afin Luk 21:20-24. †† 23:34 Sam 22:18; Aes 53:12 †† 23:35 Sam 22:7-8 ††† Wain u itəm tagin, in nənimən rəha ian-rat min. ††† 23:36 Sam 69:21

⁴² Kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iesu, o nian onəkuwa matol kig lan, kən nīkim otatəht io.” ⁴³ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nīpahrienən iatən kəm ik, məmə roiu əm kilau min ik əpəh e nego e neai.”

Iesu təmimīs

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

⁴⁴ Kən iuəhkır tuelef klok e nərauiəgən, mit nəsasiəən, kən napinəpən tinan rafin ikin əh mətoarus-pən tri klok ehnaipən. Kən nīməhan itəm tatəkulosig-in-pən Ikin Tasim Agin Ikin e Nimə Rəha Uhgın, təməhap məsin kəiu. ⁴⁶ Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “!Tata. Iatələhəu-pən nəmegəhən rəhak e nelməm!” Nian təmən rəkis nəghatən əh u, kən rəhan namegən tiet.

⁴⁷ Kən nian etəm-iasol rəha mopael min rəha netəm Rom təmehm natimnat min əh, kən in təmənwiwi Uhgın matən məmə, “!Nīpahrienən, suah u in tətəuati pahrien!” ⁴⁸ Kən netəmim itəm kəmotuwa ikin əh məmə okotəplan, nian kəmotəplan natimnat min əh, kəmoatuwin moatəto tərət e nikilat, kən motahtat manikiləhalat. ⁴⁹ Kən ioli Iesu min, ne nīpitan itəm kəmotisi-pən Kalili motətəu-pən Iesu motuwa, ilat kəmoatətul isəu məsin kən moatehm natimnat min əh.

Josep təmitənim Iesu

(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰ Kən etəm Aramatia kit əh-ikin, nərgin u Josep. Aramatia in taon kit rəha Isrel, kən suah əh in etəmim kit rəha kaonsel rəha netəm Isrel. In etəm təwir, rəhan nəmegəhən tətəuati, kən in etəmim kit tətətəsağin məmə otəplan nərəmərəən rəha Uhgın. Kən in təməseğəhanən e nəghatən rəha kaonsel itəm kəmoategəhan-in Iesu məmə okoh. ⁵² Kən in təmuwin mehm Pailat mətapəh ron məmə otegəhan-in nīpəti Iesu tos. ⁵³ Kən Josep təmuwin miləs-iəhau nīpəti Iesu e nig kəməluau, mos muwa malpin e nīməhan wir kit, nərgin u linen. Kən təmiləs muwin mələhəu-pən e nīpəg kəpiel itəm kinəməte rəkis o nolən suwit ikin, məto kəsitənimən əh suah kit ikin. ⁵⁴ In əh e nian rəha noanol min rəha Isrel itəm koatol əpen-əpenə lan o nian rəha Sapat, kən iuəhkır Sapat tətəuoun.

⁵⁵ Kən nīpitan itəm kəmotisi-pən Kalili kəmotuarisig-in Iesu, kəmotətəu-pən suah un, motuwin motəplan nīpəg kəpiel, kən motəplan nolən itəm in tatələhəu-pən min Iesu ikin. ⁵⁶ Kən uarisig, nīpitan kəmotitəlig-pən latuənu, kən kəmoatol əpen-əpenə manat min neen ne fomat itəm nəmiəwilat təwir məmə okol-pən e nīpəti Iesu. Kən e nian rəha Sapat, ilat kəmotameg moatətəu-pən nəghatən rəha Lou. ††

**Iesu tāmamegəh min
e nimisən**

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Jon 20:1-10)

24 Kən e Sante laulaugin agin, nipitan kəmotuwın əpəh e suwit, motəmik nat pien-pien min u nəmiəwilat təwir itəm kəmotol əpen-əpenə rəkis lan. ² Nian kəmotuwa e suwit, kəmotehm kəpiel itəm kətahtosig-in nıpəg kəpiel lan, məto kəmahwin rəkis. ³ E nian kəmotuwın e nıpəg kəpiel, məto kəsotehmən nıpəti İərəmərə İesu. ⁴ Kən ilat kinotəruru əfəməh moatətəlig-in natimnat min əh. Kən əmun etənim kəiu əh-ikin, katuətul ilat min nipitan, kəmian e napən itəm tatıpit-ıpit. ⁵ Kən nipitan kəmotəgin pik, kəmotisin nulilat motasil-ıəhau moatehm nıməptən, kən suah mil kuəmə, “?Tahro nakoategəs-in etəm tātəmegəh u ıkin-u ima netəm kəmotimıs? ⁶ In tıkə ukin-u. !In tınəmegəh min! Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən itəm təmən kəm itəmat nian in təmətətig əh əpəh Kalili məmə, ⁷ ‘Natimnat min u okotəkəike motuwa motol nıpahrienən lan. Okegəhan-in-pən Nəti Etənim tuwin e nelmi iol təfagə rat min, kən okətu-pər e nig kəluau timıs, məto e nian tatol kisil lan, kən in otəmegəh min.” ⁸ Kən nıkilat tınəht nəghatən rəha İesu.

⁹ Kən kəmotiet e suwit motuwın motən-ıpən natimnat min əh kəm netəm lefen rəha İesu, ne rəhan min rafin. ¹⁰ Kən nipitan min əh itəm kəmotən-ıarəp natimnat min u kəm aposol min, inəh Meri Maktala, Joana, Meri mama rəha Jemes, ne nipitan neen min itəm kəmotuwın e suwit. ¹¹ Məto aposol min kəmotəto nəghatən əh tahmen-pən əm e nəghatən alməl kit itəm nıpətin tıkə, kən məsotənən nıpahrienən lan.

¹² Məto Pita təmətul maiu muwin əpəh suwit ıkin, moeg-oeg masıpən e nıpəg kəpiel kən təmehm əm napən itəm kəmalpin nıpəti İesu lan, məto nat kit min tıkə əh-ikin. Kən in təmaliwək mıtəlig mınatuwin latuənu, kən matətəlig-in pik natimnat min əh.

E suatip tatuwin Emeas

(Mak 16:12-13)

¹³ E nian əm əh inəh, suah mil kəiu rəha İesu kəmuəliwək mətian latuənu kit, nərgin u Emeas. Latuənu un mətoarus-pən Jerusalem, in iuəhkır o lepen kilo-meta. ¹⁴ Kən e nian ilau kəmuəliwək mətian, kən ilau kəmatuəghat-in natimnat min itəm kəmol ilat. ¹⁵ Nian ilau kəmatuəghat nəhlan, kən İesu təmuwa iuəhkır olau, məhlaliwək kələh mətəhaluwın. ¹⁶ Məto kəməsiatunən məmə pah əh iləhal min kəmətəhlaliwək məto-inu Uhgın təmahtosig-in nətəligən rəhalau.

¹⁷ Kən İesu təmən-ıpən kəm ilau məmə, “Təs mil. ?Naka un nakatuən?”

Kən əmun kəmuəlahl muətul, nıganəmtılau təməpou. ¹⁸ Kən suah mil əh kit, nərgin u Kleopas, təmən-ıpən kəm in məmə, “Okəm-naka ik əm un

iapıspıs kit u Jerusalem itəm nəsitunən natimnat min itəm kəmol ilat e nian min itəm kinotuwın rəkis.”

¹⁹ Kən in təmən-ıpən kəm ilau məmə, “?Natimnat naka min əh?”

Kən kəmuən-ıpən kəm in məmə, “Natimnat min itəm kəmol e etəm Nasaret əh İesu. In ien kit rəha Uhgın, kən rəhan wək təsanən wır ne rəhan min nəghatən kotəfigəm, kən nıki Uhgın ne nıki netənim tətəgien lan. ²⁰ Məto rəhatimat pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotıləs-ıpən e nelmi netəm Rom məmə okotakil məmə in otimıs. Kən kəmotətu-pər e nig kəluau timıs.

²¹ “Məto itimat emotələhəu-pən pap rəhatimat nətəligən tətətig əskasık lan məmə in otıləs-ırəkıs itimat noanol min rəha Isrel e nelmi tikimır min rəhatimat. Kən roiu in nian tatol kisil lan. ^{†22} Kən nat kit min, nipitan neen itəm emotan, kəmotol məmə narmıtimat təmiwig o nəghatən kit. Roiu laulaugin agin-əh, kəmotuwın əpəh e suwit itəm kəmitənim İesu ıkin, ²³ məto kəməsotehmən nıpətin. Kən kəmotıtəlig-pa moatən məmə, ‘Emotehm nat kit tahmen e napılairən, inəh nagelo mil kəiu katuən-ıpa kəm itimat məmə İesu tātəmegəh.’ ²⁴ Kən rəhatimat neen netənim kəmotuwın e suwit, kəmotehm natimnat rafin agin tətətip tahmen-pən əm e nəghatən əh nipitan min əh kəmotən mihin ne, məto kəsotehmən İesu.” ‡

²⁵ Kən in təmən-ıpən kəm ilau məmə, “Təs mil. !Rəhatəmlau-kapə tıkə, kən nakatıaiuw nıfagə matialəs pik o nənən nıpahrienən o natimnat itəm ien min rəha Uhgın kəmotən! ²⁶ ?Nəkiatun o kəp məmə, Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa otəkəike mos nahməən e nıpətin, kən uarisig lan, in təpanuwın əpəh e nego e neai mos nərgin rəha nisıaiiən?” ^{†27} Kən İesu təmən-ıpən wır kəm ilau Naoa Rəha Uhgın itəm koatəghat-in in, təmətuoun e naoa rəha Moses kən muwin mətoarus-pən naoa min rəha ien min rəha Uhgın. ‡

²⁸ Kən kınətəhaluwa iuəhkır o latuənu itəm suah mil katian ıkin. Kən kənuəplan məmə İesu tınətaliwək mınatuwin məsətulən, ²⁹ məto ilau kətıauəh nıkin məmə, “Ei, təwir məmə nəkətətig kitəhal min ik, məto-inu tınapınəp rəkıs, otəsuwəhən roiu mit taht.” Kən təmuwin mınəhm ilau mətəhaləpələh.

³⁰ Kən kınətəhaləpələh məmə okəhlagwən, kən in təmos pıret mən tagkiu ron kəm Uhgın, kən məmkas mos-ıpən kəm ilau. ³¹ Kən əmun Uhgın təmol kəniatun məmə in İesu, kən əmun in təmıkə min, kən kənəsüəplanən. ³² Kən kəmuən-ıpən kəm ilau min məmə, “!Ei! ?Nian in təmatən-ıpa wır Naoa Rəha Uhgın kəm kilau e suatip, kən katuəto təwir lan nıkilau tətəgien pik, o kəp?”

³³ Kən roiu agin-əh min, kəmuətul mıaiet ıkin əh mıatəlig-pən min Jerusalem. Kən ıkin əh, ilau kəmuəhm netəm lepen rəha İesu ne netənim neen min rəhan kəmotuwa kuəfımın rəkıs ilat min katəpələh, ³⁴ kən moatən məmə, “!Nıpahrienən! !İərəmərə təmamegəh min, kən Saimon Pita ‡‡ təmehm rəkıs!” ^{‡‡‡35} Kən ilau

† 24:6 Luk 9:22

†† 24:21 Luk 19:11; Wək 1:6 ‡ 24:24 Jon 20:3-10 †† 24:26 Luk 9:22 ‡‡ 24:27 Sam 22:1-21; Aes 53

kəmuən-ipən rafin natimnat itəm kəmol kəm ilau e su-atip, kən muən-ipən nian ilau kəmatiatun Iesu lan e nian itəm in təmatəmkaş pıret matos-ipən kəm ilau.

Netəmim rəha Iesu mın kəmotehm

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;
Jon 20:19-23)

³⁶ Kən nian katuən əh nəghatən mın əh, Iesu təmuwa mətul ilugin-in ilat matən kəm ilat məmə, “Nəməlinuən tətətig otəmat.”

³⁷ Məto ilat kəmotaut lan kən minoatəgin, nikilat təht məmə kinotəplan narmın kit. ³⁸ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhro rəhatəmat nətəligən tətərat nəhlan? ?Təhro rəhatəmat nətəligən tətətul pagpag?

³⁹ Otehm-tu nelmək ne nelkək məmə io əm u. Otea-pa motek nıpətik kən motitun məmə io. Narmi etəmim nıpətın ne nıkilkilin tikə, təsolən məmə inu nakoatehm io, nıpətik ne nıkilkilik əh-ikin.”

⁴⁰ Təmən nəghatən əh, kən təməgətun nelmin ne nelkin kəm ilat. ⁴¹ İlat kəsotən wırən nıpahrienən lan məto-inu nıkilat tətəgien pık, kən narmilat tatiwig. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəgwənən kit un nakoatos, o?” ⁴² Kən kəmos nəm məsın itəm kəmwaan rəkis motos-ipən kəm in, ⁴³ kən e nıganəmtilat, təmos mun.

⁴⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən ikin, nian emətətig əh kitat mın itəmat, emən nəghatən u kəm itəmat məmə, natimnat rafin itəm koatəghat-in io e Naoa Rəha Uhgın, okotəkəike motuwa motol nıpahrienən lan, inəh nəghatən mın e naoa rəha Moses, ne naoa mın rəha ien mın rəha Uhgın, ne Naoa Rəha Napuən Mın.” ††

††† Nəghatən Kris ətuatip tətən məmə, “Saimon.” ††† 24:34 1 Kor 15:4-5 † 24:37 Mat 14:26 †† 24:44 Luk 9:22

⁴⁵ Kən in təmerəh e rəhalat nətəligən məmə okotitun nəghatən mın itəm tətətig e Naoa Rəha Uhgın. ⁴⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm tətətig e Naoa Rəha Uhgın tətən məmə netəmim okotol tətərat kəm Kristo itəm Uhgın təmah-ıpa, motol tətəto nahməən e nıpətın matuwın matuwın timis, məto e nian itəm tatol kisil lan, in otəmegəh mın e nimisən. ⁴⁷ Kən e nərgi Kristo itəm Uhgın təmah-ıpa, netəmim okotəkəike motən-ıarəp nəghatən əh məmə netəmim okotəkəike motəuhlin kən motitəlig e rəhalat təfagərat mın, kən Uhgın in otəsalpınən nitai təfagə, kən maluin rəhalat nolən rat mın. Nəghatən u otəkəike muwın kəm noanol mın rafin əpəh ikin mın rafin, otətuoun Jerusalem kən muwın mətoahgin-pən ikin mın rafin e nətueintən. ⁴⁸ İtəmat nəmotehm natimnat mın u, kən onəkotən-ıarəp ətuatip nəghatən mın lan.

⁴⁹ Kən ekahl-ıpa suah u itəm rəhak Tata təmən-ıəkis məmə in otahl-ıpa kəm itəmat, inu rəhan Narmın. Məto onakoatəsağın e taon əh mətoahgin-pən nakotos nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın, kən tərıoah e nəmegəhən rəhatəmat.” ††

Uhgın təmiləs Iesu

muwın e neai

(Mak 16:19-20)

⁵⁰ Kən Iesu təmit ilat motiet e taon motuwın əh latuənu Petani. Kən təmiləs-ıpər nelmin məfak olat.

⁵¹ Kən nian təmatəfak olat, kən təməpəs ilat nian Uhgın təmiləs minatuwin əpəh ilis e nego e neai.

⁵² Kən kəmotėiuaiu motəfak-pən kəm in, kən uarisig lan, kotitəlig-pən Jerusalem nikilat tətəgien. ⁵³ Kən nian rafin, koatuwin e Nimə Rəha Uhgın moatənwiwi Uhgın.

‡ 24:48 Jon 15:27; Wək 1:8 †† 24:49 Jon 14:16; 15:26; Wək 1:4

JON

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jon

Aposol Jon təmäte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pik in. In təmäte naoa min u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təmäte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən. Təmäte naoa u tatuwin kəm netəmim məmə okotən nıpahrienən e Iesu. In tolkeike məmə otasitu elat mol nahatətən rəhalat tuwa məskasik, məto-inu rəhalat nahatətən təsəskasikən əh.

Jon in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən netəmim rafin rəha niməfak koatisiai-in. In tolkeike məmə netəmim rafin okotitun wir rəhan nəgətunən, kən nian nəgətunən euə tətən, məto netəmim kotitun nahtosiğ-inən nəghatən euə min e nəghatən rəha Jon e naoa u.

Jon təmäte naoa u matən-iarəp wir məmə Iesu in nəti Uhgın, kən netəmim rafin itəm okotahatətə lan, okotos nəmegəhən itulin. Kən Jon tolkeike məmə otən-iarəp ətuatıp məmə Iesu in nəti Uhgın, kən Iesu in Uhgın pahrien. Kən Jon tolkeike məmə in otən-iarəp namnusən min neen rəha Iesu itəm naoa min rəha Matiu, ne Mak, ne Luk kəməsəhalənən. Kən in tolkeike məmə in otəg-ətuatıp-in nətəliğən min neen itəm netəmim koatən e Iesu.

Nəghatən Rəha Uhgın Təmuwa Etəmim, in Iesu

1 Aupən agın, e nətuounən nian, Nəghatən tınatig rəkis. † Nəghatən u təmətətiğ ilau Uhgın, kən Nəghatən u, in Uhgın. ² E nəukəti nian, in tınəmatig rəkis ilau Uhgın, ³ kən Uhgın təmol natimnat rafin e Nəghatən u, kən natimnat rafin itəm Uhgın təmol, nat kitiah ne tikə məmə Nəghatən u təsələn. ††⁴ Inu, in Nəukəti Nəmegəhən, † kən Nəmegəhən u, in Nəhag-əhagən rəha netəmim rafin. ⁵ Nəhag-əhagən əh, tətasiğəpın napinəpən, kən napinəpən okol təsaprəkis-inən. ††

⁶ Etəmim kit itəm Uhgın təmahl-ıpa tuwa, nərgin u, Jon. ††⁷ Təmətul-arəp məmə otamnus-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim, pəs ilat rafin kotən nıpahrienən lan. ⁸ Sənəmə Jon in Nəhag-əhagən əh, məto in təmuwa əm məmə otətul-arəp mən-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim rafin. ⁹ Nəghatən əh təmatuwa e nətueintən, kən in Nəhag-əhagən pahrien, itəm in tətasiğəpın netəmim rafin. ††

¹⁰ Nat əpnəpın məmə Uhgın təmol nətueintən u e Nəghatən əh, kən təmətətiğ e nətueintən u, məto netəmim rəha nətueintən kotəruu in. ¹¹ Təmuwa iman ikin, məto natiman min koatəuhlin mənətaalat kəm in, məsotolkeikeən. ¹² Məto netəmim rafin itəm kəmos in nikilat tagien ron, kən motahatətə e nərgin, kən in təmegəhan-in ilat koatuwa nenəti Uhgın min.

††¹³ Nenəti Uhgın min əh, ilat kəsotaiirən e nolən itəm

† Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Nol Əpən 19:13 †† Kol 1:16; 1 Korin 8:6; Hip 1:2 † Jon 5:26; 11:25; 14:6 †† Jon 9:5; 12:46 †† Aposol Jon in təmäte naoa u. In tatəghat-in Jon Paptais e ves min u. ††† 1 Jon 2:8 ††† Kal 3:16

nısualkələh kotaiir mihin, kən sənəmə e nətəliğən rəha etəmim, o rəha tata min, məto ilat kotaiir wi min e Uhgın, e rəhan nəsanənən əm. [§]

¹⁴ Nəghatən əh, in təmuwa etəmim, mətətiğ kitat min. Kən itimat emotəplan rəhan nepətən, kən nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəhan e nıganəmtitimat. Inu, in nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəha Noan Kitiəh Əm, itəm in təmisi-pən e Tata Uhgın. In tərıoah e nəwıran itəm tətawte-in kəm kitat, kən mərıoah min e nıpahrienən. ^{§†}

¹⁵ Jon tatətul-arəp matən əfəməh məmə, "Etəmim u inu itəm io ematən məmə, 'Io etaupən, kən suah kit min əh-ikin tatarisig-in io, məto in ilis taprəkis-in io, məto-inun, nian eməsaiirən əh, in tınəmatig lilin rəkis.'" ^{§†}

¹⁶ Kən in tərıoah e nəwıran itəm in tətawte-in kəm kitat, kən e nəwıran əh rəhan, nian rafin in tatos-ıpa, matos-ıpa, matos-ıpa, kəm kitat rafin. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu Lou itəm Uhgın təmos-ıpa aupən, Moses in suatıp ron, məto Iesu Kristo in suatıp rəha nawte-inən nəwıran əh ne nıpahrienən rəha Uhgın kəm kitat. ^{§††}

¹⁸ Suah kit təsehman Uhgın nian kit ne. ^{§†} Məto Noan Kitiəh Əm, in Uhgın, itəm in iuəhkır o noanenau rəha Tata Uhgın, in təmol əp Uhgın kəm kitat kən kotitun. ^{§††}

§ Jon 3:5; 1 Pita 1:23 §† Fil 2:7; 1 Tim 3:16 §†† Rom 5:21
§† Eks 33:20 §†† 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nol Əpən 22:4

Jon tāmən mēmə sənəmə in Kristo itəm Uhgīn tāmən mēmə otahl-īpa

(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8;
Luk 3:15-17)

¹⁹ Kən netəm-iasol mīn e noanol rəha Isrel itəm kotatīg Jerusalem, kəmotahl-īpən pris mīn neen ne Lifaet mīn un, netəm kotasitu e pris mīn e Nimə Rəha Uhgīn, mēmə okotuwa motehm Jon motətapəh ron, mēmə, “?Ik etəmim pah un?” Kən o nat u, Jon tāmətul-arəp matən-iarəp in.

²⁰ Nian ilat kəmotətapəh ron, in tāməsəhluaiḡ-inən, mətə tāmən-īpən ətuatīp əm in kəm ilat mēmə, “Sənəmə io Kristo itəm Uhgīn tāmən mēmə otahl-īpa.”

²¹ Kən ilat kəmotən mēmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo, kən ik pah? ?Ik Elaija?” †

Mətə Jon tāmə, “Kəpə, sənəmə io Elaija.”

Kən ilat kəmotətapəh mīn ron mēmə, “?Okəmə sənəmə ik Elaija, kən ik pah? ?Ik ien rəha Uhgīn itəm kəmatən aupən mēmə otəpanuwa?” ††

Mətə Jon tāmə, “Kəpə.”

²² Kən ilat kəmotən mēmə, “Ik onəkəike mən-iarəp ik kəm itimat, pəs itimat ekotuwin motən-īpən kəm netəm kəmotahl-īpa itimat ekotuwa.”

²³ Kən tən-īpən kəm ilat mēmə, “Io u itəm ien rəha Uhgīn Aesea tīnəmən-iarəp rəkis aupən mēmə, ‘Suah kit tətəgət əfəməh əpəh ikin taruən-aruən ikin, matən mēmə, Otol-wir suatīp rəha Iəramərə.” ‡

²⁴ Nətəmim itəm kəmah-īpa ilat, Farisi mīn neen əh-ikin, ²⁵ kən ilat kəmotətapəh mīn o Jon mēmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo itəm Uhgīn tāmən mēmə otahl-īpa, kən sənəmə ik Elaija, kən sənəmə ik ien itəm kəmatən-iarəp aupən, kən təhrol nakatol bəptais e netəmim?”

²⁶ Kən tuhalpīn matən mēmə, “Io iatol bəptais e netəmim e nəhau, mətə suah kit u ikin iluḡin etəmat, itəm itəmat nəkotəruru in. ²⁷ Io etəupən, suah un in tətuarisig, mətə in ilis, kən io ləhau ləhau əm, kən esahmen aḡin-əhən mēmə ekol wək kit rəhan.”

††²⁸ Natīmnat mīn u, kəmol əpəh e latuənu kit, nəḡḡin u Petani, in tətatīg əpəh entənīpən e nəhau Jotan. Ikin əh Jon tatol bəptais e netəmim ikin.

Iesu in tahmen e nəti sipsip rəha Uhgīn

²⁹ Kəmən lawiḡin, Jon tāməplan Iesu taliwək matuwa, kən in tən mēmə, “!Ei! !Otəplan-tu! Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgīn. ‡ Kən in otəpanos-irəkis nolən rat mīn rəha nətueintən u. ‡†³⁰ Etəmim u inu, io ematən kəm itəmat mēmə, ‘Io etəupən, kən suah kit mīn əh-ikin tətuarisig-in io, mətə in ilis taprəkis-in io, mətə-inu nian eməsaiirən əh, in tīnəmatīg liliḡ rəkis.’ ³¹ Nian io ematəghat-in, kən io mīn eməruru mēmə in etəmim

† Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 †† Dut 18:15 ‡ Aes 40:3 †† Nəghatən pahrien itəm Jon tāmən, tol nəhlan, “Io esahmen aḡin-əhən mēmə ekos-irəkis put rəhan.” Netəmim aupən kotəmə wək rəha nos-irəkisən put rəha iəramərə, in wək rəha slef itəm in ləhau ləhau aḡin. ‡† Jen 22:8; Aes 53:7; 1 Pita 1:19; Nol Əpən 5:6 ‡†† Hiprus 9:22,26

pah; mətə emuwa matol bəptais e netəmim e nəhau mēmə ekol əp suah u kəm noanol mīn rəha Isrel.”

³² Jon tāmətətul-arəp matən mēmə, “Uhgīn təmah-īpa io mēmə io ekol bəptais e netəmim e nəhau, kən nian ematəghat-in, io mīn eməruru mēmə suah u inu. Mətə Uhgīn tāmən-īpa kəm io mēmə, ‘Onəkəplan Narmīn Rəhak oteiuaiu matīg e etəmim kit. Kənu suah u inun, in otol bəptais e netəmim e Narmīn Rəha Uhgīn.’ Kən əmun, uarisig eməplan Narmīn Rəha Uhgīn təmisi-pər e neai tahmen e mak, muwa, meiuaiu mərələh-pər lan. ³⁴ Io ətuatīp eməplan nat u, kən ematətul-arəp matən-iarəp mēmə, ‘Suah u inu, in Nəti Uhgīn pahrien.’”

Iesu təmətuoun mətəun-in rəhan netəmim

³⁵ Kəmən lawiḡin, Jon tətatīg əpəh ikin kitəh əm iləhal rəhan kəiu etəmim. ³⁶ Kən nian nīḡanəmti Jon təmətul e Iesu taliwək matuwa kən tāmə, “!Ei! !Otəplan-tu! !Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgīn!”

³⁷ Kən nian rəhan etəmim mil kəmuəto nəghatən əh, kəmuətul matiauarisig-in Iesu. ³⁸ Kən Iesu teirair məplan suah mil un kətuətəu-pən-in, kən in tāmə, “!Ei! !Suah mil! ?Natueḡəs-in naka?”

Kən ilau kuəmə, “Rapai. ?Ik nətatīg hiə?” (Nəghatən u “Rapai,” nīpətīn u “Iəḡətun.”)

³⁹ Kən Iesu tāmən-īpən mēmə, “Pəs kəhaluwin nakuəplan-tu.” Kən ilau kəmiauarisig-in məhaluwin kuəplan ikin in tətatīg ikin. Iuəhkir mitḡar tiwiḡ ehnaipən, ilau kəmətuan iləhal mīn mətəarus tapinəp.

⁴⁰ Suah mil u kit itəm təmətə Jon, nəḡḡin u Antru, pi-an u Saimon Pita. ⁴¹ Kən roiu aḡin-əh mīn, in təmuwin mehm pian Saimon mit muwa, kən mən-īpən kəm in mēmə, “!Ei! !Enotəplan rəkis Mesaea!” (Nəghatən u, Mesaea, nīpətīn u mēmə, “Kristo,” itəm Uhgīn tāmən mēmə otahl-īpa.) ⁴² Kən təmit Saimon muwa o Iesu.

Kən nian nīḡanəmti Iesu təmətul lan, kən mən-īpən kəm in mēmə, “Ik u inu Saimon, nəti Jon, mətə roiu okaun-in ətəḡtəḡ ik mēmə ‘Kefas.’” (In “Pita” ‡† e nəghatən Kris). ⁵

Iesu təmaun-in Filip ne Nataniel

⁴³ Kəmən lawiḡin mīn, Iesu nikin tīnəht mēmə otuwin-tu Kalili. Kən nian in təməplan Filip, kən tən-īpən kəm in mēmə, “Wa-tu, mətəu-pa io.” ⁴⁴ Filip u, in etəm Petsaeta, ima Antru ne Pita. ⁴⁵ Kən in təmehm Nataniel, kən tən-īpən kəm in mēmə, “Itimat enotəplan suah ilouin, aupən Moses təmətə rəkis rəhan nəghatən mīn itəm tatəghat-in e naoa rəha Lou. Kən ien mīn rəha Uhgīn aupən ilat mīn kəmotətə rəkis nəghatən mīn itəm tatəghat-in. In etəm Nasaret, in nəti Josep, kən nəḡḡin u, Iesu.”

⁴⁶ Mətə Nataniel tāmə, “?Naka lan? ?Nikim təht mēmə nat wir kit otisi-pən e Nasaret? !Kəp!”

Kən Filip tāmə, “Ita, təwir əm, pəs-tu kian nakəplan-tu.”

‡†† Nīpətī nəḡḡin u Pita, in “kəpiel.” ⁵ Mat 16:18

⁴⁷ Nian Iesu tāmāplan Nataniel taliwək matuwa, kən tāmā, “!Suah u, in noanol ətuatip rəha Isrel! !Neiueiuəən tikə lan!” †

⁴⁸ Kən əmun Nataniel tətəpəh o Iesu māmā, “?Nāmāhro mītun māmā io etəm tol nulan?”

Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Nian ik nə-matəpələh e nəukət nig fik, kən Filip təsaun-inən əh ik, məto io enāmāplan rəkis ik.” ††

⁴⁹ Kən Nataniel tāmā, “!Iəgətun! !Ik Nəti Uhgın! !Ik Kig rəha noanol min rəha Isrel!”

⁵⁰ Iesu tāmən-ipən kəm in māmā, “?Ik nəmatahatətə lak məto-inu io emən əm māmā enāmāplan rəkis ik, nian nəmatəpələh-pən əh e nəukəti nig fik? Ik onəpanəplan nat asol min taprəkis-in itəm u.” ⁵¹ Kən mən min māmā, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat māmā, onəpanotəplan napuə oterəh, kən nagelo min rəha Uhgın koatər moatuwin e neai, kən moteiuai moatuwa o Nəti Etənim.” ‡

Marit kit əpəh Kena

2 Kəmən niəh in, katol marit kit əpəh Kena, latuənu kit e Kalili. Kən mama rəha Iesu in əpəh ikin ilat min. ² Kən ilat kotaun-in-pən min Iesu ne rəhan min netəmim, māmā ilat min okotuwın e marit əh. ³ Kən e nian əh, kəmotənim rafin wain, kən mama rəha Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Rəhalat wain təmikə.” ⁴ Məto Iesu tən-ipən kəm in māmā, “?Pətan, təhrol nakatələhəu-pa nat u kəm io? Nian rəhak təsuwamən əh.” ⁵ Məto rəhan mama tən-ipən kəm iolwək min rəha marit māmā, “Itəmat onəkotəkəike motol natimnat rafin itəm in otən.” ⁶ Nuwigı nat asol ilat sikis, kəməlin əh-ikin əh o nəhau, māmā netəm Isrel ilat kotəike motaikuas e nelmilat māmā ilat okotarətuəh e nigənamti Uhgın. Nuwigı nat min un, kəmol e kəpiel, kən okəmā naka kitiəh titun nosən wan-hanrit lita nəhau. ⁷ Kən Iesu tən-ipən kəm netəm koatol wək māmā, “Otətu-pən nəhau e nuwigı nat min un.” Kən kəmotətu ilat kotərioah wir. ⁸ Kən tən-ipən kəm ilat māmā, “Otətu rəkis nəhau neen motos motuwın kəm etəm tərəmərə e marit.” Kən ilat kəmotol mihin.

⁹ Kən nian suah un təmənəm asgəwin, məto nəhau tinol rəkis wain lan. Məto etəmim itəm tərəmərə e marit u, in təruru māmā kəmos hiə wain u. Netəm min əm un itəm kəmos nəhau motuwa, ilat əm kotitun. Kən etəm tərəmərə e marit təmaun-in etəm təmol marit, ¹⁰ mən-ipən māmā, “Nian rafin netəmim ko-təupən motos-iarəp wain wir, kən uarisig netəmim kotənim tərət un, kənu kəpanos-iarəp itəm u təsəwir pikən. Məto ik natos əh itəm təwir muwa mətoarus-pa u-roiu.” ¹¹ Kən inu nəmtətin itəm Iesu təmətuoun agin-əh lan mol. Kən in təmol ikin Kena, latuənu kit e Kalili.

† Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 †† Nig fik min, ilat nig-kitun min e nasumən ikin Isrel. Netəmim koatun noalat, kən moatəpələh ahgin nimalilat. Koatəpələh ahgin pik nig fik iuəhkir o nimə rəhalat kən moatəfak māmā nikilat otatəht nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın. Nat itəm Iesu təmən e ves 47 ne 51 in tatəghat-in Nataniel māmā okəm-naka təmatəpələh ahgin rəhan nig fik, kən nikin təmataht nəmegəhən rəha Jekop. ‡ Jen 28:12

Nəmtətin əh, in təməgətun nepətən rəha Uhgın lan, kən rəhan netəmim min, kəmotahatətə əskasik lan.

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm kotol maket e Nimə Rəha Uhgın

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luk 19:45-46)

¹² Uarisig e marit əh, in təmeiuai muwin e taon əh Kapaneam ilat rəhan mama ne pian min ne rəhan netəmim min. Kən kəmotatig nian əkuəkir əm əh-ikin əh. ¹³ Kən tinuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha noanol min rəha Isrel itəm katən māmā lafet rəha Nuhagego-inən. † Kən Iesu təmər muwin əpəh Jerusalem.

¹⁴ E Nimə Rəha Uhgın, Iesu təmāplan netəmim itəm koatos məni e kau, ne sipsip, ne iouen, māmā netəmim okotos-nəmtin. Kən netəmim neen əh-ikin, ilat koatol senis e məni rəha netəm ik pisin pisin min.

¹⁵ Kən in tos təulə neen, mətəl o nalis-alisən itəm. Kən in mītəp netəm min un ilat rəhalat kau min ne sipsip min māmā okotiet e Nimə Rəha Uhgın. Kən in təməhtəg məni rəha netəm min u itəm koatol senis lan, kən təmahwin-ahwin rəhalat tərəl min. ¹⁶ Kən məhai ilat min u itəm koatol-salim-in iouen mən-ipən māmā, “!Otəmik nat min un motiet! !Itəmat sotolən Nimə Rəha Tata rəhak tuwa in nimə kit rəha nolən makit!” ¹⁷ Kən netəmim rəhan, nikilat tuəh nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgın, itəm tatən māmā, “Io ekolkeike pik Nimə Rəham e nikik, nikik tatimis-pən lan.” ††

¹⁸ Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kotətapəh ron māmā, “?Pah təmol māmə nəkitun nolən nat u? !OI nəmtətin māmə otəgətun ətuatip kəm itimat!”

¹⁹ Məto Iesu tāmā, “Okəmā itəmat nakotərəkin Nimə u Rəha Uhgın, kən nian kisil əm, io ekiləkin min tətul.” †††

²⁰ Kən netəm-iasol min un kotəmā, “!Ei, nəman! Netəmim kəmotol wək pik e nup ilat rafin foti-sikis motiləkin Nimə u Rəha Uhgın. ?Onakahrol nulan miləkin e nian kisil əm?”

²¹ Məto Nimə əh Rəha Uhgın itəm Iesu tatəghat-in, in nīpətən. ²² Kən uarisig, nian in tinimis rəkis, kən minəmegəh min, kən rəhan netəmim min, nikilat tuəh nəghatən əh rəhan itəm təmən. Kən ilat kəmotahatətə e Naoa Rəha Uhgın, ne nəghatən itəm Iesu təmatən-ipən kəm ilat.

Iesu tinəmitun rəkis nətəligən min rəha netəmim

²³ Nian əh Iesu təmətətig e Jerusalem e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, netəmim tərət kəmotəplan nəmtətin min itəm in təmol, kən kəmotahatətə e nərgin. ²⁴ Məto Iesu in təmitun nat itəm tətətig e nikilat, kən məsatahatətən elat. ²⁵ Okol suah kit təsətul-əpən məghat rəha netəmim lan, məto-inu Iesu titun rafin nətəligən rəha netəmim. †††

†† Eks 12; Dut 16:1-6 †† Sam 69:9 ††† Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29. ††† Jon 1:47; 6:61; 13:11

Nikotimas tæmuwin mæplan Iesu

3 Etæm-iasol kit e noanol ræha Isrel, nærgin u, Nikotimas. † In Farisi kit. 2 Kæn nian kit lapin, in tæmuwin mæmæ otæghat ilau Iesu. In tæmæn-ipæn mæmæ, "Tægætun, itimat ekotitun mæmæ ik iægætun kit itæm Uhgîn tæmahl-ipa ik nakuwa, mæto-inu suah kit okol tæsolæn næmtætîn min un ik nakatol okæmæ Uhgîn tæsatigæn ron."

3 Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, "Nipahrienæn agin u iatæn-ipinæ kæm ik mæmæ, okæmæ etæmim kit tæsaiir wiæn, okol in tæsäplanæn næræmæææn ræha Uhgîn." ††

4 Kæn Nikotimas, narmîn tæmiwig pik, kæn mætæpæh ron mæmæ, "?Etæm tinol iahgin rækis, otæhrol maiir mætætæg min? !In okol tæsuwin minæn e nærpî ræhan mama kæn maiir-pa min!"

5 Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, "Nipahrienæn agin u iatæn-ipinæ kæm ik mæmæ, okæmæ etæmim tæsaiir-wiæn e næhau ne Narmîn Ræha Uhgîn, okol tæsuwinæn matig ahgin næræmæææn ræha Uhgîn. † Nipætætæm tæ-taiir æm e nita ræha etæmim æm, mæto Narmîn Ræha Uhgîn æm un in tatol mæmæ narmîtæm tætaiir wi min.

7 Tæsäwiræn mæmæ narmæm otiwig mæto-inu emæn-ipinæ kæm ik mæmæ, 'Onækotækæike motaiir wi min.' 8 Tahmen æm e nimætæg tatisi-pæ ikin kit, matelel nat matuwîn ikin kit itæm in tolkeike mæmæ otuwîn-pæn ikin. Natæto æm, mæto ik nækæruu mæmæ tæmisi-pæ hiæ, kæn matuwæ hiæ. Kæn e suatip kitiæh æm, kitat kæsotæplanæn Narmîn Ræha Uhgîn, mæto koatæplan æm ræhan wæk e næmegæhæn ræha etæmim itæm tæmaiir wi min." †

9 Kæn æmun, Nikotimas tæpæh o Iesu mæmæ, "?Natimnat min un, otæhrol nulan muwa?"

10 Kæn Iesu tæmæ, "Ik iægætun asol ræha netæm Isrel. ?Tæhrol nækæruu natimnat min u?" 11 Nipahrienæn agin u iatæn-ipinæ kæm ik mæmæ, næghatæn min u itæm ekoatæn ilat, itimat ekotitun wir, kæn natimnat itæm ioatæn-iaræp, itimat enotæplan rækis. Mæto itæmat næsotahatætæn e næghatæn min ræhatimat. 12 Io iatæn æm natimnat min itæm katol e nætueintæn æm u, mæto itæmat næsotahatætæn e ræhak næghatæn. ?Kæn okæmæ ekæn natimnat min itæm katol e Nego e Neai, nakotæhrol nulan motahatætæ lan? 13 Suah kit tæsuwinæn æpæh ilis e Nego e Neai, meiuaiu-pa, mæn-iaræp nian kit ne. Mæto Næti Etæmim æm, tæmisi-pæn iman ikin e Nego e Neai, meiuaiu-pa, titun næn-iaræpæn.

14 "Aupæn, æpæh ikin taruæn-aruæn ikin, Moses tæmilæs narmî sinek kit, mætu-pær ilis e nig æfæmæh kit, kæn milæs-ipær. † Kæn e nolæn kitiæh æm, okæike kilæs-ipær mihin Næti Etæmim, 15 mæmæ netæm min u itæm okotahatætæ lan, ilat okotos næmegæhæn itulin. 16 Tol næhlan, Uhgîn tæmolkeike pik netæmim e nætueintæn, tol-pæn in tæmos-ipa Nætin Noan Kitiæh Æm, mæmæ netæm min u itæm koatahatætæ lan, ilat okol kæsotimisæn, mæto oko-

† Jon 7:50-51; 19:39-42 †† Jon 1:13; 1 Pita 1:23; Jem 1:18 † Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet 3:5 †† Esik 37:9 †† Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24

tos næmegæhæn itulin. ††17 Uhgîn in tæmæsahl-ipamæn Nætin tuwa e nætueintæn u mæmæ otæn-iaræp nælpinæn ræha nolæn ræha netæmim ræha nætueintæn, mæto in tæmahl-ipa, mæmæ otuwa mol suatip o nosmegæhæn netæmim e nætueintæn.

18 "Etæmim itæm tæhatætæ lan, Uhgîn okol tæsanæn nælpinæn ræhan, mæto etæmim itæm tæsatætætæn lan, Uhgîn tinæn rækis nælpinæn ræhan, mæto-inu in tæsatætætæn e Næti Uhgîn Noan Kitiæh Æm. 19 Uhgîn tætakil netæmim e nolæn u mæmæ, Næhag-æhagæn tinuwa rækis e nætueintæn, mæto netæmim kæsotolkeikeæn Næhag-æhagæn. Ilat kæmoatolkeike Næpinæpæn ilæ, mæto-inu nian rafin ræhalat nolæn, tæsätuatipæn. 20 Etæmim itæm tatol nolæn itæm tæsätuatipæn, in tetæhau Næhag-æhagæn. Kæn in tæsuwamæn e Næhag-æhagæn, mæto-inu in tapæs mæmæ Næhag-æhagæn æh otasiægæpîn ræhan nolæn min.

21 Mæto etæmim itæm tatætæu-pæn suatip ræha nipahrienæn in otuwa e Næhag-æhagæn, mæmæ Næhag-æhagæn æh, in otasiægæpîn ræhan nolæn kæn matægætun mæmæ in tæmol ilat e næsanænæn æm ræha Uhgîn."

Jon Tæmæghat-in Min Iesu

22 Uarisig e natimnat min æh, Iesu ne ræhan min netæmim kæmotuwîn e nitæn Jutia. Tæmatig nuwæh mæsin ilat min ikin æh, kæn matol baptais e netæmim.

23 Mæto e nian æh, Jon min, in tatol baptais e netæmim æpæh ikin kit iuæhkir æm o Salim, nærgin u, Aenon, mæto-inu, ikin æh, næhau tepæt ikin. Kæn netæmim koatuwin ikin æh, mæmæ Jon otol baptais elat. 24 E nian æh, kæmæsilæs-ipænæn æh Jon e kalapus.

25 Kæn netæmim neen ræha Jon, ilat kæmotærgæhæu ilat etæm Isrel kit, o nolæn ætuatip itæm etæmim otækæike maikuas mæmæ in otaruætæh e nigænæmti Uhgîn. 26 Kæn ilat kæmotuwîn kehm Jon, motæn-ipæn kæm in mæmæ, "Tægætun, ik nækitun etæmim kit u aupæn itælau min æpæh entænipæn-pæn ikin e næhau Jotan, kæn ik næmætul-aræp matæghat-in kæm netæmim. Roiu æh, in tinatol baptais e netæmim. Kæn ilat rafin kînoatuwin ron."

27 Kæn Jon tæn-ipæn mæmæ, "Etæmim tæruu nolæn nat kitiæh ne, okæmæ Uhgîn æpæh e Nego e Neai tæsos-ipænæn wæk æh kæm in. 28 Itæmat u noatætul-pa ron io. Itæmat nækotitun mæmæ iatæn nulan mæmæ, 'Sænæmæ io Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa.' Mæto Uhgîn tæmahl-ipa io mæmæ iakaupæn muwa, kæn Kristo in otæpanuarisig. 29 Ekuæh nimæa næghatæn kit kæm itæmat. Etæmim itæm in otol marit e pætæn kit, pætæn æh tatætæu-pæn æm in. Kæn etæmim u, netæmim koatæhagin mæmæ in otuwa e lafet ræha marit, kæn nikilat ko-tagien lan kæn motæto næwian, ilat kæsotetætæn in. Kæn io u, ekahmen e in kit itæm tatæhagin æm matætæg-in o nætoæn næwian, kæn io min esetæhakæn kæm in o netæmim itæm koatuarisig-in, mæto nikil tagien mærioah ron. 30 Kristo æh, in otækæike muwa mæ in ilis taprækis-in io, kænu io ekæike meiuaiu."

††† Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10; 1 Jon 4:9-10

³¹ Etämim itäm tәмisi-pән ilis e Nego e Neai, in ilis taprәkis-in netәmim rafin. Etämim itәм tәtan әm e nәtueintән, in etәmim әm rәha nәtueintән, kән in tә-tun әm nәnән natimnat min u e nәtueintән u. Mәto, etәmim itәм tәtisi-pән ilis e neai in ilis taprәkis netәmim rafin. ³² In tatәtul-arәp o nән-iarәpән natimnat itәм in tәmәplan kән minәto rәkis, mәto etәmim kit ne tәsahatәtәән e rәhan nәghatән. ³³ Mәto etәmim itәм tәmos rәhan nәghatән kән mәtahatәtә lan, in tatәtul-arәp mәmә nәghatән itәм Uhgин tәmән, in nәpahrienән. ³⁴ Tol nәhlan mәto-inu etәmim әh itәм Uhgин tәmah-l-ipa tuwa, in tatән-iarәp әm nәghatән min rәha Uhgин. Kotitun mәmә in tatән-iarәp әm nәghatән min rәha Uhgин mәto-inu Uhgин tәmos-ipән Narmin Rәhan tәrioah lan, okol kәsolән mak lan kәsehman namnun. ³⁵ Әwәh, Tata Uhgин in tolkeike pik Nәtin әh, kән in tinәlәhәu-pән rәkis natimnat rafin e nelmin. ³⁶ Etәmim u itәм tәtahatәtә e Nәti Uhgин u, in tatos nәmegәhән itulin u, namnun tikә. Kән mәto, etәм tatәht nәwia Nәtin u, in okol tәsosән nәmegәhән itulin u nian kit ne, mәto-inu etәmim itәм tol nәhlan, nemәha rәha Uhgин tatuwin ron namnun tikә.

Iesu tәmatәghat kәм pәtan Sameria

4 Farisi min kәmotәto nәghatән, mәmә Iesu in tә-natiuw-pa netәmim tepәt kinotuwa ron, kән in tatol baptais elat tepәt. Rәhalat nampa taprәkis-in nampa rәha netәmim rәha Jon. ² (Mәto nәpahrienән sәnәmә Iesu in tatol baptais elat, netәmim min әm rәhan ilat kotal baptais e netәmim.) ³ Kән nian Iesu tәnitun mәmә Farisi min kinotәto nәghatән әh, kән in tәmiet e Jutia mitәlig-pән әpәh Kalili.

⁴ Kән nian in tәmatuwин ikin әh, tәmән mә otәkәike muwin-pән Sameria ikin. ⁵ Kән in tәmuwin-pән e taon kit e Sameria, nәrgин un, Saeka. Taon әh, in iuәhkir o nimәptән kit itәм aupән Jekop in tәmәtatipән ^{††} kәм nәtin u Josep. ⁶ Kән wel rәha Jekop әh-ikin. Kән Iesu tәnәpou agин, mәto-inu in tәmaliwәk e suatip әfәmәh, kән tuwa mәpәlәh-pәр iuәhkir o wel, mitameg. E nian әh, in tinol tina. [‡]

⁷ Kән rәhan netәmim min kәmotuwин әpәh e taon, mәmә okotos-nәmtin nagwәнән. Kән pәtan Sameria kit, tәmuwa mәmә otәtu nәhau. Kән Iesu tән-ipән kәм in mәmә, "Eh. Os-ipa-tu nәhau noan mәsin kәм io. Ekolkeike mәmә ekәnim."

⁹ Kән pәtan Sameria u, tән-ipән kәм in mәmә, "¡Ei! Ik etәм Isrel un, kән io pәtan Sameria. ?Tәhrol nakatәtapәh-in-pa nәhau kәм io?" Tәmән-ipән nәhlan mәto-inun etәм Jutia ne etәм Sameria kәsuәnim kәlәhән nәhau e panikin kitiah.

¹⁰ Kән Iesu tән-ipән kәм in mәmә, "Ik nәkәruru nat naka itәм Uhgин tolkeike mәmә otos-ipinә kәм ik. Kән ik mәruru min io, io u, iatәtapәh-in-pinә nәhau kәм ik."

[†] E nian әh, tiәkis o netәм Isrel mәmә okotuwин ima netәм Sameria, mәto-inu e rәhalat nehman, netәм Sameria ilat kotamkimik e niganәmti Uhgин. ^{††} Jen 48:22; Jos 24:32 [‡] E nian әh, mitgar tinәtul әtuatip.

Okәmә ik nәkitun, ik onakәtapәh-in-pa nәhau ron io. Kән io oekos-ipinә nәhau megәh." ^{‡†}

¹¹ Kән pәtan un, tән-ipән kәм in mәmә, "Etәм-iasol, ik rәham pәkit tikә, kән wel u, in әpәh lәhau isәu. ?Nәhau megәh un nakatән mә onakәtu ahrol minu lan? ¹² Rәhatat pipi Jekop u aupән, in tәmos-ipa wel u kәм itat, kән in tәmatәtu nәhau ikin nimin, ilat nenәtin min, ne rәhan min kau min. ?Kән tәhrol? ?Ik nakaprәkis-in Jekop, o?"

¹³ Kән Iesu tәmән-ipән kәм in mәmә, "Netәм koatәnim nәhau e wel u, ilat okәpanotoaaoa min. ¹⁴ Mәto etәmim itәм otәnim nәhau itәм io ekos-ipән kәм in, okol tәsoaaoa minән nian kit ne. ^{‡†} Nәhau itәм io oekos-ipән kәм in, in tahmen e nәmti nәhau kit itәм titapuәl-apuәl mәtaiu әpәh imә e nikin nian rafin, matos-ipән nәmegәhән itulin kәм in, itәм otәsolән namnun." ^{‡††}

¹⁵ Kән pәtan un tән-ipән kәм in mәmә, "¡Etәм-iasol, awi! Os-ipa-tu nәhau un kit kәм io, mәmә io ekәsoaaoa minән nian kit, kән mәsuwa minән u ikin-u, mәtu nәhau." ^{‡†††}

¹⁶ Kән Iesu tән-ipән kәм in mәmә, "Uwin maun-in-pән rәham iaguihl, kән muea ikin-u." ¹⁷ Kән pәtan un tән-ipән kәм in mәmә, "Io rәhak iaguihl tikә." Mәto Iesu tән-ipән kәм in mәmә, "Nakatән pahrien mәmә rәham iaguihl tikә. ¹⁸ Mәto-inu ik, nәmәtәu-pән rәkis nәman faif, kән iәrman u itәм itәmlau min nakatuatig u-roiu, sәnәmә rәham әtuatip iaguihl. Nәghatән rәham u-roiu, in nәpahrienән."

¹⁹ Kән pәtan u, tән-ipән kәм in mәmә, "Etәм-iasol, iatәplan mәmә ik ien kit rәha Uhgин. ²⁰ Tәpitimat min aupән, ilat kәmotәfak kәм Uhgин әpәh ilis e nitot әpәh, mәto itәmat netәм Isrel, nakoatән mәmә Jerusalem әm un, okәkәike kan ikin katәfak."

²¹ Mәto Iesu tән-ipән kәм in mәmә, "Pәtan, ik onakәkәike mән nәpahrienән e rәhak nәghatән. Nian әh-ikin tatuwa, mәmә itәmat onәsotәfak minән kәм Tata Uhgин әpәh e nitot asol әh, ne Jerusalem min. ²² Itәmat netәм Sameria, itәmat noatәfak kәм Uhgин mәto itәmat nәkotәruru in. Mәto itimat ioatәfak kәм Uhgин u, ekotitun in, mәto-inun suatip rәha Uhgин o nos-megәhән netәmim in tәmisi-pa etimat, netәм Isrel.

²³ Mәto otәsuwәhән, nәpahrienән mәmә nian әh tinuwa rәkis, nian Narmin Rәha Uhgин in otasitu e iәfak pahrien min, mol ilat mәmә ilat okotitun wir Uhgин mәmә Uhgин u, in Uhgин pahrien, kән mol ilat mәmә ilat okotәfak kәм in e nikilat pahrien. Mәto-inu Tata Uhgин in tategәs-in iәfak min itәм koatol nәhlan.

²⁴ Uhgин in sәnәmә etәmim. Kәpә. In narmin. Tol nәhlan, kән netәmim itәм koatәfak kәм in, ilat kotәkәike motәfak kәм Uhgин mәmә Uhgин u, in Uhgин pahrien,

^{‡†} Pәtan u tәmәsitun wirән nәpәti nәghatән itәм Iesu tәmән-ipән mәmә otos-ipән nәhau megәh. Nәghatән әh, nәpәtin әtuatip un nәmti nәhau kit itәм talien mitapuәl-apuәl. Mәto Iesu in tatәghat-in atip in, mәmә Narmin Rәhan in tatos-ipән nәhau lilin. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nol Әpән 7:17; 21:6; 22:1,17. ^{‡††} Jon 6:35 ^{‡†††} Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 ^{‡††††} Jon 6:34 [§] Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9

kən ilat kotəkaike motəfak kəm in e nīkilat pahrien e nəsanənən rəha Narmīn Rəhan."

²⁵ Kən pətan u, təmən-ipən kəm in məmə, "Io enitun məmə Mesaea u, otəkaike muwa. Inu, kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa. Kən nian otuwa, kən in titun nən-iarəpən natimnat rafin kəm kitat." †

²⁶ Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Io u inu, †† iatəghat kəm ik." ‡

²⁷ Kən roiu agin-əh, netəmim rəha Iesu kəmotitəlig-pa min. Kən narmīlat təmiwig pik nian kəmotəplan in tatəghat ilau pətan kit. Məto ilat kit təməsətapəhən ron məmə, "ʔIk nakolkeike naka?" o "ʔIk natəghat kəm pətan əh o naka?"

²⁸ Kən pətan u, təmapəs rəhan nuwigi nəhau tatəpələh, mītəlig muwin əpəh e taon. Təmuwin matən-ipən kəm netəmim ikin əh məmə, ²⁹ "Eh. Otuwin-tu motəplan-tu suah kit əh-ikin əh, in təmən-iarəp rafin natimnat min itəm io ematol. ʔOkəm naka in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa?" ³⁰ Kən ilat kəmotiet e taon əh, mīnoatuwin məmə okotəplan-tu Iesu.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e nagwənən

³¹ Kən e nian əh, netəmim rəha Iesu koatuəh nīkin məmə, "Iəgətun, ik agwən kit."

³² Məto in tən-ipən kəm ilat məmə, "Io nigak əpəh nagwənən itəm itəmat nəkotəruru." †

³³ Tol nəhlan, rəhan netəmim kīnoatətapəh-ətapəh olat min məmə, "ʔTahro? ʔOkəm-naka suah kit təmos-ipən nagwənən kit kəm in, o?"

³⁴ Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Uhgīn təmahl-ipa io iakuwa, kən nagwənən u nigak, məmə iakatol natimnat itəm in tolkeike məmə oekol. † Kənu iakol rafin wək min itəm in təmos-ipa məmə oekol, o nol namnunən rəhan wək.

³⁵ "Itəmat nəkotitun-tu nəghatən kit u katən məmə, 'Məwig kuwit əh-ikin tətətig məmə okotoarus nian rəha nəulək-inən nagwənən e nasumən.' Məto io iatən-ipinə kəm itəmat, otəplan-tu nagwənən u e nasumən. Roiu əh, nimalilətat tīnapə rəkis. Nian rəha nəuləkən əh-roiu. †††

³⁶ "Etəmim rəha nəuləkən tīnuwa, mīnətuoun mīnatos rəkis rəhan nətəuən. Kən nagwənən u, in

† Netəm Sameria kəmotitun e naoa rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otən əp kəm ilat nalpəkauən rəha Uhgīn kəm ilat. †† E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u rəha Iesu, "Io u inu," təmən ikin-u ne ikin tepət min e naoa u, in tahmen ahmen əm e nəghatən kit itəm Uhgīn tətətan o nən atipən nərgin kəm Moses, matən məmə, "Io Etətig." Onakehm e naoa rəha Eks 3:14-16. Iesu tətən nəghatən əh, matol əp in məmə in Uhgīn. Iesu in tətən məmə in Uhgīn, kən matig matən min məmə in Kristo itəm pətan əh tətən. ‡ Jon 8:24; 9:35-37 †† Job 23:12; Jon 6:27 †† Jon 5:30, 8:29 ††† Nian Iesu tatəghat-in nagwənən e nasumən itəm nimalilətat tīnapə rəkis, in tətən ətuatip əm məmə, "ʔOtəplan-tul Netəmim kīnotətul matip rəkis. Sotolən kəmin motəpil o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgīn tahmen-pən əm e netəm koatol kəmin o nəuləkən, kən moatən məmə, 'Məwig kuwit əpəh ikin, kən nagwənən təpanamita.' Kəpə, netəmim kīnatətul matip rəkis o nosən nəghatən rəha Uhgīn."

təməulək in o nəmegəhən lilin. E nolən u, etəmim itəm tətəsum ne etəmim itəm tətəulək in mos matuwa, ilau kərən nīkilau otəgien. ³⁷ Nəghatən kit u katən məmə, 'Suah kit tuwin mə otəsum, məto etəm pisin kit min otəulək-in məmik muwa.' Nəghatən u, in nīpahrienən. ³⁸ Io emahl-ipən itəmat məmə onəkotuwīn motəulək e nasumən itəm itəmat nəməsotəsum-inən. Netəm pisin min, ilat kəmotəsum in. Kən itəmat nīnoatəhl noa rəhalat wək."

Netəm Sameria tepət kəmotəhatətə e Iesu

³⁹ Kən e taon u, netəm Sameria tepət, ilat kəmotəhatətə e Iesu məto-inu pətan əh tətəmatul-arəp matən-ipən kəm ilat məmə, "Iesu təmən-iarəp natimnat rafin itəm io ematol."

⁴⁰ Kən nian netəm Sameria kəmotuwīn motəhm, kən kəmotəkaike kəm in məmə otuwīn motətig ilat min. Kən Iesu təmuwin moatətig o nian kəiu. ⁴¹ Kən netəmim tepət min kəmotəhatətə lan e rəhan min nəghatən.

⁴² Kən moatən-ipən kəm pətan u məmə, "Itimat emotəhatətə lan o nəghatən u itəm ik nəmən-ipa, məto roiu əh, ekoatahatətə lan məto-inu itimat əm emotəto rəhan nəghatən min, kən motitun pahrien məmə in Iosmegəh rəha nətəuētən." †††

Iesu təmol-wir nəti etəm-iasol kit rəha kig

⁴³ Nian Iesu tətəmatig mos nian kəiu rəkis ikin əh, in təmiet muwin Kalili. ⁴⁴ Məto-inu aupən, in tətətan məmə ien min rəha Uhgīn, natiməlat min, ilat kəsotisi-ai-inən ilat. ⁴⁵ Netəm Kalili, aupən ilat kəmotuwīn Jerusalem moatol lafet rəha Nuhagego-inən, kən e nian əh, ilat kəmotəplan natimnat min itəm in təmol ikin əh. Kən nian Iesu təmuwin Kalili, nīkilat təmagien ron.

⁴⁶ Kən Iesu təmītəlig-pən min e latuənu Kena, əpəh Kalili. Ikin əh aupən, in təmol nəhau tuwa mol wain. ⁴⁷ Kən e Kapaneam, etəm-iasol rəha kig tətətig ikin. Kən nətin kit tatimīs. ⁴⁷ Kən nian suah u tətəto məmə Iesu təmisi-pən u Jutia mīnuwa rəkis Kalili, kən in təmuwa məplan Iesu. Kən mən-ipən ron məmə oteuiəu muwin əpəh Kapaneam kən mol-wir nətin. Məto-inu suakəku nol otimīs.

⁴⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm suah un məmə, "ʔNəman! Itəmat u, nakotəmə onəkotəplan əm nəmtətin min ne natimnat min itəm narmitəmat otiwig ron aupən, kənu uarisig un, nəpanotəhatətə lak. Məto okəmə nəsotəplanən, okol nəsotəhatətəən lak."

††† 1 Jon 4:14 § Nat əpnəpīn Iesu təmāiir latuənu Petlehem, e nəptən asol Jutia, netəmim kotəplan məmə in etəm Nasaret əpəh Kalili, məto-inu tətəmatig nuwəh ikin əh (Jon 7:41, 18:5, 19:19). Netəm Isrel e Jutia ne Kalili tepət kəsotəhatətəən pahrien lan, rəhalat nahatətəən tīmətmatig əm lan, nian kotəplan in tatol nat pispis neen (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2, 41, 66). Məto netəm Samaria itəm kotətig e taon u Saika, ilat kəmotəhatətə pahrien lan, məmə Iesu in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa (Jon 4:40-42). §† Jon 2:1-11

⁴⁹ Kən suah un tāmā, “!Etām-iasol, awi! !Pəs kian uəhai əm! !Otəsuwəhən roiu nətik tīmīs!” ⁵⁰ Kən Iesu tāmən-ipən kəm in māmā, “Uwīn; nətīm otəpanəmegəh.” Kən suah un tāmahatətə e nəghatən rəha Iesu kən mītəlig.

⁵¹ Nian in təmatuwīn əh e suatip, tāməplan rəhan iolwək mīn, kən ilat kotən-ipən kəm in māmā, “Rəham suakəku tīnəmegəh rəkis.” ⁵² Kən in təmətəpəh olat māmā, “?Təməwīr e nian naka?” Kən ilat kəmotən-ipən kəm in māmā, “Nəniəp ehnaipən e wan klok rəhan nəgəpanən təmikə.” ⁵³ Kən suah un, təmītun māmā, e nian ətuatip əh inəh, Iesu tāmən-ipən kəm in māmā, “Rəham suakəku otəpanəmegəh.” Kən in ne rəhan mīn, kəmotahatətə e Iesu. ⁵⁴ Inu nian tatol kəiu lan itəm Iesu təmīet Jutia, muwa Kalili kən mol nəmtətīn kit.

Iesu təmōl-wīr suah kit əpəh iuəhkīr e nəhau Petseta

5 Uarisig e nian əh, Iesu təmər muwīn e taon u Jerusalem, mətō-inu katol lafet kit rəha netəm Isrel əh-ikīn əh.

² E Jerusalem, noan asol kit əpəh ikīn, itəm kətaig lan. E nəghatən rəha netəm Isrel katən nərgīn māmā Petseta. Kən nīmā kit tatətul iuəhkīr o noan əh. Nīmā un, feranta lan, faif. In əh iuəhkīr o ket u e fenis rəha taon u, nərgīn u, Ket rəha Sipsip. ³ Kən ikīn əh, e feranta mīn, netəm koatīmīs tepət koatapīl əh-ikīn. Neen nīgānəmtīlat təpīs, kən neen nelkīlat tərət, neen mīn nīpətīlat nəwtain təmīmīs. ⁴ Kən suah kit əh-ikīn əh tətəpīl. In təmātīmīs mīnos rəkis nup tate-eit. ⁵ Kən Iesu təplan suah un tətəpīl, kən in mīnitun māmā suah u təmīmīs nuwəh məsīn, kən tətəpəh ron māmā, “?Təhro? ?Nakolkeike māmā onakəwīr?”

⁷ Etəm tatīmīs un tən-ipən kəm in māmā, “Etəm-iasol, etəmīm tīkə māmā otīlās io meiuaiu muwīn e noan əh nian nəhau tatəloal. Nian rafīn, io etalkut pīk māmā ekeiuaiu muwīn e noan əh, mətō netəmīm neen ilat kotəpəkīs-in io moteiuaiu motuwīn. Kən ilat mōtaupən motek nəhau.”

⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “!Ətul! Mos rəham nīmītiwīn maliwək matuwīn.” ⁹ Kən roiu aɡīn suah apon təməwīr mīn. Kən maiuiau rəhan nīmītiwīn mos matuwīn.

Nat u kəmōl e nian rəha Sapat, ^{††10} kən netəm-iasol mīn rəha Isrel kəmotəhai suah un itəm tīnəmegəh e rəhan nīmīsən, motəmā, “Nian u-roiu rəha Sapat; kən təsətəuatipən e Lou rəhatat māmā onakos nulan rəham nīmītiwīn.” ^{††11} Kən in tən-ipən kəm netəm mīn u māmā, “Mətō suah u təmōl-wīr io, in təmən-īpa māmā ekos rəhak nīmītiwīn maliwək matuwīn.”

† E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəmāte e nəghatən Kris aupən, kəmātu-pən nəghatən rəha ves 3-4 tol nulan māmā, “!lat koatapīl ikīn əh moatəsaħgīn noan əh māmā otəloal. 4 Mətō-inun, nian neen, nagelo kit rəha Uħgīn tuwa, muwīn e noan əh, kən mol tatəloal. Kən nian okəmā nəhau əh təloal un, etəmīm itəm taupən meiuaiu matuwīn e nəhau, nat əpnāpīn tatos nīmīsən naka, mətō rəhan nīmīsən otəwīr.” †† Sapat: Əplan e tiksonari. ‡ Jer 17:21

¹² Kən ilat kəmotətəpəh ron māmā, “?Suah pah apon tāmən-ipən kəm ik māmā onəkōl nat un?”

¹³ Mətō suah un təruru nərgī Iesu, mətō-inu netəmīm tepət ikīn əh, kən Iesu təmīkə-pən əm əh ilugīn elat.

¹⁴ Kən uarisig, Iesu tāməplan suah un e Nīmā Rəha Uħgīn, kən tən-ipən kəm in māmā, “!Ei! !Əplan-tu! !Ik nīnəwīr rəkis! Mətō onatətō ik māmā nəsol mīnən təfagə rat mīn. Okəmā nakol, nəratən kit otīlās mīn ik, itəm tərət təhmīn mīn.”

¹⁵ Kən suah apon təmūwīn mən-ipən kəm netəm-iasol mīn rəha Isrel māmā, “Suah u itəm təmōl-wīr io, nərgīn un, Iesu.”

¹⁶ Kən tol nəhlan, netəm-iasol rəha netəm Isrel, ilat kīnoatītəp-itəp Iesu māmā okotol nəratən kəm in, mətō-inu ilat kotəplan in tatol natīmnat mīn tol nəhlan e nian rəha Sapat. ^{††17} Mətō Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmā, “Nian rafīn rəhak Tata tatol əh wək, kən io mīn oekatol wək.” ††

¹⁸ Kən nəghatən u, tol nətəligən rəhalat təkāsīk təhmīn mīn, māmā okotohamnu in tīmīs. Mətō-inu roiu əh, sənəmā māmā tatətgəhl əm Lou rəha Sapat, mətō nat in iahgīn pīk, in tatən māmā rəhan u Tata ətuatip Uħgīn, kən tol nulan, in matol māmā in tahmen ətuatip e Uħgīn. †††

Iesu in tərəmərə mətō-inu in Nətī Uħgīn

¹⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat māmā, “Nīpahrienən aɡīn un iatən kəm itəmat, Nətī Uħgīn təruru nolən nat kit e rəhan atip əm nətəligən. Tītun əm nolən natīmnat mīn un itəm Tata Uħgīn tatol, mətō-inu natīmnat rafīn u itəm Tata Uħgīn tatol, Nətīn, in mīn in tatol.

^{††20} Nətīn tītun nolən nəhlan, mətō-inu Tata Uħgīn tolkeike pīk Nətīn, kən in tatəgətun kəm in natīmnat rafīn itəm in tatol. Kən in otəpanəgətun mīn natīmnat mīn kəm in itəm iahgīn mīn kotəpəkīs-in in mīn u, māmā otol itəmat narmītəmat tatiwīg pīk ron.

²¹ “Mətō-inu Tata Uħgīn tatol netəm kəmotīmīs ilat koatəmegəh mīn, kən e nolən kitiəh əm, Nətīn tītun nos-ipənən nəmegəhən kəm netəmīm itəm nīkīn tagīen māmā otos-ipən kəm ilat. ^{§22} Mətō-inu sənəmā Tata Uħgīn itəm in otakil netəmīm, mətō in təmələhəupən rafīn nakīlən e nelmī Nətīn, ^{§†} ^{††23} māmā netəmīm ilat rafīn okotīsīai-in Nətīn, tahmen əm māmā inun koatīsīai-in mīhin Tata Uħgīn. Etəmīm itəm tāsīsīai-inən Nətīn, okol tāsīsīai-inən Tata Uħgīn u itəm təmahlīpa Nətīn. ^{§†}

†† E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəmāte e nəghatən Kris aupən, kəmātu-pən nəghatən tol nulan, “kən ilat kəmoatəgəs-in suatip o nohamnuən in.” †† Jon 14:10 ††† Jon 10:30,33; 19:7 ††† Jon 14:10 § Rom 4:17; Jon 11:25 §† Kitat kotəplan ves 21-22 kən mītun māmā Iesu in otakil kītat rafīn, kən in otos-ipən nəmegəhən kəm netəm mīn un itəm nīkīn tagīen māmā otos-ipən kəm ilat. Mətō Jon 3:17 tatəgətun māmā Iesu təməsūwāmən e nətueintən o nən-īarəpən nalpīnən rəhatat, mətō təmuwa o nos-ipənən nəmegəhən kəm itat. §†† Jon 5:26-27; 9:39; Wək 10:42 §† Luk 10:16; 1 Jon 2:23

²⁴ "Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etənim itəm tatəto rəhak nəghatən, kən mətahatətə e Uhgın itəm təmahli-ipa io iakuwa, in tınatos nəmegəhən itulin. In okol təsətulən e niğanəmtək məmə oekən-iarəp nalpinən rəhan. In tinagim rəkis e nimisən, kən minuwa o nəmegəhən. ¹²⁵ Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat, məmə o nian kit itəm tatuwa, kən tinuwa rəkis, netəm min u kəmotimis, ilat okotəto nəwia Nəti Uhgın, kən netəm min u ilat kotətəlig-in, ilat okotos nəmegəhən. ²⁶ Tata Uhgın in Nəukəti Nəmegəhən, kən e nolən kitəh əm, in təmol mə Nətin in min Nəukəti Nəmegəhən, ¹²⁷ kən in təmələhəu-pən nəsanənən ne nepətən e nelmi Nətin məmə in otakil nolən min rəha netənim, məto-inu in Nəti Etənim.

²⁸ "Təsəwirən məmə narmitəmat otiwig pik o nat u, məto-inu nian əh-ikin tatuwa itəm netəm kəmotimis okotəto nəwia Nətin, ²⁹ kən ilat okotətul e rəhalat min suwit, ilat min u aupən kəmoatol nolən wir min okotəkəike motətul min motos min nəmegəhən, məto itəm min aupən ilat kəmoatol nolən rat min, ilat okotəkəike motətul min e nimisən kən motətul e niğanəmti Tata Uhgın məmə Nətin otən-iarəp rəhalat nalpinən. ‡

³⁰ "Io ekəruru nolən nat kit e rəhak atip əm nəsanənən. Io iakatakil nolən min rəha netənim min, məto iatol ətuatip əm məmə rəhak Tata tatən mihin ne məmə oekol. Kən nian iakakil nolən rəha netənim, ekitun mə ekol tətuatip, məto-inun oesalkutən məmə ekol əm e rəhak nəsanənən. Məto io, ekəike malkut məmə iakol tahmen e nətəligən rəha Uhgın itəm təmahli-ipa io ekuwa." ††

Nətul-arəpən o naruasənən Iesu

³¹ Okəmə io pisin əm iakəghat-in io, kən rəhak nəghatən okol təsətulən. ††³² Məto suah kit min əh-ikin in tatətul-arəp kən matol nəfigəmən ron io, kən io ekitun məmə nəghatən min u rəhan itəm tatən lak in nipahrienən. †††

³³ "Aupən, itəmat nəmotahl-ipən rəhatəmat min netənim məmə okotuwin motətəlig-in nəghatən rəha Jon, kən in təmatətul-arəp o nipahrienən. †††³⁴ Iatəghat nulan, məto esagileən e nəghatən rəha etənim əm kit məmə titun nolən nəfigəmən ron io. Kəpə. Təsölən nulan. ⁵ Iatəghat-in nəghatən rəha Jon nulan məto-inu ekolkeike məmə Uhgın otosmegəh itəmat. ³⁵ Jon u, tahmen e lait kit. Tatuəp məhag-əhag wir, kən nikitəmat təmagien ron o nian təkuəkir əm.

³⁶ "Məto rəhak wək min, ilat min koatol nəfigəmən ron io. Kən ilat kotəsənən motaprəkis-in nəghatən min un Jon təmatən. Wək min un, rəhak Tata təmos-ipa

† Jon 3:18 †† Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4 ‡ Netənim itəm kotahatətə e Iesu, koatos nəmegəhən lilin. Netənim itəm kəsotahatətəən lan, ilat okotos nalpinən lilin (Jon 3:36, 5:24, Mak 16:16, Efes 2:8-10). Natimnat min itəm netənim koatol, okotol əp okəm-naka ilat kotahatətə pahrien e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kal 5:6, Jem 2:17,26). Uhgın tatos-ipən nahatətəən kəm netənim əpnəpin əm, kən matig masitu min elat məmə okoatol natimnat wir min. †† Jon 8:16 ††† Dut 17:6; 19:15 ††† Jon 8:17-18 ††† Jon 1:19-28 § 1 Jon 5:9

kəm io mə oekol namnun elat. Kən wək min u rəhak, ilat koatən-iarəp io, kən ilat moatol əp io məmə rəhak Tata in təmahli-ipa io. ³⁷ Kən Tata Uhgın itəm təmahli-ipa io, inun itəm tınatətul-arəp ron io. In tatən-iarəp io pap, məto itəmat nəsotətəən nəwian, kən itəmat nəsotəplanən niğanəmtin. ³⁸ Kən nəghatən rəhan təsatig wirən e nikitəmat, məto-inun itəmat nəsotahatətəən lak, io u, itəm in təmahli-ipa io iakuwa.

³⁹ "Itəmat noatafin pik nəghatən min e Naoa Rəha Uhgın, kən motahatətə e nəghatən min əh məmə itəmat onəkotos nəmegəhən itəm namnun tikə. Məto otəplan-tu. Nəghatən min əh e Naoa Rəha Uhgın, ilat koatəghat-in io, moatən-iarəp io. ⁴⁰ Məto itəmat nakotəpəs nuwamən ron io məmə nakotos nəmegəhən ron io.

⁴¹ Esölən nat agin-əh e nənwiiwən rəha netənim. Kəpə. ⁴² Məto itəmat u inun, io ekitun wir itəmat, kən io ekitun wir məmə nolkeikəən rəha Uhgın tikə e nikitəmat. ⁴³ Io emuwa e nərgi Tata rəhak, məto itəmat nəsotosən io e nikitəmat, nikitəmat təsagienən ron io; məto okəmə etənim kit tatuwa e nərgin atip əm, kən nikitəmat tos, kən motagien ron. ⁴⁴ Nian rafin itəmat nakotolkeike məmə nakotos nənwiiwən rəhatəmat min, məto nəsotalkut agin-əhən məmə onəkotol nat kit itəm Uhgın u, in pisin əm in Uhgın, otənwiiw itəmat ron. ?Onəkotahatətə əhro nulan lak e nolən əh?

⁴⁵ "Təsəwirən məmə nikitəmat otəht məmə, io oekən-iarəp nolən rat min rəhatəmat e niğanəmti Tata Uhgın. Kəpə. Məto Moses ilə, nian rafin itəmat noatu-ag-pən ron, ⁵¹ in otən-iarəp nolən rat min rəhatəmat. ⁴⁶ Məto-inu okəmə itəmat nəmotahatətə pahrien e nəghatən min rəha Moses, kən itəmat onəkotahatətə min e rəhak nəghatən min. Məto-inun, nəghatən min itəm in təməte rəkis, ilat koatəghat-in io. ⁴⁷ Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən min itəm in təməte, tol nəhlan, suatip tikə agin məmə onəkotahatətə lak.

Iesu təmagwən netənim tepət

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

6 Uarisig e natimnat min u, Iesu təmuwin əpəh entənipən e nəhau asol nərgin un, Lek Kalili. Kən nərgin kit min un, Lek Taepirias. ² Kən nimanin netənim kəmoatuarisig-in, məto-inun koatəplan nəmtətin min rəhan, itəm tatol netənim koatimis koatətə təwir. ³ Kən Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot kit, kən matəpələh ikin əh ilat rəhan min netənim. ⁴ E nian əh, lafet kit rəha netəm Isrel u, kətaun-in məmə lafet rəha Nuhagego-inən tınatuwa iuəhkir.

⁵ Kən nian Iesu tasipən əpəh isəu, kən məplan nimanin netənim tepət ilat koatuwa, kən in tətəpəh o Filip məmə, "?Okotəhrol motos piret tepət tahmen-in netəm min u məmə ilat okotun?" ⁶ In təməən asgəwin əm məmə otəplan nahatətəən rəha Filip, məto in tinitun rəkis nat naka itəm in otəpanol.

⁷ Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, "!Ei! Okəmə okosnəmtin piret məni lan tahmen e tu-hanrit tenarius

§† Jon 10:25; 14:11 §†† Jon 9:28; Rom 2:17

pap, † mæto okol tēsahmenən. Netəm min u rafin ilat okotun əm noan mäsın noan mäsın."

⁸ Kən etəmim kit rəha Iesu, pian u Saimon Pita, nərgin u Antru, in təmən-ipən kəm Iesu məmə, ⁹ "Suakəku kit əh-ikin əh, in tatos pıret faif kəmol e pale, ne nəm kəu. Məto okol tēsahmen-in agin-əhən netəm min əh." ††

¹⁰ Kən Iesu təmə, "Otən-ipən-tu kəm netəmim kotəpələh." Kən ikin əh, manuwihl tepət, kən ilat kəmotəpələh. Kən nampa rəha nəman əm, in nat kit tahmen e faif-taosan. ¹¹ Kən Iesu təmos pıret, mən tagkiu kəm Uhgın ron, kən mos-ipən pıret un kəm ilat rafin u koatəpələh, kən matıg mol min nat kitiəh əm e nəm. Kən ilat kəmotun tahmen-in nərpiilat.

¹² Kən nian kinotagwən rəkis, nərpiilat tasis, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, "Otuwin motuwar nımismisi pıret min əh koatis. Təsəwirən məmə okotərəkin." ¹³ Kən ilat kəmotuwin motuwar nımismisi pıret kən motaii-pən e kətim asol min ilat tuelef kotərioah wir. Pıret u, in nımismisi pıret ilat faif kəmol e pale itəm netəmim kəmotun kapəs.

¹⁴ Kən nian netəmim kəmotəplan nəmtətin əh itəm Iesu təmol, kən ilat kəmotən məmə, "Nıpahrienən. !Ien pahrien u †† rəha Uhgın itəm əpən kəmatən məmə in otuwa e nətueintən!" ¹⁵ Kən Iesu təmitun məmə netəm min u kotəmə okotuwa motos in motuwin motəkəike kəm in məmə in otuwa mol kig rəhalat. Kən in təmagim min, mapəs ilat muwin əpəh e nitot, mətan in pisin əm. †††

Iesu təmalıwək e nətuei nəhau

(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

¹⁶ Nian mıtgar təmeıuıaiu, netəmim rəha Iesu min kəmeıuıaiu motuwin e lek əh. ¹⁷ Kən tınapınəp, məto Iesu tıkə, təsuwamən əh. Kən əmun, ilat kəmotuwin motər e pot kit, kən mınotasuə lan motaulego min e lek un, məmə ilat okotuwin Kapaneam. ¹⁸ Kən nımətag asol kit təmətul mınol nəhau tınərat-nərat. ¹⁹ Kən nian ilat kəmotasua motuwin, tahmen e faif o sikis kilomita, kən ilat kotəplan Iesu taliwək e nətuei nəhau ††† matuwa iuəhkır o rəhalat pot. Kən ilat kəmotəgin pık, ²⁰ məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Əsotəgin pıkan, io u inu. ²¹ ††† !Kən nıkilat təmagien o nıləsən in e pot, moatol əmun, roiu agın, məto pot tınuwin e nəwtain nəhau entənıpən-pən ikin-un kəmotən məmə okotuwin ikin!

† Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu. †† 2 King 4:42-44 † Nıpitan ne nısualkələh ilat min e nımanın, məto kəmafın əm nəman. Nələn rəhalat tol nəhlan. !Okəmə naka, netəmim ilat rafin tuente-taosan! †† Netəm Isrel ilat kəmotəsahgin ien kit məmə in otuwa tahmen e Moses (Jon 1:21). E nian rəha Moses, Uhgın təmos-ipən pıret təmisi-pər e neai, nərgin u mana. Kən ilat kəmoatəplan əm Iesu təmol nat pıspis, magwən ilat e pıret. Rəhalat nətəlıgən təmətul-pən o nagwənən (ves 26) ne nəmki-rəkısən ilat e netəm Rom (ves 15). †† Dut 18:15-19 ††† Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 ††† Job 9:8 § Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 §† "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26.

Netəmim kəmoatəgəs-in Iesu

²² Kəmən lawıgin, netəmim min itəm kotatıg əh entənıpən-pa ikin e lek asol u, ilat kəmotəplan məmə əpən, pot kitiəh əm tatətul ukin-u. Kən ilat kotıtun məmə Iesu təsuwinən e pot u ilat rəhan min netəmim, məto-inun nian kəmotiet, ilat pisin əm moatuwin.

²³ Kən pot min neen, kəmotisi-pən e taon u Taepirias, ilat kəmotuwa. İlat kəmotuwar iuəhkır əm o ikin-u itəm İerəmərə təmətul ikin məfak matən tagkiu o pıret, kən netəmim kəmotun. ²⁴ Kən tol nəhlan, nian ilat kəmotəplan məmə Iesu tınikə u ikin-u, kən rəhan min netəmim kotıkə, ilat min kəmotasua min e pot kit, motuwin e Kapaneam, moatəgəs-in.

Iesu in pıret rəha nəmegəhən

²⁵ Nian netəm min u kəmotəplan Iesu əpəh entənıpən-pən əpəh e lek u, kotətapəh ron məmə, "İəgətun, ik nəmuwa ikin-u nəghan?"

²⁶ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nıpahrienən agın iatən kəm itəmat məmə, itəmat noatəgəs-in io, sənəmə nəmotəplan nəmtətin min u itəm emol, məto itəmat nəmotun əm pıret, nərpiətəmat tasis. ²⁷ Məto təsəwirən məmə itəmat nahgıtəmat otıkə o nosən pıret itəm otəpanəmnəmıt mikə. ²⁸ †† Itəmat, nahgıtəmat otəkəike mikə o nosən pıret itəm tətatıg lilin u, rəha nəmegəhən itəm namnun tıkə. ²⁹ Pıret u, inu, Nəti Etəmim otəpanos-ipınə kəm itəmat; məto-inu Tata Uhgın, in təməgətun məmə nıkin tagien o Nətın." ³⁰ ††

²⁸ Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, "Nələn naka min un itəm Uhgın tolkeike məmə itimat oekotol?"

²⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "İtəmat nəkotəkəike motahatətə lak, məmə Uhgın təmahl-ıpa io. ³⁰ †† Nat u inu Uhgın in tolkeike."

³⁰ Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, "Məto ik onəkol nəmtətin naka, məmə itimat ekotəplan kən ekotahatətə lam? İk onəkol nat naka? ³¹ Nian rəhatat pıpi min u əpən, ilat kəmotan ikin taruən-aruən ikin, ilat kəmotun 'mana.' ³² Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, 'In tatos-ipən pıret itəm tətisi-pən e Nego e Neai məmə ilat okotun.'" ³³ ††

³² Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nıpahrienən agın u iatən kəm itəmat məmə, sənəmə Moses təmos-ipən pıret u itəm tətisi-pən e Nego e Neai məmə nakotun. Rəhak Tata ilə in tatos-ipınə. Kən inun tatos-ipən pıret pahrien itəm tətisi-pən e Nego e Neai, məmə itəmat onəkotun. ³³ Məto-inu pıret rəha Uhgın, inu in itəm tətisi-pən e Nego e Neai, mateıuıaiu pa e nətueintən. ³⁴ †† Kən pıret u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim e nətueintən." ³⁵ ††

³⁴ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, awi os-ıpa-tu pıret u kəm itimat nian rafin." ¹⁸

†† Aes 55:2 § Jon 6:35, 48 §†† Aes 55:2 §† Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23 §† Nam 11:7-9 §§† Eks 16:4,15; Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 §§† Jon 3:13,31 §§§ Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 18 Mat 6:11; Jon 4:15

³⁵ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, "Io u, io † Piret itæm tatos-ipæn næmegæhæn. Etæmim otuwa ron io, in næumis otæsus minæn. Kæn etæmim itæm ota-hatætæ lak, in otæsoaoa minæn. ††³⁶ Mæto io emæn-ipinæ rækis kæm itæmat, mæmæ nat ærnapin nækotæplan io, mæto itæmat næsotahatætæ æh lak. ³⁷ Netæmim itæm ræhak Tata tatos-ipa ilat kæm io, ilat okotuwa ron io. Kæn etæmim itæm otuwa ron io, okol iakæsaahl-iaræp-æn. †³⁸ Mæto-inu io emæsisipænæn e Nego e Neai meiuaiu-pa e nætueintæn mæmæ iakol natimnat min u io æm ekolkeike. Mæto emuwa mæmæ ekol natimnat min u itæm ræhak Tata tæmaahl-ipa io ekuwa ron. ³⁹ Kæn in tolkeike mæmæ io esæmkaræpæn-inæn netæm min un itæm in tæmæmki-pa ilat kæm io. In tolkeike mæmæ e namnun nian, io oekol netæm min u ilat okotæmegæh min e nimisæn. ††⁴⁰ Mæto-inu ræhak Tata in tolkeike mæmæ netæmim rafin itæm kotuag-pæn o Netin, kæn motahatætæ lan, ilat okotos næmegæhæn itulin. Kæn e namnun nian, io oekol netæm min u ilat okotæmegæh min e nimisæn."

⁴¹ O nat u, netæmim nikilat tinætuoun mætagæt, mæto-inu in tatæn mæmæ, "Io u, Piret itæm tatisipæn e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nætueintæn." ⁴² Ilat koatæn mæmæ, "Tæhrol? Suah u in Iesu, næti Josep, kitat kotitun æm ræhan tata ne mama. Tæhrol in tatæn nulan mæmæ, 'Io emisipæn e Nego e Neai, matuwa e nætueintæn?'"

⁴³ Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, "Nikitæmat tætagæt-agætæn nulan. ⁴⁴ Okæmæ Tata Uhgîn itæm tæmaahl-ipa io ekuwa, in tæsiuw-pamæn etæmim kit tuwa ron io, kæn okol etæmim un tæsuwa atipæn ron io mæmæ io oekol in otæmegæh min e nimisæn e namnun nian. ††⁴⁵ Næghatæn itæm ien kit tæmæte aupæn e Naoa ræha Uhgîn, tatæn nulan mæmæ, 'Uhgîn in otægætun netæmim rafin.' Etæmim itæm tatætælig-in nægætunæn ræha Tata Uhgîn, in tatuwa ron io. ††⁴⁶ Etæmim kitiæh ne tikæ, itæm tæmæplan Tata Uhgîn. In pisin æm un itæm tæmisi-pæn lan, tæmæplan in. †††⁴⁷ Nipahrienæn agin u iatæn-ipinæ kæm itæmat mæmæ, etæmim itæm tætahatætæ lak, in tinos næmegæhæn lilin. ⁴⁸ Io un, Piret ræha næmegæhæn. ⁴⁹ Nat ærnapin tipitæmat min aupæn, ilat kæmotun pîret u 'mana' æpæh ikin taruæn-aruæn ikin, mæto ilat kinotimîs rækis. ⁵⁰ Mæto Piret itæm tatisipæn e Nego e Neai meiuaiu-pa u-roiu, in tol pisin. Piret u, tæmeiuaiu-pa mæmæ etæmim itæm tatun, okol tæsimisæn. ⁵¹ Io u, io Piret itæm tatæmegæh, tæmisi-pæn e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nætueintæn. Etæmim itæm otun Piret u, in otæmegæh matuwîn, matuwîn, namnun tikæ; kæn Piret u, itæm io oekos-ipæn o næmegæhæn ræha netæmim e nætueintæn, inun, noanuwæhgæk."

⁵² Næghatæn u tæmol netæmim kinotætul minoatærgæhæu kæm ilat min, motæmæ, "Tæhrol? Suah u titun nos-ipamæn noanuwæhgîn kitat kotun?"

† Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1 †† Jon 4:14; 7:37-39 † Jon 17:2 †† Jon 17:2,12; 18:9 †† Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 ††† Aes 54:13; Jer 31:34 ††† Jon 1:18; 5:37; 7:29 § Piret ærnapin æm tasitu e nipætîtat mæmæ kitat okotæmegæh kæn motatig, mæto Iesu, in Piret ræha næmegæhæn, kæn in næukæti næmegæhæn lilin, itæm tatætæuoun u-roiu.

⁵³ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, "Nipahrienæn agin u iatæn-ipinæ kæm itæmat mæmæ, okæmæ itæmat næsotunæn noanuwæhgî Næti Etæmim, kæn mæ-sotænimæn nitæn, okol nakæsotosæn næmegæhæn.

††⁵⁴ Etæmim itæm tatun æm noanuwæhgæk matænim nitak, in otos næmegæhæn lilin, ††† kæn e namnun nian, io oekol in otæmegæh min e nimisæn. ††⁵⁵ Emæn næhlan, mæto-inu noanuwehgæk in pîret pahrien nigî netæmim. Kænu nitak, in nænimæn pahrien nimî netæmim.

⁵⁶ Etæmim itæm tatun noanuwæhgæk, kæn matænim nitak, in otatig lak. Kæn iakætatig lan. ††† ††

⁵⁷ "Ræhak Tata itæm tæmaahl-ipa io ekuwa, in næukæti næmegæhæn. Kæn io iatos næmegæhæn ron. Kæn e nolæn kitiæh æm, etæmim itæm tatun io, inu tatos næmegæhæn ron io. ⁵⁸ Io u pîret pahrien, itæm tæmisi-pæn e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nætueintæn. In tæsahtænæn e pîret u, itæm tipitæmat min aupæn kæmoatun. Nat ærnapin mæmæ ilat kæmoatun pîret æh, mæto ilat kinotimîs rækis. Mæto etæmim itæm tatun pîret u, in otos næmegæhæn lilin, itæm namnun tikæ." ††⁵⁹ Iesu tæmæn-iaræp næghatæn min u, nian tæmatægætun netæmim æpæh e nimæ ræha nuæfiminæn ††† e Kapaneam.

Netæmim min ræha Iesu kæmotapæs nahatætæ lan

⁶⁰ Netæmim tepæt ræha Iesu kæmotætæ næghatæn u ræha Iesu, kæn ilat kotæmæ, "Næman! Næghatæn u tiækis pik! Pah u titun nosæn næghatæn tol næhlan?"

⁶¹ Kæn Iesu tæmitun atip mæmæ netæmim min ræhan, kinotasiwin-asiwin-in næghatæn æh ræhan. Kæn in tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, "Tæhrol æh? Nætæligæn ræhatæmat tæmeiuaiu o nat u? ⁶² Mæto okæmæ naka nækotæplan Næti Etæmim tær matuwîn min ikin æh, in tæmisi-pæn ikin aupæn, tæhrol u-roiu? †††⁶³ Narmîn Ræha Uhgîn æm titun nos-ipænæn næmegæhæn kæm etæmim. ††† Næsanænæn ræha etæmim tæruu nolæn nat u. Næghatæn min u ematæn kæm itæmat, ilat næghatæn min ræha Narmîn Ræha Uhgîn itæm tatos-ipæn næmegæhæn kæm netæmim. ⁶⁴ Mæto itæmat neen u ikin-u, itæmat næsotahatætæ æh lak." (Iesu tæmæn nulan mæto-inu in tinîtan rækis e nætuounæn mæmæ netæm pah min u kæsotahatætæ lan, kæn pah un in otegæhan-in-pæn in e nelmi tikimîr min ræhan.) ¹⁸⁶⁵ Kæn in tæmæn mæmæ, "O nat u inu, io enæmæn rækis kæm itæmat, mæmæ okol etæmim kit tæsuwamæn ron io okæmæ Tata Uhgîn tæsolæn suatip ron." ¹⁹

†† Iesu tatuæh nimæ næghatæn æh mæmæ katun noanuwæhgîn, katænîm nitæn, nipætîn un, mæmæ netæmim okotækæike motahatætæ æh ræhan nimisæn kæn motos næmegæhæn lilin. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nat naka in tæmæn tol kitat nikitat tuæh nipæti Nagwænæn Ræha Næmtætîn Ræha Iesu; Mat 26:26,28. ††† Ves 54 in suatip kit min ræha nænæn ves 40. Nipætîlau kuahmen ahmen elau min. In tætuatip æm mæmæ nunæn noanuwæhgî Iesu ne nænimæn nitæn in nuæhæn nimæ næghatæn o nahatætææn ræhatat. †† Sam 63:5 ††† Nian kitat koatæn mæmæ koatatig e Iesu, o koatæpær-ipæn e Iesu, nipætîn u mæmæ kitat koatatig e Iesu mæsotietæn, moatîsi-pæn lan, moatætul-pæn ron, koatos rafin næsanænæn ræhatat ron, koatagile lan, koatîlpîn kitat min. †† Jon 15:4-7; 1 Jon 3:24; 4:15 †† Jon 6:41,51 ††† nimæ ræha nuæfiminæn: æplan e tiksonari. ††† Jon 3:31; 17:5 ††† Jon 6:68; 2 Korin 3:6 18 Jon 2:25 19 Jon 3:27; 6:44; 14:6

⁶⁶ Uarisig e nəghatən əh, netəmim rəhan tepət kəmotagim, minotapəs nətəu-pənən.

Pita təmən-iarəp məmə in tətahatətə e Iesu

⁶⁷ Kən Iesu təmətapah o rəhan netəmim tuelef məmə, “?Təhrol etəmat? ?Itəmat min nakotən məmə nakotagim kapəs io?”

⁶⁸ Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Iəramərə, itimat oekotuwin o pah? Ik əm un, rəham əm nəghatən in tatos-ipən nəmegəhən itəm namnun tikə. ^{†69} Kən itimat enotahatətə rəkis lam, kən itimat enotitun rəkis məmə ik Etəm Asim rəha Uhgın.” ††

⁷⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat u, netəm tuelef rəhak. Io u, emitəpun itəmat, mətə itəmat kitiah u ikin, in iərmis.” ††⁷¹ In tatən Jutas, nətī Saimon Iskariot, mətə-inu in min in etəm tuelef kit rəha Iesu, mətə uarisig ikin, in otəpanegəhan-in-pən in e nelmi rəhan tikimīr min. ††

Iesu təməghat ilat pian min

7 Uarisig e natimnat min u, Iesu təsəlkeikən məmə otuwin latuənu min e Jutia məmə otol rəhan wək əh-ikin əh, mətə-inun, netəm-iasol rəha netəm Jutia kəmoatətə noa anion kit ron. Kən titəlig muwin latuənu min e nitən Kalili. ² Mətə nian tīnuəkīr e nian rəha nolən lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin un, lafet rəha Nolən Makeen. ††³ Kən pia Iesu min kəmotən-ipən kəm in məmə, “Təwir məmə nakiet muwin əpəh Jutia, mə pəs netəmim min rəham əh-ikin əh, ilat kotəplan nat pispis min rəham itəm natol. ⁴ Mətə-inu etəmim itəm tolkeike məmə netəmim okotitun in, okol təsəh-luaig-inən rəhan wək min. Okəmə natol natimnat min u, uwin mol əp ik, kən təwir agin məmə onəkol pəs netəmim min e nətueintən kotəplan.” ⁵ Pian agin-əh min pap, ilat min kəsotahatətəən lan, kən mol koatən nəhlan. ††

⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian ətuatip rəhak təsuwamən əh, ††† mətə itəmat, nian min rafin əm tətəuətəp otəmat. ⁷ Netəmim rəha nətueintən u, ilat okol kəsotətəhauən itəmat, mətə io, ilat kotətəhau io, mətə-inun io iatən-iarəp məmə rəhalat nolən təsətu-atipən. †††⁸ Itəmat onəkotuwin e lafet, mətə io okol es-uwin paupənən e lafet əh mətə-inun, nian ətuatip rəhak təsuwamən əh.” †††⁹ In təmatən nəghatən u, kən mətətig əpəh Kalili.

Iesu təmuwin min e lafet rəha Nolən Makeen

¹⁰ Kən pia Iesu min kəmotəupən motuwin e lafet əh, uarisig un, Iesu təmuwin min. Mətə nian təmuwin, in təmətən anion əm o netəmim məmə okəsotəhmən.

¹¹ Kən e lafet əh, netəm-iasol rəha netəm Jerusalem, koategəs-in in moatətapəh-in əpnapin əm o netəmim məmə, “?Suah əpəh in hiə?”

† Jon 6:63 †† Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 † Jon 13:2,27
†† Jon 17:12 †† lafet rəha Nolən Makeen: Əplan e tiksonari.
††† Sam 69:8; Mak 3:21 ††† Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 † Jon 15:18-21 †† Jon 3:19-20 ††† Jon 7:6

¹² Kən ikin əh, nimanin netəmim kəmotasiwin-asiwin in. Ilat neen kotəmə, “In etəm wir kit,” mətə neen kotəmə, “Kəpə, in tateiuə-in əm netəmim əpəh.” ¹³ Mətə ilat koatəgin rəhalat netəm-iasol min, †† kən kit təməsən-iarəpən Iesu əpəh e niki netəmim məmə netəmim okotətə.

¹⁴ Lafet əh, kəmol o wik apiəpiə kit, kən ilugin e lafet u, Iesu in təmuwin əpəh e Nimə Rəha Uhgın, matəgə-tun netəmim. ¹⁵ Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel, nar-milat təmiwig pik, kən kotəmə, “?Suah u təməhrol mitun natimnat min u e Naoa Rəha Uhgın? Rəhatat kit etəm-iasol təsəgətunən lan, ne.” ¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən min u itəm iatəgətun netəmim lan, sənəmə rəhak əm. Ilat kotisi-pən e Tata Uhgın itəm təmahl-ipa io ekuwa.

¹⁷ “Kən okəmə suah kit rəhan nətəligən təkaskik məmə otol natimnat min itəm Uhgın tolkeike, kən in otitun məmə nəghatən min u rəhak, ilat koatisi-pən o Uhgın, sənəmə rəhak atip əm. ¹⁸ Etəmim itəm tatəghat-in atip əm rəhan nepətən, in tətəlkut atip əm ron, məmə otuww rəkis netəmim, kən kotos-ipər nərgin ron. ††† Mətə etəmim itəm tolkeike məmə netəmim okotiləs-ipər nərgi etəm təmahl-ipən in tuwa, in etəmim rəha nənən nīpahrienən, in sənəmə etəm tateiuə. ¹⁹ Moses təmos-ipinə Lou kəm itəmat, mətə itəmat kitiah ne təsəl-wirən Lou əh ne. ?Itəmat nakotəmə onəkotohamnu io o naka?” ††

²⁰ Kən nimanin netəmim kotəmə, “!Nəman! !Narmin rat kit un tətətig lam! ?Pah təmə otəh ik ne?”

²¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emol wək kitiah əm, †† kən itəmat rafin, narmitəmat tatiwig ron.

²² Mətə itəmat min nəkotol wək e Sapat, noatəhg-ipən nīsualkələh e nian əh, moatətəu-pən Lou rəha Moses. ††† (Nīpahrienən, sənəmə Moses ətuatip in təmətuoun nolən əh, mətə tīpitəmat min ilat kəmotətəuoun.)

†††²³ Mətə nian rafin, itəmat noatəhg-ipən nīsualkələh e nian rəha Sapat moatol məmə onasotətəghlən Lou rəha Moses. ††† ?Kən təhrol neməha tatol itəmat mətə-inu io emol-wir agin nīpətī etəmim e nian rəha Sapat? ¹⁸²⁴ Otəpəs nakilən nolən rəhak u itəm nəmotəplan əm e niganəmtitəmat, mətə itəmat onəkotəkəike motakil rəhak nolən e nətəligən itəm tətəuətəp.” ¹⁹

‡ Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19 ††† Jon 5:41; 8:50,54 †† Netəm-iasol min rəha netəm Isrel, kəmoategəs-in suatip o nohamnuən Iesu e Jon 5:18 ne 7:25. E Lou rəha Moses, Uhgın tatən-iahau nohamnuən itəm (Eks 20:13). † Jon 7:23; Jon 5:2-9 ††† Lev 12:3 ††† Jen 17:9-14; 21:4 ††† Netəm Isrel, nətəligən rəhalat tol nəhlan. Okəmə lou kəiu, kən kioal pisin elau min, okəmə natol kit matəgəhl kit, kən onəkəkəike mitun məmə lou naka un in iahgin. Nat əpnapin məmə kəsəgəhan-inən nolən wək e nian rəha Sapat, mətə netəm Isrel ilat kinotən rəkis məmə nəhg-ipənən itəm, in iahgin e lou rəha Sapat. Tol nəhlan, okəmə okəhg-ipən suakəku kit e nian rəha Sapat, kən okəkəike kəhg-ipən e nian əh, kən sənəmə nolən rat. Iesu tatən məmə onasəkəitunən itəm, in min un in nətəu-pənən lou kit itəm in iahgin min e lou rəha Sapat. ¹⁸ Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 ¹⁹ Aes 11:1-3; Jon 8:15

Netəmim kəmoatəghat-in Kristo

²⁵ Kən e nian əh, netəm Jerusalem neen kotəmə, “?Təhrol əh? ?Suah u inu, netəm-iasol kotəmə okotohamnu? ^{†26} Məto otəplan-tu. In tinatəgətun-arəp əm netəmim əpəh e niğanəmti netəmim məto suah kit təsəhaiən in ron. ?Təhrol okəm-naka netəm-iasol min kinotitun rəkis məmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa? ²⁷ Məto kitat kotitun ikin suah u təmisi-pən ikin. Məto nian Kristo in otuwa, okol suah kit təsitunən ikin in tətisi-pən ikin.” ^{††}

²⁸ Kən e nian əh, Iesu in tatəgətun netəmim e Nima Rəha Uhgın. Kən in təmagət əfəməh matən-iarəp məmə, “Nikitəmat təht məmə nəkotitun io, kən motitun min ikin emisi-pən ikin, məto itəmat nəkotəruru. Io, eməsuwamən e nətəligən əm rəhak. Uhgın təmahl-ipa io ekuwa. Kən Uhgın, in nīpahrienən. Itəmat nəkotəruru in, ²⁹ məto io ekitun, † məto-inu io emisi-pən lan. Kən in təmahl-ipa io ekuwa.”

³⁰ O nat u, ilat kəmotolkeike məmə mopael min okotaskəlim Iesu, məto kit təməsea-pənən mek, məto-inun təsələn əh nian rəhan. ^{††31} Məto e nimanin netəmim ikin əh, ilat tēpət kəmotahatətə lan, kən motəmə, “Okəmə Kristo tuwa, kən in okol təsələn nəmtətin tēpət taprəkis-in itəm suah u Iesu tatol.” [‡]

Mopael min rəha Nima Rəha Uhgın kəmotuwa məmə okotaskəlim Iesu

³² Kən nian Farisi min kəmotətəto nimanin netəmim kotasiwin-asiwin e Iesu nulan, ilat ne pris asol min kəmotahl-ipən mopael min itəm kotətul o Nima Rəha Uhgın məmə okotaskəlim Iesu. ^{††33} Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekətətig nian təkəkir əm kitat min itəmat, kən uarisig, ekitəlig-pən min o etəm təmahl-ipa io. ³⁴ E nian u, itəmat onəpanotegəs-in io, məto okol nəsotehmən io; məto-inu ikin əh, itəm oekuwin ikin, okol itəmat nəsotuwamən ikin.”

³⁵ Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kinotətapəh-ətapəh olat min məmə, “?In otuwin hiə əh məmə kitat okəsotəplanən in? ?Otuwin o noanol min neen rəha netəm Isrel itəm kotətig e nəptən pisin pisin min ilat netəm Kris, məmə otəgətun netəm Kris? ³⁶ In tatən məmə e nian əh, kitat okotegəs-in in, məto kəsotehmən in, məto-inun ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin. ?Nəghatən u, nīpətin tatən naka?”

Nəhau itəm tatos-ipa nəmegəhən pahrien

³⁷ Namnun nian rəha lafet əh, in iahgin taprəkis-in nian min neen rəha lafet. Kən e nian əh, Iesu təmətul

† Jon 7:1 †† Netəmim kotitun məmə Iesu tinepət əpəh e Nasaret, kən in rəhan u mama ne tata u Josep ne Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Netəm Isrel neen ilat kotitun məmə Kristo in otisi-pən əpəh taon Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), məto neen, nikilat təht məmə in otuwa əm, netəmim ilat okotəruru ikin in təmisi-pən ikin. ‡ Mat 11:27 †† Mat 26:18 †† Jon 2:23; 4:48 ††† Jon 7:45-48

əpəh e niğanəmti netəmim magət əfəməh məmə, “!Etəmim itəm tatoaoa, pəs in otuwa ron io, mənim! ^{‡‡} ^{§38} Etəmim itəm tətahatətə lak, in tahmen e nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın u tatən nulan məmə, ‘Nəhau itəm tatos-ipən nəmegəhən pahrien, in otisi-pən e nikin, tahmen e nəmti nəhau itəm titapuəl-apuəl matər mətaiu e nikin.’” ^{††39} Iesu təmən nəghatən u, matəghat-in Narmin Rəha Uhgın u uarisig in otəpanos-ipən kəm netəm min u itəm kotahatətə lan. ^{§††} Məto e nian əh, Narmin Rəha Uhgın, təsuwamən əh e netəmim, məto-inu kəsiləs-ipərən əh Iesu. ^{§††}

Netəmim kəmotoor ilat min o Iesu

⁴⁰ Nian netəmim əh-ikin kəmotətəto nəghatən u, kən neen kotəmə, “Suah u, in ien rəha Uhgın u, aypən kəmatəghat-in.”

⁴¹ Məto neen min ilat kotəmə, “Suah u, in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.”

Məto in pisin min neen kotən məmə, “?Nikitəmat təht məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa titun nisi-pənən e netəm Kalili? ^{††42} Naoa Rəha Uhgın tatən məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa otəkəike masipən e noanol rəha Tefit, e taon u Petlehem, imə Tefit aypən.” ^{††43} Tol nəhlan, kən nimanin netəmim min u, kəmotoor ilat min o Iesu. ⁴⁴ Kən neen kotəmə okotaskəlim in, məto etəmim kit təməsea-pənən mek.

Netəm-iasol min rəha netəm Isrel kəməsotahatətən e Iesu

⁴⁵ Kən mopael min kəmotitəlig motuwin o pris asol min ne Farisi min, kən netəm-iasol min əh kəmotətapəh olat məmə, “?Təhrol nəsotiləsən Iesu motuwa?”

⁴⁶ Kən mopael min un kotən-ipən kəm ilat məmə, “!Eməsotiləsən məto-inun suah kit təsəghatən tahmen e suah əh!”

⁴⁷ Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhro? ?In tineiuə-in min itəmat? ⁴⁸ ?Nəmotəplan rəkis rəhatat kit etəm-iasol o Farisi kit təmatahatətə lan? ⁴⁹ Məto netəm əpnəpin min, ilat kotəruru ağin Lou rəha Moses, tol nəhlan, Uhgın otərəkin ilat.”

⁵⁰ Kən Nikotimas u in Farisi kit, in əh-ikin ilat min. Suah u inu aypən təmuwin matəghat kəm Iesu. ^{§†} Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, ⁵¹ “?Təhrol? ?Tətuatip e Lou rəhatat məmə kitat okotən-iarəp nalpinən rəha

‡‡‡ “Noaoaən” in nimaə nəghatən itəm tatəpsen-pən məmə kitat kotəkəike motos Uhgın tahmen e etəmim itəm tatoaoa təkə mənim nəhau. “!Otuwa ron io, mənim!” in nimaə nəghatən itəm tatən məmə, “Ahatətə lak.” § Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nol Əpən 22:17 §† Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nol Əpən 7:17 §†† Jon 1:33; Wək 2:17,33 §† E naoa rəha Jon, nīpətin rəha niləs-ipərən rəha Iesu, in nat kəiu. Kit u məmə, kəmiləs-ipər Iesu e nig kəluau. Kən nat kit min, katiləs-ipər Iesu məto-inu təmimim, məmegəh min e nimisən, muwin matig ilau Tata Uhgın əpəh e nego e neai. Kən ikin əh təmos nəpətan əhag-əhag ətuatip rəhan. §†† Jon 12:23; 13:31,32 §† Jon 1:46 §† 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 §†† Jon 3:1

etämim itäm kitat kəsotaupənən motitun wir, kənu, məsotehm ətuatipən nat naka itəm in tatol?"

⁵² Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Təhrol? ?Ik min un ik etəm Kalili? Uwin-tu mafin min Naoa Rəha Uhgın. Ik onəkəplan məmə ien kit okol təsisi-pənən Kalili."

[E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmate e nəghatən Kris aupən, nəghatən u Jon 7:53—8:11 tikə.]

⁵³ Kən netämim kinotitəlig-pən min motuwin latuənu min.

8 Məto Iesu təmuwin əpəh e nitot u, nərgin un, Nitot Rəha Nig U Olif.

Pətan itəm təmapil ilau iərman pisin u sənəmə rəhan iərman

² Kəmən lawigin, laulaugin agin-əh, kən Iesu təmitəlig-pən min e Nimə Rəha Uhgın. Kən netämim tərət kəmotuwa, motuəfimin ilat min ron, kən Iesu təməpələh minətuoun matəgəton ilat. ³ Kən nəgəton min rəha Lou ne Farisi min kəmotiləs pətan kit motuwa ron. Kən motol in tətul aupən e niganəmtilat. Pətan un, netämim kəmotəplan məmə in tətəpil ilau iərman kit sənəmə rəhan ətuatip iərman. ⁴ Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgəton, pətan u netämim kəmotəhtimis in məmə in tətəpil ilau iərman kit u, məto sənəmə rəhan iərman ətuatip. ⁵ E Lou rəhatat, Moses təmələhəu nəghatən kit tatən məmə, pətan tol nulan, kitat kotəkəike motaht e kəpiel apin motahtimnu. † ?Məto ik, rəham nətəligən təhrol?" ⁶ Ilat kəmotəpəh nəhlan, məmə okotol noa eko-eko, pəs ilat motəplan-pən nolən rat neen lan, kən ilat kotitun nakilən nolən rəhan ron. Məto Iesu tərnapin əm, moeg-oeg matəte nat e nisip e noanelmin.

⁷ Ilat kəmoatəpəh-in nəghatən u kəm in, moatuwin moatuwin, kən in tətul, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə itəmat kit u ikin-u, in təsolən nolən rat nian kit ne, pəs in otaupən maht pətan u." ††8 Kən in təmoeg-oeg min, matəte nat e nisip e noanelmin. ⁹ Kən nian ilat kəmotəto nəghatən rəhan, kinotan kitiəh kitiəh, moatagim. Naguihl-aguihl min kotaupən moatiet kitiəh kitiəh, motapəs əm Iesu ne pətan un.

¹⁰ Kən Iesu təməg-ətuatip min mən-ipən kəm pətan un məmə, "Pətan, netəm min u kəmotahruwin? ?Kit təsuwamən məmə otən-iarəp rəham nalpinən?"

¹¹ Kən pətan un təmən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, ilat kotikə."

Kən Iesu tən-ipən məmə, "Io min, okol esən-iarəpən rəham nalpinən. Məto atuwın, mol namnun e nolən rat min." ‡

Iesu in nəhag-əhagən rəha netämim e nətueintən

¹² Kən Iesu təmatəghat min kəm ilat, matən məmə, "Io u, io Nəhag-əhagən rəha netämim u e nətueintən. † Etämim itəm tatətu-pa io, okol in təsaliwəkən e

† E Lou rəha Moses pətan ne iərman ilau kərən okəkəike kahtimnu ilau (Lev 20:10; Dut 22:22-24). †† Dut 17:7; Rom 2:1,22 ‡ Jon 3:17; 5:14 †† Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3

nəpinəpən nian kit ne, məto in otos nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhan." ‡

¹³ Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm in motəmə, "Ik nəkatən-iarəp ik nulan, məto suah kit təsolən rəham nəfigəmən, kən tol nəhlan, rəham nəghatən okol təsətulən!" †††

¹⁴ Kən Iesu tən-ipən məmə, "Əwəh, niphahrienən məmə io atip əm iatən-iarəp io. Məto rəhak nəghatən in tatətul əh, məto-inun, io ekitun ikin iatisi-pən ikin, kən mitun min ikin iatuwin min ikin, ††† məto itəmat nəkotəruru ikin iatuwin ikin, kən motəruru ikin iatisi-pən ikin. ¹⁵ Itəmat u, nakotakil nolən rəha etämim e nətəligən rəha etämim əm. Məto io esakilən nolən rəha etämim nəhlan. ¹⁶ Məto okəmə io, iakakil nolən rəha netämim, oekol e nolən itəm tətəuətəp, məto-inu sənəmə ekakil e nətəligən əm rəhak, məto itimlau Tata Uhgın itəm təməhl-ipa io, rəhatimlau nakilən in kitiəh əm. ¹⁷ E Lou rəhatəmat, kəmate məmə, okəmə etämim kəiu, kətioal nəfigəmən o nəghatən kit, kən nəghatən u, in otatətul. ††† Kən roiu əh, io iatən-iarəp io, məto rəhak Tata itəm in təməhl-ipa io iakuwa, in min tatol nəfigəmən ron io." ††

¹⁹ Kən tol nəhlan, ilat kinotəpəh ron məmə, "Məto rəham Tata in hiə?"

Kən in təmə, "Itəmat nəkotəruru io, kən itəmat nəkotəruru min rəhak Tata. Okəmə itəmat nəkotitun io un, kən nəkotitun min rəhak Tata." †††

²⁰ Iesu təmən nəghatən u, nian in təməgəton netämim əpəh e ikin kit itəm katələhəu-pən mən ikin e Nimə Rəha Uhgın. Məto suah kit təməsuwinən maskəlim in, məto-inun təsolən əh nian rəhan.

Iesu təmisi-pən ilis

²¹ Kən Iesu təmatən-ipən min kəm ilat məmə, "Io ek-agim tənin itəmat, kən itəmat onakoategəs-in io. Məto itəmat onəkotimis, kən təfagə rat u rəhatəmat †† otatig əh etəmat. Ikin əh iakatuwin ikin, okol itəmat nəso-tuwamən ikin."

²² Kən netəm Isrel, ilat kotəmə, "Nəghatən əh Iesu tatən məmə, ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwınən ikin, niphətin tatən naka? ?Okəm-naka in otəhamnu atip in, o?"

²³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Imatəmat u ikin-u, məto io, io imak əh ilis ikin əh, kən emisi-pən ikin, meiuaiu-pa. Itəmat netämim rəha nətueintən u. Məto io, sənəmə etəm rəha nətueintən u. †††24 Tol nəhlan, iatən-ipinə kəm itəmat məmə, itəmat onəpan-otimis e nolən rat min rəhatəmat, məto-inu okəmə itəmat nəsotahatətəən lak məmə Io u inu, †† kən itəmat onəkotimis, kən nolən rat min rəhatəmat okotatig agin-əh etəmat." ††

‡† Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nol Əpən 21:23-24 ††† Jon 5:31 ††† Jon 13:3; 16:28 † Dut 19:15 †† Mak 1:10-11; Jon 1:33-34 ††† 1 Jon 2:23 †† Nian Iesu tatən "təfagə rat u," okəm-naka in tatəghat-in təfagə rat itəm kəsotahatətəən lan (Jon 9:41). ††† Jon 3:31 †† "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ††† Roiu Iesu in təsəghat-in amən nolən rat asol itəm kəsotahatətəən lan, məto tatəghat-in nolən rat min rafin agin-əh itəm netämim əh kəmotol.

²⁵ Kæn ilat kəmotətapəh ron motəmā, “!Ei! ?Ik pah un?”

Kæn in tāmən-ipən kəm ilat mēmā, “Io ekahmen əm mēmā inun ematən kəm itəmat aupən, mətoarus-pa u-roiu. ²⁶ Natimnat tepət itəm ekıtun nənən etəmat, kæn mıtun nakılən nolən mın rəhatəmat ron, məto etəmim itəm təmahl-ipa io, rəhan nəghatən in nı-pahrienən əm. Io iatən-iarəp əm natimnat mın itəm eməto ron, mēmā netəmim rəha nətueıntən ilat okotəto.”

²⁷ Məto ilat kəsotıtunən mēmā Iesu in tatəghat-in Tata Uhgın. ²⁸ Tol nəhlan, in tən-ipən kəm ilat mēmā, “Nıan nəmotıləs-ipər rəkıs Netı Etəmim un, † nəpanotıtun mēmā Io u inu. †† Kæn onəpanotıtun mın mēmā esol atıpən nat kit e rəhak əm nətəlīgən. İatən əm natimnat itəm Tata Uhgın təməgətun io lan. ²⁹ Etəm təmahl-ipa io ekuwa, in tətatıg itımlau mın. In təsapəsən io ekan pısın, †† məto-inu, nıan rafın, iatol natimnat mın itəm nıkın tagıen ron.” ††

³⁰ Nıan Iesu təmatən nəghatən mın əh, netəmim tepət kəmotən nıpahrienən lan.

Noanol rəha Epraham

³¹ Kæn Iesu tāmən-ipən kəm netəm Isrel mın itəm kəmotən nıpahrienən lan mēmā, “Okəmā nakotaskəlım əskasık nəghatən mın u rəhak, itəm iatən-ipınə kəm itəmat, itəmat ətuatıp un, rəhak netəmim mın. ††³² Kæn itəmat onəkotıtun nıpahrienən, kæn nıpahrienən u, otıkıs itəmat mēmā nakəsotuwa-mınən kol slef.” †††

³³ Kæn ilat kəmotən-ipən kəm in mēmā, “İtımāt u noanol mın rəha Epraham, † itımāt u esotol agın-əhən slef †† mın rəha suah kit. ?Təhrol nəmən nəghatən u mēmā, ‘Nıpahrienən otıkıs itəmat, nakotapıə.’”

³⁴ Kæn Iesu tən-ipən kəm ilat mēmā, “Nıpahrienən agın u iatən-ipınə kəm itəmat, netəmim itəm koatol nolən rat, kæn nolən rat u, in tatərəmərə elat, kæn mətaskəlım ilat matol ilat koatuwa rəhan slef mın. ³⁵ Kæn slef, rəhan etəm-iasol təsegəhan-inən mēmā otatıg e nımə rəhan. † Məto iərəmerə tategəhan-in mēmā nətın otətatıg e nımə rəhan nıan rafın matuwın matuwın namnun tıkə. ³⁶ !Tol nəhlan, okəmā Nətı Uhgın tatıkıs itəmat, kæn tatıkıs agın pahrien itəmat, kæn itəmat nakəsotuwa-mınən kol slef! ³⁷ Ekıtun mēmā itəmat noanol mın rəha Epraham, məto noategəs-in suatıp mēmā onəkotohamnu io, məto-inu nəsoltolkeıkeən mēmā onəkotətəlīg-in rəhak nəghatən. ³⁸ Io iatən natimnat mın un, itəm eməplan rəhak Tata təmol. Məto itəmat noatol natimnat mın u itəm rəhatəmat əm tata tāmən kəm itəmat.” ³⁹ Kæn ilat kəmotən-ipən kəm in mēmā, “Məto tata rəhatımāt, in Epraham.”

Kæn Iesu tāmən-ipən kəm ilat mēmā, “Okəmā itəmat noanol ətuatıp mın rəha Epraham, kæn itəmat onəkoto-

tos rəhan nolən mın, tahmen lan təmatol aupən. Məto itəmat sənəmā noanol ətuatıp rəhan. ⁴⁰ Io iatən-iarəp nəghatən pahrien kəm itəmat itəm iakatəto o Uhgın, məto itəmat nakotən mēmā onəkotohamnu io. ?Nık-itəmat təht mēmā nolən rəha Epraham tol nəhlan?

⁴¹ İtəmat nakotətəu-pən əm nolən rəha tata rəhatəmat əm.”

Kæn ilat kəmotən-ipən kəm in mēmā, “İtımāt u sənəmā nisualkələh lapın. Uhgın əm in Tata rəhatımāt.”

Nenəti Setan

⁴² Kæn Iesu tən-ipən kəm ilat mēmā, “Okəmā Uhgın pahrien in Tata rəhatəmat, kæn itəmat onəkotolkeıke io, məto-inu io emısı-pən lan, muwa ikın-u. † Məto in sənəmā rəhatəmat Tata. Io esuwamən ikın-u e rəhak atıp əm nətəlīgən, emuwa məto-inu in təmahl-ipa io. ⁴³ ?Məto təhrol nakəsotıtunən nıpətı nəghatən rəhak? !Məto-inun nəsoltolkeıke agın-əhən mēmā onəkotəto rəhak nəghatən! ⁴⁴ İtəmat, rəhatəmat nolən tahmen əm e nolən rəha tata rəhatəmat, Setan. Kæn nıan rafın itəmat nakotolkeıke nolən noan. †† Nolən rəhan itəm təmatol e nətuounən, ††† tatol əh, in etəmim rəha nohamnuən itəm. In tatətəhau nıpahrienən, məto-inu nıpahrienən tıkə lan. Nıan in tateıuə, in tatol əm rəhan nolən, məto-inu in etəmim rəha neıuəən, kæn in tata rəha neıuə mın. ⁴⁵ Məto io iatən nıpahrienən əm kəm itəmat, kæn tol nəhlan, itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən. ⁴⁶ ?Təhrol? ?İtəmat kit u ikın-u titun nəgətunən mēmā io emol nolən rat kit? ?Okəmā io ekatən əm nəghatən pahrien mın, kæn təhrol itəmat nəsotahatətəən lak? ⁴⁷ Etəmim rəha Uhgın, in tatətəlīg-in nəghatən rəha Uhgın, məto itəmat sənəmā netəmim rəha Uhgın. Tol nəhlan, nəsotətəlīg-inən nəghatən rəha Uhgın.”

Iesu ne Epraham

⁴⁸ Kæn netəm Isrel kəmotəhai Iesu motəmā, “!Nəman! !İtımāt enotəplan ətuatıp ik! Ik etəm Sameria kit. !Ik, narmin rat kit tətatıg lam!”

⁴⁹ Məto Iesu təmā, “Narmin rat tıkə lak, məto io iatıləs-ipər nərgı rəhak Tata, kæn məto itəmat, nakotərəkın nərgək. ⁵⁰ Io esalkutən o rəhak nərıg asol, məto suah kit in tətalkut ron io. Kæn in otəpanakıl netəmim rafın. ⁵¹ Nıpahrienən agın u iatən-ipınə kəm itəmat mēmā, etəmim itəm tatol nəwiak, okol in təsımısən nıan kit ne.” †††

⁵² Kæn netəm mın un kotən-ipən kəm in mēmā, “!Roiu enotıtun mēmā narmin rat kit tətatıg lam! Epraham təmımıs, kæn ien mın kəmotımıs mın, məto ik nakatən mēmā, etəmim itəm tatol nəwıam, in okol təsımısən nıan kit. ?Nəghatən naka u? ⁵³ ?Ik nakaprəkıs-in Epra-

† Jon 3:14; 12:32-33 †† “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † Jon 14:24 †† Jon 16:32 †† Jon 4:34; 5:30; 6:38 ††† 2 Jon 1:9 ††† Rom 8:2; 2 Korın 3:17; Kal 5:1 § Luk 3:8 †† slef: Əplan e tıksonari. ††† Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9 §† Kal 4:30 ††† Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10

†† Rom 2:28-29; 9:7-9 §† 1 Jon 5:1 ††† 1 Jon 3:8 ††† E naoa rəha Jen 3:4, kotəplan mēmā Setan təmaupən meıuə e nətuounən. In tāmən-ipən kəm If, mēmā, “Ik onəkol nəsımıs agın-əhən.” Məto Setan təmatəghat nəhlan, məuhlin nəghatən itəm Uhgın tāmən e Jen 2:17. ††† Jon 11:26

ham u tipitimat tinämimis räkis? ?Kän ne ien min u kəmotimimis? ?Ik nakəmə ik etənim naka?" †

⁵⁴ Kän Iesu tən-ipən məmə, "Okəmə io əm iatiləs-ipər atip io, kən rəhak nisaiien in nat əpnapin əm. Məto rəhak Tata u itəmat nakoatən məmə in Uhgın rəhatəmat, inun in tatiləs-ipər io matos-ipən nisaiien kəm io. ⁵⁵ Itəmat nəkotəruru in, məto io ekitun. Okəmə ekən məmə ekəruru in, kən in otol io məmə io etənim rəha neiuəən, tahmen əm etəmat. Məto io ekitun in, kən io matol nəwian. ⁵⁶ Tipitəmat u Epraham, nikin təmagien pik məmə in otəpanəplan nian rəhak otuwa. Kən nian in təmitun məmə rəhak nian otəkəike muwa, kən nikin təmagien təmagien."

⁵⁷ Kən netəm min u kəmotəhai motəmə, "Inəman! !Ik nəsosən əh nup fifti ne! ?Nəmahrol məplan Epraham?" ††

⁵⁸ Kən Iesu təmə, "Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, nian Epraham təməsaiirən əh, məto Io Etatig." † †

⁵⁹ Kən əmun, ilat kəmotəmik kəpiel apin, motəmə okotaht Iesu lan; †† məto Iesu təməhluəig, kən miet e Nimə Rəha Uhgın, minatuwin.

Iesu təmol-wir niganəmti suah kit

9 Kən nian kit, Iesu təmaliwək mətan, kən məplan suah kit. Nian təmaiir, məto niganəmtin təpis. ² Kən netənim min rəha Iesu kəmotən-ipən kəm in məmə, "Təgətun, suah u təmaiir məto niganəmtin təpis. ?O naka? ?O nolən rat rəhan, o nolən rat rəha tata ne mama rəhan?" †††

³ Məto Iesu təmə, "Niganəmti suah u təmərat, məto sənəmə e nolən rat rəhan, o e nolən rat rəha tata ne mama rəhan. Məto, niganəmti suah u təməpis nəhlan məmə Uhgın otəgətun rəhan wək e nəmegəhən rəhan. †††⁴ Nian tatian əh, ⁵ kitat kotəkəike kol wək rəha Uhgın, itəm təmah-IPA io ekuwa. Nian lapin otəpanuwa, kən etənim in təruru nolən wək. ^{5†5} Nian io etatig əh e nətueintən u, io Nəhag-əhagən rəha netənim e nətueintən." †††

⁶ Nian Iesu təmə n rəkis nəghatən əh, təmagəh nisip, kən mol nəmit əkəku lan, kən mos nəmit un, mol-pən e niganəmti suah un. ⁷ Kən Iesu mən-ipən kəm in məmə, "Onəkuwin e noan nəhau Saeloam, kən mau niganəmtim." (Nərgin u Sailom, nipətin təmə, "Kəmah-IPA"). Kən suah un təmuwin, mau niganəmtin. Nian təmitəlig-pa, məto niganəmtin tinəwir, kən tinatehm nat. ††

⁸ Kən netənim iman ikin, ne netəm min u itəm kotitun in, məmə in etənim kit nian rafin tateasiə o məni o netənim, ilat narmilat təmiwig pik ron. Kən kinotə-

† Jon 4:12 †† Epraham təmimis minos rəkis nup tu-taosan, uarisig Iesu tapaniir-pa. † Nian Iesu təmə n min məmə, "Io Etatig," tatos nərgi Uhgın (Eks 3:14). Tol nəhlan, tahmen-pən əm məmə in təmə n məmə in Uhgın ətuatip. †† Jon 1:1; 17:5; 17:24 †† Lev 24:16 ††† Luk 13:2-3 ††† Jon 11:4 † Nian Iesu tatən məmə, "Nian tatian əh," nəghatən u tatəpsen-pən rəhan nəmegəhən, məto-inu in Nəhag-əhagən (ves 5). Məto lapin tatəpsen-pən rəhan nimisən. †† Jon 12:35-36 ††† Jon 1:4 †† Aes 35:5

tapəh-ətapəh olat min məmə, "Ei! !Otəplan-tu! ?Suah u inu, nian rafin tatəpələh mateasiə o məni o netənim?"

⁹ Kən netənim neen koatəmə, "Əwəh, in əh."

Kən məto neen kotəmə, "Kəpə. Tahmen əm lan, məto sənəmə in."

Məto suah un təmə, "Io u inu!"

¹⁰ Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, "?Niganəmtim təmahrol məwir?"

¹¹ Kən in təmə, "Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmit neen kən mol-pən e niganəmtək, kən mən məmə, 'Uwin əpəh Saeloam, mau niganəmtim.' Kən əmun, emuwin. Nian emau niganəmtək, məto niganəmtək tinəwir, enatehm nat."

¹² Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, "?Məto suah un tətatig hiə?"

Kən in təmə, "Io ekəruru."

¹³ Kən netənim kəmotiləs suah u itəm niganəmtin təməpis əupən, motuwin kəm Farisi min. ¹⁴ Nian u, itəm Iesu təmol-pən nəmit e niganəmti suah kit lan təwir, in nian rəha Sapat. ¹⁵ Kən Farisi min kəmotətapəh ron məmə, "?Nəmahrol niganəmtim təwir?" Kən suah un təmə n-ipən kəm ilat məmə, "Iesu təmol-pən nəmit e niganəmtək, kən ekuwin mau rəkis, kən niganəmtək təwir, iatəplan nat." ¹⁶ Kən Farisi min neen kəmotən-ipən məmə, "Suah un təsisi-pənən o Uhgın, məto-inun, in təsətəu-pənən Lou rəha Sapat."

Məto Farisi min neen min kotəmə, "?Məto tahro? Suah əh sənəmə in iol təfagə rat. Iol təfagə rat təruru nolən nəmtətin kit nulan." Kən ilat kəmotoor ilat min o nəghatən u. ¹⁷ Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, "?Suah əh təmol-wir niganəmtim, kən nikim təht məmə in etənim naka?" Kən in təmə n-ipən kəm ilat məmə, "In ien kit." ¹⁸ Məto netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsətənən nipahrienən lan məmə suah u əupən niganəmtin təməpis, məto roiu əh, tinətaiir. Tol nəhlan, ilat kəmotəun-in-pən rəhan tata ne mama kueia, ¹⁹ kən kəmotətapəh olau məmə, "?Təhrol? ?Nətitəmlau u suah u? ?Itəmlau onakuən-tu məmə nian in təmaiir-pa, kən niganəmtin təpis? ?Okəmə nipahrienən, kən niganəmtin təmahrol məwir?"

²⁰ Kən rəhan mama ne tata kuəmə, "Itimlau ekiatun məmə nətitimlau əh, kən itimlau ekiatun məmə təmaiir-pa, niganəmtin təpis. ²¹ Məto itimlau ekuəruru məmə, roiu əh, kəmahrol niganəmtin taiir. Kən itimlau ekuəruru min məmə etənim pah təmol niganəmtin təwir. Təwir məmə itəmat nakotətapəh ron. In tinəpət rəkis, in titun nənən natimnat min rafin kəm itəmat."

²² Rəhan tata ne mama, kəmuən nəhlan, məto-inu ilau katuəgin netəm-iasol min rəha Isrel, məto-inu ilat kinotələhəu rəkis nəghatən kit məmə, etənim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmə n məmə otahl-IPA, kən ilat okotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.

²³ Tol nəhlan, rəhan tata ne mama, ilau kəmuən məmə, "In tinəpət rəkis, təwir məmə itəmat nakotətapəh ron, pəs in tən."

²⁴ O nat u, ilat kəmotəun-in-pən mīn suah un itəm ni-ganəmtin təməpis aupən, məmə otuwa mətul aupən e niganəmtilat. Kən kəmotəhai motən məmə, “Ən ni-pahrienən kən ləs-ipər nərği Uhgīn. Itimat ekotitun məmə suah u, in iol təfagə rat.”

²⁵ Məto suah u təmə, “Io ekəruru məmə suah u in iol təfagə rat, o kəp. Nat kitiəh əm itəm io ekitun. Aupən niganəmtək təməpis, məto roiu enataiir.”

²⁶ Kən ilat kinotətapəh mīn ron məmə, “?Təhrol ik? ?Təmahrol mol-wir ik, kən niganəmtim təwir?”

²⁷ Məto in təmə, “Enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat, məto itəmat nətotətəlig-inən io. ?Təhrol nakotəmə iakən mīn? ?Itəmat mīn nakotəmə rəhan u itəmat?”

²⁸ Kən ilat kəmotəhai in motən rat, motəmə, “!Ah! !Ik u rəhan etəmim! !Məto itimat u, netəmim rəha Moses! ^{†29} Itimat ekotitun wir məmə Uhgīn təmatəghat kəm Moses, məto suah un, ekotəruru məmə təməsi-pən hiə.” ^{††}

³⁰ Kən suah apon təmə, “!Nəman! !Narmək təmiwig pik! !Suah u in təmol-wir niganəmtək, məto itəmat nəkotəruru ikin təməsi-pən ikin! ³¹ Kitat kotitun məmə Uhgīn təsətəlig-inən netəm koatol nolən rat. !Məto etəm tətisi-in Uhgīn, kən matol nəwian, Uhgīn tətətəlig-in! ³² E nətuounən nian, mətoarus-pa u-roiu, kəsətoən əh suah kit məmə təmol-wir iganəmtin əpis kit itəm təmaiir-pa tol mihin, məto niganəmtin tinəwir. ³³ Okəmə suah u təməsi-pənən o Uhgīn, okol təsəl agin-əh nat kit. Məto tətətip əm məmə in tətisi-pən o Uhgīn.” ^{††}

³⁴ Kən ilat kəmotəhai mīn motəmə, “!Nəman! Ik etəmim rəha nolən rat nian rafin əm, tətəuon e nian nəmaiir-pa mətoarus-pa u-roiu. ?Nakahrol məmə nakəgətun itimat?” Kən ilat kəmotəhl-iarəp in e nima rəha nuəfiminən. ^{††}

Nətəligən rəha Farisi mīn, tahmen e etəm niganəmtin təpis

³⁵ Kən Iesu təməto nəghatən məmə kəmahlar-iarəp suah u e nimə rəha nuəfiminən, kən in təmuwin mə-plan, kən tətəpəh ron məmə, “?Təhrol? ?Ik nəkata-hatətə e Nəti Etəmim?”

³⁶ Kən suah un təmə, “?Etəm-iasol, etəmim un in pah? !Awi! Ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekahatətə lan.” ^{†††}

³⁷ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu əh, ik nīnəhm rəkis in. Suah u, mə inu io, iatəghat kəm ik u-roiu.” ^{†††}

³⁸ Kən suah un tən-ipən kəm Iesu məmə, “!Təməmə, io enatahatətə lam.” Kən in təməsin-pən nulīn ron, kən matəfak kəm in. ⁵

† Jon 5:45 †† Netəm-iasol rəha netəm Isrel, təməwir məmə ilat okotitun məmə Iesu təməsi-pən o Uhgīn, məto-inu Uhgīn əm tītun nol-wirən niganəmtin əpis. Məsin mīn un, Nəoa Rəha Uhgīn tətən məmə nian Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa tuwa, kən in otol-wir niganəmtin əpis mīn okotəwir (Aes 29:18, 35:5, 42:7). Məto, netəm-iasol rəha netəm Isrel, niganəmtilat təpis o natimnat mīn rəha Uhgīn, kən kotəpəs nətəu-pənən Iesu. † Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 †† Jon 3:2 †† Jon 9:2; Aes 66:5 ††† Rom 10:14 ††† Jon 4:26 † Mat 28:9

³⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Io emuwa e nətəuintən u məmə ekakil netəmim motor ilat, kən tol nəhlan, netəm niganəmtilat təməpis, okotəhm nat, kən netəm mīn u koatəhm nat, niganəmtilat otəpis.” ^{††}

⁴⁰ Kən Farisi mīn neen əh-ikin, kəmotətə nəghatən lan, kən kotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik nakatən məmə niganəmtitimat mīn təpis?” ^{†††}

⁴¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə niganəmtitəmat təpis, oesənən məmə itəmat nəkotəkəike motos nalpinən o təfagə rat mīn rəhatəmat. Məto itəmat nakotəmə niganəmtitəmat təwir, nakotəhm nat, kən tol nəhlan, təfagə rat mīn rəhatəmat tətətip əh etəmat.” ^{††}

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəmim rəha nehman sipsip

10 Kən tən məmə, “Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tətəwin imə e noanikulu rəha sipsip, tətəwin-pənən e ket, məto in tətəiu əm lan kən matiwigego in məmə otəwin imə e noanikulu rəha sipsip, ^{†††} in iakləh ne iohamnu itəm kit. ^{††2} Məto etəmim itəm tətəwin-pən e ket, in etəm tətəhm sipsip. ^{††3} Etəmim itəm tətətul e ket, nian rafin in tətərah e ket o suah u, kən sipsip mīn kotitun nəwian. Nian rafin in tətəun-in nərği sipsip mīn kitiəh kitiəh, kən in matit ilat moatiet. ⁴ Nian in tatit rəhan mīn rafin sipsip moatiet e noanikulu, in tətəupən-in ilat, kən sipsip mīn koatuarisig-in, məto-inu kotitun nəwian. ⁵ Məto ilat kəsotətəu-pənən suah kit u itəm kotəruru, ilat okotəkəike kəgim kəpəs, məto-inu ilat kotəruru nəwian.”

⁶ Iesu təmuəh nimaa nəghatən u, məto ilat kotəruru nīpətīn məmə tətən naka.

Iesu in etəmim ətuatip rəha nehman sipsip

⁷ Tol nəhlan, kən Iesu təmən-ipən mīn kəm ilat məmə, “Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, io u, io Ket rəha sipsip mīn itəm koatəwin-pən ikin. ^{†††8} Netəm mīn u itəm kotaupən-in io, ilat rafin netəmim rəha nakləhən əm ne nohamnuən itəm. ^{†††} Məto sipsip mīn kol kəsotətəlig-inən ilat. ⁹ Io un, io Ket u. Etəm tətəu-pa io ikin, məmə otəwin imə, in otos nəmegəhən. In otuwa imə, miet muwin ihluə e io, kən mos manuwił wir itəm tamiəmitə lan. ^{†††10} Məto iakləh, in tətəu əm o nat kitiəh əm. In tətəu məmə otakləh kən mohamnu itəm, kən mərəkin-ərəkin natimnat rafin. Məto io, emuwa məmə iakol suatip o nosən nəmegəhən, ¹⁸ kən nəmegəhən u, in tətəioah wir e nəwīrən rafin.

†† Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 ††† Rom 2:19 †† Jon 15:22,24; Hip 10:28-31 ††† Noanikulu rəha sipsip un, tahmen e ikin kit itəm katəhg-ipən sipsip mīn ikin nian rafin lapin, məmə ilat okotətip wir o kuri iarupin mīn ne laion mīn. †† Jon 10:8,10 †† E ves mīn u 1-5, ket ne etəm tətəhm sipsip, ilau kərah katəpsen-pən Iesu, kənu iakləh mīn koatəpsen-pən netəm-iasol mīn rəha netəm Isrel. Kənu sipsip mīn koatəpsen-pən netəmim mīn rəha Uhgīn. ††† Jon 1:51; 14:6 ††† Jer 12:1; Esik 34:2 ††† Sam 118:20,22-24 18 Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31

¹¹ "Io u, Etämim rəha Nehm Wirən Sipsip Mīn. [†] Etəm wir un, itəm tatehm wir sipsip mīn, in nīkin tagien əm məmə otos-ipən nəmegəhən rəhan o sipsip mīn.

^{††12} Məto etämim un itəm katətou məmə in otatehm sipsip mīn, in sənəmə etəm ətuatip rəha nehmən sipsip. Sənəmə in rəhan əh sipsip mīn. Kən okəmə tarəplan kuri iarupin kit tatuwa məmə otus ilat, kən in otaiu mapəs ilat. Kən kuri iarupin u, tuwin mus sipsip mīn neen, kən məhɡatit ilat kotagim kitiah kitiah.

¹³ Etəm nəhlan, in otagim məto-inun katətou əm in o nehmən sipsip mīn, məto e nīkin, in təsolən nat agin e sipsip mīn.

¹⁴ "Io u inu, io Etämim rəha Nehm Wirən Sipsip Mīn. Tata Uhgīn in titun io, kən io ekītun in, [‡] kən e nolən kitiah əm, io ekītun rəhak sipsip mīn, kən rəhak sipsip mīn ilat kotītun io. Io nīkik tagien əm, məmə oekimis o nosmegəhən ilat. ¹⁶ Kənu rəhak mīn neen əpəh ikin sipsip mīn, itəm kəsotatigən e noanikulu u, məto io ekəkəike mit mīn ilat kotuwa. Ilat mīn, okəpanotitun nətoən nəwiak. Kənu sipsip mīn u ilat rafin u, okotuwa motuəfimin əm ilat mīn motol kitiah. Kən etämim kitiah əm, in otatehm ilat. ^{††}

¹⁷ "Rəhak Tata in tolkeike pik io, məto-inu nīkik tagien əm məmə oekos-ipən rəhak nəmegəhən o netämim, məmə uarisig lan, io ekos mīn nəmegəhən rəhak. ^{†††18} Etämim kit tikə məmə otos-irəkis nəmegəhən rəhak, məto io atip əm ekos-ipən rəhak nəmegəhən məto-inun io əm iakolkeike mihin. Io atip əm iatos nepətan məmə ekəhlman rəhak nəmegəhən, kən io atip əm matos mīn nepətan məmə ekaskəlim mīn rəhak nəmegəhən. Nat u inu, itəm rəhak Tata təmənpa kəm io məmə ekəkəike mol mihin." ^{†††}

¹⁹ Kən netəm Isrel u, ilat kəmotoor mīn ilat mīn o nəghatən mīn u. ²⁰ Ilat tepət kotən məmə, "Suah u narmin rat kit tətatiɡ lan! Rəhn-kapə tətalməl! Təhrol itəmat nakoatətəlig-in?"

²¹ Məto neen mīn, ilat koatən məmə, "Nəghatən u, sənəmə nəghatən rəha etəm narmin rat tətatiɡ lan. Nīkitəmat təht məmə, narmin rat titun nol-wirən iganəmtin əpis, təwir mīn?" [‡]

Netämim kəmoatətəhau Iesu, məto-inu in təmənpa məmə in Nəti Uhgīn

²² Tīnuwa e nian rəha netəm Isrel itəm koatol lafet kit lan Jerusalem. Nərgi lafet u, in lafet rəha Nol-Wirən Mīn Nimə Rəha Uhgīn. ^{‡†23} In əh e nian rəha nətəpən. Kən Iesu təmətaliwək e feranta e Nimə Rəha Uhgīn,

[†] Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Nol Əpən 7:17; Jon 15:13; 1 Jon 3:16 ^{††} Hip 13:20 [‡] Mat 11:27 ^{††} Ves 16 u, in tatitəlig-pən e ves mīn 1-5. Ikin əh, noanikulu rəha sipsip tatəgətan netəm Isrel. Iesu tətaun-in ilat məmə rəhan mīn. Sipsip mīn itəm kotatig əh e noanikulu əh, ilat u, netəm Isrel itəm kəsotahatətən e Iesu. Sipsip mīn itəm Iesu tatən məmə ilat kəsotatigən e noanikulu u, ilat Iaihlua mīn. Nian in otaun-in ilat, kən ilat mīn okotətəlig-in nəwian, kən ilat rafin okotuwa kol kitiah, kən etämim kitiah əm, inu Iesu, in otatehm wir ilat. ^{††} Aes 56:8; Jon 11:52; Wək 10:34,35; Rom 1:16; Efes 3:6 ^{†††} Aes 53:12 ^{†††} Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 [‡] Eks 4:11 ^{‡†} Lafet əh koatol nīkilat tatuəh nian kit əpən. Tīpilat mīn kəmotafəl wir Nimə Rəha Uhgīn, təpiə, kən məwir, masim. Lafet əh, in katən mīn məmə lafet

nərgin u, Feranta Rəha Kig Solomon. ²⁴ Kən netəm Isrel neen kəmotuwa motətul, motitəlau in. Kəmotənpən kəm in məmə, "Onəghan kən ik nəpanol itimat ekotitun ik? Okəmə ik Kristo pahrien itəm Uhgīn təmənpa məmə otahl-ipa, nakən-ipa wir kəm itimat." ^{‡††}

²⁵ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Io enəmənpinə rəkis kəm itəmat, ^{‡†} məto itəmat nəsothahatətən lak. Nəmtətin mīn u itəm iatol e nərgi rəhak Tata, ilat koatol nəfīgəmə e nəghatən rəhak, ^{‡††26} məto itəmat nəsothahatətən lak, məto-inun itəmat sənəmə rəhak mīn sipsip mīn. ^{‡††27} Rəhak sipsip mīn ilat koatəto nəwiak kən motitun. Io ekītun wir ilat, kən ilat koatuarisig-in io. ²⁸ Kən io iatos-ipən nəmegəhən lilin u naminun tikə kəm ilat, ilat okol kəsotisimisən nian kit ne. Kən etämim kit ne okol təsiuw rəkisən ilat e nelmək. ^{‡†29} Rəhak Tata itəm təmos-ipa ilat kəm io, in təsanən taprəkis-in natimnat rafin. Tol nəhlan, kən suah kit okol təsiuw rəkisən ilat e nelmin. ^{‡††30} Itimlau rəhak Tata, itimlau kitiah əm." ^{‡††}

³¹ Kən netəm Isrel kəmotəmik mīn kəpiel apin, məmə okotaht in lan. ³² Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Io enamol rəkis nəmtətin wir mīn tepət e niganəmtitəmat. Nəmtətin mīn əh ilat əh, rəhak Tata təmos-ipa məmə io ekol. Məto nəmtətin ahrol un itəmat nakotəmə onəkotaht io ron e kəpiel apin?"

³³ Kən ilat kotəmə, "Itimat esotənən məmə ekotaht ik e kəpiel apin o nat pispis wir mīn u ik natol. Itimat ekotəmə ekotaht ik məto-inu nakatən rat Uhgīn. Ik etämim əm, məto ik nakatən məmə ik Uhgīn."

³⁴ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Kəməte-pən əpən, e rəhatəmat ətuatip Lou, məmə Uhgīn təmənpən kəm ilat məmə, 'Itəmat uhgīn mīn.' ^{‡†††35} Kən kitat kotītun məmə Naoa Rəha Uhgīn, okol təsəuhlinən. Uhgīn təmos-ipən nəghatən rəhan kəm netämim neen. Tol nəhlan, okəmə Uhgīn təmatəghat-in netəm mīn u, kən mən ilat məmə uhgīn mīn, ³⁶ kən nakotəhrol motəhai io moatən məmə io iatən rat Uhgīn məto-inu iatən məmə io Nəti Uhgīn? Io u inu, itəm Tata Uhgīn in təmələhəu-pən io məmə rəhan pisin əm, kən mol əpen-əpenə lak, məmə otahl-ipa io ekuwa e nətueintən. ³⁷ Okəmə esolən nəmtətin mīn itəm rəhak Tata tatol, kən sothahatətən lak. ³⁸ Məto okəmə iatol nəmtətin mīn u rəhak Tata tatol, kən nat ənəpən məmə itəmat nəsothahatətən e rəhak nəghatən mīn, məto təwir məmə onəkotahatətə e nəmtətin mīn rəhak. Kən tol nəhlan, itəmat onəpanotitun wir agin məmə Tata Uhgīn tətatiɡ lak, kən iakətatiɡ e Tata Uhgīn." ¹⁸³⁹ Tol nəhlan, o nəghatən mīn u,

rəha Laet Mīn, məto-inu netämim kəmotasiəpən e lait mīn tepət e rəhalat latuənu mīn. ^{‡††} Luk 22:67-71 ^{‡†} Jon 8:58 ^{‡††} Jon 5:36; 14:11 ^{‡†} Jon 6:44 ^{‡†} Jon 6:39; Rom 8:35-39 ^{‡††} Jon 17:2,6,24 ^{‡††} Dut 6:4; Jon 17:21-23 ^{‡†††} E Sam 82:1-2, Uhgīn təmuəh nimaa nəghatən kit məmə, netəm-iasol mīn rəha netämim rəhan, ilat kotahmen e uhgīn mīn, meto inu in təmitəpun ilat məmə ilat okotətul o Uhgīn, kən motakil rəhan netämim mīn. Kəmotakil netämim mihin, kən tol nəhlan, kən tən elat məmə, "uhgīn mīn." Məto kəsi, məmə ilat kəmosotakilən e suatip ətuatip, kən Uhgīn otərəkin ilat. Inu e ves u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatən u kəməte əpən e Sam, kən tatəghat kəm netəm-iasol mīn roiu. 18 Jon 14:10,11,20; 17:21

ilat kəmotolkeike mīn mēmə okotaskəlīm in, mətō in tēmīet elat, magīm.

⁴⁰ In təmeguəfīmīn-pən mīn e nəwtain nəhau Jotan, muwīn əpəh, aupən, Jon təmol baptais e netəmīm ikin. Kən mətətig ikin əh. ⁴¹ Kən netəmīm tēpət kəmotuwa ron, kən moatən mēmə, "Jon təməsələn nəmtətīn kit ne. Mətō nəghatən mīn itəm in təmatən e suah u, ilat rafin nīpahrienən əm." ⁴² Kən ikin əh, netəmīm tēpət kəmotahatətə e Iesu.

Lasaros tēmīmīs

11 Etəm Petani kit, nərgīn u Lasaros, tatīmīs. Petani, in latuənu kit, ima Meri ne pian Mata. ^{†2} Meri u, inu, uarisīg otəpənau nelki Iəramərə rəhatat e senta, kən mafəl e noanun, tēmīəg. [‡] Kən pətan u, rəhan u kaka Lasaros u tatīmīs. ³ Tol nəhlan, wīni Lasaros mil kuahl-ipən nəghatən o Iesu mēmə, "Etəm-iasol, ik kit u itəm nakolkeike pīk, ^{‡†} in tatīmīs."

⁴ Nian Iesu tēmətō nəghatən u, kən in tēmə, "Lasaros tatīmīs, mətō rəhan nīmīsən əh, okol təsələn in tīmīs agīn-əh. Nīmīsən əh rəhan otol mēmə netəmīm okotīlās-ipər motənwiwi Uhgīn ron. Kən nīmīsən əh otol mēmə netəmīm okotīlās-ipər motənwiwi Nəti Uhgīn ron."

⁵ Iesu tolkeike pīk Mata ne pian, ne rəhalau kaka Lasaros. ⁶ Tol nulan, nian tatətō pap mēmə Lasaros tatīmīs, in tēmətīg mīn mos nian kəiu əpəh ikin tətətīg ikin. ^{‡7} Kən uarisīg, tən-ipən kəm rəhan netəmīm mīn mēmə, "Pəs kotītəlīg-pən mīn Jutia."

⁸ Mətō rəhan netəmīm mīn kotən-ipən kəm in mēmə, "Iəgətun, roiu əm huə, netəm-iasol rəha Jutia kəmotəmə okotahīmnu ik e kəpiel apīn. ?Mətō ik nakən mēmə onakītəlīg-pən mīn ikin əh?"

⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat mēmə, "Itəmat nəkotītun mēmə tueləf aua e nərauiəgən. Okəmə etəmīm tətaliwək e nərauiəgən, okol təsorinən nelkīn e kəpiel kit, mətō-inu tatəplan nat e nəhag-əhagən rəha nətueintən. ^{‡†10} Mətō okəmə in tətaliwək lapīn, in tītun norinən nelkīn e kəpiel kit, mətō-inu rəhan nəhag-əhagən tīkə." ¹¹ Iesu tīnən rəkīs nəghatən əh, kən in mən-ipən kəm ilat mēmə, "Kitat kit u Lasaros, in tətəpīl. Mətō io oekuwin əh-ikin məhgaiir lan." ^{‡‡}

¹² Kən rəhan mīn netəmīm kotən-ipən kəm in mēmə, "Etəm-iasol, okəmə in tətəpīl, kən rəhan nīmīsən otīkə. !In otətō təwīr mīn!" ¹³ E nəghatən u rəha Iesu, nīpətīn u mēmə Lasaros tīnīmīs rəkīs. Mətō ilat nīkilat təht mēmə Lasaros in tətəpīl əm. ¹⁴ Kən Iesu təmən-ipən wīr mēmə, "Lasaros tīnīmīs rəkīs. ¹⁵ Nian nīkīk tatuəh itəmat, nīkīk tagīen mēmə eməsətīgən itīmīlau mīn, mətō-inu nat u, otasitu etəmat mēmə onəkotahatətə lak. Mətō təwīr mēmə pəs kotuwīn motehm in."

[†] Jon 1:26-27,30,34 ^{††} Luk 10:38-42 [‡] Jon 12:3 ^{††} Jon 11:5,36 ^{‡‡} Iesu in tolkeike Meri ne Mata ne Lasaros, tol nəhlan in tatasahgīn mīnu lan mēmə Lasaros otīmīs paupən, mətō-inu in otol nəhatətəən rəhalal təskasīk mīn nian in otol Lasaros tīnəmegəh mīn e nīmīsən. Əplan-tu ves 14-15. ^{‡‡†} Jon 8:12; 9:5 ^{‡‡‡} Nīmīsən rəha netəm kotahatətə e Iesu in tahmen əm mēmə kəmotapīl əlu-alu əm mətō-inu ilat kəmotos nəmegəhən līlīn. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1 Tes 4:13-18

¹⁶ Kən Tomas u, kətaun-in mēmə Mil Mil, in tən-ipən kəm netəmīm neen mīn rəha Iesu mēmə, "Təwīr, pəs kitat rafin kotuwīn, mēmə kitat rafin okotīmīs əm kitat mīn."

Iesu in nəukəti naiir-pa mīn e nīmīsən

¹⁷ Nian Iesu tēmīet-arəpən Petani, kən tēmətō mēmə kəmītənīm Lasaros, tīnos nian kuwīt rəkīs. ¹⁸ Latuənu u Petani, in iuəhkir əm o Jerusalem, okəmə naka suatīp lan tahmen e kilomita kisīl, ¹⁹ kən netəm Isrel tēpət kəmotuwa mēmə okotehm Mata ne Meri motīlās-ipər nətəlīgən rəhalau mətō-inun katuətō tərət o rəhalau kaka tēmīmīs.

²⁰ Kən nian Mata tēmətō mēmə Iesu tatuwa, in tēmətul muwīn mēmə otəplan. Mətō Meri, in tēmətəpələh əm imə. ^{‡21} Kən Mata təmən-ipən kəm Iesu mēmə, "Etəm-iasol, okəmə ik nəmətətīg ikin-u, okol rəhak kaka təməsīmīsən. ²² Mətō io enītun əh mēmə nat naka onakətapəh-in kəm Uhgīn, kən Uhgīn otəpanos-ipinə kəm ik."

²³ Kən Iesu tən-ipən kəm in mēmə, "Rəham kaka otəpanəmegəh mīn."

²⁴ Mata tēmə, "Io ekītun mēmə Lasaros otəpanəmegəh mīn e Namnun Nian, itəm netəmīm rafin kəmotīmīs okotaiir-pa mīn." ^{‡†}

²⁵ Kən Iesu tən-ipən kəm in mēmə, "Io u, io Nəukəti Naiir-pa Mīnən e Nīmīsən, kən io mīn, io Nəukəti Nəmegəhən. Etəmīm itəm in otahatətə lak, nat əpnapīn mēmə in tēmīmīs, mətō in otəmegəh mīn. ²⁶ Kən etəmīm itəm tatəmegəh kən mətahatətə lak, ^{‡††} in okol təsīmīs agīn-əhən nian kit ne. ^{‡‡} ?Nəkatahatətə e nəghatən u rəhak?"

²⁷ Mata tən-ipən kəm in mēmə, "Əwəh, Iəramərə. Io enatahatətə lam, mēmə ik Kristo itəm Uhgīn təmən mēmə otahl-ipa. Ik Nəti Uhgīn. Ik u inun, aupən netəmīm kəmoatən mēmə ik onəpanuwa e nətueintən."

Iesu təmasək

²⁸ Nian Mata tīnən rəkīs nəghatən u, kən muwīn mēmə otən-ipən kəm pian Meri tuwa. Təmuwīn kən masiwən-in-pən e matəlīgīn mēmə, "Iəgətun ^{‡††} tīnuwa rəkīs. Tolkeike mēmə otəplan ik." ²⁹ Kən nian Meri tēmətō nəghatən u, tēmətul uəhai əm, matuwīn mēmə otəplan Iesu. ³⁰ Iesu in təsuwamən əh latuənu, in tatətul əh-ikin Mata təmuwīn ikin mehm. ³¹ Kən nian netəm Isrel mīn u itəm kəmoatəpələh imə ilat Meri, moatīlās-ipər rəhan nətəlīgən, kəmotəplan in tēmətul uəhai əm matuwīn ihluə, kən ilat kotuarisīg-in. Nīkilat təht mēmə tatuwīn e suwīt, otasək.

³² Meri tēmīet-arəpən u ikin Iesu tatətul ikin, kən nian tēməplan Iesu, in tēmīsīn nulin mən-ipən kəm in mēmə, "Etəm-iasol, okəmə ik nəmətətīg ikin-u, kən okol rəhak kaka təsīmīsən."

[‡] Luk 10:38-42 ^{‡†} Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wək 24:15 ^{‡††} Jon 3:15 ^{‡‡} Mat 25:46 ^{‡††} Jon 13:13

³³ Nian Iesu tāmāplan māmā pētan u ne netāmim min un ilat min koatasək, in tāmāto tērat pik, nikin tīfim. ³⁴ Kən in tāmātapəh olat māmā, “?Nāmōtītānim hiə?”

Kən ilat kāmōtān-ipən kəm in māmā, “Etām-iasol, wa-tu mēplan.”

³⁵ Iesu, nahwi nāmētīn tāmāiəh. ¹³⁶ Kən netām Isrel min u, ilat kotāmā, “Ei, netāmim. !In tāmōlkeike pik agin-əh suah u taprəkis!”

³⁷ Māto ilat neen min koatān māmā, “Suah əh in əh aupən, tāmōl-wir iganāmētīn əpis. ?Kən tēhrol māsən-ihauən Lasaros māmā tāsīmīsən?”

Iesu tāmōsmegəh min Lasaros

³⁸ Kən Iesu tāmāto min tērat pik, kən in tāmūwīn əpəh e suwit. Ilat kāmōtītānim Lasaros əpəh e nīpəg kəpiel kit, kən mōtīlās-ipən min kəpiel kit min mōtah-tōsig-in-pən nīpəg kəpiel lan. ³⁹ Kən Iesu tən-ipən māmā, “Otahwīn rəkis-tu kəpiel.”

Kən Mata u, wīni Lasaros, tən-ipən kəm Iesu māmā, “Etām-iasol, in tīnəpien rəkis. Kāmītānim tīnos nian kuwit rəkis.”

⁴⁰ Māto Iesu tən-ipən kəm in māmā, “?Tēhrol? ?Ik nī-naluin māmā emən-ipinā rəkis kəm ik māmā okāmā nakahatətə lak kən onəkəplan nāsānənən asol ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgīn?” ⁴¹ Tol nəhlan, ilat kāmōtahwīn rəkis kəpiel. Kən Iesu tāmūag-pər kən māmā, “Tata, io iatən tagkiu kəm ik māto-inu nāmāto rəkis rəhak nəghatən. ⁴² Kən ekītun māmā e nian rafin, natəto io. Māto iatən nəghatən u, o netām min u, itəm koatətul tītəlau-in io, māmā ilat okotahatətə māmā ik nāmāhl-ipa io.” ^{††43} Kən əmun, nian Iesu tīnən rəkis nəghatən u, in tāmāun əfāməh māmā, “!Lasaros, ətul miet!” ⁴⁴ Kən Lasaros tāmətul miet, matəmīk mətmetīg əm nīməhan min u itəm kāmēlis ətain nelmīn ne nelkīn ne nīganāmētīn ne lan. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat māmā, “Otīkis rəkis nīməhan min əh, pəs in tali-wək.”

Netām-iasol min rəha Isrel kāmōtegəs-in suatīp māmā okotoh Iesu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Netām Isrel itəm kāmōtuwa o Meri kən mōtehm natīmnat min u itəm Iesu tāmōl, ilat tēpət kāmōtahatətə lan. ⁴⁶ Māto ilat min neen kāmōtuwīn o Farisi min, kən mōtān-iarəp kəm ilat rafin natīmnat min itəm Iesu tāmōl. ⁴⁷ Kən o nat u, Farisi min u ne pris asol min ilat kāmōtaskəlīm nuəfīmīnən asol kit rəhalat, kən ilat kāmōtān kəm ilat min māmā, “?Okotəhrol nulan? Suah əh tīnatol nāmētīn tēpət. ⁴⁸ Okāmā okotapəs əm, tatol nəhlan, kən netāmim rafin okotahatətə lan, kən netām Rom ilat okotūwa mōtərəkīn Nīmə Rəha Uhgīn ne kantri rəhatat kən mōtos-irəkis ilau e nelmitat.”

⁴⁹ Kən ilat kit u, nərgīn u Kaeafas, in pris asol agin e nup əh. Tol nulan, in tāmən māmā, “Itāmāt nəkotəruru agin-əh nat u. ⁵⁰ ?Tēhrol itāmāt nəsōtītunən? ?Itāmāt

† Luk 19:41 †† Jon 3:17

nəsōtītunən māmā təwir māsīn otāmāt māmā etāmim kitīəh əm otīmīs o netāmim, taprəkis-in māmā kantri apiəpiə otīmīs?” †

⁵¹ Nian in tīnən nəghatən u, in tāməsən atīpən e nətəlīgən əm rəhan. In pris asol agin e nup əh, kən in tāmāupən mən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tāmōs-ipən kəm in. Kən in tāmən māmā Iesu in otīmīs o nos-megəhən netām Isrel. ††

⁵² Kən māto rəhan nīmīsən, sənāmā o nosmegəhən netām Isrel əm, māto o nosmāgəh minən nenətī Uhgīn min itəm kotan atit e nətueintən, kən mol ilat kotuwa mōtol kitīəh əm. ^{††53} Tol nəhlan, e nian əh, ilat kāmōtegəhan-in māmā okotəkəike kegəs-in suatīp kit o nohamnuən Iesu. ⁵⁴ Kən o nat u, Iesu tāsaliwək-arəp minən ikin min e Jutia, in tāmāgīm ikin-u, muwīn əpəh e taon kit, nərgīn u Efraim. Taon u, in iuəhkīr əm o ikin taruən-aruən ikin. Kən in mətātīg ikin əh, ilat rəhan min netāmim.

Netāmim kāmōatol əpen-əpenə o nolən lafet rəha Nuhagego-inən

⁵⁵ Tīnatuwa iuəhkīr o nian rəha lafet kit rəha netām Isrel, nərgīn u, lafet rəha Nuhagego-inən. ^{†††} Kən netāmim tēpət kīnoatiet ikin pīsīn pīsīn min mīnoatuwa Jerusalem māmā okotol natīmnat min māmā ilat okotarūtuəh ^{†††} e nīganāmētī Uhgīn, paupən un, məpanotuwīn e lafet əh. ⁵⁶ Kən netām min əh kīnoategəs-in Iesu. Kən nian kāmōtuəfīmīn e Nīmə Rəha Uhgīn, kīnoatətapəh-ətapəh olat min māmā, “?Kəruru mā Iesu otuwa e lafet u, o kəp?”

⁵⁷ Māto e nian əh, pris asol min ne Farisi min kāmōtələhəu nəghatən kit, māmā okāmā etāmim kit tītun ikin Iesu tətātīg ikin, in otəkəike muwa mən-iarəpən kəm ilat, pəs mōpael min kotuwīn mōtaskəlīm.

Meri tāmāu nelkī Iesu e senta

(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

12 Nian sikis əh-ikīn tətātīg əh kəpənən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tīnətəlīg-pa min Petani, imə Lasaros ikin. Suah u inu, Iesu in tāmōl in tāmegəh min. ² Kən netāmim ikin-u, kāmōtol nag-wənən kit rəha Iesu. Kən Mata in tos nagwənən, muwa. ³ Kən Lasaros min əh-ikīn e nagwənən əh, ilat Iesu ne, koatəmāhl-pən, moatagwən. ^{††3} Kən Meri tāmōs senta kit tatər e nuwigī nat, muwa. Senta u, kāmōl e nokī nato. ^{†††} Senta əh, nāmīəwīn təwir, kən

‡ Jon 18:14 †† Kaiəfəs tolkeike māmā okohamnu Iesu māto-inu tāsōlkeikēn māmā netām Rom okotərəkīn kantri rəha netām Isrel. Māto, in tāmātən aupən nat kit itəm otuwa mol nīpahriənən lan, māto in təruru nat əh in tatən. Rəhan nəghatən, nīpətīn tatəgətun māmā Iesu otəkəike mīmīs māmā Uhgīn otəsōlən nalpīnən kəm rəhan netāmim o rəhalat təfagə rat min. †† Aes 49:6; Jon 10:16 ††† Eks 12:13,23,27 ††† Okotarūtuəh, nīpətīn un, māmā ilat okotafəl wīr ilat min, māto-inu ilat kotītun māmā ilat kotānkīmīk e nīganāmētī Uhgīn. † Luk 10:38-42 †† Nīpahriənən māmā ilat kāmōtəpələhən mōtagwən. Māto e nolən rəhalat e nian əh, ilat kotapīl mōtīsīn-pən nuwləlmīlat e tēpīl, kətagwən. ††† Nato in nat kit nāmīəwīn tatəpien wīr, tahmen e nīgīp.

nəmtin tiäkis. Kən in təmau nelki Iesu e senta u, kən mafəl e noanun. Nəmiəwi senta u, təmirəfin nīpəgnoa nimə. ¹⁴ Məto etəmim kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, suah un uarisig otəpanegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimīr min, in təməhai ron. In təmən məmə, ⁵ "Ik nəkəruu nol-salim-in senta u, mos mənī lan, kən mos-ipən kəm ian-rat min? Senta u, in tahmen e tri-hanrit tenarius. ¹⁶ In təmən nəhlan, məto sənəmə in tatol nat agin e ian-rat min, məto in təmən əm, məto-inu in iakləh. In tatos kətim rəha mənī rəhalat, kən nian neen, in tətəkləh-in.

⁷ Məto Iesu təmə, "Əpəs-tu pətan u. Sərəkinən rəhan nətəligən. In təmatələhəu wir senta u, məmə otəu nīpətik, o nian əh itəm okitənim io lan. ⁸ Ian rat min, nian rafin itəmat min ilat nəkotatig. ^{*} Məto io, okol esatigən nian rafin kitat min itəmat."

Pris asol min kəmotegəs-in min suatip o nohamnuən Lasaros

⁹ Kən nian nīmanin netəm Jutia kəmotəto məmə Iesu tətətig latuənu Petani, kən ilat kīnoatuwa ikin. Kəsotətuwa əmən məmə okotəhm Iesu, məto ilat kotuwa min məmə okotəplan-tu Lasaros u təmimis, kən Iesu tol min təmegəh. ¹⁰ Kən əmun, pris asol min, kəmotegəhan-in min məmə okəkəike kohamnu min Lasaros, ¹¹ məto-inun nian netəm Isrel tēpət kəmotəplan Lasaros təməmegəh min, kən ilat kəmotəhatətə e Iesu, kən minotapəs rəhalat netəm-iasol min.

Iesu təmuwa Jerusalem matol əp in məmə in kig (Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Kəmən lawigin, nīmanin netəmim itəm kəmoatuwa Jerusalem məmə okotol lafet rəha Nuhagego-inən, kəmotəto məmə Iesu tətəliwək minatuwa e taon. ¹³ Kən tol nəhlan, ilat kəmotiet e taon u, moatəmīk nat kit tahmen e nīmali nāmīl [†] moatuwin mə okotəplan Iesu. Kən moatagət əfəməh moatən məmə,
"!Hosana! ^{††}

!Iərəməə Uhgīn tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!

!Iərəməə Uhgīn tətətig ilau Kig u rəha netəm Isrel!" ^{†††}

¹⁴ Kən Iesu təməplan nəti togki kit, kən tasuə lan maliwək matuwin. Natimnat min u, Naoa Rəha Uhgīn tīnəmən rəkis məmə,

¹⁵ "Netəm Saeon, [§] itəmat sotəginən.

† Mak 14:3 †† Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan watu." ‡ Dut 15:11 †† Jon 11:43,44 †† Nimali nāmīl u in nəmtətin rəha nəptən rəhalat ne nol winən e tikimīr min rəha netəm Isrel. Okəm-naka ilat kəmoturin-urin nimali nāmīl məto-inu nīkilat tətəht məmə Iesu in Kristo, kən in tīnuwa məmə otəmki-rəkis ilat e nərəməəən rəha netəm Rom. ††† Nəghatən u, "Hosana," nīpətīn ətuatip in "Asitu, Uhgīn, osmegəh itimat," məto e nian rəha Iesu, nəghatən u, ilat kəmotəuhlin əm nīpətīn məmə, "!Ənwiwi Uhgīn!" Ves u ilat koatən, in təmisi-pən e Sam 118:25-26. ††† Jon 1:49 § Jerusalem u, kəmotəun-in min məmə Saeon, məto-inun nərgin əh rəha nitot kit itəm kəmiləkin-pər taon lan. Saeon u, in nərgi Jerusalem kit min.

!Otəplan-tu! !Kig rəhatəmat tatuwa, in titasuə e nəti togki maliwək matuwa!" ^{§†}

¹⁶ E nian əh, netəmim rəha Iesu ilat kotəruu nīpətī nat u. Məto uarisig, nian Iesu tīnəmegəh min e nīmīsən, kən Uhgīn tīnol əp rəkis nəpətən rəha Iesu, kən nīkilat təpanəht məmə əupən, kəmətə rəkis nəghatən lan e Naoa Rəha Uhgīn, kənu netəmim kīnol nəghatən min əh tīnuwa minol nīpahrienən lan.

¹⁷ E nian Iesu təmaun-in Lasaros, kən Lasaros tiet e nīpəg kəpiel məmegəh min, nīmanin netəmim tēpət kəmotatig ilat əh-ikin. Kən ilat əh kəmotətul-arəp minotən-iarəp natimnat min u in təmol. ¹⁸ Tol nəhlan, netəmim tēpət kəmotuwa məmə okotəplan Iesu, məto-inu koatəto məmə in təmol nəmtətin əh. ¹⁹ Kən Farisi min kīnoatən-ən kəm ilat min məmə, "!"Otəplan-tu, okol kitat kəsotol agin-əhən nat kit. Roiu əh, netəmim rafin e nətuounən kīnoatuarisig-in!"

Netəm Kris neen kəmotolkeike məmə okotəplan Iesu

²⁰ Kən nian netəmim kəmotuwin Jerusalem məmə okotəfak e nian rəha lafet u, kən netəm Kris neen min əh-ikin ilat min, kəmoatəfak. ²¹ Netəm Kris min u kəmotuwa motehm Filip. Filip in etəm Petsaeta əpəh Kalili. Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, iakotolkeike məmə ekotəplan Iesu." ²² Kən Filip tətul muwin mən-ipən kəm Antru, kən ilau kəmian muən-ipən kəm Iesu.

²³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Roiu əh, Nəti Etəmim, rəhan nian tīnuwa rəkis, məmə Uhgīn otol əp rəhan nəpətən əhag-əhag. ²⁴ Nīpahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim otəkəike mītənim nīkuti nat e nīsip kən otimis. Okəmə təsīmīsən, kən okol təsəwiəən kən məsoəən. Məto okəmə otimis, kən otə-in noan tēpət, tēpət. ^{§††25} Etəm nīkin tətəht pīk rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otəmkarəpən-in. Məto etəmim itəm nīkin təsəht pīkən nəhlan rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otaskəlīm wir nəmegəhən rəhan o nəmegəhən līlīn. ^{§†26} Etəm tolkeike məmə otol wək rəhak, in otəkəike muarisig-in io, ^{§††} kən okəmə ikin pəhrūən io ekatig ikin, kən in min, in otatig ikin-u. ^{§†} Kən etəm tatol wək rəhak, Tata Uhgīn otīsīai-in."

Iesu təməghat-in nīmīsən rəhan

²⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Roiu əh, nīkik tītəhmə pīk. ^{§†} ?Oekəhrol min-nulan? Okol esənən məmə, 'Tata, ohrəkis nəhməən itəm tatuwa ron io.' Natimnat u inu, io emuwa ron. ²⁸ Tata, ik os-ipər atip nərgəm."

Kən əmun, roiu agin-əh, ilat kəmotəto nəwian kit təmisi-pən e neai tatən məmə, "Io enīləs-ipər rəkis nərgək, kən roiu əh, oekīləs-ipər min."

²⁹ Kən netəmim itəm kəmotətul iuəhkīr ron kəmotəto nəwian əh, kən ilat neen kotəmə, "!"Netəmim! ?Naka u?"

§† Sek 9:9 §†† 1 Korin 15:36 §† Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15 §†† Mat 10:38; Luk 14:27 §† Jon 14:3; 17:24 §† Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21

?Kaluəluə kit, o?" Məto neen kotəmə, "Nagelo kit əh tatəghat kəm in."

³⁰ Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Nəwian u, təməsuwamən məmə io ekəto. Məto təmuwa məmə itəmat onəkotəto. ^{†31} Roiu əh tīnol nian itəm Uhgīn otakil nolən rəha netəmim e nətueintən. Roiu əh, in otoh-iəhau nəsanənən rəha Setan, ^{††} iəramərə rəha nətueintən u. ^{‡32} Nian katiləs-ipər io ilis, ^{††} kən io oeki-uw-pa netəmim rafin kotuwa ron io." ^{‡‡33} E nəghatən u, in tīnuhapik e nimisən rəhan. ^{‡‡‡}

³⁴ Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in motən məmə, "Itimat enotəto rəkis e Lou rəhatat, məmə nian Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa tuwa, in otətətig lilin əm, matuwīn namnun tikə. ^{‡‡‡} ?Təhrol ik nakatən məmə netəmim okotəkəike motiləs-ipər Nəti Etəmim? ?Məto Nəti Etəmim u, in pah?"

³⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nəhag-əhagən u, tətətig otəmat o nian təkəku əm. Kən nian nəhag-əhagən u tətətig otəmat, itəmat nəkotəkəike motaliwək lan. Okəmə kəpə, kən napinəpən otirəfin itəmat. Kən etəmim itəm tətaliwək e napinəpən, in təruru ikin in tatuwīn ikin. ³⁶ Nian nəhag-əhagən u tətətig əh otəmat, itəmat nəkotəkəike motahatətə e nəhag-əhagən u məmə itəmat nakotuwa nenəti nəhag-əhagən." [§]

Netəm Isrel ilat kəməsotahatətən e Iesu

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u kəm ilat, kən magim mapəs ilat muwīn matəhluəig. ³⁷ Nat əpnəpin məmə in tīnol rəkis nəmtətin tēpət e niganəmti netəm Isrel, məto ilat kəsotahatətən lan. ³⁸ Ien rəha Uhgīn u Aesea, təmaupən matəghat-in rəhalat nolən. Kən nat u təmuwa məmə otol nəghatən rəhan tuwa mol nī-pahrienən lan. In təmən məmə,

"?Iəramərə, pah otahatətə e nəghatən rəhatimat?
?Ekoatən-iarəp, kən pah otahatətə lan?
?Kən Iəramərə otol əp kəm pah nahgin itəm təsanən pik o nosmegəhən?" ^{§†}

³⁹ Kənu ilat kotəruru nahatətən lan məto-inu tah-men-pən əm məmə Aesea təmən-iarəp mīn aupən məmə,

⁴⁰ "In təmöl ilat məmə niganəmtilat otəpis. Okəmə təsəpisen, kən ilat okotəplan nat kən motitun. Kən in tīnahtosig-in rəkis nīkilat. Okəmə təsolən, kən ilat okotenatig kən motitun nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motahatətə lak, ekol nəmegəhən rəhalat tuwiwi mīn." ^{§††}

† Eks 19:9; Jon 11:42 †† Nat əpnəpin məmə nimisən rəha Iesu təmöl məmə okəm-naka Setan təmöl win, məto nīpahrienən məmə in təsol winən. Əplan-tu Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1 Jon 4:4; Nol Əpən 12:8-9. ‡ Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2, 6:12 †† E naoa rəha Jon, tatəghat-in nəghatən u "katiləs-ipər io ilis" nian tēpət. Kən in nīpətin kəu. Nian tatən "katiləs-ipər io ilis," nīpətin kit in tatəghat-in nimisən rəha Iesu e nig kəməluəu. Kən nīpətin kit mīn, e nig kəməluəu əh, in tatəghatun nəwirən asol ne nepətən asol rəha Iesu. †† Jon 3:14; 6:44; 8:28 ††† Fil 2:8-9; 1 Tim 3:16; Hip 1:3 ††† Netəmim nīkilat tataht ves mīn əh, tahmen e 2 Saml 7:16, Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nīkilat təsəhtən ves mīn itəm koatən məmə Kristo in otaupən

⁴¹ Ien rəha Uhgīn, Aesea u aupən, təmən nulan məto-inun in təməplan nepətən əhag-əhag rəha Iesu, kən tol nəhlan, in tatəghat-in. ^{§†}

⁴² Kən məto, netəm-iasol mīn tēpət məsin, ilat mīn kəmotahatətə e Iesu. Məto ilat koatəgin nən-iarəpən məmə ilat kəmotahatətə lan, məto-inun koatəgin Farisi mīn məmə okotahl-iarəp ilat e nimə rəha nuəfiminən, ⁴³ məto-inu netəm iasol mīn u, ilat ko-tolkeike pik məmə netəmim okotənwiwi ilat, taprəkis-in məmə Uhgīn nīkin otəgin elat.

Nəghatən rəha Iesu tītun nakilən nolən rəha netəmim

⁴⁴ Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, "Etəmim itəm tətəhatətə lak, sənəmə tətəhatətə pisin əm lak, məto tətəhatətə mīn e Uhgīn itəm təmahl-ipa io. ⁴⁵ Kən etəmim u itəm təməplan io, sənəmə təməplan əm io. In təməplan mīn Uhgīn u təmahl-ipa io. ^{§†46} Io u nəhag-əhagən. ^{§†} Emuwa e nətueintən u, məmə etəmim itəm otahatətə lak, otəsətigən e napinəpən. ⁴⁷ Etəmim itəm tatətə rəhak nəghatən, məsolən, okul esən-iarəpən rəhan nalpinən, məto-inun eməsuwamən e nətueintən u məmə ekən-iarəp nalpinən rəha netəmim. Məto emuwa məmə ekosmegəh ilat. ^{§†48} Məto etəmim itəm tatəuhlin-pa məntaan kəm io, məsosən rəhak nəghatən, nat kit əh-ikin tətətig məmə in otən-iarəp rəhan nalpinən. O Namnun Nian, nəghatən mīn u rəhak, ilat okotən-iarəp nalpinən rəhan. ^{§†49} Tol nəhlan məto-inu nəghatən mīn u, sənəmə rəhak pisin əm, məto Tata Uhgīn u təmahl-ipa io, kən in təmən məmə ekəkəike muwīn mən nəhlan, kən mol nəhlan. ^{§§50} Kən io enəmitun rəkis məmə nəghatən mīn u, itəm in təmən-ipa kəm io, nəmegəhən lilin tətətig lan. Kən tol nəhlan, nəghatən mīn u iakatən ilat, Tata Uhgīn təmən-ipa kən məgətun io elat, məmə ekən mihin."

Iesu təmau nelki rəhan netəmim

13 Tīnuwa mətoarus nian netəm Isrel kotol lafet lan, lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tītun məmə rəhan nian tīnuwa rəkis məmə otiet e nətueintən u, muwīn mehm Tata Uhgīn. ^{§§§} Nian rafin in təmatolkeike pik rəhan netəmim u kotatig e nətueintən, kən məto roiu in tatəghatun əsas rəhan nolkeikeən rafin kəm ilat. ² Tīnehnaipən, Iesu ne rəhan netəmim mīn kəmoatag-wən, kən Setan tīnatos-ipən-os-ipən rəkis kəm Jutas Iskarriot, nəti Saimon, məmə in otosalim-in Iesu tuwīn e nelmi tikim mīn rəhan. ³ Iesu təmitun məmə Tata Uhgīn təmələhəu-pən rəkis natimnat rafin u e nelmīn, ¹⁸ kən tītun mīn məmə in təmisi-pən o Uhgīn, kən in otəpanitəlig-pən mīn o Uhgīn. ⁴ Tol nəhlan, in təmətul, kən mapeg rəkis rəhan sot asol, kən mətəut-in tawil kit. ⁵ Kən mīləs pesin kit, mətu-pən nəhau lan, kən əmun mətuoun mətau nelki rəhan mīn netəmim, kən mətəfəl e tawil, tawil u itəm in tatətəut-in.

mimis. § Mat 5:14; Efes 5:8-9; 1 Tes 5:5 §† Aes 53:1; Rom 10:16 §†† Aes 6:10 §† Aes 6:1-4 §†† Jon 14:8-9 §† Jon 1:4 §† Jon 3:17 §§† Jon 5:45 §§† Jon 14:31 §§§ Jon 16:28 18 Mat 28:18

⁶ Təmöl mihin, muwin e Saimon Pita, kən Pita tən-ipən kəm in məmә, “?Iərәmәrә, tәhrol? Tәsәwirән mәмә ik onakau nelkәk.”

⁷ Mәto Iesu tән-ipән kәм in mәмә, “Roiu ik nәkәruru nipәti nat u io iatol, mәto uarisig un, onәpanitun nipәtin.”

⁸ Kән Pita tән-ipән kәм in mәмә, “Okol nәsauән nelkәk nian kit ne.”

Mәto Iesu tәмә, “Okәмә ekәsauән nelkәм, kән okol ik nәkәsuwamән mol rәhak etәmim.”

⁹ Kән Saimon Pita tәмән-ipән kәм in mәмә, “!Iərәmәrә, okәмә tol nәhlan, kән onasauән әm nelkәk, mәto onakau min nelmәk ne rәhk-kapә!”

¹⁰ Kән Iesu tән-ipән kәм in mәмә, “!Kәp! Etәм un ti-naig rәkis, in tinәruән rәkis, tinahmen. Tәwir әm mәмә okәsau minән nipәtin; mәto io oekәike mau min әm nelkin. Itәmat ninotәruән rәkis. Mәto sәnәmә itәmat rafin agin-әh.” ^{†11} Iesu tinitun rәkis mәмә ilat pah un otegәhan-in-pән in e nelmi rәhan tikimir min. Tol nәhlan, kән in tән mәмә, “Sәnәmә itәmat rafin agin-әh.”

¹² Nian Iesu tinau rәkis nelki rәhan netәmim min, kән muwin min e rәhan napән, kән muwin min mәpәlәh e nәmeen e tepil. Kән әmun mәtapәh olat mәмә, “?Itәmat nәkotitun nipәti nat u emol roiu agin etәmat? ^{†13} Itәmat nakotaun-in io mәмә Iәgәtun ne Iәрәmәrә, kән tәtuatip әm nulan, mәto-inun ni-pahrienән mәмә io u, rәhatәmat Iәgәtun ne rәhatәmat Iәрәmәrә.

¹⁴ “Mәto-inu io, io u rәhatәmat Iәрәmәrә ne io Iәgәtun rәhatәmat, kәnu io ekau nelkitәmat, kәnu itәmat min, onәkotau nelkitәmat min. ^{††15} Io emol mәgәtun itәmat lan, mәмә itәmat onәkotol nolән kitiәh әm, mәмә inu, emol mihin etәmat. ^{†16} Nipahrienән agin u iatән-ipinә kәм itәmat mәмә, iolwәk kit, in tәsaprәkis-inән rәhan etәm-iasol, kәnu iahtl-ipән in tәsaprәkis-in-ән etәm titahlәpis. ^{†17} Roiu әh, itәmat nәkotitun wir natimnat min u. Kән o nat u, okәмә nәkoatol nulan, kән itәmat onәkotos nәwirән o Uhgин. ^{††}

¹⁸ “Io esәнән itәmat rafin. ^{††} Io ekitun wir itәmat min un itәм io emitәpun itәmat. ^{†††} Mәto nәghatән u rәha Naoa Rәha Uhgин, otәkәike muwa mol nipahrienән lan. Nәghatән u tatән mәмә, ‘Etәmim u, aupән itim-lau ematuagwән kәlәh e plet kitiәh, mәto roiu, in tinәuhlin rәhan nәtәligән, minatol noa kәм io.’ ^{†††19} Io iatән-iarәp natimnat min u kәм itәmat u-roiu, nian okәsolән әh. Mәto nian okatol, kән itәmat onәkothatәtә lak, mәмә Io u inu. ^{§20} Nipahrienән agin u iatән-ipinә kәм itәmat mәмә, etәmim pah itәм tatos rәhak iahtlәpis kән nikin tagien ron, tahmen-pән әm mәмә in tatos min io, kән nikin tagien ron io. Kәnu etәmim itәм tatos wir io, kән nikin tagien ron io, tahmen-pән әm mәмә in tatos wir min rәhak Tata, kән nikin tagien ron.” ^{§†}

Iesu tәмән-iarәp mәмә Jutas in otegәhan-in-pән in e nelmi tikimir min

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Nian Iesu tinән-iarәp rәkis nәghatән әh, kән nikin tәмәfigәм pik, kән in tәмә, “Nipahrienән agin u iatән-ipinә kәм itәmat mәмә, itәmat kit u ikin-u, otegәhan-in-pән io e nelmi tikimir min rәhak.”

²² Kән rәhan netәmim min kәmotәtag-pән motәplan ilat min. Nikilat nataht mәмә kәruru mәмә in tatән pah. ²³ Kән ilat kit u itәм Iesu in tolkeike pik, ^{§††} in tatamәhl ^{§†} iuәhkir әm o Iesu. ²⁴ Kән Saimon Pita, in tәmasgәwin-pән anion kәм in mәмә, “Әtapәh-tu ron, mәмә etәmim pah әh in tatән.”

²⁵ Kән suah әh tәmiәu-iәu muwa iuәhkir o Iesu, kән mәtapәh ron mәмә, “?Iәрәmәrә, pah un nakatән?” ²⁶ Kән Iesu tәмә, “Io ekәmkas piret mәsin, kәnu meer-pән e sup, kән mos-ipән kәм in, kәnu suah u, inun.” Kән әmun, in tәмәmkas piret kit, meer-pән e sup, kән mos-ipән kәм Jutas, nәti Saimon Iskariot. ²⁷ Kән Jutas tәmos piret un. Kән Setan tinalpin rәhan nәtәligән.

Kән Iesu tән-ipән kәм in mәмә, “Nat u nakәмә nakol, uwин uәhai әm mol.” ^{§††} ^{§†28} Netәmim min un rәha Iesu itәм kotәmәhl titәlau e tepil moatagwән, ilat kәsotitunән mәмә Iesu tәмән-ipән nәghatән u kәм in o naka. ²⁹ Jutas in titahtu kәtim rәha mәni rәhalat, kән ilat neen nikilat tәht mәмә Iesu tәмән-ipән kәм in mәмә otuwin mos-nәmtin nagwәнән neen nigilat o lafet, o okәм-naka tatuwin otos-ipән mәni neen kәм ian-rat min. ^{§†30} Kән nian Jutas tәmos rәkis piret u, tәmәtul miet uәhai әm. Kән tinәpinәp rәkis. ^{§††}

Iesu tәмән nәghatән wi kit mәмә okotol

³¹ Nian Jutas tiniet rәkis, kән Iesu tәмә, “Roiu әh, Uhgин tinatilәs-ipәр nәrgi Nәti Etәmim, ^{§§†} kән Nәti Etәmim tinatilәs-ipәр nәrgi Uhgин. ³² Mәto nian Nәti Etәmim tinol әp rәkis nepәtән rәha Uhgин, kән Uhgин atip әm in otol әp min nepәtән rәha Nәti Etәmim. Kән in otol әm huә roiu әm. ^{§§§}

³³ “Nenәtik min, okol esatigән tuwәh kitat min itәmat. Kән itәmat onәpanotegәs-in io, mәto io iakatән min әm nәghatән kitiәh әm kәм itәmat u-roiu, itәм ematән-ipән kәм netәm-iasol min rәha Isrel aupән. Ematән-ipән kәм ilat mәмә, ‘Ikin әh ekatuwin ikin, itәmat nәkotәruru nuwinән ikin.’ ¹⁸

³⁴ “Io iatән-ipinә nәghatән wi kit kәм itәmat mәмә nәkotәkәike moatol. ¹⁹ Itәmat nәkotәkәike motolkeike itәmat min. ²⁰ Tahmen-pән әm mәмә io emolkeike mihin itәmat, kәnu e nolән kitiәh әm, itәmat nәkotәkәike motolkeike itәmat min. ²¹³⁵ Kән okәмә nakolkeike nu-

^{§††} Etәmim itәм naoa u tatән, in Jon u itәм tәtapil iuәhkir o Iesu. In u, itәм Iesu tolkeike pik, mәto in tәmәte naoa u, kән mәsәнән nәrgin. ^{§†} E nolән rәhalat e nian әh, ilat kotәmәhl nәhlan moatagwән. ^{§††} Luk 22:3 ^{§†} Setan: Әplan e tiksonari. ^{§†} Jon 12:5-6 ^{§§†} Luk 22:53 ^{§§†} Jon 12:23 ^{§§§} Jon 17:1-5 ¹⁸ Jon 7:33-34 ¹⁹ Jon 15:12; 1 Jon 2:7-11; 3:11 ²⁰ Lev 19:18; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22 ²¹ Efes 5:1-2; 1 Jon 4:10-11

† Jon 13:18 †† 1 Pita 5:5 † Luk 6:40 †† Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 †† Jon 13:10 ††† Jon 15:16 ††† Sam 41:9 § “Io u inu” - Әplan-tu futnot e Jon 4:26. §† Mat 10:40; Jon 17:18

lan itəmat min, kən netənim rafin okotitun məmə itəmat rəhak min netənim." †

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in təruru Iesu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Kən Saimon Pita tətəpəh ron məmə, "ʔIərəmə, ik onəkuwin hiə?"

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "İkin əh io ekatuwin ikin, ik nəkəruru nətəu-pa-mən io roiu, məto uarisig un, onəpanuwa." †³⁷ Kən Pita tətəpəh ron məmə, "ʔIərəmə, oekəsətəu-pənən ik u-roiu o naka? Io, niki tagien əm məmə ekimis ron ik." ³⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "ʔIk nakəmə niki tagien əm məmə onakimis ron io? Nipahrienən agin u iatən kəm ik məmə, məni otəsimnənən əh, kən ik onakən mau kisi məmə nəkəruru io." ‡

Iesu in Suatip o nuwinən o Tata Uhgın

14 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nikitəmat təsahmə. İtəmat nəkotəkəike motahatətə e Uhgın, † kən motahatətə min lak. ² E nimə rəha Tata rəhak, noan tətəpəh əh-ikin. Nəghatən u in nipahrienən. Okəmə təsol mihinən, okol enən-ipinə rəkis kəm itəmat. Roiu əh, io ekatuwin, ekol əpen-əpenə rəhatəmat. †³ Kən məto-inu ekuwin mol apen-pena otəmat, kən io oepanitəlig-pa min mos itəmat nakotuwa moatatig kitat min io, †⁴ məmə itəmat onəkotatig ikin u itəm io min iakətətig ikin. †⁴ İkin əh iakatuwin ikin, itəmat ninotitun rəkis suatip rəhan."

⁵ Məto Tomas tən-ipən kəm in məmə, "Iərəmə, itimat ekotəruru ikin-un nakatuwin ikin. ʔEkotəhrol nulan motitun suatip tatuwin ikin əh?"

⁶ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Io u, ⁵ suatip ron. † Kən io un, nəukəti nipahrienən, †⁶ kənu io un, nəukəti nəmegəhən. ⁵ Etənim kit okol təsuwamən o rəhak Tata okəmə io ekəsosən in muwin. †⁷ Okəmə nəmotitun io, kən nəmotitun min rəhak Tata. † Kən tol nəhlan, tətəuon roiu, ninotitun rəkis in, kən minotəplan."

⁸ Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, "Iərəmə, awi əgətu-tu Tata Uhgın kəm itimat. Nat əm u inu, itimat ekotolkeike." †

⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Filip, io emətatig təfəməh kitat min itəmat. Məto ik nəkəruru əh io. Etənim itəm tətəplan io, in tətəplan Tata Uhgın. †¹⁰ ʔTəhrol ik nakatən məmə, 'Awi, əgətu Tata Uhgın kəm itimat?' †¹⁰ ʔIk nəsahtətəən məmə iakətig e Tata Uhgın, kənu Tata Uhgın tətətig lak? †¹⁰ Nəghatən min u iakətən kəm itəmat, sənəmə rəhak əm. Tata Uhgın u, nian rafin, tətətig lak, inun in tatol rəhan min u wək.

¹¹ İtəmat onəkotəike motahatətə lak nian io iatən məmə iakətətig e Tata Uhgın, kənu Tata Uhgın tətətig lak. Məto okəmə kəpə, təwir məmə nakotahatətə lak o nəfigəmən rəha nəmtətin min itəm ematol. ¹⁸¹² Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etənim itəm tətəhatətə lak, in otol nolən wək min un itəm io ematol. ¹⁹ Əwəh, in otol nolən wək tər təhmin min taprəkis-in wək min un itəm io emol, məto-inun io oekatuwin o Tata Uhgın. ¹³ Io Nətin, kən okəmə nakoteasiə-in nat kit e nərgək, nat ərnapin okəmə nakoteasiə-in nat naka, io epanol, ²⁰ məmə wək u rəha Nətin otiləs-ipər nərgi Tata Uhgın. ¹⁴ Kən okəmə onəkotəasiə-in nat kit ron io, e nərgək, kən io ekol."

Iesu təmən məmə Narmin Rəha Uhgın otuwa

¹⁵ Kən Iesu təməghat əh matuwin, matən məmə, "Okəmə itəmat nakotolkeike io, kənu itəmat onəkotol nəghatən rəhak. ²¹¹⁶ Kən io, oekəsiə o Tata Uhgın məmə in otahl-ipa İasitu ²² kit min otəmat. Kən in otətətig lili itəmat min. ¹⁷ Suah un inun, in Narmin rəha Nipahrienən. ²³ Netənim rəha nətueintən u, okol kəsotosən in e niki, ²⁴ məto-inu ilat kəsotəplanən in, motəruru in. Məto itəmat, nəkotitun in, məto-inun in tətətig itəmat min. Kən in otəpanatig e nikitəmat.

¹⁸ "Nian io ekiet etəmat, okol esapəsən itəmat nəkotatig pisin əm, təhmen e suakəlh. Io epanitəlig-pa min otəmat. ¹⁹ Otəsuwəhən, netənim rəha nətueintən u ilat okəsotəplanən io. Məto itəmat onəpanotəplan io. ²⁵ Kən məto-inun io epanəmegəh, itəmat min onəpanotəmegəh. ²⁶²⁰ O nian rəha natimnat min u, kən itəmat onəkotitun məmə iakətətig e rəhak Tata. ²⁷ Kən itəmat nəkotatig lak, kənu io ekətətig etəmat.

²¹ "Etənim itəm təmos wir nəghatən rəhak, kən matol, etənim u inun in tolkeike io. Kən etənim itəm tolkeike io, rəhak Tata in otolkeike min in. ²⁸ Kən io min oekolkeike in. Kən io oekol əp io kəm in, məmə in otitun əsas io."

²² Kən Jutas u, (sənəmə Jutas Iskariot, məto iahunin kit), in təmətəpəh ron məmə, "ʔIərəmə, ik onakahrol nulan kən mol əp ik kəm itimat əm, məto onəsol əpən ik kəm netənim rəha nətueintən?" ²⁹

²³ Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Etənim itəm tolkeike io, in otatol nəwiak, kənu rəhak Tata in otolkeike in. Kənu io ne rəhak Tata, itimlau ekueia mətuatig itiməhal min. Kən itimlau ekioal imatimlau əh-ikin. ³⁰²⁴ Etənim itəm təsolkeikeən io, in təsolən nəwiak. Nəghatən min u itəm nəmotətə ematən, eməsən atipən ilat. Məto emos ilat o rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io ekuwa. ³¹

²⁵ "Io iatən-iarəp nəghatən min u kəm itəmat nian etatig əh kitat min itəmat. ²⁶ Məto Narmin Rəha Uhgın u, in İasitu, itəm Tata Uhgın otahl-ipa e nərgək, in

† 1 Jon 3:14; 4:20 †† Jon 14:2 ‡ Jon 18:27 †† Sam 4:5 †† Hip 11:16 ††† 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23 ††† Jon 12:26 † Jon 6:35 †† Jon 10:9; Hip 10:20 ††† Jon 1:14 †† Jon 1:4 ††† Wək 4:12 †† Jon 1:18; 1 Jon 2:23 †† Eks 33:18 ††† Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 ††† Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 ††† Jon 14:20; 10:38; 17:21

18 Jon 5:36; 10:38 19 Luk 10:17 20 Mat 7:21 Dut 11:13; Jon 13:34, 1 Jon 2:3-5,24; 5:3; 2 Jon 6 22 Jon 14:26; 15:26; 16:7 23 Jon 15:26; 16:13; 1 Jon 4:6; 5:6 24 1 Korin 2:14 25 Jon 16:16 26 Jon 6:57 27 Jon 10:38; 17:21 28 Jon 16:27; 1 Jon 2:5 29 Wək 10:41 30 Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Nol Əpən 21:3 31 Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50

otægætun itəmat e natimnat min rafin. Kən in otatol itəmat məmə nikitəmat otatəht natimnat min u itəm iatən kəm itəmat, məsotaluinən. †

²⁷ "Roiu əh tīnuəkīr məmə io oekapəs itəmat. Io iatələhəu nəməlinuən rəhak tətətiɡ otəmat. †† Kənu nəməlinuən u, itəm iakatos-ipinə, təsahmenən e nəməlinuən itəm nətueintən u tatos-ipinə. Itəmat, nikitəmat təsahməən kən məsotəginən. ²⁸ Itəmat ninəmotətə rəkis rəhak nəghatən, emən-ipinə kəm itəmat məmə, 'Io oepanapəs itəmat, məto uarisig, oepanitəlig-pa min otəmat.' Okəmə nakotolkeike pahrien io, kən nikitəmat otəgien əm məmə nəkotəplan io iakatuwin o rəhak Tata, məto-inu in ilis taprəkis-in io. ²⁹ Io iatən-iarəp rəkis əm natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian ilat kəsotolən əh, məmə nian ilat kīnotuwa moatol nīpahrien lan, kən itəmat onəkotahatətə lak. ³⁰ Roiu əh, okol esəghatən təfəməh min kəm itəmat, məto-inun Setan u iəramərə rəha nətueintən u, † in tīnatuwa. In təsosən nəsanənən məmə otol win lak. ³¹ Məto io iatol ətuatip əm nəwia Tata Uhgīn məmə netəmim rəha nətueintən okotitun məmə io ekolkeike in. ††

"Itəla, pəs kotətul motəɡim ikin-u, moatuwin."

Iesu in tahmen e nəukət nig pahrien

15 Kən Iesu tatən məmə, "Io un, †† io ekahmen e nokət nig pahrien. Kən rəhak Tata in tahmen e etəmim itəm tatitasilin nig u. ††† Nelmi nig min rafin itəm kəsotoeən, in tatəte rəkis ilat, kən nelmi nig min rafin u itəm koatə, in tətəfəl wir ilat, ††† məmə ilat okotə-in noalat tepət. ^{§3} Itəmat nəkotahmen e nelmi nig u. Kən io enafəl wir rəkis itəmat e nəghatən min itəm iatən-ipinə kəm itəmat. ^{§†4} Otəper-ipa lak, ^{§††} kən io oekəper-ipən etəmat. Nelmi nig otəsoeən okəmə in təsəper-ipənən e nəukətīn. E nolən kitīəh əm, itəmat okol nəmegəhən rəhatəmat təsoe-inən noan okəmə nəsoətəper-ipamən lak. ^{§†}

⁵ "Io u, io nokət nig. Kən itəmat nelmi nig min, nelmi nig min itəm koatətul-pən wir lak, moatəper-ipa. Nəmegəhən rəha etəmim itəm tatəper-ipa lak kən iatəper-ipən lan, in otoe-in noan tepət. Məto itəmat u, okəmə nəsoətəper-ipamən lak, okol nəsoetolən nat kit. ^{§††6} Okəmə etəmim təsəper-ipamən lak, in tahmen e nelmi nig kit, itəm kīnəra kin kən tīnapə rəkis. Nelmi nig min tol nəhlan, kītun nəmīkən kəra kin-pən e nigəm, kuwaan ətīp. ^{§†7} Okəmə itəmat nakotəper-ipa lak, kən nəghatən min rəhak kotəper-ipən etəmat, nat naka itəmat nakotolkeike, nəkotitun neasiə-inən. Kən Uhgīn otol kəm ik. ^{§†8} Nian nəmegəhən rəhatəmat otoe-in noan tepət, ^{§††} nat əh in tatīləs-ipər nərgi rəhak Tata, kən e nolən u, tatəɡætun məmə itəmat rəhak min netəmim. ^{§§†}

† Jon 15:26; 16:7,13; 1 Jon 2:27 †† Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7 † Jon 12:31 †† Jon 10:18; 12:49 †† Jon 6:35 ††† Aes 5:1-7 ††† Hip 12:5-11 § Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11 †† Jon 1:29; 13:10; Efes 5:26 ††† Jon 6:56 †† †plan-tu futnot əpəh Jon 6:56. ††† Fil 4:13 †† Mat 3:10 †† Mat 7:7 ††† Kal 5:22-23 ††† Jon 8:31

⁹ "Tata Uhgīn in tolkeike pik io. E nolən kitīəh əm, io ekolkeike mihin itəmat. Otəper-ipən e rəhak nolkeikeən. ¹⁰ Okəmə itəmat nəkoatol rəhak nəghatən, ^{§§§} kən onəkotəper-ipa e rəhak nolkeikeən, tahmen ətuatip əm mə inun io emol nəghatən min rəha Tata Uhgīn, kən iatəper-ipən e rəhan nolkeikeən. ¹¹ Io ematən-iarəp nəghatən min u kəm itəmat, məmə nikitəmat otətagien, tahmen əm məmə io nikitətagien. Kənu nikitəmat otəgien otəgien mərioah. ¹⁸¹² Itəmat nəkotəkəike moatol nəghatən u rəhak. Tatən məmə itəmat onəkotolkeike itəmat min, tahmen əm məmə io ekolkeike mihin itəmat. ¹⁹¹³ Suah kit tīkə itəm tolkeike pik in kit taprəkis-in etəmim un itəm tategəhan-in rəhan nəmegəhən məmə otosmegəh in min neen. ²⁰¹⁴ Kən okəmə itəmat nəkotol natimnat min u iatən kəm itəmat, tatəɡætun məmə itəmat un, io min neen. ¹⁵ Io oesaun-in minən itəmat məmə iolwək min rəhak, məto-inun etəm tatol wək, in təruru natimnat min itəm rəhan etəm-iasol tatol. Məto roi u əh, io ekaun-in itəmat, məmə io min neen, məto-inun natimnat min rafin u itəm emətə o rəhak Tata, enən-iarəp rəkis kəm itəmat. ²¹¹⁶ Itəmat nəməsotitəpunən io, məto io emitəpun itəmat. ²² Kən io emələhəu-pən itəmat məmə itəmat onəkotuwīn motol wək, kən wək rəhatəmat otoe-in noan. ²³ Kən noan un, in otətətiɡ. Tol nəhlan, kən okəmə nakoteasiə-in natimnat min kəm Tata Uhgīn e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat. ¹⁷ Iatos-ipinə nəghatən kit kəm itəmat in tol nulan. Itəmat onəkotəike motolkeike itəmat min." ²⁴

Netəmim rəha nətueintən, ilat koatətəhau netəmim rəha Iesu

¹⁸ Kən Iesu tən-ipən məmə, "Okəmə netəmim rəha nətueintən u koatətəhau itəmat, nikitəmat otəkəike muwəh məmə aupən, ilat kəmotətəhau mihin io. ²⁵¹⁹ Okəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u, kən netəmim rəha nətueintən okotolkeike itəmat, məto-inu rəhalat u itəmat. Məto sənəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u. Io enīmītəpun rəkis itəmat, kən mos-irəkis itəmat o nətueintən. Kən o nat u inu, netəmim rəha nətueintən, kotətəhau itəmat. ²⁶²⁰ Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u emən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, 'Iolwək əm kit, təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol.' ²⁷ Kən məto-inu netəm rəha nətueintən u, ilat koatol tərət aɡin ron io, kən tol nəhlan, ilat okotol nolən kitīəh əm etəmat. ²⁸ Okəmə ilat kəmotol rəhak nəghatən, kən ilat okotol rəhatəmat nəghatən. Məto ilat kəməsotol aɡin-əhən rəhak nəghatən min. ²¹ Ilat okotol natimnat min nulan etəmat, məto-inun itəmat rəhak min netəmim. ²⁹ Ilat okotol nəhlan, məto-inu ilat kotəruru Uhgīn itəm təmahlipa io. ³⁰

§§§ Jon 14:15 18 1 Jon 1:4 19 Jon 13:34 20 Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16 21 Jon 8:26 22 Jon 13:18 23 Jon 15:5 24 Jon 15:12 25 Aes 66:5; 1 Jon 3:13 26 Jon 13:16; 17:14 27 Jon 13:16 28 2 Tim 3:12 29 Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Wək 5:41; 1 Pita 4:14; Nol Əpən 2:3 30 Jon 16:1-3

²² “Emuwa kæn mæghat kæn ilat. Tol næhlan e noa næghatæn u, ilat kæmotæplan æsas ræhalat nolæn rat min. Mæto kæmoatæuhlin mæntalat ron io moatapæs ræhak næghatæn. Kæn roiu, kol kæsotænæn mæmæ ræhalat nolæn rat tikæ. [†] ^{††23} Etæmim itæm tetæhau io, in tetæhau min ræhak Tata. ²⁴ Emuwa mol wæk min u e niganæmtilat itæm kol etæm pisin kit tæmæsolæn. Tol næhlan, ilat kæmotitun mæmæ pah u io. Kæn nat ærnapin kæmotitun io, mæto koatetæhau io, kæn tol næhlan mæmæ koatetæhau min ræhak Tata. Kæn roiu, kol kæsotænæn mæmæ ræhalat nolæn rat tikæ. ^{‡25} Mæto natimnat min æh otækæike mol næhlan, kæn mol mæmæ næghatæn u otuwa pahrien itæm netæm aupæn kæmotæte rækis e naoa ræha Lou. Ræhalat u Lou tatæn mæmæ, ‘Io esolæn nat kit elat, mæto ilat kotetæhau agin æh io, moatol timæht kæn io.’ ^{‡†}

²⁶ “Mæto nian Iasitu otuwa, in otatæn-iaræp io. Narmîn ræha Nipahrienæn u, tatisi-pæn o Tata Uhgîn. ^{‡†} Io ekahlipa in tuwa otæmat. ²⁷ Kænu itæmat min, onækotækæike motæn-iaræp io, ^{‡††} mæto-inu itæmat noatæg kitat min io e nætuounæn e wæk ræhak muwa mætoarus-pa u-roiu.

16 “Io enatæn-iaræp natimnat min u kæn itæmat mæmæ ræhatæmat nahatætææn otæseiuiæuæn. ² Ilat okæpanotæhg-iaræp itæmat e nimæ min ræha nuæfiminæn ræhalat; ^{‡††} kæn nipahrienæn agin, nian æhikin tatuwa itæm netæm okotohamnu itæmat, kæn nikilat tæht mæmæ ilat koatol wæk wir kit ræha Uhgîn. ^{§3} Ilat okotol natimnat min u, mæto-inun ilat kotæruu Tata Uhgîn, kæn motæruu min io. ^{§†4} Mæto io ekaupæn matæn-iaræp natimnat min u kæn itæmat. Kæn nian ilat kinotætuoun minatol etæmat, kæn nikitæmat otuæh mæmæ io enæmæn rækis natimnat min u kæn itæmat.”

Wæk min itæm Narmîn Ræha Uhgîn otæpanol

Kæn Iesu tæghat æh matuwîn, matæn mæmæ, “Io emæsæn-iaræpæn natimnat min u kæn itæmat aupæn, mæto-inu emætæg kitat min itæmat. ⁵ Mæto roiu ekitelig-pæn min o ræhak Tata itæm tæmahli-ipa io, mæto itæmat kit tæsætæpæhæn ron io mæmæ, ‘?Ik onækuwîn hiæ?’ ⁶ Mæto roiu, tol nulan mæmæ emæn natimnat min u kæn itæmat, kæn nikitæmat tæmahmæ. ⁷ Mæto io iatæn pahrien kæn itæmat mæmæ, otæwir pik otæmat mæmæ io ekægim tænin itæmat. Mæto-inu okæmæ esægim tæninæn itæmat, kæn Iasitu ^{§††} okol tæsuwamæn matæg itæmat min. Mæto okæmæ io ekægim, muwîn, kæn io ekahlipa in tuwa mætæg otæmat. ^{§†§} Kæn nian in otuwa, kæn otægætun netæmim ræha nætueintæn mæmæ ilat iol tæfagæ rat, kæn næteligæn ræhalat tæсахmenæn o nolæn itæm tætuatip e niganæmti Uhgîn, kæn næteligæn ræhalat tæсахmenæn o nakilæn nolæn ræha netæmim. ⁹ Narmîn

[†] Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 ^{††} Iesu tinuwa kæn mol æp ræhalat nolæn rat, kæn mol suatip o nikisæn ilat e tæfagæ rat. Mæto netæmim ræha nætueintæn kotetæhau mæmæ Iesu tatol æp nolæn rat ræhalat. Tol næhlan, ilat kotæpæs in kæn moatitæpun napinæpæn maprækis-in næhag-æhagæn (3:19-21; 9:39-41). [‡] Jon 5:36; Mat 11:20-24 ^{‡†} Sam 35:19; 69:4 ^{‡††} Jon 14:26 ^{‡†††} Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 ^{‡†††} Jon 9:22; 12:42 [§] Wæk 26:9-10 ^{§†} Jon 15:21; 1 Jon 3:1 ^{§††} Jon 14:16 ^{§†} Jon 7:39

u otægætun ilat mæmæ ilat iol tæfagæ rat, ^{§††} mæto-inu kæsotahatætææn lak. ¹⁰ Narmîn u otægætun kæn ilat mæmæ næteligæn ræhalat in tæсахmenæn o ræhalat nætuatipæn e niganæmti Uhgîn, ^{§†} mæto-inu io ekitelig-pæn min o ræhak Tata, kæn itæmat onæsotehmæn io. ¹¹ Narmîn u otægætun kæn ilat mæmæ næteligæn ræhalat in tæсахmenæn o nakilæn nolæn ræha netæmim, mæto-inu Uhgîn in tinakil rækis iæræmæ ræha nætueintæn u, Setan. ^{§†}

¹² “Io iatos natimnat tæpæt min æh-ikin mæmæ epanæn kæn itæmat. Mæto roiu æh, okol næsotos rafinæn ilat. Ilat kotækis pik æh otæmat. ^{§§†13} Mæto nian Narmîn ræha Nipahrienæn otuwa, ^{§§†} in otit itæmat, tol mæ itæmat nækotitun nipahrienæn rafin. In okol tæсэн atipæn ræhan æm næghatæn. In otæn-iaræpæn æm natimnat min u itæm in tatæte e Tata Uhgîn. Kæn in otæn-iaræpæn min kæn itæmat natimnat min u itæm nian kit okæpan-otuwa. ¹⁴ In otæto næghatæn pahrien ron io kæn matæn-iaræp kæn itæmat. E nolæn u, in otitæp-ær io. ¹⁵ Natimnat min rafin ræha Tata Uhgîn, in ræhak. ^{§§§} Tol næhlan, kæn io ekatæn mæmæ, Narmîn u, in otæto næghatæn pahrien ron io kæn matol æp nipætæn kæn itæmat.”

Otæsuwæhæn okotæplan min Iesu

¹⁶ Kæn Iesu tæn-ipæn mæmæ, “Otæsuwæhæn onæsotæplanæn io, mæto uarisig un, tæsuwæhæn, kæn onæpanotæplan min io.” ¹⁸

¹⁷ Kæn netæmim min neen ræhan, ilat koatæpæhætæpæh kæn ilat min mæmæ, “?Næghatæn u, nipætæn naka? In tatæn kæn itat mæmæ, ‘Otæsuwæhæn onæsotæplanæn io, mæto uarisig, otæsuwæhæn, næpanotæplan min io.’ Kæn in tæn mæmæ, ‘Mæto-inu io iakatuwîn o Tata Uhgîn.’ ¹⁸ ?Næghatæn u, ‘otæsuwæhæn’ nipætæn naka? Kitat kotæruu næghatæn min æh in tatæn.”

¹⁹ Kæn Iesu tinitun rækis mæmæ ilat kotelkeike mæmæ okotæpæh-in nat kit ron, kæn in tæn-ipæn kæn ilat mæmæ, “?Tahro? Io emæn mæmæ, ‘Otæsuwæhæn itæmat næsotæplanæn io. Mæto uarisig, tæsuwæhæn onæpanotæplan min io.’ ?Kæn roiu nakotæpæh otæmat min o nipæti næghatæn u? ²⁰ Nipahrienæn agin u iatæn kæn itæmat mæmæ, itæmat nikitæmat otahmæ, itæmat onækotasæk pik, ¹⁹ mæto nætueintæn, nikin otægien. Itæmat onækotæto tærat pik agin, mæto nahmææn ræhatæmat otæuhlin-pa e nagienæn. ²⁰²¹ Nian okæmæ tinuæhkîr mæmæ pætæn kit otemæk, kæn in tatæto tærat, mæto-inun tinol nian ræhan mæmæ otæto nahmææn e nipætæn. Mæto uarisig, okæmæ nætin tinaiir rækis, kæn in nikin tæsäht minæn nahmææn æh. In nikin tægien pik mæto-inu nætin tinaiir-pa e nætueintæn. ²² E nolæn kitæh æm, roiu æh itæmat nakotæto tærat. Mæto uarisig, kæn io ekæplan min itæmat. Kæn nikitæmat otægien otægien, okol etæmim kit tæsol minæn itæmat nikitæmat tahmæ min. ²³ O nian æh, itæmat onæsotæpæh-in minæn nat kit ron io. Nipahrienæn agin u iatæn kæn itæmat mæmæ, okæmæ

^{§††} Jon 15:22 ^{§†} Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18 ^{§†} Jon 12:31 ^{§§†} Mak 4:33 ^{§§†} Jon 14:17 ^{§§§} Jon 17:10 ¹⁸ Jon 14:18 ¹⁹ Mak 16:10 ²⁰ Jon 20:20

itəmat nakotətapəh-in nat kit o Tata Uhgīn e nərgək, kən in otos-īpīnə kəm itəmat. ^{†24} Mətoarus-pa u-roiu, itəmat nəsoṭətapəh-inən əh nat kit ron e nərgək. Otətapəh-in e nərgək, kən onəkotos, məmə nikitəmat otagien otagien mərioah.” ^{††}

Iesu tīnol win rəkis e natimnat min rəha nətueintən

²⁵ Kən Iesu tatəghat əh matuwīn matən məmə, “Io ematuəh nimaa nəghatən e natimnat min u, matən kəm itəmat. [‡] Məto nian əh-ikin tatuwa, itəm io ekəsuaḥ minən nimaa nəghatən lan, məto oekəghat-in rəhak Tata kəm itəmat e nolən kit itəm itəmat onəkotitun wir in. ²⁶ E nian əh, itəmat onəkoteasiə-in natimnat kəm rəhak Tata e nərgək, məto io esənən məmə io ekuwīn e nərgitəmat measiə-in natimnat ron ^{†27} məto-inu Tata Uhgīn, in əmun tolkeike pik itəmat. In tolkeike itəmat məto-inu itəmat nakotolkeike io, kən itəmat nəmotahatətə məmə io emisi-pən lan. ²⁸ Io emisi-pən o Tata Uhgīn, muwa e nətueintən u. Kənu roiu otəsuaḥən kən ekiet min e nətueintən u, mitəlig-pən min o Tata Uhgīn.”

²⁹ Kən netəmim rəhan min koatən məmə, “!In un! Rōiu əh ik nəsuəḥ minən nimaa nəghatən! Ik nakatən ətuatip əm kəm itimat. ³⁰ Rōiu əh enotitun məmə okəmə suaḥ kit təsətapəh-inən əh nat kit ron ik, məto ik nəkitun nuhalpīnən nəghatən min rafin itəm kəsətapəhinən əh. O nat u, tol kən itimat ekotitun məmə ik nəmisi-pən o Uhgīn.”

³¹ Kən Iesu tən-īpən kəm ilat məmə, “?Nipahrienən, itəmat nakotahatətə lak u-roiu? ^{‡32} Itəmat otətəlig-intu, nian əh-ikin tatuwa, nipahrienən məmə nian əh tīniet-arəpa rəkis, itəm netəmim okotitəp itəmat rafin, nakotaiu atit, motuwīn imatəmat min ikin, motapəs io, io pišin əm. ^{‡‡} Məto okol io esan pišin əmən, məto-inu nian rafin rəhak Tata tətətig itimlau min. ^{‡‡‡33} Io enəmən-iarəp rəkis natimnat min u kəm itəmat, məmə rəhatəmat nətəligən oteiuaiu məto-inu nəkotatig lak. [§] E nətueintən u, nahməən otepət otəmat, ^{§†} məto sotəginən, motətul məha-məha, ^{§††} məto-inu io enol win rəkis e nəsanənən rəha nətueintən.” ^{§†}

Iesu təməfak atip ron

17 Nian Iesu təməghat rəkis, kən mətəg-pər ilis e neai, kən matəfak matən məmə,

“Tata, rəhak nian tīnuwa rəkis. Io iakolkeike məmə ik onakiləs-īpər nərgi Nətim, məmə in min otəpaniləs-īpər nərgəm, ^{§†2} məto-inu ik nəmos-īpən nəsanənən ne nepətən kəm in, məmə in otərəməərə e netəmim rafin, ^{§†} kən mitun min nos-īpənən nəmegəhən lili

† Mat 7:7†† Jon 15:7-8‡ Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6
‡† Kitat kotitun nuwinən o Uhgīn e nəfakən, tahmen əm e nisualkələh koatuwin o rəhalat tata min itəm kotalkeike ilat. Iesu in tatəfak o nat kitəh əm, inun, məmə Uhgīn otəplan kitat məmə kotatuatip e niganəmtin (Rom 8:34, Hip 7:24-25; 1 Jon 2:1-2). Kən tol nəhlan, kitat kotitun nuwinən measiə-in natimnat o Uhgīn. ‡‡ Jon 4:23
‡‡† Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27‡‡‡ Jon 8:29§ Jon 14:27
§† Jon 15:18-21§†† Mak 13:9§‡ Rom 8:37; 1 Jon 4:4; 5:4; Nol Əpən 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7§†† Jon 12:23; 13:31,32§† Dan 7:14; Mat 28:18; 1 Korin 15:27-28

kəm ilat min u, itəm ik nəmos-īpən ilat min kəm in. ^{§‡3} Kən nəmegəhən lili u, nipətīn u məmə netəmim okotitun ik, itəm ik əm un ik Uhgīn pahrien, ^{§§†} kən motitun min Iesu Kristo u, ik nəmahl-īpa. ^{§§‡4} Io ematiləs-īpər nərgəm e nətueintən u, ^{§§§} kən enol rafin rəkis wək itəm ik nəmos-īpa kəm io məmə iakol. ¹⁸⁵ Tata, roiu əh, tīnol nian rəham məmə onakos io ekimnə mətətig kilau min ik. Ləs-īpər io mos-īpa nepətən əhag-əhag kəm io, tahmen əm mə inun, emos aupən kilau min ik e nian nətueintən u təmatikə əh. ¹⁹

Iesu təməfak o rəhan min

⁶ “Netəm min u itəm ik nəmos-irəkis ilat o nətueintən mos-īpa ilat kəm io, io ematol əp nərgəm kəm ilat, məmə ilat okotitun ik. ²⁰ Aupən, ilat rəham min netəmim, məto roiu ik nəmələhəu-pən ilat e nelmək, məmə ilat rəhak min netəmim. Ilat kəmoatətəu-pən rəham nəghatən, ⁷ kən roiu əh, ilat kotitun məmə, natimnat min u itəm ik nəmos-īpa kəm io, ilat koatisi-pən əm ron ik. ⁸ Ilat kotitun natimnat min u, məto-inu ik nīnəmən-īpa rəkis nəghatən kəm io, kən io emən-īpən kəm ilat, kən ilat koatos e nīkilat. Kən ilat motitun məmə nipahrienən agin məmə io emisi-pinə ron ik, kən moatahatətə lak məmə ik nəmahl-īpa io.

⁹ “Io iatəfak olat min u. Io esəfakən o netəmim rəha nətueintən, iatəfak əm o netəm min u itəm ik nəmos-īpa ilat kəm io, məto-inun ilat u rəham min. ¹⁰ Netəm min u iatos, ilat rafin rəham, kənu ilat rafin u itəm ik natos, ilat rəhak. ²¹ Kən netəm min u, ik nəmol ilat məmə nəmegəhən rəhalat tatiləs-īpər nərgək. ¹¹ Rōiu əh iakatuwa ron ik, kən otəsuaḥən io esatigən u e nətueintən u. Məto netəm min u, ilat okotatig əh e nətueintən u. Tata, ik nakətuatip agin. Awi, nakaskəlīm netəm min u kotatig wir e nəsanənən rəha nərgəm u itəm ik nəmos-īpa kəm io, məmə ilat okotatig kitəh əm, tahmen məmə inu, kilau min ik kitəh. ²²¹² Nian io emətətig itimat min ilat, kən ematipal wir ²³ olat, e nəsanənən rəha nərgəm əm itəm ik nəmos-īpa kəm io. Io ematehm wir ilat, esaiiroauinən kit. ²⁴ Kitəh əm u itəm təməluə, inun itəm Uhgīn otəkəike mərəkin, ²⁵ kənu nat əh otol nəhlan, məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgīn otuwa mol nipahrienən.

¹³ “Rōiu əh, iatuwa ron ik, məto iatən nəghatən min u nian etatig əh e nətueintən, məmə ilat min, nīkilat otagien otagien, tahmen əm məmə io nīkik tətəgien. ¹⁴ Io emən-iarəp rəham nəghatən min kəm ilat. Kən tol nəhlan, netəmim rəha nətueintən u, kəsotolkeikeən ilat, koatətəhau ilat, ²⁶ məto-inun ilat sənəmə netəmim rəha nətueintən, ²⁷ tahmen əm məmə io sənəmə etəmim rəha nətueintən. ¹⁵ Io esətapəhən ron ik məmə onakos-irəkis ilat e nətueintən u. Məto

§‡ 17:24; Jon 6:37,39§§† Jon 17:25,26§§‡ Fil 3:8§§§ Jon 13:31 18 Jon 19:30 19 Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 20 Jon 1:18 21 Jon 16:15 22 Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 23 “Ematipal wir,” nipətīn u, ematehm wir məmə nat kit təsərakinən, mol protektem elat. ²⁴ Jon 6:39 25 Inu Jutas. Jon 6:70,71 26 Jon 8:23; 15:19 27 1 Pita 2:11

ekolkeike mämä ik onakahtosig-in etäm rat u, Setan, mämä in otəsuwamən mərəkin ilat. Ik onakıpal wir † olat. ††¹⁶ Io, sənəmә etämim rəha nətueintən u. Kən tol nəhlan, ilat min sənəmә netämim rəha nətueintən. ¹⁷ Rəham nəghatən in nıpahrienən rafın. Onəköl rəham nəghatən mämә in otöl wək e nəmegəhən rəhalat mämә ilat netämim pahrien rəham motasim motətuatıp. ††¹⁸ Ik nəmahl-ıpa io, ekuwa e nətueintən u, †† kən e nolən kitıah əm, io enatahl-ıarəp min ilat, kotuwın e nətueintən. ††¹⁹ Kən io iatos-ıpinә atıp io mämә iakatasim o nolən nalpəkauən rəham, †† mämә ekasitu e netäm min u, mämә ilat min okotasim motətuatıp, kən ilat netämim pahrien rəham. †††

Iesu tәмәfak o netäm okəpanotahatətә lan

²⁰ "Io esəfakən əm o netäm min u, mətö iatəfak min o netäm min u itəm okəpanotahatətә lak e nəghatən rəha netäm min u. ²¹ Tata, io iatəfak olat, mämә ilat rafın okotuwa kitıah əm, tahmen-pən əm mämә inun kilau kitıah əm, kən iakətatıg-pınә lam, kən ik nəkətatıg lak. Iatəfak mämә ilat okotuwa kitıah əm kitat min ik, mämә netämim rəha nətueintən okotahatətә mämә ik nəmahl-ıpa io. ²² Ik nınəmos-ıpa rəkis nepətən † kəm io, kən io iatawte-in kələh nepətən rəhak kəm ilat, mämә ilat okotuwa kitıah əm tahmen əm mämә kilau kətıoal kitıah. ††²³ Iakətatıg e nıkilat, kən ik nəkətatıg lak. Tol nəhlan, iatəfak mämә, ilat okotuwa kitıah əm e natımnat min rafın mämә netäm min u rəha nətueintən, ilat okotəplan motıtun mämә ik nəmahl-ıpa io, kən mämә ik nəmolkeike rəham netämim †† tahmen əm mämә inu, ik nəmolkeike mihın io.

²⁴ "Tata, ik nəmos-ıpa ilat u e nelmək mämә ilat rəhak min, kən io ekolkeike mämә ilat okotıtun nuwamən ikın-u itəm io min ekuwın ikın, †† mämә ilat okotəplan nepətən əhag-əhag rəhak † itəm io ekatos. Nepətən əhag-əhag u, ik nəmos-ıpa kəm io, mətö-inu ik nəmolkeike io aupən agın nian nətueintən u təmatıkə əh. ††

²⁵ "Tata, ik nakətuatıp agın. ††† Netämim rəha nətueintən u, ilat kotəruru ik, ††† mətö io ekıtun ik. Kən netäm min u rəhak min, ilat kotıtun mämә ik nəmahl-ıpa io. ²⁶ Io emol əp ik kəm ilat, mämә ilat okotıtun wir ik, ††† kənu io, oiakatəkəike matol əp ik nəhlan, mämә nolkeike rəham otınıp wir nıkilat, ¹⁸ kən mämә io

† "Onakıpal wir," nıpətın u, otehm wir mämә nat kit təsərakınən, mol protektem elat. †† Mat 24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8 † Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16 †† Jon 3:17 †† Jon 20:21; Mat 28:18-20 ††† Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Dut 15:19,21; Taetas 2:14; Hip 9:14 ††† Hip 10:10 † Jon 3:17 †† Jon 1:14 ††† Jon 14:20 †† Jon 16:27 ††† Jon 12:26 †† Netäm koatəfak koatehm nepətən rəha Iesu mäsın əm roiu, (Jon 1:14, 2 Kor 3:18). Mətö kitat kotıtun mämә okämә otıtəlig-pa, kitat okotahmen lan, mətö-inu e nian əh, okotəplan əsas rəhan nepətən əhag-əhag e nıganəmtıtat (1 Jon 3:2). Nepətən əhag-əhag rəha Iesu itəm rəhan netämim min ilat okotəplan; inu, rəhan nepətən mämә in Uhgın, nepətən əhag-əhag əh itəm in tamos aupən nətueintən təpanatıg. †† Jon 1:1-3; 1:14; 1 Pita 1:20 ††† Sam 119:137; Rom 3:26 ††† Jon 15:21; 16:3 ††† Jon 17:6 18 E ves u, nıpətın kəiu. Kitıah, Iesu tatəfak mämә Tata Uhgın otölkeike rəhan min netämim, tahmen əm

atıp oiakətatıg e nıkilat. Nolkeikeən u iakatəghat-in, in nolkeikeən rəham, tahmen mә inu ik nakölkeike mihın io." ¹⁹

Tıkımır min rəha Iesu kəmotuwa motaskəlim in

(Mat 26:7-56; Mak 14:43-50; Luk 21:47-53)

18 Nian Iesu təmaupən məfak, kəmotiet e taon u, kən moteguəfımın-pən entənıpən-pən e noanapınat kit, nərgın un, Ketron. Kən ikın əh, kəmahwınu kit ikın. Kən Iesu ne rəhan netämim min kəmotuwın e nıki nıg min əh.

² Kən Jutas u, etəm u uarisıg in otəpanegəhan-in Iesu kəm rəhan tıkimır min, in tınıtun rəkis ikın əh, mətö-inu nian neen, Iesu ne rəhan min netämim ilat koatuəfımın ilat min ikın. ²⁰³ Kən pris asol min ne Farisi min kəmotahl-ıpən mopael min itəm koatətul o Nımә Rəha Uhgın kotuwa motehm Jutas. Kən Jutas təmit netäm min əh ilat mopael min neen rəha netäm Rom, mit ilat motuwın e nıki nıg olıf əh. Ilat koatəmik noanısıə, ne lait min, ne natımnat rəha nəluagınən. ²¹

⁴ Iesu tınəmitun rəkis mämә natımnat min u, in otuwa tol nulan, mətö in təmalıwək muwın olat, kən mətəpəh olat mämә, "Itəmat noategəs-in pah un?"

⁵ Ilat kəmotən-ıpən kəm in mämә, "Etəm Nasaret kit, nərgın u Iesu." Kən in tən-ıpən kəm ilat mämә, "Io u inu." ²² ²³ (Kən Jutas, suah u itəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmılat, in tatətul ilat min.) ⁶ Kən nian Iesu təmən mämә, "Io u inu," ilat kəmotani məntaalat motıtəlig, moteıuıu motorın ilat e nısıp. ²⁴

⁷ Kən Iesu tatıg mətəpəh min olat mämә, "Itəmat nakotegəs-in pah un?" Kən ilat kotəmə, "Etəm Nasaret kit, nərgın u Iesu."

⁸ Kən Iesu tən-ıpən mämә, "Enən-ıpınә rəkis kəm itəmat mämә, 'Io u inu.'" ²⁵ ²⁶ Okämә itəmat nakoategəs-in io, kən təwir mämә nakotəpəs netämim min u, koatuwın latuənu." ⁹ In təmən nəhlan mämә nəghatən u itəm in tınəməh rəkis in otöl nıpahrienən. Nəghatən u təmən mämә, "Tata, netäm min u itəm nəmələhəupən ilat e nelmək, okol esaiıroauınən kit." ²⁷

¹⁰ Saimon Pita təmatıləs rəhan kit nısa rəha nəluagınən. Kən əmun, in təmiuw-ıarəp rəhan nısa, mətə rəkis matelgı slef kit rəha pris asol agın, matəlgın matıp. Nərgı suah un, Malkas.

¹¹ Mətö Iesu tən-ıpən kəm Pita mämә, "Aii-pən rəham nısa u e rəhan sıpa. Ik onəkəike mıtun mämә nahməhən u rəhak, ²⁸ itəm Tata Uhgın in təmos-ıpa kəm io, kən io ekəike matəlig-in əm, mol." ²⁹

mämә in tatölkeike Iesu. Mətö in tatəfak min mämә rəhan netämim min okotölkeike ilat min tahmen əm mämә Tata Uhgın in tatölkeike Iesu. ¹⁹ Jon 15:9; Rom 5:5 ²⁰ Luk 21:37; 22:39 ²¹ Wək 1:16 ²² "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ²³ Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 ²⁴ Nol Əpən 1:17 ²⁵ "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ²⁶ Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 ²⁷ Jon 6:39; 10:28; 17:12 ²⁸ Nian Iesu təmə, "Ik onəkəike mıtun mämә nahməhən u rəhak," nəghatən Kris ətuatıp tatən mämә, "Oesənim-pənən e panıkın u itəm rəhak Tata otos-ıpa kəm io?" E nəghatən Kris, "oekənim e panıkın" in nımaa nəghatən, nıpətın u, mämә Iesu tategəhan-in mämә in otos nahməhən u itəm otuwa ron nian Uhgın

Ilat kəmotiləs Iesu motuwın tətul aupən e niġanəm̄ti**Anas**(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54;
Luk 22:54)

¹² Kən mopael min rəha netəm Rom ne etəm-iasol rəhalat, ne mopael min rəha netəm Isrel, kəmo-taskəlim Iesu, kən motəlis ətain nelmin. ¹³ Kən kəmo-taupən motiləs in motuwın tətul e niġanəm̄ti Anas. Anas un, in etəmaa Kaeafas. Kaeafas un, in pris asol agin e nup əh. ¹⁴ Kən Kaeafas u inu, in aupən təmən kəm netəm-iasol rəha netəm Isrel məmə təwir pik məmə etənim kitiəh əm otimis o netənim, taprəkis-in məmə netənim rafin okotimis. ††

Pita təmən məmə in təruru Iesu(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68;
Luk 22:55-57)

¹⁵ Kən Saimon Pita ne etənim kit min rəha Iesu, ilau kəmiuarisig-in Iesu. Etənim u kit min rəha Iesu, pris asol agin in titun wir. Tol nəhlan, in təmətəu-pən Iesu, mian əpəh imə e iat rəha nimə rəha pris asol agin un. ¹⁶ Məto Pita in təmətətul əm e ket. Kən etənim kit min u rəha Iesu, itəm pris asol agin titun wir, in təmiet muwa ihluə, kən mən-ipən kəm pətan u itəm tətətul o ket. Kən in təmit Pita mian imə. ¹⁷ Kən əmun, pətan un itəm tətətul o ket, təməplan Pita kən tətəpəh ron məmə, “?Ei, ik min un etənim rəha suah əh?”

Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etənim.”

¹⁸ Kən e nian əh, in nian rəha nətəpən, kən iolwək min rəha pris asol agin, ne mopael min, ilat kəmo-tasiepən e noanəmkilip e niġəm, kən moatətul titəlau in, moatəto. Kən Pita min, in təmuwin motətul, moatəto niġəm.

Pris asol agin təməghat kəm Iesu(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;
Luk 22:66-71)

¹⁹ Kən pris asol agin tətəpəh-in natimnat min o Iesu. Tətəpəh o netənim min rəhan ne nəghatən min rəhan itəm təmətən matəgətu in ilat lan. †

²⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io ematən rəhak nəghatən min e niġanəm̄ti netənim. Nian rafin, iatəgətu netənim lan, əpəh e nimə min rəha

otol nalpinən kəm in o nolən rat min rəha netənim rafin. 29 Mat 20:22 † E nian rəha Oltesteman, katos-ipər pris asol agin min kotətul mətoarus nian ilat okoatimis. Məto e nian Jon təmətə naoa u lan, netəm Rom kəmotəuhlin nətəligən əh, motol məmə etəm tətul pris asol agin, okəike katiləs-ipər nitain, məmə suah kit in otəsəraməraən nian təfəməh. E nup 6 AD, netəm Rom kəmotos-ipər Anas məmə in otuwa pris asol agin, kənu e nup 15 AD, kəmotiləs-iəhau in e rəhan wək, kən motiləs-ipər Kaiəfəs məmə tatos nəmeen. Məto Anas in tatos əh nərəməraən e nətəligən rəha netəm Isrel, kən netəm Isrel koatən əh məmə in pris asol agin. †† Jon 11:49-51 † Nat əpnəpin məmə Kaiəfəs in pris asol agin e nup əh (ves 13), məto Anas in tatos əh nepətən rəha pris asol agin kit, məto-inu in pris asol agin aupən ikin. Kən ves u tətəghat-in Anas. (Jon 18:24; Luk 3:2; Wək 4:5-6).

nuəfiminən, kən əpəh e Nimə Rəha Uhgın, itəm netəm Isrel koatəpələh ikin nian rafin. Io esəhluəig-inən rəhak nəghatən min. ²¹ ?Təhrol nakətapəh-in nulan kəm io? Təwir mə nakuwin mətapəh o netəm kəmoatəto rəhak nəghatən min. Təwir nakuwin mətapəh o nəghatən min un emən-ipən kəm ilat. Ilat kotitun wir natimnat min u itəm ematən.”

²² Nian Iesu təmətən nəghatən əh, kən mopael kit itəm in tətətul e Nimə Rəha Uhgın, in tətətul əh-ikin, təmən nikəpin, kən məmə, “?Nakatən nulan e pris asol agin o naka?”

²³ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Okəmə emən nəghatən neen itəm təsətətipən, təwir məmə on-akən-iarəp. ?Məto okəmə rəhak nəghatən min kotətətip əm, təhrol nakatem io?”

²⁴ Kən əmun Anas tahl-ipən Iesu tuwin o pris asol agin u Kaeafas. Kən tətəmik mətmətig əm nol itəm kəməlis lan.

Pita tənən min məmə təruru Iesu(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72;
Luk 22:58-62)

²⁵ Kən Saimon Pita tətul əh matəto niġəm. Kən koatətapəh ron məmə, “?Ei, ik min un, ik etənim rəha suah əh?” Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etənim.”

²⁶ Kən əmun, iolwək kit rəha pris asol agin, in noanol kit rəha suah u Pita təmətətip matəlgın aupən, in təmən məmə, “?Nikik təht məmə eməplan ik itəmat min əpəh e niki nahwinuən, o kəpə?”

²⁷ Məto Pita təmə, “Kəpə. Sənəmə io.”

Kən roiu agin-əh min, mənig kit tımən. ††

Iesu in təmətul aupən e niġanəm̄ti Pailat(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;
Luk 23:1-5)

²⁸ Kən laulaugin agin-əh, kəmotiləs Iesu motiet e nimə rəha Kaeafas, motuwın e nimə rəha Pailat. Pailat in etəm Rom, məto in tatos nərəməraən asol Isrel. Netəm Isrel koatos nətuakəmən kit rəhalat, ilat kəsotuwınən e nimə rəha etəm ik pişin kit. Okəmə okotuwın imə, kən ilat koatən məmə ilat kotəmkimik e niġanəm̄ti Uhgın, kən ilat okol kəsotunən nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən. ††²⁹ O nətuakəmən u rəhalat, tol kən Pailat in təmiet e rəhan nimə, muwa ihluə mə otəplan ilat. Kən in təmətəpəh məmə, “?Nipəgnəm̄ti naka un itəmat noatəhm-pən e suah u?”

³⁰ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Okəmə suah u in təsətəghlən lou, okol esotiləsən in motuwa kəm ik.”

³¹ Kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, “Təwir məmə itəmat onəkotiləs in motuwın, kən itəmat motakil, tətəu-pən lou min rəhatəmat.”

Məto ilat kotən-ipən kəm in məmə, “Məto netəm Rom əm ilat kotəghən-in məmə kitun nohamnuən etənim.” ³² Iesu təmətən aupən məmə in otimis nəh-

†† Jon 13:38 †† Jon 11:55

lan, † kæn natimnat min u kæmol mæmæ næghatæn min u ræhan okotuwa motol nîpahrienæn.

³³ Kæn æmun Pailat tuwin min imæ, kæn maun-in Iesu tuwa mætul aupæn-in niġanæmtin, kæn tætapæh ron mæmæ, “?Tæhrol? ?Ik kig ræha netæm Isrel?” ††

³⁴ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Ik atip æm nakatætapæh nulan, o ik nakatætapæh mæto-inu netæmim koatæn-ipinæ io kæm ik?”

³⁵ Kæn Pailat tæn-ipæn mæmæ, “?Tæhrol? ?Ik nîkim tæht mæ io etæm Isrel kit? Netæmim imam ikin æm ne pris asol min ræham, ilat kæmotegæhan-in-pa ik e nelmæk. ?Ik næmol nat naka?”

³⁶ Kæn Iesu tæmæ, “Io, esolæn kig ræha nætueintæn u. Okæmæ io kig kit tahmen e kig min ræha nætueintæn u, kæn ræhak netæmim min okotæmou, motoh netæm min un itæm kotalkeike mæmæ okotos-ipæn io e nelmi netæm-iasol ræha netæm Isrel. Mæto io sænæmæ kig kit ræha nætueintæn u.” ‡

³⁷ Kæn Pailat tætapæh ron mæmæ, “?Mæto nîpahrienæn mæmæ ik kig kit?”

Kæn Iesu tæmæ, “Ik næmæn mæmæ io kig kit. Io emaiir-pa e nætueintæn u o nat kitiæh æm, mæmæ ekatætul-aræp matæn-iaræp nîpahrienæn. †† Kæn etæmim itæm nîkin tagien mæmæ otætæu-pæn nîpahrienæn, kæn in tatætælig-in ræhak næghatæn.” ††

³⁸ Mæto Pailat tæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Naka un, nîpahrienæn?”

Pailat tæmakil mæmæ Iesu in tæike mimis

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20;
Luk 23:13-25)

Kæn Pailat tæmiet min muwin mehm netæm-iasol min ræha netæm Isrel, mæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Io esæplanæn nolæn rat kit ne e suah u, itæm tatæn mæmæ suah u tæmærkîn lou. ††³⁹ Mæto e nolæn ræhatæmat, e nian ræha lafet ræha Nuhagego-inæn, nian rafin iatîkis suah kit mahl-iaræpæn e kalapus. ?Kæn tæhrol? ?Itæmat nakotalkeike mæmæ io ekegæhan-in kæn mîkis kig ræha netæm Isrel?”

⁴⁰ Kæn ilat kotagæt æfæmæh motæn mæmæ, “!Kæpæ! !Itimat ekotapæs suah un, ekototalkeike Parapas!” Parapas un, in iaklæh kit, kæn in tæmatæluagin matohamnu itæm mæmæ otæhg-iaræp kapman ræha Rom. ††

19 Kæn Pailat tæmos-ipæn Iesu e nelmi ræhan mopael min, kæn ilat kæmotalis-alis. ^{§2} Kæn kæmotæmik nol itæm tol nihlæn-nihlæn, motol hat lan, tahmen e hat ræha kig, kæn motæfauin-pæn e ræhn-kapæ. Kæn motuwîn-in-pæn kot æfæmæh kit kæm in, tol nægui-naris lan, tahmen e kot ræha kig. ³ Kæn ilat motuwa ron, moatol milæh lan, kæn moatæn mæmæ, “Ik u inu, kig ræha netæm Isrel. Itimat ekotos-ipæn nisiiæn kæm ik.” Kæn ilat moatem-pæn æm nîkapin.

† Iesu tæmæn mæmæ in otimis e niġ kæmæluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kæn netæm Rom, ilat koatohamnu netæm koatol næratæn, moatætu-pær ilat e niġ kæluau. Mæto netæm Rom kæsotegæhan-inæn mæmæ netæm Isrel, ilat kotal mihin. †† Mat 2:2; Luk 23:2-3 ‡ Luk 17:21; Jon 6:51 †† Jon 3:32 †† Jon 8:47 ††† Luk 23:4 ††† Wæk 3:14 § Aes 50:6; 53:5

⁴ Kæn Pailat tiet min muwin ihluæ, kæn matæn-ipæn kæm netæmim mæmæ, “Ei, netæmim. Io ekahl-iaræp min suah u tuwa ihluæ, mæmæ itæmat onækotæplan-tu mæmæ io esehmæn nolæn rat lan ne.” ⁵ Kæn Iesu tæmiet min muwa ihluæ. In tatæfauin hat u itæm kæmol e nol itæm tol nihlæn-nihlæn, tahmen e hat ræha kig, kæn matuwîn e kot æfæmæh tol nægui-naris, tahmen e kot ræha kig, kæn Pailat tæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “!Netæmim! !Otæplan-tu! !Suah u inu!”

⁶ Mæto nian pris asol min ne mopael min itæm koatehm Nimæ Ræha Uhgîn kæmotæplan, ilat kæmotagæt æfæmæh moatæn mæmæ, “!Okæht-ipæn e niġ kæmæluau! !Okæht-ipæn e niġ kæmæluau!” ††

Kæn Pailat tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Itæla, itæmat pisin æm, otîlæs motuwîn, motæht-ipæn in e niġ kæmæluau. Mæto io esæplanæn nolæn rat kit ne lan.”

⁷ Mæto ilat kotæmæ, “Ræhatimat kit æh-ikin lou tatæn mæmæ in otækaïke mimis, mæto-inu in tatæn mæmæ in Næti Uhgîn.” ††⁸ Kæn nian Pailat tæmæto næghatæn u, in tæmægin pik tæhmin min. ⁹ Kæn in tæmatig muwin min imæ, mætapæh o Iesu mæmæ, “?Ik etæm hiæ?” ††

Mæto Iesu tæsuhalpinæn ræhan næghatæn. ¹⁰ Kæn Pailat tæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Tæhrol næsæn-ipamæn kæm io? ?Ik næsitunæn mæmæ io iatos næsanænæn mæmæ ekahl-iaræp ik, kæn matos min næsanænæn mæmæ okæht-ipæn ik e niġ kæmæluau?”

¹¹ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Okæmæ Uhgîn tæmæsolæn nat u, okol ik onæsos agin-æhæn næsanænæn mæmæ onakakil io. ††† Tol næhlan, nolæn rat ræha suah un itæm tæmos-ipinæ io e nelmæm, in tærat maprækis-in ræham.” ††

¹² Kæn tætuoun e nian æh, Pailat tæmolkeike mæmæ otîkis Iesu. Mæto netæm-iasol min ræha netæm Isrel koatagæt æfæmæh moatæn mæmæ, “Okæmæ nakikis suah u mahl-iaræp, kæn ik sænæmæ etæmim ræha Sisa. Etæmim u itæm tatæn mæmæ in kig, in tikimîr ræha Sisa.”

¹³ Kæn nian Pailat tæmæto næghatæn u, kæn tæmit Iesu muwa min ihluæ. Kæn in tæmuwin e ikin kit, nærgin un, Lou Kæpiel Epin-Epin, e næghatæn Isrel, in Kapata, †† kæn matæpælæh-pær jea ræha nakilæn. ¹⁴ Tînuækir mitgar tætul e tina, e nian ætuatip ræha nol æpen-æpenæn o nolæn lafet ræha Nuhagego-inæn.

Kæn Pailat tæn-ipæn kæm netæm Isrel mæmæ, “!Ei netæm min æpæ! !Otæplan-tu! !Suah u in kig ræhatæmat!” †††

¹⁵ Mæto ilat kæmotagæt æfæmæh, motæn mæmæ, “!Ohamnu! !Ohamnu! !Æht-ipæn e niġ kæmæluau!”

Kæn Pailat tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Itæmat nakotalkeike mæ io ekæht-ipæn kig ræhatæmat e niġ

†† Wæk 3:13 ††† Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 †† Pailat tæmatæpæh næhlan o nitunæn mæmæ okæmæ naka Iesu in uhgin ækæku kit, o okæm-naka nîkin tatæht mæmæ Iesu in etæm e næptæn pisin kit kæn etæm pisin kit in otakil nolæn ræhan (Luk 23:6-7). Iesu tinuhalpin rækis ræhan næghatæn, mæto Pailat tæmæsanæn nîpahrienæn lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). ††† Rom 13:1 ††† Jon 18:30; Wæk 3:13 ††† Kapata in ikin kit kæmælin kæpiel itæm tepin-epin min ikin, kol tahmen æm e simen itæm kæmæhlækin. †††† Jon 19:19,21-22

kəməluau?" Məto pris asol min kotəmə, "İSisa əm un, in rəhatimat kig!"

¹⁶ Kən Pailat təmegəhan-in-pən İesu tuwin e nelmilat, məmə mopaël min rəha Rom okotuwin motəht-ipən e nig kəməluau.

Mopaël min kəmotətu-pər İesu e nig kəməluau

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;
Luk 23:26-43)

Kən ilat kəmotiləs İesu motuwin. ¹⁷ In tatiləs nig kəməluau rəhan, † matiet matuwin ikin kit min, nərgin un, Kolkota e nəghatən rəha netəm İsrəl. Nipətin u, "Louipil-uipil." ¹⁸ Kən ikin əh, kəmotəht-ipən İesu e nig kəməluau. Kən kəmotatig motəht-ipən min etəmim kəiu, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol, kən İesu in tatəkul ilugin elau.

¹⁹ Kən Pailat təmən kəte rəkis nəghatən kit, kiləs kan kəht-ipən e rəhn-kapə nig kəməluau. Nəghatən u tatən məmə, *İESU, ETƏM NASARET, KIG RƏHA NETƏM İSRƏL*. ^{†20} Kən netəm İsrəl tərət, ilat kotəfin nəghatən u, məto-inu ikin əh kəmotəht-ipən İesu ikin, in iuəhkir əm o taon. ‡ Kən nəghatən u, kəməte rəkis e nəghatən rəha netəm İsrəl, ne nəghatən rəha netəm Rom, ne nəghatən rəha netəm Kris. ²¹ Kən pris asol min rəha netəm İsrəl, kəmotuwin motən-ipən kəm Pailat məmə, "Onəkəsətəən məmə, 'Kig rəha netəm İsrəl.' Təwir mə onəkəte ilə məmə, 'Suah u in tatən məmə in kig rəha netəm İsrəl.'" ††

²² Məto Pailat təmə, "Nat itəm eməte, eməte."

Mopaël min kəmotoor natimnat rəha İesu

²³ Kən nian mopaël min kəmotəht-ipən rəkis İesu e nig kəməluau, kən motəmik rəhan natimnat, kən kəmotoor ilat nəmtin kuwit, məto-inun mopaël min ilat kuwit. Məto kot əfəməh rəhan, etəmim itəm in təmol niməhan, in təmisilpin-ilpinən niməhan lan, in təmol ariəriə əm niməhan əh. ²⁴ Kən mopaël min u kinotən-ən kəm ilat min məmə, "Ei, təsəwirən məmə okotearəsin nat u. Təwir məmə okotətipin əm tais ron. Kən etəm tatol win lan, in titol rəhan u kot." Nat u təmiet məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın tuwa mol nipahrienən, u təmən məmə,

"İlat kəmotəmki-rəkis rəhak natimnat. İlat kəmotoor elat min.

Kən ilat kəmotətipin tais məmə otəgətun məmə pah otos natimnat min əh." ††

Kən tol nəhlan, mopaël min kəmotol mihin pahrien. †††

İesu ne rəhan Mama

²⁵ Kən iuəhkir əm o nig kəməluau rəha İesu, nipitan kuwit kəmoatətul əh-ikin. Mama rəha İesu, ne pia rəhan mama, ne Meri kit min, pətan rəha Klopas, kən iahunin kit min Meri pətan Maktala. †††²⁶ Kən nian İesu təməplan rəhan mama ne suah un itəm in tolkeike pik

† Luk 14:27 †† Jon 19:14,21 † Hip 13:12 †† Jon 19:14
†† Sam 22:18 ††† Jon 19:28,36,37 ††† Luk 8:2; Jon 20:1,18

[§] kətuətul e nikalin, kən tən-ipən kəm rəhan mama məmə, "İPətan, nətim un!"

²⁷ Kən mən-ipən kəm suah u məmə, "İk rəham u ma-ma." Kən tətouon e nian əh, suah u təmit pətan un mi-an iman ikin, kən in təmatehm wir in, təhmen e rəhan mama ətuatip.

İesu tinimis

(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41;
Luk 23:44-49)

²⁸ Kən uarisig lan, İesu təmitun məmə wək min itəm in təmuwa məmə otol, tinol namnun rəkis. † Kən o nolən nəghatən min e Naoa Rəha Uhgın tuwa mol nipahrienən lan, in təmən məmə, "Enoaəa." ††

²⁹ Kən pesin əkəku kit əh-ikin tatəpələh, kəmiuw-pən wain lan u tagin. Kən ilat kəmotiləs nat kit tame-ame təhmen e katən, kən moteer-pən e wain un, kən motətu-pən e nelmı nig katən mə hisop, kən motiləs-ipər tuwin iuəhkir o nohli İesu, məmə otirim. ³⁰ Kən nian in təmənim wain u məsin, kən məmə, "İNatimnat rafin tinol namnun!" ††

Kən təmətag-iəhau, megəhan-in-pən rəhan namegən tiet, kən mimis.

Suah kit təmaru nikali İesu

³¹ Nian əh rəha nol əpen-əpenəən, məto-inu okən lawigin un, nian rəha Sapat. (Kən Sapat u, in Sapat keike kit.) ††† Kən netəm-iasol rəha netəm İsrəl kəsotolkeikeən məmə nipəti suah miləhal əh okətəhaləkul e nig kəməluau mətoarus-pən nian əh. Kən o nat əh, ilat kəmotuwin motətarəh o Pailat məmə otahl-ipa rəhan min netəmim, kotuwin, motətgəhl nelkiləhal, pəs iləhal kəhalimis uəhai əm. Kənu ilat kotiləs-irəkis nipətiləhal. ³² Kən mopaël min kəmotoaupən motətgəhl nelki suah mil un kəiu itəm kəmotəht-ipən ilau e nig kəməluau iləhal İesu.

³³ Məto nian kəmotuwa o İesu, motəplan məmə in tinimis rəkis. Kən əmun, ilat kəsotətgəhlən nelkin.

³⁴ Kən mopaël kit təmaru əm nikalin e rəhan niro, † kən roiu agin-əh, nita ne nəhau kəmuaiəh ahmen-ah-men əm, mətuatite e nipətin. ††³⁵ (Kən suah kit əh-ikin tatətul, ††† in təmehm natimnat min u e niganəmtin. Kən nəghatən min rəha suah u, in tətəuatip, kən in tətun məmə in tatən pahrien. Kən in tatən-iarəp məmə itəmat min onəkotitun motahatətə lan.) ³⁶ Natimnat min u kəmotuwa məmə okotol nəghatən e Naoa Rəha Uhgın tuwa mol nipahrienən lan, ††† u tatən məmə, "Okol nikilikilin kit təsitəgitan." ††††³⁷ Kən nəghatən kit

§ Jon tatən atip əm in məmə, "suah un itəm in tolkeike pik" (Jon 13:23). † Jon 17:4 †† Sam 69:21; Jon 19:29 †† Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 ††† Sapat u, in Sapat keike kit, məto-inu təmuwa ətu-atip e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən. †† Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 †† 1 Jon 5:6-8 ††† Aposol Jon itəm təməte naoa u, in tatəghat-in atip əm in e ves 35 (Jon 19:26; 21:24). ††† Jon 19:24,28,37 †††† İesu in təhmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən kən nitan otosmegəh netəmim rəha Uhgın. (Jon 1:29; 1 Kor 5:7; 1 Pita 1:19). Təhmen məmə kəməsətgəhlən nikilikili nenəti sipsip min itəm katoh e lafet rəha Nuhagego-inən (Eks 12:46;

min e Naoa Raha Uhgin tatən məmə, "İlat okotəplan suah u itəm kəmotaru." †

Josep ne Nikotimas, ilau kəmiatənım İesu

³⁸ Kən uarisig e natimnat min u, etəm Aramatia kit, nərgin u, Josep. Josep u, in etəmim kit rəha İesu, məto tatəhluaig-in nat u, məto-inun tatəgin netəm-iasol rəha netəm İsrel. † In təmuwin məplan Pailat, kən tətapəh ron məmə otegəhan-in pəs tiləs-irəkis nıpəti İesu. Kən əmun, Pailat təmegəhan-in, kən in təmuwin mıləs-irəkis. ³⁹ Kən Nikotimas, u aupən in təmuwin məplan İesu lapin, ‡ in təmuwin ilau Josep. In tatitol kətim kit, təmərioah e nat pien-pien min u mir ne alos. Kətim u təfigəm tahmen e tate kilo.

⁴⁰ Kən ilau kəmiäləs-irəkis nıpəti İesu, mualpin e niməhan wir kit, nərgin u linen. Kən ilau kəmioal-pən mir ne alos e niməhan u, tahmen ətuatıp əm mə inun netəm İsrel kotalpin mihin nıpəti etəmim, moatitənım. ⁴¹ Kən ikin əh kəməht-ipən İesu ikin e nig kəməluau, kəmahwinu ikin, kən e ikin əh, nıpəg kəpiel kit əh-ikin, itəm katitənım itəm ikin. Kən ikin əh, kəsitənım-pənən əh suah kit ikin. ⁴² Kən ilau kəmuələhəu-pən nıpəti İesu e nıpəg kəpiel u, məto-inu nian əh in nian rəha netəm İsrel koatol əpen-əpenə lan o Sapat, †† kən nıpəg kəpiel itəm katitənım itəm ikin, in iuəhkir əm.

İesu tinəmegəh min

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Luk 24:1-12)

20 E Sante, laulaugin agin, titapınəp-apınəp əh, Meri u pətan Maktala, †† təmuwin e nıpəg kəpiel, kən məplan məmə kəpiel asol itəm kəmahtosig-in nıpəg kəpiel lan, in kəmahwin rəkis. ² Tol nəhlan, kən in təmaiu mitəlig muwin o Saimon Pita ne etəmim u kit min rəha İesu, u İesu tolkeike pik, kən mən-ipən kəm ilau məmə, "İlat kəmotiləs-irəkis nıpəti İəramərə əpəh e nıpəg kəpiel. Kən ekotəruru məmə kəmotələhəu hiə nıpətin."

³ Kən Pita ne etəmim kit min u rəha İesu, kəmiaiet mətian məmə okuəplan nıpəg əh. ⁴ Kəmuaiu əsanən mian, məto suah u kit in təmaiu maupən maprəkis-in Pita, maupən muwin əpəh nıpəg u ikin. ⁵ Kən in təməməhl-əməhl mətag-pən əpəh imə, kən məplan niməhan wir u linen tatəməhl, məto in təməsuwinən imə. ⁶ Kən Saimon Pita in təmiet-arəpa min, kən megupən uəhai əm imə e nıpəg kəpiel u, kən təməplan niməhan u koatəməhl, ⁷ kən məplan min niməhan u kəmotəlpin rəhn-kapə İesu lan aupən. Niməhan u, in təsəməhl-pənən ilat niməhan min un neen, məto in kəmaiu-aiu wir kələhəu pisin. ⁸ Etəmim u rəha İesu itəm təmaupən, in min təmuwin imə e nıpəg kəpiel, kən in təməplan natimnat min u, kən in təmatahatətə məmə İesu tinəmegəh min. ⁹ (Naoa Rəha Uhgin tatən məmə İesu otəkəike məmegəh min

Nam 9:12), e nolən kitiəh əm, nikilkili İesu kit, təməsitəgitan. Sam 34:20. † Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 †† Jon 7:13 ‡ Jon 3:1-2; 7:50 †† Əplan-tu futnot e 19:31. †† Luk 8:2; Jon 19:25

e nimisən, məto ilat kəsotitun wirən əh nəghatən əh.)
‡‡

Meri u pətan Maktala in təməplan İesu

(Mak 16:9-11)

¹⁰ Kən etəmim mil un rəha İesu kəmiatəlig mətian iməlau ikin, ¹¹ məto Meri in tatətul iuəhkir e nıpəg kəpiel u mətasək. Kən nian in təmətasək əh, kən məməhl-əməhl mətuag-pən əpəh e nıpəg. ¹² Kən əmun təməplan nagelo kəiu əpəh imə. Natimnat rəhalau in təruən təruən. İlau katuəpələh u ikin-u kəmələhəu-pən İesu ikin. Kitiəh tatəpələh e nəmə rəhn-kapə, kən kitiəh e nəmə nelkin.

¹³ Kən ilau kəmuətapəh ron məmə, "Pətan. ?Ik natasək o naka?" Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, "İlat kəmotiləs-irəkis nıpəti İəramərə rəhak, kən ekəruru məmə kəmotələhəu-pən hiə."

¹⁴ Nian in tinən rəkis nəghatən u, kən meirair, kən təməplan İesu tatətul əm u ikin-un, məto in təruu məmə İesu. ¹⁵ Kən İesu təmətapəh ron məmə, "Pətan. ?Nakətasək o naka? ?Ik nategəs-in pah?" Məto pətan u, nıkin təht məmə okəmə naka suah u itəm tatitəsilin nahwinuən, kən in təmən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, okəmə ik nəmıləs-irəkis nıpətin, kən mələhəu-pən əh kit, awi, ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekuwin mıləs."

¹⁶ Kən İesu tən-ipən məmə, "Meri." Kən Meri təmeirair, mətag-pən məplan, kən məmə, "İRaponi!" (İnu nəghatən rəha netəm İsrel u, nıpətin təmə, "Rəhak İəgətu.")

¹⁷ Kən İesu təmən-ipən kəm in məmə, "Saskəlimən io, məto-inu io esuwinən əh əpəh ilis o rəhak Tata. Məto ik, uwin, mehm piak min kən mən-ipən kəm ilat məmə io enatitəlig-pən ilis o rəhak Tata, kən in min rəhatəmat Tata. In Uhgin rəhak, kən in Uhgin min rəhatəmat."

¹⁸ Kən Meri Maktala təmuwin məplan netəmim min rəha İesu, kən tən-ipən kəm ilat məmə, "İSuah min əpə! !İo eməplan İəramərə!" Kən in təmən-iarəp nəghatən min itəm İesu in təmən-ipən kəm in.

Netəmim min rəha İesu kəmotəplan İesu

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;
Luk 24:36-49)

¹⁹ E Santei ehnaipən, netəmim min rəha İesu kəmotərgəfimin ilat min əpəh e nimə kit, kən motəhtosig e toa motol lok lan, məto-inu ilat koatəgin netəm-iasol rəha netəm İsrel. Kən əmun, İesu təmuwa mətul ilugin elat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Pəs nəməlinuən tətətig otəmat." †††²⁰ Kən in təmurapik nelmin kən molpən nikalin kəm ilat, kən nikilat təmagien pik məto-inu kinotəplan İəramərə. [§]

²¹ Kən İesu tən-ipən min kəm ilat məmə, "Pəs nəməlinuən tətətig otəmat. ^{§†} Tol mə rəhak Tata təməhl-ipa io, ^{§††} e nolən kitiəh əm io etəhl-ipən itəmat nakoatuwin e nətueintən." ^{§†††} Kən nian in tinən rəkis

‡‡† Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wək 2:24-28 ‡‡† Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 § Jon 16:19-22 §† Jon 20:19,26 §†† Jon 3:17 §† Mat 28:19; Jon 17:18

nəghatən u, kən in təmehag-pən elat, kən məmә, “Itəmat, otos Narmin Rəha Uhgın. †²³ Okəmә nəkotaluin nolən rat rəha etəmim, kən Uhgın min in otafəl rəkis nolən rat rəhan. Məto okəmә itəmat nəsotaluinən nolən rat rəha etəmim, kən Uhgın otəsaluinən kən məsafəl rəkisən.” ††

Iesu ne Tomas

²⁴ Kən etəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Tomas, u kətaun-in məmә, Mil Mil, in təmikә e nian Iesu təmiet-arəpa olat. ²⁵ Kən in min neen, ilat kəmotən-ipən kəm in məmә, “!Ei, emotəplan rəhatat İərəmərə!”

Məto Tomas təmən-ipən kəm ilat məmә, “Okəmә ekəplan nəme nil e nelmin mil, kənu ekek e noanelmik, kənu meapən e nəme niro e nikalın, kənu panahatətə lan. Məto okəmә esəplanən, okol esahatətən lan.” †

²⁶ Kən tinos wik kitiah rəkis, netəmim min rəha Iesu koatəpələh min əpəh imә, e nimә kitiah əm, kən mohtahtosig e toa, motol lok. Kən Tomas əh-ikin ilat min. Nat ərnapin kəmol lok e toa, məto Iesu tatig muwa min mətul ilugin elat mən-ipən məmә, “Pəs nəməlin-uən tətatig otəmat.” ††²⁷ Kən mən-ipən kəm Tomas məmә, “Əplan-tu nelmək. Wa mek e noanelməm. Kən mæg-ətuatip-in nelməm kən meapən e nəme niro u e nikalik. Səmik mətmətigən rəham nahatətən rəun, məto ik onəkəike məhatətə lak.” ††

²⁸ Kən Tomas tən-ipən kəm in məmә, “Ik rəhak İərəmərə, kən ik rəhak Uhgın.” †††

²⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “Ik nəmahatətə lak, məto-inu nəməplan io. ††† Məto netəm min un kəsotəplanən io, kən ilat kotahatətə lak, ilat okotos nəwıran pahrien, nıkilat tagien pahrien.” †

Naoa u, kəmәte məmә netəmim okotahatətə e Iesu

³⁰ Iesu təmol nəmtətin min tepət e nıganəmti rəhan netəmim, itəm kəsətə rəkisən e naoa u. ††³¹ Məto kəmәte nəghatən min u məmә itəmat onəkotahatətə ††† məmә Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmә otahl-ıpa, inu Nəti Uhgın. Kəmәte nəhlan, məmә itəmat onəkotos nəmegəhən e nərgin, məto-inu itəmat noatahatətə lan. ††

Iesu təmol əp in kəm rəhan netəmim ilat sepin

21 Uarisig e natımnat min u, Iesu təmol əp min in o rəhan min netəmim, ††† əpəh e nıməkləkıl e nıkalı lek asol, katən mə Lek Kalılı. †† Kən təmol əp in nulan. ² E nian əh, netəmim min u rəha Iesu kəmotaliwək ki-tiəh: Saimon Pita, ne Tomas u kətaun-in məmә Mil Mil, ne Nataniel u, etəm Kalılı iman latuənu Kena, ne nəti Sepeti mil, †† ne etəmim mil kəıu min rəha Iesu. ³ Sai-

† Esik 37:9; Jon 7:39; Wək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kal 3:2 †† Mat 16:19; 18:18 † Mak 16:11 †† Jon 14:27; 20:19,21 †† Luk 24:40 ††† Nol Əpən 4:11 ††† Jon 3:15 † 1 Pita 1:8-9 †† Jon 21:25 ††† Jon 3:15 †† Jon 19:35 ††† Jon 21:14; Jon 20:19,26 †† Nəghatən Kris ətuatip tatən məmә Lek Taepirias, in nərgi Lek Kalılı kit min. †† Nəti Sepeti mil kəıu, ilau u Jemes ne Jon. Jon u inu in təmәte naoa u.

mon Pita tən-ipən olat məmә, “Io enatuwin ekatipin net.”

Kən ilat kotəmә, “Itəla, pəs kitat rafın kotuwin.” Kən ilat rafın kəmotatite, motuwin e pot kit. Kən Pita təmapeg rəhan natımnat o wək. Kən ilat kəmotuwin, motatipin net, motətoarus tian. Məto kəsotosən nəm kit ne. †††

⁴ Kən tinatian, kən Iesu tuwa matətul ipar, məto rəhan min netəmim, ilat kotəruru məmә Iesu. †††

⁵ In tətəpəh olat məmә, “!Nəman! ?Nəsotosən nəm kit, o?”

Kən ilat kotəmә, “Kəpə, nəm tikə.”

⁶ Kən in tən-ipən kəm ilat məmә, “Itəla, otatipin-pən-tu net e matip ikin e nıkalı pot u, kən onəkotiuw nəm neen.” Kən əmun, kotatipin-ıarəp net, əmun, minotəruru niuw-pərən, məto-inu net tinər minər minərioah e nəm. †††

⁷ Kən suah u itəm Iesu tolkeike pik, in tən-ipən kəm Pita məmә, “!Ei! !İərəmərə ətuatip əh!” Kən nian Pita təmәto nəghatən u, təmätəut uəhai əm, kən mətipən itəhəi, meai muwin ipar. ⁸ Kən netəmim min u neen rəha Iesu, ilat kəmotuwar e pot, moatiuw net apon təmərioah e nəm, məto-inu bot in iuəhkır əm məsin o nıməkləkıl, tahmen əm hanrıit mita. ⁹ Kən nian ilat kəmotuwin ipar, motəplan nıgəm əkəku kit əh-ikin, nəmtahlın tatuəp əh, kən nəm neen əh-ikin, katuwan e nıgəm, ne pıret əh-ikin. ¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmә, “Otəmik nəm min un neen itəm nəmotos motuwa.”

¹¹ Kən Saimon Pita təmuwin min e pot, kən mewkəkan net muwin əpəh ipar. Net u tərıoah e nəm asol min, ilat rafın wan-hanrıit-fifti-tri. Kən nat ərnapin məmә net u təmərioah pap e nəm, məto in təməsəhapən. ¹² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Otuwa motagwən.” Kən ilat kit nıkin təsəhtən məmә otətapəh ron məmә, “?Ik pah un?” məto-inu ilat kınotıtun əsas məmә in İərəmərə. ¹³ Kən Iesu təmos pıret muwa mos-ipən kəm ilat, kən mos-ipən min nəm.

¹⁴ Kən inu, nian tatol kisıl lan, itəm Iesu təmol əp in o rəhan min netəmim uarisig e nian in təmımis, kən məmegəh min. ¹⁸

Iesu ne Pita

¹⁵ Nian ilat kınotagwən rəkis, Iesu təmätəpəh o Saimon Pita, məmә, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io taprəkis-in netəm min un?” Pita tən-ipən kəm in məmә, “Əwəh, İərəmərə, ik nəkitun məmә io ekolkeike pik ik.” ¹⁹

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “Itəla, ik onakatagwən rəhak nenəti sipsip min.”

¹⁶ Kən Iesu tatig mətapəh min ron məmә, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?”

In tən-ipən kəm Iesu məmә, “Əwəh İərəmərə, ik nəkitun məmә iakolkeike ik.”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “Itəla, ik onakatehm wır rəhak sipsip min.” ²⁰

††† Luk 5:5 ††† Luk 24:16; Jon 20:14 ††† Luk 5:4-7 18 Jon 20:1,19,26 19 Mat 26:33-35; Jon 13:37-38

¹⁷ Kæn mætau kisił lan, Iesu tatig mætapæh min ron mæmæ, "Saimon, næti Jon. ?Ik nakolkeike io?" †

Kæn Pita, nikiñ tæmahmæ, mæto-inu Iesu tæmætapæh ron mau kisił, mæmæ, "¿Ik nakolkeike io?" Kæn in tæñ-
ipæn kæm in mæmæ, "Iæræmæ, ik nækitun natimnat rafin. †† Ik nækitun mæmæ io ekolkeike ik."

Kæn Iesu tæñ-ipæn kæm in mæmæ, "Itæla, ik atagwæn ræhak sipsip min.

¹⁸ "Nipahrienæn agin u iatæn kæm ik mæmæ, aupæn, e ræham netæm-aluææn, næmætiargin atip ræham kætæut, kæm mætalIWæk matuwın ikin min rafin itæm nakolkeike mæmæ nakuwın ikin. Mæto nian ik onakaguıhl, onakæg-
ætuatip-in nelmæm, kæm etæm pisin kit otælis ætain ræham kætæut, kæm mit ik nakian ikin ik næsolkeikeæn mæmæ nakuwın ikin." ¹⁹ E næghatæn u, Iesu tæmaupæn matæn-iaræp rækis æm, nolæn itæm Pita otimis, kæm ræhan nimisæn, ‡ in otılæs-ipær nærgi Uhgın. ††

Kæn Iesu tæñ-ipæn kæm in mæmæ, "Itæla, uarisig-in io." ‡

Iesu ne suah un itæm Iesu tæmolkeike pik

²⁰ Kæn Pita teirair mæplan etæmim kit ræha Iesu u, Iesu tolkeike pik, tatuarisig-in ilau. Suah æh inæh, itæm tæmiæu-iæu muwa iuæhkır o Iesu e nian kæmotagwæn e lafet ræha Nuhagego-inæn, kæm matætapæh ron mæmæ,

²⁰ Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wæk 20:28; 1 Pita 5:2-3 † Jon 13:38 †† Jon 16:30 ‡ Katæn mæmæ e nup tate min tatuwa, kæm kæpanætu-pær Pita e nig kæmæluau. †† Jon 13:36; 2 Pita 1:14 †† Mat 4:19; 16:24

"¿Iæræmæ, pah un otegæhan-in-pæn ik e nelmi ræham tikimır min?" ‡†

²¹ Nian Pita tæmæplan in, kæm tætapæh o Iesu mæmæ, "¿Iæræmæ, mæto tahro e suah æh?"

²² Kæn Iesu tæñ-ipæn kæm in mæmæ, "¿Okæmæ io ekolkeike mæmæ in otatæmegæh muwın mætoarus nian iakitælig-pa min, ik onækıtun o naka? Ik un, ik onækæike muarisig-in io." ‡‡

²³ Kæn tol næhlan o nat u Iesu tæmæn, næghatæn kit æh-ikin katæn titælau-itælau e piatat min mæmæ, "Etæmim u ræha Iesu otæsimisæn," mæto Iesu tæmæsænæn kæm Pita mæmæ suah u otæsimisæn. In tæmæn æm mæmæ, "¿Okæmæ, io ekolkeike mæmæ in otatæmegæh, mætoarus-pæn iakitælig-pa min, ik onækıtun o naka?"

²⁴ Etæmim u ræha Iesu in etæmim kitiæh æm itæm tatæn-iaræp natimnat min u, § kæm in mæte rækis næghatæn min u. Kæn itimat ekotıtun mæmæ næghatæn min u tatæn, in nipahrienæn æm. §†

Namnun næghatæn

²⁵ Kæn natimnat tepæt min æpæh ikin itæm Iesu tæmol §†† kæm okæmæ netæmim kæpoatæte rækis natimnat min u ilat rafin e naoa min, io, nikik tæht mæmæ rum otikæ e nætueintæn rafin o nælinæn naoa min u.

‡†† Jon 13:23,25 ‡‡† Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24 § Jon 15:27 §† Nian neen, Jon tatæghat næhlan, matæn mæmæ, "itimat," mæto in tatæn æm in pisin æm (19:35; æplan-tu 1 Jon 1:1-4). §†† Jon 20:30

WƏK MİN

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Wək MİN

Luk tәмәte naoa u. Afin e “Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk” o nitunən mәмә Luk in pah.

Luk tәмәte naoa u tatuwin kәм in kit, nәrgin u Teofilas, etәм kitiәh әm itәм Luk tәмәte naoa u “Namnusән Tәwir Itәм Luk Tәмәte” tatuwin kәм in. Nәrig u, nipәtin tәмә, “Etәmim itәм tokeike Uhgın.” Luk tәмәte naoa u tatuwin kәм suah u, mәto in titun mәмә Iaihlua tәpәt okotafin min.

Naoa min rәha Namnusән Tәwir koatәghat-in nәmegәhән ne nimisән rәha Iesu. Naoa u tatән-iarәp mәмә nimәfak tәmahro mәtuoun. Naoa u mәsin tatәghat-in tәpәt e wək rәha Pita, kән mәsin min tatәghat-in nәmegәhән ne wək rәha Pol.

Luk tәмәte naoa u matән mәмә nimәfak tәmahro min nulan mәtuoun, kән otahro min nulan nimәfak otatәwiә. Kән e naoa u, kitat okotehm mәмә iәfak min okotahruhalpin nәghatән kәм netәм Isrel ne netәм Iaihlua min itәм kotalkeike mәмә okotitun nәukәti nahatәtәән rәhalat. E naoa u, kotәplan mәмә kapman rәha Rom tatәto nәghatән rәha Pol. Kән matәplan mәмә Luk ne Pol kiolkeike mәмә netәmim rafin itәм Rom tatәrәmәrә elat, ilat okotән nipahrienән e Iesu.

Uhgın tәмән mәмә otahl-ipa Narmin rәhan

1 Teofilas, e rәhak naoa itәм emәte aupән, emәte nolән min rәha natimnat rafin itәм Iesu tәmatol ne matәgәtun netәmim lan. ¹² Naoa әh tatән-iarәp nian Iesu tәmәtuoun rәhan wək mәtoarus Uhgın tәmilәs matuwın e Nego e Neai. Mәto aupән, tәmәsuwinән әh e Nego e Neai, Narmin Rәha Uhgın tәmәtasitu lan mәмә otәgәtun rәhan aposol ^{††} min. ¹³ E nian tәmәmegәh min e nimisән, nian tәpәt tatuwa olat kән ilat kotәplan in e nian kitiәh kitiәh e nian foti, kән matol әp in kәм ilat mәмә okotitun mәмә in tәmәmegәh pahrien e nimisән. Kән e nian min әh, tәmatәgәtun ilat e nәrәmәrәән rәha Uhgın. ¹⁴ Nian Iesu tәmәtatig әh ilat min ilat, in tәmән-ipән nәghaten kit kәм ilat mәмә, “Itәmat onәsotaupәнән motiet u e Jerusalem. Onәkotәkәike kәtatig motәtoarus onәkotos Narmin Rәha Uhgın, u rәhak tata tinәmән-iәkis rәkis mәмә otos-ipinә kәм itәmat, tahmen min mәмә inu io iatәn-ipinә kәм itәmat. ¹⁵ Aupән Jon tәmatol baptais e netәmim e nәhau, mәto otәsuwәhән, Uhgın in otol baptais etәmat e Narmin Rәhan.” ^{†††}

† 1:1 Luk 1:3 †† “Aposol” in suah kit itәм Iesu Kristo tәmahl-ipa o nән-iarәpән rәhan nәghatән. Nian nakotafin nәghatән әh “aposol” e naoa u, nipәtin tән mәмә netәmim tuelef rәha Iesu u kәmotaliwәk ilat min. Kән e naoa u, Pol tәмән mәмә in min aposol kit rәha Iesu, mәto in tәmәsaliwәkән ilat netәmim tuelef min әh. Naoa әh, in tatәghat tәpәt e aposol mil, Pita ne Pol. † 1:2 Mak 16:19; Luk 24:49-51 †† 1:3 Luk 24:36-49; Wək 10:41 †† 1:4 Luk 24:49; Jon 14:16-17; Wək 2:33 ††† 1:5 Mat 3:11

Uhgın tәmilәs Iesu muwin e Nego e Neai

⁶ E nian min әh, itәм aposol min kәmotatig ilat Iesu, kәmotәtapәh ron mәмә, “?Iәrәmәrә, tinuwa e nian әtuatip әh-roiu mәмә ik onәkol kitat netәм Isrel okotәrәmәrә min e nitән min rәhatat, o kәp?” ^{†††7} Mәto Iesu tәmән-ipән kәм ilat mәмә, “E nian min rәha natimnat min әh, Uhgın tәmәhluaig-in otәmat, okol itәmat nәsotitunән. Rәhak tata pisin әm, in tinitәpun rәkis e rәhan nәsanәнән. ⁸ Mәto e nian Narmin Rәha Uhgın otuwa matig etәmat, itәmat onәkotos nәsanәнән. Kән itәmat onokotәkәike motuwın motән-iarәp rәhak nәghatән әpәh Jerusalem, ne ikin min әpәh Jutia, ne Sameria, kән ne ikin min rafin e nәtuein-tән.” ^{††}

⁹ Nian tәмән rәkis әm nәghatән әh kәм ilat, kән Uhgın tәmilәs-irәkis in tinәр matuwın e neai. Nian ilat kәmoatәplan, kән napuә kit tәmuwa malpin, kән ilat kәmәsotәplan minән. ¹⁰ Nian kәmotitәgpәр әh e neai moategәs-in, roiu agın-әh, suah mil kәiu kәmian e natimnat ruән kәmuәt-arәpa muәtul ilugin elat, ¹¹ kән muән-ipән kәм ilat mәмә, “!Netәм Kalili! ?Tәhrol nәkoatәtul ikin-u moatәtagpәр nәpo lan e napuә? Iesu әh itәм Uhgın tәmilәs-irәkis otәmat milәs mәр matuwın e neai, in otәpanitәlig-pa min tahmen-pән әm e itәм әh, itәм tәр matuwın.” ^{†††}

††† 1:6 Luk 24:21 § 1:7 Mak 13:32 †† 1:8 Mat 28:19; Luk 24:48 ††† 1:11 Mat 26:64; Luk 21:27

Aposol min

¹² Kən aposol min kəmotiet e nitot u katən məmə, Nītot Rəha Nīg U Olif, motitəlig-pən Jerusalem itəm sənəmə in isəu pik, in iuəhkir əm. ^{†13} Nian kəmotiet-arəpən Jerusalem, kəmotuwīn e nīpəgnoa nimə kit əpəh ilis lan itəm koatətig ikin. Aposol min əh, nərgilat u Pita ne Jon ne Jemes ne Antru, kən Filip ne Tomas, kən Patolomiu ne Matiu, kən Jemes nətī Alfeas, kən Saimon Selot, ^{††} kən Jutas nətī Jemes. ^{‡14} Netəm min əh ne nīpitan min, ne Meri u mama rəha Iesu, ne pia Iesu min, ilat koatuwa moatəfak kitiah nian tepət.

Etəmim itəm otos nəme Jutas

¹⁵ Nian neen tīnuwa mīnuwīn rəkis, kən netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiah. Ilat tepət, tahmen e wan-hanrit-tuente ilat rafin. Kən Pita tāmətul matəghat kəm ilat məmə, ¹⁶ "Piak min ne winik min. Nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgīn otəkəike muwa mol nīpahrienən lan, itəm nuwəh aupən Narmīn Rəha Uhgīn təmos-ipən nəghatən kəm Kig Tefit, kən Kig Tefit təmən-iarəp suah u Jutas məmə in otit netəmim motuwīn kaskəlīm Iesu. Kən nəghatən əh tīnuwa əh-roiu mīnol nīpahrienən lan. ^{††17} Jutas kitat min kitiah əm. Kən in rəhan əh-ikin wək itəm təmatol mətəsisu etat."

¹⁸ (Jutas u inu təmos-nəmtīn nəptən kit e mənī u təmos e nolən rat itəm təmol. E nəptən əh, təmīet morin kən kəhap nərpīn nisgan tiet. ^{††19} Kən netəm Jerusalem kəmotətə nəghatən əh, kəmotəun-in nəptən əh e nəghatən ikin məmə, "Akeltama," nīpətīn u məmə Nəptən e Nīta.)

²⁰ Kən Pita təmən məmə, "E Naoa Rəha Napuən Min, nəghatən kit tatən məmə,

'Təwir məmə rəhan nimə tatətul əpnəpīn əm, okol etəmim kit tətəsatīgən ikin.' ^{†††}

"Kən nəghatən kit min tatən min-nulan məmə,

'Təwir məmə etəm pīsīn kit otuwa mos nəmeen mol wək rəhan.'

²¹ "Kən tol nəhlan, okotəkəike kīlesipər suah kit itəm təmehm e nīganəmtīn nəmegəhən rəha Iesu e nīmīsən, kən in otuwa min mehm kitat məmə otən-iarəp Iesu məmə in Iərəməərə rəhatat. Suah u, in suah kit itəm kitat min kəmoatan aupən e nian min u itəm Iərəməərə Iesu təmətaliwək lan. Suah un in suah kit itəm təmətətig nian Jon təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən bəptais etəm, muwa mətəarus-pən nian itəm Uhgīn təmos-irəkis Iesu o kitat mīləs mər muwīn e Nego e Neai." ^{†††}

²³ Kən ilat kəmotən-iarəp nərgi etəmim kəiu, kit nərgin u Josep u nian neen kətəun-in məmə Pasapas o Jastas, kən kit min, nərgin u Matias. ²⁴ Kən ilat kəmotəfak motən məmə, "Iərəməərə, ik nəkitun niki netəmim rafin. Ik asitu etimat məmə suah mil u, in pəhrūən ik nīnəmtəpun rəkis ²⁵ məmə otaskəlīm wək u rəha

† 1:12 Luk 24:50-53 †† Əplan-tu futnot e Mat 10:4. ‡ 1:13 Mat 10:2-4 †† 1:16 Sam 41:9 ††† 1:18 Mat 27:3-8 †††† 1:20 Sam 69:25; 109:8 †††† 1:21-22 Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27

apostol itəm Jutas təmapəs məmə otuwīn e suatīp itəm tərət, iman ətuatīp ikin." ²⁶ Nian kəmotəfak rəkis, ilat kəmoturin kəpiel neen, kotahmen e tais, məmə otəgə-tun məmə pah otos wək əh, kən nərgi Matias təmīet. Kən ilat kəmotīləs-ipən Matias məmə in aposol kit, kən roiu tīnol min tueləf aposol ilat rafin.

Narmīn Rəha Uhgīn təmuwa e nəmegəhən rəhalat

² E nian rəha Pentekos, [§] lafet kit rəha noanol min rəha Isrel, netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiah. ^{§†2} Kən roiu agin min, kəmotətə nat kit təmīsī-pər e neai tahmen e nīmətəg asol kit tətēl nat, kən nat əh kəmotətə təmuwa mər rafin e nīpəgnoa nimə itəm koatəpələh ikin. ³ Kən ilat kəmotəplan nat kit tahmen e nīgəm təmuəp. Kən ləpləpīn nīgəm min əh, kəmotiwīg motan ahmen-in netəmim rafin itəm koatəpələh əh imə. ^{§††4} Kən ilat rafin, Narmīn Rəha Uhgīn təmuwa məriəoh mətətig elat, kən mīnos-ipən nəsanənən kəm ilat, mol ilat kīnoatəghat e nəghatən ik pīsīn min. ^{§†}

⁵ Kən noanol min neen əh-ikin rəha netəm Isrel itəm koatəfak kəm Uhgīn. Ilat kəmotīsī-pən ik pīsīn pīsīn min mətə kotatīg Jerusalem. ⁶ Nian ilat kəmotətə nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotuwa. Kən ilat kəmotaut pik mətə-inu kəmotətə nəghatən min rəhalat itəm netəm min əh koatən. ⁷ Kəmotaut pik agin kən motən məmə, "!'Ei! ?Netəm Kalili əm əh koatəghat, o kəp? ⁸ ?Tahro kitat rafin koatətə rəhatat nəghatən min itəm ilat koatən? ⁹ Kitat u netəm ik pīsīn pīsīn min tepət. Ikin-u netəm Patia əh-ikin, ne netəm Metia, ne netəm Elam, ne netəm Mesopotemia, ne netəm Jutia, ne netəm Kapatosia, ne netəm Pontas, ne netəm Esia, ne netəm Fritia, ne netəm Pamfilia, ne netəm Ijip, ne netəm Lipia e nīkalīn-pən əh Saerin ikin, ne netəm Rom, neen noanol ətuatīp rəha netəm Isrel, neen netəm pīsīn mətə koatəfak kəm Uhgīn, ne netəm Krit, ne netəm Arepia. Mətə kitat rafin kəmotətə ilat koatən nat asol itəm Uhgīn təmol e nəghatən ik pīsīn min rəhatat." ¹² Narmīlat təmīwīg pik, rehalat-kəpə təmīkə, kən kəmoatəpəh olat min məmə, "!'Ei! ?Naka u tol nulan?"

¹³ Mətə neen kəmotalah-əmnū ilat, motən məmə, "Nat koatəpīs əpəh."

Pita təməghat kəm netəmim

¹⁴ Kən Pita təmətul ilat lepen aposol min, təmagət əfəməh matən-ipən kəm netəmim məmə, "Itəmat rafin noanol min rəha Isrel ne netəm pīsīn pīsīn min u nakoatətig Jerusalem, otətəlig-in wīr-tu io, pəs ekuhapik e nīpətī nat əh kəm itəmat. ¹⁵ Itəmat nakoatən məmə netəm min u koatəpīs. Mətə kəp, kəsotəpīsən. Nain kilok əm əh-roiu laulaugin. ?Kən tahro ilat koatəpīs? ^{§††}

§ Pentekos: Əplan e tiksonari. §† 2:1 Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 §†† 2:3 Mat 3:11 §† 2:4 Mak 16:17; Wək 4:31; 10:44-46; 19:6 §†† Netəm əh kəsotənīmən wain laulaugin, kən etəm tikə itəm təpīs laulaugin.

¹⁶ "Məto in tol nulan. Ien rəha Uhgın aupən, nərgin u Joel, təmən rəkis nat u itəm itəmat nakoatəplan. In təmən məmə, ¹⁷ "Uhgın təmən məmə, "E namnun nian min, ekos-ipən rəhak Narmin kəm netəmim rafin. Ilat rafin okotos nəsanənən lan. Nenətəmat min, nəman ne nıpitan, ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm io iatos-ipən kəm ilat. Netəm aluə min rəhatəmat, Uhgın otos-ipən nat kit tahmen e napilairən kəm ilat. Kən naguihl-aguihl min rəhatəmat okotapilair e napilairən pisin pisin min. ¹⁸ Sənəmə netəm-iasol min əm, məto nəman ne nıpitan ilat nolwək min əm rəhak, kən ekos-ipən Narmin rəhak kəm ilat. Kən ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm iatos-ipən kəm ilat. ¹⁹ Oekol nat pispis min əpəh e neai, ne nəmtətin pisin pisin min e niməptən. Onəkotəplan nita ne nigəm ne nəhaniəm okotər motol napuə lan. ²⁰ Aupən, mitgar otapinəp kən məwig otasiə tahmen e nita. Kən uarisig, Nian asol agın rəha İərəməərə otuwa. ²¹ E nian əh, netəmim rafin itəm okotaun-in Nərgək, io ekosmegəh ilat." †

²² "Noanol min rəha Isrel, itəmat otətəlig-in nəghatən u. Itəmat nəkotitun wir nat pispis min, ne nəmtətin pisin pisin min itəm İesu təmol e nəsanənən rəha Uhgın, itəm itəmat nəmotəplan. Natimnat min əh tətəgətun məmə Uhgın in pisin əm təmahl-ipa İesu tuwa. ²³ E nalpəkauən rəha Uhgın itəm təmol mələhəu aupən, in təmos-ipinə suah u e nelmitəmat. Kən itəmat nəmotohamnu in e nian nəmotegəhan-in-pən in tuwin e nelmi netəm rat kəsotəfakən. Kəmotoh kətu-pər e nig kəməluau.

²⁴ "Məto Uhgın təmikis İesu e nahməən rəha nimisən, kən mol in təmegəh min e nimisən, məto-inu nimisən, rəhan nəsanənən tikə o naskəlimən. ²⁵ Təfit təmən nulan e İesu aupən məmə, 'Nian rafin ekitun məmə İərəməərə tətətig itimlau min. Okol esəginən məto-inu tətətig e nikalik itimlau min. ²⁶ Məto-inu o nat əh, io nıkk tagien pik, matənwiwi ik e nohlik. Kən nıkk təməlinu məto-inu ekitun məmə Uhgın otosmegəh nıpətik. ²⁷ Kən okol nəsapisən narmək tətətig ima netəm kəmotimis ikin. Kən okol nəsegəhan-in minən nıpəti rəham Etəmim Ətuatip məmə otəmnəmit. ²⁸ Ik nəməgətun rəkis suatip rəha nəmegəhən kəm io, kən ik onəköl io nıkk tətəgien pik nian ekətətig kilau min ik.' In əh nəghatən itəm Təfit təmən e İesu aupən. ††

²⁹ "Piak min. İakolkeike məmə ekən nat ətuatip kəm itəmat. İaguihl u pipi rəhatat aupən, Kig Təfit, in təmimis rəkis, kən kəmitənim, kən rəhan suwit tətətig imətət ikin mətoarus-pa u-roiu. ³⁰ Məto in ien kit rəha Uhgın, kən in titun məmə Uhgın təmos noanawil kit kəm in mən-iəkis nəghatən kit kəm in məmə etəmim kit e nita rəhan otuarisig-in otəkəike muwa mol Kig. ³¹ Kig Təfit təməplan məmə nat u otəkəike muwa mol nıpahrienən lan. In təmən məmə Kristo əh, itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, in otol təmegəh min e nimisən, kən Uhgın otəsapəsən narmin tətətig ima netəm kəmotimis ikin, kən nıpətin okol təsəmnəmitən.

³² Kən nəghatən u tətəghat e İesu itəm Uhgın təmol rəkis təmegəh min e nimisən. !Kən itimat emotəplan e nıganəmtitimat! ³³ İesu, rəhan tata təmiləs in mər muwin e nikalın matip e ikin rəha nisialiən ne nəsanənən. Kən tahmen-pən əm məmə Uhgın təmən-iəkis mihin aupən, in təmos-ipən Narmin rəhan kəm İesu məmə İesu otos-ipən kəm rəhan min. Kən natimnat min u, noatəplan, moatəto, Narmin Rəha Uhgın tatol. ³⁴ Kig Təfit təməsuwinən e Nego e Neai tahmen e İesu. Kən Təfit təməsəghat-in atipən in nian in təmən nəghatən min əh məmə, 'İərəməərə təmən kəm rəhak İərəməərə məmə, "Əpələh e nikalik matip, ikin rəha nisialiən ne nəsanənən, matəsahgin. ³⁵ Oekol rəham tikimir min məmə okotahmen e nimoulul itəm nategotain e nəptən, kən ik matərəməərə elat." ³⁶ Itəmat rafin noanol min rəha Isrel onəkotəkəike motitun wir məmə İesu əh itəm itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in əh, Uhgın təmol məmə in İərəməərə ne Kristo - etəm itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa." §

Netəmim tepət kəmoatən nıpahrienən e İesu

³⁷ Nəghatən u rəha Pita təmek pahrien nıkilat, kən kotətapəh o Pita ne aposol min məmə, "Piatimat min. ?Oekol tahro nulan?"

³⁸ Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onəkotəkəike kəuhlin nətəligən rəhatəmat, kən kol baptais etəmat e nərgi İesu Kristo, məmə Uhgın otafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat. Kən Uhgın otos-ipinə Narmin u kəm itəmat, ³⁹ məto Uhgın təmən-iəkis nəghatən u otəmat, ne nenətəmat min, ne namipitəmat min itəm okəpanotuwa. Nəniəkisən u tətətig o netəm min u itəm İərəməərə Uhgın rəhatat tətəun-in ilat." ⁴⁰ Kən Pita tatən nəghatən wir tepət məmə otiuw-pa ilat kotuwa, kən matən kəm ilat məmə, "Onəkotiet rəkis e netəm un, netəm kotərat məmə Uhgın otəsölən nalpinən kəm itəmat min ilat." ⁴¹ Kən ilat tepət itəm kəmotəto nəghatən rəha Pita kəmotən nıpahrienən lan, kən kəmol baptais elat. E nian əh, netəmim tepət tahmen e tri-taosan kəmotuwa moatuarisig-in ilat u koatahatətə e İesu. ⁴²

Naliwəkən rəha netəm min u kəmoatən nıpahrienən e İesu

⁴² Nian rafin netəm min u koatən nıpahrienən e İesu, koatətəlig-in nəghatən itəm aposol min koatəgətun ilat lan. E naliwəkən rəhalat kəmoatuwa kitiəh, e nagwənən ne Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, ⁴³ ne nəfakən. Kən nian rafin nıkilat tiəkis məmə okotəkəike moatol nat əh. ⁴⁴ Aposol min kəmotol nat pispis ne nəmtətin pisin pisin min e nəsanənən rəha Uhgın. Kən netəmim narmilat təmiwig pik ron. ⁴⁵ Netəm min u koatahatətə e İesu, nian rafin koatuwa kitiəh moatawte-in rəhalat nautə min kəm ilat min, ⁴⁶ tahmen e okəmə suah kit rəhan nat kit tikə, kən kit otol-

† 2:21 Joel 2:28-32 †† 2:28 Sam 16:8-11 ‡ 2:29 1 King 2:10
 †† 2:30 2 Saml 7:12; Sam 89:3-4; 132:11

‡ 2:31 Sam 16:10 ††† 2:33 Wək 5:32; 7:55-56 ††† 2:35 Sam 110:1 § 2:36 Wək 5:30-31 §† 2:39 Aes 57:19 §†† 2:41 Wək 2:47; 4:4 §† Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu: Əplan e tiksonari. §†† 2:42 Wək 20:7 §† 2:44 Wək 4:32-35

salim-in rəhan kit nautə kən masitu lan. ⁴⁶ Nian rafin kotuwĭn katəfak kitiəh e Nimə Rəha Uhgĭn. † Kən kə-motuwĭn e nimə pisin pisin mĭn moatoor nagwənan nigilət e nagienən ne nĭkilat pahrien, kən kəmotagwən mĭn e Nagwənan Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. ⁴⁷ Kən nian rafin koatənwiwi Uhgĭn, kən netəmim koatenwiwi ilat o rəhalat nolən. Kən nian rafin Iərəmərə Uhgĭn tatosmegəh netəmim kotuwa kitiəh ilat netəm koatahatətə e Iesu. ††

Uhgĭn təmol nat pispis e etəm u nelkĭn tərət

3 Nian kit e tri kilok ehnaipən, nian rəha nəfakən, Pita ne Jon kəmualiwək mətian e Nimə Rəha Uhgĭn. ² Suah kit itəm təsaliwəkən e nian təmaiir mətoarus-pa nian əh, kəmiləs ka kahtu e nafilua e Nimə Rəha Uhgĭn u katən məmə Nafilua Təwir. Nian rafin tateasiə-in məni o netəmim itəm koatuwĭn imə. ³ Nian təməplan Pita ne Jon kĭnatian məmə okia imə, in təmətapəh olau məmə okios-ipən məni kit kəm in. ⁴ Kən Pita ne Jon nigəntilau təmətul lan. Kən Pita təmə, "Ətag-pa mehm itimlau." ⁴⁵ Kən təmətag-pən məplan ilau nĭkin tatəht məmə otos məni kit olau.

⁶ Kən Pita təmənipən kəm in məmə, "Rəhak məni tĭkə agĭn. Məto nat naka itəm io iatos, ekos-ipinə kəm ik. !E nergĭ Iesu Kristo etəm Nasaret, iatən-ipinə kəm ik, ətul maliwək!" ⁴⁷ Kən in təmasitu lan, mĭləs nelmĭn matĭp miuw-pər məmə otətul. Kən roiu agĭn nelkĭn mĭl kəmuəg-ətuatĭp. ⁸ Kən təmətĭp mər mətul mĭnataliwək, matətəu-pən ilau mətəhaluwĭn e Nimə Rəha Uhgĭn, kən mĭnataliwək matətĭpər-ətĭpər matənwiwi Uhgĭn. ⁹ Kən netəmim rafin kəmotəplan in tətaliwək matənwiwi Uhgĭn. ¹⁰ Nian ilat kĭnotĭtun məmə suah ilouin inəh itəm tateasiə o məni nian rafin e nafilua rəha Nimə Rəha Uhgĭn, kəmotaut pik, narmĭlat təmiwig e suah əh.

Pita təməghat kəm netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgĭn

¹¹ Nian təmatəkul-pən e Pita ne Jon, netəmim narmĭlat təmiwig ron, kotaiu motuwa məmə okotəplan iləhal e ikin kit e Nimə Rəha Uhgĭn u katən məmə Fəranta rəha Kig Solomon. ¹² Nian Pita təməplan ilat, kən təmənipən kəm ilat məmə, "Noanol mĭn rəha Isrel. ?Tahro narmĭtəmat tatiwig pik o nat pispis u? ?Noatarəplan itiməhal nĭkitəmat təht məmə itimlau etəm iasim mĭl kəiu emioal-wĭr suah u e nəsanənən əm rəhatimlau? !Kəp! ¹³ O nat pispis u itəm nəmotəplan, Uhgĭn rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne tĭpĭtat mĭn rafin, in təmĭləs-ipər nergĭ rəhan iolwək lan, Iesu. Inu etəm kitiəh əm Iesu itəm nəmotĭləs motuwĭn o netəm-iasol mĭn rəha kapman məmə ilat okotohamnu, kən Pailat təmən rəkis məmə okisohamnuən okəhlman əm, məto itəmat nəmotən-ipən kəm Pailat məmə nəsolkeikeən in. ¹⁴ Itəmat nəmotapəs Iesu itəm in iol ətuatĭp ne etəm təwĭr e nigəntĭ Uhgĭn,

† Nimə Rəha Uhgĭn - ikin itəm noanol mĭn rəha Isrel kotuwa moatəfak ikin kəm Uhgĭn. †† 2:47 Wək 6:7; 11:21 † 3:4 Wək 14:9 †† 3:6 Wək 4:10; 16:18 †† Fəranta rəha Kig Solomon - ikin kit imə e Nimə Rəha Uhgĭn. Ikin əh inəh, nian rafin netəm-iasol rəha

kən nəmotətapəh o Pailat məmə otəhlman suah əh io-hamnu itəm. ¹⁵ Kən e nolən əh, itəmat nəmotohamnu Iesu, itəm nəmegəhən rafin tati-pən ron. Məto Uhgĭn təmol təmegəh mĭn e nĭmĭsən. Kən itimat emotəplan e nigəntĭtĭmat məmə in nĭpahrienən. ¹⁶ Suah u itəm itəmat nəkotĭtun moatəplan, in təməsanən əm məto-inu itimat iotahatətə e Iesu ne nəsanənən rəhan. In nəsanənən rəha Iesu ne nahatətəən itəm təmos-ĭpa kəm itimat təmol-wĭr suah u, kən itəmat rafin nakoatəplan.

¹⁷ "Piak mĭn. Io ekĭtun məmə nat un nəmotol e Iesu itəmat rəhatəmat netəm-iasol mĭn, itəmat rafin nəmotol məto-inu nəsolĭtun wĭrən məmə Iesu in pah.

¹⁸ Məto suatĭp u inu rəha Uhgĭn o nuhapĭkən rəhan nəghatən itəm təmənipən. E nəghatən rəha rəhan mĭn ien mĭn, in təmənipən rəkis məmə rəhan Kristo itəm təmənipən rəkis əpən məmə otahl-ĭpa, in otəkəike məto nahməən e nĭpətĭn.

¹⁹ "Itəla, roiu əh, onəkotəkəike motəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mĭn kən motĭtəlig-pən o Uhgĭn məmə in otəfəl rəhatəmat nolən rat mĭn, kən məmə Iərəmərə Uhgĭn otos-ipinə namegən ne nəsanənən wi e nəmegəhən rəhatəmat, ²⁰ kən məmə in otahl-ĭpa Kristo tĭtəlig-pa mĭn, etəm itəm Uhgĭn təmənipən rəkis əpən. Iatəghat-in Kristo u Iesu. ²¹ Məto Iesu otətətig pĭtən e Nego e Neai mətoarus Uhgĭn otol-wĭr mĭn natimnat rafin tahmen-pən e itəm Uhgĭn təmənipən-ĭkĭs kəm itəmat, itəm rəhan ien mĭn əpən agĭn kəmotən-iarəp.

²² "Kən Moses təmənipən-iarəp məmə, 'Iərəmərə Uhgĭn otĭləs-ipər ien kit mĭn etəmat tahmen lak. Onəkotəkəike motətəlig-in natimnat rafin itəm otən kəm itəmat motol nəwĭan. ²³ Netəm mĭn u itəm okotəht nəwĭa ien əh, Uhgĭn otĭləs-irəkis ilat o rəhan mĭn netəmim kən ilat okotimĭs.' ²⁴ Inu nĭpahrienən. Ien mĭn rafin kəmotən əm nəghatən kitiəh, təmətuoun e ien u Samuel, muwa mətoarus-pa u-roiu.

²⁵ "Nəniəkĭsən mĭn u itəm Uhgĭn təmənipən kəm rəhan ien mĭn əpən, in rəhatəmat. Kən nəniəkĭsən rəha nasituən itəm Uhgĭn təmənipən kəm tĭpĭtəmat mĭn əpən, in rəhatəmat mĭn, məto-inu Uhgĭn təmənipən kəm Epraham məmə, 'Ekol təwĭr kəm netəmim rafin e nətueintən, kən nat kit itəm mĭpĭm Iosmegəh otol, otos-ipən nəwĭrən əh kəm netəmim rafin.' ²⁶ Nian Uhgĭn təmĭləs-ipər rəhan iolwək u Iesu Iosmegəh, təmaupən mahl-ĭpĭnə kəm itəmat məmə in otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mĭn, kən e nolən əh, in otol təwĭr kəm itəmat." ²⁷

4 Nian Pita ne Jon kəmatuəghat əh kəm netəmim, kən pris mĭn, ne etəm təərəmə e mopael mĭn itəm koatehm Nimə Rəha Uhgĭn, ne Satusi mĭn, ¹ kəmotĭet-arəpa. ² Nĭkilat təmahmə pik məto-inu ilau katuəgətun netəmim məmə Iesu təmĭmĭs kən məmegəh mĭn. Kən inu tatəgətun məmə netəm u kəmotimĭs, Uhgĭn

noanol mĭn rəha Isrel koatəghat-in Lou rəha Uhgĭn. †† 3:13 Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Wək 2:23 ††† 3:17 Luk 23:34; 1 Tim 1:13 § 3:19 Wək 2:38 §† 3:23 Dut 18:15,18-19 §†† 3:25 Jen 22:18 §† 3:26 Wək 13:46 §†† Əplan nəghatən mĭn əh e tĭksonari: pris mĭn, ne mopael itəm koatehm Nimə Rəha Uhgĭn, ne Satusi.

otosmegāh mīn ilat. ³ Kān kāmotaskālīm ilau, kilās-
ipān ilau e kalapus mēto-inu tīnapināp rākis, kān
okuāmāhl ām mētoarus olauwig. ¹⁴ Mēto netāmim
tēpāt itām kāmotāto nāghatān itām kāmuan kāmotān
nīpahrienān lan. Kān netāmim rafin itām kāmotān nī-
pahrienān e Iesu, ilat iuāhkir tahmen e faif-taosan. ^{††}

Pita ne Jon kāmūatūl e nīganāmīti kaonsel

⁵ Kāmān lawīgin, pris asol, ne netām-iasol rāha
noanol mīn rāha Isrel, ne iāgātun mīn rāha Lou rāha
Moses, [‡] kāmotargāfīmīn ilat mīn āpāh Jerusalem. ⁶ Kā-
motāpālāh ilat Anas u pris asol agīn, ne Kaeafas, ne
Jon, ne Aleksanta, ne netāmim neen e noanol rāha
suah u pris asol agīn, kāmotāpālāh e kaonsel. ⁷ Kā-
motān Pita ne Jon kian muatūl aupān elat, kān kotā-
tāpāh olau māmā, “?Nāmios hiā nāsānānān u mioal
nat u, o nāmioal e nārgi pah?”

⁸ Kān Narmīn Rāha Uhgīn tāmārioah e nīki Pita, kān
Pita tāmān-ipān kām ilat māmā, “Itāmat u itām
noatāramāra e noanol mīn rāha Isrel, ne netām-iasol
mīn. ⁹ Itāmat noategās-in-pa otīmīlau māmā suah u
itām nelkīn tāmārat tāmōs hiā nāwīrān, o emuahrol
nulan mioal-wīr nelkīn. ¹⁰ Itāmat rafin ikīn-u ne noanol
mīn rafin rāha Isrel, onākotākāike motītun māmā suah
u itām nelkīn tīnāwīr rākis tatātūl aupān-in itāmat e
nāsānānān ām e nārgi Iesu Kristo, etām Nasaret. Suah
āh ināh, itāmat nāmōtātu-pār e nīg kāmēluau, in
tāmīmis. Mēto Uhgīn tāmōl tāmēgāh mīn. ^{††11} Suah āh
ināh, itām Naoa Rāha Uhgīn tāmān lan māmā, ‘Kāpiel
u itām itāmat netām rāha nilākīnān nīmā, nakotāmā
tārat motārakin, mēto roiu in tīnuwa kāpiel keike itām
nīmā tatātūl-pār lan.’ ^{††12} Nārgi kit tīkā e nātueintān
itām Uhgīn tāmōs-ipa māmā tītun nosmegāhān
netāmim, mēto Iesu pīsīn ām tītun nosmegāhān
netāmim.” ^{†††}

¹³ Netām-iasol rāha kaonsel kāmōtaut pīk nīan kāmō-
tāpān māmā kāsūāginān ilat, nat āpnāpīn kāmō-
sioalān skul, ilau etāmim ām. Kāmōtītun ātuatīp māmā
suah mīl āh ilat pahrien Iesu kāmōtālīwāk moatan.

¹⁴ Kān kīnotāruru nuhalpīnān nāghatān rāhalau mēto-
inu suah u nelkīn tīnāwīr rākis tatātūl ilāhal mīn ilau.

¹⁵ Kān kāmōtān-ipān kām ilāhal māmā okāhaliet
māhaluwīn ihluā pās ilat ām kotāghat pītān. ¹⁶ Kān kāmō-
tātātāpāh-āpāpāh olat mīn māmā, “?Okotāhro suah
mīl āh? Netāmim rafin u Jerusalem kīnotītun rākis
māmā nat pīsīpīs u kāmōl e suah u, in iahgīn pīk, okōl
kāsōtān-iamnīnān. ¹⁷ Mēto pās kotān-iāhau āskāsīk
ilau māmā okāsūān-iarāp mīnān nārgi Iesu kām
netāmim, kān nāghatān e nat pīsīpīs āh otāsiet mīnān
netāmim kotāto.”

kaonsel tāmēgāhān-in ilau māmā okīaiet

¹⁸ Kān kāmōtāun-in ilāhal kāhaluwa mīn imā, kān kāmō-
tān-ipān kām Pita ne Jon māmā okāsūān-iarāp

† Okuāmāhl mētoarus olawīg mēto-inu lou tāmān māmā suah kit
tāsōlān pās e kot lapīn. †† 4:4 Wāk 2:41 ‡ Lou rāha Moses - lou
mīn itām Uhgīn tāmōs-ipān kām Moses āpāh nitōt Saenae. ††
4:10 Wāk 3:6,13-16 †† 4:11 Sam 118:22 ††† 4:12 Mat 1:21

mīnān nārgi Iesu, kān māsūāgātun mīnān netāmim
lan. ^{†††}

¹⁹ Mēto ilau kāmūān-ipān kām ilat māmā, “Itāmat ām
otakīl māmā tātūatīp e nīganāmīti Uhgīn māmā ekīoal
nāwīatāmat o nāwīa Uhgīn. ^{§20} Mēto itīmīlau okōl es-
uākīmān nohlītīmīlau. Oekuāike muān-iarāp natīmnat
itām emuāpān e nīganāmītīmīlau kān muāto e matāl-
gītīmīlau.”

²¹ Kān kaonsel tāmān-ipān mīn kām Pita ne Jon
māmā ilat okōtol nalpīnān kit kām ilau okāmā ilau
okātuākāike matūān-iarāp Iesu kām netāmim, kān
motāhl-iarāp ilau. Kāmōtāhl-iarāp ilau mēto-inu
kīnotāruru māmā okotāhruāh ilau. Kāmōtītun māmā
netāmim nīkilat otāhmā okāmā ilat okōtol nalpīnān
kām ilau, mēto-inu netāmim rafin koatānwiwī Uhgīn o
nat pīsīpīs itām Uhgīn tāmōl e etām nelkīn tāmāfaiu
²² nīan tāmāiir mētoarus-pa āh-roiu. Rāhan nup
tāpākīs-in foti.

Nāfakān rāha netām kāmōtāhatātā e Iesu

²³ Nīan netām-iasol rāha kaonsel kāmōtegāhān-in
ilau māmā ilau okātīān, kāmīaiet uāhāi ām mīān āpāh
netām koatāhatātā e Iesu koatātīg ikīn, kān muān-
iarāp rafin nāghatān itām pris asol mīn ne netām-iasol
rāha kaonsel kāmōtān-ipān kām ilau. ²⁴ Nīan kāmōtāto
nāghatān āh, ilat rafin kāmōtuwa kītīāh motāfak-pān
kām Uhgīn motān māmā, “Iārāmāra Uhgīn, ik nāmōl
neai, ne nīmāptān, ne nītāhāi, ne natīmnat rafin elat.

^{††25} Ik nāmāghat e nāsānānān e Narmīn rāham kām
tīpītīmāt u aupān Kīg Tēfīt, u in rāham iolwāk, kān in
tāmān-iarāp rāham nāghatān māmā,

‘?Tāhro netām e nāptān pīsīn pīsīn mīn nīkilat tītāhmā
pīk nāhlan?’

Tāhro ilat koatāte noa māmā okōtol nārātān mīn āh,
u itām okōl koatōl pap, tāsūwīnān mīet, otīkā-pān ām
olat.

²⁶ Netām koatāramāra e nītān mīn, koatōl āpen-
āpenā okōtāmōu,

kān netām-iasol mīn rāha nātueintān koātuwa kītīāh
ilat mīn ilat,

māmā okōtāmōu ilat Iārāmāra Uhgīn ne Iosmegāh
itām in tāmān’ ^{†††}

²⁷ Iārāmāra Uhgīn, in nīpahrienān nāghatān itām Kīg
Tēfīt tāmān tīnuwa mīnet-ārāp, mēto-inu Kīg Herot An-
tīpas, ne Pontias Pailat, ne noanol mīn rāha Isrel, ne
Iaihlūā mīn, ilat rafin kāmōtuwa kītīāh ikīn-u latuānu
Jerusalem, moatōl noa eko-eko māmā okōtohamnu
Iesu, itām in rāham iol ātuatīp itām nāmītāpūn. ^{§28} Kāmō-
tātāte noa rāhalat tatātāu-pān āsas ām rāham
nāghatān itām ik nīnāmān rākis e nāsānānān ne ne-
nātīgān rāham aupān. ^{††29} Tol nāhlan, Iārāmāra, nīkīm
tatāht nāghatān itām ilat kāmōtān māmā okōtoh itī-
mat, ol itīmāt rāham iolwāk mīn māmā esōtāginān
māmā ekōtān-iarāp rāham nāghatān. ^{††30} Ēgāfāmāhīn-
pa nelmām māmā otōl-wīr netām koatīmīs, kān mōl

††† 4:18 Wāk 5:28 § 4:19 Wāk 5:29 †† 4:24 Eks 20:11; Ne-
ham 9:6; Sam 146:6 ††† 4:26 Sam 2:1-2 †† 4:27 Mat 27:1-2; Luk
23:7-11; Wāk 3:13 ††† 4:28 Wāk 2:23 †† 4:29 Efes 6:19

nat pispis min ne nəmtətin pisin pisin min e nərgi Iesu, rəham iol ətuatip."

³¹ Nian kəmotəfak rəkis, kən nat kit təməloal e nimə, kən Narmīn Rəha Uhgīn təmuwa marioah mətatiḡ elat, kən kīnoatən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn məsotəḡinən.

Netəm kəmoatən nīpahrienən e Iesu koatoor nautə rəhalat kəm ilat mīn

³² Netəm koatən nīpahrienən e Iesu rəhalat nətəliḡən təmuwa kitīah. Kit təməsəumīsən məhluaiḡin rəhan nautə mətə kəmoatoor nautə rəhalat kəm ilat mīn. ^{†33} Kən aposol mīn kəmotos nəsanənən e Narmīn Rəha Uhgīn kən moatən-iarəp məmə Iərəməərə Iesu təmegəh mīn e nīmīsən. Kən e nəwīrən rəha Uhgīn, in tətasiṡu elat rafīn itəm koatəfak. ³⁴ Kən ilat kit, rəhan kit nat kit təməsīkəən, mətə-inu netəmim neen kəmotosalīm-in rəhalat nəptən o nimə, kən motos-ipən mənī lan kəm aposol mīn, ³⁵ kən ilat kəmoatoor kəm itəm mīn u rəhalat nat kit tīkə.

³⁶ Tol nəhlan, suah kit əh-ikin nərgīn u Josep, noanol kit rəha Lifae, etəm Saepras, aposol mīn kəmotos-ipən nəriḡ wi kit kəm in, nərgīn u Panapas, u nīpətīn təmə, "etəm tətasiṡu matīlās-ipər nətəliḡən." ³⁷ In təmosalīm-in rəhan kit nəptən, kən məmīk mənī lan muwa məmki-pən kəm aposol mīn məmə ilat okotoor kəm ilat mīn.

Ananaeas ne Safaera

5 Mətə suah kit mīn əh-ikin, nərgīn u Ananaeas, ne rəhan pətən nərgīn u Safaera. Ilau mīn kəmīoal-salīm-in rəhalau kit nīməptən. ² In təmaskəlīm anion mənī məsīn, kən rəhan pətən əm tītun. Kən məmīk əm məsīn muwīn məmki-pən kəm aposol mīn məmə mənī e nəptən rafīn. ^{††3} Mətə Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Ananaeas. ?Tahro nategəhan-in iərmīs u Setan tatuwa e nīkim? Nakateiua-in Narmīn Rəha Uhgīn kən mətaskəlīm anion mənī məsīn rəha nīməptən məmə rəham. ^{††4} ?Aupən nīməsosalīm-inən nīməptən u, in rəham o kəp? ?Kən nian nəmosalīm-in, rəham mənī lan o kəp? ?Tahro natol nuhlan? !Ik niseiua-inən etəmim, mətə nateiua-in Uhgīn!" ⁵ Nian Ananaeas təmətə nəghatən əh, əmun mīsī-pər morin rəhan nameḡən tīet. Kən netəmim itəm kəmotətə nat əh, kəmotəḡin motasiəp. ⁶ Kən netəm aluə mīn kəmotuwa motalpin nīpətīn motīlās motīet motuwīn kitənīm.

⁷ Iuəhkīr aua kisil təmuwa muwīn rəkis, kən rəhan pətən Safaera tēmīet-arəpa məruru məmə rəhan iərman tīnimīs rəkis. ⁸ Kən Pita təmətəpəh ron məmə, "?Ən-tu kəm io məmə mənī e nəptən rafīn əh rəhatəlau itəm nəmīosalīm-in?" Kən in tən məmə, "Əwəh. Mənī rafīn un."

⁹ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "?Tahro nəmaṡioal anion noa kit məmə nakueiua-in Narmīn Rəha Iərəməərə məmə okol təsītunən nat u nəmīoal? !Əto-tu! Netəm kəmotītənīm rəham iərman, ilat u e nafīluə

† 4:32 Wək 2:44 †† 5:2 Wək 2:45 ‡ 5:3 Jon 13:2

koatuwa məmə okotīlās mīn ik." ¹⁰ Kən roiu aḡin tīsī-pər morin-pən əpəh nelkī Pita ikin, mīmīs nameḡən tīet. Nian netəm aluə mīn kəmotuwa imə, motəplan tīnimīs rəkis, kən kotīlās motīet motuwīn kitənīm e nīkalī rəhan iərman. ¹¹ Nian netəmim rəha nīməfak ne netəm əpnapīn kəmotətə nat əh, kəmotəḡin kəmotəḡin.

Aposol mīn kəmotasiṡu e netəmim tepət motol-wīr rəhalat nīmīsən

¹² Kən aposol mīn kəmotol nəmtətin tepət ne nat pispis mīn e nīḡanəmtī netəmim. Kən netəmim mīn u itəm koatən nīpahrienən e Iesu kəmoatuwa kitīah əm e Feranta rəha Kīḡ Solomon e Nīmə Rəha Uhgīn. ^{††13} Netəmim kəmoatīsiāi-in ilat, mətə netəm mīn u kəsotənən nīpahrienən e Iesu kəmotəḡin nuwīnən ikin əh mehm ilat. ¹⁴ Mətə nian rafīn netəmim tepət koatuwa moatən nīpahrienən e Iesu, nəman ne nīpītān, kən ilat tatepət. ¹⁵ Mətə-inu e nat pispis mīn itəm aposol mīn kəmoatol, netəmim koatos rəhalat nīmīsən mīn moatuwa, kən moatəlīn ilat kotapīl e rəhalat pet ne nīmītīwīn e suatīp məmə nian Pita otalīwək māpīkalīn ilat, in otek neen o kəm-naka nəghānpīs in əm tos neen kən məmə ilat okotəmegəh. ¹⁶ Kən netəmim tepət tepət kəmotīsī-pən e latuənu mīn iuəhkīr o Jerusalem kəmotuwa. Kəmotəmīk rəhalat netəm koatīmīs ne netəm itəm narmīn rat tətatiḡ elat motuwa, kən aposol mīn kəmotəfak elat kən ilat rafīn kotəwīr.

Netəm-iasol mīn kəmotəmki-pən aposol mīn e kalapus

¹⁷ Kən suah u pris asol aḡin ne rəhan mīn netəmim Satusi mīn u, ilat e patī kitīah, kəmotol pīk tīməht elat mətə-inu netəmim tepət kīnoatapəs ilat mīnoatuwīn o aposol mīn. ¹⁸ Kən kəmotaut kaskəlīm aposol mīn kəmki-pən ilat e kalapus. ¹⁹ Mətə lapīn-in, nagelo kit rəha Iərəməərə təmuwa merəh e nafīluə e kalapus mit ilat motīet. ^{††20} Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwīn e Nīmə Rəha Uhgīn motən-iarəp nəghatən pahrien rəha nəmegəhən wi u kəm netəmim." ²¹ Kən kəmən lawīḡin, kəmotol nəwīa nagelo kən mīnotuwīn əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn moatən-iarəp nərgī Iesu kəm netəmim.

Aposol mīn kəmotuwīn e kot

Kən pris asol aḡin ne rəhan mīn, kəmotāun-in netəm-iasol mīn rəha noanol mīn rəha Isrel, kən ilat kəmotuwa kitīah məmə ilat okotəpələh e kaonsel ^{††} asol rəha noanol mīn rəha Isrel. Kən motahl-ipən nəghatən kəm netəm kotərəməərə e kalapus məmə okotahl-ipa aposol mīn kotuwa e kot əpəh e kaonsel. ²² Mətə nian mopaēl mīn kəmotuwīn e kalapus, mətə aposol mīn kotīkə. Kən kotītəliḡ-pa e kaonsel motən məmə, ²³ "Nian emotuwīn ket-arəpən e kalapus, motəplan toa tətəhtosiḡ, lok tatəkul-pən wīr əm lan, kən

†† 5:12 Wək 2:43; 14:3 ††† 5:19 Wək 12:7-10 †††† kaonsel - netəm-iasol rəha Isrel koatiuw-iarəp netəmim ikin e kot.

mopael min rəha kalapus koatətul katehm wir əm nafiluə e kalapus, məto nian emoterəh motuwın imə, məto kikə-kikə əh imə." ²⁴ Nian etəm tatəramərə e mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgın, ne pris asol min kəmotəto nəghatən əh, kəmotaut pik, rəhalat-kapə təmikə, minotəruru əpnəpin əm məmə nat naka otuwa min.

²⁵ Kən əmun etəmim kit tiet-arəpa məmə, "İEi, nəman! İNetəm min ilouin itəm nəmotəmki-pən ilat e kalapus, ilat əpəh e Nimə Rəha Uhgın koatəgətun netəmim!" ²⁶ Kən etəm tərəmərə e mopael min təmit mopael min rəhan motuwın motəmik aposol min motuwa. Məto kəməsotəwkəkanən ilat məto-inu koatəgin məmə netəm əpnəpin okotaht ilat e kəpiel apın okəmə okotəwkəkan ilat.

²⁷ Nian kəmotit ilat motuwa imə, kən motən məmə ilat okotətul əupən-in netəm-iasol rəha kaonsel. Kən pris asol agın təmən-ipən kəm ilat məmə, ²⁸ "Emotən-iəhau əskasik agın itəmat məmə onəsətəgətunən netəmim e nərgi suah əh İesu. Məto nəgətunən rəhatəmat tınaiu rafin əpəh Jerusalem. Kən moatol məmə netəmim okotən məmə itimat emotoh suah əh." †

²⁹ Məto Pita təməghat rəhalat aposol min lan məmə, "İtimat ekotəkəike motol nəwia Uhgın, sənəmə nəwia netəmim əm. ††³⁰ İtəmat nəmotəhamnu rəkis İesu motətu-pər e nig kəməluau, məto Uhgın u rəha tipitə min əupən təmol təmegəh min e nimisən. ³¹ Uhgın u inu təmİLəs-ipər rəkis İesu məmə otuwın matəpələh e nikalın matip, ikin rəha nisaiiən ne nəsanənən, məmə in İərəmərə ne İosmegəh. Uhgın təmol nat əh məmə in otol suatip məmə noanol min rəha İsrəl kotitun nəuhlinən ilat e rəhalat nolən rat min, kən in otafəl rəkis nolən rat min rəhalat. †³² Kən itimat Narmın Rəha Uhgın ekoatən-iarəp natimnat min u, kən Uhgın tatosipən Narmın rəhan kəm netəmim itəm koatol nəwian."

³³ Nian netəmim rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, təməw pik rəhalat neməha, kən kotolkeike məmə okotohamnu əm ilat. ³⁴ Məto suah kit təmətul, nərgin u Kamaliel, in Farisi kit ne iəgətun kit rəha Lou, u itəm netəmim rafin koatisiiaiən. Kən təmətarəh o mopael min məmə okotit aposol min motuwın ihluə pitən.

³⁵ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Natimak min, netəm İsrəl. Otakil wir noa rehatəmat məmə onəkotəhro netəm min u. ³⁶ Wi agın huə suah kit nərgin u Teutas, təmiet-arəp matən məmə in etəm-iasol kit, kən iuəhkır netəmim fo-hanrit kəmotuarisig-in. Məto kəmotəhamnu in, kən rəhan netəmim kəmotan kitiaəh kitiaəh, kən rəhan nətəligən təmuwın mikə. ††³⁷ Uarisig lan, nian kapman təmətafin netəmim, suah kit min nərgin u Jutas, etəm Kalili, in min təmiw netəmim koatuarisig-in. Məto netəmim neen kəmotəhamnu min, kən rəhan netəmim kəmotan kitiaəh kitiaəh. ³⁸ Kən inu rəhak nətəligən e nənən u. İEkən kəm itəmat, pəs kotapəs əm ilat motegəhan-in ilat kotiet! Məto okəmə nat koatol in rəha etəmim əm, otəpanisas. ³⁹ Məto

okəmə tətisi-pən o Uhgın, okol kəsotosən nəsanənən məmə okotən-iəhau ilat. Okotəplan əm məmə kitat Uhgın koatəmu." Kən ilat rafin kəmotegəhan-in rəhan nəghatən.

⁴⁰ Kən kəmotəun-in aposol min məmə okotuwa imə, kən motən məmə mopael min okotalis ilat. Kən motən-iəhau əskasik min ilat məmə okəsotəghat minən kəm netəmim e nərgi İesu kən motəhlman ilat kotiet. ††

⁴¹ Nian aposol min kəmotiet e kaonsel, nikilat tətəgien, məto-inu Uhgın təmisiiai-in ilat kən megəhan-in məmə netəmim okotoh ilat məto-inu koatuarisig-in İesu. ††⁴² Kən nian rafin e Nimə Rəha Uhgın ne nimə min, ilat kəməsotəpəsən kəmoatəkəike katən-iarəp kən moatəgətun nəghatən wir məmə İesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.

Kəmos-ipər netəm sepin

6 Nian neen tınuwa minuwın rəkis, kən netəm rəha İesu tınatər minatəpət. Neen rəhalat kəmotisi-pən ikin pisin pisin min, kən koatən əm nəghatən Kris. Kən tepət, ilat netəm İsrəl əm. Məto iəfak min itəm koatən əm nəghatən Kris kınəotən nikali iəfak min u netəm İsrəl, moatən məmə nian koatoor məni ne nagwənən kəm nəutahlimis min, məto kəsotəhm wirən nəutahlimis min rəha itəm min u koatən nəghatən Kris. †††

² Kən tuwelef aposol min kəmotəun-in netəm rəha İesu məmə okotuwa-tu. Kən kəmotən-ipən kəm ilat məmə, "Piak min. Təsəwirən məmə itimat ekotapəs nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgın məmə itimat ekotimnə katoor məni ne nagwənən kəm nəutahlimis min. ³ Məto roiu, otətgi-arəp-tu etəmat min, netəmim sepin u itəm noatisiiai-in ilat, kən kote-natig, ne Narmın Rəha Uhgın tərıoah e nəmegəhən rəhalat. Kən itimat ekotos-ipən nat u kəm ilat məmə ilat okəotol. ⁴ Məpəs itimat e nəfakən kəm Uhgın ne nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgın."

⁵ Kən ilat rafin nikilat təmagiən, kən motegəhan e nəghatən əh. Kən kəmotətig-iarəp Stipen u rəhan nəhatətəən təkəsik e Uhgın ne Narmın Rəha Uhgın tərıoah mətatig lan, kəmotətig-iarəp min Filip, ne Prokoras, ne Nikano, ne Timon, ne Pamenas, ne Nikolas etəm Antiok u əupən təməpəs nəfakən rəha netəm iman ikin minuwa matətəu-pən nəfakən rəha netəm İsrəl. ⁶ Kəmotit ilat motuwın kəm aposol min, kən aposol min kəmotələhəu-pən nelmilat elat motəfak elat.

⁷ Kən netəm rəha İesu koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kəm netəmim, kən netəm rəha İesu u Jerusalem tınatəpət-natəpət. E netəm əh, pris min tepət kəmotəhatətə e İesu. †

Kəmaskəlim Stipən

⁸ Kən Stipen u etəm tərıoah e nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgın, təmol nəmtətin tepət ne nat pispis min e

† 5:28 Mat 27:25 †† 5:29 Wək 4:19 † 5:31 Wək 2:33-34; Efes 1:20; Hip 2:10; 12:2 †† 5:36 Wək 21:38

†† 5:40 Wək 4:18 ††† 5:41 Mat 5:10-12; 1 Pita 4:13 ††† 6:1 Wək 4:35 † 6:7 Wək 2:41; 16:5

niganəm̄ti netəm̄im. ⁹ Məto netəm̄im neen e nima rəha nuəfiminən rəha Netəm̄ Kəm̄ikis Ilat, † kəmotəghat ilat Stipen. Netəm̄ min u noanol min rəha Isrel u kəmotisi-pən Saerin ne Aleksantria. Kən netəm̄im neen min u noanol min rəha Isrel u kəmotisi-pən Silisia ne Esia, ilat kəmotuwa kitiah, kən minoatərgəhəu ilat Stipen. Kotəm̄ə nəghatən rəha Stipen təsətu-atipən, meto rəhalat tətəuatiḡ.

¹⁰ Məto Narmin Rəha Uhḡin təmol Stipen tenatig-pik, kən nian in otəghat, rəhan nəghatən tatoh-iəhau rəhalat. ††¹¹ Kən ilat kəmotətou anion netəm̄im neen məmə okotasitu elat motən-iarəp məmə, "Itimat emotəto məmə Stipen təmən rat Moses ne Uhḡin." ¹² Kən rəhalat nəghatən təmol niki netəm̄im, ne netəm̄-iasol rəha Isrel ne iəgətuḡ min rəha Lou, kəmotetəhau Stipen. Kən kəmotuw̄in kaskəlim motiləs motuw̄in məmə otətul e niganəm̄ti kaonsel. ¹³ Kən kəmotəm̄ik netəm̄im neen motuwa məmə okoteiua e Stipen. Kən netəm̄ min un kotən məmə, "Nian rafin tatən nəghatən rat e Nimə Rəha Uhḡin, kən matən rat Lou rəha Moses. ¹⁴ Itimat emotəto in təmən məmə Iesu u etəm Nasaret, in otiləs-iəhau Nimə Rəha Uhḡin, kən məuhlin nolən min itəm Moses təmos-ipa kəm kitat aupən ik̄in." ¹⁵ Kən netəm̄im rafin itəm kəmoatəpələh e kaonsel kəmotətag-pən ətuatip o Stipen, kən kəmotəplan məmə niganəm̄tin tinəhag-əhag tahmen e rəha nage-lo.

Stipen təməghat-in Epraham

7 Kən pris asol agin təmətəpəh o Stipen məmə, "ʔTahro, nəghatən min əh n̄ipahrienən?" ² Kən Stipen təmən məmə, "Piak min ne tata min. Otətəlig-in-tu io. Uhḡin u itəm in ilis ilis pik, təm̄iet-arəpa o tipitətat Epraham nian in təmətətig əpəh Mesopotemia, məsuw̄inən əh əpəh Haran. ³ Uhḡin təmən-ipən kəm in məmə, 'Apəs rəham min, ne ik̄in nətətig ik̄in, muw̄in e ik̄in kit itəm io epanəgətuḡ kəm ik̄in.' ⁴ Kən Epraham təm̄iet əh Kaltia muw̄in mətətig əpəh Haran. Təmətətig ik̄in-u kən rəhan tata təm̄imis, kən Uhḡin təm̄iləs muwa e nəptən u itəmat noatətig lan əh-roiu. ⁵ Məto təm̄isis-ipənən nəptən məsin huə tahmen e nuwiḡi iar ne kəm in məmə in rəhan ətuatip. Məto Uhḡin təmən-iəkis kəm in məmə otəpanos-ipən rafin n̄itən əh kəm in ne namip̄in rat min. Kən in otuwa iməlat agin ik̄in, nat əpnəp̄in e nian əh Epraham təm̄isiləsən əh n̄it̄in kit. ⁶ Nəghatən itəm Uhḡin təmən kəm in tol nulan, in təmən məmə, 'O nian kit, noanol min rəham okotuw̄in katig e nəptən p̄isin kit. Okol iapispis elat kotol wək kəm netəm̄im e nəptən p̄isin, okol nahməən kəm ilat kətoarus nup fo-hanrit. ⁷ Məto ekol nalp̄inən kəm netəm̄im itəm koatəməmə elat. Kən uarisig, noanol min rəham okotiet e n̄itən min əh motuwa kəfak kəm io e n̄itən u.' †† ††⁸ Kən Uhḡin təmən-iəkis məmə in

† "nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm̄ Kəm̄ikis Ilat" Netəm̄ min əh, aupən ilat slef rəha suah kit, məto roiu kəm̄ikis ilat. †† 6:10 Luk 21:15 † 7:3 Jen 11:31; 12:1 †† 7:4 Jen 11:31—12:5 †† 7:5 Jen 12:7; 15:18; 17:8 ††† 7:7 Jen 15:13-14; Eks 12:40 ††† 7:7 Eks 3:12

otehm wir Epraham ne noanol min rəhan. Kən mən-ipən kəm in məmə in otəhḡ-ipən nisualkələh nəman məmə in nəmtət̄in kit məmə ilat netəm̄im rəha Uhḡin. Kən nian Epraham təm̄iləs Aisak, kən məhḡ-ipən nian təmos nian eit. ⁵ Kən nian Aisak təm̄iləs Jekop, kən matig məhḡ-ipən min. Kən nian Jekop təm̄əm̄ik nənət̄in ilat tuwelef, kən təm̄əhḡ-ipən min ilat. Ilat tuwelef əh, nəukət̄i nita rəhatat." ††

Stipen təməghat-in tipilat min

⁹ Kən Stipen təmən-ipən min kəm ilat məmə, "Məto-inu netəm̄ min əh, nəukət̄i nita min u rəhatat, kəmotetəhak e Josep, kəmotosalim-in-pən kəm netəm̄ Ijip, məmə otuwa slef rəhalat, məto ilau Uhḡin e nian rafin, †††¹⁰ kən Uhḡin t̄iləs-irəkis in e nərətən. Nian təm̄ətul e niganəm̄ti kig rəha netəm̄ Ijip, kən Uhḡin təmos-ipən nənətigən kəm in kən matig mol min məmə kig otolkeike in, kən mol in tatəməmə e n̄itən Ijip ne netəm̄im ne natimnat rafin rəhan. ††

¹¹ "Kən əmun nəumis təmən e n̄itən əpəh Ijip ne Kennan mol nagwənən tikə, kən nəumis natus asol netəm̄im, kən tipitat min nigilat nagwənən təm̄ikə. †††¹² Nian Jekop tinəto məmə nagwənən əpəh Ijip, təmahl-ipən tipitat min əh kotuw̄in, kən inu nətuounən ilat kəmotuw̄in Ijip. ¹³ Kən uarisig ilat kəmotuw̄in min, kən təmən-iarəp in kəm ilat, məto-inu ilat kəsotitunən məmə in Josep pialat. Kən kig rəha Ijip təm̄ətəto namnusən rəha Josep ne pian min. †††¹⁴ Kən Josep təmahl-ipən nəghatən kəm rəhan tata Jekop ne rəhan min məmə okotuw̄a motətig ilat min. E netəm̄ əh, ilat rafin sepinte faif. †††¹⁵ Kən Jekop ne rəhan min kəmotuw̄in kətətig Ijip, kən nian kəmotətig kətətig k̄imis ik̄in. †††¹⁶ Kən kəməmik ilat kan əpəh Sekem k̄itən̄im ilat ik̄in e n̄ipəg kəpiel kit itəm Epraham t̄inos-nəm̄tin rəkis o noanol min rəha Hamor." †††

Stipen təməghat-in Moses

¹⁷ Kən Stipen təmətəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, "T̄inatuwa iuəhkir məmə Uhḡin otosmegəh rəhan netəm̄im itəm təmən-iəkis kəm Epraham, kən noanol min rəhatat itəm kəmotətig Ijip aupən, roiu əh t̄inəpət-nəpət. ¹⁸ Kən kig kit min rəha Ijip təm̄ətul, in təruru agin Josep. †††¹⁹ In təmos-iəhau tipitat min e neiuaən, matol nahməən kəm ilat. Kən in təm̄ol lou kit məmə okotəm̄ki-arəp nənət̄ilat min ihluə məmə okot̄imis. ¹⁸

²⁰ "Kən e nian əh, Moses təm̄aiir, kən in suakəku wir kit e niganəm̄ti Uhḡin. Rəhan mama ne tata kəmuəh-luaig-in anion əpəh imə mios məwiḡi kisil. ¹⁹²¹ Nian kəm̄iləs-iarəp ihluə, nət̄i kig pətan təm̄əplan, kən t̄iləs məmə otehm wir rəhan. ²⁰²² Kəmotəgətuḡ in e ne-

§ Nolən rəha netəm̄ Isrel tol min-nulan, nian suakəku iərman təm̄aiir, e nian eit, kotəhḡ-ipən. † 7:8 Jen 17:9-14; 21:4 †† 7:9 Jen 37:11,28; 39:2,21-23 †† 7:10 Jen 41:37-44 ††† 7:11 Jen 41:54; 42:1-2 †† 7:13 Jen 45:1-4,16 †† 7:14 Jen 45:9-11; 46:27 ††† 7:15 Jen 46:1-7; 49:33 ††† 7:16 Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32 ††† 7:18 Eks 1:7-8 18 7:19 Eks 1:11-22 19 7:20 Eks 2:2 20 7:21 Eks 2:3-10

natigən rafin rəha netəm Ijip, kən nian in tæmepət, in tæsanən e nəghatən ne nolən nat.

²³ "Nian tinos nup foti, nikin təht mēmə otuwīn-tu muag natiman min, netəm Isrel, ²⁴ kən məplan kit etəm Ijip kit tatoh. Kən in tæmuwīn mēmə otasitu e in kit əmun mohamnu etəm Ijip apon. ²⁵ Kən Moses nikin tæməht mēmə kəm-naka in min neen netəm Isrel okotitun mēmə Uhgīn tæmahl-ipən in mēmə otuwīn məmki-rəkis ilat e nahmæn katol elat. Məto ilat kotəruru. ²⁶ Kən lawīgin tæməplan min noanol kəiu rəha Isrel kətioh ilau min, kən tuwīn məghat kəm ilau mēmə otoo rəkis ilau, kən mēmə otol ilau kioal-wir ilau min. Kən mən-ipən kəm ilau mēmə, 'Suah mil. Itəlau piatəlau agīn mil. ?Tahro natioh itəlau min?' ²⁷ Məto suah u tæmætuoun nəmohən tæmætgī-pən Moses isəu, kən mən-ipən kəm in mēmə, '?Pah tæmiləs-ipər ik mēmə nakatərəmərə kən matiuh-iarəp itimat?' ²⁸ !Okəm-naka nakolkeike mēmə onakohamnu min io tahmen e etəm Ijip u nəmoh nəniəp!' ²⁹ Nian Moses tæməto nəghatən əh, kən tæməgin miet Ijip magīm muwīn əpəh Mitian mætətig ikin mahmen e iapispis kit. Nian tæmətətig mætətig mit pətan ikin kit, kən mialəs nətilau kəiu iərman mil. †

³⁰ "Nian tæmətətig Mitian minos nup foti, kən nian kit tuwīn mətan iuəhkīr o nitot asol əh Sinae əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən nagelo kit tæmiet-arəpa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit. ³¹ Nian tæməplan nigəm əh, narmin tæmiwig pik ron, kən muwīn iuəhkīr mēmə otəplan wir, kən məto Iərəmərə Uhgīn tæməghat kəm in mēmə, ³² 'Io Uhgīn rəha tipim min, Uhgīn rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop.' Kən Moses tæməgin minətasiəp minətəgin nətag-pənən əh nigəm ikin. ³³ Kən Iərəmərə Uhgīn tæmən-ipən kəm in mēmə, 'Oh-rəkis rəham put e nelkəm məto-inu nəptən ik natətul ikin in tol pisin agīn, məto-inu io əh-ikin. ³⁴ Eməplan nəratən itəm katol e rəhak netəmim əpəh Ijip, eməto nasəkən rəhalat, kən minatite muwa mēmə ekəmki-rəkis ilat o netəm Ijip. Wa. Roiu əh ekahl-ipən ik nakitəlig muwīn min Ijip.'" ††

Noanol min rəha Isrel kəməsotolkeikeən Moses

³⁵ Kən Stipen tæmatəkəike matən mēmə, "Inu etəm kitioh əm Moses itəm ilat kəmotapəs nəwian nian ilat kəmotən-ipən kəm in mēmə, '?Pah tæmiləs-ipər ik mēmə nakatərəmərə kən matiuh-iarəp itimat?' Məto Uhgīn pisin əm tæmahl-ipən suah əh Moses mēmə otərəmərə kən mosmegəh ilat. Tæmahl-ipən nian nagelo tæmiet-pa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit. ³⁶ Kən Moses tæmit ilat motiet Ijip, kən in tæmol nat pispis ne nəmtətin tepət, tæmol əpəh Ijip, ne nian kəmoateguəfimin e nitəhəi u katən mēmə Nitəhəi Asiə, ne nup foti e ikin taruən-aruən ikin. ³⁷ Inu etəm kitioh əm Moses u tæmən-ipən kəm netəm Isrel mēmə, 'Uhgīn otiləs-ipər ien kit min etəmat tahmen lak.' †††

³⁸ "Inu Moses itəm noanol min rəha Isrel kəmoatan kitioh ilat min, kən nagelo tæməghat kəm in e Nitot Sinae, kən ilat tipitat min kəmoatan. Kən Uhgīn tæmos-ipən nəghatən keike min itəm koatəmegəh, kən in otəhlman tuwa kəm kitat. †

³⁹ "Məto nian in tæmətətig əh əpəh e Nitot Sinae, tipitat min kəmotəht nəwian, motapəs nətəlig-inən məto nikilat tæmitəlig-pən o nat Ijip. ⁴⁰ Kən kəmotən-ipən kəm Eron mēmə, 'Ol narmi nat kit mēmə in otuwa uhgīn rəhatat. ?Məto Moses əh inəh, itəm tæməmik itat kotiet Ijip, kintəruru mēmə in tinahruwīn?' ⁴¹ Kən e nian əh, ilat kəmotol narmi nəti kau kit mēmə in otuwa uhgīn rəhalat, kən kəmotol sakrifais e nat megəh min mēmə okotəfak kəm in. Kən kəmotol lafet rəha narmi nəti kau itəm ilat əm kəmotol. ⁴² Məto Uhgīn tæməuhlin-pən mənətan kəm ilat, kən megəhan-in ilat mēmə okotəfak kəm mitgar ne mæwig ne məhau min e napuə. Kən nat əh tatəgətan əsas əm nəghatən rəha Uhgīn itəm kəməte e naoa rəha ien min rəha Uhgīn. Tatən mēmə, '!Netəm Isrel! ?Nian rafin e nup foti e ikin taruən-aruən ikin, itəmat nakoatoh nat megəh min mēmə nakoatol-pa sakrifais kəm io? !Kəp! ⁴³ Məto itəmat nəmoatiləs nimə tapolen rəha uhgīn eiua u Molek, ne narmi məhau rəha uhgīn eiua u Refan. Nat mil u nəmoatol mēmə onokotəfak kəm ilau. O nat əh ekahl-iarəp itəmat nakotuwin isəu motaprəkis-in Papilon.'" ††

Stipən tæməghat e Nimə Rəha Uhgīn

⁴⁴ Stipen tæmatəkəike matən mēmə, "Nian tipitat min kəmotətig ikin taruən-aruən ikin aupən, ilat kəmotos rəhalat nat kit, Nimə Tapolən rəha Uhgīn itəm tatəgə-tun mēmə Uhgīn tətətig ilat min. Kən Moses tæmol Nimə Tapolən əh tətəu-pən əm nətəligən rəha Uhgīn u tæmən-ipən rəkis kəm in. ⁴⁵ Kən nup tepət uarisig, e nian Josua tæmit ilat motuwa mēmə okotos-irəkis nitən əh o netəm Kenan, kən kəmotiləs Nimə Tapolən u motuwīn e nitən u Uhgīn tæməhg-irəkis netəmim ikin. Kən ilat kəmotiləs motuwīn motətig ilat min kətoarus-pa e nian rəha Tefit tæmol kig lan. ⁴⁶ Uhgīn tæmol tæwir kəm Tefit, kən Tefit tæmətapəh ron mēmə Uhgīn otegəhan in pəs tol nimə kit itəm Uhgīn otətətig ikin. ⁴⁷ Məto nimə əh, Kig Tefit tæməsolən, məto nətin Kig Solomon tæmol. ⁴⁸ Məto Uhgīn itəm ilis agīn, təsətigən e nimə itəm etəmim əm tæmol, tahmen e nəghatən rəha Uhgīn itəm ien rəhan tæmən mēmə, ⁴⁹ 'Ikin min rafin e neai tahmen in əm io mēmə iakəpələh ikin mərəmərə, kən nətueintən rafin tahmen in əm mēmə ekəf-pən nelkək ikin. ?Məto nimə-naka itəm nəkotitun nolən mēmə otahmen-in io? ?Kən ikin pəhruən nəkotitun nolən mēmə ekuwīn mameg ikin? ⁵⁰ Otən-tu. ?Pah tæmol rafin natimnat min əh?

† 7:24 Eks 2:11-15 †† 7:28 Eks 2:14 † 7:29 Eks 2:21-22; 18:3-4 †† 7:34 Eks 3:1-10 †† 7:35 Eks 2:14 ††† 7:36 Eks 7:3; 14:21; Nam 14:33 ††† 7:37 Dut 18:15

§ 7:38 Eks 19:3 §† 7:40 Eks 32:1 §†† 7:41 Eks 32:2-6 §† 7:43 Amos 5:25-27 §†† 7:45 Jos 3:14-17 §† 7:46 2 Saml 7:1-16 §† 7:47 1 King 6:1-38

Io pisin əm, io Uhgĭn emol rafin ilat.” †

Stipen t m hai net m-iasol r ha kaonsel

⁵¹ K n Stipen t mat k ike mat n m m , “!It mat u! R hat mat-kap  t skasik. R hat mat n t lig n tap-in p tahmen e r ha net m k sot fak n. It mat n sotolkeik n m m  on kotol n wia Uhgĭn. !It mat n kotahmen e t pitat min it m koat ht n wia Narmin R ha Uhgĭn! †⁵² ?Ien min r ha Uhgĭn aup n, pah t pit mat min k m sotol n n rat n k m in? !Tik ! K motol n rat n k m ilat rafin. K motohamnu min it m min u koat n-iar p nuwam n r ha Et m  tuatip. K n it mat n moteg han-in-p n Et m  tuatip u e nelmi r han tikimir min k n kotohamnu. †⁵³ It mat n motos r kis Lou r ha Uhgĭn u aup n nagelo min k motos motuwa, m to it mat n m sot t u-p n agin n Lou  h.”

K mahtimnu Stipen

⁵⁴ Nian k moat to n ghat n min r ha Stipen, nigan mtilat t mapin p, nikilat nahm  nahm , k n moat g tain-p n n luilat k m in m to-inu nikilat nahm  agin. ⁵⁵ M to Narmin R ha Uhgĭn t m rioah e Stipen, k n titagp r e Nego e Neai m plan n hag hag n it m t san n pik t m t im  Uhgĭn ikin, k n m plan Iesu tat t l e nikali Uhgĭn matip, ikin r ha n r m r n ne n san n n. †⁵⁶ K n Stipen t m n-ip n k m ilat m m , “!Ei, n man! Iat plan Nego e Neai r ha Uhgĭn tater h, k n N ti Et mim tat t l e nikali Uhgĭn matip, ikin r ha n r m r n ne n san n n.” †⁵⁷ Nian net m-iasol r ha kaonsel k mot to n ghat n  h, k motasitig mat lgilat min e noanelm lat, k n motearig e Stipen e n wialat rafin motaut motaiu motuw n keap n ahm n-ahmen  m ron, ⁵⁸ motewk kan ka k rakin-iar p e taon, k n minoat tuoun k taht e k piel apin. K n ilat k motapeg r halat sot asol min, mot lin-p n iu hkir o nelki et m alu  kit, n rgin u Sol. ⁵⁹ Nian k motaht Stipen e k piel apin, in t m fak m m , “!T r m r  Iesu, os narm k.” †⁶⁰ K n t meiuaiu misin nulin k n mas k  f m h m m , “!T r m r , af l nol n rat it m ilat koatol lak.” Nian t mol namnun r han n fak n, k n r han nameg n tiet. ††

8 K n Sol tat t l  m nikin t tagien m m  ilat k motahmnu Stipen.

Sol t moh net m koat fak

M tuoun e nian  h, n rat n asol kinatol e nim fak  p h Jerusalem. K n ilat k motiet Jerusalem motagim-p n Jutia ne Sameria, motap s pisin  m aposol min koatatig Jerusalem. ² Net mim neen it m koat fak  skasik k motuwa motilas Stipen motuw n kit nim, k n ilat k motas k pik ron. ³ M to Sol t m tuoun minat r kin- r kin nim fak, matuw n e nim  min matewk kan-iar p n man ne nipitan it m koat fak, k n mat mki-p n ilat e kalapus. ††

† 7:50 Aes 66:1-2 †† 7:51 Aes 63:10 † 7:52 Mat 23:31 ††
7:55 Sam 110:1 †† 7:56 Kol 3:1 ††† 7:60 Luk 23:34

Filip t m n-iar p namnus n t wir  p h Sameria

⁴ K n net m koat fak it m k motiet Jerusalem moatagim, k mot n-iar p n ghat n r ha Uhgĭn ikin min rafin it m ilat koatuwin ikin. ⁵ Filip t muwin e taon kit r ha Sameria, k n mat n-iar p namnus n r ha Kristo it m Uhgĭn t m n m m  otahl-ipa. ⁶ Nian nimanin net mim k mot to Filip, k n mot plan nat pispis min it m in tatol, ilat rafin k motuwa iu hkir kat t lig-in nat naka in tat n. ⁷ Net mim tep t narmin rat min k motiet elat. Nian narmin rat min k moatiet, k motearig  f m h. K n net mim tep t it m nip tilat t mimis, o it m k sotaliw k n, k mot wir min. ⁸ K n net mim rafin e taon  h, ilat rafin koatagien.

Saimon u t mol natimnat e n san n n r ha i rmis min

⁹ K n e taon  h, suah kit n rgin u Saimon, in t matol nat pispis tep t e n san n n r ha i rmis min, k n net mim rafin r ha Sameria, narmilat t miwig ron. T mol nuw h m sin. In matos-ip r atip in m m  in et m-iasol kit. ¹⁰ K n net mim rafin, net m-iasol m toarus-pa iolw k min  m, k moat tag-p n pik ron k n moat n m m , “Suah u in uhgĭn kit u n rgin u Uhgĭn It m R han N san n n Iis.” †¹¹ K moat t u-p n in nuw h m sin m to-inu narmilat tatiwig o natimnat min it m in tatol. ¹² M to nian net mim k mot to n ghat n it m Filip tat n-iar p e namnus n t wir r ha n r m r n r ha Uhgĭn ne n ghat n r ha Iesu Kristo, k mot n nipahrien n lan, k n k mol baptais elat, n man ne nipitan. ¹³ Suah min u Saimon, t m n min nipahrien n e Iesu, k n kol baptais min lan. K n in tat t u-p n Filip ikin min rafin. Narmin tatiwig o nat pispis min ne n mt tin min it m in t t plan Filip tatol.

¹⁴ Nian aposol min  p h Jerusalem k mot to m m  net m Sameria kinotahat t  e n ghat n r ha Uhgĭn, k n k motahl-ip n Pita ne Jon m m  okian olat. ¹⁵ Nian ilau k mian muet- r p n olat, k mu fak olat m m  Narmin R ha Uhgĭn ot rioah m tatig elat, ¹⁶ m to-inu k mol baptais  m elat e n rgi I r m r  Iesu, m to Narmin R ha Uhgĭn t s rioah n  h e n meg h n r halat. ¹⁷ K n Pita ne Jon k mu l h u-p n nelmilau elat mu fak elat, k n Narmin R ha Uhgĭn t m rioah m tatig elat. †

¹⁸ Nian Saimon t m plan m m  Narmin R ha Uhgĭn tatuwin e n meg h n r ha net mim nian aposol mil katu l h u-p n nelmilau elat matu fak elat, k n in t m mki- r p m ni m m  otos-ip n k m ilau, ¹⁹ k n m n-ip n k m ilau m m , “!Ios-ipa min n san n n u k m io m m  nian iak l h u-p n nelm k e net mim, k n ilat kotitun nos n Narmin R ha Uhgĭn.”

²⁰ M to Pita t m n-ip n k m in m m , “!Ik ne r ham m ni onakian e nig m asol! M to-inu ik nikim t ht m m  n kitun nos-n mtin n e m ni nat u it m Uhgĭn tatos-ip n  m k m net mim. ²¹ Okol ik n sol n w k u m sin ne, m to-inu r ham n t lig n t s tuatip n e ni-

††† 8:3 W k 9:1,13; 22:4; 26:9-11 † 8:17 W k 19:6

ganæmti Uhgīn. ²² ðuhlin ik e rəham nolən rat mīn kən mæfak-pən kəm Iərəmərə, mæta in tafəl rækis rəham nolən rat mīn itəm nīkim tatuəhl-uəhl ilat. ²³ Eməplan məmæ nian rafin netəhakən tæmol rəham nətəlīgən tuwīn ik pīsīn, kən nolən rat əh tæmælis ik tiækis.”

²⁴ Kən Saimon tæmən-ipən məmæ, “!Awī! Uəfak-pən kəm Iərəmərə ron io məmæ natimnat itəm itəlau nəmuən, kit otəsuwamən ron io.”

²⁵ Nian ilau kəmuən-iarəp nəghatən rəha Iərəmərə ne natimnat itəm in tæmol, kən ilau kəmiaiet Sameria mætian Jerusalem, muətul əgmagim e latuənu mīn rəha Sameria matuən-iarəp mīn namnusən təwir rəha Iərəmərə.

Filip tæmægħat kəm etəm Itiopia kit

²⁶ Kən nagelo kit rəha Iərəmərə tæmən-ipən kəm Filip məmæ, “ðsou pis muwīn e suatip tatisi-pən Jerusalem matuwīn Kasa.” (Suatip əh tatəməhl əpəh ikin taruən-aruən ikin.) ²⁷ Kən in tæmatuwīn əmun mæplan etəm Itiopia kit e suatip. Suah əh in etəm-iasol kit rəha kwīn rəha netəm Itiopia. † Kən in tatərəmərə e mæni rafin rəha kwīn. Suah u tæmisi-pən Jerusalem e nəfakən, ²⁸ kən mīnitəlīg matuwīn iman ikin. Kən in tatəpələhpər e nat kit katən məmæ, “kat” itəm hos tatiuw. Kən mətəfin naoa itəm ien rəha Uhgīn Aesea tæmæte. ²⁹ Kən Narmīn Rəha Uhgīn tæmən-ipən kəm Filip məmæ, “Uwīn maliwək iuəhkīr o kat əh.”

³⁰ Kən Filip tæmaiu muwīn iuəhkīr ron, mæto suah u tətəfin naoa itəm ien rəha Uhgīn Aesea tæmæte. Kən tæmætəpəh ron məmæ, “?Nəkītun nīpətī nat un nakatafin, o kəp?”

³¹ Kən suah un tæmən-ipən kəm Filip məmæ, “?Ekahro mītun? Mæto-inu suah kit tikə itəm otuhapīk nīpətī nəghatən u kəm io.” Kən in mætəpəh məmæ Filip otər muwīn ilau mīn muəpələh. ³² In tæmətəfin nəghatən u e Naoa Rəha Uhgīn, tatən məmæ,

“Kəmit tahmen e sipsip kan məmæ okohamnu. Kən tahmen e nətī sipsip, təsəghatən nian katətə noanun,

Kən in tæməpnəpīn əm, məsəghatən.

³³ Kəmol aulis in, kən nian kəmakil e kot, kisakil ətu-atīpən.

Nian kəmotohamnu, in etəm aluə əm kit, itəm nətīn tikə.” ††

³⁴ Kən suah u tæmætəpəh o Filip məmæ, “?Karmə Aesea tæmatəghat atīp in, o etəm pīsīn kit?” ³⁵ Kən Filip tæmætəuon e nəghatən kitīəh əm itəm tæmətəfin, matən-ipən namnusən təwir rəha Iesu.

³⁶ Nian kəmatian e suatip mæua ikin kit nəhau əh-ikin, kən suah un tæmən-ipən kəm Filip məmæ, “!Əplan-tu! Nəhau kit əpəh. ?Təhro? ?Pəs nakol bəptais lak lan?” † ††

† Nəghatən Kris ətuatīp tatən məmæ in suah kit itəm kəmate. E nian əh, okəmæ suah kit tatol wək nian rafin iuəhkīr e Kwīn kit, kən okatə məmæ otəsītən Kwīn. †† 8:33 Aes 53:7-8 † E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəmate e nəghatən Kris əupən, nəghatən u e ves 37, kəməsətəən. Mæto katəplan ves 37 e naoa neen uarisig, kən in tatən məmæ, “Kən Filip tæmən-ipən kəm in məmæ, ‘Okəmæ nakatən nīpahriənən e Iesu e nīkim rafin, ekītun

³⁸ Kən tæmən-iəhau kat məmæ otətul, kən ilau kərən kəmian əpəh ləhau e nəhau, kən Filip tol bəptais lan.

³⁹ Nian kəmuər e nəhau mæua ilis, Narmīn rəha Iərəmərə tīləs-irækis Filip. Kən suah un tæmīsəplan mīnən, mæto tæmītəlīg matuwīn iman ikin e nagienən asol e nīkin. ⁴⁰ Mæto Filip tæmætə əm, mæplan tatətul əpəh e nītən pəhap ikin əpəh Astot. Kən in tæmatuwīn əpəh e taon mīn matən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu mætoarus in tæmīet-pən əpəh Sisaria. †

Sol tæmæplan Iesu e suatip rəha Tamaskes

(Wək 22:6-16; 26:12-18)

9 Kən e nian əh, Sol tæmatəghat əskasik matən-iækis məmæ otohāmnū netəmim rəha Iesu. In tæmuwīn mæplan pris asol agīn ††2 mætəpəh ron məmæ otətə naoa kit kəm nīmə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel əpəh Tamaskes, məmæ okəmæ otəplan kit tatətəu-pən Suatip Rəha Iesu, nat əpnəpīn iərman o pətan, otaskəlīm ilat mælis ilat məmīk ilat muwīn e kalapus əpəh Jerusalem.

³ Nian Sol tæmuwa iuəhkīr o Tamaskes, roiu agīn mīn nəhag-əhagən kit tæmīsī-pər e neai tatuəp tahmen e nīpītən muwa masiəgəpīn in ne ikin mīn tītəlau lan.

⁴ Kən in tæmīet morin e nəptən, kən mæto nəwīa suah kit tatən-ipən kəm in məmæ, “!Sol! !Sol! ?Təhro natol nəratən kəm io?”

⁵ Kən Sol tətəpəh məmæ, “?Ik pah, Iərəmərə?” Kən nəwīa suah un tæmən-ipən kəm in məmæ, “Io Iesu itəm ik natol tərət kəm io. ⁶ Mæto roiu ətul muwīn əpəh e taon. Ikin əh, suah kit əh-ikin otəpanən-ipīnə məmæ nat naka onəkol.” ⁷ Kən netəmim itəm koatuarisig-in Sol, kəmotaut kətul kəsəghatən, kəmotətə əm nəwīa suah un, mæto kəsotəplanən. ⁸ Kən Sol tətul, mæto nīganəmtīn tīnoapoap, tīnəruru nehmən nat. Kən kəmotos əm nelmīn motit motuwīn Tamaskes. ⁹ Təmos nian kīsil tæmīsehman nat, kən tæməsəgəwənən kən məsənīmən nəhau ne.

¹⁰ Əpəh e Tamaskes, etəm rəha Iesu kit əh-ikin, nərgīn u Ananaeas. Iərəmərə tæmaun-in e nat kit tahmen e napīlāirən, kən mən-ipən kəm in məmæ, “!Ananaeas!” Kən in tagət məmæ, “Iərəmərə, io əpəh.”

¹¹ Kən Iərəmərə tən-ipən kəm in məmæ, “Uwīn əh e nīmə rəha Jutas e suatip asol itəm katən məmæ Tətu-atīp, kən mætəpəh o etəmim kit, etəm Tasas, nərgīn u Sol. In tatəghat roiu kəm Uhgīn e nəfakən, ¹² kən Uhgīn təmos-ipən napīlāirən kit, kən tæmæplan etəmim kit, nərgīn u Ananaeas, tæmuwa mələhəu-pən nelmīn lan məmæ nīganəmtīn otəwir mīn.”

¹³ Mæto Ananaeas tæmæ, “Iərəmərə, emæto nənən tēpət e suah əh e rəhan nolən rat mīn itəm tatol e netəm koatahatətə lam əpəh Jerusalem. ¹⁴ Kən in tæmuwa ikin-u e nərgi pris asol mīn məmæ otaskəlīm, mælis netəm koatahatətə lam.”

¹⁵ Mæto Iərəmərə tæmən kəm Ananaeas məmæ, “!Uwīn! Mæto-inu suah u in rəhak etəmim itəm en-

nolən bəptais lam.’ Kən tən məmæ, ‘Io iatən nīpahriənən e Iesu, məmæ in Nətī Uhgīn pahriən.’ †† 8:36 Wək 10:47 †† 8:40 Wək 21:8 ††† 9:1 Wək 8:3

maun-in rækis mämä otän-iaräp nergäk käm netäm Iaihlua u sänämä netäm Isrel, ne rəhalat kig mïn, ne netäm Isrel. †¹⁶ Kän io epanəgätun in mämä otos nah-məən o nergäk." ††

¹⁷ Kän Ananaeas təmuwin latuənu muwin imə, kən mələhəu-pən nelmïn e Sol, mən-ipən kəm in mämä, "Piak Sol. Iərəmərə Iesu itəm tāmiet-arəp ron ik e su-atip nian nəmoatuwa ikin-u, in təmahl-ipa io mämä ik onakehm mïn nat, kən Narmin Rəha Uhgïn otərioah mətətig lam." ¹⁸ Roiu agïn, nat kit tahmen e nuwiligi nəm tāmiet rækis e niganəmti Sol, kən in tinair mïn minatehm nat. Kən in tāmətul minataliwək, kən kol bap-tais lan mämä in nəmtətin rəha nahatətəən. ¹⁹ Kən nian tāmun nagwənan neen, kən nīpətin tāməsanən mïn.

Sol tinətuoun matən-iarəp nergï Iesu əpəh Tamaskes

Kən Sol təmatig mos nian neen mïn ilat netäm rəha Iesu əpəh Tamaskes. ²⁰ Təmətuoun mïn əm e nian əh, matən-iarəp nergï Iesu əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netäm Isrel, mämä Iesu in Nəti Uhgïn pahrien.

²¹ Kən netənim rafin itəm kəmotəto in, kəmotaut pik ron, kən motən mämä, "Iei! ?Suah u inu təmatol nərətən kəm netäm koatahatətə e Iesu əpəh Jerusalem aupən, o kəp? Kən in təmuwa ikin-u mämä otaskəlīm ilat məlis ilat məmik muwin kəm pris asol mïn. ?In əh, o kəp?" ‡

²² Kən nəghatən itəm Sol tatən-iarəp, in təsanən pik maprækis-in nəghatən rəha netäm Isrel itəm koatətig Tamaskes, kən matəgətun wir mämä Iesu in Kristo itəm Uhgïn təmən mämä otahl-ipa. Kən ilat kinotəruru nat okotən. ††²³ Nian tepət təmuwa muwin rækis, kən netäm Isrel neen kəmoatətə anion noa kit mämä okotohamnu Sol, ²⁴ mətə Sol təmətə noa anion rəhalat. Kən roiu e nərəuiəgən ne lapïn mïn, netäm Isrel kotət-losig əpəh e nafiluə rəha fenis kəmol e kəpiel mämä okotohamnu Sol. ††²⁵ Mətə in mïn neen kəmotiləs lapïn motaii-pən e kətim asol kit itəm kəmətu-pən təulə lan, motuwin motiləs-iarəp e nakuhal e fenis. Kən in tə-magim muwin Jerusalem. †††

Sol əpəh Jerusalem

²⁶ Nian Sol təmuwin Jerusalem, təmalkut mämä otuwin mətəu-pən netäm rəha Iesu, mətə ilat koatəgin, nīkilat təht mämä tateiuə-in əm ilat mämä in etəm rəha Iesu. ††²⁷ Mətə Panapas təmit muwin mit-ipən kəm aposol mïn, mən-ipən kəm ilat mämä təmahro nulan Sol təməplan Iərəmərə Iesu e suatip nian təmatuwin Tamaskes. Kən təmən-ipən mïn kəm ilat mämä Iərəmərə təməghat kəm Sol, kən tahro nulan in tinatən-iarəp nergï Iesu əpəh Tamaskes, məsəginən. ²⁸ Kən ilat Sol kəmotətig kən tatuwin ikin mïn əpəh Jerusalem matən-iarəp nergï Iərəmərə Iesu məsəginən. ²⁹ Kəmotəghat ilat netäm Isrel itəm kotən

† 9:15 Wæk 26:2,6; 27:24; Rom 1:5 †† 9:16 2 Kor 11:23-28 ‡ 9:21 Wæk 8:3 †† 9:22 Wæk 18:28 †† E taon əh Tamaskes, tahmen e taon tepət, aupən aupən kəmol fenis asol e kəpiel titəlau e taon. ††† 9:25 2 Kor 11:32-33 ††† 9:26 Kal 1:17-19 § 9:27 1 Kor 9:1

nəghatən rəha netäm Kris, kəmotoh ilat mïn e nəghatən. Kən kinoatol mämä okotohamnu Sol.

³⁰ Nian in mïn neen rəha niməfak kəmotətə, kəmotuwin motit Sol motuwin əpəh ləhau iuəhkir o itəhəi e taon əh Sisaria, kən motahl-ipən mämä otəgim muwin əpəh isəu e taon əh Tasas.

³¹ Kən netäm koatəfak əpəh Jutia, ne Kalili, ne Same-ria kəmotətig e nəməlinuən, etənim tikə itəm otol nəginən kəm ilat. Kən Narmin Rəha Uhgïn təmətəsitu elat mol ilat koatətul əskasik, kən ilat rafin koatətig kətsiai-in Iərəmərə. Kən ilat tinatəpət.

Pita təmol nelki Aeneas təwir mïn

³² Pita təmaliwək muwin ikin mïn mämä otuag netäm koatahatətə e Iesu. E rəhan naliwəkən, təmuwin məplan netənim rəha Iərəmərə əpəh e taon əh Lita.

³³ Təmuwin ikin əh məplan suah kit nərgin u Aeneas, nīpətin tənimis tinos nup eit, təsaliwəkən mətəpil əm e rəhan pet. ³⁴ Kən Pita təmən-ipən kəm in mämä, "Aeneas. Iesu Kristo tosmegəh ik əh-roiu e rəham nīmīsən. Ətul, maiu-aiu rəham nīmītiwin." Kən roiu agïn mïn, Aeneas təməwir mïn mətul. ³⁵ Kən netənim rafin Lita ne ikin mïn rafin əpəh Saron kəmotəplan suah u təmaliwək mətən, kən ilat rafin kinotəuhlin rəhalat nətəligən kən minoatəfak kəm Iərəmərə.

Pita təmol Tokas təmegəh mïn

³⁶ E taon kit Jopa, pətan kit əh-ikin itəm in etəm rəha Iesu, nərgin u Tapita, u nīpətin təmə, "tia," u in nat megəh kit. E nəghatən rəha netäm Kris, koatən mämä Tokas. Pətan u, nian rafin tatol təwir kəm netənim kən mətəsitu mïn e ian-rat mïn. ³⁷ Mətə e nian əh, nīmīsən kit təmol kən timis. Kən kəmotau kol senis kəm in, kələhəu e nimə əpəh ilis agïn. ³⁸ Ikin əh Lita iuəhkir əm o taon əh Jopa. Kən nian netäm rəha Iesu kəmotətə mämä Pita əpəh Lita, kəmotahl-ipən suah mil kəiu mämä okian mən-ipən kəm in mämä, "Iotuwa uəhəi əm-tu!"

³⁹ Kən Pita təmətəu-pən ilau. Nian kəməhalet-arəpa latuənu, kəmotit motuwin əpəh ilis agïn. Mətə nəu-tahlimis mïn tərōah əpəh ikin koatasək ron, kən kəmoatəgətun kəm Pita rəhalat natimnat itəm pətan əh təməhl nian təmatəmegəh.

⁴⁰ Kən Pita təmahl-iarəp rafin ilat, kən meiuaiu misin nulïn matəfak. Kən mətəg-pən o pətan əh tənimis mämä, "Tapita, ətul." Kən pətan apon təmaiir məplan Pita, kən mətul matəpələh. ⁴¹ Kən Pita təmea-pən ron maskəlīm miuw-pər mämä otətul e nelkin mil. Kən maun-in-pən netäm koatahatətə e Iesu ne nətəhlimis mïn mämä okotuwa imə, kən mit-ipən pətan əh kəm ilat. ⁴² Kən nəghatən e nat əh təmaiū mītəlau e taon əh Jopa. Kən tepət kəmotən nīpahrienən e Iərəmərə Iesu. ⁴³ Kən Pita təmatig əh Jopa məsin ilau suah kit nərgin u Saimon itəm tatol natimnat e nuwigj kau.

Uhgin tēməghat kəm Konilias

10 E taon Sisaria, suah kit əh-ikin nərgin u Konilias. In etəm Rom, kən in etəm-iasol rəha mopael ilat rafin wan-hanrit. Kən ilat koatisi-pən e "Mopael rəha Itali." ² In etəmim kit itəm tatisiai-in Uhgin rəha netəm Isrel, in ne rəhan min ne rəhan iolwək min. In tatos-ipən rəhan mənı tepət kəm ian-rat min, kən matəfak kəm Uhgin rəha Isrel nian rafin. ³ Nian kit əmun e tri kilok ehnaipən e nian tatəfak lan, təməplan nat kit tahmen e napilairən. In təməplan wir nagelo kit rəha Uhgin tatuwa ron, kən maun-in məmə, "!"Konilias!" ⁴ Nian niganəmıti Konilias təmətul lan, in təməgin kən mən məmə, "!"İərəmərə, tahrö?"

Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Uhgin tınəplan rəkis nəfakən rəham ne nəwirən itəm natol kəm ian-rat min. ⁵ Ahl-ipən netəmim neen kotuwın əpəh Jopa, motiləs suah kit motuwa, nərgin u Saimon Pita. ⁶ In tətətig ilau suah kit nərgin u Saimon u tatol natimnat e nuwigi kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkir o itəhəi."

⁷ Nian nagelo itəm təmətəghat kəm in təmagim, kən Konilias təmaun-in rəhan iolwək kəiu ne mopael kit itəm tatol wək kəm in, kən in etəm rəha nəfakən. ⁸ In təmən-ipən rafin natimnat itəm təməplan kəm iləhal, kən mahl-ipən iləhal məmə okəhaluwın Jopa.

Uhgin tēməghat kəm Pita e napilairən

⁹ Kən kəmən lawigin, nian mitgar tinalalin, kən suah miləhal əh kəmatəhaluwa e suatip iuəhkir o taon əh Jopa, Pita təmuwin əpəh ilis e nətuei nimə itəm tepin-epin ikin məmə otəghat kəm Uhgin e nəfakən. ¹⁰ Məto nəumis tınus, kən nian kəmatol əh nigın nagwənən, in taiir məto təməplan napilairən kit itəm Uhgin tatos-ipa. ¹¹ E napilairən əh, təməplan neai təmerəh, kən nat kit tahmen e tapolən asol kətaskəlīm nıpəgnəmtin min, kən kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa e nəptən. ¹² E nıpəg nat əh, təməplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm kotaliwək ne motəkioah, ne mənig pisin pisin min. ¹³ Kən nəwia suah kit təmən-ipən kəm in məmə, "Pita, ətul. Ohamnu neen mon."

¹⁴ Məto Pita təmə, "!"İərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esonən əh nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-ıəhau məmə kəsənən tamkimik e niganəmtim." †

¹⁵ Kən nəwia suah u təməghat min kəm in məmə, "Əsənən məmə nat kit tamkimik itəm io Uhgin iatən məmə təwir əm, təsamkimikən." ††¹⁶ Kəmuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən roiu agin min, tapolən apon təmər muwin əpəh e neai.

Pita təmos nıpəti napilairən

¹⁷ Kən Pita nıkin təmətəht pik məmə otıtun nıpəti nat əh tahmen e napilairən itəm təməplan. Məto suah miləhal un itəm Konilias təmahləpis iləhal, kəməhalətapəh o nimə rəha Saimon, kən minəhaluwa minəhaləplan. Kən minəhaluwın mətəhalətul əpəh e nafiluə.

¹⁸ Kən məhlaun əfəməh məmə, "!"Ei! ?Suah kit u ikin-u nərgin u Saimon Pita?"

¹⁹ Kən nian Pita tətalkut əh məmə otıtun nıpəti nat əh tahmen e napilairən, kən Narmın Rəha Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, "!"Ei, əto-tu! Suah miləhal kisil əpəh kətəhalegəs-in ik. ²⁰ Ətul uəhai matite muwin məplan iləhal. Kən məsəginən o nətəu-pənən iləhal məto-inu io emahl-ıpa iləhal məmə okəhaluwa."

²¹ Kən Pita təmeıuıu muwin mən-ipən kəm iləhal məmə, "!"Io u inu itəm itəməhal natəhalegəs-in. ?Nakəhalolkeıke io o naka?"

²² Kən kəhalən-ipən kəm in məmə, "Əwəh. Etəm tatəramərə e mopael min, u Konilias, təmahl-ıpa itıməhal məmə ekəhaluwa. In suah kit itəm tətuatip e nıganəmıti Uhgin, kən in matəfak min kəm Uhgin. Kən noanol min rəha netəm Isrel koatısiai-in pik. Nagelo kit rəha İərəmərə təmən-ipən kəm in məmə ik onəkuwin əh iman ikin, kən mamnus nəghatən kəm in pəs in otəto." ²³ Kən Pita təmit iləhal motuwın imə məmə ilat okotapıl əh-ikin.

Pita təmuwin e nimə rəha Konilias

Kən kəmən lawigin, Pita təmətəu-pən iləhal, kən iəfak min neen rəha Jopa, kəmotətəu-pən ilat. ²⁴ Kəmən lawigin min, kəmotiet-arəpən əpəh Sisaria. İkin əh Konilias təmətəpəh o rəhan min ne netəmim neen məmə okotuwa kətəsağın Pita. ²⁵ Nian Pita təmatuwın məmə otuwın imə, kən Konilias təmıet mısın nulin e nelki Pita ikin məmə otəfak kəm in. ²⁶ Məto Pita təmıtıl-ıpər min mən-ipən kəm in məmə, "Ətul, io etəmim əm tahmen lam." ††²⁷ Kən Pita təmətəghat ilau Konilias kən kəmıan imə. Pita təplan məmə netəmim tepət kinotuwa rəkis kətəpələh.

²⁸ Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "!"Itəmat rafin nəkotıtun wir məmə tasim e Lou rəha netəm Isrel məmə okotuwa mətan kitiəh ilat netəm sənəmə netəm Isrel o kotuwın motətag ilat. Məto Uhgin təmən kəm io e napilairən məmə esənən məmə suah kit in tamkimik e nıganəmtin. ²⁹ Tol-pən nəhlan, nian nəmotahl-ıpinə nəghatən ron io, eməsənən nat kit, nıkik təmagien əm məmə ekuwa. ?Məto iakolkeıke məmə ekətapəh məmə nəmotahl-ıpinə nəghatən ron io məmə ekuwa o naka?"

³⁰ Kən Konilias təmə, "!"Nian kisil tınuwin rəkis tahmen əh-roiu e tri kilok ehnaipən, ematəfak əpəh e rəhak nimə. Kən roiu agin suah kit itəm rəhan natimnat təhag-əhag tətul əupən-in io, ³¹ kən mən məmə, 'Konilias. Uhgin təməto rəkis rəham nəfakən, kən məsaluinən nat wir min itəm ik natol kəm ian-rat min. ³² Ahl-ipən netəmim neen kotuwın əpəh Jopa o suah kit əh-ikin, nərgin u Saimon Pita məmə otuwa. In tətətig e nimə rəha suah kit, nərgin u Saimon, u itəm tatol natimnat min e nuwigi kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkir o itəhəi.' ³³ Kən ekahl-ıpinə uəhai əm nəghatən ron ik. Kən təwir pik məmə ik nəmuwa. Itımat rafin u ikin-u e nıganəmıti Uhgin ioatətəlig-in ik məmə on-

† 10:14 Lev 11:1-47; Esik 4:14 †† 10:15 Mak 7:15,19

‡ 10:26 Wək 14:13-15; Nol Əpən 19:10

akən-ipa rafin natimnat itəm Iərəmərə təmos-ipinə məmә onakən-ipa kəm itimat.”

Pita tәмәghat

³⁴ Kən Pita tәмәghat mән mәмә, “Roiu enitun mәмә sәнәmә noanol rәha Isrel әm itәм Uhgĭn nĭkin tagien olat, ^{†35} mәto nĭkin tagien o netәmim ikin min rafin itәм koatisiai-in ne moatol nat itәм tәtuatip.

³⁶ “Itәmat nәkotitun rәkis nәghatән itәм Uhgĭn tәmos-ipән kәм netәм Isrel itәм tatән namnusән tәwir rәha nәmәlinuән ilat Uhgĭn e Iesu Kristo itәм in Iərəmәrә rәha netәм rafin. ³⁷ Itәmat nәkotitun natimnat min itәм Iesu etәм Nasaret tәmol әpәh ikin min e Jutia tәмәtuoun e Kalili. In tәmol natimnat min әh uarisig e wәk rәha Jon Baptais itәм tatән-iarәp kәм netәmim mәмә okәike kol baptais elat. ^{††38} Iesu әh, Uhgĭn tәmitәpun mos-ipән Narmin Rәha Uhgĭn ne nәsanәнән kәм in, kән mәto-inu Uhgĭn tәtatig ilau min, in tәmuwin e ikin min matol nat wir min, kән matol-wir netәmim itәм Setan tәmәlis ilat.

³⁹ “Itimat emotәplan natimnat itәм in tәmol әpәh Jerusalem ne ikin min әpәh Jutia. Kән itimat emotәplan nian netәmim kәmotoh kәtәtu-pәр e nig kәmәluau kән timis. ⁴⁰ Mәto Uhgĭn tәmol tәmegәh min e nian itәм tatol kisil lan, kән matol әp in kәм netәmim neen mәмә okotәplan mәмә in tәmәmegәh min. ⁴¹ Sәнәmә netәmim rafin kәmotәplan in, mәto netәм әm un itәм Uhgĭn tәmitәpun ilat mәмә okotәplan, itimat әh inәh emotagwән kitiah itimat min nian tәmәmegәh min e nimisән. ‡

⁴² “Kән in tәmән-ipa kәм itimat mәмә ekotән Iesu kәм netәmim, kән motән-iarәp mәмә Uhgĭn tәmilәsipәр rәkis in mәмә in otakil nolән rәha netәmim rafin itәм koatәmegәh ne itәм kinotimis rәkis. ^{††43} Ien min rafin rәha Uhgĭn aupән kәmoatән-iarәp in mәмә, netәmim rafin itәм koatән nĭpahrienән lan, Uhgĭn otafәl rәkis rәhalat min nolән rat min e nәrgi in Iesu.” #

Narmin Rәha Uhgĭn tәmuwa o Iaihlua min, netәм u sәнәmә netәм Isrel

⁴⁴ Nian Pita tәmatәghat әh, Narmin Rәha Uhgĭn tәmuwa mәrioah mәtatig elat u itәм koatәto nәghatән әh. ^{††45} Kән netәм Isrel itәм koatән nĭpahrienән e Iesu itәм kәmotәtu-pән Pita әpәh Jopa motuwa, kәmotaut pik nian kәmotәplan nat әh mәмә Uhgĭn tәmawte-in min Narmin Rәhan kәм netәм u sәнәmә netәм Isrel. ⁴⁶ Kinotitun mәмә tәmos-ipән Narmin Rәhan kәм ilat mәto-inu kәmotәto netәmim koatәghat e nәghatән ik pisin min moatilәsipәр nәrgi Uhgĭn. Kән Pita tәмә, ^{††47} “Pah titun nән-iәhauән netәм min u mәмә okәsolән baptais elat? Mәto ilat kinotos rәkis Narmin Rәha Uhgĭn tahmen etat.” ⁴⁸ Kән in tәmән-ipән mәмә okul baptais elat e nәrgi Iesu

† 10:34 Dut 10:17; Rom 2:11 †† 10:37 Mat 4:12-17 ‡ 10:41 Luk 24:42-43; Wәk 1:8 †† 10:42 Wәk 17:31; 1 Pita 4:5 †† 10:43 Aes 53:5-6; Wәk 2:38 ††† 10:44 Wәk 11:15; 15:8 ††† 10:46 Wәk 2:4; 19:6

Kristo. Kән ilat kәmotәtapәh o Pita mәмә otatig mәsin ilat min. §

Pita tәmamnus kәм netәм koatәfak әpәh Jerusalem

11 Kән aposol min ne netәм koatәfak әpәh ikin min e nitән Jutia kәmotәto mәмә Iaihlua min, ilat min kinoatән nĭpahrienән e nәghatән rәha Uhgĭn. ² Kән nian Pita tәmәр muwin Jerusalem, mәto netәм rәha iәfak min itәм koatән mәмә okәkәike katәhg-ipән netәmim, ilat kinoatән nikalin, ³ moatән mәмә, “?Tahro ik nәmuwin mәtatig e nimә rәha netәм kәsәhg-ipәнән ilat, mәtagwән itәmat min ilat?” ^{§†}

⁴ Kән Pita tinәtuoun matән wir kәм ilat namnusән rәha natimnat rafin әpәh Sisaria, ⁵ tәmatән kәм ilat mәмә, “Nian emәtatig Jopa matәfak mәplan nat kit tahmen e napilairән. E nat әh, emәplan nat kit tahmen e tapolen asol kit itәм tәmiet e neai kәtaskәlim nĭpәgnәmtin min kәhlman-әhlman teiuaiu matuwa ron io. ⁶ Emәtag-pән wir e nĭpәgnoa nat әh mәplan nat megәh pisin pisin min әh-ikin itәм kotaliwәk ne motәkioah, ne nat megәh iarupin min, ne mәnig pisin pisin min. ⁷ Kән emәto nәwia suah kit tatән-ipa kәм io mәмә, ‘Pita, әtul mohamnu neen mon.’

⁸ “Mәto ekән-ipән kәм in mәмә, ‘!Iərəmәrә, kәp! E rәhak nәmegәhән esunән nat kit nulan itәм Lou rәham tәmән-iәhau mәмә ekisunән tamkimik e nĭganәmtim.’

⁹ “Emәto min nәwia suah un tәmisi-pән e neai matән-ipa kәм io mәмә, ‘Әsәнән mәмә nat kit tamkimik itәм io Uhgĭn iakән mәмә tәwir әm tәsamkimikән.’ ¹⁰ Emuәghat o natimnat min әh mau kisil, kән tapolән apon tәmәр muwin әpәh e neai.

¹¹ “Kән roiu agin e nian әh, suah kisil kәhaliet-arәpa e nimә itәм iotatig ikin. Netәм Sisaria kәmotahl-ipa ilәhal mәмә okәhaluwa ron io, kit io kan. ¹² Kән Narmin Rәha Uhgĭn tәmән-ipa kәм io mәмә ekәtәu-pән ilәhal, nat әnrapin ilәhal sәнәmә netәм Isrel. Piatat min ilat sikis itәм kәmotәtәu-pa io, emotuwin kiet-pән әpәh e nimә rәha suah әh Konilias motuwin imә.

¹³ Kән in tәmән-ipa kәм itimat mәмә tәhrol nulan in tәmәplan nagelo kit rәha Uhgĭn tәmuwa miet-arәpa ron e rәhan nimә, kән mән-ipән kәм in mәмә, ‘Ahl-ipән netәmim neen kotuwin әpәh Jopa o suah kit nәrgin u Saimon Pita. ¹⁴ In otән-ipinә nәghatән kit kәм itәmat mәмә itәmat rafin, ik ne rәham min, ne rәham iolwәk min, mәмә Uhgĭn otosmegәh itәmat rafin.’ ^{§††}

¹⁵ “Kән nian emәtuoun matәghat, Narmin Rәha Uhgĭn tәmeiuaiu mәrioah matig elat tahmen әm e inu tәmuwa min etat aupән. ^{§††16} Kән nikik tatәht nәghatән itәм Iərəmәrә tәmән mәмә, ‘Jon tatol baptais e netәmim e nәhau, mәto otәsuwәhән Uhgĭn tol baptais etәmat e Narmin Rәhan.’ ^{§†17} Kән okәmә Uhgĭn tatos-ipән kәм ilat Narmin kitiah әm itәм tәmos-ipa kәм kitat nian kitat kәmotән nĭpahrienән e Iərəmәrә

§ 10:48 Wәk 19:5 §† 11:3 Wәk 10:28; Kal 2:12 §†† 11:14 Wәk 16:31 §† 11:15 Wәk 10:9-48 §†† 11:15 Wәk 2:4 §† 11:16 Wәk 1:5

Iesu Kristo, io etämim əm, okol esən-iəhauən Uhgïn o nat naka itəm in tolkeike mämə otol kəm ilat.”

¹⁸ Nian kəmotəto nəghatən rəha Pita, ilat kəmə-sotetəhau mīnən, mətə kəmotənwiwi Uhgïn motəmə, “Nat əh tol nulan mämə Uhgïn tīnol rəkis suatip rəha Iaihlua mīn mämə ilat mīn okotəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mīn mämə Uhgïn otosmegəh ilat.” †

Niməfak əpəh Antiok

¹⁹ Nian Sol ne rəhan mīn kəmotəhamnu Stipen, kəmatol tərət kəm netəm koatən nīpahrienən e Iesu. Kən iəfak mīn əh kəmotəgim motuwīn əpəh ikin mīn əpəh Fonisia ne Saepas ne Antiok, motən-iarəp nərgi Iesu kəm netəm əm u, netəm Isrel. ††²⁰ Mətə ilat neen netəm Saepas ne Saerin kəmotuwīn Antiok motən-iarəp mīn namnusən təwir rəha Iərəmərə Iesu kəm netəm əpnarīn əm, sənəmə netəm Isrel əm. ²¹ Kən Iərəmərə təmatol wək tepət e rəhan nəsanənən kən mətəsitə pik elat, kən netəmim tepət tepət kəmotəuhlin ilat motən nīpahrienən e Iərəmərə Iesu.

²² Netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem kəmotəto namnusən rəha nat əh, kən kəmotəhl-ipən Panapas mämə otuwīn əpəh Antiok. †²³ Nian təmīet-arəpən, təməplan mämə Uhgïn təmolkeike pik ilat matol təwir kəm ilat, kən netəmim tepət kəmotən nīpahrienən e Iesu, kən Panapas nīkin təmagien masitə elat mämə ilat okoatətul əskasik e Iərəmərə e nīkilat rafin. ²⁴ Panapas in etəm wīr kit itəm Narmīn Rəha Uhgïn tərīoah mətətig lan, kən rəhan nahatətəən in təskasik o Uhgïn. Kən in təmasitə e netəmim tepət ikin əh mämə ilat okotən nīpahrienən e Iərəmərə Iesu.

²⁵ Kən Panapas təmīet muwīn Tasas mategəs-in Sol. ††²⁶ Nian təməplan Sol, təmit mīan əpəh Antiok, kəmuatīg ikin o nup kitīəh muatəfak ilat netəm rəha niməfak əh matuəgətun netəmim tepət. Ikin əh Antiok kəmətuoun kaun-in netəm rəha Iesu Kristo mämə, “Kristin.” ††

²⁷ E nian əh, ien neen rəha Uhgïn kəmotiet Jerusalem motuwīn əpəh Antiok. ²⁸ Kit nərgin u Akapus təmətul məghat e nəsanənən e Narmīn Rəha Uhgïn mämə otəsuwəhən nəumis otan e nītən Rom ariəriə. (Nəumis təman nian Klotias təmatərəmərə e netəm Rom.) ††²⁹ Kən netəm rəha Iesu əpəh Antiok kəmotolkeike mämə okotasitə e netəm rəha Iesu əpəh Jutia. Kit tahlipən mənī naka, tepət o noan məsīn, itəm tītun nahlipənən. ³⁰ Kən kəmotol mənī mīn əh, motəmki-pən kəm Panapas ne Sol mämə okuəmīk mīan kəm elta mīn rəha niməfak əpəh Jerusalem. †††

Kig Herot Akripa Kitiəh təmol nərətən kəm niməfak

12 E nian əh, nian Panapas ne Sol kəmatuəgətun əpəh Antiok, Kig Herot Akripa Kitiəh təməhl-ipən rəhan mopael mīn mämə okotəskəlīm netəmim neen rəha niməfak əpəh Jerusalem mämə otol ilat kotəto

† 11:18 Wək 13:48; 14:27 †† 11:19 Wək 8:1-4 † 11:22 Wək 4:36 †† 11:25 Wək 9:30 †† E nəghatən Kris, nīpəti nəghatən u “Kristin” tatən mämə “rəha Kristo.” ††† 11:28 Wək 21:10 ††† 11:30 Wək 12:25

nahməən e nīpətīlat. ² Təməhl-ipən rəhan mīn netəmim kəmotuwīn kəskəlīm Jemes pia Jon kən motətəmnə e rəhalat naip asol. ³ Nian təmətamnu Jemes, məplan mämə netəm Isrel nīkilat təmagien pik ron. Kən in təmətig məskəlīm mīn Pita. Təmatol nat u e nian kəmatol lafet mil lan Rəha Nuhagego-inən ne Pret U Is Tīkə Lan. ⁴ Nian tīnəskəlīm rəkis Pita, kən təmīləs-ipən e kalapus. Kən Herot təmən mämə mopael sikistin okoatətlosig-in, kuwit kuwit e aua mīn rafin e nərauiəgən ne lapin. Kən Herot tolkeike mämə otiuw-iarəp tətul e niganəmīti netəmim nian lafet tīnol namnun. ⁵ Mətə nian Pita təmətatīg e kalapus, kən netəm rəha niməfak kəmotəfak-pən əskasik ron kəm Uhgïn.

Uhgïn təmīləs-iarəp Pita e kalapus

⁶ E lapin itəm olawīg in, kən Herot tiuw-iarəp, Pita təmətəpīl ilugin e mopael kəiu, kəməlīs nelmīn mil e sen kəiu, kətu-pən kit e mopael kit, kən kətu-pən kit e mopael kit mīn. Kən mopael kəiu katuətul matuehm nafilua e kalapus. ⁷ Roiu agin-əh, nagelo kit rəha Iərəmərə tiet-pa, kən təmasiə məhəg-əhəg e nīpəgnoa kalapus. Təmekek nīkalī Pita kən məhgaiir lan. Kən mämə, “!Ətul uəhai!” Kən sen mil kəmuīsas atip e nelmī Pita mil.

⁸ Kən nagelo tən-ipən kəm in mämə, “Uwīn e rəham put ne natīmnat.” Kən Pita tuwīn elat. Kən tən-ipən mīn kəm in mämə, “Uwīnin rəham kot, kən mətəu-pa io.” ⁹ Kən Pita təmətəu-pən miāiet e nīpəgnoa kalapus, mətə in təsitunən mämə natīmnat mīn u nagelo tatol lan in nīpahrienən. Nīkin təht mämə tatehm nat kit tahmen e napīlaiirən. ¹⁰ Kəmuāliwək muaprkīs-in mopael kit itəm tatehm kalapus, kən muāliwək muaprkīs-in mīn mopael kit mīn, kən kəmuea e namnu toa itəm kəmiləkin e iaen. Toa u tatuag-pən e taon asol. Nian kəmuea iuəhkīr ron kən təmərəh atip kən kəmiāiet-pən ikin. Nian kəmuāliwək məsīn mīan e suatip, kən əmun nagelo təmīkə mīn. ⁵

¹¹ Kən Pita in tīnītun mämə sənəmə napīlaiirən, kən tən mämə, “Roiu enītun ətuatip mämə Iərəmərə təməhl-ipa rəhan nagelo təmuwa mīləs-irəkis io e nat naka itəm Herot tolkeike mämə otol lak itəm netəm Isrel kəmoatolkeike mämə okotəplan.”

¹² Nian Pita tīnītun mämə Uhgïn təmīləs-irəkis in, kən təmuwīn əpəh e nīmə rəha Meri, mama rəha Jon Mak. Netəm koatahatətə e Uhgïn tepət kəmotuwa kitīəh moatəfak-pən kəm Uhgïn mämə otasitə lan. ¹³ Kən Pita təməht-əht toa e iat rəha nīmə əh, kən pətan iolwək kit, nərgin u Rota, təmaiu muwīn mämə karmə pah əh tatəht-əht toa. ¹⁴ Nian təməto nəwia Pita, kən təmītun mämə in Pita pahrien. Kən nīkin təmagien pik agin-əh kən taluin nərəhən e toa mətə təmaiu mītəlīg muwīn məplan netəmim u koatəfak, kən təmən mämə, “!Ei, netəmim, Pita əpəh ihluə e toa tatətul!”

¹⁵ Mətə kotəmə, “Ah. Ik ialməl.” Mətə in təmətəkəike matən mämə, “!Kəp! Iatən pahrien.” Kən ilat kotən mämə, “Okəmə naka rəhan nagelo tiə.”

¹⁶ Məto Pita tatakəike matəht-əht toa. Kən kəmotuwīn kerəh e toa, kən nian kəmotəplan in, nīkilat təmaut pik ron. ¹⁷ Məto Pita təmiləs-ipər nelmin mefətu-tu ilat məmə okəsotəghatən. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə təmahro nulan Iəramərə təmiləs-iarəp in e kalapus. Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Otən-ipən nəghatən u kəm Jemes ne piatat min e niməfak." Kən təmīet magim matuwīn ik pišin kit min.

¹⁸ Kəmən lawigin, mopael min itəm kəmoatehm Pita e kalapus, kəmotətarəp-ətarəp olat min, kən minotəruru əfəməh məmə Pita təmahruwīn. ¹⁹ Kən nian Herot təməto məmə Pita təmikə, kən təmahli-ipən mopael min məmə okotegəs-in. Məto nian mopael min kəməsotəplanən, kən Herot təmaun-in mopael min itəm kəmotehm kalapus mətətarəp olat məmə Pita təmahrol magim. Məto ilat kotəruru kən in təməh məmə okəmīk mopael min əh kan kohamnu ilat. Kən Herot təmīet Jutia muwīn e taon kit Sisaria matig ikin o nian neen.

Kig Herot Akripa Kitiəh təmīmīs

²⁰ E nian əh, Kig Herot Akripa Kitiəh neməha təmol pik təmetəhau netəm kotatig e taon mil əh, Taea ne Saeton. Kən netəm-iasol min rəha taon mil əh kəmotuwa kitieh kən motuwīn məmə okotəplan kig məmə okotaru nego, məto-inu netəm iməlat ikin kotuwīn katos-nəmtin nagwənən imə kig ikin. Məto aupən ilat kəmotuwīn motəplan kig, kəmotəghat ilat suah kit nərgin u Plastus, itəm tatehm wīr natimnat e nimə rəha Kig Herot, motiuw-pən məmə otətəu-pən ilat.

²¹ E nian itəm Kig Herot təmītəpun lan məmə otuwīn məplan ilat, kən təmuwīn e rəhan natimnat wīr min itəm tatəgətun məmə in tatəramərə. Kən təmuwa məpələh e ikin imə kig, kən matəghat kəm netəmim.

²² Kən netəmim kəmotəgət əfəməh məmə, "I!Suah u tatəghat sənəmə in etəmim məto uhgin kit!" ²³ Kən roiu agin min nagelo kit rəha Iəramərə təmoh e nimīsən əskasik kit məto-inu Herot təmos nənwiwīən o netəmim, kən məsos-ipənən nənwiwīən kəm Uhgin, kən wom min kəmoton nisgan kən timis. ††

²⁴ Kən e nian əh, netəm koatən nīpahrienən e Iesu kəmoatəkəike kətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin e ikin min tepət, kən netəmim tepət kəmotuwa katən nīpahrienən e Iesu. †²⁵ Nian Panapas ne Sol kəmioal namnun rəhalau wək əpəh Jerusalem, miatəlig mian Antiok iləhal Jon Mak. ††

Uhgin təmītəpun Panapas ne Sol məmə okioal rəhan wək

13 E niməfak Antiok, ien min əh-ikin ne iəgətun min. Ilat u Panapas, ne Simeon katən məmə etəm iapin, ne Lusias etəm Saerin, ne Manaen u təmepət ilau Herot Antipas u təmatəramərə e Kalili aupən, ne Sol. ² E nian kit ilat kəmotapəs nagwənən kən moatə-fak-pən kəm Iəramərə, kən Narmīn Rəha Uhgin

təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iakolkeike məmə roiu əh onəkotiləs-ipər Panapas ne Sol məmə ilau okioal wək u itəm emaun-in ilau ron." †³ Kən nian kīnotapəs rəkis nagwənən motəfak, kən motələhəu-pən nelmilat e rəhalau-kapə məmə okotiləs-ipər ilau, kən motahl-ipən ilau məmə okian mioal wək. ††

Panapas ne Sol kəmuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Saepras

(Əplan map rəha naliwəkən rəha Pol e namnu naoa u.)

⁴ Kən məto-inu Narmīn Rəha Uhgin təmahli-ipən ilau məmə okioal wək u, kən ilau kəmian əpəh e taon Selusia, kən ikin əh kəmian e nego kit mian əpəh e nəptən kit Saepras. ⁵ Nian kəmīet-arəpən e taon Salamis, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin. Kən Jon Mak tatətəu-pən ilau mətasitu elau. ††

⁶ Kən kəməhlaliwək əm e nəptən un mətoarus məhaliet-arəpa e taon Pafos. Ikin əh kəməhaləplan noanol kit rəha Isrel itəm tatol nat pišpis e nəsanənən rəha iərmis min, kən in ien eiua, nərgin u Patisas.

⁷ Suah u tətaliwək nian tepət ilau Setias Polas u kapman asol rəha netəm Saepras. Setias Polas in tenatig, rəhan nətəligən təwīr. Kən in təmahli-ipən nəghatən məmə Panapas ne Sol okuea muəplan, məto-inu tolkeike məmə otətə nəghatən rəha Uhgin. ⁸ Məto suah u Patisas təmatən rat ilau. (Nərgin e nəghatən Kris katən məmə Elimas). Kən mətalkut məmə otəuhlin nətəligən rəha Setias Polas məmə otəsənən nīpahrienən e Iesu.

⁹ Kən Sol u kətaun-in min məmə Pol, Narmīn Rəha Uhgin təmərioah e nīkin, kən təmətag-pən ətuatip o Elimas kən mən məmə, ¹⁰ "I!Ei! Ik nəti Setan. Ik tikimīr rəha natimnat rafin itəm kotətuatip. Ik nakərioah əm e neiueiuaən ne nəratən. ?Onəghan nəpanapəs nən ratən suatip pahrien rəha Iəramərə itəm natəuhlin?

¹¹ Roiu əh, Iəramərə otol nalpinən kit kəm ik məmə nīganəmtim otəpis, onəsəplanən nəhag-əhagən kit ne o nian neen." Kən roiu agin min təməplan norəu ne nāpinəpən kəmuea mualpin nīganəmtin, kən nīganəmtin təpis agin. Kən təmətul matea-pən ərnəpin əm məmə suah kit otasitu lan mit. †¹² Nian kapman Setias Polas təməplan nat əh, təməh nīpahrienən e Iesu məto-inu təmaut magien o nəgətunən rəha suah mil e Iəramərə.

Panapas ne Pol kəmian Antiok əpəh ikin Pisitia

¹³ Kən Pol ne rəhan min netəmim kəmotiet Pafos motuwīn e nego kit motuwīn əpəh taon Perka e ikin Pamfilia. Ikin əh Jon Mak təmapəs ilat mītəlig-pən əpəh Jerusalem. †¹⁴ Kən ilat kəmotiet Perka motuwīn əpəh taon Antiok əh-ikin Pisitia. Kən e nian rəha Sapat, kəmotuwīn imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel moatəpələh. ¹⁵ Nian kəmotətəto nāfinən rəha Lou ne Ien Min, kən netəm-iasol rəha nimə əh kəmotahl-ipən nəghatən kəm Pol ne Panapas motən məmə, "Pi-

† 12:18 Wək 5:22-24 †† 12:23 Dan 5:20 ‡ 12:24 Aes 55:11
†† 12:25 Wək 11:29-30; 15:37

‡† 13:2 Wək 9:15 ††† 13:3 Wək 6:6 †††† 13:5 Wək 12:12; 15:39
§ 13:11 Wək 9:8 †† 13:13 Wək 15:38

ak min. Okamə itəmat kit tatos nəghatən wir məmə otən tasitu e netəmim, tətul mən-iarəp.”

¹⁶ Kən Pol təmätul mēfētutu ilat məmə okə-sotəghatən, kən mən məmə, “Noanol min rəha netəm Isrel ne itəmat Iaihlua min itəm noatəfak-pən kəm Uhgīn, otətəlig-in-tu io. ¹⁷ Uhgīn rəha noanol min rəha Isrel təmitəpun timitat min aupən kən mol ilat kotepət nian ilat kəmoatətig əpəh ikin Ijip. Kən e nəsanənən asol rəhan, təmit-iarəp ilat e nəptən əh. ¹⁸ Kən matehm wir ilat o nup foti nian kəmotan əpəh ikin taruən-aruən ikin. ¹⁹ In təmöl noanol min rəha netəm Isrel kəmotoh kapman min rəha nəptən sepin itəm kotatig e nitən əh Kenan, kən mos-ipən nəptən əh rəhalat kəm tīpāt min məmə rəhatat. ²⁰ Natimnat min əh kəmol nup fo-hanrit-fifti tīnuwa minuwīn rəkis. Uarisig e natimnat min əh, Uhgīn təmos-ipən kəm noanol min rəha Isrel netəm-iasol min məmə ilat okotərəməre elat mətoarus-pa e nian rəha ien rəha Uhgīn Samuel. ²¹ Kən netəmim kəmotətapəh kəm Samuel o kig, kən Uhgīn təmos-ipən kəm ilat Sol u nəti Kis, təmisi-pən e noanol rəha Benjamin. Kən in təməərəməre elat o nup foti. ²² Kən nian Uhgīn təmīləs-irəkis Sol, kən in mol Tefit təmuwa kig. In təmən-iarəp nat kit təwir lan məmə, ‘Eməplan suah kit Tefit nəti Jese, in etəm tətutit itəm io iakolkeike. Kən in otol natimnat rafin itəm io iakolkeike məmə otol.’ ²³

²³ “Kən Uhgīn təmöl məmə Iosmegəh kit, inu Iesu, otisi-pən e noanol rəha suah u Kig Tefit, məmə otosmegəh netəm Isrel tahmen-pən əm məmə in təmən-iəkis mihin. ²⁴ Məto uarisig Iesu tətouon rəhan wək, Jon təmaupən mən-iarəp kəm noanol min rəha Isrel məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min kən kol baptais elat. ²⁵ Nian Jon tətəmuwa iuəhkir o nolən nammun rəhan wək, in təmən məmə, ‘Nikitəmat təht məmə io pah? Io sənəmə etəm ilouin itəm Uhgīn təmən rəkis. !Kəp! In tatuarisig lak itəm io esahmenən məmə ekapeg rəkis rəhan put.’ ²⁶

²⁶ “Piak min itəm nəmotisi-pən e noanol rəha Epraham, ne itəmat Iaihlua min itəm nəkoatəfak kəm Uhgīn, otətəlig-in wir, Uhgīn təmahl-ipa kəm kitat nəghatən u e Iesu məmə in otosmegəh kitat. ²⁷ Kən netəmim itəm kotatig Jerusalem ne rəhalat netəm-iasol min kəməsotitunən məmə suah əh inəh Iesu, Uhgīn təmahl-ipa məmə otosmegəh ilat. Kən nat əpnapin kəmatafin-iarəp kəm ilat e Sapat min rafin nəghatən rəha ien min rəha Uhgīn itəm kəmoatən e Iesu, məto ilat kəməsotitunən. Kən ilat kəmotən məmə okohamnu Iesu tahmen-pən əm itəm ien min rəha Uhgīn kəmotən aupən məmə netəmim okotol mihin. ²⁸ Nat əpnapin kəməsotəplanən nat kit məmə otimis ron, məto kəmotətapəh məmə Pailat otohamnu. ²⁹

²⁹ “Nian kəmol rafin natimnat itəm Nəghatən rəha Uhgīn təmən məmə okol mihin lan, kən rəhan min netəmim kəmotiləs-iəhau e nig kəluau motiləs ka kitənim e nipəg kəpiel. ³⁰ Məto Uhgīn təmöl in təmegəh min e nimisən. ³¹ Kən e nian tepət tatiet-arəpa o rəhan min netəmim. Netəm əh, ilat Iesu kəmotan aupən əpəh Kalili mətoarus-pa Jerusalem. Kən roiu əh netəm əh koatən-iarəp kəm piat min u noanol min rəha Isrel, məmə ilat kəmotəplan pahrien Iesu, kən in təməmegəh pahrien. ³²

³² “Kən roiu əh, itimat ioatən-ipinə kəm itəmat nammunən təwir əh, məmə nəniəkisən itəm Uhgīn təmöl kəm tīpāt min aupən, ³³ roiu əh, tīnol rafin nəghatən rəhan kəm kitat noanol min rəhalat nian təmosmegəh Iesu e nimisən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgīn e Naoa Rəha Napuən Min kəiu tatən məmə, ‘Ik nətik. Roiu enuwa rəham tata ətuatip.’ ³⁴

³⁴ “Uhgīn təmən-iəkis rəkis e rəhan Naoa məmə otəpanosmegəh Iesu e nimisən, kən okol təsimis minən, kən nipətin otəsəmnəmitən. Tatən məmə, ‘Nipahrienən, oekos-ipinə nat wir agin min kəm ik itəm emən-iəkis rəkis kəm Kig Tefit aupən.’ ³⁵

³⁵ “Kən e ik pisin min kit min e Naoa Rəha Uhgīn, Kig Tefit təmən kəm Uhgīn e Iosmegəh məmə, ‘Kən onisegəhan-inən məmə nipəti Iolwək Ətuatip rəham otəmnəmit məpien.’ ³⁶

³⁶ “Nian Tefit təmatəmegəh, təmöl natimnat min itəm Uhgīn tolkeike. Uarisig ikin tīmīs, kən kəmitənim ilat tīpin min, kən nipətin təməmnəmit. ³⁷ Kən nəghatən əh, təməsəghat-inən Tefit, məto təmatəghat-in Iesu məmə in min təmimis, məto Uhgīn təmöl təmegəh min, kən nipətin təmisəmnəmitən. ³⁸

³⁸ “Kən piak min, iakolkeike məmə onəkotitun məmə roiu iatən-ipinə kəm itəmat məmə e Iesu, Uhgīn otos-irəkis nolən rat min rəhatəmat. ³⁹ Kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə Iesu pisin əm titun nos-irəkisən nolən rat rəha netəm u itəm koatahatətə lan. In otikis ilat o nolən rat min rəhalat. Məto suatip rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses təsahmenən o nos-megəhən etəmim. ⁴⁰ Kən itəmat onəkotəkəike moatəto itəmat məmə nəghatən rəha ien min rəha Uhgīn otəsuwamən etəmat. ⁴¹ Kən in tatən məmə, ‘Ei, otətəlig-in-tu, itəmat itəm noatəghat nausit moatən rat natimnat rafin. Onəkotaut kən motimis, məto-inu e nian nakoatəmegəh, oekol nat kit tərət pik otəmat itəm okol nəsotənən nipahrienən lan, nat əpnapin okəmə suah kit otən ətuatip kəm itəmat.’” ¹⁸

Netəmim kəmotagien o nammunən təwir

⁴² Nian Pol ne Panapas kinatīaiet e niməfak, netəmim kəmotətapəh olau məmə, “Awi, okol nakuea min e Sapat u tatuwa, muən-iarəp min nəghatən əh neen kəm itimat.” ⁴³ Kən nian netəmim kəmotiet e nimə, ilat tepət kəmotətəu-pən Pol ne Panapas. Netəm əh, neen noanol min rəha Isrel, kən neen netəm rəha ikin min

† 13:17 Eks 1:7; 6:6; 12:51 †† 13:18 Nam 14:34; Dut 1:31-32
‡ 13:19 Dut 7:1; Jos 14:1 †† 13:20 Jdg 2:16; 1 Saml 3:20 ††
13:21 1 Saml 8:5,19; 10:20-24 ††† 13:22 1 Saml 13:14; 16:12; Sam
89:20 ††† 13:23 2 Saml 7:12-16 § 13:24 Mat 3:1-2 §† Iolwək
rəha etəm-iasol in tatapeg rəkis put rəha etəm-iasol rəhan. Wək u in
ləhau agin. §†† 13:25 Jon 1:20,27 §† 13:28 Mat 27:22-23

§†† 13:29 Mat 27:59-60 §† 13:31 Wək 1:3,8 §† 13:33 Sam
2:7 §†† 13:34 Aes 55:3 §†† 13:35 Sam 16:10 §§§ 13:39 Rom
10:4 18 13:41 Hab 1:5

itəm kəmotapəs rəhalat nahatətəən moatətəu-pən nahatətəən rəha netəm Isrel.

Kən ilau kəmuəghat kəm ilat matuən-ipən əskasik kəm ilat məmə, "Onəkotəkəike motaskəlīm nahatətəən rəhatəmat e Uhgīn."

⁴⁴ Kən e Sapat itəm tatuwa, iuəhkīr netəmim rafin e taon asol əh kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Uhgīn. ⁴⁵ Kən nian netəm Isrel kəmotəplan nimanin netəmim kəmotuwa o nəghatən rəha Pol, kən kəmotətəhak pik olat, kən minotətuoun moatən rat Pol ne nat naka itəm in tatən.

⁴⁶ Kən Pol ne Panapas kəməsuaginən kəmuən məmə, "Itimlau oekuəike muən-iarəp nəghatən u rəha Uhgīn kəm itəmat pitən, noanol mīn rəha Isrel. Kən itəmat nəmotapəs nəghatən rəha Uhgīn, kən itəmat nakoatən atip əm məmə itəmat nəsotahmenən o nosən nəmegəhən lilin. Kən roiu itimlau enatian məmə ekuən-iarəp namnusən təwīr u kəm Iaihlua mīn itəm sənəmə noanol mīn rəha Isrel, ^{†47} kən inu, inu nəghatən itəm Iərəməərə təmos-ipa rəkis kəm itimlau məmə ekioal, in tatən e Naoa Rəha Uhgīn məmə, 'Io emol ik məmə onəkuwa ik nəhag-əhagən kit rəha Iaihlua mīn, məmə natən-iarəp kəm netəmim rafin məmə iakolkeike məmə ekosmegəh ilat.'" ^{††}

⁴⁸ Nian Iaihlua mīn kəmotəto nəghatən əh, nīkilat təmagien ron, kən minoatamnus-amnus kəm ilat mīn məmə nəghatən rəha Iesu Iərəməərə in təwīr pik. Kən netəm u itəm Uhgīn təmaun-in rəkis ilat məmə okotos nəmegəhən u itəm namnun tikə, ilat kəmotən nīpahrienən lan. ⁴⁹ Kən nəghatən rəha Iərəməərə təmaui mītəlau e nitən əh rafin e taon əh.

Noanol mīn rəha Isrel kəmotəhg-iarəp Pol ne Panapas

⁵⁰ Məto noanol mīn rəha Isrel neen kəmotuwīn motəplan nīpitan asol rəha taon əh itəm koatəfak ilat netəm Isrel, ne netəm-iasol mīn e taon əh, motiuw-pa ilat moatol neməha kəm Pol ne Panapas. Kən kəmotəhg-iarəp ilau iməlat ikin. ⁵¹ Məto ilau kəmioah pispis nəptən e nelkilau təhmen e nəmtətin kit məmə Uhgīn təməuhlin mənətan kəm ilat kən otol nalpīnən kəm ilat. Kən ilau kəmiaiet mian e taon əh Ikoniam. ^{‡52} Məto netəm rəha Iesu əpəh Antiok, Narmīn Rəha Uhgīn tatərioah elat, kən ilat nīkilat tətəgien pik.

Pol ne Panapas kəmian Ikoniam

14 E Ikoniam kəmian mīn əpəh e nimə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel, kən matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn, kən nəghatən rəhalau təwīr pik məmə təmiuw-pa netəm Isrel tepət ne netəm Iaihlua tepət mīn, məmə ilat kəmoatən nīpahrienən e Iesu. ² Məto netəm Isrel itəm kəsotənən nīpahrienən e rəhalau nəghatən, kəmotuwīn o Iaihlua mīn, motol ilat kotetəhau pik netəm u koatən nīpahrienən e Iesu, moatol neməha kəm ilat. ³ Məto Pol ne Panapas kəmuatig ikin tuwəh, məsuəginən ilat, kəmatuəkəike

matuən-iarəp nəghatən rəha nəwīrən rəha Uhgīn kəm netəmim rafin. Kən Iərəməərə təmol ilau kioal nat pispis ne nəmtətin tepət məmə netəmim okotitun məmə rəhalau nəghatən rəha nosmegəhən in nəghatən pahrien. ^{‡†}

⁴ Kən netəm ikin əh, kəmotəhap ilat mīn, neen kəmotətəu-pən netəm Isrel itəm kəsotənən nīpahrienən e Iesu, kən neen kəmotətəu-pən aposol mil əh, Pol ne Panapas. ⁵ Kən netəm Isrel ne Iaihlua mīn, ne netəm-iasol mīn rəhalat mīn, kīnoatol nəghatən anion kit məmə okotərəkin ilau, kən motəhtimnu ilau e kəpiel. ^{‡‡6} Məto nian kəmotəto nəghatən anion rəhalat, kəmuagim mian əpəh e ikin Likaonia, kən mian mətuatig e taon mil əh, Listra ne Tepe. ⁷ Kən e taon mil əh ne ikin mīn titəlau e taon mil əh, ilau kətuən-iarəp namnusən təwīr rəha Iesu Iosmegəh.

Pol ne Panapas əpəh Listra

⁸ Kən e Listra, suah kit əh-ikin. Nian təmauir məto nelkin təməfaiu təruru naliwəkən, tatəpələh əm, kən in tatəpələh ikin əh ⁹ matətəlig-in nəghatən rəha Pol. Pol təmətag-pən ətuatip o suah əh, mīnitun məmə suah əh tinatahatətə rəkis məmə nelkin titun nəwīrən, ¹⁰ kən magət əfəməh lan məmə, "!"Ei piak, ətul!" Kən əmun, suah apon təmətip mər kən mīnətaliwək.

¹¹ Nian nimanin netəmim kəmotəplan nat əh itəm Pol təmol, kəmotən əfəməh e nəghatən Likaonia məmə, "!"Ei! Otəplan-tu. Uhgīn mīn rəhatat kīnotol netəmim in, ilat mīnotuwa imətət ikin." ^{‡‡12} Kən kəmotəuhlin nərgi Panapas məmə Sus u nīpətīn təmə in iərəməərə rəha uhgīn mīn rəhalat. Kən kəmotəuhlin mīn nərgi Pol məmə Heremes, nīpətīn u məmə in iəghat asol rəha uhgīn mīn rəhalat. ¹³ Nimə rəha narmī nat rəha uhgīn əh Sus, in tatətul ihluə e taon əh. Kən pris rəha uhgīn əh Sus təmasig kau mīn neen itəm tinətu-pən rəkis nəgui-nig elat. Kən məmīk ilat muwa e nafilua rəha latuənu rəhalat itəm kəmotol əpətīn e kəpiel. Məto in ne nimanin netəmim kotolkeike məmə kotol sakrifais kəm ilau motol nənwīwīən lan kəm Pol ne Panapas.

¹⁴ Məto nian aposol mil kəmuəto nəghatən e nat əh, kəmuəhap rəhalau natimnat. ^{‡‡†} Kən kəmuaiu mian əpəh ilugin elat. Kən muagət əfəməh məmə, ¹⁵ "!"Ei, nəman! ?Nakotəmə nəkotol nat un o naka? Itimlau etəmim əm təhmen etəmat. Etios namnusən təwīr matuea kəm itəmat, kən ekioalkeike məmə ekuəuhlin nətəligən rəhatəmat məmə nakotapəs nəfakən kəm uhgīn mīn u itəm rəhalat nəsanənən tikə. Məto onəkotəfak əm kəm Uhgīn itəm tatəmegəh, mətatig namnun tikə. In pisin əm təmol neai, nəptən, nītəhəi, ne natimnat rafin itəm koatətig ikin mīn rafin. [§]

¹⁶ Aupən in təmegəhan-in məmə netəmim e ikin mīn rafin məmə ilat okotətəu-pən atip əm suatip mīn rəhalat. ^{§†17} Məto nian rafin in tatol suatip kəm ilat məmə

^{††} 14:3 Mak 16:20; Hip 2:4 ^{‡‡} 14:5 Wək 14:19 ^{‡‡†} 14:11 Wək 28:6 ^{‡‡‡} "kəmuəhap rəhalau natimnat" in nəmtətin kit məmə kəmotəto tərət pik e nolən əh [§] 14:15 Sam 146:6; Wək 10:26 ^{§†} 14:16 Wək 17:30

[†] 13:46 Wək 3:26; 18:6 ^{††} 13:47 Aes 49:6 [‡] 13:51 Mat 10:14; Wək 18:6

ilat kotitun nəplanən rəhan nəwīrən itəm in tatol. In tatol nuhuən tatəfik, matol nagwənən mīn e nasumən, kən koatol nīpətīlat e nian ətuatīp rəhalat. In tatos-īpən nagwənən kəm itəmat mol itəmat nakoatəto təwīr.”^{†18} Məto kəmatuən pap nəghatən əh kəm ilat, iuəhkīr əm kuakīə o nən-īəhauən ilat o nolən sakrifais, o nos-īpənən nənwiwīən kəm ilau.

¹⁹ Kən netəmim neen e noanol mīn rəha netəm Isrel kəmotiet e Antiok əh Pisitia ne Ikoniām motiet-pa Lистра motiuw-pa netəmim tepət məmə okotuwa kəplan ilat. Kən kəmotīlās Pol kən motaht e kəpiel, kən motewkəkan ka kərakīn-iarəp e taon motapəs tətaməhl. Nīkilat təht məmə tāmīmis.^{†20} Məto nian netəm rəha Iesu kəmotuwa kətul kītəlau in, kən tətul əmun muwīn mīn əpəh imə e taon. Kən kəmən lawīgin, in ne Panapas kəmiaiet mian Tepe.

Pol ne Panapas kəmietəlig-pən Antiok əh Siria

²¹ Kən Pol ne Panapas kəmuən-iarəp namnusən təwīr e taon əh Tepe, kən kəmiaiūw-pa netəmim tepət kotuwa o Iesu. Kən kəmiatəlig muea Lистра, kən uarisig u, kiaiet mīn muea Ikoniām, kən miaiet mīn muea Antiok əh Pisitia.²² Kən ikin əh, kəmatuem əskasik netəm rəha Iesu. Kən matioas-īpən nəghatən məmə okotətul əskasik e nahatətəən e Iesu. Kən matuən məmə, “Kitat okotatig e nəratən tepət nian koatuwīn e suatīp rəha nuwīnən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgīn. Məto nat əpnapīn əm, kitat okotəkəike moatətul əskasik.”^{‡23} Kən e nīməfak mīn e ikin mīn rafīn itəm ilau katian ikin, katuəmki-pər elta mīn rəhalat. Kən matuapəs nagwənən matioal nəfakən, kən matuələhəu e nelmi Iəramərə netəmim itəm kīnoatən rəkis nīpahrienən lan.

²⁴ Kən ilau kəmian-pən Pisitia ikin muatite-pa Pamfilia ikin e taon əh Peka,²⁵ ikin əh ilau kəmuən-iarəp namnusən təwīr ikin. Kən ilau kəmuatite-pa mīn e taon kit mīn Atalia,²⁶ kən kəmīos nego ikin miatəlig-pa Antiok əh Siria. Netəm Antiok əh inəh, aypən ikin ilat kəmotahl-īpən Pol ne Panapas məmə okian muən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn, kən motəfak məmə Uhgīn otehm wīr ilau e ikin mīn itəm ilau katian ikin. Kən roiu kīnioal namnun wək rəhalau.^{‡†}

²⁷ Nian ilau kəmiatəlig-pa mīn, kəmuəun-in netəmim rəha nīməfak məmə okotuwa kitiəh. Kən ilau kəmuən-iarəp kəm ilat natīmnat itəm Uhgīn təmol elau e nəsanənən rəhan, kən məmə təmahro nulan Iaihlua mīn, ilat kəmotuwa moatən nīpahrienən e Iesu.^{‡‡28} Kən ikin əh, ilau kəmuatig tuwəh ilat netəm rəha Iesu.

**Iəfak mīn neen kəmoatən məmə netəmim okotətəu-pən
Lou rəha Moses**

15 Kən netəmim neen kəmotiet əpəh Jutia motatite-pa Antiok moatəgətun piatat mīn moatən məmə,

“Okəmə kəsəhg-īpənən itəmat, tahmen e inu itəm Lou rəha Moses tatən mihin, okol Uhgīn təsosmegəhən itəmat.”^{‡‡2} Kən Pol ne Panapas ilat netəm əh koatərgəhəu o nəghatən əh, kən kəmotəghat əfəməh e nənən əh. Kən uarisig, netəm rəha nīməfak əh Antiok kəmotitəpun Pol ne Panapas ne ilat neen mīn məmə okotuwīn Jerusalem motəplan aposol mīn ne elta mīn rəha nīməfak o nənən əh.^{‡‡‡}

³ Netəm rəha nīməfak kəmotahl-īpən ilat kotuwin, kən nian ilat kəmoatiet-pən Fonisia ne Sameria, kəmoatən-iarəp məmə tahro nulan Uhgīn tatiūw-pa Iaihlua mīn koatuwa rəhan netəmim. Kən nəghatən əh təmol piatat mīn ikin əh nīkilat tətəgien pik.⁴ Nian kəmotiet-pa Jerusalem, netəm rəha nīməfak ne aposol mīn ne elta mīn rəha nīməfak, kəmotəgien məmə okotos ilat motuwin iməlat mīn ikin. Kən Pol ne netəm əh kəmotən-iarəp natīmnat itəm Uhgīn təmasitu elat lan.^{‡‡5} Məto Farisi neen əh-ikin itəm koatən nīpahrienən e Iesu, kəmotətul motən məmə, “Iaihlua mīn, okəike kəhg-īpən ilat, kən onəkotəkəike kəgətun ilat məmə okotətəu-pən Lou rəha Moses.”

Aposol mīn ne netəm-iasol mīn kəmotəghat əpəh Jerusalem

⁶ Kən aposol mīn ne elta mīn rəha nīməfak kəmotəpələh kəmotəghat-in nənən əh.⁷ Kən nian kəmotəghat nəfəməh məsīn, kən Pita təmətul mən məmə, “Piak mīn. Itəmat nəkotitun wīr məmə nuwəh rəkis Uhgīn təmitəpun io e nīkitat məmə ekən-iarəp namnusən təwīr rəha Iesu kəm Iaihlua mīn məmə okotən nīpahrienən lan.^{‡†8} Uhgīn titun nətəligən rəha netəmim, kən in tīnəgətun rəkis məmə nīkin tagien məmə otosmegəh netəm u sənəmə noanol mīn rəha Isrel, məto-inu təmos-īpa Narmin Rəha Uhgīn kəm ilat e suatīp kitiəh əm itəm təmos-īpa kəm kitat.^{‡†9} In təməsol pīsīnən kəm ilat. !Kəp! In təmafəl rəkis rəhalat nolən rat mīn məto-inu koatən nīpahrienən lan tahmen-pən əm e itəm tīnol rəkis kəm kitat.

¹⁰ “?Məto tahro itəmat nakoatuwin e suatīp pīsīn məmə Uhgīn nīkin otahmə? ?Tahro itəmat nīnoatīlās-īpən Lou kəm ilat məmə in nat təfigəm kit itəm ilat kotalis? !Kəp! Itəmat, otəplan-tu. Kitat ne tīpītat mīn kitat rafīn kəsotahmenən məmə okotīlās nat figəm əh.^{‡†11} Məto kitat koatahatətə məmə Iesu in Iəramərə rəhatat, kən in tatosmegəh kitat e rəhan nəwīrən əm, kən in matol əm nəhlan kəm ilat.”^{‡††}

¹² Nəghatən əh təmol ilat kotəruu nat okotən, kən moatətəlig-in Pol ne Panapas kīnatuamnus-iarəp nat pispis mīn ne nəmtətin pīsīn pīsīn mīn itəm Uhgīn təmol ilau kīoal e nīganəmti Iaihlua mīn.

Jemes təmahtosig-in nəghatən

¹³ Nian kəmīoal namnun nən-iarəpən wək mīn rəhalau, kən Jemes tətul mən məmə, “Piak mīn. Otətəlig-in wīr-tu rəhak nəghatən.^{‡†14} Pita təmən wīr agīn kəm ki-

† 14:17 Jer 5:24 †† 14:19 Wək 17:13; 2 Kor 11:25 ‡ 14:22 Wək 15:32; 1 Tes 3:3 †† 14:26 Wək 13:1-2 ‡‡ 14:27 Wək 15:4,12

‡‡† 15:1 Kal 5:2 ‡‡‡ 15:2 Kal 2:1 § 15:4 Wək 14:27 ‡† 15:7 Wək 10:1-43 ‡†† 15:8 Wək 10:44; 11:15 ‡‡ 15:10 Mat 11:30; Kal 3:10 ‡†† 15:11 Kal 2:16; Efes 2:5-8 ‡† 15:13 Kal 2:9

tat mēmā tahro nulan Uhgīn tēmiet-pa pitēn o Iaihlua mīn mēmki-rækis ilat neen mēmā rēhan mīn. ¹⁵ Mæto nat əh tahmen-pən əm e nəghatən itəm ien rēha Uhgīn tēmən itəm kəmæte e Naoa Rēha Uhgīn. Uhgīn tatən mēmā,

¹⁶ ‘Uarisig e natimnat mīn əh, oekitəlig-pa mīn. Oekol-wir nego rēha nərəmərəən rēha Kig Tefit u tēməhap aupən iuəhkīr tamnim.

Nat ənnapin iuəhkīr tamnim, mæto ekiləs-ipər milpin mafəl mol təskasik mīn,

¹⁷ mēmā netəm ənnapin e nitən mīn u Iaihlua mīn, itəm ninəmitəpun rækis ilat mēmā rəhak netəmim mīn, ilat okotegəs-in io.

¹⁸ Io Iərəmərə iatən mihin kən emol netəmim kotitun rækis nat əh aupən.” †

¹⁹ Kən Jemes tēmən mēmā, “Kən tol nəhlan, io iakən mēmā roiu Iaihlua mīn kīnoatəuhlin nətəligən rəhalat mīnoatuwa o Uhgīn. Kən təsəwirən mēmā kitat okotol tiækis pik mīn olat. ²⁰ Mæto pəs okotəte naoa kit tuwīn kəm ilat mēmā okəsotunən nagwənən mīn u itəm kīnol rækis sakrifais lan kəm narmi nat mīn u iərmis mīn, kən kotamkīmik e niganəmti Uhgīn. Kən məsotolən təfagə e pətan. Kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou mæto-inu nitən əh-ikin e nipətīn. Kən okəsotunən nitən. ††²¹ Okotəkəike motən-iəhau ilat nəhlan o nələhəuən nəməlinuən tətətiḡ, mæto-inu təmətuoun rækis e Sapat mīn rafin, netəmim koatafin Lou rēha Moses əpəh e nimə rēha nuəfiminən rēha netəm Isrel. Kən katən-iarəp nəghatən mīn əh e taon mīn rafin.”

Kəmæte naoa kəm iəfak mīn u Iaihlua mīn

²² Kən aposol mīn ne elta mīn ne netəm rēha niməfak kəmotegəhan mēmā okotahl-ipən ilat mīn neen kotətəu-pən Pol ne Panapas motuwīn Antiok. Kən kəmotətḡi-arəp Saelas ne Jutas u katən mēmā Pasapas. Suah mil əh netəmim koatīsiāi-in ilau. ²³ Kən kəmotos-ipən naoa kəm ilat mēmā okotos motuwīn. Naoa tatən mēmā,

“Itimat aposol mīn ne elta mīn rēha niməfak, itimat piatimat u itəmat. Iakotən təwir kəm itəmat əpəh Antiok, ne Siria, ne Silisia u Iaihlua mīn, mæto roiu nīno-tuwa piatimat mīn.

²⁴ Itimat emotətə mēmā netəmim neen u e nikitimat kəmotol tiækis pik kəm itəmat, kən itəmat nəmotətə tərət e nəghatən rəhalat. Mæto itimat emīsotos-ipənən nəghatən mēmā okotuwīn kən mihin. ²⁵ Tol nəhlan kən itimat emotaun-in nəghatən kit, kən motegəhan mēmā itimat kəiu okioas nəghatən rəhatimat muətəu-pən Pol ne Panapas u ilau kuəwir pik otat. ²⁶ Iuəhkīr ki-amis o wək u rēha Iərəmərə rəhatat, Iesu Kristo. ²⁷ Kən itimat ioatahl-ipinə Jutas ne Saelas mēmā okiamnə muehm itəmat. Ilau okuən əsas kəm itəmat nəghatən kitiəh əm itəm itimat emotətə. ²⁸ Kən Narmīn Rēha Uhgīn nīkin tagien ne nikitimat tagien mēmā esotos-ipinə mīnən lou kit kəm itəmat mēmā otəfiḡəm pik otəmat, mæto in əm u nəkotəkəike motol: ††²⁹ oniso-

† 15:18 Amos 9:11-12 †† 15:20 Eks 34:15-17; Lev 17:10-16

tunən nagwənən mīn u itəm kīnol rækis sakrifais lan kəm narmi nat mīn u iərmis mīn; kən məsotunən nitən; kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou mæto-inu nitən əh-ikin e nipətīn; kən məsotolən təfagə e pətan. Okəmā nakotətəu-pən nəghatən mīn əh, onəkotuwīn e suatīp təwir.

Inu namnun rəhatimat nəghatən.”

³⁰ Kən netəm-iasol mīn əh kəmotahl-ipən netəm əh ilat kuwit mēmā okotuwīn əpəh Antiok. Nian kəmotiet-pən Antiok, kəmotəun-in netəmim rēha niməfak e ikin mīn əh, kən kotuwa kitiəh, kən kotos-ipən naoa un kəm ilat. ³¹ Kən nian kəmotəfin naoa un, nīkilat təmagien mæto-inu nəghatən əh tēmīləs-ipər nīkilat. ³² Jutas ne Saelas ilau ien mil rēha Uhgīn. Kəmuəghat təfəməh kəm piatat mīn əh mətialəs-ipər nətəligən rəhalat matioal ilat koatətul əskasik. ³³ Kəmuatīḡ tuwəh māsīn ikin əh, kən piatat mīn kəmotəuiatīpin ilau kən motətəpəh mēmā Uhgīn otos-ipən rəhan nəməlinuən kəm ilau, kən motahl-ipən ilau kiatəliḡ-pən o netəm u kəmotahl-ipa ilau. ³⁴ Kən Pol ne Panapas kəmuatīḡ tuwəh māsīn əpəh Antiok, kən ilat netəmim tēpət kəmoatən-iarəp ne moatəḡətun netəmim e Iərəmərə.

Pol ne Panapas kəmuəhap ilau mīn

³⁶ Nian neen uarisig, Pol tēmən-ipən kəm Panapas mēmā, “Təwir mēmā kiateliḡ mīn mian muəplan pialau mīn e taon mīn itəm kəmuən-iarəp nəghatən ikin rēha Iərəmərə kəm ilat, muəplan-tu mēmā koatahratiḡ.”

³⁷ Kən Panapas tolkeike mēmā otit mīn Jon Mak.

††³⁸ Mæto Pol təplan mēmā təsətəuatīpən, mæto-inu Jon Mak tinapəs rækis ilau əpəh Pamfilia mītəliḡ məsətəu-pənən ilau mætoarus kioal namnun e wək. ††³⁹ Kən kəmuən təskasik e nənən əh, kən muəhap ilau mīn. Kən Panapas tēmīt Mak kən mios nego kit mian əpəh Saepas. ⁴⁰ Mæto Pol tēmīt Saelas ilau mīn. Kən netəm koatəfak kəmotəfak mēmā Iərəmərə otehm wir ilau e rəhan nəwirən, kən motahl-iarəp ilau. ⁴¹ Kən kəmuəli-wək mian-pən Siria ne Silisia ikin kən matuem əskasik niməfak mīn.

Timoti təmətəu-pən Pol ne Saelas

16 Kən Pol təmaliwək mīn muwīn əpəh Tepe ne Listra. Kən ikin əh, etəmim kit əh-ikin rēha Iesu, nərgin u Timoti. Mama rəhan in noanol kit rēha Isrel, mæto rəhan tata in etəm Kris. ††² Netəm koatəfak əpəh Listra ne Ikoniām kəmotən mēmā Timoti in etəm təwir kit. ††³ Kən Pol tolkeike mēmā otit ilau mīn. Kən təməhg-ipən in mæto-inu təməsolkeikeən mēmā noanol mīn rēha Isrel nīkilat otəht rat mæto-inu kotitun mēmā tata rēha Timoti in etəm Kris. ⁴ Kən nian iləhal kəməhaluwīn e taon mīn, kəmətəhalən-iarəp kəm netəmim rēha Uhgīn nəghatən rēha aposol mīn ne elta mīn itəm kəmotələhəu əpəh Jerusalem. Kən mītəhaləḡətun ilat mēmā okotəkəike katətəu-pən

‡ 15:28 Mat 23:4 †† 15:37 Wək 12:12,25 †† 15:38 Wək 13:13; Kol 4:10 ††† 16:1 Wək 14:6; 2 Tim 1:5 ††† 16:2 Fil 2:19-22

nəghatən mīn əh. ¹⁵ Kən e nolən əh, niməfak mīn kə-motəskasik e rəhalat nahatətəən, kən nian rafin netəmim koatuwa moatepət e niməfak.

Pol təməplan napilairən kit rəha Uhgīn

⁶ Kən iləhal kəməhaluwīn-pən əpəh Fritia ne Kalesia ikin, mətə-inu Narmin Rəha Uhgīn təməsegəhan-inən iləhal məmə okəhaluwīn-pən Esia ikin məhalən-iarəp nəghatən u əh-ikin. ⁷ Nian kəməhaluwa iuəhkīr e ikin Misia ne ikin Pitinia, məhalolkeike məmə okəhaluwīn Pitinia. Mətə Narmin rəha Iesu təsegəhan-inən məmə okəhaluwīn. ⁸ Kən kəməhalaliwək məhaluwīn-pən Misia ikin, kən məhalatite-pa e taon əh Troas. ⁹ Kən lapin in, Pol təməplan nat kit tahmen e napilairən. Təməplan məmə etəm Masetonia kit tatətul matə-tapəh əskasik ron məmə, "Awi, okol nakuwa Masetonia masitu etimat." ¹⁰ Nian Pol tīnəplan rəkis əm nat əh, kən enoataii-pən rəhatimat natimnat məmə ekotuwin Masetonia, mətə-inu enoatitun məmə Uhgīn tətəun-in itimat məmə ekotən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu kəm netəm ikin əh.

Litia əpəh Filipae təmən nīpahrienən e Iesu

¹¹ Kən emotos nego kit motiet əpəh Troas motaiu ətuatip əm o nitən Samotres. Kən kəmən lawigin emotuwin motuar e taon Neapolis. ¹² Kən emotiet ikin-u motaliwək əm motuwīn əpəh e taon əh Filipae, u tatəməhl aupən e nitən asol Masetonia. Netəm ikin əh, netəm Rom ətuatip. Kən emotatig məsin əh-ikin.

¹³ Kən e Sapat, nian rəha nəfakən, emotiet e taon əh kən motuwīn əpəh ləhau e nəhau kit itəm emotətə məmə netəmim kotuwīn ikin katəfak. Kən emotuwin moatəpələh katəghat itimat nīpitan itəm kəmotəupən motuwa katəpələh. ¹⁴ Kən pətan Tuatira kit əh-ikin tatətəlig-in itimat, nərgin u Litia. In pətan itəm tatol-salim-in nīməhan nəgu-naris u nian rafin nīməhan əh nəmtin tiəkis pik. Pətan əh nian rafin in tatəfak kəm Uhgīn, kən Iərəməərə təmol nīkin tīmətətəg məmə otən nīpahrienən e nəghatən itəm Pol tatən. ¹⁵ Kən kə-mol baptais lan ne rəhan mīn, ne rəhan iolwək mīn. Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə, "Awi, okol naku-tuwa imak ikin kotatig məsin mətə-inu itəmat nīnotitun rəkis məmə io iatən nīpahrienən e Iərəməərə." Kən in tətətəkəike kəm itimat, kən ekotuwin iman ikin.

Kəmīləs-ipən Pol ne Saelas e kalapus əpəh Filipae

¹⁶ Kən nian kit, nian emoatuwin ikin rəha nəfakən əh, kən pətan əkəku kit təməplan itimat e suatip. In slef rəha netəmim neen itəm kəmos-nəmtin. Pətan əh narmin rat kit tətəg lan itəm tol in tatən-iarəp natimnat itəm otəpanuwa. Kən matol win e mənī tepət rəha rəhan netəm-iasol mīn mətə-inu netəmim kotətou ilat məmə ilat okotətə rəhan nəghatən. ¹⁷ Kən in təmatu-arisig-in itimat Pol, kən matən əfəməh məmə, "Netəm u, netəm rəha Uhgīn u in ilis, ilis pik. Koatən-ipinə kəm

itəmat suatip rəha Uhgīn məmə in otosmegəh netəmim lan." [‡]

¹⁸ Təmatol nəhlan etimat nian tepət, mətəorus nian kit Pol tīnətə tərət o nat əh mīnəpou in. Kən in təmeirair magət e narmin rat apən məmə, "E nərgi Iesu Kristo iatən-ipinə kəm ik məmə onakiet rəkis e pətan əkəku un." Kən roiu agin mīn, narmin rat apən təmīet e pətan əkəku əh.

¹⁹ Kən nian rəhan netəm-iasol itəm koatəramərə lan kinotitun məmə kinotakīe e suatip rəhalat o nolən win e mənī, kəmotətə tərət. Kən kəmotəskəlim Pol ne Saelas motiləs ilau motuwīn əpəh e ikin rəha kaonsel rəha taon əh, ²⁰ məmə okuətul e niganəmti netəm Rom, netəm rəha kot. Kən ilat kəmotən məmə, "Suah mil u ilau noanol rəha netəm Isrel. Ilau kətioal nat tərət tepət u imətət ikin. ^{‡21} Ilau katuən məmə kitat okotəkəike kətəu-pən suatip pisin mīn. Mətə suatip mīn əh kəsotətuatipən e lou rəhatat. Kitat netəm Rom. Okol kitat kəsotolən nəhlan."

²² Kən netəm ikin əh kəmotuwa motəplan ilat mīnoatən rat ilau. Kən suah mil u rəha kot kuən-ipən kəm mopael mīn məmə okotəpəg rəhalau natimnat motalis ilau. ^{‡23} Kən kəmotalis ilau mau tepət, kən uar-isig kotiləs-ipən ilau e kalapus. Kən motən-ipən kəm etəm tatehm kalapus məmə otəsəmkarəpənən elau ki-alet muagim. ²⁴ Nian etəm rəha nehmən kalapus tətəto nəghatən əh, təmīləs ilau muwin e rum kit əpəh imə agin, kən mətə-pən nig e nelkilau tahmen e hankap.

Etəm tatehm kalapus təmən nīpahrienən e Iesu

²⁵ Kən nian tīnəlis kinkin lapin, Pol ne Saelas katue-fak, kən ilau katuan napuən mīn rəha nənwiwīən Uhgīn. Kən netəmim mīn e kalapus koatətəlig-in ilau. ²⁶ Kən roiu agin-əh mīn, namig asol kit təmələal e nəp-tən kən mol nīmə kalapus təmələal pik, kən nafilua mīn e kalapus kəmoterəh, kən sen itəm kəməlis netəmim lan kəmotisas. ²⁷ Kən nian etəm rəha nehmən kalapus təmāiir, məplan məmə nafilua mīn rəha kalapus kəmoterəh, nīkin təməht məmə netəm koatəməhl e kalapus kinotagim rafin. Kən mīləs-ipər rəhan naip məmə otəgimnu atip in lan. ^{‡‡} ^{‡‡28} Mətə Pol təmagət əfəməh məmə, "Ei! Iəsaruaən ik! Itimat rafin əpəh ikin."

²⁹ Kən suah əh təmaun məmə okiləs lait ka, kən in tə-maiu muwin əpəh imə, mīsin-pən nulīn əpəh e nelki Pol ne Saelas ikin mətəsiəp. ³⁰ Kən mit ilau məhaliet əpəh ihluə kən mətapəh olau məmə, "Suah mil! ?Ekhro nulan məmə Uhgīn otosmegəh io?" ^{‡31} Kən kuən-ipən kəm in məmə, "Onəkəike mən nīpahrienən e Iərəməərə Iesu, kən məmə Uhgīn otosmegəh ik ne rəham mīn." ³² Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iərəməərə kəm in ne netəmim itəm kotatig ilat mīn. ³³ Nat əpnəpin lapin agin, mətə suah əh təmīt ilau

[‡] 16:17 Mak 1:24 ^{‡‡} 16:20 Mak 13:9 ^{‡‡} 16:22 2 Kor 11:25; 1 Tes 2:2 ^{‡‡‡} E nian əh, okəmə mopael kit tairaməg e etəm tatol kalapus tagim, okəike kohamnu mopael əh. ^{‡‡‡} 16:27 Wək 12:18-19 [§] 16:30 Wək 2:37

muwin maikuas e niməgəm mīn e nīpətīlau itəm kəmalis ilau ikin. Kən e nian əm əh, kəmol baptais lan ilat rəhan mīn. ³⁴ Kən in təmit Pol ne Saelas muwin əpəh iman ikin mos-ipən nagwənən kəm ilau. Kən in ne rəhan mīn rafin nīkilat təmagien marioah mətō-inu kəmotən nīpahrienən e Uhgīn.

³⁵ Nian tāmian, etəm rəha kot mil əh kuən-ipən kəm mopaēl mīn məmə, “Okotuwin kerəh e suah mil əh kation.”

³⁶ Kən suah əh etəm rəha kalapus təmən-ipən kəm Pol məmə, “Etəm rəha kot mil kəmuən məmə ekoterəh etəlau nakatian, kən iaiet mətian kən muətul mətīg.”

³⁷ Mətō Pol təmən-ipən kəm mopaēl mīn əh məmə, “?Ei, mətō naka əh? Itīmlau etəm Rom mil. † Kən etəm rəha kot mil əh kəsuaēplanən nat kit məmə emioal tərət, mətō e niganəmtī netəmim kəmotalis itīmlau, kən kiləs-ipən itīmlau e kalapus. ?Kən roiu kioalkeike məmə oekiaiet anion əm? !Kəp! Ilau əm okuəike muea ikin-u kən mialəs-iarəp itīmlau.”

³⁸ Kən mopaēl mīn əh kəmotuwīn kən-ipən kəm etəm rəha kot mil əh. Kən nian kəmuətō məmə Pol ne Saelas ilau etəm Rom mil, ilau kəmuəgīn pik. ³⁹ Kən kəmian muən-ipən kəm Pol ne Saelas məmə, “!Ei, kəsi! Emioal tərət etəmlau.” Kən uarisig kiaiet ilau motiet e nīpəg noa kalapus, kən muən-ipən wīr kəm ilau məmə okiaiet e taon əh.

⁴⁰ Kən Pol ne Saelas, ilau kəmiaiet e kalapus mian e nimə rəha Litia. Ikin əh kəmuəplan piatat ne winitat mīn rəha niməfak, kən muəghat məsīn kəm ilat mətiales-ipər nīkilat. Kən uarisig u, kiaiet mətian.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Tesalonaeka

17 Kən Pol ne Saelas kəmuəliwək mian-pən əpəh e taon mil əh Amfipolis ne Apolonia, mueia miaetpa e taon əh Tesalonaeka. Ikin əh, nimə rəha nuəfīmīnən kit əh-ikin rəha netəm Isrel. ² Kən Pol təmol tahmen əm e itəm tatol nian mīn, təmuwin əpəh imə e nimə əh. Kən e Sapat kisil ilat netəm əh noanol mīn rəha Isrel kəmoatol nəghatən tərət o Naoa Rəha Uhgīn. ³ In tatən kəm ilat məmə, “Naoa Rəha Uhgīn tatən wīr aɡīn-əh məmə Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa, otəpanətō nahməən e nīpətīn, muwa mətōarus mīmīs, kən Uhgīn otəpanosmegəh mīn in e nīmīsən. Iesu u itəm iatən kəm itəmat, inu Kristo əh.” ⁴ Ilat neen kəmotən nīpahrienən e nəghatən əh, kən kəmotətəu-pən Pol ne Saelas. Kən netəm Kris tərət itəm koatəfak kəm Uhgīn, ne nīpitan asol tərət itəm koatəməmə e nīpitan mīn, kəmotətəu-pən ilau.

⁵ Mətō netəm-iasol rəha noanol mīn rəha Isrel, kəmotetəhak, kən motuwīn moategəs-in netəm nol təfagə, əpəh e nīkal suatīp mīn ne ikin mīn, motuwa mīnoatos ilat mīn, kən mīnoatol nəratən tərət əpəh e taon əh. Kən kəmotuwīn e nimə rəha suah kit nərgīn u

† Okəmə suah kit in etəm Rom, mətō katətu-pən nəghatən kit lan, kən lou kit əh-ikin rəhalat məmə aupən kapman otol nalpinən kəm in, mətō in otəkəike mətul e kot mən-iarəp nəwtain nəghatən katətu-pən lan. Afīn e Wək 25:15-16.

Jeson, moteatəp nafīluə e nimə, moategəs-in Pol ne Saelas. Kəmotolkeike məmə okotīləs-ipən ilau e nelmi kaonsel əh-ikin əh.

⁶ Nian kəməsotəplanən ilau, kən kəmotaskəlīm Jeson ne piatat mīn neen motəmki-pən ilat məmə okotətul aupən in netəm-iasol mīn rəha kaonsel. Kən kəmotəgət əfəməh moatən məmə, “Suah mil əh Pol ne Saelas kətioal nat tərət tərət e ikin mīn, kən minuea e taon rəhatat. ⁷ Kən suah u Jeson təmaun-in ilau kian iman ikin, mətō ilat koatətgəhl lou rəha Sisa itəm tatəməmə e nītən mīn. Ilat koatən məmə Iəməmə kit mīn əh-ikin tətətīg, nərgīn u Iesu.” ††8 Nian noanol mīn rəha Isrel kəmotən nəghatən əh, motol netəmim ne netəm-iasol mīn əh kinotəruru əfəməh məmə okotol naka. ⁹ Kən netəm-iasol mīn əh kəmotol Jeson ne piatat mīn kəmosot-ipən mənī neen, məmə in nəniəkīsən kit məmə okəsotol mīnən nat əh, kən motahl-ipən ilat koatuwin.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Perea

¹⁰ Nian tīnapīnəp, kən piatat mīn ikin əh kəmotahl-ipən Pol ne Saelas məmə okian e taon əh Perea. Nian kəmīaiet-pa ikin əh, kəmian e nimə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel. ¹¹ Noanol mīn rəha Isrel ikin əh nətəlīgən rəhalat təwīr, məprəkīs-in netəm Tesalonaeka, mətō-inu kotolkeike pik məmə okotətəlīg-in nəghatən rəhalau. Kən nian rafin, koatafin wīr e Naoa Rəha Uhgīn, moategəs-in məmə nəghatən rəhalau tətutitip o kəp. ¹² Mətō-inu e nolən əh, kən tərət kəmotən nīpahrienən e Iesu. Kən nīpitan asol mīn Kris tərət, ne netəm Kris tərət kəmotən nīpahrienən e Iesu.

¹³ Mətō nian noanol mīn rəha Isrel əpəh Tesalonaeka kəmotətō məmə Pol tatən-iarəp mīn nəghatən rəha Uhgīn əpəh Perea, kən ilat kəmotuwa mīn əpəh ikin mīnoatol netəm Perea kinotol mīn təməht kəm ilau. ¹⁴ Kən e nian əm əh, piatat mīn kəmotahl-ipən mīn Pol tuwin əpəh itəhəi muwin e nego muwin Atens, məpəs əm Saelas ne Timoti kətuatīg əpəh Perea. ¹⁵ Kən netəmim itəm kəmotit Pol moatuwin Atens, kīnoatītəlīg-pa mīn Perea, Pol tahləpīs ilat məmə okotən-ipən kəm Saelas ne Timoti məmə okuaut uəhəi əm mian muəplan mīn in.

Pol əpəh Atens

¹⁶ Nian Pol təmatəsahgīn Saelas ne Timoti əpəh Atens, in təmətō tərət pik mətō-inu nian taliwək mətan ikin əh, məplan ikin əh tərīoah e narmi nat mīn. ¹⁷ Mətō-inu o nat əh, kən in tuwin əpəh e nimə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel ilat netəm Isrel ne Iaihlua mīn itəm koatəfak kəm Uhgīn, moatəghat pik o nat əh. Kən nian rafin in tatuwin ikin katol maket ikin matəghat kəm netəm əpnəpīn mīn əm. ††8 Kən iəgətun mīn neen netəm Kris, kətaun-in ilat Epikiurien ne Sītoik, †† ilat mīn koatəghat. Ilat neen koatən məmə,

†† 17:7 Luk 23:2; Jon 19:12 † 17:17 Wək 18:19 †† Epikiurien ne Sītoik - Iəgətun mīn neen itəm koategəs-in nīpahrienən. Ilat Epikiurien koatən məmə natīmnat itəm tatol suah kit nīkin tagien, inu

“?Suah əh təmiləs əm nəghatən əpəh kit e suatip matən, kahrmə tatən naka əpəh?”

Kən netəmim neen kotəmə, “Itimat ekotəto məmə tatəghat-in uhgin mīn rəha ikin pişin pişin mīn.” Koatəghat nəhlan məto-inu Pol tatəghat-in Iesu, matən məmə təmimis məto Uhgin təmosmegəh mīn.

¹⁹ Kən kəmotəun-in-pən Pol məmə otuwa mətul e ni-ganəmti kaonsel rəha netəm koatəpələh e nitot əh Areopakus. Kən kaonsel əh təmən-ipən kəm in məmə, “Ekotolkeike məmə ekotitun nīpəti nəghatən wi itəm nakatən. ²⁰ Nəghatən mīn əh neen, ekotəto məmə tol pişin agin-əh, kən ekotolkeike məmə ekotitun nīpətin.”

²¹ Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəm Atens ne netəm ik pişin mīn itəm kəmotuwa Atens, kotolkeike məmə okotəpələh əm katətəlig-in nəghatən wi mīn əh, kən motəuhlin wīr nənən lan.

²² Kən Pol tətul e ni-ganəmti netəm rəha kaonsel əh məmə, “Netəm Atens. Io enəplan rəkis məmə rəhatəmat nətəligən tēpət tatuwin o uhgin mīn. ²³ Nian io etaliwək ikin-u imatəmat ikin, matəplan ikin nəkoatə-fak mīn ikin ne narmī nat mīn, kən eməplan nəghatən kit itəm itəmat nəmotəte-pən rəkis e kəpiel kit məmə, *INU İKİN KATƏFAK-PƏN KƏM UHGİN KIT İTƏM İTİMAT EKOTƏRU-RU*. Məto uhgin itəm itəmat nəkoatəfak kəm in, itəm nəkotəruru, Uhgin əh inəh itəm io iatən-ipinə kəm itəmat. ²⁴ Uhgin əh inəh təmöl nəptən u, ne natimnat rafin itəm koatətig lan, kən in matərəmə e neai ne nəptən, in təsətiğən e niməfak mīn itəm kitat əm netəmim kəmotol. ²⁵ Nat kit təsikəən ron itəm kitat netəmim kotitun nolən kos-ipən kəm in. Məto-inu in pişin əm tatos-ipa nəmegəhən kəm kitat kitiəh kitiəh, matos-ipa natimnat rafin kəm kitat. †^{††26} Aupən, aupən agin-əh, in təmöl əm suah kitiəh əm. Kən netəm rafin ikin mīn kəmotiet əm e suah əh, kən in pişin əm təmələhəu ilat rafin e ikin mīn, kən in pişin əm təmən nian itəm ilat okotan lan, ne nuantən mīn rəhalat.

²⁷ Uhgin əh təmöl nəhlan məmə kitat rafin okotəkəike kegəs-in məmə okotehm, tahmen e etəmim itəm tateameam əpnəpən əm məmə otehm nat kit. Məto nī-pahrienən məmə Uhgin əh, sənəmə in isəu o kitat. ^{†28} Tahmen e itəm suah kit təmən aupən məmə, ‘Məto-inu kitat koatəkul-pən əm e Uhgin, kən moatos nəmegəhən, moataliwək, moatol natimnat rafin.’ Kən mahmen e suah kit rəhatəmat itəm təməte rəkis napuən kit məmə, ‘Kitat mīn kitat nenətin mīn.’

²⁹ “Məto-inu kitat nenəti Uhgin, okol kitat kəsotənən məmə in tahmen e natimnat itəm netəmim koatol ilat e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa ne kəpiel. In sənəmə nat kit itəm suah kit titun nol əmən e nelmin o e rəhan nenatigən. !Kəp! †

³⁰ “E nian əh aupən itəm netəmim kotəruru Uhgin, tahmen e itəm Uhgin təmahtosig-in ni-ganəmtin məmə otəsəplanən nolən rat mīn əh. Məto roiu tatən kəm kitat rafin e ikin mīn rafin məmə, ‘Itəmat rafin

nəukətin rəha nəmegəhən təwir. İlat Sitoik koatən məmə təwir okəmə suah kit təsətoən nagienən ne nahməən e nikin. † 17:25 1 King 8:27; Wək 7:48 †† 17:25 Sam 50:12 ‡ 17:27 Sam 145:18; Jer 23:23 †† 17:29 Aes 40:18-20; 44:10-17; Wək 19:26

onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat mīn nolən rat mīn.’

³¹ In təmən nəhlan, meto inu in tinəmitəpun rəkis nian itəm in otakil nolən lan rəha netəmim, kən in otol əm e suatip itəm tətəuatip. Uhgin tinətəpun rəkis etəmim itəm otakil nolən mīn rəha netəmim, kən in tinəmol rəkis kəm netəmim məmə in otol nəhlan, məto-inu tinol rəkis suah əh təmegəh e nimisən.” †

³² Nian ilat kəmotəto nəghatən məmə Uhgin təmöl suah kit təmegəh mīn e nimisən, neen kəmotalah-əm-nu, məto neen katən məmə, “Itimat ekotolkeike məmə ekotəto mīn rəham nəghatən.” ³³ Kən Pol təmiet e nəghatən əh rəha kaonsel. ³⁴ Kən netəmim neen kotuwin kəkul-pən lan, moatən nīpahrienən e Iesu. Netəm əh kit nərgin u Taionisiəs, in etəm kit rəha kaonsel əh, ne pətan kit mīn nərgin u Tamaris, ne netəmim neen mīn.

Pol təmuwin Korin

18 Uarisig e natimnat mīn əh, Pol təmiet əh Atens, muwin e taon pişin kit mīn, nərgin u Korin. ² İkin əh, təməplan suah kit, in noanol rəha İsrəl, nərgin u Akwila. Təmaii əpəh Pontas, məto təmuwin mətatig əpəh İtali e taon asol əh Rom. Uarisig, kən etəm Rom əh, Klotias itəm tatərəmə e ikin mīn, təmöl lou kit məmə noanol mīn rəha İsrəl okotəkəike motiet Rom. Kən Akwila ne rəhan pətan Prisila kəmiaet mueia mətuatig əpəh Korin. Kəməsuatigən təfəməh kən Pol tiet-pa, məplan ilau. ^{††3} Kən mətatig iləhal mīn ilau, matəkul-pən elau e wək rəhalau, məto-inu wək rəhan rəha nosən məni tahmen əm əh wək rəhalau. İlat netəm rəha nəhlən nimə tapolən. ^{††4} Kən e nian rafin e Sapat, nian rəha nəfakən, Pol ne noanol mīn rəha İsrəl ne netəm Kris koatol nəghatən tēpət əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrəl, məto-inu Pol tolkeike məmə otiuw-pa ilat məmə okotən nī-pahrienən e Iesu.

⁵ Kən Saelas ne Timoti kəmiaiet Masetonia, kən nian kəmiaiet-pa ikin əh, Pol təmapəs wək kən matən-iarəp əm nian rafin namnusən təwir matən wīr kəm noanol mīn rəha İsrəl məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. ⁵⁶ Məto ilat kəmotətəhau, kən moatəhai. Kən Pol təmorautin-orautin rəhan sot asol e ni-ganəmtilat. Kən mən məmə, “Okəmə nəkotatig e nəratən lan nian Uhgin otakil netəmim e Namnun Nian, məto rəhatəmat atip. Tətuoun əh-roiu, ekuwin mən-iarəp namnusən təwir o İaihlua mīn.” ^{5†7} Kən in təmiet elat muwin mətatig e nimə rəha suah kit sənəmə noanol rəha İsrəl, məto in tatəfak kəm Uhgin, nərgin u Titias Jastas. Rəhan nimə in e nīkal nimə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrəl. ⁸ Kən Krispas u in tatərəmə e nimə əh, in ne rəhan mīn, ilat kəmotəhatətə e İərəmə e İərəmə. Kən netəm Korin tēpət mīn kəmotəto nəghatən rəha Pol, kən kəmotəhatətə e Iesu, kən kol bəptais elat.

⁹ Kən nian kit lapin, Pol təməplan nat kit tahmen e napilairən. E napilairən əh, İərəmə e təməghat kəm

†† 17:31 Sam 96:13 ††† 18:2 Rom 16:3 ††† 18:3 Wək 20:34 † 18:5 Wək 17:14-15 †† 18:6 Wək 13:46,51; Wək 20:26

in māmā, “Əsəginən ilat. Uwin mən-iarəp rəhak nəghatən məsamegən, ¹⁰ mətō-inu kilau min ik. Netəmim okol kəsotərəkīnən ik, mətō-inu netəmim tēpət e taon əh ilat rəhak netəmim min.” ^{†11} Kən Pol tēmatīg ikin əh nup kitīəh kən məwīg sikis, matəgətun netəmim e nəghatən rəha Uhgīn.

Netəm Isrel kəmotiləs-ipən Pol e kot

¹² Kən nian Kalio, in kapman rəha netəm Akaea, kən netəm Isrel kəmotuwa kitīəh motaskəlīm Pol motiləs motuwīn e kot. ¹³ Kən motən māmā, “Suah u tətalkut māmā otiuw-pən netəmim māmā okotəfak kəm Uhgīn e nolən kit itəm təsətuatipən e Lou.”

¹⁴ Kən Pol tāmətul māmā otəghat, mətō Kalio tāmən-ipən kəm ilat māmā, “Netəm Isrel. Otətəlig-in-tu. Okəmā nat u in nat kit təsətuatipən, o təsətəu-pənən lou, itəmat nəkotitun rəkis māmā ekəike mətō nəghatən rəhatəmat. ¹⁵ Mətō, nəghatən u in musmus əm kit rəhatəmat e nərig mīn ne natimnat mīn rəha Lou rəhatəmat, kən tətətig əm etəmat māmā onəkotən kələhəu wīr. Io nīkik təsəgienən māmā ekakil nat tol nəhlan kit.” ¹⁶ Kən in mahl-iarəp ilat e kot.

¹⁷ Kən nian kəmotuwīn ihluə, əmun kəmotaskəlīm Sostenes u etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən kəmotoh kəmotoh əpəh e nafilua e nimə kot. Mətō Kalio təsələn nat kit māmā otən-iəhau ilat.

Pol tāmītəlig Antiok əpəh Siria

¹⁸ Pol tēmatīg nian tēpət əpəh Korin ilat piatat mīn. Kən uarisig tapəs ilat muwīn ikin əh-ikin Kegkria. Aupən Pol təmōl nəniəkisən kit kəm Uhgīn, kən ikin-u in təmətə mīn əm noanun matol namnun nəniəkisən lan rəhan. Kən in təmos mīn nego kit ikin əh mītəlig-pa Siria. Kən Akwila ne Prisila kəmuətəu-pən in. ^{†19} Nian kəmotuwa e taon əh Efesas, iləhal kəməhaluar. Kən Pol təmuwīn əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən kəmotən nəghatən tēpət. Ilat kəmotəpəh ron māmā otatīg məsin ilat mīn ilat. Mətō in tāmā, “Ei kəsi, kəpə. Okol esatīgən.” Mətō nian in tāmiet tāmən-ipən kəm ilat māmā, “Okəmā Uhgīn tolkeike māmā ekuwa mīn, kən epanuwa mīn məplan itəmat.” Kən in təmos nego kit miet Efesas, mətō təmapəs Akwila ne Prisila kətuatīg ikin əh.

²² Nian Pol təmuwa e taon əh Sisaria, kən muar. Kən maliwək muwīn māmā otəplan netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem. Kən uarisig, tāmītəlig-pa mīn əpəh Antiok. ²³ Təmatīg məsin ikin əh, kən miet mīn maliwək muwīn-pən əpəh Kalesia ne Fritia ikin matem əskasik netəm rəha Iesu.

Apolos təmuwīn Efesas ne Korin

²⁴ Kən suah kit təmuwa əpəh Efesas, in noanol kit rəha Isrel, nərgin u Apolos. In təmaiir əpəh Aleksantria, kən in etəm wīr kit rəha nəghatən, kən mītun wīr

mīn nəghatən mīn e Naoa Rəha Uhgīn. ²⁵ Ilat kəmoatəgətun rəkis in e suatip rəha İəramərə. Kən nian rafin nīgəm tatuəp e nīkin o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgīn. Kən nəghatən rəhan e Iesu in tətətuatip tətətuatip. Mətō in titun əm nolən baptais itəm Jon təmatol aupən. ²⁶ Kən in təmatən-iarəp əskasik nəghatən rəha Uhgīn əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Nian Prisila ne Akwila kəmuətō in, kəmiat məhaluwīn əpəh e rəhalau nimə, kən muən-iarəp wīr kəm in suatip rəha Uhgīn. ²⁷ Kən nian Apolos tolkeike māmā otuwīn əpəh Akaea, kən piatat mīn əpəh Efesas kəmotasitu lan motətə naoa kit tuwīn kəm netəm rəha Iesu əpəh Akaea, motəpəh olat māmā kotitun nosən Apolos motuwīn əpəh iməlat ikin. Kən nian in təmuwīn ikin əh, in təmasitu wīr elat. Ilat mīn əh, ilat kəmotahatətə e Iesu e nəwīrən rəha Uhgīn. ²⁸ Apolos təmasitu elat nəhlan mətō-inu in etəm wīr kit rəha nəghatən, kən in matən-iarəp wīr e Naoa Rəha Uhgīn māmā Iesu in Kristo itəm Uhgīn təmən māmā otahl-ipa. Kən e nīgənəmti netəmim, təmatoh-iəhau nəghatən rəha netəm Isrel. ‡

Pol təmuwīn mīn Efesas

19 Nian Apolos təmatatīg əh əpəh Korin, Pol təmətīp suatip kit əpəh ilis ikin e nitot mīn miet-pa əpəh Efesas. İkin əh təməplan netəmim neen rəha Iesu. ^{†12} Kən təmətəpəh olat māmā, “?Təhro? ?Narmīn Rəha Uhgīn tīnuwa mərioah mətətig etəmat nian nəmotahatətə e Iesu, o kəpə?”

Kən kəmotən-ipən kəm in māmā, “İtīmat esotətō aɡinən māmā nat kit mīn əh-ikin Narmīn Rəha Uhgīn.” ‡

³ Kən Pol təmətəpəh olat māmā, “?Mətō kəmol baptais əhro nulan etəmat?”

Kən kəmotən-ipən kəm in māmā, “Kəmol baptais etīmat e nolən baptais itəm Jon təmatol.”

⁴ Kən Pol tāmā, “Nolən baptais itəm Jon təmatol tatol e netəmim itəm koatəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mīn. Mətō Jon təmatən-iarəp māmā netəmim okotəkəike motahatətə e etəmim itəm otəpanuarisig in. Suah u in Iesu.” ^{†15} Kən nian netəmim kəmotətō nəghatən əh, kən kəmol baptais elat e nərgi İəramərə Iesu. ⁶ Kən nian Pol təmələhəu-pən nelmīn e rəhalat-kəpə, Narmīn Rəha Uhgīn təmuwa mərioah mətətig elat. Kən kīnoatəghat e nəghatən ik pīsīn mīn, kən moatən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tatos-ipən kəm ilat. ^{††7} Kən netəm əh, ilat rafin tueləf.

⁸ Kən Pol təmatuwīn e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel e məwīg kīsīl matən-iarəp əskasik nəghatən e namnusən təwīr rəha Uhgīn məsəginən. Kən ilat mīn ilat, kəmotol nəghatən tēpət mətō-inu in tolkeike māmā otiuw-pa ilat o nəramərəən rəha Uhgīn. ⁹ Mətō netəmim neen, rəhalat-kəpə tiəkis pik māmā okotən nīpahriənən e rəhan nəghatən. Kən kəmoatəghat rat e suatip rəha İəramərə rəhatat e nīgənəmti netəmim rafin. Mətō-inu o nolən mīn əh, kən

† 18:10 Jos 1:9; Aes 41:10 †† 18:18 Nam 6:18; Wək 21:24

‡ 18:28 Wək 9:22 †† 19:1 1 Kor 3:6 †† 19:2 Wək 8:16 ††† 19:4 Mat 3:11 ††† 19:6 Wək 8:17; Wək 10:44,46

Pol tāmiet elat kən mit netəm rəha Iesu kotuwa koatu- arisig-in. Kən nian rafin ilat netəmim koatəghat əpəh e nima sikul asol kit itəm suah kit, nərgin u Tiranās, tə- matəgətun ikin aupən. ¹⁰ Kən Pol təmatol wək əh o nup kəiu apiəpiə. Məto-inu təmatol nəhlan, kən netəmim itəm koatəg e ikin əh Esia, noanol mīn rəha Isrel ne netəm əpnapin əm, ilat rafin kəmotətəto nəghatən rəha Iəramərə.

Nenəti Skefa mīn

¹¹ Kən Uhgīn təmol Pol tatol nat pispis mīn itəm tol pisin agin-əh. ¹² Natimnat rəha Pol tahmen e iagkəsip ne natimnat itəm təmatuwīn lan, netəmim koatəmīk moatuwīn moatek netəm koatimīs lan. Kən nimisən mīn kəmotəwir, kən narmin rat mīn kəmotiet elat. ††

¹³ Kən netəm Isrel neen koatuwīn ikin pisin pisin mīn neen, moatəhg-iarəp narmin rat mīn e netəmim, kən netəm əh kəmotalkut məmə okotol nat əh e nərgi Iəramərə Iesu. Kən kəmoatən-ipən kəm narmin rat mīn məmə, "E nərgi Iesu, etəm kitəh əm itəm Pol tatən-iarəp, otiet."

¹⁴ Kən e netəm kəmoatol nat əh, sepīn əh-ikin nenəti suah kit, nərgin u Skefa, u in pris asol agin rəha Isrel.

¹⁵ Məto narmin rat təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ekitun suah u Iesu, kən mītun mīn Pol. ?Məto itəmat pah mīn un?" ¹⁶ Kən suah apon narmin rat tətəgī lan, təmətul maht ilat mərəkīn ilat, məhap-əhap rəhalat natimnat mapeg rəkis, kən kotaipiəpiə əm motəgim e rəhan nimə kəmotəg e nita kəməhap-əhap ilat. ¹⁷ Nian noanol mīn rəha Isrel ne netəm Kris kəmotətəto nat əh, kəmotəgīn pik. Kən netəmim komotiləs-ipər nərgi Iəramərə Iesu tər pik. ‡

¹⁸ Kən netəmim tēpət itəm kotahatətə e Iesu, kə- motən-iarəp kəm netəmim nat tərət mīn itəm kəmoa- tol. ¹⁹ Neen itəm kəmoatəmīk nərīk, ilat mīn kə- motəmīk naoa mīn rəhalat e nat əh moatuwa, moatan-ətīp e niganəmti netəmim. Nian netəmim kə- motəfin e nəmti naoa mīn əh, tahmen e fifti-milian fatu ilat rafin. ²⁰ Kən nəghatən rəha Iəramərə təmaiu iaħgin e nəsanənən asol rəha Uhgīn.

Nərgəhəuən asol kit əpəh Efesas

²¹ Kən uarisig e nat əh, Pol tinən e nīkin məmə otitəlig-pən əpəh Jerusalem, məto otuwīn-pən Maseto- nia ne Akaea ikin. Kən in tən məmə, "Nian emuwīn rəkis Jerusalem, ekəike muwīn mīn Rom." ††²² Kən in təmahl-ipən Timoti ne Erastas itəm katuasitu lan, məmə okuapən mian əpəh Masetonia. Məto in otatig pitən məsin əpəh ikin Esia.

²³ Kən e nian əh, nərgəhəuən asol kit təmər əpəh Efesas o Suatīp rəha Iəramərə. ††²⁴ Suah kit əh-ikin itəm tatol natimnat e iaen kit katən məmə silfa, nərgin u Temetrius. Ikin-u netəmim tēpət koatəfak kəm uhgīn kit pətan, nərgin u Atemis. Kən Temetrius tatol narmi nimə mīn e silfa itəm tahmen e nimə rəha narmi nat

rəha Atemis. Kən nian tatol-salim-in ilat, matos mənī asol ilat rəhan netəmim mīn.

²⁵ Kən təmaun-in rəhan netəmim mīn ne netəm pisin itəm koatol wək kitəh əm məmə okotuwa kitəh. Kən tən məmə, "Io mīn, nəkotitun rəkis məmə koatol win e mənī asol e wək u rəhatat. ²⁶ Məto itəmat nəmotəplan ne motətəto məmə tahro nulan suah əh Pol tatərkīn netəmim tēpət kən kīnoatətəu-pən, sənəmə e Efesas əm, məto iuəhkīr ikin mīn rafin e nitən əh Esia. In tatən-iarəp məmə uhgīn mīn itəm netəmim əm koatol e nelmilat, sənəmə uhgīn mīn pahrien. ²⁷ Kən roiu əh, iuəhkīr əm tatərkīn suatīp rəhatat o nosən mənī, kən iuəhkīr əm mīn in tatol məmə netəmim okotəplan rat nimə rəha Atemis, u itəm in ilis pik. Kən namnun, okəmə naka nəghatən rəhan otərkīn nərgin Atemis itəm ilis pik tuwa mol nat əpnapin əm lan. Məto ikin-u Esia ne ikin mīn rafin, netəmim koatəfak kəm uhgīn u rəhatat."

²⁸ Nian kəmotətəto nəghatən əh, nikilat təmāhmə təmāhmə, kən əmun mīnotagət əfəməh məmə, "Ure e Atemis u Efesas!" ²⁹ Kən nat əh təmaiu mīrəfin taon. Kən netəmim tēpət kəmotuwa kitəh motuwīn kaskəlīm etəm Masetonia mil əh itəm katualiwək iləhal Pol, nərgīlau u, Kaeas ne Aristakas. Kən kəmotuwīn kələh kiuw-pən ilau əpəh ikin nian rafin koatol mitig asol ikin. †††

³⁰ Kən Pol tolkeike məmə otuwīn məghat kəm netəm əh, məto netəm rəha Iesu kəsotegəhan-inən. ³¹ Ne netəm-iasol neen rəha kaonsel asol əpəh Esia itəm ko- tolkeike Pol, kəmotahl-ipən nəghatən kəm in moatən- iəhau əskasik məmə otəsuwīnən əh netəm əh-ikin.

³² Kən ikin əh, netəmim koatol wilig wilig tēpət mo- tagət əfəməh. Neen koatən nat pisin, kən neen koatən nat pisin. Məto tēpət kotəruru məmə kəmotuwa o na- ka. ³³ Kən noanol mīn neen rəha Isrel kəmotətgi-pən suah kit nərgin u Aleksanta məmə otuwīn mətul aupən-in ilat. Kən təmos-ipər nelmin matefətutu ilat məmə otən-iarəp nehman rəhan. ³⁴ Məto nian netəmim kəmotitun məmə in noanol kit rəha Isrel, kə- motagət əfəməh mīn məmə, "Ure e Atemis əpəh Efe- sas! Ure e Atemis əpəh Efesas!" Kəmotagət əfəməh motos aua kəiu.

³⁵ Kən etəm-iasol kit u kapman asol rəha taon Efesas, təmətul mən-iaħau ilat məmə, "Okəsotagətən-tu!" Kən mən məmə, "Ei, netəmim! Atemis u, in uhgīn rəhatat. Kən nərgin in ilis. Kən netəm ikin mīn rafin kotitun məmə in wək rəhatat netəm Efesas məmə okotehm wir niməfak rəhan, kən motehm wir kəpiel asim rəhan itəm təmisi-pən e neai muwa. ³⁶ Kən suah kit tikə itəm otən məmə iateiuə. Kən tol nəhlan, təwir məmə nətəlīgən rəhatəmat teiuaiu. Təsəwirən məmə nako- talməl nulan.

³⁷ "Nəmotos suah mil un motuwa ikin-u, məto ilau kəsualkəh-inən nat kit e nimə rəha narmi nat rəhatat, kən məsuəghat ratən e nərgi pətan əh, uhgīn rəhatat. ³⁸ Okəmə Temetrius ne rəhan iolwək mīn koatəplan- pən nəghatən rat e suah kit, nian əh-ikin rəha kot ne

† 19:11 Wək 14:3 †† 19:12 Wək 5:15 ‡ 19:17 Wək 5:11 †† 19:21 Wək 23:11; Rom 1:13 †† 19:23 2 Kor 1:8

††† 19:29 Wək 20:4; 27:2; Kol 4:10; Flm 24

netəm u kot əh-ikin. Təwir məmə okotuwin kən-iarəp nəghatən rat mīn əh itəm kəmotəto kəm ilat. ³⁹ Məto okəmə nat kit mīn əh-ikin itəm nakotolkeike məmə onəkotol, onəkotəkəike motiləs motuwin e mitig ətu-atip rəhan. ⁴⁰ Timətig əm məmə okotiləs-ipən kitat e kot o nolən u-roiu məmə koatərgəhəu pik. Iuəhkīr kotəməu təpiə əm ikin. ?Kən okol kəsotənən nat kit məmə kəmotuwa ikin-u e nəpələhən u-roiu o naka? Məto-inu nəpələhən u, nīpətin tikə.” ⁴¹ Nian təmən rəkis nəghatən əh, kən mən-iahau nəghatən mahl-ipən ilat məmə okotagim mīn.

Pol təmuwin əpəh Masetonia ne Akaea

20 Nian nəratən əh təmol namnun, Pol təmaun-in netəm rəha Iesu məmə okotuwa kitiəh. Kən matəghat kəm ilat o nem əskasikən elat. Kən uarisig in, tauiatipin ilat miet maliwək muwin əpəh Masetonia. ² Təmuwin əh-ikin əh tepət ikin kən matos-ipən nəghatən tepət kəm netəmim rəha Iesu matem əskasik ilat, kən miet-pa Kris. ³ Matig mos məwig kisil ikin əh, kən uarisig təmə otos nego kit mitalig-pa Siria. Məto təməto məmə noanol mīn rəha Isrel kinoatol noa anion kit məmə okotohamnu əpəh e nego. Kən təməuhlin rəhan nətəligən, kən mapəs nego mətal-wək əm mitalig-pən Masetonia. ⁴ Netəmim itəm kəmoatətəu-pən e nian əh, kit u Sopata nəti Piras etəm Perea, ne Aristakas, ne Sekantas, etəm Tesalonaeka mil, ne Kaeas etəm Tepe, ne Timoti, ne netəm Esia mil u Tikikas ne Trofimas. ⁵ Kən e Filipae, netəm əh kəmo-taupən motuwin katəsahgin itimat əpəh Troas. ⁶ Nian lafet rəha Pret U Is Tikə Lan təmol namnun, itimat emotos nego kit motiet əpəh Filipae motaiu nian faif kən panotuwin əpəh Troas, motuwin motəplan ilat kən mətatig motos wik apiəpiə.

Iutikas təmimis kən məmegəh mīn əpəh Troas

⁷ E Sarare lapin, emotuwa kitiəh məmə ekotəfak, kən moatagwən, kən moatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. Kən Pol təməghat kəm netəmim məto-inu titun məmə olawig tatuwin mapəs ilat. Kən təməghat mətoarus nalugi nian lapin. ⁸ Nipəgnoa nimə itəm ioatəpələh ikin, in e nimə kəmol kilpin-īlpin tər. Kən kəmasiepən e lait tepət əh-ikin. ⁹ Kən etəm aluə kit, nərgin u Iutikas, tatəpələh e winta ikin. Nian Pol tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn matən matən, kən Iutikas, napilən tinatos, tinatiuw nəm, əmun məmə e winta misi-pər muwin morin əpəh ləhau e nəptən. Kən nīpəg noa nimə itəm təməmə ikin, in tatol kisil lan. Kən nian kəmotēuiau motuwin, məto tinimis rəkis. ¹⁰ Kən Pol təmuwin mīn əpəh ləhau muwin misin nulīn e nikali etəm əluə əh, kən mīləs mago-ipa e nelmīn mil, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsahmən. In tinəmegəh mīn.” ¹¹ Kən Pol təməm mīn muwin əpəh ilis kən mol Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu ilat mīn ilat, kənu motagwən kitiəh. Kən tatəghat mīn kəm ilat mətoarus tian, əmun tatuwin mapəs ilat. ¹² Kən ilat kə-

motit etəm aluə un motuwin latuənu. Nikilat tətagien məto-inu netəm aluə təməmegəh mīn.

Kəmotiet Troas motuwin Maelitas

¹³ Kən Pol təmən məmə otaliwək əm muwin əpəh e taon əh Asos, məto itimat ekotuwin e nego motuwin kiləs in əh-ikin. Kən itimat ekotos nego kaupən kan əpəh Asos, kən in tuarisig muwa. ¹⁴ Nian təmiet-pa, ekotit motuwin e nego. Kən itimat rafin motuwin əpəh Mitilen. ¹⁵ Emotiet motuwin ikin əh, kən lawigin ekotuwa katəməhl ihluə e nəptən əh Kios. Kən lawigin mīn ekotuwa e nəptən əkəku Samos. Kən lawigin mīn epanotuwa Maelitas kən motuwar ikin. ¹⁶ Pol təmən rəkis məmə esotətulən Efesas məto-inu təsolkeikən məmə ekotan pik əh e nitən Esia. In təmalkut məmə ekotuwin uəhai Jerusalem məmə in otuwin e lafet rəha Nagwənən Wi katən məmə Pentekos.

Pol təmauiatipin netəm-iasol mīn rəha niməfak əpəh Efesas

¹⁷ Kən nian emotuwar əpəh Maelitas, Pol təməhl-ipən nəghatən əpəh Efesas məmə elta mīn rəha nimə-fak okotuwa-tu kəplan. ¹⁸ Nian kəmotuwa, təməghat kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotitun rəkis rəhak nolən itəm iatol nian emuwa əpis ikin-u Esia mətoarus-pa roiu. ¹⁹ Io iolwək əm rəha İərəmərə. Kən rəhak nətəligən in ləhau əm. Kən nian rafin nahui nəmtək tə-taiu otəmat. Kən nian rafin etatig e nian əskasik mīn, məto-inu noanol mīn rəha Isrel kotokeike məmə okotohamnu io. ²⁰ Itəmat nəkotitun məmə o nian iatəghat kəm itəmat ne matəgətun itəmat e niki netəmim natimnat mīn itəm otasitu etəmat, məsəhluaig-inən nat kit otəmat, iatən-ipinə rafin e nīpəgnoa nimə mīn kən ihluə e nigamnəmti netəmim. ²¹ İatən-ipən ətuatip kəm netəm Isrel ne netəm Kris məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rehalat nəmegəhən motuwa o Uhgīn, kən motahatətə e rəhatat İərəmərə Iesu Kristo.

²² “Kən roiu əh, enatuwin Jerusalem məto-inu Narmīn Rəha Uhgīn təmən kəm io məmə ekuwin. Esitunən məmə ekahratig əh-ikin. ²³ Nat kitiəh əm ekitun məmə taon mīn rafin itəm iatuwin-pən ikin, Narmīn Rəha Uhgīn tatən-ipa kəm io məmə nian ekuwin ikin əh ekatig e nəratən kit kən muwin e kalapus. ²⁴ Kən es-əginən natimnat mīn əh. Nəmegəhən rəhak in nat əp-napin əm. Məto iakolkeike pik məmə ekol namnun wək itəm İərəmərə Iesu təmos-ipa məmə ekol o nən-iarəpən namnusən təwir e nəwirən rəha Uhgīn. †

²⁵ “Emuwin e ikin mīn rafin matəghat kəm itəmat e nəməməgən rəha Uhgīn, kən roiu əh ekitun məmə okol nəsoatəplan mīnən io nian kit. ²⁶ Kən iatən-ipinə kəm itəmat əh-roiu e niganəmti Uhgīn məmə, okəmə itəmat kit otuwin tərət ikin, məto sənəmə io emol. ²⁷ Emən-ipinə rafin natimnat kəm itəmat itəm Uhgīn tolkeike məmə onəkotitun.

† 20:17 Wək 18:21 †† 20:18 Wək 18:19—19:10 ‡ 20:23 Wək 9:16; 21:11 †† 20:24 Wək 21:13; 2 Tim 4:7

²⁸ “Onakoatəto wir itəmat. Kən netənim itəm Narmin Rəha Uhgīn təmos-īpinə e nelmitəmat, onəkotəkəike kehm wir ilat e niməfak rəha Uhgīn tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wir rəhan sipsip min. Ilat min əh, Uhgīn təmos-nəmtin ilat e nita nətin. † ††²⁹ Enitun rəkis məmə nian ekiet rəkis etəmat, netənim neen itəm kotahmen e kuri iarupin min okotuwa məmə okotus itəmat netənim rəha Iesu. †³⁰ Itəmat atip min əm neen okəpanotətul moteiua məmə okotit-irəkis netəm rəha Iesu. ³¹ Kən onakoatəto wir itəmat kən məso-taluinən məmə e nup kisil eməsapəsən nən-īpinəən nəghatən u kəm itəmat e nian min rafin. Kən nian neen, emitasək otəmat. ††

³² “Kən roiu əh, iatos-īpən itəmat e nelmi Uhgīn, ne nəghatən rəhan kəm itəmat məmə in təmolkeike pik itəmat. Nəghatən u nəsanənen lan əh-ikin məmə otol itəmat nəkotəskasik, kən mos-īpinə nəwirən itəm Uhgīn tətəmən rəkis məmə otos-īpən kəm rəhan netənim min.

³³ “Io sənəmə etənim itəm iakolkeike pik mənī rəha etəm pisin, o natimnat itəm koatuwin lan. ³⁴ Itəmat nəkotitun rəkis məmə io atip əm, iatol wək o nosən natimnat itəm io ne netəm koatuarisig-in io kotalkeike o natigən. †† ††³⁵ Nian nəmotehm rəhak nolən min, eməgətun suatip min əh kəm itəmat məmə onəkotol mihin motasitu e netəm u kəsotəskasikən. Kən onəso-taluinən nəghatən rəha Iərəməre Iesu itəm təmən məmə, “Təwir agin o netəm u itəm koatos-īpən kəm netənim maprəkis-in itəm koatəzahgin məmə okos-īpən kəm ilat.”

³⁶ Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, təmeiuiu misin nuln kən məfak ilat min ilat. ³⁷ Kən kəmotasək pik motaskəlim Pol katəpah nikapin motaiatipin. ³⁸ Kəmoatəto tərət pik məmə təmən kəm ilat məmə okol kəsotəhm minən niganəmtin. Kən ilat min kəmotaliwək motuwin əpəh nego ikin.

Pol təmuwin Jerusalem

21 Nian emotaiatipin rəkis ilat, emotuwin e nego kən motiet, motaiu ətuatip əm o nitən əkəku əh, Kos. Kən lawigin ekotuwa e nitən əkəku əh, Rotes. Kən emotiet min ikin əh motuwa min e ikin kit katən məmə Patara, kən motuwar ikin. ² Ikin əh emotəplan nego kit, kinatən məmə otiet muwin əpəh Fonisia. Kən ekotətipən lan motiet min. ³ Itimat emotuwa kəplan nitən asol əh Saepras, kən motaiu-pən e nikalin u pis ikin kən motaiu e nitən Siria. Nego əh təmuwa e taon əh Taea məmə otəmki-par natimnat ikin. Kən ekotuwar ikin.

⁴ Ikin əh emotuwin kəplan netəm rəha Iesu. Kən motatig itimat min ilat, kos wik apiapə kit. Kən Narmin Rəha Uhgīn təghat kəm ilat, kən ilat kəmotən-īpən əskasik kəm Pol məmə otəsuwinən Jerusalem. ††⁵ Məto nian rəhatimat natigən ikin-u tinol namnun, kən

† Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u “nita nətin” in tol min-nulan: “nitən atip.” †† 20:28 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4 † 20:29 Mat 7:15; Jon 10:12 †† 20:31 1 Tes 2:11 †† 20:34 1 Kor 9:11-12 †† 20:34 Wək 18:3; 1 Tes 2:9 ††† 21:4 Wək 20:23

ekotiet minoatuwin, kən netəm rəha Iesu ikin əh, ne rəhalat nipitan min, ne nətilat min kəmotətəu-pa itimat ekotuwin əpəh itəhəi e niməkləkil. Kən motisin nulitimat ikin motəfak, kən motaiatipin itimat min. ⁶ Kən ekotuwin e nego, ilat kotitəlig-pən iməlat ikin.

⁷ Kən nego təmiet Taea maiu o nitən Toleme. Kən ekotuwar ikin motuwin kəplan piatimat min, kos nian kitiəh. ⁸ Kən lawigin, ekotiet min motuwin kuwar əpəh e taon Sisaria kən motuwin kətətig e nimə rəha Filip u itəm tatuwin ikin min matən-iarəp namnusən təwir. Kən in tatol sepin lan e netənim itəm kəməmkī-pər ilat aupən o nasituen e aposol min. ⁹ Netin pətan kuwit kəsotətəu-pənən iərman. Nipitan əh koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tatos-īpən kəm ilat.

¹⁰ Emotatig nian kisil o kuwit ikin əh, kən ien kit rəha Uhgīn əpəh Julia təmuwa, nərgin u Akapus. ††¹¹ Təmuwa məplan itimat kən miləs-irəkis kətəut rəha Pol, kən məlis əfimən atip nelmin ne nelkin lan, kən mən-iarəp məmə Narmin Rəha Uhgīn təmən kəm in məmə, “Netəm-iasol neen rəha Isrel okotəlis nəhlan suah əh rəhan u kətəut, kən motiləs-īpən e nelmi Iaihlua min.” ††¹² Nian emotəto nəghatən əh, itimat netəm ikin əh, emotən-īəhau əskasik Pol məmə otəsuwinən Jerusalem.

¹³ Məto Pol tən-īpin kəm ilat məmə, “?Tahro nako-tasək? Nəkotol katətgəhl nikik o nuwinən ikin əh. Io esəgin əmən o nuwinən e kalapus o nərgi Iərəməre Iesu, məto iategəhan min məmə ekimis ron əpəh Jerusalem.” ††

¹⁴ Nian emotəplan məmə okol Pol təsəuhlinən rəhan nətəligən, kən ekotapəs əm, moatən məmə, “Pəs Iərəməre otol əm nulan itəm in tolkeike mihin.”

¹⁵ Emotatig məsin ikin-u, kən uarisig ekotaii-pən rəhatimat natimnat, moataliwək əm motuwin Jerusalem. ¹⁶ Netənim neen rəha Iesu əpəh Sisaria kəmotətəu-pa itimat motit itimat motuwin e nimə rəha etəm Saepras kit u in etəm rəha Iesu nuwəh rəkis mətoarus-pa əh-roiu, nərgin u Nason. Kən motapil ikin.

Pol təmuwin məplan Jemes

¹⁷ Nian emotuwa Jerusalem, piatat min nikilat təmagien pik məmə okotəplan itimat. ¹⁸ Kən lawigin Pol ne itimat rafin ekotuwin məmə ekotəplan Jemes. Kən elta min rafin rəha niməfak kəmotuwa. ¹⁹ Pol təmən təwir kəm ilat kən mən-iarəp wir kəm ilat natimnat rafin agin-əh e rəhan waliwəkən itəm Uhgīn təmol kəm Iaihlua min. ††

²⁰ Nian kəmotətəto nəghatən əh, ilat rafin nikilat təmagien, kən kotənwiwi Uhgīn motən-īpən kəm Pol məmə, “Ik ninitun rəkis məmə roiu əh netəm Isrel tahmen e taosan tepət kinotitun Iesu, kən ilat rafin kətaskəlim pik Lou rəha Moses. ††²¹ Ilat kinəmotətəto rəkis nəghatən neen itəm katən məmə nakatəgətun noanol min rəha Isrel əpəh ikin rəha netəm pisin pisin min məmə okotapəs Lou rəha Moses. Kən motətəto məmə ik

§ 21:8 Wək 6:5; 8:40 † 21:10 Wək 11:28 †† 21:11 Wək 20:23; 21:33 †† 21:13 Wək 20:24 †† 21:19 Wək 15:12 † 21:20 Wək 15:1,5

nakatæn kãm ilat mãmæ okæsæhg-ipænæn nenætilat mïn, kæn kæsætæu-pæn mïnæn kastom ræhatat. ²² Roiu æh ilat okotæto mãmæ ik nïnuwa ikin-u mætatiġ. ?Kæn okotahro nulan æh-roiu? ²³ Tæwir mãmæ onækol nat u itæm ekotæn-ipinë kãm ik æh-roiu. Næman kuwit ikin-u itæm kæmotol næniækisæn kit ilat Uhgïn. ²⁴ Olawïġ nækæike mit ilat motuwïn, kæn mos-næmtïn ræhalat nat megæh mïn ræha sakrifais, kæn itæmat mïn ilat motol sakrifais ræha nafælæn itæm Lou ræhatat tatæn. Kæn ilat kotitun nakæn ræhalat-kapæ tæpiæ. Nian natol natimnat rafïn æh, kæn netæmim okotitun mãmæ kateiuæ lam, mæto nïpahrienæn, ik nataskælim æh Lou ræha Moses. ^{†25} Itimat emotahl-ipæn rækis naoa kit kãm Iaihlua mïn itæm kothatætæ e Iesu. Naoa tatæn næhlan mãmæ ilat okæso-tunæn nita, ne nagwænæn itæm katol sakrifais lan kãm narmï nat mïn, kæn mæsotunæn nat megæh itæm kæmaril nentou mæto-inu nitan æpæh ikin e nïpætïn, kæn mæsotolæn tæfagæ e pætæn. ^{††26} Kæn lawïġïn, Pol ne netæm æh kuwit kotuwïn kol natimnat itæm Lou tatæn. Kæn Pol tuwïn æpæh e Nïmæ Ræha Uhgïn mãmæ otæn-ipæn kãm pris mïn mãmæ nian kuwæh æh-ikin tætatïġ æh mãmæ Lou tatæn, kæn pris mïn okotol sakrifais kuwit tïnahmen-in netæm mïn æh. ‡

Netæm Isrel kæmotaskælim Pol æpæh e Nïmæ Ræha Uhgïn

²⁷ Nian tïnuwa iuæhkïr o nian sepïn itæm sakrifais ræha nafælæn otol namnun lan, netæm Isrel neen itæm kæmotisi-pæn Esia aupæn, kæmotæplan Pol æpæh e nïmæfak, kæn kïnotos nïmanïn netæmim rafïn æh, kæn motaskælim Pol, ²⁸ motagæt æfæmæh lan mãmæ, "Iei, netæm Isrel! !Otuwa kasitu etimat! Suah ilouïn æpæ itæm tatuwïn ikin mïn matægætun netæmim mãmæ okotetæhau kitat matæn kãm ilat mïn mãmæ Lou ræha Moses in nat æpnapïn æm ne Nïmæ Ræha Uhgïn. Kæn mit netæm Kris neen u Iaihlua mïn motuwa ikin-u imætæt pïsin æm ikin e Nïmæ Ræha Uhgïn, kæn nolæn æh tæmætgæhl Lou kæn mïnol tïnamkïmik ikin-u." ²⁹ Kæmotæn næhlan mæto-inu kæmotæplan suah æh Trofimas etæm Efesas tæmætalïwæk ilau Pol æpæh i taon. Kæn niki-lat tæht mãmæ okæm-naka Pol tæmit muea e ikin ræha netæm Isrel e Nïmæ Ræha Uhgïn. †

³⁰ Kæn netæmim rafïn e taon kæmotagæt æfæmæh o nat æh, motaiu motuwïn kaskælim Pol motewkækan-iaræp æpæh e Nïmæ Ræha Uhgïn. Kæn pris mïn kothatosïġ uæhai æm e nafilua e Nïmæ Ræha Uhgïn. ³¹ Nian kæmotalkut mãmæ okotohamnu Pol, kæn etæm tatæramæra e mopael mïn ræha Rom æpæh Jerusalem, tæmos næghatæn mãmæ katol nat asol kit æpæh e taon. ³² Kæn tæmæut mæmik ræhan neen mopael mïn ne netæm-iasol mïn lan motaiu motuwïn æpæh netæmim koatæmou ikin. Nian netæmim kæmotæplan ilat, kæn kotapæs nohæn Pol, kætul kæpnapïn æm.

³³ Kæn etæm tatæramæra e mopael mïn tæmuwa o Pol maskælim, kæn magæt e ræhan mopael mïn kotuwa motælis e sen kæiu. Kæn motætæpæh o netæmim mãmæ,

"?Etæmim pah u? ?Tæmol nat tærat naka?" ³⁴ Kæn nïmanïn netæmim neen koatæn næghatæn pïsin, neen koatæn næghatæn pïsin. Mæto-inu kïnotæuru ætuatïp næukæti næghatæn, kæn nagætæn tïnepæt. Etæm tæramæra e mopael mïn apon tïnæuru mãmæ kæmahrol nulan, kæn magæt e ræhan mopael mïn mãmæ otïlæs Pol kan e nïmæ ræhalat.

³⁵ Nian Pol tïnategupær-egupær mãmæ otuwïn imæ, kæn mopael mïn kæmotea-pæn ron kïlæs-ipær, mæto-inu netæmim nikilat tæmahmæh pik mãmæ okotoh. ³⁶ Ilat rafïn kæmoatuarisïġ-in moatæn æfæmæh mãmæ, "Iotohamnu! !Otohamnu!" ††

Pol tæmæn næwtain næghatæn

³⁷ Nian kæmotïlæs motuwïn mãmæ okotegu-pæn imæ, kæn tæn-ipæn kãm etæm tæramæra e mopael mïn mãmæ, "Iakolkeike mãmæ ekæn nat kit kãm ik."

Kæn etæm tæramæra e mopael mïn tæmæ, "?Nakahro mïtun næghatæn Kris? ³⁸ ?Okæmæ naka ik etæm Ijip ilouïn itæm næmatol næratæn kãm ræhatimat kapman aupæn, kæn mæmik netæmim fo-taosan ilat Netæm Ræha Neim Apïn itæm kotohamnu netæmim, kæn motuwïn kætatiġ æpæh ikin taruæn-aruæn ikin?" †††

³⁹ Mæto Pol tæmæ, "Kæp. Io noanol kit ræha Isrel. Emair æpæh Silisia e taon keike Tasas, kæn io iatos næramæraæn ræha ikin æh e taon æh. Awi, kol nakegæhan-in io pæs ekæghat-tu kãm netæm mïn æh."

⁴⁰ Kæn tegæhan in. Kæn Pol tætul-pær æpæh kategupær-egupær ikin mïlæs-ipær nelmïn mefætutu ilat lan mãmæ okæso-tagætæn. Nian kæmæsotagætæn, kæn tæghat kãm ilat e næghatæn Isrel mãmæ,

22 "Tata mïn ne piak mïn. Otætælig-in-tu io. Pæs ekæn ræhak kãm itæmat." ² Nian kæmotæto mãmæ tæmæghat kãm ilat e næghatæn ætuatïp ræhalat, kæn næghatæn tæmikæ agïn-æh, moatætælig-in.

Kæn tæn mãmæ, ³ "Io noanol kit ræha Isrel. Emair æpæh Silisia e taon æh Tasas, mæto emepæt u Jerusalem. Kamaliel tæmægætun io. Tæmægætun wir io e Lou ræha tïpïtat mïn mãmæ ekætæu-pæn ætuatïp. Kæn e nian æh, ematæsanæn o nolæn natimnat itæm Uhgïn tolkeike tahmen etæmat u-roiu. ^{††4} Aupæn ematoh netæmim itæm kotætæu-pæn Suatïp Ræha Iesu. Kæn mætaskælim ilat, næman ne nïpïtan, matæmki-pæn ilat e kalapus.

⁵⁵ Næghatæn mïn u pris asol agïn ne netæm-iasol mïn ræha kaonsel ræhatat kotitun nænæn mãmæ nïpahrienæn. E nian æh, emos naoa ræhalat muwïn æpæh o netæm Isrel æpæh Tamaskes. Kæn ematuwïn ikin æh mãmæ ekaskælim netæm mïn æh ræha Iesu mæmik ilat muwa mæmki-pæn ilat e kalapus æpæh Jerusalem mol nalpïnæn kãm ilat.

Pol tæmæn-iaræp mãmæ tæmahro mætu-pæn Iesu (Wæk 9:1-19; 26:12-18)

⁶ "E nian mïtgar tïnalalin æm, kæn enuwa iuæhkïr o Tamaskes, kæn næhag-æhagæn kit tatuæp tæruæn tæruæn, tæmisi-pæn e neai, masiægæpïn-pinë io ikin.

† 21:24 Nam 6:1-20; Wæk 18:18 †† 21:25 Wæk 15:29 ‡ 21:26 1 Kor 9:20 †† 21:29 Wæk 20:4

‡† 21:36 Luk 23:18 ††† 21:38 Wæk 5:36-37 ††† 22:3 Wæk 5:34 § 22:4 Wæk 8:3

⁷ Kən ekisi-pər morin e nəptən. Məto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmә, '!Sol! !Sol! ?Tahro natol tərät kəm io nulan?' ⁸ Kən ekämә, 'Məto İärämärә, ik pah?' Kən tәмә, 'Io İesu, etәм Nasaret u itәм ik natol tərät lan.' ⁹ Netәм itәм kәmoatuarisig-in io e suatip, kәmotәplan nәhag-әhagән әh, mәto kәmәsotәtoән nəwia suah әh itәм tәмәghat kәм io. ¹⁰ Kən ekәtapәh ron mәмә, 'İärämärә, ekahro nulan әh-roiu?' Kən İärämärә tән-ipa kәм io mәмә, 'Әtul maliwәk muwin әpәh Tamaskes. İkin әh, suah kit әh-ikin itәм otән-ipinә kәм ik natimnat itәм Uhgın tinәмән rәkis mәмә ik onәkol.' ¹¹ Mәto-inu nәhag-әhagән әh tәsanән pik, kән mol niğanәmtәk tәpis, kән netәmim itәм koatuarisig-in io kotos әm nelmәk motit io ekotuwin Tamaskes.

¹² "Kән ikin әh, suah kit әh-ikin, nәrgin u Ananaeas, in suah kit itәм tәtaskәlim wir Lou rәhatat, kән netәм Isrel әh-ikin әh kotisiai-in pik. ¹³ Kән tәmuwa mәplan io mәtul-pa iuәhkır ron io mәмә, 'Piak Sol, roiu әh niğanәmtim otәwir min.' Kән e nian әm әh, niğanәmtәk tәmaiir min enatәplan in. ¹⁴ Kән tән-ipa kәм io mәмә, 'Uhgın rәha tipitә min әupән, in tәmitәpun rәkis ik mәмә ik onәkitun natimnat itәм in tolkeike. Kән ik mәplan Etәм Әtuatip әh rәhan, kән mәto әtuatip rәhan nәghatән e nohlin. ¹⁵ Onәkәike mән-iarәp kәм netәmim rafin natimnat itәм ik nәmәto kән mәplan. ¹⁶ ?Kән roiu әh, nakatәsahgin naka? Әtul muwin mәfak-pән kәм İesu, kән kol baptais lam, kән in otafәl rәham nolән rat min."

Uhgın tәмahl-ipән Pol kәм netәм u sәнәmә netәм Isrel

¹⁷ Kән tәmatән mәмә, "Uarisig e nat u, kән ekuwin Jerusalem. İkin әh, emuwin e Nimә Rәha Uhgın matәfak, kән mәplan napilairән kit itәм Uhgın tәmos-ipa. ¹⁸ E napilairән әh, emәplan İärämärә tatән-ipa kәм io mәмә, 'Әtul uәhai әh-roiu agin miet Jerusalem. Mәto-inu netәм ikin-u okol kәsotәtәlig-inән rәhak nәghatән itәм ik natән.' ¹⁹ Mәto ekämә, 'İärämärә, netәм әh kotitun wir mәмә әupән ematuwin әpәh e nimә rәha nәfakән rәhalat mәtaskәlim netәм u kotahatәtә lam muwa mәtalis ilat matәmki-pән ilat e kalapus. ²⁰ Kән nian netәmim kәmotahimnu Stipen, kән nitan tәmaiui mәto-inu tәmatән-iarәp ik. Mәto io min, ematәtul itimat min ilat. Kән nikik tәtagien mәto-inu kotaht Stipen e kәpiel, kән matehm rәhalat natimnat.' ²¹ Mәto İärämärә tәmән-ipa kәм io mәмә, 'Uwin. Mәto-inu io etahl-ipән ik ikin әh kәм Iaihlua min.'" ²² Kән kәmoatәtәlig-in wir kәtoarus tән namnun. Mәto nian kәmotәto nәghatән әh, motagәt әfәmәh mәмә, "!Otilәs-iarәp suah un, kohamnu! !Tәsәwirән mәмә otatig!" ²³ Kәmoatәkәike motagәt әfәmәh motәrakin әpnәpin әm rәhalat natimnat, moatәmik ni-moulul katәrakin әpnәpin әm. ²⁴ Kән etәм Rom itәм tәрәmәә mәpael min tән mәмә okilәs kan әpәh e nimә rәha mәpael min. Kән tәмә okalis mәto-inu

tolkeike mәмә Pol otән kәм in mәмә netәmim ko-tagәt pik lan nәhlan o naka.

²⁵ Mәto nian kәmoatietain wir Pol mәмә okotalis, kән tән-ipән kәм netәм-iasol min әh kit rәha mәpael min itәм tatәtul iuәhkır ron mәмә, "İE! Io etәм Rom u. ?Tәtuatip mәмә onәkotalis io nian esuwinән әh e kot?" ²⁶ Nian etәм-iasol rәha mәpael min tәмәto nәghatән әh, tәmuwin mәplan etәм tәрәmәә elat mән-ipән kәм in mәмә, "İE! !Okämә naka ik nәkәruru suah әh in etәм Rom!"

²⁷ Kән etәм tәрәmәә e mәpael min әh tәtapәh o Pol mәмә, "İE! Әn wir-tu mәмә ik etәм Rom pahrien o kәp."

Kән Pol tән mәмә, "Әwәh. İatән pahrien."

²⁸ Kән etәм tәрәmәә e mәpael min tәмә, "Emәtou mәni pik o negәhan-inән io mәмә ekuwa io etәм Rom."

Mәto Pol tәмә, "Rәhak tata in etәм Rom. Kән tol nәhlan, io etәм Rom." ²⁹ Kән әmun mәpael min itәм kәmoatәtul matip mәмә okotalis Pol kәmotaut kani mәntaalat ka isәu. Kән nian etәм-iasol әh tәmitun mәмә Pol in etәм Rom, kән tәмәgin mәto-inu tinәlis rәkis e sen. ³⁰

Pol tәmәtul әupән e kaonsel

³⁰ Kән lawigin, kән etәм tәрәmәә e mәpael min әh tolkeike mәмә otitun әtuatip mәмә tahro netәм Isrel koatol nәhlan e Pol. Kән mән kikis rәkis sen lan, kән maun-in pris asol min ne netәм-iasol rәha kaonsel rәha netәм Isrel mәмә okotәpәlәh kәghat, kән muwin mİLәs Pol muwa tәtul әupән in ilat.

23 Kән Pol tәmәtag-pән әtuatip әm o netәм rәha kaonsel, kән mән mәмә, "Piak min. E rәhak nәmegәhән әupән mәtoarus-pa u-roiu, esәtoән mәмә nikik otәgin mәмә emol nat tәрät kit e ni-ğanәmti Uhgın." ² Kән pris asol agin әh Ananaeas tән-ipән kәм netәм koatәtul iuәhkır ron mәмә kit otem-pән nohlin. ³ Mәto Pol tәmән-ipән kәм in mәмә, "İUhgın otol mihin min lam! Ik nakahmen e nimә itәм kәmol pen lan tәruән pik әm ihluә, mәto tamkimik әpәh imә. ?Tahro natәpәlәh ikin-u mәtakil io e Lou rәhatat, mәto ik nәmән mәмә kit otem io? Ik ninәtgәhl rәkis Lou әh." ⁵

⁴ Netәм koatәpәlәh iuәhkır o Pol kotәmә, "Tahro natәghat rat e pris asol agin rәha Uhgın?"

⁵ Kән Pol tәмә, "Piak min. Io esitun agin-әhән mәмә in pris asol agin rәha Uhgın. Mәto io ekitun mәмә Naoa Rәha Uhgın tatән nәhlan mәмә, 'Әsәghat ratән e netәм itәм kotepәt lam."

⁶ Kән tәmәplan mәмә nәwtain kaonsel mәsin ilat Satusi min, kән nәwtain mәsin ilat Farisi min. Kән in tәмәghat әfәmәh mәмә, "Piak min. Io Farisi kit. Rәhak tata ne tipik min, ilat Farisi min. Mәto netәм u ko-tolkeike әm mәмә okotiuw-iarәp io e kot mәto-inu

† 22:18 Wәk 9:29-30 †† 22:19 Wәk 8:3; 26:9-11 † 22:20 Wәk 8:1 †† 22:21 Wәk 9:15

‡‡ 22:25 Wәk 16:37 ‡‡‡ 22:29 Wәk 16:38 ‡‡‡ 23:2 Jon 18:22-23 § 23:3 Mat 23:27

emələhəu-pən rəhak nətəligən e nahatətəən u rəhatat məmә etəm tāmimis otəpanəmegəh mīn.” †

⁷ Nian təmən rəkis əm nəghatən əh, kən Farisi ne Satusi mīn kəmotərgəhəu asol əpəh imə e kaonsel, kən mīnotəhap ilat mīn, mīnotol nənən kəiu. ⁸ Məto-inu Satusi mīn koatən məmә nian etəmim otimis, okul təsəmegəh mīnən. Kən moatən məmә nagelo tikə, kən narmin tikə. Məto Farisi mīn koatən məmә, nat miləhal əh, in nīpahrienən. ††

⁹ Məto-inu o nat əh, kən ilat kəmotagət pik ron. Kən nəghatən rəhalat təmər muwin ilis.

Kən iəgətun mīn neen rəha Lou u Farisi mīn, kəmotən əskasik məmә, “Itimat esotəplan-pənən nəghatən rat kit ne e suah u. Okəm-naka nīpahrienən məmә narmin kit o nagelo kit təməghat kəm in.”

¹⁰ Kən nərgəhəuən təməskasik pik. Kən etəm tərəmərə e mopaël mīn əh, təgin məmә okəmə okotiləs Pol əh-roiu, okotearəsin-earəsin. Kən tahl-ipən rəhan mopaël mīn məmә okotuwin kiləs-irəkis Pol kiləs kan mīn əpəh iməlat ikin.

¹¹ Kən lapin əmun, İrəmərə tuwa o Pol mən-ipən kəm in məmә, “Nat əh, nat ərnapin əm. Əsəginən. İk nəmən-iarəp rəkis io ikin-u Jerusalem. Kən onəkol mihin mīn əpəh Rom.” ‡

Netəm Isrel neen kəmotən anion məmә okotohamnu Pol

¹² Kən lawigin, netəm Isrel neen kəmotəpələh e nəghatən kit, kən motən anion məmә okotohamnu Pol. Kən motol nənəkisən kit məmә okəsotagwənən ne motənim nəhau kətoarus okotohamnu Pol. Kən okəmə okotətgəhl nənəkisən əh, pəs Uhgın otəh ilat kotimis. ¹³ İlat taprəkis-in foti itəm kəmoatol anion noa əh. ¹⁴ Kən kəmotuwīn o pris asol mīn, ne netəm-iasol mīn rəha niməfak rəha netəm Isrel, motən-ipən kəm ilat məmә, “Emotol nənəkisən kit məmә esotunən nat kit mətoarus ekotohamnu Pol. ¹⁵ Kən itəmat ne netəm rəha kaonsel onəkotəkəike kahl-ipən nəghatən kəm etəm tərəmərə e mopaël mīn rəha Rom motətapəh ron məmә, otəkəike mīləs mīn Pol muwa u ikin-u, kən moteiuə lan məmә onəkotəplan o natimnat mīn əh rəhan. Kən itimat ekotəhluəig e suatip kətəlkəlik məmә okotiləs kətəh u, kən ekotəskəlim kohamnu.” ††

¹⁶ Məto rəhn ioanian Pol kit iərman, nətī winin, təməto nəghatən əh, kən muwin əpəh imə mopaël mīn ikin mən-iarəp kəm Pol. ¹⁷ Kən Pol taun-in etəm-iasol kit rəha mopaël mīn tuwa, kən tən-ipən kəm in məmә, “Awi, okul nakit etəm aluə u muwin tehm etəm tərəmərə e mopaël mīn. In tatos nəghatən kit məmә otən kəm in.”

¹⁸ Kən mopaël əh tit mian o etəm tərəmərə elat. Kən mən-ipən kəm in məmә, “Suah u Pol itəm tətətig e kalapus, təmaun-in io məmә oekit etəm aluə u muwa kəm ik. In tatos nəghatən kit məmә otən kəm ik.”

¹⁹ Kən etəm tərəmərə e mopaël mīn əh, tos nelmi suah apon mian əpəh ikin kit ilau pisin əm, kən mə-

tapəh ron məmә, “?Naka əh nakəmə nakehm io ron?”

²⁰ Kən suah un təmә, “Netəm-iasol mīn əpəh Isrel kəmotəgəhan rəkis məmә olawig kotuwa kətapəh ron ik məmә onakit Pol mian əpəh e kaonsel rəhalat.

Okoteiuə-in ik məmә kaonsel tolkeike məmә otəplan wir mīn-tu nəghatən mīn rəha suah əh. ²¹ Məto awi, əsəgəhan-inən ilat kotiuw-pən ik. Məto-inu rəhalat netəmim taprəkisi foti okotuwa kətəhluəig e suatip kətəsahgin. İlat kəmotol nənəkisən kit məmә okəsotagwənən məsotənimən nəhau mətoarus okotohamnu pitən Pol. Kən mīnoatətul matip əm əh-roiu məmә okotol nat əh, moatəsahgin əm rəham nəghatən.”

²² Kən etəm tərəmərə e mopaël mīn apon təmә, “Əsən mīnən kəm suah kit məmә nəmən-ipa nəghatən u kəm io.” Kən mahl-ipən tatuwin.

Kəmahl-ipən Pol kəm Filiks u kapman rəha Rom

²³ Kən etəm tərəmərə e mopaël mīn taun-in rəhan etəm-iasol kəiu mən-ipən kəm ilau məmә, “Okian muən kəm mopaël mīn ilat rafin fo-hanrit-sepinte məmә okotətul matip o nuwinən Sisaria. Kən tu-hanrit okotaliwək əm, kən sepinte okotasuə e hos, kən tuhanrit itəm okotəmik niro okotətul matip. Okotiet e nain klok əh-roiu lapin. ²⁴ Kən motəkəike kiləs hos neen məmә Pol otəpələh elat, kən motiləs motuwīn kəm kapman əh Filiks, kən moatehm wir məmә okəsolan nat kit lan e suatip.”

²⁵ Kən etəm-iasol rəha mopaël mīn təməte naoa kit mos-ipən kəm itəm mil un məmә okotiləs kan kəm kapman asol əh Filiks. Naoa un tatən məmә,

²⁶ “Filiks. İk etəm ilis pik pahrien. İo Klotias Lisias iatəte naoa kəm ik itəm ik natərəmərə e kapman, kən iatən təwir kəm ik.

²⁷ Suah u, noanol mīn rəha Isrel kīnotəskəlim rəkis, kən iuəhkīr kotohamnu. Məto io eməto məmә in etəm Rom, kən ekuwin itimat rəhak mopaël mīn kiləs-irəkis olat. ††²⁸ Emolkeike məmә ekegəs-in-tu məmә nat naka təmol təsəuatipən itəm koatəplan-pən lan, mol kotiləs motuwīn e kaonsel rəhalat. ††²⁹ Kən eməplan məmә in təsolan nat tərət kit ne itəm otimis ron, o məmә otuwīn o kalapus ron. Nəghatən mīn itəm koatətu-pən lan in nat kit e rəhalat atip əm lou. ³⁰ Məto uarisig suah kit təmuwa mən-ipa kəm io məmә netəm Isrel koatol anion noa kit məmә okotohamnu, kən nīkik təht məmә təwir məmә ekahl-ipinə kəm ik. Enən-ipən rəkis kəm netəm əh itəm koatol timəht kəm in məmә okotimnə kən-ipinə kəm ik nat tərət mīn itəm koatəplan-pən lan.

Inəh namnu rəhak nəghatən.” †††

³¹ Kən mopaël mīn kəmotol əm məmә inu ne etəm tərəmərə elat təmən mihin. Kəmotiləs Pol motuwīn e taon əh Antipatris lapin. ³² Kən lawigin, mopaël mīn itəm kəmotaiu e hos mīn, ilat əm kotiləs Pol motuwīn. Kən mopaël neen mīn kəmotitəlig-pa iməlat ikin.

³³ Mopaël mīn əh kəmotiləs motuwīn əpəh Sisaria, kən

† 23:6 Wək 26:5 †† 23:8 Mat 22:23 ‡ 23:11 Wək 27:24; 28:16,23 †† 23:15 Wək 25:3

†† 23:27 Wək 21:30-33; 22:25-27 ††† 23:28 Wək 22:30 ††† 23:30 Wək 23:16-23; 24:1-9

motiləs-ipən naoa kəm etəm-iasol əh Filiks, kən motələhəu-pən Pol e nelmin. ³⁴ Nian kapman u təmafin naoa, kən mətapəh o Pol məmә, “?Ik etəm hiə?” Kən nian tәмәto məmә Pol in etəm Silisia, ³⁵ in tәмән məmә, “Nian netəmim okotuwa kən-iarəp natimnat itəm koatəplan-pən əh lam, io ekən kot otəpələh o nətəligən u rəham, kən io ekakil.” Kən mən-ipən kəm rəhan mopael min məmә okotiləs-ipən Pol e nimə rəha kapman rəha Rom itəm Kig Herot Asol təmилəkin aupən, motaskəlim əh-ikin.

Pol təmәtul aupən e Filiks e kot

24 Nian faif tinuwın rəkis, kən pris asol aɡin, nərgin u Ananaeas, təmuwın Sisaria ilat netəm-iasol min neen rəha Isrel ne ienatig e lou, † nərgin u Tetalas. Nian kəmotiet-pa, kən motuwın kətul e niɡanəmti Filiks kən motən-iarəp nəghatən min itəm nikilat təht məmә Pol təmol təsətuatipən. ² Kən kəmotəun-in Pol məmә otuwa imə e nəghatən, kən Tetalas tatən-ipən nəghatən min rəhalat kəm Filiks məmә, “Etəm-iasol. Ekotisiai-in pik ik mətə-inu ik ilis pahrien. Kən nolən rəham o nəmikən itimat in tatətuatip wir. Imatimat ikin təməməlinu nuwəh rəkis mətəarus-pa u-roiu. Kən ik nəməg-ətuatip-in rəkis nolən u ikin-u məmә otol nəmegəhən ne natigən rəhatimat təwir. ³ Kən nian rafin kitat koatəto təwir o natimnat min əh, kən ekotənwiwi pik ik ron. ⁴ Esotolkeikeən məmә ekaskəlim pik ik, mətə ekətapəh ron ik məmә on-akasəkitun itimat mətəlig-in wir-tu nəghatən əkuəkir u rəhatimat.

⁵ “Itimat emotəplan rəkis məmә suah əh in etəm tərət kit. In nəukəti nərətən tərət e ikin min e nitən min. In tatol itimat netəm Isrel ekoatərgəhəu pik, kən etəm-iasol rəha netəm koatuarisig-in suah ilouin etəm Nasaret. ^{††6} Kən in mətəlkut məmә otol Nimə Rəha Uhgın tamkimik e niɡanəmti Uhgın, kən ekotaskəlim. †^{†8} Kən okəmә nakətapəh ron, nəkitun nətoən nəghatən min u tiet e nohlin itəm iatən-ipinə kəm ik.” ⁹ Kən netəm Isrel kəmotegəhən e nəghatən rəha loea əh moatən məmә, “Nəghatən min rafin əh, in ni-pahrienən.”

Pol təmuhalpin nəghatən

¹⁰ Kən Filiks torin-pən rəhn-kapə kəm Pol məmә otəghat. Kən Pol təghat məmә, “Etəm-iasol Filiks. Io ekitun wir məmә ik nəmatakil e kot netəm u ikin-u imatimat ikin e nup tərət rəkis. Kən tol nəhlan nikik tagien məmә ekən-iarəp nəwtain nəghatən rəhak kəm ik. ^{††} Io emuwın Jerusalem minos əm nian tuelef əm

† Ienatig e lou in suah kit itəm titun wir lou matəghat e kot. †† 24:5 Wək 17:6 † E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmәte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmә, “Kən emotən məmә ekoatəu-pən nəghatən kit lan e kot e nolən rəha Lou rəhatimat. 7 Mətə Lisias itəm tərəmərə e mopael min, təmилəs nəlugi nənən rəhatimat, kən ilat rəhan netəmim kəmoteww rəkis min suah u otimat. 8 Kən mələhəu nənən kit məmә netəmim itəm koatəplan-pən nərətən kit e suah u, otəkəike muwa mən-ipinə kəm ik.” †† 24:6 Wək 21:28-30

məmә ekuwın məfak. Kən ik nəkitun natətapəh-inən nat u məmә in ni-pahrienən o neiuəən. ¹² Netəm u koatətu-pa nəghatən u lak, kəsotəplanən ne məmә ekuərgəhəu itimlau suah kit əpəh e Nimə Rəha Uhgın. Kən məsotəplanən məmә iatol netəmim koatərgəhəu əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, o ikin min əpəh e taon. !Kəp! ¹³ Kən okol təsəgətuən ətuatipən kəm ik məmә nəghatən itəm koatən lak u-roiu in ni-pahrienən, mətə-inu in neiuəuəən.

¹⁴ “Mətə ekitun nən-ipinə kəm ik məmә ni-pahrienən məmә nian iatətu-pən Suatip Rəha Iesu itəm netəm Isrel kotəmә in nəfakən neiuəən, io iatəfak kəm Uhgın rəha tipitimat min, kən io iatən ni-pahrienən e nəghatən min itəm kəmәte e Lou rəha Moses ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgın aupən. ¹⁵ Io iatələhəu-pən əm rəhak nətəligən kəm Uhgın məmә in otol kəm netəm kəmotimis məmә okotəmegəh min, netəm u kotətuatip ne netəm kəsotətuatipən. Inu nətəligən kitəh əm itəm nikilat tətəht. ^{††16} Mətə-inu tol nəhlan, kən etalkut pik məmә ekol nat naka itəm io ekitun məmә tətəuətip e niɡanəmti Uhgın ne netəmim.

¹⁷ “Uarisig e nup neen itəm emiet u ikin-u Jerusalem, kən emitəlig-pa min məmә ekos mənı muwın kəm netəm imak ikin, kən mol sakrifais min əpəh e Nimə Rəha Uhgın. ¹⁸ Kən nian ematol əh nat əh, kən enətuatip rəkis e niɡanəmti Uhgın, kəmotəplan io əpəh e Nimə Rəha Uhgın. Kən sənəmə itimat netəmim tərət, kən məsotərgəhəu minən. ^{††19} Mətə netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia, kəmoatətul əh-ikin e nian əh. Kən okəmә koatos nəghatən kit tərət lak, təwir əm məmә ilat okotuwa kətul e niɡanəmtim kən-iarəp. ²⁰ Mətə okəmә kəpə, təwir məmә netəm Isrel min u itəm koatətul ikin-u, okotən-ipinə ətuatip kəm ik nat naka itəm emol təsahmenən e nian emətul e niɡanəmti kaonsel rəhalat. ²¹ Kəmotetəhau io o nəghatən kitəh əm məmә nian emətul aupən-in elat, magət əfəməh elat məmә, ‘Itəmat nakotakil io u-roiu mətə-inu io iatən ni-pahrienən məmә netəm kəmotimis okotəmegəh min.’” ^{†††}

²² Suah əh Filiks in titun wir Suatip Rəha Iesu. Kən təmahtosig-in nəghatən əh məmә, “Nian Lisias u etəm tərəmərə e mopael min otiet-pa ikin-u, kən epanosipinə nəghatən e nəpələhən u-roiu.” ^{§23} Kən Filiks təmən-ipən kəm etəm tərət e mopael min məmә okoatehm wir Pol kən təmegəhən-in rəhan min məmә kotitun nosən natimnat itəm in tolkeike motuwa kəm in.

Pol təməghat kəm Filiks ne rəhan pətan

²⁴ Kən uarisig e nian neen, Filiks təmit rəhan pətan Trusila muwa u noanol kit rəha Isrel. Kən Filiks tən-ipən kəm ilat məmә okotit Pol motuwa-tu tətul aupən in. Kən nian Pol təmuwa, kən matəghat kəm ilau matən-ipən nolən min rəha nahatətəən e Kristo Iesu. ²⁵ Kən Pol təmətən-iarəp rəhan ni-pəgnəmtin min kəm ilau məmә otuw rəhalau nətəligən. Kən nian in

†† 24:15 Jon 5:28-29 ††† 24:18 Wək 21:17-28 ††† 24:21 Wək 23:6 § 24:22 Wək 23:26

təməghat e nolən rəha nəmegəhən itəm tətuaṭip, ne nolən itəm suah kit tatəramərə e rəhan nətəligən ne nolən mīn, ne nian Uhgīn otakil netəmim lan, kən Filiks tāməgīn tāməgīn kən mən māmə, “Tinahmen. Iet əh. Okāmə ekos nian kit mīn, kən panaun-in mīn ik.”

²⁶ Kən nian tepət tatən-ipən māmə Pol otuwa matuəghat, mətə-inu in tolkeike māmə otəto Pol, mətəto nat kit mīn, nīkin təht māmə okāmə naka Pol otosipən mēni neen kəm in pəs in tahl-iarəp.

²⁷ Kən nian tinos nup kəiu, Filiks təmeiuaiu e kapman, kən suah kit nərgīn u Posias Festas təmos nəmeen. Mətə Filiks təmapəs Pol tətətiḡ əm e kalapus māmə otol nīki netəm Isrel tətəgiən.

Pol tətəpəh māmə otəplan Sisa

25 Nian Festas təmol kapman mīnos əm nian kisil, kən miet Sisaria muwin əpəh Jerusalem. ² Ikīn əh, pris asol mīn ne netəm-iasol mīn rəha Isrel kəmotən-ipən kəm Festas nakilən rəhalat e natimnat neen itəm nīkilat təht māmə Pol təmol təsətuatipən. ³ Kəmotəpəh māmə Festas otol nəwialat, kən motolkeike māmə otahl-ipən Pol titəlig-pən əpəh Jerusalem, mətə-inu ilat kəmotol anion noa kit māmə okotohamnu Pol e suatip. ⁴ Mətə Festas təmə, “Pol otətətiḡ əm e kalapus əpəh Sisaria. Kən otəsuwəhən, ekītəlig-pən əh-ikīn. ⁵ Kən rəhatəmat neen netəm-iasol okotəkəike motətəu-pa io ekotuwin Sisaria, kən okāmə Pol təmol nat kit təsahmenən, kən okotətu-pa kəm io.”

⁶ Kən Festas təmatig mos nian eit o ten ilat mīn ilat, kən mitəlig muwin əpəh Sisaria. Kən kəmən lawigin, tahl-ipən nəghatən māmə okit Pol ka, tətul e kot, kən muwin məpələh e jea itəm etəm tətakil nəghatən tatəpələh ikīn. ⁷ Nian Pol təmuwa imə, netəm Isrel itəm kəmotisi-pən Jerusalem kəmotətul kitəlau in moatən-iarəp nəghatən əskasik neen e Pol, mətə suatip tikə itəm otəgəṭun rəhalat nəghatən māmə koatən pahrien. ⁸ Kən Pol təmuhalpīn nəghatən rəhalat māmə, “Esolən nat kit tərət e Lou rəha netəm Isrel, ne Nīmə Rəha Uhgīn, ne Sisa u tərəmərə e ikīn mīn.”

⁹ Mətə Festas tolkeike māmə otol nīki netəm Isrel tagien kən mətəpəh o Pol māmə, “?Nīkim tagien māmə onəkuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikīn makil rəham nəghatən e nənən mīn u?”

¹⁰ Kən Pol təmə, “Io iatətul e kot rəha Rom, itəm rəhan etəm-iasol in Sisa. Kən tətuaṭip māmə onakakil nəghatən ikīn rəhak. Kən ik nəkitun rəkis māmə esolən nat kit tərət e netəm Isrel. ¹¹ Okāmə emətgəhl lou o emol nat kit tərət māmə ekimis ron, kən okol esətapəhən kəm ik māmə, nakiləs-irəkis io o nat əh. Mətə okāmə nənən mīn əh koatən lak kəsotətuatipən, kən suah kit tikə māmə otos-ipən io e nelmilat. Mətə ekolkeike əm māmə Sisa in otakil nənən mīn u itəm koatən lak.”

¹² Kən Festas təməghat e nənən əh məsin ilat rəhan mīn netəmim itəm kotakil nəghatən. Kən uarisig tən-ipən kəm Pol māmə, “Ik nəmən māmə nakolkeike

māmə onəkuwin məplan Sisa o nəghatən u rəham. Kən təwir əm. Ik onəkuwin məplan Sisa.”

Pol təmətul aupən e Kig Akripa 2

¹³ Nian neen mīn təmuwa muwin, kən Kig Akripa ne winin nərgīn u Pernis, ilau kəmuea Sisaria māmə okuəplan Festas muən təwir kəm in. ¹⁴ Kən nian kəmuatig ikīn əh nian neen, kən Festas tən-ipən kəm kig natimnat neen itəm katən e Pol. In təmən māmə, “Suah kit u ikīn-u e kalapus, itəm Filiks təmīləs-ipən. ¹⁵ Nian emuwin Jerusalem, kən pris asol mīn ne netəm-iasol rəha Isrel kəmotən-iarəp nīpəgnəmtīn neen lan māmə tatol təsətuatipən motəpəh māmə ekən-iarəp māmə in təmol tərət kən otos nalpīnən ron. ¹⁶ Mətə emən-ipən kəm ilat māmə, ‘Itimat netəm Rom sənəmə nolən u rəhatimat māmə okotegəhən-in əm etəmim tuwin e nelmi netəmim itəm koatən māmə təmol nat kit təsətuatipən. Mətə təkəike mətul aupən-in ilat muhalpīn rəhalat nəghatən itəm katətu-pən lan.’ ¹⁷ Kən nian netəm Isrel mīn əh kəmotuwa, eməsiuw-pən mīnən, mətə kəmən lawigin əm, kən ekotuwin kəpələh e nīmə kot kən motaun-in mīn Pol māmə otuwa mətul aupən. ¹⁸ Nian rəhan tikimīr mīn kəmotətul motəghat, mətə kəsotənən māmə təmol nat naka tərət itəm nīkik təmatəht māmə okotən mihin. ¹⁹ Ilat kəmoatən-iarəp əm nərgəhəuən kit rəhalat e nəfakən rəhalat, kən moatən nənən e etəm təmimis kit, nərgīn u Iesu, itəm Pol tatən māmə suah əh tətəmegəh. ²⁰ E natimnat mīn əh, io esitun wīrən nənən lan məsin, kən mol ekəpəh o Pol māmə, ‘?Təhro, nīkim tagien māmə nakuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikīn makil nənən mīn itəm katən lam?’ ²¹ Mətə Pol təməsəgəhənən, kən mətəpəh māmə ekahl-ipən in Rom kəm Sisa, pəs in otakil nənən mīn əh itəm katən lan. Kən emən-ipən māmə rəhak netəmim okoatehm wīr mətəarus ekehm suatip kit, kən panahl-ipən tuwin məplan Sisa.”

²² Kən Kig Akripa təmən kəm Festas māmə, “Io mīn iakolkeike māmə ekəto nəghatən rəha suah əh.” Kən Festas təmə, “Təwir əm. Olawig nakəto rəhan nəghatən.”

²³ Kəmən lawigin, kən Kig Akripa ne Pernis kəmuea e nīmə kot, kən netəm-iasol itəm koatəramərə e mopael mīn, ne netəm-iasol pīk mīn e taon əh Sisaria kəmotuwa, kən kəmotol nolən asol mīn rəha nisaiiən. Kən Festas tahl-ipən rəhan mopael mīn māmə okotuwin motiləs Pol motuwa. ²⁴ Kən Festas təmə, “Kig Akripa ne itəmat rafin itəm nakoatəpələh u ikīn-u roiu. Suah u itəm tatətul aupən-in itəmat, netəm Isrel u ikīn-u ne Jerusalem koatəghat kəm io ron nian rafin. Nian rafin kotagət əskasik lak māmə təsəwīrən māmə ekegəhən-in suah əh tətətiḡ, mətə təkəike mīmīs. ²⁵ Mətə io esəplanən nat tərət kit lan ne, itəm ekol nalpīnən kəm in e nīmīsən. Mətə nian in tətəpəh māmə otuwin məplan Sisa əpəh Rom, kən nīkik təht māmə ekegəhən-in. ²⁶ Mətə esosən nəghatən ətuatip kit ne e nat u māmə ekəte naoa lan mahl-ipən kəm Sisa. Kən tol

† 25:2 Wək 24:1 †† 25:3 Wək 23:15 ‡ 25:7 Wək 24:5-6

‡† 25:14 Wək 24:27

nəhlan, ekiləs muwa məmә otətul aupən e ni-ganəmtim, Kig Akripa, ne itəmat rafin. Iakolkeike məmә ik onakehm min-tu kən mitun natimnat min əh, kən nian kilau okuəplan natimnat rafin min əh, pəs ekıtun nəteən naoa lan kit mahl-ipən kəm Sisa. ²⁷ Eki-tun məmә təsətuatipən məmә ekahl-ipən etəm tatol kalapus kit kəm Sisa, kən mäsən-ipən ətuatipən kəm in məmә nat naka təmol tərat.”

Pol tāməghat e niganəmti Kig Akripa

26 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Pol məmә, “Ik nəki-tun nənən nəwtain nəghatən əh itəm katən lam.” Kən Pol tāmiləs-ipər nelmin mefətu tu ilat lan, kən muhalpin rəhalat nəghatən mən məmә, ² “Kig Akripa. Nıkkı tagien pik agin roiu məmә ekətul e niganəmtim, kən mən-iarəp rafin nənən min itəm netəm Isrel koatətu-pa lak. ³ Nıkkı tagien məto-inu ik nəkitun wir nolən min e kastom rəha netəm Isrel e natimnat min itəm ilat koatəghat pik ron. Kən awi, okol nakətəlig-in mətig-tu rəhak nəghatən.

⁴ “Netəm Isrel rafin kotitun natimnat rafin e rəhak nəmegəhən məmә tahro nulan e rəhak natigən, nian ematəkəku e nətuounən imak ikin e rəhak nəptən, mətoarus-pa uarisig emuwın Jerusalem. ⁵ Netəm əh kotitun io nuwəh rəkis, kən okəmә nıkkı tagien, kotitun nənən məmә io Farisi kit nian ematəkəku rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən netəm əh Farisi min, ilat koatətəu-pən wir agin Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, maprəkis-in netəmim rafin. ¹⁶ Kən roiu u, iatətul ikin-u məmә ik onakakil rəhak nəghatən min məto-inu io iatələhəu-pən rəhak nətəligən e nəniəkisən itəm Uhgın təmol aupən ilat tipitimat min. ⁷ Nəniəkisən u ki-tiəh əm itəm netəm tuelef noanol min rəhatimat itəm kəmoatəfak kəm Uhgın lapin ne e nərauiəgən məmә okotos. ?Kig Akripa, iatələhəu-pən nətəligən rəhak nəhlan, məto tahro netəm Isrel min u koatən-ipən nəghatən min əh lak? ^{††8} ?Tahro tiəkis pik otəmat o nənən nıpahrienən məmә Uhgın titun nolən etəm tənimis təmegəh min?

⁹ “Aupən, io min eməplan məmә tətətip məmә ekol natimnat tepət pəs mərəkin suah İesu, etəm Nasaret. ^{†10} Nat əh inəh ematol əpəh Jerusalem. Pris asol min kəmotegəhan-in io kən ekəmki-pən netəmim tepət rəha İesu e kalapus. Kən nian kəmakil ilat e kot, kən kohamnu ilat, kən io emegəhan məmә in nat təwir agin kit. ¹¹ Nian tepət iatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matol nalpinən kəm ilat matol məmә ilat okotən rat İesu. Nıkkı təmətahmə pik ematətəhau ilat, kən matitəp ilat nian rafin. Kən kotagim kan e taon isəu min ikin pisin pisin min, məto ematitəp əh ilat.”

Pol tāmən-iarəp rəhan nuwamən o İesu (Wək 9:1-19; 22:6-16)

¹² Kən Pol təməkəike matən məmә, “Nian kit ematuwin əpəh Tamaskes məmә ekol nat əh. Pris asol

† 26:5 Fil 3:5-6 †† 26:7 Wək 23:6; 28:20 †† 26:9 Wək 8:3

min koategəhan-in io, kən motən əskasik kəm io məmә ekəike mol. ¹³ Kig Akripa, e nilugı nian, ematuwin e suatip, kən məplan nəhag-əhagən kit təmisi-pən e neai muwa masiəgəpin io ne netəm koat-uarisig-in io. Nagəhagən əh, tatuəp taprəkis-in mitgar. ¹⁴ Kən emotiet e nəptən motəto nəwian kit təmisi-pər e neai matəghat kəm io e nəghatən Isrel məmә, ‘!Sol! !Sol! ?Tahro nakatol tərat pik kəm io nulan? Nolən əh in tatərəkin atip əm ik. Ik nakatoh rəhak nalpəkauən, kən nakahmen e kau itəm kəmaru e nig kəməgət tasilə lan, məto in tatol wael, kən nig təməha mətaru, kən matol nahməən asol atip əm kəm in.’ ¹⁵ Kən ekətapəh ron məmә, ?Məto İərəməra, ik pah un?

Kən İərəməra tən-ipa kəm io məmә, ‘Io İesu itəm nakatol tərat lan. ¹⁶ Məto ətul. Emitəpun rəkis ik məmә ik rəhak etənim. Kən onakən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm nəməplan u-roiu, ne natimnat itəm epanol, ik nəkəplan. ¹⁷ Oekiləs-irəkis ik e nelmi netəm Isrel ne nelmi İaihlua min itəm io ekahl-ipən ik məmә onəkuwin mən-iarəp io kəm ilat. ¹⁸ Onəkəike merəh e niganəmtilat məmә okotəuhlin ilat motiet e napinəpən motuwa e nəhag-əhagən. Kən motiet e nəsanənən rəha iərmis motuwa o Uhgın. Kən Uhgın otəfəl rəhalat nolən rat min, məto-inu kəmotən nıpahrienən e nəghatən itəm iatən. Kən ilat okotuwa iməlat ikin ilat netəm u Uhgın tinəmitəpun rəkis ilat.” ^{††}

Pol tāmən rəhan wək

¹⁹ Kən Pol təməkəike matən məmә, “Kig, io iatol natimnat itəm Uhgın təmən kəm io e nat kit tahmen e napilairən. ²⁰ Io iatən-iarəp rəhan nəghatən emətuoun əpəh Tamaskes, kən uarisig u ekuwin matən-iarəp əpəh Jerusalem, ne ikin min e nitən Jutia, ne ima netəm ikin min rafin u İaihlua min. Kən matən-iarəp kəm ilat məmә okotəkəike kəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min motahatətə e Uhgın, kən motol natimnat itəm tatəgəhun məmә kəmotəuhlin pahrien ilat. ²¹ Məto-inu o nat əh, kən netəm Isrel kotiləs io əpəh e Nimə Rəha Uhgın motolkeike məmә okotohamnu io.

²² Məto Uhgın tətəsitu lak nian rafin mol iatətul ikin-u-roiu matən kəm netəm u ləhau, ne netəm koatos nərəməgəən, nat naka itəm eməplan, kən matən əm natimnat itəm Moses ne ien min rəha Uhgın kəmoatən məmә otəpanol mihin. ²³ Kəmotən məmә Kristo əh itəm Uhgın təmən məmә otahl-ipa, in otəto nahməən e nıpətin kən panimis. Kən meto inu in otətuoun məmegəh min e nimisən, kən otəgəhun nəhag-əhagən kəm netəm Isrel ne İaihlua min, məmә nəhag-əhagən u in suatip itəm Uhgın otosmegəh ilat.” ^{††}

Pol təmalikut məmә Kig Akripa otitun İesu

²⁴ Nian Pol təmatəghat əh, Festas təmagət əfəməh lan məmә, “!Pol ik ninətəlmə! !Rəham nitunən tinəfəməh pik agin, kən roiu əh rəhm-kapə natitəlau!”

†† 26:18 Aes 42:16; Efes 2:2; Kol 1:13 †† 26:23 Luk 24:44-47; 1 Kor 15:20

²⁵ Mæto Pol tən-ipən kəm in mēmā, “Etəm-iasol rəhak Festas, io esalmələn. Nəghatən mīn u iatən, kotətuatip əm, kən ilat nīpahrienən. ²⁶ Io ekīton nəghat ətuatipən kəm kīg, kən okol esaulisən mæto-inu ekīton mēmā in tītun rəkis natimnat mīn u. Ekīton mēmā in təmos rafin nəghatən mīn əh, kən sənəmā in nat kit itəm kəm mol anion-pən huə kit təkəku ikin. ²⁷ ?Kīg Akripa, tahro? ?Nakotən nīpahrienən e nəghatən itəm ien mīn rəha Uhgīn kəmotəte? Ekīton mēmā ik nakatən nīpahrienən elat.”

²⁸ Mæto kīg tən-ipən kəm Pol mēmā, “?Nikim təht mēmā e nian əkuəkīr əm huə roiu, nəkītun niuw-pamən io mēmā io ekuwa Kristin kit?”

²⁹ Mæto Pol tēmā, “Nat ərnapīn əm mēmā in nian əkuəkīr o in nian əfəmāh, iatəfak-pən kəm Uhgīn mēmā sənəmā ik pīsīn əm, mæto netəmim rafin itəm kəmotəto rəhak nəghatən roiu, Uhgīn otosmegəh ilat, kən mēmā otahmen lak, mæto sen əm u itəm kəməlīs io lan, esolkeikēn mēmā okəlīs itəmat lan.”

³⁰ Kən Kīg təmətul ilat kapman u Festas, ne Pernis, ne netəmim rafin itəm koatəpələh, ³¹ kən motiet, moatən-ipən kəm ilat mīn mēmā, “Suah əh təsolən nat kit tərət mēmā in otīmīs ron o muwīn e kalapus ron.”

³² Kən Kīg Akripa tən-ipən kəm Festas mēmā, “Nəki-tun nahli-iarəpən suah əh, mæto in əmun in tolkeike mēmā Sisa otakil rəhan nəghatən.”

Mopael mīn kəmotit Pol motuwīn Rom

27 Nian kəmotegəhan mēmā oekotuwin Itali, kəmotələhəu-pən Pol ne netəm koatol kalapus neen mīn e nelmi etəm-iasol kit rəha mopael mīn, nərgīn u Julias. In tatəramərə e mopael wan-hanrit. In e mopael u katən mēmā, “Mopael Rəha Sisa.” ² Kən nego kit tēmiet əpəh Atramitiām matuwa, kən minatīg mēmā otītəlīg-pən mīn əpəh Esia, kən ekotuwin lan. Kən etəm Masetonia kit təmətəu-pa itimat, nərgīn u Aris-takas, in etəm Tesalonaeka. ¹³ Kən lawīgin ekotiet-pa Saeton. Kən Julias təmatol təwīr kəm Pol, kən megəhan in mēmā otuwar muwīn məplan rəhan neen netəmim itəm tītun ilat. Kən ilat kəmoatehm wīr Pol.

⁴ Kən ekotiet mīn ikin əh, kən nīmətāg tatīlās itimat, kən motītəlau e nīkalī nītən əh Saepras itəm nītəhəi təməlīnu ikin. ⁵ Kən emotaiu ihluə e Silisia ne Pamfilia, kən motiet-pa Lisia e taon Maera. ⁶ Ikin əh, etəm tərəmərə mopael mīn təmuwīn məplan nego kit itəm tēmiet Aleksantria matuwīn Itali. Kən təmki-pən itimat lan.

⁷ Kən emotiet mīn, mæto e nian tēpət nego əh tətaiu mətīg əm. Emotalkut māsīn mēmā ekotətoarus taon Nitas, kən emotuwa iuəhkīr, mæto tiəkīs, mæto-inu ioatīlās pīkən nīmətāg, kən okol esotaiuən motuwīn təhmin. Kən ekotaiu e nīkalīn pīs ikin mēmā ekotuwin Kritt. Emotītəlau e poen asol əh nərgīn u Salmone. Kən motītəlau e nəwtain nəptən əh, ⁸ emotaiu ipar ipar əm, mæto tiəkīs əh. Kən ekotuwa motiet-pa e ikin kit katən mēmā, Pasis Wīr, iuəhkīr o taon əh Lasea.

⁹ Mæto-inu emotərəkīn əm nian wīr tēpət təmuwa muwīn, kən nian wīr o nuwīnən e nego tīnol namnun, kən otəsuwəhən əh-roiu, nian rəha niamitə, kən itəhəi tərət. Nian asol rəha netəm Isrel u katən mēmā, Nian Rəha Nafələn Təfagə, tīnuwa rəkīs minuwīn e məwīg Oktopa. Kən Pol təməghat mēmā okoatəto wīr ilat, matən mēmā, ¹⁰ “Piak mīn. Iatəplan mēmā okotatīg e nəratən tēpət e naliwəkən u rəhatat. Tīmətīg əm mēmā itəhəi otərəkīn kako mīn u, ne nego u, kən okəmā naka kitat mīn okotīmīs.” ¹¹ Mæto etəm-iasol rəha mopael mīn tatətəlīg-in pīk etəm tatīlās nego ne etəm-iasol rəha nego. Kən məsətəlīg-in pīkən nəghatən rəha Pol. ¹² Kən pasīs əh təsəwīr pīkən mēmā nego otətul ikin e nian rəha nətəpən mæto-inu nian əh, in nian nītəhəi tatəsəsau pīk lan. Kən ilat tēpət kotən mēmā təwīr mēmā okotiet. Nīkilat tēməht mēmā okotuwin əpəh e pasīs əh Finiks motəhluāig ikin. Pasis əh in pasīs kit əpəh Kritt itəm təmōl nohlīn kəiu, kit tatuag-pən e nəwtain pəhap ikin, kən kit tatuag-pən nəwtain pīs ikin. Kən nego tītun nəməhlən ikin e nian rəha nəsəsauən.

Nīmətāg asol təmōh ilat

¹³ Kən nīmətāg wīr kit tīnatisi-pīs matelel nat, kən netəm e nego, nīkilat təht mēmā nīmətāg əh inəh kotolkeike mēmā okotaiu lan. Kən motəmā pəs okotiet. Kən motiuw-pər iagke, motiuw niuwən, kən motiet. Emotaiu ipar ipar əm e nītən əh Kritt. ¹⁴ Mæto təsuwəhən, nīmətāg asol kit tīnatuwa mīn, nərgīn u, Luətuəmlae, tātisi-pən e nəptən apon, ¹⁵ mīnatīlās itimat, mīnatoh nego. Kən nego tīnəruru naiuən mīlās pīkən nīmətāg, kən ekotapəs naiuən moatətəlīg-in əm nīmətāg tatīlās itimat.

¹⁶ Emotuwīn-pa Koata ikin e nīkalīn pīs ikin. Ikin əh emotəhluāig ikin māsīn, kən motalkut mēmā ekotiuw-pər pot rəha nego un. Kən netəm koatol wək e nego, nahgilat tēmīkə o nīlās-ipərən pot. ¹⁷ Kən motəmki-pən təulə neen e nəwtain nego ləhau ikin, kən kietain tiəkīs mēmā otaskəlīm nego. Ilat kəmotəgīn mæto-inu ihluə e Lipia, sənəmā lokamnīm pīk, kən nīkilat təht mēmā nego otīlās pīkən nīməkləkīl ikin əh. Kən kəmotiuw-iəhau niuwən rəhalat, kən motapəs əm nīmətāg tīlās nego matuwīn. ¹⁸ Kəmən lawīgin kən nīmətāg tatol əm nulan, kən kəmotəmki-arəp kako neen e nego.

¹⁹ Kəmən lawīgin mīn, kəmotəmki-arəp natimnat mīn katol wək lan e nego tahmen e təulə ne neen mīn.

²⁰ Kən nian tēpət eməsotəplanən mītgar ne məhau mīn lapīn. Kən nīmətāg təmatol əm nulan nīkītīmat təht mēmā okol esotəmegəh mīnən.

²¹ Nian eməsotəgwənən o nian tēpət māsīn, kən Pol tətul aupən-in itimat mən mēmā, “Nəman. Okol nəmotətəlīg-in io, ko kəməsotietən Kritt, kən okol kəsotatīgən e nəratən u kən məsotərəkīnən natimnat tēpət. ²² Mæto roiu ekən-ipinə kəm itəmat mēmā əsotəgīnən. Okol kitat kit ikin-u tāsīmīsən, mæto nego əm otət. ²³ Nagelo kit rəha Uhgīn rəhak itəm iatəfak kəm in təmən-ipa nəghatən u kəm io ehnaipən mēmā, ²⁴ Pol. Əsəgīnən. Onəkəike muwīn mətul e nīganəmti

† 27:2 Wæk 19:29

Sisa əpəh Rom. Məto-inu Uhgın təwīr, kən nīkin tagien məmə otosmegəh netəm u ilat min ik itəm noatasuəh e nego.[†] ²⁵ Kən Piak min, əsotəginən. Io etahətətə e Uhgın məmə natimnat min rafin otol əm məmə inu ne nagelo təmən-ipa mihin kəm io. ²⁶ Məto nimətag otīləs-ipar kitat əpəh e nəptən əkəku kit.” ^{††}

Nitəhəi təmīləs-ipar nego

²⁷ Tinos nian ilat rafin fotin, kən lapin lan nimətag tīləs nego muwīn əpəh e nitəhəi asol Metiterenian. Kən e nalugi nian lapin, netəm koatol wək e nego, niki-lat təht məmə enoatuwa iuəhkir o nəptən kit. ²⁸ Kən kəmotətu-pən nat fiğəm kit əpəh e nīpəgnəmti təulə kəhlman-əhlman teiuaiu məmə okotəhm-tu məmə lokamnim o lokipar. Kən kəmotəplan məmə tahmen e negopagən tate-sepin ilat rafin. Kən motaiu məsin min u kotəhlman-əhlman min, məto tīnahmen e negopagən ilat rafin tuente-eit əm. ²⁹ Kən netəm koatol wək e nego kəmotəgin məmə nego otīləs pikən kəpiel, kən motəmki-arəp iagke kuwit əpəh uarisig moatəfak məmə otian uəhai əm. ³⁰ Kən netəm koatol wək e nego kəmotalkut məmə okotuwar kəgim, kən motīləs-iəhau pot rəha nego moteiuə məmə okotuwīn əpəh e nohlin nego kəmki-arəp min iagke neen. ³¹ Məto Pol təmən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min ne mopael min məmə, “Okəmə netəm əh kəsotəpələhən u ikin-u e nego, okol Uhgın təsosmegəhən itəmat.” ³² Kən mopael min kəmotətətip təulə, kən pot tiet-pən itəhəi.

³³ Tīnuwa iuəhkir əm o nianən, kən Pol təmuəh niki-lat məmə okotəkəike kəgwən. Təmən məmə, “E nian ilat rafin fotin nəmoatəpələh əm moategəs məsotunən nat kit. ³⁴ Kən roiu iatən-ipinə məmə onəkotəkəike kun nat kit məmə onəkotəsanən. Kitat rafin okotəmegəh. Suah kit otəsətigən e nəratən.” ³⁵ Kən Pol təməmīk pīret, kən mətul əpən-in elat məfak-pən ron kəm Uhgın, kən məmkas mun. ³⁶ Kən niki-lat təməwīr mīnoatos nagwənən mīnoatun. ³⁷ Itimat rafin tu-hanrit-sepinte-sikis e nego. ³⁸ Nian ilat rafin kəmotəgwən rəkis, kən motəmīk pak flaoa min kəmki-arəp e nego məmə nego otoigoig.

Nego təmīləs nīməkləkil

³⁹ Kən nian təmian, netəm koatol wək e nego kəmotəplan məmə enotuwa iuəhkir o nəptən əkəku kit, məto kotəruru məmə nəptən naka. Kən motəplan pasis kit u nīməkləkil kit əh-ikin. Kən nīkilat təht məmə okotīləs-ipar nego əh-ikin. ⁴⁰ Kən kəmotətətip təulə e iagke min kapəs ilat kotamnim itəhəi. Kən motikis rəkis təulə min itəm kəməlis ətain nuwəə asol min lan ikin katīləs nego ikin. Kən motiuw-pər niuwən əpəh əpən məmə nimətag otīləs nego muwar. ⁴¹ Məto ikin əh lokipar məsin, kən nohli nego təmaru nīməkləkil, nego təməruru nəloalən. Kən nitəhəi tīnatəhap-əhap naunisin nego.

⁴² Kən mopael min kīnoatən məmə okotohamnu netəm koatol kalapus u nego tatəmīk ilat məta neen

kotəgim. ⁴³ Məto Julias u tərəmərə elat tolkeike məmə otosmegəh Pol kən mən-iəhau məmə okəsotolən nat əh koatən. Kən mən-ipən kəm netəm u kotitun neaiən məmə okotətipən paupən əpəh itəhəi, moteai par. ⁴⁴ Kən mən-ipən kəm ilat rafin əh-ikin məmə okotəmīk nīmīsmisi timpa ne nəwtain nego min itəm nitəhəi tətəhap-əhap moteai lan. Emotol nəhlan kən motuwar rafin, suah kit təsimisən.

Pol əpəh e nəptən əh Malta

28 Nian emotuwar, kən itimat rafin ekotəsanən əm, kən panotəto uarisig məmə nəptən əh, nərgin u Malta. ² Netəm ikin əh kəmotəwīr pik otimat. Kən e nian əh nuhūən təmatəfik, nətəpən tēpət. Kən kotəhl nīgəm asol kit məmə otəhg itimat. ³ Kən Pol təmeapən o nīg neen itəm kəmərgətain məmə otəmki-pən e nīgəm. Əmun sineik kit itəm tus itəm katimis, təgin nahgi nīgəm miet məkul-pən e nelmi Pol matus. ⁴ Netəm ikin əh kəmotəplan sineik tatəkul-pən e nelmi Pol, kən moatən kəm ilat min məmə, “Okəm-naka suah u in iol təfagə kit iohamnu itəm. Təməsīmīsən əpəh itəhəi, məto uhgin u nərgin u Nalpinən otəsegəhan-inən məmə otəmegəh.”

⁵ Məto Pol təmorautin-pən sineik əpəh e nīgəm məsolən ne məmə sineik təmus otəto nahməən.

^{††6} Netəmim nīkilat təht məmə nīpəti Pol otasis o otəsūwəhən əh-roiu, tisi-pər morin mīmīs. Kəmoatəpələh kətəlkəlik ron roe, məto təsolən nat kit ne. Kən nīkilat təməuhlin kən məht məmə okəm-naka suah u in uhgin kit. [‡]

⁷ İkin əh sənəmə isəu o nəptən rəha suah kit, nərgin u Pupilias, itəm tətərəmərə e netəm ikin əh. Təməmīk itimat ekotuwīn iman ikin, kən matol təwīr kəm itimat. Kən ekotətig iman ikin kos nian kīsīl. ⁸ Kən əmun tata rəha suah əpon Pupilias, tīnatīmīs matətəp-ətəp, kən mətaiu e nita. Kən Pol tuwīn ron əpəh iman ikin imə, mələhəu-pən nelmin lan, məfak lan, əmun nīmīsən rəhan təwīr min. ⁹ Nian netəmim kəmotəto nat əh, kən ilat rafin e nitən un itəm koatīmīs kəmotuwa min o Pol. Kən Pol təfak elat kotəwīr. ¹⁰ Netəm ikin əh, kəmotosipa natimnat tēpət kəm itimat. Nian enoatol əpen-əpenə məmə ekotiet, kəmotəmki-pən rafin rəhatimat natimnat ne nagwənən əpəh e nego itəm otətəsitu etimat e suatip.

Pol təmuwīn Rom

¹¹ Emotətig ikin əh motos məwig kīsīl, kən emotuwīn e nego kit təmīsī-pən Aleksantria matəhluaig e nəptən əh e nian rəha nətəpən. E nohli nego əh, kəməf əpən narmi uhgin mil əh mil-mil mil, nərgīlau u Kasto ne Polakis. ¹² Emotuwa əh Saerakus, kən motətul ikin kos nian kīsīl. ¹³ Kən motiet ikin əh motuwa e taon kit min, nərgin u Retiam. Kən lawigin, nimətag iasi-pis tinatelel nat, kən ekotiet motaiu o nian kəiu, motīləs nat əpəh Puteoli. ¹⁴ İkin əh emotəplan piatat min neen əh-ikin itəm koatəfak. Kən kotətəpəh məmə ekotətig itimat

† 27:24 Wək 23:11 †† 27:26 Wək 28:1

‡ 28:2 2 Kor 11:27 †† 28:5 Mak 16:18 †† 28:6 Wək 14:11

min ilat o wik kitiaħ. Kən uarisig emotaliwək əm motuwın əpəh Rom. Kən inu suatip rəhatimat itəm emotaliwək lan motiet-pa Rom.

¹⁵ Kən nian piatat mın itəm koatəfak əpəh Rom kəmotəto məmə emotuwın, kən kəmotuwa məmə okotəplan itimat əpəh e suatip. Kəmotuwa katəpələh əpəh Apias təmol nimə makit ikin rəhan. Ikin əh, hotel kisil əh-ikin. Kən nian Pol təməplan ilat, təmənwiwi Uhgın, kən nikin təmagien mər ilis. ¹⁶ Nian emotiet-pa, kən kapman təmegəhan-in məmə Pol otətətig pisin əm e nimə kit, pəs mopael kit tatehm.

Pol təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgın əpəh Rom

¹⁷ Tinos nian kisil, kən Pol tahl-ipən nəghatən kəm netəm-iasol mın rəha Isrel məmə okotuwa o nəghatən kit. Nian kəmotuwa, kən təmən-iarəp kəm ilat məmə, "Piak mın. Io eməsölən nat tərət kit e netəm imətat ikin, ne kastom rəhatat itəm tipitat mın kəmotəgətun kitat lan aupən. Məto netəm Jerusalem kəmotaskəlim io kiləs-ipən io kəm netəm Rom. ¹⁸ Kən netəm Rom kəmotəpəh-in nəghatən tərət ron io. Məto kəsotəplanən nəghatən kit ne məmə oekimis ron. Kən koltolkeike məmə okotahl-iarəp io. ¹⁹ Məto netəm Isrel ikin əh kəsotolkeikeən. Kən io atip əm ekəpəh məmə ekuwa ikin-u Rom mətul e kot e niganəmti suah u Sisa, məto esənən nəghatən kit tərət e natimak mın. ††

²⁰ "Məto-inu tol nəhlan, kən ekolkeike məmə ekahl-ipən nəghatən otəmat məmə ekəplan itəmat məghat lan məsin kəm itəmat. Kəməlis io e sen u məto-inu o Iosmegəh əm u, itəm kitat netəm Isrel koatən məmə otəpanuwa." ‡

²¹ Kən kəmotən-ipən kəm Pol məmə, "Esotosən naoa lan kit ne itəm təmisi-pən Jutia. Kən kitat mın neen kəsotisi-pənən ikin əh motos nəghatən ka məmə katən nəghatən tərət neen lam. ²² Məto ekotolkeike məmə ekotəto-tu məmə rəham nətəligən təhrol nulan. Məto-inu ekotitun məmə kinatən rat nolən rəha nəfakən u rəhatəmat əpəh ikin mın rafin." ††

²³ Kən ilat kəmotos nian kit o nəghatən. Kən e nian əh, ilat tərət mın netəm Isrel kəmotuwa əh Pol tətətig

† 28:18 Wək 26:31 †† 28:19 Wək 25:11 ‡ 28:20 Wək 26:6-7 †† 28:22 Wək 24:14

ikin. Kən in təməghat kəm ilat e nian apiəpiə əh, matən wir kəm ilat nərəmərəən Rəha Uhgın. Kən matən mın Lou rəha Moses ne ien mın rəha Uhgın, məmə otuw ilat kotuwa o Iesu. ²⁴ Neen kəmotəto rəhan nəghatən, motən nıpahrienən lan. Məto neen kəsotənən nıpahrienən lan. ²⁵ Kən mınəotərgəhəu mınəotol məmə okotəgim mın. Məto uarisig kotiet, Pol tən-ipən nəghatən kit mın kəm ilat məmə, "Nəghatən itəm Narmin Rəha Uhgın təmos-ipən kəm ien rəha Uhgın u Aesea məmə otən-iarəp kəm tipitat mın aupən, in tətətip əm. Uhgın təmən kəm ien məmə, ²⁶ 'Uwın mən-iarəp kəm netəm əh məmə io Uhgın iatən məmə,

"Onəkotəto motəto motəto, məto okol nəsotitunən nian kit ne. Kən onəkotəplan motəplan motəplan, məto okol nəsotitunən nian kit ne."

²⁷ In tol mın-nulan məto-inu nıkilat tınıəkis rəkis.

Kəmotəhtosig-in matəlgilat ne niganəmtilat.

Məto okəmə kəsotolən nəhlan, okəm-naka kotitun nəplanən e niganəmtilat ne motəto e matəlgilat,

o kotitun nitunən e nıkilat, kən motəuhlin ilat motəhatətə lak, kən məmə ekol ilat kotəwir mın." ††

²⁸ Kən Pol təmə, "Onəkotəkəike kitun wir məmə Uhgın təmol suatip u rəhan o nosmegəhən netəmim. Tınuwın rəkis o Iaihlua mın. Kən netəm mın əh okotətəlig-in nəghatən əh kən motən nıpahrienən lan." †††

³⁰ Kən e nup kəiu apiəpiə, Pol təmatətou əm nimə əh mətatig lan. Kən nikin tətəgien o netəmim rafin itəm koatuwa moatehm. ³¹ In təməkəike matən-iarəp nərəmərəən Rəha Uhgın, kən matəgətun əskasik ilat e namnusən təwir rəha İərəmərə Iesu Kristo. Kən suah kit tıka məmə otən-ıəhau o nən-iarəpən nəghatən əh.

†† 28:27 Aes 6:9,10 ††† E kopi oas mın neen rəha Niuteste-man itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit mın əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, "29 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, kən kəmotiet nətəligən rəhalat təman kitiaħ kən moatərgəhəu."

ROM

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Rom

Aposol Pol təmäte naoa u.

Təmäte naoa u tatuwin kəm iəfak min itəm ilat kotatig e taon asol u Rom.

Pol tatən məmə in tolkeike məmə otuwin mehm iəfak min əpəh Rom, uarisig in təpanuwin e kantri u Spen. Məto aupən ikin, in otəkəike muwin mos məni neen o nos-ipənən kəm ian-rat min e niməfak rəha Jerusalem. E niməfak rəha Rom, Iaihlua min tepət, məto netəm Isrel tepət min.

Uarisig Pol tatuwin Rom, in tolkeike məmə ilat okotaupən motitun in, kən inəh, in təmäte naoa u. Netəm Rom kəsotosən əh nəgətunən kit rəha aposol kit. Kən inəh, in tolkeike məmə otən-iarəp suatip ətuatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim. Kən in tolkeike məmə otən əsas məmə otahro min nulan, Iaihlua min ne netəm Isrel, ilat rafin okotuwa kitəh əm e niməfak rəha Uhgın.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 Io Pol, u io slef kit rəha Kristo Iesu. Uhgın təmaun- in io məmə io aposol, kən təmitəpun mīləs-ipər io məmə ekən-iarəp namnusən təwir rəhan. ^{†2} Namnusən təwir u, in tinəmən-iəkis nuwəh rəkis e rəhan ien min itəm kəmotəte-pən e Naoa Rəha Uhgın. ^{††3} Namnusən təwir əh tatəghat-in Nətın, Iesu Kristo rəhatat İəramərə. In təmuwa etəmim kit e noanol rəha Kig Tefit. Kən Uhgın təməgətun məmə in Nətın ətuatip nian təmosmegəh in e nīmīsən e nəsanənən e wək rəha Narmin asim. ⁵ E Kristo, Uhgın təmol təwir kəm io, mos-ipa kəm io wək wir məmə io aposol kit. Təmos- ipa wək əh məmə ekaun-in netəmim e niki Iaihlua [‡] min e noanol min rafin məmə okotən nıpahrienən lan, kən tol nəhlan, moatol nəwian. Kən nian koatol nəhlan, otıləs-ipər nərgi Iesu. ^{††6} Kən itəmat min, Uhgın təmaun-in itəmat məmə itəmat rəha Iesu Kristo.

⁷ Kən roiu ekəte naoa kəm itəmat rafin əpəh Rom itəm Uhgın tolkeike itəmat, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan.

Pəs Uhgın Tata rəhatat, ne İəramərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwiran ne nəməlinuən kəm itəmat. [#]

Pol təmolkeike məmə otuwin məplan netəm Rom

⁸ Uarisig epanəghat, iakən tagkiu kəm rəhak Uhgın e Iesu Kristo otəmat rafin agin-əh, məto-inu netəmim rafin e nətueintən kəmotəto namnusən e nahatətəən rəhatəmat. ⁹ Kən Uhgın titun məmə e nian rafin iatəfak, kən məsaluinən itəmat. Iatol pik wək rəhan e nıkkil

rafin o nən-iarəpən namnusən təwir e Nətın. ¹⁰ Kən iatəfak məmə okəmə in nətəligən pahrien rəha Uhgın, in oterəh e suatip kit məmə ekimnə məplan itəmat. ^{†††11} İakolkeike pik məmə ekimnə məplan itəmat məmə ekawte-in kəm itəmat nəwiran kit rəha Narmin Rəha Uhgın məmə otol itəmat nakotətul əskasik təhmin min. ¹² Nıpətı nəghatən u məmə, nahatətəən rəhatəmat titun nasituən lak, kən rəhak min titun nasituən etəmat.

¹³ Piak min ne winik min, təwir məmə nəkotitun məmə nian tepət, rəhak nətəligən təht məmə ekimnə muag itəmat. Məto nian rafin natimnat neen koatahtosig-in io o nımnəən. İakolkeike məmə rəhak wək otəe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat, tahmen e nəmegəhən rəha Iaihlua min ikin pisin pisin min. ^{†††14} Ekəkəike mən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel, netəm itəm kotitun nəghatən Kris ne nolən rəhalat, ne netəm itəm kotəruru, kən ilat itəm kəmotol-wir skul, ne ilat itəm kəsotol-wiran skul. Əwəh, ekəkəike mən-iarəp kəm ilat rafin. ¹⁵ Kən o nat əh, iakolkeike pik məmə ekən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat min əpəh Rom.

¹⁶ İatəghat min-nəhlan məto-inu, io esaulis-inən namnusən təwir. Esaulisən məto-inu namnusən təwir in nəsanənən rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim rafin itəm koatahatətə lan, təmaupən muwa o noanol min rəha Isrel, uarisig u, o Iaihlua min. ^{§17} Tol nəhlan, e namnusən təwir, Uhgın təmol əp suatip rəhan məmə Uhgın tatos-ipən rəhan əm nətuatipən kəm netəmim. E nahatətəən əm, Uhgın tatol məmə netəmim kotuwa motətuatip e nıganəmtin. Kən inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, "Netəmim itəm kotətu-

† 1:1 Wək 9:15 †† 1:2 Rom 16:25-26 ‡ Nəghatən u "Iaihlua" tatəghat-in netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel. †† 1:5 Wək 26:16-18; Kal 2:7-9 †† 1:7 Nam 6:25-26

††† 1:10 Wək 19:21; Rom 15:23 ††† 1:13 Wək 19:21 § 1:16 Mak 8:38; Wək 13:46; 1 Kor 1:18-24

atip e niganəmti Uhgın e nahatətəən rəhalat, ilat okotos nəmegəhən liliin.” †

Neməha tatol Uhgın o təfagə rat rafin

¹⁸ Məto Uhgın e nego e neai tatəgətun rəhan neməha ne nalpinən o netəmim rafin itəm koatəht nəwian moatol təfagə rat. Ilat koatətlosig-in nı-pahrienən rəha Uhgın e nolən rat min rəhalat, ¹⁹ məto-inu ilat kotitun nəplan ətuatipən natimnat rafin itəm netəmim kotitun nitunən Uhgın lan. Tol nəhlan məto-inu Uhgın atip təməgətun ətuatip ilat lan. †²⁰ Okol netəmim kəsotəplan ətuatipən Uhgın e niganəmtilat. Məto təmətuoun e nian in təmol neai, ne nəptən, ne natimnat rafin, kən netəmim rafin kotitun nəplanən e niganəmtilat, natimnat rafin itəm in təmol, kən tol nəhlan, kotitun nəplanən rəhan nəsanənən itəm tatuwin əm nulan namnun tikə, ne nıpahrienən məmə in Uhgın, kən motitun nitunən məmə Uhgın in təhrol nulan. O nat əh, etəmim kit tikə itəm titun nənən məmə in təruru məmə Uhgın təhrol nulan. ‡

²¹ Tol nəhlan məto-inu, nat ərnapin ilat kəmotitun Uhgın məsin, məto kəmotapəs nisaiiən məmə in Uhgın, kən məsotənən kəm in məmə nikilat tagien o natimnat in təmol kəm ilat. Məto nikilat təmatəht nalpəkəuən alməl min məmə Uhgın təhro nulan, kən nətəligən rəhalat təmuwa mapinəp, minotəruru suatip itəm Uhgın tolkeike məmə okotitun. †²² Nat ərnapin ilat koatən məmə ilat kotenatig, məto ilat kəmotuwa ialməl min, †²³ kən kəmotapəs nəfakən kəm Uhgın itəm rəhan nepətən təhag-əhag, kən otəsimisən tətətig liliin, kən minotətuoun moatəfak kəm narmi nat min itəm tahmen e netəmim u okotimis nian kit, o tahmen e mənig min, o nat megəh min koataliwək o koatəkioah. ††

²⁴ O nat u, Uhgın təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol e nıpətilat. Tol nəhlan, ilat kəmotol nolən min e nıpətilat itəm tol əm naulisən. ²⁵ Ilat kəmotapəs nıpahrienən rəha Uhgın motaskəlīm neıueıuəən, kən moatəfak moatol wək kəm neai, ne nəptən, ne natimnat rafin itəm Uhgın təmol, məto kəmotapəs nəfakən kəm Uhgın. Məto pəs kitat kotənwiwi in nian rafin namnun tikə. Əwəh.

²⁶ O nolən min əh itəm netəmim kəmotol kəm Uhgın, təmapəs ilat, megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol e nıpətilat itəm tol naulisən əm. Nat ərnapin nıpitan min, məto ilat kotapəs nətəu-pənən rəhalat nəman, moatit atip ilat min, kən nat u in nat pisin e itəm u Uhgın təmələhəu. ²⁷ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nəman min, ilat kəmotapəs nitən rəhalat nıpitan min, moatolkeike pik nəman pisin min. Ilat koatit atip ilat min itəm tol naulisən. Kən Uhgın təmos-ipən nalpinən kəm ilat o rəhalat nolən rat ağın min. †††

† 1:17 Hab 2:4; Rom 3:21-22 †† 1:19 Wək 14:15-17; 17:24-28
‡ 1:20 Job 12:7-9; Sam 19:1 †† 1:21 Efes 4:17-18 †† 1:22 Jer 10:14; 1 Kor 1:20 ††† 1:23 Dut 4:15-19; Sam 106:20 ††† 1:27 Lev 18:22; 20:13; 1 Kor 6:9

²⁸ Kən nat kit min. Məto-inu ilat kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgın, in təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə rəhalat nətəligən təsıtunən məmə nat kit in təwir o nat kit in tərət, kən megəhan-in məmə okotol nat itəm təsətuatipən məmə okotol. ²⁹ Nikilat təmərıoah e nolən rat pisin pisin min rafin, kən ilat naumis, kən ilat koategəs-in suatip o nərəkınən netəmim. Kən nikilat təmərıoah e nolən rat min əh: ilat koatet netəmim, ilat iohamnu itəm, ilat koatol natimnat itəm koatiuw-pa neməha, ilat neıueıuə, ilat koatol tərət kəm netəmim. Ilat koatən nikalı netəmim, ³⁰ moatən rat netəmim, ilat koatətəhau Uhgın, ilat nagət-ırəkis, ilat nausit moatəghat ausit. Ilat koategəs-in suatip o nolən təfagə rat min itəm netəmim kotəruru əh. Ilat moatəht nəwia tata ne mama. ³¹ Ilat nenikə, ilat nəghat tıpık, nolkeikeən rəhalat tikə o netəmim, kən nat ərnapin ilat atip min neen, okol təsətəlig-inən nasəkən o nasıtun e netəmim. ³² Ilat kotitun pap nəghatən ətuatip rəha Uhgın itəm tatən məmə netəm min u koatol nolən min əh, kotəkəike motimis. Məto ilat koatəkəike e nolən min əh, kən ilat koatol nolən rat taprəkis-in nat əh, nikilat tagien o netəmim neen min itəm koatol nolən rat min əh, kən moatıləs-ipər rəhalat nətəligən məmə okotol.

Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən o təfagə rat §

2 Tol nəhlan, nat ərnapin itəmat netəmim naka, okəmə nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha suah kit o nolən rat kit rəhan, †¹ məto nakotakil motuəh motələhəu rəhatəmat atip nəghatən. Kən rəhatəmat nəghatən tikə o nuhalpinən, məto-inu itəmat itəm nəkoatol nəhlan, nəkoatol nolən rat min ahmen-ahmen min əm elat. ††² Kən kitat kotitun məmə nian Uhgın tətakil matuəh mələhəu nəghatən kəm netəmim itəm koatol nolən min əh itəm enəmən rəkis, rəhan nəghatən in tətəuətıp əm. ³ Tol nəhlan, nian itəmat nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha netəmim o nərətən rəhalat, məto itəmat nəkoatol nolən ahmen-ahmen əm, kən okol nəsotagımən nian Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən kəm itəmat. ⁴ !Nikitəmat təsəht pikən nolən rəha Uhgın! In tatol təwir pik kəm itəmat, kən məsetəhau uəhaiən itəmat, kən rəhan nətəligən otəmat in təfəməh. Məto itəmat nəkoatol nat ərnapin əm e nolən wir min əh rəhan. Nəkotitun o kəp, məmə tatol nolən təwir min kəm itəmat məmə onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min. †

⁵ Məto rəhatəmat-kapə tiəkis, kən məsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Kən o nat u, nako-tərgətəin neməha ne nalpinən rəha Uhgın otəmat. Kən onəkotos neməha ne nalpinən rəhan e nian Uhgın otol əp rəhan nələhəuən nəghatən itəm tətəuətıp. ⁶ Kən

§ E ves min u e 2:1-3:8, Pol tatəghat ətuatıp kəm netəm Isrel. Tatəghat-in nolən rəhalat itəm nikilat təht məmə kotəuətıp e nıganəmti Uhgın məto-inu ilat noanol rəha Isrel, kən koatətəu-pən Lou rəha Moses. †† Netəm Isrel kəmotən məmə İaihlua min, ilat rafin netəm kotərat məto-inu İaihlua min kəməsotəsən Lou rəha Moses. ††† 2:1 Mat 7:1-2; Jon 8:7 †† 2:4 Efes 1:7; 2 Pita 3:15

Uhgin otos-ipən kəm netəmim kitiəh kitiəh tətəu-pən əm natimnat itəm kəmotol. ¹⁷ Uhgin otos-ipən nəmegəhən lilin kəm netəmim itəm koatətul əskasik nian rafin o nolən nat itəm tətəuatip. Netəm min əh koatalkut pik o nolən nat wir məmə Uhgin otos-ipən kəm ilat nənwiwian, ne nisaiien, ne nəmegəhən itəm namnun tikə. ¹⁸ Məto in otos-ipən rəhan neməha ne nalpinən kəm netəmim neen itəm koatalkut atip əm o nərpiilat, kən moatəuhlin məntaalat o niphahrienən, kən moatətəu-pən nolən rat min. ¹⁹ Netəmim rafin itəm koatol nolən rat, ilat okotos nərātən ne nian iəkis min. Otaupən pitən o noanol min rəha Isrel, uarisig u o Iaihlua min. ¹⁰ Məto o netəmim rafin itəm koatol nolən wir, Uhgin otos-ipən nənwiwian, ne nisaiien, ne nəməlinuən. Otaupən pitən o noanol min rəha Isrel, uarisig u, o Iaihlua min. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu Uhgin tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin. Nat əpnapin ilat noanol rəha Isrel o Iaihlua min, ilat rafin okotos nat itəm tətəuatip olat, inu nalpinən o nəwirən.

¹² Uhgin otol nalpinən kəm Iaihlua min o nolən rat min rəhalat, nat əpnapin kəməsotosən Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses. Kən noanol rəha Isrel, netəmim itəm kəmosos Lou, Uhgin otakil rəhalat nolən min e nəghatən rəha Lou, kən in otuəh mələhəu nəghatən rəhalat lan. ¹³ Tol nəhlan məto-inu sənəmə netəmim itəm koatəto Lou itəm kotətuatip e nigənti Uhgin, məto netəmim itəm koatol nat itəm Lou tatən, ilat əh, Uhgin otən məmə ilat kotətuatip e nigəntin. ¹⁴ Niphahrienən, Iaihlua min kəməsotosən Lou rəha Moses. Məto nian min neen, koatətəu-pən əm rəhalat nətəligən motol nat itəm tətəuatip, tahmen-ahmen əm e itəm əh Lou tatən. Inu tatəgətun məmə lou kit əh-ikin e nikilat, kən ilat kotitun nat itəm in tətəuatip, ne nat itəm tətəuatipən, nat əpnapin kəmososən Lou rəha Moses. ¹⁵ Ilat kotitun məmə nipəti Lou əh-ikin rəha Uhgin e nikilat məto-inu nian ilat koatol təwir, nikilat tatəht məmə, “nolən u təwir,” kən nian koatol nolən rat, nikilat tatəht məmə, “nolən u tərət.” ¹⁶ Əwəh, nian kit otəpanuwa pahrien itəm Uhgin otən məmə Iesu Kristo otakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin o nolən min itəm netəmim kotitun nəplanən, ne nolən min ne nətəligən anion min. Inu rəhak nəghatən rəha namnusən təwir.

Netəm Isrel ne Lou rəha Moses

¹⁷ Məto pəs ekəghat kəm itəmat netəm Isrel. Nakoatən məmə itəmat noanol rəha Isrel, kən moatəgile e Lou məmə in suatip rəha Uhgin o nosmegəhən itəmat lan, kən moatəghat ausit məmə itəmat əm nəkotitun Uhgin, kən in titun min əm itəmat. ¹⁸ Kən nakoatən məmə nəkotitun rəkis nat naka itəm Uhgin tolkeike, kən itəmat nəkotitun suatip itəm tətəuatip wir məto-inu Lou təməgətun itəmat lan. ¹⁹ Itəmat nakotən pik məmə nakoatit iganəmtin əpis min, kən itəmat nakotasiəgəpən suatip rəha netəm koataliwək tapinəp ikin, ²⁰ kən moatəgətun ialməl min ne nis-

† 2:6 Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2 Kor 5:10 †† 2:7 Rom 8:17-18 ‡ 2:8 2 Tes 1:8 †† 2:14 Wək 10:35

alkələh. † Nakoatən nəhlan məto-inu itəmat nakoatos Lou itəm nitunən ne niphahrienən rafin koatətig lan. ²¹ Təwir əm nakoatəgətun netəm pisin pisin min. ?Məto tahro nəsoatəgətun atipən itəmat? Itəmat nakoatəgətun məmə netəmim okəsoatkləhən. ?Məto tahro nakotakləh? ²² Itəmat nakoatəgətun məmə okəsakləh-inən pətan. ?Məto tahro itəmat nakotakləh-in pətan? Nakoatəghat narmi nat min kəməte e nig. ?Məto tahro nakoatkləh-in natimnat e niməfak rəha narmi nat min? ²³ Nakotəghat ausit o Lou. ?Məto tahro nakotətgəhl Lou motərakin nərgi Uhgin? ²⁴ Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “!Netəm Isrel! Iaihlua min koatən rat nərgi Uhgin o nolən tərət rəhatəmat.” ⁵

²⁵ Nolən rəha nəhg-ipənən in nat təwir okəmə nəkoatətəu-pən Lou. Məto okəmə nakotətgəhl Lou, kən tahmen əm məmə kəsəhg-ipənən itəmat.

²⁶ Okəmə Iaihlua kit u kəsəhg-ipənən, məto tatətəu-pən Lou, Uhgin otəplan suah əh məmə kinəhg-ipən rəkis. ²⁷ Kən netəmim itəm kəsəhg-ipənən ilat e nipətəilat, məto koatətəu-pən Lou, ilat okotakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat məto-inu, nat əpnapin nəmosos pap Lou itəm kəməte, kən kəməhg-ipən itəmat, məto nakoatətgəhl Lou.

²⁸ Okəmə suah kit təmol nolən rəha netəm Isrel e nipətən, təsolən məmə in təmuwa etəm Isrel pahrien. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən sənəmə nat kit rəha nipətən. ²⁹ Məto suah kit itəm in etəm Isrel pahrien, in etəm Isrel e nikin. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən, in nat kit rəha niki etəmim itəm Narmin əm Rəha Uhgin tatol, məto Lou təsolən. Kən sənəmə netəmim itəm koatiləs-ipər nərgi suah əh, məto Uhgin əm tatiləs-ipər nərgin. ³¹

Nian rafin Uhgin tatol rəhan nəghatən

3 Kəm-naka suah kit otən məmə, “?Okəmə nipəti nəhg-ipənən suah kit, in sənəmə nat kit rəha nipətən, kən tahro nakoatən məmə nəhg-ipənən in nat wir kit? ?Kən o nat naka in nat wir kit məmə suah kit in etəm Isrel?” ² !Kən io ekən məmə okəmə suah kit in etəm Isrel, in nat wir agin e nolən min rafin! Nat tətaupən, Uhgin təmələhəu-pən e nelməlat, nəghatən ətuatip rəhan. ³ In niphahrienən məmə ilat neen kəsotolən nəghatən itəm ilat kəmotən məmə okotol. Məto nolən rəhalat təsolən məmə Uhgin otəsolən rəhan nəghatən. ⁴ !Kəp! Nat əpnapin netəmim rafin e nətueintən koateiuə, məto Uhgin təseiuəən. Tahmen əm e Naoa Rəha Uhgin tatəghat-in Uhgin matən minnulan məmə,

“Nian nakəghat, nəghatən rəham otəgətun məmə ik nakətuatip.

Nian netəmim okotakil rəham nolən min, motən məmə nəmol nolən tərət min, məto onatol win elat.” ⁵

‡ Nian Pol tatən “iganəmtin əpis min,” ne “ialməl min,” ne “nisuwalkələh,” in tatəghat-in Iaihlua min itəm netəm Isrel koatən məmə ilat kotol nolən min əh. ††† 2:20 2 Tim 3:5 ††† 2:21 Mat 23:3-4 § 2:24 Aes 52:5 §† 2:26 Kal 5:6 §†† 2:29 Dut 30:6; Kol 2:11 §‡ 3:4 Sam 51:4

⁵ Mæto kəm-naka suah kit otən e nətəligən rəha etəmim əm məmæ, “Kitat koatol nolən itəm təsətu-atipən. Mæto nolən rat rəhatat tatəgətun məmæ Uhgīn tatol tətuatip nian rafin. ?Kən okəmæ nolən rat rəhatat tatiləs-ipər nərgi Uhgīn, mæto in otol nalpinən kəm kitat o naka? Rəhan nolən təsətuatipən.” ⁶ Ei, kəp, nətəligən əh in neueiuəən! ?Okəmæ nətəligən əh in nī-pahrienən, kən Uhgīn otahro min-nulan makil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim e nətueintən? ⁷ Kən kəm-naka suah kit otən məmæ, “?Okəmæ ekeiuə, kən rəhak neiuəən otəgətun məmæ Uhgīn tatən əm nī-pahrienən, kən netəmim koatənwiwi in ron, kən tahro nulan Uhgīn otakil muəh mələhəu nəghatən rəhak məmæ emol təfagə rat?” ⁸ Mæto io ekatən məmæ, okəmæ kotətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan, netəmim kotitun nənən məmæ, “Pəs kotol nolən rat min məmæ rəhatat nolən rat min okotəe-in nəwīrən.” Mæto nəghatən u tərət. Nīpahrienən, netəmim neen koatən rat nərgək moateiuə məmæ io iatəghat matətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan. Uhgīn otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat, kən nəghatən əh in tətuatip əm.

Suah kit tikə itəm tətuatip wir agin

⁹ ?Kən tahro? ?Kitat okotən naka əh-roiu? ?Nikitəmat təht məmæ Uhgīn otol təwir kəm netəm Isrel maprəkis-in Iaihlua min? !Kəp! Emən rəkis məmæ nəsanənən rəha təfagə rat tatərəmərə e netəmim rafin, netəm Isrel ne Iaihlua min. ¹⁰ Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən məmæ,

“Suah kit tikə itəm tətuatip, kitiah agin huə ne tikə;

¹¹ Suah kit tikə itəm titun, suah kit tikə itəm tategəs-in Uhgīn.

¹² Netəmim rafin agin kəmotəuhlin məntaalat o Uhgīn, ilat kəmotuwa nəlpah min o nolən nəwia Uhgīn, suah kit tikə itəm in tatol nəwīrən, kitiah agin huə ne tikə.” ††

¹³ “Nəghatən rəhalat tahmen e nəpienən rəha suwit itəm təmoag,

Namīlat tərīoah e neueiuəən.” ‡

“Poesen rəha sinek tətisi-pən e nohlīlat.” ††

¹⁴ “Nohlīlat tərīoah e nau-iərmis-inən ne nəghatən tarip.” ††

¹⁵ “Kotaiu uəhai əm o nohamnuən itəm;

¹⁶ ikin min rafin itəm koatuwin ikin, koatərəkin natimnat, kən moatol netəmim koatəto tərət,

¹⁷ kən ilat kotəruru agin suatip rəha nəməlinuən.” †††

¹⁸ “Ilat kəsotəginən Uhgīn, kən nisialiən rəhan tikə agin e nətəligən rəhalat.” †††

¹⁹ Kitat kotitun məmæ natimnat rafin itəm Lou tatən, in rəha netəm itəm Uhgīn təmos-ipən Lou kəm ilat. Tol nəhlan məmæ suah kit tikə titun nuhalpinən nəghatən itəm Uhgīn otən. Kən netəmim rafin e nətueintən otəkəike motətul aupən e niganəmti Uhgīn məmæ in

† 3:9 Rom 1:18—2:24; 3:23 †† 3:12 Sam 14:1-3; Sam 53:1-3; Pri 7:20 ‡ 3:13 Sam 5:9 †† 3:13 Sam 140:3 †† 3:14 Sam 10:7 ††† 3:17 Aes 59:8 ††† 3:18 Sam 36:1

otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat. ²⁰ Tol nəhlan, etəmim tikə agin itəm Uhgīn otən-iarəp məmæ in tətuatip e niganəmtin mæto-inu in təmətəu-pən Lou. Kəp, mæto e Lou, kitat rafin kotitun məmæ kitat nol təfagə rat. ⁵

Nətuatipən e niganəmti Uhgīn tatuwa e nahatətəən əm

²¹ Mæto roiu, Uhgīn tinol-arəp rəkis rəhan suatip məmæ netəmim okotuwa kətuatip e niganəmtin. Suatip əh sənəmæ inu okotətəu-pən Lou. Mæto nəghatən min e Lou, ne nəghatən rəha ien min aupən, koatəghat-in suatip pisin əh. ²² Uhgīn tatol suah kit tətətuatip e niganəmtin nian tətəhatətə e Iesu Kristo. Kən Uhgīn otol kəm netəmim rafin itəm koatahatətə lan. Netəmim rafin kotahmen-ahmen əm, ^{§†23} mæto-inu netəmim rafin kəmotol təfagə rat kən motəmkakiah e suatip rəha nətuatipən rəha Uhgīn itəm təwir məhagəhag, ²⁴ kən e nəwīrən rəhan, Uhgīn tatən əm məmæ ilat rafin itəm koatahatətə lan, ilat kotətuatip əm e niganəmtin, motuwa netəmim rəhan, tahmen e nalpəkəuən rəhan. Ilat kəsotətəuən nat kit məmæ okotuwa nəhlan, mæto Kristo Iesu təmətəu suatip rəhalat, mikis ilat o təfagə rat min rəhalat e nīmīsən rəhan.

^{§†25} Uhgīn təmahli-IPA Kristo məmæ in sakrifais itəm təmos nalpinən ne neməha rəhan o təfagə rat min, nian nitan təmaiu. Kən Uhgīn tətəfəl təfagə rat min rəha netəmim nian netəmim kotəhatətə məmæ Kristo təmimīs olat. Uhgīn təmol suatip əh məmæ otəgətun məmæ rəhan nolən in tətuatip agin-əh, mæto-inu e nətəligən rəhan itəm kaifəməh, in təsələn nalpinən o təfagə rat min itəm netəmim kəmotol aupən. ²⁶ Təmol nəhlan məmæ otəgətun roiu məmæ nolən rəhan in tətuatip. In təməsaluin əmən təfagə rat min, mæto təmahli-IPA Iesu məmæ in otos nalpinən o təfagə rat min. Kən Uhgīn atip əm tatən məmæ netəmim itəm kotəhatətə e Iesu, ilat okotətuatip e niganəmtin.

²⁷ ?Tol nəhlan, etəmim kit titun nəghat ausitən o nat kit itəm təmol, məmæ in tətuatip e niganəmti Uhgīn, o kəp? Kəp, nat tikə. ?Kən etəmim təruru nəghat ausitən o naka? Mæto-inu etəmim kit tikə itəm titun nətəu-pənən Lou məmæ tatuwa mətuatip e niganəmti Uhgīn. Uhgīn tatol etəmim tətuatip e niganəmtin e nahatətəən əm rəhan. ²⁸ Tol nəhlan mæto-inu kitat kətaskəlīm əskasik nətəligən məmæ etəmim tətətuatip e niganəmti Uhgīn e rəhan nahatətəən, mæto sənəmæ e nətəu-pənən Lou. ²⁹ Uhgīn, in sənəmæ Uhgīn rəha netəm Isrel əm. In Uhgīn min rəha Iaihlua min, ^{§†30} mæto-inu Uhgīn kitiah əm, itəm in otol netəmim kotətuatip e niganəmtin e suatip kitiah əm, nahatətəən rəhalat. Tahmen-ahmen əm o netəm Isrel ne Iaihlua min. ^{§†31} ?Təhro əh-roiu e Lou əh? ?Nahatətəən əh tatol Lou əh in nat əpnapin? !Kəp! Mæto nian koatahatətə əm e Uhgīn, kən e nolən əh, koatətəu-pən ətuatip suatip pahrien rəha Lou. ^{§†}

§ 3:20 Sam 143:2; Rom 7:7; Kal 2:16 §† 3:22 Kal 2:16 §†† 3:24 Rom 5:1 §† 3:29 Rom 10:12 §†† 3:30 Dut 6:4; Kal 3:20 §† 3:31 Mat 5:17

Uhgin tæmol Epraham tætuatip e niganæmtin e nahatætæan

4 Epraham in næukæti noanol min ræha Isrel aupæn. Otætælig-in-tu nat naka itæm Epraham tæmehm mæmæ in suatip ræha nætuatipæn e niganæmti Uhgin. ² Uhgin tæmol Epraham tætuatip e niganæmtin, mæto sænæmæ e nolæn wir min ræha Epraham. Okæmæ nolæn wir min ræhan in suatip ræha nætuatipæn, kæn Epraham titun næghat ausitæn ron. Mæto e niganæmti Uhgin, okol Epraham tæsausitæn o nat kit, ¹³ mæto-inu Naoa Ræha Uhgin tatæn mæmæ, "Epraham tæmatahatætæ e Uhgin, kæn Uhgin tæmæn mæmæ Epraham in tætuatip e niganæmtin o nahatætæan ræhan." ^{††}

⁴ Nian suah kit tatol wæk o nætouwæn, ræhan iæræmæ ræ tæsanæn mæmæ ræhan nætouwæn in presen kit kæn in, mæto iæræmæ ræ tækæike mos-ipæn nætouwæn o ræhan wæk. ⁵ Mæto kitat kæsotolæn wæk mæmæ okotuwa katætutitip e niganæmti Uhgin. Kitat kotahatætæ æm e Uhgin, kæn in tatol mæmæ kitat kotuwa katætutitip e ræhatat nahatætæan. Uhgin pisin æm itæm tatol netæm u kotærat koatuwa katætutitip e niganæmtin. ⁶ Tefit in tæmatæghat-in nat u nian in tæmæn-iaræp mæmæ næwiræn pahrien otuwæn o etæm itæm Uhgin tatæn mæmæ in tætuatip e niganæmtin, mæto sænæmæ e nolæn wir itæm suah u tæmol. In tæmæn mæmæ,

⁷ "Næwiræn pahrien tatuwæn o netæm u Uhgin tæmafæl ræhalat nolæn rat,

kæn in tæmaluin ræhalat tæfagæ rat.

⁸ Næwiræn pahrien tatuwæn o etæm u itæm Iæræmæ ræ tæsakæimæn e nikin ræhan tæfagæ rat." [‡]

⁹ ?Nikitæmat tæht mæmæ næwiræn pahrien æh in ræha netæm æm u kæmæhg-ipæn ilat, netæm Isrel, o næwiræn pahrien æh, in min ræha netæm kæsæhg-ipænæn ilat, Iaihlua min? Æwæh, ræha Iaihlua min. Ematæn mæmæ, Uhgin tæmæn mæmæ Epraham in tætuatip e niganæmtin mæto-inu o ræhan nahatætæan. ¹⁰ ?Kæn nægæhan Uhgin tæmæn kæn Epraham mæmæ in tætuatip, nian kinæhg-ipæn rækis, o nian kæsæhg-ipænæn æh? Uhgin tæmaupæn mæn næhlan, uarisig kæpanæhg-ipæn. ¹¹ Kæn kæmæhg-ipæn in tahmen e næmtætin itæm tæmægætun pahrien mæmæ in tætuatip e niganæmti Uhgin e ræhan nahatætæan, nian kæsæhg-ipænæn æh. Kæn tol næhlan, in tata ræha netæmim rafin itæm kæsæhg-ipænæn ilat, mæto kotahatætæ e Uhgin. Kæn in tatæn mæmæ ilat koatætutitip e niganæmtin o nahatætæan ræhalat. ^{‡12} Kæn in tata ræha netæmim neen min, ilat itæm kæmæhg-ipæn ilat. Mæto in sænæmæ ræhalat tata mæto-inu kæmæhg-ipæn ilat, mæto in ræhalat tata mæto-inu ilat min koatætæupæn suatip ræha nahatætæan itæm ræhatat tata Epraham tæmætæupæn aupæn u kæpanæhg-ipæn.

¹³ Uhgin tæmol næniækisæn kæn Epraham ne ræhan noanol min mæmæ nætueintæn otuwa ræhan o nian kit. Mæto Lou sænæmæ suatip itæm næniækisæn u otuwa mol niphahrienæn lan. In otuwa mol niphahrienæn e nætuatipæn itæm tæmisi-pæn e suatip ræha nahatætæan.

† 4:2 1 Kor 1:31 †† 4:3 Jen 15:6; Kal 3:6 ‡ 4:8 Sam 32:1-2 †† 4:11 Jen 17:10-11

^{‡14} Tol næhlan mæto-inu okæmæ næniækisæn tatuwa mol niphahrienæn o netæmim itæm koatægle æm e Lou, kæn nikipilat tæht mæmæ ilat kotætutitip lan, kæn suatip ræha nahatætæan in nat ærnapin æm, kæn næniækisæn nipætæn tikæ. ^{‡‡15} Mæto næghatæn u, in niphahrienæn: Lou tatæn mæmæ nalpinæn ne nemæha ræha Uhgin tatuwæn o netæmim itæm koatætæghl Lou, kæn ikin min rafin Lou æh-ikin, netæmim koatætæghl. Tol næhlan, nolæn ræha nætæupænæn Lou tatiuw-pa nalpinæn ne nemæha ræha Uhgin, kæn tæsolæn mæmæ næniækisæn otuwa mol niphahrienæn. ^{‡‡‡}

¹⁶ Tol næhlan, næniækisæn tatuwa mol niphahrienæn e næmegæhæn ræhatat e suatip ræha nahatætæan mæmæ næniækisæn otuwa e næwiræn itæm Uhgin tæawte-in kæn kitat, kæn kitat kotitun nitunæn pahrien mæmæ ræhan næniækisæn in ræha noanol min rafin ræha Epraham, sænæmæ ræha netæm min æm u itæm Uhgin tæmos-ipæn Lou kæn ilat, mæto ræha netæm min u, ilat min itæm koatætæupæn suatip ræha nahatætæan ræha Epraham. In ræhatat rafin tata. ^{§17} Tahmen e Naoa Ræha Uhgin itæm tatæn mæmæ, "Emol ik nakuwa tipæ noanol tæpæt." ^{§†} E niganæmti Uhgin, Epraham in ræhatat tata. In tæmatahatætæ e Uhgin u tatos-ipæn næmegæhæn kæn netæm kæmotimis, ^{§††} kæn in titun nolæn natimnat e nat agin tikæ.

¹⁸ Nian Uhgin tæmæn-iækis kæn Epraham mæmæ in otuwa tata ræha noanol tæpæt, Epraham tæmatahatætæ e Uhgin mitun e nikin mæmæ næghatæn ræha Uhgin in niphahrienæn, nat ærnapin in tiækis agin mæmæ næniækisæn otuwa mol niphahrienæn. Uhgin tæmæn mæmæ, namipin min okotepæt motaprækis. ^{§†19} Nahatætæan ræhan tæseiuiuwæn, nat ærnapin in titun mæmæ nipætæn tinaguïhl minahmen æm o nimisæn mæto-inu ræhan nup iuæhkir o wan-hanrit, kæn titun mæmæ Sera tinaprækis-in ikin katemæk ikin kæn okol tæsemækæn. ^{§†20} Epraham tæmæsæf-æfæn ræhan nahatætæan e næniækisæn ræha Uhgin. Niphahrienæn, ræhan nahatætæan tæmæwiæ muwa mæskasik tæhmin min, kæn matos-ipæn nænwiwæn kæn Uhgin. ²¹ In tæmitun wir e nikin mæmæ Uhgin tatos næsanænæn o nolæn ræhan næniækisæn tuwa mol niphahrienæn. ²² O nat æh inæh, "Uhgin tæmæn mæmæ Epraham in tætuatip e niganæmtin o nahatætæan ræhan." ^{§†23} Næghatæn u itæm tatæn mæmæ, "Uhgin tæmæn mæmæ Epraham in tætuatip e niganæmtin," kæmæsæteæn mæmæ ræha Epraham pisin æm, ²⁴ mæto kæmæte min mæmæ ræhatat, itæm Uhgin otæn mæmæ kitat okotætutitip e niganæmtin, kitat itæm kotahatætæ lan, itæm tæmosmegæh Iesu Iæræmæ ræhatat e nimisæn. ²⁵ Kæmegæhan-in-pa Iesu tuwa mimis o tæfagæ rat min ræhatat, kæn Uhgin tæmol in tæmegæh min e nimisæn mæmæ in otol suatip mæmæ kitat okotætutitip e niganæmtin. ^{§†}

‡‡ 4:13 Jen 17:4-6; 22:17-18; Kal 3:29 ‡‡† 4:14 Kal 3:18 ‡‡‡ 4:15 Rom 3:20; 5:13 § 4:16 Kal 3:7 §† 4:17 Jen 17:5 §†† 4:17 Jon 5:21 §† 4:18 Jen 15:5 §†† 4:19 Jen 17:17 §† 4:22 Jen 15:6 §† 4:25 Aes 53:4-5

Näməlinuən ne nagienən

5 Tol nəhlan, koatətiḡ e nāməlinuən kitat Uhgīn məto-inu, e nahatətəən rəhatat ron, in təmən məmə kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən natimnat min əh kəmotuwa e İəramərə rəhatat İesu Kristo. ² E nahatətəən rəhatat, natimnat itəm Kristo təmol, təməmik kitat kotuwa e niganəmti Uhgīn məmə okotos nəwīrən itəm Uhgīn tətawte-in kəm kitat. Kən nəwīrən əh, kotatig lan əh-roiu. Kən kitat kotagien məto-inu kitat kotitun wīr agin məmə okotos nepətən əhag-əhag rəha Uhgīn. ³ Kən nat kit min, kitat kotagien nian kotatig e nian əskasik min məto-inu, kitat kotitun məmə nian əskasik min kotasitu etat məmə okotətul əskasik e nəratən. ⁴ Kən nian koatətul əskasik, Uhgīn, nikin tagien otat. Kən nian kotitun məmə Uhgīn nikin tagien otat, kən kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəliḡən təkəsik e Uhgīn. ⁵ Kən natimnat itəm koatələhəu-pən rəhatat nətəliḡən təkəsik e Uhgīn ron, kotitun məmə okotuwa kol nīpahrienən məto-inu, in təmos-ipa Narmīn Rəhan kəm kitat, kən Narmīn tatos-ipa nolkeikəən rəha Uhgīn tərīoah e nikitat.

⁶ Kən nian rəhatat nəsanənən təmatikə əh o nosmegəh atipən kitat, e nian ətuatip itəm Uhgīn təmən, Kristo təmimis o nosmegəhən kitat netəm rat u kəsotisai-inən in Uhgīn. ⁷ E rəhak nətəliḡən, in nat tiəkis agin məmə suah kit otegəhan-in məmə in otimis o suah kit min itəm rəhan nolən tətəuatiḡ. Məto kəm-naka suah kit otimis o suah kit min itəm rəhan nolən təwīr agin o netəmim. ⁸ Məto Uhgīn təməgətun rəhan nolkeikəən kəm kitat e nolən u məmə, nian kitat netəm kəmoatol əh təfagə rat, kən Kristo təmimis otat. ††

⁹ Tol nəhlan, Uhgīn təmol kitat kotətuatip e niganəmtin e nita Kristo itəm təmaiu nian təmimis otat. Kən məto-inu nat u in nīpahrienən, kitat kotitun wīr məmə Kristo otosmegəh kitat o neməha ne nalpīnən rəha Uhgīn e namnun nian. ¹⁰ Nian kəmotol tikimīr kitat Uhgīn, məto in təmol kitat kotuwa iolin min e nimisən rəha Nətin. Kən məto-inu təmol kitat kotuwa iolin min, nat kit itəm taprəkis-in inu məmə kitat kotitun wīr məmə Uhgīn otosmegəh kitat e nalpīnən ne neməha rəhan, məto-inu Kristo tatəmegəh. ¹¹ Kən nat kit min, nikitat tagien məmə kəmotuwa kitiaḡ kitat Uhgīn e İəramərə rəhatat İesu Kristo, itəm Uhgīn təmiuw-pa kitat lan kotuwa iolin min.

Atam təmiuw-pa nimisən, kən Kristo təmiləs nəmegəhən

¹² Aupən agin, suah u Atam, təmol təfagə rat, kən tol nəhlan, təfagə rat misi-pən lan muwa e nətueintən e etəm kitiaḡ əm əh. Kən təfagə rat təmiləs nimisən muwa ikin. Kən tol nəhlan, netəmim rafin okotəkəike motimis məto-inu ilat rafin koatol təfagə rat. †††¹³ Ni-

† 5:3 Jem 1:2-3; 1 Pita 1:5-7 †† 5:8 Jon 3:16; 1 Jon 4:10 † 5:9 Rom 1:18; 2:5; Efes 2:3-5 †† 5:12 Jen 3:6; Rom 6:23

pahrien, netəmim kəmotol təfagə rat uarisig Uhgīn təpanos-ipa Lou. Məto nian Lou tikə, okul kəsotətgəhlən Lou, mol məmə Uhgīn təsətə rəkisən təfagə rat min rəhalat. ††¹⁴ Məto nat əpnəpin Uhgīn təməsətə rəkisən təfagə rat min rəhalat, netəmim itəm koatətiḡ e nian rəha Atam mətoarus-pa Moses, ilat rafin kəmotimis. Əwəh, nat əpnəpin netəm min əh kəməsotolən təfagə rat tahmen e təfagə rat rəha Atam, məto ilat rafin kəmotimis.

E nolən min neen, Atam in tahmen e Kristo itəm təmuarisig in, məto-inu nat naka itəm Atam təmol, tətəwīn o netəmim rafin, tahmen-pən əm məmə nat naka Kristo təmol tətəwīn o netəmim rafin. ¹⁵ Məto nat naka itəm Uhgīn təmos-ipa tol pisin agin e təfagə rat rəha Atam. Təfagə rat rəha suah kitiaḡ əm u, Atam, təmiuw-pa nimisən o netəmim tepət, kən inu in nat asol. Məto nat asol taprəkis, in nəwīrən asol rəha Uhgīn itəm in təməwte-in o netəmim tepət o nafələn təfagə rat rəhalat, kən nat əh təmuwa e nəwīrən rəha suah kitiaḡ əm u, İesu Kristo. ¹⁶ Ekən min məmə, nəwīrən asol rəha Uhgīn itəm in təməwte-in kəm netəmim, in tol pisin agin e noa təfagə rat rəha suah kitiaḡ əm əh. Suah u təmol təfagə rat kitiaḡ əm, kən Uhgīn təmakil muəh mələhəu nəghatən lan məmə otos nalpīnən. Kən uarisig, nian netəmim tepət kəmotol təfagə rat tepət, məto Uhgīn təmos-ipa nat təwīr kəm kitat, kən təmol məmə kitat kotətuatip e niganəmtin. ¹⁷ Nīpahrienən məmə təfagə rat rəha suah kitiaḡ əm, Atam, təmol nimisən tətəramərə e netəmim rafin, kən inu nat asol. Məto nat asol kit min itəm taprəkis məmə, nat itəm suah kitiaḡ əm, İesu Kristo, təmol. Netəmim rafin itəm koatos nəwīrən rəha Uhgīn itəm in təməwte-in əpnəpin əm kəm ilat, kən motahatətə məmə Uhgīn tatol ilat kotətuatip e niganəmtin, ilat okotos nəmegəhən liliḡ. Kən ilat Kristo, okotəramərə.

¹⁸ Əwəh, Atam təmol təfagə rat kit mol məmə, Uhgīn təmakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin məmə okotəkəike motos nalpīnən. Kən e nolən ahmen-ahmen əm, Kristo təmol nat ətuatip kit, mol suatip məmə netəmim kotitun motuwa motətuatip e niganəmti Uhgīn. Kən nətuatipən əh, tatol məmə netəmim rafin kotitun nosən nəmegəhən liliḡ. †††¹⁹ Netəmim tepət kəmotuwa nol təfagə məto-inu suah əh Atam təməht nəwia Uhgīn. Məto netəmim tepət okotuwa motətuatip e niganəmti Uhgīn məto-inu suah kit min, Kristo, təmol nəwia Uhgīn. †††

²⁰ Uhgīn təmos-ipa Lou məmə təfagə rat otuwa mol iahgin, kən məmə netəmim okotitun nolən rat min rəhalat. Məto nian təfagə rat təmuwa mol iahgin, nəwīrən itəm Uhgīn təməwte-in əpnəpin əm təmuwa iahgin təhmin min maprəkis, ²¹ məmə nəwīrən otol win e təfagə rat min. Təfagə rat təmətəramərə e netəmim rafin matiuw-pa nimisən elat. Məto roiu nəwīrən itəm Uhgīn tətawte-in kəm kitat otəramərə, kən nəwīrən əh otol məmə netəmim okotətuatip e ni-

†† 5:13 Rom 4:15 ††† 5:18 1 Kor 15:22 ††† 5:19 Aes 53:11

ganəmti Uhgín, kən motos nəmegəhən lilin e Iesu Kristo rəhatat Iəramərə. †

Nəsanənən rəha təfagə rat okol təsəlis ətainən kitat

6 ?Kən tol nəhlan o nat əh, kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, təwir məmə koatəkəike əm o nolən təfagə rat, məmə nəwirən rəha Uhgín otəwiə mol iahgín təhmín. ² !Kəp, təsətuatipən! Nian təfagə rat tətalkut məmə otiuw-pən kitat tərət ikin, kən nikitat təike məht məmə, tahmen əm məmə kəmotimis rəkis lan, kən okol kəsotolən nəwian roiu. ³ Nəkotitun o kəp məmə, kəmol baptais etat, kən baptais əh tatəgətun məmə kitat kəmotuwa kitəih kitat Kristo. Kən nian Kristo təmimis, tahmen əm məmə kitat kotimis kitat min, u nipətín təmə nəmegəhən rəhatat o nolən təfagə rat, in təmimis. ††⁴ Tol nəhlan, nian kəmol baptais etat, in tahmen məmə kəmotimis, kən kitənim itat kitat Kristo. Kən in tol nəhlan məmə kitat okotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən wi, tahmen əm məmə Uhgín Tata təmosmegəh Kristo e nimisən, e nəsanənən asol rəhan. ‡

⁵ Tol nəhlan məto-inu, kəmotuwa kitəih kitat min e nimisən rəhan, kən okotuwa min kitəih kitat min e nolən itəm Uhgín təmosmegəh in lan e nimisən. ⁶ Kitat kotitun məmə nian kəməht-ipən Kristo e nig kəməlu-au, kəməht-ipən ilat nolən oas min rəhatat məmə, otərəkin nolən oas rəhatat itəm tolkeike pik təfagə rat. Kən təmol məmə təfagə rat otəsəramərə minən etat, ††⁷ məto-inu etəmim itəm təmimis, təsatig ahgínən nəsanənən rəha təfagə rat.

⁸ Məto-inu kəmotimis kitat Kristo, kən tol nəhlan, kotahatətə məmə okotəmegəh kitat min roiu, ne nian itəm təpanuwa. ⁹ Kotahatətə nəhlan məto-inu kotitun məmə Uhgín təmosmegəh Kristo e nimisən, kən tol nəhlan okol təsimis minən. Nimisən təsəramərə minən lan. ¹⁰ In təmimis mau kitəih əm, kən e nimisən rəhan, təmos-irəkis nəsanənən rafin rəha təfagə rat. Məto tatəmegəh roiu, kən e nəmegəhən rəhan, in tatəmegəh məmə otiləs-ipər nərgi Uhgín. ¹¹ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nəmotimis e təfagə rat, təfagə rat rəhan nəsanənən tikə o niuw-pənən itəmat. Məto e nəmegəhən rəhatəmat əh-roiu, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nakotəmegəh e Uhgín məmə onəkotiləs-ipər nərgin e Kristo Iesu. ††

¹² Tol nəhlan, sotegəhan-inən məmə təfagə rat tərəmərə e nipətitəmat itəm otəpanimis nian kit. Sotegəhan-inən məmə nəkoatol nəwia nətəligən rat rəha nipətitəmat. †††¹³ Kən sotegəhan-in minən nolən nipətitəmat min məmə nəkoatol təfagə rat lan. Məto otegəhan-in-pən nəmegəhən rəhatəmat rafin kəm Uhgín, məto-inu itəmat netəmim itəm Uhgín təməmki-rəkis itəmat e nimisən məmki-pən itəmat e nəmegəhən. Kən otegəhan-in nolən nipətitəmat min məmə okotol nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgín. †††¹⁴ Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat

otəsəramərəən etəmat məto-inu roiu, nəsotatig ahgínən Lou itəm təsasituən etəmat məmə nəsotolən təfagə rat. Məto nakoatətig ahgín nəwirən itəm Uhgín tətawte-in kəm itəmat, kən e nəwirən əh, in otasitu etəmat məmə nəsotolən təfagə rat. §

Slef min rəha nolən ətuatip

¹⁵ ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, pəs okotol təfagə rat məto-inu, Lou təsəramərəən etat, məto nəwirən rəha Uhgín itəm tətawte-in kəm kitat tətəramərə etat. !Kəp, təsətuatipən! ¹⁶ Nəkotitun o kəp məmə, nian nakotegəhan-in-pən itəmat kəm suah kit məmə nəkoatol nəwian, kən itəmat rəhan slef, kən itəmat slef rəha suah un noatol nəwian. Suatip kəiu o nətəu-pənən. E suatip kit, nakotuwa slef rəha təfagə rat, kən suatip u tatuwin o nimisən. Kən e suatip kit min, nakotuwa slef rəha nolən nəwia Uhgín, kən suatip u tatuwin o nətəu-pənən e niganəmti Uhgín. ††¹⁷ Kitat koatəwiwi Uhgín məmə nat ənəpən əpən nəmoatol slef rəha təfagə rat, məto uarisig, e nikitəmat rafin nəmotol nəgətunən itəm ematəgətun itəmat lan. ¹⁸ Uhgín təmikis itəmat e təfagə rat, kən təfagə rat, rəhan nəsanənən tikə o nəramərəən etəmat. Kən nəmotuwa slef rəha nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgín.

¹⁹ Iatəghat e nətəligən min itəm netəmim kotitun, inu slef ne etəm-iasol, məto-inu nətəligən rəhatəmat təsahmenən o nitunən natimnat rəha Uhgín. Əpən ikin, nəmotegəhan-in noli-noli nipətitəmat məmə ilat slef rəha nolən min itəm tol naulisən əm, ne slef rəha nərətən itəm tətər tətər. Məto roiu otegəhan-in-pən ilat məmə ilat slef rəha nolən min itəm kotətuatip, kən nakotuwa netəmim itəm Uhgín təmələhəu kalin məmə rəhan min. ²⁰ Nian itəmat nəmoatol slef rəha təfagə rat, nolən itəm tətəuətəp e niganəmti Uhgín təsəramərəən etəmat. ²¹ ?Noan nəwirən naka nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat o nolən tərət min itəm noataulis ron əh-roiu? !Noan nolən rat min əh, in nimisən əm! ²² Məto roiu, Uhgín təmikis itəmat e təfagə rat, kən nəmotuwa slef min rəhan, kən noan nəwirən itəm noatəhl, tatit itəmat məmə nakotuwa netəmim rəha Uhgín e nikitəmat rafin. Kən nakoatos nəmegəhən lilin. ²³ Tol nəhlan məto-inu nətəuən rəha təfagə rat in nimisən, məto nat itəm Uhgín tatos-ipa in nəmegəhən lilin e Kristo Iesu rəhatat Iəramərə. †††

Lou təsəramərəən e kitat

7 Piak min ne winik min. Itəmat nəkotitun nolən rəha lou. Lou min koatəramərə e netəmim nian ilat koatəmegəh əm. ² Tahmen e nat u. Okəmə pətan kit itəm təmol marit, lou tətən məmə in rəhan əm əh iərman nian in tatəmegəh. Məto okəmə iərman əh timis, kən lou rəha marit təsaskəlim minən pətan əh, kən in titun nətəu-pənən suah pisin kit. ³ Məto okəmə in tatətəu-pənən iərman pisin kit nian rəhan iərman

† 5:21 Rom 6:23 †† 6:3 Kal 3:27 ‡ 6:4 Kol 2:12 †† 6:6 Kal 5:24 †† 6:11 2 Kor 5:15; Kal 2:19 ††† 6:12 Jen 4:7

††† 6:13 Rom 12:1 § 6:14 1 Jon 3:6 †† 6:16 Jon 8:34; 2 Pita 2:19 ††† 6:23 Rom 5:12,15

tatamegəh əh, katən məmə in tategoafəl rəhan iərman. Məto okəmə rəhan iərman təmimis, lou əh rəha marit təsaskəlim minən pətan əh, kən nat əpnəpin tatətəu-pən iərman pisin, in təsegoafələn rəhan iərman.

⁴ Piak min ne winik min. E nolən ahmen-ahmen əm, məto-inu ninotol kitiəh itəmat Kristo, tahmen əm məmə itəmat nəmotimis itəmat min e nig kəluau. Kən nian nəmotimis, Lou rəha Moses təsaskəlim minən itəmat u-roiu. Uhgın təkikis itəmat o nətəu-pənən ətuatip natimnat rafin agin e Lou məmə Uhgın otosmegəh itəmat. Kən itəmat nakotahmen-pən əm e pətan kit itəm rəhan iərman in təmimis, kən roiu in təsolən marit, kən in titun nətəu-pənən suah pisin. Rəhatəmat iərman aupən, in Lou. Məto roiu, itəmat nakotətəu-pən suah pisin u Kristo, itəm Uhgın təmosmegəh e nimisən. Kən nakotətəu-pən in məmə nakoatəe noan wir, itəm in nolən təwir min itəm koatisiai-in Uhgın. ¹⁵ Nian nətəligən rat rəha etəmim †† tatəməmə e kitat, nətəligən rat min rəhatat koatiuw-pən kitat məmə okotol nolən rat min e nipətətat. Kən nian Lou tatən məmə okəsotolən nolən rat min əh, tol məmə nikitat tatəht pik nolən rat min, kən koatolkeike moatol təhmin nolən rat min. Tol nəhlan, kəmotol təfagə rat tepət. Kən noa təfagə rat min əh, in nimisən əm. ⁶ Məto roiu, okol kitat kəsətəu-pən minən Lou rəha Moses məmə okotos nəmegəhən lilin, məto-inu tahmen əm məmə kitat kəmotimis e Lou əh. Kən tol nəhlan, Lou təsəməmə e kitat u-roiu. Kən roiu, kitat slef min rəha Uhgın, məto kəsotətəu-pənən suatip oas o nətəu-pənən Lou itəm kəməte, məto koatətəu-pən suatip wi rəha Narmin Rəha Uhgın. ‡

Lou tatol məmə netəmim kotol təfagə rat

⁷ ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, "Lou in nat tərət məto-inu tatol məmə kitat koatol təfagə rat." !Məto kəp, təsətuatipən! Io ekitun əm məmə təfagə rat tahro nulan məto-inu Lou tatəgə-tun io lan. Okəmə Lou in təməsənən məmə esolən nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin, kən okol esitunən nolən əh məmə təhrol nulan. †† †† Məto təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmol məmə nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin təmuwa tepət e nikitik. Məto okəmə Lou təpikə, kən təfagə rat rəhan nəsanənən təpikə nəhlan, tahmen məmə təmimis. ⁹ Aupən ikin, nian eməruru əh Lou, nikitik təsəhtən təfagə rat rəhak, emətətig wir əm. Məto uarisig emitun məmə Lou əh-ikin, kən nəsanənən rəha təfagə rat təmuwa məmegəh min məskasik, kən enitun məmə ekəike mimis o təfagə rat rəhak. ¹⁰ Kən eməplan məmə nəghatən əh rəha Lou itəm təmuwa məmə otol etəmim təmegəh, †† məto ni-

† 7:4 Rom 6:2,11 †† Netəmim rafin koatol təfagə rat məto-inu nətəligən rat rəha etəmim tətətig e kitat rafin. Nətəligən rat əh tatiuw-pən kitat məmə koatol təfagə rat. Rəhatat nəsanənən tikə məmə okəsotolən təfagə rat motol nolən wir. Uhgın əm titun nosipa nətəligən wi kəm kitat. ‡ 7:6 Rom 8:2; 6:4 †† E nəghatən min rəha ves 7:7-25, nian Pol tatən "io," məto nipətə nəghatən u

pahrienən təmiuw-pa əm nimisən. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmeiua-in io. Nikitik təməht məmə okəmə emalkut o nətəu-pənən Lou rəha Moses, kən ekos nəmegəhən lilin. Məto enəruru nolən, kən e nəghatən rəha Lou, ekəike mimis o təfagə rat min rəhak. ††¹² Məto Lou tasim təmisi-pən e Uhgın, kən nəghatən min rəha Lou kəmotisi-pən e Uhgın motəsim, motətəuati, motəwir motəsitə e netəmim. ⁵

¹³ Kən okəmə naka suah kit otən məmə, "Lou in nat təwir, məto təmol məmə ekimis." !Məto kəp, təsətuatipən! Nian emitun nəghatən rəha Lou itəm in təwir, nikitik təmuwin o nolən təfagə rat, kən io emol təfagə rat itəm noan in nimisən. Tol nəhlan, təfagə rat təmol məmə ekimis. Təmol nəhlan məmə ekitun məmə nolən rat min rəhak, ilat təfagə rat pahrien. Kən nian eməplan nəghatən rəha Lou, enitun məmə təfagə rat in nat tərət agin-əh.

¹⁴ Kitat kotitun məmə Lou təmisi-pən e Uhgın. Məto io, io etəmim əm. Kən kol-salim-in io məmə io slef kit, kən təfagə rat in rəhak etəm-iasol. ¹⁵ Esitunən natimnat itəm iakatol, məto-inu nat wir min itəm iakolkeike məmə ekol, esolən, məto iatol əm naka itəm iatətəhau. ¹⁶ Ekəitun wir məmə təfagə rat rəhak in nat tərət nat əpnəpin esolkeikeən məmə ekol. Kən nian ekəto tərət e nikitik o təfagə rat u, in nəmtətin kit məmə Lou tatol rəhan wək, kən Lou in nat wir kit. ¹⁷ Tol nəhlan, sənəmə io itəm iatol təfagə rat min, məto nolən rəha təfagə rat itəm tətətig e rəhak nətəligən nian rafin, tatol məmə ekol nolən rat min. ¹⁸ Ekəitun məmə nətəligən rat rəhak otəsəgəhan-inən məmə ekol nat wir kit. Ekəitun in nipahrienən məto-inu iakolkeike məmə ekol nat itəm təwir, məto okol esolən. ¹⁹ Nat naka iatol sənəmə in nat wir itəm iakolkeike məmə ekol, məto iatol əm təfagə rat itəm esolkeikeən məmə ekol. ²⁰ Kən okəmə ekol nat naka itəm esolkeikeən məmə ekol, sənəmə io pahrien u iatol, məto in təfagə rat itəm tətətig lak tatol.

²¹ Tol nəhlan, iatəplan məmə nolən kit tatol wək e nəmegəhən rəhak nian rafin. Nolən əh tol nəhlan məmə, nian iakolkeike məmə ekol nat wir, məto təfagə rat huə iuəhkir ron io tatiuw-pən io e təfagə rat. ²² E nikitik rafin, iakolkeike Lou rəha Uhgın, ²³ məto iatəplan min lou kit min itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak itəm tətəluagin ilau rəhak nitunən, məlis io, matol məmə io slef rəha təfagə rat itəm tatol wək e rəhak nəmegəhən. ²⁴ !Kəsi, iatəto tərət pik agin! ?Karmə pah otələs-irəkis io e nipətik u itəm tatuwin o nimisən? ²⁵ !Pəs kotənwiwi Uhgın. Iesu Kristo rəhatat İərəməmə in otol!

Kən tol nəhlan nəmegəhən rəhak tol min-nulan məmə, io slef rəha Lou rəha Uhgın e rəhak nətəligən wi, məto e nətəligən rat rəhak, io slef rəha lou rəha təfagə rat. ⁵†

məmə in tatəghat-in netəmim rafin. †† 7:7 Eks 20:17; Dut 5:21 ††† 7:10 Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5 ††† 7:11 Jen 3:13 § 7:12 1 Tim 1:8 §† 7:15 Kal 5:17 §†† 7:23 Kal 5:17; 1 Pita 2:11 §† 7:25 1 Kor 15:57

Nolən rəha nətəu-pənən Narmın Rəha Uhgın

8 Kən nəukəti nəghatən rafin min əh tol min-nulan, məmə Uhgın tatən məmə kitat kotəuatip e niganəmtin məto-inu kotahatətə e nat itəm Kristo təmol otat. Kən tol nəhlan, Uhgın kol təsuəhən, kən məsələhəuən nəghatən məsolən nalpinən kit rəha netəm min u kəmotuwa kitiəh ilat Kristo Iesu, ² məto-inu nəsanənən rəha Narmın, itəm tatos-ipa nəmegəhən wi kəm kitat e Kristo Iesu, in təmikis kitat e nəsanənən rəha təfagə rat ne nimisən. ³ Lou təruru nikisən nəhlan kitat, mol kitat kotəuatip e niganəmti Uhgın məto-inu, nətəligən rat rəha etəmim tatol win e nolən itəm Lou tolkeike. !Məto nat itəm Lou təruru nolən, Uhgın təmol! Inu, təmah-IPA Nətin ətuatip kən təmuwa etəmim mahmen e kitat. † Kən Uhgın təmakil muəh mələhəu nəghatən mol nalpinən o təfagə rat itəm kitat netəmim rafin koatol. In təmol nəhlan nian təmol Nətin təmuwa sakrifais o təfagə rat min rafin rəhatat. ††⁴ Uhgın təmol nəhlan məmə, nəghatən ətuatip min rəha Lou okotuwa motol nıpahrienən e nəmegəhən rəhatat itəm kəsotətəu-pənən suatip rəha nətəligən rat rəha etəmim, məto koatətəu-pən suatip itəm Narmın Rəha Uhgın tatəgətun kəm kitat. †

⁵ Netəmim itəm koatətəu-pən nətəligən rat rəha etəmim, nətəligən rəhalat tatuwin əm o nat itəm nətəligən rat rəhalat tolkeike. Məto netəmim itəm koatətəu-pən nolən itəm Narmın Rəha Uhgın tolkeike, nətəligən rəhalat tatuwin əm o nat itəm Narmın Rəha Uhgın tolkeike. ⁶ Okəmə nətəligən rat rəha etəmim in tatəramərə lan, kən suah əh tatətəu-pən əm suatip rəha nimisən. Məto okəmə Narmın Rəha Uhgın tatəramərə e rəhan nətəligən, kən suah əh tatətəu-pən suatip rəha nəmegəhən ne nəməlinuən. ⁷ Tol nəhlan məto-inu, nətəligən rat rəha etəmim, tatol tikimir ilau Uhgın, məto-inu təsətəu-pənən lou min rəha Uhgın, kən in təruru agin nətəu-pənən. ⁸ Netəmim itəm koatətəu-pən nətəligən rat rəha etəmim, okol kəsotələn niki Uhgın tagien.

⁹ Məto itəmat nəsotətəu-pənən nətəligən rat rəha etəmim. Okəmə in nıpahrienən məmə Narmın Rəha Uhgın tətətig etəmat, kən noatətəu-pən nolən itəm Narmın Rəha Uhgın tolkeike. Etəmim itəm Narmın Rəha Kristo təsatigən lan, in sənəmə etəmim rəha Kristo. ††¹⁰ Məto Kristo tətətig etəmat. Kən nat ərnapın nıpətətəmat otəkəike mımis o təfagə rat, məto narmıtəmat tətəmegəh məto-inu itəmat nəkotəuatip e niganəmti Uhgın. †††¹¹ Narmın Rəha Uhgın tətətig etəmat, inu Narmın Rəha Uhgın u itəm təmol Kristo Iesu təmegəh min e nimisən. Nıpahrienən, nıpətətəmat otımis nian kit. Məto e Narmın Rəhan, Uhgın otos-ıpən min nəmegəhən e nıpətətəmat.

¹² Piak min ne winik min. O natımnat min əh, kitat kotəkəike katig kətəu-pən nat itəm Uhgın tolkeike, məto kəsotətigən kətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim tolkeike məmə otol, ¹³ məto-inu okəmə

nəkotətig motətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim tolkeike, nəkotəkəike motımis. Məto okəmə e Narmın Rəha Uhgın nəkotohamnu nolən rəha etəmim, kən onəkotəmegəh, †††¹⁴ məto-inu netəmim rafin itəm Narmın Rəha Uhgın tatit ilat, ilat nenəti Uhgın min.

¹⁵ Itəmat nəkotıtun məmə inu in nıpahrienən məto-inu, Uhgın təmos-ıpinə Narmın Rəhan kəm itəmat, kən Narmın təsolən itəmat nəkoatəgin min Uhgın, təhmen e slef kit tatəgin rəhan etəm-iasol. Kəp, məto Narmın Rəhan təmol məmə Uhgın təməhl itəmat. Kən Narmın tatol məmə kitat kotıtun nənən kəm Uhgın məmə, “!Ik rəhatımat tata!” †††¹⁶ Kən Narmın atıp Rəha Uhgın tatən kəm narmıtəmat məmə kitat nenəti Uhgın min. †††¹⁷ Kən məto-inu kitat nenətin min, kitat okotos natımnat wır min itəm Uhgın təmələhəu kalın məmə rəhatat. Kən kitat Kristo okotos natımnat min əh. Kitat kotıtun məmə inu nıpahrienən məto-inu kitat koatəto nəhmən kitat min, kən kotıtun məmə Uhgın otos-ıpən nısiəiən kəm kitat təhmen e itəm otol e Kristo. ††

Nepətən əhag-əhag rəha Uhgın itəm tatuwa

¹⁸ Ekitun məmə nəhmən itəm kotətig lan u-roiu, okotəplan məmə ilat nat ərnapın əm nian Uhgın otol-arəp nepətən əhag-əhag rəhan e nəmegəhən rəhatat.

¹⁹ Nıpahrienən, natımnat rafin itəm Uhgın təmol, inu nəptən ne natımnat itəm koatəwıə lan, ne neai, ne nat megəh min, ilat koatəzahgin motolkeike pik məmə okotəplan nian itəm Uhgın otol-arəp məmə nenətin min u pah min. ²⁰ Koatasıpən nəhlan məto-inu Uhgın təmol məmə natımnat rafin itəm in təmol, ilat koatətig e nelmi nəratən, motəruru nolən wək wır min itəm rəhalat əupən ikın. ††† Ilat kəsotolkeikən nəhlan, məto in Uhgın itəm təmol nəhlan elat. Kən in təmolkeike məmə ilat okotələhəu-pən rəhalat nətəligən əskasik lan, ²¹ məmə in otıkis ilat e nəmnəmitən ne nimisən itəm ilat kotətig pahrien lan. Kən in otıkis ilat nəhlan məmə in titun nos-ıpənən nepətən əhag-əhag kitiəh əm kəm ilat itəm otos-ıpən kəm nenətin min.

²² Kitat kotıtun məmə əupən agin mətoarus-pa əh-roiu, natımnat rafin itəm Uhgın təmol, koatekimis təhmen e pətan kit itəm tətəto nəhmən məmə otıləs nətin. ²³ Kən sənəmə natımnat min əm itəm Uhgın təmol, ilat koatekimis nəhlan. Məto kitat min koatekimis nəhlan, nat ərnapın məmə Uhgın təmos-ıpa rəkis nat wır kəm kitat, u Narmın Rəhan. Kən Narmın in məsin rəha natımnat wır agin min itəm Uhgın otəpanos-ıpa nian kit. Kən roiu koatəzahgin e nian ətuatip məmə Uhgın oteğəhan-in rafin kəm kitat natımnat itəm təməhl kitat ron. Kən in otıkis nıpətətəmat itəm toas, mos-ıpa in wi. †††²⁴ Təmətuoun e nian Uhgın təmosmegəh kitat, kitat koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən o natımnat min əh. ?Okəmə suah kit təmos nat kit itəm in təmatəzahgin, in otəzahgin min o naka? ²⁵ Məto koatələhəu-pən rəhatat nətəligən e nat kit itəm kə-

† 8:3 Hip 4:15 †† 8:3 Wək 13:37-39; Hip 2:14; 7:18; 10:1-2; Fil 2:7
‡ 8:4 Kal 5:16,25 †† 8:9 1 Kor 3:16; 12:3 †† 8:10 Kal 2:20

††† 8:13 Kal 6:8; Kol 3:5 ††† 8:15 Mak 14:36; 2 Tim 1:7 †
8:16 2 Kor 1:22 †† 8:17 Kal 4:5-7; Nol Əpən 21:7 ††† 8:20 Jen
3:17-19 †† 8:23 2 Kor 5:2-4

sotəplanən əh, kən motol rəhatat nətəligən təfəməh moatəsaħgin moatətul əskasik.

²⁶ Kən tahmen məmə nolən əh tətəsitə etat, † Narmin Rəha Uħgin tətəsitə etat e rəhatat nəpouən. Kitat kotəruru məmə naka koatəkəike kəfak ron, məto Narmin əm Rəha Uħgin tatən rəhatat lan nian kitat koatekimis e nolən kit itəm nəghatən tikə lan. ²⁷ Kən Uħgin itəm in titun niki netəmim, in titun naka Narmin Rəhan tatən, məto-inu Narmin Rəhan tatəfak o iəfak min tətəu-pən nətəligən rəha Uħgin. ††

Nalpəkəuən rəha Uħgin

²⁸ Kitat kotitun məmə, Uħgin tatol məmə natimnat rafin itəm koatuwa, inəh nat wir min ne nat rat min, ilat rafin koatuwa o nasituən etat itəm kotolkeike Uħgin, inu kitat netəm itəm in təmaun-in kitat e nalpəkəuən rəhan. †²⁹ Tol nəhlan məto-inu, aupən aupən aħin, Uħgin tinitun rəkis məmə kitat okotahatətə lan. Kən e nian əh, in təməh məmə nolən rəhatat otuwa mahmen e Nətin məmə netəmim tepət okotuwa pian min ne winin min, kən in təmaupən maiir, kən in ilis e kitat rafin. †³⁰ Kən kitat itəm in təmaupən mən məmə okotuwa rəhan, in təmaun-in kitat. Kən kitat u itəm təmaun-in, in təmol kitat kotətəatip e niganəmtin. Kən kitat u itəm təmol kitat kotətəatip, in otıləs-ipər mos-ipən nisiaiən ne nepətən əhagəhag rəhan kəm kitat.

Nolkeikəən asol rəha Uħgin

³¹ ?Okotən min naka e natimnat min əh? Uħgin in kitat min, matol natimnat rafin məmə ilat natimnat wir min e nəmegəhən rəhatat, kən nat ənpərin əm okəmə pah tatol tikimir kəm kitat. †³² In təməsəginən o Nətin ətuatip məmə otimis o kitat rafin, məto in təmegəhan-in əm. Kən okəmə in təmos-ipa Nətin kəm kitat, kən in otawte-in natimnat rafin kəm kitat. ³³ ?Pah titun nətu-pa min nəghatən kit məmə kitat kəmotol tərət? Suah kit tikə, məto-inu, in Uħgin itəm təmol kitat kotətəatip e niganəmtin, kitat itəm in təmitəpun. ††³⁴ ?Kən pah titun nələhəuən nəghatən məmə kitat kotəkəike motos nalpinən? Suah kit tikə, məto-inu Kristo İesu təmimis o kitat, kən nat kit min, Uħgin təmosmegəh in e nimisən. Kən roiu, in tatəpələh e nikali Uħgin matip, ikin rəha nisiaiən ne nəsanənən, matəfak kəm Uħgin o kitat. ³⁵ ?Naka titun nıləs-irəkisən kitat o nolkeikəən rəha Kristo o kitat? ?Nəratən, o nian iəkis min, o nəratən itəm netəmim koatol kəm kitat, o nəumis, o rəhatat nautə tikə, o ikin tasilə ikin, o nəp rəha nəluəginən o nohamnuən itəm? Kəp. !Nat kit tikə! ³⁶ Nəmegəhən rəhatat tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uħgin tatən məmə, "Uħgin. Nian rafin, netəmim koatolkeike məmə okotəhamnu itimat o nərgəm.

† "nolən əh" tatəghat-in nolən rəha nələhəu-pən rəhatat nətəligən əskasik e natimnat wir itəm otəpanuwa. †† 8:27 Sam 139:1 † 8:28 Efes 1:11 †† 8:29 Kol 1:18; Hip 1:6 †† 8:31 Sam 118:6 ††† 8:33 Aes 50:8-9

Itimat ekotahmen e sipsip min itəm okotəhamnu ilat." †††

³⁷ Nipahrienən, e natimnat min əh rafin, Kristo itəm tolkeike kitat, tatol məmə kitat koatol win aħin. ³⁸ Kən ekıtun məmə nat kit tikə aħin titun nıləs-irəkisən kitat o nolkeikəən rəha Uħgin, inu nimisən, o nəmegəhən, o nagelo min, o iərmis min, o natimnat itəm tatuwa əh-roiu, o natimnat itəm otəpanuwa, o nəsanənən min rafin, ³⁹ o natimnat əpəh ilis, o natimnat ləhau aħin, o nat kit e natimnat rafin itəm Uħgin təmol, okol ilat rafin kəsotıləs-irəkisən kitat o nolkeikəən rəha Uħgin itəm koatos o İəməmə rəhatat Kristo İesu.

Pol təmolkeike pik məmə netəm İsrel okotəhatətə e Kristo

9 Kən roiu iakolkeike məmə ekəghat-in rəhak min netəmim u noanol min rəha İsrel, məmə kəmotəpəs Kristo. İatən nipahrienən məto-inu itımlau Kristo kitıəh əm, eseuuəən. Rəhak nətəligən ne Narmin Rəha Uħgin kətuən məmə nat u iatən in nipahrienən. ² Nıkkik təmitəgit kən mətahmə pik olat nian rafin. ³ Okəmə io ekıtun nosən nalpinən ne neməha rəha Uħgin, kən inu otəsitə o natimak min məmə okotəhatətə e Kristo, kən nıkkik təpagien əm. Nipahrienən, nıkkik təpagien okəmə Uħgin otıləs-irəkis io e Kristo itəm iakolkeike pik, okəmə in otəsitə natimak min məmə okotəhatətə lan. Ekən nəghatən u, "natimak min," məto-inu e nipətin, ilat noanol rəha İsrel. ⁴ İlat noanol rəha İsrel, kən natimnat wir min u rəhalat: Uħgin təməhl ilat məmə nenətin min, kən təmol əp rəhan nepətən əhagəhag kəm ilat, ⁵† kən mos-ipən min nəniəkisən min rəha nasituən, ⁶†† kən mos-ipən min Lou kəm ilat, ne nəfakən əpəh e Nimə Rəha Uħgin, ne nəniəkisən min. ⁷ Kən tıpılat min, ilat netəm-iasol min rəha Uħgin aupən, kən e nipətin ikin, Kristo təmisi-pən e noanol rəhalat, kən in Uħgin itəm in ilis e natimnat rafin, itəm okatənwiwi əm nulan kətan namnun tikə. Əwəh.

Suatip itəm Uħgin təmitəpun netəmim lan

⁶ Noanol rəha İsrel kəməsotəhatətəən e Kristo, məto nolən əh təməsolən məmə Uħgin tateiuə e rəhan nəniəkisən, məto-inu sənəmə ilat rafin itəm kəmotisi-pən e noanol rəha İsrel, ilat netəm İsrel pahrien. ⁷ Kən e nolən əh inəh, ilat itəm kəmotisi-pən e Epraham, ilat sənəmə netəm pahrien rəha Epraham. Məto Uħgin təməh kəm Epraham məmə, "Noanol ətuatip rəham otisi-pən e nıta rəha Aisak." ⁸† Nipətin nat u məmə, ilat u kəmotaiir e noanol rəha Epraham sənəmə ilat rafin nenəti Uħgin min. Məto nenəti Uħgin pahrien, ilat netəmim itəm kəmotaiir e nəniəkisən rəha Uħgin. Kən ilat u noanol pahrien rəha Epraham. ⁹†† Tol nəhlan məto-inu Uħgin təməh-iəkis kəm Epraham min-nulan, "E

††† 8:36 Sam 44:22 † 9:3 Eks 32:32 †† 9:4 Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 ††† Nəniəkisən rəha nasituən neen tol min-nulan: (Noah) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4, 15:9-21, 17:1-27; (İsrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Təfit) 2 Saml 7:5-16; (İsrel - in wi) Jer 31:31-34 ††† 9:7 Jen 21:12 ††† 9:8 Kal 4:23

nian ətuatip, oekitəlig-pa, kən Sera tiniləs rəkis nətin kit iərman." †

¹⁰ Məto nəghatən təsolən namnun ikin-u. Nəti Sera u Aisak təmit Repeka, kən in təmiləs mil mil kəiu. Rəha-lau tata kitəh əm, pipi rat rəha noanol min rəha Isrel u Aisak. ¹¹ Məto nian mil mil u kəməsuairən əh, kən məsioalən əh nat kit itəm təwir o tərət, Uhgün təmən-ipən nəghatən kit kəm Repeka. Kən nəghatən u tatəgətun wir məmə Uhgün titəpun netəmim tətəu-pən əm rəhan nətəligən, ¹² məto sənəmə məmə kitat kəmotol nat wir kit o nat tərət kit. Uhgün təmən kəm Repeka məmə, "Nita rəha nətəm asol lan, ilat okotol wək əm kəm rəha in əkəku lan." ††¹³ Kən inu tatətu-pən əm nəghatən e Naoa Rəha Uhgün itəm tatən məmə, "Emolkeike Jekop, məto əmetəhau Esao." ‡

¹⁴ ?Okotəhrən əh-roiu? ?Okotən məmə nolən rəha Uhgün təsətuatipən? !Kəp! Kotitun məmə in tatol tətə-atip ¹⁵ məto-inu Uhgün təmən kəm Moses məmə, "Oekasəkitun netəmim itəm ekitəpun ilat, kən ekol nolən təwir kəm netəmim itəm ekitəpun ilat." ‡

¹⁶ Kən tol nəhlan, kitat kəsotosən nənəkisən rəha Uhgün o nat kit itəm koatol, təhmen məmə koatolkeike pik in, o məto-inu kitat koatol wək ron, kəp. Koatos əm e nasəkitunən rəha Uhgün. ††¹⁷ E Naoa Rəha Uhgün, in tatən kəm Fero, kig rəha Ijip məmə, "Emiləs-ipər ik o nat kitəh əm u məmə netəmim okotəplan rəhak nəsanənən e nəmegəhən rəham, məmə netəmim okotən-iarəp nərgək e nətueintən rafin." †††¹⁸ Kən nipəti nat u məmə, Uhgün təsəkitun netəmim neen məto-inu in atip tolkeike məmə otol mihin. Kən in tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən məto-inu in atip tolkeike məmə otol mihin.

¹⁹ Kəm-naka itəmat kit otətapəh ron io məmə, "Okəmə Uhgün tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən, kən ilat okotəkəike motol nəhlan. ?Kən təhro Uhgün tatən məmə ilat kəmotol təfagə rat?" ²⁰ Məto ekuhalpən nəghatən u məmə, ik etəmim əm. Təhro natuhalpən əsanən nəghatən rəha Uhgün. Nikitəmat təht-tu. Nuwigi nat kəmol e noantənimtə, kol təsənən kəm etəm təmol məmə, "?Nəmahro mol io məmə ekol nulan?" †††²¹ Etəmim itəm tatol natimnat e noantənimtə, in titun nosən noantənimtə kit mol nuwigi nat lan kəiu, kit itəm təwir rəha nolən lafet, kən kit min rəha wək ənnapin əm. §

²² Kən Uhgün titun nətəu-pənən nolən ahmen-ahmen əm e netəmim. Okəmə in tolkeike, in titun nolən ilat məmə otərəkin ilat. In tolkeike məmə otol-arəp məmə neməha tatol o təfagə rat, kən in otol nalpənən asol kəm netəmim itəm koatol təfagə rat. Məto nat ənnapin in tatol nəhlan, rəhan nətəligən kaifəməh məsol uəhaiən nalpənən kəm ilat itəm koatol məmə nikin otahmə. ²³ Rəhan nətəligən kaifəməh nəhlan məmə in otol-arəp nəwirən asol rəhan kəm netəm min u itəm in tolkeike məmə otəsəkitun ilat. In təmol əpen-əpenə

ilat əpən əpən agin məmə ilat okotətig e nəwirən rəha Uhgün əpəh e nego e neai. ²⁴ Inu kitat rafin itəm in təmitəpun, kən sənəmə noanol əm rəha Isrel, məto Iaihlua min. ²⁵ Təhmen əm e naka u Uhgün təmən e Naoa u rəha Hosea məmə,

"Netəm min əh itəm sənəmə rəhak netəmim, ekaun-in ilat məmə, 'rəhak min netəmim.'

Kən netəmim itəm eməsolkeikeən ilat əpən, ekaun-in ilat məmə, 'netəmim itəm iakolkeike.' †

²⁶ Kən ikin-u ətuatip, itəm emən kəm ilat məmə, 'Itəmat sənəmə rəhak min netəmim,'

netəmim okotaun-in ilat məmə, 'Ilat nenəti Uhgün itəm tatəmegəh.'" ††

²⁷ Kən ien Aesea təmatəghat-in noanol min rəha Isrel e nian tatən-iarəp məmə,

"Nat ənnapin netəm Isrel kotepət təhmen e nımək-ləkil əpəh itəhai, məto Uhgün otosmegəh əm ilat noan məsin, ²⁸ məto-inu İəramərə in otol rafin uəhai əm rəhan nəghatən o nos-ipənən nalpənən kəm netəmim e nətueintən." ††

²⁹ Kən təhmen e nəghatən itəm ien Aesea təmən əpən məmə,

"Okəmə İəramərə Əsanən Pik Agin in təsegəhan-inən itat məmə rəhatat nita məsin okotəmegəh, ekol kitat kəpotuwa motəhmen e netəmim rəha Sotom ne Komora itəm in təmərəkin agin ilat." †††

Netəm rəha Isrel kəməsotahatətən

³⁰ ?Naka nipəti nəghatən min u? Nipətin tol min-nulan məmə, Iaihlua min itəm kəsotalkut əskasikən məmə okotətuatip e niganəmti Uhgün, Uhgün təmol ilat kotətuatip e niganəmtin e nahatətəən rəhalat.

³¹ Məto netəm Isrel kəmotalkut pik e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə ilat kotətuatip e niganəmti Uhgün. Məto ilat kəsotətuatipən. ³² ?O naka? Məto-inu ilat kəmotalkut pik məmə okotətuatip e niganəmti Uhgün o nolən wir min rəhalat, məto kəsotətəu-pən suatip rəha nahatətəən. Ilat koatoh pikən "Kəpiel Rəha Noh Pikənən." †††³³ Inu təhmen e Naoa Rəha Uhgün itəm tatən məmə,

"!Otəplan-tu! Emələhəu kəpiel kit əpəh Saeon †† məmə netəmim okotoh pikən,

in kəpiel itəm otol ilat kotəme.

Məto etəmim itəm tətəhatətə e Suah əh, ekol in otəsaulisən nian tatətul e niganəmti Uhgün." †††

10 Piak min ne winik min. Iakolkeike pik məmə Uhgün otosmegəh netəm Isrel, kən nian rafin iatə-fak ron. ² Io iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kotalkut pik o nolən natimnat itəm otol niki Uhgün tagien. Məto nolən rəhalat təsisi-pənən e nitunən itəm tətətuatip.

³ Okol ilat kəsotətəu-pənən suatip rəha Uhgün məmə ilat okotuwa kətuatip e niganəmtin, məto-inu ilat kotəruru suatip rəhan, kən motalkut məmə okotətəu-pən rəhalat atip suatip, suatip rəha nətəu-pənən Lou.

⁴ Kristo təmol namnun e suatip rəha nətəu-pənən Lou

† 9:9 Jen 18:14 †† 9:12 Jen 25:23 ‡ 9:13 Mal 1:2-3 †† 9:15 Eks 33:19 †† 9:16 Efes 2:8 ††† 9:17 Eks 9:16 ††† 9:20 Aes 29:16; 45:9 § 9:21 Jer 18:6

§† 9:25 Hos 2:23 ††† 9:26 Hos 1:10 †† 9:28 Aes 10:22,23 ††† 9:29 Aes 1:9 †† 9:32 Aes 8:14 †† 'Saeon' in nərgin kit min rəha Jerusalem. ††† 9:33 Aes 8:14; 28:16

məmə etəmim in tətuatip e niġanəmti Uhgīn. In təmol namnun e suatip əh məmə netəmim rafin itəm koatahatətə lan, ilat rafin okotəuatip e niġanəmti Uhgīn.

Nəmegəhən itəm Uhgīn tatos-ipa, in rəha netəmim rafin

⁵ Moses təməte nəghatən kit e suatip rəha nətəupənən Lou məmə suah kit tuwa mətuatip e niġanəmti Uhgīn. In təmən məmə, "Etəmim itəm tatol natimnat rafin agin-əh itəm Lou tatən, in otos nəmegəhən lilin."[†]
^{†6} Məto suatip rəha nahatətəən məmə suah kit tuwa mətuatip e niġanəmti Uhgīn in təpiə əm, təhmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən məmə, "Əsənən məmə nakəkəike muwin əpəh e nego e neai,"^{††} məmə onakegəs-in Kristo mīləs meiuaiu muwa məmə otasitu lam.⁷ Kən tatən mīn məmə, "Əsənən məmə nakəkəike muwin əpəh ləhau e ikin rəha netəm kəmotimis ikin,"[‡] məmə nakīləs-iarəp Kristo mol təmegəh mīn e nimisən.⁸ Məto, tatən mīn naka? Tatən məmə, "Nəghatən Rəha Uhgīn in iuəhkīr əm ron ik. In əpəh e nohlīm ne nīkim."^{‡‡} Nəghatən u in nəghatən rəha nahatətəən itəm ioatən-iarəp.⁹ Tol nəhlan məto-inu, okəmə nakən-iarəp e nohlīm məmə Iesu in Iərəməərə, kən okəmə nakahatətə e nīkim məmə Uhgīn təmosmegəh in e nimisən, kən Uhgīn otosmegəh ik.¹⁰ Kən inu nīpahrienən nəhlan məto-inu Uhgīn tatol etəmim kit tətəuatip e niġanəmtin nian suah əh tətəhatətə lan pahrien e nīkin. Kən Uhgīn tatosmegəh etəmim kit nian in tatən-iarəp e nohlīm məmə Iesu in Iərəməərə rəhan.¹¹ Təhmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən məmə, "Netəmim rafin itəm koatahatətə e suah əh, okol ilat okəsotaulisən nian okoatətul e niġanəmti Uhgīn."^{‡‡‡12} Nəghatən əh in rəha netəmim rafin, nat əpnapin okəmə ik noanol rəha Isrel, o Iaihlua kit, məto-inu Iərəməərə kitiah əm u tətərəməərə mətawte-in rəhan nəwīrən kəm netəmim rafin itəm koatətapəh ron.^{‡‡‡‡13} Təhmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən məmə, "Netəmim rafin itəm koataun-in nərgi Iərəməərə məmə otosmegəh ilat, in otosmegəh ilat."^{‡‡‡}
¹⁴ Məto netəmim okotahro motaun-in Iərəməərə o nosmegəhən ilat, okəmə kəsotahatətəən lan? Kən okotahro motahatətə lan okəmə kəsotətəən namnusən lan kit? Kən okotahro motətəo namnusən okəmə suah kit təsən-iarəpən kəm ilat? ¹⁵ Kən netəmim okotahro kən-iarəp namnusən təwīr okəmə Uhgīn təsahl-ipənən ilat? Təhmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən məmə, "In nat wīr agin nian suah kit tatuwa o nən-iarəpən namnusən təwīr!"[§]
¹⁶ Məto sənəmə netəm Isrel rafin itəm kəmotos e nīkilat namnusən təwīr. Təhmen e nəghatən itəm Aesea təməte məmə, "Iərəməərə, netəmim təkəku əm kəmotən nīpahrienən e nəghatən rəhatimat."^{§†17} Kən tol nəhlan, nahatətəən tətisi-pən e nat itəm nakatətəo, kən nat itəm nakatətəo tətisi-pən e namnusən itəm katən e Kristo.

† 10:5 Lev 18:5 †† 10:6 Dut 30:13 ‡ 10:7 Dut 30:13 ††
 10:8 Dut 30:14 ††† 10:11 Aes 28:16 †††† 10:12 Efes 3:8 ††††
 10:13 Joel 2:32 § 10:15 Aes 52:7 §† 10:16 Aes 53:1

¹⁸ Məto ekətapəh məmə, ilat kəmotətəo o kəp? Əwəh, kəmotətəo. Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, "Nəghatən təmuwin e ikin mīn rafin e nətueintən, təmuwin ikin mīn rafin agin."^{§††}

¹⁹ Kən ekətapəh əm o nat kit mīn məmə, netəm Isrel kəmotitun, o kəp? Əwəh, kəmotitun. Moses təmaupən mən məmə,

"Ekol itəmat nakotetet netəmim e kantri əpnapin əm itəm ekol təwīr kəm ilat, kən ekol neməha tol itəmat məto-inu ekol təwīr kəm kantri mīn itəm kotalməl."^{§† §††}

²⁰ Kən uarisig Aesea təsəginən o nənən məmə, "Netəmim itəm kəsotegəs-inən io, kəmotəplan io; Netəmim itəm kəsotətapəh-inən io, emol-arəp atip io kəm ilat."^{§†}

²¹ Məto Aesea təmən nəghatən rəha Uhgīn e netəm Isrel məmə,

"E nian rafin, nian rafin, eməg-əfəməh-in nelmək məmə ekasitu etəmat, itəmat itəm nakoatəht nəwīak moatəuhlin məntaatəmat ron io."^{§†}

Uhgīn tətəsəkītun əh netəm Isrel

11 Pəs ekətapəh o nəghatən kit e netəm Isrel. ?In pahrien məmə Uhgīn təməuhlin mentan o rəhan netəmim o kəp? !Kəp! Otəplan-tu io. In təməsəuhlinən məntaan kəm io u etəm Isrel, noanol rəha Epraham, nīta rəha Benjamin.^{§§†2} Aupən aupən agin, Uhgīn təmītəpun noanol rəha Isrel məmə in otolkeike ilat, kən ilat okotuwa rəhan mīn netəmim. Kən in təməsəuhlinən məntaan olat. Nəkotitun o kəp məmə naka Naoa Rəha Uhgīn tatən e Elaija. In təmatətapəh əskasik o Uhgīn matən-iarəp nəratən itəm Isrel təmol.³ In təmə, "Iərəməərə, kəmotohamnu rəham ien mīn motohalkin-ohalkin rəham olta mīn. Kən io pişin əm ekətatig, kən moatalkut mīn məmə okotohamnu io."^{§§†4} Məto Uhgīn təmən-ipən naka kəm in? In təmən məmə, "Iataskəlīm netəmim sepen-taosan məmə rəhak mīn, itəm kəsotəfakən əh kəm uhgīn eiueiua u Paal"^{§§§5} Kən təhmen əm əh-roiu, netəm Isrel noan məsin əh-ikin itəm Uhgīn təmītəpun ilat e rəhan nəwīrən.⁶ Kən okəmə Uhgīn tatosmegəh ilat e nəwīrən rəhan, kən təməsolən e natimnat təwīr mīn itəm ilat koatol. Məto okəmə təposmegəh ilat məto-inu ilat koatol natimnat wīr mīn, kən nəwīrən itəm Uhgīn tətawte-in kəm ilat, in tol pişin, kən sənəmə nat kit itəm in tətawte-in kəm ilat, in nətəuən əm o rəhalat wək.¹⁸

⁷ Kən təhro? Netəmim təpət rəha Isrel kəmotegəs-in pik suatip rəha nuwamən mətuatip e niġanəmti Uhgīn, məto kəməsotosən. Məto ilat itəm Uhgīn təmītəpun, kəmotos. Məto ilat rafin əh itəm kəməsoto-

§†† 10:18 Sam 19:4 §† 10:19 Dut 32:21 §†† Nīpahrienən, netəm Isrel kəmotitun nəghatən rəha Uhgīn, məto ilat kəməsotolkeikən məmə okotətəlig-in. Kən tol nəhlan, Uhgīn təmos-ipən nəghatən kitiah əm kəm Iaihlua mīn məmə in otol netəm Isrel kotetet ilat ron. §† 10:20 Aes 65:1 §† 10:21 Aes 65:2 §§† 11:1 1 Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5 §§† 11:3 1 King 19:10 §§§ 11:4 1 King 19:18 18 11:6 Kal 3:18

sən, Uhgın təmol ilat məmə kotapəs nətoən rəhan nəghatən. ⁸ Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Kən mətoarus-pa u-roiu, Uhgın təmol məmə nətəligən rəhalat tətəpəl əlu-əlu, kən mol məmə niğanəmtilat təpəs, kən mol məmə matəlgilat talu.” †

⁹ Kən Kig Tefit təmən məmə,

“Pəs rəhalat nagwənən tēpət otuwa mahmen e noanikulu kit, itəm otohasin ilat, mol ilat kotən məmə natimnat rafin təwir əm.

Pəs rəhalat natimnat wir okotuwa kəpiel kit rəha noh pikənən ne nalpənən kəm ilat.

¹⁰ Pəs niğanəmtilat tapinəp məmə kosotəplanən nat, Pəs noankawilat təfaiu kitiəh o nəratən rəhalat namnun tika.” ††

Suatip rəha Uhgın o nosmegəhən Iaihlua min

¹¹ ?Kən ekətapəh min məmə, netəm Isrel kəmotoh pikən motiet motorin məmə okol kəsotətul minən? !Kəp! O rəhalat nəmkakiəhən, Uhgın təmol suatip o nosmegəhən Iaihlua min məmə otol netəm Isrel kotetət netəm min əh, kən motolkeike rəhan nəwīrən. ¹² !Tol nəhlan, okəmə Iaihlua min kəmosot nəwīrən rəha Uhgın məto-inu netəm Isrel kəmotapəs nosmegəhən rəha Uhgın, kən netəm Isrel rafin itəm Uhgın təmitəpun rəkis, nian ilat okotahatətə e Kristo, nəwīrən rəha Uhgın otuwa mēpət!

¹³ Roiu iatəghat kəm itəmat Iaihlua min. Məto-inu io aposol rəhatəmat Iaihlua min, io iatənwiwi rəhak wək ¹⁴ məmə, io ekol məta natimak min netəm Isrel kotetəhak ron, kən e nolən əh Uhgın otosmegəh neen.

¹⁵ Nian Uhgın təməuhlin məntaan o netəm Isrel, kən in təməmik Iaihlua min kəmotuwa iohlin min. Məto nian in otəmik netəm Isrel kotuwa min ron, inu in nat asol kit, tahmen e netəm kəmotimis kəmotəmegəh min.

¹⁶ Okəmə netəmim kotələhəu kalin nəwītai pīret rəha nagwənən wi məmə rəha Uhgın, kən pīret apiəpiə, in min rəha Uhgın. † Kən e nəghatən rəha nig, okəmə nəukətīn rəha Uhgın, kən nelmin min, ilat min rəha Uhgın. Nəghatən u, nīpətīn təmə okəmə Epraham ne mipin min aupən, ilat rəha Uhgın, kən noanol min rəhalat, ilat min rəha Uhgın.

¹⁷ Məto nelmi nig min neen rəha nasum-inən, Uhgın təmatgəhl rəkis, inu tahmen e netəmim neen rəha Isrel. Kən itəmat Iaihlua min, nəkotahmen e nelmi nig u olif ərnapin min e nīkinat. Uhgın təmīlpin itəmat e nəukətī nig məmə nakoatos nəməlat, kən roiu nakoatos nəwīrən itəm Uhgın təmən-iəkis kəm Epraham ne nətin min u in nəukətī nig. ††¹⁸ Məto itəmat Iaihlua min, nəsoətəghat ausitən məmə Uhgın təmīlpin

† 11:8 Dut 29:4; Aes 29:10 †† 11:10 Sam 69:22,23 † 11:11 Wək 13:46 †† Nəghatən u rəha pīret təmisi-pən e Oltesteman. In tatəghat-in nian koatos nagwənən wi e nasumən. Netəmim koatol pīret lan, kən motaupən katos-ipən nəwītai pīret məsin kəm Uhgın. Kən in tatəghatun məmə pīret tapiəpiə, in min rəha Uhgın, kən ilat kotitun nunən. Nam 15:19,20 †† Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Kən roiu, nakoatos nahui nig wir rəha nəukətī nig u olif.” ††† 11:17 Efes 2:11-19

itəmat e nig itəm təmatgəhl rəkis ikin, u tahmen e netəm Isrel neen. Sotaluinən məmə nəukətī nig tətəghatən itəmat, məto sənəmə itəmat nelmi nig nəkotəghatən nəukətī nig. ¹⁹ Kəm-naka suah kit otən məmə, “Uhgın təmatgəhl rəkis nelmi nig min neen məmə otīlpin io ekos nəməlat.” ²⁰ In nīpahrienən, məto tətəghatən rəkis ilat məto-inu kəsotahatətəən e Uhgın. Kən itəmat nakoatəpər-ipən e nəukətī nig e nahatətəən əm rəhatəmat. Tol nəhlan, əsotausitən ron, məto itəmat nəkotəkəike motəgin, ²¹ məto-inu Uhgın təmatgəhl rəkis nelmi nig ətuatip neen nəhlan, kən okəmə nəkəsotəkəikeən o nosən nahatətəən əskasik lan, kən in otəghatən rəkis itəmat.

²² Otətəlig-in nolən kərən mil rəha Uhgın kəm netəmim: in tatol təwir kəm neen, kən matələhəu nəghatən əskasik kəm neen min. In təmələhəu nəghatən əskasik o netəmim itəm kəmotəht nəwian, məto in tatol təwir kəm itəmat, okəmə nəkotəkəike motəghatətə lan o rəhan nəwīrən. Məto okəmə nakoatəpəs nahatətəən lan, kən in otəghatən rəkis min itəmat. †††²³ Kən okəmə netəm Isrel kotitəlig-pa min kahatətə e Uhgın, kən in otīlpin min ilat e nəukətīn, məto-inu tatos nəsanənən o nolən nəhlan. ²⁴ Kən nīpətī nəghatən u məmə, itəmat Iaihlua min, itəmat nəkotəhmen e nelmi nig u olif ərnapin əpəh e nīkinat itəm Uhgın təmətə rəkis, kən mīlpin-pən e nig u olif e nasumən rəhan. Nolən əh sənəmə nolən ətuatip kit rəha nig, o nīləsən nelmi nig pisin kit mīlpin-pən e nig pisin kit. Məto noanol min rəha Isrel, kotahmen e nelmi nig u olif əpəh e nasumən. Kən roiu tīmətīg məmə Uhgın otīlpin min ilat e nəukətīlat ətuatip.

Uhgın tətəsəkitun netəmim rafin

²⁵ Piak min ne wīnik min. Iakolkeike məmə nəkotitun nat anion u məmə, itəmat nəsoitələs-ipər pikən itəmat. Uhgın təmol məmə netəmim neen rəha Isrel kəmotapəs nətoən rəhan nəghatən. Məto nolən əh otətətig əh mətoarus-pa Iaihlua min rafin itəm Uhgın təmitəpun, ilat okotahatətə lan. ²⁶ Kən e nolən əh, Uhgın otosmegəh rafin netəm rəha Isrel. Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Etəm otosmegəh netəmim otisi-pən e noanol rəha Isrel; ⁵

in otos-irəkis nolən rat rəha noanol rəha Isrel.

²⁷ Kən inu nəniəkisən rəha nasituən rəhak kəm ilat məmə ekafəl rəkis təfəgə rat rəhalat.” ^{5†}

²⁸ Noanol min rəha Isrel kəmotapəs namnusən təwir rəha Iesu Kristo, kən tol nəhlan, ilat kəmotuwa tīkimir min rəha Uhgın. Məto nat u in o nəwīrən rəhatəmat məto-inu roiu, Uhgın təmos-īpinə rəhan nəwīrən kəm itəmat Iaihlua min. Məto Uhgın tatolkeike əh netəm Isrel məto-inu in təmitəpun ilat, kən ilat nīta rəha Epraham, Aisak, ne Jekop. ²⁹ Tol nəhlan məto-inu, nian Uhgın təmitəpun rəkis netəmim kən mol təwir kəm

††† 11:22 Jon 15:2,4 § Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, ‘otisi-pən Saeon.’ Saeon in nərgin kit min rəha Jerusalem, kən in tatəpsen-pən noanol rəha Isrel. †† 11:27 Aes 59:20, 21; Aes 27:9; Jer 31:33,34

ilat, okol in tāsəuhlin minən rəhan nətəligən. ³⁰ Itəmat u Iaihlua min itəm aupən nəmoatəht nəwia Uhgīn. Məto roiu, Uhgīn təmasəkitun itəmat məto-inu netəm Isrel kəmotəht nəwian. ³¹ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, netəm Isrel koatəht nəwia Uhgīn roiu, məmə Uhgīn titun nasəkitun minən ilat. Tol nəhlan məto-inu roiu ilat koatəplan məmə Uhgīn təmasəkitun itəmat, kən məta ilat okotolkeike məmə Uhgīn otol mihin min elat. ³² Netənim rafin koatəht nəwia Uhgīn, kən in tatol məmə rəhalat nolən rat tətəskəlim ilat rafin agin, ko ilat atip kəsotikisən ilat. In təmol nəhlan məmə in titun nasəkitunən ilat rafin.

Nolən rəha Uhgīn in təwir agin

³³ !Otəplan-tu! !Nəwirən rəha Uhgīn kəm netənim, ne nenatigən rəhan, ne nitunən rəhan, ilat rafin kotepət agin-əh! Kitat kotəruru nitunən nolən rəha nətəligən rəhan, ne rəhan suatip min. Inu tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən məmə,

³⁴ "Suah kit tikə itəm titun natimnat itəm tətətig e nətəligən rəha Uhgīn.

Kən suah kit tikə itəm in titun nos-ipənən nəghatən kit məmə otasitu e Uhgīn." †

³⁵ "Suah kit tikə itəm titun nos-ipən atipən rəhan kit nat kit kəm Uhgīn məto-inu, natimnat rafin agin rəha Uhgīn rəkis." ††

³⁶ Tol nəhlan məto-inu Uhgīn təmol natimnat rafin, kən natimnat rafin koatətig məto-inu nəsanənən rəhan tətəskəlim ilat, kən natimnat rafin in təmol məmə rəhan. ‡ !Pəs kitat kotos-ipən nənwiwien kəm in tatuwin matuwīn namnun tikə! Əwəh.

Sakrifais itəm nəmegəhən tətətig lan

12 Piak min ne winik min. Məto-inu Uhgīn təmasəkitun kitat, ekətapəh əskasik otəmat məmə nakotos-ipən nīpətīmat rafin kəm Uhgīn tahmen e sakrifais kit itəm tətəmegəh, kən nəmotələhəu kalin məmə rəhan, kən nīkin tətəgien lan. Inu suatip ətuatip itəm onəkotəfak kəm Uhgīn lan. †† Sotosən nolən rəha netənim e nətueintən, məto otegəhan-in pəs Uhgīn otəuhlin rəhatəmat nətəligən tuwa muwiwi məmə nolən rəhatəmat okotuwa motəwir. Kən tol nəhlan, itəmat onəkotitun nakilən, kən nitunən, kən nitəpunən nolən wir min itəm Uhgīn tolkeike, inu nolən min itəm kotəwir, ne nolən min itəm kotol nīkin tagien, ne nolən min itəm kotətuatip.

³ Kən e nəwirən itəm Uhgīn təməwte-in kəm io, iatən-ipinə kəm itəmat rafin məmə sotiləs-ipər atipən nətəligən rəhatəmat. Məto e nətəligən ətuatip, otəplan nəsənənən min itəm Uhgīn təmos-ipinə kəm itəmat e nahatətəhən rəhatəmat e Kristo. Kən nian nəkotəplan nəsanənən min əh, otəplan rəhatəmat nolən min, kən motakil motəplan məmə rəhatəmat nolən min kotəwir motahmen katətəu-pən rəhatəmat nahatətəhən, o kəp. ††† Suah kit nīpətīn kitīəh əm, məto

† 11:34 Aes 40:13 †† 11:35 Job 41:11 ‡ 11:36 1 Kor 8:6; 11:12; Kol 1:16 †† 12:1 Rom 6:11,13; 1 Pita 2:5 †† 12:3 Efes 4:7; Fil 2:3

tatos nolən-olin tēpət, kən nolən-olin nīpətīn min əh, rəhalat əh-ikin wək pisin pisin min itəm koatol. ⁵ Kən tahmen-pən əm e netəm koatahatətə e Kristo. Kitat tēpət, məto kotuwa nīpətīn kitīəh əm lan, kən motəgile atip əm e kitat min. ††† Kən Uhgīn təmos-ipa nəsanənən o nolən wək pisin pisin min tətəu-pən nəwirən rəhan itəm təməwte-in kəm kitat. Uhgīn tatos-ipən kəm suah kit nəsanənən o nən-iarəpən nəghatən rəhan itəm in tatos-ipən ətuatip kəm in. Kən pəs suah u otən-iarəp nəghatən min əh tətəu-pən nahatətəhən rəhan. ⁷ Okəmə suah kit tatos nəsanənən o nasituən, pəs in tasitu; okəmə in tatos nəsanənən o nəgətunən, pəs in tēgətun; ⁸ okəmə in tatos nəsanənən o nīləs-ipəhən nətəligən, pəs in tīləs-ipər; okəmə in tatos nəsanənən o nos-ipənən mənī, pəs in tos-ipən tēpət; okəmə in tatos nəsanənən o nitən nīməfak, pəs in tol e nīkin rafin; okəmə in tatos nəsanənən o nasəkitunən, pəs in tol e nīkin agien. †††

Suatip rəha nolkeikeən netənim

⁹ Nolən rəha nolkeikeən rəhatəmat o netənim, təkəike muwa nolkeikeən pəhrien. Otətəhau nolən rat min, kən motəskəlim əskasik nolən wir min.

¹⁰ Otolkeike itəmat min tahmen məmə itəmat piatəmat ne winitəmat min. Itəmat kitīəh kitīəh nakotalkut pik məmə onəkotīsiəi-in itəmat min. ^{§11} Otəkəike nian rafin o nolən wək rəha Uhgīn e nikitəmat rafin məsotəpəuən, tahmen e nīgəm tatuəp. ¹² Otagien məto-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e Uhgīn. Kən nian nəratən tatuwa, otol rəhatəmat nətəligən tətəməh. Kən motəghat kəm Uhgīn e nəfakən nian rafin. ^{§13} Otəwte-in kəm netənim rəha Uhgīn nat naka itəm rəhalat tikə. Otəkəike motol təwir kəm iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikən. ^{§††}

¹⁴ Otətəpəh o Uhgīn məmə otol nəwirən kəm netəm koatol nəratən kəm itəmat. Sotaun-inən nəratən tuwa olat, məto otətəpəh o Uhgīn məmə otol nəwirən kəm ilat. ^{§15} Otagien itəmat netəm koatəgien. Kən otəsək itəmat netəm koatəsək. ¹⁶ Otol rəhatəmat nətəligən tahmen-ahmen əm etəmat rafin, nikitəmat təsəhtən məmə itəmat neen ilis, məto nikitəmat otagien əm nakotan kələh əm itəmat netəm u ləhau. Nikitəmat təsəhtən məmə nakotenatig wir. ^{§††}

¹⁷ Okəmə suah kit tatol tərət kəm itəmat, əsotalpīnən rəhan nolən. Onəkotəkəike motalkut məmə nəkotol nolən itəm netənim rafin okotəplan məmə tətətuatip. ^{§18} Otol natimnat rafin itəm nəkotitun nolən məmə itəmat nəkotatig e nəməlinuən itəmat netənim rafin.

¹⁹ Piak min ne winik min. Sotalpīnən nītai təfagə rəha suah kit, məto otəpəs əm məmə Uhgīn otəpanələhəu nalpīnən ne neməha kəm in, məto-inu e Naoa Rəha Uhgīn, İəramərə tatən məmə, "In rəhak pisin əm wək o nalpīnən nītai təfagə. Io ekol nəhlan." ^{§20} Məto itə-

††† 12:5 1 Kor 12:12,27 ††† 12:8 1 Kor 12:4-11; 1 Pita 4:10-11 § 12:10 1 Pita 1:22 §† 12:12 1 Tes 5:16-18 §†† 12:13 Hip 13:2 §† 12:14 Mat 5:44; 1 Kor 4:12 §†† 12:16 Prov 3:7 §† 12:17 1 Tes 5:15 §† 12:19 Dut 32:35; Mat 5:39

mat nəkotol əm məmə Naoa Rəha Uhgın tatən mihin məmə,

“Okəmә rəham tıkimir nəumis tatus,
os-ipən nagwənən kəm in;
okəmә in tatoaə,
os-ipən nat kit kəm in tənım.
Nian natol natımnat mın u,
in otaulis pik lan.” †

²¹ Sotegəhan-inən məmə nolən tərət otətoarus itəmat mıləs-iəhau itəmat, məto otol məmə rəhatəmat nolən təwır otıləs-iəhau nolən tərət.

Nərəmərəən rəha kapman

13 Pəs kitat rafın okotəkəike katıg ahgın kapman, məto-inu nepətən o nərəmərəən rafın tatisi-pən e Uhgın, kən kapman rafın itəm kotatıg, Uhgın pisin əm tatıləs-ipər. ^{†12} Kən tol nəhlan, okəmә suah kit tatəht nəwia kapman, in tatəht nəwia nat itəm Uhgın təmələhəu, kən netəmim itəm koatol nəhlan, koatiuw-pa nalpınən olat. ³ Tol nəhlan məto-inu kapman itəm Uhgın təmələhəu təsölən netəmim itəm koatol nolən wır kotəgın, məto tatol əm o netəm koatol nolən rat. Okəmә nəsolkeikeən məmə nəkotəgın netəm-iasol mın rəha kapman, nəkotəkəike motol nolən wır mın, kən ilat okotıləs-ipər itəmat ron. ^{‡4} Sotaluinən məmə ilat iolwək mın rəha Uhgın itəm wək rəhalat məmə ilat okotol təwır kəm itəmat. Məto okəmә nəkotol tərət, nəkotəkəike motəgın, məto-inu ilat koatos nəsanənən o nolən nalpınən. İlat iolwək mın rəha Uhgın itəm otol neməha ne nalpınən rəha Uhgın kəm netəm koatol tərət. ⁵ Tol nəhlan, kitat rafın okotəkəike motatıg ahgın kapman o nat kəiu. Kit u məmə kitat okəsotosən nalpınən, kən kit mın u, məto-inu kotıtun məmə in nolən ətuatıp.

⁶ Kən o nat kitıəh əm, otətou-pən takis kəm kapman, məto-inu netəm-iasol rəha kapman, ilat nolwək rəha Uhgın, kən inu wək rəhalat. ⁷ Otos-ipən kəm netəmim rafın, natımnat itəm tətuatıp məmə onəkotos-ipən. Okəmә in takis pisin pisin mın, nəkotəkəike kətou ilat. Okəmә in nisıaiən, otısiəi-in ilat. Okəmә etəm tatos nərəmərəən, kən otatıg ahgın. [‡]

Nolkeikeən

⁸ Nəkotəkəike motətou rəhatəmat kaon mın. Məto kaon kitıəh əm tatəkəike mətatıg otəmat, inun kaon rəha nolkeikeən itəmat mın, kən nəkotəkəike motətou nian rafın, namnun tikə, məto-inu etəm tolkeike in kit, in tatol natımnat rafın itəm Lou tatən. ^{‡9} Lou tatən məmə, “Sotakləh-inən pətan,” “Sohamnuən etəmim,” “Sakləhən,” “Nikim təsuwınən e natımnat rəha suah kit,” kən lou neen mın əh-ikin. Məto nəghatən kitıəh əm in nəukətılət rafın, in tatən məmə, “Olkeike ik kit tahmen əm məmə natolkeike atıp ik.” ^{‡†10} Okəmә suah kit tolkeike in kit, okol təsölən nərətən kəm in. Kən tol

† 12:20 Prov 25:21-22; Mat 5:44 †† 13:1 Prov 8:15; Taet 3:1 ‡ 13:3 1 Pita 2:13-14 †† 13:7 Mat 22:21 ‡‡ 13:8 Mat 22:39-40; Jem 2:8 ‡‡† 13:9 Eks 20:13-15,17; Dut 5:17-19,21

nəhlan, etəmim itəm tatolkeike netəmim, in tatol nıpətı Lou rafın koatuwa motol nıpahrienən. ^{‡‡}

Nolən ətuatıp o nian rəha namnun nian

¹¹ Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəkotıtun wır nian koatatıg lan u-roiu. Nian tınatuwa məmə nəkotəkəike motair məsotapılən, məto-inu nos-megəhən rəhatat tınatuwa iuəhkır, məprəkis-in nian kitat kinotahatətə. ^{§12} Napınəpən otəsuwəhən tikə, kən nəhag-əhagən otəsuwəhən tuwa. Kən tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha napınəpən, kən motaskəlım nolən wır mın rəha nəhag-əhagən tahmen-pən e mopael kit itəm tətaskəlım wır rəhan naip rəha nəluəgınən.

^{§†13} Pəs kitat kotol nolən wır mın, tahmen e netəmim itəm kotaliwək e nəhag-əhagən kən netəmim koatəplan. Okəsotolən lafet rat mın, məsotapisən, məsotıt əpnəpın itəmat mın, kən məsotolən nolən alməl mın, məsotərgəhəuən, məsotetətən kitat mın. ^{§†14} Məto otegəhan-in məmə İərəməre İesu Kristo otərəməre e nəmegəhən rəhatəmat, kən otapəs nətəlig-inən suatıp mın o nolən təfagə rat mın itəm nətəligən rat rəhatəmat tolkeike. ^{§†}

Nəghatən rəha netəm mın u itəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən

14 Nikitəmat tətəgıen əm məmə nakotos iəfak mın neen kotuwa motəplan itəmat, nat əpnəpın rəhalat nahatətəən təsəskasikən, kən motəruru okəmә niki Uhgın təsəgıenən o kəp, o nolən mın neen itəm netəmim neen koatən-iəhau. Nakotos ilat kotuwa, məto esolkeikeən məmə nakotərgəhəu o nətəligən mın rəhalat. ^{§†12} Etəmim kit, e rəhan nahatətəən, təwır əm məmə in otun nagwənən rafın. Məto etəmim kit mın, rəhan nahatətəən təsəskasikən, kən nıkin təht məmə in tıtun nunən nagwənən e nasumən əm, məpəs nunən mıt. ^{§†3} Etəmim u itəm tıtun nunən natımnat rafın, təsəwırən məmə in otəplan rat etəmim itəm təsunən natımnat rafın. Kən etəmim itəm təsunən natımnat rafın, təsəwırən məmə in otən kəm etəmim itəm tatun natımnat rafın məmə, in tatol nolən rat, məto-inu Uhgın nıkin tagıen əm ron. ^{§†4} Təsəwırən məmə ik natən məmə iolwək rəha suah kit mın təmöl nolən tərət. Rəhan atıp əm İərəməre otən məmə təmöl təwır o tərət. ^{§††} Kən in otol təwır məto-inu İərəməre tıtun nos-ipənən nəsanənən kəm in o nolən nat wır mın. ^{§††}

⁵ Suah kit in tən məmə nian kitıəh əm in rəha Uhgın taprəkis-in nian rafın, məto suah kit mın tən məmə nian rafın kotahmen-ahmen əm. Məto etəmim otəkəike mətul əskasik o rəhan nətəligən e nat u. ^{§§§6} Etəmim kit itəm tatən məmə nian kitıəh əm in rəha

‡‡‡ 13:10 1 Kor 13:4-7 § 13:11 Efes 5:14; 1 Tes 5:6-7 §† 13:12 1 Jon 2:8 §†† 13:13 Luk 21:34; Efes 5:18 §† 13:14 Efes 5:11 §†† 14:1 Rom 15:7 §† 14:2 Jen 9:3-4 §† 14:3 Kol 2:16 §§† Ves 4 u, in eksampol kit. “Iolwək” tatəpsen-pən kitat iəfak mın, kən “İərəməre” tatəpsen-pən Uhgın. Nıpətı nəghatən məmə Uhgın otakıl kitat, məto təsəwırən məmə kitat okotakıl kitat mın. §§† 14:4 Mat 7:1; Jem 4:11-12 §§§ 14:5 Kal 4:10-11

Uhgîn, in tatol o niläs-ipärän Iärämärä. Kän etäm tatun mit, tatun o niläs-ipärän Iärämärä, mätö-inu tatän kəm Uhgîn mämä nîkin tagien o nîgin nagwänən. Kän etäm tapəs əm nunən mit, in min tapəs nunən o niläs-ipärän Iärämärä, kən in min tatän kəm Uhgîn mämä nîkin tagien o nîgin nagwänən. ⁷ Suah kit täsärämärä-atipən e nəmegəhən rəhan, nat əpnəpin in tatəmegəh, o in tāmimis. ⁸ Okəmā kitat koatəmegəh, koatəmegəh o niläs-ipärän Iärämärä, kən okəmā kotimis, kəmotimis o niläs-ipärän Iärämärä. Kən tol nəhlan, okəmā koatəmegəh o kəmotimis, kitat rəha Iärämärä. ⁹ Kristo tāmimis matig məmegəh min, mämä in Iärämärä rəha netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis rəkis.

¹⁰ Kən təsəwīrən mämä nakən nikali iəfak kit min mämä təmol nolən tərət e natimnat min əh. Kən təsəwīrən mämä nakehm-əhau piam, mätö-inu kitat rafin okotətul aupən e niganəmti Uhgîn mämä in otakil kitat. ^{††1} Tahmen e Iärämärä tatən e Naoa Rəha Uhgîn mämä,

“Inu nīpahrienən, tahmen mämä in nīpahrienən mämä iatəmegəh,
netəmim rafin okotisin nulilət kəm io,
kən netəmim rafin okotən-iarəp e nohlilət mämä io,
io Uhgîn.” [‡]

¹² Kən tol nəhlan, kitat rafin kitiah kitiah okotətul e niganəmti Uhgîn o nən-iarəpən natimnat itəm kəmotol.

¹³ Tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha nənən nikali suah kit mämä rəhan nolən in təfagə rat kit. Mätö pəs kotən mämä okəsotolən nat kit itəm otol piətət kit təme e rəhan nəmegəhən. ¹⁴ Io emuwa kitiah itimlau Iärämärä Iesu, kən o nat u, io ekitun wir mämä nagwänən rafin kotəwir o nunən, kəsotolən suah kit tamkimik e niganəmti Uhgîn. Mätö okəmā suah kit nîkin təht mämä nat kit tamkimik e niganəmti Uhgîn, nat əh tamkimik atip əm ron. ^{††15} Okəmā piam kit tatəto tərət pik o nat kit itəm nəmun, kən nəsaliwəkən e suatip rəha nolkeikeən. Əsolən mämä nat nakatun tatərəkīn piam kit itəm Kristo tāmimis ron.

^{††16} Əsegəhan-inən mämä nat kit itəm ik nakən mämä in təwir, okəghat-in mämä in nat tərət. ¹⁷ Tol nəhlan mätö-inu nərämərəən rəha Uhgîn sənəmā nat rəha nagwänən ne nənīmən, mätö in nat kit rəha nətutitipən e niganəmti Uhgîn, ne nəməlinuən, ne nagienən e Narmīn Rəhan, ¹⁸ mätö-inu suah kit itəm tatol wək kəm Kristo e nolən əh, in tatol nîki Uhgîn tətəgien, kən netəmim koatehm in mämä in etəm təwir, kən nîkilat tagien əm ron.

¹⁹ Kən tol nəhlan, pəs kitat kotalkut pik o nolən nat itəm tatuwin o nəməlinuən, kən tatiləs-ipər nətəligən rəhatat rafin. ^{††20} Əsərəkīnən wək rəha Uhgîn o nagwänən əm. Nagwänən rafin kotəwir, məsotamkimikən e niganəmti Uhgîn. Mätö suah kit tatol təfagə rat nian in tatun nat kit itəm tol pian tatəme lan e rəhan nəmegəhən. ^{††21} Kən tol nəhlan, təwir mämä nəso-

tunən mit, o nənīmən wain, o nolən nat kit min itəm otol piətəmat otəme e nəmegəhən rəhan.

²² Kən okəmā itəmat nakotos nətəligən kit o natimnat min u, otaskəlīm anion əm itəmat Uhgîn. Suah kit tətətig e nəwīrən pahrien nian in tatol əm natimnat itəm in titun mämä tətutitip mämä in otol. ²³ Mätö etəmim itəm rəhan nətəligən tatol kəiu o nat itəm tatun, mämä in tətutitip o nunən o kəp, təwir mämä in təsunən. Mätö okəmā in tatun, Uhgîn otən nolən rəhan in təfagə rat, mätö-inu in tatun, mätö nîkin təsəhtən mämä in nat ətutitip, rəhan nolən təsətulən e nahatətəən. Kən okəmā suah kit tatol nat kit itəm nîkin təht mämä in tərət, in tatol təfagə rat.

Niläs-ipärän nətəligən rəha iəfak pisin pisin min

15 Kitat neen, nahatətəən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun mämä nat əlkələh min əh, ilat nat əpnəpin əm. Mätö okol kitat kəsotəkəikeən o nolən natimnat min əh mämä nikitat tətəgien lan. Nikitat təkəike məht piətət min ne winitat min itəm rəhalat nətəligən kəiu e natimnat min əh. ² Kitat okotəkəike motol nolən itəm otol niki netəm pisin tagien lan, mämä otasitu elat, mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasik. ³ Pəs kotol nəhlan mätö-inu Kristo min, in təməsolən nolən kit mämä in atip nîkin otəgien lan. Mätö in təmol natimnat rafin agin itəm Uhgîn nîkin tolkeike, kən o natimnat min u, netəmim kəmotən rat in ron. Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgîn tatən mämä, “Nən ratən min itəm netəm pisin pisin min koatol lam, koatuwa ron io.” ^{††4} Natimnat min əh itəm kəməte aupən e Naoa Rəha Uhgîn, kəməte min mämä otəgətun kitat, mämä okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatat e Uhgîn. Kən kitat kotitun nolən əh mätö-inu koatətul əskasik e nian iəkis min, kən Naoa Rəha Uhgîn tatiləs-ipər nətəligən rəhatat. ^{†††}

⁵ Uhgîn pisin əm tətəsitə etat mämä koatətul əskasik e nian iəkis min, kən in pisin əm tatiləs-ipər nətəligən rəhatat. Kən roiū, iatətapəh ron mämä in otasitu etəmat e nətəligən rəhatəmat mämä otuwa mol kitiah əm, tahmen əm e nolən rəha Kristo Iesu. ⁶ Kən iəkətapəh nəhlan otəmat rafin itəm noatos nətəligən kitiah əm, mämä nəwīatət titun nuwamən mahmen e nəwīa suah kitiah əm o niläs-ipärən nərgi Uhgîn, itəm in Uhgîn ne Tata rəha Iärämärä rəhatat Iesu Kristo.

⁷ Otos iəfak min neen e nîkin agien mämä okotuwa motəplan itəmat, tahmen əm mämä Kristo təmos itəmat e nîkin agien. Otol nəhlan mämä netəmim okotənwiwi Uhgîn lan. ^{††8} Sotaluinən nat u mämä, Kristo təmuwa iolwək rəha netəm Isrel mämä otəgətun mämä Uhgîn tatol rəhan nəghatən, nəghatən inu mämä nənīəkisən min rəhan kəm tipī netəm Isrel aupən, ilat kəmotuwa nīpahrienən. ^{††9} Kən təmuwa mämä Iaihlua min okotənwiwi Uhgîn o rəhan nasəkītunən, tahmen e Naoa Rəha Uhgîn tatən mämä, “Tol nəhlan, oekiləs-ipər nərgəm e nîki Iaihlua min, oekan napuən min mənwiwi nərgəm.” ^{††}

† 14:8 Kal 2:20 †† 14:10 2 Kor 5:10 ‡ 14:11 Aes 45:23; Fil 2:10-11 †† 14:14 Wək 10:15; Taet 1:15 †† 14:15 1 Kor 8:11-13 ††† 14:19 Rom 12:18; 15:2 ††† 14:20 1 Kor 8:13

§ 15:2 1 Kor 10:24,33 †† 15:3 Sam 69:9 ††† 15:4 2 Tim 3:16 †† 15:7 Rom 14:1 ††† 15:8 Mat 15:24

¹⁰ Kən tatən min mämə,
 “Otagien, Iaihlua min, itəmat rəhan min netənim.” †
¹¹ Kən tatən min mämə,
 “Itəmat Iaihlua min otənwiwi Iərəməərə,
 kən itəmat rafin noanol min rəha nətueintən otənwi-
 wi in.” ††
¹² Kən Aesea tatən min mämə,
 “Noanol rəha Jese aupən otər min ‡
 kən Uhgın otıləs-ıpər in mämə otərəməərə e noanol
 min rəha nitən min rafin.
 Kən Iaihlua min okotələhəu-pən əskasik nətəligən
 rəhalat lan.” ‡†
¹³ Uhgın təmasitu o kitat mämə okotələhəu-pən
 əskasik rəhatat nətəligən lan. Pəs in otol mämə nikitə-
 mat otər marioah e nagienən ne nəməlinuən nian
 nakoatahatətə lan mämə, e nəsanənən rəha Narmın
 Rəha Uhgın, onakoatələhəu-pən əskasik pik təhmin
 rəhatəmat nətəligən e Uhgın.

Pol in aposol rəha Iaihlua min

¹⁴ Piak min ne winik min. Ekitun wir mämə
 nəmegəhən rəhatəmat təmər marioah e nəwirən, kən
 nəmotos nitunən rafin, kən nəkotahmen o nəgətunən
 itəmat min. ¹⁵ Məto e naoa u rəhak, eməsəhluaig-inən
 nat kit, emən-iarəp e nıkk rafin natimnat min u kəm
 itəmat, kən molkeike mämə nikitəmat otəkəike matəht
 nəghatən min əh. Tətuatıp əm mämə iatəghat nəhlan,
 məto-inu Uhgın təmasitu lak e rəhan əm nəwirən
¹⁶ mämə io ekuwa iolwək rəha Kristo Iesu o nən-
 iarəpən namnusən təwir kəm Iaihlua min. Io ekahmen
 e pris kit itəm iatən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgın
 mämə, Iaihlua min itəm koatahatətə e Kristo, okotuwa
 presen wir min itəm Narmın Rəha Uhgın təmələhəu
 kalın mämə rəha Uhgın, kən Uhgın nıkin tagien o
 nosən. ‡

¹⁷ Kən e wək rafin itəm iatol o Uhgın, iatəghat ausit
 məto-inu in Kristo Iesu əm itəm tatol wək. ¹⁸ Ko es-
 əghat ausitən o nat kit min, ekəghat ausit əm o natim-
 nat wir itəm Kristo təmol nian emol rəhan wək o
 nıləsən Iaihlua min kotuwa motol nəwia Uhgın. Kristo
 təmol wək e rəhak nəghatən, ne rəhak nolən min,
¹⁹ kən təmol wək e nəsanənən rəha nəmtətin min ne
 nat pispis min, kən təmol ilat rafin e nəsanənən rəha
 Narmın Rəha Uhgın. Kən tol nəhlan, emən-iarəp rafin
 namnusən təwir rəha Kristo, təmətuoun Jerusalem
 muwin mətoarus-pən kantri u Ilirikam. ²⁰ Nian rafin e
 nətəuonən rəhak wək mətoarus-pa u-roiu, ema-
 tolkeike mämə ekuwin mən-iarəp namnusən təwir e
 ikin min neen itəm kəsəto-agın-əhən nərgi Kristo ikin.
 Esolkeikəən mämə ekol wək e ikin kit itəm suah kit
 tınuwin rəkis ikin mən-iarəp namnusən təwir. ‡†²¹ Mə-
 to tahmen əm e Naoa Rəha Uhgın itəm tatəghat-in
 Kristo mämə,

“Netənim itəm kəsən-iarəpən namnusən təwir kəm
 ilat,
 ilat okotəplan in,
 kən netənim itəm kəsotətoən əh namnusən təwir,
 ilat okotitun.” ‡‡
²² Nian tepət, wək u rəhak o nuwinən ik pisin pisin min
 tətahtosig-in io o nimnən məplan itəmat. §

Nətəligən rəha Pol o nuwinən Rom

²³ Məto roiu, rəhak wək ikin-u tinol namnun, kən e
 nup tepət rəkis, iakolkeike pik mämə ekimnə məplan
 itəmat, ²⁴ kən tol nəhlan, nıkk tatəht mämə ekimnə
 məplan itəmat nian ekuwin əpəh kantri u Spen. Kən
 nian ekimnə kotauilim o nian əkuəkır əm, kən
 iakolkeike mämə nakotasitu lak e rəhak naliwəkən.
²⁵ Məto roiu, iatuwin Jerusalem o nasituən e iəfak min
 əh-ikin, ²⁶ məto-inu iəfak min əpəh kantri mil u Mase-
 tonia ne Akaea, nıkkat təmagien o nos-ıpamən rəhalat
 məni mämə ekasitu e ian-rat min e niməfak əpəh
 Jerusalem. ‡†²⁷ Nıkkat təmagien əm o nolən, kən in
 tahmen e iehl kit itəm noanol rəha Isrel kəmotol kəm
 ilat. Tol nəhlan məto-inu okəmə Iaihlua min kəmotol
 nəwirən rəha Uhgın e suatıp rəha netəm Isrel, kən
 Iaihlua min okotəkəike motasitu e netəm Isrel e rəha-
 lat məni. ‡†²⁸ Oekos məni itəm ilat kəmotol-ıpa, muwin
 mos-ıpən kəm iəfak min əpəh Jerusalem. Kən nian
 emol namnun wək u, kən ekiet Jerusalem muwin əpəh
 kantri u Spen, kən e rəhak naliwəkən oekimnə məplan
 itəmat. ²⁹ Nian ekuwa mitəlau imatəmat ikin, ekitun
 mämə iatos natimnat wir tepət e Kristo mämə ekos-
 ipinə kəm itəmat, kən itəmat onəkotəto təwir lan. ‡††
³⁰ Piak min ne winik min, məto-inu kitat koatahatətə
 e Iərəməərə rəhatat Iesu Kristo, kən Narmın Rəha
 Uhgın tatol mämə kitat koatolkeike kitat min, ekə-
 tapəh əskasik otəmat mämə nəkoatəfak ron io kəm
 Uhgın, kən e nolən əh, nakotasitu lak e nəluaginən
 rəhak. ‡†³¹ Otəfak mämə Uhgın otasitu lak mahtosig-in
 netəm Jutia itəm kəsotənən nıpahrienən e namnusən
 təwir mämə, okəsotərəkinən io. Kən otəfak min mämə
 nian ekuwin miet-pən Jerusalem, netəm min u koata-
 hatətə e Kristo, nıkkat otagien o rəhak wək. ³² Kən e
 nolən əh, okəmə Uhgın tolkeike mihin, ekimnə məplan
 itəmat e nagienən, kən kitat rafin agın-əh, nıkkat
 otagien. ³³ Pəs Uhgın itəm in nəukətı nəməlinuən tə-
 tatig itəmat min. Əwəh.

Pol tətauiatıpın in min neen

16 Io iatən-ıpinə kəm itəmat mämə winitə u Fipi,
 itəm tatos wək rəha dikən e niməfak əpəh
 Kegkria, in pətan wir kit. ² İakətapəh otəmat mämə
 nian in otimnə, onəkotagien əm ron e nərgi Iərəməərə
 rəhatat, e nolən itəm in tətuatıp mämə netənim rəha
 Uhgın okotol mihin. Okəmə rəhan nat kit tıka, təwir
 mämə nakotasitu lan, məto-inu in təmasitu lak ne
 netənim tepət.

§† 15:9 2 Saml 22:50; Sam 18:49; Wək 3:25 † 15:10 Dut 32:43
 †† 15:11 Sam 117:1 ‡ Jese in tata rəha Kig Təfit ‡† 15:12 Aes
 11:10; Nol Əpən 5:5 ‡† 15:16 Rom 1:5; 11:13 ‡†† 15:20 2 Kor
 10:15-16

‡‡† 15:21 Aes 52:15 § 15:22 Rom 1:13 ‡† 15:26 1 Kor 16:1-4
 §†† 15:26 Wək 24:17; 1 Kor 16:1; 2 Kor 8:1; 9:2, 12 §† 15:27 1 Kor
 9:11 §†† 15:29 Rom 1:11 ‡† 15:30 2 Kor 1:11; Kol 4:3; 2 Tes 3:1

³ Otən təwir kəm Prisila ne Akwila, itəm itiməhal emətəhalol wək kitiəh rəha Kristo Iesu. ¹⁴ Iuəhkir ki- amis o nasituən lak. Sənəmə io pisin əm, məto io ne Iaihlua min rafin u koatəfak, itimat ekotənwiwi Uhgın olau.

⁵ Kən otən təwir kəm niməfak itəm kəmotuəfimin e rəhalau nimə.

Otən təwir kəm io kit u Epaenetas, u itəm təmaupən mahatətə e Kristo e profens əpəh Esia.

⁶ Otən təwir kəm Meri itəm təmatol pik wək otəmat.

⁷ Otən təwir kəm Antronikas ne Junias, natimak mil itəm itiməhal min ilau eməhaluwın e kalapus. Aposol min koatısiai-in pik ilau, kən ilau kəmuəpən-in io muahatətə e Kristo.

⁸ Otən təwir kəm Ampliatas, itəm iakolkeike e nolkeikeən rəha İərəməyə.

⁹ Otən təwir kəm Urpanas, itəm kitat koatol wək kitiəh e Kristo, kən otən təwir kəm io kit u Stakis.

¹⁰ Otən təwir kəm Apeles itəm təmətul əskasik e Kristo e nian iəkis min.

Otən təwir kəm Aristopolas ne noanol min rəhan, ne rəhan iolwək min.

¹¹ Otən təwir kəm Herotian, rəhak ətuatip.

Otən təwir kəm Nasisas ne rəhan min, ne rəhan iolwək min itəm koatəfak kəm İərəməyə.

¹² Otən təwir kəm Trifaena ne Trifosa, pətan mil itəm kətioal pik wək rəha İərəməyə.

Otən təwir kəm io kit u Persis, pətan kit min itəm tatol pik wək rəha İərəməyə.

¹³ Otən təwir kəm Rufas, iəfak wir kit rəha İərəməyə, ne rəhan mama itəm təmatol təwir kəm io tahmen e rəhak ətuatip mama. ^{††}

¹⁴ Otən təwir kəm Asigkritas, ne Filegon, ne Heremes, ne Patropas, ne Heremas, ne piatat min itəm ilat min koatətig.

¹⁵ Otən təwir kəm Filolokas, ne Julia, ne Nereas ne winin, ne Olimpzas, ne iəfak min rafin itəm ilat min kotatig.

¹⁶ Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo. Niməfak rafin rəha Kristo koatən təwir kəm itəmat. [‡]

¹⁷ Piak min ne winik min. İakətapəh əskasik otəmat məmə nakoatəto wir itəmat o netəm koatol məmə

† 16:3 Wək 18:2 †† 16:13 Mak 15:21 ‡ 16:16 1 Kor 16:20; 1 Pita 5:14

nakotəhap itəmat min, kən koatəgətun natimnat itəm koatol netəmim koatakia e nahatətəən rəhalat, kən nəgətunən əh tol pisin agin e nəgətunən itəm nəmotos rəkis. ^{‡†} Otətul isəu olat, ¹⁸ məto-inu netəm kotol nəhlan, ilat kəsotolən wək rəha İərəməyə Kristo, məto koatol wək əm o nat nipətilat tolkeike. İlat koatən wir nəghatən, kən nəghatən rəhalat tətəhen, kən ilat koateiuə, kən matəəkkin nətəligən rəha netəmim tətət itəm kotəruru nat. ^{‡†19} Netəmim kinotəto rəkis namnusən məmə itəmat nəkoatol nəwia Kristo. Tol nəhlan, nikik tagien pik otəmat. Məto iakolkeike pik məmə nakotenatig e nolən ətuatip min, kən məmə nə-sotuwinən e nolən rat min. ^{‡†20} Uhgın itəm nəukəti nəməlinuən, otəsuwəhən in teguətəin Setan, kən in otatig əm ləhau e nelkitəmat. Pəs nəwirən rəha İərəməyə Iesu tətətig itəmat min. ^{‡‡}

²¹ Timoti itəm itimlau min etioal wək kitiəh, tatən təwir kəm itəmat. Kən Lusias, ne Jeson, ne Sosipata u natimak min, kəhalən min təwir kəm itəmat. [§]

²² Io Tesias, itəm eməte nəghatən rəha Pol e naoa u, io iatən təwir kəm itəmat u kitat kitiəh e İərəməyə.

²³ Kaeas tatən təwir kəm itəmat. Io Pol, ekətatig e rəhan nimə, kən netəm rəha niməfak kotuəfimin iman ikin.

Erastas u etəm tətərəməyə e məni rəha taon əh, ne piatat Kuartas, ilau min katuən təwir kəm itəmat. ^{§†}

²⁵ Pəs kotənwiwi Uhgın. In titun nolən məmə itəmat nəkoatətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat. In otol nəhlan e namnusən təwir rəha Iesu Kristo itəm iatən-iarəp. ^{§††} Nəghatən u təməhluaig nuwəh rəkis, ²⁶ məto roiu, təmol əp in. Kən in Uhgın u itəm tətəmegəh nian rafin, kən in təməh məmə ekotən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm ien min aupən kəmotətə e naoa min rəhalat, kən netəmim okotitun. Ekotən-iarəp məmə noanol min rafin e nətueintən, pəs ilat okotahatətə e Uhgın, kən tol nəhlan moatol əm nəwian. ²⁷ Uhgın pisin əm in Uhgın, kən in pisin əm in tenatig. !Pəs kotənwiwi Uhgın nian rafin namnun tükə, o nat itəm Iesu Kristo təmol! Əwəh.

†† 16:17 Mat 7:15; Taet 3:10 ‡† 16:18 Fil 3:19; 2 Pita 2:3 ‡†† 16:19 Rom 1:8; 1 Kor 14:20 ‡††† 16:20 Jen 3:15 § 16:21 Wək 16:1-2; 19:22; 20:4 §† 16:23-24 Wək 19:22; 1 Kor 1:14 §†† 16:25 Rom 1:5; Efes 1:9; 3:5,9; Kol 1:26

1 KORIN

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Korin

Aposol Pol təməte naoa u.

Təməte tatuwin kəm niməfak rəha Korin.

Korin in taon asol kit. İkin əh, netəmim tepət kotos rəhalat kago o nol-salim-inən, kən netəmim tepət kotuwa məmə okotos-nəmtin. Netəmim neen kotuwa e nego, neen kotaliwək əm. In taon kit təwir pik e profens rəha Akaea, itəm tətətiğ e nəptən asol u Kris. Məto taon u, narmi nat min kəmotər lan, kən nolən rat min tepət e taon əh. Niməfak rəha Korin, İaihlua min kotepət lan. Pol təmətuoun niməfak u e nian rəha naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Məto roiu əh, nəratən asol min neen tınatığ e niməfak. Netəmim neen koatol nolən rat min, kən neen koatos nətəliğən min itəm kəsotətuatıpən. Kəmotətapəh o Pol o natimnat min neen itəm ilat kəsotitun wırən, kən in təməte naoa u tətəu-pən ətuatıp əm rəhalat nətəliğən. Kən təməte naoa u məmə otəg-ətuatıp-in nolən rat min itəm ilat neen kəmoatol.

Niməfak rəha Korin in tətətiğ e taon kit itəm nolən rat min rafin təmərıoah wır lan. Nolən rat min neen kəmotuwa imə e niməfak. Pol təməte naoa u məmə otən-ıarəp nolən rat min itəm tətətiğ e niməfak, ne nəratən pisin min neen min. In təmən kəm ilat məmə okotahro min nulan motəkəike kitəliğ-pa min o Uhgın, kən nolən naka u tətəuətıp itəm etəmim otol okəmə in etəmim rəha İesu.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 İo Pol, itəm Uhgın təmaun-in kən mıtəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo İesu, iatəte naoa u itımlau piətət Sostenes. ² Naoa u tatımna kəm itəmat niməfak rəha Uhgın əpəh Korin, itəmat itəm Uhgın təmələhəu kalın məmə rəhan min e Kristo İesu, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan min, itəmat min netəm e ikın min rafin itəm koatəfak kəm İərəmərə rəhatat İesu Kristo itəm in İərəmərə rəhatat rafin. ³ Pəs Uhgın Tata rəhatat ne İərəmərə İesu Kristo, okuawte-in nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmənwiwi Uhgın e nəfakən

⁴ Nian rafin iatən kəm Uhgın məmə nıkkı tagien otəmat məto-inu təmawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat e Kristo İesu. ⁵ Təmawte-in rəhan nəwırən u tepət kəm itəmat e nolən min rafin, e nasıtuən o nən-ıarəpən ne nitunən nəghatən rəhan. ⁶ Təmöl nəhlan məto-inu, nəmotəplan məmə namnusən e Kristo in nıpahrienən. ⁷ Tol nəhlan, nian nəkoatətul matıp moatəsahgin nuwamən rəha İərəmərə rəhatat İesu Kristo, Uhgın tatos-ıpinə kəm itəmat rəhan nəsanənən e Narmın o nolən wək rəhan, nəsanənən rafin min əh itəm kotətuatıp o nəmegəhən rəhatəmat. ⁸ Kən in otol itəmat nəkoatətul əskasik mətoarus-pən namnun nian məmə okəsehm-pənən nolən rat kit etəmat e Nian rəha İərəmərə rəhatat İesu Kristo, itəm tatuwa min lan. ⁹ Kən Uhgın otol nat u kəm itəmat məto-inu nian rafin

in tatol rəhan nəghatən. In Uhgın itəm təmaun-in itəmat nakotuwa kitiəh itəmat Nətın İesu Kristo u İərəmərə rəhatat. ^{††}

Netəmim rəha niməfak kəmotəhap ilat min

¹⁰ İatətapəh əskasik otəmat, piak min ne winik min, e nərği İərəmərə İesu Kristo, məmə itəmat rafin nakotətəliğ-in itəmat min, məsotolən məmə nətəliğən kit otuwa məhap itəmat, kən məto nakotuwa pahrien kol kitiəh e nətəliğən ne nıkin kitiəh. ^{††1} Piak min ne winik min, iatən nəhlan məto-inu netəmim neen rəha Kloe ^{††} kəmotən-ıarəp kəm io məmə itəmat nakoatərgəhəu. ¹² Nıpətı nəghatən itəm iatən tol nulan, itəmat neen kotəmə, "İtəmat ekoatuarisig-in Pol," neen kotəmə, "İtəmat ekoatuarisig-in Apolos," neen kotəmə, "İtəmat ekoatuarisig-in Pita," neen min kotən məmə, "İtəmat ekoatuarisig-in Kristo." ^{††13} ?Nıkitəmat təht məmə nəkotitun nəhap-əhapən nulan Kristo? ?Nıkitəmat təht məmə io Pol eməkul e nıg kəməluau otəmat? ?O kəmöl baptais etəmat neen e nərği Pol?

¹⁴ İo iakən tagkiu kəm Uhgın məmə io eməsölən baptais etəmat kit, məto emol baptais əm e Krispas ne Kaeas. ^{††15} Nıkkı tagien nəhlan məto-inu suah kit okul təsənən məmə kəmöl baptais lan e nərğək. ¹⁶ Ei, emaluin, emol baptais min e Stefanas ne rəhan min. Uarisig e itəm əh, emaluin okəmə emol baptais min e

† 1:8 1 Tes 3:13; 5:23 †† 1:9 1 Tes 5:24; 1 Jon 1:3 ‡ 1:10 Fil 2:2 ‡† Kloe in pətan kit itəm rəhan nautə tepət, kən netəmim koatsıai-in. ‡‡ 1:12 Wək 18:24-28; 1 Kor 3:4 ‡‡† 1:14 Wək 18:8; Rom 16:23

suah kit o kəp. ^{†17} Nipəti nəghatən min u məmə, Kristo tēsahl-ipamən io məmə ekol baptais e netəmim, məto təmahl-ipa io məmə ekən-iarəp əm namnusən təwir. Kən esən-iarəp əmən e nitunən rəha etəmim məto-inu, esolkeikeən məmə nəghatən e nimisən rəha Kristo e nig kəməluau in otoigoig.

¹⁸ Tol nəhlan məto-inu, nəghatən e nimisən rəha Kristo in toigoig malməl o netəm u koatitəp suatip rəha nuwinən e nigəm asol, məto o kitat itəm Uhgın tatosmegəh kitat, in nəsanənən əm rəha Uhgın.

^{††19} Kən Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“To ekərəkin agin nenatigən rəha netəm kotenatig, kən mahtosig-in nitunən rəha netəm kotitun pik nat.”
‡

²⁰ ?Netəm kotenatig hiə? ?Iəgətun min rəha Lou hiə? ?Netəmim itəm kotitun wir suatip rəha nəghatən hiə? Uhgın təmol nenatigən rəha nətueintən tinuwa rəkis nalməl əmən. ^{‡†21} Tol nəhlan məto-inu, e nenatigən rəha Uhgın, təmol məmə netəmim rəha nətueintən okəsotitunən in e nenatigən əm rəhalat. Məto in təmol məmə nəghatən alməl min rəhatimat otosmegəh netəmim itəm koatən nipahrienən lan. ^{‡†22} Noanol min rəha Isrel koatəpəh-in nat pispis min, kən Iaihlua min koategəs-in nenatigən məmə okotəplan Uhgın, ²³ məto kitat koatən-iarəp əm nimisən rəha Kristo e nig kəməluau, kən nəghatən u in tahmen e kəpiel e suatip itəm tatol noanol min rəha Isrel koatəme, kən in tahmen e nalmələn kəm Iaihlua min. ^{‡†24} Məto o netəm min un itəm Uhgın təmaun-in ilat, noanol min rəha Isrel neen ne Iaihlua min neen ilau kərən, Kristo in nəsanənən rəha Uhgın ne nenatigən rəhan. ^{‡†25} Tol nəhlan məto-inu, nalmələn rəha Uhgın in tenatig taprəkis-in nenatigən rafin rəha netəmim, kən nəpouən rəhan in tēsənən taprəkis-in nəsanənən rafin rəha netəmim. [§]

²⁶ Piak min ne winik min, nikitəmat otəkəike məht məmə itəmat netəm ahro nian Uhgın təmaun-in itəmat. Itəmat tepət nəsotenatigən e niganəmti netəmim, kən məsotosən nəsanənən, kən sənəmə itəmat nenəti netəm-iasol neen. ^{§†27} Məto Uhgın tatitəpun nat alməl min e nətueintən məmə okotol aulis netəm kotenatig, kən mitəpun nat əpou min e nətueintən məmə okotol aulis netəm kotəsənən. ²⁸ In təmitəpun natimnat itəm, e nətəligən rəha netəmim, ilat nat əpnapin əm, ne itəm netəmim kəsotolkeike pikən, ne natimnat itəm kotikə. Kən təmitəpun natimnat min əh məmə in otol nat keike e nətəligən rəha netəmim, kəmotuwa nat əpnapin əm elat. ²⁹ Təmol nəhlan məmə suah kit otəsəghat ausitən e niganəmti Uhgın. ^{§††30} Məto-inu e nəwia Uhgın, itəmat nəmotuwa kitəh itəmat Kristo Iesu. Kən Kristo təmuwa o kitat məmə nenatigən rəha Uhgın, inəh e Kristo, Uhgın təmol kitat kotətuatip e niganəmtin, kən mələhəu kalin kitat məmə rəhan min, kən mosmegəh kitat. ^{§†31} Tol nəhlan,

tahmen e Naoa Rəha Uhgın tatən, “Etəm itəm tatəghat ausit, otəghat ausit əm o nat itəm Iərəməmə təmol lan.” ^{§††}

2 Piak min ne winik min. Nian emimnə otəmat, eməsən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın e nəghatən itəm kotenatig ne nolən rəha etəmim itəm titun wir nəghatən. ² Kən nian emətətig kitat min itəmat, nikik təskasik məmə esən-iarəp minən nat kit, məto Iesu Kristo əm, ne nimisən rəhan e nig kəluau. ³ Emuwa otəmat e nəpouən ne nəginən, kən matəgin mətəsiəp-asiəp. ^{§†4} Kən nian emən-iarəp rəhak nəghatən e namnusən təwir, eməsənən e nenatigən rəha netəmim, ne nəghatən asol min itəm otuwa itəmat, məto nian eməghat, nəmotəplan nəsanənən rəha Uhgın ne wək rəha Narmin Rəha Uhgın. ^{§†5} Emol nəhlan məmə nəhatətəən rəhatəmat otəsətul əmən e nenatigən rəha netəmim, məto in otətul e nəsanənən rəha Uhgın.

Nenatigən rəha Narmin Rəha Uhgın

⁶ Məto in nipahrienən məmə itimat ekotən-iarəp nəghatən tenatig kəm netəm itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat, məto sənəmə nenatigən rəha netəm u-roiu, o netəm koatərəməmə u-roiu, itəm ilat okotuwa nat əpnapin min əm. ⁷ Kəp. Itimat ekoatəghat-in nenatigən rəha Uhgın aupən itəm təmatəməhl anion, kən in nenatigən itəm təmatəhluag, kən Uhgın təmol nalpəkəuən aupən aupən agin məmə, nenatigən əh, in otol nəwīrən kəm kitat. ⁸ Nətem koatərəməmə e nəptən əh-roiu, ilat kinotəruru nalpəkəuən əh rəha Uhgın, məto okəmə ilat kinəmotitun, ko kəsotətu-pərən Iərəməmə rəha nəwīrən rafin e nig kəməluau. ⁹ Məto Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Suah kit tēsəplanən, suah kit tēsətoən, suah kit təsitunən nat naka itəm Uhgın təmol əpen-əpenə lan rəha netəm u kotalkeike in,” ^{§††}

¹⁰ məto Uhgın təmol əp nalpəkəuən anion əh rəhan kəm kitat e Narmin. Kən Narmin titun natimnat rafin, kən mitun min natimnat rəha Uhgın itəm etəmim kit okol təsitunən. ¹¹ ?Tol nəhlan, etəmim pah titun nətəligən rəha etəmim kit, məto narmin əm? ?E nolən kitəh əm, etəmim pah titun nətəligən rəha Uhgın, məto Narmin əm? ¹² Uhgın təməsos-ipamən kəm kitat nətəligən rəha netəmim e nətueintən, məto təmos-ipa Narmin itəm tətisi-pən ron. In təmos-ipa kəm kitat məmə kitat okotitun nat naka itəm Uhgın təmos-ipa əpnapin əm kəm kitat. ¹³ Inu nəghatən itəm itimat ioatən, kən nenatigən rəha netəmim tēsəgətunən itimat e nəghatən min əh, məto Narmin Rəha Uhgın təməgətun itimat, kən ekotən-iarəp natimnat pahrien rəha Narmin Rəha Uhgın e nəghatən min itəm təmisi-pən lan.

¹⁴ Etəmim itəm Narmin Rəha Uhgın tikə lan, okol tēsosən natimnat itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgın

† 1:16 1 Kor 16:15 †† 1:18 Rom 1:16 ‡ 1:19 Aes 29:14 †† 1:20 Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25 ‡‡ 1:21 Mat 11:25 ‡‡‡ 1:23 Rom 9:32; 1 Kor 2:14 ‡‡‡ 1:24 Kol 2:3 § 1:25 2 Kor 13:4 §† 1:26 Mat 11:25; Jem 2:5 §†† 1:29 Efes 2:9 §† 1:30 Jer 23:5-6

§†† 1:31 Jer 9:24 §† 2:3 Wək 18:9; 2 Kor 10:1 §† 2:4 1 Tes 1:5 §†† 2:9 Aes 64:4

mæto-inu ilat nat almæl min æm kəm in, kən okol in tæsītunən ilat mæto-inu Narmīn Rəha Uhgīn æm tītun nasītun e netəmim o nītunən natīmnat rəha Uhgīn. ¹⁵ Kitat itəm koatos Narmīn Rəha Uhgīn kotəplan motītun natīmnat min əh, mæto netəm əpnarīn, ko koatəplan məsotītun agīn-əhən kitat. ¹⁶ Tol nəhlan mæto-inu Naoa Rəha Uhgīn tatən məmæ, “?Pah u tītun nətəlīgən rəha Iərəmərə məmæ in otəgətun in?” † Mæto kitat kotītun nətəlīgən rəha Kristo.

Nəhap-əhapən e niməfak

3 Piak min ne winik min. Nian emətətig kitat min itəmat, okol esəghatən kəm itəmat tahmen e netəmim itəm kīnotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat e Narmīn Rəha Uhgīn, kəp. Eməghat kəm itəmat tahmen məmæ itəmat netəmim rəha nətueintən æm, kən eməghat kəm itəmat tahmen məmæ itəmat nisualkələh æm e nəmegəhən wi rəhatəmat e Kristo. ² Nian emətəgətun itəmat, tahmen məmæ emətagwən itəmat e melek æm, eməsos-īpīnə nagwənən əskasik kəm itəmat mæto-inu itəmat nəsotahmenən o nunən. †† Kən nīpahrienən, itəmat nəsotahmenən əh o nunən, ³ mæto-inu nolən rəhatəmat tahmen æm e rəha netəmim rəha nətueintən. Tol nəhlan mæto-inu itəmat nakoatetet itəmat min, kən moatərgəhəu, kən tahmen æm məmæ itəmat netəmim rəha nətueintən æm u. Nəkotahmen e netəm əpnarīn min. †† Nian suah kit otən məmæ, “Io rəha Pol,” kən kit min tən məmæ, “Io rəha Apolos,” nolən əh tatəgətun məmæ itəmat netəm rəha nətueintən æm. ††

⁵ Otəplan-tu. ?Apolos in pah, kən Pol in pah? Itīmīlau e kuahmen æm e iolwək itəm emuasitu etəmat o nuwamən o Iesu. Itīmīlau etioal æm wək itəm Iərəmərə təmos-īpa pīsīn pīsīn kəm itīmīlau məmæ ekioal. ⁶ Tahmen məmæ io eməfe nīkutīn nat, kən Apolos in tətəu e nəhau, mæto Uhgīn tatol tatəwīə. ††⁷ Tol nəhlan, etəmim itəm tatəfe nat, o etəm tətəu e nəhau, in nat əpnarīn æm, mæto Uhgīn pīsīn æm in nat keike itəm tatol natīmnat koatəmegəh moatəwīə. ⁸ Etəm tatəfe, ne etəm tətəu, katian æm o nat kitīəh æm. Kən Uhgīn otətou ilau kitīəh kitīəh e rəhaləu wək pīsīn pīsīn min. ⁹ Itīmīlau iolwək mil rəha Uhgīn, kən itəmat nəkotahmen e nasumən rəha Uhgīn, o nimə rəha Uhgīn. †††

¹⁰ E nəwīrən itəm Uhgīn təməwte-in kəm io, emiləkīn wīr nelkī nimə tahmen e etəm tītun wīr niləkīnən nimə. Kən suah kit min tatīləkīn nimə məsīn. Mæto ilat rafīn okotəkəike moatəhm wīr wək rəhalat rəha niləkīnən nimə, ¹¹ mæto-inu okol suah kit təsīləkīnən nelkī nimə kit min itəm tol pīsīn e inu itəm kīnīləkīn rəkis. Kən nelkī nimə u in Iesu Kristo. †††¹² Okəmæ suah kit tiləkīn-pər rəhan nimə itəm nelkī nimə in Iesu Kristo, kən in tītun niləkīnən e iaen u kol tatīpīt-īpīt, o e silfa, o e kəpiel nəmtīn tiəkis, o e nīg, o e nuwig, o e maniah. ¹³ Kən nian kit netəmim okotəplan wək rəhan, mæto-

inu e nian Iesu tatuwa min, rəhan wək otuwa e nəhag-əhagən. Rəhan wək okələhəu-pən e nīgəm, kən nīgəm otəgətun məmæ rəhan wək təwīr or tərat. ^{§14} Okəmæ nīgəm təməsusən rəhan nimə, in otos rəhan nətouən. ¹⁵ Mæto okəmæ nīgəm təmus rəhan nimə, kən rəhan natīmnat rafīn təmīkə. In æm, Uhgīn otosmegəh, mæto tahmen-ahmen æm e suah kit itəm taiu mətəgīm e nimə itəm nīgəm tatus.

¹⁶ ?Nəkotītun o kəp məmæ, itəmat un nimə rəha Uhgīn, kən Narmīn Rəha Uhgīn tətətig etəmat? ^{§†17} Okəmæ suah kit tərəkīn nimə rəha Uhgīn, kən Uhgīn otərəkīn in, mæto-inu nimə rəha Uhgīn, in rəhan pīsīn æm. Kən nimə u rəha Uhgīn, itəmat.

¹⁸ Təsəwīrən məmæ suah kit tətēuə-in atīp in. Okəmæ suah kit nīkīn təht məmæ in tenatīg u-roiu e nīgənəmīti netəmim, in otəkəike muwa ialmæl kit e nīgənəmītilat məmæ in otuwa ienatīg pahrien. ¹⁹ Tol nəhlan mæto-inu nenatīgən rəha netəmim rəha nətueintən, in talmæl pīk e nīgənəmīti Uhgīn. Tahmen e Naoa Rəha Uhgīn tatən məmæ, “Uhgīn tatol noanīkulu kit e nəghatən rəha suah kit itəm tatən məmæ in tenatīg wīr, kən Uhgīn taskəlīm in.” ^{§†20} Kən Naoa Rəha Uhgīn tatən min məmæ, “Iərəmərə tītun məmæ, nətəlīgən rəha netəm kotenatīg, ilat nat əpnarīn æm.” ^{§†21} Kən əsotənən məmæ itəmat rəha suah u o rəha suah əh məmæ onəkotīləs-īpər atīp itəmat ron. Uhgīn tatos-īpən natīmnat rafīn rəhatəmat məmæ otasitu etəmat. ²² Pol, o Apolos, o Pita, o nətueintən, o nəmegəhən, o nīmīsən, o nian roiu, o nian itəm tatuwa, ilat rafīn rəhatəmat məmæ Uhgīn otol təwīr kəm itəmat lan, ²³ kən itəmat rəha Kristo, kən Kristo in rəha Uhgīn.

Aposol min rəha Kristo

4 Tol nəhlan, netəmim okotəkəike motos itimat tahmen e iolwək min rəha Kristo itəm Uhgīn təmələhəu-pən e nelmītīmat məmæ itimat ekotol əp nalpəkəuən anion rəha Uhgīn. ² Kən netəmim itəm koatəhm natīmnat rəha etəm-iasol kit, ilat kotəkəike motol rəhalat wək təwīr məmæ nian etəm-iasol tatəplan rəhalat wək, kən tītun nahatətəən elat. ^{§†3} E io, in nat əpnarīn æm okəmæ itəmat, o netəm pīsīn neen kotən-iarəp nətəlīgən rəhalat e rəhak wək. Kən io atīp esahmenən o nakīlən rəhak wək. ⁴ E rəhak nətəlīgən, məmæ emol æm nat itəm in təwīr, mæto nat u təsənən məmæ io ekətəuatīp. Iərəmərə æm tətəuatīp o nakīlən rəhak wək. ⁵ Tol nəhlan, sotəutətən o nakīlən natīmnat. Nakoatəsahgīn e nian Iərəmərə otuwa lan. In otəmki-pən e nəhag-əhagən natīmnat itəm koatəhluaig e napīnəpən, kən in otol-arəp nat naka tətətig e nīki netəmim o nolən min rəhalat. E nian əh Uhgīn otən-wīwi ilat kitīəh kitīəh. ^{§†}

⁶ Piak min ne winik min. Emən-īpīnə nəghatən min əh kəm itəmat etīmīlau Apolos məmæ itəmat onəkotos nītunən ikin, kən okəmæ nakotos nīpətī nəghatən min u, “Nəkotəkəike motol æm nəghatən min itəm kīnətə rəkis,” kən nəsotos-īpərən netəm-iasol neen motos-

† 2:16 Aes 40:13 †† 3:2 Hip 5:12-13; 1 Pita 2:2 † 3:3 1 Kor 1:10-11 †† 3:4 1 Kor 1:12 †† 3:6 Wək 18:4,11,27-28 ††† 3:9 Mat 16:27; Efes 2:20-22 ††† 3:11 Aes 28:16; 1 Pita 2:4-6

§ 3:13 1 Kor 4:5 † 3:16 1 Kor 6:19; 2 Kor 6:16 †† 3:19 Job 5:13 †† 3:20 Sam 94:11 ††† 4:2 Luk 12:42 †† 4:5 1 Kor 3:8

iəhau neen. ^{†7} ?Tahro? ?Itəmat ilis taprəkis-in netənimin min rafin? ?Itəmat nakoatos natimnat neen itəm Uhgjin təsos-ipinə kəm itəmat? !Kəp! ?Kən tahro nakoatəghat ausit o natimnat itəm Uhgjin təmos-ipinə kəm itəmat tahmen əm məmə itəmat əm nəmotol natimnat min əh? ^{††}

⁸ Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis natimnat rəha Uhgjin. Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis nautə rəha Uhgjin. Nolən rəhatəmat tahmen məmə nəmotuwa kig min rəha Uhgjin, məto itimat ekotatig ləhau əm. !Məto kəp, sənəmə niphrienən! !Nəman! Okəmə niphrienən məmə itəmat nəmotuwa kig min rəha Uhgjin, nikitimat otagian pik, kən okəmə tol nəhlan, itimat min ekotol kig kitat min itəmat. Məto təsolən mihin. ⁹ Itimat aposol min, məto nikik təht məmə Uhgjin təmələhəu itimat əpəh ləhau agin-əh, ioatig tahmen e netəm itəm kəmakil rəkis məmə okotəkəike motimis. Nikik təht nəhlan məto-inu tahmen məmə ekoatətul e niganəmti nagelo min ne netənimin rafin məmə ilat okotəplan nolən rəha nimisən rəhatimat. ^{†10} !Netənimin tepət koatən məmə itimat ialməl min o nərgi Kristo, məto nikitəmat təht məmə itəmat nakotenatig wir e Kristo! Məto sənəmə niphrienən. !Netənimin tepət koatən məmə rəhatimat nepətən tikə, məto nakoatəghat ausit məmə rəhatəmat nepətən iahgin! Məto sənəmə niphrienən. Netənimin tepət koatisiai-in itəmat, məto katən rat itimat.

^{†11} Məto, inu niphrienən. Mətoarus-pa roiu, nəumis tatus itimat, kən moatoaoa, kən ekoatuwin e natimnat kəmotəhap-əhap, kən netənimin koatoh itimat, kən rəhatimat nimə tikə. ^{††12} Itimat atip əm ioatol pik wək e nelmitimat. Nian okotən rat itimat, məto itimat ekotəfak o nəwirən olat. Nian netənimin koatol nəratən kəm itimat, məto itimat ekotəpnəpin əm. ^{††13} Nian netənimin koatən rat itimat, məto itimat ekoatəghat wir əm kəm ilat. Mətoarus-pa roiu itimat ekotahmen e nuwitik rəha netənimin rafin, o namkimik rəha nətueintən rafin.

Ilət okotəkəike kətəu-pən nolən rəha Pol

¹⁴ Esətəən nəghatən min u məmə ekol itəmat nako-taulis, məto məmə otəhgaiir etəmat, məto-inu itəmat nenətik min itəm ekolkeike itəmat. ¹⁵ Rəhatəmat iəgə-tun tepət itəm okotəgəgun itəmat e Kristo, kən okəm-naka ilat kotahmen əm e rəhatəmat tata kalin ten-taosan, məto rəhatəmat tata ətuatip kitiəh əm, inu io, məto-inu e Kristo Iesu emuwa rəhatəmat tata ətuatip nian emən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat aupən. ^{††16} Tol nəhlan, ekətapəh əskasik otəmat məmə

† 4:6 Rom 12:3 †† 4:7 Rom 12:6 † Nian kig kit təmol win e nəluaginən, minatitəlig matit rəhan mopael min ne rəhan tikimir min. Rəhan mopael min kotuarisig-in, kən tikimir min kotuarisig-in ilat, kən netənimin rafin kotitun məmə tikimir min okotimis. Netənimin kəmotol lafet kit, kən netənimin rafin koatəplan tikimir min atip koatoh ilat min, o kəm-naka koatol fait ilat nat iarupin min tahmen e laion. Kən Pol tatən məmə in ne rəhan min netənimin kotahmen e tikimir min itəm okotimis, kən netənimin rafin koatəplan. †† 4:11 2 Kor 11:23-27 †† 4:12 Mat 5:44; 2 Tes 3:8 ††† 4:15 Kal 4:19

onəkotətəu-pa rəhak nolən min. ^{††17} Məto-inu o nat u, etahl-ipinə nətik e Kristo u Timoti itəm iakolkeike. In tətaiu əskasik e Iərəməra. In otən min kəm itəmat su-atip rəha nəmegəhən rəhak e Kristo Iesu itəm tatətəu-pən natimnat itəm iatəgəgun e niməfak min rafin ikin min rafin. ⁵

¹⁸ Itəmat neen koatən məmə esimnə minən, kən mo-tausit pik o rəhatəmat nepətən. ¹⁹ Məto otəsuwəhən, ekəike mimnə məplan itəmat okəmə Iərəməra tegəhan-in io. Kən ekəsəplan əmən nəghatən min itəm netəm iausit min koatən, məto ekəplan nəsanənən rəhalat. ²⁰ Məto-inu nərəməraən rəha Uhgjin sənəmə in nat kit rəha nəghatən, məto in nat kit rəha nəsanənən. ^{††21} ?Kən nakotolkeike naka? ?Ekimnə malis itəmat, o ekimnə e nolkeikeən ne nar-min rəha nəmeiən?

Pian kit, rəhan nolən tərət agin

5 Kəmən-iarəp kəm io məmə suah kit u e nikitəmat tətəkləh-in pətan kit, kən təmol e nolən tərət kit itəm taprəkis-in nolən rəha netəm kəsotəfakən, nat əpnəpin kəsotəfakən. In tətəkləh-in pətan wi rəha rəhan tata. ^{††2} !Kən itəmat nakotausit ron məmə təwir əm! Nəsotətəon tərət, məto onəkotəkəike motətə tərət o nolən əh, kən nəsotahl-iarəpən suah əh, məto onəkotəkəike motahl-iarəp itəm təmol nolən rat əh e nikitəmat.

³ Nat əpnəpin esatigən kitat min itəmat, məto e nar-min etatig kitat min itəmat, kən tahmen əm okəmə kitat koatətig, enən rəkis e nərgi Iərəməra Iesu məmə naka in tətəatip məmə kitat okotol e suah əh. ^{††4} Nian nakotuwa kitiəh, kən e narmin, etatig kitat min itəmat, kən nian nəsanənən rəha Iərəməra rəhatat Iesu in əh-ikin kitat min, ⁵ kən otələs-ipən suah u əh-roiu e nelmi Setan məmə otərəkin niphətin, məto Iərəməra otosmegəh narmin nian in tatuwa min e namnun nian. ^{††}

⁶ Rəhatəmat nausitən tərət. ?Nəkotitun o kəp məmə, is noan məsin əm tətəlapik apiəpiə flao itəm kəmətig? ^{††7} Otərəkin rəkis is oas min rəhatəmat məmə itəmat flaoa wi itəm kəmətig u is tikə lan, kən niphrienən itəmat nəkotahmen ətuatip e piret əh. Tol nəhlan məto-inu Kristo itəm in nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən, təmimis rəkis tahmen e sakrifais o nolən rat min rəhatat. ^{††8} Tol nəhlan, pəs kotol lafet əh, məto kəsotolən e is oas, itəm tahmen e nolən tərət min itəm netənimin kotolkeike pik nolən kəm netənimin, ne nolən rat min rafin. Məto pəs kotol lafet e Piret U Is Tikə Lan, tahmen e nolən rafin itəm kotol niphrienən motətəatip. ^{†††}

⁹ Emətə rəkis naoa kəm itəmat məmə nəsotan kələhən itəmat netəm koatəkləh-in pətan. ¹⁰ Esən-iəhauən məmə nəsotanən itəmat netəm kəsotəfakən, nat əpnəpin nolən rəhalat tol min-nulan: ilat koatak-ləh-in pətan, ilat naumis, ilat iakləh min e neiuəən, kən ilat koatəfak kəm narmi nat min. Okəmə nəsotanən

††† 4:16 Fil 3:17 § 4:17 Wək 19:22 †† 4:20 1 Kor 2:4 ††† 5:1 Lev 18:7-8; Dut 22:30 †† 5:3 Kol 2:5 ††† 5:5 1 Tim 1:20 †† 5:6 Kal 5:9 †† 5:7 Aes 53:7; 1 Pita 1:19 ††† 5:8 Dut 16:3

itəmat min ilat, kən nəkotəkəike motiet ikin-u e nətueintən. ¹¹ Məto nīpəti naoa itəm eməte kəm itəmat məmə onəsotan kələhən itəmat suah kit itəm tatən məmə in piatəmat kit, məto in tətəkləh-in pətan, o in tətəumis, o in tatəfak kəm narmi nat min, o in tatən rat netəmim, o in tətəpis nian tepət, o in tətəkləh-in e neiuəiuəən. Əsotolən nat kit itəmat min ilat, nat ərnapin in nat əkəku əm tahmen e nəkotəgwən kitəh. †

¹² Sənəmə in rəhak kit wək məmə ekakil netəm kəsotəfakən. Məto in wək rəhatəmat məmə onəkotakil nolən rəha netəmim əpəh e niməfak itəm koatol təfagə e nolən min u. ¹³ Uhgın otakil netəm İaihlua min, məto Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, "Otahl-iarəp e nikitəmat etəm tatol nolən rat." ††

Nolən rəha niuw-iarəpən itəm

6 Nian okəmə itəmat kəiu kuəhai ilau min, in tol naulisən məmə otıləs muwin kəm netəm kəsotəfakən məmə okotiuw-iarəp ilau motakil rəhalau nərgəhəuən. Məto nəkotəkəike motıləs motuwın kəm iəfak min. ² ?Nəkotitun o kəp məmə iəfak min, ilat okotakil netəmim e nətueintən? ?Kən okəmə itəmat onəkotakil netəmim e nətueintən, kən tahro nikitəmat təht məmə nəsotahmenən o nakilən rəhatəmat nolən əlkələh min? ³ ?Nəkotitun o kəp məmə, kitat okotakil nagelo min? !Kən natimnat min rəha nətueintən, ilat kotimətig əm o nakilən! ⁴ ?Kən tol nəhlan, okəmə nakoatərgəhəu o nətəligən min neen, tahro nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil nərgəhəuən rəhatəmat? İlat kəsotosən nisiaiən rəha niməfak məto-inu ilat kəsotahmenən məmə okotakil nat asol min neen tahmen e kitat. ⁵ İatən nəhlan məmə nakotaulis lan. ?Tahro? ?İtəmat kit tikə itəm tenatig məmə in titun nələhəuən nənən min əh? ⁶ !Məto kəp! İtəmat piak min nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil rəhatəmat nərgəhəuən min. Kəsi.

⁷ İtəmat nakoatuwin o suah kit məmə otakil rəhatəmat nərgəhəuən. Inu tatəgətun məmə nəmotəmkak- iəh e suatip rəha Uhgın e nəmegəhən rəhatəmat. ?Tahro? Okəmə suah kit tatol tərət kəm ik, təwir məmə nakaluin əm. Okəmə tateiuə-in ik mətəkləh-in ik, aluin min əm. ⁸ Məto kəp. İtəmat piatəmat min əm, məto itəmat atip nəkoatol tərət kəm itəmat min, kən moateiuə-in itəmat min motəkləh kəm itəmat min.

⁹ ?Nəkotitun o kəp məmə, netəm koatol nərətən, okol kəsotuwınən e nərəməərəən rəha Uhgın? Əsotətəlig-inən neiuəiuəən. Inu nīpahrienən məmə netəm koatəkləh-in pətan, ne netəm koatəfak kəm narmi nat min, ne nəman itəm kinotol marit rəkis koatəkləh-in pətan, ne nəman itəm koatit atip ilat min, ¹⁰ ne iəkləh min, ne naumis min, ne netəm koatəpis e wain, ne netəm koatəghat rat e nərgi netəmim, ne netəm koateiuə motəkləh kəm netəmim, ilat okol kəsotuwınən e nərəməərəən rəha Uhgın. ¹¹ Kən itəmat neen, nəmoatol nəhlan. Məto, Narmın Rəha Uhgın

† 5:11 2 Tes 3:6; Taet 3:10 †† 5:13 Dut 13:5; 17:7 ‡ 6:2 Nol Əpən 20:4 †† 6:10 Kal 5:19-21; Efes 5:5; Nol Əpən 22:15

rəhatat təmafəl itəmat, mələhəu kalin itəmat məmə rəhan, mol itəmat nəkotətuatip e niganəmtin e nərgi İərəməərə İesu Kristo. ‡

Nolən rəha nakləh-inən pətan in təfagə rat

¹² Netəmim neen koatən məmə, "Natimnat rafin təwir əm məmə ekol." Məto, sənəmə ilat rafin kotasitu etəmat. Suah kit tatən min məmə, "Natimnat rafin təwir əm məmə ekol." Məto, okol esegəhan-inən məmə nat neen okotərəməərə e rəhak nəmegəhən. ¹³ Netəmim neen koatən məmə, "Nəgwənən in nat təwir rəha nərpitəm, kən nərpitəm in tolkeike nəgwənən. Kən tahmen əm, okəmə nīpətətat tolkeike pətan, kən nolən əh rəha nitən pətan in təwir əm." Nat mil əh, nəgwənən ne nərpitəm, kuəwir, nat ərnapin məmə Uhgın otol namnun ilau kərən. Məto Uhgın təsos-ıpa nīpətətat məmə kotitəp nīpitan. Uhgın təmos-ıpa nīpətətat məmə kotisiai-in İərəməərə lan, kən İərəməərə in tərəməərə e nīpətətat. ¹⁴ E rəhan nəsanənən, Uhgın təmosmegəh İərəməərə e nimisən, kən in otosmegəh min kitat. ⁵

¹⁵ ?Nəkotitun o kəp məmə, nīpətətat, ilat rəha Kristo pisin əm? ?Kən nikitəmat təht məmə ekiləs nīpətik itəm in kitəh ilau Kristo, kən mol kioal kitəh ilau pətan rəha suatip? !Kəp! Okol təsolən mihin. ¹⁶ ?Kən nəkotitun o kəp məmə, etəm tətən ilau pətan rəha suatip, ilau katuea kitəh əm e nīpətən? Məto-inu nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, "İlau okuea nīpətən kitəh əm." ¹⁷ Məto etəm itəm tatol kitəh ilau İərəməərə, tatuwa kitəh ilau min e narmın. ^{5†}

¹⁸ Otagım rəkis otuwın isəu o nolən rəha nītəpən nīpitan. Nolən rat rafin itəm suah kit tatol itəm tol pisin e itəm u, in təsərəkinən nīpətən. Məto itəm u tətərəkin nīpətən. ¹⁹ ?Nəkotitun o kəp məmə, nīpətətat in nimə kit rəha Uhgın itəm Narmın Rəha Uhgın tətətig ikin, kən Uhgın təmos-ıpinə Narmın kəm itəmat, mətatig etəmat? Kən itəmat sənəmə rəhatəmat atip u itəmat. ²⁰ Uhgın təmətəu rəkis itəmat e nətəuən itəm nəmtin tiəkis. Tol nəhlan, otisiai-in Uhgın e nolən min rəha nīpətətat. ^{5††}

Nəghatən e marit

7 Roiu ekən-ıpinə nənən e naoa rəhatəmat itəm nəmotəte kəm io. Əwəh, in təwir məmə etəmim kit təsolən marit. ² Məto netəmim tepət itəm koatitəp pətan, tol nəhlan, təwir məmə etəmim otəkəike mos atip rəhan pətan, kən pətan tatos rəhan iərman. ³ İərman otəkəike man ilau rəhan pətan okəmə pətan tolkeike, kən pətan otəkəike man ilau rəhan iərman okəmə iərman tolkeike. ⁴ Pətan təsərəməərə atipən e nīpətən, məto rəhan iərman tətərəməərə lan. Kən tahmen-ahmen əm e iərman, in təsərəməərə atipən e nīpətən, məto rəhan pətan tətərəməərə lan. ⁵ Təsəwirən məmə pətan o iərman təgin o nīpətən okəmə kit tolkeike. Məto

‡‡ 6:11 Taet 3:3-7 ††† 6:12 1 Kor 10:23 ††† 6:13 1 Tes 4:3-5 § 6:14 Rom 8:11; 1 Kor 15:20; 2 Kor 4:14 † 6:15 Efes 5:30 †† 6:16 Mat 19:5 †† 6:17 Jon 17:21-23; Rom 8:9-11 ††† 6:20 1 Kor 7:23; 1 Pita 1:18-19

okämä ilau kærän kuegähän mämä tæwir æm okuæpæs o næfakän o nian neen, kæn tæwir æm. Mæto okueike muea min kitiäh. Okämä kæsioalän, kæn Setan otehmm suatip o nos-ipän-os-ipänen käm ilau. Iatän nählan mæto-inu itæmat rafin næsotæskasikän. ⁶ Næghatän æh mämä, "okuæpæs o næfakän o nian neen," in nætæligän æm ræhak, sænämæ lou kit. ⁷ E ræhak nætæligän, tæwir mämä netæmim rafin okæsotolän marit tahmen lak. Mæto Uhgîn tatol suatip pisin pisin min käm kitat kitiäh kitiäh, kæn tatol mämä neen koatol marit, kæn neen koatan æm. ⁸ Kæn iatän käm netæm kæsotolän marit ne næutahlimis min mämä, tæwir mämä koatan æm mämä io ne. ⁹ Mæto okämä tiäkis olat mämä okotaliwæk e suatip ætuatip, kæn tæwir mämä okotækæike motol marit pæs nikilat tæsæht pikän. [†]

¹⁰ Itæmat itæm næmotol marit, ekän-ipinë næghatän u käm itæmat, sænämæ ræhak mæto ræha Iærämæ ræ mämä, pætan otæsapæsän ræhan iærman. ^{††11} Mæto okämä in otol, kæn tæwir mämä otæstæu-pæn minän suah kit min, o okämä tahro, titælig-pæn min æm o ræhan iærman. Kæn iærman otæsapæsän ræhan pætan.

¹² Itæmat itæm ræhatæmat næman o nipitan kæsotæfakän, inu ræhak æm næghatän, sænämæ ræha Iærämæ ræ mämä okämä itæmat kit, ræhan pætan tæsæfakän, mæto tolkeike mämä ilau kætuatig, iærman otæsapæsän.

¹³ Kæn okämä itæmat kit, ræhan iærman tæsæfakän, mæto tolkeike mämä ilau kætuatig, pætan otæsapæsän. ¹⁴ Otol nählan mæto-inu nian pætan kit tatæfak, kæn Uhgîn tatælähæu kalin min ræhan iærman mämä ræha Uhgîn. Kæn nian iærman kit tatæfak, kæn Uhgîn tatælähæu kalin min ræhan pætan mämä ræha Uhgîn. Okämä tæsölän nulan, kæn ræhatæmat nisualkæläh, ilat ræha nætueintän æm, mæto tol nählan, Uhgîn tatælähæu kalin ilat mämä ræhan min, mæto-inu tæmælähæu kalin rækis tata ne ma-ma.

¹⁵ Mæto okämä etæm tæsæfakän tolkeike mämä otapæs ræhan pætan o iærman itæm tatæfak, egæhan in æm. Etæm tatæfak, iærman o pætan, Uhgîn tæsaskælimæn ilat e marit æh. Mæto, Uhgîn tæmaun-in itat mämä okotatig mætig e næmælinuæn. ^{††16} Pætan, käm-naka Uhgîn otosmegäh ræham iærman e nolän tæwir ræham. Kæn iærman, käm-naka Uhgîn otosmegäh ræham pætan e nolän tæwir ræham. ^{††}

¹⁷ Mæto in æm u, nian Uhgîn tæmaun-in itæmat, næmotatig e natigän pisin pisin min itæm Iærämæ ræ tæmælähæu, kæn tæwir mämä nækotatig æm lan. Inu ræhak næghatän iatælähæu käm nimæfak min rafin.

¹⁸ Nian Uhgîn tæmaun-in suah kit, okämä kæmæhg-ipän in, kæn otæshluaig-inæn næhg-ipänæn itæm kæmol lan. Kæn nian Uhgîn tæmaun-in suah kit min, okämä kæsæhg-ipänæn, kæn tæwir mämä tæsegäs-inæn mämä okæhg-ipän. ¹⁹ In nat ænnapin æm okämä kæmæhg-ipän suah kit o kæsæhg-ipänæn. Nat keike mämä kitat kotætæu-pæn æm næghatän min ræha Uhgîn. ^{††20} Nian Uhgîn tæmaun-in itæmat, næmotatig e natigän pisin pisin min, kæn tæwir mämä nækotatig æm elat.

²¹ ?Nian Uhgîn tæmaun-in ik, ik slef æm kit? Nikim tæsæht pikän, mæto okämä nækitun nætæu-pænæn suatip itæm kæmikis slef min lan, ætæu-pæn æm. ²² Tol nählan mæto-inu etæm slef æm nian Iærämæ ræ tæmaun-in, in etæm ræha Iærämæ ræ itæm kæmikis rækis, kæn tahmen-ahmen æm, etæm itæm sænämæ slef kit nian Iærämæ ræ tæmaun-in, in slef æm ræha Kristo. ^{††23} Uhgîn tæmætou rækis itæmat e nætæuæn itæm næmtin tiækis. Sotolän mämä itæmat nakotuwa slef min ræha netæmim. ²⁴ Piak min ne winik min, nian Uhgîn tæmaun-in itæmat, næmotatig e natigän pisin pisin min, kæn tæwir mämä nækotatig æm elat itæmat Uhgîn.

²⁵ Inu næghatän kit ræhatæmat netæm wi itæm næsotolän marit. Esos ætuatipæn næghatän kit o Iærämæ ræ mæto iakän æm ræhak nætæligän. Mæto itæmat nækotitun mämä ræhak næghatän in nipahrienæn, mæto-inu Iærämæ ræ tæmasækkitun io. ²⁶ Mæto-inu o næratän asol itæm nækotatig lan, ræhak nætæligän tol min-nulan mämä, nækotatig æm nulan nækotatig mihin u-roiu.

²⁷ ?Tahro? ?Næmol marit? Segäs-inæn suatip o næpæsän ræham pætan. ?Tahro? ?Næsölän marit? Segäs-inæn suatip o nosän ræham kit pætan. ²⁸ Mæto okämä natol marit, in tæsölän tæfagæ rat. Kæn okämä pætan wi tatol marit, in tæsölän tæfagæ rat. Mæto netæm kæmotol marit, okotatig e næratän tepæt e ræhalat natigän, kæn iakolkeike mämä næsotuwänæn e næratän min æh.

²⁹ Piak min ne winik min, inu nipæti næghatän ræhak. Natigän ræha netæmim e nætueintän in tinækuækir æm. Kæn roiu ne matuwän, netæm kæmotol marit, okæsotælig-in pikän nolän ræha marit ræhalat. ³⁰ Kæn okämä suah kit tætasæk, tæwir mämä otaliwæk e næmegähæn ræhan tahmen mämä tæsasækän. Kæn okämä suah kit nikin tagien, in otaliwæk tahmen mämä nikin tæsagienæn. Kæn okämä suah kit tatosnæmtin nat kit, tæwir mämä nikin tæht mämä sænämæ ræhan. ³¹ Kæn tæwir mämä netæmim itæm koatol bisnes e nætueintän, ilat okotælig-in mämä ræhalat bisnes in nat ænnapin æm, mæto-inu nætueintän ne næwiræn ræhan otæpanikæ. ^{†††}

³² Iakolkeike mämä nikitæmat tæsæht pikän nat kit ræha nætueintän u. Tol nählan, okämä suah kit tæsölän marit, nikin tatæht pik wæk ræha Iærämæ ræ mämä tahro nulan mol Iærämæ ræ nikin tagien o wæk itæm in tatol.

³³ Mæto etæm tæmol marit, nikin tatæht pik æm natimnat ræha nætueintän mämä otahro nulan mol niki ræhan pætan tagien, ³⁴ kæn ræhan nætæligän tatuwän o nat kæiu, ræhan pætan ne wæk ræha Iærämæ ræ. Kæn pætan itæm tæsölän marit, o pætan wi, nikin tatæht pik wæk ræha Iærämæ ræ mämä tahro nulan in otætuakäm o Iærämæ ræ e nipætin ne narmin. Mæto pætan itæm tæmol marit, in tatælig-in pik æm natimnat ræha nætueintän mämä otahro nulan mol ræhan iærman nikin tagien.

³⁵ Iatän-ipinë næghatän min u o næwiræn atip ræhatæmat, sænämæ iatän-iæhau itæmat, mæto mämä nakotætæu-pæn suatip ræha næmegähæn itæm tætuatip, kæn nikitæmat tatæht pik wæk ræha Iærämæ ræ.

† 7:9 1 Tim 5:14 †† 7:10 Mat 5:32 ‡ 7:15 Rom 14:19 †† 7:16 1 Pita 3:1 ††† 7:19 Rom 2:25; Kal 5:6; 6:15

††† 7:22 Flm 16; 1 Pita 2:16 †††† 7:31 1 Jon 2:17

³⁶ Mæto okamæ iærman kit ne pætan wi kit, kinæn-iækis mæmæ ilau okioal marit, kæn iærman tæmæ okuæpæs pitæn, mæto roiu nikin tæht mæmæ tæsolæn nolæn ætu-atip e pætan æh, kæn okamæ pætan æh tætatig wir æm o nup min neen, kæn iærman nikin tæht mæmæ tæike mol-tæ marit e pætan æh, kæn tæwir æm, in titun nolæn. In tæsolæn tæfagæ rat. Mæto tæwir mæmæ in otol marit. ³⁷ Kæn okamæ kæiu min næhlan kioalkeike mæmæ okioal marit, mæto iærman nikin tinæht rækis mæmæ okuæpæs marit, kæn suah kit tikæ itæm tatækæike kæn in mæmæ in tapæs marit, mæto iærman æm in tatæramæ e nikin, kæn nikin tinæht rækis mæmæ otæsolæn marit e pætan æh, suah æh, in min tatol nolæn ætuatip. ³⁸ Tol næhlan, iærman itæm tatol marit e pætan wi, in tatol ætuatip, mæto iærman itæm tæsolæn marit, in tatol tæwir maprækis.

³⁹ Pætan otækæike mætätig ilau ræhan iærman e nian rafin, mæto okamæ ræhan iærman timis, in titun nolæn marit e suah kit min itæm in tolkeike, mæto nat kitiah æm, in tæike mol marit e iærman kit itæm tatæfak kæn Iæræmæ. ⁴⁰ Mæto e ræhak nætæligæn, okamæ in tætatig æm næhlan mæsolæn marit, kæn nikin otægien taprækis-in okamæ in tatol marit. Kæn nikik tæht mæmæ Narmin Ræha Uhgîn tætatig min lak mos-ipa næghatæn æh kæn io.

Nagwænæn itæm katol sakrifais lan kæn narmi nat min

8 Kæn roiu, iakæghat e nagwænæn min itæm katol-pæn sakrifais lan kæn narmi nat min. Kitat kotitun mæmæ, "kitat rafin koatos nitunæn." "Nitunæn" in nat kit itæm suah kit tætausit ron, mæto nolkeikeæn tatilækin matilæs-ipær etæmim. ^{†2} Okamæ suah kit nikin tæht mæmæ in titun pik nat, mæto in tæsitunæn æh natimnat itæm in otækæike mitun. ^{‡3} Mæto etæmim itæm tolkeike Uhgîn, Uhgîn titun in.

⁴ ?Kæn tahro e nagwænæn min itæm katol-pæn sakrifais lan kæn narmi nat min? Kitat kotitun mæmæ narmi nat in nat ænnapin æm kit e nætueintæn, kæn uhgîn ælkælæh min kotikæ, mæto Uhgîn kitiah æm. ^{‡5} Katæn mæmæ, "uhgîn ælkælæh" min ne "iæræmæ ælkælæh" min tepæt æh-ikin. Inu neiuææn æm. Mæto nipahrienæn netæmim neen koatæfak kæn ilat. Mæto nat ænnapin okamæ uhgîn ælkælæh min æh-ikin, æpæh e neai o æpæh læhau e nætueintæn, ⁶ mæto o kitat, Uhgîn kitiah æm, Tata Uhgîn. Natimnat rafin tæmisi-pæn lan, kæn tæmos-ipa næmegæhæn kæn kitat mæmæ kitat okotol næwian. Kæn Iæræmæ kitiah æm, Iesu Kristo, kæn Uhgîn tæmol natimnat rafin agin e Kristo, kæn e Kristo kitat koatæmegæh. [‡]

⁷ Mæto sænæmæ netæmim rafin kotitun næghatæn u. Aupæn, netæmim neen kæmotæfak kæn narmi nat min nian rafin. Mæto roiu, nian koatun mit itæm kæmol sakrifais lan kæn narmi nat, nikilat tæht mæmæ koatæfak kæn uhgîn ælkælæh min pahrien. Kæn ilat koatæto mæmæ koatol tæfagæ rat mæto-inu nikilat tæsæskasikæn. ⁸ Mæto nagwænæn tæsolæn kitat kotuwa iuæhkir o

Uhgîn. Okamæ kæsotunæn mit æh, o kotun mit æh, nætæligæn ræha Uhgîn kæn kitat in tahmen æm.

⁹ Tæwir æm, nækotitun nætæu-pænæn suatip itæm nako-tolkeike, mæto oatæto itæmat. Sotolæn nat kit itæm nakotolkeike mæto in otol mæmæ piatæmat kit o winitæmat kit itæm nikin tæsæskasikæn tæme e ræhan næmegæhæn. ^{‡‡10} Ekæn næhlan mæto-inu okamæ suah kit itæm nikin tæsæskasikæn, tatehm itæmat itæm nakoatos nitunæn æh, kæn nakotuwîn e nimæ ræha narmi nat min mæmæ nakotagwæn, kæn tahro? Kæn-naka ræhatæmat nolæn otuw-pæn ræhan nætæligæn, kæn in min otuwîn mun mit itæm kæmotol sakrifais lan kæn narmi nat min, kæn in tatol tæfagæ rat kit. ¹¹ Kæn nitunæn itæm nikitæmat tæht mæmæ nakoatos, in tatæra kin etæm nikin tæsæskasikæn. Mæto in piatæ kit itæm Kristo tæmimis ron. ^{‡‡12} Nian nækoatol nolæn rat e itæmat kit e nolæn æh, matæra kin nikin tæsæskasikæn, kæn nækoatol tæfagæ rat e Kristo. ¹³ Tol næhlan, okamæ nat kit itæm iatun tol piak tatæme e ræhan næmegæhæn, kæn tæwir mæmæ esun minæn mit nian kit ne mæmæ otæsamæn e ræhan næmegæhæn. [§]

Pol tæmuhalpin næghatæn itæm katætu-pæn lan

9 ?Nikitæmat tæht mæmæ ekitun nolæn nat naka itæm iakolkeike, o kæp? !Æwæh! ?Io aposol kit, o kæp? !Æwæh! ?Emæplan Iesu Iæræmæ ræhatat e nigænæmtæk, o kæp? !Æwæh! ?Itæmat u noa ræhak wæk e Iæræmæ, o kæp? !Æwæh! ^{§†2} Okamæ netæmim neen koatæn mæmæ sænæmæ io aposol, mæto nipahrienæn, itæmat næsotitun nænæn næhlan, mæto-inu næmegæhæn ræhatæmat e Iæræmæ tatægætun mæmæ io aposol kit. ^{§††}

³ Ekuhalpin næghatæn ræha netæmim neen itæm koatæn mæmæ io sænæmæ aposol kit. ⁴ ?Nian kitat aposol min koatætapæh otæmat o nagwænæn ne nat okænim ne, in ætuatip o kæp? Æwæh, itæmat nækotitun. ^{§†5} Aposol min neen, ne pia Iæræmæ min, ne Pita, ^{§††} ræhalat nipitan itæm koatæfak koatuarisig-in ilat nian ilat kotaliwæk moatol wæk ræha Iæræmæ. ?In tætuatip mæmæ kitat kotol tahmen-ahmen æm, o kæp? Æwæh, itæmat nækotitun. ⁶ ?O nikitæmat tæht mæmæ io æm ne Panapas, itimlau pisin æm ekuækæike mioal atip wæk o natigæn ræhatimlau?

⁷ Otætælig-in-tu, tol næhlan. ?Pah tatol mopael mæto tæsolkeikeæn mæmæ katætou in lan? ?O, pah tætasum mæsunæn nagwænæn lan? ?O, pah tætagwæn nat megæh min mæsunæn æh kit ne?

⁸ ?Nikitæmat tæht mæmæ natimnat min itæm iatæghat-in, koatisi-pæn æm o nætæligæn ræha netæmim? !Kæp! Lou tatæn nat kitiah æm. ⁹ Kæmæte e Lou ræha Moses mæmæ, "Nian nakotasig kau motuwa mæmæ otol wæk mewig-ewig e wit, sotælisæn nohlin pæs ton nimismisi wit neen." ^{§†} ?Tahro? ?Niki Uhgîn tatæht æm kau min, ^{§†10} o nikin tatæht min kitat? Æwæh, kæmos-ipa lou u o

‡‡† 8:9 Rom 14:13-15; Kal 5:13 ‡‡† 8:11 Rom 14:15,20 § 8:13 Rom 14:21 §† 9:1 Wæk 22:17-18; 26:16; 1 Kor 15:8-9 §†† 9:2 2 Kor 3:2-3 §† 9:4 Luk 10:8 §†† Næghatæn Kris ætuatip tatæn mæmæ, 'Kefas' itæm in nærgin kit min ræha Pita §† wit: æplan e tiksonari. §† 9:9 Dut 25:4; 1 Tim 5:18

† 7:39 Rom 7:2-3 †† 8:1 Wæk 15:29 ‡ 8:2 Kal 6:3 †† 8:4 Dut 4:39; 6:4; Kal 4:8 ‡† 8:6 Efes 4:5,6

rəhatat nəwīrən, məto-inu netəm itəm kotaupən motəfe nat e nasumən, ne netəm koatuarisig motəulək ikin, ilat rafin nətəligən rəhalat kitiəh əm məmə okotos nagwənən e nasumən u. ^{†11} E wək min rəhatimat, tahmen əm məmə emotasum kit məmə itəmat nəkotagwən ikin, inu nagwənən rəha narmitəmat. ?Kən tahro, tiəkis otəmat məmə nakotos-ipa nagwənən neen rəha nīpətīn kəm itimat? ^{††12} Netəm pisin neen kotitun nətəpəh-inən nagwənən otəmat, kən in tətəuati pəm, məto ilat koatol wək rəha Uhgīn. ?Kən tahro e itimat? !Nətəpəhən rəhatimat in tətəuati pəgin!

Məto itimat esətəlan kəm itəmat məmə itimat ekotitun mihin nolən. Məto itimat ekotol natimnat rafin itəm ekotitun nolən, nat ərnəpīn in tiəkis, məmə esotəhtosig-inən namnusən təwīr rəha Kristo. ^{††13} ?Nəkotitun o kəp məmə, netəmim itəm koatol wək e Nīmə Rəha Uhgīn, koatos nīgīlat ikin nagwənən? Kən netəmim itəm koatol wək e olta, ikin katol sakrifais ikin, koatos nīgīlat ikin nagwənən. ^{††14} E suati p kitiəh əm, İəramərə təməh məmə, netəmim itəm koatən-iarəp namnusən təwīr, rəhalat natimnat o natigən otəkəike misi-pən ikin. ^{††}

¹⁵ Məto esətəpəh-inən kəm itəmat o nat naka itəm tətəuati pəm kən ekitun nətəpəh-inən. Eməsətəən naoa u məmə itəmat nəkotol natimnat min neen əh kəm io. İatausit məsin məmə iatən-iarəp namnusən təwīr kəsətəuən io lan. Kən esolkeike əgin-əhən məmə ekətəu-pən suati p pisin. Nīmīsən in təwīr taprəkis-in suati p pisin. ¹⁶ Məto esausitən məmə iatən-iarəp namnusən təwīr məto-inu, ekəike mən-iarəp. !Kəsi, nəhməən asol otuwa ron io okəmə esən-iarəpən namnusən təwīr! ^{†††17} Okəmə iatən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn məto-inu iakolkeike mol nulan, kən tətəuati p məmə ekos nətəuən lan. Məto in Uhgīn əm itəm təmitəpun io məmə ekol wək u, kən tol nəhlan, ekəike mol. ¹⁸ ?Kən rəhak nətəuən in naka? In əm u, məmə nian ekən-iarəp namnusən təwīr, ekən-iarəp ərnəpīn əm, məsəən nətəuən lan, kən tol nəhlan esətəpəhən o nat kit, nat ərnəpīn in tətəuati p məmə ekol.

¹⁹ Suah kit təsərəməyəən lak, məto io emos-iəhau atip io məmə io slef əm rəha netəmim rafin məmə ekiuw-pa tətəpət kotuwa o Kristo. ²⁰ Nian emətan itimat netəm İsrəl, emuwa mahmen e netəm İsrəl məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Kən nat ərnəpīn Lou təsərəməyəən lak, nian emətan itimat netəm koatətəu-pən Lou, emuwa mahmen elat, məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. ^{††21} Nian emətan itimat netəm kəsətətəu-pənən Lou, emuwa mahmen elat. Məto esərakinən lou rəha Uhgīn, kəp. Lou rəha Kristo tətərəməyə lak. Emol nəhlan məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. ²² Nian emətan itimat netəm rəhalat nahatətəən təsəkəsikən, emuwa mahmen elat məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Emuwa mahmen e netəmim rafin məmə e nolən min rafin ekiuw-pa neen

kotuwa o Kristo. ^{§23} İatol nəhlan o namnusən təwīr məmə io min ekos natimnat wīr min rəhan.

²⁴ ?Nəkotitun o kəp məmə, e nauəən, netəmim rafin koataiu, məto kitiəh əm tatol win? Kən təwīr məmə nakotaiu e nolən rəha nauəən itəm nakotalkut pīk məmə onəkotol win. ²⁵ Netəmim itəm kotolkeike məmə kotuwīn e nauəən, kotətəuakəm əskəsik o rəhalat nauəən. Koatol məmə okotol win e nat kit itəm otəpanikə, məto kitat koatol məmə kitat okotol win e nat kit itəm tətəti g lili. ^{§†26} Tol nəhlan, tahmen e nauəən, esaiu ərnəpīnən, kən tahmen e boksig, esəht-ərəpənən tahmen e etəmim tətəht magoagəp. ²⁷ !Kəp! İatətəuakəm kəm nīpətīk məmə otuwa rəhak slef. İatol nəhlan məmə, nian emən-iarəp namnusən təwīr kəm netəmim tətəpət rəkis məmə ilat okotuwa e nauəən əh, kən io ekəsəwamən mahmen e etəmim itəm təmətgəhl lou rəha nauəən kən kərakīn e nauəən. ^{§††}

Pol təməh-iarəp nolən rəha netəm İsrəl aupən

10 Piak min ne wīnik min, iakolkeike məmə nəkotitun məmə nian tīpiti mat min kəmotiet İjip, ilat rafin, mal napuə təmətgəhl olat, ^{§†} kən ilat rafin kəmotuwīn-pən itəhəi u katən məmə Nītəhəi Asiə. ^{§†2} Kən e mal napuə ne nītəhəi, Uhgīn təmol baptais elat rafin məmə okotuwa netəmim rəha Moses. ³ Kən ilat rafin kəmotun nagwənən kitiəh əm itəm təmisi-pən e Narmīn Rəha Uhgīn, ^{§†4} kən motənim nəhau kitiəh əm itəm təmisi-pən e Narmīn Rəha Uhgīn, məto-inu kəmotənim nəhau e kəpiel rəha Narmīn Rəha Uhgīn itəm təmətan ilat min ilat, ^{§†} kən kəpiel əh in Kristo. ⁵ Nat ərnəpīn ilat kəmotol nəhlan, məto Uhgīn nīkin təməsəgiənən olat tətəpət, kən ilat tətəpət kəmotimīs əpəh ikin pisin pisin min taruən-aruən ikin. ^{§††}

⁶ Kən Uhgīn təmegəhan-in natimnat min əh məmə ilat nəmtətin min məmə otəhgaiir etat motəgətun itat, kən okəsətəlan tīkiri lat motələhəu-pən rəhatat nətəligən e nolən rat min tahmen e itəm kəmotol aupən. ^{§§†7} Əsətətəu-pənən nolən rəha nəfakən kəm narmī nat min tahmen elat neen kəmoatol aupən. Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, "Netəmim kəmotəpələh məmə okotagwən motənim, kən motətul məmə okotol danis u tiuw-pən ilat tətət ikin." ^{§§§8} Tərat məmə kitat okotit anion nīpitan tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən ilat rafin tuente-tri-taosan kəmotimīs e nian kitiəh əm. ¹⁸⁹ Tərat məmə kitat okotol natimnat itəm otuw neməha rəha İəramərə ^{19 20} tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən sinek tus ilat kotimīs. ²¹¹⁰ Tərat məmə nakotən nīkali Uhgīn tahmen elat neen kəmoatol aupən, ²² kən nagelo rəha nīmīsən tohamnu ilat.

§ 9:22 2 Kor 11:29 §† 9:25 Fil 3:14; 2 Tim 2:4-5; 4:7-8 §†† 9:27 Rom 8:13; 13:14 §† 10:1 Eks 13:21-22 §†† 10:1 Eks 14:22 §† 10:3 Jon 6:31; Eks 16:4,35 §† 10:4 Eks 17:6; Nam 20:11 §§† 10:5 Nam 14:29-30 §§† 10:6 Nam 11:4,34; 1 Kor 10:11 §§§ 10:7 Eks 32:4,6,19 18 10:8 Nam 25:1-9 19 Tətəghat o nolən rəha netəmim itəm koatol nolən rat kit, kən nolən rat kit min, tətəwīn matuwīn məmə okotəplan okəmə Uhgīn otol nalpīnən o kəp. 20 10:9 Eks 17:2 21 10:9 Nam 21:5,6 22 10:10 Nam 16:41-50; 17:5,10

† 9:10 2 Tim 2:6 †† 9:11 Rom 15:27 † 9:12 Wək 20:34; 2 Kor 11:9 †† 9:13 Dut 18:1-3 †† 9:14 Mat 10:10; Kal 6:6 ††† 9:16 Jer 20:9 ††† 9:20 Wək 21:20-26

¹¹ Kən Uhgín təmegəhan-in natimnat min əh məmə otuwa e nəmegəhan rəhalat, məmə ilat nəmtətin min, kən kəmətə ilat məmə okotəhgaiir etat motəgəton itat, itəm koatətiḡ roiu məmə namnun nian tatuwa iuəhkir. ¹² Kən okəmə nikitəmat təht məmə nakotətul əskasik, oatəto wir itəmat, məto-inu itəmat min nəkotitun nəmən e nolən rat min əh. ¹³ Nos-ipən-os-ipənən itəm tatuwa e nəmegəhan rəhatəmat tahmen əm e itəm katol mihin e netəmim rafin. Məto nian rafin, Uhgín tatol rəhan nəghatən, kən otəsegəhan-in-ən nos-ipən-os-ipənən otuwa e nəmegəhan rəhatəmat məmə in təkəsik maprəkis-in nəsanənən rəhatəmat. Məto nian nos-ipən-os-ipənən tatuwa e nəmegəhan rəhatəmat, Uhgín otol suatip kit məmə onəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, məmə nat əh otəsiuw-pənən itəmat e nərətən.

Narmi nat min ne iəfak min

¹⁴ Tol nəhlan rəhak min, otagim rəkis e nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min. ¹⁵ Itəmat netəm kote-natig, kən otakil atip nəghatən rəhak məmə in təwir o tərət. ¹⁶ Nian kitat kotagwen e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən motən kəm Uhgín məmə nikitat tagien o nənimən, kən moatənim nənimən əh, tahmen məmə kitat koatuwa moatol kitəh kitat Kristo e nitan. ?Iatən pahrien, o kəp? Kən nian kitat koatun piret itəm kotəmkas katoor, kitat koatuwa kitəh kitat Kristo. ?Iatən pahrien, o kəp? ¹⁷ Kitat u netəmim tepət, məto kotahmen e nipətən kitəh əm, məto-inu piret kitəh əm, kən kitat rafin koatun əm piret əh. ^{††}

¹⁸ Nikitəmat tatəht nolən rəha netəm Isrel. Nian etəm tatol sakrifais kəm Uhgín, kən netəmim neen koatun mit itəm kəmol sakrifais lan, tahmen əm məmə ilat rafin kəmotuwa kitəh ilat Uhgín e sakrifais əh. ?Inu niphahrienən, o kəp? Əwəh, in niphahrienən. ‡

¹⁹ ?Naka nipətə rəhak nəghatən min? ?Tahro? ?Iakatən məmə mit itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat min nəsanənən əh-ikin rəhalat, o kəp? Kəp. ?O tahro? ?Iakatən məmə narmi nat min, ilat uhgín əlkələh min neen, o kəp? Kəp. ^{††20} Məto iakatən məmə nian netəmim koatol sakrifais kəm narmi nat min, koatol kəm iərmis min, kəsotolən kəm Uhgín. Kən es-olkeikeən məmə nakotuwa kitəh itəmat iərmis min. ^{##21} Okol nəsuwinən mun piret ne wain e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən matig muwin min e niməfak rəha narmi nat min mun sakrifais ne wain rəha iərmis min ilat netəm koatəfak lan. ^{##22} ?Tahro? ?Nəkoatol məmə Iəramərə otetet itəmat tahmen e netəm Isrel? ?Nikitəmat təht məmə nəsanənən rəhatat tepət maprəkis-in rəha Uhgín? ^{###}

²³ Itəmat nakoatən məmə, "Təwir əm məmə ekol natimnat rafin itəm iakolkeike." Məto io ekən məmə, sənəmə ilat rafin koatasitu etəmat. Itəmat nakoatən məmə, "Təwir əm məmə ekol natimnat rafin itəm iakolkeike." Məto io ekən məmə sənəmə ilat rafin itəm

koatasitu e nəmegəhan rəhatəmat. ^{§24} Təsəwirən məmə itəmat kit tategəs-in atip rəhan nəwirən, məto tatakəike megəs-in min rəha netəmim min neen. ^{§†}

²⁵ Otun əm mit rafin itəm katol-salim-in e maket, kən məsotətapəh-inən nəghatən lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nat min, o kəp. Kən nikitəmat təsəht pikən. ²⁶ Nolən əh təwir əm məto-inu Naoa Rəha Uhgín tatən məmə, "Nətueintən ne natimnat rafin əh-ikin, ilat rəha Iəramərə." ^{§††}

²⁷ Kən okəmə etəm təsəfakən kit tətəpəh-in ik məmə nakuwin e rəhan nimə muagwən, kən nikim tagien məmə onəkuwin, un əm nagwənən naka itəm tatos-ipinə, məsətapəhən məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nat min o kəp. Nikim təsəht pikən. ²⁸ Məto okəmə kit tən-ipinə kəm ik məmə, "Kəmol sakrifais e mit u kəm narmi nat min," kən təwir məmə nəsunən. Nikim otatəht suah əh, ne nətəligən rəhan. ^{§†29} Sənəmə nat tərət ron ik, məto in nat tərət e nətəligən rəhan əm. ?Məto tahro nətəligən rəha suah kit min otakil rəhak nolən itəm iakolkeike məmə ekol, kən mahtosig-in io məmə esolən nat kit? ³⁰ ?Okəmə iatən kəm Uhgín məmə nikik tagien o nagwənən, tahro okən rat io o nat kit itəm emən rəkis kəm Uhgín məmə nikik tagien lan? ^{§††}

³¹ Nəukətə nəghatən rafin əh tol nəhlan, nat naka itəm onəkol, o nakagwən, o nakənim, nəkəike mol ilat rafin e nolən itəm otələs-ipər nərgi Uhgín lan. ^{§†32} Solən məmə suah kit təmə e rəhan nəmegəhan, okəmə in noanol rəha Isrel, o Iaihlua, o suah kit e niməfak rəha Uhgín. ^{§†33} Otol nolən əh tahmen e nolən rəhak itəm iatalkut məmə ekol niki netəmim rafin kotagien e nolən min rafin. Iatol nəhlan məto-inu esegəs-in atipən rəhak nəwirən, məto rəha netəmim tepət, məmə Uhgín otosmegəh ilat. ^{§§†}

11 ^{§§†} Otasgəwin io tahmen məmə io iatasgəwin Kristo.

Nolən rəha nəfakən

² Iatənwiwi itəmat məto-inu nəsotaluinən io e natimnat rafin itəm emol kən məgəton, kən naskəlimən nəgətonən min tahmen əm məmə eməgəton itəmat lan.

³ Məto iakolkeike məmə itəmat rafin nəkotitun məmə rəhn-kapə netəmim rafin in Kristo itəm tərəmərə elat, kən rəhn-kapə pətan in rəhan iərman itəm tərəmərə lan, kən rəhn-kapə Kristo in Uhgín itəm tərəmərə lan. ^{§§§4} Suah kit tatol aulis Kristo okəmə təfə-tain rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgín e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgín təmos-ipən kəm in. ⁵ Məto pətan tatol aulis rəhan iərman okəmə təsəfə-tainən rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgín e nə-fakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgín təmos-ipən kəm in. Nolən əh tahmen əm məmə təmak rəhn-kapə. ¹⁸⁶ !Okəmə pətan kit təsotolkeikeən məmə otəfətain

† 10:16 Mat 26:26-28 †† 10:17 Rom 12:5 ‡ 10:18 Lev 7:6
 †† 10:19 1 Kor 8:4 †† 10:20 Dut 32:17; Nol Əpən 9:20 †††
 10:21 2 Kor 6:15-16 ††† 10:22 Dut 32:21

§ 10:23 1 Kor 6:12 §† 10:24 Rom 15:1-2 §†† 10:26 Sam 24:1
 §† 10:28 1 Kor 8:7 §†† 10:30 1 Tim 4:4 §† 10:31 Kol 3:17 §†
 10:32 Rom 14:13 §§† 10:33 1 Kor 9:20-22 §§† 11:1 1 Kor 4:16
 §§§ 11:3 Jen 3:16; Efes 5:23 18 Okəmə pətan kit təmak rəhn-

rəhn-kapə nəhlan, təwir məmə otəte əm noanun! Məto okəmə in tətəulis o nəteən noanun, o nakən rəhn-kapə, kən təwir məmə otəfətain rəhn-kapə. ⁷ Təwir məmə suah kit təsəfətainən rəhn-kapə məto-inu nian Uhgın təmol etəmim, etəmim təmos narmı Uhgın, kən matol-arəp nəwirən rəha Uhgın; məto pətan tatol-arəp nəwirən rəha iərman rəhan. ¹⁸ Tol nəhlan məto-inu iərman təsisi-pənən e pətan, məto pətan təmisi-pən e iərman, ⁹ kən Uhgın təməsolən iərman məmə in iasitu rəha pətan, məto təmol pətan məmə in iasitu rəha iərman. ¹¹⁰ Tol nəhlan, pətan otəkəike məfətain rəhn-kapə itəm tatəgətun məmə tətisi-in rəhan iərman məto-inu nagelo min koatəplan.

¹¹ Məto o kitat u kəmotuwa kitəh kitat İərəmərə, pətan təsatig atipən e iərman, kən iərman min təsatig atipən e pətan, ¹² məto-inu pətan təmisi-pən e iərman, kən tahmen min əm, iərman, pətan təmiləs. Məto natimnat rafin təmisi-pən o Uhgın.

¹³ Otakil atip nat u məmə otətuatip məmə pətan itəm tatəfak kəm Uhgın təsəfətainən rəhn-kapə, o kəp.

¹⁴ Netəmim rafin kotitun məmə iərman itəm noanun kaifəmäh, tatol aulis in. ¹⁵ Məto okəmə pətan kit noanun kaifəmäh, nikin tagien lan kən kətisi-in in lan, məto-inu noanun əh Uhgın təmos-ipən məmə otəfətain rəhn-kapə. ¹⁶ Məto okəmə suah kit tolkeike məmə otəghat o nat əh, kən iaten nəhlan məmə nolən kit min tikə e itəm u, kən niməfak pisin pisin min rafin koatol tahmen-ahmen əm.

Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu

¹⁷ E nəghatən min itəm ekən kəm itəmat əh-roiu, oesənwiwien itəmat məto-inu nəpələh-kələhən rəhatəmat təsasituən, məto tatərakin əm itəmat.

¹⁸ Emaupən məto məmə nian nakoatuəfimin itəmat min məmə nakotəfak, kən moatəhap-əhap itəmat min. Kən nikiik təht məmə o nəghatən min əh, neen ni-pahrienən, ¹⁹ məto-inu nəhap-əhapən min otəkəike motuwa məmə okəplan ətuatip məmə pah tatəfak pahrien.

²⁰ !Nian nakoatuəfimin itəmat min, nakoatən məmə nakoatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, məto otəplan-tu nolən u rəhatəmat! Sənəmə Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, ²¹ məto-inu nian nakotəghatən, itəmat kitəh kitəh koatəkəike əm kəsəsağinən ilat min neen. Kit nəumis tatus əh, kit tinapis rəkis.

²² ?Rəhatəmat latuənu tikə məmə nakotaupən motəghatən ikin? ?O itəmat nəstisi-inən niməfak rəha Uhgın, kən moatol aulis ian-rat min? ?Kən ekən məmə naka kəm itəmat? ?Ekənwiwi itəmat o nolən əh? !Kəp, tiəkis əgin-əh!

²³ Məto-inu, eməgətun rəkis itəmat nəgətunən itəm təmisi-pən o İərəmərə. E lapin əh uarisig kəghən-in-pən e nelmi tikimər min, in təmos pıret, ²⁴ kən mən kəm Uhgın tagkiu ron, kən məmkas, kən məmə, "Inu

kapə, in nat kit rəha naulisən. Netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə katol nalpinən kit kəm in, kən netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə in pətan rəha nausitən. † 11:7 Jen 1:26-27 †† 11:9 Jen 2:18-23 † 11:18 1 Kor 1:10-12

nipətik itəm otitəgıt otəmat. Otol mihin kən nikitəmat tatəht io." ²⁵ E nolən kitəh əm, nian kinotəghatən rəkis, in tos kap wain mən məmə, "Kap wain u in nəniəkisən wi rəha nasituən itəm tatuwa e nitak. Otol mihin nian rafin nakoatənim, nikitəmat tatəht io." ^{†26} O nat əh, nian rafin nakotun pıret u, o nakotənim kap wain u, onəkotəkəike motən-iarəp nimisən rəha İərəmərə mətoarus titəlig-pa min. †

²⁷ Tol nəhlan, etəmim pah itəm tatun pıret o tatənim kap wain u rəha İərəmərə e nolən kit itəm təsətu-atipən, in tatol təfəgə o nərəkinən nipətın ne nita İərəmərə. ^{†28} Etəmim otəkəike makil rəhan nəmegəhən pitən, uarisig təpanun pıret ne mənəm kap wain, ²⁹ məto-inu etəmim itəm tatun matənim, məto nikin təsəht wirən nipətı İərəmərə, nunən ne nənim itəm in tatol tatiuw-pa atip əm nalpinən kəm in. ³⁰ Məto o nat əh, itəmat tepət nakotəpou matimıs, kən itəmat neen kinotimıs rəkis. ³¹ Məto okəmə kitat kotakil atip nolən min rəhatat, İərəmərə təsakilən kitat mol nalpinən kəm kitat. ³² Nian İərəmərə takil kitat mol nalpinən kəm kitat, in tatol məmə kitat okotətu-atip, məmə nian in otakil netəmim e nətueintən mən nalpinən rəhalat məmə okotimıs, kən kitat okəsotosən nalpinən əh kitat min ilat. ††

³³ Tol nəhlan piak min ne winik min, nian nakotuwa kitəh məmə nakotəghatən, otəsağin itəmat min.

³⁴ Okəmə suah kit nəumis nus, təwir məmə otəghatən iman ikin latuənu, məmə nian nakoatuəfimin, Uhgın otəsos-ipənən nalpinən kəm itəmat o nolən min əh rəhatəmat. Nian ekimnə, oekos-ipinə suatip e natimnat pisin neen min itəm nakoatəpəh ron.

Nəsanənən pisin pisin min rəha Narmın Rəha Uhgın

12 Piak min ne winik min, pəs ekəghat e nəsanənən pisin pisin min rəha Narmın Rəha Uhgın itəm tatos-ipa kəm kitat, məto-inu iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motitun. ² Itəmat nəkotitun məmə aupən, nian nəməsotəfakən kəm Uhgın, katiuw-pən rəhatəmat nətəligən katit itəmat e suatip o nəfakən kəm narmı nat min itəm kəsotəghatən. ³³ Tol nəhlan, ekən kəm itəmat məmə suah kit tikə itəm tatəghat e nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın matən rat İesu, kən suah kit min okol təsənən məmə, "İesu in İərəmərə," məto Narmın Rəha Uhgın, in əm tol etəmim tatən. [†]

⁴ Nəsanənən pisin pisin min rəha Narmın Rəha Uhgın itəm tatos-ipa kəm kitat, məto koatı-pən e Narmın Rəha Uhgın kitəh əm. ^{††5} Kitat koatol wək pisin pisin tepət, məto İərəmərə kitəh əm itəm koatol wək rəhan. ⁶ Kitat koatol wək e nolən pisin pisin tepət, məto in Uhgın kitəh əm itəm tatol wək e nəmegəhən rəha netəmim rafin məmə ilat okoatol wək min əh rafin.

⁷ Kən Narmın Rəha Uhgın tatos-ipa rəhan nəsanənən pisin pisin min kəm kitat kitəh kitəh məmə kitat okotəsitu etat rafin. ⁸ O suah kit, Narmın tatos-ipən

†† 11:25 Eks 24:6-8; Hip 8:8-13 †† 11:26 Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20 ††† 11:27 Hip 10:29 ††† 11:32 Hip 12:5-6 † 12:2 Hab 2:18-19 †† 12:3 1 Jon 4:2-3 ††† 12:4 Rom 12:6

nəghatən rəha nenatigən. Kən kit min, Narmın kitiəh əm tatos-ipən nəghatən rəha nitunən nat. ⁹ Kən kit min, Narmın kitiəh əm tatos-ipən nahatətəən. Kən kit min, Narmın kitiəh əh tatos-ipən nəsanənən o nol-wirən nimisən. ¹⁰ Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nolən nat pispis min. Kən kit min, tatos-ipən nəghatən min itəm Uhgın tatos-ipa. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nakilən narmın pisin pisin min. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min. [†] Kən kit min əh, tatos-ipən nəsanənən o nənən niptəti nəghatən ik pisin min əh. ¹¹ Nəsanənən min əh ilat rafin, koatısı-pən əm e Narmın kitiəh əm, kən tatos-ipa kəm kitat kitiəh kitiəh e suatip min itəm in əm tolkeike. ^{††}

¹² Nipəti etəmim in kitiəh əm, məto nolın-olın tepət; kən nat ərnapin nolın-olın pisin pisin min, ilat koatilpin e nipətin kitiəh əm. Kən tol nəhlan, tahmen-amen əm e Kristo. ^{‡13} Kitat neen, kitat noanol min rəha Isrel, kitat neen Iaihlua min, neen slef min əm, neen sənəmə slef min, məto Narmın Rəha Uhgın kitiəh əm təmol baptais e kitat rafin agın-əh məmə, kəmotuwa nipəti Kristo kitiəh əm, kən kitat kəmos Narmın Rəha Uhgın u kitiəh əm. ^{††}

¹⁴ Otətəlig-in, nipəti etəmim kəməsolən nolın kitiəh əm, məto nolın tepət. ¹⁵ Okəmə nelkin tatən məmə, “Sənəmə io nelmin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə nelkin in sənəmə nolın nipətin məsin. ¹⁶ Kən okəmə matəlgin tən məmə, “Sənəmə io niganəmtin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə matəlgin in sənəmə noli nipətin məsin. ¹⁷ ?Okəmə nipətin in niganəmtin rafin əm, kən otahro məto nat? ?Kən okəmə nipətin in matəlgin rafin əm, kən otahro məto nemiəwin nat? ¹⁸ Məto kəp, Uhgın təmoor nolın-olın nipətin ilat rafin itəm in tolkeike məmə ilat okotol mihin. ¹⁹ ?Okəmə ilat rafin nolın kitiəh əm, kən nipətin pəhrüən ikin? ²⁰ Məto nipahrienən, nolın-olın tepət, məto nipətin kitiəh əm.

²¹ Niganəmtin okol təsənən kəm nelmin məmə, “Io ekapəs ik, io enahmen rəkis.” Kən rəhn-kapə okol təsənən kəm nelkin mil məmə, “Io ekapəs itəmlau, io enahmen rəkis.” ²² Təsolən nəhlan. Nolın-olın nipətıt itəm nikitat təht məmə ilat kotəpou agın, ilat nat keike o nipətıt. ²³ Kən nolın-olın nipətıt itəm nikitat təht məmə ilat nat ərnapin əm, koatol nolən rəha nisaiiən elat. Kən nolın-olın rəha naulisən, kitat koatehm wir ilat. ²⁴ Məto nolın-olın nipətıt itəm təsolən naulisən, kitat kəsotolən nat agın elat. Məto Uhgın təmuəfimın nolın-olın nipətıt min, kən matisiai-in nolın-olın min itəm kitat koatehm-pən əm ilat. ²⁵ Kən e nolən əh, nolın-olın nipətıt okəsotəhap-əhapən ilat min, məto ilat okoatehm wir ilat min rafin. ²⁶ Okəmə nolın məsin tatəto nahməən, kən nolın min ilat rafin okotəto nahməən ilat min. Kən okəmə nolın məsin katos-ipən nisaiiən kəm in, kən nolın min rafin okotagien ilat min.

† Nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min, tatəghat-in nəghatən min itəm suah kit təsitunən. Əplan-tu 1 Kor 13:1, ne Wək 2:4. †† 12:11 1 Kor 7:7 ‡ 12:12 1 Kor 10:17 †† 12:13 Kal 3:28

²⁷ Nipəti nəghatən u məmə itəmat nipəti Kristo, kən itəmat rafin kitiəh kitiəh, itəmat nolın min rəha nipəti Kristo. ^{‡28} Kən e niməfak, Uhgın təmaupən mələhəupən aposol min, kən uarisig un, ien min, kən uarisig un, iəgətun min. Kən təmələhəupən netəm koatol nat pispis, ne ilat itəm koatol-wir nimisən min, kən netəm kotasitu e netəmim, kən netəm kotenatig itəm kotasitu o nənən rəha niməfak, kən netəm koatəghat e nəghatən ikin pisin min. ^{‡29} ?Netəmim rafin aposol min? ?O netəmim rafin ien min? ?O netəmim rafin iəgətun min? ?O netəmim rafin nol nat pispis? ³⁰ ?O netəmim rafin koatol-wir nimisən min? ?O netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pisin min? ?O netəmim rafin koatən-iarəp nipəti nəghatən ik pisin min? Kəp, təsolən nəhlan. ³¹ Məto təwir məmə nakotələhəupən əskasik nətəligən rəhatəmat o nosən nəsanənən pisin pisin min itəm Narmın Rəha Uhgın tatos-ipa, ilat min əh itəm kotəwir agın. ^{‡‡}

Məto roiu ekən-ipinə suatip wir agın-əh.

Nolkeikeən

13 Okəmə iatəghat e nəghatən rəha netəm ik pisin min, o nəghatən rəha nagelo min, məto esosən nolkeikeən e nıkkik, iatəghat pik əm tahmen e suah kit itəm tatoh nuwigi dram, o tatoh ərnapin əm bel. ² Okəmə iatos nəsanənən itəm Narmın Rəha Uhgın tatos-ipa o nən-iarəpən nəghatən min itəm Uhgın tatos-ipa, məto esosən nolkeikeən e nıkkik, io nat ərnapin əm. Kən okəmə ekıtun nat anion rafin ne nitunən rafin, məto esosən nolkeikeən e nıkkik, io nat ərnapin əm. Kən okəmə rəhak nahatətəən təkaskik məmə otol nitot kit tiet, məto esosən nolkeikeən e nıkkik, io nat ərnapin əm. ³ Okəmə ekəmki-pən rafin rəhak natimnat kəm ian-rat min, o ekegəhan-in nipətik məmə nigəm otus, məto esosən nolkeikeən e nıkkik, esolən win e nat kit.

⁴ Nolən rəha nolkeikeən tol nulan: suah kit rəhan nətəligən təfəməh, kən matol təwir kəm netəmim, kən məsetəhakən e netəmim, kən məsos-ipər atipən, kən məsausit pikən, ⁵ kən məsol-pənən netəmim, məsalkutən o nərpin, kən nıkin təsəhmə uəhaiən, kən təsəkəlim-iəkisən e nıkin nərətən itəm suah kit tatol lan. ⁶ Kən nıkin təsəgienən o nolən rat min, məto nıkin tagien əm o nolən wir min rəha nipahrienən. ⁷ Nolən rəha nokeikeən tol nulan: nat ərnapin suatip rəha suah kit tiəkis, məto nian rafin suah əh tatətəupən əm, məsəhlmanən rəhan nahatətəən nian kit, kən nian rafin tatələhəupən əskasik rəhan nətəligən e Uhgın, rəhan nahatətəən tatətul əm nulan e nian rəha nərətən. ^{8††}

⁸ Nolən rəha nolkeikeən namnun tikə. Məto rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, otəpanikə. Rəha nəghatən ik pisin min, okotəpanikə. Rəha nitunən nat, otəpanikə. ⁹ Tol nəhlan məto-inu nitunən rəhatat noan məsin əm, kən koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa noan məsin əm. ¹⁰ Məto nian Iesu

‡‡ 12:27 Rom 12:5 ††† 12:28 Efes 4:11-12 ‡‡‡ 12:31 1 Kor 14:1 § 13:2 Mat 17:20 †† 13:6 Rom 12:9 ††† 13:7 1 Pita 4:8

Kristo otuwa min mol atuatiḡ natimnat rafin, kən nəsanənən min itəm Narmīn Rəha Uhgīn tatos-īpa roiu okotikə. ¹¹ Nian ematəkəku, ematəghat tahmen e suakəku, kən nitunən rəhak tahmen e rəha suakəku, kən nolən rəha nətəligən rəhak tahmen e rəha suakəku. Məto nian emuwa mol etəm-iasol in io, emələhəu nolən min rəha suakəku e məntaak. ¹² Roiu, kitat koatəplan noan məsin əm tahmen e suah kit itəm tateranəm e klas itəm toapoap. Məto e nian əh, kitat okotəplan əsas niganəmti Uhgīn. Roiu, ekītuḡ noan məsin əm, məto e nian əh, epanitun əsas natimnat rafin, tahmen məmə Uhgīn titun mihin io əh-roiu.

¹³ Kən roiu, nolən miləhal u kisil kətəhalətul: nolən rəha nahatətəən, nolən rəha nələhəu-pənən əskasik nətəligən e Uhgīn, ne nolən rəha nolkeikeən. Məto itəm təwir pik agin eləhal, in nolən rəha nolkeikeən. †

Nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgīn tatos-īpa, ne nənən nəghatən ik pisin min

14 Otalkut əskasik məmə nolkeikeən otərəməre e nəmegəhən rəhatəmat, kən motalkut əskasik məmə onəkotos nəsənənən min itəm Narmīn Rəha Uhgīn tatos-īpa, kən otalkut pik təhmin min o nəsənənən rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgīn tatos-īpa. †² Ekən nəhlan məto-inu itəmat kit itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, təsəghatən kəm netəmim, məto tatəghat əm kəm Uhgīn. Pahrien, suah kit tikə itəm titun nəghatən itəm in tatən, məto in tatən-iarəp nəghatən anion min e Narmīn Rəha Uhgīn. ³ Məto netəmim rafin itəm kotən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tatos-īpa, koatən kəm netəmim o niləkinən ilat, o niləs-īpərən nətəligən rəhalat, kən o nasituaḡ mīləs-īpər nīkilat. ⁴ Etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, tatiləkin atip əm in, məto etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tatos-īpa, tatiləkin nimə-fak. ⁵ Iakolkeike məmə itəmat rafin agin-əh nakotəghat e nəghatən ik pisin min, məto təwir pik məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tatos-īpa. Etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tatos-īpa, in tətəsitū pik e niməfak taprəkis-in etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min mətoarus in tən nīpətīn məmə otīləkin niməfak.

⁶ Piak min ne winik min. ?Okəmə iatuwa otəmat kən matəghat e nəghatən ik pisin min, təhro nulan io iakəwir otəmat okəmə esol-arəpən nəghatən neen itəm kəmoatəhluag aupən, o esosən nitunən neen, o nəghatən itəm Uhgīn tatos-īpa, o nəghatən rəha nəgətunən? ⁷ Otətəlig-in o natimnat tahmen e nau itəm kətahl, o kita itəm katoh. Natimnat min əh kəsotəmegəhən, etəmim əm tatol ilat kotagət. Məto okəmə kəsotagət atuatiḡpən, kən itəmat onəkotəruru məmə napuən naka ilat koatan. ⁸ Kən okəmə təwi təsagət atuatiḡpən, kən netəmim okotəruru məmə kotəkəike motol əpen-əpenə o nəluaginən. ⁹ Məto tahmen əm etəmat. ?Okəmə noatəghat e nəghatən itəm netəmim kotəruru, təhro nulan okotitun nīpətī nəghatən nakoatən? Itəmat onəkotəghat əm kəm

magoagəp, məto netəmim kəsotosən nīpətīn.

¹⁰ Pahrien məmə nəghatən min tepət e nətueintən, məto ilat rafin nīpətīlat əh-ikīn. ¹¹ Kən okəmə esitunən nīpətī nəghatən itəm suah kit tatən-īpa kəm io, io iapispis kəm in, kən in iapispis kəm io. ¹² Tahmen əm etəmat. Itəmat nakotolkeike nəsənənən min rəha Narmīn Rəha Uhgīn, kən tol nəhlan, otalkut məmə nakotīləkin niməfak e nəsənənən min itəm okotasitū pik lan.

¹³ Məto-inu o nat əh, okəmə itəmat kit tatəghat e nəghatən ik pisin min, otəkəike məfak min məmə Uhgīn otos-īpən nīpətī nəghatən u məmə otən-iarəp kəm niməfak. ¹⁴ Okəmə iatəfak e nəghatən ik pisin min, nīkik tatəfak məto nətəligən rəhak tatətul əp-napin əm. ¹⁵ ?Kən ekahro? Ekəfak e nīkik, məto ekəfak min e nətəligən rəhak. Kən ekan napuən e nīkik, məto ekan min napuən e nətəligən rəhak. ¹⁶ ?Okəmə nakatnwiwi Uhgīn e nīkim e nəghatən pisin, təhro suah kit itəm təruru nəghatən u in otən "Əwəh" e rəham nəfakən, məto-inu in təruru nat itəm nakatən? ¹⁷ Kəm-naka natənwiwi wir Uhgīn, məto nəsiləkinən etəmim pisin kit min.

¹⁸ Iatən tagkiu kəm Uhgīn məmə iatəghat e nəghatən ik pisin min taprəkis-in itəmat rafin. ¹⁹ Məto e niməfak, okəmə iatəgətun netəmim e nəghatən faif əm itəm kotitun, inu təwir agin maprəkis-in məmə ekən nəghatən ten-taosan e nəghatən pisin itəm kinotəruru.

²⁰ Piak min ne winik min. Sotolən nətəligən rəhatəmat tahmen e nisualkələh. Təwir məmə nəkotahmen e nisualkələh itəm kotəruru əh nolən rat. Məto e nətəligən rəhatəmat, təwir məmə nakotimətə.

‡²¹ Kəmətə nəhlan e Lou rəha Moses məmə, "Ekol məmə netəm koatəghat e nəghatən ik pisin min okotən rəhak nəghatən kəm rəhak netəmim.

Kən ilat okotətə nəghatən min rəha iapispis min, Məto nat əpnapin ilat okotətə nat əh itəm tol pisin, okol kəsotətəlig-inən io.

Iərəməre tatən mihin." ‡

²² Tol nəhlan, nəghatən ik pisin min, in nəmtətīn kit rəha netəmim itəm kəsotəfakən, sənəmə nəmtətīn kit rəha iəfak min. Məto nian suah kit tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tatos-īpa, in rəha iəfak min, sənəmə rəha netəm kəsotəfakən. ²³ ?Tol nəhlan, okəmə niməfak apiəpiə tatuəfimin, kən netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pisin min, kən ilat neen itəm kəsotitunən, o netəm kəsotəfakən kotuwa imə, ilat okotən məmə itəmat nakotalmə, o kəp? ‡²⁴ Məto okəmə etəm təsəfakən kit, o etəm təruru tuwa imə nian netəmim rafin koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tatos-īpa, kən nəghatən rəhatəmat otek nīkin, kən in otitun məmə in iol təfagə, kən nəghatən min əh otakil rəhan nolən, ‡²⁵ kən rəhan təfagə min itəm koatəhlu-ag otuwa e nəhag-əhagən. O nat əh, in otiet morin e nīsialīən matəfak kəm Uhgīn, matən-iarəp məmə, "Itəmat pahrien Uhgīn nakoatan!"

† 13:13 1 Tes 1:3 †† 14:1 1 Kor 12:31; 14:39

‡ 14:20 Efes 4:14 †† 14:21 Aes 28:11,12 †† 14:23 Wək 2:13 ††† 14:24 Jon 16:8

Nələhəu ətuatipən nolən rəha nəfakən

²⁶ Piak min ne winik min. Pəs iakən nipəti rəhak nəghatən min roiu. Nian itəmat rafin nakotuwa kitiəh e nuəfiminən o nəfakən, itəmat rafin kitiəh kitiəh rəhatəmat əh-ikin wək o nolən, neen koatan napuən, neen katəgətun ilat, neen koatol-arəp nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig əupən, neen koatəghat e nəghatən ik pisin min, neen koatən nipəti nəghatən min əh. Onəkotəkəike moatol natimnat min əh o niləkinən niməfak təskasik. ^{†27} Okəmə netənim neen koatəghat e nəghatən pisin, kəiu o kəm-naka kisil əm okotəghat. Kit otən rəhan u, uarisig kit, kənu kit min tən rəhan, kən suah kit otəkəike mən nipəti nəghatən min əh. ²⁸ Okəmə etənim tikə o nən-iarəpən nipəti nəghatən min əh, etəm itəm otəghat e nəghatən pisin, otəkəike məsəghatən e niməfak, kən məghat anion kəm Uhgın.

²⁹ Təwir məmə ien kəiu o kisil okotəghat, kən netənim neen okotakil wir nəghatən koatən. ^{†30} Kən okəmə Uhgın tatol əp nəghatən kit itəm təmatəhluaig əupən tatuwa o suah kit itəm tatəpələh, təwir məmə etəm təmaupən matəghat otapəs nəghatən. ³¹ Tol nəhlan, itəmat itəm nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, kit otaupən məghat, kənu kit min, u kit min məmə nakotəgətun netənim rafin, kiləs-ipər nətəligən rəhalat. ³² Sotaluinən məmə ien min koatərəmərə e nikilat məmə kotitun nən-iarəpən nəghatən rəhalat e nian itəm in tətətip o nənən, ³³ məto-inu Uhgın sənəmə in Uhgın rəha nolən nəru-ruən e nat, məto in Uhgın rəha nəməlinuən, təhmen e niməfak min rafin.

³⁴ Nian katəfak lan, nipitan okəsotagətən, məto-inu təsətuatipən məmə okotəghat. Məto okotəkəike moatətəlig-in netəm-iasol rəha niməfak, təhmen əm e itəm Lou tatən mihin. ^{‡35} Okəmə kotalkeike məmə kotitun nat kit, okotəkəike kətapəh o rəhalat nəman min əpəh latuənu, məto-inu tol naulisən məmə pətan otəghat əpəh e niməfak.

³⁶ ?Təhro? ?Nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgın təmaupən miet-arəpa otəmat? ?O nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgın təmuwa əm otəmat? ³⁷ Okəmə itəmat kit nikin təht məmə in ien kit, o Narmın Rəha Uhgın təmos-ipən nəsanənən kit kəm in, in otəkəike mən nıpahrienən e nəghatən itəm iatəte kəm itəmat məmə in nəwia İərəmərə. ^{‡38} Okəmə tapəs nənən nıpahrienən e nəghatən u, in okəsən minən nıpahrienən e rəhan nəghatən.

³⁹ Tol nəhlan, piak min ne winik min, təwir məmə nakotolkeike məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, kən məsotətlosig-inən nənən nəghatən ik pisin min. ⁴⁰ Məto e natimnat rafin agın itəm nəkoatol e nəfakən, otol e nolən itəm in tətətip o niməfak, motətəu-pən wir nolən rəha nəfakən.

Kristo təməmegəh min e nimisən

15 Piak min ne winik min. İakolkeike məmə ekən-iarəp min kəm itəmat namnusən təwir itəm ematən-iarəp kəm itəmat əupən, nəmotos e nikitəmat, kən motos rəhatəmat ikin nətulən lan. ² Okəmə nako-taskəlim əskasik namnusən təwir ətuatip itəm io emən-iarəp kəm itəmat, Uhgın otosmegəh itəmat lan. Məto okəmə nakotapəs nat ətuatip, motahətətə e nəghatən pisin, kən nahatətəən rəhatəmat in nat əpnapin əm.

³ Natimnat itəm io eməto, ilat nat keike, kən enən-ıpinə rəkis kəm itəmat məmə, Kristo təmimis o rəhatat nolən rat min təhmen e Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis mihin, ^{‡4} kəmitənim, kən təmegəh min e nimisən e nian itəm tatol kisil lan təhmen əm e Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis mihin, ^{‡5} kən təmaupən miet-arəp o Pita, uarisig u, o rəhan netəm tuelef. ^{‡6} Uarisig lan, in təmiet-arəp min o piətət min taprəkis-in faif-hanrit e nian kitiəh əm, u ilat tərət koatəmegəh əh, məto neen kinotimıs rəkis. ⁷ Kən uarisig, tiet-arəpa o Jemes, kən o aposol min rafin. ⁸ Kən uarisig elat rafin, in təmiet-arəpa min ron io, nat əpnapin io ekahmen e suakəku itəm təsaiirən e nian ətuatip rəhan. ^{§†}

⁹ Tol nəhlan, io ləhau agın e aposol min rafin, kən esahmenən məmə netənim okotaun-in io məmə io aposol kit, məto-inu ematol nəratən kəm niməfak rəha Uhgın əupən. ^{§†10} Məto e nəwirən itəm Uhgın təmawte-in kəm io, emuwa məhmen nulan roiu, kən nəwirən əh təsuwa əpnapinən məto noan əh-ikin. Nıpahrienən, emol wək taprəkis-in rafin aposol min, məto sənəmə e rəhak əm nəsanənən, məto e nəwirən əm itəm Uhgın təmawte-in kəm io. ^{§†11} Nat əpnapin io emən-iarəp, o ilat kəmotən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat, məto nəghatən u inu itəm iatən-iarəp, namnusən təwir itəm nəmotən nıpahrienən lan.

Nəmegəhən e nimisən rəha netəm kəmotimıs

¹² ?Məto okəmə kəmatən-iarəp məmə Kristo təməmegəh min e nimisən, kən təhro itəmat neen nakoatən məmə netəm kəmotimıs okol kəsotəmegəh minən? ¹³ Məto okəmə nəghatən rəhatəmat in nıpahrienən, məmə netəm kəmotimıs kəsotəmegəh minən, kən okol Kristo min təsəmegəhən e nimisən.

¹⁴ Kən okəmə Kristo təsəmegəhən e nimisən, kən wək rəhatimat o nən-iarəpən namnusən təwir, in nat əpnapin əm, təhmen min əm e nahatətəən rəhatəmat.

¹⁵ Nat kit min nəhlan, okəmə Kristo təsəmegəhən e nimisən, itimat emoteiuə e Uhgın məto-inu emotən-iarəp məmə Uhgın təmosmegəh Kristo e nimisən. Məto okəmə netəm kəmotimıs ko kəsotəmegəh minən e nimisən, kən okol Uhgın təsosmegəhən Kristo e nimisən. ¹⁶ Məto-inu okəmə netəm kəmotimıs ko kəsotəmegəh minən e nimisən, kən okol Kristo təsəmegəh minən e nimisən. ¹⁷ Kən okəmə Kristo

† 14:26 1 Kor 12:8-10 †† 14:29 1 Tes 5:21 ‡ 14:34 1 Kor 11:3; 1 Tim 2:12 †† 14:37 1 Jon 4:6

‡‡ 15:3 Aes 53:5-12 ‡‡‡ 15:4 Mat 12:40; Wək 2:24-32 ‡‡‡ 15:5 Mat 28:16-17; Luk 24:34 § 15:7 Wək 1:3-4 §† 15:8 Wək 9:3-6 §†† 15:9 Efes 3:8; 1 Tim 1:15 §‡ 15:10 2 Kor 11:23

təsəmegəh mīnən e nīmīsən, kən nahatətəən rəhatəmat nīpətīn tīkə, kən itəmat noatatiḡ əh e təfagə rat mīn. ¹⁸ Kən netəmim itəm kəmotən nīpahrienən e Kristo itəm kīnotīmīs rəkīs, ilat mīn kəmotakīəh. ¹⁹ !Okəmə koatələhəu-pən əskasīk rəhatat nətəlīḡən e Kristo o nəmegəhən əm rəhatat e nətueintən, kəsī, təwīr məmə netəmim okotəto tərət otəmat maprəkīs-in netəmim rafīn məto-inu, kəm-naka kitat kəmotəmkak-īə!

²⁰ !Məto kəp! Nīpahrienən məmə Kristo təməmegəh mīn pahrien e nīmīsən. In təmaupən e netəm rafīn itəm kəmotīmīs kən məmegəh mīn e nīmīsən, kən okol təsīmīs mīnən. ²¹ Otətəlīḡ-in. Nīmīsən tīnuwa e nətueintən e etəmim kit, kən e suatīp kītīəh əm, nəmegəh mīnən e nīmīsən təmuwa e etəmim kit. ²² Tol nəhlan, netəmim rafīn okotīmīs məto-inu kəmotīsī-pən e Atam, kən tahmen-ahmen əm, netəmim rafīn itəm kəmotuwa kītīəh ilat Kristo okotəmegəh mīn. ²³ Məto ilat mīn u, okotəmegəh mīn e nian ətuatīp rəhalat. Kristo in təmaupən məmegəh mīn, kən nian in otuwa mīn, rəhan mīn okotəmegəh mīn. ²⁴ Kən namnu nian otuwa. In otərəkīn nərəmərəən rafīn, ne nepətən rafīn, ne nəsanənən rafīn. Uarisīḡ lan, in otəhlman-pən nərəmərəən rəhan e nelmī Uhgīn Tata. ²⁵ Tol nəhlan məto-inu, in təike matərəməərə mətoarus məmki-pa rəhan tīkīmīr mīn meḡuətāin ilat e nelkīn. ²⁶ Namnu rəhan tīkīmīr itəm otərəkīn, in nīmīsən. Kən nīmīsən otīkə mīn, ²⁷ məto-inu “tīnəmki-pa natīmnat rafīn meḡuətāin e nelkīn.” Otətəlīḡ-in-tu, nian tatən məmə natīmnat rafīn aḡīn-əh tīnateḡuətāin e nelkīn, nəkotəplan məmə sənəmə Tata Uhgīn mīn əh-īkīn e nelkīn. In Uhgīn itəm təmələhəu-pən natīmnat rafīn aḡīn-əh ləhau e nelkī Kristo. ²⁸ Nian Uhgīn tīnol natīmnat mīn əh, kən Nətīn atīp otuwa ləhau e nərəmərəən rəha Uhgīn itəm təmələhəu-pən natīmnat rafīn e nelkīn, məmə Uhgīn əm otərəməərə e natīmnat rafīn.

²⁹ Otətəlīḡ-in-tu. ?Tahro e netəmim itəm katol baptāis elat o netəm kīnotīmīs rəkīs? ?Okəmə netəm kəmotīmīs kəsotəmegəh mīnən nian kit, kən tahro katol baptāis e netəmim olat? ³⁰ ?Kən tahmen əm etimat, tahro ioatīlēs pīkən nian əskasīk mīn e nəmegəhən rəhatīmat nian rafīn? ³¹ !Iatos noanawīl, piak mīn ne wīnīk mīn, məmə netəmim kotalkut məmə okotohamnu io e nian tepət! Nəkotītun məmə inu nīpahrienən tahmen-ahmen məmə iatausit o nahatətəən rəhatəmat e Kristo Iesu Iərəməərə rəhatat. ³² ?Okəmə eməlu-aḡīn e nat meḡəh mīn itəm koaton itəm əpəh Efesas ³³ o nətəlīḡən rəha netəmim əm, emol wīn e naka?

† Kristo in tahmen e nāniəkīsən rəha Uhgīn məmə netəmim rafīn okotəmegəh mīn e nīmīsən. †† 15:21 Rom 5:12 † 15:23 1 Tes 4:16; Nol Əpən 20:5 †† 15:25 Mat 22:44 †† 15:26 Nol Əpən 20:14 ††† 15:27 Sam 8:6 ††† Pol təsən ətuatīpən məmə in tolkeike məmə netəmim okotol baptāis elat o netəmim itəm kīnotīmīs rəkīs, məto təmən əm məmə netəmim neen kəmoatol nəhlan. Kən kitat roiu, tīəkīs o nītunən nīpətī nəghatən u. § 15:30 Rom 8:36 †† Pol tatəghat o tīkīmīr mīn rəhan əpəh Efesas, məto sənəmə nat meḡəh mīn pahrien.

Okəmə netəm kəmotīmīs kəsotəmegəh mīnən, pəs kotol əm tahmen e nəghatən u itəm tatən məmə, “Pəs kotagwən motənīm, məto-inu olawīḡ kotīmīs.” ³⁴ ††

³³ Sotolən netəmim koteiua-in itəmat. Inu nīpahrienən itəm suah kit təmən, “Nian netəm rəhalat nolən təwīr koatan ilat netəm kotərat, netəm kotərat koatərəkīn nolən wīr rəhalat.” ³⁴ Otītəlīḡ-pa mīn motos ətuatīp nənatiḡən rəhatəmat itəm tətūatīp məmə nəkotol mīhin, kən motəhlman təfagə rat mīn, məto-inu itəmat neen kotəruru əh Uhgīn, kən inu nat kit rəha naulīsən.

Nīpətī etəm təmīmīs tatəmegəh mīn

³⁵ Məto okəmə netəmim neen kotətapəh məmə, “?Etəm təmīmīs okotəmegəh ahro nulan? ?Okotos nīpətī naka motuwa?” ³⁶ !Nəghatən əh talmə! Nīkūtī nat itəm nəməfə, otəkəike mīmīs pītən, uarisīḡ u təpanəmegəh. ³⁷ Nian nakəfə nīkūtī nat, nəsəfəən nəukətīn itəm otuwa, məto nīkūtī nat əm, kəm-naka in nīkūtī wīt o nat pīsīn kit. ³⁸ Məto Uhgīn tol tatəwīə e nəukətīn itəm in tolkeike mīhin, kən e nīkūtīn nat rafīn, in əm tatos-īpa nīpətīlat. ³⁹ Nīpətīlat rafīn kəsotahmen-ahmenən. Nīpətī etəmim tol pīsīn e rəha nat meḡəh mīn, ne mənīḡ mīn, ne nəm itəhəi. ⁴⁰ Əpəh e neai, natīmnat əh-īkīn, kən e nətueintən natīmnat mīn əh-īkīn tol pīsīn. Nian kotəplan nat əpəh ilīs e neai məmə in təwīr, rəhan nəwīrən in tol pīsīn e nəwīrən rəha nat əpəh ləhau e nətueintən. ⁴¹ Kən nəhag-əhagən rəha mītḡar tol pīsīn e nəmīhlən rəha məwīḡ ne nasiəən rəha məhau mīn. Kən nasiəən rəha məhau mīn neen, kotol pīsīn e rəha neen mīn.

⁴² Kən tahmen-ahmen əm e nīpətī netəm kəmotīmīs itəm koatəmegəh mīn. Nīpətīn itəm kəmitənīm otəm-nəmit, məto nian otəmegəh mīn, otəsəmnəmit mīnən. ⁴³ Nian katītənīm, in nat kit itəm netəmim kəsotolkeikeən, məto nian otəmegəh mīn, in nat kit itəm netəmim okotəplan rəhan nəwīrən. Nian katītənīm, nəsanənən rəhan tīkə, məto nian otəmegəh mīn, təsanən. ⁴⁴ Nian katītənīm nīpətītāt, in nat rəha nətueintən, məto nian otəmegəh mīn, in nat rəha nego e neai. Okəmə nīpətīn əh-īkīn rəha nətueintən, rəha nego e neai mīn əh-īkīn. ⁴⁵ Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Etəm tətaupən aḡīn-əh, Atam, təmuwa mos nameḡən.” ⁴⁶ Kən namnu Atam, inu Kristo, təmuwa narmin u tatos-īpa nəmegəhən. ⁴⁶ Nat rəha narmin təməsaupənən muwa, məto nat rəha nətueintən, uarisīḡ lan nat rəha narmin təpanuwa. ⁴⁷ Etəm təmaupən aḡīn, kəmol e nīmoulul rəha nīməptən, məto etəm tātuarisīḡ u Kristo, təmīsī-pən e nego e neai. ⁴⁸ Netəmim rafīn rəha nətueintən, nīpətīlat kotahmen e nīpətī Atam, məto netəmim itəm okotuwin e nego e neai, nīpətīlat okotahmen e nīpətī Kristo, etəm u təmīsī-pən ikin. ⁴⁹ Roiu kitat kotahmen e Atam u rəha nətueintən, kən tol nəhlan, o nian kit okotahmen e Kristo u rəha nego e neai.

§†† 15:32 Aes 22:13 §† 15:36 Jon 12:24 §†† 15:43 Fil 3:20-21 §† 15:45 Jen 2:7

⁵⁰ Iatən-iarəp kəm itəmat, piak min ne winik min məmə, nīpətīn ne nīta etəmim otəsūwinən e nərəmərəən rəha Uhgīn, kən tahmen-ahmen əm, nat itəm otəmnəmīt otəsosən nat itəm tətātīg līlīn.

⁵¹ Otətəlig-in-tu, kən oekən nat anion məmə, sənəmə kitat rafin okotimis, mətō Uhgīn otol nīpətītāt rafin tuwiwi, ^{†52} in otol uəhai əm tahmen e nīpītən, nian namnu təwi rəha Uhgīn otasək, mətō-inu təwi otasək, kən netəm kəmotimis okotəmegəh min məsotimis minən, kən Uhgīn otol nīpətītāt tuwiwi. ^{††53} Tol nəhlan mətō-inu, nat itəm otəmnəmīt otəkəike muwin e nat itəm otəsəmnəmītən, kən nat itəm otimis otəkəike muwin e nat itəm otəsīmīsən mətātīg līlīn. ^{‡54} Nian nat itəm tatəmnəmīt təmuwin e nat itəm təsəmnəmītən, ne nat itəm otimis təmuwin e nat itəm otəsīmīsən mətātīg līlīn, kən nəghatən itəm kəmətē otuwa nī-pahriənən, tatən məmə,

“Nəluaginən tinol namnun. Uhgīn təmol win agīn. Nīmīsən tinikə.” ^{‡†}

⁵⁵ “!Ei, Nīmīsən! ?Onakahrol nulan mol win etimat?”

!Ei, Nīmīsən! ?Onakahrol nulan mus itimat?” ^{‡†}

⁵⁶ Təfagə rat in tahmen e nat kit tatus itəm kən matuwa in nīmīsən, kən Lou tatol təfagə rat nəsanənən rəhan tēpət. ^{‡††57} !Mətō pəs kotəniwiwi Uhgīn! Tatol məmə kitat koatol win e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.

⁵⁸ Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik. Sotegəhan-inən nat kit təloal etəmat. Nian rafin, otol wək rəha Iərəmərə e nīkitəmat rafin, mətō-inu nəkotitun məmə wək rəha Iərəmərə itəm nəkoatol, sənəmə nat əpnapīn əm.

Məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem

16 Roiu iakən məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem. Otol tahmen əm məmə emən mihin kəm niməfak min əpəh profens əh Kalesia. ^{‡††2} E Sante min rafin, itəmat rafin kitiəh kitiəh otəkəike mələhəu kalīn məni neen. Etəmim itəm in tatos məni asol, otələhəu kalīn tēpət, kən etəmim itəm tatos məni əkəku, otələhəu kalīn noan məsin. Tol nəhlan, nian ekimnə, okol nəkəsotalkut minən o nolən məni ilat rafin nian kitiəh əm. ³ Kən otətgi-arəp itəmat neen məmə okotəmik məni motuwīn, kən nian ekimnə, ekətē naoa mən-iarəp ilat kəm netəm Jerusalem, kən mahl-ipən ilat kotəmik məni motuwīn əpəh ikin. ⁴ Okəmə ekəplan məmə təwir məmə io min ekuwin, kən ilat okotətəu-pa io.

Naliwəkən min rəha netəm-iasol min neen

⁵ Uarisig epanimnə muag itəmat, ekuwin-pən Masetonia, mətō-inu ekaupən muwin muag niməfak min əpəh ikin. ⁵⁶ Kəm-naka ekatīg məsin kitat min itəmat, mə kəmə tahro, koatātīg əm mətōarus nətəpən tol namnun. Tol nəhlan, nəkotitun nasituən lak e rəhak naliwəkən itəm iatuwin-pən min ikin. ^{5†7} Esolkeikēən

† 15:51 1 Tes 4:15-17 †† 15:52 Mat 24:31 ‡ 15:53 2 Kor 5:4 †† 15:54 Aes 25:8 ‡† 15:55 Hos 13:14 ‡†† 15:56 Rom 7:13

məmə ekimnə məplan itəmat u miet min, mətō iakolkeike məmə ekimnə kotātīg məsin okəmə Iərəmərə tegəhan-in io. ⁸ Mətō etatīg əm Efesas mətōarus nian rəha Pentekos, lafet rəha Nagwənən Wi, ⁹ mətō-inu Uhgīn təmerəh e suatīp asol ron io məmə ekol wək təwir itəm otōe-in noan tēpət, nat əpnapīn netəmim tēpət kotalkut məmə okotətosīg-in io o nolən wək. ^{5††}

¹⁰ Okəmə Timoti timnə məplan itəmat, otol təwir kəm in motos-ipən nisaiiən kəm in, mətō-inu in tatol wək rəha Iərəmərə tahmen əm lak. ^{5†11} Sotolən məmə itəmat kit tatehm əhau in. Otahl-ipa tuwa kən motasitu lan e rəhan naliwəkən məmə otitəlig-pa ron io. Iatəshgīn piatāt min ilat Timoti məmə okotuwa motehm io. ^{5††}

¹² Kən e piatāt Apolos, emətəpəh əskasik məmə in otəkəike mətəu-pən piatāt min mimnə məplan itəmat. In təsolkeikēən pik məmə otimnə əh-roiu, mətō in otimnə e nian itəm tətuatīp ron. ^{5†}

¹³ Otegəs. Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat. Məsotəginən. Motol nətəligən rəhatəmat təskasik.

¹⁴ Natimnat rafin agīn itəm itəmat nəkoatol, otol e nolkeikēən.

¹⁵ Itəmat nəkotitun məmə Stefanas ne rəhan min, ilat kəmotəupən motən nīpahriənən e Iesu əpəh Akaea, kən ilat kotalkut əskasik o nasituən e iəfak min. ^{5†} Iatən əskasik kəm itəmat piak min məmə, ¹⁶ otisai-in ilat motol nəwialat, ne netəmim rafin itəm koatol pik wək o niməfak. ¹⁷ Nīkik təmagien nian Stefanas, ne Fofunatas, ne Akækas kəməhaliət-arəpa, mətō-inu nat əpnapīn itəmat nakotikə, mətō nian eməplan iləhal, tahmen əm məmə eməplan itəmat. ¹⁸ Iləhal kəməhaləs-ipər pik rəhak nətəligən tahmen əm məmə kəməhalol etəmat. Netəm kotal nəhlan, okəike kisai-in ilat.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹⁹ Niməfak min e profens əpəh Esia koatən təwir kəm itəmat. Akwila ne Prisila kioalkeike pik məmə okuən təwir kəm itəmat e nərgi Iərəmərə ilat iəfak min itəm kəmotuəfimin e nimə rəhalau. ^{5†20} Piatāt min rafin ikin-u koatən təwir kəm itəmat. Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.

²¹ Io Pol, iatos pen matətē əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat.

²² Okəmə suah kit təsolkeikēən Iərəmərə, pəs nalpinən rəha Uhgīn tatuwin ron.

!Iərəmərə rəhatimat, wa-ta! ^{5††}

²³ Pəs Iərəmərə Iesu tawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

²⁴ Ekahl-ipinə rəhak nolkeikēən kəm itəmat rafin e Kristo Iesu. Əwəh.

‡†† 16:1 Rom 15:25-26; 2 Kor 8:1-9§ 16:5 Wək 19:21 †† 16:6 Rom 15:24 ††† 16:9 Wək 19:8-10; 2 Kor 2:12 †† 16:10 1 Kor 4:17 ††† 16:11 1 Tim 4:12 †† 16:12 1 Kor 3:6 †† 16:15 1 Kor 1:16 ††† 16:19 Wək 18:2,18,26 ††† 16:22 Kal 1:8-9; Nol Əpən 22:20

2 KORIN

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Korin

Aposol Pol təmäte naoa u.

Təmäte tatuwin kəm niməfak rəha Korin, ne iəfak min rəha profens Akaea.

Pol tinəmäte rəkis naoa kisił mahl-ipən kəm niməfak rəha Korin. Inu naoa itəm tatol kuwit lan. Məto naoa itəm tatol kitiah, ne naoa itəm tatol kisił, ilau kəmiakə. Naoa itəm tatol kəiu, inu 1 Korin, kən e naoa u in təməghat əskasik kəm ilat məmə okotəg-ətuatip-in nolən rat min rəhalat, kən in təməgətun min ilat e natimnat pisin min neen. İlat tepət e niməfak kotətəu-pən nətəligən rəha Pol itəm təmäte e naoa 1 Korin. Məto neen əh-ikin, ilat koatən məmə Pol in sənəmə etəm-iasol, kən təsətuatipən məmə in otəghat min nəhlan. Kən ilat koatən məmə in tatol wək rəhan o nosən əm məni.

Pol in təmäte naoa u matəgətun məmə in aposol kit, kən Uhgın in təmos-ipən wək u kəm in, kən tətuatip əm məmə in otəghat nəhlan kəm ilat. Kən in tolkeike məmə otən-iəhau nəgətun eiueiua min itəm koatətiğ Korin.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 İo Pol, itəm Uhgın təmitəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo İesu, iatəte naoa u itimlau piətət Timoti. Naoa u tatimnə kəm itəmat, niməfak rəha Uhgın əpəh Korin, ne iəfak min ilat rafin əpəh ikin Akaea. ² Pəs Uhgın Tata rəhatat ne İərəmərə İesu Kristo, okuawte-in nəwiran ne nəməlinuən kəm itəmat.

Uhgın itəm tatol kepin netəmim

³ Pəs kotənwiwi Uhgın, u in Uhgın ne Tata rəha İərəmərə rəhatat İesu Kristo. In Tata itəm in nəukətın nasəkıtunən, kən in Uhgın itəm nol kepinən rafin tətisi-pən ron. ⁴ In tatol kepin kitat e nəratən rafin rəhatat məmə kitat kotıtun nol kepinən netəmim e nəratən pisin pisin min. Kən kitat kotal kepin ilat e nolən rəha nol kepinən itəm Uhgın təmol kəm kitat. ⁵ Tahmen əm e nahməən itəm Kristo təmos, təmuwa min e nəmegəhən rəhatat. Kən e nolən kitiah əm, Kristo in suatip məmə nol kepinən təmuwa pik e nəmegəhən rəhatat, kən roiu nol kepinən rəhatat tatuwin min o netəmim pisin pisin min. ^{†6} Okəmə itimat ekoatəto nahməən, nahməən əh tatuwa otimat nian ekoatən-iarəp namnusən təwir, kən namnusən təwir əh otol kepin itəmat mosmegəh itəmat. Okəmə Uhgın təmol kepin itimat, tatol məmə itimat ekotıtun nol kepinən itəmat. Kən noan nol kepinən əh, tətəe-in e nəmegəhən rəhatəmat, kən nian nəkotatig e nahməən kitiah əm itəm kitat kotatig lan, tətəsitə etəmat məmə onəkotətul əskasik matuwın matuwın. ⁷ Itimat emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən o Uhgın otəmat məmə onəkotətul əskasik. Tol nəhlan məto-inu

kitat rafin koatətiğ e natigən kitiah əm məmə, itəmat nakoatəto nahməən itəm ekoatətiğ lan, kən tahmen-ahmen əm məmə nakotos nol kepinən kitiah əm rəha Uhgın itəm emotos.

⁸ Piak min ne winik min, ekotolkeike məmə nəkotıtun wir nian əskasik min itəm emotatig lan e profens ikin Esia. Nəratən asol min kəmotu itimat, taprəkis-in nəsanənən rəhatimat, təmol nikitimat təht məmə okəm-naka ekotimis. ⁹ Nipahrienən, itimat emotəto məmə kinegəhan-in rəkis itimat məmə ekotimis. Məto nian əskasik min əh kəmotuwa məmə esotagileən etimat, məto ekotagile e Uhgın itəm tatol etəm təmimis təmegəh min. ¹⁰ In təmosmegəh itimat e nəratən asol əh itəm təmatuwın o nımisən, kən in otosmegəh itimat e nəratən itəm otəpanuwa. Emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən lan məmə in otosmegəh min itimat. ^{†11} Kən in otol nəhlan nian nakotəfak otimat məmə, netəmim tepət okotənwiwi Uhgın o natimnat wir itəm in otol kəm itimat məto-inu netəmim tepət kəmotəfak otimat.

Pol təməuhlin rəhan nətəligən o rəhan naliwəkən

¹² Roiu ekən nəghatən u məsaulisən məmə, e nətəligən rəhatimat, nikitimat təht məmə esotolən nat kit tətət e nolən rəhatimat. E nolən min rafin itəm emotol, itimat emotətəu-pən suatip itəm Uhgın təmitəpun məmə emotəghat ətuatip əm moatən əhag-əhag nəghatən. Emotol nolən əh kəm netəm əpnapın əm rəha nətueintən, kən motol taprəkis kəm itəmat. Esotəghatən e nitunən əm rəhatimat rəha nətueintən, məto emotagile əm e nəwiran rəha Uhgın. ¹³ İatən nəhlan məto-inu, esotətəən nəghatən kit itəm

† 1:3 Rom 15:5 †† 1:5 Sam 34:19

‡ 1:8 Wək 19:23; 1 Kor 15:32 †† 1:10 2 Tim 4:18

tiäkis otəmat o nafinən, o nitunən niṗətīn. Roiu, nəkotitun məsin nətəligən rəhatimat, məto iakolkeike pik məmə nian kit onəkotitun rafin. Kən e nolən əh, nian İərəmərə İesu otuwa min, itəmat onəkotagien otimat tahmen min məmə itimat ekotagien otəmat. †

¹⁵ Məto-inu enitun məmə nakotagien otimat, nikik təht məmə nian ekatuwin Masetonia, ekaupən mimnə məplan itəmat, kən nian ekitəlig Masetonia, ekimnə min məplan itəmat. Tol nəhlan, nakatos nəwirən mau kəiu. Kən uarisig e itəm min əh, onəkotasitu lak mo-tahl-ipən io ekuwin nitən Jutia. ††¹⁷ ?Nikitəmat təht məmə, nian emol nətəligən min əh, məto emol əp-napin əm? ?O, kəm-naka nətəligən rəhak təmisi-pən e nolən rəha nətueintən, tahmen e netəmim itəm koatən “əwəh” ne “kəp” e nəghatən kitiəh əm?

¹⁸ Itəmat nəkotitun məmə Uhgīn nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən io min, rəhak nəghatən kəm itəmat sənəmə, “əwəh” ne “kəp,” ¹⁹ məto-inu rəhak nəghatən o Nəti Uhgīn İesu Kristo, itəm eməhalən-iarəp kəm itəmat itiməhal Saelas ne Timoti, sənəmə, “əwəh” ne “kəp,” məto e Kristo, nian rafin rəhak nəghatən in “əwəh,” in niṗahrienən. †²⁰ Tol nəhlan məto-inu, nat əpnapin nəniəkisən kuwəh Uhgīn təmol, ilat kotuwa niṗahrienən e Kristo, inu nəghatən “əwəh” rəha Uhgīn. Tol nəhlan, e Kristo, kitat koatən “Amen, Əwəh” kəm Uhgīn, kən moatıləs-ipər nərgin lan. †²¹ Uhgīn əm tatol itimat ekoatətul əskasik e Kristo kitat min itəmat. In təmitəpun kitat, ²² kən təmol mak e nəmegəhən rəhatat məmə kitat rəhan min, kən təmələhəu-pən rəhan Narmin e nikitat məmə kitat okotitun roiu məmə rəhan nəniəkisən min, ilat rafin okotuwa niṗahrienən e nəmegəhən rəhatat o nian kit. †

²³ Kən roiu, okəmə esənən niṗahrienən, pəs Uhgīn otol nalpinən kəm io. Eməsuwamən Korin məto-inu esolkeikeən məmə ekən nəghatən əskasik kit kəm itəmat. ²⁴ Esotolkeikeən məmə ekotərəməərə e nahatətəən rəhatəmat, kəp. Məto ekotol wək kitat min itəmat o nagienən rəhatəmat, məto-inu itəmat ninoatətul əskasik rəkis e nahatətəən rəhatəmat. ††

2 Tol nəhlan, enən rəkis e nikik məmə okul esimnə minən məplan itəmat mol nikitəmat tahmə.

††² ?Emən nəhlan məto-inu, okəmə ekol nikitəmat tahmə, pah u ikin-un otol io nikik tagien? Itəmat əm, itəm emol nikitəmat tahmə. ³ Kən eməte naoa əh, məmə nian ekimnə, esətoən tərət e nikik. Esolkeikeən məmə netəmim itəm okotəkəike motol nikik tagien, ilat okotol məmə ekəto tərət. Eməte naoa əh e nolən əh, məto-inu enitun məmə kitat kitiəh əm, kən nian nikik tagien, kən nikitəmat min tagien. ⁴ Tol nəhlan, nian eməte naoa əh kəm itəmat, nikik təpou pik otəmat, kən nikik titəgit, nahui nəmtək taiəh otəmat. Esəteən naoa əh məmə otol nikitəmat təpou, məto eməte məmə onəkotitun rəhak nolkeikeən asol otəmat. †

Aluin nolən rat min rəha nol təfagə

⁵ Etəmim itəm təmol nərətən, təmol io ekəto tərət, məto təmol itəmat rafin nakotəto tərət pik, məto es-olkeikeən məmə nəghatən rəhak e nat u in təkəsik pik. ⁶ Nalpinən itəm itəmat tərət nəmotos-ipən kəm in tinaħmen. ⁷ Məto roiu əh, nəkotəkəike motaluin rəhan nolən rat kən motol-wir nikin, məmə nikin otəsəpou pikən mol təme e rəhan nəmegəhən. ⁸ İatətapəh əskasik otəmat məmə nakotuwin motol təwir kəm in məmə in otitun rəhatəmat nolkeikeən ron. ⁹ Eməte naoa əh kəm itəmat məmə ekəplan məmə onəkotol nəwiak e natimnat rafin, o kəp. ¹⁰ Okəmə itəmat nəkotaluin nolən rat rəha suah kit, io min ekaluin rəhan nolən. Okəmə suah əh təmol nat tərət neen məmə io ekəkəike maluin rəhan nolən, məto enaluin rəkis rəhan nolən e niḡanəmti Kristo. Emol nəhlan məmə otasitu etəmat ¹¹ məmə Setan otəsərəkinən kitat e rəhan neiuəiuəən min, məto-inu kitat kotitun rəkis rəhan nətəligən o nolən nərətən. †

Netəmim itəm koatən-iarəp namnusən təwir

¹² Nian emuwin əpəh Troas o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Kristo, eməplan məmə İərəmərə təmol su-atip kəm io. ††¹³ Məto esatig əməlinuən e rəhak nətəligən məto-inu, eməsəplanən piak Taetas ikin əh. Kən emauiatipin ilat, miet muwin Masetonia. ††

¹⁴ Pəs kotənwiwi Uhgīn, məto-inu in təmol win e rəhan tikimir min e nəluaginən. Kən tahmen e kig kit itəm təmol win e nəluaginən minatitəlig matit rəhan mopael min ne rəhan tikimir min, Uhgīn tatit itimat e Kristo. Kən itimat rəhan min netəmim itəm ioatən-iarəp nenatigən rəha Kristo, kən nenatigən əh in tahmen e nəmiəwin kit itəm tatuwin ikin pisin-pisin min. ¹⁵ E niḡanəmti Uhgīn, itimat ekotahmen e nəmiəwin rəha Kristo kəm netəmim rafin, netəmim itəm Uhgīn tatosmegəh ilat, ne netəmim itəm okotuwin e nalpinən rəha Uhgīn. ¹⁶ Itimat nəmiəwin rəha nimisən kəm neen itəm tatəgəpun ilat məmə okotimis. Kən itimat nəmiəwin rəha nəmegəhən kəm neen, itəm tatəgəpun ilat məmə Uhgīn otosmegəh ilat. ?Kən pah u titun nolən wək asol əh? ††¹⁷ Məto itimat esotahmenən e netəm əpnapin min, itəm koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn o nos əmən məni. Kəp, məto Uhgīn təməhl-ipən itimat, kən e Kristo, itimat ekotən-iarəp namnusən təwir e niḡanəmti Uhgīn, kən nəghatən rəhatimat təmisi-pən e nikitimat itəm tətuatip əm.

3 Okəmə naka nikitəmat təht məmə enoatıləs-ipər itimat məmə itəmat onəkotegəhan lan. Netəmim neen okotəkəike motos naoa kit itəm kəməte elat nian koatuwin o netəm kotəruru ilat. ?Tahro nikitəmat təht məmə suah kit otəkəike məte naoa nəhlan etimat kəm itəmat? ?O, tahro itəmat əm nakotolkeike məmə onəkotəte? !Kəp! ††² Itəmat atip əm nəkotahmen e

† 1:13-14 2 Kor 5:12; Fil 2:16 †† 1:15-16 1 Kor 16:5-6 † 1:19 Wək 18:5 †† 1:20 Nol Əpən 3:14 †† 1:22 2 Kor 5:5; Efes 1:13-14 ††† 1:24 1 Pita 5:3 ††† 2:1 1 Kor 4:21 † 2:4 Wək 20:31

†† 2:11 Luk 22:31 ††† 2:12 Wək 14:27; 1 Kor 16:9 †† 2:13 Wək 20:1 ††† 2:16 Luk 2:34; 2 Kor 3:5-6 †† 3:1 Wək 18:27; 2 Kor 5:12

naoa itəm tatol əp wək rəhatimat. Naoa əh kəmäte-pən e nikitimat, itəm netəmim rafin koatafin kən moatitun. ^{†3} Itəmat noa rəha wək rəhatimat. Kən nəmegəhən rəhatəmat tatəgətun məmə itəmat noa kətafin itəm Kristo təmäte. Kristo təmäte naoa əh e Narmin Rəha Uhgın itəm tətəmegəh, məto təsətəən e nelmı etəmim. Kən in təməsəte-pənən e kəpiel epin-epin, məto təmäte-pən e niki netəmim. ^{††}

⁴ Itimat esotəginən o nənən nəhlan otəmat məto-inu itimat ioatətig e Kristo, kən moatahatətə əskasik e Uhgın. ^{††5} Nikitimat təsəhtən məmə itimat əm ekotahmen o nolən wək u, ne noan rəha wək. Məto Uhgın əm tatol məmə itimat ekotitun nolən wək. ⁶ In təmol məmə itimat ekotahmen məmə ekotuwa rəhan iolwək mın rəha nəniəkisən wi rəha nasituən itəm Uhgın təmən. Nəniəkisən wi əh təsisipənən e Lou itəm kəmäte, məto təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgın, məto-inu Lou itəm kəmäte tatol məmə netəmim koatuwin o nimisən, məto Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa nəmegəhən. [‡]

Nəhag-əhagən rəha Nəniəkisən Wi Rəha Nasituən

⁷ Otətəlig-in-tu. Nian Uhgın təmäte Lou e kəpiel, mos-ipən kəm Moses, nəhag-əhagən əh-ikin rəha Uhgın, kən nəhag-əhagən əh təmalpin niganəmti Moses, kən netəm Isrel okol kəsotəplanən niganəmtin, nat ərnapin nəhag-əhagən tinateiuaiu. Kən okəmə wək rəha Lou in suatip itəm tatuwin o nimisən, məto in təhag-əhag, ^{††8} kən wək rəha Narmin Rəha Uhgın otəhag-əhag pik. ⁹ Okəmə wək itəm kəmakil netəmim məmə otəkəike motimis, in tətəhag-əhag, kən wək itəm tatol netəmim kotətuatip e niganəmti Uhgın, in tətəhag-əhag pik agin! ^{†††10} Nipahrienən, nəniəkisin oas rəha nasituən itəm təməhag-əhag aupən, roiu in təsəhag-əhagən, məto-inu nəniəkisin wi itəm təhag-əhag pik agin, tınaprəkis-in itəm aupən. ^{††11} Kən okəmə wək rəha Lou itəm otəpanikə, tınuwa e nəhag-əhagən, kən wək rəha Narmin Rəha Uhgın itəm otatig lilin, tətəhag-əhag pik agin-əh! [§]

¹² Tol nəhlan, məto-inu emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən e wək əh rəha Narmin Rəha Uhgın, nətəligən rəhatimat təkəsik e Uhgın, kən məsotəginən o nən-iarəpən rəhan nəghatən. ^{††13} Itimat esotahmenən e Moses, itəm təmətalpin niganəmtin e nıməhan agege məmə netəm Isrel okəsotəplanən məmə nəhag-əhagən teiuaiu muwin mikə. ^{†††14} Məto Uhgın təmol nətəligən rəhalat tiəkis. Kən mətoarus-pa əh-roiu, nıməhan əh tətəhtosig-in nətəligən rəhalat nian kotəfin Naoa Rəha Nəniəkisən Oas. [§] Uhgın təsos-irəkisən əh nıməhan əh, məto-inu tatos-irəkis əm e Kristo. ¹⁵ Əwəh, mətoarus-pa əh-roiu ne, nian kotəfin Lou rəha Moses, nıməhan kit tətəfətain nikilat. ¹⁶ Məto

† 3:2 1 Kor 9:2 †† Nian Pol tatəghat e nəghatən "kəməsətə-pənən e kəpiel epin-epin," tatəghat e Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses, kən Moses təmäte e kəpiel. ‡ 3:3 Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27 †† 3:4 Wək 20:31 †† 3:6 Jer 31:31; Jon 6:63; 1 Kor 11:25 ††† 3:7 Eks 34:29 ††† 3:9 Dut 27:26; Rom 1:17 § 3:11 Luk 22:31 §† 3:12 Wək 14:27; 1 Kor 16:9 §†† 3:13 Eks 34:33 §† "Naoa Rəha Nəniəkisən Oas" in "Oltesteman."

okəmə etəmim pah təuhlin mətag-pən o İərəmərə, nıməhan əh otiet rəkis. ^{§††17} Otətəlig-in-tu, İərəmərə əh, in Narmin. Kən ikin Narmin rəha İərəmərə tətətig ikin, in tatikis kitat. ^{§†18} Kən kitat, itəm kəsəfətainən niganəmtitə e nıməhan, koatəplan nəhag-əhagən asol rəha İərəmərə, kən netəmim koatəplan nəhag-əhagən əh e nəmegəhən rəhatat. Kən in tətəuhlin nəmegəhən rəhatat məmə okotuwa kahmen lan e nəhag-əhagən itəm rəhan nəsanənən tatər tatər. Kən nəhag-əhagən əh təmisi-pən o İərəmərə itəm in Narmin Rəha Uhgın.

Nat keike e kıpəhau oas

⁴ Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən o wək u məto-inu itimat emotos e nasəkıtunən rəha Uhgın. ² Məto e nolən rəhatimat esotəgəhan-inən nolən itəm tətəhlu-aig ne nolən aulis mın. Ko esoteiuəən məsotəuhlinən nəghatən rəha Uhgın. !Kəp! Məto itimat ioatən ətuatip əm nıpahrienən, kən e nolən əh, e niganəmti Uhgın, emotol-arəp e niganəmti netəmim rafin məmə rəhatimat nolən in tətətuatip. ^{§†3} Kən okəm-naka namnusən təwir itəm ekoatən-iarəp in tətəhlu-aig o netəmim neen, məto kəp, tətəhlu-aig əm o netəmim itəm koatətəu-pən suatip o nuwinən e nigəm asol. ⁴ Koatətəu-pən suatip əh məto-inu Setan, u in İərmis itəm tətəməmə e nətueintən u, təməfətain nətəligən rəhalat, məmə kəsotəplanən nəhag-əhagən wir rəha namnusən təwir itəm tatuəp mətəsiəgəpin ilat. Nəhag-əhagən əh təmisi-pən e Kristo. Kən nian kitat koatəplan Kristo, kən kitat koatəplan məmə Uhgın in tahro nulan. ^{§††5} Itimat esotən-iarəp atipən itimat, məto ioatən-iarəp İesu Kristo məmə in İərəmərə, kən itimat iolwək mın rəhatəmat o nərgi İesu. ⁶ Tol nəhlan məto-inu Uhgın u təmən məmə, "Pəs nəhag-əhagən tuəp məsiəgəpin ikin tapınəp ikin," in təməsiəgəpin e nikitat məmə kitat kotitun nehmən nəsanənən, ne nəpətən əhag-əhag rəha Uhgın, kən kitat koatəhm natimnat mın əh e niganəmti Kristo. ^{§††}

⁷ Məto kitat koatos nat keike əh e kıpəhau oas, inu nıpətətat. Tol nəhlan məmə otəgətun məmə nəsanənən wir əh taprəkis, təmisi-pən e Uhgın, təsisipamən otat. ^{§§§8} Nəratən tərət koatıləs pikən itimat e suatip mın rafin, məto təsərəkınən itimat. Nian neen ekotəruru suatip, məto esotəpəsən nalkutən. ¹⁸⁹ Netəmim koatol nəratən kəm itimat, məto Uhgın təsapəsən itimat. Koatoh itimat, məto kəsotərəkınən itimat. ¹⁰ İkin pəhrüən ioatuwin ikin, katohamnu nıpətətimat tahmen e kəmoamnu İesu. Tol nəhlan məmə, netəmim okotəplan nəmegəhən rəha İesu e nıpətətat. ¹⁹¹¹ Kən itimat itəm ekoatəmegəh, nian rafin kətegəhan-in itimat məmə ekotimis o nərgi İesu. Tol nəhlan məmə netəmim okotəplan rəhan nəmegəhən e nıpətətat itəm otəpanimis nian kit. ²⁰¹² Kənu, nian rafin itimat ioatıləs pikən nimisən məmə itəmat onəkotitun nəmegəhən itulin.

§†† 3:16 Eks 34:34 §† 3:17 Jon 8:36; Rom 8:2 §† 4:2 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5 §†† 4:4 Efes 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3 §†† 4:6 Jen 1:3; Aes 9:2; 2 Kor 3:18 §§§ 4:7 2 Kor 5:1 18 4:8 2 Kor 1:8; 7:5 19 4:10 1 Kor 15:31 20 4:11 Rom 8:36

¹³ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Emahatətə, kən tol nəhlan ekatən.” † Kən e nolən kitiəh əm rəha nahatətəən, itimat min ekotahatətə, kən tol nəhlan ekoatən, ¹⁴ məto-inu itimat ekotitun məmə, etəm təmol İərəmərə İesu təmegəh min e nimisən, in otol itimat ne itəmat, kitat rafin kotəmegəh min e nimisən kitat İesu, kən məf-iarəp kitat e niganəmtin. ††¹⁵ Natimnat rafin u o nəwirən rəhatəmat, kən nian nəwirən rəha Uhgın tatiuw-pa netəmim tepət təhmin min okotuwa o Kristo, kən okotos-ipən nənwiriən tepət kəm Uhgın, kən okotiləs-ipər nərgin ilis ilis agin.

¹⁶ Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən. Nat əpnapin məmə nipətitat tateiuaiu roiu, məto Uhgın tatol nikitimat tatuwiwi nian rafin. ††¹⁷ Tol nəhlan məto-inu, nəratən itəm koatətig lan, ilat nat əpnapin əm, kəsotətigən tuwəh. Məto noalat in nəhag-əhagən wir itəm otətətig lilin, kən in təwir məfigəm taprəkis-in ilat. ††¹⁸ Kən tol nəhlan, niganəmtitə kəsotətulən e nat itəm katəplan, məto koatətul e nat itəm kəsəplanən, məto-inu nat itəm katəplan in nat rəha roiu əm, otəpanikə, məto nat itəm kəsəplanən in namnun tikə. ††

Nipətin wi əpəh e nego e neai

5 Tol nəhlan, kotitun məmə nipətitat in tahmen e nimə tapolən itəm kitat kotətig lan ikin-u e nətueintən, kən nian kit otəmnəmit mərat. Kən nian nimə tapolən əh tikə e nətueintən, məto əpəh e nego e neai, rəhatat nimə wi əh-ikin itəm sənəmə etəmim təmol, məto Uhgın əm təmol, nipətitat wi itəm otətig lilin. ††² Məto roiu e nipətitat rəha nətueintən, koatəhg nikitat, kən kotolkeike pik məmə nian otatuwa itəm kitat okotuwın e nipətitat wi rəha nego e neai, tahmen e kitat koatuwin e natimnat wi. †††³ Tol nəhlan məto-inu sənəmə kitat okotuwa narmin əm nipətin tikə, məto okotos nipətin wi rəha nego e neai. ⁴ Nipətitat itəm otimis tol kitat koatekimis moatehag rəha nəpouən, məto sənəmə koatolkeike məmə okotimis kən nipətitat otikə, kəp. Məto kitat kotolkeike məmə okotuwın e nipətitat wi məmə nəmegəhən lilin otəwiək nipətitat rəha nətueintən itəm otimis. ⁵ Kən Uhgın pisin əm təmol kitat o natimnat min əh, kən təmos-ipa Narmin Rəhan məmə otəgətun wir kəm kitat məmə rəhan nəniəkisən min otuwa pahrien.

⁶ Kən tol nəhlan, nətəligən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun wir məmə nian koatos əm nipətin rəha nətueintən u, kitat koatətul əh ihluə imə İərəmərə ikin rəhatat. ⁷ Kitat kotətig e nətueintən e nahatətəən e Uhgın, sənəmə e natimnat itəm koatəplan. ⁸ İatən məmə nətəligən rəhatat təskasik, kən kotolkeike məmə kotapəs nipətitat motuwın e nimə wi rəhatat kitat İərəmərə. ††⁹ Tol nəhlan, okəmə kotətig e nipətitat, o okəmə kotapəs nipətitat rəha nətueintən, kitat kotalkut pik məmə kotol natimnat itəm koatol niki İərəmərə tagien. †††¹⁰ Kotol nəhlan məto-inu kitat rafin

† 4:13 Sam 116:10 †† 4:14 1 Kor 6:14 † 4:16 Efes 3:16 †† 4:17 Rom 8:17-18 †† 4:18 Kol 1:16 ††† 5:1 2 Kor 4:7 ††† 5:2 Rom 8:23 † 5:6 Hip 11:13-16 †† 5:8 Fil 1:23 ††† 5:9 Kol 1:10; 1 Tes 4:1

okotəkəike motətul aupən e Kristo məmə in otakil rəhatat nolən min, kən kitat kitiəh kitiəh okotos nətəuən tətəu-pən natimnat itəm kəmotol e nətueintən, okəmə nat təwir o nat tərət. ††

Ien əhrui min rəha Uhgın

¹¹ Kən roiu əh, məto-inu ekotisiai-in İərəmərə, kən motalkut məmə ekotiuw-pa netəmim. Uhgın titun itimat ne wək rəhatimat, kən ekotolkeike məmə itəmat min onəkotitun wir itimat. ¹² Esotolkeikeən məmə ekotiləs-ipər itimat e niganəmtitəmat, məto ekotos-ipinə rəhatimat nətəligən məmə okəm-naka nikitəmat otagien otimat. Kən roiu, nəkotitun nuhalpinən nəghatən rəha netəmim itəm kotaləsit o nolən itəm netəmim koatəplan, məto nikiət təsəhtən nat itəm tətətig e niki etəmim. ¹³ Okəmə itimat ialmə min, məto o nərgi Uhgın. Kən okəmə rəhatimat nətəligən tətətip əm, in nat kit itəm otasitu etəmat.

¹⁴ Tol nəhlan məto-inu, nolkeikeən rəha Kristo tatəməmə etimat, məto-inu itimat ekotitun wir məmə suah kitiəh əm təmimis o netəmim rafin, kən tol nəhlan, netəmim rafin kinotimis. †††¹⁵ Kən təmimis o netəmim rafin məmə ilat itəm koatəmegəh, okotapəs nolən natimnat itəm ilat əm kotolkeike, məto ilat kotəkəike motol nolən min itəm İesu tolkeike, u etəm təmimis olat kən məmegəh min e nimisən. ††

¹⁶ Tol nəhlan, roiu ne, itimat esotakilən netəmim e nolən itəm netəmim rəha nətueintən kotakil netəmim lan. Nat əpnapin nian kit emotakil Kristo e nolən əh, məto roiu esotolən. ¹⁷ Tol nəhlan, okəmə suah kit təmuwa kitiəh ilau Kristo, in təmuwa etəmim wi. !Nat oas təmikə, kən nat wi tinuwa! †††¹⁸ Natimnat rafin min əh tətisi-pən e Uhgın. Aupən kitat tikimər min kitat Uhgın, məto e Kristo, in təməmik kitat kotuwa iuəhkir ron, mol kitat iolin min. Kən təmos-ipa kəm itimat wək u rəha niuw-pamən tikimər min rəha Uhgın okotuwa iolin min. †††¹⁹ Inu tatən məmə Uhgın təmiuw-pa rəhan tikimər min e nətueintən məmə okotuwa iolin min e Kristo, kən məsafin minən rəhalat nolən rat min. Kən təmos-ipa kəm itimat nəghatən u rəha niuw-pamən tikimər min rəhan okotuwa iolin min. †††

²⁰ Tol nəhlan, itimat ien əhrui min rəha Kristo, kən tahmen məmə Uhgın tətəun-in netəmim e nəwiatimat. Kən ioatətapəh əskasik otəmat e nərgi Kristo məmə: nakotapəs nolə tikimər, kən motuwa ioli Uhgın min.

²¹ Uhgın təmol suah u itəm rəhan nolən rat tikə, məmə in sakrifais rəha nolən rat min rəhatat, məmə e in, kitat okotətuatip e niganəmti Uhgın. †††

6 Məto-inu itimat ioatol wək kitiəh itimat Uhgın, ekotətapəh əskasik otəmat məmə nian Uhgın tətəwte-in rəhan nəwirən kəm itəmat, nəsosən tahmen in nat əpnapin əm, ² məto-inu Uhgın tatən məmə, “E nian ətuatip, eməto ik, kən e nian rəha nosmegəhən, emasitu lam.” ¹⁸

‡ 5:10 Pri 12:14 ††† 5:14 Hip 5:9 †† 5:15 Rom 14:7-8 †† 5:17 Rom 8:1; Kal 6:15 ††† 5:18 Rom 5:10 ††† 5:19 Rom 3:23-25 ††† 5:21 Hip 4:15 18 6:2 Aes 49:8

Iakən kəm itəmat, məmə roiu, in nian ətuatip rəha Uhgın, roiu in nian rəha nosmegəhən.

Nian əskasik min e nəmegəhən rəha Pol

³ Esotolən nat kit itəm suah kit otəme lan e rəhan nahatətəən, mətə-inu esotolkeikeən məmə okəsən ratən wək rəhatimat. ⁴ Mətə nolən min rafin e nəmegəhən rəhatimat koatəgətun məmə itimat iolwək min pahrien rəha Uhgın: itimat ekotətul əskasik e nian rəha nərətən, ne nian iəkis min, ne nian itimat ekotətə tərət. ⁵ Netəmim kəmotoh itimat, kən kəmki-pən itimat e kalapus, kən katitəp itimat məmə okoh itimat. Emotol pik wək, məsotapılən lapın, kən nəumis tus itimat. ¹⁶ Esotolən nolən kit itəm tatol nikitimat tamkimik, itimat ekotenatig, nətəligən rəhatimat kaifəməh, ekotol təwir kəm netəmim, Narmin Rəha Uhgın tatər e nikitimat, kən ekotolkeike netəmim e nolkeikeən pahrien. ¹¹⁷ Ekoatən əm nıpahrienən, kən nəsanənən rəha Uhgın tətətig etimat. Rəhatimat nolən ətuatip in tahmen e natimnat rəha nəluaginən o nohən ne nətlosigən. ⁸ Netəmim neen koatisiai-in itimat, neen koatehm-əhau itimat, neen koatən rat itimat, neen koatən wir itimat, neen koatən məmə itimat ekoateiuu məmə itimat iolwək min rəha Uhgın, mətə itimat iolwək min pahrien rəhan. ⁹ Netəmim neen kəsotegəhaninən məmə itimat aposol min pahrien, mətə netəmim tərət koatən məmə itimat aposol min pahrien. Nian rafin nimisən tatitəp itimat, mətə ekoatəmegəh əh. Katoh itimat, mətə kəsohamnuən əh itimat. ¹⁰ Nikitimat təpou, mətə nian rafin ekotagien əh. Rəhatimat nautə təkə, mətə itimat ekotol netəmim tərət rəhalat nautə tərət. Rəhatimat nat kit təkə, mətə ekoatos natimnat rafin.

¹¹ Piak min əpəh Korin, emotən rafin nəghatən kəm itəmat kəsapəsən kit, kən ekotolkeike itəmat e nikitimat rafin. ¹² Itimat esotahtosig-inən nolkeikeən rəhatimat otəmat, mətə itəmat notahtosig-in rəhatəmat otimat. ¹³ Roiu əh, iatəghat kəm itəmat məmə itəmat nenətik ətuatip. Tətuatip əm məmə itəmat min, nakotolkeike itimat e nikitəmat rafin. [#]

¹⁴ Sotənən kəm netəm kəsotəfakən məmə nəkoatol wək kit itəmat min ilat. ?Nolən ətuatip ne nolən tərət kiətun nol kələhən nat kit? ?O, nəhag-əhagən ne nıpahrienən kiətun nuwamən məpələh kələh muəghat? !Kəp! ^{#15} Kən e nolən kitiəh əm, Kristo ne Setan, okol kəsüənən nəghatən kitiəh nian kit. ?İəfak ne etəm təsəfakən kiətun nolən nat e nətəligən kitiəh? !Kəp! ¹⁶ E Nimə Rəha Uhgın, ikin kit təkə əh-ikin o narmi nat min, mətə-inu kitat u Nimə Rəha Uhgın itəm tatəmegəh. Kən Uhgın təmən məmə,

“Ekətig itimat min ilat,
kən maliwək itimat min ilat,
kən ekuwa io Uhgın rəhalat,
kən ilat okotuwa rəhak netəmim.” ^{##}

¹⁷ Kən İəməmə təmən məmə,

“Tol nəhlan, otiet rəkis elat, motan isəu olat. Kən məsotekən nat itəm tamkimik e niganəmti Uhgın,

kən nıkk tagien məmə ekos itəmat.” ^{##}

¹⁸ “Kən ekuwa rəhatəmat tata,
kən itəmat onəkotuwa nenətik min,” ⁵
inu nəghatən rəha İəməmə itəm in ilis agin.

7 İolik min. Nəniəkisən min u rəhatat. Kən tol nəhlan, pəs kotafəl nikitat, motos-irəkis natimnat rafin itəm koatol nıpətıtət ne narmitat kotamkimik. Kən pəs kotələhəu kalın kitat məmə rəha Uhgın əm motətəupən rafin suatip itəm nıkin otəgien lan.

Niki Pol təmagien olat

² Oterəh e nikitəmat kəm itimat. Esotolən tərət kəm suah kit, esotiuw-pənən suah kit tərət ikin, esotalkutən məmə ekotos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko. ³ Esənən nəghatən u mətə-inu nəmotol nolən rat. Emən rəkis kəm itəmat məmə ekotolkeike pik itəmat nian rafin, kən nat əpnarın nimisən o nəwıwən otuwa e nəmegəhən rəhatimat, mətə itəmat əpəh imə e nikitimat. ⁴ İo etəhatətə əskasik etəmat. İatausit otəmat. İtəmat nəmotiləs-ıpər pik rəhak nətəligən. Emos nərətən tərət təmuwa e rəhak nəmegəhən, mətə nıkk tagien məprəkis otəmat.

⁵ Tol nəhlan mətə-inu, nian emotuwa Masetonia, esotamegən, mətə nian rafin, nərətən tatiləs itimat təmisi-pən ikin pisin pisin min. E nəmegəhən rəhatimat, netəmim kəmotəməu motol nərətən kəm itimat, kən itimat ekoatəgin. ⁵¹⁶ Mətə Uhgın tatol kepin netəmim itəm nətəligən rəhalat təpou, kən təmol kepin itimat e nuwamən rəha Taetas. ⁷ Kən sənəmə e nuwamən əm rəhan itəm təmol nikitimat tagien, mətə e nəghatən wir rəha nol kepinən itəm nəmotən-ıpən kəm in. In təmən-ıpa kəm itimat məmə itəmat nakotolkeike pik məmə nəkotəplan io, kən təmən məmə nikitəmat tatətə tərət o nəghatən rəhak, kən təmən məmə nakolkeike pik io moatətul əskasik o nərgək. Nian eməto, nəgienən e nıkk təmər mərioah.

⁸ Nat əpnarın okəmə rəhak naoa əpən təmol itəmat nakotətə tərət, mətə esətəən tərət ron. Mətə əpən, eməto tərət ron, mətə-inu eməplan məmə naoa u təmol itəmat nakotətə tərət, mətə rəha nian əkuəkır əm. ⁵¹⁹ Mətə roiu, nıkk tagien, kən sənəmə məmə nəmotətə tərət, kəp. Nıkk tagien məmə nian nəmotətə tərət, nəmotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Nıpahrienən, Uhgın tolkeike məmə kitat okotətə tərət o nolən tol min-nulan. Kən mətə-inu nəmotəuhlin itəmat, kən natimnat itəm emotən əpən kəm itimat təməsolən məmə nəmotakiəh e rəhatimat nahatətəən.

¹⁰ Kən nian koatətə tərət e nolən itəm Uhgın tolkeike, kən kotəuhlin kitat e rəhatat nolən rat, kən Uhgın tatosmegəh kitat. Kən nikitat otəsəpouən o nolən əh. Mətə nian koatətə tərət e nolən rəha nətueintən, tatiuw-pən kitat e nimisən. ⁵¹¹ Otəplan-tu nəmegəhən

† 6:5 2 Kor 11:23-27 †† 6:6 1 Tim 4:12 ‡ 6:9 2 Kor 4:10 †† 6:13 1 Kor 4:14 †† 6:14 Efes 5:11 ††† 6:16 Lev 26:12; Esik 37:27; 1 Kor 3:16

‡‡‡ 6:17 Aes 52:11; Esik 20:34,41; Nol Əpən 18:4 § 6:18 2 Saml 7:14; 7:8; Jer 31:9 §† 7:5 2 Kor 2:13 §†† 7:8 2 Kor 2:4

rəhatəmat nian nəmotəto tərət e nolən itəm Uhgın tolkeike. Nolən əh, noan tərət: nakotolkeike motalkut əskasik məmə nəkotol nolən ətuatip, kən motoalkut əskasik məmə nokotəg-ətuatip-in rəhatəmat nolən rat mın, kən motetəhau nolən rat mın, kən narmitəmat təmiwig nəmotaut motəgin nolən rat mın. Nəmotolkeike məmə nəkotəplan mın io, kən nakotolkeike pik məmə nakotətul əskasik o nərgək. Kən nəmoatətul matip məmə nəkotol nalpinən kəm netəm kotol nolən rat. E nolən mın rafin rəhatəmat, nəmotəgətun məmə nəsotolən nat kit tərət e natimnat u. ¹² Kən eməte naoa u kəm itəmat, məto esətəən o suah u itəm təmol nolən rat, kən esətəən o suah u itəm in təmərəkın. Kəp. Eməte ilə məmə itəmat onəkotəplan əsas e nıganəmti Uhgın məmə nəkoatətul əskasik o nərgitimat. ¹³ Natimnat rafin mın əh koatıləs-ipər nətəligən rəhatimat.

Sənəmə itimat əm itəm nəmoatıləs-ipər nətəligən, məto nikitimat tagien pik o Taetas, məto-inu nikin tagien məmə nəmoatıləs-ipər mın nətəligən rəhan. ¹⁴ Emən-ipən kəm in məmə etausit pik otəmat, kən itəmat nəməsotolən io ekaulis. Natimnat rafin itəm emotən kəm itəmat, ilat nıpahrienən. Kən e nolən ki-tiəh əm, natimnat rafin itəm emotən kəm Taetas etəmat, kən motausit ron, ilat mın nıpahrienən. ¹⁵ Taetas, nikin tətəht əh məmə itəmat rafin agın-əh nəmotol nəwian, kən moatəgin moatasipər nian nəmotegəhan-in məmə otuwa məplan itəmat. Kən nian nikin tətəht natimnat mın əh, nolkeikeən rəhan otəmat tətər təhmın mın. ¹⁶ Nikik tagien pik məto-inu etahatətə əskasik etəmat məmə nəkoatol naka itəm tətəuatip.

Pol təmətəpəh məmə okotawte

8 Piak mın ne winik mın, ekotolkeike məmə nəkotitun nəwıran rəha Uhgın itəm təmawte-in kəm nıməfak mın əpəh Masetonia məmə ilat kotitun nasituən e netəmim neen mın. ¹² İlat kəmotatig e nərətən asol kit ne nian əskasik mın, kən nat əpnəpin ilat nan rat rəhalat nautə tikə agın, məto nəmegəhən rəhalat tərıoah wir e nagiənən. Kən nan ratən ne nagiənən kəmuoe-in nolən təwir. E nolən əh, kəmotərəkın məni tərət motos-ipən kəm iəfak mın əpəh ikin mın. ³ İatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kəmosos-ipən tərət, taprəkis-in itəm netəmim nikilat təht məmə okol kəsotolən. Kən ilat atip kəmotol. ⁴ Kəmotəpəh amul otimat məmə itimat ekotegəhan pəs ilat kotasitu e wək rəha nos-ipən məni kəm iəfak mın əpəh Jerusalem. ⁵ Kəmotəpəh kos-ipən nəmegəhən rəhalat kəm İərəməyə, kən uarisig, kəm itimat, e nolən itəm Uhgın tolkeike. Nikitimat təsəhtən məmə okotol tərət nəhlan, məto kəmotol.

⁶ Kən tol nəhlan, emotuəh niki Taetas məmə otitəlig-pinə otəmat. In təmaupən məghat kəm itəmat o nolən nat u, kən tol nəhlan, emotəpəh məmə in otəghat kəm itəmat məmə nəkotol namnun wək wir rəha nawtəən əh itəm nəmotətuoun. ⁷ E natimnat mın u rafin, itəmat nəmotol təwir pik maprəkis, inu na-

hatətəən rəhatəmat, ne nəghatən rəhatəmat, ne nıtunən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasikən, ne nolkeikeən rəhatəmat otimat. Kən roiu, iakolkeike məmə nəkotol wək kit mın e nolən təwir pik maprəkis, inu wək wir rəha nawtəən. ^{††}

⁸ Esənən məmə nəkotəkəike motol. Məto emotəgətun kəm itəmat məmə netəm pisin pisin mın nikilat tagien o nasituən e wək əh. Kən roiu əh, iakolkeike məmə ekisilu wir məmə nolkeikeən rəhatəmat in nıpahrienən tahmen elat, o kəp. ⁹ İtəmat nəkotitun wir nəwıran rəha İərəməyə İesu Kristo itəm təmawte-in kəm itəmat, məmə nat əpnəpin rəhan nautə tərət, məto təmol otəmat məmə in rəhan nautə tikə. Kən məto-inu təmol məmə rəhan nautə tikə, kən mol itəmat rəhatəmat nautə tərət. [‡]

¹⁰ Kən inu rəhak nətəligən e natimnat mın u, itəm otasitu etəmat. Otol namnun e wək itəm nəmotətuoun e nup uarisig. Nikitəmat təmaupən məht məmə nəkotol wək əh, kən itəmat nəmotəpəh motətuoun motol.

¹¹ Tol nəhlan, roiu otol namnun wək u rəha nos-ipənən. Kən rəhatəmat nətəligən o nolən wək u itəm nakotolkeike pik məmə nəkotol, in otuwa nıpahrienən, kən itəmat onəkotol e rəhatəmat atip natimnat.

¹² Okəmə nikitəmat tagien o nos-ipənən, kən Uhgın nikin tagien o nosən natimnat əm itəm nakoatos moatos-ipən. Kən in təsətəpəh-inən natimnat itəm tikə otəmat. ^{‡‡}

¹³ Esotolkeikeən məmə nəmegəhən rəha netəmim neen otimətig məto-inu kəmosos rəhatəmat məni, məto nəmegəhən rəhatəmat in otıəkis məto-inu nəmotə-situ elat. Kəp. İakolkeike məmə tahmen-ahmen əm otəmat rafin. ¹⁴ Roiu, itəmat nakoatos tərət kən motitun nasituən elat. Kən o nian mın neen, ilat kotitun noorən kəm itəmat okəmə rəhatəmat tikə. Kən itəmat nakotahmen-ahmen əm, ¹⁵ tahmen e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Netəmim itəm kəmotəulək tərət, tahmen əm, təsəprəkisən.

Kən netəmim itəm kəmotəulək noan-məsin, rəhan nagwənən tahmen əm, təsikəən.” ^{‡‡}

Taetas təmuwin Korin

¹⁶ İatənwiwi Uhgın məmə təmələhəu-pən e niki Taetas nətəligən o nasituən etəmat, tahmen-ahmen e rəhak. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu Taetas, nikin tagien o nımnənən məplan itəmat tahmen e itəm emən kəm in. Kən taprəkis-in itəm əh, nikin tagien pik o nasituən etəmat, kən in rəhan əm nətəligən məmə in otimnə məplan itəmat. ¹⁸ Kən itimat ekotəhl-ipinə mın piətət kit mın timnə ilau mın. Suah u, netəm e nıməfak mın koatısiai-in o rəhan wək o nən-iarəpən namnusən təwir. ¹⁹ Kən taprəkis-in inu, nıməfak mın kəmotitəpən məmə otuwa itimat mın o nıləsən məni u muwin əpəh. Kən itimat ekotərəməyə lan o noorən məmə otıləs-ipər nərgi İərəməyə, kən matəgətun məmə nikitimat otəmat pik o nasituən. ²⁰ İtəmat esotolkeikeən məmə

‡‡ 7:10 Mat 27:3-5; Hip 12:16-17 † 8:1 Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2

†† 8:7 Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2 ‡ 8:9 Mat 8:20; Fil 2:6-7 ‡‡ 8:12 Mak 12:43-44 ‡‡ 8:15 Eks 16:18

suah kit otən rat itimat o nolən rəha noorən məni asol əh. ²¹ Tol nəhlan, itimat ekotalkut pik məmə ekotol nat itəm tətuaṭip, məto sənəmə e niḡanəmti İərəməərə əm, məto e niḡanəmti netəmim min.

²² Kən ekotahl-ıpinə piətət kit min iləhal suah mil u. Suah əh, e wək tepət ne nolən tepət, emotisilu wir məmə in tolkeike pik məmə otasitu. Kən roiu, in tolkeike pik məmə otasitu məto-inu in tətahatətə pik etəmat. ²³ Kən o Taetas, itimlau min ekioal wək kitiaḡ əm, kən in min tatol wək e nikitəmat o nasituən etəmat. Kən o piətət min, ilat ien əhrui rəha niməfak min, kən nolən wir min e nəmegəhən rəhalat koatisiai-in Kristo. ²⁴ Tol nəhlan, otol rəhatəmat nolən kəm suah miləhal əh məmə nakotolkeike pəhrien iləhal, kən iləhal okəhalitun o nat naka itimat ekotausit otəmat. Kən otol-wir kəm ilat məmə niməfak min okotəplan. †

9 Okəmə esətəən naoa u kəm itəmat, in təwir əm məto-inu nəkotitun rəkis wək u rəha nasituən e iə-fak min əpəh Jerusalem. †† İatən nəhlan məto-inu io ekitun məmə nakotolkeike məmə onəkotasitu. Kən ematiləs-ıpər nolən wir rəhatəmat o netəm Masetonia, matən kəm ilat məmə e nup itəm tinuwın rəkis, itəmat əpəh Akaea, nəmoatətul matip o nos-ıpənən. Kən nian kəmotəplan məmə nikitəmat tagien pik o nasituən, təmol min ilat tepət kotalkeike məmə okotasitu min.

³ Məto roiu, etahl-ıpinə piətət miləhal u məmə iləhal okəhaləplan itəmat məmə itəmat onəkotol nat itəm nəmotən, təhmen əm məmə emən mihin, kən tol nəhlan rəhatimat nəghatən o niłəs-ıpərən nolən wir rəhatəmat, sənəmə nat əpnapin əm. ⁴ Məto okəmə nə-sotolən, kən nian ekimnə itimat netəm Masetonia neen, kən okotəplan məmə itəmat nə-sotolən əh, kən nolən əh otol itimat ekotaulis, məto-inu itimat enoatiləs-ıpər rəkis itəmat. Kən otol itəmat nakotaulis taprəkis. ⁵ Tol nəhlan, nikik təht məmə ekəkəike mətapəh o piətət miləhal məmə okotimnə rəkis pitən kəplan itəmat, kən motol namnun wək o nəmki-pamən məni asol itəm nəmotən-iəkis məmə nakotos-ıpən. Məto iakolkeike məmə in nos-ıpənən kit itəm tatisipən atip e nikitəmat, sənəmə suah kit tətəkəike kəm itəmat məmə nakotos-ıpən.

Nolən nawteən

⁶ Sotaluinən nat u. Etəm tatəfe noan məsin, matəulək-in noan məsin. Kən etəm tatəfe tepət, matəulək-in tepət. ⁷ Itəmat kitiaḡ kitiaḡ nakəkəike mos-ıpən nat naka nəmən e nikim məmə nakos-ıpən. Okəmə nikim təsagienən ron, təsəwirən məmə nakos-ıpən. Kən okəmə nakos-ıpən məto-inu suah kit tətəkəike kəm ik məmə nakos-ıpən, in min təsəwirən. Ekən nəhlan məto-inu Uhgın tolkeike etəm u tatos-ıpən e nikin pəhrien. ⁸ Kən Uhgın titun nawte-inən nəwirən rafin agin kəm itəmat məmə e nian rafin e natimnat rafin, nakotos natimnat rafin itəm tətuaṭip məmə nəkotəkəike motos, kən moatos tepət min əh-ikin məmə nakotoor kəm netəmim. ⁹ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“In tator rəhan natimnat tepət kəm ian-rat min, kən rəhan nolən ətuatip tətatiḡ lilin.” ††

¹⁰ Kən Uhgın itəm tatos-ıpən nikuti nat o etəm tatəfe, kən matos-ıpinə piətət o nunən, e suatip kitiaḡ əm in otos-ıpinə nat tepət kəm itəmat mol in tepət min məmə, itəmat nəkotitun nasituən e netəmim neen min, kən in otol noan tepət itəm təmisi-pən e nolən ətuatip rəhatəmat. ††† E natimnat rafin e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgın otos-ıpən rəhan nəwirən kəm itəmat məmə itəmat nəkotitun nawteən e nian rafin. Kən nian ekotoor rəhatəmat nasituən, netəmim okotənwı-wi Uhgın ron. †††

¹² Wək u itəm itəmat nəkotol, tatos-ıpən məni o nagwənən kəm netəmim rəha Uhgın u nəumis tatus ilat, məto tatol nat wir kit min taprəkis, inu nənwıwıən itəm təmər mərioah e niki netəmim matuwın o Uhgın.

¹³ Nian nəkotol wək u, natol-arəp nolən rəhatəmat kəm netəmim tepət. Kən ilat okotiləs-ıpər nərgi Uhgın ron, məto-inu itəmat nəkoatol pəhrien nolən rəha netəmim itəm koatən ni-pəhrienən e namnusun təwir rəha Kristo. Kən okotiləs-ıpər nərgi Uhgın o nawteən rəhatəmat e məni asol kəm ilat ne netəmim rafin.

¹⁴ Kən nian koatəfak otəmat, nikilat tuwin otəmat məto-inu Uhgın təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat taprəkis agin-əh məmə nəmotasitu pik elat. ¹⁵ !Pəs kotən kəm Uhgın məmə nikitat tagien o Nətin itəm təmos-ıpa kəm kitat, u in nat təwir agin maprəkis!

Pol təmuhalpin nəghatən e rəhan wək

10 Io Pol, io atip, iatəkəike e nat kit kəm itəmat. Netəmim neen koatən məmə nian kitat min itəmat, rəhak nətəliḡən in ləhau əm, məto nian ekiet rəkis etəmat, rəhak nolən təskasik pik. Kristo, in rəhan nətəliḡən ləhau, kən in etəm mətiḡ. ††† Kən e nolən kitiaḡ əm, ² iatətapəh otəmat məmə, onəkotol nolən rəhatəmat tətuaṭip məmə nian ekimnə, məsəhai pikən itəmat. Məto ekitun məmə ekəhai netəmim neen u koatən məmə ekoatətəu-pən nolən rəha nətueintən u, ³ məto-inu nat əpnapin ekotatiḡ e nətueintən u, itimat esotəluaginən e nolən rəha nətueintən u. ⁴ Natimnat rəha nəluaginən itəm itimat ekoatəluagin lan, sənəmə nat itəm nətueintən koatəluagin lan. Kəp, natimnat rəhatimat, ilat koatos nəsanənən rəha Uhgın o nərəkinən ikin tiəkis o nuwinən ikin ima tikimır min. ⁵† Itimat ekoatərəkin nəghatən eiueiuə min ne nətəliḡən ausit min, ilat rafin itəm koatən-iəhau netəmim o ni-tunən Uhgın. Nətəliḡən min rafin itəm tikimır min rəha Uhgın, itimat ekoatəluagin elat, motol win elat, motol məmə ilat rafin okotol nəwia Kristo. ⁶ Kən nian itəmat nakotətəu-pən wir nəwia Kristo, itimat ekoatətul matip o nolən nalpinən kəm netəmim rafin itəm koatəht nəwian.

⁷ Itəmat nakoatəplan nat itəm ihluə, məto nəkotəru-ru ni-pətin. Okəmə suah kit titun pəhrien məmə in etəmim rəha Kristo, kən in otətəliḡ-in wir min məmə itimat min rəha Kristo təhmen lan. ⁸ Nat əpnapin

† 8:24 2 Kor 7:13-14 †† 9:1 2 Kor 8:1-7 † 9:6 Prov 11:24-25

†† 9:9 Sam 112:9 †† 9:10 Aes 55:10 ††† 9:11 2 Kor 1:11; 4:15 ††† 10:1 1 Kor 2:3 § 10:2 1 Kor 4:21 †† 10:4 Efes 6:13-17

iatəghat ausit məsin o nepətən itəm İərəmərə təmos-
ipa, okol esaulisən ron. Təmos-ipa o niləkinən itəmat,
sənəmə o niləs-iəhauən itəmat. ¹⁹ Esolkeikeən məmə
nikitəmat təht məmə ekəte naoa min kəm itəmat e
nolən itəm netəmim neen koatən, məmə otol itəmat
nakotəgin. ¹⁰ İlat kotən rat io məmə, “Rəhan naoa
təfigəm kən masilə, mətə nian tətən kitat min, in
sənəmə etəm əskasik kit, kən rəhan nəghatən in nat
əpnəpin əm.” ¹¹ Netəm tol nəhlan kotəkəike motitun
məmə, nolən rəhatimat itəm koatəplan e naoa min
emotahl-ipən nian itimat isəu, mətə nian ekotimnə,
ekotol rafin nolən min əh.

¹² Esotolkeikeən məmə ekotəplan ahmen itimat ne
netəm pisin neen itəm koatıləs-ipər atip ilat. !Kəsi, iti-
mat esotahmenən! !Kəp, iatəsan əm! Nian ilat atip əm
koatəplan ahmen ilat min, kən koatakil atip əm ilat
min, tol rəhalat nitunən talməl. ¹³ Mətə itimat, es-
otəghat ausitən taprəkis e nepətən rəhatimat, mətə
ekotəghat ausit e wək itəm Uhgın təmələhəu-pən
məmə rəhatimat, kən wək u, itəmat min əpəh ikin.
¹⁴ Kən nəghat ausitən e nepətən rəhatimat otəmat in
ətuatip əm, in təsepət pikən. Okəmə esotuwmən otə-
mat, okol esotəghatən nəhlan. Mətə nıpahrienən,
emotaupən motuwa mətəorus-pa itəmat nian emotan
moatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo. ¹⁵ Netəmim
neen koatəghat ausit o wək itəm suah pisin təmol. Mə-
to itimat ekoatəghat ausit əm e wək itəm Uhgın
təmələhəu-pən kəm itimat. Itimat emotələhəu-pən
əskasik nətəligən rəhatimat məmə nahatətəən rəhata-
mat otəwiə təhmın min, kən tol nəhlan, rəhatimat wək
e nikitəmat otol iahgin mepət, ¹⁶ kən tol nəhlan, ekoti-
tun nuwinən motən-iarəp namnusən təwir e ikin min e
nikali imatəmat ikin muwin təhmın min. Kən e nolən
əh, itimat esotolən wək e ikin kit itəm suah kit tınol
wək rəkis ikin, kən məsotəghat ausitən o wək rəha
etəm pisin. ¹⁷ Mətə Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,
“Pəs etəm tatəghat ausit, in otəghat ausit əm e natim-
nat itəm İərəmərə təmol.” ¹⁸ İatən nəhlan mətə-inu,
kəsisiai-inən etəmim itəm tatıləs-ipər atip in, mətə
katisiai-in əm etəmim itəm İərəmərə tatıləs-ipər. ††

Pol ne aposol eiueiua min

11 İakolkeike məmə nakotegəhan-in io pəs ekən
rəhak məsin nalmələn kəm itəmat. Mətə pahrien,
noatol rəkis. ² İatehm wir itəmat, məsolkeikeən məmə
suah kit min otəmki-rəkis itəmat e nelmək, kən nolən
əh rəhak təmisi-pən əm o Uhgın. Io tata rəhatəmat,
kən itəmat nəkotahmen e pətan əkəku wi kit itəm
kinən rəkis məmə okos rəham kətim kan məmə
otətəu-pən suah kitiəh əm, nərgin u Kristo. Kən
iatehm wir rəhak pətan əkəku əh məmə ekegəhan-in-
pən in kəm rəhan iərman, kən in təruru əh iərman. ††

³ Mətə iatəgin məmə onəkotahmen e İf itəm Setan
təmeiua in e nəghatən ətehen. İatəgin məmə suah kit
otiuw-pən rəhatəmat nətəligən tuwin ik pisin, kən
nəkotapəs rəhatəmat nolkeikeən o Kristo, itəm in tətə-

† 10:8 2 Kor 13:10 †† 10:13 Rom 12:3 † 10:17 Jer 9:24; 1 Kor
1:31 †† 10:18 1 Kor 4:4 †† 11:2 Efes 5:26-27

atip məpiə wir. ††† İatən nəhlan mətə-inu okəmə suah
kit tatuwa otəmat matən-iarəp İesu itəm tol pisin e
İesu itəm ekoatən-iarəp, o okəmə itəmat nakoatos
narmın itəm tol pisin e Narmın nəmotos rəkis, o
nakotəto namnusən təwir itəm tol pisin e itəm nəmo-
tos rəkis, mətə itəmat ialməl min, nakotegəhan-in əm.
††† Aposol min əh itəm itəmat nakoatən məmə ilat
“aposol min ilis pik,” mətə e rəhak nətəligən esəplanən
məmə ilat ilis maprəkis-in io. ⁵⁶ Okəmə naka kəsəgətun
wirən io e nəghatən, mətə ekitun wir nəukətin nam-
nusən təwir. Itimat emotəgətun nat əh kəm itəmat e
nolən min rafin nian tepət. ††

⁷ Nian ematən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgın
kəm itəmat, esolən məmə nakotəto nat kit. Io atip
əm emos-iəhau io o niləs-ipərən itəmat. ?Kən tahro?
?Nolən əh in təfagə rat kit? !Kəp! ††† Nian ematol wək
kitat min itəmat, niməfak min ik pisin kəmoatəto io.
İuəhkır tahmen məmə emakləh-in ilat məmə ekasitu
etəmat. ⁹ Kən nian kəmoatan, kən rəhak nat kit tikə,
esətapəhən o suah kit o nasituən mətə-inu piatə min
itəm kəmotisi-pən Masetonia kəmotos-ipa natimnat
itəm rəhak tikə. Tol nəhlan, esətapəh-inən nat kit otə-
mat, kən məsos-ipənən wək əskasik otəmat o nehmən
io, kən ekol nəhlan nian rafin. ††† Tahmen e ni-
pahrienən rəha Kristo tətətig lak, iatən pahrien məmə
suah kit tikə ikin min rafin əpəh Akaea o nən-iəhauən
io o nəghat ausitən o nəsətapəh-inən nasituən. ¹¹ ?Kən
tahro ekəsətapəh-inən nat kit otəmat, mətə-inu es-
olkeikeən itəmat? !Kəp! Uhgın titun məmə ekolkeike
pik itəmat.

¹² Netəmim neen kətolkeike məmə nikitəmat təht ilat
məmə kotahmen etimat e wək itəm koatəghat ausit
ron. Mətə iakatəkəike o nolən rəha nəsətapəh-inən
natimnat məmə rəhalat nəghatən otiet morin.

¹³ Netəm nəhlan, ilat aposol eiueiua min, kən koateiua-
in netəmim e wək rəhalat. !Kən ilat koatan tahmen
məmə ilat aposol min pahrien rəha Kristo, mətə kəp!

¹⁴ Mətə kəsotautən e nolən əh, mətə-inu Setan atip, tə-
tan tahmen məmə in nagelo kit rəha nəhag-əhagən.

¹⁵ Kən sənəmə in nat kit itəm okotaut lan, okəmə iol-
wək min rəha Setan kotan tahmen məmə ilat iolwək
min rəha nolən tətəuatip. E namnun nian, ilat okotos
rəhalat nətəuən tətəu-pən nolən min rəhalat.

¹⁶ Ekisimatip min. Pəs suah kit tikə nikin təht məmə
io ialməl. Mətə okəmə nikitəmat təht nəhlan, kən
otegəhan-in io pəs ekol nolən rəha ialməl məsin, kən
ekəghat ausit məsin. ¹⁷ Nəghatən u rəhak sənəmə nat
itəm İərəmərə təmən-ipa kəm io məmə ekən. Mətə
iatəghat əm tahmen e ialməl kit. ¹⁸ Netəmim tepət
koatəghat ausit o nolən min rəha nətəueintən, kən tol
nəhlan, io min, ekəghat ausit. ¹⁹ !Ei! !Nakotenatig wir,
kən tol nəhlan, motegəhan-in məmə iaməl min
kotəgətun itəmat! ††† Nakotegəhan-in əm okəmə
suah əpnəpin kit tatol itəmat slef, o okəmə tatos nat

††† 11:3 Jen 3:4,13 ††† 11:4 Kal 1:8-9 § 11:5 1 Kor 15:10; 2
Kor 12:11 †† 11:6 1 Kor 2:1,13 ††† 11:7 1 Kor 9:18 †† 11:9 2
Kor 12:13; Fil 4:15-16 ††† E ves 19-21, Pol tatəghat əsan ilat. Ni-
pahrienən, in tatən-iəhau ilat.

kit rəhatəmat e nolən eko-eko, o tatiləs-ipər atip in, o tatem-pən niğanəmtitəmat. ²¹ !Iataulis məmә nətəligən rəhatimat təpou pik məmә esotolən nolən rat min əh!

Rəhak nəghatən in talməl, mətō nolən naka itəm netəm əh kotəmә okotəghat ausit ron, io min, ekəghat ausit ron. ²² ?Tahro? ?Ilat koatən məmә ilat netəm Hipru? Io min. ?Koatən məmә ilat netəm Isrel? Io min. ?Koatən məmә ilat noanol rəha Epraham? Io min. ^{†23} ?Koatən məmә ilat iolwək min rəha Kristo? Io min, mətō ekaprəkis-in ilat. Kəsi, iatəghat tahmen e ialməl kit. Emol wək pik taprəkis-in ilat, kən kiləs-ipən io e kalapus nian tepət taprəkis-in ilat, kən kəmalis io taprəkis-in ilat, kən iuəhkir ekimis nian tepət. ^{†24} Nian faif, noanol rəha Isrel kəmotalis io mau tate-nain. ^{‡25} Nian kisil, kəmalis io e nikilkil. Nian kit kəmaht io e kəpiel apin. Nian kisil emuwin e nego kən nego tamnim, kən nian kit emeai əpəh itəhəi lokamnim o nian apiepiə kit, lapin ne nərauiəgən. ^{‡26} Nian rafin etaliwək o nolən wək rəhak. Kən iuəhkir naruə asol tiləs io ekimis, kən emətatig ikin tasilə ikin imaa iakläh min, kən ikin tasilə ikin imaa natimak min noanol rəha Isrel, kən ikin tasilə ikin imaa Iaihlua min, kən ikin tasilə ikin e taon asol, kən ikin tasilə ikin e ikin taruən-aruən ikin, kən ikin tasilə ikin əpəh itəhəi, kən ikin tasilə ikin imaa piak eiueiua min. ^{‡27} Emol pik wək, kən nian tepət esapilən lapin. Nian min neen, nəumis tus io, kən mətoəoa, kən nian tepət nigak nagwənən tikə. Kən nian tepət iatətəp, kən rəhak natimnat təsahmenən o nətəpən. ²⁸ Kən taprəkis-in natimnat min əh, nian rafin nikik təht pik niməfak min rafin. ²⁹ Okəmә suah kit rəhan nəmegəhən teiuiu, kən io min, rəhak nəmegəhən teiuiu. Okəmә suah kit tatit suah kit min e təfagə rat, kən nikik titahmə pik ron.

³⁰ Okəmә ekəike məghat ausit, kən ekəghat ausit o nat itəm tatəgəton məmә rəhak nəsanənən tikə.

³¹ Kən Uhgın, u in Uhgın ne Tata rəha Iəramərə Iesu, itəm katiləs-ipər nərgin nian min rafin namnun tikə, titun məmә io, eseiuən. ³² Əpəh Tamaskes, etəm-iasol rəha Kig Aretas təməlin rəhan mopaël min o nehm wirən nafilua rəha taon məmә okotegəs-in motaskəlim motiləs-ipən io e kalapus. ³³ Mətō kəmiləs-ipən io e kətim asol kit, kətu-pən nol lan, kiləs-ipən e winta e fenis asol kəmol e kəpiel, kən kəhlman-əhlman tuwin əpəh ləhau, kən inəh suatip emagim lan. ^{‡‡}

Nihlin kit ne nat kit tahmen e napilairən

12 Ekəike matəghat ausit, nat ərnapin təsolən win e nat kit ikin, mətō ekəkəike matən natimnat min tahmen e napilairən ne nəghatən wi min itəm Iəramərə təmol əp kəm io. ² Ekitun iəfak kit itəm təhatətə e Kristo. ^{‡‡‡} E nup fotin tinuwin rəkis, Uhgın təmiləs muwin əpəh ilis e nego e neai. [§] Iəkəruu

okəmә niyətin tinatuwin, o narmin əm, Uhgın əm titun. ³ Kən ekən min məmә iəkəruu okəmә niyətin tinatuwin, o narmin əm, Uhgın əm titun. Mətō ekitun məmә suah əh, ⁴ Uhgın təmiləs muwin əpəh iman ikin. ^{§†} Kən in təməto nat anion min itəm təsətuatipən məmә etənim rəha nətueintən otən. ⁵ Ekəghat ausit o etəm tol nəhlan, mətō esəghat ausit atipən ron io, mətō ekəghat ausit əm o rəhak nolən min itəm nəsanənən tikə elat. ⁶ Mətō okəmә ekən məmә ekəghat ausit, okol esalmələn, mətō-inu ekəghat-in ni-pahrienən. Mətō esəghat ausitən nəhlan, kən tol nəhlan, suah kit tikə itəm otiləs-ipər io ilis taprəkis nat itəm tətuatip. Iakolkeike məmә otəplan ahmen io e nat naka itəm ekən, o ekol.

⁷ Uhgın təsolkeikeən məmә etausit o nəghatən wi min itəm in təmol əp kəm io, kən nəghatən min əh kotəwir maprəkis. Kən tol nəhlan təmahli-ipa nəratən kəm io tahmen e nihlin kit tataru niyətik. Nəratən əh in iahləpis rəha Setan məmә tol nahməən e niyətik, kən tol nəhlan esausitən. ^{§†8} Emuəh niki Iəramərə mau kisil məmә otiləs-irəkis ron io. ⁹ Mətō tən kəm io məmә, “Rəhak nəwirən asol titun naskəlimən ik, mətō-inu nian rəham nəsanənən tikə, nəsanənən rəhak titun nuwamən mol iahgin e rəham nəmegəhən.” Tol nəhlan, etagien pik məmә ekəghat ausit e rəhak nəmegəhən itəm nəsanənən tikə, məmә nəsanənən rəha Kristo otatig e nəmegəhən rəhak. ^{§†10} O nat əh, etagien nian nəsanənən tikə e niyətik, kən etagien nian katən rat io, kən etagien e nian iəkis min, kən etagien nian katol nəratən kəm io, kən etagien e nian itəm tiəkis ron io. Etagien elat rafin o nərgi Kristo, mətō-inu nian rəhak nəsanənən tikə, kən iatəsanən.

¹¹ Emol nolən rəha ialməl, mətō itəmat əm nəmoatəkəike kəm io məmә ekol. Nəməsotiləs-ipərən nərgək, mətō təpəwir pik okəmә nəmotol mihin, mətō-inu io sənəmә ləhau e “aposol min ilis pik” e nat kit əkəku əm, nat ərnapin io etəm ərnapin əm. ^{§†12} Nian emətan kitat min itəmat, ematol natimnat itəm tatəgəton io məmә io aposol pahrien kit. Ematol nəmtətin min, ne nat asol min itəm tol narmi netənim tatiwig, ne nat pispis min e nikitəmat, kən emol e nətəligən rəhak kaifəmәh. ^{§†13} Nat kitəh əm eməsolən e nikitəmat, eməsəpəh-inən məni kit otəmat. !Otaluin o təfagə rat u rəhak! ^{§§}

¹⁴ Roiu iatətul matip məmә ekimnə muag itəmat itəm otol kisil lan. Kən ekəsəpəh-inən məni kit otəmat, mətō-inu esotolkeikeən rəhatəmat nautə, mətō iakolkeike əm itəmat. Otətəlig-in-tu. Sənəmә wək rəha suakəku məmә otehm wir rəhan tata ne mama. Mətō in wək rəha tata ne mama məmә okuehm wir rəhalau suakəku. ¹⁵ Tol nəhlan, nikik tagien məmә ekos-ipinə rafin rəhak natimnat otəmat, kən mos-ipən min rəhak nəmegəhən otəmat. Rəhak nolkeikeən otəmat in tepət, mətō rəhatəmat ron io in təkəku əm. !Inu təsə-

† 11:22 Fil 3:5 †† 11:23 Wək 16:23 ‡ 11:24 Dut 25:3 †† 11:25 Wək 16:22; 14:19 ‡‡ 11:26 Wək 9:23; 14:5 ‡‡‡ 11:33 Wək 9:23-25 ‡‡‡ Pol tatəghat-in atip. § Nəghatən Kris ətuatip tatən məmә, “neai tatol kisil lan.” Mətō niyətin tatən məmә “nego e neai u in ikin rəha Uhgın.”

§† Nəghatən Kris ətuatip tatən məmә, “Paradaes” itəm niyətin tatən məmә “nego e neai,” ikin itəm netənim itəm kotətuatip koatuwin ikin nian okotimis. §†† 12:7 Job 2:6 §‡ 12:9 Fil 4:11-13 §‡† 12:11 2 Kor 11:5 §† 12:12 Rom 15:19 §‡ Pol tatol milə elat e nəghatən u. §‡† 12:13 2 Kor 11:9

tuatipən! ¹⁶ Pəs kotən mämə esətapəh-inən mənī kit otəmat. Məto itəmat neen koatən mämə emos natimnat otəmat e nolən eko-eko. ¹⁷ ?Tahro? ?Io emos natimnat e nolən eko-eko nian emahl-ipən netənim kəm itəmat, o kəp? !Kəp! ¹⁸ Emuəh niki Taetas mämə otuwīn otəmat, kən mahl-ipən piətət kit ilau min. ?Tætas tæsosən natimnat otəmat e nolən eko-eko, o kəp? ?Nəkotitun o kəp mämə, rəhatimlau nətəligən kitiah əm, kən matioal nolən kitiah əm? †

¹⁹ Kəm-naka nikitəmat təht mämə e nəghatən min rafin əh, emotuhalpīn nəghatən kəm itəmat itəm suah kit təmən otimat. Kəp. E niganəmti Uhgīn, emoatəghat tahmen e netəm rəha Kristo. Kən iolik min, natimnat rafin itəm koatol, koatol mämə itəmat nakotəsanən.

²⁰ İatən nəhlan məto-inu iatəgin mämə nian ekimnə, kəm-naka ekəplan mämə nəsotolən mämə inu iakolkeike mihin. Kən itəmat min nəkotəplan mämə io esolən mämə inu nakotolkeike mihin. İatəgin mämə ekəplan itəmat neen kotərgəhəu, neen koatetet, neen koatəmərīt e neməha, neen kotəhap-əhap ilat min, neen koatən rat netənim, neen koatən nīkalīn netənim, neen koatausit, neen koatol ərnəpīn nat.

²¹ İatəgin mämə nian ekimnə min, rəhak Uhgīn otīləs-iahau io e niganəmtitəmat, kən nīkik otitəgīt kən ekasək otəmat neen itəm nəmotol nolən rat aupən, kən məsotəuhlinən ilat o nolən rat min rəhalat itəm koatol nian rafin, inu koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, kən nəman ne nīpitan koatan anion, kən koatol nəhlan ərnəpīn əm. ††

Namnun nəghatən rəha Pol o nəhgaiirən elat

13 Inu rəhak naliwəkən itəm tatol kisil lan otəmat. Naoa Rəha Uhgīn tatən mämə, “Nian suah kit tatətu-pən nəghatən e suah kit min, etənim kəiu o kisil okotəkəike motən nəghatən kitiah, kən tol nəhlan netənim kotitun mämə nəghatən koatətu-pən lan, in nīpahrienən.” † †² Nian emimnə otəmat itəm tatol kəiu lan, emən-iarəp rəkis nəghatən o nəhgaiirən e netəm koatol təfagə rat ne itəmat rafin, mämə okotapəs təfagə rat min. Kən roiu ekən min nian io əpəh isəu. Nian ekimnə min, ekol nalpīnən kəm ilat itəm kəsotapəsən təfagə rat. ³ Ekotol nəhlan məto-inu nikitəmat təht mämə rəhak nəsanənən tikə, kən itəmat kotolkeike motitun əsas mämə nian iatəghat, in nəghatən rəha Kristo əm. In tēsəpouən o nolən wək

† 12:18 2 Kor 8:6,16-18 †† 12:21 2 Kor 13:2 † Dut 19:15
Kəm-naka, Pol tatən mämə rəhan naliwəkən kisil tahmen e nəghatən rəha netənim kəiu o kisil. †† 13:1 Dut 19:15; Mat 18:16; 1 Tim 5:19

itəmat min, məto rəhan nəsanənən tepət e nikitəmat. ⁴ Nīpahrienən, nian kəmətu-pər e nig kəluau, rəhan nəsanənən tikə e nīpətīn. Məto tatəmegəh roiu e nəsanənən rəha Uhgīn. Kən e nolən kitiah, rəhatimat nəsanənən tikə e nīpətīmat, məto itimat ekotəmegəh itimat Kristo e nəsanənən rəha Uhgīn, kən nian ekotəghat kəm itəmat, onəkotəplan nəsanənən əh. ††

⁵ İtəmat atip, otakil wir nəmegəhən rəhatəmat mämə rəhatəmat nahatətəən in pahrien, o kəp. İtəmat atip, nakotehm wir rəhatəmat nolən. ?Nəkotitun o kəp, mämə Kristo İesu tətətig e nəmegəhən rəhatəmat? !Məto okəmə rəhatəmat nəmegəhən təsətəupənən nolən rəha nahatətəən, kən Kristo təsətīgən e nəmegəhən rəhatəmat! ††⁶ Kən emələhəu-pən əskasik rəhak nətəligən mämə onəkotəplan mämə itimat aposol min pahrien. ⁷ Kən roiu, ekoatəfak kəm Uhgīn mämə itəmat kit təsolən nat kit tərət. Esotolkeikəən nəhlan mämə otəgətun mämə rəhatimat wək e nikitəmat in təwir mətuatip. Məto ekotolkeike mämə itəmat nəkoatol nolən itəm tətəuətīp, nat ərnəpīn netənim neen koatən mämə wək rəhatimat tərət. ⁸ Tol nəhlan məto-inu okol itimat esotolən nat kit itəm tahtosīg-in nīpahrienən, məto ekotitun nolən əm nat itəm tatīləs-ipər nīpahrienən. ⁹ Nikitimat tagien nian itimat ekotitun nolən u, itəm nəsanənən tikə lan, məto nəmegəhən rəhatəmat tatətul əskasik. Kən nəfakən rəhatimat otəmat mämə nəmegəhən rəhatəmat tahmen o nətəu-pənən suatip ətuatip. ¹⁰ Nian io əpəh isəu otəmat, ekətə nəhlan o nat kit. İərəmərə tinos-ipa rəkis nepətən kəm io, məto esolkeikəən mämə nian ekimnə otəmat, ekəike mol əskasik etəmat e nepətən əh. In təmos-ipa nepətən əh mämə ekīləs-ipər itəmat, sənəmə mämə ekərəkīn itəmat. †††

Namnun nəghatən

¹¹ Piak min ne winik min. Inu rəhak namnun nəghatən. Otagien. Otəuhlin rəhatəmat nolən min. Otətə rəhak nəghatən. Otuwa e nətəligən kitiah. Otətig e nəməlinuən. Kən Uhgīn rəha nolkeikəən ne nəməlinuən otətig itəmat min.

¹² Otən təwir kəm itəmat min tahmen mämə itəmat kitiah əm e Kristo. ¹³ İəfak min rafin koatən-ipinə təwir kəm itəmat.

¹⁴ Pəs İərəmərə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin. Kən pəs Uhgīn otos-ipən rəhan nolkeikəən kəm itəmat rafin. Kən pəs Narmīn Rəha Uhgīn otol nikitəmat rafin tol kitiah.

†† 13:4 Fil 2:7-8 ††† 13:5 1 Kor 11:28 ††† 13:10 2 Kor 10:8

KALESIA

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Kalesia

Aposol Pol təmäte naoa u.

Təmäte tatuwin kəm niməfak min itəm kotatig pis ikin e nitən Kalesia, inu Ikoniam, Listra, ne Tepe. Pol in təmätuoun niməfak min əh nian in təmaupən maliwək e rəhan naliwəkən min.

Nəratən asol kit e niməfak e nian əh rəha Pol. Netəm Iaihlua tepət koatən nıpahrienən e Iesu Kristo. Kən netəm Isrel tepət koatən nıpahrienən e Iesu. Məto netəm Isrel neen koatən məmə Iaihlua min itəm kotən nıpahrienən e Iesu, okotəkəike kətəu-pən lou min rəha Moses, tahmen e nəhg-ipənən. İlat kəmoatən məmə Iaihlua min okəkəike kəhg-ipən ilat okəmə kotolkeike məmə okotuwa kətuatip e nıganəmti Uhgın.

Pol in təmäte naoa u, məmə otəg-ətuatip-in nətəligən rəha netəm Isrel itəm koatən məmə Iaihlua min okotəkəike kətəu-pən lou rəha Moses okəmə ilat kotolkeike məmə Uhgın in otosmegəh ilat. Pol tolkeike məmə iəfak min okotitun məmə nahatətəən in suatip itəm Uhgın təmol məmə etəmim otətuatip e nıganəmtin, kən in tatosmegəh ilat e nıkin agien. Məto nolən rəha nəhg-ipənən, o nolən rəha wək əskasik min, o nolən rəha nətəu-pənən lou, kəsotosmegəhən etəmim. Netəm-iasol rəha niməfak rəha Isrel kəmoatəpələh əpəh Jerusalem moatəghat-in nətəligənən min əh. Kən moatən məmə təwir əm məmə Iaihlua min okəsotətəu-pənən lou rəha Moses. Afin e Wək Min 15:1-35.

Pol təmätuoun matəghat kəm ilat

1 Piak min ne winik min itəm nəkoatəfak latuənu pisin pisin min ikin Kalesia, io Pol, io aposol kit rəha Uhgın, ekatəte naoa u, mıtahl-ipinə kəm itəmat. Io ne piatat min neen itəm koatəfak u ikin-u, ekotolkeike məmə ekotən "təwir" kəm itəmat. Io u inu, itəm Iesu Kristo ne Tata Uhgın kəmiäləs-ipər io məmə io rəhalau aposol. Uhgın u, in təmiləs-ipər Iesu taiir-pa min e rəhan nimisən. Sənəmə etəmim ərnapin əm kit təmaun-in io kən miləs-ipər io, məto Uhgın. !Tol nəhlan, onəkotəkəike motətə!

³ Pəs Uhgın, u Tata rəhatat, ne Iesu Kristo, u İəramərə rəhatat, ilau okuawte-in nəwirən rəhalau kəm itəmat kən muələhəu nəməlinuən tətətig otəmat.

⁴ Iesu Kristo təmegəhan-in atip məmə in otimis o nolən rat rəhatat, kən miuw rəkis itat e nolən rat min ne nətəligən rat min rəha nətueintən. In təmimis məto-inu Tata Uhgın tolkeike məmə in otol mihin. ^{†5} Tol nəhlan, təwir mə kitat okotənwiwi pik Uhgın u rəhatat, tatuwin, matuwin, namnun tikə. Əwəh. Pəs otol mihin.

Namnusən Təwir kitəh əm

⁶ Narmək təmiwig pik otəmat məto-inu roiu agın-əh huə Uhgın təmaun-in pap itəmat e nəwirən rəha Iesu, təmawte-in-pinə ərnapin əm kəm itəmat. Məto roiu itəmat nakotapəs Uhgın, moatəgim, moatətəu-pən nəghatən eiueiuə min. ⁷ Nəghatən min əh sənəmə

† 1:4 Kal 2:20

Namnusən Təwir rəha Uhgın. Netəmim neen kəmotəuhlin Namnusən Təwir rəha Uhgın moatən in pisin, kən katən məmə in namnusən təwir, kən katiuw kalin itəmat lan, kən katərəkin rəhatəmat nətəligən lan. !Məto Namnusən Təwir kitəh əm, kən kit min tikə! ^{††8} Nat ərnapin okəmə io, o nagelo kit rəha nego e neai tətəmnus-iarəp nəghatən pisin kit min, itəm təsahmenən e inun emotən-iarəp rəkis kəm itəmat aupən, pəs Uhgın otiləs-ipən e Nıgəm Asol. ^{†9} Kən ekisimatip min, matən məmə, okəmə suah kit otəmnus-iarəp nəghatən pisin u, təsahmenən e Namnusən Təwir itəm itəmat nınəmotitun rəkis, pəs Uhgın otiləs-ipən e Nıgəm Asol.

¹⁰ Rəhak nəghatən əh in təkəsik, kən nat ərnapin əm okəmə netəmim neen kəsotəgienən ron io. İakolkeike əm məmə niki Uhgın otagien o nəghatən rəhak. Okəmə iatəghat əh məmə netəmim neen nıkilat otagien ron io, kən ko sənəmə io iolwək pahrien kit rəha Kristo. ^{††}

Uhgın Təmaun-in Pol

¹¹ Piak min ne winik min, ekolkeike mə ekən-ipinə ətuatip kəm itəmat məmə Namnusən Təwir itəm iatən-iarəp nian rafin sənəmə nat kit itəm təmisi-pən e nətəligən rəha etəmim əm. ^{††12} Namnusən Təwir u, sənəmə suah kit təmos-ipa kəm io, kən məgətun io lan, məto Iesu Kristo əm in təmerəh e rəhk-kapə.

†† 1:7 Wək 15:1,24 † 1:8 1 Kor 16:22 †† 1:10 1 Tes 2:4 †† 1:11 Mat 16:17

¹³ Itamat ninəmotitun rəkis rəhak nolən min itəm ematol aupən e nian ematəfak itimat netəm Isrel. Kən emən mə oekoh rafin netəmim min rəha Iesu, mərəkin-ərəkin aɡin niməfak, kən matol nalpinən əskasik kəm ilat. ^{†14} E nian əh, io ematətul-iəkis o nəukət kastom rəha netəm Isrel, itəm rəhak pipi min kəmotəgətun io lan aupən. Emıtun taprəkis-in io min neen, itəm emotaiir ahmen. ††

¹⁵ Nat ərnapin ematərəkin pap rəhan min netəmim, məto Uhgın təmasəkitun io. Aupən ikin təmitəpun kən mawle rəkis io e nian emətətig əh e nərpi rəhak ma-ma. Kən təmuwa e nian ətuatip rəhan, in təmaun-in io mə ekuwa io, rəhan etəmim. ^{‡16} Kən Uhgın təmerəh e rəhk-kapə, məgətun io e nətin Iesu, məmə oekitun wir in, kən muwin mamnus-iarəp Namnusən Təwir rəhan kəm netəm min u sənəmə ilat netəm Isrel, katən ilat məmə Iaihlua min. E nian əh, io eməsuwinən mehm suah kit mə otəgətun io e Namnusən Təwir əh. ¹⁷ Kən io eməsuwinən əpəh ilis Jerusalem məmə oekehm netəm min u kəmoatol aposol aupən. Eməsuwinən mə okotəgətun io e Namnusən Təwir rəha Iesu. E nian əh, io eməsou-pis-pən əpəh ikin kit Arepia, kən matig mitəlig-pa min muwin əm latuənu kit, nərɡin u Tamaskes. ¹⁸ Matuwin, matuwin nup kisil kinəhaluwa minəhaluwin rəkis un, kən io ematig mitəlig-pən min Jerusalem məmə ekehm Pita. Kən eməsətigən tuwəh, emuatig mios nian fiftin əm. ^{‡19} Kən e nian əh, emehm əm Jemes u, pia Iesu, İərəməərə rəhatat, məto eməsəplanən aposol min u neen. ²⁰ İatən pahrien e niganəmti Uhgın məmə nəghatən u, nıpahrienən, sənəmə neiuəən.

²¹ Eməsətigən tuwəh əpəh ilis Jerusalem. Kən uarisig un, emuwin əpəh nıtən Siria ne Silisia. Kən e nian əh, netəmim itəm koatəfak kəm Kristo latuənu pisin pisin min nıtən Jutia, (nıtən asol rəha Jerusalem), ilat kəməsotəplanən əh io motəruru niganəmtək. ^{‡23} Məto kəmoatəto əm namnusən u, netəmim neen kəmoatən məmə, “Suah əpəh in əpəh, rəhatat tıkimir, təmatoh itat o nəfakən, matərəkin nəmegəhən rəhatat, kən mətalkut məmə otərəkin min rəhatat nahatətəən. Məto roiu əh, in min tınatən-iarəp Namnusən Təwir rəha Iesu.” ²⁴ Kən ilat kəmotənwiwi pik Uhgın o natimnat min itəm in təmol e rəhak nəmegəhən, in təməuhlin-pa io ekol nulan.

Aposol min neen kəmotegəhan-in wək rəha Pol

2 Tatuwin, matuwin minos nup fotin tinuwa minuwin rəkis un, kən Uhgın təməni-ipa kəm io məmə ekəike mitəlig-pən min əpəh ilis Jerusalem. Kən itimlau Panapas emian kən miat Taetas itiməhal min məhaluwin. Kən eməhaluwin kiet-arəpən Jerusalem, emotuəfimin itimat netəm-iasol min əm rəha niməfak. Nian emotəpələh e nuəfiminən əh, io ematən-ipən wir nəghatən min itəm ekuwin matən-iarəp kəm Iaihlua min, ilat sənəmə netəm Isrel. Emən-ipən wir natimnat min rafin aɡin kəm ilat məto-inu esolkeikeən məmə

† 1:13 Wək 8:3 †† 1:14 Wək 22:3 ‡ 1:15 Aes 49:1; Kal 2:7
 †† 1:18 Wək 9:26-27 ‡‡ 1:21-22 Wək 9:30

nıkilat otəht məmə rəhak nəghatən təsətuatipən, kən moatən rat rəhak wək, tol nat ərnapin əm lan, noan tıka. ^{‡‡13} Kən e nian əh, nıkkik təmatəht pik məmə kətah okotəhai io mə ekəike mən-ipən kəm Iaihlua min, məmə okəike kəhg-ipən ilat. Məto kəməsotənən. Kən io kit u, Taetas, in etəm Kris, sənəmə etəm Isrel, kəsəhg-ipənən əh. Məto ilat kəməsotənən mə okəike kəhg-ipən.

⁴ Nənən rəha nəhg-ipənən təmisi-pən e netəmim neen kəmoateiuə əm məmə ilat piatət min. Kən ilat kəmotalkəlik wir məmə okotehm-tu məmə itimat ekoatətəu-pən əh Lou, o kəp. Məto itimat enotiet rəkis minotuwin o Iesu Kristo, kən minotol kitiəh itimat min, kən itimat sənəmə slef rəha Lou. Məto netəm min əh, nıkilat təməsəɡienən o rəhatimat nəghatən min, kən motolkeike məmə okotəgo-pən itat rafin e Lou ne kastom rəha nəfakən rəha netəm Isrel. Kən kəmotən məmə okəike kəhg-ipən Iaihlua min tahmen e Taetas. ^{‡‡5} Məto emotən-ıəhau ilat məsotolən məmə rəhalat nəghatən otər məprəkis-in rəhatimat. Kən itimat emotaskəlim əskasik nəghatən pahrien tətətig e Namnusən Təwir, məmə itamat onəkotitun wir.

⁶ Kən netəmim neen əh-ikin katən ilat məmə ilat netəm-iasol min rəha niməfak, (məto e nehmən rəhak, etəm tatos nərıg asol, ne etəm təsosən nərıg asol, ilau kuahmen ahmen əm. Kən e niganəmti Uhgın, in təsəfinən nərıg min əh). Kən netəm min əh kəməsotəgətunən io e nəghatən wi kit, məmə ekuwin mamnus-iarəp. ⁷ !Kəpə! Kəməsotolən, məto-inun ilat kəmotitun əm məmə, e nəsanənən rəha Uhgın, in təmıləs-ıpər io məmə io aposol, kən mitahləpis-pən io mə ekuwin mən-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihlua min. Kən e nəsanənən əh, tınıləs-ıpər rəkis mihin Pita, məmə in min in aposol. In otatən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəm Isrel. [§]

⁹ Kən Jemes ne Pita ^{§†} ne Jon, katən iləhal məmə nəukəti niməfak miləhal. Nian kəməhaləplan, kən məhalıtun məmə e nəwirən rəha Uhgın, in təmos-ıpa wək u e nelmək. Kən kəhaluwa məhalol sekhan etimlau Panapas məmə itimat ekotol əm kitiəh. Kən emotən mə oekotoor wək min. Itimlau oekian muam-nus-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihlua min, kən iləhal okəhaluwin məhalən-iarəp kəm netəm Isrel. ¹⁰ Kən ilat kəmotən-ıpa əm nəghatən kitiəh əm məmə nıkitimlau otəkəike matəht ian-rat min əpəh Jerusalem məmə ekuasitu elat. Məto, nıkkik tınəɡien rəkis o wək əh. ^{§††}

Pol təməhai Pita

¹¹ Kən uarisig un, emitəlig-pən əpəh ləhau taon kit Antiok. Nian emətətig ikin əh, kən Pita təmuarisig min muwa. Kən Pita təmətagwən ilat in min neen koatəfak, məto ilat Iaihlua min. Kən nian netəmim min rəha Jemes, itəm kəmotisi-pən Jerusalem motiet-arəpa, ilat kəmotəhai Pita, motəmə, “Iaihlua min u, okəike kəhg-ıpən ilat. Məto okəmə kəsolən, Uhgın okol təsasıtuən

‡‡† 2:1-2 Wək 15:2 ‡‡‡ 2:4 Kal 1:7; 5:1,13 § 2:7-8 Wək 22:21
 §† Nəghatən Kris ətuatip tatən nərɡi Pita ikin-u məmə, “Sıfas.”
 §†† 2:10 Wək 11:29-30

elat." Kən nəghatən u kəmoatən təmərəkīn Pita, mol taulis kən məgin nuwīn mīnən magwən təlmin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Kən nolən rat əh Pita təmol, miuw e kitat mīn neen əpəh Antiok, ilat iəfak mīn u noanol mīn rəha Isrel, ilat mīn kəmos o Pita moatol nolən rəha etəmim itəm tatəghat e nolən kəiu, kən moatəgin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Motatig kiuw mīn e Panapas, təgin mīn ilat. Kən e nian eməplan məmə ilat kīnəsotətəu-pən ətuatipən suatip itəm Namnusən Təwir tatən, kən eməhai-pən əm Pita e niganəmtilat, matən-ipən əskasik məmə, "Nat ərnapin ik etəm Isrel, mətə nəsosən əh rəhatat nolən. ?Kən tahro nataəkəike kəm netəm mīn u kəsəhg-ipənən ilat məmə okəhg-ipən ilat?" †

Etəmim itəm otatəhətə e Iesu, Uhgīn in otasitu lan

¹⁵ Kən e nian əh, io emən-ipən wir kəm Pita məmə nīpahrienən məmə itimlau emiasipən ətuatip e noanol rəha netəm Isrel. Itimlau sənəmə Iaihlua mil itəm netəm Isrel nīkilat tatəht məmə ilat rafin nol təfagə mətə-inu kəsotətəu-pənən e lou. ¹⁶ Mətə roiu ekiatun məmə Uhgīn təsəfinən etəmim kit məmə in tətəuətīp e niganəmtīn mətə-inu in tatətəu-pən ətuatip Lou rəha netəm Isrel. Etəmim itəm tətəhətətə pahrien e Iesu Kristo, in əmun tətəuətīp e niganəmtī Uhgīn. Nətəligən əh in əh, tol itimat mīn netəm Isrel, oekotəkəike motəhatətə əm e Iesu Kristo məmə ekotətəuətīp e niganəmtī Uhgīn. Uhgīn təsəfinən itimat mətə-inu ekotətəu-pən Lou, mətə in tətəfin əm itimat mətə-inu ekotəhatətə e Iesu Kristo. Etəmim kit okol təsətəuətīpən e niganəmtī Uhgīn mətə-inu in tatətəu-pən pik Lou. ††

¹⁷ Itimat u netəm Isrel, kən ekotəhatətə e Iesu Kristo məmə ekotuwa motətəuətīp e niganəmtī Uhgīn. Mətə netəm Isrel neen, nīkilat tatəht məmə itimat nol təfagə mətə-inu esotətəu-pənən lou. ?Tol nəhlan, in Kristo itəm tatol məmə itimat nol təfagə, o kəp? !Kəp! Sənəmə tol mīn nəhlan. ¹⁸ Mətə təfagə pahrien in tol mīn nulan, okəmə ekitəlig-pən mīn matətəu-pən lou. Okəmə ekatol mīn nəhlan, kən io esətəuətīpən e niganəmtī Uhgīn. Nolən əh tatəgətun əsas əm məmə io iol təfagə rat. ¹⁹ Tol nəhlan mətə-inu, nian emalkut pik o nətəu-pənən Lou, kən eməplan məmə nolən u təsəhmenən məmə tatol io ekətəuətīp e niganəmtī Uhgīn. Tol nəhlan, emapəs nətəu-pənən Lou o nuwamən etəm ətuatīp. Tahmen məmə emimīs, kən roiu e nəmegəhən wi rəhak, Lou təsəraməgəhən lak. Emol nəhlan məmə ekol əm nətəligən rəha Uhgīn. In tahmen məmə itimlau Kristo, kəmətu-pər itimlau mīn e nig kəməluau. Nəmegəhən oas rəhak təmimīs. Mətə emaiir-pa mīn itimlau Kristo. Kən roiu u, sənəmə io iatəmegəh, mətə Kristo in tatəmegəh e nīkik. Kən e nəmegəhən rafin rəhak, ekətəhatətə əm e Nətī Uhgīn, itəm təmolkəike pik io, kən muwa mimīs mos megəh io. †²¹ Nolkeikəhən u, Uhgīn təmawte-in-pa kəm itat, in iahgin pik. Kən okol esərəkīnən nolkeikəhən əh itəm Uhgīn təmawte-in-pa ərnapin əm. Mətə iatəplan

məmə itəmat mīn neen, nəkoatətəu-pən Lou mə otol itəmat nəkotətəuətīp e niganəmtī Uhgīn. Mətə okəmə nəkoatol nəhlan, kən itəmat nəkotol nat ərnapin əm e nīmīsən rəha Iesu Kristo

Netəm Kalesia kəmotapəs suatip

3 !Netəm Kalesia, itəmat nīnotalməl pik! ?Pah təmasig itəmat matuwīn e suatip eko-eko nəhlan? Emotən-iarəp wir pap kəm itəmat məmə Iesu təmos nahməən e rəhan nīmīsən otəmat, mətə tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən-os-ipən kəm itəmat kən miuw rəkīs itəmat mol itəmat nīnotalməl pik? ²?Otən-tu kəm io məmə, Uhgīn təmos-ipinə Narmīn Rəhan kəm itəmat mətə-inu itəmat nakotətəu-pən Lou, o kəp? Kəpə, in təmos-ipinə kəm itəmat mətə-inu itəmat nakotəhatətə e Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo. ³?Tahro? ?Nakotalməl pik nəpo lan? Itəmat nəmotətəuoun wir nəmegəhən wi rəhatəmat e Iesu Kristo e nasitəuən rəha Narmīn Rəha Uhgīn, kən mətə roiu, itəmat nīnotalkut məmə onəkotapəs, kən motuwa netəm ətuatīp e rəhatəmat əm nəsanənən. ⁴Nəmoatəto nahməən tepət mətə-inu nəmotəhatətə e Namnusən Təwir. ?Nəmotətə nahməən əh ərnapin əm? Kəp, nahməən əh sənəmə rəha nat ərnapin əm. ⁵Narmīn Rəha Uhgīn təməsələn nat pispīs mīn kəm itəmat mətə-inu nəkoatətəu-pən Lou. In təmol mətə-inu itəmat nəmotətəo Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo kən itəmat nakotəhatətə lan.

Nətəu-pənən Lou, ne nahatətəən e Iesu

⁶ Otətəligin-tu nat kit oekən. Suah kit, Epraham, itəm Naoa Rəha Uhgīn təməghat-in-iarəp rəkīs minū lan məmə:

"Epraham in təməhatətə əskasik e Uhgīn, kən tol nəhlan, Uhgīn təmən məmə in tətəuətīp e niganəmtīn." ††

⁷ E suatip kitiəh əm, netəmim itəm koatəhatətə e Uhgīn, in tətəfin ilat məmə kotəhmen e noanol ətuatīp rəha Epraham.

⁸ Naoa Rəha Uhgīn təmən rəkīs aupən məmə Uhgīn otos Iaihlua mīn, kotuwa ron mol ilat kotətəuətīp e niganəmtīn e nahatətəən rəhalat. Aupən, Naoa Rəha Uhgīn təmən-iarəp nəghatən wir kit kəm Epraham məmə:

"Otīsī-pən e rəham noanol, kən ekawte-in rəhak nəwīrən e netəmim rəha noanol mīn rafin e nətəuētən." ††

⁹ Kən Uhgīn təmawte-in rəhan nəwīrən kəm Epraham mətə-inu in təməhatətə əskasik lan. E suatip kitiəh mīn əm, Uhgīn titun nawte-inən nəwīrən kəm netəmim itəm koatəhatətə pahrien lan.

¹⁰ Mətə netəmim mīn un, itəm nīkilat tatəht məmə ilat okotos nəmegəhən mətə-inun ilat koatətəu-pən rafin nat naka itəm Lou tatən, netəm mīn əh, ilat kīnotatig rəkīs e nelmi nətətən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə:

† 2:11-14 Wək 11:3 †† 2:16 Wək 15:10-11; Rom 3:20-28; Kal 3:11 † 2:19-20 Kal 1:4

†† 3:6 Jen 15:6 †† 3:8 Jen 12:3; 18:18; 22:18; Rom 4:3,16

“Netāmim itəm kəsotol ətuatipən natimnat min rafin itəm kotatig e naoa rəha Lou, ilat kinotatig rəkis e nəlmi nərātən, kən okotəkəike motos nalpinən kit.” †

¹¹ Kən tol nəhlan, tətuatip əm o kitat məmə suah kit təkə itəm tatuwa tətuatip e niganəmti Uhgın məto-inu in təmətəu-pən Lou, məto Naoa Rəha Uhgın tatən min-nulan məmə:

“Etāmim itəm tətahatətə e Uhgın, in tatuwa tətuatip e niganəmtin, kən in otos nəmegəhən pahrien.” ††

¹² Nəghatən əh, tatəghat-in nahatətəən rəhatat e Uhgın. Nolən rəha nətəu-pənən Lou, in təsahmen-ah-menən e nolən rəha nahatətəən e Uhgın. In əh, məto-inu nolən rəha nətəu-pənən Lou, tahmen-pən əm nulan, Naoa Rəha Uhgın tatən məmə:

“Etāmim itəm tolkeike məmə otos nəmegəhən pahrien məto-inu tatətəu-pən ətuatip Lou, in otəkəike mol natimnat min rafin agin itəm Lou tatən.” †

¹³ Netāmim rafin agin kəsotol ətuatipən nat naka itəm Lou tatən. Tol nəhlan, Lou in təmələhəu nalpinən tətətig o kitat rafin, kən kitat rafin kotatig e nəlmi nərātən. Məto Iesu Kristo təmimis e nig kəməluau, kən miuw rəkis kitat e nəlmi nərātən əh. Iesu in təmos nalpinən otat tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə:

“Etāmim kit, itəm kəmo hamnu kətu-pər e nig, nolən əh tatəgətun-pən məmə Uhgın in təmöl nalpinən kəm in.” ††

¹⁴ Məto roiu, Iesu təmimis nəhlan məmə netāmim ərnapin min rafin, ilat okotatig e nəwiran itəm Uhgın təmən kəm Epraham məmə, in otos-ipən kəm noanol min rəhan. Kən nat əh tol nəhlan məmə inu roiu kitat netəm kotahatətə e Iesu, kitat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgın itəm Uhgın təmən məmə otos-ipən kəm netāmim.

Uhgın təmaupən mol naniəkisən rəhan, məto Lou təmuarisig təsafələn

¹⁵ Piak min ne winik min, e nəmegəhən rəhatat, kitat kotitun nolən u rəha naniəkisən. Nian suah kit tatol, okol kəsafələn, kəsətu-pənən kit min. E suatip kitiəh əm, Uhgın təmöl naniəkisən kit kəm Epraham o rəhan kit noanol. † Kən e nəghatən əh, təməsənən məmə Uhgın təmən-iəkis noanol min rafin rəha Epraham, məto təmən əm məmə etāmim kitiəh əm otisi-pən e rəhan noanol, etāmim u, in Iesu Kristo. ¹⁷ Kən rəhak nəghatən, nipətin tol nulan məmə, aupən, Uhgın təmən-iəkis məmə otətəskəlīm nəghatən rəhalau Epraham, məto uarisig nup fo-hanrit-tate təmuwin rəkis, kən Lou təmuwa. Məto Lou əh, okol təsərəkənən nəghatən itəm in təmən kəm Epraham, okol təsafələn naniəkisən rəha Uhgın. ††¹⁸ Kən okəmə kitat kotatig e nəwiran rəha Uhgın məto-inun kitat koatətəu-pən Lou u, tatəgətun-pən məmə naniəkisən itəm Uhgın təmöl aupən in nat ərnapin əm. Məto təsələn nəhlan. Məto-inu kitat kotəplan Epraham in təmətətig e nəwiran min

† 3:10 Dut 27:26 †† 3:11 Hab 2:4; Kal 2:16 † 3:12 Lev 18:5

†† 3:13 Dut 21:23; Rom 8:3 †† 3:15-16 Jen 12:7; 13:15; 24:7

††† 3:17 Eks 12:40

rəha Uhgın məto-inu in təməskəlīm-iəkis naniəkisən rəha Uhgın. †††

Lou rəhan əh-ikin wək

¹⁹ Suah kit otəpanətapəh məmə, “?Okəmə tol nəhlan, kənu Uhgın təmos-ipən Lou kəm Moses o naka?” Kən ekitun nənən kəm itəmat u-roiu məmə naniəkisən itəm Uhgın təmöl kəm Epraham in təmaupən matig, məto Lou in təmuarisig in. Təmuwa məmə otəgətun əm kitat netāmim məmə okotitun məmə kitat nol təfagə rat. Məto Uhgın təmələhəu Lou əh məmə otatig matuwin matuwin mətoarus etāmim u noanol rəha Epraham otaiir-pa otat. Kitat kotitun məmə Lou əh, rəhan wək təwir, məto nikitat otəkəike matəht məmə Lou əh, Uhgın təmaupən mos-ipən kəm nagelo min, uarisig təpanos-ipən kəm etāmim kit u Moses. Moses, in suatip o nos-ipa min Lou kəm itat. Məto nian Uhgın təmöl naniəkisən ilau Epraham, təməsələn nəhlan.

²⁰ Uhgın in təməsələn suatip kit məmə suah un otəghat kəm Epraham. Məto in ətuatip əm təməghat mən-ipən naniəkisən rəhan e niganəmti Epraham.

²¹ Kən sənəmə Lou əh təmuwa mə otərəkən naniəkisən rəha Uhgın. Kəpə, təsələn nəhlan. Okəmə Lou titun nos-ipamən nəmegəhən wi kəm kitat, kən kitat kapotitun nuwamən kətuatip e niganəmti Uhgın. Məto təsəl mihinən. ^{§22} Məto Lou kit tol nəhlan təkə. Məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə nolən rat təməlis rafin kitat. Kən kitat rafin koatətgəhl Lou min. Tol nəhlan məmə, suatip kitiəh əm məmə kitat okotos nəwiran min rəha Uhgın itəm təmən-iəkis rəkis. Kən suatip u məmə koatahatətə e Iesu Kristo.

Nian u-roiu rəha nahatətəən e Iesu Kristo

²³ Aupən, Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses, in tətətaskəlīm kitat tiəkis, tahmen əm mə kitat kəmotatig e kalapus, mətoarus-pa u-roiu, Uhgın təmerəh e niganəmtitə kotəplan suatip rəha nahatətəən. ^{§†24} Kən Lou əh, in tahmen əm e etəm-iasol kit itəm təmatəməmə etat, muwa mətoarus-pən nian Kristo təmuwa, məmə e nian əh, kitat kinotuwa motətuatip e niganəmti Uhgın, məto-inun, kitat kəmotahatətə lan. ^{§†25} Məto roiu əh, Lou okol təsəməmə minən etat, məto-inun nian rəha nahatətəən e Iesu Kristo tinəmuwa rəkis.

Itəmat rafin kitiəh əm e Iesu

²⁶ Kən məto-inun itəmat nəmotahatətə e Iesu Kristo, itəmat rafin, nənəti Uhgın min. ^{§†27} Kən kinol baptais rəkis etəmat, məmə itəmat nakotuwa motol kitiəh itəmat min. Tol nəhlan məmə, itəmat ninotos nolən wir min rəha Iesu tahmen əm məmə nəmotəlpin nipətitəmat e natimnat wi. ^{§†28} Kən itəmat rafin agin nəmotuwa motol kitiəh itəmat Iesu Kristo, kən itəmat rafin ninotahmen əm. Təwir məmə kitat kəsotoor minən netāmim, nat ərnapin okəmə in etəm Isrel o in Iaihlua

††† 3:18 Rom 4:14 § 3:21 Rom 8:2-4 §† 3:23 Kal 4:3 §†† 3:24 Rom 10:4 §† 3:26 Jon 1:12 §†† 3:27 Rom 6:3

kit, in slef kit o in sənəmә slef kit, in iərman kit o in pətan kit. ¹²⁹ Itəmat rafin netəmim rəha Iesu. Tol nəhlan, itəmat noanol min pahrien rəha Epraham. Kən e suatip kitiəh əm, nəwirən min itəm Uhgın təmən-iəkis kəm Epraham, itəmat onəkotos motatig lan. ††

Kitat nenəti Uhgın

4 Roiu əh, oekəghat məsin min e nolən rəhatat, oekən muəh nimaa nəghatən lan. Okəmә suah kit, in otimis kənu nətin in otos rəhan nəwirən min rafin, mətō okəmә nətin tatəkəku əh, kənu kol təsosən nəwirən rəhan. Nətin tahmen əm e slef kit, nat əpnapin rəhan nəwirən min rafin. ² In otəkəike mətatig əm e nelmi rəhan min, tatuwin matuwin mətōarus-pən nian rəhan tata təmən in minitun nosən natimnat min itəm rəhan tata təmələhəu kəm in. ³ Kənu kitat min kotahmen-pən əm nəhlan. Aupən kitat kotahmen əm e suakəku əh. Kitat slef min rəha iərmis min itəm kəmoatəramərə etat. ⁴ Mətō tinuwa e nian ətuatip itəm Uhgın təmən, kən Uhgın təmahl-ipa nətin tuwa, pətan kit təmİLəs taiir-pa e nətueintən, kən in matətəu-pən wir natimnat rafin itəm Lou in tatən. ⁵ Təmol nəhlan məmə otikis rəkis kitat u, Lou təməlis ətain itat, kənu Uhgın otəhl kitat, miləs-irəkis kitat tahmen əm e nenətin ətuatip min. ††

⁶ Kənu roiu əh, Uhgın tolkeike məmə in otol pəs kitat kotitun məmə kitat nenətin min, təmahl-ipa Narmın rəha Nətin təmuwa e nikitat min rafin, kən matol itat kotaun-in Uhgın məmə, "Tata." ⁷ O nat əh, kitat sənəmә slef min əm, mətō kitat nenəti Uhgın pahrien min. In tatos-ipa natimnat wir min kəm kitat, itəm in tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min. ††

Pol nikin titəhmə o netəm Kalesia

⁸ Aupən itəmat nəmotəruru Uhgın. Itəmat nəmoatə-fak əm iərmis min məmə rəhatəmat uhgın min, ilat kəmotəlis ətain itəmat, mətō ilat sənəmә ilat uhgın pahrien min. ⁹ Mətō roiu əh, ninotitun Uhgın. O təwir ilə məmə ekən nəhlan məmə Uhgın tinitun rəkis itəmat. ?Mətō ekolkeike məmə ekətapəh-tu otəmat məmə nəkotitəlig-pən min o iərmis min o naka? Rəhalat nəsanənən tikə, kənu kol kəsotolən-ta nat wir kit kəm itəmat nian kit ne. Təhrol nəkotəmə ilat okoatəlis min itəmat? ¹⁰ ?Təhrol itəmat nəkotətəu-pən nətu-akəmən rəhalat e nian min rəhalat, ne məwig min rəhalat, ne nian asim min, ne nup min rəhalat o naka? ?Nikitəmat təht məmə okol Uhgın nikin tagien otəmat ron? †††11 !Kəsi nəman! !Io ekatəgin agin otəmat! !Ekətplan mə emol wək pik etəmat o nat əpnapin əm!

¹² Piak min ne winik min, io ekatən əskasik kəm itəmat məmə, aupən itəmat nəməsotatigən e Lou kit, kən io emuwa mehm itəmat koatatig, emos nolən rəhatəmat. Eməsətəu-pənən Lou. Kən roiu, ekolkeike məmə itəmat min onəkotos nolən rəhak, ekəsolən məmə Lou otaskəlim pik io tiəkis. Itəmat nikitəmat

† 3:28 Rom 10:12 †† 3:29 Rom 4:13 † 4:3 Kol 2:20 †† 4:5 Jon 1:14; Rom 1:3 †† 4:7 Rom 8:15-17 ††† 4:10 Rom 14:5; Kol 2:16

təht u, aupən nian io ematən-iarəp Namnusən Təwir kəm itəmat, mətō-inu nimisən rəhak təmol, kən ekətətig kitat min itəmat. Mətō nat əpnapin məmə io ematimis e nian əh, mətō itəmat nəməsotolən io ekəto tərat. ¹⁴ Nimisən rəhak təmaləkiamtə itəmat, mətō itəmat nikitəmat təməsəht ratən io, kən məsotən ratən io. Itəmat nəmoatos wir io moatuwin e nıpəg noanimə min rəhatəmat, tahmen əm məmə io nagelo kit rəha Uhgın, o io, io Iesu Kristo.

¹⁵ Aupən, itəmat nəmoatolkeike pik io, eməplan məmə okol napotitun nolən nat u, napotos-iarəp əm nıganəmtək u tərat, kawluin ilau itəm təwir kit rəhatəmat, pəs tasitu lak. ?Mətō tinahrol əh-roiu? ¹⁶ Nikik təht məmə, okəmә naka nəghatən min pahrien rəhak təmol itəmat nəkotətəhau io.

¹⁷ İəgətun eiua min un, koatalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmat nətəligən moatətəu-pən ilat. Mətō ilat kəsotolən məmə otasitu etəmat. Kotolkeike əm məmə okotiuw rəkis itəmat ron io məmə itəmat onəkotalkut pik o nətəu-pənən ilat. ¹⁸ In nat təwir məmə nəkotalkut pik o nolən natimnat, mətō nəkotəkəike motalkut o nat itəm in təwir, nat əpnapin ekətətig kitat min itəmat, o esatigən kitat min itəmat.

¹⁹ Io min neen, io iatəto tərat agin-əh otəmat tahmen-pən əm e pətan itəm məntaan tinatahmə məmə otemək, matuwin matuwin mətōarus itəmat nəkotos nolən ətuatip rəha Iesu Kristo e rəhatəmat nəmegəhən. ²⁰ Ekolkeike pik məmə ekətətig kitat min itəmat u-roiu mətō-inu okəmә ekətətig, okol esagət pikən etəmat. Mətō roiu etatig isəu otəmat nəhlan, kən məruru mə ekahrol nulan masitu etəmat.

Namsu rəha Heka ne Sera

²¹ Itəmat netəm nəkotolkeike pik nətəu-pənən Lou, onəkotuhəlpin-tu rəhak nəghatən. ?Nəmotəto rəkis nat naka itəm Lou tatən, o nəsotətəon əh? ²² In tatən Epraham itəm təmİLəs nətin iərman kəiu. Kit itəm slef rəha pətan rəhan təmİLəs, kən kit rəhan pətan ətuatip təmİLəs, sənəmә in slef mətō pətan əh rəhan. †††23 Suakəku itəm pətan slef təmİLəs in təmaiir e nətəligən əm rəha netəmim. Mətō suakəku itəm pətan ətuatip əh rəhan təmİLəs, in təmaiir mətō-inu Uhgın in tinəmən-iəkis rəkis məmə pətan əh otİLəs. †††24 Kən kitat kotitun nənən namsu rəha pətan mil əh kən motəuhlin-pa nıpətİN etat. Pətan mil əh ilau katuəgətun nənən mil itəm Uhgın təmol kəm netəmim. Pətan u Heka, in ne nətin min ilat slef min əm, okətəlakiamtə ilat. Kən pətan əh Heka, in tahmen e nənən itəm Uhgın təmol e nitot Sinae əpəh e nitən asol Arepia, ikin əh inəh Uhgın təmos-ipən Lou ikin kəm Moses. Kən in tahmen min e taon asol kit u Jerusalem itəm netəm ikin kotaskəlim əskasik Lou, kən ilat kotahmen e slef min itəm Lou tatəlis ətain ilat. ²⁶ Mətō Jerusalem kit min əpəh ilis e neai, in tahmen e pətan itəm sənəmә slef, itəm Lou təsəlis ətainən, kən in mama rəhatat. †††27 Inu nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgın tatən nəhlan məmə,

††† 4:22 Jen 16:15; 21:2 § 4:23 Rom 9:7-9 §† 4:26 Hip 12:22; Nol Əpən 21:2,10

“!Ik u inu, nimägi-nig, agien!

Ik u inu, nәмәsәtoән nahmәән kit o nemәkән, agәt әfәmә, mәto-inun nikim tәtagien!

Ik nәмәsilәsән suakәku nian kit ne, mәto roiu әh, nenәtim min tinol tepәt tepәt agin, taprәkis-in nenәti pәtan itәм rәhan iәрman tәsapәsән.” †

²⁸ Piak min ne winik min, itәmat nenәti Uhgин min mәto-inun tәмән-iәkis mәмә otol mihin. Itәmat onәkotahmen e Aisak u aupән, nәti Sera. †²⁹ Kән aupән suakәku u Ismael, nәti Heka, itәм tәmaiir e nәtәligән әm rәha netәmim, in tәmatәrәkin pik suakәku u Aisak itәм tәmaiir e wәk rәha Narmin Rәha Uhgин. Kәnu roiu ne, nolән әh tatuwin әm nulan, ilat itәм slef rәha Lou koatәrәkin kitat itәм kәmotaiir wi e Narmin Rәha Uhgин e nahatәtәән. ³⁰ ?Mәto Naoa Rәha Uhgин tәhan mәмә naka? In tәмән mәмә,

“!k onakәkәike mahl-iarәp pәtan un slef ne nәtin. Ilau kuagim rәkis u ikin-u, mәto-inun, nәti pәtan әh, in okol tәsosән nәwirән kit rәha tata. Nәwirән min rafin rәha tata otuwin kәм nәti pәtan itәм sәнәmә slef.” ‡

³¹ Mәto kitat u, kitat sәнәmә nenәti pәtan slef, kitat nenәti pәtan itәм sәнәmә slef.

Iesu tәmikis rәkis rәhan min netәmim

5 Nian Iesu Kristo tәmikis rәkis itat, tәmol kitat mәмә Lou tәsәlis әtainән kitat. O nat әh inәh, itәmat onәkotәike motәtul әskasik. Sotәtәu-pәнән Lou, mәмә otәrәmәrә etәmat. Lou әh, titalәkiamtә itәmat, mәмә itәmat onәkotuwin motol wәk min rәhan.

² Otәtәlig-in-tu io. Io Pol iatән nәghatән u kәм itәmat. Okәмә itәmat onәkotegәhan mәмә ilat okotәhg-ipән itәmat, kәnu nat u itәм Iesu tәmol tәsasitu aginән etәmat. ³ Kән io iatagәt әskasik otәmat mәмә etәmim itәм otegәhan mәмә okәhg-ipән in, in otos-ipән atip әm in e nelmi Lou. Kән etәmim itәм tәtatig e nelmi Lou, otәkәike matәtәu-pән rafin agin natimnat min itәм Lou tatән mәмә otol. ⁴ Itәmat u, itәм nakotalkut-alkut o nәtәu-pәнән Lou mәмә otol itәmat nәkotәtuatip e niganәmti Uhgин, itәmat ninotәte rәkis atip itәmat o Iesu Kristo. Itәmat ninotәhән-ipән rәkis mәntaатәmat o nәwirән rәha Uhgин. ⁵ Kән mәto kitat u, okotәlәhәu-pән әm rәhatat nәtәligән e Uhgин, pәs in otol kitat kotәtuatip e niganәmtin, mәto-inun kitat kotahatәtә әm e Iesu Kristo. Kән Narmin Rәha Uhgин, in otol itat koatәtul әskasik kән motәsahgin mәtoarus nat un otiet-arәpa. ⁶ Nian kitat kotuwa motakul-pән e Iesu Kristo, nat әnәpin okәмә etәmim kәmәhg-ipән o kәsәhg-ipәнән, mәto nat asol un, in rәhatat әm nahatәtәән e Iesu Kristo. Nahatәtәән әh, in tol kitat kotolkeike Uhgин, motatig katol min nolkeikeән kәм netәmim min. ‡

⁷ Aupән, emәplan itәmat kән mitun mәмә itәmat nakotaiu әsanән e suatip әtuatip e nәmegәhән rәhatәmat, mәмә nakotәtoarus mak, mәto roiu, nәmotitәlig. Uhgин tәmaun-in rәkis itәmat. ?Tol nәhlan, ekolkeike mәмә ekәtapәh-tu mәмә, pah min kotaiu-

osig e rәhatәmat suatip, moatiuw kalin itәmat mәмә onakoatәtәu-pән min Lou? !Ekitun mәмә okol Uhgин tәsән-iәhauән itәmat nәhlan!

⁹ In tahmen e nәghatән kit itәм katән nulan mәмә, “!lat kәmotis noanig rat kit, tinatәwiә, matәrәkin nәtәligән rәhatәmat.” †¹⁰ Mәto ekitun mәмә ni-pahrienән Iәрәmәrә in otol nәtәligән rәhatәmat tuwa min mol kitәh kitat min io. Kән io ekitun wir mәмә etәmim u itәм tatәrәkin rәhatәmat nәtәligән nulan, nat әnәpin in etәм-iasol o in etәм ahrol kit, mәto Uhgин otol nalpinән kit kәм in. ‡‡

¹¹ Piak min ne winik min, nәghatән neen itәм katән mәмә io, ekatән-iarәp әh mәмә netәм kәmotahatәtә e Uhgин okәike kәhg-ipән ilat mәмә Uhgин otasitu elat. Mәto nәghatән әh, sәнәmә nipahrienән. Okәмә io ekatән-iarәp nәhlan, kән netәм min u itәм koatan itәmat min ilat, nikilat tagien әm ron io. !Mәto otәplan-tu! Netәм Isrel neen, koatәrәkin әh io, koatitәp io, moatoh io, mәto-inun io iatән-iarәp mәмә nimisән rәha Iesu e nig kәmәluau, in әm un, in otosmegәh kitat. ¹² !E rәhak nәtәligән, netәм min un itәм koatәrәkin nәtәligән rәhatәmat moatән mәмә okәike kәhg-ipән itәmat, tәwir mәмә ilat okotuwin motәte-atip ilat min!

¹³ Mәto piak min ne winik min, Uhgин tәmaun-in itәmat, kән mikis rәkis itәmat, mәмә Lou itәм Uhgин tәmos-ipән kәм Moses in otәsәlisән itәmat. !Otәto wir itәmat! Nikitәmat otәsәhtән mәмә, “Tәwir, io enagim rәkis e Lou әh. Roiu әh, io ekitun nolән natimnat rafin itәм nikik tolkeike.” Itәmat, onakәsotәнән nәhlan. Mәto nolkeikeән rәhatәmat otәkәike mol itәmat nikitәmat tagien mәмә onәkotasitu etәmat min. ‡‡

¹⁴ Nolән әh, in tatәtәu-pән wir nәghatән kit rәha Lou, u itәм titargәfimin rafin nәghatән pisin pisin min rәha Lou, in tatән mәмә, “!k, onakolkeike netәmim rafin, kән matol tәwir kәм ilat, tahmen әm mә ik naka-tol atip kәм ik.” †¹⁵ Itәmat onәkotәkәike katәto wir itәmat. Okәмә itәmat nәkoatol timәht kәм itәmat min, nәkotahmen әm e kai min, koatus atip әm ilat min, kән nәghatән rәhatәmat otәrәkin itәmat.

Nolән rәha Narmin Rәha Uhgин ne nolән rәha netәmim

¹⁶ Io, ekolkeike mә ekән nәghatән kit kәм itәmat. Itәmat, Narmin Rәha Uhgин otәkәike matit itәmat kән itәmat nakotәtәu-pән, kән itәmat mәsotosән nolән rat aupән rәhatәmat, itәм nәmotos kaiir-pa. ¹⁷ Nolән rat aupән әh, inun, nәkoatol natimnat tәrat itәм nik-itәmat tolkeike. Mәto nolән әh, in tetәhau nolән rәha Narmin Rәha Uhgин. Kән Narmin Rәha Uhgин in tәsolkeike minән nolән rat aupән kәmotos kaiir-pa moatol. Nolән mil әh kәtioal tәmәht kәм ilau min, kән tatol mәмә nәkәsotolән nolән wir min itәм nako-tolkeike mәмә onәkotol. †¹⁸ Sotaluinән nat kit, okәмә Narmin Rәha Uhgин tatit itәmat, kәnu Lou in tәsәlis әtain minән itәmat.

† 4:27 Aes 54:1 †† 4:28 Jen 15:4-5; Rom 9:7 ‡ 4:30 Jen 21:10; Jon 8:35 †† 5:6 1 Kor 7:19; Kal 6:15

‡‡ 5:9 1 Kor 5:6 ††† 5:10 2 Kor 11:15; Kal 1:7 ‡‡‡ 5:13 1 Pita 2:16 § 5:14 Lev 19:18; Rom 13:9 †† 5:17 Rom 7:15-23

¹⁹ Kitat kotitun əm nolən rat aupən rəha netəmim itəm kəmosos kaiir-pa moatol. Nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; kən ilat koatol nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən; rəhalat nətəligən tatuwin pik o nolən rat min əh. ²⁰ Ilat koatəfak kəm narmi nat min, moatəmik nərək, moatos təmafah rat min, moatol kilepa, ne. Kənu moatol min timəht, moatəμου, moatetet, moatol neməha, moatos-ipər atip əm ilat, moatoor ilat min, kən okəmə rəhalat nətəligən tol pisin pisin, kən ilat koatəhai ilat min. ²¹ Nikilat tətəkləh-in natimnat rəha netəm pisin, moatənim nənimən min kətapis lan, kən moatol lafet katagien lan o nolən nat tərət min əm, moatol min natimnat tərət min tol nəh-lan. !Ilatən min tahmən-pən əm məmə emən aupən məmə, ootəlo wir itəmat! Məto netəm koatol nolən min əh, okol ilat kəsotuwamən motatig ahgin nəməməəən Rəha Uhgın itəm tatol əpen-əpenə lan. †

²² Məto noa Narmin Rəha Uhgın itəm tatəwə e nəmegəhən rəha netəmim rəha Uhgın, in tol nulan. Ilat koatolkeike netəmim, kən nikilat tətəgıen, kənu nəməlinuən tətəgıe e nikilat, kən rəhalat nətəligən kaifəməh, kən moatasəkitun etəmim, kən rəhalat nolən in təwir təwir. Kən netəmim kotitun mə ilat netəm ətuatip, koatol noa. ²³ Kən ilat netəm mətig. Kən nian nətəligən rat tatig elat, ilat kotətul əskasik, məsotolən natimnat rafin itəm ilat atip kotalkeike nolən. Nolən min u, ilat kotəwir pik, kən nəghatən kit tikə o Lou kit, məmə otən-iəhau itəmat məmə onəkə-sotolən natimnat min əh. ²⁴ Kitat u netəm rəha Iesu Kristo, kitat kinəmotapəs rəkis nolən rat min rəhatat, u kəmoatol natimnat min itəm nətəligən əm rəhatat tolkeike. Tahmen əm nulan mə, kəməht-ipən nətəligən rat min rəhatat e nig kəməluau. ††

²⁵ !Kotəplan-tu! Narmin Rəha Uhgın in təmos-ıpa rəkis nəmegəhən kit kəm kitat, kən təwir məmə kitat okotaliwək e nolən wir min rəhan. ²⁶ Tərət məmə kitat okotəusit motos-ipər pik kitat, motiıw-pər nəratən, moatetet kitat min. ‡

Təwir məmə kotəsitə e katıpa əfigəm rəhatat min

6 Piak min ne winik min, okəmə itəmat kit təmə e rəhan nəmegəhən, təwir mə itəmat un, Narmin Rəha Uhgın tatit itəmat, onəkotəkəike motəsitə lan motəg-ətuatip-in. Məto onəkəsoatəgət pikən lan, onəkotəghat mətig əm kəm in, motol məmə nikitəmat min titəhmə ron. Məto otətə min itəmat, məmə nat kitəh əm itəm itəmat nakotən-iəhau etəmim ron, otəseko-pa minən otəmat. †¹² Itəmat onəkotəsitə nəh-lan etəmat min. Onəkotalis kələh nat əfigəm rəhatəmat min. Okəmə nəkotol nəhlan, kən itəmat nakotətəu-pən wir nat naka itəm Lou rəha Kristo tatən. †¹³ Təsəwirən məmə kitat okotos-ipər atip kitat. Okəmə suah kit nikin tatəht mə "Io, io etəm agin-əh kit," etəmim un, nikin tətəıuə-in, məto in təruru məsəplanən məmə in nat ənpəpin əm. ⁴ Məto itəmat onəkotəike motəplan wir-tu natimnat itəm noatol min.

† 5:21 1 Kor 6:9-10 †† 5:24 Rom 6:6; Kol 3:5 ‡ 5:26 Fil 2:3
‡† 6:1 Mat 18:15 †† 6:2 Rom 15:1

Tol nulan məmə, okol etəmim kit in təsakil atipən rəhan wək ne wək rəha suah kit min. Məto in otəkəike mehm wir rəhan pisin əm wək aupən. Məto-inun, netəmim rəhalat wək min tol pisin pisin. Kən ilat koatos katıpa əfigəm pisin pisin min e nəmegəhən rəhalat kitəh kitəh. Məto təwir məmə etəmim kitəh nikin otəgıen o rəhan wək, okəmə rəhan wək təwir əm. ††

⁶ Itəmat u, təwir məmə itəmat onəkotəwte-in natimnat min neen kəm rəhatəmat nəgətun min, itəm koatəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgın. ††

⁷ Oatətə itəmat, soteıuə-in atipən itəmat min məmə itəmat nəkotitun nolən nat ənpəpin kit itəm nikitəmat rat aupən nakotolkeike. Kən okol nəkəsotolən ialmə e Uhgın. Ik nəmis noanig naka e rəham nasumən, kən ik onəkəhl atip min noan, mun. ⁸ Etəmim itəm tatasum-in nolən rat aupən, itəm kəmosos kaiir-pa moatol, tahmen e noanig rat e rəhan nəmegəhən, in otəkəike məhl noan tərət mun, kənu noanig un, ootə-in, nipətin u, Nımısən. Məto etəmim itəm tətis noanig wir, itəm Narmin Rəha Uhgın təmos-ipən, Narmin Rəha Uhgın otol toe-in, noan wir kit, kən in otəhl. Nərgın noanig un, in Nəmegəhən Lilin itəm namnun tikə. †

⁹ Sotəpou-inən nolən itəm təwir, məto-inu kitat okotəhl noanig wir əh, e nian ətuatip rəhan, okəmə kəsotəpəsən wək. ¹⁰ Kən nian min rafin itəm kotitun nolən, pəs koatol təwir kəm netəmim rafin, kən motatig katol tərət min kəm netəm min u kotahmen e piat min ne winitat min e Iesu Kristo.

Namnun nəghatən rəha Pol təmən kəm ilat

¹¹ Oekətə rəkis namnun nəghatən rəhak e naoa e nelmək əm. † Itəmat onəkotəplan məmə letə min rəhak, ilat iahgin min. ¹² Netəm Isrel u koatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, ilat kotəusit əm e nigəntilət min neen o nat u. Məto ilat koatən nəhlan o nat kitəh əm, məmə netəm Isrel neen min okəsotolən nəratən kəm ilat. ¹³ Kən ne nat kit min, netəm min əh, kotolkeike məmə okəhg-ipən itəmat məto-inu kotəusit əm məmə okotol win etəmat lan. Kən motiıw kalın itəmat, nakotitəlig motuwin min e nelmi Lou rəha netəm Isrel. Məto otəplan-tu, ilat min kəsotətəu-pən wirən natimnat min itəm Lou tatən. ¹⁴ Məto io rəhak, io ekəsən wi atipən io o nat kit itəm emol. Məto ekolkeike məmə ekənwiwi əm nat naka İəməmə Iesu Kristo təmol e nian in təmimis e nig kəməluau. O nat əh inəh, nolən min rəha nətueintən okol kəsotiıw rəkisən rəhak nətəligən, kənu netəm e nətueintən itəm kəsotəhatətəən e Uhgın, ilat kəsotolkeikeən nolən itəm iatətəu-pən. ¹⁵ Okəmə Uhgın in otol suah kit tuwa in etəm wi, kən in otol suah əh, tətəatip e nigəntin, nat ənpəpin okəmə kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən. ††¹⁶ Kən roıu, ekatəfak o netəm min u koatətəu-pən wir nəghatən u, ilat noanol ətuatip min

††† 6:4-5 Rom 14:12 ††† 6:6 1 Kor 9:11,14 § 6:8 Rom 8:13

§† Nian Pol təməte naoa u, in təməghat, kən suah kit min təməte rəhan nəghatən e naoa. Roıu in tatos pen, kən tatətə atip e nelmin.

§†† 6:15 Kal 5:6; 2 Kor 5:17

rəha Uhgın. İatəfak məmə, pəs nəməlinuən rəha Uhgın ne rəhan nasəkitunən otatig olat.

¹⁷ Rəhak u namnun nəghatən. İo esolkeikeən məmə suah kit otən min nat tərət lak. Məto-inun iatəmik əh nəme nıməgəm itəm kəmaht io e kəpiel apın kən kə-

malis io. Nəme nıməgəm min u, tatəgətun məmə io, slef rəha İesu. †

¹⁸ Piak min ne winik min, iatəfak məmə İərəmərə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwırən otəmat. Əwəh.

† 6:17 2 Kor 4:10

EFESAS

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Efesas

Aposol Pol təmäte naoa u.

Təmäte naoa u tatuwin kəm niməfak əpəh Efesas, kən molkeike məmə ilat okotahl-ipən tuwin kəm niməfak pisin pisin min iuəhkir.

Pol təməsətəən naoa u məmə otəg-ətuatip-in nəratən neen rəha niməfak əpəh Efesas. In təmäte əm məmə otiləs-ipər nətəligən rəhalat. Pol təmətuoun niməfak əpəh Efesas, kən mətətig ilat min ilat o nup kisil. Kən in tolkeike pik ilat, kən ilat kotalkeike pik in. Efesas in taon asol kit e nitən asol u Esia, kən in rum wir kit məmə Pol otən-iarəp nəghatən ikin rəha Uhgın.

Pol tolkeike məmə otiləs-ipər nətəligən rəhalat. In tolkeike məmə otən-iarəp nolən ətuatip, ne wək rəha niməfak itəm in nıpətı İesu Kristo, kən nəghatən u tatuwin kəm niməfak e ikin min rafin.

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo İesu, itəm Uhgın təmitəpun rəkis məmə rəhan. İatən təwir kəm itəmat rafin iəfak min əpəh Efesas itəm nakoataskəlim əskasik nahatətəən rəhatəmat e Kristo İesu. ¹² Pəs Uhgın u Tata rəhatat, ne İərəməərə İesu Kristo, okuawte-in nəwıran ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəwıran itəm Uhgın təmos-ipən e Kristo

³ Nənwiwıan tuwin o Uhgın u Tata rəha İərəməərə İesu Kristo rəhatat. E Kristo, in təmawte-in o narmitat nəwıran rafin rəha nego e neai. ⁴ Tol nəhlan, məto-inu nian Uhgın təməsolən əh neai ne niməptən, məto in təmitəpun kitat məmə kotuwa kitiəh kitat Kristo, kən məmə e niganəmtin, kitat kotətuatip kən kəsehm-pənən nolən rat kit e kitat. ⁵ Məto-inu Uhgın tolkeike pik kitat, uarisig in təmol natimnat, məto in təmitəpun rəkis kitat məmə okotuwa nenətin min e İesu Kristo. Nat əh tatətəu-pən əm nəwıan ne nat naka itəm in tolkeike. ⁶ Təmol nəhlan məmə kitat okotənwiwi Uhgın o rəhan nəwıran itəm in təwir taprəkis, nəwıran əh itəm təmawte-in əpnarın əm kəm kitat e Nətin itəm in tolkeike pik. ⁷ Məto-inu nita Kristo təmaıu, kitat kəmotuwa kitiəh lan, kən Uhgın təmikis kitat e rəhatat nolən rat min, inəh təmafəl rəkis nolən rat min rəhatat. !Nıpahrienən, nəwıran rəha Uhgın in iahgin taprəkis! ⁸ Kən təmos-ıpa nəwıran əh itəm təfigəm maprəkis.

E nenatigən ne nitunən min rafin rəhan, ⁹ nıkin tagien məmə təmol əp kəm kitat nat anion e nalpəkəuən e rəhan nəghatən, itəm in otol e Kristo. ¹⁰ Kən inu nalpəkəuən. E nian ətuatip rəhan, in

otəhlman natimnat rafin e neai ne niməptən okotuwa ləhau e nəməməən rəha Kristo. ¹¹

¹¹ Uhgın tatol natimnat rafin tatuwa təhmen əm məmə inu təməən mihin. Aupən aupən agın in təmitəpun kitat məmə okotuwa rəhan min nian təmi-uw-pa kitat kotuwa kol kitiəh kitat Kristo. ¹² Təmol nəhlan məmə itimat noanol min rəha İsrel u emotaupən katahatətə e Kristo, itimat ekotol məmə katiləs-ipər nərgi Uhgın. ¹³ Kən itəmat İaihlua min, nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo nian itəmat nəmotətə nəghatən pahrien, namnusən rəha nosmegəhən. Nəmotahatətə lan, kən Uhgın təmos-ipən Narmın Rəhan kəm itəmat təhmen e nəmtətin kitat məmə itəmat rəhan min. ¹⁴ Məto-inu kitat kəmosos Narmın Rəha Uhgın, kən kitat kotitun wir məmə Uhgın otos-ıpa natimnat wir min kəm kitat itəm in təməən-ıəkis məmə in otol mihin. Kitat okotos natimnat min əh nian Uhgın otikis kitat u rəhan min. Inu otol məmə netəmim okotənwiwi Uhgın məto-inu in ilis taprəkis. ¹⁵

Nənwiwıan ne nəfakən rəha Pol

¹⁵ Məto-inu o natimnat min u, iatəfak otəmat nian rafin mətoarus-pa u-roiu, kən iatən tagkiu kəm Uhgın otəmat. Nolən əh emətuoun nian eməto namnusən o rəhatəmat nahatətəən e İərəməərə İesu, ne rəhatəmat nolkeikəən o iəfak min rafin. ¹⁷ İatəfak otəmat kəm Uhgın itəm in Uhgın rəha İərəməərə İesu Kristo rəhatat, kən in Tata itəm katənwiwi katisiai-in pik agın. İatəfak məmə in otos-ıpinə narmin rəha nenatigən ne nitunən məmə nəkotitun wir in təhmin min. ¹⁸

¹⁸ Kən iatəfak min məmə in oterəh e rəhatəmat nətəligən məmə onəkotitun nat naka nəmotələhəu-

† 1:1 Wək 18:19-21; 19:1 †† 1:3 Efes 2:6 ‡ 1:4 Jon 15:16 †† 1:5 Jon 1:12 ‡ 1:7 Efes 2:7; Kol 1:14 ††† 1:9 Rom 16:25

‡‡ 1:10 Kol 1:16,20 § 1:11 Rom 8:28-29 §† 1:14 2 Kor 1:22 §†† 1:17 Kol 1:9

pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, itəmat itəm Uhgın təmaun-in. Kən iatəfak mın məmə onəkotitun məmə Uhgın otos-ipinə nat təwir taprəkis kəm itəmat u noatahatətə e Kristo.

¹⁹ Kən iatəfak mın məmə onəkotitun nəsanənən rəhan məmə in iahgin pik agin, kən nəsanənən əh tatol wək e nəmegəhən rəhatat itəm koatən ni-pahrienən e Iesu. [†]Kən nəsanənən əh in tahmen əm e rəhan nəsanənən asol ²⁰ itəm təmol Iesu təmegəh mın e nimisən, kən təmol məmə in təmuwa matəpələh e nikali Uhgın matip e nego e neai, ikin rəha nəsanənən ne nisaiiən. ^{††21} Kən Iesu in ilis e netəm-iasol mın ne nepətən mın rafin, ne nərəmərəən ne nəsanənən rafin, ne nərig mın rafin, e nian u-roiu, ne e nian itəm otəpanuwa. ^{††22} Kən Uhgın təmələhəu-pən natimnat rafin agin ləhau e nelkin, kən mol in tuwa rəhn-kapə natimnat rafin, kən inu otasitu e niməfak. ^{††23} Kən niməfak in nipəti Iesu, kən nalpəkəuən rəha Uhgın o Kristo tatuwa nipahrienən e niməfak, kən e nolən kitiəh əm, nalpəkəuən rəha Uhgın o natimnat rafin tatuwa pahrien e Kristo. [‡]

Nəmegəhən wi e Kristo

2 Itəmat u, aupən tahmen əm məmə nəmotimis məto-inu nəmotəht nəwia Uhgın, kən motol nolən rat mın. ² Nəmotan motol nolən tərət rəha nətueintən, kən moatol nəwia etəm tərəmərə e nəsanənən rəha nəratən rəha magoagəp. In əm əh narmin rat itəm tatol wək roiu e nəmegəhən rəha netəm u koatəht nəwia Uhgın. ^{‡‡3} Itimat mın emotatig nəhlan itimat mın ilat nian kit aupən. Nikitimat tolkeike nolən rat mın, kən itimat emotol nəratən əh itəm kəmotol nikitimat tagien. Nat naka itəm təmisi-pən e nikitimat ne nətəligən rat mın rəhatimat, məto itimat emoatətəupən əm ilat. Kən nian emotaiir, məto nolən rat tınatig rəkis e nikitimat, tahmen e netəm əpnapin mın. Kən niki Uhgın titahmə o nolən rat mın rəhatimat, kən in otəkəike mol nalpinən kəm itimat. ^{‡‡4} Məto Uhgın, in tərtoah e nolkeikən o kitat, kən rəhan nasəkıtunən o kitat in iahgin pik. ⁵ Kən nat əpnapin e nian əh kəmotimis e narmitat o rəhatat nolən rat mın, məto in təmol kitat kotəmegəh kitat Kristo məto-inu in tolkeike pik kitat. (Otətəlig-in-tu. E nəwiran rəhan, in təmosmegəh itəmat.) ^{§6} Kən Uhgın təmiləs-ipər kitat, kitat Kristo, kən təmol məmə kitat kotəpələh kitat Kristo e nego e neai. ^{§†7} Uhgın təmol nəhlan məmə e nian itəm otəpanuwa, in otəgətun rəhan nəwiran itəm in iahgin taprəkis agin-əh, kən kitat koatəplan rəhan nəwiran e nolən wir rəhan kəm kitat e Kristo Iesu. ⁸ E nəwiran asol rəha Uhgın itəm təmawte-in kəm itəmat, in təmosmegəh itəmat e nahatətəən, kən natimnat mın əh, sənəmə itəmat atip nəmotol, məto in nat kit itəm Uhgın tatos-ipa əpnapin əm kəm itəmat, ⁹ sənəmə e wək kit itəm itəmat nəmotol, kən tol nəh-

† 1:19 Kol 1:11 †† 1:20 Sam 110:1; 2 Kor 13:4; Kol 2:12 ‡ 1:21 Kol 1:16; 2:10 †† 1:22 Sam 8:6 ‡‡ 1:23 Rom 12:5; Efes 4:10,15; Kol 1:18 ††† 2:2 Kol 3:7; Taet 3:3 ‡‡‡ 2:3 Kol 3:6 § 2:5 Kol 1:21; 2:13 §† 2:6 Kol 2:12

lan ko suah kit təsos-ipər atipən in ron. ^{§††10} Tol nəhlan məto-inu in Uhgın itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, kən in təmol kitat e Kristo Iesu məmə kitat okotol wək mın itəm kotəwir. Wək mın u, Uhgın tınol əpen-əpenə rəkis lan məmə kitat okotol ilat. ^{§†}

Ilat kəmotuwa kitiəh e Kristo

¹¹ Tol nəhlan, itəmat onəsotaluinən məmə nian nəmotaiir, kən itəmat sənəmə noanol rəha Isrel. Kən netəm Isrel itəm kinəhg-ipən rəkis ilat, ilat kəmotən məmə itəmat Iaihlua mın məto-inu kəsəhg-ipənən itəmat. Məto nat u, in nat kit itəm katol əm e nipəti etənim. ¹² Kən onəsotaluinən məmə e nian əh, itəmat nəmotətul isəu o Kristo, itəmat sənəmə netəm Isrel ətuatip, məto itəmat Iaihlua mın əm, kən nəniəkisən mın rəha nasituən rəha Uhgın kəm netəm Isrel aupən itəm kəməlis ilat lan e Uhgın, okol təsuwamən məmə rəhatəmat. Nəmegəhən rəhatəmat e nətueintən u in təmol nəhlan məmə, nat kit tikə məmə onəkotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, kən itəmat nəmotəruru agin Uhgın. ^{§††13} Məto itəmat itəm aupən nəmotan isəu o Uhgın, nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo Iesu, kən roiu nəmotuwa pahrien o Uhgın e nita Kristo. ^{§†}

¹⁴ Tol nəhlan məto-inu Kristo pisin əm təmələhəu nəməlinuən, təməlis noanol rəha Isrel ne Iaihlua mın kotuwa kitiəh məmə ilat netəm kitiəh mın əm. Aupən, Lou rəha noanol mın rəha Isrel in tahmen-pən əm e noanapinat iəkis kit itəm təmatoor ilat kən matol məmə ilat koatol tikimir. Məto Kristo təmətəwin noanapinat əh. ^{§†15} Təmol nəhlan nian in təmimis e nig kəməluau, kən təmol məmə kitat okotapəs nətəupənən Lou mın rafin rəha noanol mın rəha Isrel məmə okotətuatip e niganəmti Uhgın. Kristo təmol nəhlan məmə in otol noanol mın rəha Isrel ne Iaihlua mın kotuwa kitiəh lan. Kən e nolən əh, in təmələhəu nəməlinuən. ^{§†16} Kən e nimisən rəhan e nig kəməluau, Kristo təmiləs ilat kotuwa kitiəh, kən mit ilat motitəlig-pən o Uhgın, kən mol rəhalat tıməht tauke. ^{§†17} In təmuwa matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u aupən nəmotatig isəu o Uhgın, kən matən-iarəp nəməlinuən kəm itimat u emotatig iuəhkir o Uhgın. ^{§§18} Kən roiu o nat naka itəm Kristo təmol, kitat rafin noanol mın rəha Isrel ne Iaihlua mın, kotitun nuwamən o Tata Uhgın e Narmin Rəhan kitiəh əm.

¹⁹ Kən tol nəhlan, sənəmə itəmat iapispis mın o netəm ihluə, məto roiu itəmat natig e nego e neai itəmat netəm koatahatətə e Iesu, kən itəmat nenəti Uhgın mın. ¹⁸²⁰ Kitat kotahmen e nimə kit rəha Uhgın itəm nelki nimə in Kristo Iesu, kən aposol mın ne ien mın, ilat nelmi nimə asol mın, ¹⁹²¹ kən Kristo tatilpin itəmat Iaihlua mın e nimə əh tahmen e nelmi nimə mın, kən tatiləkin nelmi nimə mın rafin məmə ilat oko-

§†† 2:9 1 Kor 1:29-31; 2 Tim 1:9 §† 2:10 Taet 2:14 §†† 2:12 Rom 9:4; Kol 1:21 §† 2:13 Kol 1:20 §† 2:14 1 Kor 12:13 §§† 2:15 Kol 2:14 §§† 2:16 Sek 9:10; Kol 1:20,22 §§§ 2:17 Aes 57:19 18 2:19 Efes 3:6 19 2:20 1 Kor 3:11

tuwa nimə ətuatip rəha nəfakən o İərəmərə, itəm Uhgın tətətiğ ikin e Narmın Rəhan. †

Pol təmən-iarəp nalpəkəuən anion rəha Uhgın

3 O nəghatən min əh, emən-iarəp namnusən rəha Kristo İesu kəm itəmat u sənəmə noanol min rəha Isrel, kən roiu etətiğ e kalapus ron. †² Itəmat nəkotitun rəkis məmə Uhgın təmos-ipa wək asol u kəm io məmə ekən-iarəp nəwiran rəhan kəm itəmat. ‡³ Tahmen e nəghatən itəm eməte rəkis kəm itəmat, iatən məmə Uhgın pisin əm təmol əp nat anion rəhan kəm io. †⁴ Nian onəkotafin nəghatən əh, kən onəkotitun rəhak nitunən e nıpəti nəghatən rəha nalpəkəuən anion rəha Uhgın. ⁵ Uhgın təməsol əpən nat u kəm netəm aypən, məto roiu tınol əp e Rəhan Narmın kəm rəhan min aposol min ne ien min itəm təmitəpun rəkis. ⁶ Nat anion əh məmə e namnusən təwir əm, netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel, ilat min kəmotuwa kahmen e netəm Isrel o nosən nəwiran rəha Uhgın, kən ilat kəmotuwa kitiaəh, kən koatos kələh nəwiran rəha Uhgın e nəniəkisən rəhan e Kristo İesu. †

⁷ Io emuwa iolwək rəha namnusən təwir əh e nəwiran asol itəm Uhgın təmos-ipa ərnapin əm kəm io e nəsanənən asol rəhan. †⁸ Nat ərnapin io ləhau agin e netəmim rafin rəha Uhgın, məto e nəwiran rəhan, Uhgın təmos-ipa wək u, məmə ekən-iarəp kəm itəmat u sənəmə noanol min rəha Isrel, nəwiran min rəha Kristo itəm ko kitat kəsotitunən ilat rafin məto-inu ilat tepət namnun tikə, †⁹ kən ekol əp kəm netəmim rafin nolən itəm Uhgın təmol rəhan nalpəkəuən anion otuwa met-arəp. Uhgın u təmol natimnat rafin, in təmatəhluaiğ-in nalpəkəuən əh nuwəh rəkis. ¹⁰ In təmol nəhlan məmə roiu in otolarəp kəm iərəmərə min ne nepətən min əpəh e magoagəp rəhan nenatigən itəm suatip rəhan tepət tepət. Kən ilat okotəplan rəhan nenatigən nian okotehm niməfak. ¹¹ Inu nalpəkəuən rəhan itəm tətətiğ liliñ, kən təmuwa nıpahrienən e Kristo İesu, İərəmərə rəhatat. ¹² Kən məto-inu o Kristo ne rəhatat nahatətəən lan, kitat kotitun nuwamən nian rafin motətul e nıganəmti Uhgın məsotəginən. †¹³ Tol nəhlan, ekətapəh otəmat məmə sotolən məmə nətəligən rəhatəmat teiuaiu o nəratən itəm ekətətiğ lan ikin-u. İatəto nahməən otəmat, kən in otasitu e rəhatəmat nəmegəhən.

Nəfakən rəha Pol

¹⁴ O natimnat min əh itəm io emən rəkis, kən iatisin nulək matəfak kəm Uhgın Tata, ¹⁵ itəm in təmol noanol min rafin e nətueintən ne əpəh e nego e neai. ¹⁶ Nəsanənən ne nolkeikəən ne nenatigən rəha Uhgın in tepət təwir taprəkis, kən ekətapəh o Uhgın məmə Narmın Rəhan otol nikitəmat təsanən e nat wir min əh rəhan ¹⁷ məmə e nahatətəən rəhatəmat e Kristo, in otətətiğ kitiaəh e nikitəmat. Kən iatəfak min məmə

† 2:21-22 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 †† 3:1 Fil 1:7,13 ‡ 3:2 Kol 1:25 †† 3:3 Efes 1:9-10; Kol 1:26 †† 3:6 Efes 2:13,16-19 ††† 3:7 Kol 1:25 ††† 3:8 1 Kor 15:9-10 § 3:12 Jon 14:6; Rom 5:2

nəmegəhən rəhatəmat oteiuaiu mamnim wir e nolkeikəən rəha Uhgın ¹⁸ məmə itəmat netəm rafin itəm nakoatahatətə e Kristo, onəkotehm wir nolkeikəən asol rəha Kristo, e nəfəməhən rəhan, ne nepətən rəhan, ne rəhan nərən ilis, ne rəhan neuiaiuən ləhau. †¹⁹ Nolkeikəən əh rəha Kristo, okol kəsotitun rafinən məto-inu in iahgin pik, məto iatəfak məmə onəkotitun wir nolkeikəən əh məmə Uhgın otərioah e nəmegəhən rəhatəmat e nolən wir min rafin rəhan.

²⁰ !Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Uhgın! E nəsanənən rəhan itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, in titun nolən natimnat taprəkis-in agin natimnat rafin itəm nikitat tətəht o koatətapəh ron. ²¹ Pəs kitat niməfak ko-tol kitiaəh kitat Kristo İesu moatənwiwi Uhgın nian rafin matuwın matuwın namnun tikə. İəwəh!

Kitat kitiaəh e Kristo

4 Tol nəhlan, io Pol u ekətətiğ e kalapus o İərəmərə, iatətapəh əskasik otəmat məmə nəkotətiğ e nəmegəhən kit itəm tətuatip e naunən itəm Uhgın təmaun-in itəmat lan. †¹² Otos-iaəhau atip itəmat e natimnat rafin, kən motuwa itəmat netəm mətiğ, kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh, kən nian suah kit otol nat kit təsahmenən e nıganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsahmə uəhaiən ron e nolkeikəən rəha Uhgın. †¹³ Narmın Rəha Uhgın təmeafimin itəmat, tol nəhlan onəkotalkut əskasik məmə nəkotətiğ kitiaəh e nəməlinuən. †¹⁴ Kitat nıpətin kitiaəh əm, kən Narmın Rəha Uhgın kitiaəh əm, kən itəmat noatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nat kitiaəh əm, nəwiran itəm Uhgın təmaun-in itəmat ron. ⁵ Kən İərəmərə kitiaəh əm, nəgətunən kitiaəh əm, baptais kitiaəh əm; ⁶ kən kitat koatəfak kəm Uhgın kitiaəh əm u in rəhatat rafin Tata. In tatəməmə rafin e kitat, kən tatol rəhan wək e nəmegəhən rafin rəhatat, kən mətətiğ e nikitat rafin. †

⁷ Məto e kitat rafin agin kitiaəh kitiaəh, Kristo təmoor rəhan nəsanənən o nolən wək pisin pisin min. †⁸ Tol nəhlan, Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nian in təmə ilis agin, kən mit-iarəp rəhan tikimır min itəm təmol win elat. Kən təmos-ipən nat wir kəm netəmim.” ††⁹ Əplan-tu nəghatən əh məmə, “In təmə.” Nıpətin təmə, Kristo təmaupən meiuaiu ləhau agin, ikin-u e nətueintən. †¹⁰ Suah u itəm təmeiuaiu-pa, in etəm kitiaəh əm itəm in təmə min ilis agin-əh maprəkis-in neai məmə in otətiğ ikin min rafin. ¹¹ In etəm kitiaəh əm itəm in təmos-ipən nəsanənən rəhan kəm netəmim pisin pisin min məmə neen okotuwa aposol min, neen okotuwa ien min, neen okotuwa netəmim rəha nən-iarəpən namnusən təwir, neen okotuwa pasta min ne iəgətun min. †¹² Kristo təmol nəhlan məmə ilat okotasitu motol əpen-əpenə e netəmim rəha niməfak, kən netəm rəha niməfak okotol wək rəha Uhgın məmə

† 3:18 Jon 14:23; Kol 1:23; 2:7 †† 4:1 Kol 1:10 †† 4:2 Kol 3:12-13 ††† 4:3 Kol 3:14-15 †† 4:6 1 Kor 12:6 †† 4:7 Rom 12:3,6 ††† 4:8 Sam 68:18 ††† 4:9 Jon 3:13 †††† 4:11 1 Kor 12:28

nipəti Kristo otəskasik, ¹³ mətoarus kitat rafin kotuwa motol kitiəh e nahatətəən rəhatat, ne nitunən e Nəti Uhgın, kən moatəpət motuwa motahmen e Kristo itəm in tətuatip agın. ¹⁴ Kən məmə kitat okotapəs nolən min rəha nisualkələh itəm nian rafin koatəuhlin rəhalat nətəligən e nat kinotahatətə rəkis lan, tahmen e kinu kit itəm peau-peau min kotahl ərnapin əm kətan. Nətəligən rəhatəmat tatol nəhlan məto-inu suah kit tatəgətun nat pisin, o suah kit min tatiuw rəhatəmat nətəligən e nəghatən rəhan itəm nikitəmat təht məmə in təwir, məto e nıpahrienən, suah əh tateiuə. ¹⁵ Məto kəp, kitat okəsotolən nəhlan. Okotən əm nıpahrienən e nolkeikəən, kən e nolən əh, e natimnat rafin itəm koatol, okotəpət motuwa motahmen e Kristo, itəm in rəhn-kapə niməfak. ¹⁶ Kən Kristo tatol məmə rəhan min netəmim kotuwa kitiəh, tahmen-pən əm e noanol min itəm koatılpin nipəti etəmim. Nian nolin-olin nipətin koatol-wir wək ətuatip rəhalat e nolkeikəən, mol nipətin tatepət matəskasik. ††

Nolən wi rəha iəfak min

¹⁷ E nərgi İərəmərə iatən əskasik kəm itəmat məmə onəsotətəu-pən minən nolən rəha netəm min u kəsotənən nıpahrienən e Uhgın. Nətəligən rəhalat tol nat ərnapin lan. ¹⁸ Nitunən rəhalat tətən əm əpəh tapinəp ikin, kən moatan isəu o nəmegəhən itəm Uhgın tatosipa məto-inu rəhalat-kapə tiəkis kən kəsotolkeikəən məmə okotitun Uhgın, kən kinotəruru nat. ¹⁹ Kən məsotaulisən o rəhalat nolən rat min, kən minotegəhan-in nolən rat min koatəramərə e nəmegəhən rəhalat, tahmen e nitəpən nıpitan, ne nolən min nəhlan. Kən nian rafin koatolkeike min məmə okotol təhmin min.

²⁰ !Məto nian kəmatəgətun itəmat e Kristo, nəgətunən in tol pisin agın-əh e inəh! ²¹ Kəmatəgətun itəmat e nolən rəha Kristo, kən itəmat rəhan min, kən kəgətun itəmat e nıpahrienən itəm tətətig lan. ²² Kən kəməgətun itəmat nəhlan e nolən min rəhatəmat aupən məmə, otəhlman rəhatəmat nolən oas min itəm kotərat tahmen e nat pien kit, kən nolkeikəən tərət min atip koateiuə-in itəmat. ²³ Nəmegəhən ne nətəligən rəhatəmat otəkəike muwa muwiwi min. ²⁴ Kən itəmat onəkotəkəike motuwa netəm wi min e nolən min rəhatəmat, itəm Uhgın təmol məmə okotahmen lan, inu nolən min itəm nikin tətəgien lan, ne nolən min ətuatip pahrien. ††

²⁵ Tol nəhlan, itəmat rafin nəkotəkəike motapəs nolən rəha neıueıuəən, məto nakotən nıpahrienən kəm itəmat min, məto-inu kitat nolin-olin nipəti Kristo. ²⁶ Nian nikim titəhmə, əsolən nolən rat, kən aluin uəhai əm məsolən neməha tətətig lam mətoarus mitgar tuwin miwig, ²⁷ kən əsos-ipənən kuhal kit kəm Setan. ²⁸ Itəm tətəkləh otəkəike məhlman nolən əh, məto in otəkəike mol atip nat e nelmin, məmə in otol win e nat wir kit itəm titun nos-ipənən kəm ian-rat min.

† 4:13 Kol 1:28 †† 4:16 Kol 1:18; 2:19 ‡ 4:17 Rom 1:21; 1 Pita 1:14 †† 4:22 Rom 8:13; Kol 3:9 †† 4:23 Rom 12:2 ††† 4:24 Jen 1:26; Kol 3:10 ††† 4:25 Sek 8:16; Kol 3:8-9 § 4:26 Sam 4:4; Jem 1:19-20

²⁹ Əsənən nəghatən rat e nohlim, məto ən əm nat wir itəm otasitu e netəmim nian kotaliwək e suatip pisin pisin min, məmə nəghatən əh otawte-in nəwirən rəha Uhgın kəm ilat. ³⁰ Əsotolən Narmin Rəha Uhgın tətə nahməən o nolən rəhatəmat, məto-inu in nəmtətin rəhatəmat məmə itəmat rəha Uhgın, kən in otıləs-irəkis itəmat e nolən rat min e nian rəha nosmegəhən. ³¹ Kən ərakin rafin natimnat min u: nahməən e nikitəmat itəm tətətig tatiuwəh; ne nolən neməhaa; ne nolən rəha nən ratən netəmim; ne nolən rəha nikitəmat ne nohlitəmat titatıperəh pik tahmen e kaluəluə; ne nolən rəha nərgəhəuəən; ne nolən min rafin itəm okotol nərətən kəm netəmim. ³² Məto otəwir otəmat min, kən motol nikitəmat timətmətig otəmat min. Kən motaluin nolən rat min itəm nəkoatol etəmat min, tahmen-pən əm məmə Uhgın təmaluin rəhatəmat nolən rat min e Kristo. ††

Nəmegəhən e nəhag-əhagən

5 Tol nəhlan, otalkut əskasik məmə onəkotasgəwin Uhgın məto-inu itəmat nenəti Uhgın min itəm in tolkeike pik itəmat. ¹² Kən otəskəlim əskasik nolən rəha nolkeikəən, tahmen əm məmə Kristo təmolkeike mihin kitat kən muwa mımis otat, kən nımısən rəhan tahmen e sakrifais kit nəmiəwin təwir itəm katos-ipən kəm Uhgın mol nikin tagien lan. ††

³ Məto-inu itəmat netəmim rəha Uhgın itəm nəkotətuatip, kən itəmat nəsotolən agın nolən rat kit məmə okən rat itəmat ron, iatən nolən rat min tahmen e nıpitən ne nəman ne, koatit anion ilat min; ne nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən; ne netəmim naumis. ⁴ Kən təsəwirən məmə nakotən nəghatən itəm taulis o nənən, o nəghatən alməl min, o nəsanən, o nəpoaən. Təsətuatıpən məmə nakotən nəghatən rat min əh, məto otən nəghatən wir min kəm Uhgın, məmə nikitəmat tagien o natimnat itəm in təmol otəmat. ⁵ Kən nəkotəkəike motitun nat u məmə, netəmim itəm koatıtəp nıpitan, o netəmim itəm koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, o netəm naumis, ilat min əh ko kəsotuwınən e nəramərəən rəha Kristo ne Uhgın, (netəm naumis kotahmen e netəm koatəfak kəm nar-mi nat min, rəhalat nautə in uhgın rəhalat).

⁶ Sotegəhan-inən məmə suah kit otiuw-pən itəmat e nəghatən eiueıuə min rəhan itəm nıpahrienən lan tikə. Məto-inu o nolən rat min əh, Uhgın nıkin otərat kən otol nalpınən kəm netəmim itəm koatəht nəwian.

⁷ Tol nəhlan, əsotuwınən motan kələh itəmat min ilat motol nolən rat min itəm koatol.

⁸ Nian kit aupən, napınəpən tatəramərə etəmat, məto roiu itəmat ninotuwa o Kristo kən nəhag-əhagən tinətəramərə etəmat. ⁹ Kən tol nəhlan, otən tahmen e netəm rəha nəhag-əhagən, ⁹ məto-inu nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhatəmat tatəe-in nəwirən, ne nətu-

§† 4:29 Kol 4:6 §†† 4:30 Aes 63:10; Efes 1:13-14; 1 Tes 5:19 §† 4:31 Kol 3:8 §†† 4:32 Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 §† 5:1 Mat 5:48 §† 5:2 Eks 29:18; Hip 10:10 §§† 5:5 1 Kor 6:9-10; Kol 3:5 §§† 5:6 Rom 1:18; Kol 2:4,8 §§§ 5:8 Jon 12:36; Efes 2:13; Kol 1:13; 1 Pita 2:9

atipən, ne nīpahrienən. ¹⁰ Kən otalkut mēmə onəkotegəs-in motitun nolən min itəm okotol Uhgīn nīkin tagien lan. ¹¹ Əsotətəu-pənən netəmim rəha nap-inəpən motol nolən rat min itəmat min ilat. Noa təwir min e nolən min əh tikə. Məto otəmki-pa nolən min əh e nəhag-əhagən, kən netəmim okotitun mēmə nolən min əh kotərat. ¹² In naulisən asol o nən-iarəpən nolən anion min rəha netəm u itəm koatəht nəwia Uhgīn. ¹³ Məto natimnat rafin itəm okotuwa e nəhag-əhagən, netəmim kotəplan wir mēmə ilat kotahro nulan. ¹⁴ Tol nəhlan məto-inu nian nəhag-əhagən tatol əp nat kit, kən in min tatuwa nəhag-əhagən. O nat u inu katən mēmə,

“Itəmat u noatapil, otaiir-ta, otəmegəh e nimisən, pəs Kristo otasiəgəpīn itəmat.” ††

¹⁵ Kən oatəto wir itəmat, məsotatiğən mēmə netəm kotalməl ne, məto nəkotatiğ e nenatiğən, ¹⁶ kən nian rafin okəmə nəkotəplan suatip o nolən nəwirən kit, otol, məto-inu roiu kotatiğ e nian rəha nəratən tepət. ¹⁷ Kən tol min-nəhlan, sotalmələn-ta, məto otəkəike motalkut mēmə onəkotitun nat naka itəm İərəməərə tolkeike. ¹⁸ Sotapisən e alikol məto-inu otuww-pən itəmat e nalmələn, məto təwir mēmə nəmegəhən rəhatəmat otərioah əm e Narmin Rəha Uhgīn. ¹⁹ Otəghat kəm itəmat min e napuən min e Naoa rəha Napuən, ne napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgīn. † Otan, kən otan napuən min e nikitəmat kəm İərəməərə, ²⁰ kən nəkotəkəike moatən kəm Tata Uhgīn mēmə nikitəmat tagien o natimnat rafin, kən otən e nərgi İərəməərə İesu Kristo. †††

Nolən rəha netəm kəmotol marit

²¹ Otətəliğ-in kən motol nəghatən rəhatəmat min məto-inu nakotisiəi-in Kristo. †††

²² Itəmat nīpitan itəm nīnotol marit rəkis, otətəliğ-in kən motol nəghatən rəha nəman min rəhatəmat mēmə noatol kəm İərəməərə. ²³ Otol nəhlan məto-inu iərman in tərəmərə e rəhan pətan təhmen e Kristo in tərəmərə e niməfak u nīpətin, kən in rəhan İosmegəh. ²⁴ Niməfak tatətəliğ-in kən matol nəghatən rəha Kristo, kən təhmen-ahmen əm, nīpitan itəm kīnotol marit rəkis okotəkəike kətəliğ-in kən motol nəghatən rəha rəhalat min nəman e natimnat rafin.

²⁵ Kən itəmat nəman itəm nīnotol marit rəkis, otolkeike rəhatəmat nīpitan təhmen əm mēmə Kristo təmolkeike niməfak, kən mos-ipən rəhan nəmegəhən ron. ²⁶ Təmol nəhlan mēmə in otol niməfak otətətip, kən təmaikuas lan e nəghatən rəha Uhgīn, təhmen e nəhau tətəikuas e netəmim. ²⁷ Təmol min nəhlan mēmə Kristo titun nosən rəhan niməfak muwa ron, kən niməfak u tətətip wir, kən kəsehm-pənən nolən rat kit lan, kən in təwir məhag-əhag. Niməfak əh

in təhmen e pətan kit itəm kəmol-pən malə-malə kəm in mēmə otol marit, kən nat kit tikə e nīpətin itəm təsətuatipən. ²⁸ Kən e suatip kitiəh əm, nəman okotəkəike motolkeike rəhalat nīpitan min təhmen mēmə koatolkeike atip əm nīpətīlat. Etəm itəm tolkeike pik rəhan pətan, tolkeike atip in. ²⁹ Otətəliğ-intu, suah kit tikə itəm tatətəhau atip nīpətin, məto in tətəgwən wir kən mətehm wir, təhmen əm mēmə Kristo tatol kəm niməfak, ³⁰ məto-inu kitat nəwtain nīpətin. ³¹ Naoa Rəha Uhgīn tatən mēmə, “O nat əh, suah kit otiet rəkis e rəhan tata ne mama, kən mol kitiəh ilau rəhan pətan, kən ilau okuea təhmen e nīpətin kitiəh əm.” ³² Nəghatən əh in nəghatən wir kit itəm təfiğəm, kən nīpətin tatəhluəiğ. Məto iatən mēmə in niməa nəghatən kit mēmə Kristo ne niməfak, ilau kitiəh. ³³ Məto nəghatən əh tatuwa min otəmat. Kən itəmat nəman kitiəh kitiəh onəkotolkeike rəhatəmat nīpitan min təhmen e nakotolkeike atip min itəmat. Kən nīpitan, nəkotəkəike motisiəi-in rəhatəmat nəman.

Nolən rəha nisualkələh ne tata ne mama

6 Itəmat nisualkələh. Otol nəwia tata ne mama rəhatəmat məto-inu rəha İərəməərə u itəmat, kən nolən əh in tətətip mēmə itəmat nəkotol. ² Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgīn tatən mēmə, “Otos-ipən nisiiəiən kəm rəhatəmat tata ne mama.” Inu tatətul əupən e lou min itəm nəniəkisən kit tətətiğ lan, kən nəniəkisən əh tatən nəhlan mēmə, ³ okəmə nəkotol nəhlan, “natimnat min e nəmegəhən rəhatəmat okotaiu wir, kən natigən rəhatəmat e nətueintən u otəfəməh.” †††

⁴ Tata min. Əsotolən nolən əskasik e nenətitəmat min mēmə otol nīkilat təpou məhmə, məto ehm wir ilat, məg-ətuatip-in nolən min rəhalat, kən məgəgun ilat e suatip rəha İərəməərə. †††

Nolən rəha slef min ne rəhalat etəm-iasol min

⁵ Slef min. Otol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat e nətueintən u, otol e nisiiəiən, ne nəginən, kən otol e nikitəmat pahrien təhmen əm mēmə rəhatəmat etəm-iasol in Kristo. ⁶ Kən otol nəwialat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan mēmə nīkilat otətagien otəmat. Məto otol nəwialat təhmen mēmə itəmat slef min rəha Kristo, kən moatol nolən min itəm Uhgīn tolkeike e nikitəmat pahrien. ⁷ Otol rəhatəmat wək e nikitəmat rafin təhmen-pən əm mə noatol wək rəha İərəməərə, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm, ⁸ məto-inu nəkotitun mēmə İərəməərə otos-ipinə nətəuən kəm netəmim rafin e nat wir min itəm kəmotol, nat əpnəpīn okəmə in slef kit o in etəm əpnəpīn əm kit. ⁹

⁹ Kən itəmat netəm-iasol min. Otehm mihin min əm rəhatəmat slef min e suatip kitiəh əm. Əsotəghat əskasikən kəm ilat mēmə ilat okotol nəwiam, məto-inu

† 5:13 Jon 3:20-21 †† 5:14 Aes 26:19; Rom 13:11 † 5:16 Kol 4:5 †† 5:18 Luk 21:34 †† 5:19 Kol 3:16 ††† 5:20 Kol 3:17 ††† 5:21 1 Pita 5:5 † 5:22 Kol 3:18; 1 Pita 3:1 † 5:23 1 Kor 11:3; Efes 1:22 ††† 5:25 Kol 3:19; 1 Pita 3:7 †† 5:26 Taet 3:5

††† 5:27 2 Kor 11:2; Kol 1:22 † 5:31 Jen 2:24; Mat 19:5 †† 5:32 Nol Əpən 19:7 ††† 6:1 Kol 3:20 ††† 6:3 Dut 5:16 †††† 6:4 Sam 78:4; Prov 22:6; Kol 3:21 18 6:5 Kol 3:22-23; Taet 2:9-10; 1 Pita 2:18 19 6:8 2 Kor 5:10; Kol 3:24-25

nəkotitun məmə Etəm-iasol rəhalat ne rəhatəmat in kitiəh əm əpəh e nego e neai, kən in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin. †

Nuwinən e natimnat rəha Uhgın o nəluaginən

¹⁰ Namnun nəghatən rəhak tol min-nulan. Otətul əskasik e İərəmərə ne rəhan nəsanənən asol.

¹¹ Otuwin e natimnat rafin rəha Uhgın o nəluaginən məmə nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat nian Setan tatol nalpəkauən e neuiəuəən o nohən itəmat.

^{††12} İatən nəhlan məto-inu kitat kəsətəluaginən kitat netəmim rəha nətueintən, məto koatəluagin kitat nat pisin itəm kəsətəplanən, inəh iərəmərə min, ne nepətən min, ne nat itəm kotəsanən e nəratən rəha napinəpən roiu e nətueintən, ne iərmis min e magoagəp. ^{†13} Tol nəhlan, otuwin e natimnat rafin rəha Uhgın o nəluaginən məmə nian nəratən itəm Setan tatol otuwa, nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, kən nian nəmol əpen-əpenə rafin o nəluaginən, nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat.

¹⁴ İKən, otol əpen-əpenə! Nian nakotətul əskasik o nəluaginən, rəhatəmat natimnat rəha nəluaginən tol min-nulan:

Otaskəlim əskasik nəghatən pəhrien, inu tahmen e kətəut itəm nəmotəlis nəlugitəmat lan.

Otol nolən rəhatəmat otətuatip e niganəmti Uhgın e nahatətəən, inu tahmen e iaen itəm tatətlosig-in manikiləhatəm. ††

¹⁵ Otol rəhatəmat nətəligən təskasik e namnusən təwir rəha nəməlinuən, inu tahmen e put əskasik itəm tətəsitə etəmat o nətulən. ††

¹⁶ Kən nat kit min e in min əh, otahatətə əskasik e Uhgın, inu tahmen e sil u in timba asol kit itəm titun nahtosig-inən məwiəmis nigəm e nəgənin nifagə rəha Setan itəm tatuəp.

† 6:9 Rom 2:11; Kol 4:1 †† 6:11 Rom 13:12; 2 Kor 10:4 † 6:12 1 Pita 5:8-9 †† 6:14 Aes 11:5; 59:17; 1 Tes 5:8 †† 6:15 Rom 10:15

¹⁷ Otən nıpahrienən e nosmegəhən rəha Uhgın, inu tahmen məmə natuwin e hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-kapətəm.

Otitun wir Naoa Rəha Uhgın, inu tahmen məmə nakos e naip rəha nəluaginən itəm Narmın Rəha Uhgın tatos-ipinə kəm itəmat. †††

¹⁸ Kən otegəhan-in məmə Narmın Rəha Uhgın otit itəmat e rəhatəmat nəghatən kəm Uhgın e nian rafin, kən otəghat kəm Uhgın e nəfakən e nolən pisin pisin min ne nətarəhən min. Tol nəhlan, otegəs wir, kən motəfak nian rafin o iəfak min rafin. †††

¹⁹ Kən otəfak min ron io məmə nian rafin itəm iatəghat, kən Uhgın otos-ipa nəghatən kəm io, məmə esəginən o nən-iarəpən nat anion rəha namnusən təwir itəm Uhgın təmol əp kəm kitat. ^{§20} Kən roiu, io ien əhrui rəha İesu Kristo, məto ekətətig əm e kalapus kəməlis io e sen u iaen, məto-inu iatən-iarəp namnusən təwir əh. Ekəike mən-iarəp namnusən təwir əh məsəginən, kən otəfak ron io məmə ekol min-nulan. §†

Namnun nəghatən rəha Pol

²¹ İo iakolkeike məmə itəmat nakotətəo namnusən rəhak, kən tol nəhlan, ekahl-ipinə Tikikas timnə. In piətə keike kit itəm tətəiu əskasik e wək rəha İərəmərə ikin-u. In otən-iarəp namnusən rəhatəmat kəm itəmat məmə io etəhratig nulan, kən namnusən əh otıləs-ipər nətəligən rəhatəmat. §††

²³ Pəs Uhgın Tata ne İərəmərə İesu Kristo okios-ipinə nəməlinuən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən. ²⁴ Pəs Uhgın otawte-in nəwirən rəhan kəm netəmim rafin itəm kotalkeike rəhatat İərəmərə İesu Kristo e nolkeikeən itəm namnun tikə.

††† 6:17 Hip 4:12 ††† 6:18 Luk 18:1; Kol 4:2; 1 Tes 5:17 § 6:19 Kol 4:3-4; 2 Tes 3:1 §† 6:20 2 Kor 5:20; Flm 9 ††† 6:21-22 Wək 20:4; Kol 4:7-8; 2 Tim 4:12

FILIPAE

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Filipae

Aposol Pol təmäte naoa u.

Təmäte tatuwin kəm niməfak əpəh Filipae.

Pol in təmätuoun niməfak əpəh Filipae e rəhan naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Nian Pol təmätatig e kalapus əpəh Rom, netəm rəha niməfak əpəh Filipae, kəmotahl-ipən Epafrotaetas məmə otəmik məni neen muwin kəm in. Okəm-naka, niməfak əpəh Filipae in təmätuoun mahl-ipən məni kəm Pol.

Pol təmäte naoa u məmə otən tagkiu o niməfak əpəh Filipae o natimnat itəm kəmotahl-ipən kəm in. Pol tolkeike məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat, kən mən-ipən kəm ilat məmə suatip kitiəh əm məmə okotagien lan. Iesu Kristo pisin əm titun nolən ilat nikilat tagien, nat ərnapin məmə koatatig e nian wir o nian iəkis.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 Io Pol, ne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iatuən təwir kəm itəmat rafin netəm koatəfak kəm Kristo Iesu əpəh Filipae, ne netəm-iasol rəha niməfak, ne dikon min. ^{†2} Pəs Uhgın u Tata rəhatat, ne İərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təməfak o netəm Filipae

³ İakolkeike mə iakən kəm itəmat məmə nian min rafin itəm nikik təht itəmat, iatən kəm rəhak Uhgın məmə nikik tagien otəmat. ⁴ Kən nian rafin e rəhak rafin nəfakən otəmat rafin, iatəfak əm e nagienən, ⁵ məto-inu rəhatəmat nawteən təmasitu lak e wək rəha namnusən təwir, e nətuounən, nian nəmotahatətə e namnusən təwir, mətoarus-pa u-roiu. ⁶ Tol nəhlan ekıtun wir məmə Uhgın itəm təmätuoun wək təwir e nəmegəhən rəhatəmat, in otəpanol namnun lan e nian Kristo Iesu otıtəlig-pa min. ^{††}

⁷ Nian rafin, iakolkeike pik itəmat, kən ekəike məto nagienən nəhlan məto-inu itəmat nəmotuwa kotal kitiəh e nəwirən rəha Uhgın o wək itəm təmos-ipa kəm io. E nian emətətig e kalapus, ne nian emətan əm matətul-arəp o namnusən təwir məmə in nıpahrienən, məto itəmat nəmotasitu lak. ⁸ Uhgın titun məmə iatən pahrien məmə iakolkeike məmə ekəplan itəmat, məto-inu iakolkeike pik itəmat, təhmen əm məmə Iesu Kristo tolkeike mihin itəmat.

⁹ Kən inu rəhak nəfakən məmə rəhatəmat nolkeikən otəwıə təhmın min e nitunən nat ne nənatigən rafin ¹⁰ məmə itəmat onəkotıtun nehmən nat naka in təwir pik agın-əh, kən məmə onəkotətəuatip wir, kəsehm-pənən nat tərət kit etəmat e nian itəm

Kristo otuwa min lan. ^{‡11} Pəs rəhatəmat nəmegəhən otəe-in noan nəwirən ne nətuatipən itəm Iesu Kristo tatol e nəmegəhən rəhatəmat, o nənwiwıən ne nıləs-ipərən nərgi Uhgın.

Nian Pol əpəh e kalapus, netəmim kəmotəto namnusən təwir

¹² Io min neen, iakolkeike məmə onəkotıtun məmə nat ərnapin nəhməən naka itəm kəmol lak, məto təmasitu pik o nən-iarəpən namnusən təwir kəm netəmim tərət, ¹³ məto-inu tol nəhlan, mopael min itəm koatehm nimə rəha Sisa, ne netəm pisin pisin min tərət, kınotıtun rəkis məmə io etatig e kalapus məto-inu io iolwək rəha Kristo. ^{‡14} Kən rəhak natigən e kalapus təmol məmə iəfak min iuəhkır ilat rafin kəmotahatətə əskasik təhmın min e İərəmərə, kən matol nətəligən rəhalat təkəsik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın məsotəginən.

¹⁵ Nıpahrienən, neen kəmotən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo məto-inu koatetət io kən motolkeike məmə okotəprəkis-in io. Məto neen koatən-iarəp əm namnusən təwir rəha Kristo e nətəligən ətuatip.

¹⁶ Itəm min u nətəligən rəhalat tətəuatip əm, ilat koatən-iarəp namnusən təwir məto-inu kotalkeike io, kən motıtun məmə Uhgın təmələhəu-pən io ikın-u e kalapus məmə iatətul-arəp o namnusən təwir məmə in nıpahrienən. ¹⁷ Məto neen itəm koatetət io, kəsotən-iarəpən Kristo e nikilat pahrien, məto koatol əm məto-inu kotalkeike məmə okotıləs-ipər atip ilat, kən nikilat təht məmə okotol nəratən kəm io roiu, nian etatig e kalapus. ¹⁸ Məto nat əh, nat ərnapin əm. Okəmə koatol e nikilat pahrien o kəp, məto nat asol məmə koatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo, kən inu tatol nikik tətəgien.

† 1:1 Wək 16:12-40 †† 1:6 1 Kor 1:8

‡ 1:10 1 Tes 5:23 †† 1:13 Wək 28:30

¹⁹ Pahrien, kæn nikik otagien min mæto-inu ekitun mæmæ e noa næfakæn ræhatæmat, ne nasituæn ræha Narmin ræha Iesu Kristo, in otosmegæh io e næratæn u, ^{†20} tahmen æm mæmæ iakolkeike pik kæn matælæhæupæn ræhak nætæligæn mæmæ oesolæn nat kit itæm otol aulis io e niganæmti Uhgîn. Mæto roiu ne nian rafin, nikik tæskasik mæmæ okæmæ iatæmegæh o ekimis, mæto iatisiai-in Kristo e næmegæhæn ræhak. ²¹ Tol næhlan mæto-inu næmegæhæn ræhak in Kristo æm, kæn okæmæ ekimis, in nat tæwir taprækis. ^{††22} Okæmæ iatæmegæh æh, in tæwir o nolæn wæk mæsin min ræha Uhgîn e nætueintæn. ?Kæn ekitæpun itæm pæhræuæn? !Iækæruu! ²³ Roiu æh suatip kæiu katuæmæhl aupæn in io, mæto iakolkeike ilau kæræn. Iakolkeike pik mæmæ iakapæs natigæn ikin-u muwin mæplan Kristo itæm in tæwir agin maprækis-in natigæn u ikin-u. ^{‡24} Mæto iakæplan mæmæ ekæike mætætig ikin-u o nasituæn etæmat. ²⁵ Kæn mæto-inu ekitun mæmæ inu in nîpahrienæn, kæn ekitun mæmæ oekætætig kitat min itæmat, o nasituæn etæmat mæmæ nahatætææn ræhatæmat otæwiæ e nagienæn. ²⁶ Kæn e nolæn æh, nian ekuwa min mæplan itæmat, nikitæmat otagien nakotæn-wiwi Kristo Iesu, mæto-inu io emitælig-pa min otæmat.

Nætulæn æskasik

²⁷ Kæn nat asol, itæmat onækotækæike motol mæmæ nolæn min rafin e næmegæhæn ræhatæmat koatos-ipæn nisiiæn kæm namnusæn tæwir ræha Kristo. Kæn, nat æpnæpin okæmæ ekimnæ o esimnææn, pæs oekæto mæmæ nakotætul æskasik e nætæligæn kitiæh æm, kæn mæmæ itæmat rafin, itæmat nakotalkut e nætæligæn kitiæh æm o næn-iaræpæn namnusæn tæwir, ^{‡‡28} kæn mæmæ næsotæginæn ræhatæmat tikimîr min. Inu næmtætîn kit olat mæmæ Uhgîn otærækin ilat, mæto in otosmegæh itæmat. Uhgîn otol natimnat min æh rafin. ²⁹ Otol næhlan mæto-inu in tæmegæhan-in mæmæ onækotahatætæ e Kristo, kæn nat kit min, mæmæ onækotos min nahmææn ron. ^{‡‡30} Kitat rafin koatatig e næmouæn kitiæh æm, itæm næmotæplan e ræhak næmegæhæn aupæn, kæn roiu nakoatæto mæmæ ekætætig lan.

Kotækæike kætæu-pæn suatip ræha Iesu Kristo

2 ?Nikitæmat tæskasik e Kristo mæto-inu noatol kitiæh itæmat min, o kæp? !Ëwæh! ?Nakoatæto tæwir e nolkeikeæn ræhan, o kæp? !Ëwæh! ?Moatauilim itæmat Narmin Ræha Uhgîn, o kæp? !Ëwæh! ?Moatol tæwir kæm itæmat min kæn moatasækitun itæmat min, o kæp? !Ëwæh! ² Tæwir, pæs nætæligæn ræhatæmat tuwa kitiæh; kæn motolkeike itæmat min; kæn motuwa kitiæh e narmin ne nætæligæn o natimnat itæm nakoatuwin ron. Kænu, okæmæ nækoatol natimnat min æh, in otol nikik tagien pik agin. ³ E nolæn kitiæh æm, sotolæn nat kit mæmæ itæmat nakotæwir motaprækis-in itæmat min neen, kæn sotolæn nat kit mæmæ nakotilæs-ipær atip itæmat lan. Mæto otos-iæhau atip itæmat, kæn otætælig-in pik itæmat min neen taprækis-in itæmat æm. ^{‡‡4} Kæn ota-

situ etæmat min e næmegæhæn ræhatæmat. Tæsæwiræn mæmæ suah kit tatehm atip æm ræhan næmegæhæn. ^{‡‡}
⁵ Ræhatæmat nætæligæn otækæike mahmen e nætæligæn ræha Iesu itæm tol min-nulan:
⁶ Kristo in tahmen æm e Uhgîn
 mæto in tæmæsalkutæn mæmæ in otaskælim nepætæn ræha Uhgîn, ⁵
⁷ mæto tæmapæs ræhan nepætæn, kæn tæmuwa mahmen e iolwæk æm kit, kæn tæmaiir e nætueintæn muwa etæmim æm kit. ^{5†}
⁸ Kæn nian in etæmim kit, nîpætîn tahmen æm etat, in tæmos-iæhau atip in mol næwia Tata Uhgîn e natimnat rafin muwa mætoarus mimis, itæm kæmol aulis in e nimisæn e nig kæluau. ^{5††}
⁹ Mæto-inu tæmol næhlan, Uhgîn tæmilæs-ipær agin in, kæn mos-ipæn nærig kæm in itæm taprækis-in nærig min rafin, ^{5†}
¹⁰ mæmæ e nærgi Iesu, natimnat rafin itæm koatæmegæh ikin min rafin e neai, ne nætueintæn, ne niki nitæn læhau ikin, okotisin nulilat motos-ipæn nisiiæn kæm in, ^{5††}
¹¹ kæn ilat rafin okotæn-iaræp mæmæ Iesu Kristo in Iæræmæra, o nos-ipænæn nisiiæn kæm Tata Uhgîn. ^{5†}

Itæmat nækotahmen e næhag-æhagæn e nitæn min

¹² Ræhak netæmim min itæm iakolkeike pik, nian emætæn kitat min itæmat, itæmat næmoatol næwiak nian rafin. Kæn roiu, mæto-inu etætig isæu otæmat, itæmat atip nækotækæike motalkut æskasik mæmæ nækoatol næwiak e natimnat min u: mæto-inu nînotitun rækis nolæn æh ræha Kristo, otalkut æskasik o nætæu-pænæn suatip ræha nosmegæhæn. Otætæu-pæn suatip æh e niganæmti Uhgîn motasiæp motægin. ¹³ Kæn otætæu-pæn suatip æh mæto-inu Uhgîn tatol wæk e næmegæhæn ræhatæmat mæmæ onækotolkeike mæmæ nækoatol næwian, kæn tatos-ipinæ næsanænæn kæm itæmat mæmæ onækotol pahrien næwian.
¹⁴ E natimnat rafin itæm nækoatol, sotæghat-æghatæn ron, kæn mæsotærgæhæuæn ron ¹⁵ mæmæ næmegæhæn ræhatæmat otætætup wir, kæn kæsehmn-pænæn næratæn kit lan, kæn itæmat nenætî Uhgîn itæm nolæn eko-eko tikæ etæmat, itæm nækotætig e nælugi netæm koteko-eko, iapinæp min. Kæn itæmat nakotæhag-æhag tahmen e mæhau min e nætueintæn ¹⁶ itæm nakotaskælim wir næghatæn e næmegæhæn. Ken otol natimnat min æh rafin mæmæ nian Kristo tatuwa min, kæn ekausit otæmat, kæn oekitun mæmæ esaiu æpnæpinæn, nahgik tæsikææn o nat æpnæpin æm. ^{5†17} Nolæn ræhatæmat ræha nahatætææn e Uhgîn tahmen e sakrifais ^{5††} kit kæm Uhgîn. Okæm-naka ekimis, kæn muwa mahmen e sakrifais e wain itæm katæhtæg-pæn ilau sakrifais ræhatæmat. Mæto nat æpnæpin æm, nikik tagien æm kitat min itæ-

‡‡ 2:4 1 Kor 10:24 § 2:6 Jon 1:1-2; 17:5 §† 2:7 Jon 1:14; 2 Kor 8:9 §†† 2:8 Hip 5:8; 12:2 §‡ 2:9 Wæk 2:33; Efes 1:20-21; Hip 1:3-4 §†† 2:10 Rom 14:11 §† 2:11 Rom 10:9 §‡ 2:16 Dan 12:3; Fil 1:10; 1 Tes 2:19 §§† Nian tepæt netæm Isrel koatoh nat megæh min motuwaan e nigæm æpæh e Nimæ Ræha Uhgîn mæmæ okotæfak. Nian neen koatæhtæg-pæn wain o næhau e nat megæh itæm nigæm tatus tahmen e nos-ipænæn kæm Uhgîn.

† 1:19 2 Kor 1:11 †† 1:21 Kal 2:20 ‡ 1:23 2 Kor 5:8 †† 1:27 Efes 4:1; 1 Tes 2:12 ‡‡ 1:29 Wæk 16:19-40 ††† 2:3 Kal 5:26

mat. ¹⁸ Kæn e nolæn kitiäh æm, nikitæmat tækæike magien itæmat min io. †

Timoti ne Epafrotaetas

¹⁹ Okæmæ Iæræmæra Iesu tegæhan-in, iakolkeike mæmæ ekahl-ipinæ Timoti timnæ mæplan itæmat mæmæ nian iakæto namnusæn etæmat, kæn io min, nikik otægien. ²⁰ Suah kit tikæ min u ikin-u itæm ræhan nætægæn tahmen e ræha Timoti, itæm nikin tatæht pik itæmat. ²¹ Netæm pisin pisin koatætæg-in atip æm wæk min ræhalat, mæsotætæg-inæn wæk ræha Iesu Kristo. †²² Mæto itæmat nækotitun mæmæ nian rafin tahro nulan Timoti tatol wæk ræha Uhgin, kæn ræhan wæk in tæwir, kæn tahmen e suakæku tatol wæk ilau ræhan tata, in tæmasitu lak e wæk ræha namnusæn tæwir. ²³ Mæto-inu o nat æh, nikik tatæht mæmæ nian oekitun mæmæ ræhak natægæn otahro nulan, oekahl-ipinæ uæhai æm timnæ mehm itæmat, ²⁴ kæn ekahatætæ e Iæræmæra mæmæ otæsuwæhan io min ekimnæ mehm itæmat.

²⁵ Mæto nikik tæht mæmæ ekæike mahl-ipinæ Epafrotaetas titæg-pinæ mæplan itæmat. In piak itæm iatuea kitiäh matioal wæk kitiäh, kæn matuæluagin e næluaginæn kitiäh ræha Uhgin. Aupæn næmotahl-ipa e nærgitæmat mæmæ otuwa mæn-iaræp kæn io namnusæn ræhatæmat, kæn mæmæ otasitu lak. ²⁶ Mæto roiu, in tolkeike pik mæmæ otæplan rafin itæmat, kæn matæto tærat pik mæto-inu itæmat ninæto rækis mæmæ in tatimis. ²⁷ Pahrien, in tæmatimis pik, iuæhkir æm timis. Mæto Uhgin tæmasækitun, mæto sænæmæ in æm, mæto io min, kæn tæmahtosig-in nat æh itæm otol nikik titægig pik. ²⁸ Mæto-inu o nat æh, nikik tagien pik o nahl-ipinææn mæmæ nikitæmat otægien nian onækotæplan, kæn mæmæ io ekaluin nikik tæsæht minæn. ²⁹ Nikitæmat otækæike magien mæmæ onækotæplan min, tahmen mæmæ in piatæmat kit e Iæræmæra. Kæn otos-ipæn nisaiiæn kæn netæm kotahmen æm lan, ³⁰ mæto-inu iuæhkir in timis o wæk ræha Kristo, mæsægænæn o ræhan næmegæhan e nian æskasik min mæmæ in otasitu lak, nian ræhatæmat suatip tikæ o nasituæn.

Suatip pahrien o nosæn nolæn ætuatip

3 Ræhak min netæmim itæm iakolkeike pik, inu namnun næghatæn ræhak. Otægien o Iæræmæra. Kæn ekæte min æm næghatæn kitiäh itæm emæte kæn itæmat aupæn, mæto sænæmæ in nat tiækis ron io, kæn in otasitu etæmat mahtosig-in itæmat o næghatæn eiueiuæ min.

² Roiu, iatæn kæn itæmat mæmæ, !Oatæto kuri min æh! !Oatæto netæm koatol nolæn rat min! !Oatæto netæm koatæte itæm! Ilat koatæn mæmæ okæike kæhg-ipæn suah kit mæmæ in otætuatip e niganæmti Uhgin. Netæm min æh kotahmen e kuri iarupin min itæm koatol næratæn. †³ Mæto kitat u nenæti Uhgin pahrien min itæm in tæmæte rækis nolæn rat min e nikitat, kæn Narmin Ræha

† 2:18 Fil 3:1; 4:4 †† 2:21 2 Tim 4:10 ‡ 2:25 Fil 4:18 ††
Netæmim neen e noanol ræha Isrel kæmotægætun e nimæfak mæmæ okæike kæhg-ipæn suah kit, kæn in tæike mætau-pæn Lou ræha netæm Isrel mæmæ in otætuatip e niganæmti Uhgin. Mæto Pol tæsolkeikæn ilat mæto ilat koateiuæ matæraekin nahatætæn ræha nimæfak.

Uhgin tatol mæmæ kitat kotitun næfakæn kæn Uhgin e ræhatat næmegæhan. Kæn kitat kotsait pik e Kristo Iesu kæn motagile æm lan, mæto sænæmæ in nat kit itæm kitat atip kæmotol e nipætitat o nosmegæhan itat.

‡⁴ Mæto aupæn, ræhak natimnat næhlan tæpæt itæm emætagile lan o nosmegæhan io. Kæn okæmæ suah kit nikin tæht mæmæ titun nagile æmæn e natimnat tol næhlan, mæto ræhak natimnat kotal næhlan taprækis agin-æh. †⁵ Nian emos nian eit ætuatip, kæn kæmæhg-ipæn io. Kæn io etæm Isrel, emisi-pæn e noanol ræha Benjamin, tipik min ilat min netæm Isrel ætuatip, kæn io min iatætæu-pæn suatip kitiäh. Aupæn, io Farisi kit, kæn iatætæu-pæn wir Lou. ‡⁶ Emolkeike pahrien e nikik rafin mæmæ ekol Uhgin nikin tagien mæmæ emol næratæn kæn netæm koatahatætæ e Iesu. Kæmæsehm-pa-mæn nat tærat kit ne e næmegæhan ræhak mæto-inu emætau-pæn rafin lou min ræha nat Isrel. ⁷ Mæto natimnat min rafin æh itæm emætagile elat aupæn, kæn nikik tæht ilat kotæwir pik agin, mæto roiu æh iatæplan mæmæ ilat nat ærnapin æm mæto-inu enitun nat itæm Kristo tæmol. †

⁸ Mæto tæsolæn namnun ikin æh. Kæn roiu etakil mæmæ natimnat rafin agin, ilat nat ærnapin æm mæto-inu iatæplan nat kit itæm in tæwir pik agin, mæmæ ekitun Kristo Iesu, Iæræmæra ræhak. Emapæs rafin ilat o Kristo. Iatakil ilat tahmen e næme nærik mæmæ ekitun wir Kristo, ⁹ kæn mæmæ ekioal kitiäh itimlau min. Uhgin tæsæplanæn io mæmæ ekætuatip mæto-inu io atip emætau-pæn ætuatip Lou, mæto in tatæplan io mæmæ ekætuatip mæto-inu iatahatætæ æm e Kristo. Uhgin tatol mæmæ io etæm ætuatip e nahatætæn ræhak. †¹⁰ Iakolkeike mæmæ ekitun tæhmin min Kristo, ne næsanænæn itæm Uhgin tæmol in tæmegæh min e nimisæn, kæn iakolkeike mæmæ ekuwa iuæhkir ron nian ekæto nahmææn tahmen e nahmææn itæm in tæmæto. † Kæn iakolkeike mæmæ ekuwa mahmen lan e nimisæn ræhan, ¹¹ kæn e suatip æh, ekitun nælæhæu-pæn æskasikæn ræhak nætægæn lan mæmæ, io min, Uhgin otol ekæmegæh min.

Pol tæmalkut æskasik mæmæ in otitun tæhmin Kristo

¹² Esænæn mæmæ enos rækis natimnat min æh, kæn mæmæ e næmegæhan ræhak æh-roiu, io ekætuatip wir. Kæp. Mæto emitæp mætalkut pik mæmæ ekos maskælim natimnat min æh mæmæ ræhak, mæto-inu Kristo Iesu tæmitæp io kæn maskælim tiækis, tæmol io ræhan, mæmæ ekos natimnat min æh. †¹³ Piak min, esænæn mæmæ enos rækis natimnat min æh. Kæp. Mæto nat kitiäh æm itæm etalkut ron, mæmæ ekaluin natimnat e mæntaak, mætalkut pik matos noæh o nat itæm tatæmæhl aupæn-in io, ¹⁴ kæn tahmen e suah kit itæm tætaiu mæmæ in otol win o nosæn nat kit, kæn io etaiu o nosæn noan nalkutæn ræhak, kæn noan nalkutæn æh in næmegæhan wi e Kristo Iesu itæm Uhgin tæmaun-in io mæmæ ekos. †

¹⁵ Kæn kitat rafin itæm kinotæskasik rækis e næmegæhan ræhatat, okotækæike motaskælim nætægæn

‡‡ 3:3 Rom 2:29 ††† 3:4 Wæk 22:3 ‡‡‡ 3:5 Luk 1:59; Wæk 23:6; 2 Kor 11:22 ‡ 3:6 Wæk 8:3 †† 3:7 Mat 13:44-46 ††† 3:9 Rom 3:21-22 ‡‡ 3:10 Rom 6:3-5; 8:17 ††† 3:12 1 Tim 6:12, 19 †† 3:14 1 Kor 9:24

min əh. Məto okəmə itəmat neen nətəligən rəhatəmat tol pisin e nat u, pəs Uhgın otol tagəhag kəm itəmat nətəligən itəm tətətip. ^{†16} Məto nat keike məmə kotətu-pən suatip itəm kinotitun rəkis.

¹⁷ Piak min, otuwa kitiəh motətəu-pən nəme nelkək, itəm itimat emotol rəkis nəkotəplan, kən otisilu wir netəm koatitəp nəme nelkitimat. ^{††18} Otətəu-pən nəme nelkək məto-inu enən-ipinə rəkis kəm itəmat nian tepət, kən roiu nahui nəmtək tətəiu ron məmə, netəmim tepət rəhalat naliwəkən tatəgətun məmə ilat tikimır min rəha namnusən təwir rəha Kristo məmə in təmimis e nig kəməluau. ¹⁹ Uhgın otərəkin ilat. Koatətəlig-in pik əm nərpiilat, məmə in uhgın rəhalat, kən motausit o nolən natimnat itəm tol naulisən, kən nətəligən rəhalat tatuwin pik əm o natimnat rəha nətueintən. ^{‡20} Məto kitat netəm rəha nego e neai, koatəsaahgin Iosmegəh itəm otisi-pən e nego e neai, u İərəməərə İesu Kristo. ^{††21} Kən in otəuhlin nipətətat rəha nətueintən u, inu nagwənən nigə mətikolo, kən mol tahmen e rəha Kristo nian təməmegəh e nimisən. In otol nəhlan e nəsanənən rəhan itəm titun nələhəu-pənən natimnat rafin e rəhan nərəməərəən. [‡]

4 Tol nəhlan, rəhak min, otətul eskasik mihin nulan e İərəməərə. İakolkeike itəmat kən molkeike pik məmə ekəplan min itəmat. Rəhak min netəmim, nəmegəhən rəhatəmat itəm tətətip tatol niki tagien, kən itəmat noa wək rəhak itəm təwir əgin. ^{‡‡}

Pol təmiləs-ipər nətəligən rəhalat

² İuotia ne Sintike, awi, okol nəkuəpəs rəhatəmlau nərgəhəuən muegəhan e nətəligən rəhatəmlau məto-inu rəha İərəməərə kərən u itəmlau.

³ Əwəh, kən ik min, itəm kilau min ik kəmioal wək nuwəh rəkis, iakolkeike məmə nakasitu e pətan mil u, məto-inu emol pik wək itiməhal min ilau. Katuasitu lak matuən-iarəp namnusən təwir rəha İesu Kristo, itimat Klemen ne piak min neen min itəm kəmotasitu e wək. Uhgın təməte nərgilat e naoa rəha nəmegəhən. ^{‡‡}

⁴ Otagien o İərəməərə nian rafin. !Kən ekən min, otagien! ⁵ Otol kəm netəmim məmə okotəplan məmə itəmat netəm mətig. Kən məsotaluinən məmə otəsuwəhən İərəməərə titəlig-pa min. ^{§6} Nikitəmat təsəht pikən natimnat min, məto e natimnat min rafin, otəfak-pən əm kəm Uhgın o nat naka itəm nakotolkeike. Kən nian nakotəfak moatətapəh ron, otən kəm in məmə nikitəmat tagien o rəhan nəwiran. ^{§†7} Kən Uhgın otos-ipən kəm itəmat nəməlinuən itəm iaahgin pik taprəkis-in nitunən rafin rəha netəmim. Kən nəməlinuən əh otərəməərə wir e nikitəmat ne nətəligən rəhatəmat məto-inu nakoatahatətə e Kristo İesu. ^{§††}

⁸ Kən roiu piak min, otətəlig-in natimnat min itəm tol nipahrienən, itəm tətəskəlim nisaiiən, itəm tətətip, itəm nolən rat tikə lan, itəm kitat kətolkeike, itəm

nərgilat kotəwir, itəm kotəwir pik, itəm netəmim koatənwiwi. Otətəlig-in natimnat min əh. ⁹ Otol nat naka itəm eməgətun itəmat lan, itəm nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat, kən otol min nat naka itəm io emən, kən otol nat naka nəmotəhm-pa lak. Nian nəkoatol nəhlan, kən Uhgın itəm tatos-ipinə nəməlinuən kəm itəmat, otitan itəmat min e nian min rafin. ^{§†}

Pol niki tagien o nasituən rəhalat

¹⁰ Niki tagien iatənwiwi İərəməərə məto-inu nuwəh məsin nəməsotasituən lak, məto əh-roiu nikitəmat tətəht min io. Nipahrienən nəmoatətəlig-in pik io, məto suatip tikə məmə nakotasitu lak. ¹¹ Esənən nat u məto-inu natimnat itəm iakolkeike tikə ron io, kəp. Məto-inu roiu ekitun məmə niki tagien əm o natimnat itəm iatos. ¹² Ekitun suatip rəha nagienən okəmə rəhak natimnat tikə, o okəmə rəhak natimnat tepət. Enitun rəkis suatip anion əh e nian rafin, okəmə nigak nagwənən tepət o noan məsin əm, okəmə rəhak nautə tepət o noan məsin əm. ¹³ Məto-inu Kristo tatos-ipa rəhan nəsanənən kəm io, kən ekitun naliwəkən e nəwiran o nəratən. ^{§††}

¹⁴ Məto itəmat nəmotol nolən təwir nian nəmotasitu lak e nəratən itəm emətətig lan. ¹⁵ Nipahrienən, itəmat netəm Filipae ninotitun rəkis məmə nian nəmətuoun motəto namnusən təwir e İesu Kristo, nian emiet əpəh Masetonia, itəmat əm un nəmotasitu lak e məni. Nimefak min tikə itəm təmos-ipa natimnat neen kəm io. ^{§†16} Kən nian emuwin iuəhkir əm, e taon Tesalonae-ka, mətatig əpəh ikin, nəmotahl-ipa min məni kəm io, kən sənəmə mau kitiəh əm. ¹⁷ Sənəmə iategəs-in məni məmə nakotos-ipa kəm io, məto iakolkeike məmə Uhgın otəplan nəwiran əh kən mətou itəmat lan. ¹⁸ Emos rafin məni itəm nəmotahl-ipa kəm io, kən in tahmen maprəkis məto-inu nian Epafrotaetas təməmik natimnat min u muwa kəm io, roiu rəhak natimnat rafin tepət. Itəmat nəmotos-ipən nat kit kəm Uhgın tahmen e sakrifais itəm nəmiəwin təwir. In tatos əm, niki tətəgien ron. ¹⁹ Kən Uhgın rəhak in otos-ipinə kəm itəmat natimnat rafin itəm tətətip o nəmegəhən rəhatəmat. Kən rəhan rafin nos-ipənən koatisi-pən e rəhan nautə tepət təwir, kən moatuwa e Kristo İesu.

²⁰ Pəs netəmim rafin okotisiai-in Uhgın Tata rəhatat tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən rəha Pol

²¹ İatən təwir kəm itəmat rafin itəm nakoatahatətə e Kristo İesu. Piatat min ilat min io u ikin-u koatən min təwir kəm itəmat. ²² Netəm rafin itəm koatahatətə e Kristo İesu, koatən-ipinə təwir kəm itəmat, kən ilat min əpəh e nimə rəha Sisa koatən təwir pik kəm itəmat. ²³ Pəs İərəməərə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwiran kəm itəmat rafin.

† 3:15 1 Kor 2:6 †† 3:17 1 Kor 4:16 ‡ 3:19 Rom 16:18 †† 3:20 Efes 2:6,19 †† 3:21 1 Kor 15:28,42-53 ††† 4:1 1 Tes 2:19-20 ††† 4:3 Luk 10:20 § 4:5 Hip 10:25; Jem 5:8-9 §† 4:6 Mat 6:25-34; Kol 4:2 §†† 4:7 Aes 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15

§† 4:9 Rom 16:20 §†† 4:13 2 Kor 12:10 §† 4:15 2 Kor 11:9

KOLOSI

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Kolosi

Aposol Pol təmäte naoa u.

Təmäte tatuwin kəm niməfak əpəh Kolosi, taon asol kit əpəh nitən asol Esia.

Katən məmə okəm-naka Epafras təmätuoun niməfak əh Kolosi. Pol təsuwinən məplan niməfak əh, məto iəgə-tun eiueiuə neen kəmotuwa e niməfak. Koatən məmə okotəkəike kətəu-pən suatip neen rəha nagwənən ne nənimən, kən kəfak kəm nagelo min, moatən məmə Kristo in sənəmə ilis pik. Koatən məmə koatos nitunən neen itəm koatəhluaig, moatən məmə nitunən ne nolən rəha etəmim in nat kit itəm iahgin pik.

Pol təmäte naoa u məmə otoh nəgətunən eiueiuə min itəm koatətig e niməfak. Molkeike məmə otən-iarəp məmə Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin, kən iəfak min okəsotagileən e nəgətunən eiueiuə min əh, məto-inu ilat nat əpnəpən əm.

Pol təmätuoun rəhan nəghatən

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgın təmitəpun rəkis io məmə rəhan. Itimlau piətət Timoti etuatig, ² kən nikitimlau tətəgien məmə iatuəghat kəm itəmat e naoa u, itəm iatuəte matuahl-ipinə kəm itəmat netəmim rəha Uhgın əpəh Kolosi, inu piak min ne winik min e Kristo itəm nakotahatətə əskasik lan. Itimlau iatuəfak məmə nəwirən ne nəməlinuən rəha Uhgın Tata rəhatat in otəkəike mətatig otəmat.

Pol təmənwiwi Uhgın o netəm Kolosi

³ Nian ekoatəfak otəmat kəm Uhgın u tata rəha İərəməra Iesu Kristo, kən nian rafin ekoatən tagkiu kəm in o rəhan wək e nəmegəhən rəhatəmat, məto-inu emotətə ⁴ məmə rəhatəmat nahatətəən təskasik ron ne nolkeikeən rəhatəmat tatuwin o netəmim itəm koatəfak. ⁵ Nahatətəən ne nolkeikeən rəhatəmat tol min-nulan məto-inu nəkotitun wir e nikitəmat məmə Uhgın otos-ipinə kəm itəmat nat naka itəm in təmol əpen-əpenə lan əpəh ilis e nego e neai. Nəmotətə rəkis natimnat min əh e nəghatən pahrien, inu namnusən təwir rəha Iesu Kristo. ⁶ İkin min e nətueintən u, namnusən təwir tatoe-in noan matəwiə matol wi nəmegəhən rəha netəmim. Tol əm mə inu nian itəmat nəmotətə motitun nıpahrienən əh e nəwirən rəha Uhgın, kən tatəwiə min matoe e rəhatəmat nəmegəhən. ⁷ Inu suah u Epafras, tinən rəkis nəghatən u kəm itəmat. In etəmim wir kit itəm tatos rəhatimlau nəghatən. In etəmim kit tatətul əskasik o nolən wək rəha Kristo kən mətasitu etəmat. ⁸ In təmən kəm itimlau nolkeikeən rəhatəmat itəm tatuwin o

† 1:4 Efes 1:15-16 †† 1:6 Efes 1:13; 1 Pita 1:4

netəmim itəm Narmın Rəha Uhgın təmos-ipinə kəm itəmat. ‡

⁹ Tol min-nulan, e nian itəmat emoatətə namnusən əh, kən ekoatəfak e nian rafin otəmat. Ekoatəpəh-in o Uhgın məmə in otətəlmın itəmat e rəhan nətəligən ne nenatigən pəs nəkotitun wir nəwian. ¹⁰ Ekoatəfak nulan məmə naliwəkən rəhatəmat otos-ipən nısiailən kəm Uhgın pəs tol nikin tətəgien ron. Məto-inu nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in noan itəm təwir o wək rafin rəha Uhgın itəm noatol. Pəs Uhgın otasitu etəmat məmə nəkotitun wir in. ¹¹ Ekoatəfak məmə nəsanənən asol rəha Uhgın otol itəmat nakotəsanən e nian nəratən tatuwa. Pəs nəkoatətul əskasik kən nətəligən rəhatəmat təfəməh, kən nagienən tətətig etəmat, ¹² kən nakoatən kəm Tata Uhgın məmə nık-itəmat tətəgien o natimat itəm təmol. In təmol itəmat nəkotətəuatip, məmə nəkotitun nosən nautə rəha Uhgın itəm otəpanuwa. Onəkotos rəhatəmat nautə tahmen e netəmim rafin itəm koatəfak motaliwək e nəhag-əhagən rəha Uhgın. ¹³ Kən Uhgın təmol nəh-lan nian in təmiləs-irəkis kitat e nərəməmə rəha nəp-inəpən, minol kitat kınotuwa e nərəməmə rəha Nətin itəm in tolkeike pik. ¹⁴ Kən nətin təmikis kitat e nalpinən rəha təfagə, inəh təmafəl kitat e təfagə rat min rəhatat. ⁵

Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin

¹⁵ Nəti Uhgın tahmen-pən əm e rəhan tata itəm kol netəmim kəsotehmən.

‡ 1:8 Kol 4:12; Flm 23 †† 1:9 Efes 1:16-17 †† 1:11 Efes 1:19; 3:16 ††† 1:12 Efes 1:11,18 ††† 1:13 Luk 22:53; Efes 2:2 § 1:14 Efes 1:7

Aupən aupən agin, nian niməptən ne neai ne natimnat rafin kəmoatikə əh, məto Nətin, in tinimaupən matig rəkis, kən tol-pən in, in ilis tatəramərə o natimnat rafin min u. †

¹⁶ In ilis məto-inu in təmol natimnat rafin e nətueintən u, ne neai, natimnat itəm katehm ilat o kəsehmən ilat, inəh nagelo min, ne iərmis min, ne narmın rat min, ne iəramərə min rafin. Kən in təmol natimnat min rafin u məmə rəhan.

¹⁷ Kən in tinimaupən matig rəkis e natimnat rafin. Kən natimnat min rafin koatətig məto-inu nəsanənən rəhan tətəkəlim ilat. ††

¹⁸ Kən in əm tatətul aupən o niməfak, kən niməfak in tatol wək tahmen-pən e nıpətin, kən in rəhn-kapə.

Kən in nəukəti niməfak, inəh in etənim itəm in təmaupən məmegəh lilin e nimisən.

Tol nəhlan, in ilis e natimnat rafin. ‡

¹⁹ Məto-inu e nəwia Uhgın, nəmegəhən ne nəsanənən rafin rəhan tətətig əm e Kristo, kən Kristo in ilis e natimnat rafin. ††

²⁰ Kən e Kristo, Uhgın təmələhəu nəməlinuən nian nıta Kristo təmaiu e nig kəməluau, kən netənim, ne nat megəh min, ne nagelo min, ne iərmis min, ne natimnat rafin kəmotuwa kuəfimin ilat min e nəramərəən rəha Uhgın.

E Kristo əm Uhgın təmol natimnat min əh. ††

²¹ Aupən ikin, itəmat nəmoatətul isəu o Uhgın, kən itəmat tikimır min rəhan e nətəligən rəhatəmat, kən nəmoatol təfagə rat. ††²² Məto roiu əh, Uhgın təmol məmə itəmat nəmotuwa kol kitiaəh itəmat min e nimisən rəha Kristo itəm nıpətin təməkul e nig kəməluau. Uhgın təmol mihin əh lan məmə otos itəmat nakotuwa iuəhkir ron, kən motətuatip e nıganəmtin, kən rəhatəmat nolən rat tikə, kən okol suah kit təsən ratən itəmat. ††²³ Natimnat min u tol nəhlan okəmə itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən e Iesu. Nəmoatəto namnusən təwir itəm tatəgətun natimnat itəm Uhgın otol kəm itəmat əpəh e nego e neai, kən rəhatəmat nətəligən otəkəike matətul əskasik e natimnat min əh. Namnusən təwir u, itəm nəmotəto rəkis, kəmamnus-iarəp ikin min e nətueintən, kən io Pol, Uhgın təmaun-in io məmə iatən-iarəp namnusən təwir əh.

²⁴ Nıkik tagien məmə ekatəto nahməən e nıpətik o rəhatəmat nahatətəən. Kristo təməto nahməən e nıpətin məmə niməfak otaiir. Kən e suatip kitiaəh əm, io min iatəto nahməən e nıpətik o nıpəti Kristo, inu in niməfak, məmə otəwiə məskasik. Kən tol min-nəhlan, wək itəm Iesu təmətuoun, iakolkeike məmə iakasitu e wək rəha Iesu o niməfak, kən matəto nahməən ron.

²⁵ Uhgın əm təmiləs-ipər io məmə ekol wək e niməfak rəhan. Roiu əh, ekıtun nasituən etəmat o wək itəm Uhgın təmələhəu-pən e nelmək. Rəhak wək məmə iatən-iarəp nəghatən min rafin rəha Uhgın pəs nəkotitun wir, ²⁶ nəghatən əh in nalpəkau anionən rəha

Uhgın itəm təmatəhluəig o netənim rafin aupən ikin, məto roiu əh Uhgın tinuhapik nıpətin kəm rəhan netənim. ^{§27} Kən Uhgın nıkin tagien əm məmə otən-iarəp natimnat wir min rəha Iesu kəm itəmat, netəm naihlua min u kəsənən mə itəmat netəm Isrel, məmə onəkotitun min. Nalpəkau anionən itəm təwir rəha Uhgın, in tol min-nulan, Kristo təmos nıkitəmat, kən nəkotitun motahatətə lan məmə onəkotos rəhan nəwirən itəm təwir agin-əh əpəh e nego e neai. ²⁸ Kən itimat ekoatən-iarəp Kristo kəm netənim rafin. Kən ekoatən əskasik moatəhgaiir e nıkilat, kən moatəgətun ilat e nenatigən wir, məmə ilat kotuwa iəfak min itəm koatətul əskasik e rəhalat nahatətəən e Kristo. ²⁹ Iatol wək əskasik o nat əh, kən e nian rafin iatol wək əskasik pik e nəsanənən asol rəha Kristo itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak. ^{§†}

Nəkotəkəike motahatətə əskasik e Iesu

2 Iakolkeike məmə nəkotitun mə iatol wək əskasik pik otəmat netəm Kolosi, ne netəm Laotisia, ne neen min itəm koatəfak məto esəhmən ilat. ² Iatol wək nəhlan o nıləs-ipərən nətəligən rəhatəmat rafin, nian itəmat nakotilpin wir nıkitəmat məmə nıkitəmat otol kitiaəh əm, kən natimnat min u in tatuwa nian nakoatolkeike itəmat min. Kən iatol wək məmə itəmat rafin onəkotos nitunən təwir itəm otol nıkitəmat təsanən, kən in otol min məmə nəkotitun wir nəghatən pahrien rəha Uhgın itəm aupən təmatəhluəig məto roiu tınət- arəp. Kən nalpəkauən anion əh, in Kristo, ³ itəm Uhgın təmərgətain nenatigən ne nitunən wir min rafin rəhan tətətig lan. ^{§†4} Io iatəghat nulan kəm itəmat o nah- tosig-inən nəghatən eiueiuə min rəha netənim itəm tətəhen o niuw-rəkisən rəhatəmat nətəligən. ^{§†5} Tol mə etətig pap isəu otəmat, məto nıkik tatəht pik itəmat. Kən nıkik tagien pik məto-inu eməto məmə rəhatəmat nətəligən kitiaəh əm, kən itəmat nakotahatətə əskasik əm e Kristo. ^{§††}

Rəhatəmat nəmegəhən otəkəike mətətig əm e Kristo.

⁶ Məto-inu itəmat nəmotos Kristo Iesu məmə in İəramərə rəhatəmat, kən nəkotəkəike moatətəu-pən əskasik in. ⁷ Otəskəlim Kristo tiəkis tahmen e noki nig tateiuaiu mıləs nəptən, kən pəs rəhatəmat nəmegəhən təwiə məskasik lan. Pəs rəhatəmat nahatətəən otəkəike məwiə matəskasik e nian rafin, nahatətəən inu kəməgətun itəmat lan aupən. Kən nian rafin okotəike moatən kəm Uhgın məmə nıkitəmat təmə mərioah e nagienən o natimnat itəm təmol otəmat. ^{§†}

⁸ Oatəto wir itəmat məmə netənim kəsotatuən itəmat e iəgətun eiueiuən rəhalat. Nəgətun eiueiuən əh tatətəu-pən nətəligən rəha netənim əm ne nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha nətueintən əm. Nəghatən min əh tətisi-pən o nətəligən oas min rəha netənim, məto kəsotisi-pənən o Kristo.

† 1:15 Jon 1:18; 2 Kor 4:4 †† 1:17 Jon 1:1; 8:58 ‡ 1:18 Wək 26:23; Efes 1:22-23; Nol Əpən 1:5 †† 1:19 Kol 2:9 †† 1:20 Efes 1:10 ††† 1:21 Rom 5:10; Efes 2:12 ††† 1:22 Rom 5:10; Efes 5:27

§ 1:26 Rom 16:25-26; Efes 3:2-9 † 1:29 Efes 3:7,20; Fil 4:13 †† 2:3 1 Kor 1:24,30 †† 2:4 Rom 16:18 ††† 2:5 1 Kor 5:3 †† 2:7 Efes 3:17

⁹ Kæn Kristo in Uhgîn. Kæn in tæmuwa mos nîpæti etæmim tahmen e kitat, kæn natimnat rafin ræha Uhgîn tætatig lan. †

¹⁰ Kæn nian næmotahatætæ e Kristo, kæn Uhgîn in tæmos-ipæn natimnat rafin ræha næwiræn kæn itæmat. Kæn Kristo tatæramæræ e netæmim ne natimnat rafin itæm koatæramæræ e nætueintæn ne neai. ††¹¹ Kæn nat kit min e Kristo, nian itæmat næmotahatætæ lan, kæn in tæmæhg-ipæn itæmat. Mæto sænæmæ næhg-ipænæn ræha nîpætin itæm netæmim koatol, mæto næhg-ipænæn ræha nikitæmat itæm Iesu tatol. In tæmæte rækis nætæligæn ne nolæn rat min e ræhatæmat næmegæhæn. ††¹² Kæn e nian itæm kæmau-tælimin itæmat e næhau, in næmtætin kit mæmæ næmegæhæn aupæn ræha tæfagæ rat ræhatæmat koatimis kæn katitænim ilat Iesu, kæn Uhgîn tæmæmegæh min e næmegæhæn wi min itæmat Iesu e næmegæhæn ræhatæmat, in æh e nahatætæn ræhatæmat e næsanænæn asol ræha Uhgîn itæm tæmol Iesu tæmegæh min e nîmisæn. ††

¹³ Aupæn ikin, nian Uhgîn tæmæsæte rækisæn æh nolæn rat min e nikitæmat, kæn e niganæmtin, itæmat næmotimis rækis o nolæn rat min æh. Mæto nian næmotuwa kol kitæh itæmat Iesu, kæn Uhgîn tosmegæh min itæmat min. Uhgîn tæmafæl rækis nolæn rat min ræhatat. ††¹⁴ Nian kitat kæmoatol nolæn rat, kæn kæmotæht Lou ræha Moses itæm tatæn mæmæ okotimis o nolæn rat min æh, kæn tatætu-pa nîpægnæmti næghatæn min kæn kitat. Mæto Uhgîn tæmæht-ipæn næghatæn min æh e nig kæmæluau, kæn næsanænæn ræhalat tikæ. ††¹⁵ E nig kæmæluau-in, Kristo in tæmol win e næsanænæn ræha iæramæræ min rafin, kæn tæmærakin næramæræn ræha iærmis min tahmen-pæn mæ in tæmol win elat e næluaginæn asol kit. Kæn roiu æh, in tæmol ræhan tikimîr min kæmotuwa nat ærnapin æm e niganæmti netæmim.

Iesu tatæramæræ etæmat

¹⁶ Tol min-nulan, æsotætelig-inæn næghatæn ræha netæmim itæm kotælahæu-osig mæmæ nækæsolæn natimnat neen, mæsotunæn nagwænæn u o mæ-sotænimæn nat u. Æsotætelig-inæn næghatæn ræhalat itæm koatæn mæmæ nakol natimnat min u e nian asim min, o e nian ræha mæwig wi min, o e nian ræha Sapat. ††¹⁷ Lou min u ræhalat itæm koatæghat-in, kotahmen e narmî nat kit itæm otæpanuwa, mæto nîpæti natimnat rafin tætatig e Kristo. ††¹⁸ Netæmim neen koutausit pik mæto-inu ilat koatæn mæ koatehm næmæhlaiiræn min neen itæm nîpætilat tatig. Ilat koatæn kæn itæmat mæmæ nækotækæike motol natimnat neen itæm tatægætun mæmæ ræhatæmat nætæligæn teiuaiu, kæn itæmat onækotækæike moatæfak kæn nagelo min. Æsotætæupænæn nætæligæn min ræhalat. Nætæligæn min æh etæmim æm tatol. Okæmæ nækoatætæu-pæn næghatæn ræhalat, kæn onækotækæih e ræhatæmat næmegæhæn. Mæto-inu netæm min æh koatos-ipær ilat o nat nîpætin tikæ. ¹⁹ Netæm min æh kæsotaskælimæn Iesu tiækis. Mæto

† 2:9 Jon 1:14,16 †† 2:10 Efes 1:21-22 † 2:11 Rom 2:29 †† 2:12 Rom 6:4 †† 2:13 Efes 2:1,4-5 ††† 2:14 Efes 2:14-16; 1 Pita 2:24 ††† 2:16 Rom 14:1-13 § 2:17 Hip 8:5

Iesu tahmen-pæn mæ in ræhn-kapæ nimæfak kænu nimæfak in nîpæti Iesu. E nolæn kitæh tahmen-pæn e nîpæti etæmim, itæm tatilpîn ikin e noanol min tatuwin e nîkilkilin, kæn Iesu tatol mihin æm nat kitæh e nimæfak ræhan mæ nimæfak otæskasik, kæn matæwiæ e næmegæhæn wir itæm Uhgîn tatol tatæwiæ. ††

Næmotos næmegæhæn wi mæto-inu itæmat næmotol kitæh e Iesu

²⁰ Nian næmotahatætæ e Iesu, in tahmen mæ næmotimis itæmat min. Kæn mæto-inu lou tæsuwinæn o etæmim itæm tæmimis, kæn nækæti lou min itæm tatæghat-in natimnat ræha nætueintæn æm, næsanænæn ræhalat tikæ mæmæ okotæramæræ etæmat. Tol min-næhlan, iatætapæh otæmat mæmæ, tahro itæmat nækotætæupæn lou min ræha nætueintæn ne, inæh næghatæn oas min itæm koatæn mæmæ, ²¹ "Æsaskælimæn nat u," o "Æsun asgæwinæn nat u," o "Æsekæn nat u." ††²² Mæto næghatæn min u tæmisi-pæn æm e nætæligæn ræha etæmim. Ilat koatæghat-in æm natimnat ræha nætueintæn u, tahmen-pæn e nagwænæn neen, ne nænimæn neen. Mæto natimnat min un, okol tæsasituæn, kæn tæsarækinæn nikitæmat, mæto-inu e nian onækotos o nakotun, kæn tikæ min. ††²³ Ekîton mæ nian nakoatehm næghatæn min æh, nakotæmæ kætah næghatæn agin-æh min neen. Ilat koatæn mæmæ netæmim okotæfak min-nulan o næhlan, kæn ilat koatæn mæmæ okotol ræhalat nætæligæn teiuaiu min-nulan o næhlan, kæn ilat koatæn min mæmæ netæmim okotæike moatehm wir nîpætilat min-nulan o næhlan e nolæn itæm in tiækis o nîpætilat. Mæto iatæn-ipinæ kæn itæmat mæmæ næghatæn min æh, ræhalat næsanænæn tikæ mæmæ otahtosig-in nætæligæn rat min ne nolæn rat min itæm netæmim koatol e nîpætilat.

3 Mæto-inu Uhgîn tæmosmegæh min itæmat min Kristo, kæn tol mihin næhlan, roiu æh itæmat onækotækæike motol nikitæmat tætatig æskasik e natimnat itæm tætatig æpæh e nego ræha Uhgîn, ikin æh Iesu tatæpælæh ikin e nikali Uhgîn matip, ikin æh, ikin ræha næsanænæn ne nisaiiæn. ††¹² Itæmat onækotækæike motol ræhatæmat nætæligæn tætatig æm e nego ræha Uhgîn, pæs nætæligæn ræhatæmat otæsatigæn e natimnat ræha nætueintæn u, ³ mæto-inu itæmat næmotimis itæmat Kristo, kæn næmegæhæn pahrien ræhatæmat koatæhluag ilat Kristo itæm tætatig e nego e neai ilau Uhgîn. Næmegæhæn wi u, netæmim kæsotæplanæn.

^{††14} Næmegæhæn pahrien ræhatæmat in e Kristo æm. Kæn nian Kristo otitælig-pa min, kæn Uhgîn otægætun Kristo kitat min kæn netæmim rafin, kæn ilat okotæplan næwiræn ne næsanænæn ræhan.

Suatip ætuatip

⁵ Mæto itæmat onækotækæike motapæs agin nolæn tærat min ræha nætueintæn, nolæn tærat tol min-nulan: nîpitan ne næman ne, koatit anion ilat min; ilat koatol

§† 2:19 Efes 2:21; 4:16 §†† 2:21 Kal 4:3,9; 1 Tim 4:3 §† 2:22 Mat 15:9 §†† 3:1 Mak 12:36; 16:19; Efes 1:20 §† 3:3 Mat 6:33

nolən tərət tol naulisən o nənən; ilat koatolkeike pik ilat min o nolən tərət; təfagə rat tepət e rəhalat nətəligən; ilat naumis, kən nolən əh tahmen-pən məmə koatəfak kəm narmi nat min. ⁶ Nolən rat min əh tatol niki Uhgın titahmə, kən in otol nalpinən asol kəm netəmim itəm koatol nolən rat min əh. ⁷ Aupən ikin, nolən rat min əh koatəramərə e rəhatəmat nəmegəhən. ⁸ Məto roiu əh, nəkotəkəike motos-irəkis ilat e rəhatəmat nəmegəhən, kən tol min-nəhlan: nikitəmat təsaratən; nikitəmat ne nohlitəmat təsətipərəh pikən tahmen e kaluəluə; əsolən tərət kəm netəmim; əsən ratən netəmim; əsənən nəghatən itəm tol naulisən o nənən. ⁹ Soteiuə-inən itəmat min məto-inu itəmat nəmotapəg rəkis nətəligən oas rəhatəmat kən motapəs rəhan nolən min, ¹⁰ kən nəmotuwın-in nətəligən wi. Uhgın tatos-ipinə nəmegəhən wi u kəm itəmat, matol məmə itəmat onəkotəwa motol əm mə in ne. Kən pəs nəkotitun wir in. ¹¹ Məto e natimnat min əh, in nat ərnapin əm okəmə ik etəm Isrel, o sənəmə ik etəm Isrel; okəmə kəməhg-ipən ik o kəsəhg-ipənən ik; okəmə nəmol-wir skul o nəsol-wirən skul; okəmə ik slef əm kit o ik nakatəramərə e netəmim. Məto nat asol in Kristo, kən tətətig min e nəmegəhən rəhatat rafin. ¹²

¹² Uhgın təmolkeike itəmat, kən mitəpun itəmat məmə rəhan min. Kən tol min-nulan: onəkotəkəike motasəkitun netəmim; motol təwir kəm netəmim; rəhatəmat nətəligən otəkəike mətatig ləhau; itəmat netəm mətig; kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh. Otol nəghatən min əh, tahmen-pən mə nakoatuwin-in napən wir rəha Uhgın. ¹³ Nian suah kit otol nat kit otəsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsahmə uəhaiən ron. Okəmə suah kit tatol tərət kəm itəmat kit, pəs in otos əm timis e nikin, məto in otəkəike maluin kən in mol təwir əm kəm suah un. Saskəlim-iəkisən e nikitəmat nolən tərət rəha etəmim itəm təmol kəm ik, məto ol təwir əm kəm in, tahmen-pən əm mə İərəməərə təmisaskəlim-iəkisən nolən tərət rəhatat e nikin, məto in təmol təwir əm kəm kitat. ¹⁴ Nat kəike itəm otəkəike matig e nikitəmat, in nolkeikən. Otos motuwın-in tahmen-pən mə napən wir rəha Uhgın. Nian onəkotolkeike itəmat min, kən tol itəmat nakoatuwa kitəh. ¹⁵ Otos nəməlinuən rəha Kristo pəs in tatəramərə e nikitəmat, məto-inu Uhgın təmaun-in itəmat məmə nakotuwa kol kitəh, kən nakoatətig əm e nəməlinuən. Kən nian rafin otən kəm Uhgın məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat. ¹⁶

¹⁶ Otəgətun itəmat min e nəghatən rəha Kristo, kən moatən e nətəligən təwir kəm itəmat min məmə nəkotəkəike moatol, məsotapəsən. Otan napuən min e Naoa rəha Napuən, ne napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgın. Otan ilat rafin tahmen-pən e nənwiwian kit itəm tətisi-

† 3:6 Rom 6:6,11; Efes 4:19; 5:3-6 †† 3:8 Efes 4:25-29; 5:4 † 3:9 Efes 4:22,25 †† 3:10 Efes 4:24 †† 3:11 Kal 3:28 ††† 3:12 1 Pita 2:9 †††† 3:13 Efes 4:2,32 § 3:14 Rom 13:8-10 †† 3:15 1 Kor 12:27; Efes 4:4; Fil 4:7

pən e nikitəmat matuwın kəm Uhgın. Inəh e nolən min əh, pəs nəghatən wir rəha Kristo tətətig matəmegəh matəwiə wir e nikitəmat e nian min rafin. ¹⁷ Natimnat rafin itəm noatol, ne nəghatən min rafin itəm noatən, məto nəkotol əm e nərgi İərəməərə İesu. Kən nian rafin itəmat onəkotəkəike motən kəm Uhgın, tata rəhatat, məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm İesu təmol kəm itəmat. ¹⁸

Nolən wi rəha tata, ne mama, ne nisualkələh

¹⁸ Nipitan, otisiai-in nəramərəən rəha iaguıhl min rəhatəmat, tahmen-pən əm mə pətan u in iəfak in otəkəike mol mihin. ¹⁹

¹⁹ Kən nəman, otolkeike rəhatəmat nipitagwəhl, kən motol təwir kəm ilat, məto əsotolən rəhatəmat nəramərəən məmə otərəkin rəhatəmat nipitaguihl min. ²⁰

²⁰ Nisualkələh, otisiai-in rəhatəmat tata ne mama, məto-inu İərəməərə rəhatat nikin otəgien o nolən əh. ²¹

²¹ Itəmat tata min, esotolən nalpinən taprəkis-in nəratən itəm nisualkələh koatol, məmə nikitəmat otahmə ron. Məto okəmə nəkoatol nəhlan elat, kən rəhalat nətəligən in otatite. ²²

Nolən rəha slef ne rəhan iərəməərə

²² Slef min, nian rafin onəkotəkəike motol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nikitəmat otətagien otəmat. Məto itəmat onəkotəkəike motol wək e nikitəmat pahrien rəha nos-ipənən nisaiiən kəm Uhgın. ²³ Wək naka itəm nəkoatol, otol e nikitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha İərəməərə rəhatat, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm. ²⁴ Məto-inu onəkotəkəike motitun wir məmə İərəməərə rəhatat in otos-ipa nətouən ətuatip rəha natimnat min itəm nəkoatol ilat. Nətouən əh Uhgın tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətın min. ?Kən nəkotitun nat u? Nəkotol wək rəha suah inəh İərəməərə pahrien rəhatat, in İərəməərə Kristo. ²⁵ Məto etəmim itəm tatol nolən tərət, in otos ətuatip min noan nətouən rəhan o nolən tərət, məto-inu Uhgın, in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin. ²⁶

4 Netəm-iasol min itəm koatəramərə, onəkotəkəike motol tətətip kən mahmen kəm rəhatəmat slef min, məto-inu itəmat min nəkotəkəike motitun məmə rəhatəmat min Etəm-iasol in tətətig min əpəh e nego e neai. ¹⁸

Pol təməgətun ilat

² Itəmat onəkotəkəike moatəghat-pən kəm Uhgın e nəfakən e nian rafin. Kən nian onakoatəfak, rəhatəmat nətəligən otəkəike mətatig lan, kən nian rafin agın nəkotəkəike moatən kəm Uhgın məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat. ¹⁹³ Kən io iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motəfak min ot-

§†† 3:16 Efes 5:19 §† 3:17 1 Kor 10:31; Efes 5:20 §†† 3:18 Efes 5:22 §† 3:19 Efes 5:25 §† 3:20 Efes 6:1 §§† 3:21 Efes 6:4

mat min, mämə Uhgın oterəh e suatip mə ekotən-iarəp nalpəkau anionən rəha Uhgın e Kristo. Məto-inu ematən-iarəp nəghatən u inu kən kahtosig-in-pən io ron e kalapus. ¹⁴ Otəfak mämə iatən-iarəp nəghatən əh tətuaatip kən məpiə wir tahmen əm mə ekəike mol mihin.

⁵ Itəmat netəm noatəfak, pəs netəm kəsotəfakən kotehm-pən Iesu e nolən min rəhatəmat, kən e nian rafin onəkotəkəike moatehm wir mə nolən, ne nəghatən min rəhatəmat in otiuw Iaihlua min kotuwa o Iesu. ¹⁶ Itəmat nəkotəkəike moatəghat wir kəm ilat e nəghatən min əm u itəm təwir kən mətehen, kən pəs ilat okotəto nəghatən min əh mə kotəwir. Kən itəmat onəkotəkəike motitun wir suatip min o nuhalpinən nəghatən min rəhalat itəm koatətapəh o rəhatəmat nahatətəən o Iesu. †

Pol təmahl-ipən təs mil katian olat

⁷ Etahl-ipinə piətət etəm təwir, Tikikas, in tatimnə otəmat o nat kəiu əm mämə in otamnus nəghatən rafin rəhatimat kəm itəmat, kən in otol nikitəmat təmegəh. In piətət kit itəm io ekolkeike pik. Nian rafin in tatətul matip o nasituən lak e wək rəha Iərəməərə. ⁹ In tatimnə ilau piətət Onesimas. Nian rafin in tətəhatətə əskasik e Iesu, kən itimat ekotolkeike pik in. In etəmim kit rəhatəmat. Ilau okuən kəm itəmat namnusən rəha natimnat rafin ikin-u. ††

Namnun nəghatən rəha Pol təmuwin kəm ilat

¹⁰ Aristakas in tətətig e kalapus itimlau min. In tətəhl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. Kən Mak, in pia Panapas, in min tətəhl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itə-

§§† 3:22 Efes 6:5-8 §§§ 3:25 Rom 2:11 18 4:1 Efes 6:9 19 4:2 Efes 6:18; Flm 4:6 † 4:3 Rom 15:30; Efes 6:19 †† 4:5 Efes 5:15-16 † 4:6 Efes 4:29; 1 Pita 3:15 †† 4:7-8 Efes 6:21-22 †† 4:9 Flm 10-12

mat. Itəmat nənamos rəkis rəhak nəghatən ron. Okəmə in otimnə rəhatəmat ikin, kən nakotit motuwin moatehm wir. ¹¹ Kən Josua Jastas, in min tətəhl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. E noanol min rəha Isrel itəm koatəhatətə e Iesu, suah miləhal əm əh, iləhal kətəhalasitu lak o wək rəha nego rəha Uhgın. Kən suah miləhal əh, iləhal kətəhalasitu pik lak e nian əskasik min itəm tatuwa e rəhak nəmegəhən.

¹² Epafras in rəhatəmat kit etəmim, in min tətəhl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. In etəmim kit nian rafin tatol wək rəha Iesu Kristo, kən e nian rafin in tatəfak əskasik otəmat. In tatətapəh o Uhgın mämə itəmat onakoatətul əskasik kən motimətə motitun wir natimnat rafin itəm Uhgın tolkeike. ¹³ Ekıtun nənən kəm itəmat mämə suah u in tatol wək əskasik o nasituən etəmat, ne netəm Laotisia, ne netəm Hierapolis. ¹⁴ Tokita Luk etəm kitat kotalkeike pik, ne suah u Temas, ilau min katuahtl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. ††

¹⁵ Otəhl-ipən min rəhak nəghatən wir kəm piətət ne winitat min əpəh Laotisia, ne pətan əh Nimfa, ne netəm koatəfak e nian min rafin əh rəhan ikin. ¹⁶ Məto e nian onəkotəfin rəkis rəhak naoa un, kən motəike motəhl-ipən kəm netəm Laotisia mə ilat okotəfin min kəm netəmim rəha niməfak əh-ikin. Kən e nolən kitəh min, itəmat onəkotəkəike motəfin min naoa rəha netəm Laotisia. ¹⁷ Kən itəmat nəkotəkəike motən-ipən kəm Akipas mämə in otəkəike mol rafin wək itəm Iərəməərə rəhatat in təmos-ipən kəm in mämə otol. †

¹⁸ Io Pol, iatos pen matətə əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat. Sotaluinən sen itəm kəməlis io lan e kalapus. Pəs Uhgın otasitu etəmat kən mawte-in rəhan nəwirən tətətig otəmat. ††

††† 4:10 Wək 12:12; 13:13; 15:37-39; 2 Tim 4:11 ††† 4:14 Kol 1:7; Flm 23-24 § 4:17 Flm 2 † 4:18 1 Kor 16:21

1 TESALONAËKA

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Tesalonaeka

Aposol Pol təmäte naoa u.

Təmäte tatuwin kəm niməfak əpəh Tesalonaeka.

Pol təmätuoun niməfak əpəh Tesalonaeka e nup kəiu o kisił əm tinuwin rəkis, kən in niməfak wi kit. Netəm rəha niməfak okotəkəike kəwiə e nəmegəhən rəhalat. İlat neen, kəmotuwın e nian iəkis min məto-inu kota-hatətə e Kristo. Kən neen kəsotitun wirən nian itəm İesu otitəlig-pa min lan e nətueintən. Neen nikiłat təht məmə İesu otuwa uəhai min əm. Kən motəruru məmə netəmim kəmotimis uarisig e İesu titəlig-pa min, okahro ilat.

Pol təmäte naoa u məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat, kən mol nahatətəhən rəhalat təkəsik. Kən molkeike məmə otos-ipən nəgətunən neen itəm tətuatip e nitəlig-pa minən rəha İesu Kristo.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 İo Pol, ne Saelas, † ne Timoti, etəhalən təwir kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Tata Uhgın ne İərəmərə İesu Kristo. †† Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

² Nian rafin etəhalən-ipən kəm Uhgın məmə nikitiməhal tagien otəmat, kən mətəhaləfak otəmat e nəfakən rəhatiməhal. ³ Nian etəhaləfak kəm Tata Uhgın, nikitiməhal tagien məto-inu nian rafin nikitiməhal tatəht nat kisił, kit u rəhatəmat wək itəm tətisi-pən e nahatətəhən rəhatəmat, ne rəhatəmat wək əskasik o nasituən e netəmim itəm tətisi-pən e nolkeikeən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasikən rəhatəmat e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən nəkotol nəhlan məto-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e İərəmərə İesu Kristo. †

⁴ Piak min ne winik min itəm Uhgın tolkeike itəmat. Nikitiməhal tagien min otəmat məto-inu ekəhalitun məmə Uhgın təmitəpun itəmat. ⁵ Kən ekəhalitun nat u, məto-inu namnusən təwir itəm eməhalən kəm itəmat, sənəmə təmuwa e nəghatən əm, məto təmuwa min e nəsanənən, ne Narmın Rəha Uhgın, kən kitat kotitun wir məmə in nıphrienən. Kən nian emotatig kitat min itəmat, nəkotitun məmə nolən rəhatimat in təwir məmə otasitu etəmat. ††⁶ Kən itəmat nəkotasgəwin itiməhal ne İərəmərə e nolən u: nəmotos pap nahməən asol, məto nəmotos nəghatən e nikin agien itəm Narmın Rəha Uhgın təmos-ipinə. ††⁷ Tol nəhlan, e nolən rəhatəmat nəmotəgətun suatip wir kit kəm iəfak min

† E nəghatən Kris, nərgin u Saelas in 'Silfanus' †† 1:1 Wək 17:1-9 † 1:3 1 Kor 13:13; Kol 1:4-6 †† 1:5 1 Kor 2:4-5 †† 1:6 Wək 17:5-9

əpəh Masetonia ne Akaea məmə kotasgəwin itəmat. ⁸ Nəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgın tahmen e təwi təmasək kəto ikin min rafin, kən sənəmə əpəh Masetonia ne Akaea əm, məto netəmim ikin min rafin kotitun rəhatəmat nahatətəhən. ?Kən ekəhaləkəike məhalən-iarəp namnusən rəha nahatətəhən rəhatəmat, o kəp? ⁹ Kəp, məto-inu ilat atip koatən-iarəp məmə nian emotuwa moatəplan itəmat, nikitəmat tagien o nətoən nəghatən rəhatiməhal. Koatən-iarəp məmə itəmat nəmotəuhlin məntaatəmat o narmi nat min, kən motuarisig-in Uhgın itəm tatəmegəh, kən in Uhgın pahrien, ¹⁰ kən nakoatəsahgin Nətin u İesu, itəm tətisi-pən e nego e neai, kən Uhgın təmosmegəh in e nimisən, kən in otosmegəh kitat o nalpınən ne neməha rəha Uhgın itəm tatuwa.

Wək rəha Pol əpəh Tesalonaeka

2 Piak min ne winik min. Nəkotitun məmə nian itiməhal eməhaluwa məhalehm itəmat, nuwamən rəhatiməhal, in sənəmə tol nat ənrapin əm, məto təmol noan. ² Kən itəmat nəkotitun məmə əpəh Filipae, netəmim kəmotol tərət kəm itiməhal, kən motəhai motən rat itiməhal, məto Uhgın rəhatat təmasitu etiməhal, kən itiməhal esəhaləginən nən-iarəpən rəhan namnusən təwir kəm itəmat, nat ənrapin netəmim kəmotalkut məmə okotən-iəhau itiməhal. ††³ Tol nəhlan məto-inu rəhatiməhal nəghatən o niuwən rəhatəmat nətəligən təsietən e nətəligən rat min o nikin itəm təsətuatipən, kən esəhlalkutən o neiuə-inən itəmat. ⁴ Kəp, esəhalolən nəhlan. Məto nian etəhaləghat, ekəhalitun məmə Uhgın təmuag-pən rəkis e nikitiməhal, kən təmən məmə itiməhal etəhaləhmen məmə etəhalən-iarəp namnusən təwir, kən in

††† 2:2 Wək 16:19-24; 17:1-9

təmäləhəu-pən e nelmitiməhal. Kən ekəsahləghatən məmə netəmim nīkilat otagien otiməhal, məto etəhaləghat məmə Uhgīn nīkin otagien otiməhal, kən in Uhgīn itəm tatuag-pən e nīkitiməhal. ¹⁵ Nəkotitun məmə itiməhal esəhaluwamən otəmat məmə ekəhalīuw nətəligən rəhatəmat e nəghatən ətehen mīn. Kən esəhalən-iarəpən namnusən təwir kəm itəmat məmə ekəhalos rəhatəmat mənī. Kən Uhgīn, in titun nīkitiməhal məmə nəghatən u in nīpahrienən. ⁶ Itiməhal esəhaluwamən məmə itəmat kit o etəmim əpnāpīn əm kit otīlēs-īpər itiməhal.

⁷ Kən nat kit mīn, məto-inu itiməhal aposol mīn rəha Kristo, ekəhalitun nənən məmə nəkotəkəike motisiai-in itiməhal tahmen e etəm-iasol mīləhal, məto eməsəhalolən. Nian etəhlatīg kitat mīn itəmat, nolən rəhatiməhal timətīg tahmen e mama kit itəm tatehm wīr nətīn mīn. ⁸ Nīkitiməhal tagien məmə ekəhalən-iarəp namnusən təwir, məto sənəmə məmə ekəhalən-iarəp əm, məto eməhalol natimnat rafīn itəm ekəhalitun nolən məmə otasitu etəmat. In tahmen məmə eməhalos-īpīnə nəmegəhən rəhatiməhal, məto-inu itiməhal eməhalolkeike itəmat, kən nəmotuwa rəhatiməhal netəmim. ⁹ Piak mīn ne wīnik mīn. ?Nīkitəmat tataht, o kəp, wək əskasik itəm eməhalol? Nian itiməhal emətəhlamnus-iarəp namnusən təwir rəha Uhgīn kəm itəmat, itiməhal eməhalol wək e nelmitiməhal laulaugīn mətoarus-pən lapīn məmə esəhalətapəh-inən nat kit otəmat. ††

¹⁰ Itəmat ne Uhgīn, nəmotəplan kən motitun nən-iarəpən məmə nian emətəhlatīg kitat mīn itəmat iəfak mīn, nolən rəhatiməhal in tətəuatīp, kən Uhgīn tətəgien lan, kən etəmim kit təsosən nīpəgnəmtīn kit itəm tətət otiməhal. ¹¹ Itəmat nəkotitun məmə itiməhal eməhalol təwir kəm itəmat rafīn tahmen e tata kit tatehm wīr nenətīn mīn. ¹² Kən e nolən kitīəh əm, etəhalem əskasik itəmat, kən mətəhalīlēs-īpər rəhatəmat nətəligən, mətəhalətapəh əskasik məmə nəmegəhən rəhatəmat otətəuatīp e nīganəmtī Uhgīn, kən nīkin tagien lan. Uhgīn u, tətəun-in itəmat məmə nakotuwa e nərəməərən ne nəwīrən rəhan. ‡

¹³ Kən nian rafīn, itiməhal ekəhalən tagkiu kəm Uhgīn məto-inu nian nəmotos nəghatən rəha Uhgīn itəm nəmotəto otiməhal, kən motos tatīg e nīkitəmat, kən nīkitəmat təsəhtən məmə in nəghatən rəha netəmim əm, məto nīkitəmat təht məmə in nəghatən rəha Uhgīn, kən pahrien in nəghatən rəhan. Kən nəghatən u tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat, netəm nakoatən nīpahrienən lan. ††† Kən piak mīn ne wīnik mīn, nəmotos nərətən tahmen e nīməfak mīn rəha Uhgīn e Kristo Iesu əpəh Jutia aupən. Nat əpnāpīn məmə ilat netəmim imatəmat atīp ikīn, məto ilat kəmotol terat kəm itəmat tahmen əm e noanol mīn rəha Isrel kəmotol tətət kəm iəfak mīn əpəh Jutia. ††† Kəmotohamnu Iərəməərə Iesu, ne ien mīn, kən motəhg-iarəp itimat ekotiet. Nolən rəhalat tatol nīki Uhgīn təsāgienən, kən ilat tīkīmīr mīn o netəmim rafīn, †††† məto-inu

kotalkut məmə okotən-īəhau itimat o nəghatən kəm Iaihlua mīn məmə Uhgīn otosmegəh ilat. E nolən əh, ilat koatuargətain rəhalat nolən rat mətoarus tahmen. Məto roiu əh, neməha ne nalpīnən rəha Uhgīn tīnuwa olat.

Pol təmolkeike məmə otəplan ilat

¹⁷ Piak mīn ne wīnik mīn. Nian eməhaluwīn isəu otəmat nian noan məsīn əm, məto eməhalolkeike pik məmə ekəhaləplan mīn itəmat. Nīpahrienən, nīpətītāt isəu otat mīn, məto nətəligən rəhatat kitīəh. Kən eməhalalkut pik məmə ekəhalitəlig məhaləplan itəmat, ¹⁸ məto-inu eməhalolkeike məmə ekəhalimnə otəmat. Io, Pol, emalkut nian tēpət, məto Setan təmahtosīg-in suatīp otiməhal. ¹⁹ ?Tahro ekəhalolkeike pik məmə ekəhaləplan mīn itəmat? ?Tol nəhlan məto-inu, nian Iərəməərə Iesu otuwa mīn, pah mīn un eməhaləhəu-pən nətəligən əskasik rəhatiməhal elat məmə ilat noa wək wīr rəhatiməhal? ?Kən nīkitiməhal otagien mīn o pah mīn? ?Kən pah mīn un in rəhatiməhal nətouən itəm nīkitiməhal otagien elat? ?Itəmat, o kəp? Əwəh, itəmat u. †††† Nīpahrienən, itiməhal ekəhlausit otəmat, kən nīkitiməhal tagien otəmat.

3 Tol nəhlan, nian nīkitiməhal təmərou kən iuəhkīr nīkitiməhal tītəgīt, məto-inu itiməhal ekəhaləuru məmə nəkotatīg təwir əm o kəp, kən itiməhal eməhaləlis nəghatən məmə io ne Saelas ekətəuatīg Atens, ^{§2} emuahl-īpīnə Timoti məmə in otimnə məplan itəmat. In piatat kit itəm tatol wək rəha Uhgīn itiməhal mīn o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgīn. In təmīnəh otəmat məmə otasitu etəmat mīlēs-īpər rəhatəmat nətəligən, kən mol itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən, ^{§13} məmə nərətən itəm tatuwa roiu, okol təsolən nīkitəmat təht pik. Nəkotitun rəkīs məmə in nətəligən rəha Uhgīn məmə netəmim okotol tətət etat nəhlan. ^{§††4} Nīpahrienən, nian emətəhlatīg kitat mīn itəmat, eməhaləkəike mətəhalən kəm itəmat məmə okol tətət kəm kitat. Kən itəmat nəkotitun wīr məmə tīnuwa mol nīpahrien lan tahmen əm məmə itiməhal eməhalən mīhin. ⁵ O nat əh, nian nīkitiməhal təmərou kən iuəhkīr nīkitiməhal tītəgīt, kən emahl-īpīnə Timoti məmə otimnə məplan-tu rəhatəmat nahatətəən, məmə tatəskasik əh, o kəp. Ekətəgīn məmə e suatīp kit, Setan u etəmim rəha nos-īpən-os-īpənən, in tos-īpən-os-īpən kəm itəmat, kən wək rəhatiməhal in tol nat əpnāpīn əm.

Timoti təmən-iarəp namnusən təwir

⁶ Kən roiu əh, Timoti təmītəlig-pa mīn otīmlau, kən matos namnusən təwir e rəhatəmat nahatətəən ne nolkeikəən. Təmən-īpa kəm itīmlau məmə nīkitəmat tatəht əh itiməhal e nagienən, kən motolkeike məmə nəkotəplan itiməhal, tahmen əm məmə itiməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləplan itəmat. ^{§†7} Tol nəhlan, piak mīn ne wīnik mīn, nat əpnāpīn eməhlatīg e

† 2:4 Kal 1:10 †† 2:9 Wək 20:34 ‡ 2:12 Wək 20:31 †† 2:13 2 Tes 2:13 †† 2:14 Wək 17:5

††† 2:15 Wək 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19 †††† 2:19 Fil 2:15-16; 4:1; 2 Tes 1:4 § 3:1 Wək 17:15 §† 3:2 Wək 16:1-3 §†† 3:3 2 Tim 3:12 §† 3:6 Wək 18:5

nəratən, kən mətəhaləto nahməən, məto namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat təmiləs-ipər rəhatiməhal nətəligən otəmat. ^{†8} Nian eməhalos namnusən məmə nəkoatətul əskasik əh o İərəmərə, kən ekəhaləto məmə enəhalos min nəmegəhən. ⁹ Nian ekəhalətul e niganəmti Uhgın, nagiənən rəhatiməhal otəmat in iahgin, kən ekəhalən kəm Uhgın məmə nikitiməhal tagien pik otəmat. ¹⁰ E nian rafin, nəruiəgən ne lapin, etəhaləfak əskasik məmə ekəhaləplan min itəmat, kən məhaləgətun itəmat e nat naka nəkotəruru əh məmə rəhatəmat nahatətəən otəwiə məskasik.

¹¹ Kən pəs rəhatat Uhgın atip, u Tata rəhatat, ne İərəmərə İesu rəhatat, kioal suatip rəhatiməhal məmə ekəhalimnə məhalehm itəmat. ^{††12} Pəs İərəmərə tol nolkeikəən rəhatəmat otepət mər mərioah otəmat ne netəmim rafin, tahmen e nolkeikəən rəhatiməhal otəmat tepət. ¹³ Pəs in tol nikitəmat təsanən məmə, nian İərəmərə İesu tatuwa min ilat rəhan min netəmim, kən nakotətul e niganəmti rəhatat Uhgın u Tata rəhatat, kən nəkotətuatip kən nolən kit tikə məmə otıləs pikən itəmat.

Nəmegəhən rəhatəmat təkəike mol Uhgın nikin tagien

4 Piak min ne winik min, roiu ekəike məghat e natimnat min neen. Eməhaləgətun rəkis etəmat nolən naka itəm nəkotol məmə Uhgın nikin otagien otəmat. Kən pahrien, nəkoatol mihin. Kən roiu etəhalətapəh otəmat kən mətəhalətapəh əskasik e İərəmərə İesu məmə nəkoatol əm nulan tatuwin matuwin məsin min. ² Otol nəhlan məto-inu itəmat nəkotitun suatip itəm eməhaləgətun itəmat lan e nərəmərəən rəha İərəmərə İesu.

³ Nətəligən rəha Uhgın məmə in təmələhəu kalin itəmat məmə rəhan min məmə nəkoatol nat itəm tətutitip wir: sotətəu-pənən suatip rəha nıpitan ne nəman itəm koatit anion ilat min. ^{‡4} Itəmat kitiəh kitiəh nəkotəkəike motərəməərə e nıpətətəmat e nolən itəm təwir mətuatip kən katisiai-in. ⁵ Sotolən nolən rəha nətəu-pənən nətəligən əskasik o nit anionən pətan o iərman. Nolən əh rəha netəm kəsotəfakən kotəruru Uhgın. ^{††6} Kən e natimnat min əh, sotolən tərət e piatəmat min o nakləh-inən pətan rəha suah pisin.

İərəmərə otol nalpinən kəm netəm min u itəm kotol nolən min itəm tol nəhlan, kən enəhalən rəkis nat u kəm itəmat o nəhgaiirən etəmat. ⁷ Tol nəhlan məto-inu Uhgın təməsaun-inən kitat məmə okotamkimik e niganəmtin, məto okotatig e nəmegəhən itəm kəmotələhəu kalin məmə rəhan. ^{††8} Tol nəhlan, etəm tatəuhlin məntaan e nəgətunən əh, sənəmə tatəuhlin məntaan kəm etəmim, məto tatəuhlin məntaan kəm Uhgın itəm təmos-ipa Narmin Rəhan kəm itəmat. ^{†††}

⁹ Nəkotitun rəkis nolən rəha nolkeikəən itəmat iəfak min, kən inu sənəmə nat kit itəm ekəkəike məte e naoa, məto-inu Uhgın təməgətun rəkis itəmat o nolkeikəən itəmat min. ^{†††10} Kən pahrien, nakotolkeike

piatat min rafin ikin Masetonia. Məto, piak min ne winik min, ekəhalətapəh əskasik məmə nəkotol mihin tatuwin nulan məsin min.

¹¹ Itəmat nəkotəkəike motalkut o nətəu-pənən suatip rəha nəmegəhən itəm in təməlinu, kən motol atip rəhatəmat wək, kən nəkotol wək e nelmitəmat tahmen əm məmə eməhalən mihin kəm itəmat. ^{§12} Otol nəhlan məmə rəhatəmat nəmegəhən otuww-pa nisai-ian rəha netəm ihluə min, kən itəmat nəsotagileən e suah kit.

Nuwamən rəha İərəmərə

¹³ Piak min ne winik min. Ekəhalolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motitun netəm min u itəm kəmotimis. Kən esəhalolkeikəən məmə itəmat nakotasək tahmen e netəmim itəm kəsotələhəu-pənən rəhalat nətəligən e Uhgın. ¹⁴ Kitat kotəhatətə məmə İesu təmimis kən məmegəh min, kən nikitat titun məmə nian İesu otuwa min, kən Uhgın otol məmə, netəm min u itəm kinotəhatətə rəkis e İesu nian kəmotimis, okotuwa min ilat İesu. ^{§†15} Kən ekəhalən kəm itəmat nəghatən ətuatip rəha İərəmərə məmə, kitat u itəm koatəmegəh əh motatig mətoarus nuwamən rəha İərəmərə, pahrien kitat okol kəsotaupən-inən netəm min u itəm kəmotəupən kəmotimis. ¹⁶ Məto İərəmərə ətuatip əm oteiuaiu-pa e nego e neai, kən mən-iarəp əfəməh, kən etəm-iasol rəha nagelo min otagət əfəməh, kən netəmim okotətə təwi rəha Uhgın, kən netəm min u itəm kinotəhatətə rəkis e İesu nian kəmotimis, okotəmegəh motəupən motər. ^{§††17} Kən uarisig lan, kitat netəm koatəmegəh əh motatig, okotər kitat min ilat e nimal napuə məmə okotəplan İərəmərə e magoagəp. Kən tol nəhlan, okotatig kitat İərəmərə namnun tikə. ¹⁸ Tol nəhlan, otıləs-ipər nətəligən rəhatəmat min e nəghatən min u.

5 Piak min ne winik min. Təwir əm məmə esətəən kəm itəmat e nian ətuatip rəha natimnat min əh, ² məto-inu itəmat nəkotitun rəkis məmə Nian Rəha İərəmərə otuwa tahmen e iakləh itəm tatuwa lapin, nian netəmim kotəruru. ^{§†3} Nian netəmim koatən məmə, "Natimnat rafin təməlinu, kən nəratən tikə," kən nəratən otuwa olat uəhai əm, tahmen e pətan itəm məntaan titaħmə o neməkən, kən okol netəmim kəsotagimən. ^{§††}

⁴ Məto piak min ne winik min, nəsotətulən e napinəpən e natimnat min əh, kən nuwamən rəha nian əh otəsələn itəmat nəkotaut tahmen e nuwamən rəha iakləh kit. ⁵ Itəmat rafin nenəti nəhag-əhagən ne nenəti nianən. Kitat sənəmə netəmim rəha lapin ne napinəpən. ^{§†6} Kən tol nəhlan, pəs kəsotolən tahmen e netəm min u kotapil, məto pəs kotaiir kən moatehm wir rəhatat nətəligən ne rəhatat nolən min, ⁷ məto-inu netəm min u koatapil, ilat koatapil lapin, kən netəm min u itəm koatapis, ilat koatapis lapin. ⁸ Məto pəs kitat kotərəməərə e rəhatat nolən min, məto-inu kitat

† 3:7 2 Tes 1:4 †† 3:11 2 Tes 2:16-17 ‡ 4:3 1 Tes 5:23; 1 Pita 1:16 †† 4:5 1 Kor 6:13 †† 4:7 Hip 12:14 ††† 4:8 Luk 10:16; 2 Kor 1:22 ††† 4:9 Jon 13:34

§ 4:11 Efes 4:28 †† 4:14 Rom 14:9; 1 Kor 15:3-4, 12 ††† 4:16 1 Kor 15:51-52 †† 5:2 Mat 24:42-43; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 3:3 ††† 5:3 Mat 24:39; Luk 21:34-35 †† 5:5 Rom 13:12

netəm rəha nianən. Pəs kotaskəlīm nolən rəha nahatətəən ne nolkeikeən, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in iaen kit itəm tatətlosig-in manikiləhatəm, kən pəs kotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Uhgın, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətəin rəhn-kapətəm. †

⁹ Pəs kotol nəhlan məto-inu Uhgın təsitəpunən kitat məmə neməha ne nalpinən rəhan otuwa otat, məto təmitəpun kitat məmə in otosmegəh kitat e rəhatat İəramərə İesu Kristo. ¹⁰ Təmimis otat məmə kitat kotitun natigən kitəh kitat min okəmə koatəmegəh o kəmotimīs. ††¹¹ Tol nəhlan, otələs-ipər rəhatəmat min nətəligən, kən otasitu etəmat min məmə natol nahatətəən rəhatəmat təskasik. Pahrien, inu nolən itəmat nəkotol u-roiu.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹² Piak min ne winik min. Roiu ekəhalətapəh otəmat məmə nakotisiai-in netəm min u koatol wək əskasik itəmat min ilat, moatəramərə etəmat e İəramərə, kən moatən kəm itəmat nian nəkoatol tərət. ¹³ Otisiai-in wir ilat motolkeike ilat o wək itəm koatol, kən motatig e nəməlinuən itəmat min itəmat min. ¹⁴ Kən piak min ne winik min, etəhalətapəh əskasik məmə nakotəghat əskasik kəm netəm min u kəsotolən nat kit. Otələs-ipər nətəligən rəha netəm nikilat təpou. Otasitu e netəm itəm rəhalat nəsanənən tikə. Otol rəhatəmat nətəligən təfəməh kəm netəmim rafin. ¹⁵ Okəmə suah kit otol nat kit təsahmenən etəmat, kən itəmat nəsotalpinən nitai nərətən, məto nian rafin, itəmat nəkotəkəike

† 5:8 Aes 59:17; Efes 6:14,17 †† 5:10 Rom 14:8-9; 1 Tes 4:14 ‡ 5:14 2 Tes 3:6,11

motalkut məmə nəkoatol təwir kəm itəmat min ne netəmim pisin min. ‡†

¹⁶ Nikitəmat otəkəike mətagien nian rafin; ‡†¹⁷ kən moatəghat kəm Uhgın e nəfakən nian rafin; ¹⁸ kən nian rafin otən kəm Uhgın məmə nikitəmat tagien, nat ərnapin nəkotatig e nəwirən, o nərətən. Otol nat miləhal əh məto-inu iləhal nəwia Uhgın otəmat e Kristo İesu. ‡††

¹⁹ Sotahləmisən nigəm rəha Narmin Rəha Uhgın; ‡††²⁰ əsotənən məmə nəghatən itəm Uhgın təmos-ipinə kəm suah kit, in tol nat ərnapin əm lan. ²¹ Otəplan wir kən motakil wir natimnat rafin, kən otaskəlīm tiəkis nat itəm təwir, ²² kən motapəs natimnat rafin itəm tərət. §

²³ Pəs Uhgın pisin əm itəm in Uhgın rəha nəməlinuən, otol itəmat məmə rəhan pisin əm un itəmat. Pəs Uhgın otol məmə narmin rafin rəhatəmat, ne nəmegəhən rafin rəhatəmat, ne nipətəmat rafin okotətuatip məmə nipəgnəmtin tikə otəkul-pən etəmat nian rəhatat İəramərə İesu Kristo tatuwa min. §†²⁴ Etəm tətəun-in itəmat, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol natimnat min əh.

²⁵ Piak min ne winik min. Otəfak otimat. §††²⁶ Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitəh əm e Kristo. ²⁷ E nərgi İəramərə, iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotəfin naoa u kəm piak min ne winik min rafin.

²⁸ Pəs rəhatat İəramərə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

‡† 5:15 Rom 12:17; 1 Pita 3:9 ‡† 5:16 Fil 4:4 ‡†† 5:18 Efes 5:20 ‡†† 5:19 Efes 4:30 § 5:22 1 Jon 4:1 §† 5:23 2 Tes 3:3 §†† 5:25 Kol 4:3; 2 Tes 3:1

2 TESALONAËKA

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Tesalonaeka

Aposol Pol təməte naoa u.

Təməte tatuwin kəm niməfak əpəh Tesalonaeka

Netəmim tepət e niməfak, koatol nəruruən e nuwamən rəha Iesu. Koatos nian iəkis tepət, kən neen nīkilat tatəht məmə inəh nəmtətin itəm tatəgətun məmə otəsuwəhən, Iesu titəlig-pa min. Kəsotitun wirən nīpəti naoa aypən rəha Pol (inu 1 Tesalonaeka). Kən neen koatən məmə Iesu otitəlig-pa uəhai əm, kən ko kəsotol wək pikən. Məto ilat koateiuə əm məto-inu koatəlpah.

Pol təməte naoa u məmə otələhəu ətuatip nətəligən rəhalat e nitəlig-pa minən rəha Iesu.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 Io Pol, ne Saelas, † ne Timoti, etəhalən təwir kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Uhgjn rəhatat Tata, ne İərəmərə Iesu Kristo.

² Pəs Uhgjn Tata, ne İərəmərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat. ††

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

³ Piak min ne winik min. Nian rafin itiməhal ekəhaləto məmə ekəhaləkəike məhalən kəm Uhgjn məmə nīk-itiməhal tagien otəmat. Kən tətətip əm məmə ekəhalol mihin nəhlan, məto-inu nian rafin nahatətəən rəhatəmat tatuwa matəskasik, kən nian rafin itəmat rafin noatolkeike pik itəmat min, kən nolkeikeən ne nahatətəən əh katutəwiə matuər mətian mətian. ⁴ Tol nəhlan, itiməhal etəhalən-iarəp kəm netəmim rəha niməfak rəha Uhgjn e ikin min rafin məmə nīkitiməhal tagien pik otəmat. Itiməhal etəhalən nəhlan məto-inu nian rafin, itəmat nəkoatətul əskasik e nəmegəhən rəhatəmat e Kristo, kən itəmat motaskəlim əskasik əh nahatətəən rəhatəmat, nat ənpəpin netəm ihluə koatol tərət kəm itəmat, kən mol itəmat nakoatəto nahməən tepət. ‡

⁵ Natimnat min əh tatəgətun məmə nolən rəha Uhgjn o nakilən netəmim, in tətətip əm. Nakoatos nahməən o nərəmərəən rəha Uhgjn, kən noan nətul əskasikən e nəratən rəhatəmat, Uhgjn otafin itəmat məmə nakotahmen-in nuwinən e nərəmərəən rəhan.

⁶ Tol nəhlan məto-inu nolən rəha Uhgjn in tətətip, kən in otol nalpinən kəm ilat u koatol nəratən kəm itəmat, ††† kən o nian kit in otos-ipinə namegən kəm itəmat itəm nakoatos nahməən, kitat min itəmat. Natim-

nat min əh okotuwa motol nīpahrienən nian Uhgjn otol-arəp İərəmərə Iesu itəm otisi-pən e nego e neai. In otuwa e nigəm itəm tatuəp pik ilat rəhan nagelo min itəm kotəsanən. ††† In otol nalpinən kəm itəm min u kotəruru Uhgjn kən məsotətəu-pənən namnusən təwir rəha İərəmərə Iesu rəhatat. †††† Uhgjn otol nalpinən kəm ilat e nəratən itəm namnun tikə. Kən otahtosig-in lilin ilat e nigənəmti İərəmərə ne nəhagəhəgən asol rəha nəsanənən asol rəhan. ††††† Nat u otuwa e nian Iesu tatuwa min. In otos nənwiwiən o natimnat itəm təmol kəm iəfak min rəhan, kən nar-milat otiwig ron, itəmat min itəmat min ilat məto-inu nəmotahatətə e rəhatiməhal nəghatən itəm eməhalən kəm itəmat. §

¹¹ O natimnat min u, nian rafin etəhaləfak otəmat məmə Uhgjn otafin itəmat məmə nakotahmen-in rəhan naunən. Kən etəhaləfak məmə Uhgjn otol wək e nəsanənən rəhan məmə, nətəligən wir itəm nakotolkeike məmə nakotətəu-pən, ne wək wir min itəm tətisi-pən e nahatətəən rəhatəmat, okotol noan.

††††† Itiməhal etəhaləfak nəhlan məmə katiləs-ipər nərgi İərəmərə Iesu o natimnat itəm təmol e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otiləs-ipər itəmat. Natimnat min əh otuwa e nəwirən rəha Uhgjn rəhatat ne İərəmərə Iesu Kristo.

Etəm Tatol Təfagə Rat Agjn Nian Rafin

2 Piak min ne winik min. Pəs ekəghat e nian rəhatat İərəmərə Iesu Kristo otuwa min lan, kən Uhgjn otuəfimən kitat min Kristo lan. ² Etəhaləpəh məmə nīkitəmat təsəht pikən, kən məsotautən e nəghatən eiuə kit itəm katən məmə itiməhal eməhalən. Katən məmə in nəghatən itəm tətisi-pən o Uhgjn, o namnusən kit, o naoa kit itəm tatən məmə Nian Rəha

† E nəghatən Kris, nərgin u Saelas in 'Silfanus' †† 1:2 Rom 1:7
‡ 1:4 2 Kor 7:4; 1 Tes 2:19 †† 1:6 Rom 12:19

‡‡ 1:7 1 Tes 3:13 ††† 1:8 Aes 66:15 ††† 1:9 Aes 2:10 §
†††† Kol 3:4 †††† 1:11 Kol 1:9; 1 Tes 1:2-3

Iærämärä tînuwa rækis. ³ Sotolän etämim kit teiuä-in itëmat e næghatän kit, mëto-inu nian äh otësuwamän mëtoarus nian itäm netämim okotuwa tikimir min rëha Uhgîn motol næluaginän ilat min, kæn Uhgîn otol-arëp Etäm Tatol Tëfagë Rat Agîn Nian Rafin, itäm Uhgîn otërëkin pahrien tëtäu-pän äm rëhan nalpëkauän aupän rækis. ¹⁴ In otuwa tikimir e natimnat rafin itäm netämim koatëfak ron, ne natimnat rafin itäm koatän mämë rëhalat uhgîn min. In äm un otilës-ipër atip in ilis e natimnat min rafin. Kæn in otuwîn mëpälëh e Nimë Rëha Uhgîn, kæn män mämë in Uhgîn. ††

⁵ ?Tahro? ?Nëmotaluin mämë nian emätatig kitat min itëmat, ematän-ipinë natimnat min u? ⁶ Kæn ninotitun nat naka itäm tãtahtosig-in etäm äh-roiu mämë Uhgîn otol-arëp in e nian ëtuatip rëhan. ⁷ Nësanänän anion rëha Tëfagë Rat Agîn tinatol wëk rækis. Mëto etäm itäm tãtahtosig-in nësanänän äh, in otol næhlan mëtoarus-pän Uhgîn otos-irækis. ⁸ Kæn Uhgîn otol-arëp Etäm Tatol Tëfagë Rat Agîn Nian Rafin, itäm Iærämärë Iësu otërëkin in e nimëtag e nohlin, kæn mërëkin agin e næhag-ähagän rëha nuwamän rëhan. ⁹ Etäm Tatol Tëfagë Rat Agîn Nian Rafin otuwa mol wëk e nësanänän rëha Setan, kæn in otol nat pispis eiueiua min, ne næmtätin eiueiua min, ne nat eiueiua min itäm otol narmi netämim tatiwig, ††¹⁰ ne nërätän pisin pisin min rafin itäm koteiuä-in netäm min u itäm kotaliwëk e suatip tatuwin e nalpinän. Uhgîn otërëkin ilat mëto-inu këmötän äskasik mämë kësotolkeikëän ni-pahrienän itäm titun nosmegähän ilat. ¹¹ O nätëligän äh, Uhgîn tahl-ipän këm ilat nat kit tësanän itäm tatol nätëligän rëhalat tatëlue. Tahl-ipän nat äh mämë okotän nipahrienän e neiueiuaän. ¹² Kæn tahl-ipän mämë Uhgîn otän-iarëp nalpinän rëha netämim rafin itäm kësotänän nipahrienän e nipahrienän, mëto koatëto tëwir agin nian koatol nolän min itäm tërat.

Iëfak min okotëkëike motätul äskasik

¹³ Piak min ne winik min itäm Iærämärë tolkeike. Nian rafin ekähäläkëike mëhalän tagkiu këm Uhgîn otëmat, mëto-inu e nætuounän Uhgîn tëmätëpun itëmat mämë otosmegäh itëmat. In otol næhlan e wëk rëha Narmîn Rëhan itäm tatëlähäu kalin itëmat mämë rëhan, kæn otosmegäh itëmat e nahatätëän rëhatëmat e ni-pahrienän. ††¹⁴ Uhgîn tëmaun-in itëmat o natimnat min äh e namnusän tëwir itäm etähälän-iarëp, mämë kitat kotuwa kitiäh kitat rëhatat Iærämärë Iësu Kristo e rëhan nisiiaiän, ne nësanänän, ne næhag-ähagän. ¹⁵ Tol næhlan, piak min ne winik min, otätul äskasik kæn motaskëlim nægätunän itäm emähälos-ipinë këm itëmat e næghatän itäm tëmiet e nohlimëhal, o næghatän itäm næmotafin e naoa emähälahl-ipinë.

¹⁶ Uhgîn rëhatat Tata tëmölkeike kitat, kæn e næwirän rëhan tëmilës-ipër nikitat namnun tikë, kæn tëmöl mämë kitat okotëlähäu-pän äskasik rëhatat nätëligän

lan. Kæn päs rëhatat Iærämärë Iësu Kristo atip ilau Uhgîn Tata, ¹⁷ okialës-ipër nikitëmat kæn mioal itëmat nakotësanän e nolän wir min rafin ne næghatän wir min rafin.

Pol tëmätapëh o næfakän

3 Piak min ne winik min. Inu namnun næghatän. Otëfak otimëhal mämë næghatän rëha Iærämärë otuwîn uähai äm ikin min rafin, kæn netämim okotësiain motätäu-pän, tahmen äm etëmat itäm næmotësiain motätäu-pän. ² Kæn otëfak otimëhal mämë Uhgîn otilës-irækis itimëhal o netäm rat, mëto-inu sänëmë netämim rafin kotahatëtë e Iærämärë. ³ Mëto Iærämärë, nian rafin tatol rëhan næghatän, kæn in otol itëmat nakotësanän, kæn matehm wir itëmat o Setan mämë otësärëkinän itëmat. ⁴ Kæn kitat kotitun wir e Iærämärë mämë roiu itëmat nëkoatol nat naka itäm emähälän, kæn nëkoatol äm nulan moatuwin moatuwin. ††⁵ Päs Uhgîn otit nikitëmat e suatip rëha nolkeikëän rëha Uhgîn ne nolän rëha Kristo o nætul äskasikän nian nërätän otuwa.

Ësolän nolän rëha nælpahän

⁶ Piak min ne winik min. E nærgi Iærämärë Iësu Kristo, etähälän äskasik këm itëmat mämë nakotätul isäu o piatat min itäm koatol nolän rëha nælpahän, kæn më-sotatigän motätäu-pän nægätunän itäm næmotos otimëhal. ††⁷ Itëmat atip näkotitun mämë näkotëkëike motätäu-pän nolän itäm emähälol. Nian emätëhlatig kitat min itëmat, emäsähälalpähän, ⁸ kæn emähälos-nëmtin nagwänän o netämim, emäsähälos ärnäpinän. Mëto emähälol wëk pik, lapin ne lenian, emähälol wëk e nelmitimëhal mämë esähälos-ipinëän wëk äskasik otëmat o nehman itimëhal. ⁹ Tëtuatip otimëhal mämë ekähälätapëh otëmat mämë nakoatehm itimëhal, mëto itimëhal emäsähälolän næhlan mëto-inu itimëhal ekähälolkeike mämë ekähälägätun itëmat e nolän itäm tëtuatip mämë nakotätäu-pän. ¹⁰ Kæn nian emätëhlatig äh kitat min itëmat, emähälos-ipinë lou u mämë, “Okämë etämim tapës wëk, okol kësos-ipänän nagwänän këm in.”

¹¹ Ekähälän næhlan mëto-inu emähälätö mämë netämim neen un itëmat min ilat koatëlpah, ilat kësotolän wëk kit, ilat iäghat tipik min, mëto kësotolän wëk. ¹² E nærgi Iærämärë Iësu Kristo, ekähälän kæn mëhaluäh niki netämim itäm kotol næhlan mämë okotëkëike motapës negäsän motatig mëtig äm, kæn motol wëk o nætöuän nagwänän nigilat. ††¹³ Kæn itëmat piak min ne winik min, äsotëpöuän o nolän nat itäm tëtuatip. ††

¹⁴ Okämë suah kit täsätäu-pänän rëhatimëhal næghatän e naoa u, kæn näkotëkëike motol mämë netämim okotitun mämë in pah. Kæn mësotuwänän iuähkir ron mämë näkotol in taulis o nolän rëhan.

¹⁵ Mëto nësotëplanän in mämë rëhatëmat kit tikimir,

† 2:3 1 Tim 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3 †† 2:4 Esik 28:2; Dan 11:36 † 2:8 Aes 11:4; Nol ðpän 19:15 †† 2:9 Nol ðpän 13:11-13 †† 2:13 Efes 1:4; 2 Tes 1:3

††† 3:4 2 Kor 7:16; Kal 5:10 ††† 3:6 Rom 16:17 § 3:7 Fil 3:17 §† 3:8 1 Tes 2:9 §†† 3:9 1 Kor 9:4; 1 Tes 1:6 §† 3:11 1 Tim 5:13 §†† 3:12 1 Tes 4:11 §† 3:13 Kal 6:9

mæto in piatæmat kit, kæn tæwir mæmæ nakotæhgaiir lan. †

Namnun næghatæn

¹⁶ Kæn pæs Iæræmæra ræha næmælinuæn, in pişin æm otos-ipinæ næmælinuæn nian rafin e nolæn min rafin. Pæs Iæræmæra tætatig itæmat min itæmat rafin.

† 3:15 1 Tes 5:14

¹⁷ Io Pol, iatos pen matæte æm e nelmæk næghatæn u ræha nænæn tæwir kæm itæmat. Kæn e naoa min rafin ekæte næhlan mæmæ nækotitun in naoa ræhak. Inu nolæn ræha næteæn ræhak.

¹⁸ Pæs ræhatat Iæræmæra Iesu Kristo otawte-in ræhan næwiræn kæm itæmat rafin.

1 TIMOTI

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Timoti

Aposol Pol təməte naoa u.

Təməte tatuwin kəm Timoti. Timoti in etəm aluə kit itəm təmair e taon u Listra. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, kən rəhan tata in Iaihlua kit. Timoti in fren kit rəha Pol, kən nian rafin katian əpəh ikin min matuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Kristo. Pol tolkeike pik Timoti, tol nəhlan kən in tətəun-in Timoti məmə tahmen e nətin ətuatip.

Pol təməto məmə iəgətun eiueiuə neen e niməfak əpəh Efesas, kən mol in tahl-ipən Timoti məmə otuwin məg-ətuatip-in neiuəən əh. Okəm-naka, Timoti təmuwa tahmen e pasta rəha niməfak əh Efesas, nat əpnəpin məmə in etəm aluə əm. Nəgətun eiueiuəən min əh koatəgətun məmə netəmim okotəkəike motətəu-pən nətəligən rəhalat e nolən rəha netəmim o nosən nəmegəhən itəm namnun tikə. Koatən məmə netəmim okotəkəike motitun nıpətı nəghatən anion min, kən motol natimnat neen itəm ilat kəmoatən.

Pol təməte naoa u matən-iarəp nətəligən neen rəhan kəm Timoti matiləs-ipər rəhan nətəligən, kən məmə ota-situ e niməfak rəha Efesas. Pol tatəghat-in nolən wir min rəha nəfakən, ne nehm wirən netəm koatəfak. Kən matən-iarəp nolən wir min itəm netəm-iasol min rəha niməfak ne iəfak min u okotətəu-pən. Kən namnun nəghatən itəm Pol təmən kəm Timoti tatən məmə, in otəkəike muwa etəm wir kit rəha nol wəkən rəha Iesu Kristo. Kən rəhan nolən otəkəike mətuatip wir.

Pol təmən təwir kəm Timoti

1 Timoti. Io Pol, iakatən təwir kəm ik. Kən io aposol kit rəha Kristo Iesu məto-inu Uhgın u itəm təmosmegəh kitat, ne Kristo Iesu itəm in nıpətı nahatətəən rəhatat məmə o nian kit Uhgın otosmegəh kitat, ilau əm kəmuahləpis io məmə ekol wək u.
² Rəhalau nahatətəən e Kristo tahmen ahmen əm, kən tol nəhlan in tahmen-pən əm məmə ik nətik pahrien. Pəs Uhgın Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, İərəmərə rəhatat, okuawte-in rəhalau nəwirən kəm ik, kən muasəkitun ik, kən muələhəu nəməlinuən tətətig ron ik. †

Pol təmolkeike məmə Timoti otahtosig-in iəgətun eiueiuə min

³ Aupən ikin e nian ematuwin Masetonia, kən io emən kəm ik məmə io ekolkeike pik məmə onakətətig Efesas, kən rəhak nətəligən tatol əm min-nulan. Netəmim neen əh-ikin kotətig itəm ilat koatəgətun netəmim e nəghatən min itəm kotərat. Məto ik on-akahtosig-in ilat məmə okəsotolən nolən əh. ⁴ İlat okotəkəike motapəs nolən min əh itəm koatən nəghatən eiueiuə min itəm koatəghat-in noanol min aupən ikin. Nəghatən min əh in tatiuw-pa əm timəht, məto in to təsasituən e netəmim məmə ilat okotitun nalpəkəuən rəha Uhgın inu okotahatətə əm lan.

† 1:2 Wək 16:1-3; Taet 1:4

^{††5} Məto noa nəghatən u məmə nolkeikeən tatər e nık-itəmat. Nolkeikeən tatər e niki suah kit nian nıkin təwir təfagə rat tikə lan, kən in titun məmə nolən rat kit təsatıgən lan, kən tətəhatətə pahrien əm e Iesu.

⁶ Netəmim neen kinotapəs nolən ətuatip u, kən ilat kinotəruru rəkis rəhalat suatip, məto koatətəu-pən nəghatən alməl min əh. ⁷ İlat kotalkeike məmə netəmim koatən məmə ilat kotenatıg wir e Lou rəha Uhgın, məto ilat kəsotitun wirən nıpətı nəghatən itəm koatən, ne nəghatən min itəm koatən pik ilat.

⁸ Kitat kotitun wir Lou rəha Uhgın məmə təwir okəmə kitat kotitun wir wək rəha Lou kən moatətəu-pən e nolən itəm Uhgın tolkeike. ⁹ Nian rafin kitat okotəkəike motitun məmə Lou təməsuwamən o netəm kotətəuətıp, məto Lou in rəha netəm rat ne netəm koatəht Lou: netəm kəsotisiai-inən Uhgın ne nol təfagə rat; netəm rəhalat nolən teko-eko kotəuhlin mentalat o nəfakən; netəm kəmotəhamnu rəhalat tata ne mama; netəm koatəhamnu itəm; ¹⁰ nəman ne nıpıtan itəm kınotol marit rəkis, məto koatan əpnəpin; nəman koatit atıp ilat min kən nıpıtan koatit atıp ilat min; netəmim katosalim-in iolwək min məmə okotos məni elat; ne netəm koateiueiuə, ne netəm koateiueiuə e nian koatəghat e kot; ne netəm koatol nolən pısın neen min. Əwəh, in nıpahrienən məmə Lou in rəha netəmim itəm koatol natimnat rafin əh itəm tətərəkın nəghatən min itəm kotətəuətıp. ¹¹ Nəghatən ətuatip

†† 1:4 1 Tim 4:7; Taet 1:14 ‡ 1:8 Rom 7:12,16

min u, koatisi-pən e namnusən təwir moepən rəha Uhgın, Uhgın etəm təwir tətuatip. Namnusən u in təmos-ipa kəm io məmә ekən-iarəp.

Pol nıkin təmagien o Kristo

¹²Io ekatən tagkiu kəm Kristo Iesu, İərәmәrә rəhatat, itəm tatos-ipa nəsanənən kəm io o wək u, məto-inu in tatehm io məmә iakaskəlīm wir wək rəhan kən məsapəsən, kən in təmählәu-pa wək u mətahləpis io məmә ekol. ^{†13}Aupən ematəghat rat e nərgin, kən ematoh nəfak matol tərәt kəm Iesu. Nat әnnapin io ematol pap min-nulan mətә in təmasәkitun io mətә-inu io eməsәнәn әh nıpahrienән lan, kən eməruru məmә nat naka itəm io ematol in tərәt. ^{††14}Mətә nolkeikәn rəha İərәmәrә rəhatat in iahgin iahgin pik ron io, maprәkis-in nolән rat min rəhak. Kən tatәtәlmın nıkk o nahatәtәn lan ne nolkeikәn itəm tatisi-pән o Kristo Iesu.

¹⁵Inu nəghatән tatән pahrien, kən kitat kotәkәike motән nıpahrienән lan: Kristo Iesu tәmuwa e nәtuein-tән məmә otosmegәh netәм kotәrat, kən io etәм rat agin taprәkis-in rafin ilat. ^{†16}Mətә Uhgın tәmasәkitun io, etәм rat agin, tahmen e nәmtәtin kit itәм tatәgәtun məmә nәtәligән rəhan kaifәмәh, namnun tikә, tatuwin o netәм kotәrat, pәs netәmim neen kotehm kən motuarisig-in suatip kitiah әm məmә okotahatәtә e Iesu kən in tosmegәh ilat mos-ipән nәmegәhән lilin kәм ilat. ¹⁷!Kotәnwiwi Uhgın! Pәs kotisai-in Uhgın rəhatat. In İərәmәrә lilin; in tәsimisән; kәsehman in; kən in pisin әm in Uhgın. Pәs koatılәs-ipәр nәrgin tatuwin matuwin matuwin namnun tikә. Әwәh.

¹⁸Kән inәh nәtik Timoti. Inu rəhak nəghatән tahmen-pән e nəghatән rəha ien min itәм kәmoatән kәм ik aupән. Ik onakәkәike maskәlim nəghatән min әh pәs tol rəham nәtәligән tәskasik, kән ik onakәlu-agin wir e nәluaginән rəha nahatәtәn. ¹⁹Askәlim rəham nahatәtәn tәskasik, kән ol nolән itәм ik nәkitun məmә in tətuatip e niganәmti Uhgın. Mətә netәmim neen ilat koatol nolән neen itәм ilat kotitun məmә tərәt, kән kәmotәрәkin rәkis rəhalat nahatәtәn, tahmen e suah kit itәм tatılәs nego matәр e nımas tәtәhap-әhap agin matәрәt. ²⁰Suah mil u Haemeneus ne Aleksanta ilau kәmian motol kitiah әm ilat netәм min u. Io enegәhan-in rәkis ilau məmә katuәмәhl-pән e nelmı Setan məmә okiatun məmә okәsuән ratән Uhgın. †

Nolән rəha nəfakән

2 Nat aupән itәм ekolkeike məmә ekән, in tol nulan. Io iatән әskasik kәм itәmat məmә itәmat nәkotәkәike moatәfak kәм Uhgın o netәmim rafin, kən motән kәм Uhgın məmә nıkitimat tәtagien o natimnat itәм in tәmol ilat. ²Kән e nian rafin itәmat onәkotәkәike moatәfak o netәм koatәрәmәrә ne netәм-iasol min rəhatat məmә kitat rafin okotatig e

nәmәlinuән kән motatig mätig, pәs kitat kotisai-in wir Uhgın kән rəhatat naliwәkән in tətuatip. ³Nolән rəha nəfakән min u in təwir pik, kән in otol Uhgın İos-megәh rəhatat nıkin otagien lan. ⁴Uhgın u, in tolkeike mәмә otosmegәh netәmim rafin, kән molkeike mәмә ilat okotitun motән nıpahrienән e nəghatән pahrien rəhan.

⁵Otәfak o netәmim rafin mәмә ilat okotahatәtә e Uhgın mətә-inu Uhgın kitiah әm tәtatig, kән suah kitiah әm tatәtul in suatip o nosән netәmim muwin kotol kitiah ilat Uhgın, etәmim әh Kristo Iesu. ⁶E nian әtumatip, in әm təmos-ipa rəhan nәmegәhән o nәtәuән suatip rəha netәmim rafin mәмә otikis ilat e tәfagә rat rəhalat. Kән inu tatәgәtun mәмә Uhgın tolkeike mәмә otosmegәh netәmim rafin. ^{††7}Kән o nəghatән әh, Uhgın tәmilәs-ipәр io mәмә io aposol kit rəhan o nән-iarәpән namnusән təwir u kәм İaihlua min, netәmim itәм kәsәнәn mәмә netәм İsrel, kән tәmilәs-ipәр io mәмә iәgәtun kit rəha nahatәtәn pahrien. Io iatән pahrien, eseiueiuәn. ^{††8}Kән ikin min rafin, iakolkeike mәмә nәman okotәghat kәм Uhgın e nəfakән. Kән nian koatılәs-ipәр nelmilat mәмә okotәfak kәм Uhgın, iakolkeike mәмә nәmegәhән rəhalat otәtumatip, kән nıkilat tәsahmән, kән mәsotәhaiән ilat min.

⁹Kән io iakolkeike mәмә nıpitan u iәfak min okotuwın e rəhalat napән itәм tətumatip kән matәfәtain wir ilat, mәsotiuwән nәtәligән rəha nәman, kән mәsotolән mәмә netәmim okotehm o nausitән. Kән ilat kәsotolән noanulat mәмә okotausit ron. Kән ilat kәsotuwın-inән natimnat min o niuwән nәtәligән rəha netәmim, iatән natimnat min tahmen-pән e napән min itәм nәmtilәt tiәkis, o nat kit kәmol e iaen u kol tatipit-ipit, o nat kit kәmol e perel inu kәpiel itәм nәmtin tiәkis. ^{†††10}Mətә iakolkeike mәмә nıpitan u iәfak min, rəhalat nәtәligән otәsuwinән o malә-malә rəha nıpәtilat o nehman, mətә okotol malә-malә e nәmegәhән rəhalat, inәh ilat okotol nolән min itәм otәsıtu e netәmim, nolән min itәм tətumatip o nıpitan itәм koatән mәмә ilat koatәfak kәм Uhgın. [§]

¹¹Nian nәman okotәgәtun e nimәfak, nıpitan okotәkәike moatәtәlig-in mәsotagәtән, kән motәkәike motos-iәhau ilat, kән motisai-in iәgәtun min, kән motәtәu-pән iәgәtun min әh itәм koatәgәtun. ¹²Io esegәhan-inән nıpitan mәмә okotәgәtun kән motәрәmәrә e nәman. ^{§†}İlat okotәkәike kәsәghatән, ¹³mətә-inu aupән ikin, Uhgın tәmaupән mol Atam, uarisig ikin tәpanol İf. ^{§††14}Kән sәнәmә Atam u Setan tәmeiuә-in aupән kән tol nәwian, mətә İf u tәmol nәwia Setan kән mätgәhl lou rəha Uhgın. ^{§†15}Mətә Uhgın otosmegәh nıpitan nian ilat koatol әtumatip wək rəhalat, inu nemәkән ne nehman wirән nisualkәlәh. In otosmegәh ilat okәmә koataskәlim әskasik nolән rəha nahatәtәn, ne nolән rəha nolkeikәn netәmim, ne nolән rəha nәmegәhән itәм tətumatip.

† 1:12 Wәk 9:15; 1 Kor 15:9-10; Kal 1:15-16 †† 1:13 Wәk 8:3; 9:1-5 † 1:15 Luk 19:10 †† 1:20 1 Kor 5:5; 2 Tim 4:14-15

‡ 2:6 Rom 3:29-30; Kal 1:4 ‡† 2:7 Wәk 9:15; Kal 2:7-8; 2 Tim 1:11 ‡†† 2:9 1 Pita 3:3-5 § 2:10 1 Tim 5:10 §† 2:12 1 Kor 14:34 §†† 2:13 Jen 2:7,21-22; 1 Kor 11:8-9 §† 2:14 2 Kor 11:3; Kal 3:1-6

Netəm-iasol min rəha niməfak

3 Inu nəghatən tatən pahrien məmə, “Okəmə etəmim kit tolkeike məmə in otuwa etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in təmolkeike wək kit itəm təwir.”

² Kən etəm-iasol tol nəhlan:

okəkəike kəsehm-pənən nolən rat kit lan;
in rəhan pətan kitiəh əm;
tatehm wir nəmegəhən rəhan nian rafin;
tatol natimnat e nitunən;
katisiai-in;
tatehm wir netəmim itəm koatuwin iman ikin;
in iəgəhun wir kit;

³ sənəmə etəmim kit rəha napisən o nəmouən;
məto in etəm mətig;
sənəmə in etəmim rəhan nəghatən titatiperəh pik tahmen e kaluəluə;
nikin təsuwin pikən e məni;

⁴ in otəkəike matərəməwə wir e rəhan min, kən mol məmə rəhan nisualkələh koatol nəwian moatisiai-in wir. ⁵ Məto okəmə in təruru nəməmə wəwən o rəhan min, kən in otaroh nəhlan məməmə o niməfak rəha Uhgın?

⁶ Etəm tətəhatətə wi e Iesu, in təsahmenən məmə otos wək u məta in tatos-ipər pik in, kən Uhgın tol nalpinən kəm in tol məmə təmol mihin e Setan u iausit pik. †

⁷ Kən etəm-iasol, rəhan nolən otəkəike məwir mətuatip məmə netəm kəsotəfakən okotən məmə in etəm təwir. Okəmə təsol mihinən, məta noanikulu rəha Setan toh pikən, kən nərgin in otərat. ††

Netəm kotasitu e niməfak

⁸ E nolən kitiəh əm, dikon min, rəhalat nəmegəhən otəkəike mətuatip wir, kən moatən əm niphahrienən e nian rafin. Netəm koatapis o kotalkeike pik məni, kəsotahmenən o naskəlīmən wək u. ⁹ Ilat netəmim itəm kotitun məmə nolən rat kit təsatigən elat, kən moataskəlīm əskasik nəghatən pahrien min rəha Iesu Kristo itəm Uhgın təmol əp. ¹⁰ Netəm kotol nəhlan, niməfak otəkəike makil wir rəhalat nəmegəhən, okəmə kəsehm-pənən nat kit tərət elat, kən ilat okotos wək rəha dikon. ¹¹ Məto niphən rəha netəm koatasitu e wək rəha niməfak, ilat min okotəkəike motol rəhalat nəmegəhən tətuatip wir. Təsəwirən məmə ilat niphən iən nikalitəm, o niphən rəha napisən, məto ilat niphən itəm netəmim koatahatətə elat e nian rafin. ††¹² Suah kit itəm tatos wək rəha dikon, in otəkəike mos rəhan pətan kitiəh əm, kən in otəkəike matərəməwə wir e rəhan min nisualkələh ne rəhan latuənu. ¹³ Netəmim itəm koatol-wir wək u rəha dikon, nərgilat in otəwir lan, kən rəhalat nətəlīgən in otəskasik pik o naskəlīmən nahatətən rəhalat e Kristo Iesu.

Nəukətın nahatətən rəhatat

¹⁴ Roiu əh, nian iakatətə naoa u kəm ik, nikik tatəht məmə, otəsuhəhən kən ekimnə mehm ik. ¹⁵ Məto okəmə esimnə uəhaiən, kən naoa u in otən natimnat rafin itəm kitat nenəti Uhgın okotətəu-pən. Inu kitat u nəfak, kən Uhgın rəhatat tətəmegəh mətatig namnun tikə. Kitat netəm nəfak u kotaskəlīm nəghatən pahrien, kən matehm wir. ¹⁶ Niphahrienən, nəghatən pahrien rəha Iesu Kristo itəm Uhgın təmol əp, in nat pispis itəm in iahgin, kən tol nəhlan:

Kristo in təmuwa etəmim kən netəmim kəmotəplan. Kən Narmin Rəha Uhgın tətəgəhun wir məmə Iesu tətuatip wir.

Kən nagelo min kəmotəhm in.

Kən katən-iarəp namnusən təwir rəhan kəm netəmim ikin pisin pisin min.

Kən netəmim rəha nətueintən u kotahatətə lan.

Kən Uhgın təmos muwin ilis e neai mətuatig ilau min. ††

Iəgəhun eiueiua min

4 Narmin Rəha Uhgın tatən-iarəp wir məmə e nian min uarisig Iesu otəpanuwa lan, netəmim tepət okotapəs nətəu-pənən nolən pahrien rəha nahatətən e Uhgın. Ilat okotətəu-pən narmin eiueiua min kən motətəu-pən nəgəhunən rəha iərmis min. ² Nəgəhunən min əh koatisi-pən o iəgəhun min itəm koatən məmə rəhalat nəghatən in niphahrienən, məto ilat koateiueiua, kən məsotolən nat itəm koatən. Netəm min əh, nətəlīgən rəhalat teko-eko agin, kən kinotəru-ru nakilən məmə nəghatən pahrien hiə kən nəghatən eiueiua hiə. ³ Ilat koatəgəhun netəmim moatən məmə okəsotolən marit, kən moatəgəhun ilat məmə okəsotunən nagwəhən min neen. Məto Uhgın təmol nagwəhən min əh məmə okotun ilat. Kən kitat u koatəfak kotitun niphahrienən, kotitun nosən, kəfak kənwiwi Uhgın ron, kən motun, ††⁴ məto-inu natimnat rafin itəm Uhgın təmol ilat kotəwir əm. Nat kit tikə məmə okəsotunən. Kitat kotitun nunən natimnat rafin okəmə kitat koatəfak moatənwiwi Uhgın ron, ⁵ məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə ilat kotəwir, kən kitat koatəfak ron. Kən roiu, nagwəhən min əh kotəwir əm.

Iolwək təwir rəha Kristo Iesu

⁶ Okəmə natən-iarəp nəghatən u kəm piatat min ne winitə min, kən ik iolwək təwir kit rəha Kristo Iesu. Kən tətəgəhun məmə ik etəmim kit itəm natun nəghatən wir min rəha nahatətən ne nəgəhunən ətuatip tətəmegəh lan, kən rəham nəmegəhən tətəu-pən nəghatən min əh rafin. ⁷ Apəs, əsətəlīg-inən nəghatən eiueiua min itəm nətəlīgən rəha Uhgın tikə lan, nəghatən min u tahmen namsu ənəpin min itəm niphən tikə. Məto əgəhun atip rəham nəmegəhən məmə tətəu-pən Naoa Rəha Uhgın. ††⁸ Nolən rəha

† 3:6 Taet 1:6-9 †† 3:7 2 Kor 8:21 ‡ 3:11 Taet 2:3

†† 3:16 Mak 16:19; Kol 1:23; 1 Jon 2:18 †† 4:3 Jen 9:3; Rom 14:6; 1 Kor 10:30-31 ††† 4:7 1 Tim 1:4

nehm wirən nīpətim mēmə in otəsanən, in təwir o natimnat min neen, mətə okəmə natəgətuŋ atip rəham nəmegəhən e nolən rəha Uhgīn, kən in təwir mēmə otasitu e natimnat rafin e nəmegəhən rəha nətueintən u, ne rəha nəmegəhən lilin. ⁹Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nīpahrienən lan. ¹⁰Kənu kitat koatol pik wək o iəgətuŋ atipən rəhatat nəmegəhən e nolən əh, mətə-inu kinotahatətə rəkis e Uhgīn u tatəmegəh kən mətətiḡ itulin, kən in Iosmegəh rəha netəmim rafin, mətə in tatosmegəh əm netəm min u itəm koatahatətə lan. †

¹¹Əgətuŋ natimnat min əh kəm netəmim, kən mən- ipən kəm ilat mēmə okotəkəike moatətəu-pən. ¹²Pəs netəmim okəsotehm əhauən ik mətə-inu ik etəm aluə əm kit. Mətə ol rəham nəmegəhən tətətiḡ wir mēmə netəmim okotəplan mēmə ik etəm mətə, kən ilat kotitun nətəu-pənən ik e nəghatən min, ne naliwəkən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən, ne nolən ətuatip. ††¹³Ol natimnat min əh, kən nat kisil min, ol iləhal u mēmə rəham wək okəhalətul əupən e rəham nəmegəhən mətəarus ekimnə: afin Naoa Rəha Uhgīn kəm netəmim, kən mən-iarəp Naoa Rəha Uhgīn, kən məgətuŋ Naoa Rəha Uhgīn. ¹⁴Timoti, Uhgīn təmos- ipinə kəm ik rəhan nasituən o nolən wək rəhan nian elta min rəha niməfak kəmotəlhəu-pən nelmilat lam, kən ien min neen rəhalat kəmotən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn təmən lam. Əsapəsən nasituən əh. ‡

¹⁵Ik onakəkəike matol wək min u, kən rəham nətəliḡən otəkəike mətətiḡ əskasik e natimnat min u pəs netəmim kotitun nehmən mēmə rəham nəmegəhən ne rəham wək tatəwīə wir. ¹⁶Atehm wir nolən min e nəmegəhən rəham, kən ol rəham nəgətuŋən mēmə in tatətuatip e nian rafin. Onakəkəike mətəlkut əskasik mēmə onəkol natimnat min əh, mətə-inu okəmə nakol, kən onakosmegəh itəmat netəm koatətəliḡ-in ik.

Nolən rəha nisiiəŋ o nəghatən kəm netəmim

5 Səghat əskasikən e iəguīhl min, mətə əghat kəm ilat e nisiiəŋ mēmə nakīuw rəhalat nətəliḡən, tahmen əm mətə ilat rəham tata ətuatip min. E nolən ki- tiəh min əm, ol tahmen əm kəm netəm aluə tahmen mēmə ilat piəm ətuatip min. ²Əghat mətig e nisiiəŋ kəm nīpitəguīhl min tahmen mēmə rəham mama ətu- atip min. Rəham nəghatən ne nolən min kəm nīpitan itəm koatətəm aluə otəkəike mətətiḡ agin, tahmen mēmə ilat winim min.

Nolən rəha nehm wirən nəutahlimis min

³Niməfak otəkəike matehm wir nəutahlimis min itəm rəhan min kotikə agin o nehmən ilat. ⁴Mətə nəu- tahlimis kit u nenətin min əh-ikin o mipin min əh-ikin, ilat okotəkəike motitun paupən mēmə wək rəha netəm koatəfak, ilat okotaupən motəhm wir atip rəha- lat min. Nolən u tahmen əm mēmə koatətəu rəhalat

kaon kəm rəhalat mama ne tata ne pipi min, kən inəh Uhgīn nikin tagien ron.

⁵Mətə nəutahlimis itəm tətətiḡ in pišin agin əm, etəmim tikə o nehmən in, in tatəlhəu-pən əskasik rəhan nətəliḡən tətətiḡ e Uhgīn. In əh e nian rafin, lapin ne e nərauiəḡən, in tatəfak kəm Uhgīn mēmə otətasitu lan. ⁶Mətə nəutahlimis u tatətəliḡ-in pik natimnat rəha nīpətin o nətəuŋ təwir lan, in tatəmegəh, mətə e narmin tahmen mēmə in tinimis rəkis. ⁷Ik onakəkəike mən-ipən nəghatən min əh kəm niməfak mēmə ilat okotəkəike motol pəs netəmim kə- sotən ratən ilat. ⁸Suah kit otəkəike mehm wir rəhan min, kən maupən mehm wir rəhan ətuatip min. Mətə okəmə in tətəsolən, tatəgətuŋ mēmə təməuhlin mən- taan e nolən rəha nəfakən, in tərət maprəkis-in etəm tətəfakən.

⁹Okəmə nakətə-pən nərgi nəutahlimis kit e naoa rəha nasituən mēmə niməfak otasitu elat, rəhan nup in otəkəike mos sikiste, kən rəhan iərman kitiəh əm əupən. ¹⁰Kən in pətəguīhl kit itəm netəmim koatisiəi- in o rəhan nolən wir ne nasituən min itəm in tatol, tah- men mēmə in tatehm wir rəhan nisualkələh; kən nian iəpispis min okotuwa iman ikin, tatol təwir kəm ilat; kən matos-iəhau atip in mətəsitə e netəm koatəfak; † kən mətəsitə e ian-rat min; kən rəhan nətəliḡən tətəskasik mēmə otol wək min itəm təwir.

¹¹Mətə sətə-pənən nərgi nəutahlimis min itəm kə- sotipitəguīhlən əh e naoa rəha nasituən, mətə-inu uar- isig ikin okəmə nətəliḡən rəha nol minən marit tinuwa məskasik e nikilat minəprəkis-in nətəliḡən rəhalat e Kristo, kən ilat kotəmə okotol min marit. ¹²Kən Uhgīn in otakil mol nalpinən kəm ilat mətə-inu kəmotətəḡhl rəhalat noanawil itəm kəmotol kəm in əupən. ††¹³Kən nat tərət kit min, mətə ilat koatəpou kən motos nolən rəha nuwinən e nimə min rafin moatən nəghatən itəm nīpətin tikə. Uarisig ilat kotuwa motərat pik o nosən musmus e nəghatən rəha suah pišin o nosən muwin məhləmisin niməme mənig lan, kən ilat kotalkeike mēmə okotən pik nəghatən rəha netəm pišin, kən ilat koatən nəghatən min neen itəm tətəhmenən mēmə okotən. †††¹⁴Kən io ekatən kəm nəutahlimis min itəm kəsotipitəguīhlən mēmə təwir ilat okotol min marit, kən motiləs nisualkələh, kən okotehm wir rəhalat min. Kən okəmə kotol nəhlan, kən məsotos-ipənən kuhal kit kəm rəhatat tikimir min mēmə okotən rat kitat. †††¹⁵Mətə nəutahlimis neen kinotapəs rəkis suatip ətu- atip kən moatətəu-pən Setan. ¹⁶Nīpitan u iəfak min okotəkəike moatehm wir nəutahlimis min rəhalat, mə- sotəhlman-pənən ilat kəm niməfak mēmə otatehm ilat. Kən niməfak in otatehm əm nəutahlimis min u rəhalat netəmim kotikə agin mēmə okoatehm ilat.

† Nəghatən Kris ətuatip tatən mēmə, "Kən tətəikuas e nelki netəmim rəha Uhgīn." - Nolən əh tatəgətuŋ mēmə in pətan kit tatos- iəhau atip in; kən nikin tagien o nasituən e netəmim. †† E nian əh, nəutahlimis min neen kəmotos noanawil rəhalat kəm Uhgīn mēmə okəsotolən marit, kən ilat okotol əm wək rəha niməfak. Kən okəmə nəutahlimis kit tolkeike mēmə in otol marit min, kən in otətəḡhl rəhan noanawil itəm təmol kəm Uhgīn. ††† 5:13 2 Tes 3:11 ††† 5:14 1 Kor 7:9

Wək rəha netəm-iasol rəha niməfak

¹⁷ Elta min itəm koatəramərə wir e wək rəha niməfak, niməfak otəkəike misiai-in ilat, kən matətou ilat. Kən iəgətun min ne netəm koatən-iarəp Naoa Rəha Uhgın, ilat koatətul aupən məmə okisiai-in ilat. ¹⁸ Məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, "Nian kau kit tatol wək kit rəham, kən okəmə tolkeike məmə otun kit, sahtosig-inən." Kən tatən min məmə, "Nian suah kit tatol wək, məto okəike kətou in lan." †

¹⁹ Əsətəlig-inən nəghatən rəha etəmim kitiah əm itəm tatən məmə elta kit rəha niməfak təmol nolən rat, məto okəmə etəmim kəiu o kisi kətəhalən, kən nakətəlig-in rəhaləhal nəghatən. ††²⁰ Kən okəmə etəm-iasol kit rəha niməfak tatol nat kit tərət, kən natəghat əskasik kəm in e niganəmti netəmim rafin rəha niməfak, kən tol nəhlan netəmim okotəgin o nolən nat tərət min. ‡

²¹ E niganəmti Uhgın, ne Iesu, ne nagelo min itəm Uhgın təmitəpun rəkis ilat, io ekatən əskasik kəm ik məmə ik onakəkəike mətəu-pən nəghatən rəhak e nolən itəm in tətətip. Ik onakəsolən nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin min kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin.

²² Əsələs-ipər ueiuəhaiən etəmim məmə in otos wək rəha niməfak, inu nakoatələhəu-pən nelmitəmat moatəfak lan. Məto-inu okəmə in suah kit itəm rəhan əh-ikin nolən rat, kən rəhan nolən rat otatig lam, tahmen məmə ik min nəmos rəhan nolən rat. Məto ol əm rəham nəmegəhən tatuwiwi matətətip e nian rafin.

²³ Netəmim neen kitat kotitun məmə ilat nol təfagə rat, kən kotitun məmə Uhgın otol nalpinən kəm ilat. Məto neen rəhalat təfagə rat tatəluaig əh-roiu, məto uarisig okəpanotəplan. Kən tahmen ahmen əm, nian tərət wək itəm təwir min, kitat kotitun əm. Məto neen əh-ikin itəm koatəluaig əh-roiu, məto okəpanotəplan ilat.

Təsəwirən məmə onakənəm əm nəhau məto-inu, nian neen ik nakatimis. Məto təwir məmə onakənəm wain noan məsin pəs in tasitu e nərperəm.

Nolən ətuatip o slef min

6 Slef min itəm koatəfak okotəkəike motisiai-in netəm-iasol min rəhalat. Nolən əh in otahtosig-in naihlua, məmə kəsotən ratən nərqi Uhgın, kən məsotən ratən nəgətunən rəhatat. ††² Məto slef min itəm rəhalat etəm-iasol in iəfak, ilat okəsotolən nolən əh u kotəmə, "Ei. Etəm-iasol əh in piatat əm kit," kən ilat məsotisiai-in wirən. Məto ilat okotəkəike motol wək pik təhmin min e nikilat pahrien, məto-inu rəhalat etəm-iasol in iəfak kit itəm koatolkeike in. ††

Nəgətunən neiueiuəən min ne natimnat wir min pahrien

Natimnat min u, ik onakəkəike matəgətun netəmim lan. Kən e nian rafin ik onakəkəike matəghat əskasik kəm ilat o nətəu-pənən.

³ Məto netəmim neen koatəgətun nəghatən neen itəm tol pisin e nəghatən əh rəhak, kən ilat koatən məmə nəgətunən rəha İərəməmə rəhatat Iesu Kristo, in neiueiuəən, kən koatən məmə nəgətunən rəha nolən rəha nəmegəhən itəm Uhgın tolkeike, in neiueiuəən. †††⁴ Netəm min əh koatol nəhlan ilat kəsotitun agin-əhən nat kit, kən ilat nəsit pik. İlat kotalməl o nuwinən məghat pik o nəghatən min itəm tatiuw-pa neməha, o nəghatən min itəm netəmim koatətəhau ilat min ron. Nolən u in tatol netəmim koatetet ilat min, kən motəhap-əhap ilat min, kən moatəghat rat e nərgilat min, kən moatətəlig rat elat min. ⁵ Kən e nian rafin ilat koatol timəht. Inu nolən rəha netəmim itəm rəhalat nətəligən tərət, ilat koatəluə e nəghatən pahrien. İlat koatən məmə suatip rəha nahatətəən e Uhgın in suatip kit o nosən məni ne nautə min. †††

⁶ Məto nat itəm təwir pik sənəmə kitat kotos məni ne nautə. Nat itəm təwir pik in məmə kitat okotaliwək e nolən itəm Uhgın tolkeike, kən motagien əm, nat əpnapin rəhatat nautə noan məsin o tərət, ⁵⁷ məto-inu nian kitat kəmotaiir-pa e nətueintən u, kən kəməsotosən nat kit motuwa. Kən e nian okotimis lan, okol kəsotos minən nat kit motitəlig. †††⁸ Məto okəmə nigitat nagwənən ne napən tahmen əm, kən kitat kotagien. ⁹ Netəmim itəm kotalkeike pik məmə rəhalat nautə o tərət, in timətig əm olat məmə okotol nolən rat min tərət. In tahmen-pən e noanikulu tətəhasin ilat e noakəmihl rəha nərətən, kən ilat kotalkeike məmə okotol natimnat tərət rəha nalmələn, kən natimnat tərət itəm tərət olat. Kən nolkeikəən rəha natimnat rat min əh okotərəkin-rəkin nəmegəhən rəhalat. ¹⁰ Məto-inu nolən rəha nolkeike pikən məni, in nəukətin natimnat rat tərət. Kən netəmim neen ilat koatətul-iəkis o nətəu-pənən suatip u, kən ilat kinotuwin rəkis isəu o nolən rəha nahatətəən, kən ilat koatol natimnat min neen itəm tatərəkin atip nikilat, kən moatətə tərət lan. †††

Nəghatən wir rəha Pol tatuwin kəm Timoti

¹¹ Məto ik Timoti, etəm rəha Uhgın, aiu muwin isəu o nolən rat min əh. Ik onakəkəike malkut pik o nətəu-pənən nolən ətuatip, itəm Uhgın tolkeike. Rəham nahatətəən otəkəike məskasik, kən ik onakəkəike molkeike netəmim. Askəlim rəham nahatətəən tatuwin əm nulan, nammun tikə. Kən onəkəike muwa ik etəm mətig kit. †††¹² Onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətəən. Kən maskəlim nəmegəhən lili itəm Uhgın təmaun-in ik ron. Aupən ikin in təmaun-in ik ron

† 5:18 Dut 25:4; Mat 10:10; 1 Kor 9:9 †† 5:19 2 Kor 13:1 ‡ 5:20 Efes 5:11 †† 6:1 Efes 6:5 †† 6:2 Flm 16

††† 6:3 Kal 1:6-9 ††† 6:5 2 Tim 3:8; 4:4; Taet 1:14 § 6:6 Fil 4:11-12; 1 Tim 4:8; Hip 13:5 †† 6:7 Job 1:21 ††† 6:10 Efes 5:5 §† 6:11 2 Tim 2:22

nian nāmən-iarəp nahatətəən rəham e Iesu e ni-ganəmti netəmim tepət. †

¹³ E ni-ganəmti Uhgīn, itəm tatos-ipa nāmegəhən kəm natimnat rafīn, ne ni-ganəmti Kristo Iesu itəm tāmən-iarəp wir nəghatən pahrien e ni-ganəmti Pontias Pailat, iatəghat əskasik kəm ik nəhlan: ††¹⁴ ol natimnat min u, kən məsapəsən kit mətoarus-pən Iərəməərə rəhatat Iesu Kristo otuwa ¹⁵ e nian ətuatip itəm Uhgīn təmitəpun. Uhgīn itəm kitat okotəkəike moatəniwiwi e nian rafīn, in pişin əm tatərəməərə e natimnat rafīn. In Kig rəha kig min rafīn, kən Iərəməərə rəha iərəməərə min rafīn. ††¹⁶ In əm təşimisən mətatig lilin, rəhan nətu-ounən tikə, kən namnun tikə. Ikin tətatiğ ikin, nəhag-əhagən tasiə mitəlau in, kən okol kəsanən iuəhkīr ron. Suah kit təsehmən əh in, kən okol suah kit təsehmən nian kit. Nian rafīn kitat okotəkəike motisiāi-in in, kən moatən-iarəp rəhan nəsanənən ne nərəməərəən matuwīn matuwīn namnun tikə. Tol nəhlan. Əwəh.

Nəfak u rəhalat nautə tepət

¹⁷ Əghat əskasik kəm netəm koatəfak itəm rəhalat nautə rəha nətueintən u tepət. Ən məmə ilat okə-sotiləs-ipər pikən ilat, kən kəsotahatətəən e rəhalat

† 6:12 1 Kor 9:25-26; 2 Tim 4:7 †† 6:13 Jon 18:36-37 ‡ 6:15 Nol Əpən 17:14

məni u tepət rəha roiu əm, məto olawig ne tikə min. Ilat okotəkəike motahatətə əm e Uhgīn itəm tatos-ipa natimnat wir tepət kəm kitat məmə kitat okotəto təwir lan. ††¹⁸ Əghat əskasik kəm ilat məmə okotimətə e nolən təwir, ne nasituən wir min. Kən nikilat otəkəike magien o nawteən kəm netəmim. ¹⁹ E nolən əh, in tah-men məmə ilat koatələhəu natimnat wir min tepət, tahmen-pən əm məmə kəmotasa wir o nāmegəhən itəm otəpanuwa. Kən ilat kotitun nosən nāmegəhən, itəm nāmegəhən pahrien. ‡

Namnun nəghatən rəha Pol

²⁰ Timoti, ik onakəkəike matehm wir natimnat min itəm Uhgīn təmələhəu-pən rəkis e nelməm. Apəs kən mətul isəu o nəghatən min itəm nipətīlat tikə kən kə-sotos-ipənən nişiaiien kəm Uhgīn, kən nəghatən min itəm kəsotətuatipən e Naoa Rəha Uhgīn. Nəghatən min əh katən məmə koatos-ipa nitunən, məto kəp, koateiuə. ²¹ Məto netəmim neen koatuarisig-in nəghatən eiueiuə min əh, kən minotos-arəpən e su-atip rəha nahatətəən pahrien.

Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat. ††

‡† 6:17 Luk 12:20-21 ‡† 6:19 Mat 6:20 ††† 6:21 1 Tim 1:6; 2 Tim 2:18

2 TIMOTI

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Timoti

Aposol Pol təməte naoa u.

Təməte tatuwin kəm Timoti. Kən in molkeike məmə ilat min əpəh e niməfak rəha Efesas, məmə okotafin. Afin e "Namnusən Əkuəkir Rəha Naoa u 1 Timoti" o nitunən məmə Timoti in pah.

Nian kapman rəha Rom taskəlīm Pol əpəh Rom, in təsətatiğən e kalapus, məto in təmətatiğ e rəhan kit nimə, kən mopael min kəmotatiğ ilat min motehm məmə in otəsagimən. Namnun japta rəha Wək Mīn tatəghat-in nian min əh. Kən əmun kapman təmahl-iarəp in, kən taliwək əm mətan o nup kəiu. Məto roiu əh, tinuwin min e kalapus əpəh Rom, kən kalapus əh in tərət ikin pahrien. Naoa rəha Wək Mīn təsəghat-inən nian əh, naoa tinol namnun rəkis. Kalapus əh in tətəp ikin, kən tiəkis o netəmim o nuwinən mətag-pən-in. Luk əm ilau min. Pol təmolkeike məmə Timoti otuwa mehm məto-inu in rəhan fren wir. Kən in molkeike məmə Timoti in otəmik naoa min rəhan.

Pol təmītun məmə otəsuwəhən kohamnu in timis. Tol nəhlan, in təməte naoa u o nələhəu-pənən niməfak e nelmi netəm-iasol pisin min neen tahmen e Timoti. Nian iəkis min koatuwa o niməfak, kən Pol in tolkeike məmə Timoti otətəskəlīm Namnusən Təwir, kən matətul əskasik e nahatətəən rəhan, kən məsəginən nən-iarəpən Namnusən Təwir, kən in otətul matip o nətoən nahməən e nipətīn okəmə nərətən otuwa.

Pol təmən təwir kəm Timoti

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgīn təmītəpun rəkis io məmə rəhan, kən mahl-ipa io məmə ekən-iarəp rəhan nəniəkisən rəha nəmegəhən lilin e Kristo Iesu. ²Iatən təwir kəm ik Timoti, nətik itəm iakolkeike pik ik. Pəs Uhgīn Tata ne Kristo Iesu rəhatat İərəmərə okuawte-in rəhalau nəwirən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm ik. †

Pol təmīləs-ipər nətəliğən rəha Timoti

³Nian rafin, lapin ne lenian, iatəfak ron ik, kən matən tagkiu kəm Uhgīn ron ik. Kən iatol wək rəhan tahmen-pən əm e tipik min, kən ekitun məmə nolən rat kit təsətiğən lak. ††⁴Nikik tatuəh nahui nəmtəm, kən iakolkeike pik məmə ekəplan min ik pəs nikik otagien. ⁵Nikik tatuəh nahatətəən pahrien rəham itəm tahmen-pən əm e nahatətəən itəm təmaupən mətatiğ e rəham pipi Lois ne rəham mama Iunis, kən ekitun məmə roiu in tinətatiğ lam. ††⁶Kən tol nəhlan, iatən min kəm ik məmə onakelel nigəm rəha nəsanənən itəm Uhgīn təmos-ipinə o nolən rəhan wək. Uhgīn təmos-ipinə nəsanənən əh nian emələhəu-pən nelmək matəfak-pinə lam. ††⁷Ol wək e nəsanənən əh, məto-inu Uhgīn təsos-ipamən kəm kitat nikin rəha nəginən, məto təmos-ipa nikin rəha nəsanənən, ne nikin rəha

nolkeikeən, ne nikin itəm tatol nolən min itəm in titun məmə kotətuatip. ††

⁸Kən inəh, əsaulis-inən o nən-iarəpən İərəmərə, kən əsaulis-inən io itəm etatiğ e kalapus o nərgin. Məto e nəsanənən itəm Uhgīn tatos-ipinə kəm ik, nəkəike mol məmə io ne, itəm iatəto nahməən o namnusən təwir. ⁹Uhgīn təmosmegəh kitat kən maun-in kitat məmə kitat okotuwa rəhan min netəmim itəm kotasim, kən təməsolən o nat kit itəm kitat kəmotol, məto in təmol e rəhan atip nətəliğən, ne nəwirən. Nian Uhgīn təməsolən əh nətueintən ne, məto in təmələhəu rəkis nalpəkauən məmə in otawte-in rəhan nəwirən kəm kitat e Kristo Iesu, ††¹⁰məto roiu, in təmol əp nəwirən əh kəm kitat e nuwamən rəha İosmegəh rəhatat, Kristo Iesu. Kən Kristo təmərəkin nimisən ne rəhan nəsanənən, kən təmasiəgəpīn nəmegəhən u namnun tikə, kən kitat koatehm e namnusən təwir. ††¹¹Kən Uhgīn təmītəpun io məmə io iəghat, ne aposol, ne iəgətun o namnusən təwir əh. ††¹²Tol nəhlan iatəto pik nahməən ron u ikin-u e kalapus. Məto esaulis-inən, məto-inu ekitun məmə pah u iatahatətə lan, kən mitun wir məmə in titun nehm wirən nat naka itəm in təmələhəu-pa e nelmək o namnun nian. ††

¹³Ətəu-pən əm suatip rəha nəgətunən u tətətuatip itəm emən kəm ik, kən ol nat u e nahatətəən ne nolkeikeən e Kristo Iesu. ¹⁴E nasituən rəha Narmin

†† 1:7 Rom 8:15 ††† 1:9 Efes 2:8-9; Taet 3:5 ††† 1:10 Hip 2:14 § 1:11 1 Tim 2:7 †† Suatip pisin o nəuhlinən ves 12b: "kən mitun wir məmə in titun nehm wirən nat naka itəm io emələhəu-pən e nelmi o namnun nian."

† 1:2 Wək 16:1; 1 Tim 1:2 †† 1:3 Wək 23:1 † 1:5 Wək 16:1 †† 1:6 1 Tim 4:14

Rəha Uhgın itəm tətətig e nikitat, kən atehm wir nat wir itəm Uhgın təmələhəu-pən e nelməm. †

¹⁵ Nəkitun məmə rəhak min netəmim əpəh Esia, ilat Fukelas ne Hermokenes, ilat rafin kəmotagım rəkis motapəs io.

¹⁶ Pəs İərəməərə otasəkitun Onesiforas ne rəhan min, məto-inu nian tepət təmətəsitə lak matiləs-ipər rəhak nətəligən. Kən təməsaulisən məmə emətətig e kalapus. ¹⁷ Nipahrienən, nian in təmuwa Rom, təmeam-in io, təmeam-in io mətoarus-pən məplan io. ¹⁸ Pəs İərəməərə otasəkitun in e namnun nian! Ik nəkitun wir natimnat wir min itəm təmöl kəm io əpəh Efesas.

Mopael təwir rəha Kristo İesu

2 Ik u nətik, pəs Uhgın otol niki təsənən e nəwiran itəm tətisi-pən e Kristo İesu. ² Nəmətə rəkis natimnat min u itəm eməgətun itəmat lan e nigənəmti netəmim tepət. Kən os rəhak nəghatən mələhəu-pən e nelmi netəmim neen itəm natən nipahrienən elat, kən ilat okotitun nəgətunən netəmim neen min lan. ³ Nian nəratən tatuwa, məto ətul əskasik kitat min ik, tahmen e mopael wir kit rəha Kristo İesu. ⁴ E nian rəha nəluaginən, mopael kit təsölən natimnat rəha nəmegəhən rəha netəmim əpnəpin əm, məto tatol əm wək rəha mopael məto-inu, in tolkeike məmə rəhan etəm-iasol rəha mopael, niki otagien lan. ⁵ E nolən kitəh, etəm tətəiu məmə in otol win, in otəkəike mətəu-pən lou min rəha niauən, məto okəmə təsölən, kən in otəsosən nətəuən rəha nol winən. ⁶ Tətuatip əm min-nulan məmə etəm tatol pik wək e nasumən, in otaupən məulək-in. ⁷ Ətəlig-in wir nat naka iatən kəm ik, məto-inu İərəməərə otasitu lam o nitunən nipətə nəghatən min u.

⁸ Atətəlig-in İesu Kristo u noanol rəha Təfit, kən Uhgın təmosmegəh in e nimisən. Kən inu namnusən təwir iatən-iarəp. ⁹ Kən iatətə nahməən o namnusən təwir əh, kən nipahrienən, kəməlis io e sen tahmen-pən məmə io iakləh kit o iohamnu itəm. Məto kəsəlisən nəghatən rəha Uhgın. ¹⁰ Tol nəhlan, iatətul əskasik e nahməən min rafin o netəmim itəm Uhgın təmitəpun ilat, məmə in otəsmegəh ilat e Kristo İesu, kən ilat okotətig e nəwiran itəm təhag-əhag rəha Uhgın, itəm namnun tikə.

¹¹ Inu nəghatən tatən pahrien məmə, Okəmə kotuwa kitəh e Kristo e nimisən rəhan, kən okotəmegəh min kitat min. ¹² Okəmə koatətul əskasik e nian iəkis min, kən kitat okotərəməərə min kitat min. Okəmə kitat kotən-iamnin in, kən in otən-iamnin kitat. ¹³ Okəmə kitat kəsotölən rəhatat noanawil, məto in tatol rəhan noanawil, məto-inu in otəkəike matol rəhan nolən. ¹⁴

† 1:14 1 Tim 6:20 †† 2:3 2 Tim 1:8 † 2:5 2 Tim 4:8 †† 2:6 1 Kor 9:7 †† 2:8 Rom 1:3; 1 Kor 15:4 ††† 2:9 Efes 3:1,13; Fil 1:12-14 ††† 2:11 2 Kor 4:11 § 2:12 Mat 10:33 §† 2:13 Rom 3:3-4; Taet 1:2

Iolwək təwir rəha Uhgın

¹⁴ Natimnat min u, onəkəike matən matisimatip lan kəm rəham min netəmim. Ən əskasik kəm ilat nəhlan məmə, "İatən e nərgin Uhgın məmə itəmat nə-sotərgəhəuən o nipətə nəghatən min." Nərgəhəuən nəhlan təsəsitəuən e suah kit, məto tətərkən əm netəmim itəm koatətə. ¹⁵ Alkut əskasik məmə onəkuwa iolwək təwir itəm nian Uhgın tətəplan rəham wək, in titun nəhən məmə, "Əwəh, nəmol təwir," kən nəsaulisən o rəham wək, məto-inu natəgətun ətuatip nəghatən rəha nipahrienən. ¹⁶ Məto apəs nəghatən əpnəpin min əm itəm kotərat məsotisiai-inən Uhgın, məto-inu netəmim itəm koatəghat nəhlan, nəmegəhən rəhalat tatuwin matuwin əm o nolən min itəm kəsotisiai-inən Uhgın. ¹⁷ Nəgətunən rəhalat in tahmen-pən əm e niməgəm pien itəm tətəməhal mətepət matol iahgin. Təs mil u kioal min-nulan, ilau u Haemeneus ne Faelitas, ¹⁸ itəm kinuəmkarəpən rəkis e suatip rəha nipahrienən. Katuən məmə Uhgın təmöl kitat kotəmegəh min rəkis e nimisən, kən okol Uhgın təsos-ipa minən nipətətat wi min nian İesu tatuwa min. Kən təs mil u katuərəkən nahatətəən rəha netəmim neen. ¹⁹ Məto tol pap nəhlan, nimə itəm Uhgın tatiləkin tətətul tiəkis, kən tətəte-pən lan məmə, "İərəməərə titun netəm min u rəhan min," ne "Netəm min u koatən məmə ilat netəm rəha İərəməərə, okotəkəike motapəs nolən rat min." ²⁰

²⁰ Ətəlig-in-tu. E nimə rəha etəm rəhan nautə tepət, plet pisin pisin min tepət. Kəmol neen e iaen u kol tatipit-ipit, neen e silfa, neen e nig, neen e niməptən. Wək rəha neen, in wək asol itəm kətisiai-in. Kən wək rəha neen, in wək əpnəpin əm itəm tol naulisən.

²¹ Okəmə suah kit tatol rəhan nəmegəhən tatuwiwi mətapəs nolən rəha naulisən, in titun nolən wək asol itəm kətisiai-in, kən Uhgın otələhəu kalin məmə rəhan pisin əm, kən mol əpen-əpenə məmə otol wək min itəm kotəwir.

²² Aiu muwin isəu o nolən rat min itəm tətəwə e niki netəm aluə. Kən ətəu-pən wir suatip rəha natimnat min u: nolən itəm tətəuətəp, ne nahatətəən, ne nolkeikəən, ne nəməlinuən. Ətəu-pən suatip əh itəmat netəm min u itəm koatətapəh o nasitəuən rəha İərəməərə e niki itəm təwir. ²³ Apəs magım rəkis e nəghatən alməl min itəm nipətəlat tikə. Nəghatən min əh koatiuw-pa əm timəht o nərgəhəuən. ²⁴ Iolwək rəha İərəməərə, okol in təsərgəhəuən, məto in tətəkəike matol təwir kəm netəmim rafin, kən otəkəike muwa etəm rəha nəgətunən, kən rəhan nətəligən kaifəməh. ²⁵ Okəmə netəmim neen koatən rat rəhan nəgətunən, kən in otəkəike məgətun wir ilat e nolən mətig əm. Kən okəm-naka Uhgın oteghəhan-in məmə ilat okotəuhlin rəhalat nəmegəhən, məmə ilat okotitun nipahrienən, ²⁶ kən ilat okotuwa min e nətəligən

§†† 2:14 1 Tim 6:4; Taet 3:9 §† 2:15 1 Tim 4:6 §†† 2:16 1 Tim 4:7 §† 2:17 1 Tim 1:20 §† 2:19 Nam 16:5; Aes 52:11; Jon 10:14; 1 Kor 8:3 §†† 2:22 1 Tim 6:11 §§† 2:23 1 Tim 4:7

təwir, kən motagim rækis-in noanikulu rəha Setan, itəm təmaskəlim ilat kən koatol nəwian.

Nolən rat min iuəhkir o Namnun Nian

3 Məto onəkəike mitun nəghatən u məmə nian əskasik min okotuwa iuəhkir o Namnun Nian. ^{†2} Tol nəhlan məto-inu, netəmim okoatətəlig-in atip əm ilat, kən ilat okotolkeike pik məni. Netəmim okotausit, moatos-ipər atip əm ilat. Ilat okotən rat netəmim ne Uhgın, kən ilat okotəht nəwia tata ne mama, kən okəsotənən məmə nikilat tətagien o nat itəm katol kəm ilat, kən okəsotisiai-inən Uhgın. ^{‡3} Rəhalat nolkeikeən kəm netəmim otikə, kən okəsotaluinen nərətən itəm suah kit otol kəm ilat. Ilat okotərəkın nərgi netəmim. Okəsotərəməyən e nolən min rəhalat. Nikilat otagian əm o nərəkınən netəmim. Okotetəhau nat itəm in təwir. ⁴ Ilat kəut kəsua min, kən okotol natimnat rat neen məto kəsotətəlig-inən məmə nat naka otiet lan. Kən ilat okotiləs-ipər atip ilat, kən ilat okotolkeike pik natimnat o nətoən təwir e nıpətəlat, məto ilat okəsotolkeikeən Uhgın. ⁵ Okotol nolən min rəha iəfak min məmə netəmim okotəplan, məto ilat okəsotolkeikeən məmə nəsanənən rəha Uhgın otəuhlin rəhalat nəmegəhən mol kotuwıwi. Uwin isəu o netəm min u. ^{††}

⁶ Apəs əm ilat məto-inu neen koatehm suatip o nuwinən latuənu min, kən moatiuw rækis nətəligən rəha nıpitan itəm rəhalat nətəligən təsəkəsikən. Təfagə rat min rəha nıpitan min u, in tiəkis pik olat, kən nolən rat min tēpət itəm ilat koatolkeike, koatiuw-pən ilat. ⁷ Kən nıpitan min əh koatətəlig-in wir e nəghatən min rafin rəha netəm min əh, məto ko kəsotitunən nəghatən rəha nıpahrienən. ⁸ Aupən ikin, Janes ne Jampres kəmatioal timəht kəm Moses, [‡] kən e nolən kitiəh min əm, netəm min əh koatəht nəghatən rəha nıpahrienən. Netəm min u, rəhalat nətəligən tərıoah e nolən rat min, kən nolən rəha nahatətəən rəhalat in neıueıuə-əmən. ^{††9} Məto nəgətun eıueıuəən rəhalat, ko təsətulən tuwəh, məto-inu netəmim rafin okotəplan məmə ilat kəsotitunən nat itəm koatəghat-in, kotahmen-pən əm e suah mil əh.

Nəghatən rəha Pol kəm Timoti

¹⁰ Məto ik, Timoti, ik nəmətəu-pən rəhak nəgətunən, ne nolən rəha nəmegəhən rəhak, ne nat naka itəm ekolkeike məmə ekol, ne rəhak nahatətəən, ne nolən rəha nətəligən rəhak itəm təfəməh, ne rəhak nolkeikeən, ne nətul əskasikən rəhak, ^{†11} kən nəkitun nian iəkis min itəm koatuwa e rəhak nəmegəhən, ne nolən tərət min itəm katol lak. Kən nəkitun nolən iəkis min itəm kəmol lak əpəh Antiok, ne İkoniam, ne Listra. ^{‡†12} Nıpahrienən, netəmim rafin itəm kotolkeike məmə okotol nolən itəm Uhgın tolkeike, kən motol e Kristo İesu, netəmim okotol tərət kəm ilat, ^{†††13} məto

† 3:1 1 Tim 4:1 †† 3:5 Mat 7:15,21; Taet 1:16 ‡ Janes ne Jampres, ilau iəmik nərık mil rəha kig rəha İjip. †† 3:8 Eks 7:11 ‡† 3:11 Wək 13:50; 14:5; 14:19 ††† 3:11 Sam 34:19 ††† 3:12 Mat 16:24; Jon 15:20; Wək 14:22

nian kitiəh min əm, nol təfagə rat min ne netəm rəha neıueıuəən, ilat okotol nolən rat motuwın kol itəm in tərət agın. Ilat netəmim kateıuə-in ilat, [§] kən ilat okoteıuə-in pik agın-əh netəmim.

¹⁴ Məto ik, Timoti, onəkəike matətəu-pən əm natimnat wir min itəm kəməgətun ik lan itəm nəmən əskasik rækis nıpahrienən lan, məto-inu ik nəkitun wir netəmim itəm kəmotəgətun ik lan. ¹⁵ Kən nian nəmətəkəku mətoarus-pa u-roıu, nəmitun Naoa Rəha Uhgın itəm titun nos-ipənən nenatıgən məmə nəkitun nosən nəmegəhən lılin lan o nahatətəən e Kristo İesu. ¹⁶ Nəghatən min rafin e Naoa Rəha Uhgın, kəmotısi-pən əm e nohli Uhgın, kən koatasıtu etat. Koatəgətun kitat, moatənıəp nolən rat min rəhatat, moatəg-ətu-atıp-in kitat, kən moatəgətun kitat e nolən min itəm kotətuatıp. ^{§†17} Koatasıtu etat nəhlan məmə, kitat netəm rəha Uhgın, okotos nasıtuan rafin min əh, kən motuwa netəmim itəm kotıtun nolən wək min rafin itəm kotəwir.

4 Timoti, oekən-ıpinə nəghatən keike kit kəm ik e nıganəmti Uhgın ne Kristo İesu itəm otakil nolən rəha netəmim rafin, netəm koatəmegəh ne netəm kəmotımis, kən oekən-ıpinə nəghatən u məto-inu in otuwa min matərəməyə. Kən inəh, iakətəkəike matən kəm ik məmə, ² ən-ıarəp nəghatən rəha Uhgın, kən ətul matıp o nən-ıarəpən, nat əpnarıpın məmə otımətıg əm, o tiəkis. Əg-ətuatıp-in nolən rəha netəmim, kən ən-ıəp nolən rat min, kən mıləs-ıpər nətəligən rəha netəmim, kən nian natol wək min u, rəham nətəligən otəkəike məfəməh, kən rəham nəgətunən otəkəike mətuatıp məwir. ³ Nəkəike mol nəhlan məto-inu, nian itəm tatuwa, netəmim okəsotolkeikeən məmə okotətəlig-in nəghatən pahrien. Məto ilat okotos iəgətun pısın pısın min itəm okotəgətun nəghatən min itəm ilat əm kotolkeike. ^{§††4} Kən ilat okotəuhlin matəlgılət o nətəlig-inən nəghatən pahrien, kən motuwın moatətəlig-in namsu eıueıuə min.

⁵ Məto ik, atehm wir rəham nətəligən ne rəham nolən min e nian min rafin, nat əpnarıpın nat pısın pısın min koatuwa e rəham nəmegəhən, kən ətul əskasik nian nərətən tatuwa, kən uwin mən-ıarəp nıpnusən təwir, kən ol rafin wək itəm Uhgın təmos-ıpən kəm ik məmə onəkol.

⁶ Timoti, ol natimnat min əh, məto-inu otəsuwəhən, io ekımis. Kən roıu nəmegəhən rəhak tahmen e wain itəm kınatəhtəg-pən e olta məmə okol sakrıfais lan. ^{§†7} E rəhak fait wir rəha nahatətəən, ematıpin wir nelmək, kən e rəhak nıuəən, io emaiu wir rækis mətoarus-pa nıpnun nıuəən, kən io ematəskəlim wir nolən ətuatıp rəha nahatətəən kən eməsapəsən wək rəha nən-ıarəpən nıpnusən təwir. ^{§††8} Kən roıu, İərəmərə itəm rəhan nakılən tətəuətıp wir, in təmöl əpən-əpənə e nətouən rəhak, inu hat rəha etəm tatol win e rəhan nıuəən, kən in otəfauin-pa kəm io e nian rəha nakılən məto-inu in təkılil io məmə rəhak nəmegəhən tətəuətıp. Kən sənəmə io pısın əm, məto

§ Setan o netəmim pısın min okoteıuə-in ilat. §† 3:16 Rom 15:4 §†† 4:3 1 Tim 4:1 §‡ 4:6 Fil 2:17 §†† 4:7 1 Tim 6:12

otos-ipən kəm netəmim rafin itəm kotalkeike moatəsaḡin mēmə in otuwa mīn. †

Pol tēmən-iarəp namnusən rəha in mīn neen

⁹ Eam-in uəhai əm rəham suatip mēmə onəkuwa mehm io, ¹⁰ mətō-inu Temas, u tolkeike pik nətueintən u, in təmapəs io maiu muwin Tesalonaeka. Kresens tīnuwin rəkis əpəh Kalesia, kən Taetas tīnuwin rəkis Talmesia. ¹¹ Mətō Luk pisin əm itimlau min. Təwir mēmə nian nakatuwa, onakit Mak itəmlau min, mətō-inu in titun nasituən e wək rəhak. ††¹² Emahl-ipən rəkis Tikikas tuwin əpəh Efesas. ¹³ Kən nian nakatuwa, onakos rəhak kot itəm emələhəu kəm Kapas əpəh Troas, kən onakos mīn rəhak naoa mīn itəm kəmaiu-aiu, kən iakolkeike pik mīn mēmə onakos naoa mīn u kəmol e nuwigi sipsip. ‡

¹⁴ Suah u Aleksanta itəm etəmim rəha nolən wək e iaen, in təmatol tərət kəm io. Iərəmərə otos-ipən nitai nətouən rəhan o natimnat mīn əh. ††¹⁵ Kən ik mīn, atəto ik o suah əh, mətō-inu tətəhtosiḡ-in nəḡhatən mīn rəhatat.

¹⁶ Nian emaupən mətul e kot mēmə ekən-iarəp nəḡhatən mīn rəhak, suah kit təməsətul-arəpən ma-

† 4:8 1 Kor 9:24-25 †† 4:11 Wək 15:37-39; 2 Kor 8:23; Kol 4:14
‡ 4:13 Wək 20:6 †† 4:14 Aes 59:18; Rom 2:6

situ lak, mətō netəmim rafin kəmotagim motapəs io. Pəs Uḡin nikin otəsəhtən natimnat rafin itəm ilat kəmoatol. ¹⁷ Mətō Iərəmərə təmətul e nīkalik mos-ipa nəsanənən kəm io mēmə ekən-iarəp wir nəḡhatən rəhan, kən pəs Iaihlua mīn okotəto. Kən təmīləs-iarəp io e nohli laion. ¹⁸ Iərəmərə otīləs-irəkis io e nərətən mīn rafin itəm okol kəm io, kən in otaskəlīm wir io, kən mīləs io ekuwin e nərəmərəən rəhan əpəh ilis e nego e neai. Pəs kotīləs-ipər nərḡin tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəḡhatən

¹⁹ Iatən təwir kəm Prisila ne Akwila, ne Onesiforas ne rəhan mīn. ††²⁰ Erastas təməsətəu-pa-mən io, in əpəh Korin. Kən nian emiet Maelitas, emapəs Trofimas tətətiḡ mətō-inu in tətīmīs. †††²¹ Alkut pik mēmə nakuwa uəhai əm ikin-u, uarisig in nian rəha nətəpən. Iupulas tətən təwir kəm ik, kən Putens, ne Linus, ne Klotia, ne piətət mīn rafin ikin-u koatən təwir kəm ik.

²² Pəs Iərəmərə tətətiḡ itəmat mīn. Pəs Uḡin otawte-in rəhan nəwirən kəm ik.

‡‡ 4:19 Wək 18:2; 2 Tim 1:16-17 ††† 4:20 Wək 19:22; 20:4; Rom 16:23

TAETAS

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Taetas

Aposol Pol təməte naoa u.

Pol təməte naoa u tatuwin kəm Taetas. Taetas in Iaihlua kit itəm təmahatətə e Kristo. Pol təmiuw-pa in o Kristo, kən Taetas təmöl wək tepət ilau Pol tahmen əm e Timoti. Koatehm nərgin nian tepət e Niutesteman.

Pol ne Taetas kəmian e nəptən u Krit, kən ilau kəmuətuoun niməfak kit ikin-u. Pol təmiet min, məto təmən-ipən kəm Taetas məmə in otətətiq mol rafin wək min ikin əh. Krit in nəptən kit itəm tərıoah wir e nolən rat min, tahmen məmə inu netəmim koateiuə pik nian rafin, moatəgwən pik, kən moatəlpah koatəlpah. Neen koatuwa e niməfak kən moatən nəghatən eiuə tepət məmə okotos məni lan.

Pol tolkeike məmə otasitu e Taetas e rəhan min wək əpəh e niməfak əpəh Krit. Taetas otəkəike mıləs-ipər netəmim məmə okotuwa elta min o nehmən niməfak. Kən Pol tatəghat-in nolən rəha nəghatən kəm netəm min u kəsotətəu-pənən nətəliqən rəha Taetas. Kən mos-ipən nəgətunən neen rəha nahatətən ne naliwəkən ətuatip. Kən in təmən məmə Timoti otahtosig-in wir nəgətunən eiuə min. Namnun nəghatən təmən məmə otahl-ipa etəmim kit tuwa masitu e niməfak, kən Taetas in otəkəike muwa min masitu e Pol.

Pol təmən təwir kəm Taetas

1 Taetas. Io Pol, iatətə naoa u kəm ik. Io slef kit rəha Uhgın, kən io aposol kit rəha Iesu Kristo. Təmahl-ipa io məmə ekasitu e netəmim itəm Uhgın təmıtəpun rəkis ilat məmə rəhan min, mıləs-ipər nahatətən rəhalat, masitu elat məmə okotitun nəgətunən pahrien. Nian netəmim koatətəu-pən nəgətunən pahrien əh, kən rəhalat nəmegəhən otətətiq kotahmen-pən e nolən itəm Uhgın tolkeike. ² Kitat kotitun nıpahrienən əh, kən motahatətə lan. Kən e nolən əh, rəhatat nətəliqən tətətiq əskasik rəkis məmə okotos nəmegəhən lilin. Aupən aupən agin itəm Uhgın təməsölən əh natimnat rafin, məto Uhgın tınəmən rəkis nəmegəhən lilin əh, məmə in otol mihin. Kən kitat kotitun məmə in təseiuan nian kit ne. ³ Kən e nian ətuatip itəm Uhgın təmən, in təmöl məmə netəmim okotitun nəghatən rəhan. Ilat kotitun məto-inu Uhgın Iosmegəh rəhatat təmən mələhəu nəghatən kit məmə təmos-ipa wək u tətətiq e nelmək məmə io ekən-iarəp nəghatən əh rəha nəmegəhən lilin.

⁴ Taetas, rəhalau nahatətən kitiəh, kən e nolən rəha nahatətən, in tahmen əm mə ik nətik pahrien. Rəhak nəfakən məmə Uhgın Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iosmegəh rəhatat, pəs okuawte-in rəhalau nəwirən kəm ik, kən muələhəu nəməlinuən tətətiq ron ik. ^{††}

Wək rəha Taetas əpəh Krit

⁵ E nian emiet Krit, kən emələhəu ik nəkətətiq məmə onəkol rafin wək itəm tətətiq, kən məmə onəkıləs-ipər

elta min rəha niməfak, e taon min rafin e nitən Krit tahmen əm mə inu emən mihin kəm ik. ⁶ Elta min rəha niməfak okəike kəsehm-pənən nolən rat kit e rəhalat nəmegəhən, kən rəhalat pətan kitiəh əm, kən rəhalat nisualkələh okotəkəike motahatətə e Uhgın, kən məsotan əpnəpinən motol natimnat təsahmenən, kən məsotəhtən nəwia rəhalat tata ne mama məmə netəmim okotən rat ilat ron. ⁷ Nəmegəhən rəha elta min rəha niməfak otəkəike mətuatip wir məto-inu ilat koatos wək asol rəha Uhgın. Ilat itəm koatehm wir netəmim okotəkəike motol mihin məmə kəsotıləs-ipər atipən ilat motol rəhalat nəghatən məmə netəmim okotəgin, kən nıkilat təsahmə uəhaiən. Sənəmə ilat netəmim rəha napisən o nəmouən, kən sənəmə ilat netəmim rəha nosən məni e neıueıuəən.

⁸ Məto nəmegəhən rəhalat in otəkəike mol min-nulan. Ilat okotəkəike moatehm wir netəmim itəm koatuwa əh rəhalat ikin. Ilat netəm kotolkeike mə okotol əm natimnat itəm təwir, kən nolən rəhalat in tatəgətun mə ilat netəm mətə, kən kotenatig. Ilat netəm rəha nətəu-pənən nəghatən rəha Uhgın. Rəhalat nəmegəhən in otəkəike mətuatip wir e nıganəmti Uhgın. Ilat kotitun nən atipən e nıkilat məmə kotapəs nolən natimnat itəm tərət kən moatol əm nat itəm təwir. ⁹ Ilat okotəkəike motahatətə əskasik e nəghatən rəha namnusən təwir məmə in nıpahrienən tahmen-pən mə kəməgətun ilat lan. Kən inəh, ilat kotenatig wir o nəgətunən netəmim e nəgətunən pahrien itəm tətətiq məmə ilat okotətəu-pən. Kən nian netəmim neen okotən nəghatən min itəm tol pisin e nəgətunən pahrien, kən netəm-iasol min rəha niməfak okotəgə-

† 1:2 Kol 1:27 †† 1:4 Rom 1:7; 2 Kor 8:23; Kal 2:3

tun ətuatip ilat motən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətuənən in neueiuəən. †

¹⁰ İatəghat min-nulan mətə-inu netəmim tepət e niməfak əpəh Krit kotetəhau nəgətuənən pahrien u. İlat, nəghatən rəhalat titatiperəh pik tahmen e kalualuə, mətə nuhuən lan tikə, kən moatiuw rəkis netəmim neen e nəgətuənən eueiuə min rəhalat. Netəmim tepət itəm koatən məmə okəkəike kəhg-ipən netəmim, ilat iəgətuən eueiuə min. ††11 Ahtosig-in nəghatən rəhalat məmə okəsotəgətuənən e niməfak nəgətuənən əh kotərat itəm kəsotətuatipən məmə okotəgətuən, mətə-inu nəgətuənən rəhalat tatərəkīn-rəkīn nahatətəən rəha noanol min rafin rəha netəmim neen. İlat koatəgətuən neueiuəən əh mətə-inu kətolkeike məmə okotos mənī lan, mətə kəsotaulisən lan. ††12 Etəm Krit kit aupən, in ien kit rəhalat, in min təmən min-nulan məmə, “Netəm Krit, ilat netəm rəha neueiuəən nian rafin. Kən ilat kotahmen e kuri iarupin min. Kən ilat nəlpah, nian rafin kətolkeike məmə kətagwən əm lan.” ††13 Mətə nəghatən rəha ien u, in tol əm nīpahrienən. Kən tol nəhlan, əhai ilat mən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətuənən in neueiuəən, pəs ilat okotahatətə əm e nəghatən pahrien, ††14 kən ilat okəsotətəu-pənən noanage rəha netəm İsrəl ne nəghatən rəha netəm koatəpəs nəghatən pahrien. ††15 Kən nəkotitun məmə netəmim itəm kotətuatip e niganəmti Uhgīn, nat tikə itəm otol ilat kotəkimik. Mətə netəmim itəm koatəkimik e niganəmti Uhgīn mətə-inu ilat kəsotahatətəən e İesu, kən nolən kit tikə itəm otol ilat kotətuatip. Kən tol min-nəhlan, nətəlīgən ne nīkilat kərən kəsətuatipən, kən ilat kotəruru nakilən nat itəm təwir, ne nat itəm tərət. ††16 İlat koatən məmə kotitun Uhgīn, mətə nolən rəhalat tatəgətuən məmə koateiuə, ilat koatəuhlin məntaalat kəm Uhgīn. Netəm min əh kotərat agin, kotalməl koatəht nəwīa Uhgīn, kən okol ilat kəsotolən nat wir kit ne. †††

Nəgətuənən itəm tətəuati

2 Mətə ik Taetas, ik onəkəike məgətuən wir netəmim e nəgətuənən itəm tatətəu-pən nəghatən ətuatip e İesu. ² İk onəkəike məgətuən iaguīhl min məmə e naliwəkən rəhalat, ilat okotan mətig, kən məsotənīm pikən wain, kən nolən rəhalat otəkəike mətuatip wir pəs netəmim okotisiāi-in ilat, kən ilat okotəkəike moatətul əskasik kən moatol natimnat e nenatīgən. Nahatətəən rəhalat otəkəike mamnim wir e nəghatən rəha Uhgīn. Kən ilat okotəkəike mo-tolkeike netəmim. Kən motəkəike kətul tiəkis e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhalat nəmegəhən. ³ Kən e nolən kitiāh əm, nəkəike məgətuən wir nīpitaguīhl min məmə ilat okotəkəike motol nolən itəm tətəuati məmə otos-ipən nisīaiiən kəm Uhgīn. Kən ilat okəsotənən nīkali netəmim. Kən sənəmə nīpitan rəha napīsən. Mətə ilat otəkəike motəgətuən nəmegəhən ətuatip. †††4 İn-əh, ilat okotəgətuən nīpitan min e suatip itəm oko-

tolkeike rəhalat min nəman ne nenətīlat min. ⁵ İlat okotəkəike motəgətuən nīpitan məmə ilat nīpitan mətig itəm nəmegəhən rəhalat in tətəuati, kən ilat kəsotan əpnəpīnən, kən moatisiāi-in rəhalat nəman min, kən moatehm wir natimnat min rəha latuənu, kən ilat moatol təwir kəm netəmim. Nian koatol nolən tol min-nulan, kən otahtosig-in netəmim məmə kəsotən ratən nəgətuənən rəha Uhgīn. ⁵

⁶ Kən e suatip kitiāh min, otəghat əskasik kəm netəm aluə məmə ilat kotitun nən atipən e nīkilat məmə koatəpəs nolən natimnat itəm tərət kən moatol əm nat itəm təwir. ⁷ Kən ik, e natimnat rafin, onəkol əm nat ətuatip min, pəs ilat okotətəu-pən nat naka itəm ik nakatol. Nian onakəgətuən, nəmegəhən rəham otəkəike mətuatip, mol nəghatən rəham təfigəm. ††8 İk onakəkəike matən əm nəghatən pahrien itəm netəmim okol kəsotəplanən məntaa rəham nəghatən kən motən rat. Pəs in otol rəham tikimīr min okotaulis lan mətə-inu ilat kəsotehm-pənən nolən rat kit ne lam, kən məsotənən nat tərət kit etat. †††

⁹ Əgətuən wir slef min məmə ilat okotol nəwīa rəhalat etəm-iasol min e natimnat rafin, məmə nīkilat otāgien o wək rəhalat. Slef min okəsotənən nītai nəghatən rəha etəm-iasol min rəhalat, ††10 kən məsotakləhən kəm ilat, mətə nian rafin ilat okotəkəike moatol natimnat ətuatip min, məmə rəhalat etəm-iasol min okotan nīpahrienən e rəhalat wək. E nolən itəm okotol e natimnat rafin, otəgətuən məmə nəgətuənən rəha Uhgīn, İosmegəh rəhatat in tətəuati məwir.

¹¹ İk onakəkəike məgətuən natimnat min əh rafin mətə-inu Uhgīn təmerəh rəkis e suatip kəm netəmim rafin məmə otosmegəh ilat lan nian tətawte-in rəhan nəwīrən kəm ilat. ¹² Nəwīrən əh rəha Uhgīn tatəgətuən məmə nian kitat koatətig əh e nətueintən, kotəkəike motəpəs nətəu-pənən nolən rat min ne natimnat rat min rəha nətueintən itəm koatəwīə e nīkitat, mətə okotan mətig, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip wir motahmen-pən mə kitat netəmim rəha Uhgīn.

††13 Nəmegəhən rəhatat in otəkəike matol min-nulan nian kitat okoatəsahgin nian İesu Kristo, rəhatat Uhgīn ne rəhatat İosmegəh, in otuwa min lan e nəsanənən ne nəwīrən. Nian əh in təwir agin, kən kitat kotitun mə otəpanuwa, kən matol nīkitat tətāgien. ¹⁴ İesu nīkin təmagien məmə otimis otat, kən mətou nəmegəhən rəhatat mos-irəkis e nəsanənən rəha nolən rat min rafin, kən mafəl wir kitat məmə kitat okotuwa rəhan min netəmim itəm kətolkeike məmə koatol əm nat itəm təwir. ††

¹⁵ Natimnat min u, onatəgətuən ilat e niməfak. Ləsipər nətəlīgən rəhalat məmə okoatətəu-pən İərəmərə, kən məghat əskasik kəm netəm koatətəu-pən nəghatən eueiuə min. Uhgīn təmos-ipinə wək əh kəm ik, kən əghat min-nulan. Əsolən məmə etəmim kit otən rat ik. ††

† 1:9 1 Tim 3:2-7; 2 Tim 2:24-26 †† 1:10 1 Tim 4:7 † 1:11 2 Tim 3:5-6; 1 Pita 5:2 †† 1:13 2 Tim 4:2 †† 1:14 1 Tim 4:7 ††† 1:16 1 Jon 1:6; 2:4 ††† 2:3 1 Tim 3:11

§ 2:5 Efes 5:22 †† 2:7 1 Tim 4:12 ††† 2:8 1 Pita 2:15 †† 2:9 1 Tim 6:1 ††† 2:12 1 Jon 2:16 †† 2:14 Eks 19:5; Dut 7:6; Esik 37:23; Kal 1:4; 1 Pita 2:9 †† 2:15 1 Tim 4:12

Nolən rəha iəfak mīn

3 Taetas, ən-ipən wīr mīn kəm rəham netəmim məmə okotisiai-in netəm-iasol ne kapman rəhalat. Okotəkəike moatol nəwialat, kən moatətul matip e nian rafin o nolən wək itəm otasitu e netəmim. ^{†2} Kən ilat okəsotəghat eiuan o nərəkinən nərği netəmim, kən okəsotolən tīməht, mətə ilat nan mətīg əm kən moatol təwīr kəm netəmim, kən motos-iəhau rəhalat nətəligən moatisiai-in netəmim rafin.

³ Koatol min-nulan mətə aupən kitat kotərat kəmo-tahmen əm elat. Kən Uhgīn təmasitu etat nian kitat mīn kəmoatol nolən rat mīn əh, kitat ialməl mīn. Kəməsotolən nəwia Uhgīn. Nos-ipən-os-ipənən rəha nərətən təmərəkīn kitat. Kən nolən rat mīn rəhatat itəm kitat kəmoatolkeike, kəmoatərəmərə etat. Kitat kəmoatol əm nəwialat, kən kəmoatol nolən rat rafin. Kən kəmoatolkeike natimnat mīn rəha netəm pīsin. Nolən rat rəhatat təmol məmə netəmim kotətəhau kitat, kən kitat kəmoatətəhau kitat mīn. ^{††}

⁴ Mətə nian nolkeikəən ne nəwīrən rəha Uhgīn Ios-megəh rəhatat təmīet-arəpa, ⁵ kən in təmosmegəh kitat, mətə sənəmə təmol mətə-inu kitat netəm ətuatip. !Kəp! In təmosmegəh kitat mətə-inu təmasəkītun kitat. In təmosmegəh kitat nian Narmīn Rəha Uhgīn təmafəl rəkis nolən rat mīn kən kotaiir wi mīn, kən Narmīn təməwiək-in nikitat. ^{†6} Narmīn u inu, Iesu Kristo Ios-megəh rəhatat in suatip məmə Uhgīn tatətəlmīn nikitat tətər lan e nīkin agien. ^{††7} In təmol kitat kotətəuatip e niganəmtīn e nəwīrən rəhan məmə okotahatətə e rəhan nəghatən itəm təmən kəm kitat mə o nian kitat kotatīg itulīn kitat mīn. ⁸ Inu nəghatən kit in nəghatən pahrien.

Kən io ekolkeike məmə onakəgətun wīr netəmim lan məmə okotītun wīr. Nəgətunən mīn əh okotasitu e iə-fak mīn məmə rəhalat nətəligən otətətīg əskasik əm e nolən natimnat itəm təwīr. Nəgətunən mīn u ilat

† 3:1 Rom 13:1-7; 1 Pita 2:13-14 †† 3:3 1 Kor 6:9-11; Efes 2:1-2; 5:8 ‡ 3:5 2 Tim 1:9; Hip 10:22 †† 3:6 Wək 2:17-18

kotəwīr kən okotasitu wīr e netəmim. ⁹ Mətə apəs nəghatən alməl mīn itəm netəmim koatən tol min-nulan: koatəghat o noanol mīn rəhalat tuwīn muwīn mīləs tīpīlat rat agīn mīn; kən moatetet ilat mīn kən moatən-iəhau ilat mīn o nīpətī nəghatən rəha Lou rəha Moses. Apəs əm nəghatən mīn u mətə-inu okol təsasituən e suah kit ne, kən rəhan nəwīrən tīkə.

^{††10} Okəmə suah kit tatol netəmim koatoor ilat mīn o nəghatən tol min-nulan, onəkuwīn məghat əskasik kəm in kən mən-iəhau. Mətə okəmə tatol mīn, kən nakuwīn mīn mən-iəhau mīn. Okəmə nəmən-iəhau pap mau kəiu, mətə in tatəkəike e rəhan nolən, kən otətul-pən isəu ron motapəs. ^{†††11} Mətə ik nəkītun məmə suah kit tol min-nulan, rəhan nətəligən tərət kən tatol keko-eko, kən matol təfagə rat e niganəmtī Uhgīn. Rəhan əm nolən tatəgətun mə in iol tərət.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹² Oekahl-ipinə suah mil u kit, Atemas o Tikikas otim-nə mehm ik. Nian otimnə, ik onakəkəike meam-in uəhai əm suatip mə onakimnə mehm io əpəh taon Nikopolis, mətə-inu io emolkeike məmə ekuwīn matīg ikin e nian rəha nətəpən. ^{†††13} Kən etəmim kəiu, Apolos ne Sinas u in ienatīg e lou, [§] ilau katualiwək e rəhalau naliwəkən, mətə ik onakasitu elau məmə natimnat rafin rəhalau otəkəike mətətīg. ^{§†}

¹⁴ Rəhatat netəmim okotəkəike motītun wīr suatip o nolən wək kən moatol nat itəm təwīr məmə ilat kotītun nasituən e netəmim neen itəm rəhalat natimnat təsahmenən. Təsəwīrən məmə ilat kotatīg əpnəpīn əm. ^{§††}

¹⁵ Netəm mīn u itəm itimat ekoatətīg koatahl-ipinə nəghatən wīr kəm itəmat. Kən ən təwīr kəm iəfak mīn itəm kotalkeike itimat.

Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat.

‡† 3:9 2 Tim 2:14,16 ††† 3:10 Mat 18:15-17 ††† 3:12 Efes 6:21-22; Kol 4:7-8 § Ienatīg e lou - Suah kit itəm titun wīr lou rəha kot, kən in tatəghat rəha netəmim itəm koatuwin e kot. §† 3:13 Wək 18:24; 1 Kor 3:5-6 §†† 3:14 Efes 4:28

FILIMON

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Filimon

Aposol Pol təməte naoa u.

Təməte tatuwin kəm Filimon əpəh e niməfak ikin Kolosi. Ila u fren wir. Filimon in etəmim kit itəm tatos slef min. E nian əh, netəmim tərət koatos slef. Kən iəfak min neen min, ilat min koatos slef min. Filimon, rəhan kit əh ikin slef, nərgin u, Onesimas. Məto Onesimas, in təmakləh-in məni neen rəha Filimon, kən əmun, in magim. Okəmə Filimon otəplan Onesimas, lou rəha Rom tatən mə Filimon titun nohamnuən timis. Məto Onesimas təməplan Pol əpəh e kalapus ikin Rom, kən Pol təməh-iarəp Namnusən Təwir kəm in, kən təmahatətə e Iesu Kristo. Kən Onesimas in təmasitu e Pol. Kən Pol təməh-ipən in titəlig-pən o Filimon. Pol təməh kəm Filimon məmə nat ərnapin Onesimas in slef rəhan, məto roiu in pian e Iesu Kristo. Pol təməte naoa u matəpəh o Filimon məmə otaluin nolən rəha Onesimas, kən mos in titəlig-pa min. Nat ərnapin məmə in rəhan slef, məto Pol tolkeike məmə Filimon otəplan Onesimas tahmen əm məmə in pian kit e Iesu Kristo.

1 Io Pol, itəm etatig e kalapus o Kristo Iesu, itimlau piətat Timoti, iatuən təwir kəm ik Filimon. Ik iolitimlau itəm ekioalkeike pik, kən kitəhal kətəhalol wək kitəh əm rəha Iesu. ² Kən iatuən təwir kəm wini-tat Apia, ne Akipas itəm kitat mopael min koatəluagin rəha Uhgın, kən iatuən təwir kəm netəm rəha niməfak itəm koatuwa moatəfak e rəham nimə. ³ Pəs Uhgın u Tata rəhatat, ne İərəmərə Iesu Kristo okuawte-in nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəfakən rəha Pol

⁴ E nian min rafin itəm iatəfak ron ik, matən tagkiu kəm Uhgın ron ik, ⁵ məto-inu eməto nahatətəən rəham e İərəmərə Iesu, ne nolkeikeən rəham itəm tatuwin o nəfak min rafin. ⁶ Kən iatəplan nolən rəham, məmə natawte e nikim agien məto-inu e rəham nahatətəən. Kən iatəfak məmə nolən əh otasitu lam məmə onəkitun wir kən mos nat wir min rafin rəha Uhgın itəm tətawte-in e Kristo kəm kitat. ⁷ Piak, iatəfak nəhlan məto-inu rəham nolkeikeən təmol niki nəfak min koatəto təwir, kən nian eməto, io min, nikik təmagien kən tatiləs-ipər rəhak nətəligən lan. ††

Nətapəhən rəha Pol

⁸ Tol nəhlan, e Kristo esəginən o nənən kəm ik məmə onəkol nat kit itəm nəkəike mol, ⁹ məto esol mihinən. İatəpəh-in əm e nolkeikeən. Io iaguihl kit, etatig e kalapus o Kristo Iesu. Kən io inu Pol, ¹⁰ iatəpəh-in suah kit ron ik e rəhak nıpahrienən məmə nakos e nikim agien. Suah əh in təmuwa tahmen-pən e nətik nian emətətig e kalapus, inu Onesimas, rəham slef.

† 1:2 Kol 4:17; 2 Tim 2:3 †† 1:7 2 Kor 7:4

¹¹ Aupən ikin, in təməsol wək wirən kəm ik, məto roiu in titun nolən wək təwir kəm kilau kərən. ††

¹² Kən roiu, etahl-ipinə min suah u, etəm itəm iakolkeike pik. ¹³ Okəmə tətətig itimlau min, nikik tagien ron, kən in otatos nəmeem mətasitu lak nian etatig ikin-u e kalapus o namnusən təwir. ¹⁴ Məto es-olkeikeən məmə ekol nat kit itəm ik nəsegəhan-inən. Kən okəmə natol nat wir, iakolkeike məmə in tətisi-pən əm e nikim agien, məto sənəmə nat io iatəkəike kəm ik məmə nakol.

¹⁵ Esitunən, okəm-naka Onesimas təmagim e nian əkuəkir u məmə onakos min in titəlig-pa min nətuatig agin-əh, ¹⁶ məto sənəmə in otol min əm slef rəham, kəp. Məto roiu əh, in suah wir taprəkis-in slef kit, in pi-alau etəm təwir. Io iakoleike pik in, məto ik on-akolkeike pik in taprəkis, məto-inu in rəham slef, kən in piəm e İərəmərə. ††

¹⁷ Nakatehm io məmə kəmuea kitəh e wək ne nolkeikeən rəha Kristo, kən tol nəhlan, iatəpəh məmə nian in otimnə, nakos in e nikim agien tahmen-pən əm məmə io. ¹⁸ Okəmə təmol nat kit tərət kəm ik, o təmos rəham nat kit kən məsətouən, pəs nəkələhəu-pən tətətig e kaon rəhak. ¹⁹ Kən əh-roiu, Io Pol, iatəte e nelmək — *pəs io epanətou*. Məto təwir məmə nəsaluinen rəham kaon asol agin kəm io, itəm tol min-nulan, emasitu lam kən nəmos rəham nəmegəhən lilin. ²⁰ Piak, iakolkeike məmə onakətuoun matətou rəham kaon ††† kəm io, kən ol nat u iatəpəh-in e nərgi İərəmərə, kən ol nikik tatəto təwir e Kristo.

‡ 1:10 1 Kor 4:15; Kol 4:9 †† Nərgin u “Onesimas” in təmə, “etəm itəm titun nolən wək wir.” ††† 1:16 1 Tim 6:2 ††† E nəghatən Kris, nəghatən rəha Pol ikin-u “mətou rəham kaon” in iuahkir əm e nərgi Onesimas.

²¹ Iatəte naoa u kəm ik məto-inu ekitun məmə onəkol nəwiak, kən onəkol taprəkis-in nat naka itəm iatə-tapəh-in.

²² Kən nat kit min, afəl rəhak kit rum məto-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e Uhgın məmə in otos io ekitəlig-pinə min otəmat, inu noa nəfakən rəhatəmat. †

† 1:22 Fil 1:25; 2:24

Namnun nəghatən rəha Pol

²³ Epafra, itimlau min etuatig e kalapus o nərgi Kristo Iesu, kən in tatən təwir kəm itəmat. ††²⁴ Kən Mak, ne Aristakas, ne Temas, ne Luk, itəm itimat ekoatol wək kitiəh, ilat min koatən təwir kəm itəmat. ‡

²⁵ Pəs İərəməyə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin.

†† 1:23 Kol 1:7 ‡ 1:24 Kol 4:10-14

HIPRUS

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Hiprus

Kitat kotəruru məmə pah təməte naoa u. Etəm təməte naoa u təməsəteən nərgin e naoa. Etəm təməte təməsəplanən Iesu Kristo. Məto təməto Namnusən Təwir o netəmim pisin-pisin min itəm kəmotəplan Iesu. Kən suah u, in titun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təməte naoa u, məto-inu ilau kiatur nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgin e niməfak. Netəmim neen, nikilat təht məmə Pol təməte, məto nikilat təsəhtən nəhlan məto-inu e leta tepət rəha Pol, təmələhəu-pən nərgin, məto nərgin tikə e naoa u.

Təməte naoa u kəm netəm Isrel itəm kotahatətə e Kristo Iesu, məto okəm-naka neen kəmotitəlig-pən noan məsin e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsotitun wirən nəukəti Namnusən Təwir. E nian əh, netəm Isrel koatərkən netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo. Nikilat təpou ron. Təwir məmə ilat okotəto məmə nahatətəən rəhalat in niphrienən, kən Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa. E nian əh netəmim neen e niməfak, nikilat təht məmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilis taprəkis-in nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo. Məto nolən min nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmin min əm rəha natimnat min itəm Iesu otol. Kəmotətə naoa u məmə netəmim okotəplan motitun məmə Iesu Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin, tahmen-pən e ien min, ne nagelo min, ne Moses, ne Aron ne pris min. Nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo in təwir pik taprəkis-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in niphrienən məto-inu natimnat rafin rəha Oltesteman təmuwa mol niphrienən lan e Iesu Kristo. Kən nimisən rəhan in tahmen əm məmə otos-irəkis nolən rat min rəha etəmim.

Kristo təmol əp Uhgın kəm itat

1 Aupən ikin, Uhgın təmatən † nəghatən rəhan, məto təmatələhəu əm e səpag kəm tipitat min e nian tepət ne suatip pisin pisin min. ² Məto roiu əh, kinotegu-pən e namnun nian, †† kən tinatəghat ətuatip əm kəm kitat e Nətin, itəm in təmİLəs-ipər məmə otərəməərə e nautə rafin rəha tata rəhan. † Kən e Nətin əh, in təmol natimnat rafin e nətueintən. †† Nəti Uhgın in nəhag-əhagən rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgın. †† In təməru ətuatip rəhan tata e natimnat rafin. ††† In tatəmik ətain natimnat rafin e nəsanənən rəha nəghatən rəhan. ††† Nian in təmimis rəkis məmə otafəl rəkis rəhatat nolən rat min, [§] kən in tatəpələh e rəhn matip kig, ikin rəha nepətən ne nisaiiən, e nego e neai. ^{§†}

Nəti Uhgın u, in ilis taprəkis-in nagelo min

⁴ Tol nəhlan, Uhgın təmİLəs-ipər rəkis Nətin u, kən in ilis taprəkis-in nagelo min, tahmen-pən məmə nərig u itəm Uhgın təmos-ipən kəm in, in ilis pik taprəkis-in

nərgilat rafin. ^{§††} Uhgın təməsən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,

“Ik nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatip.” ^{§†}

Məto in təməghat nulan kəm Iesu. Kən Uhgın təməsən agin-əhən kəm nagelo kit məmə,

“Io tata rəham,

kən ik onəkuwa nətik.”

Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu. ^{§††}

⁶ Məto e nian Uhgın tahl-ipa Nətin itəm təmaupən maiir ^{§†} tuwa e nətueintən, kən in tən məmə,

“Pəs rəhak rafin nagelo min,

nipinəgilat taru nisip e nisaiiən, motənwiwi in.”

⁷ Nian Uhgın tatəghat-in nagelo min, in tatən məmə,

“Io emol rəhak nagelo min

ilat kotahmen e nimətag itəm tətən ikin min rafin, matol rəhak wək.

Ilal iolwək min rəhak, tahmen e nigəm.” ^{§† §††}

8 Məto təmatəghat-in Nətin kən matən məmə,

^{§††} Efes 1:20-21; Fil 2:9 §† Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13 §†† Mat 3:17 §† Katən məmə in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian min. Katəghat-in nəhlan Iesu, məto-inun in təmaupən matig, uarisig natimnat min rafin (Əplan min Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən natimnat rafin min, in rəhan əm. Tatos nepətən ne nisaiiən nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. §† Sam 104:4 §§† Nimətag ne nigəm kəmueia nian Uhgın təmos-ipa Lou. Hip 2:2; 12:18-21.

† Hip 2:2 †† 1 Pita 1:20 † Sam 2:8 †† Jon 1:1-3; Kol 1:16
 †† Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 ††† Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2
 Kor 4:4 ††† Kol 1:17 § Taet 2:14 §† Fil 2:5-11; Kol 1:15-18.

“Uhgîn, rəham nərəmərəən otətatiġ lilin, namnun tika.

Kən nətuaṭipən in nəlhal rəha nərəmərəən rəham.

⁹ Ik nəmolkēike əm nətuaṭipən

kən metəhau nolən eko-eko min.

Tol nəhlan, io u, rəham ətuaṭip Uhgîn,

io emələhəu aupən ik, kən ik ilis e ik min neen.

Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgəṭun məmə ik kig,

matol nīkim tagien taprəkis-in ik min neen.” †

¹⁰ Kən Uhgîn tatən-ipən min kəm in məmə,

“Iərəmərə, e nətounən, ik nəmōl nətueintən u, mol in təkaskik.

Kən e nelməm atip əm,

ik nəmōl natimnat rafin itəm kotatiġ e neai.

¹¹ Natimnat min u rafin, ilat okəpanotikə,

ilat okotoas tahmen e niməhan itəm təməmnəmit, mətō ik nətatiġ lilin əm. ††

¹² Ik onakaiu-aiu ilat,

tahmen əm məmə etəmim təmauiui rəhan niməhan.

Ik onakəuhlin natimnat min u,

tahmen e etəmim tēmikis rəhan niməhan,

məmə in otətəut-in in pišin.

Mətō ik, nəkətatiġ lilin əm nulan,

kən okol nəsimisən nian kit.” ‡

¹³ Uhgîn təməsən-ipən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,

“Ik əpələh e rəhak matip, ikin rəha nepətən ne nisaii-ien,

kən matəsahgin.

Pəs io ekos-iəhau rəham tikimir min,

mol ilat kotahmen e niməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.” †† ‡

¹⁴ Mətō nagelo min, ilat iolwək min əm. Nagelo min,

ilat narmin min itəm Uhgîn təmahl-ipa məmə

okoatehm netəmim itəm okotos nəmegəhən ron.

Nən-iəhauən itəm o nuwinən e naiəh

2 Iesu in ilis pik. Tol nulan, təwir məmə kitat okotətəliġ-in wir nat naka itəm kitat kəmotəto, ††† məmə naiəh rəha nitəhəi təsiləsən kitat. ² Nəghatən ††† itəm nagelo min kəmoatən-iarəp [§] in nīpahrienən, kən netəmim ilat okotos nalpinən o nətgəhlən Lou ne nəlpah-inən nolən nat Lou tatən. ³ ?Tol nəhlan, kən kitat okotəhrol nulan motagim okəmə kitat kotol nat əpnapin əm e nosmegəhən asol əh rəha Iesu? Nosmegəhən u, itəm Iərəmərə təmaupən mən-iarəp, kən netəm min u itəm kəmotəto, ilat kəmotəgəṭun kəm kitat məmə in nīpahrienən. ^{§†4} Uhgîn təmatig mol min nəfiġəmən o nəghatən əh e nolən nəmtətin min, ne natimnat min itəm narmi netəmim tatiwig ron, ne nat

pišpis min, ne nos-ipamən nəsanənən min rəha Narmin Rəha Uhgîn o nolən wək. ^{§††}

Iesu təmuwa mahmen e pian min

⁵ Nagelo min okol kəsotərəmərəən e nətueintən itəm otəpanuwa, itəm kotəghat-in. ^{§†6} Mətō-inu Naoa Rəha Uhgîn tatən məmə,

“Etəmim in nat əpnapin əm,

mətō ik, nīkim tatəht in, ik nəsaluinən,

kən ik natehm wir nətī etəmim. ^{§††}

⁷ E nian əkuəkir əm itəm ik nəmos-iəhau in, teiuaiu ləhau e nagelo min,

kənu mos-ipən nərəmərəən ne nepətən ne nisaiiən kəm in.

⁸ Kən ik mos-ipən nepətən məmə in otərəmərə e natimnat rafin.” ^{§† §†}

Roiu əh, tatən məmə, “natimnat rafin,” nīpətin un məmə Uhgîn təsapəsən nat kitəh ne məmə etəmim təsərəmərəən lan. Mətō kitat kəsotehmən əh natimnat min əh kotuwa. ⁹ Mətō nat kitəh kitat kəmotəhm, inu Iesu, itəm “e nian əkuəkir əm nəmos-iəhau in teiuaiu ləhau e nagelo min” kən roiu əh “kinos-ipən nepətən ne nisaiiən kəm in” mətō-inun in təmos nahməən mīmīs o kitat. Əwəh, e nəwirən rəha Uhgîn, Iesu tēmimīs o netəmim rafin e nətueintən. ^{§††}

¹⁰ Uhgîn təmol natimnat rafin mətō-inun in təmolkeike mihin, kən natimnat rafin kotatiġ-pən e nelmīn. ^{§††} Kən təwir agin məmə Uhgîn təmol Iesu u, təmaupən mohatip nol o nosmegəhən netəmim, in təmətō nahməən e nīmīsən, məmə in tətuaṭip agin ^{§§§} o nəmikən nenətī Uhgîn min tepət kotuwīn katig e nəhag-əhagən rəha nəwirən ne nəsanənən rəhan.

¹⁸¹¹ Iesu in tatol rəhan netəmim kotasim, məmə rəha Uhgîn əm, rəhalat nolən rat tika. ¹⁹ Kən Iesu ne rəhan min netəmim, rəhalat tata kitəh əm. Tol nəhlan kən Iesu in təsaulisən məmə otaun-in ilat u məmə pian min ne winin min. ²⁰¹² In təmən-ipən kəm Uhgîn məmə,

“Io oekən-iarəp ik kəm piak min ne winik min ne natimnat min itəm ik nəmōl.

Oekan napuən mənwiwi ik e nuəfiminən asol e ni-ganəmtilat.” ²¹

¹³ In tatən min məmə,

“Io oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgîn.” ²²

Kən matən min məmə,

“Io u, itimat nisualkələh itəm Uhgîn təmos-ipa kəm io.” ²³

¹⁴ Nisualkələh min əh, Iesu tatəghat-in ilat, ilat nīpətilat ne nitalat əh-ikin. Ilat u netəmim agin-əh əm. O nat u, Iesu təkəkəike muwa e nətueintən mos nīpətin ne nitan tahmen əm elat məmə in otuwa pialat pahrien. ²⁴ Təmol nəhlan məmə in otimīs, kən nīmīsən

† Sam 45:6-7 †† Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17 ‡ Sam 102:25-27 †† Nəghatən Kris ətuaṭip tatən məmə, “ekol rəham tikimir min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfi-pər nelkəm lan,” kən nīpətin u məmə, “Oekol ik ilis agin taprəkis-in rəham tikimir min.” †† Sam 110:1 ††† Rom 11:22 ††† Nəghatən u tatəghat-in, in Lou rəha Moses. § Wək 7:53 †† Hip 10:28-29; 12:25

§†† Mak 16:20 §† Netəm Isrel ilat koatən məmə nīpahrienən məmə nagelo min ilat koatərəmərə roiu ikin min rafin e nətueintən; Dut 32:8. §†† “nətī etəmim,” inu Iesu. † Sam 8:4-6 §† Jen 1:26; Nol Əpən 20:4,6; 22:5 §†† Fil 2:8-9 §§† Rom 11:36 §§§ Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 18 Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7 19 Hip 13:12; Efes 5:26 20 Mat 28:10 21 Sam 22:22 22 Aes 8:17 23 Aes 8:18; Jon 10:29 24 Jon 1:14

rəhan, in otərəkīn nəsanənən rəha İərmis, itəm tətaskəlīm nəsanənən rəha nīmīsən. ^{†15} Məto-inu netəmim koatəgin nīmīsən. ^{††} Nəginən rəhalat tətaskəlīm ətain ilat nian rafīn, tahmen əm məmə ilat slef mīn. Məto İesu in tēmīmīs məmə otīuw rəkīs netəm mīn u, məmə sənəmə ilat slef mīn. In tēmīkīs ilat. ¹⁶ Kotītun əsas məmə sənəmə in təmasitu e nage-lo mīn, məto in təmasitu e noanol mīn rəha Epraham. [‡]

¹⁷ İesu tēike mos nīpətīn ne nītan nəhlan, məmə in otuwa mol tahmen e pian mīn e nolən mīn rafīn, ^{††} məmə in tītun nasəkītunən ^{‡‡} kitat, kən koatagile lan. In otəkēike muwa mol nəhlan, təgətun məmə in pris asol aɡīn pahrien, tatol wək rəha Uhgīn, kən məmə in otīlpīn neməha rəha Uhgīn. ¹⁸ Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm ilat, kən İesu tītun nasituən elat, məto-inu in mīn, in tīnəto tərət rəkīs nian Setan təmos-ipən-os-ipən kəm in. ^{‡‡‡}

Iesu in taprəkīs-in Moses

3 Piak mīn ne winīk mīn, Uhgīn tīnaun-in ^{‡‡‡} kələh kitat mīn itəmat o nuwinən e nego e neai, kən mol məmə kitat netəm iasim. Məto-inu İesu tətāsitu nulan e kitat, itəmat onəkotəkēike katətəlig-in pik İesu əh, in aposol kən in pris asol aɡīn rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-iarəp. ² Uhgīn tēmīlēs-ipər İesu məmə in otol wək u, kən in təmol nəwia Uhgīn e natīmnat rafīn, tahmen e Moses aupən təmol nəwia Uhgīn e rəhan wək rafīn, məmə in otatehm wīr nīmə, inu netəmim rəha Uhgīn. ³ İlau kərən kətīoal nəwia Uhgīn, məto etəm tēmīləkīn nīmə, netəmim koatīlēs-ipər nərgīn ron taprəkīs-in nīmə itəm in təmol. Kən e nolən kitīəh əm, tətuatīp məmə Uhgīn otīlēs-ipər İesu taprəkīs-in Moses. ⁴ Kən nīmə mīn rafīn, netəmim koatīləkīn, məto Uhgīn in tēmīləkīn natīmnat rafīn itəm tətātīg. ⁵ Moses in iolwək kit e nīpəɡnoa nīmə rəha Uhgīn, itəm tatol nəwia Uhgīn, matehm nīmə rəhan, inu netəmim rəha Uhgīn. Kən nəmegəhən rəha Moses tatəpsen-pən natīmnat itəm Uhgīn otəpanəgətun. ⁶ Kristo, in mīn tatol nəwia Uhgīn. Məto sənəmə in iolwək əm kit tahmen e Moses. In Nətīn, kən tatos nepətən o nərəmərəən e rəhan nīmə. Kən okəmə kitat kəsotəginən, kən motalkut məmə okotətul əskasik ^{§†} o nat un itəm kitat kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat lan, kən motausit ron, kən nīpahrienən məmə kitat u, netəmim rəhan, kitat rəhan nīmə. ^{§††}

Oatehm məha-məha itəmat mīn e nahatətəən rəhatəmat

⁷ Nəghatən u inu, Narmin Rəha Uhgīn təmən e Naoa Rəha Uhgīn məmə,
 “Roiu əm, onəkotəkēike moatətəlig-in nəwian,
⁸ məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,
 tahmen e tīpītəmat mīn ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgīn,

† Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10; 1 Jon 3:8 †† 2 Tim 1:7
 ‡ Aes 41:8-9; Luk 3:8 †† Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 †† Hip
 5:2 ††† Hip 4:15 ††† Rom 8:28 § Nam 12:7 §† Hip 3:14;
 4:14; Rom 11:22 §†† 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5

nian ilat kəmoatek asgəwīn Uhgīn e ikin taruən-aruən ikin. ^{§†}

⁹ İkin əh, tīpītəmat mīn kəmotəkēike kəm io məmə okotəplan rəhak nəsanənən,
 nat ərnapīn ilat kəmotəplan pap natīmnat mīn itəm emol o nup foti. ^{§††}

¹⁰ Kən io iatol neməha kəm ilat, kən matən məmə,
 ‘Nikilat tətən isəu ron io nian rafīn.

Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.’

¹¹ Neməha təmol io,

kən ekos noanawil kit mən məmə,

‘İlat okol kəsotuwinən e ikin katos namegən ron io ikin.’ ^{§† §†}

¹² Piak mīn ne winīk mīn, oatehm wīr itəmat mīn o nat u. Otol məmə nīkītəmat atīp otəsəratən kən kit təsəpəsən nahatətəən, mol məmə nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgīn itəm tətəmegəh. ¹³ Uhgīn təmən “Roiu əm,” kən nian u “roiū” tətātīg əh. Tol nəhlan, nəkotəkēike moatəghat roiu kəm itəmat mīn,

moatehm məha-məha itəmat mīn nian rafīn, məmə nolən rat otəseiua-inən itəmat kit mol rəhn-kapə təskasik o Uhgīn. ¹⁴ Məto-inu okəmə kitat kotətul tīmīm mətoarus-pən namnun, motahatətə e Uhgīn təskasik miəkīs, tahmen əm məmə inu kəmotətuoun motahatətə wi əm lan, kən tətəgətun məmə kitat kinoatos kələh natīmnat mīn rəha Kristo. ¹⁵ Məto so-taluinən nəghatən itəm kəmən,

“Roiu əm, onəkotəkēike motətəlig-in nəwian

məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,

tahmen e tīpītəmat mīn ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgīn.” ^{§§†}

¹⁶ ?Kən pah mīn un itəm kəmotətə pap nəwia Uhgīn, məsotolən? İlat un Moses təmit-irəkīs ilat İjip. ^{§§†17} ?Pah mīn un kəmotol Uhgīn neməha tol o nup foti? İlat un, netəm kəmotol nolən rat, kən moatəme motīmīs moatəməhl ərnapīn əm əpəh ikin taruən-aruən ikin.

^{§§§18} ?Kən pah mīn un Uhgīn təmatəghat kəm ilat, matos noanawil məmə ilat okəsotuwinən motiet-arəpən ikin katos namegən ron ikin? In təmatəghat kəm netəm kəmotəht nəwian. ¹⁸¹⁹ Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən ilat məmə okotiet-arəpən ikin katos namegən ikin ron, məto-inu ilat kəsotəhatətəən lan.

Ikin katos namegən o Uhgīn ikin

4 Məto kitat u, Uhgīn təmən-iəkīs rəkīs məmə kitat kotītun nuwinən imə ikin katos namegən ron ikin, kən nəniəkīsən u, tatətul əh, materəh otat. Tol nəhlan, pəs kitat koatətə itat, kən moatəgin məmə kitat kit okol mətan təsosən namegən əh. ² Məto-inu kitat kinotətə rəkīs namnusən təwīr məmə Uhgīn təmol əpən-əpənə ikin kit o namegən rəhatat, tahmen əm məmə inu netəm aupən kəmotətə nəghatən mihin. Məto nəghatən əh, təməsasituən elat, məto-inu ilat

§† Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 §†† Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36
 §† Nam 14:21-23 §† Sam 95:7-11 §§† Sam 95:7-8; Hip 3:7-8
 §§† Nam 14:1-35 §§§ Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13 18 Nam
 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11

kəmoatəto əm, məsotahatətəən lan. ³ Məto-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat kotitun nuwinən imə, ikin katos namegən ron ikin. Məto rəha netəm mīn u itəm kəsotahatətəən lan, Uhgīn təmən məmə, “Neməha təmol io, kən ekos noanawil kit, mən məmə,

“Ilat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.”[†]

Təmən nəhlan, nat əpnapin məmə tinol əpen-əpenə rəkis ikin katos namegən ron ikin nian in tətətuoun matol nətueintən. ⁴ Kitat kotitun məmə tinol əpen-əpenə rəkis lan, məto-inu Naoa Rəha Uhgīn in tatəghat-in Sapat, matən məmə, “Təmöl nətueintən, kən e nian sepīn lan, Uhgīn təmameg e rəhan wək.”

^{††5} Məto ikin mīn neen e Naoa Rəha Uhgīn, Uhgīn tatən məmə, “Ilat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.”[‡]

⁶ Tol nəhlan, ikin katos namegən o Uhgīn ikin əh, in tətətig əh məmə netəmim okotuwin ikin. Məto netəm mīn u aupən itəm kəmotəto namnusun təwir, ilat kəmotəmīk-arəpən-in nuwinən ikin katos namegən ron ikin, məto-inu kəmotəht nəwia Uhgīn. ⁷ Kənu, uarisig lan, tol-pən Uhgīn təmələhəu mīn nian kit mīn o nuwinən ikin katos namegən ron ikin. Nian əh, inu roiu. Uhgīn təmən-iarəp nat u kəm Tefit məmə, “Roiu əm, onəkətəkəike motətəlig-in nəwian məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik.”^{‡†}

⁸ Nīkitəmat tuəh-tu suah u Josua [‡] aupən. Okəmə Josua təmos-ipən namegən kəm ilat nian in təmit ilat moatuwin Kenan, kənu Uhgīn okol təsən mīnən məmə otələhəu nian kit mīn məmə in nian rəha nuwinən imə ikin katos namegən ron ikin. ^{‡†9} Kən tol nəhlan, kən in təmən nian pisin kit mīn, nian əh-ikin tətətig əh o rəhan netəmim məmə okotuwin motos namegən, e nolən kitəh əm itəm Uhgīn təmameg mihin e rəhan wək mīn aupən, e nian rəha Sapat. ¹⁰ Məto-inu etəm tatuwin imə məmə otos namegən u, in otameg e rəhan wək, tahmen əm e Uhgīn itəm təmameg e rəhan wək aupən. ^{‡††11} O nat u, kitat okotalkut əskasik məmə okotuwin imə motos namegən u. Təsəwirən məmə kitat kit, otətəu-pən nolən rəha netəm aupən itəm kəmotəht nəwia Uhgīn, moatəme.

¹² Məto-inu Naoa Rəha Uhgīn, [§] in tatəmegəh məsanən mitəhləpik e wək rəhan. ^{§†} Kən in tahmen e naip tasilə e nīkalin kərən mil. ^{§††} In titun nətarerəhən matəplan nətəligən mīn ne nīkin pisin pisin mīn e netəmim, tahmen əm e naip itəm tatətarerəh matəplan ikin tatilpin mīn ikin e nīkilkilitəm ne nəhau imə agin. In tətəkil nətəligən mīn ne nolən anion mīn e nīk-itəm. ^{§†13} Uhgīn tatəplan natimnat rafin e nətueintən tahmen əm məmə kəmətə kitalkin-italkin katəpik,

† Sam 95:11; Hip 3:11 †† Jen 2:2 ‡ Sam 95:11 ‡† Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 ‡†† Josua in nərgin kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgin u Iesu, nərgilau tahmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təmos-ipən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhən rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm Iesu otəpanol, mos-ipa namegən pahrien kəm kitat. ‡†† Dut 31:7; Jos 22:4 ‡†† Jen 2:2; Hip 4:4 § 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48 §† Aes 55:11; Jer 23:29 §†† Efes 6:17 §‡ 1 Kor 4:5

koatəməhl piəpiə əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp rafin agin natimnat itəm kəmotol kəm Uhgīn u inu. ^{§††}

Iesu in təmuwa pris asol agin itəm təwir maprəkis, məto-inu in Uhgīn pap, məto təmuwa etəmim

¹⁴ Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlim-iəkis nahatətəən rəhatat itəm kinoatən-iarəp rəkis, məto-inu kitat koatos pris asol agin kit rəhatat in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgīn, itəm tinuwin rəkis imə e nego e neai. ^{§†15} Məto-inu rəhatat pris asol agin, in Pris kit itəm tətəto wir nīkitat, matəto wir otəhrol kitat kəsotahmenən, məto-inu natimnat rafin itəm tatek asgəwin kitat e nəmegəhən, natimnat kitəh mīn əm, kinotek asgəwin rəkis in e rəhan nəmegəhən. Rəhatat pris asol agin, in tinitun rəkis rəhatat nəpouən mīn. ^{§†} Məto nat kitəh əm un, in təsolən nat tərət kit. ¹⁶ O nat u, pəs kitat kəsotəginən o nuwamən iuəhkir o jea rəha kig ^{§§†} u, tətawte-in rəhan nəwirən kəm kitat. Kən ikin əh, in otasəkitun itat, kən mos-ipa nəwirən kəm kitat e nīkin agien, e nian rəha nəratən otuwa otat. ^{§§†}

5 Kitat kotitun məmə nian rafin Uhgīn tatitəpun suah kit kən matiləs-ipər in məmə otuwa pris asol agin, məmə in suatip rəha netəmim okotuwin o Uhgīn. In suatip rəhalat o nos-ipənən natimnat kəm Uhgīn, kən in matol sakrifais o rəhalat nolən rat mīn. ^{§§§2} Roiu əh, məto-inu pris asol agin u in etəmim kit, in titun nolən tīmətig əm o netəmim, ¹⁸ nat əpnapin məmə ilat kotərru agin nat itəm tətətuatip, ilat kotəgim rəkis e suatip, məto-inu in mīn, in təsahmenən, in tatol təfagə rat ¹⁹ nian tepət. ³ In tatol təfagə rat nəhlan, kən tol məmə e nian rəha sakrifais, in otəkəike mol sakrifais o rəhan atip təfagə, kən matig mol mīn rəha netəmim mīn. ²⁰

⁴ Suah kit okol təsənən məmə in otol wək rəha pris asol agin, matiləs-ipər atip in. Kəpə, Uhgīn otəkəike maun-in rəhan kit etəmim məmə in otol wək u, tahmen əm məmə inu təmaun-in mihin Eron aupən. ²¹ ²²⁵ Tol nəhlan, Kristo in təmisiłəs-ipər atipən in məmə in pris asol agin. Məto Uhgīn in təmitəpun, kən mən-ipən kəm in məmə, “Ik nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatip.”²³

⁶ Kən ikin kit mīn e Naoa Rəha Uhgīn, ²⁴ in tatən məmə “Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupən,”^{25 26}

§†† Nol Əpən 2:23 §† Hip 7:25 §‡ Hip 2:17 §§† Jea rəha kig u, in Uhgīn tatəpələh ikin, kən matəraməra, məto o natimnat mīn itəm Iesu təmol, jea rəha kig u, in tatuwa tahmen e Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgīn Ikin itəm Oltesteman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikin əh inəh, itəm Uhgīn tətəsakitun kənu matəhlman nəwirən rəhan ikin kəm itat kən matəfəl rəkis nolən rat mīn rəhatat. In titun nolən e nita Iesu itəm təmaui otat, kən təmərəkin-rəkin rəhan neməha. §§‡ Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 §§§ Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 18 Hip 2:17-18 19 Hip 4:15; 7:28 20 Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 21 Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatip wək itəm pris asol agin mīn kəmotol aupən, muwa mətoarus nian netəm Rom kəmotərakin Nīmə Rəha Uhgīn e nup fote tinuwin rəkis uarisig Iesu təpanimis. 22 Eks 28:1; Nam 18:7 23 Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 1:5 24 Sam 110:4 25 Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 26 Melkisetek (Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nipətin u, Nəməlinuən) kən in pris rəha Uhgīn İlis Pik. In

kən ik onakaton wək rəha pris nian rafin, matuwīn matuwīn namnun tikə.”

⁷ E nəmegəhən rəha Kristo e nətueintən u, in tatəfak kəm Uhgīn, matətapəh-in nasituən, mətəsək əfəməh, nahui nəmtin tītaiəh. Uhgīn tatos nəsanənən o nos-megəhən in e nīmīsən. Kən in təmatīsi-ai-in Uhgīn, kən matol nəwian, [†] kən o nat u, Uhgīn təməto in. ^{††8} Nat əpnəpīn məmə Kristo in Nəti Uhgīn, mətō in təməto nahməən. Tol nəhlan, nahməən rəha Iesu, təmōl in tītun wir nīpəti nolən nəwīa Uhgīn, ^{††9} kən təmuwa etəm ətuatīp rəha nolən wək rəha pris asol agīn rəhatat. Kən in təmōl suatīp o nosmegəhən līlīn rəhan netəm mīn u koaton nəwian, matos wir ilat, matuwīn matuwīn namnun tikə. ^{††10} Kən Uhgīn təmos-īpən nərig u kəm in, məmə in pris asol agīn tahmen əm e suah u Melkisetek aupən. ^{††}

^{††11} Itimat emotos nəghatən tepət mə ekotən-īpīnə kəm itəmat, məmə Iesu in pris asol agīn tahmen e Melkisetek. Mətō tīkīs pik o nən wīrən ilat rafin kəm itəmat, mətō-inun itəmat nəkoatəlpah-in pik nətoən nat kit kən mītun. ^{††12} Itəmat nəmotahatətə nuwəh rəkīs, kən təwīr məmə itəmat nīnotuwa rəkīs iəgətun mīn rəha nəghatən rəha Uhgīn. Mətō kəpə, itəmat nəkoaton əm nulan. Roiu əh, kəkē kəgətun mīn itəmat, tətoun mīn e nəukətīn nəghatən mīn rəha Uhgīn. Nīpahriənən u, itəmat nīnotahmen-in rəkīs nunən nagwənən əskasik mīn, mətō nəkotahmen əm məmə kətapīnahīn əh itəmat. ^{††13} Mətō e netəm mīn u itəm koatəmāh əh nəhlan, ilat u nīsualkəlāh mətmetīg, itəm koatəkəku əh, kəsotenatīg wīrən əh o nītunən nəgətunən mīn rəha nolən ətuatīp. ^{††14} Mətō nagwənən əskasik in nīgī netəm rəhalat nītunən tīnīmətə rəkīs, itəm kəmotīuw rəhalat nətəlīgən o nītunən natīmnat pīsīn pīsīn mīn itəm tətūatīp ne itəm tətət, kən ilat moaton itəm təwīr, ^{†††} in əm in əm.

6 Tol nulan, təwīr məmə kitat okəsotəgətun mīnən nəukətī ^{†††} nəgətunən rəha nahatətəən e Kristo, mətō pəs kitat okoatəkəike moatuwīn məmə okotīmətə e Iesu Kristo. Kitat kīnotəuhlin rəkīs kitat e nolən mīn itəm kotītun nīt-īpənən itəm e nīmīsən. [†] Kitat kīnotahatətə rəkīs e Uhgīn. Tahmen əm məmə kīnotafəl rəkīs nəme nīmə. Nian əh-roiu in rəha nəgəpəh-īnən nīmə. [†] Kitat kīnotītun rəkīs nəgətunən mīn rəha nolən pīsīn pīsīn mīn rəha nākuasən, kən mīnotītun rəkīs nəgətunən mīn rəha nələhəu-pənən nelmītəm e rəhn-kapə etəmīm, o nəfakən lan. Kən kitat kīnotītun rəkīs məmə kitat okotətul mīn e nīmīsən, kən motītun mīn məmə Uhgīn otakīl netəmīm, kən mos-īpən nālpīnən līlīn rəhan kəm netəm kotol təfagə rat. Natīmnat mīn u, kitat kīnotəghat-in rəkīs, təsəwīrən məmə kitat koatīsi-matīp e nəghatən kītīəh mīn əm nian rafin. [†] Tol nulan məmə okəmā Uhgīn təmegəhan-in əm kəm kitat, kən kitat okotuwa netəm kīnotīmətə rəkīs.

təmətatīg e nian rəha Epraham. Kristo in tahmen e Melkisetek mətō-inu in pris ne in kīg mīn. Mətō noanol rəha Eron mīn, ilat pris mīn əm, mətō sənəmā kīg mīn; Hip 7:2. † Luk 22:42 †† Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 † Fil 2:6-8 †† Sam 110:4; Hip 5:6 †† 1 Pita 2:2 ††† Rom 16:19 ††† Hip 5:12 † Hip 9:14

⁴ ?Okotalkut məmə okoton nulan, mətō təhrol e netəmīm itəm kəmotuwa o Uhgīn mətō roiu kīnotapəs Uhgīn motəuhlin mīn məntaalat o Kristo? Ilat əh, ilat netəm kəmotəhm nəhag-əhagən, ^{††} kən kīnotun asgəwīn rəkīs noan e nego e neai itəm Uhgīn tatos-īpa, ^{†††} kən mīnoatītun məmə in təwīr, kən mīnoatos rəkīs o Narmīn Rəha Uhgīn. ^{††5} Kən ilat u, netəm kīnotun asgəwīn rəkīs məmə nəghatən rəha Uhgīn in təwīr, ^{†††} ilat kīnotətō rəkīs nəsanənən rəha nərəmərəən rəha Uhgīn itəm otəsuwəhən tuwa. [†] Mətō okəmā ilat kəmotəuhlin məntaalat o Uhgīn, suatīp kit tīkə mīn məmə okotəuhlin-pa mīn ilat o Uhgīn. [†] Ilat kəmotərəkīn atīp əm ilat, mətō-inu tahmen-pən əm məmə kīnotəht-īpən mīn əm Nəti Uhgīn e nīg kəməlu-au, moatīlās-īpər mīn e nīganəmītī netəmīm, kən ilat kīnoaton mīn mīlā lan, moatərəkīn.

[†] Nīkim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wir nuhūən itəm tatəfīk, kən in nagwənən tepət lan nīgī netəm mīn un, koaton wək īkīn. Uhgīn nīkīn tagīn pik ron, kən nəwīrən rəhan tətətīg lan. [†] Mətō nīməptən rat itəm təsosən nat wir tepət lan, kən iapīl-iapīl ne kīras əm katuəwīə lan. Nəptən əh tīnəsəwīr mīnən o nat kit. Tīnətaiu əm o nərəkīnən. E namnun, nīgəm otus natīmnat itəm kotatīg lan.

[†] Piak mīn, nat əpnəpīn io iatəghat nulan kəm itəmat, mətō ekītun wir məmə itəmat nəsotahmenən e nəptən rat əh. Ekītun wir məmə itəmat noatos natīmnat mīn u itəm təwīr maprəkīs, itəm Uhgīn təmos-īpīnə kəm itəmat mətō-inun in tatosmegəh itəmat. ^{††} Uhgīn okol təsaluīnən rəhatəmat wək mīn nəmoaton mətō-inu Uhgīn rəhan nolən tətūatīp əm nian rafin. Kən okol in təsolən nat əpnəpīn e nolən wir rəha nolkeikəən itəm nəmotol kəm in, kən moaton əh, nian nəmotasitu e rəhan netəmīm. ^{††11} Itimat ekotolkeike məmə itəmat rafin nakoatəkəike katos nolkeikəən itəm nəkoaton, moaton məmə otatuwīn e namnun, kən itəmat nakotos nat un itəm nakotagīl lan. ^{††12} Itimat esotolkeikəən məmə nakotəlpah, mətō ekotolkeike məmə onəkotos nolən ^{†††} rəha netəm mīn un itəm kotaiu aupən. Ilat kotahatətə əskasik e Uhgīn kən moaton rəhalat nətəlīgən kaifəmāh. ^{†††} Moaton nəhlan, kən roiu, ilat kīnotos rəkīs natīmnat itəm Uhgīn təmən-īəkīs məmə rəhalat. ^{††}

Rəhatat iagke tətətīg e nego e neai

^{††} Nəniəkīsən kit tol nəhlan, itəm Uhgīn təmən kəm Epraham aupən. Nian Uhgīn təmōl nəniəkīsən rəhan, kən nərig kit tīkə mīn məmə in otos mol nəniəkīsən lan rəhan təfīgəm. Mətō-inu nərgīn in ilīs taprəkīs-in nərgīn mīn rafin. Tol nəhlan, Uhgīn təmos noanawīl atīp əm e nərgīn, matən məmə, ^{††14} “Io oekəhlman rəhak nəwīrən kəm ik, iahgīn. Io oekol rəham noanol otuwa tepət tepət.” ^{††15} Mətō-inu Epraham rəhan nətəlīgən təfəmāh, in təmatəsahgīn matuwīn

† Hip 10:32 ††† Efes 2:8 †† Kal 3:2 ††† Sam 34:8 †† 2 Pita 2:21 †† Mat 10:40,42 ††† Hip 3:6 ††† Hip 13:7 ††† Jen 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 18 Hip 10:36 19 Jen 22:16 20 Jen 22:17

matuwîn, mætoarus nian in tæmos natimnat min un itam Uhgîn tæmæn-iækis mæmæ otos-ipæn kəm in. †

¹⁶ Nian etæmim tatos noanawil e nærgi etæm-iasol kit rəhan, †† kæn noanawil u rəhan, tatəlis rəhan nəghatən tæfigəm. Kæn netæmim okotəkəike motahatətə e rəhan nəghatən, okol kəsotərgəhəu minən ron. ††¹⁷ Uhgîn tæmos noanawil e nærgin nəhlan, mæto-inu in tolkeike mæmæ otol netəm min un itam okotos natimnat min itəm in tæmæn-iækis, †† ilat okotitun wir mæmæ rəhan nalpəkəuən, okol tæsəuhlinən nian kit. ††¹⁸ Uhgîn tatos noanawil nəhlan mæmæ otiləs-ipər nətəligən rəhatat u, itəm kinotiet rækis motagim kæn moatahgil-pæn lan. Kæn pəs kitat kotaskəlim-iækis nolən əh itəm Uhgîn tinos-ipa rækis kəm itat, mæmæ kitat okotagile əskasik e nəniækisən min rəhan. Nat mil u, ilau okol kəsəuuhlinən nian kit, mæto-inu Uhgîn, tæseiuaən nian kit. ¹⁹ Kitat kotələhəu-pæn rəhatat nətəligən təskasik o nosən natimnat min əh, tol nəhlan, mol mæmæ in tahmen e iagke kit itəm tətəskəlim wir rəhatat nəmegəhən, ††† mæmæ nat kit otəsəloalən lan kæn məsiuw rækis minən kitat. Tahmen əm mæmæ iagke u, in tinatig rækis əpəh imə e İkin Tasim Agin İkin, əpəh ilis e nego e neai, e nəwtain niməhan imə-pæn ikin. †††²⁰ İkin əh, İesu tinuwîn rækis ikin rəhatat lan, mæmæ oterəh e suatip rəhatat. ⁵ In tæmuwa rækis pris asol agin ^{5†} tahmen əm e pris u Melkisetek ^{5††} aupən, kæn in otatos wək u nian rafin, namnun tikə.

**Melkisetek,
Kig rəha Nətuatipən,
Kig rəha Nəməlinuən,
ne pris rəha Uhgîn İlis Agin**

7 Suah u, Melkisetek, ^{5†} in kig rəha Salem ^{5††}, kæn in pris rəha Uhgîn u İlis PİK Agin. Aupən, nian Epraham tæmuwîn e nəluaginən ilat kig min, kæn in tæmol win elat. Kæn in minitəlig minatuwa. Melkisetek, in tæmatuwîn məplan Epraham e suatip, kæn in tæməfak mətapəhin-pæn mæmæ Uhgîn otəhlman nəwirən kəm Epraham. ² Kæn Epraham, tæmos-irækis tait e rəhan natimnat min itəm tæmol win lan e nəluaginən, kæn mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nipətə nærgin un, “Kig rəha Nətuatipən.” Kæn nærgin kit min u, kətaun-in mæmæ Kig rəha Salem, nipətin u mæmæ, “Kig rəha Nəməlinuən.” ³ Naoa Rəha Uhgîn tæməsəghat-in-ən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol min. Kæn tæsənən nian tæmaiir lan, ne nian itəm tæmimis lan. Tahmen əm mæmæ in tæməsimisən, in tatol əh wək

† Jen 21:5 †† E nolən rəha nəlisən nəghatən təskasik, okəma kitat kit tolkeike mæmæ otol nəhlan, kæn in tatos noanawil e manin ne winin ne. Mæto netəm Isrel aupən, ilat kəmoatos noanawil e nærgi etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kæn nian netəmim neen koatəto, kæn ilat koatahatətə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu minən ron, mæto-inu nærig əh kəmotən, in tatəlis ətain nəghatən, təskasik. † Eks 22:11 †† Rom 4:16 †† Nam 23:19; Tæt 1:2 ††† Fil 3:12 ††† Lev 16:2; Hip 9:2,3,7§ Hip 4:14 §† Hip 2:17 §†† Hip 5:16 §† Jen 14:17-20 §†† Nærgin əh, Salem, in nærgin oas rəha Jerusalem aupən. Nærgin əh, Salem, nipətin u “nəməlinuən.”

rəha pris. Tol nəhlan, nəkəplan mæmæ in tahmen e Nətə Uhgîn u, in pris lilin kit ^{5†}

⁴ Nəkim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnapin mæmæ tipitat u Epraham in etəm-iasol, mæto in tæmatisai-in pik Melkisetek, matos-ipən rəhan nat asol min əm, in əm in əm, mæmæ rəhan tait kəm in. ^{5†5} Kitat kotitun mæmæ, e nup min rafin, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-ipən rəhalat tait kəm noanol min rəha Lifae, ilat u pris min, tahmen-pæn əm mæmæ inu Lou rəha Uhgîn tatən mihin. Nat əpnapin mæmæ pris min əh, ilat noanol min rəha Epraham, mæto netəm iməlat ikin ilat kotəkəike moatos-ipən tait kəm ilat. ⁶ Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Mæto in tæmos tait min u rəha natimnat rəha Epraham. Kæn in tæməfak-pæn kəm Uhgîn mæmæ otəhlman nəwirən rəhan ^{5††} kəm Epraham u, Uhgîn tæmos-ipən rəhan nəniækisən kəm in. ⁷ Kæn tætuatip agin mæmæ etæmim itəm tatos nærig asol otəfak mæmæ Uhgîn otəhlman nəwirən tatuwîn e etæmim itəm ləhau əm lan. ⁸ Kæn pris min u itəm koatos tait u, ilat netæmim əm, itəm okəpanotimis. Mæto Melkisetek u, in tatos tait, katən mæmæ in tatəmegəh. ^{5†9} Epraham tæmatətu rəhan tait tatuwîn kəm Melkisetek nulan, kæn kitun nənən mæmæ Lifae u, etəm tatos tait rəha netəm Isrel, in min tæmos-ipən tait kəm Melkisetek. ¹⁰ Mæto-inu nian Melkisetek tæməplan Epraham, Lifae tæməsaiirən əh. Mæto nian Epraham tæmətu nulan tait tuwîn kəm Melkisetek, in tahmen əm mæmæ rəhan u noanol, Lifae, in min tæmətu-pæn tait kəm Melkisetek, mæto-in- un in tinətətig rækis e nipətə rəhan pipi. ^{5†5}

Kristo in tahmen e Melkisetek

¹¹ Wək rəha pris min u, kəmotisi-pæn e noanol rəha Lifae, in nəukətə Lou itəm Uhgîn tæmos-ipən kəm netəm Isrel. Mæto wək rəha pris min u, in tæsəwirən mahmen. ¹⁸ Mæto-inu pris min u, ilat kəsotəhmenən. Uhgîn tæməgətu mæmæ ilat kəsotəhmenən nian in tæmiləs-ipər pris kit min tuwa. ¹⁹ Kæn pris un in təruru nīsipənən e noanol rəha Lifae ne Eron, ²⁰ mæto in pris kit tahmen e Melkisetek. ¹² Nian kəməuhlin nolən rəha nitəpunən pris, kæn okəike kəuhlin min Lou. ¹³ Otəkəike mol nulan mæto-inun, kitat koatətaghat-in İəramərə rəhatat, itəm tæmisi-pæn e noanol kit itəm sənəmə noanol ətuatip rəha pris min, itəm koatol wək e olta. ¹⁴ Kitat kinotitun rækis mæmæ İəramərə rəhatat in tæmisi-pæn e noanol rəha Juta, ²¹ kæn nian Lou rəha Moses tæmatəghat-in wək rəha pris min, in tæməsəghat-in agin-əhən noanol u. ¹⁵ Mæto təwir əm, mæto-inu kitat kinotitun mæmæ pris kit min tinəmuwa

§† Sam 110:4 §† Jen 14:20 §§† Jen 14:19,20 §§† Hip 5:6 §§§ Nat ksil kətəhaləgətu mæmæ Melkisetek in ilis taprækis-in pris min u noanol rəha Lifae. Kitiəh un, Melkisetek in tæməsimisən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tipi Lifae u Epraham, in tæmatos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Ksil un, Melkisetek tæməfak-pæn kəm Uhgîn mæmæ otəhlman nəwirən kəm Epraham, mæto sənəmə Epraham tæməfak o Melkisetek. ¹⁸ Hip 7:18,19; 8:7 ¹⁹ Hip 10:1 ²⁰ Lifae in noanol rəha pris min, mæto Eron in tæmisi-pæn e noanol rəha Lifae, kæn noanol min rəhan, katən mæmæ ilat pris asol agin min. ²¹ Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol Əpən 5:5

rækis, itəm tahmen e Melkisetek. ¹⁶ In təmuwa pris, mətə sənəmə Lou təmol mak e noanol rəhan məmə noanol u in rəha pris mīn. In təmos wək rəha pris e nat kit itəm təsənən maprækis-in Lou, inu nəsənənən rəha nəmegəhən u rəhan itəm namnun tīkə. ¹⁷ Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek ^{††} aupən, kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin, matuwīn matuwīn namnun tīkə.”

¹⁸ Kəmələhəu kalīn Lou aupən, mətə-inun rəhan nəsənənən tīkə, in təsasituən, okol təsələn nat kit. ^{†19} Mətə-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatipən nat kit. ^{††} Kən roiu əh, nolən pīsīn kit itəm təwīr maprækis, in tīnos nəmeen, məmə kitat okotələhəu-pən rəhatat nətəlīgən lan. Kən in suatip rəhatat u, o nuwīnən iuəhkīr o Uhgīn. [‡]

²⁰ Uhgīn təmən-iækis məmə Kristo in otol wək rəha pris matuwīn matuwīn namnun tīkə, kən təmos noanawīl ron, məmə rəhan nəghatən otəfigəm. Mətə təməsosən noanawīl mihīn e pris mīn aupən. ²¹ Mətə Uhgīn təmos əm noanawīl nian Iesu təmuwa pris. Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,

“Tərəməərə təmos noanawīl kit, kən okol kəsəuhlinən nətəlīgən rəhan. ^{‡‡} In tatən məmə,

“Ik onəkol wək rəha pris nian rafin, ^{‡‡} matuwīn matuwīn namnun tīkə.”

²² Uhgīn təmos noanawīl nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol suatip itəm tatol kitat kotitun əsas məmə nəniækisən rəha nasituən in təwīr, maprækis-in nəniækisən u aupən. [§]

²³ Aupən, pris mīn ilat tepət, mətə-inun kitīəh tol wək matuwīn matuwīn mīmīs un, kit tos nəmeen, mol wək matuwīn matuwīn, mīmīs moatol əm nulan. Ilat kəsotolən wək lilīn. ²⁴ Mətə Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwīn matuwīn namnun tīkə, mətə-inun, tətātīg lilīn. ²⁵ Tol nəhlan, in tītun nosmegəh lilīnən ^{§†} kitat u, kotilpīn kitat mīn məmə koatuwīn o Uhgīn, mətə-inu in tatəmegəh lilīn, tatəghat rəhatat lan kəm Uhgīn. ^{§††}

²⁶ O nat u, inun in pris asol agīn ^{§†} itəm in tahmen o nasituən etat. In tasim, kən mətəuatiwīr wīr, in təsələn nolən rat. In tol pīsīn agīn e netəm koatol təfagə rat, kən in ilis taprækis-in ilat əpəh e nego e neai. ²⁷ In tol pīsīn e pris asol agīn mīn un aupən. Nian rafin, ilat kotəkəike kaupən moatol sakrifais o nafəl rækisən təfagə rat rəhalat. ^{§††} Uarisīg lan un, ilat kəpanotol mīn sakrifais kit mīn, o nafəl rækisən təfagə rat rəha netəmim mīn. ^{§†} Mətə nian Iesu tategəhan-in məmə in otol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən, ^{§†} kən mau kitīəh əm ^{§§†} in tahmen moau. ²⁸ Lou in tatiləs-ipər pris

mīn itəm kəsotahmenən. ^{§§†} Mətə noanawīl rəha Uhgīn, itəm tatarisīg-in Lou, in tatiləs-ipər Nətīn u, ^{§§§} itəm təwīr mahmen agīn ¹⁸ o nolən wək u, matuwīn namnun tīkə.

Iesu in pris asol agīn təwīr maprækis-in netəm mīn un kəmotol wək rəha pris asol agīn aupən

8 Kitat koatəghat-in nat u, ¹⁹ mətə nəukətīn tol nulan. Kitat koatos pris asol agīn kit, tətəuatiwīr əm e itəm un ematən. In tīnatəpələh rækis ²⁰ e rəhn matip Etəm-iasol əpəh ilis e nego e neai, ikin rəha nepətən ne nisiaiən. ² In tatol wək əpəh Ikin Tasim Ikin e nego e neai, inu Nimə Tapolən pahrien ²¹ itəm Uhgīn əm təmiuw. Sənəmə etəmim itəm təmiuw Nimə Tapolən əh. ²²

³ Kəmīləs-ipər rafin pris asol agīn mīn u aupən, məmə okoatos-ipən natīmnat mīn kəm Uhgīn, kən moatol sakrifais. E suatip kitīəh əm, rəhatat u pris asol agīn, in mīn otəkəike mos-ipən sakrifais kit kəm Uhgīn. ^{23a} Okəmə in tətātīg əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in pris kit, mətə-inu pris mīn əpəh ikin koatātīg itəm koatos-ipən natīmnat kəm Uhgīn, tahmen əm mə inu Lou təmən mihīn. ⁵ Pris mīn u, ilat koatol rəhalat wək e narmī nimə əm itəm tatasgəwīn ²⁴ natīmnat mīn itəm tətātīg e nego e neai. Tol nəhlan, nian Uhgīn təmən-ipən kəm Moses aupən, məmə otiuw Nimə Tapolən Asim, in təmən məmə, “On-akəkəike matehm wīr məmə onəkol natīmnat mīn u tətəuatiwīr tahmen əm e rəhak mak itəm emol matəgə-tun rækis ik lan əpəh ilis e nītət asol.” ^{25b} Mətə roiu, Iesu, pris asol agīn u rəhatat, in tīnos rəhan wək itəm təwīr təwīr maprækis-in wək rəhalat. Kən e nolən kitīəh əm, Iesu in suatip rəha nəniækisən wī rəha nasituən u, in təwīr maprækis-in nəniækisən oas rəha nasituən. Mətə-inu nəniækisən wī u, in tatətul-pər e nəghatən mīn itəm kotəwīr motaprækis. ²⁶

⁷ Mətə-inu okəmə kəsehman nat tərət kit e nəniækisən oas, ²⁷ okol nəniækisən wī təsosən nəmeen. ⁸ Mətə Uhgīn təməplan nəratən rəha netəmim, kən təmən məmə,

“Nian əh-ikin otəpanuwa, itəm io, oekol nəniækisən wī rəha nasituən rəha noanol mīn rəha Isrel ne noanol mīn rəha Juta.

⁹ Nəniækisən rəha nasituən u, in otol pīsīn agīn e nəniækisən oas rəha nasituən, itəm io emol kəm tīpīlat mīn aupən, e nian u itəm io emos nelmīlat matit ilat moatiet rækis Ijip.

Oiakol nəniækisən wī rəha nasituən, mətə-inu ilat kəməsotaskəlīmən nəniækisən u itəm io emol kəm ilat aupən,

kən tol məmə io emapəs ilat, maluin. ²⁸

¹⁰ Kən io, Iərəməərə, iatən-iarəp məmə,

† Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 †† Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 ‡ Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1 †† Rom 3:20 †† Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8 ††† 1 Saml 15:29; Mal 3:6 ††† Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 § Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 §† Su-atip kit mīn əh-ikin o nənən, məmə, “tītun nosmegəh agīn-əhən.” §†† Rom 8:34; 1 Jon 2:1 §† Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 §†† Lev 9:8; 16:6, §† Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 §† Efes 5:2 §§† Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18

§§† Hip 5:1-2 §§§ Hip 1:2 18 Hip 2:10 19 Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 20 Əplan-tu futnot e 1:3 21 Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nol Əpən 13:6 22 Hip 9:11, 24 23 Hip 9:14 24 Kol 2:17; Hip 9:23 25 Eks 25:40 26 Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 27 Hip 7:11,18; 10:1 28 Eks 19:5-6

e nian itəm otəpanuwa,
io oekol naniäkisən wi kit rəha nasituən † kəm noanol
mīn rəha Isrel.

Oekos-ipən rəhak lou mīn e rəhalat-kapə,
kən oekəte rəkis-pən e nīkilat, ††
kən io ekuwa mol Uhgīn ətuatip rəhalat,
kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatip netəmim. ‡

11 Ilat kit okol təsuwinən məgətuən netəm iman ikin
məmə,
'Ik onakəkəike mītun Iəramərə u.'

Kən etəmim kit okol təsuwinən mən-ipən nəghatən u
kəm pian,

məto-inun ilat rafin okotitun io, ††
tətuoun e netəm ənnapin mīn
muwin mətoarus-pən netəm koatos nəriğ asol mīn.

12 Məto-inun, io, ekasəkitun ilat o rəhalat nolən mīn
itəm təsətuatip agin-əhən.

Io oekafəl rəkis nolən rat mīn rəhalat,
kən io oekaluin nolən rat mīn rəhalat." †† ††

13 Nian Uhgīn tatəghat-in naniäkisən rəha nasituən
u, məmə in naniäkisən wi, nīpətin u məmə naniäkisən
rəha nasituən aupən, tinoas mīnərat. Kən nat itəm in
tinuwa mīnoas, tīnəsahmen mīnən, kən otəsuwəhən,
tikə.

Ikin Tasim Ikin e nətueintən ne Ikin Tasim Ikin e nego e neai

9 Kən e naniäkisən rəha nasituən itəm təmaupən
matig, ilat okotəike motətəu-pən suatip ətuatip mīn
o nəfakən. Kən Nimə Tapolən Asim, in rəha nətueintən
əm u. 2 Netəm aupən, kəmotiww Nimə Tapolən Asim u,
††† moatol noan kit əpəh ilugīn ətuatip, kəmagəhl noan
kəiu. Noan itəm tətaupən lan, koatən məmə Ikin Tasim
Ikin. 5 E noan əh, kəmotələhəu-pən nat katəhtu-pər lait
lan †† ikin, ne tepil kit itəm kəməlin-pər pīret asim mīn
lan. †††3 Kəmiuwosig nīməhan e noan uarisig, kən noan
əh, katən məmə, "Ikin Tasim Agin Ikin." ††4 Ikin əh, nat
kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm katəmki-
pən nat pien-pien lan, katuwaan. Kən ikin əh, Bokis
rəha Naniäkisən Rəha Nasituən ††† tatəpələh əh-ikin.
Bokis u, kəmol e nig, kən kalpin e iaen u kol tatipit-ipit.
Kən e nīpəgnoa Bokis əh, pətəl kit əh-ikin kəmol e iaen
u kol tatipit-ipit, kəmarigin-pən pīret u mana, †† noan
məsin ikin. Kənu kəmələhəu-pən mīn kasikin rəha
Eron e Bokis u, kasikin itəm aupən Uhgīn təmol təwiə
mīn. †† Kən kəpiel mil kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epin,
kəməte rəkis-pən Lou ilat ten elau. †††5 Kən ilis e rəhn-
mīnat Bokis u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən, †††

† Rom 11:27 †† Lou oas mīn u, kəməte-pən e kəpiel kəiu
kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip 10:16 † Esik 11:20 †† Aes 11:9; Jon
6:45 †† Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 †††
Hip 10:16 ††† Eks 25:8,9 † Eks 26:33,34 † Eks 25:31-40; Jon
8:12; Nol Əpən 1:20 ††† Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 † Eks
26:31-33 ††† Bokis rəha Naniäkisən Rəha Nasituən u, in
"Covenant Box." Eks 25:10-22 †† E nian rəha Moses, Uhgīn təmos-
ipən pīret təmisi-pən e neai, nəriğin u mana. Eks 16:31-33; Jon
6:48-51. †† Nam 17:1-10 ††† Eks 31:18 ††† Jerubim inu, katən
məmə Jerubim rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol
rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgīn tətətig ilugīn elau. Nian

ilau kəiu əh-ikin. Kətiawosig nīməlməiləu o Ikin
Katilpin Neməha rəha Uhgīn Ikin. ††† 18 Məto okol es-
ənən natimnat mīn u, məte əlkələh, pəs ekələhəu əm
e səpag.

6 Nian kəmotəlin wir rafin natimnat mīn u, pris mīn
kotitun nuwinən imə miet e noan itəm tətaupən nian
ilat koatol wək rəha nəfakən. 197 Məto pris asol agin, in
əm titun nuwinən imə e Ikin Tasim Agin Ikin. Məto
okol təsuwinən nian rafin. 20 In titun nuwinən nian ki-
tiəh əm e nup mīn rafin. 21 Kən nian in tatuwin, in təike
mos nita, kən mol sakrifais lan o nolən rat rəhan, 22
kən matig mol mīn o nolən rat rəha netəmim, 23 itəm
ilat kotəruru məmə koatol təfagə rat. 8 Kən e natimnat
mīn u, Narmīn Rəha Uhgīn tatəgətuən məmə, nian
Nimə Tapolən Asim aupən təmatətul əh, kən suatip 24
tikə o kitat o nuwinən e Ikin Tasim Agin Ikin. 9 (In tah-
men əm e narmi nat kit 25 itəm tatəgətuən e nian u itəm
kotatig lan roiu.) Natimnat mīn itəm pris mīn koatos-
ipən kəm Uhgīn, moatol sakrifais lan kəm in, 26 natim-
nat mīn u, kəsotahmenən o nələhəu ətuatipən
nətəligən rəha netəmim itəm kotuwa o nəfakən. 10 Mə-
to-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətuən əm suatip mīn
itəm koatən pik nolən rəha nagwənən 27 ne nənimən 28
ne naukasən. 29 Natimnat mīn u, in nat rəha nīpətītəm
əm. Məto nolən mīn əh, ilat katipa əfigəm əm kit rəha
netəmim, matuwin mətoarus-pən nian Uhgīn otəuhlin
natimnat rafin tuwa muwiwi.

Nita Iesu in sakrifais kit itəm in təwir maprəkis agin-əh

11 Məto roiu əh, Kristo tinuwa rəkis, kən in pris asol
agin itəm təməmik natimnat wir mīn, mīnuwa. 30 Kən
in təmuwin imə e Nimə Tapolən Asim itəm təwir təh-
mīn mīn, maprəkis-in itəm təmaupən. 31 Nimə əh, in
sənəmə nat kit itəm netəmim kəmotol, kən sənəmə
nat kit rəha nətueintən u itəm Uhgīn təmol. 12 Nian
Kristo təmuwin imə e Ikin Tasim Agin Ikin, təmə-
suwinən e nup mīn rafin, tahmen e pris asol agin mīn
aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitəh əm, kən
tahmen, məto-inun in təsosən nita nani ne nita nati
kau muwin imə məmə otos-irəkis təfagə rat. Kəpə, in
təmos atip əm nitan, muwin imə, kən in əm təmətu
nəmtitat mīkis itat e təfagə rat mīn. 3213 E nolən rəha
naniäkisən rəha nasituən aupən, kəmorautin-pən nita
nani ne kau, o nəmtapi kau itəm kəmuwaan atip e ol-

neen ilau katioas nəhag-əhagən rəha Uhgīn mətian əh kit (Esik
1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10). ††† Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgīn
Ikin, inun, rəhn-mīnat Bokis rəha Naniäkisən ilis ikin. Ikin əh, nəhag-
əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgīn tətətig ikin.
Netəmim kotəruru nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okotə-
plan natimnat mīn u, məto pris asol agin əm. Kən in təsuwinən nian
rafin. Nian kitəh əm e nup kitəh tatuwin. Pris asol agin titun
nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in təmik nita rəha sakrifais kən
muwin kən təmorautin nita e rəhn-mīnat bokis u. Nolən əh, in
nəmtətin wir kit, itəm tatəgətuən məmə netəmim okotəkəike kimis o
rəhalat nolən rat mīn. Məto e nita əh rəha sakrifais, in tatilpin
neməha rəha Uhgīn. 18 Eks 25:17-22; Hip 4:16 19 Nam 28:2-4
20 Lev 16:2 21 Lev 16:34 22 Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 23 Lev
16:15 24 Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 25 Hip 10:1-2 26
Hip 5:1; 8:3 27 Lev 11:2-23 28 Nam 6:3; Kolosi 2:16 29 Lev
11:25,28,40 30 Hip 10:1 31 Hip 8:2; 9:24 32 Rom 3:25

ta, korautin-pæn e suah kit itəm tamkimik e niġanəm̄ti Uhḡin mēm̄a n̄ip̄ət̄in otaruətuəh, namkimikən t̄ikə lan. ¹⁴ Məto n̄ita Iesu [†] in tatos n̄əsanənən asol taprəkis-in nat̄imnat min u. ^{††} Kristo in t̄əmol at̄ip sakrifais lan, e n̄əsanənən rəha Narm̄in itəm t̄ət̄at̄ig lilin. In sakrifais kit itəm t̄ətuat̄ip agin, n̄əratən kit t̄ikə lan. Tol nəhlan, kən n̄itan in tatos n̄əsanənən, tahmen o nafələn n̄ikit̄emat [‡] o nolən min itəm kot̄itun nit-ipənən itəm e nimisən, mēm̄a itəmat onəkotəfak əm kəm Uhḡin itəm t̄ətaməgəh. ^{‡‡}

¹⁵ O nat̄imnat min u itəm Iesu t̄əmol, in suat̄ip o nosən n̄əniəkisən wi rəha nasituən. ^{‡‡} Uhḡin t̄əmaun-in netəmim rəhan, kən mən-iəkis kəm ilat mēm̄a nat̄imnat wir min u, in rəhalat. Kən nat̄imnat min u, okol kəsot̄ikəən nian kit, ^{‡‡‡} məto okoat̄at̄ig lilin. Ilat okotos nat̄imnat min un, m̄əto-inun nimisən rəha Kristo in t̄inətu rəkis n̄əm̄ti t̄əfagə rat rəha netəm min un itəm k̄əmotat̄əḡhl Lou rəha n̄əniəkisən rəha nasituən itəm t̄əmaupən mat̄ig.

¹⁶ Okəm̄a Iesus t̄əsimisən nəhlan, kən rəhan netəmim okəsotosən nat̄imnat wir min itəm in t̄əmən-iəkis m̄ə rəhalat. M̄əto-inu okəm̄a suah kit tol n̄əniəkisən kit mēm̄a nian in ot̄imis, kən rəhan nat̄imnat otuw̄in o suah p̄isin kit, kən suah u in ot̄ək̄əike m̄imis p̄itən, kənu n̄əniəkisən rəhan in ot̄ət̄at̄ig mat̄əmegəh. ¹⁷ N̄əniəkisən kit tol nəhlan, t̄əsət̄igən m̄əsəmegəhən nian etəm t̄əmən t̄ət̄at̄ig əh. Rəhan n̄əniəkisən in ot̄ət̄at̄ig mat̄əmegəh əm nian in t̄inimis rəkis. ¹⁸ O nat̄imnat min u, e n̄əniəkisən rəha nasituən aupən, n̄ita nat megəh kit t̄əike maiəh, t̄əgətun mēm̄a nat kit t̄əm̄imis, kən otol mēm̄a n̄əniəkisən in t̄ətaməgəh mat̄at̄ig. ¹⁹ Tol nəhlan, nian Moses in t̄əmatən-iarəp rəkis nəghatən min rafin rəha Lou kəm netəmim, kən uarisig lan, in t̄əmos n̄iməme sipsip k̄əmol tas̄iə, ne nelmi nig u hisop, meer-pæn e n̄ita n̄əti kau ne n̄ita n̄əni ne nəhau, kən t̄əmorautin-pæn n̄ita e naoa rəha Lou ne netəmim min. ^{‡‡‡‡} Kən in t̄əmən-ipən kəm ilat mēm̄a, "Inu n̄ita nat megəh kit itəm t̄at̄imis o nolən n̄əniəkisən rəha nasituən rəha Uhḡin t̄ət̄at̄ig mat̄əmegəh. Kən itəmat n̄əkot̄ək̄əike moat̄is̄iai-in, moatol nəwian." ^{§21} E nolən kit̄iəh əm, Moses t̄əmorautin-pæn n̄ita e Nimə Tapolən Asim ne nat̄imnat min itəm k̄əmos o nəfakən. ²² Lou tatən mēm̄a pris ot̄ək̄əike matol-pæn n̄ita e nat̄imnat t̄əpət, iuəhkir nat̄imnat rafin, mēm̄a ilat okotasim. Kən okəm̄a n̄ita t̄əsaiuən ron, kən Uhḡin okol t̄əsafələn t̄əfagə rat. ^{§†}

²³ Tol nəhlan, n̄ita rəha nolən sakrifais, in t̄əmaiəh o nolən nat̄imnat min u, kotasim. M̄əto Nimə Tapolən Asim ne nat̄imnat min rəhan əh-ik̄in, ilat narmi nat̄imnat min əm ^{§††} itəm t̄ət̄əpsen-pæn nat̄imnat itəm koat̄at̄ig e nego e neai. M̄əto nəfakən o nat̄imnat itəm tol n̄ip̄ət̄i nat agin-əh min, itəm kot̄at̄ig e nego e neai, n̄ita nat megəh t̄əsahmenən o nolən ilat kotasim. Ok̄əike kol sakrifais kit itəm t̄əwir maprəkis. ²⁴ Iesu in t̄əsuw̄inən imə e Ikin Tasim Ikin rəha n̄ətuəintən u,

itəm netəmim əm k̄əmotol. Nimə əh, in narmi nat əm rəha Ikin Tasim Ikin pahrien əp̄əh ilis e nego e neai. M̄əto Iesu t̄əmuw̄in e nego e neai, kən roiu əh in t̄ət̄ən-ipən nat̄imnat r̄əhatat lan kəm Uhḡin e niġanəm̄tin. ^{§‡25} Kən nian Iesu t̄əmol at̄ip sakrifais e rəhan nəmegəhən, in rəhan nolən tol p̄isin e pris asol agin u aupən. E n̄əniəkisən rəha nasituən u aupən, pris asol agin ot̄ək̄əike muw̄in imə e Ikin Tasim Agin Ikin kən mos n̄ita nat megəh, s̄ənəmə n̄itan at̄ip, mol sakrifais lan. T̄əike matol nəhlan e nup min rafin. M̄əto Kristo t̄əmuw̄in e Ikin Tasim Agin Ikin e nego e neai, t̄əmos at̄ip n̄itan kən mol sakrifais lan mau kit̄iəh əm kən t̄inahmen. ²⁶ Okəm̄a Kristo t̄əmatol sakrifais nəhlan e nup min rafin, tahmen e pris min u aupən, in ot̄ək̄əike m̄əto nahm̄əən nian t̄əpət t̄ətuoun e nian Uhḡin t̄əmol n̄ətuəintən. M̄əto roiu, kitat̄ kinot̄at̄ig e namnun nian, in t̄əmiet-arəpa mau kit̄iəh əm, ^{§††} mēm̄a otol at̄ip sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkisən t̄əfagə rat. Kən rəhan sakrifais, in namnun. ²⁷ Kitat̄ netəmim, Uhḡin t̄inələhəu nian ətuat̄ip r̄əhatat kit̄iəh kit̄iəh mēm̄a okot̄imis lan, mau kit̄iəh əm. Kən uarisig lan un, in otak̄il r̄əhatat nolən min. ^{§†28} E nolən kit̄iəh əm, Kristo t̄əmol at̄ip sakrifais lan, mau kit̄iəh əm, ^{§†} mēm̄a in otat̄ipa-in t̄əfagə rəha netəmim t̄əpət. ^{§§†} M̄əto uarisig, nian otat̄it̄əlig-pa min, ^{§§†} in ot̄əsuwa-minən o nos-irəkisən t̄əfagə rat, məto o nosmegəhən netəmim itəm kot̄əsahgin, nəumis tatus ilat ron. ^{§§§}

Sakrifais rəha Iesu, t̄əmol nian kit̄iəh əm, kən in t̄inahmen

10 Nat̄imnat min rəha Lou, ilat kotahmen e narmi nat ¹⁸ itəm ot̄əsuw̄əhən kotuwa, məto toapoap. Ilat s̄ənəmə n̄ip̄ət̄i nat. E nup min rafin pris min koatol sakrifais. M̄əto nat əp̄nap̄in mēm̄a ilat koatol sakrifais, məto Lou in t̄əruu nolən iəfak min itəm kotuwa o Uhḡin kot̄ətuat̄ip e niġanəm̄tin, m̄əto-inun ilat narmi sakrifais agin, itəm toapoap. ² Okəm̄a sakrifais min ilat kotahmen, mot̄itun nolən netəmim kot̄ətuat̄ip. Kən iəfak min kot̄itun nələhəuən motap̄əs nolən rəha sakrifais, m̄əto-inun n̄ikilat t̄inəruən rəkis mau kit̄iəh əm. Kən okəm̄a t̄inafəl rəkis n̄ikilat nəhlan, kən ilat k̄əsot̄əto minən t̄ərat o rəhalat nolən rat. M̄əto, kəpə, ilat koat̄əto əh t̄ərat. ³ Tol nəhlan, e nup min rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto nat u tatol əm mēm̄a ilat okol k̄əsotaluinən nolən rat min rəhalat, ⁴ m̄əto-inu n̄ita n̄əni ne kau in t̄əruu agin nos-irəkisən t̄əfagə rat. ¹⁹

⁵ Tol nəhlan, nian Kristo t̄inat̄imnə e n̄ətuəintən, in t̄əmən-ipən kəm Uhḡin mēm̄a, "Ik nakap̄əs sakrifais min ne nat̄imnat min koatos-ipən kəm ik. M̄əto ik nəmol-pæn n̄ip̄ət̄ik kit mēm̄a ekuw̄in lan." ²⁰

⁶ K̄əmotuwaan at̄ip nat̄imnat e olta tahmen e nəfakən r̄əhalat ot̄imnə ron ik, kən moatol sakrifais o nafəl rəkisən t̄əfagə.

† 1 Pita 1:2,18-19†† Hip 10:4‡ Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1 Jon 1:7†† Taet 2:14‡‡ Luk 22:20‡‡† Hip 10:34‡‡‡ Eks 24:6-8 § Eks 24:8; Luk 22:20‡† Lev 17:11‡†† Hip 8:5

§‡ 1 Jon 2:1; Rom 8:34‡‡† Hip 9:12,28‡† 2 Kor 5:10‡‡ Hip 7:27; 9:12,26; 10:10‡‡† Aes 53:12‡‡‡ Mat 16:27‡‡§ 2 Tim 4:8 18 Kol 2:17; Hip 8:5 19 Hip 9:12-14 20 Hip 2:14; Sam 40:6-8

Mæto nat ærnapin koatol nêhlan,
 mæto kəsotolən mæmæ nîkim tagien elat.
 7 Kæn io iatən mæmæ,
 "Kæmæte nêghatən kit tətätig e Naoa Ræha Uhgîn itəm
 tatêghat-in io mæmæ,
 'Uhgîn, io u, emuwa o nolən ræham nətəlīgən.'" †
 8 Kristo tæmæn aupən mæmæ,
 "Ik nakapəs sakrifais min
 ne natimnat min itəm koatos-ipinæ kəm ik,
 ne natimnat min itəm katuwaan ætip e olta,
 ne sakrifais min itəm katol o nafəl rækisən tæfagə.
 Natimnat min u, ik nakapəs,
 kæn kəsotolən mæmæ nîkim tagien elat,"
 (nat ærnapin mæmæ ilat koatætəu-pən suatip itəm Lou
 tæmæn.) 9 Mæto Kristo tatən min mæmæ, "Io u, emuwa
 mæmæ ekol nətəlīgən ræham." E nêghatən u ræhan, in
 tətəh-irækis nənækisən oas ræha nasituən, mæmæ in
 otələhəu nənækisən wi ræha nasituən kit. 10 Kæn Iesu
 Kristo tæmol nətəlīgən ræha Uhgîn tol nulan. In tæmol
 sakrifais atip e nîpətîn, †† mau kitih æm, ‡ mæmæ otol
 kitat kotasim, kitat u ræhan netəmim min. ††
 11 Nian rafin, pris min ilat koatətul moatol wək ræha
 næfakən, moatol sakrifais, moatol nat kitih æm nian
 rafin, o nafəl rækisən nolən rat. Mæto sakrifais min u,
 ilat kəsotahmen agin-əhən o nos-irækisən tæfagə rat
 nian kit. 12 Mæto pris u ræhatat, tinol rækis ræhan sakri-
 fais mau kitih æm, kæn sakrifais æh in tahmen mah-
 goau o nafəl rækisən nolən rat ræha netəmim tatuwin
 matuwin namnun tikə. Kæn nian tinələhəu rækis nêhlan
 ræhan sakrifais, kæn in tinatəpələh †† e nelmi Uhgîn
 matip, ikin ræha nepətən ne nisaiien. 13 Kæn ikin æh, in
 tətəshgin æm mæmæ Uhgîn otol ræhan tikimîr min ko-
 tahmen e niməhan itəm tateguafəl nelkin lan, †††14 mæ-
 to-inu e nolən sakrifais mau kitih æm æh, Kristo tæmol
 ræhan netəmim kinotətuatip e niganəmtin, matuwin
 matuwin, namnun tikə. Netəm min u, ilat un, itəm in
 tatol ilat koatuwa motasim.
 15 Kæn Narmîn Ræha Uhgîn, in min tatən wir natimnat
 min u kəm itat. In tæmæn mæmæ,
 16 "Ierəmərə tatən mæmæ,
 'Nian itəm otəpanuwa,
 oekol nənækisən wi ræha nasituən kəm ræhak
 netəmim tol nulan.
 Io oekos-ipən lou min ræhak e nîkilat,
 kæn oekæte rækis-pən e ræhalat-kapə.'" †††
 17 Kæn in tatən min mæmæ,
 "Io oekaluin ræhalat nolən rat min,
 kæn nîkik otəsəht minən nolən min ræhalat itəm
 koatətəghl Lou." †

† Mat 26:39 †† Hip 2:14 ‡ Hip 7:27 †† Hip 10:14; Efes 5:26
 †† Pris min, ilat koatətul æm nian ilat kinotol rækis sakrifais min
 ræhalat, mæto-inun ræhalat sakrifais min okol təsolən namnun nian
 kit. Mæto Iesu in tæməpələh, mæto-inun in, ræhan sakrifais, tatol nian
 kitih æm o nafələn ræhalat nolən rat min. Ræhan sakrifais in tahmen
 agin maprækis. Kæn Iesu tətəpələh lilin. Əplan min-tu Hip 1:3;
 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. ††† Əplan-tu futnot e 1:13 †††
 Jer 31:33; Hip 8:10 † Jer 31:34; Hip 8:11

18 Nian Uhgîn tæmafəl rækis nolən rat ræhalat, kæn tol
 mæmæ ilat okəsotol minən sakrifais tuwin kəm Uhgîn
 ron.

Pəs kotətul æskasik e ræhatat nahatətəhən

19 Piak min ne winik min. Tol nulan, kæn nita Iesu tæ-
 mol mæmæ kitat kotitun nuwinən imə Ikin Tasim Agin
 Ikin, kæn məsotəginən. 20 Roiu æh, Iesu in tæmæte su-
 atip wi kit, itəm tatəmegəh. In tæməhap niməhan itəm
 tatəkulosig Ikin Tasim Agin Ikin, tatəpsen-pən nîpətîn.
 Kæn mol suatip wi u ræhatat mæmæ kitat kotitun nuwin-
 pənən ikin, motuwin o Uhgîn. ††21 Kæn pris asol agin
 ræhatat, in etəm-iasol itəm tətəramərə ††† e nimə ræha
 Uhgîn, inun ræhan netəmim. ††22 Tol nulan, pəs kotuwin
 iuəhkîr e niganəmti Uhgîn, ††† e nikitat itəm tərîoah e
 nahatətəhən pahrien. Mæto-inu Kristo tæmorautin-pən
 nitan e nətəlīgən min ræhatat mæmæ kitat okotasim. ††
 Kæn in tæmaikuas rækis e nîpətîtat e nəhau talien, in
 æm in æm. ††23 Kitat kotəmæ kəmotələhəu-pən nətəlīgən
 ræhatat e Kristo. Tol nêhlan, pəs kotətul timtim lan,
 məsotəloal-əloalən, mæto-inu kitat kotitun nagileən e
 ræhan nêghatən min itəm tinəmən-ækis rækis kəm itat.
 24 Pəs kotahluia-ahluia e nətəlīgən ræhatat min, mæmæ
 kitat okotolkeike kitat min, kæn moatol təwir təwir kəm
 kitat min tatuwin tæhmîn min nêhlan. 25 Təsəwirən
 mæmæ okotəhlman nolən ræha nuəfiminən kitat min.
 Netəmim neen ilat koatol nêhlan, mæto pəs kitat
 koatem mæha-mæha kitat min nian rafin. ††† Kæn nian
 kotəplan mæmæ nian ræha nuwamən ræha Iesu tatuwa
 iuəhkîr, təwir mæmæ kitat koatəkəike e nem æskasikən
 itat min, moatol tətər tæhmîn min.

26 Təwir mæmæ koatem æskasik itat min nêhlan, mæ-
 to-inu okəmæ kitat kinotitun rækis nîpahrienən, mæto
 kəsotolən nat agin lan, kæn kitat moatəkəike e nolən
 rat, kæn tatol mæmæ sakrifais kit min tikə agin o nos-
 irækisən tæfagə rat ræhatat. ††27 Kæn okəmæ sakrifais kit
 min tikə mæ otos-irækis tæfagə rat ræhatat nêhlan, kæn
 nat kitih æm æh-ikin tətätig. Inun, kitat koatəgin,
 moatasiəp, mæto-inun kitat kotitun wir mæmæ kitat
 koatəshgin æm nalpinən æskasik, ne nîgəm asol ræha
 neməha ræha Uhgîn itəm otəkəike mus ræhan tikimîr
 min. ††28 E Lou oas ræha Moses aupən, okəmæ suah kit
 tatol nat ærnapin e Lou, kæn etəmim kəiu o kisil
 okəhalən-iarəp in, kæn suah u tæike mîmîs. Okol kəsə-
 tasəkîtunən. 1829 ?Mæto tæhrol e netəm min un itəm
 koteguafəl-eguafəl Nəti Uhgîn? 19 Uhgîn tæmol
 nənækisən ræha nasituən kəm kitat, kæn nita Kristo tæ-
 mol nənækisən u tətätig matəmegəh. 20 Nitan æm un,
 titun nolən etəmim tasim, kæn in etəmim ræha Uhgîn.
 21 ?Mæto tæhrol e etəmim itəm tatehm ærnapin æm nita
 u, mæmæ in sənəmæ nat iasim kit? ?Narmîn Ræha Uhgîn
 in tator nəwirən ræhan kəm netəmim, mæto tæhrol e
 etəmim itəm tatən rat Narmîn æh? Suah u, tətətuatip

†† Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8 ††† Sek 6:13 ††
 Hip 3:6 ††† Hip 7:19; Efes 3:12 †† Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24
 †† 1 Pita 3:21 ††† Hip 3:13 ††† Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 †††
 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29 18 Dut 17:6,7 19 Hip 6:6 20 Mat 26:28
 21 Nol Əpən 1:5

agin əm məmə nalpınən rəhan in otəskasik maprəkis-in nalpınən rəha etəm tatətgəhl Lou rəha Moses.

³⁰ Məto-inu kitat kintotitun rəkis Uhgın u itəm təmən məmə,

“Nalpinən nitai nat, inu wək rəhak əm.

Kən io oekalpin nitai nolən rəhalat tahmen ahmen əm.” †

Kən in təmən min məmə

“Tərəməyə in otakil nolən rəha netəmim rəhan.” ††

³¹ Uhgın u itəm tatəmegəh, tətətig tətətig. Kən okəmə kitat kotatig əh e təfagə rat, kən motəməhl e nelmin nəhlan, nat u in nat kit rəha nəginən.

³² Təwir məmə nikitəmat tatuəh nian u aupən, nian nəhag-əhagən təmatasiəgəpın itəmat aupən. E nian u, itəmat nəmotatig e nəluaginən asol e nəmegəhən, kən in nian iəkis kit, itəm nəmotatig e nahməən asol. ‡ Məto itəmat nəmotatig əskasik. ³³ Nian neen netəmim koatən rat itəmat e niganəmti netəmim, †† kən moatol min natimnat rat min neen kəm itəmat. Nian neen, itəmat nəmotos moatətul-pən o netəm min un itəm katol tərət elat nəhlan. ³⁴ Itəmat nəmotos moatətul-pən olat nəhlan, kən nian kəmotuwın e kalapus, kən itəmat nəmotatig e nəratən məsin rəhalat. †† Kən nian netəmim kəmotakləh-in natimnat min rəhatəmat, kən itəmat nikitəmat təmagien əm, ††† məto-inu itəmat nəmotitun rəkis məmə rəhatəmat natimnat neen əh-ikin tətətig, itəm in təwir maprəkis, kən natimnat min u, okol təsikəən nian kit. †††

³⁵ Inəh, in nətouən asol rəhatəmat itəm Uhgın otəpanos-ipinə kəm itəmat. Kən məto-inun o nat wir min əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat, təsəwıwən məmə onəkotəmkarəpən-in nahatətəən əskasik rəhatəmat.

³⁶ Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən təfəməh, § məmə nəkoatol natimnat itəm Uhgın tolkeike. Kən itəmat onəpanotos natimnat min itəm in təmən-iəkis məmə otos-ipinə kəm itəmat. ^{§†37} Məto tol nulan, inun Uhgın təmən mihin məmə,

“Otəsüwəhən, kən suah u itəm tatuwa, in otiet-arəpa, otəsölən kəmin. ^{§††}

³⁸ Məto rəhak etəmim itəm tətətip e niganəmtək, in otətəkəike e rəhan nahatətəən. ^{§†}

Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io, minətan təlig-təlig, kən nikik otəsagienən ron.”

³⁹ Məto kitat u, kəsotölən nəhlan. Kitat okol kəsotan təlig-təligən məmə Uhgın otərəkin kitat. Kəpə. Kitat netəm rəha nahatətəən e Uhgın, məmə kitat koatos nəmegəhən.

Nahatətəən

11 ?Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən e natimnat min u, itəm otəpanuwa, kənu nahatətəən rəhatat in tatol məmə kitat okotitun wir məmə natimnat min u, ilat nipahrienən.

† Dut 32:35 †† Dut 32:36; Sam 135:14 ‡ Fil 1:29,30 †† 1 Pita 4:14 †† Hip 13:3 ††† 1 Pita 4:13 ††† Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5 § Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 §† Hip 6:15; 9:15 §†† Nol Əpən 22:20 §† Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11

Nat ərnapın məmə kəsotəhmən ^{§††} natimnat min u, məto kitat kotitun wir məmə kitat okotos məto-inun nahatətəən tətəgətun nəhlan kəm kitat. ² Kən Uhgın təmənuwi netəm min u aupən o rəhalat nahatətəən.

³ Nahatətəən tatol məmə kitat kotitun wir məmə natimnat rəha nətueintən u, Uhgın təməghat əm, kən ilat kəmotatig. ^{§†} Natimnat itəm kotəplan roi, in təməsosən nat kit itəm tınatig rəkis mol ilat lan. ⁴ Epel in təmahatətə əskasik e Uhgın, tol nəhlan in təmos-ipən nat kit kəm Uhgın itəm təwir maprəkis-in rəha Ken. ^{§†} Kən məto-inu in təmahatətə əskasik e Uhgın nəhlan, kən Uhgın təməniarəp məmə in etəm ətuatip kit, kən nikin tagien o nosən rəhan natimnat. Kən nat ərnapın məmə suah u təmimis rəkis, məto nolən rəha nahatətəən rəhan in tətəghat əh kəm kitat. ^{§§†}

⁵ Kən Inok təmahatətə əskasik e Uhgın, tol nəhlan in təsımısən. Uhgın təmos-irəkis in e nətueintən u, məmə otuwın əpəh ilis e nego e neai. Netəmim kəsotəplan minən, məto-inu Uhgın təmiləs-irəkis. ^{§§†} Məto nian Uhgın təməsiləs-irəkisən-əh, Uhgın təməgətun kəm in məmə nikin tagien ron. ⁶ Məto okəmə etəmim təsəhatətəən e Uhgın, in təsölən Uhgın nikin tagien ron, məto-inu nian suah kit tolkeike məmə otuwa o Uhgın, ^{§§§} in otəkəike mahatətə məmə Uhgın tətətig, kən matətou netəm min un itəm kotalkut o nitunən in.

⁷ Noah in təmahatətə əskasik e Uhgın. Tol nəhlan, nian Uhgın təmatən-ipən natimnat min kəm in aupən, itəm netəmim kəsotəplanən əh, ¹⁸ Noah təmatisiai-in, matol nəwian. Kən in təmiləkin nego asol kit ¹⁹ məmə otosmegəh rəhan min. E rəhan nahatətəən, tahmen əm məmə Noah in təmatakil netəmim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgın təmol in tətətip e niganəmtin. ²⁰

⁸ Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgın. Tol nəhlan, e nian Uhgın təmaun-in rəkis məmə otuwın e nəptən pisin kit, in təmatol nəwia Uhgın. Nəptən əh, Uhgın təməniəkis rəkis kəm in məmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham təmiet, məto in təruru məmə tatuwın hiə ne. ⁹ Təmahatətə əskasik e Uhgın nəhlan, kən mətətig e nəptən u itəm Uhgın təməniəkis aupən məmə otos-ipən kəm in. ²¹ Məto təmətətig ikin əh e nimə tapölən əm, tahmen əm e iapispis kit. Kən Aisak ne Jekop itəm Uhgın təmos-ipən nəniəkisən u kəm iləhal kərən, ilau min kəmətuatig əm e nimə tapölən. ²²¹⁰ Epraham təmol nulan, məto-inu in tətəsahgin məmə otuwın e taon kit ²³ itəm nəukətın tiəkis, otətətig tuwəh. ²⁴ Taon u, Uhgın əm təmol mak lan, kən minol rəkis tətətig. ²⁵

¹¹ Sera tətəhatətə əskasik e Uhgın, nat ərnapın məmə in tınipitəguıhl agın, məto Uhgın təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə in otemək. In təmiləs nətin u, məto-inun in təmahatətə lan məmə otol nəniəkisən rəhan tuwa miet-arəp. ^{26 2712} Epraham tınəguıhl rəkis, otəsüwəhən tımıs, ²⁸ məto noanol min tepət kəmotisi-

§†† 2 Kor 4:18 §† Jen 1 §† Jen 4:4-5 §§† Hip 12:24 §§† Jen 5:21-24 §§§ Hip 7:19 18 Hip 11:1 19 Jen 6:13-22 20 Jen 6:9 21 Wək 7:5 22 Jen 12:1-8 23 Hip 12:22; 13:14 24 Nol Əpən 21:2, 14 25 Hip 11:16 26 Suatip kit min rəha nəuhlinən nəghatən u tol nulan. 'Epraham təmahatətə əskasik e Uhgın, nat ərnapın Sera tınipitəguıhl agın, məto Uhgın təmos-ipən nəsanənən

pæn lan. Nat ærnapin mæmæ in etæmim kitiah æm, mæto noanol min æh ræhan, ilat tepæt tepæt, tahmen æm e mæhuru æpæh e napuæ ne nimæklækil æpæh itæhæi itæm kæruru nafinæn. †

¹³ Netæm min u, ilat kæmotahatætæ æskasik e Uhgîn, mæto nian kæmotimis, ilat kæmætosæn æh natimnat min u itæm Uhgîn tæmæn-iækis mæmæ otos-ipæn kæm ilat. †† Ilat koatæplan natimnat min u mæmæ natimnat min u koatan isæu æh olat, mæto nikilat tagien pik mæmæ okotæplan. ‡ Kæn ilat moatæn-iaræp mæmæ koatæg e nætueintæn u mæto ilat kotahmen æm e iapispis min æm. †† Nætueintæn u, sænæmæ in imelat pahrien ikin. ¹⁴ Nian netæmim koatæghat næhlan, in tatægætun æsas æm, mæmæ ilat koategæs-in imelat ætu-atip ikin. ¹⁵ Ræhalat nætæligæn tæsîtælig-pænæn e næptæn ræhalat aupæn, itæm kinotapæs rækis. Okæmæ nikilat tatæht næhlan, kotitun nitæligæn matuwîn, mæto tæsolan mihin. ††¹⁶ Ilat kotalkeike imelat ik pisin kit itæm tæwir maprækis, inun e nego e neai. ††† Kæn o nat u, in tæsaulis-inæn ††† mæmæ okæn mæmæ in ræhalat Uhgîn. § Kæn Uhgîn tæmol æpen-æpenæ rækis e taon kit †† ikin æh.

¹⁷ Epraham tæmahatætæ e næniækisæn min itæm Uhgîn tæmæn-ipæn kæm in. Kæn næghatæn kit itæm Uhgîn tæmæn-iækis kæm in tol nulan, “Kæn okæn Aisak u mæmæ in noanol ætuatip ræham, ††† kæn e Aisak u, oekol ræham noanol otepæt otepæt.” Mæto e nahatætææn ræha Epraham, nian Uhgîn tæmek asgæwîn in, kæn in tæmætul matip o nohamnuæn nætin noan kitiah æm †† u Aisak mæmæ otol sakrifais lan kæm Uhgîn. †††¹⁹ Mæto-inu Epraham nikin tatæht mæmæ Uhgîn titun nolæn etæmim tæmegæh min e nimisæn. †† Kæn in tæmos min netin, iuæhkîr æm tahmen mæmæ in tæmegæh min e nimisæn.

²⁰ Aisak tæmahatætæ æskasik e Uhgîn, kæn tol næhlan, tæmæfak mæmæ Uhgîn otæhlman næwîræn ræhan tuwîn kæm Jekop ne Esao, matæn-iaræp natimnat min itæm otæpanuwa nian kit. ††

²¹ Jekop tæmahatætæ æskasik e Uhgîn. Tol næhlan, nian iuæhkîr æm in timis, in tæmæfak mæmæ Uhgîn otæhlman næwîræn kæm næti Josep mil. ††† In tæmæf kasikin, mætul æmæhl-æmæhl, kæn in matænwiwi Uhgîn.

²² Josep tæmahatætæ æskasik e Uhgîn. Tol næhlan, iuæhkîr æm in timis, kæn in tæmatæghat-in nian noanol min ræha Isrel okæpanotiet Ijip. Kæn in tæmatæn rækis æm kæm ilat mæmæ okotæhrol e nikilkilin. †††

²³ Tata ne mama ræha Moses kæmuahatætæ æskasik e Uhgîn. Tol næhlan, nian Moses tæmaiir, ††† ilau kæmuæplan mæmæ in suakæku wîr kit, kæn ilau kæmatuæhluag-

kæm in mæmæ otæpik-æpik. In tæmilæs nætin u mæto-inu Epraham tæmahatætæ e Uhgîn mæmæ in otol ræhan næniækisæn tuwa miæt-aræp.
²⁷ Jen 17:19; 18:11-14; 21:22-28 Rom 4:19† Jen 22:17†† Hip 11:39‡ Mat 13:17†† Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11‡† Jen 24:6-8‡†† 2 Tim 4:18‡†† Mak 8:38§ Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15§† Hip 11:10; 13:14§†† Jen 21:12; Rom 9:7§† Nat ærnapin mæmæ Epraham nætin kit min u Ismael, ræhan slef tæmilæs, mæto nætin u Aisak katæn mæmæ in noan kitiah æm mæto-inun Uhgîn tæmæn-iækis aupæn mæmæ otos-ipæn kæm Epraham, kæn in næti pætan ætuatip ræhan u Sera. Æplan-tu Jon 3:16§†† Jen 22:1-10; Jem 2:21§† Rom 4:21; Jon 5:21§† Jen 27:27-29,39,40§†† Jen 48:1,8-22§†† Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32§§§ Eks 2:2

in o mæwig kisil. Kæn ilau kæmæsuaginæn nætgæhlæn næghatæn ræha kig. ¹⁸

²⁴ Moses tæmahatætæ æskasik e Uhgîn. Tol næhlan, nian in tæmol iahgîn, kæn tæmæsolkeikeæn mæmæ okæn mæmæ in næti pætan ækæku ræha Fero, kig ræha Ijip.

¹⁹²⁵ In tæmæsolkeikeæn mæmæ otætæg e nagienæn e nolæn ræha tæfagæ rat mæto-inu nagienæn ræha tæfagæ, in tætæg o nian ækuækîr æm. In nikin tæmagien mæmæ otuwîn moatæg ilat netæmim ræha Uhgîn, moatæto tærat ilat min ilat. ²⁶ Nikin tæmatæht mæmæ okæmæ netæmim okotalah-æmnu ²⁰ in o Kristo itæm otæpanuwa, kæn in okol tæsaulisæn. In nikin otægien tæhmin min o nat u taprækis-in mæmæ otætæg tæwir e natimnat wîr min e næmegæhæn æpæh Ijip. ²¹ In tæmatol nulan mæto-inun nian rafin in tatuag-pæn o nætouwæn itæm Uhgîn otos-ipæn kæm in. ²²²⁷ Moses in tæmahatætæ æskasik næhlan e Uhgîn, kæn tæmagim Ijip ²³ mæsægînæn kig u itæm nemæha tatol pik. In tæmæseirairæn mitæg, in tæmekæike matuwîn, tahmen mæmæ inu tatæplan Uhgîn u, itæm etæmim tææplanæn e niganæmtin. ²⁸ Tæmahatætæ æskasik e Uhgîn næhlan, kæn in tæmætuoun nolæn lafet ræha Nuhagego-inæn. In tæmæn-iaræp kæm noanol min ræha Isrel mæmæ okotækæike motorautin-pæn nita sipsip e toa e nimæ min ræhalat. Okotol næhlan mæmæ nagelo itæm Uhgîn otahl-ipa o nohamnuæn itæm, ²⁴ in otæsohamnuæn nenætilat min u næman, ²⁵ itæm kæmotaupæn kaiir.

²⁹ Noanol min ræha Isrel kæmotahatætæ æskasik e Uhgîn. Tol næhlan, ilat kotitun neguæfiminæn e Nitæhæi Asiæ itæm tæmoor, kæn kotaliwæk lan tahmen æm e nitæn iasæk. Mæto nian netæm Ijip kæmotalkut o nætæpænæn ilat, kæn nitæhæi tæmæmik ilat, kæn kotamnim. ²⁶

³⁰ Noanol min ræha Isrel kæmotahatætæ æskasik e Uhgîn, kæn tol næhlan, ilat kotaliwæk motitælu e fenis ræha Jeriko. Fenis u, kæmol e kæpiel. Ilat koatitælu, moatitælu e fenis æh, mætoarus-pæn nian sepîn, kæn æmun, fenis asol un, tæmitægît misas. ²⁷

³¹ Rehap u, pætan e suatip, tæmahatætæ æskasik e Uhgîn. Kæn tol næhlan, nikin tæmagien mæmæ otos suah mil un noanol ræha Isrel mil, itæm kæmueia anion mæmæ okuæplan kæn miatun wîr natimnat ikin. Ilau kæmueia e ræhan nimæ. ²⁸ Kæn o nat u, noanol min ræha Isrel ilat kæmæsothamnuæn pætan u nian ilat kæmotohamnu netæm ikin æh itæm kæmotæht næwia Uhgîn. ²⁹

³² Mæto okol esænæn tuwîn tæhmîn min. Okol esæghatæn tæfæmæh mæn Kiteon, ³⁰ ne Parak, ³¹ ne Samson, ³² ne Jefata, ³³ ne Tefit, ³⁴ ne Samuel, ³⁵ ne ien min. ³³ Ilat u kæmotahatætæ æskasik e Uhgîn, kæn tol næhlan, ilat kæmotol natimnat tepæt. Ilat kæmotit noanol min ræha Isrel motuwîn motæluagin ilat netæm ik pisin pisin min, kæn moatol win elat. ³⁶ Ilat kæmoatol nolæn ætuatip min, kæn moatos natimnat wîr min itæm Uhgîn tæmæn-iækis mæmæ otos-ipæn kæm ilat. Kæmotahatætæ-

¹⁸ Eks 1:16, 22-19 Eks 2:10-20 Hip 13:13-21 Luk 14:33-22 Hip 10:35-23 Eks 12:50, 51-24 1 Kor 10:10-25 Eks 12:21-23-26 Eks 14:21-31-27 Josua 6:12-20-28 Jos 2:1-16-29 Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25-30 Jaj 6-8-31 Jaj 4-5-32 Jaj 13-16-33 Jaj 11-12-34 1 Saml 16:1,13-35 1 Saml 1:20; 3:19-4:1-36 2 Saml 8:1-3

in nohlin laion min, mämә okәsotunән ilat, ^{†34} kән ilat kәmotohamis nigәм asol itәм tatuәp, ^{††} kән ilat motagim tәnin netәм kotәмә okotohamnu ilat e nisa rәha nәluaginән. [‡] Ilat rәhalat nәsanәнән tikә, mәto Uhgин tәmos-ipән nәsanәнән kәм ilat. ^{‡‡} Kән ilat koatol win e mopael min rәha nimәptән pisin pisin min. ^{‡‡‡35} Nipitan neen әh-ikin itәм kotahatәtә әskasik e Uhgин, kән tol nәhlan Uhgин tатol nenәtilat kotair-pa min e nimisән. ^{‡‡‡} Mәto netәmim neen әh-ikin itәм kotahatәtә әskasik e Uhgин. Mәto ilat kotegәhan-in rәhalat tikimir min koatol nәratән ne nahmәән kәм ilat e nipәtilat, kән nikilat tәsәhtән nat u. Ilat kәmәso-tapәsән rәhalat nahatәtәән, mämә rәhalat tikimir min okotikis ilat. Ilat koatahatәtә mämә Uhgин in otol ilat kotamegәh min e nәmegәhән kit itәм tәwir maprәkis. ³⁶ Kән ilat neen, netәmim koatalah әsan elat, kән koatalis-alis ilat. ^{‡‡‡} Kән ilat neen, netәmim koatalis әtain ilat e sen, kән moatәmki-pән ilat e kalapus. ^{§37} Ilat neen, kәmahtimnu ilat e kәpiel apin, ^{§†} kән ilat neen, netәmim kәmotәmik soә rәha nәtahlән nig, motәtatip nipәtilat nәwtain kәiu, motohamnu ilat. Kән ilat neen, kәmәtamnu ilat e nisa rәha nәluaginән. ^{§††} Kән ilat neen koatuwin әm e nuwigә nәni ne sipsip. ^{§‡} Ilat ian-rat min agin, nian rafin netәmim koatәrәkin ilat, moatol tәrat agin elat. ³⁸ Ilat, netәм wir min. Nәtueintән u, tәsahmenән mämә ilat okotatig ikin. Mәto ilat kәmoatatig әrnapin әm, әpәh ikin taruән-aruән ikin, ne e nitot min, ne e nipәg kәpiel min, ^{§††} ne nipәg min әpәh e nisip.

³⁹ Netәм min u, ilat rafin kәmotahatәtә әskasik nulan e Uhgин, kән in tәmos-ipән nәrig wir kәм ilat. ^{§†} Mәto ilat kәmәsotosән әh nat u ^{§‡} itәм Uhgин tәmәn-iәkis rәkis mämә otos-ipән kәм ilat, ^{§§†40} mәto-inu in tinol rәkis nalpәkauән kit rәhan, mämә in otol tәwir maprәkis kәм kitat. Kән e nәtәligән rәhan, in tolkeike mämә otilpin kitat min ilat u әupән, mämә kitat min ilat әm, okotәtoarus ahmen ahmen әm mak e namnun naiuән. ^{§§† §§§}

Uhgин tәtәg-әtuatip-in nenәtin min

12 Kән netәм min u, ilat tepәt tepәt, koatatig kitәlau e kitat, koatәtul-arәp o Uhgин, moatahatәtә әskasik lan, kән rәhalat nәmegәhән in tatilәs-ipәр nahatәtәән rәhatat. O nat u, pәs kotәlin rafin nat figәм itәм otaskәlim әtain itat mämә kәsotaiu pikән, ne tәfagә rat itәм tatәper-ipән e kitat. Kән pәs kitat ko-

† Dan 6:22 †† Dan 3:19-27 ‡ Eks 18:4 †† 2 King 20:7; Jaj 16:28 ‡‡ Jajes 15:8 ‡‡† 1 King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37 ‡‡‡ Jer 20:2; 37:15 § Jen 39:20 §† 2 Kron 24:21 §†† 1 King 19:10; Jer 26:23 §‡ 2 King 1:8 §‡† 1 King 18:4; 19:9 §† Hip 11:2, 4 §‡ E ves 33 kitat kotәplan mämә netәм min u neen kәmoatos natimnat wir min itәм Uhgин tәmәn-iәkis mämә otos-ipән kәм ilat. Mәto nәniәkisән kit әh-ikin itәм kәsotosән әh. Ilat kotәtag-pән o nian itәм Uhgин otahl-ipa Kristo tuwa, mәto ilat u, kәmәsotehmән e rәhalat nәmegәhән. §§† Hip 11:13; 10:36 §§‡ Nol Әpән 6:11; Hip 2:10 §§§ Suatip kit min rәha nәнән "okotәtoarus ahmen ahmen әm mak," tol nulan, "kitat min ilat min un, okul kәlәh kitat kotәtuatip agin."

taiu ¹⁸ mәsotәrou-inән ¹⁹ naiuән itәм Uhgин tәmәlәhәu әupән-in kitat. ² Kotitun nolән nian nigәnәmtitәt otatәtul-pән әm o Iesu, ²⁰ itәм in nәukәti nahatәtәән rәhatat, ²¹ kән inun itәм otol mämә kitat kotәtoarus mak e nahatәtәән rәhatat. Pәs kitat nikitat otuәh nolән rәha Iesu, inun in rәhan nәtәligән kaifәmәh, nian in tәmimis e nig kәluau, kән mәto nahmәән. ²² Mәto in tәmol nat әrnapin lan, megәhan-in naulisән rәha nimisән e nig kәmәluau, mәto-inu tәmol rәhan nәtәligән tәskasik o nagienән itәм in otәpanos. Kән roiu, in tatәpәlәh e rәhn matip Uhgин u in Kig, ²³ ikin nepәtән ne nisaiiән tәtatig ikin. ³ Tәwir mämә nik-itәmat otatәht Iesu, ne rәhan nәtul әskasikән e nian iol tәfagә min kәmotәrakin-pән nәghatән rat min kәм in, mämә nikitәmat otәsәrouән ²⁴ kән motapәs nahatәtәән rәhatәmat.

⁴ Ekitun mämә itәmat, noatәluagin o noh rәkisән tәfagә rat e nәmegәhән rәhatәmat, mәto itәmat kit tikә itәм nitan tәmaiәh o nәluaginән u. ²⁵⁵ Itәmat ninotaluin rәkis nәghatән itәм tatilәs-ipәр nәtәligән rәhatәmat. E nәghatән u, Uhgин tәmәghat nulan kәм itәmat, tahmen e nenәtin әtuatip min, matән mämә, "Nәtik, nian Iәrәmәrә tәtәg-әtuatip-in ik, solән nat әrnapin lan.

Әsolән nikim tәrou nian in tәtagәt pik lam.

⁶ Mәto-inu okәмә Iәrәmәrә tolkeike pik suah kit, kән in tәike mәg-әtuatip-in suah un. ²⁶

Kән okәмә in tos suah kit mämә nәtin, kән in tәike malis-alis." ²⁷

⁷ Tol nәhlan, otәtul mәha-mәha e nian iәkis min.

Uhgин tatos-ipa nian iәkis min u o nәg-әtuatip-inән itәmat. Itәmat nenәti Uhgин min, mol mämә in tatәg-әtuatip-in nulan itәmat. ²⁸ ?Mәto suakәku naka un itәм tata rәhan in tәsәg-әtuatip-inән? ⁸ Uhgин tatәg-әtuatip-in rafin nenәtin әtuatip min. ²⁹ Okәмә Uhgин tәsolән nәhlan etәmat, kән nipәtin u mämә sәnәmә itәmat nenәtin әtuatip min, itәmat nisualkәlәh lapin.

⁹ Rәhatat tata min e nәtueintән u, koatәg-әtuatip-in itat. Kән kitat, koatәsiai-in ilat. ?Kән okotәhrol nulan e tata rәha narmitat ³⁰ itәм tәtatig e nego e neai? Tәwir mämә okotos-iәhәu agin itat, kән motatig ahgin. ³¹ Kән e nolән әh, kitat okotos nәmegәhән. ³²¹⁰ Rәhatat min tata, kotәg-әtuatip-in itat o nian әkuәkir әm, e rәhalat әm nәtәligән. Mәto Uhgин tәtәg-әtuatip-in itat mämә otasitu etat, kәnu otol kitat kotasim tahmen lan. ³³¹¹ Okәмә Uhgин tәtәg-әtuatip-in kitat, in tahmen e nat kit itәм nian kitat kәmotun, mәto tәsiu, kән marәp. Mәto uarisig, okәмә kotegәhan-in mämә nәg-әtuatip-inән әh otiuw asilә e rәhatat nәtәligән, kән in otōe noan tәwir, inun nәmәlinuән ³⁴ itәм tәtisi-pән e nәtuatipән.

¹² Tol nәhlan, nat әrnapin mämә itәmat noatatig e nian iәkis, mәto otilәs-ipәр nelmitәmat itәм tәrou,

18 1 Kor 9:24 19 Hip 10:36 20 Sam 25:15 21 Hip 2:15 22 Fil 2:8,9; Hip 2:9 23 Mak 16:19 24 Kal 6:9; Nol Әpән 2:3 25 Hip 10:32-34 26 Sam 94:12; 119:75; Nol Әpән 3:19 27 Prov 3:11-12 28 Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24 29 1 Pita 5:9 30 Nam 16:22; 27:16 31 Jem 4:7 32 Aes 38:16 33 2 Pita 1:4 34 Aes 32:17; Jem 3:17,18

məmə otəsanən. Ne nulitəmat itəm kətuawig-awig, motol məmə kuəskasik o niauən. †

13 "Otol suatip rəhatəmat tətuaatip wir, †† məmə pah un itəm noataliwək kələh, nelkin təmimis, nelkin okol təsərat agin-əhən, miet rəkis, ‡ məto in otəpanəwir min." ††

Etəm təsahatətəən e Uhgın, in otəkəike mos nalpinən

14 Otalkut məmə onakatig wir itəmat netəmim rafin e nəməlinuən. † Kən motalkut məmə nəkotol itəmat məmə rəhatəmat nəmegəhən tasim. †† Etəmim itəm təsasimən, okol təsəplanən niganəmti Ierəmərə nian kit. †††15 Otəto wir itəmat məmə itəmat kit itəm tətaiu matuwın otəpou e nəlugi suatip, kən məsosən nəwırən rəha Uhgın. § Otəto wir min itəmat məmə noki nig akona kit †† in otəsuiwinən e nikitəmat, kən məwiə, mol noan tēpət e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nahuin titun nərəkinən nəmegəhən rəha netəm iasim neen min. 16 Oatəto wir itəmat məmə suah kit təsit əpnapinən iərman o pətan. ††† Itəmat kit otəsahmənən e Esao u, rəhan nəmegəhən təsətuatipən, in tatol nat əpnapin e Uhgın. In təmaupən maiir, məto in təmol-salim-in nepətən rəha suakəku itəm təmaupən maiir. † Məto nəmti nat u, in təmol-salim-in, in nagwənən itəm təmun mau kitəh əm. 17 Itəmat nəkotitun məmə uarisig, nikin otəpanuwın min e nepətən rəha nəmtinipin. Kən təmalkut pik məmə rəhan tata otəfak məhlman nəwırən kit kəm in. Məto nat əpnapin məmə təmətasək pik pap ron, ††† məto okol təsəuhlinən nikin əh-roiu, kən rəhan tata okol təsəfakən məhlman nəwırən kəm in.

Lou təhrol nulan mol pisin e namnusən təwir

18 Aupən ikin, noanol min rəha Isrel, kəmotuwın e nitot asol u Sinae, e nətueintən u. Kən ikin əh, kəmotəplan nigəm itəm tatuəp, kən napinəpən asol təmeiuaiu mirəfin nat, kən kəmotəto nimətag asol ne təwi tətəgət əfəməh, † kən kəmotəto nəwian kit tatəghat kəm ilat. † Kən nian kəmotətəlig-in rəhan nəghatən min, kən ilat kəmoatən əskasik məmə ilat kotapəs agin-əh nəto minən nəwian u. ††† Kəmotəgin motasiəp o nəghatən u, təmən məmə, "Okəmə nat megəh əm kit otuwın e nitot u, məto itəmat onəkotəike moataht e kəpiel apin motahtimnu timis." ††† Nian Moses təməplan natimnat min u, in min təməto tərət kən məmə, "Io enəgin u enəgin, minətasiəp." †††

Məto itəmat nəsotuwamən ikin-u. 18

22 Itəmat nəmotuwa e nitot u Saeon, 19 ne taon asol 20 u ima Uhgın ikin itəm təməmegəh, tətətig tətətig. Inun

† Aes 35:3 †† Prov 4:26 ‡ Kal 6:1 †† Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 †† Rom 14:19 ††† Rom 6:22 ††† Mat 5:8 § Hip 3:12; 4:1 §† Dut 29:18; Hip 3:12 §†† 1 Kor 6:18 §† Jen 25:29-34 §†† Jen 27:30-40 §† Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11 §† Dut 4:12 §†† Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16 §§† Eks 19:12,13 §§§ Dut 9:19 18 Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 19 Aes 24:23; 60:14; Nol Əpən 14:1 20 Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16

Jerusalem wi əpəh ilis e nego e neai, 21 u nagelo min taosan taosan kəmuəfimin ilat ikin o nagienən asol. 23 Kən itəmat nəmotuwa e nuəfiminən asol rəha netəmim rəha Uhgın, itəm kotahmən e netəm kəmo-taupən kaiir u rəhan min, 22 nərgilat kəməte rəkis e nego e neai. 23 Kən itəmat nəmotuwa o Uhgın, itəm otəpanakil netəmim rafin. 24 Itəmat nəmotuwa motol kitəh itəmat narmi netəm ətuatip itəm kinotiməs rəkis, kən Uhgın tinol ilat kinotətoarus mak. 25 2624 Itəmat nəmotuwa o Iesu u, in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u itəm Uhgın təmol kəm itat. Kən nəmotuwa o nita Iesu, itəm in təmorautin-pən 27 mol itəmat nako-tasim. Nita əh in təmən-iarəp natimnat min u itəm kotəwir motaprkis-in natimnat min itəm nita Epel təmən-iarəp. 28 29

25 O natimnat min u, oatəto wir itəmat, məmə itəmat onəsotəuhlinən məntaatəmat o Uhgın 30 u tatəghat kəm itəmat. 31 Məto-inu Moses, in etəmim əm. Kən kitat kotitun məmə netəm aupən kəməsotətəlig-inən rəhan nəghatən o nəhgaiirən elat. Ilat kəməsotəgim rəkisən e nalpinən rəhalat. ?Kən okəmə tol nəhlan, kən okəhrol kitat okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Uhgın itəm təmisi-pən e nego e neai muwa məmə otəhgaiir etat? 32 ?Kitat okotəgim rəkis-in əhrol nulan? 26 Nian aupən, nəwia Uhgın təməloal e nəptən. 33 Məto roiu əh, təmən-iəkis kəm itat məmə, "Nian kit min əh-ikin, io ekəloal min e nətueintən. Kən o nian əh, sənəmə nətueintən əm ekatigtig lan tasiəp, məto neai min otasiəp-asiəp məloal." 3427 Nian Uhgın tatəghat-in məmə, "Nian kit min əh-ikin," nipətin un məmə in otatigtig 35 e natimnat rəha nətueintən əm itəm Uhgın təmol, məmə otoh rəkis ilat. Otoh rəkis nəhlan natimnat, məmə natimnat itəm okəsotəloalən, ilat okotətig, kən inun, natimnat itəm okotətig lilin.

28 O nat u, təwir məmə kitat kotən tagkiu o Uhgın, məto-inu kitat koatos nego rəha Uhgın u, kəruru nəloal-əloalən lan, kən okol təsietən nian kit. 36 Təwir məmə kitat kotəfak kəm in, e nolən itəm nikin tagien lan, məmə kitat okotisiai-in, kən motəgin min, 3729 məto-inun Uhgın rəhatat, in tahmən e nigəm asol kit itəm tatuwaan ətip natimnat rafin. 38

Namnun nəghatən

13 Təwir məmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kəm itəmat min tahmən e piatəmat min. 392 So-taluinən nehmən iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin. 40 !Okəm-naka ilat nagelo min! Netəmim neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wir netəmim,

21 Kal 4:26 22 Eks 4:22 23 Nol Əpən 20:12 24 Jen 18:25; Sam 94:2 25 Fil 3:12 26 Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u, "Uhgın tinol ilat kinotətoarus mak" tol nulan, "Uhgın tinol ilat kinotətuatip agin." 27 Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 28 Jen 4:10; Hip 11:4 29 Nita Epel in təmən-iarəp məmə Uhgın otol nalpinən, məto nita Iesu təmən-iarəp məmə Uhgın otoh rəkis nalpinən. 30 Hip 3:12 31 Hip 1:1 32 Hip 2:2,3; 10:29 33 Eks 19:18 34 Hag 2:6 35 Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17 36 Sam 15:5; Dan 2:44 37 Mal 2:5; 4:2 38 Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 39 Rom 12:10 40 Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13

məsotitunən məmə ilat nagelo min. ^{†3} Sotaluinən netəm kotatig e kalapus. ^{††} Nikitəmat otatuəh ilat, mətahmə olat tahmen əm məmə inun ik min nəkətatig e kalapus. Otəto kələh nahməən e nikitəmat, itəmat netəm min un itəm katol tərət elat, tahmen əm məmə inun ik natəto nahməən e nipətīm atip.

⁴ Pəs netəmim rafin kotisiai-in natigən rəha marit, məmə in tasim nian rafin. [‡] Pəs netəmim rafin kotəgin o niməhan rəhalat min, məsoteguafələn. Uhgın otakil etəm aluə ne pətan əkəku itəm kətuapil kələh, kən makil min iərman ne pətan itəm kətuapil kələh, iərman itəm tətəpil ilau pətan u sənəmə rəhan pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatip iərman. ^{††}

⁵ Ətul-pən isəu o nolkeikəən rəha məni. ^{††} Nikim təike magien əm o rəham natimnat u natos tahmen ^{†††} məto-inu Uhgın tatən məmə,

“Okol esapəsən ik,
məsəhlmanən ik nian kit” ^{†††}

⁶ Kən tol nəhlan kitat kotitun əsas, kən moatən məmə, “Iərəmərə in iasitu rəhak,
tol nəhlan esəginən.

Oesəginən nat kit itəm etəmim əm otol kəm io.” [§]

⁷ Nikitəmat otəkəike matəht netəm-iasol min u rəhatəmat ^{§†} itəm kəmotəpən motəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgın. Otətəlig-in-tu natimnat wir min itəm təmiet e nəmegəhən rəhalat, kən motahatəta e Iərəmərə tahmen əm elat. ^{§††}

⁸ Iesu Kristo in tatol əm nulan, nəniəp, ne roiu, kən otəpanətətig nulan, namnun tikə. ^{§†9} Sotolən məmə nəgətunən wi pisin pisin min tiuw rəkis itəmat o suatip ətuatip. ^{§††} Itəmat otuag-pən əm o Uhgın, itəm tətəsitə etəmat e nikin agien məmə otol rəhatəmat nətəligən təkəsik. ^{§†} Təsəwirən məmə kitat okotətou-pən nətuakəmən rəha nunən nagwənən, ^{§†} məmə in otol kitat kotəskəsik, məto-inu in nipahrienən, nətuakəmən əh, okol təsəsitə e netəm koatol.

¹⁰ Rəhatat olta tatig. Məto pris min itəm koatol wək rəhalat əpəh imə e tapolən rəha nətueintən u, ^{§§†} ilat u, kəsegəhan-inən ilat məmə okotun ^{§§†} nagwənən ^{§§§} kit e olta u rəhatat. ¹⁸

¹¹ E nolən rəha pris asol agin, nian in tatohamnu rəkis nat megəh, kən matos nitan kən muwin əpəh imə e İkin Tasim Agin İkin, kən mos-ipən kəm Uhgın o nafəl rəkisən təfəgə rəha netəmim. ¹⁹ Məto uarisig, katiləs-iarəp nat megəh u əpəh ihluə ikın e nimə tapolən min rəhalat, motaan ətip. ²⁰¹² E nolən kitəh əm, Iesu təmiet rəkis e taon, ²¹ kən ikın əh in təməto nahməən e nipətın, kən mımıs ikın əh, məmə nitan ²² tıtun nafəl rəkisən təfəgə rat rəha netəmim, mol ilat

† Jen 18:1-33 †† Mat 25:36; Hip 10:34 ‡ Mal 2:15 †† Dut 22:22 †† 1 Tim 3:3 ††† Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8 ††† Dut 31:6,8; Jos 1:5 § Sam 118:6,7 §† Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16 §†† Hip 6:12 §† Sam 102:27; Hip 1:12 §†† Efes 4:14 §† Kol 2:7 §† 1 Kor 8:8; Hip 9:10 §§† Hip 8:5 §§† 1 Kor 9:13; 10:18 §§§ Jon 6:48-58 18 “Nagwənən” itəm katol sakrifais lan e “rəhatat olta” inun Kristo pisin əm (Jon 6:48-58). Pris min aupən, ilat kəmotitun nunən noanuəhgın nat megəh min e sakrifais min neen ilat koatol o nosipənən kəm Uhgın. Məto kəsegəhan-inən kəm ilat o “nunən” Kristo, nipətın u məmə kəsotosən ron. 19 Lev 16:15 20 Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 21 Jon 19:17 22 Rom 3:25

kotətuatip, motasim, məmə ilat rəha Uhgın. ²³¹³ Tol nulan, pəs kitat kəkol məmə inu okotiet ihluə imətət ikın, motol kitəh kitat min əpəh ihluə. ²⁴ Kən okotəkəike motətul matip məmə netəmim okotol naulisən kəm itat, tahmen əm mə inun, kəmotol mihin lan. ²⁵¹⁴ E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatip imətət ikın tikə, itəm otətətig lilin. ²⁶ Məto kitat koategəs-in rəhatat taon ətuatip itəm kotitun məmə otəpanuwa. ²⁷

¹⁵ Tol nulan, e nasitəən rəha Iesu, pəs kitat kotosipən sakrifais rəhatat kəm Uhgın nian rafin. ²⁸ Sakrifais min u rəhatat, inun, okoatiləs-ipər nərgi Uhgın nian rafin, moatən-iarəp nərgin. ²⁹¹⁶ Sotaluinən o nolən təwir ne nawte-inən nat rəhatəmat tatig kəm netəm rəhalat nat kit tikə, ³⁰ məto-inun in min tahmen e sakrifais ³¹ itəm niki Uhgın tagien ron. ³²¹⁷ Otol nəwia netəm-iasol min e niməfak, ³³ kən motatig əhgin ilat. İlat u, koatehm wir nəmegəhən rəhatəmat, ³⁴ məsotəmegən, məto-inu ilat kotitun məmə okotəike motən nəmtət lan kəm Uhgın məmə ilat kəmotol wək u, təhrol nulan. Itəmat nakotəike motol ilat nikiat tagien o wək u. Okəmə itəmat noatol nikiat təsəginən ron, nolən u okol təsəsitə agin-əhən etəmat.

¹⁸ Otəfak otimat, ³⁵ məto-inu ekotitun əsas məmə rəhatimat nolən in tətətuatip əm, ³⁶ kən ekotolkeike agin məmə nian rafin itimat ioatol nolən təwir əm. ¹⁹ Io ekolkeike pik məmə itəmat onəkotəkəike motətəpəh-in o Uhgın, məmə io ekitun nitəlig-pa-minən otəmat uəhai əm.

²⁰ İatəfak min otəmat min məmə, Uhgın otəsitə etəmat. Uhgın u, in nəukətə nəməlinuən. ³⁷ Kən in təmol rəhatat Iərəmərə Iesu təmegəh min e nimisən, ³⁸ məto-inu nitan təmai u o nolən nəniəkisən lilin ³⁹ in tətətig matəmegəh. ⁴⁰ Iesu əh, in etəm təwir maprəkis o nehm wirən sipsip min rəhan. ⁴¹ İatəfak məmə Uhgın u, ²¹ in otos-ipinə natimnat wir min rafin kəm itəmat, itəm otol itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in tolkeike. Kən iatəfak məmə, Uhgın otol wək e nəmegəhən rəhatat kitəh kitəh, ⁴² kən e nasitəən rəha Iesu Kristo, in otol rəhatat nolən təwir təwir, kən nikin otagien pik ron. Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Kristo ilis nian rafin, matuwın matuwın namnun tikə. Əwəh. ⁴³

²² Piak min ne winik min. Naoa u rəhak təsəfəməh pikən. Məto iakətapəh əskəsik otəmat məmə, otol-tu rəhatəmat nətəligən təfəməh min məmə nakotətəlig-in rəhak nəghatən min itəm otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat.

²³ İakolkeike məmə onəkotitun məmə piətət u Timoti, ilat kəmotiləs-iarəp in e kalapus. Okəmə in otuwa uəhai əm, kən itimlau min, ekiamnə.

23 Efes 5:26 24 Luk 9:23 25 Hip 11:26 26 Hip 12:27 27 Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 28 1 Pita 2:5 29 Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 30 Rom 12:13 31 Fil 4:18 32 Sam 50:21-15; Hos 14:2 33 Hip 13:7,24 34 Aes 62:6; Wək 20:28 35 1 Tes 5:25 36 Wək 23:1 37 Rom 15:33 38 Wək 2:24 39 Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 40 Hip 9:20 41 Jon 10:11 42 Fil 2:13 43 Rom 11:36

²⁴ Itəmat otən təwir kəm netəm-iasol min rəhatəmat, ne iəfak min u imatəmat ikin. Netəm Itali kəmotən təwir kəm itəmat.

²⁵ Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin. Əwəh.

JEMES

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jemes

Jemes, u in pia Iesu, in təməte naoa u. In etəm-iasol rəha niməfak əpəh Jerusalem.

Jemes təməte naoa u tatuwin kəm netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo motatig e nəptən pisin min rəha Iaihlua min.

Netəm-iasol min e netəm Isrel kəmotohamnu Stipen, uarisig kotol nolən rat min e niməfak min əpəh Jerusalem. Kən tepət itəm kotahatətə e Iesu kəmotiet əpəh Jerusalem motuwın e ikin pisin pisin min. Məto nian əskasik min koatiləs-pikin əh ilat.

Jemes təməte naoa u məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat məto-inu kotatig e nian əskasik min. Kən molkeike məmə otəgətun ilat e nəukəti nahatətəən itəm tətuatip. Nian etəmim kit tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, kən rəhan nolən rat min kotəuhlin motuwa motəwir. Tətapəs nolən rat min, kən matol nolən wir min.

Jemes tatən təwir kəm ilat

1 Io Jemes, io slef rəha Uhgın ne Iesu Kristo, İərəmərə rəhatat. İatən təwir kəm itəmat noanol min rəha Isrel u tuelef itəm kotahatətə e Iesu, itəm nəmotiet motatig ikin min rafin e nətueintən. †

Nahatətəən ne nenatigən

² Piak min ne winik min. Nian nəratən pisin pisin min koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən otehm natimnat min əh tahmen e natimnat itəm nikitəmat tətəgien pik əm lan. ††³ Nəkoatol nəhlan məto-inu, itəmat nəkotitun məmə nian nəratən min koatiləs pikən rəhatəmat nahatətəən e Uhgın, kən nian nəkotol win lan, ilat okotol məmə nəkotitun nətul əskasikən məsin min. ††⁴ Kən nian onakoatətul əskasik e nəratən min əh, kən onəkotuwa kəmətə e nahatətəən, kən nolən min ne nətəligən min rafin rəhatəmat okotətuatip motəsanən, kən nakotaskəlim nolən wir min rafin.

⁵ Okəmə itəmat kit, rəhan nenatigən təsahmenən, kən tolkeike məmə in otitun natimnat min itəm Uhgın tolkeike məmə otol, pəs in tətapəh-in-pən o Uhgın, kən Uhgın otos-ipən kəm in e nikin agien. Uhgın tətawte-in nitunən əh kəm netəmim rafin e nikin agien, kən məsəhaiən ilat o nat itəm koatətapəh-in.

††⁶ Məto nian suah kit in tatətapəh o Uhgın nəhlan, in otəkəike mahatətə lan, kən rəhan nətəligən otəsolən kəiu lan, məto-inu etəm itəm rəhan nətəligən kəiu, rəhan nətəligən tətən ərnapin əm, in tahmen e peau-peau min əpəh itəhəi itəm nimətag tətəhig-əhig ilat.

⁷ Okəm-naka nikin tatəht məmə İərəmərə otos-ipən nat kit kəm in, məto kəp, otəsosən. ⁸ Etəmim itəm

tatos nətəligən kəiu nəhlan, okol təsətul əskasikən e nat kit itəm nikin tatəht məmə otol.

⁹ Piatat kit itəm in ləhau, kən rəhan nautə tikə, nikin otəkəike magien məto-inu in etəm-iasol e niğanəmti Uhgın. ¹⁰ Kən pəs etəm itəm rəhan nautə tepət, nikin tagien min o nat u itəm in titun məmə in nıpahrienən, məmə Uhgın otos-ıəhau, məto-inu in tahmen e nəguinig itəm otəpanikə. ¹¹ Nian mit tatət, tape-ape tape-ape, kən matəhg nagwən nig tauke məmə, kən rəhan nəwirən təmikə. †† Tahmen əm e etəm rəhan nautə tepət. Nian tatol rəhan wək min matos nautə tepət lan, kən in min otəpanikə.

¹² Etəmim itəm tatətul əskasik nian nəratən tatuwa e rəhan nəmegəhən, in tətətig e nəwirən pahrien, məto-inu, nian tinol win e nəratən min əh, kən Uhgın otos-ipən kəm in rəhan nətouən, inu nəmegəhən lilin. Uhgın təmən-ıəkis rəkis məmə nəmegəhən lilin u, in rəha netəmim itəm kotolkeike in.

¹³ Nian nat kit tatiuw-pən suah kit məmə in otol təfagə rat, okol in təsənən məmə Uhgın tatos-ipən-os-ipən o nolən təfagə rat min, məto-inu okol nat kit təsiuw-pənən nətəligən rəha Uhgın məmə in otol təfagə rat, kən Uhgın təsos-ipən-os-ipənən təfagə rat kəm etəmim. ¹⁴ Məto nətəligən rat atip rəha etəmim, in tatos-ipən-os-ipən kəm in, kən matiuw-pən in məmə in otatətəlig-in. ¹⁵ Nətəligən rat tatəe-in təfagə rat, kən nian təfagə rat tinuwa minəpət, kən tatuwa in nimisən.

¹⁶ Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik itəmat. Sotegəhan-inən məmə suah kit oteiuə-in itəmat məmə Uhgın in etəm rəha nos-ipən-os-ipənən kəm netəmim o nolən təfagə rat. ¹⁷ Natimnat wir min rafin ne natimnat rafin itəm kotətuatip, koatisi-pən əm o Uhgın əpəh ilis itəm təmol nəhag-əhagən min rafin əpəh e neai.

† 1:1 Mat 13:55; Wək 15:13; Kal 1:19; 1 Pita 1:1 †† 1:2 Rom 5:3-5
‡ 1:3 1 Pita 1:7 †† 1:5 Prov 2:3-6

‡‡ 1:11 Aes 40:6-8

Mæto nolən rəha Uhgın tol pisin e natimnat min u itəm kotaliwək e neai, kən kotol məmə nəghanpis koatətəupən. Uhgın təsol pisinən. In tətətig tətətig. ¹⁸ Kən e rəhan əm nətəligən, Uhgın təmitəpun məmə kitat kəmotuwa nenətin min nian kəmotahatətə e nəghatən pahrien rəhan. In təmol nəhlan məmə e natimnat rafin itəm in təmol, kitat pisin əm rəhan nat keike, kotahmen e nagwənən wi e rəhan nasumən. †

Ətəlig-in kən mol nəghatən rəha Uhgın

¹⁹ Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik itəmat. Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u. Pəs itəmat kitiəh kitiəh onəkotəkəike motətul matip o nətəligən, mæto onəsotəfig-afig pikən o nəghatən, sotolən məmə neməha tatol uəhai əm itəmat, ²⁰ mæto-inu nian neməha tatol suah kit, neməha u təsoe-inən noan itəm tətətip Uhgın tolkeike. †²¹ Otərakın rəkis nolən min rafin itəm tamkimik, ne təfagə rat min itəm kotepət e nəmegəhən rəhatəmat. Uhgın təmələhəupən rəhan nəghatən e nikitəmat, kən nəghatən əh rəhan titun nosmegəhən itəmat. Kən təwir məmə nakotos-iəhau rəhatəmat nətəligən, kən moatətəlig-in wir nəghatən u. ‡

²² Sotətəlig-in əmən nəghatən rəha Uhgın, mæto otətəlig-in kən motol nat naka itəm tatən. Okəmə nakotəto məsotolən nəghatən u, kən nakoateiuə-in atip əm itəmat. †²³ Etəm tatəto kən məsolən nəghatən u, in tahmen-pən e etəmim itəm tateranəm wir e klas matəplan narmin, ²⁴ kən nian tineranəm rəkis magim, mətaluin uəhai əm məmə niganəmtin tahro min-nulan. ²⁵ Mæto etəmim itəm tatətag-pən əskasik e lou itəm tətətip agin u tatikis netəmim, † kən matol e nian min rafin, məsaluinən nat itəm təməto, mæto in tatol, in otətətig e nəwirən pahrien nian in tatol nəhlan. ††

²⁶ Okəmə suah kit nikin təht məmə in tatətəupən wir nolən min rəha nəfakən, mæto tatəghat-pən əm məsətəlig-in wirən rəhan nəghatən min, in tateiuə-in atip əm in, kən rəhan nolən min rəha nəfakən in nat əpnəpin əm. ²⁷ Nolən min rəha nəfakən itəm rəhatat Tata Uhgın tətəplan məmə in tətətip wir kən nəratən təkə lan kotol nulan: iəfak kit tatəkəike matehm wir suakəlh min ne nəutəhlimis min e nəratən min rəhalat. Kən matəkəike matehm wir nəmegəhən rəhan məmə nolən rat min rəha nətueintən otəsölən məmə in otamkimik lan.

Sotehmən netəmim neen məmə ilat ilis kotəprəkis-in netəmim neen

2 Piak min ne winik min. Itəmat nakotahatətə e Iesu Kristo, İərəməərə rəhatat itəm ilis agin kən katisiai-in

† 1:18 Jon 1:13 †† 1:20 Pri 7:9 † 1:21 Kol 3:8; 1 Pita 2:1 †† 1:22 Mat 7:24-26; Rom 2:13 †† Nəghatən u, "lou itəm tətətip agin u tatikis netəmim," tatəghat-in suatip rəha nahatətəən məmə suah kit otuwa mətuatip e niganəmti Uhgın. Kən okəmə suah kit tatətəupən suatip əh, Uhgın tatikis in e nəsanənən rəha təfagə rat, kən tatikis in e nalpinən itəm in təike mos. Əplan-tu Kal 5:13-14. ††† 1:25 Rom 8:2; Jem 2:12

pik. Mæto təsəwirən məmə nəkotol təwir kəm suah kit kən moatehm məmə in ilis, kən moatehm rat suah kit min moatol tərət kəm in. ††² Tol mə inu ne. Suah kəiu katuea e niməfak rəhatəmat. Suah kit tatuwin-in napən wir min u nəmtilat tiəkis, ne noanat min kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Kən suah kit min tatuwin-in e napən rat min əm. ³ Təsəwirən məmə nakotos-ipən nisialiən kəm etəmim itəm tatuwin-in natimnat wir min, motən-ipən məmə, "Wa, məpələh u ikin təwir ikin." Mæto etəm tatuwin-in napən rat min, nakotən-ipən kəm in məmə, "Ətul-pən əpəh," o "Əpələh əm e nisip." ⁴ Nian nəkoatol nolən tol min-nulan, nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen min, kən e rəhatəmat nətəligən rat, nakotakil netəmim.

⁵ Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik. Otətəlig-in-tu. Uhgın təmitəpun rəkis ian-rat min rəha nətueintən məmə rəhalat nahatətəən e Kristo oterət. Kən təmitəpun min ilat məmə okotos nəramərəən rəha Uhgın itəm təməni-əkis məmə rəha netəmim itəm kotolkeike in. ⁶ Mæto itəmat nəmotehm rat ian-rat min. ?Mæto netəmim pah min u koatol nahməən kəm itəmat, kən moatiuw-pən itəmat e kot? ?Netəm rəhalat nautə tepət, o kəp? Əwəh, ilat əh. ⁷ Kən netəm min u koatəghat rat e nərgin u ilis, nərgi Iesu itəm rəhan u itəmat.

⁸ Lou rəha Kig itəm tətətig e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, "Olkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atip ik." In təwir pik otəmat okəmə nəkoatətəupən pahrien nəghatən u. ⁹ Mæto okəmə nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen min, nəkoatol təfagə rat, kən nəghatən rəha Lou tatən məmə itəmat netəm rəha nətgəhlən Lou. ¹⁰ Tol nəhlan mæto-inu, etəmim kit itəm təmətgəhl nəghatən kitiəh əm rəha Lou, təmol təfagə rat tahmen-pən əm məmə in təmətgəhl nəghatən min rafin rəha Lou. ¹¹ Tol nəhlan mæto-inu, Uhgın u itəm tatən məmə, "Sakləh-inən pətan," in Uhgın kitiəh əm itəm tatən məmə, "Sohamnuən etəmim." Kən okəmə nəsotakləh-inən nıpitan, mæto nəmotohamnu netəmim, itəmat netəmim itəm nəmotətgəhl Lou. ††

¹² Nian nakoatəghat kən motol nat kit, otol nolən min rəha netəmim itəm kotitun məmə Uhgın otakil ilat e lou itəm tatikis ilat. ††¹³ Otol nəhlan mæto-inu okəmə suah kit təsasəkkitunən netəmim, kən Uhgın min otəsasəkkitunən suah u nian in otakil netəmim. Mæto okəmə itəmat nakotasəkkitun netəmim, kən Uhgın otəsəkkitun itəmat, kən mən-ipinə məmə onəsotosən nalpinən e nian in otələhəupən nəghatən rəha nalpinən kəm netəmim. ††

Nahatətəən ne wək wir min

¹⁴ Piak min ne winik min. ?Okəmə suah kit tatən məmə tətəhatətə e Iesu Kristo, mæto in təsolən wək wir kit, kən rəhan nahatətəən in təwir o nat kit? Kəp.

††† 2:1 Wək 10:34-35; Jem 2:9 § 2:5 1 Kor 1:26-28 †† 2:8 Mat 19:19; Kal 5:14 ††† 2:11 Eks 20:13-14; Rom 13:9 §† 2:12 Jem 1:25; 1 Pita 2:16 §†† 2:13 Mat 5:7; 18:21-35

Nahatətəən tol nəhlan, okol təsosmegəhən suah kit. ¹⁵ Tol mə inu ne. Piatat kit o winitat kit, rəhan napən tikə, kən nigin nagwənen təsahmenən. ^{†16} Kəm-naka itəmat kit tatən-ipən kəm in məmə, "Atuwīn, pəs Uhgīn otasitu lam, kən onəsətəpən, onakagwən wīr." ?Məto okəmə in təsolən nat kit məmə otasitu lan, in təmol nat wīr naka? ¹⁷ E nolən əh inəh, okəmə suah kit tatos nahatətəən pisin əm, məto məsolən wək wīr kit tətəupən, kən rəhan nahatətəən təmimis, nīpətīn tikə.

¹⁸ Məto okəm-naka suah kit otən məmə, "Netəmim neen koatos nahatətəən, kən netəmim neen koatol wək wīr min." Məto iatən kəm ik nəhlan məmə, "Okəmə esəhmən rəham wək wīr min, kən esitunən okəmə rəham nahatətəən in nīpahrienən, o kəp. Məto nian onakehm wək wīr min rəhak, kən tatəgətun məmə nahatətəən rəhak, in nīpahrienən." ^{††19} Inu nəghatən kit itəm nəmən nīpahrienən lan məmə, "Uhgīn kitiəh əm." !Təwīr ron ik! Məto iərmis min, ilat min kotitun məmə nəghatən əh in nīpahrienən, kən moatasipər katəgin pik. ²⁰ !Ik rəhm-kapə tikə! Etəmim itəm tətəhatətə, məto təsolən wək wīr min, rəhan nahatətəən in nīpətīn tikə. Pəs ekəgətun ik e nat kit itəm otən kəm ik məmə inu nīpahrienən.

²¹ Nīkim otəht tīpītat u Epraham. Uhgīn təməplan məmə in tətəuətīp e nīganəmtīn e wək itəm təmol, məto-inu təmos nətīn u Aisak, muwīn mələhəu-pər e olta. ^{‡22} Kən rəhan nahatətəən ne rəhan wək min kətioal nat kitiəh, kən rəhan nahatətəən təmoə-in noan, inu rəhan wək min. ²³ Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgīn təmuwa mol nīpahrienən, tatən məmə, "Epraham təmahatətə e Uhgīn, kən Uhgīn təmən məmə Epraham in tətəuətīp e nīganəmtīn." ^{‡‡} Kən katən məmə in ioli Uhgīn. ²⁴ Kən roiu nəkitun nehmən məmə, Uhgīn tatol suah kit tətəuətīp e nīganəmtīn o natīmnat itəm tatol, məto sənəmə e nahatətəən pisin əm rəhan.

²⁵ Kən e nolən əh inəh, Uhgīn təməplan məmə Rehap u, pətan rəha suatīp, in təmuwa mətuətīp e nīganəmtī Uhgīn o wək itəm təmol, ^{‡‡} kən wək u məmə in təmatehm wīr iahləpis anion mil rəha Isrel, kən mahlipən ilau e suatīp pisin kiatəlīg mətīan. ²⁶ Nīpətī etəmim, okəmə namegən tikə lan, təmimis. Kən e nolən əh inəh, kitat kit itəm tatos nahatətəən, məto təsolən wək wīr min, rəhan nahatətəən təmimis.

Namitəm ne rəhan wək

3 Piak min ne winik min. Təsəwīrən məmə itəmat tepət nakotuwa iəgətun min rəha nīməfak, məto-inu nəkotitun məmə Uhgīn in otəplan wīr kən makil nəmegəhən rəhatəmat iəgətun min, taprəkis-in netəm əpnapin. ² Nīpahrienən, kitat rafin koatəme e nəmegəhən rəhatat nian tepət. Məto okəmə suah kit təsəmeən e rəhan nəghatən, nat u tatəgətun məmə in etəm mətə, kən nətəlīgən rəhan titun nehm wīrən rəhan min nolən min rafin.

³ Tol məmə nat min u ne. Katətu-pən pit e nohli hos məmə otol nəwia etəmim, kətəalalin rəhn-kapə hos,

kən tatəuhlin nīpətīn rafin. ⁴ Kən nego, in iahgin, kən nīmətəg asol tatəhtīg, məto stia in nat əkəku kit itəm nian kapten tətəalalin, kən nīpətī nego asol rafin tateko-pən əh kapten tolkeike məmə okian-pən ikin. ⁵ E nolən əh inəh, namitəm in nat kit nətīn, məto titun niuw-pamən nat asol min. Nīkitəmat təht-tu, noanəmtahlī nīgəm əkəku kit titun nuəpən mus nig mətu tepət.

⁶ Kən nīpahrienən, namitəm in tahmen-pən e nīgəm. Namitəm in noli nīpətī etəmim itəm nəratən min rafin rəha nətueintən u kotərioah wīr lan. Kən nəratən min rəhan koatərkīn nəmegəhən rafin rəhatat. Kən Setan əm tətahl nīgəm e namitəm. Kən namitəm tətahl nīgəm rat e suatīp min rafin e nəmegəhən rəhatat matərkīn natīmnat rafin.

⁷ Netəmim kotitun nahkulən e nat iarupin min məmə okotuwa kəpou, inəh nat megəh min, ne mənīg min, ne nat kotəkioah min, ne nat itəm kotatīg itəhəi.

Netəmim kəmotahkul elat kotəpou. ⁸ Məto etəmim tikə otahkul e namitəm təpou. In nat iarupin tatol wael, mərioah e nəratən ne nakonən rəha nīmīsən. ^{‡‡‡}

⁹ E namitat, kotənwiwi Iəramərə Tata Uhgīn rəhatat, kən e namitat kotən rat netəmim lan itəm Uhgīn təmol ilat kotol məmə in ne. ¹⁰ Nohlitəm kitiəh əm tatən-iarəp nənwiwīn ne nən ratən. Piak min ne winik min. Pəs okəsolən min-nəhlan. ¹¹ Nəhau wīr ne nəhau arīp, okol kəsiasipənən e nəmtī nəhau kitiəh. ¹² Piak min ne winik min. ?Nīg u fik otəe-in noa olif? ?Kən nol u krep otəe-in noa fik? !Kəp! Kən nəmtī nəhau arīp təsosipamən nəhau wīr.

Nenatīgən təwīr itəm tətisi-pən o Uhgīn

¹³ ?Suah kit əh-ikin ilugin etəmat itəm nīkin təht məmə in tenatīg wīr kən mītun nat naka itəm Uhgīn tolkeike? Təwīr. Kən pəs in otol wək wīr min e nolən itəm tətisi-pən e nenatīgən, inəh nolən rəha etəmim itəm rəhan nətəlīgən ləhau. Kən nolən ətuətīp rəhan otəgətun nenatīgən ne nitunən rəhan. ¹⁴ Məto okəmə nīkitəmat təht məmə nakotenatīg, məto nīkitəmat tərioah e netetən, kən nakoatətəlīg-in atīp əm itəmat o nīlās-ipərən itəmat, tol nəhlan, nakoateiuə-in atīp əm itəmat. Sotəghat ausit pikən o nenatīgən eiueiuə rəhatəmat, məto-inu kəsənəmə nolən u rəha etəmim u tenatīg. ¹⁵ Nenatīgən tol min-nəhlan tətisi-pənən e nego e neai, məto rəha nətueintən əm u, ne nətəlīgən rəha etəmim, ne rəha Setan. ¹⁶ Tol nəhlan məto-inu nian netəmim koatetet motolkeike məmə koatos-ipər atīp ilat, kən netəmim koatətəu-pən əm rəhalat atīp nətəlīgən moatol nəratən, kən nolən tərət rafin kotet-arəp.

¹⁷ Məto etəm itəm tatos nenatīgən itəm tətisi-pən e nego e neai, rəhan nolən tol min-nulan. Nat aupən, rəhan nəmegəhən in tətəuətīp wīr, kən in tolkeike pik nəməlinuən, kən in etəm mətīg, in tətisi-i-in nətəlīgən rəha netəmim pisin pisin min, kən in tərioah e nasəkitunən, kən matəe-in noan tepət e nəmegəhən rəhan, in tətəhm netəmim məmə kotahmen-ahmen əm, kən təsənən nat kit kən matol nat pisin. ¹⁸ Netəm rəha

† 2:15 1 Jon 3:17 †† 2:18 Kal 5:6 ‡ 2:21 Jen 22:9-12 ††
2:23 Jen 15:6 ‡‡ 2:25 Jos 2, Hip 11:31

‡‡‡ 3:8 Rom 3:13

nəghat-inən nəməlinuən, kotahmen-pən e netəmim itəm kəmotəfe nīkuti nat e nasumən, kən tatəwīə matəe-in noan. Okəm kotol natimnat min əh motasitu e netəmim o nələhəuən nəməlinuən, kən ilat okotəplan noan məmə in nətuatipən. †

Nolən rəha nuwamən iuəhkīr o nətueintən, o Uhgīn

4 ?Naka u nəukəti nəmouən ne nərgəhəuən rəhatəmat? Natimnat min əh koatuwa mətə-inu itəmat nakotolkeike nətoən təwir e nīpətītəmat, kən nətəlīgən min əh rəha nətoən təwir, ilat koatol fait e nīkitəmat kitīəh kitīəh məmə okotuwa netəm-iasol min e nəmegəhən rəhatəmat. †² Nīkitəmat tatuwin o natimnat rəha netəm pisin, mətə nəsotosən, kən nakotərgəhəu moatəmou ron. Nakoatolkeike natimnat neen, mətə nəsotosən. Kən mətə onəkotohamnu netəmim ron. Nəməsotosən natimnat mətə-inu nəsotətapəh-inən o Uhgīn. ³ Kən nian nakotətapəh-in, mətə nəsotosən, mətə-inu nəmotətapəh-in e nətəlīgən itəm tərət məmə otol itəmat atip əm nakotə təwir lan.

⁴ Itəmat nəkotahmen e pətan itəm təsisiāi-inən rəhan iərman, tapəs kən matətəu-pən əpnāpīn əm nəman. E nolən əh inəh, itəmat nəmotapəs Uhgīn kən moatətəu-pən natimnat rəha nətueintən. Nəkotitun o kəp məmə, etəmim itəm tolkeike pik natimnat rəha nətueintən, in tatətəhau Uhgīn. Kən etəmim kit itəm tatitəpun məmə otolkeike natimnat rəha nətueintən, in tatuwa məmə in tīkīmīr rəha Uhgīn. ⁵ Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgīn sənəmə nəghatən əpnāpīn əm. Tatən məmə, “Uhgīn tolkeike pik məmə nīkitat itəm in təmos-īpā kəm kitat, otuwin əm ron.” ⁶ Mətə Uhgīn tətawte-in rəhan nəwīrən tatuwa matahgoau kəm kitat. O nat əh, Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Uhgīn tətəhtosig-in netəm kotsausit, mətə tətawte-in rəhan nəwīrən kəm netəmim koatos-īəhau rəhalat nətəlīgən.” †

⁷ Kən tol nəhlan, otos-īəhau itəmat kən motatīg əhgin nelmī Uhgīn. Otətul əskasik nian Setan tatuwa matos-īpən-os-īpən kəm itəmat, kən in otaiu muwin isəu otəmat. †⁸ Otuwin iuəhkīr o Uhgīn, kən in otuwa iuəhkīr otəmat. Itəmat u nol təfagə rat, otaikuas e nelmitəmat. Kən itəmat u rəhatəmat nətulən kəiu, otol nīkitəmat tətuatip. †⁹ Təwir məmə nīkitəmat otahmə mərou, kən nakotasək əfəməh o rəhatəmat təfagə rat. Otəuhlin rəhatəmat nalahən otuwa nasəkən, kən rəhatəmat nəgienən otuwa nīkīn ərou. ¹⁰ Otos-īəhau rəhatəmat nətəlīgən tuwin kəm Iərəmərə, kən in otīləs-īpər itəmat. †¹¹

¹¹ Piak min ne winik min. Sotəghat ratən e nərgitəmat min. Okəmə suah kit tatəghat rat e nərgi pian kit, o in tatələhəu nəghatən kit məmə in təmol təfagə rat kit, ⁵ kən suah əh, in tatəghat rat e lou ^{5†} matələhəu

† 3:18 Mat 5:9 †† 4:1 Rom 7:23 † 4:4 Rom 8:7; 1 Jon 2:15 †† 4:6 Prov 3:34; 1 Pita 5:5 †† 4:7 Efes 6:12 ††† 4:8 Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 ††† 4:10 Job 5:11; 1 Pita 5:6 § Nəghatən u rəha Jemes nīpətīn təsanən məmə kitat okəsotəgətunən təfagə rat rəha netəmim. Nəghatən min tēpət e Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə kitat

nəghatən məmə lou təsahmenən məmə in otol rəhan wək, o kəm-naka lou in nat əpnāpīn əm. Kən nian nakoatəplan lou məmə in təsahmenən, itəmat nəkəsotətəu-pənən lou, mətə nəmotəp kəpələh-pər e lou, kən məsotatīg əhginən lou. ¹² Uhgīn əm in tatos-īpā Lou, kən in əm tətakil netəmim matələhəu nəghatən lan. Kən in titun nosmegəhən, kən mitun nərəkinən. ?Mətə itəmat, nīkitəmat təht məmə itəmat Uhgīn min, məmə nakotakil təfagə rat min rəha piatəmat min motuəh ilat? !Kəp! ^{5††}

Nəghatən ausit

¹³ Otətəlīg-in-tu, itəmat netəm nakoatən məmə, “Roiu o olawīg, kotuwin e taon u o taon əh, motatīg e nup kit, motol bisnes ikin, kən moatərgətain mənī.” ¹⁴ ?Nakotəhro kitun məmə naka u otuwa olawīg? ?Nəmegəhən rəhatəmat in naka? Itəmat nəkotahmen e nəhaniəm itəm tətatīg noan məsin əm kən matīg mīkə min. ^{5†15} Mətə nəghatən itəm tətuatip məmə onəkotən in tol nulan, nəkotəkəike motən məmə, “Okəmə in nəwīa Iərəmərə pahrien, kən ekotatīg kən motol natimnat min u, o natimnat min əh.” ¹⁶ Mətə roiu, nakotəghat ausit moatos-īpər pik itəmat. Kən nəghatən min əh itəm nakoatən, ilat rafin kotərat. ¹⁷ Tol nəhlan, etəmim itəm titun nat kit itəm tətuatip məmə otol, mətə təsolən, in tatol təfagə rat. ^{5††}

Nəghatən tatuwin o netəm rəhalat nautə tēpət

5 Itəmat netəm rəhatəmat nautə tēpət. Otətəlīg-in-tu nəghatən u. Təwir məmə nakotəto tərət motasək əfəməh o nəratən itəm tatuwa otəmat. ² Rəhatəmat nautə tīnəmnəmīt rəkis, kən win min kīnoaton rəhatəmat napən. ^{3†} Rosta tatus rəhatəmat iaen u kol tatipit-īpit, ne silfa. Kən rosta min okotən-iarəp nolən rat min rəhatəmat kən motus nīpətītəmat tahmen e nīgəm. Nian rəha namnun nian tatuwa iuəhkīr, mətə itəmat nəmotərgətain rəhatəmat nautə min. ⁴ !Otətəlīg-in-tu nat u! Rəhatəmat iolwək min kəmotəulək e rəhatəmat nasumən min, mətə nəmotakləh-in mənī məsin rəhalat. Kən nətouən itəm nəməsotos-īpənən kəm ilat, koatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min. Iərəmərə Əsanən Pik Agīn, tīnatəto nasəkən rəha iolwək min rəhatəmat. ^{5†5} E nətueintən u, itəmat nəmotatīg e nəmegəhən itəm tīmətīg əm, nəmotol nīkitəmat tagien o rəhatəmat nautə e nian itəm otəsūwəhən Uhgīn otakil muəh mələhəu nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. Itəmat nəkotahmen e nat megəh min itəm kətagwən ilat, kol kotasis-asis o nian rəha nohən ilat. ^{5††6} Nəmotiūw-iarəp netəmim itəm kotətuatip e kot, kən motakil motuəh motələhəu nəghatən moto-

kotəkəike motəgətun təfagə rat rəha etəmim məmə in otiet rəkis lan. Mətə kotəkəike motol e nətəlīgən itəm tətatīg ələhau. Kal 6:1; Luk 17:3; 2 Tim 3:16; Jem 5:20; Kal 5:21; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15; Taet 3:10. † “Lou” e ves u tatəghat-in ‘lou rəha nolkeikeən.’ Əplan-tu Jem 2:8 ††† 4:12 Rom 2:1; 14:4 †† 4:14 Sam 39:5,11; Prov 27:1 ††† 4:17 Luk 12:47 †† 5:2 Mat 6:19 †† 5:4 Dut 24:14-15 ††† 5:5 Luk 16:25

hamnu ilat, kən ilat kəməsotolən nat kit məmə okotən-
iəhau itəmat.

Nətəligən əfəmäh e nian rəha nərātən

⁷ Piak min ne winik min. Otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəmäh nian nakoatəsaḡin məmə İərəmərə otitəlig-pa min. Nikitəmat tatəht nolən rəha suah kit rəha nasumən. Tatəsaḡin nian ətuatip rəha nətəən nimai, kən matəsaḡin nian rəha nəfəən, kən mos rəhan nətəligən təfəmäh nian matəsaḡin mətoarus-pən tinimətə, kən matəulək-in rəhan nagwənən keike. ^{†8} E nolən əh tahmen əm, itəmat min, otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəmäh, kən motətul əskasik, məto-inu otəsuwəhən İərəmərə otitəlig-pa min. ††

⁹ Piak min ne winik min. Sotəḡhat-əḡhatən o nən ratən itəmat min məmə nikitəmat təsagienən o natim-nat min neen. Okəmə nəkoatol nəhlan, Uḡin otakil mələhəu-pən nəḡhatən o rəhatəmat nolən rat min. !Roiu aḡin-əh tatətul matip, kən otəsuwəhən tuwa mol!

¹⁰ Piak min ne winik min. Nikitəmat tatəht-tu ien min aupən itəm kəmotən-iarəp nəḡhatən min e nərgi İərəmərə. Rəhalat nəmegəhən tatəḡətun kitat məmə rəhatat nətəligən otəkəike məfəmäh e nian nərātən tatuwa. ^{†11} Kən nəkotitun inu, katən məmə netənim itəm koatətul-iəkis e nian nərātən tatuwa, ilat koatətiḡ e nəwirən pəhrien. Nəmotətəto namnusən rəha Jop məmə təmətul əskasik e nian iəkis min, kən motitun nalpəkəuən wir rəha İərəmərə o Jop, kən uarisig e nian tepət rəha nərātən, İərəmərə təmol təwir aḡin kəm in. Kən tol nəhlan, sotaluinən məmə niki İərəmərə təmər mərioah e nasəkkitunən kitat, kən niki tətəhmə otat. †

¹² Piak min ne winik min. Nat u in nat keike, məmə nəsotosən noanawil. Sotosən noanawil e nego e neai, o nətueintən, o nat kit min. Nian rafin, otən əm n-pəhrienən. Nian itəmat kit otən məmə, "Əwəh," kən

† 5:7 Dut 11:14; Jer 5:24 †† 5:8 Rom 13:11-12; 1 Pita 4:7 † 5:11 Eks 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Sam 103:8

rəhan nəḡhatən otəkəike mol n-pəhrienən. Kən nian itəmat kit otən məmə, "Kəp," kən rəhan nəḡhatən otəkəike mol n-pəhrienən. Okəmə suah kit təsolən nəhlan, kən Uḡin otələhəu-pən nəḡhatən rəha nalpinən kəm in. ††

Nəfakən itəm noan əh-ikin

¹³ Okəmə itəmat kit tətətiḡ e nərātən, təwir məmə otəḡhat kəm Uḡin e nəfakən. Okəmə itəmat kit niki tagien, təwir məmə otan napuən min rəha nənwiwien.

¹⁴ Okəmə suah kit tatimis, təwir məmə otaun-in elta min rəha niməfak məmə okotuwa kəfak lan, kən motol-pən oel lan e nərgi İərəmərə. ††¹⁵ Kən nian ilat koatahatətə məmə Uḡin otol-wir suah əh, kən motəfak lan, rəhalat nəfakən in suatip məmə İərəmərə otol məmə etəm tatimis otətə təwir min. Kən okəmə in təmol təfagə rat kit itəm tatiuw-pa nimisən, kən Uḡin otafəl rəhan təfagə rat. ††¹⁶ Tol nəhlan, təwir məmə nakoatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min kəm itəmat min, kən motəfak otəmat min pəs motəmegəh. Suah kit itəm tətətiḡ, rəhan nəfakən in təsənən, kən tatəe-in noan. ^{†17} Elaija in etənim kit tahmen əm e kitat. Kən in təməfak təməfak məmə otəsəfikən, kən nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwig sikis. ††¹⁸ Kən təməfak min, kən Uḡin təmahl-ipa nuhuən tuwa min, kən nasumən rafin, nagwənən təmatig min elat. [§]

Iuw-pa min netənim kəmotuwın isəu e rəhalat nəhatətəən

¹⁹ Piak min ne winik min. Okəmə itəmat kit tateko mətapəs suatip rəha n-pəhrienən, kən okəmə suah kit min tatiuw-pa min, ^{†20} təwir məmə nəkotitun nat u məmə, etəm u itəm otol iol təfagə otitəlig-pa min e suatip rəha n-pəhrienən, in otəsmegəh suah u o nimisən, kən otol suatip məmə Uḡin otafəl rəkis təfagə rat min tepət rəha suah əh.

†† 5:12 Mat 5:34-37 †† 5:14 Mak 6:13 ††† 5:15 Mat 17:18-20 ††† 5:17 1 King 17:1; 18:1 § 5:18 1 King 18:42-45 † 5:19 Kal 6:1

1 PITA

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Pita

Pita təmäte naoa u.

Təmäte naoa u tatuwin kəm netəmim rəha Uhgın itəm kotatig ikin pisin pisin e profens min rəha Pontas, ne Kalesia, ne Kapetosia, ne Esia, ne Pitnia (1 Pita 1:1). Roiu katən nərği nəptən min əh məmə Turke.

E nian əh, etəm-iasol rəha Rom, nərğın u Nero, təmərəkın pik niməfak. Təmoh niməfak min neen kotimis, kən moh neen. Otəsuwəhən toh Pita.

Pita tolkeike məmə otıləs-ipər nətəligən rəha iəfak min itəm kotatig e nərətən. In tolkeike məmə okotətul əskasik e rəhalat nahatətəən kən moatol nat kit itəm təwir, nat ərnapın nərətən tatuwa.

Pita təmən təwir kəm ilat

1 Io Pita, io aposol kit rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat netəm rəha Uhgın itəm nəkotatig ikin min rafin əpəh e profens min u Pontas, ne Kalesia, ne Kapatosia, ne Esia, ne Pitinia. Uhgın təmitəpun rəkis itəmat, kən imatəmat ikin sənəmə nətueintən u, itəmat iapispis min əm u ikin-u. ²Tata Uhgın təmitəpun itəmat məto-inu, aupən aupən agin, təmol rəhan nalpəkauən mələhəu, kən in tinitun rəkis suatip min rafin rəha nəmegəhən rəhatəmat. Kən Narmın Rəhan tatol itəmat nakotətul pisin kasim məmə, nəkotol nəwia Iesu Kristo, kən nitan taikuas etəmat e nolən rat min rəhatəmat. †

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwırən ne nəməlinuən tepət kəm itəmat.

Otənwiwi Uhgın o nalpəkauən rəhan

³Pəs kotənwiwi Uhgın itəm in Uhgın ne Tata rəha İərəməra Iesu Kristo rəhatat! E nasəkitunən asol rəhan, in təmol məmə kitat kotaiir-pən e nəmegəhən wi, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Tatuwa min-nəhlan məto-inu Iesu Kristo təməmegəh min e rəhan nimisən. ⁴Kən e nəmegəhən wi u, kitat okotos natimnat wir min əpəh e nego e neai itəm Uhgın təmələhəu pisin məmə rəhatat. Kən nat u okol təsəmnəmitən, kən okol təsəmkimikən, kən okol rəhan nəhag-əhagən təsikəən. ^{†5}E nahatətəən rəhatəmat, nəsanənən rəha Uhgın tatətulosig-in itəmat mətoarus-pa in otosmegəh itəmat, kən Uhgın otol əp rəhan nosmegəhən e namnun nian. ‡

† Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, Uhgın "təmorautin nita Iesu etat" u nipətin məmə tətaikuas etəmat o nolən rat min. Afın min e nəghatən min u "tətorautin nitan" ne "nitan taikuas e netəmim": Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1 Jon 1:7. †† 1:4 Kol 1:12 ‡ 1:5 Jon 10:28; 17:11

⁶Nikitəmat tətəgien o nat u, nat ərnapın okəmə nian iəkis pisin pisin min koatuwa pap e rəhatəmat nəmegəhən. Məto koatuwa o nian əkuəkir əm. ^{†7}Nian iəkis min əh moatuwa məmə okotəgətun məmə itəmat nakotahatətə pahrien. İaen u kol tatipit-ipit, in nat kit itəm nigəm tatus mətəfəl rəkis in rat min lan. Kən nian iəkis min əh kotahmen e nigəm itəm tatus rəhatəmat nahatətəən mətəfəl rəkis in rat min lan. İaen u kol, in nat təwir, məto otəpanikə min nian kit. Məto rəhatəmat nahatətəən, in nat təwir taprəkis-in iaen u kol. Kən o rəhatəmat nahatətəən, Uhgın otənwiwi itəmat, miləs-ipər nərğitəmat, mos-ipən nisaiiən asol kəm itəmat e nian Iesu Kristo otuwa met-arəpa lan. ^{†8}Nat ərnapın nəməsotəplan papən Iesu Kristo, məto nakoatolkeike. Kən nat ərnapın nəsotəhmən u-roiu, məto nakotahatətə lan. Kən nikitəmat təmər məriəh e nagienən itəm in təwir agin-əh taprəkis, kən okol suah kit təsənən nəwırən rəha nagienən əh. ^{†9}Nikitəmat tətəgien nəhlan məto-inu itəmat noatos nat u itəm nakotahatətə lan, inu məmə Uhgın otosmegəh rəhatəmat nəmegəhən.

¹⁰Suatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim lan, in nat kit itəm ien min aupən kəmotolkeike pik məmə okotitun tuwin təhmın min, kən tol nəhlan kəmotafin kategəs-in wir nətəligən min lan. Kən ilat kəmoatəghat-in nəwırən u itəm otuwa kəm itəmat. ^{†11}Narmın rəha Kristo təmətatig ilat min, kən matəghat kəm ilat, kən aupən ikin matən-iarəp nahməən itəm okotuwa e nəmegəhən rəha Iesu, kən uar-isig lan e nəsanənən asol rəhan. Məto ien min kəmotalkut o nitunən suatip itəm natimnat min əh okotuwa lan, ne rəhalat nian ətuatip. ^{†12}Uhgın təmol əp kəm ien min məmə, nəghatən min itəm ilat kəmoatən, kəməsotəghat-inən nian itəm ilat kəmotatig lan, məto

†† 1:6 Jem 1:2; 1 Pita 5:10 †† 1:7 Prov 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3 ††† 1:8 Jon 20:29; 2 Kor 5:7 ††† 1:10 Mat 13:16-17 § 1:11 Sam 22; Aes 53; Luk 24:26-27

kəmotəghat-in əm nian rəhatat. Kən roiu, netənim kinotən-iarəp nəghatən rəha namnusən təwir kəm itəmat e nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın itəm tətisi-pən e nego e neai. Kən natimnat min u kotəwir agin məmə nagelo min, ilat min kotolkeike məmə okotəplan kən motitun natimnat min u itəm kəmotuwa.

Nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip

¹³ Tol nəhlan, nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətul matip o nolən wək, kən motəgətun wir rəhatəmat nətəligən. Otələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nəwirən itəm Uhgın otawte-in kəm itəmat nian İesu Kristo otuwa min. ¹⁴ Otol nəwia Uhgın tahmen-pən əm məmə nisualkələh itəm kotəwir koatol nəwia tata min. Aupən ikin, itəmat nəməsotitunən nıpahrienən rəha Uhgın, kən nəmoatol nolən rat min itəm nikitəmat əm tolkeike. Məto roiu, otəsegəhan-inən nətəligən min əh okotiuw rəkis min itəmat.

^{†15} Uhgın u itəm təmaun-in itəmat, in tasim mətuatip. Kən e nolən əh inəh, itəmat min onəkotəkəike motasim motətuatip e natimnat rafin itəm nəkoatol.

¹⁶ Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nəkotəkəike motasim motətuatip məto-inu İo ekasim mətuatip.” ^{††}

¹⁷ Itəmat nakotəpəh-in nasituən o Uhgın u tahmen məmə in rəhatəmat Tata, məto onəkəsotaluinən məmə nian Uhgın tətakil nolən min rəha netənim, in tatol əm e nolən itəm tahmen-ahmen əm. Tol nəhlan, nian nakotəmegəh əh e nətueintən u, onəkotəgin motisai-in Uhgın e nolən min rəhatəmat, kən otol nolən təwir tahmen məmə itəmat iapispis min əm e nətueintən u. ^{†18} Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəmotitun rəkis nat keike itəm Uhgın təmətou rəkis itəmat lan. Otətəlig-in-tu nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat aupən itəm nıpətın tıka u tətisi-pən o tıpitəmat min. Məto Uhgın təmikis rəkis itəmat e nolən rat əh. Kən Uhgın təməsos-nəmtinən rəhatəmat nəmegəhən e nat kit rəha nətueintən itəm otəpanikə, tahmen e silfa ne iaen u kol tətıpit-ıpit, ¹⁹ məto in təmos-nəmtin itəmat e nıta Kristo itəm in nat keike təwir pik agin. Kristo in tahmen e nəti sipsip wir itəm nimisən o nəratən tıka agin lan. ^{††} ^{‡20} Aupən aupən agin, nian Uhgın təməsolən əh nətueintən u, təmitəpun rəkis Kristo məmə otol wək əh. Məto roiu iuəhkır o namnun nian, Uhgın təmol əp in, məmə otuwa masitu etəmat. ^{†††21} O natimnat itəm İesu təmol, itəmat nakotəhatətə e Uhgın, itəm təmosmegəh İesu Kristo e nimisən, kən mıləs-ıpər in mos-ıpən nəsanənən itəm təhag-əhag ne nisaiiin kəm in. Kən tol nəhlan, nakotəhatətə e Uhgın, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan. ^{†††}

²² Nəmotəikuas e rəhatəmat nəmegəhən tinuwa minuwıwi min rəkis məto-inu nəmotətəu-pən

† 1:14 Rom 12:2; Efes 2:3; 4:17-18 †† 1:16 Lev 11:44,45; 19:2; 20:7 † 1:17 Rom 2:11; Nol Əpən 2:23 †† E nian rəha Oltesteman, netənim kəmotol sakrifais kəm Uhgın o təfəgə rat min e nəti sipsip min itəm nəratən tıka lan. Afin e Eks 12:5. †† 1:19 Wək 20:28; Hip 9:12-14 ††† 1:20 2 Tim 1:9-10 ††† 1:21 Jon 14:6; Rom 5:1-2

nəghatən rəha nıpahrienən. Kən o natimnat min u, nakotos nolkeikeən pahrien tatuwin otəmat min neen. Kən tol nəhlan, otolkeike pik itəmat min e nıkin pahrien. ^{§23} Otol nəhlan məto-inu, nəmotaiir wi rəkis min, kən nəmegəhən wi rəhatəmat təməsisi-pənən o netənim itəm ilat rafin okəpanotimıs. Məto nəmegəhən wi u rəhatəmat in otətətig namnun tıka məto-inu tətisi-pən e nəghatən kit itəm tətəmegəh mətətig namnun tıka, inu nəghatən rəha Uhgın.

²⁴ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Netənim rafin kotahmen e ma kiras, kən nəwirən rafin rəhalat tahmen əm e nəgui-nıg əpəh e nıkinat.

Ma kiras əh tətəuke, kən nəguin min koatısas,

²⁵ məto nəghatən rəha İəramərə tətətig lilin namnun tıka.” ^{§†}

Kən inu nəghatən rəha namnusən təwir itəm netənim kəmotən-iarəp rəkis kəm itəmat.

2 Məto-inu o nəghatən min əh, otəraikin nolən min u kotiet rəkis e rəhatəmat nəmegəhən: nolən rafin rəha netəhauən netənim kən matol nəratən kəm ilat; nolən rafin rəha neiuəən; nolən rəha netəm koatən pik əm nat, məto kəsotolən; nolən rəha netetən; nolən rafin rəha nən ratən netənim. ^{§††2} Itəmat nəmotitun rəkis məmə İəramərə təmol təwir kəm itəmat. Tahmen-pən məmə nəmotun asgəwin noa nıg itəm tətəhen. [§] Kən roiu nəkotəkəike motuwa kahmen e nisualkələh mətmətig itəm kotasək o nəməhən. Itəmat nəkotəkəike kolkeike pik nagwənən ne nənimən itəm tətuatip məwir məmə nakotəgwən nikitəmat lan. Kən natimnat min əh okotol nakotəpət e rəhatəmat nəmegəhən itəm Uhgın təmosmegəh itəmat lan. ^{§††}

Kəpiel megəh e nimə rəha Uhgın

⁴ Uhgın tolkeike məmə otıləkın rəhan kit nimə e kitat netənim, kən təmitəpun Kəpiel kit itəm netənim kəmotəpəs, məto in kəpiel keike tətəmegəh məmə Uhgın otətuoun nimə lan. Kən nian nakotuwa o kəpiel u Kristo e suatıp rəha nahatətəən, ⁵ itəmat min, nəkotəhmen e kəpiel megəh min itəm Narmın Rəha Uhgın tatos itəmat matıləkın Nimə lan Rəha Uhgın. Kən itəmat pris asim min, itəm nakoatos-ıpən sakrifais min kəm Uhgın itəm nıkin tətəgien ron məto-inu o natimnat itəm İesu Kristo təmol. ^{§†6} Tahmen-pən e Naoa Rəha Uhgın tatən mihin məmə, “Otəplan-tu. İakatələhəu kəpiel əpəh Jerusalem, ^{§†} inu kəpiel keike pik agin itəm io emıtəpun, kəpiel u in rəha nətuounən nimə, kən etənim itəm otəhatətə lan, in otəsaulısən.” ^{§††}

⁷ Kəpiel u in nat keike kəm itəmat itəm nakoatahatətə lan. Məto kəm netənim itəm kəsotəhatətəən lan,

§ 1:22 Jon 13:34; Rom 12:10 §† 1:25 Aes 40:6-8 §†† 2:1 Efes 4:22; Jem 1:21 §† 2:2-3 Sam 34:8 §†† 2:2-3 Sam 34:8 §† 2:5 Rom 12:1; Efes 2:21-22; Nol Əpən 1:6 §† Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “Saeon,” nərgin kit min rəha Jerusalem. §†† 2:6 Aes 28:16; Efes 2:20

kæpiel u in tahmen-pæn e næghatæn u e Naoa Ræha Uhgîn itäm tatæn mämæ,

“Kæpiel u itäm netäm ræha nilækinæn nimæ kæmotærakin,

mæto Uhgîn tæmol tuwa kæpiel itäm in ræha nætuounæn nimæ,” †

⁸ kæn Naoa Ræha Uhgîn tatæn mämæ,

“Kæpiel u tatol netämim koatilæs pikæn,

kæn in kæpiel itäm tatol mämæ netämim kotiet katorin.” ††

Ilat koatilæs pikæn kæpiel u mæto-inu koatæht næwia næghatæn, kæn inu nalpækauæn itäm Uhgîn tæmol olat.

⁹ Mæto Uhgîn tinæmitæpun rækis itæmat mämæ ræhan min, kæn itæmat pris min ræha Kig, kæn itæmat netäm asim min itäm Uhgîn tatæramæ etæmat, kæn itæmat noanol min kit ræha Uhgîn. In tæmol itæmat næhlan mämæ nækotitun næn-iaræpæn nænwiwiæn itäm tatilæsipær in o ræhan næwiræn ne natimnat itäm in tæmol. In tæmaun-in rækis itæmat mämæ onækotiet e næpinæpæn mämæ nakotuwin e næhag-æhagæn wir ræhan.

¹⁰ Aupæn ikin, itæmat netäm ærnapin min æm, mæto roiu, itæmat noanol min ræha Uhgîn. Aupæn ikin, næmæ sotitunæn nasækitunæn ræha Uhgîn, mæto roiu, nækotitun nasækitunæn ræha Uhgîn.

¹¹ Tolik min itäm iakolkeike pik itæmat, nikitæmat otækæike matæht mämæ nætueintæn u sænæmæ imætat ætuatip ikin. Kitat kotahmen e iapispis min ne iaihlua min ikin-u. Tol næhlan, iatæn æskasik kæm itæmat mämæ nakotætul isæu o nolæn rat min itäm nætæligæn ræhatæmat tolkeike. Nætæligæn min æh, ilat tikimær min ræhatæmat kæn koatæluagin e nikitæmat. ¹² Nian rafin kitat kotatig ilugin e netämim itäm ræhalat nahatætæn tikæ. Kæn næmegæhæn ræhatæmat in otækæike mætuatip wir agin mämæ nat ærnapin ilat okoatætu-pinæ næghatæn rat etæmat, mæto okotæplan nolæn wir min ræhatæmat, kæn ilat okotos-ipæn nisialiæn kæm Uhgîn e nian in otuwa min makil netämim lan. ††

Nisialiæn netäm-iasol

¹³ Kitat netämim ræha Iæræmæ, kæn kotolkeike mämæ okotisiai-in nærgin. Tol næhlan, nækotol næwia netäm-iasol min rafin itäm netämim koatilæs-ipær ilat mämæ okotæramæ, tahmen e kig, itäm in etäm-iasol agin, ¹⁴ o tahmen e ræhan netäm-iasol min itäm tætahl-iaræp ilat o nolæn ræhan wæk. Ilat okotuwin motælæhæu nalpinæn kæm netämim itäm koatætghæl lou ræhalat, kæn moatænwiwi netäm koatol nolæn tæwir.

¹⁵ Nækoatol næhlan mæto-inu Uhgîn tolkeike mämæ ræhatæmat nolæn wir min okotæn-iæhau næghatæn almæl min ræha netäm min u ræhalat nitunæn tikæ.

¹⁶ Itæmat sænæmæ slef min ræha tæfagæ rat min, mæto-inu Uhgîn tæmikis rækis itæmat. Tol næhlan, otætæu-pæn nolæn ræha suah kit næhlan. Mæto sotænæn mämæ, “Uhgîn tæmikis rækis io, kæn tol næhlan, ekitun nolæn nat naka itäm iakolkeike, nat ærnapin in tæfagæ rat.”

† 2:7 Sam 118:22 †† 2:8 Aes 8:14 † 2:9 Dut 7:6; 14:2; Aes 9:2; Wæk 26:18; Efes 5:8 †† 2:11 Kal 5:17,24 †† 2:12 Mat 5:16 ††† 2:13 Taet 3:1 ††† 2:15 1 Pita 3:16

Kæp. Itæmat slef min ræha Uhgîn, kæn tol næhlan, otætæu-pæn nolæn min itäm kotætætip. ¹⁷ Otos-ipæn nisialiæn itäm tætuatip kæm netämim rafin. Otolkeike iæfak min, inu netämim min ræha Uhgîn, kæn onækotægin motisiai-in Uhgîn, kæn otisiai-in kig. ⁵

¹⁸ Itæmat slef min, onækotækæike motol næwia ræhatæmat etäm-iasol min, kæn motos-ipæn nisialiæn kæm ilat. Nækotol næhlan kæm ilat rafin, netäm koatol timætig kæn motæwir kæm itæmat, ne netäm min u koatol nolæn æskasik min kæm itæmat. ¹⁹ Okæm-naka nækoatol æm nat ætuatip min æm, mæto ræhatæmat netäm-iasol min koatol tærat kæm itæmat kæn nakoatæto tærat lan. Niki Uhgîn otægien otæmat okæmæ nakoatos æm nian iækis min æh kotuwa katimis æm e nikitæmat mæto-inu nakoatasipæn æm o Uhgîn. ²⁰ Mæto kæsænæn mämæ itæmat netäm wir okæmæ nækoatol nolæn rat kit, kæn netäm-iasol koatol itæmat ron, kæn næsotaiuæn motagim. Nalpinæn u, in ræhatæmat atip æm. Mæto, Uhgîn nikin tætagien otæmat okæmæ nakoatos nahmææn mæto-inu nækoatol nat tæwir æm, kæn næsotaiuæn motagim.

²¹ Uhgîn tæmaun-in itæmat mämæ nakoatos nahmææn mæto-inu Kristo tæmos nahmææn otæmat. In tæmaupæn mægatun nolæn ætuatip æh mämæ itæmat nækoatætæupæn æm næme nelkin. ²² Naoa Ræha Uhgîn tatæn mämæ,

“In tæmæsolæn tæfagæ rat kit,

kæn in tæmæsanæn næghatæn eiueiuæ min nian kit ne.”

††

²³ Nian netämim kæmotæghat rat lan, mæto in tæmæshaiæn ilat. Nian in tæmæto nahmææn e nipætîn, mæto in tæmæsanæn mämæ in otalpin nitai næratæn. Mæto in tæmælæhæu-pæn natimnat rafin e nelmi Uhgîn itäm nian rafin ræhan nakilæn in tætuatip æm. ²⁴ Nian Iesu tæmækul e nig kæluau, kæn tæmos nalpinæn ræha tæfagæ rat min rafin ræhatat e nipætîn. In tæmimis mämæ tæfagæ rat min okotimis e næmegæhæn ræhatat, kæn kitat okotæmegæh mämæ okotætæu-pæn suatip ræha nætuatipæn. Tæmosmegæh kitat e nahmææn ræha nimægæm e nipætîn. ²⁵ Aupæn, itæmat nækotahmen e sipsip min itäm kæmotæluæ. Mæto roiu, næmotæuhlin itæmat motuwa o Etäm Tatehm Wir Sipsip, inu Etäm Tatehm næmegæhæn ræhatæmat. †††

Nolæn tæwir ræha iærman ne pætæn itäm kæmioal marit

3 Kæn e nolæn kitæh æm ræha nisialiæn Iæræmæ, itæmat nipitan nækotækæike kol næwia iaguïhl min ræhatæmat mæto-inu o nat u. Okæmæ ilat kæsotahatætæn e næghatæn ræha Uhgîn, kæn ræhatæmat nolæn wir min æm okotiæu-pæn ræhalat nætæligæn kæm Uhgîn. Nolæn wir min ræhatæmat kotahmen, motæprækis-in mämæ onakoatæghat kæm ilat. ² Nian ilat koatæplan mämæ nolæn ræhatæmat in tætuatip wir, kæn koatæplan nisialiæn e næmegæhæn ræhatæmat, inu tah-

§ 2:17 Rom 12:10 † 2:18 Efes 6:5 †† 2:20 1 Pita 3:14,17
 §† 2:21 Mat 16:24; Jon 13:15 ††† 2:22 Aes 53:9; Jon 8:46; 2 Kor 5:21; 1 Jon 3:5 †† 2:23 Aes 53:7; 1 Pita 3:9 †† 2:24 Aes 53:5-6; Rom 6:11 ††† 2:25 Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21
 §†† 3:1 Efes 5:22

men əm məmə otiuw-pa ilat kotuwa o Uhgín. ³ Pəs malə-malə rəhatəmat in sənəmə rəha nípətitəmat, tahmen e nolən rəha nəlisən noanutəm, o nuwinən e natimnat kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, [†] o nuwinən e napən wir min. ^{††} Məto otol malə-malə e nikitəmat itəm nəwirən rəhan okol təsikəən, inu nolən əpou, ne nolən mətig nəməlinuən əh-ikin. Ilat nolən keike e nigənti Uhgín. ⁵ Inu nolən rəha nípitan iəfak min aupən itəm kəmotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən e Uhgín. Ilat kəmotol nəwia iaguihl min rəhalat, kən e nolən əh, kəmoatol malə-malə e nīkilat, ⁶ tahmen e Sera itəm təmol nəwia Epraham, kən mətaun-in məmə in rəhan etəm-iasol. Kən itəmat nenəti Sera okəmə itəmat nəkoatol nolən min itəm kotəuatip, kən məsotəginən. [‡]

⁷ Kən itəmat nəman itəm nəmotol marit, e nolən əh inəh rəha nisaiiən Iərəməə, nəkotəkəike motos ne-natigən o nehm wirən rəhatəmat nípitaguihl min e nəmegəhən rəhatəmat məto-inu, ilat kəsotosən nəsanənən tahmen etəmat. Kən motisaii-in ilat e rəhatəmat nolən min məto-inu ilat min okotos min nat wir u, nəmegəhən lilin. Otol nəhlan məmə nat kit otəsahtosig-inən rəhatəmat nəfakən. ^{‡‡}

Iəfak min rafin

⁸ Namnun nəghatən əh. Itəmat rafin nəkotəkəike kol nolən min u: otos nətəligən kitiaəh, otasəkitun itəmat min, otolkeike itəmat min, otol nikitəmat timətig otəmat min, otos-iəhau rəhatəmat nətəligən. ⁹ Okəmə netəmim koatol tərət kəm itəmat, məto nəkəsotalpənən nitai nərətən. Okəmə netəmim koatəghat rat kəm itəmat, məto nəkəsotalpənən. Məto otəfak motənipən kəm Uhgín məmə in otol təwir kəm ilat. Otol nəhlan məto-inu Uhgín təmaun-in itəmat məmə onəkotol nolən əh, pəs onəkotos nəwirən rəhan. ¹⁰ Naəa Rəha Uhgín tatən məmə,

“Etəmim itəm tolkeike nəmegəhən təwir, kən molkeike məmə otatəto təwir e nian rafin, in otəkəike məsənən nəghatən rat min, kən in otəkəike məsənən neiuəən.

¹¹ In otəkəike məuhlin in, miet rəkis e nolən rat min, kən mol əm natimnat min itəm kotəwir. In otəkəike malkut pik məmə otatig ilat netəmim rafin e nəməlinuən.

¹² In otəkəike mol nəhlan meto-inu Iərəməə tatehm wir netəmim itəm kotəuatip, kən matətəlig-in wir rəhalat nəfakən, məto tatol tikimir ilat netəm koatol təfagə rat.” ^{‡‡}

¹³ ?Okəmə nakotalkut pik o nolən natimnat min itəm kotəwir, pah otol nərətən kəm itəmat? ¹⁴ Məto okəmə nípahrienən nakoatəto nahməən o nolən ətuatip rəhatəmat, kən nakoatətig e nəwirən pahrien. Sotəginən nərətən itəm netəmim kotitun nolən kəm itəmat, kən pəs nikitəmat təsəht pikən. ^{‡‡‡15} Məto e nīk-

itəmat, otisaii-in Kristo məmə in Iərəməə. Otətul matip e nian rafin o nuhalpənən nəghatən rəha etəmim pah itəm tatətapəh-in otəmat məmə tahro nakoatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e Iesu. Məto otəghat mətig kəm ilat e nisaiiən. ¹⁶ Kən nian rafin nəkotəkəike kitun e nətəligən rəhatəmat məmə rəhatəmat nolən in tətəuatip əm. Kən okəmə netəmim kotəghat rat e nolən wir min rəhatəmat məto-inu itəmat rəha Kristo, ilat okotaulis e nəghatən rat min rəhalat. ^{‡‡}

¹⁷ Okəmə in nalpəkəuən rəha Uhgín məmə nakoatos nahməən o nolən wir min rəhatəmat, nat u in nat təwir taprəkis-in məmə nakoatos nahməən o nolən rat min rəhatəmat. ¹⁸ Tol nəhlan məto-inu, Kristo təmimis o təfagə rat min, təmimis nian kitiaəh əm tinahmen, okul təsimis minən nian kit. In etəm tətəuatip agin, məto təmimis o netəm kəsotəuatipən məmə otos itəmat muwin kəm Uhgín. Kəmotəhamnu in kən nípətin timis, məto Uhgín təmol məmə in təmegəh min e nīmīsən, e nəmegəhən kit itəm rəha nego e neai. ¹⁹ Kən e nəmegəhən əh, təmuwin mən-iarəp nəghatən rəha Uhgín kəm narmi netəm kəmotimīs itəm kotatig e kalapus, ²⁰ ilat u kəmoatəht nəwia Uhgín aupən aupən agin nian Uhgín təmatos rəhan nətəligən əfəməh matəzahgin ilat e nian suah u Noah təmatiləkin nego. Netəmim eit əm, itəm kəmotatig e nego, Uhgín təmosmegəh ilat e nian kəmotaiu motuwin motiet-pən e nəhau asol. ²¹ Kən nəhau əh, in narmi nolən baptais itəm tatosmegəh itəmat min roiu. Nolən baptais u, nípətin sənəmə tətəfəl rəkis nəmit e nípəti etəmim, məto in tahmen məmə nakotətapəh o Uhgín məmə in otos-ipa kəm itəmat nitunən məmə rəhatat təfagə rat min kəmotikə. Kən nəsanənən asol itəm Uhgín təmol Iesu Kristo təmegəh min e nīmīsən lan, in nəsanənən itəm tatosmegəh itəmat e nolən baptais. ²² Kən Iesu Kristo tinuwin rəkis əpəh e nego e neai, kən mətatig e nīkali Uhgín matip, ikin rəha nisaiiən, ne nəsanənən, ne nepətən. Kən Uhgín təmol məmə nagelo min, ne natimnat rafin itəm koatos nepətən ne nəsanənən, ilat rafin kotatig ahgin nərəməəən rəha Iesu.

Suatip rəha nolən nəwia Uhgín

4 O natimnat min əh, itəmat min onəkotəkəike motos nətəligən rəha Kristo kən moatətul matip o nətoən nahməən e nípətitəmat, məto-inu in təməto nahməən asol e nípətin. Nəkoatol nəhlan məto-inu okəmə itəmat ninotəto tərət e nípətitəmat, nat əpnəpən nəkoatol nolən təwir min, kən tatəgətun məmə nino-təpəs nolən rəha təfagə rat. ^{§12} Tol nəhlan, nian itəmat nəkotatig e nətueintən u, nəsotətəu-pənən suatip rəha nolən natimnat rat min itəm tətətig e rəhatəmat nətəligən, məto onəkotətəu-pən suatip rəha nolən nəwia Uhgín. ³ Nəmotərəkən rəkis nian tərət o nətəu-pənən nolən min rəha netəm min u kəsotənən nípahrienən e Uhgín. Aupən, itəmat nəmoatit əpnəpən nípitan; kən nətəligən rəhatəmat təmatuwin o natimnat rat min; kən nəmoatəpis; kən nəmoatol lafet rəha

[†] Nat kətoanin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o iaring, o rig, o noanat katəlis nelmitəm lan. ^{††} 3:3 1 Tim 2:9 [‡] 3:6 Jen 18:12 ^{‡†} 3:7 Efes 5:25 ^{‡‡} 3:12 Sam 34:12-16 ^{‡‡†} 3:14 Aes 8:12-13; Mat 5:10; 1 Pita 2:20; 4:14

^{‡‡‡} 3:16 1 Pita 2:12 [§] 3:20 Jen 6—7 ^{§†} 4:1 Rom 6:2,7

nitəpən nīpitan; kən nəmotənim alikol kəpīs motalməl; kən nəmoatəfak kəm narmi nat mīn itəm in nolən tərət agin. ¹⁴ Netəm əh itəm kəsotənən nīpahrienən e Uhgīn, narmīlat təmiwig məto-inu itəmat nəmotapəs nətəu-pənən ilat motuwīn kamnim e naruəh rəha təfagə rat rəhalat, kən ilat koatən rat pik itəmat ron.

⁵ Məto ilat okotəkəike motən-iarəp natimnat mīn rafin e nəmegəhən rəhalat kəm Uhgīn itəm in tatətul matip məmə otakil muəh mələhəu nəghatən rəha nalpinən rəha netəm kəmotimis, ne netəm koatəmegəh. ¹⁶ Tol nəhlan, netəm mīn u itəm kəmotimis rəkis, ilat kəmotəto namnusən təwīr † məmə nat ərnapīn kəmotos nalpinən e nīpətīlat motimis, məto Uhgīn titun nolən ilat okotəmegəh mīn e narmīn, tahmen lan.

⁷ Kitat koatuwa iuəhkīr e nian rəha namnun natimnat rafin. Tol nəhlan, otol rəhatəmat nətəlīgən tətaiir o nī-tun wīrən natimnat, kən motehm wīr rəhatəmat nətəlīgən məmə nəkotitun nəghatən kəm Uhgīn e nəfakən itəm təsanən. ¹⁸ Kən nat keike in ilis taprəkis-in natimnat rafin məmə, nakotolkeike itəmat mīn e nikitəmat rafin məto-inu, e nian nəkotol nəhlan, kən nian rafin, nəkoatətul matip o naluinən nolən rat mīn rəhatəmat. ¹⁹ Kən nəkotəkəike motit itəmat mīn motuwīn e latuənu mīn rəhatəmat məmə nakotagwən itəmat mīn, kən motəgətun ikin netəmim okotapīl ikin. Kən əsotənən nīkalīn məmə nikitəmat təsagienən ron.

¹⁰ Uhgīn təmos-īpinə nəsanənən pīsīn pīsīn mīn kəm itəmat kitīəh kitīəh. Təwīr məmə nəkotol wək e nəsanənən mīn əh moatasitu etəmat mīn. Kən otol wək əh e nolən rəha iolwək mīn itəm koatol wək ətu-atip rəha Uhgīn nian rafin. Onəkotoor nəwīrən rəhan e suatip pīsīn pīsīn mīn itəm in tatos-īpinə. ¹¹ Okəmə Uhgīn təmos-īpən kəm suah kit nəsanənən rəha nən-iarəpən, kən təwīr məmə in otən-iarəp tahmen əm məmə rəhan nəghatən in rəha Uhgīn. Okəmə Uhgīn təmos-īpən kəm suah kit nəsanənən rəha nasituən, kən təwīr məmə in otasitu e netəmim e nəsanənən itəm Uhgīn təmos-īpən məmə, e natimnat rafin, netəmim okotəwīwī Uhgīn o nat itəm Iesu Kristo təmol. Pəs kitat koatən-iarəp rəhan nəwīrən ne nəsanənən tatuwīn matuwīn namnun tikə. Əwəh. ††

Iəfak mīn okotos nahməən e nīpətīlat

¹² Io mīn neen itəm iakolkeike pik itəmat, ekitun məmə roiu nəratən əskasik tatīləs pikən itəmat tahmen e nīgəm, kən nakoatəto nahməən asol lan. Məto təsəwīrən məmə narmitəmat otīwig pik o nəratən mīn əh. Nəratən mīn əh koatuwa o netəmim tepət, sənəmə itəmat əm. ¹³ Məto təwīr məmə nikitəmat otətəgien əm məto-inu nakoatəto nahməən tahmen-pən əm e Kristo. Kən okəmə nəkoatol nəhlan, kən nikitəmat otəgien pik agin nian in otol əp rəhan nəhag-əhagən

† 4:3 Efes 2:2-3 †† 4:5 Wək 10:42 † Kəm-naka nəghatən u, "Netəm mīn u itəm kəmotimis rəkis," tatəghat-in netəmim itəm kəmotahatə e Kristo, kən uarisig lan kəmotimis. O kəm-naka tatəghat-in netəmim itəm kəmotimis e nian rəha suah u Noah (əplan-tu 3:19). †† 4:7 Rom 13:11-12 †† 4:8 1 Pita 1:22 ††† 4:11 Rom 12:6-8

asol rəha nəwīrən ne nəsanənən rəhan. †††¹⁴ Okəmə netəmim koatən rat itəmat o nərgi Kristo, kən onəkotatig e nəwīrən pahrien, məto-inu Narmīn Rəha Uhgīn itəm təsanən məhag-əhag mətatig otəmat. ¹⁵ Tərət məmə itəmat kit otol nolən rəha nohamnuən itəm, o nakləhən, o nətgəhlən lou, o təfagə rat əkəku kit tahmen e nəghat tipikən. Okəmə in tatos nalpinən matəto nahməən ron, kən tətuatip əm. ¹⁶ Məto okəmə itəmat nakoatos nahməən məto-inu itəmat Kristin mīn, sotalisən ron, məto nəkotəkəike motəwīwī Uhgīn məmə nakoatos nərgin u Kristin. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu nian rəha nakilən netəmim rəha Uhgīn tīnətuoun. !Kən okəmə nakilən əh tīnətuoun e netəmim rəha Uhgīn, kən awe o netəm mīn u itəm koatəht namnusən təwīr rəha Uhgīn! ¹⁸ Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,

"Okəmə in tiəkis o netəm kotətuatip məmə Uhgīn otosmegəh ilat,

?Kən tahro o netəm kotəruru Uhgīn moatol təfagə rat?" ††

¹⁹ Kən tol nəhlan, netəmim itəm koatəto nahməən məto-inu in nətəlīgən rəha Uhgīn, təwīr məmə ilat okotələhəu-pən nəmegəhən rəhalat e nelmi Uhgīn itəm təmol neai ne nīməptən ne natimnat rafin, kən nian rafin in tatol rəhan nəghatən. Kən təwīr məmə ilat okoatəkəike katətəu-pən mīn əm suatip rəha nolən təwīr.

Nəghatən tatuwīn kəm elta mīn ne netəm aluə

5 Kən roiu, iakolkeike məmə ekəghat məsīn kəm itəmat elta mīn rəha nīməfak. Io elta kit ekahmen etəmat, kən io atip eməplan nahməən rəha Kristo, kən Uhgīn otos-īpa kəm kitat rəhan məsīn nəhag-əhagən asol rəha nepətən ne nəsanənən rəhan, itəm in otol əp. ¹² Inu rəhak nəghatən kəm itəmat məmə, otol wək rəha nehm wīrən netəmim rəha Uhgīn itəm koatətig e nelmitəmat, tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wīr rəhan sipsip mīn. Kən otol e nīkin agien məto-inu nakotolkeike məmə onəkotol. Inu nətəlīgən itəm Uhgīn tolkeike. Məto təsəwīrən məmə nəkotol e nikitəmat təsagienən məmə nəkotol. Kən sotolən məto-inu nikitəmat təht məmə onəkotos pik mənī lan. Məto otol əm məto-inu nikitəmat tətəgien məmə onəkotasitu. ¹³ Kən təsəwīrən məmə itəmat nakotuwa motahmen e etəm-iasol itəm tatol təkəsik kəm rəhan iolwək mīn, məto itəmat onəkotol nolən itəm in tətuatip məwīr məmə iəfak mīn kotitun nəplanən kən motətəu-pən nolən rəhatəmat. ¹⁴ Etəm-iasol rəha netəm koatehm sipsip mīn otiet-arəpa mīn, kən e nian əh, in otos-īpinə nətəuən wīr rəha nisīaiiən kəm itəmat itəm okol rəhan nəwīrən təsikəən.

⁵ Kən e nolən kitīəh əm, itəmat netəm aluə, otīsīai-in motol nəwīa elta mīn rəha nīməfak. Kən itəmat rafin agin onəkotos-īəhau rəhatəmat nətəlīgən teiuaiu

††† 4:13 Wək 5:41; Jem 1:2; 1 Pita 1:6-7 § 4:14 1 Pita 2:20 §† 4:18 Prov 11:31 §†† 5:1 Rom 8:17-18; 2 Kor 1:5-7; Efes 3:13; Fil 1:29 §† 5:2 Jon 21:15-17; Wək 20:28 §†† 5:3 2 Kor 1:24; Fil 3:17; Taet 2:7

moatisiai-in itəmat min rafin. Otol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Uhgın təsagienən mətahtosig-in netəm kotausit, məto tətawte-in rəhan nəwirən kəm netəm koatos-iəhau atip ilat.” †

⁶ Kən tol nəhlan, otos-iəhau atip itəmat motatig ahgin nelmı Uhgın əsanən, məmə in otıləs-ipər itəmat e nian ətuatip rəhan. ††⁷ Kən otos rafin rəhatəmat katipa əfigəm min ka kələhəu-pən kəm Uhgın məto-inu, in tolkeike itəmat matehm wir itəmat. ‡

⁸ Otaiir moatehm wir məto-inu, rəhatəmat tikimir Setan in tahmen-pən e laion kit itəm tatilik-ilik mətaiu anion mətagət mategəs-in suah kit məmə otun. ††⁹ Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat nian Setan tatuwa otəmat, †† məto-inu itəmat iəfak min neen əpəh ikin min rafin e nətueintən, koatuwin əm e nahməən kitəh əm. ††

¹⁰ Məto uarisig lan nəmotəto rəkis nahməən e nian əkuəkır əm, kən Uhgın otol nakotəto təwir min e rəhatəmat nəmegəhən, kən mol nakotəsanən e rəhatəmat nahatətəən, motətul əskasik, kən nat kit otəsiuw rəkisən itəmat. Nəwirən min rafin tətisi-pən əm o Uhgın, kən in təmaun-in itəmat nakotuwa e Kristo məmə nakotuwin e nəhag-əhagən asol rəha

† 5:5 Prov 3:34; Efes 5:21; Jem 4:6 †† 5:6 Mat 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10 ‡ 5:7 Mat 6:25-30 †† 5:8 1 Tes 5:6 †† 5:9 Efes 6:10-18; Jem 4:7 ††† 5:9 Efes 6:11-13; Jem 4:7

nəwirən rəhan, ne rəhan nəsanənən itəm tətatig lilin.

¹¹ Pəs koatən-iarəp nəsanənən rəha nərəmərəən rəhan, tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən

¹² Saelas †† itimlau min, təmasitu o naoa u, kən ekatehm məmə in piak etəm təwir, kən rəhak ni-pahrienən tətatig lan. İatəte naoa əkuəkır u kəm itəmat məmə ekiləs-ipər rəhatəmat nətəligən, kən iatən-iarəp məmə natimnat itəm eməte rəkis, koatəghat-in nəwirən pahrien rəha Uhgın. Otətul əskasik lan. ††¹³ Piatəmat min ne winitəmat min e niməfak u ikin-u Rom koatən təwir kəm itəmat. †† Uhgın təmitəpun itəmat min ilat. Kən nətik u Mak, in min tatən təwir kəm itəmat. ††¹⁴ Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitəh əm e Kristo.

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəməlinuən kəm itəmat rafin u netəmim rəha Kristo.

††† Nəghatən Kris tatən nərgin u məmə, “Silfanus” itəm in nərgin əkuəkır u “Saelas.” † 5:12 Wək 12:2,25; 13:13; 15:22,30
 †† Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Pətan itəm tətatig Papi-lon,” məto nipətın məmə “niməfak əpəh Rom.” E nian rəha Oltesteman, Papilon in taon asol kit itəm nəpətən ne nəsanənən rafin rəha nətueintən tətatig lan, kən netəmim ikin koatol tikimir kəm netəmim min rəha Uhgın. Kən tahmen-pən əm e nian rəha James, Rom tətərəməə e latuənu min rafin matətəhau netəm koatəfak kəm Uhgın. ††† 5:13 Wək 12:2; 2 Tim 4:11

2 PITA

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Pita

Pita tәмәte naoa u.

Tәмәte tatuwin kәм netәmim rəha nimәfak.

Pita titun mәмә otәsuwәhән timis, kән molkeike mәмә otos-ipән rəhan namnun nəghatən kәм nimәfak.

Tolkeike mәмә otəhgair kән mәgәtun netәmim rəha nimәfak mәмә iәgәtun eiua min okotuwa ilugin elat. Mәto nimәfak otәkәike matәtul әskasik matәtәu-pән әm nəgәtunән itәм tәtuatip. Kән molkeike mәмә nahatәtән rəhalat e Iesu otәkәike muwa mәskasik, kән nitunән rəhalat o Iesu otәkәike mәwiә.

Pita tәмән tәwir kәм ilat

(Jut 4-13)

1 Io Saimon Pita, io slef ne aposol rəha Iesu Kristo. Iatән tәwir kәм itәmat itәм nәmotos nahatәtән itәм in tәwir tahmen e rәhatimat. Nәmotos nahatәtән әh e nolән әtuatip rəha rәhatat Uhgин ne Iosmegәh, inu Iesu Kristo.

² Pәs Uhgин otawte-in rəhan nәwirән ne nәmәlinuән taprәkis agin kәм itәmat mәto-inu nәkotitun Uhgин, ne Iesu rәhatat Iәрәmәrә.

Uhgин tәmaun-in ilat mәмә rəhan min netәmim

³ E nәsanәнән rəha Uhgин, tәmos-ipa kәм kitat natimnat rafin itәм okotәkәike kos rəha nәmegәhән ne nolән min itәм kotәtuatip kән Uhgин tolkeike. Tatos-ipa e nitunән rәhatat ron. In tәmaun-in kitat e rəhan atip әm nәsanәнән ne nәwirән. ⁴ Kән e nәsanәнән ne nәwirән rəhan, in tәmos-ipa rəhan nәniәkisән min itәм iahgin kән mәwir pik. Tәmos-ipa nәhlan mәмә e nәniәkisән min әh, nәkotitun nuwamән motol kitiaһ e nolән rəha Uhgин, kән motagim rәkis e nәratән rəha nәtueintән itәм tәmisi-pән e nolkeikeән rat min e niki netәmim.

⁵ Kән tol nәhlan, nәkotәkәike motalkut pik mәмә nolән rәhatәmat otuwa tәwir agin. Rәhatәmat nahatәtән әh-ikin, kән nәkotәkәike motol min nolән min u: otol tәwir kәм netәmim, kән otos nitunән, ⁶ otehm wir rәhatәmat nәtәligән ne rәhatәmat nolән min; kән otәtul әskasik e Uhgин nian nәratән tatuwa, kән otos-ipән rәhatәmat nәmegәhән rafin kәм Uhgин kән motol nәwian, ⁷ kән otolkeike iәfak min, kән otolkeike netәmim rafin. ⁸ Tәwir mәмә nәkotol nolән min әh, mәto-inu nian nәkotol motol motol ilat, kән rәhatәmat nitunән e rәhatat Iәрәmәrә Iesu Kristo otoe-in noan e nәmegәhән rәhatәmat. ⁹ Mәto okәмә

etәmim kit tәsolән ilat, kән in tahmen e suah kit itәм tәruru nuag-pәнән isәu, o kәм-naka niganәmtin tәpis, kән in tәmaluin mәмә Uhgин tәmafәl rәkis nolән rat min rəhan aupән.

¹⁰ Tol nәhlan piak min ne winik min, nәkotәkәike kalkut әskasik mәмә nәkotol nolән min әh, kән ilat okotәgәtun mәмә nipahrienән, Uhgин tәmitәpun itәmat, kән maun-in itәmat mәмә rəhan netәmim. Mәto-inu okәмә nәkotol natimnat min әh, kән okol nәsotәmәән nian kit, ¹¹ kән Uhgин nikin otagian mәмә oterәh e toa otәmat mәмә nәkotitun nuwinән ikin itәм Iesu Kristo, rәhatat Iәрәmәrә ne Iosmegәh, in otәрәmәrә lilin ikin.

¹² Tol nәhlan, nian rafin ekәkәike matән-ipinә natimnat min u kәм itәmat mәмә nikitәmat otәht min, nat әnnapin nәkotitun ilat, kән motәtul tiәkis e nipahrienән itәм nәmotos rәkis. ¹³ E nian iakatәmegәh e nәtueintән u, nikiәk tәht mәмә tәtuatip mәмә ekәn-iarәp min natimnat min әh mәмә nikitәmat otәht min, ¹⁴ mәto-inu ekitun mәмә otәsuwәhән ekimis, tahmen mәмә rәhatat Iәрәmәrә Iesu Kristo tәmol әp әtuatip kәм io. ¹⁵ Kән ekәkәike malkut pik roiu mәмә onәsotaluinән natimnat min u nian oekimis rәkis.

¹⁶ Nian emotән-iarәp kәм itәmat mәмә Iesu Kristo otuwa min e nәsanәнән, emәsәнән namsu min itәм suah kit tәmol e rəhan әm nәtәligән, mәto itimәhal emәhalәplan әtuatip e niganәmtitimәhal mәмә rəhan nәsanәнән ne nәhag-әhagән in ilis agin. ¹⁷ Itimәt min Iesu әpәh ilis e nitot rəha Uhgин nian Uhgин Tata tәmos-ipән nisaiiән kәм in, kән mol in nәhag-әhagән tasiә miet e nipәtin, kән tәmәto nәwia Uhgин u Nәhag-әhagән Asol tәmән kәм in mәмә, "Inu nәtik itәм iakolkeike, nikiәk tagien pik ron." Itimәhal atip emәhalәto nәwian әh tәmisi-pән e nego e neai. ¹⁸

¹⁹ Natimnat min әh tәmol itimәt ekotitun wir mәмә nəghatән rəha ien min aupән in nipahrienән. Kән

† 1:6 Kal 5:22-23

†† 1:14 Jon 21:18-19; 2 Kor 5:1 ‡ 1:16 Mat 17:1-5 †† 1:17-18 Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35

təwir məmə itəmat min onəkotəto wir nəghatən əh. In tahmen e lait kit tətasiə e napinəpən, mətoarus-pən tian, kən fetukai tınər e nikitəmat. ²⁰ Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə nəghatən rəha ien min e Naoa Rəha Uhgın, ien kit təməsən atipən nəghatən min əh, ^{†21} məto-inu nəghatən rəha ien min təsis-i-pənən e nətəligən rəha netəmim əm, məto netəmim kəmotən-iarəp nəghatən itəm təmisi-pən e Uhgın nian Narmin Rəhan təkək nikitat. ††

Iəgətun eiueiuə min

2 Məto ien eiueiuə min əh-ikin e niki netəm Isrel aupən, kən e nolən kitəh əm, iəgətun eiueiuə min okotuwa min e nikitəmat. E nolən anion, okotən-iarəp nəgətunən eiueiuə min itəm otərəkın rəhatəmat nahatətən, kən taprəkis-in nat u, ilat okotəuhlin mən-taalat o rəhalat Etəm-iasol, nat əpnapin in təmos-nəmtin ilat. Kən otəsuwəhən, Uhgın otərəkın ilat e nalpinən itəm ilat atip əm koatiuw-pa. ^{‡2} Kən netəmim tərət okotətəu-pən nolən rat min rəhalat itəm tol naulisən. Kən tol nəhlan, netəmim tərət okotən rat su-atip rəha nıpahrienən. ³ Kən məto-inu ilat iaumis min o mənı, kən okotos rəhatəmat natimnat e nolən eko-eko e noanage min itəm kəmotisi-pən əm e nətəligən atip əm rəhalat. Nuwəh agın, Uhgın təmən-iarəp nalpinən rəhalat, kən otəsuwəhən in otərəkın ilat.

⁴ Itəmat nəkotitun məmə in otol nalpinən əh məto-inu nəmotəplan nolən rəhan aupən. Nian nagelo min kəmotol təfagə, Uhgın təsaskəlīm əmən rəhalat nalpinən, məto təmərakin-pən ilat e nıpəg asol teiuaiu agın, ikin rəha netəm kotərat, kən təməlis ilat e sen, kən kotatig e napinəpən mətoarus-pa in otələhəu nəghatən o nalpinən rəhalat. ^{††5} Kən Uhgın təməsaskəlīm-əmən nalpinən rəha netəmim aupən itəm kəmoatəht nəwian e nian rəha Noah, məto təmo-hamnu ilat e naruəh asol itəm təmaiı. Məto Noah təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən itəm tətəuatip e nıganəmti Uhgın, kən Uhgın təmosmegəh in, ne rəhan netəmim sepın. ^{††6} Kən Uhgın təmol nalpinən o nəratən rəha netəm Sotom ne Komora, kən təmaan taon mil əh e nıgəm, kioal nəmtap lan. Inu tatəgətun nat naka itəm otol kəm netəm min u itəm koatəht nəwian. ^{††7} Məto in təmosmegəh Lot. Suah əh in etəm tətəuatip e nıganəmti Uhgın, kən nıkin tıtahmə o nolən rat min itəm tol naulisən rəha netəm min əh-ikin əh u kəmoatəht nəwia Uhgın. ^{††8} Kən in təmətətig ilat min ilat, kən nian rafin in təməplan nolən rat min rəhalat, kən matəto nəghatən rat min rəhalat, kən nian rafin əm, nıkin itəm tətəuatip əm, təmahmə pik o nolən rat min rəhalat.

⁹ Natimnat min əh tatəgətun məmə İəramərə Uhgın titun nosmegəhən netəmim itəm kotahatətə lan, kən

† Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən Kris e 1:20 tol nəhlan: "Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə suah kit tıka məmə, in pisin əm otən nıpati nəghatən rəha ien min itəm kəməte e Naoa Rəha Uhgın," †† 1:21 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:11-12 ‡ 2:1 Mat 24:11; Jut 4 †† 2:4 Jut 6 †† 2:5 Jen 6—8; 2 Pita 3:6 ††† 2:6 Jen 19:24; Jut 7 ††† 2:7 Jen 19:1-16

titun nəmki-rəkisən ilat e nəratən itəm kotatig lan. Məto netəmim itəm kəsotətəuatipən, Uhgın titun naskəlīmən mol nalpinən kəm ilat roiu muwin mətoarus nian in otələhəu nəghatən o nalpinən rəha netəmim. ¹⁰ Uhgın otol nalpinən kəm netəm rat rafin, məto in otol nalpinən asol kəm netəmim itəm koatol natimnat rəha naulisən itəm nıpətılət tolkeike məmə okotol, kən natimnat u koatol ilat tamkimik, kən netəm min əh koatapəs nəramərəhən rafin. [§]

Netəm min əh kətausit məsotəginən nat kit, kən məsotəginən nən ratən natimnat e nego e neai itəm koatəmegəh u ilat ilis pik. ^{††} Nat əpnapin nagelo min, itəm ilat kotəsanən kən nahgilat tərət taprəkis-in netəm min əh, məto nagelo min kəməsotəhaiən natimnat ilis pik əh, məsotətəu-pənən nəghatən kit elat e nıganəmti İəramərə Uhgın. ^{§†12} Məto netəm min əh koatən rat natimnat itəm kəsotitun wirən. İlat kotahmen e nat iarupin min, itəm rəhalat nətəligən tıka, məto koatol əm nat itəm nıpətılət tolkeike. Nat iarupin min əh kəmotaiir məmə netəmim okotarupin-in ilat motohamnu ilat. Kən Uhgın otərəkın min netəm rat min əh tahmen e nat iarupin min əh. ^{§††13} Uhgın otətou ilat e nəratən məto-inu ilat kəmotol nəratən kəm netəmim.

Kən iəgətun eiueiuə min əh, nikitat tagien məmə okotagwən ne motənim pik, sənəmə lapın əm məto e nərauıəgən. İlat kotahmen e napinən e nıməhan, o kotahmen e nıməgəm itəm tatol aulis itəmat, moatərəkın nərği nıməfak. Kotuwa motagwən itəmat min ilat, məto koateiuə-in itəmat, moatol nolən tərət. ¹⁴ Nian rafin rəhalat nətəligən tatuwin o nakləh-inən nıpitan itəm rəhalat nətəligən tımətig əm, kən nian rafin koatol təfagə rat məsotapəsən. Koatiuw rəkis netəmim itəm rəhalat nətəligən tətaliwək-aliwək, koatuwin e nolən rat rəhalat. İlat koatəgətun atip ilat e nolən rəha naumisən. Uhgın təmən rəkis nalpinən rəhalat. ¹⁵ İlat kəmotapəs suatip itəm tətəuatip, kən moteko motətəu-pən suatip rəha Palam nətı Peor, itəm təmolkeike pik nosən mənı e nolən tərət. ^{§†16} Məto togki kit təməhai o rəhan nolən tərət min. Kitat kotitun məmə togki təsəghatən, məto Uhgın təmol məmə togki tatəghat e niki etəmim məmə otən-ıəhəu nolən eko-eko rəha ien u. ^{§††}

¹⁷ Iəgətun eiueiuə min əh kotahmen e nəmti nəhau itəm təmamiir, o kotahmen e nımal napuə itəm nımətag asol təməmki-rəkis, kən nuhəuən tıka lan, məto-inu nəgətunən rəhalat kotərat. Uhgın təmələhəu kalın napinəpən asol məmə rəhalat. ^{§†18} İlat koatəghat ausit e nəghatən itəm nıpətın tıka. Koatəghat e nəghatən min rəha nolən min itəm nıpətı netəmim kətolkeike, kən moatiuw-pa netəmim kotuwa e nəratən itəm kəmotiet wi əm lan. ¹⁹ Koatən-ıəkis məmə netəmim kotitun nətəu-pənən natimnat itəm ilat kətolkeike, lou kit tıka lan. Məto ilat atip slef min rəha nolkeikən rat min rəhalat, məto-inu suah kit in slef rəha nat naka itəm

§ 2:10 Jut 7-8, 16 §† 2:11 Jut 9 §†† 2:12 Jut 10 §‡ 2:15 Nam 22:7; Jut 11; Nol Əpən 2:14 §†† 2:16 Nam 22:28-35 §† 2:17 Jut 12-13

tatərəmərə lan. ²⁰ Məto okəmә kotagim rækis e nərätən rəha nətueintən nian kotitun İərәмərə ne İosmegəh rəhatat İesu Kristo, kən uarisig lan kotitəlig e nolən rəha təfagə rat, motuwa slef rəhan, ilat kotatig e nərätən itəm in tərät taprækis-in itəm in aupən.

^{†21} Okəmә ilat kəmotəruru agin suatip rəha nolən ətuatip, in təməwir pik olat, taprækis məmə ilat kinotitun suatip əh kən uarisig lan kotəuhlin məntaalat o nəghatən rəha Uhgın itəm kəmos-ipən kəm ilat.

^{††22} İlat koatol məmə nimaa nəghatən mil u kueia mioal nıpahrienən elat. Katuən məmə, "Kuri kit təmitəlig muwin matun nat itəm in təmeoa-in rækis," ne "Pikəs itəm təmaig mərüən, kən mitəlig min muwin mətaig e nəmit." ‡

Nian rəha İərәмərə

3 İolik min, inu rəhak naoa itəm tatol kəiu lan tatimnə otəmat. Eməte ilau kərən məmə nikitəmat otəht min natimnat min əh, kən məmə katuəhgaiir itəmat mol nətəligən rəhatəmat tətuatip. ² İakolkeike məmə onəkotətəlig-in min nəghatən min itəm ien min rəha Uhgın kəmotən aupən, ne nəghatən rəha İərәмərə İosmegəh rəhatat itəm rəhatəmat aposol min kəmotən-iarəp kəm itəmat. ††

³ Nat kit itəm nakotaupən motitun məmə, e nian Namnun Nian tatuwa iuəhkır, netənim neen okotuwa itəm kotətəu-pən əm nat nıpətılət tolkeike məmə okotol, kən ilat okotəghat ausit motən rat nəghatən rəha Uhgın. ^{‡‡4} Okotən məmə, "Təhro? Təməni-İəkis rækis məmə otuwa min, məto in hiə? E nian itəm tıpitat min kəmotimis mətoarus-pa u-roiu, natimnat rafin tahmen-ahmen əm. Kən aupən aupən agin, nian Uhgın təmol nətueintən mətoarus-pa roiu, natimnat rafin kotahmen-ahmen əm." ^{‡‡5} Koatəghat nəhlan, məto ilat kəsotolkeikeən məmə okotətəlig-in məmə e nəghatən rəhan, Uhgın təmol neai ne nətueintən. Kən mol nəptən tiet ilugin e nəhau, kən mos nəhau mol ikin min rafin e nətueintən. ^{‡‡6} Kən təmatig mos min nəhau əh mau-təlimin mərəkin nəptən aupən ikin lan. ^{§7} Kən nəghatən əh rəha Uhgın tətəskəlim neai ne nıməptən kətuatig roiu, kən ilau okətuatig mətoarus-pa nian in otaan ilau e nigəm e nian rəha nakılən ne nalpinən rəha netəm koatəht nəwia Uhgın.

⁸ Məto io min neen, sotaluinən nat kitıəh u məmə, e nətəligən rəha İərәмərə Uhgın, nian kitıəh in tahmen e nup wan-taosan, kən nup wan-taosan in tahmen e nian kitıəh. ^{§19} Netənim neen, nıkilat təht məmə Uhgın təpou o nol uəhaiən nəniəkisən rəhan, məto sənəmə tol nəhlan. Rəhan nətəligən təfəməh otəmat, kən təsolkeikeən məmə in otərəkin etənim kit, məto

tolkeike məmə netənim rafin okotəuhlin məntaalat o nolən rat min rəhalat motitəlig-pən ron. ^{§††}

¹⁰ Məto Nian Rəha İərәмərə otuwa tahmen e etənim təmuwa məmə otakləh, otuwa e nian itəm etənim təruru. E nian əh, kotətə nərəkərikən asol, kən neai otikə. Kən nigəm otus mərəkin mitgar, ne məwig, ne məhau min, kən nigəm otus nətueintən ne natimnat rafin kotatig lan, kotikə agin. ^{§†}

¹¹ Kən məto-inu Uhgın otərəkin rafin agin natimnat min əh e nolən əh, itəmat nəkotəkəike motətəlig-in nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat. Nəkotəkəike motətəu-pən suatip itəm nəmegəhən rəhatəmat okotətuatip e niganəmti Uhgın, kən nəmotələhəu kalın məmə rəhan. ¹² Nıkitəmat otəkəike magien o nian əh itəm tatuwa, kən motol natimnat itəm okotol nian əh otuwa uəhai əm. E nian əh, nigəm otus mərəkin neai, kən nəgəpanən otol mitgar, ne məwig, ne məhau min okotaıəh motikə. ¹³ Məto Uhgın təməni-İəkis məmə otol neai wi ne nətueintən wi, ikin rəha netənim itəm kotətuatip e niganəmtin. Kən koatəsahgin nat əh o nəniəkisən əh. ^{§††}

¹⁴ Tol nəhlan, io min neen. Kən məto-inu nakoatəsahgin nian əh itəm tatuwa, otalkut əskasik məmə Uhgın otəsehmən napınən kit e nəmegəhən rəhatəmat, kən təfagə rat kit tikə lan, kən nəkotatig e nəməlinuən itəmat min. ¹⁵ Nəkotəkəike motos e rəhatəmat nətəligən nat u məmə, nolən rəha nətəligən əfəməh rəha İərәмərə otat, tatol məmə in otosmegəh netənim neen min. Inu tahmen e nəghatən itəm piətət wir Pol təməte kəm itəmat e nenatigən itəm Uhgın təmosipən kəm in. ^{§†16} Tatəghat-in natimnat min əh e naoa min rafin rəhan. E naoa min əh, natimnat neen əh-ikin itəm tiəkis məmə okotitun. Kən netəm kəsotolən skul məsotitunən nat, kən rəhalat nətəligən tətəliwək-alıwək, ilat koatəuhlin nəghatən min rəha Pol, e nolən ki-tıəh əm itəm koatəuhlin nəghatən rəha naoa neen min rəha Uhgın. Kən Uhgın otərəkin ilat ron.

Namnun nəghatən

¹⁷ Kən tol nəhlan, io min neen. Məto-inu nəkotitun rækis nat u, otaiir məmə nəghatən alməl rəha netənim itəm koatəht nəwia Uhgın, okəsotıuw-rækisən itəmat e ikin rəhatəmat nahatətəən təskasik ikin, kən nakoatəme e rəhatəmat nahatətəən. ^{§†18} Məto otol rəhatəmat nahatətəən təwiə məskasik e nıtunən rəha İərәмərə ne İosmegəh rəhatat İesu Kristo, kən təwiə min e nəwirən itəm tətawte-in kəm itəmat. !Pəs kotənwiwi in nian rafin, roiu tatuwin matuwin namnun tikə! Əwəh.

† 2:20 Mat 12:45 †† 2:21 Luk 12:47-48 ‡ 2:22 Prov 26:11 †† 3:2 Jut 17 †† 3:3 1 Tim 4:1; Jut 18 ††† 3:4 Mat 24:48 ††† 3:5 Jen 1:6-9 § 3:6 Jen 7:11; 2 Pita 2:5 † 3:8 Sam 90:4

§†† 3:9 Hab 2:3; 1 Tim 2:4 §† 3:10 Mat 24:29,35; Luk 12:39; 1 Tes 5:2 §†† 3:13 Aes 65:17; 66:22; Nol Əpən 21:1,27 §† 3:15 Rom 2:4 §† 3:17 Mak 13:33; 1 Kor 10:12

1 JON

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Jon

Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu. Kən in etəm u itəm Iesu tolkeike pik. In təməte naoa min u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

Təməte naoa u tatuwin kəm netəmim rəha niməfak min ikin min rafin. In tolkeike məmə netəmim ikin kitiəh-kitiəh okotafin, kən motahl-ipən naoa u tatuwin e niməfak min ikin pisin pisin min.

Netəmim neen kotəmə Iesu Kristo sənəmə in Nəti Uhgın pahrien itəm təmuwa etəmim pahrien kit. Koatən məmə narmin rəha Kristo təmuwa e nipəti suah əh Iesu nian Jon Baptaes təmol baptaes lan. Kən narmin rəha Kristo tiet e nipəti Iesu, uarisig timis e nig kəməluau. Məto nəgətunən əh in neiuəən. Kən moatəgətun məmə nolən rat in tikə. İlat neen kotəmə təwir əm məmə netəmin okotol ərnapin əm nolən rat məto-inu e rəhalat nəgətunən, nipəti etəmim in nat ərnapin əm. Nərgi nəgətunən min əh, kətaun-in məmə "Nostisisim."

Təməte naoa u məmə otəgətun min nəghatən itəm tətuatip, kən məmə otən-iarəp neiuəuə minən rəha iəgətun eiua min. Kən təməgətun məmə nolkeikəən in nat asol. Kən molkeike məmə otasitu, kən mol nahatətəən rəha iəfak min tuwa məskasik kən motitun wir məmə Uhgın təmosmegəh pahrien ilat, kən ilat moatos nəmegəhən lilin.

Nəghatən Megəh

1 Nəghatən rəha nəmegəhən † təmaupən matig e nətuounən nian, †† inun, itimat ‡ emotəto kən motəplan e niganəmtitimat ətuatip. †† Emotehm, kən motek e nelmitimat ətuatip. †† In un, in nəghatən rəha nəmegəhən itəm ekoatəghat-in, moatən-iarəp. ² Nəmegəhən əh təmiet-arəpa; ††† emotehm kən moatətul-arəp o nən-iarəpən, ††† kən moatən-ipinə kəm itəmat məmə in nəmegəhən lilin, in təmətatig ilau Tata Uhgın kən təmiet-arəpa otimat. ⁵³ Ekoatən-iarəp kəm itəmat natimnat min itəm emotehm kən motəto rəkis, məmə itəmat min onəkotuwa kol kitiəh kitat min itəmat. Okotuwa kitiəh kitat Tata Uhgın ne Nətin, Iesu Kristo. ⁵⁴ Ekoatəte natimnat min u məmə otol nagienən e nikitat tər mərioah.

Okotaliwək e nəhag-əhagən

⁵ Nəghatən u inu, itimat emotəto ron kən ioatən-ipinə kəm itəmat, məmə Uhgın in nəhag-əhagən, ^{5††} kən napinəpən tikə agin lan. ⁶ Okəmə kitat kotəmə kinoatol kitiəh kitat min, məto kitat kotaliwək e napinəpən, ^{5†} kən koateiuə, kən məsotatigən e ni-

† Jon 14:6 †† Jon 1:1,3 ‡ Naoa u, Aposol Jon in təməte. Kitat kotəruru təməte kəm pah. Nat ərnapin məmə in tatən pik "itimat," məto Jon pisin əm təməte. Tatən itimat, matəghat-in atip in ne aposol min neen. †† Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2 Pita 1:16; 1 Jon 4:14 †† Jon 20:27 ††† Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ††† Jon 15:27 § Jon 1:1-4 §† 1 Kor 1:9 §†† 1 Tim 6:16 §† Jon 3:19-21; 8:12; Efes 5:8; 1 Jon 2:11

pahrienən. ^{5††7} Məto in tətətig e nəhag-əhagən, kən okəmə kotaliwək e nəhag-əhagən tahmen lan, ^{5†} kən kitat koatol kitiəh kitat min, kən kitat okotarətuəh ^{5†} ^{5††} e nolən rat min rafin e nita Nətin, Iesu.

⁸ Okəmə kitat kotəmə sənəmə kitat nol təfagə rat, ^{5††} kitat koateiuə-in atip əm kitat min, kən nipahrienən tikə etat. ⁵⁸⁹ Uhgın in etəm kitun nagileən lan, kən rəhan nolən in tətuatip əm. ¹⁸ Tol nəhlan, okəmə kitat kotən-ipən nolən rat min rəhatat kəm Uhgın, ¹⁹ kən in otafəl kitat kən maluin rəhatat nolən rat min, kən marətuəh rəkis in nolən rat min rafin rəhatat mə okotətuatip e niganəmtin. ²⁰¹⁰ Okəmə kitat kotəmə kəsotol agin-əhən nolən rat, kən kitat koatən neiuəən e Uhgın, kən rəhan nəghatən təsatig agin-əhən e nəmegəhən rəhatat. ²¹

§†† 1 Jon 2:4; 4:20 §† Aes 2:5 §† Okəmə kotarətuəh e niganəmti Uhgın, okotən-iarəp əm təfagə rat min kəmotol kəsotahmenən e niganəmti Uhgın. Məto sənəmə tahmen e narətuəhən itəm kətaig e nien o nos-irəkisən nətuakəmən kit e nipətitəm. Kitat okotəkəike kotarətuəh e nita Iesu, məmə in otos-irəkis nolən rat min rəhatat. Tol nəhlan, kitat kotətuatip, kotarətuəh e niganəmti Uhgın, in təsəplanən nolən rat rəhatat, məto-inu nita Iesu təməfəl rəkis. §§† Hip 9:14; Nol Əpən 7:14 §§† Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2 §§§ 1 Jon 2:4 18 E naluinən nolən rat rəha nol təfagə min, Uhgın in tatol e nətuatipən, məto-inu nimisən rəha Iesu in təmətou rəkis nolən rat min. Tol nəhlan, tətuatip məmə Uhgın otaluin nolən rat min rəhatat məfəl rəkis. 19 Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 20 Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 21 Jon 5:38

Iesu Kristo in etəmim rəha nasituən etat

2 Rəhak nisualkələh min, † iatəte natimnat min u kəm itəmat, matən-iahau itəmat məmə onəsotolən nat tarat. Məto okəmə suah kit otol nolən rat, rəhatat kit əh-ikin etəm tatəghat rəhatat lan kəm Tata Uhgjin, †† inu Iesu Kristo in Etəm Tətuatip. ² In un, itəm təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, kən o nat u, neməha otəsol minən Uhgjin. †† Kən təməsolən o rəhatat pisin əm nolən rat min, məto rəha netəmim rafin agin-əh e nətueintən. ††

³ Kitat okotitun əsas məmə kotitun Uhgjin †† okəmə kitat koatol nəwian. ††† ⁵⁴ Etəm u tatən mə "Ekritun Uhgjin," †† məto təsolən nəwian, in ieiua, kən ni-pahrienən tikə lan. ††† Məto etəm un tatol rəhan nəghatən, †† nolkeikəən rəha Uhgjin təmatig minip wir pahrien e nikin. ††† Etəm u itəm tatən məmə tatəper-ipən lan, †† otəkəike mətəp suatip kitiah əm itəm Iesu təmitəp. †† Nolən u tatəgətun əsas ††† məmə kitat koatətig lan. †††

Kitat kotəkəike motol nolkeikəən kəm kitat min

⁷ Nīkik keike min, io esətəən nəghatən wi kit kəm itəmat məmə onəkotol, kən məto iatəte in oas ††† itəm nəmotos rəkis e nətuoənən, nian nəmotəto namnusən təwir; ¹⁸ nəghatən oas u in nəghatən ninəmotitun.

⁸ Məto e nehmən kit min, nəghatən u itəm iatəte tatimnə otəmat məmə onəkotol, in tatəuhlin məmə nəghatən wi, ¹⁹ məto-inu kinəplan e suatip wi kit e nəmegəhən rəha Iesu ne rəhatəmat. Məto-inu roiu, napinəpən tinatəgim, ²⁰ kənu nəhag-əhagən pahrien ²¹ tinatasia rəkis. ²²

⁹ Kən etəm u tatən mə in tətətig e nəhag-əhagən məto tatətəhau pian, ²³ in tətətig əh e napinəpən. ²⁴¹⁰ Etəmim u itəm tolkeike pian, in tatətul e nəhag-əhagən, ²⁵ kən nat kit tikə e nikin məmə otəpitətəl lan, morin. ²⁶¹¹ Məto etəmim u itəm tetəhau pian, in tətətig e napinəpən, ²⁷ kən mətən e napinəpən, kən məruru ikin tatuwin-pən ikin, məto-inu napinəpən tətəhamis niganəmtin. ²⁸

¹² Rəhak nisualkələh min, iatəte naoa u kəm itəmat,

† 1 Tes 2:11 †† Rom 8:34; 1 Tim 2:5; Hip 7:25 † Rom 3:25; 1 Jon 4:10 †† Iesu in təmol sakrifais atip e nəmegəhən rəhan o rəhatat nolən rat min, kən o nat əh, neməha təsol minən Uhgjin. Iesu in sakrifais, kən in pris min itəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapəhən o Uhgjin məmə otən məmə kitat kəməsotolən nolən rat kit, məto tətəpəh o Uhgjin məmə otəplan kitat məmə kitat netəm rəhatat nolən rat min kəmotos rəkis nalpinən. Neməha rəha Uhgjin, Kristo in təmos, təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən. Kən nat u, in tinahnen. †† Jon 3:17 ††† 1 Jon 4:13; 5:2 ††† Nolən nəwian un, təsolən kitat kotətuatip, məto tatəgətun əm məmə kitat kotitun Uhgjin. † Jon 14:15 †† Taet 1:16; 1 Jon 3:6; 4:7,8 ††† 1 Jon 1:6,8 †† Jon 14:15 ††† 1 Jon 4:12 †† Nian tatən məmə suah kit tatəper-ipən e Iesu, nipətin u məmə in tətətig lan məsietən, tətisi-pən lan, tatətul-pən ron, tatos rafin nəsanənən rəhan ron, tatəgile lan, tatilpin ilau min. †† Mat 11:29 ††† 1 Jon 2:3 ††† Jon 15 ††† Dut 6:5; Lev 19:18 18 1 Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2 Jon 5,6 19 Jon 13:34 20 Rom 13:12 21 Jon 1:9 22 Efes 5:8; 1 Tes 5:5 23 1 Jon 3:10,15,16; 4:20,21 24 1 Jon 1:5 25 1 Jon 3:14 26 Sam 119:165 27 1 Jon 1:6 28 Jon 11:9; 12:35

məto-inu Uhgjin təmafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat o nat u itəm Iesu təmol.

¹³ Tata min, iatəte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuoənən. ²⁹

Netəm aluə min, iatəte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nəmotol win ³⁰ e etəm rat, Setan.

¹⁴ Nisualkələh, eməte nat u kəm itəmat, məto-inun nəmotitun Tata Uhgjin.

Tata min, eməte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuoənən. ³¹

Netəm aluə min, eməte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nakotəsanən, ³² kən nəghatən rəha Uhgjin tətətig e nikitəmat, kən nəmotol win e etəm rat, Setan. ³³

Sotolkeikəən natimnat rəha nətueintən

¹⁵ Sotolkeikəən nətueintən ³⁴ o natimnat min rəha nətueintən. Okəmə suah kit tatolkeike nətueintən, kən nolkeikəən rəha Tata Uhgjin tətətigən e nikin. ³⁵¹⁶ Məto-inu natimnat rafin e nətueintən u, təsisi-pənən o Tata Uhgjin, məto rəha nətueintən əm. Natimnat u rafin rəha nətueintən, ilat u, naumisən o natimnat rəha nipətītəm əm, ³⁶ kən naumisən o natimnat itəm tatiuw rəkis niganəmtitəm, ³⁷ ne nausitən o rəhan nautə min ne nepətən. ¹⁷ Kən nətueintən u otəpanikə. Kən naumisən o nautə min otəpanikə. Kən naumisən o nolən min rəha nətueintən itəm koatiuw nətəligən rəha netəmim otəpanotikə. ³⁸ Məto etəmim itəm tatol nəwia Tata Uhgjin, ³⁹ in otətətig lilin.

Tikimir min rəha Kristo kinotuwa rəkis

¹⁸ Nisualkələh, kotegu-pən e namnun nian. ⁴⁰ Nəmoatəto məmə tikimir kit rəha Kristo ⁴¹ otuwa. ⁴² Kən roiu tikimir min rəha Kristo tətəp, kinotuwa rəkis. ⁴³ Tol nəhlan, kitat kotitun məmə inu, kinoatəgu-pən e namnun nian. ¹⁹ Netəm min u, kəmotəpəs rəhatat niməfak min ⁴⁴ məto-inun ilat sənəmə rəhatat agin-əh min. Okəmə rəhatat agin-əh min, kəməsotietən etat. Məto ilat kəmotiet etat, məmə otəgətun məmə ilat sənəmə rəhatat min.

²⁰ Məto itəmat un, Etəm Tətuatip, in təmətəfiə ⁴⁵ kəm itəmat e Narmin Rəha Uhgjin, ⁴⁶ kən itəmat rafin nəkotitun nat u. ²¹ Iatəte nat u kəm itəmat, sənəmə

²⁹ Jon 1:1 30 Jon 16:33 ³¹ Jon 1:1 32 Efes 6:10 ³³ 1 Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1 Jon 1:10 ³⁴ Rom 12:2 ³⁵ Jem 4:4 ³⁶ Jen 3:6; Rom 13:14; Efes 2:3 ³⁷ Prov 27:20 ³⁸ Hip 12:27 ³⁹ Mat 12:50 ⁴⁰ Rom 13:11 ⁴¹ Tikimir rəha Kristo in 'antichrist' e Inglis. ⁴² 1 Jon 2:22; 4:3; 2 Jon 1:7 ⁴³ 1 Jon 4:1 44 Wək 20:30 ⁴⁵ Netəm Isrel kotətəfiə-pən e rahn-kapə pris min e oel, moatol kən tatəgətun məmə ilat u, sənəmə netəmim əpnapin əm, məto ilat u, netəmim rəha Uhgjin əm, itəm in təmitəpun o nolən wək u. Kən e nolən kitiah əm, Iesu in tatos-ipa Narmin Rəha Uhgjin kəm netəm min un itəm koatən nipahrienən lan, matəgətun məmə Kristo təmitəpun ilat mə rəhan əm. Netəm min u itəm koatos nətəfiəən e Narmin Rəha Uhgjin, in tahmen e nəmətətin kit məmə ilat u, rəhan min netəmim. Tatətəfiə-in-pən Narmin Rəha Uhgjin elat məmə ilat kotahmen-in nolən wək rəhan. ⁴⁶ 1 Jon 2:27; 2 Kor 1:21-22

nəkotəruru nıpahrienən, məto itəmat nınotıtun rəkis nıpahrienən, kən motıtun məmə nıpahrienən təsoe-in-ən neiuəən. ¹²² ?Pah u in ieuə? Etəmim u itəm tatən məmə İesu sənəmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa. Etəmim u inu, in tıkimır rəha Kristo. In təsənən nıpahrienən e Tata Uhgın ne Nətın. ^{†123} Etəm təsənən nıpahrienən e Nətın təruru nosən Tata. Etəm tatən nıpahrienən e Nətın, in tatos mın Tata Uhgın. [‡]

²⁴ Pəs nat naka nəmotəto e nətuounən, nian nəmotəto namnusun təwır, otatəper-ıpən əh etəmat tiəkis. Okəmə nat naka nəmotəto e nətuounən otatəper-ıpən etəmat, kən itəmat onakoatəper-ıpən e Nətın, ne Tata Uhgın. ^{‡25} Kən nat u inu, nəmegəhən itulın, in təmən-ıəkis məmə otos-ıpa kəm kitat.

²⁶ İatəte nəghatən mın u kəm itəmat matən-ıarəp netəm mın u itəm okotıuw rəkis itəmat. ^{‡27} Məto itəmat u, nətəfiəən rəha Narmın Rəha Uhgın itəm nəmotos e Kristo, ^{‡‡} in tətətig əh e nıkitəmat. ?Tol nəhlan, pah mın titun nəgətunən nat wi kit kəm itəmat? Narmın Rəha Uhgın tatəgətun natımnat rafın kəm itəmat, ^{‡‡} kən nətəfiəən əh rəhan, in nıpahrienən, sənəmə neiuəən. Tol nəhlan, otəper-ıpən əskasik lan, [§] təhmen-pən əm məmə in təməgətun itəmat məmə nəkotol.

²⁸ Kən roıu əh, nisualkələh, otəper-ıpən lan, məmə nian in otuwa ^{§†} kən kitat kəsotəgıneən məsotaulis-inən nıganəmtın ^{§††} e rəhan nuwamən.

²⁹ Okəmə nəkotıtun məmə in tətətig, ^{§†} onəkotıtun əsas məmə netəmim rafın itəm koatol nolən ətuatıp, ilat u, nenətın mın. ^{§††}

İtəmat u nenətı Uhgın mın

3 !Oteplan-tu! !Nolkeikeən itəm tepət mahgoau kəm kitat, ^{§†} itəm Tata Uhgın təmos-ıpa, inun, məmə tətaun-in kitat məmə nenətın mın! ^{§†} Kən nıpahrienən məmə kitat əh. Netəmim rəha nətueintən kəsotıtunən kitat, məto-inun ilat kotəruru Uhgın. ^{§†12} Nıkk mın, kitat nenətı Uhgın mın u-roıu. Kitat kəsotıtunən məmə okotəhrol nulan motol pısın nian Kristo otıtəlig-pa. Məto kitat kotıtun məmə nian otıtəlig-pa, ^{§§†} kitat okotahmen lan, ^{§§§} məto-inu e nian əh, okotəplan əsas məmə in tol nəhlan. ¹⁸³ Kən etəmim itəm tatəgıle məmə otahmen e Kristo, in tətəruətuəh rəkis ¹⁹ in atıp nolən mın rəhan, ²⁰ məto-inu Kristo in mın in tətətig wır agın.

⁴ Etəmim itəm tatol nolən rat, in tatətgəhl mın lou rəha Uhgın, məto-inu nəghatən u nolən rat, nıpətın u, nətgəhlən lou rəha Uhgın. ⁵ Kən itəmat nəkotıtun məmə Kristo təmuwa məmə otos-ırəkis rəhatat nolən rat mın, ²¹ məto-inu nolən rat tıkə lan. ²²⁶ Tol nəhlan, okəmə kitat koatəper-ıpən lan, tol-pən okol kəsotəkəikeən e nolən rat mın. Məto netəm mın un itəm

† 2 Pita 1:12 †† 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 ‡ Jon 8:19; 14:7; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 †† Jon 14:23; 15:4; 1 Jon 1:3; 2 Jon 9 ††† 1 Jon 3:7 ††† 1 Jon 2:20 †††† 1 Kor 2:12 § Jon 15:4 §† 1 Jon 3:2; Kol 3:4 §†† Efes 3:12 §† 1 Jon 3:7 §††† Jon 1:13 §† Jon 3:16 §† Jon 1:12 §§† Jon 15:21; 16:2,3 §§† Kol 3:4; 1 Jon 2:28 §§§ Rom 8:29; 2 Pita 1:4 18 Jon 17:24; 2 Kor 3:18 19 Tətəruətuəh, nıpətın u, tıtəfəl rəkis. 20 2 Kor 7:1; 1 Jon 1:7; 2 Pita 3:13,14 21 1 Jon 3:8 22 2 Kor 5:21

koatəkəike əh e nolən rat mın, tol-pən kotəruru agın-əh in, məsotəplanən in. ²³

⁷ Nisualkələh, sotətəlig-inən suah kit teıuə-in itəmat o nat u. Etəm tatol nat ətuatıp, nıpətın u məmə in etəm ətuatıp, təhmen əm e Kristo in etəm ətuatıp. ⁸ Məto etəmim itəm tətəkəike əh e nolən rat mın, tatəgətun məmə in rəha Setan u, etəm təmatol nolən rat e nətuounən. ²⁴ Məto Nətı Uhgın təmuwa o nərəkinən wək mın əh rəha Setan. ²⁵⁹ Netəm mın u itəm kəmotaiir wi mın motuwa nenətı Uhgın mın, ²⁶ ilat okol kəsotəkəikeən e nolən rat, ²⁷ məto-inu ilat koatos nıamıtə rəha Uhgın. Kən o nat u, okol ilat kəsotəkəikeən e nolən rat, məto-inu ilat nenətı Uhgın mın. ²⁸¹⁰ Tol mə, kotıtun nənən məmə pah mın u nenətı Uhgın, ²⁹ kənu pah mın u nenətı Setan. ³⁰ Etəmim u itəm təsol ətuatıpən, kən in məsolkeikeən pian kit, ³¹ in sənəmə nətı Uhgın kit.

Kitat kotəike motolkeike kitat mın

¹¹ Nəghatən u inu, nəmotəto e nətuounən e namnusun təwır, ³² məmə kitat okotəike motolkeike itat mın. ³³¹² Sotolən tıkirı Ken, itəm in etəmim rəha Setan kən tohamnu pian. ³⁴ ?Kən təmohamnu pian o naka? Təmohamnu məto-inun rəhan nolən mın tərət kənu rəha pian, nolən mın in tətətig. ³⁵¹³ Piak mın, narmıtəmat təsiwig pikən okəmə netəmim rəha nətueintən u koatəhəu itəmat. ³⁶¹⁴ Okəmə kitat kəkolkeike piat mın, tatəgətun məmə kitat kınəprəkis-in rəkis nımisən, mınətegu-pən e nəmegəhən. ³⁷ Məto etəm un nolkeikeən tıkə lan, in tətətig əh e nımisən.

³⁸¹⁵ Etəmim un itəm tətəhəu pian ³⁹ in təhmen e etəm tətəhamnu itəm, ⁴⁰ kən itəmat nəkotıtun məmə iohamnu itəm, in təsosən nəmegəhən lılın. ⁴¹

¹⁶ O nat u kitat kotıtun wır məmə nolkeikeən in tol nulan, məto-inun İesu təmos-ıpa rəhan nəmegəhən otat. ⁴² Kən e nolən kitiəh əm, təwır mə kitat mın kotos-ıpən nəmegəhən rəhatat o piat mın. ⁴³¹⁷ ?Okəmə suah kit rəhan natımnat tepət kən pian kit rəhan nat kit tıkə, məto in təsasəkıtunən pian, ⁴⁴ məsolən nat agın lan, nolkeikeən rəha Uhgın otəhrol nulan matig e suah u? ⁴⁵¹⁸ Nenətık mın, pəs kitat kəsotənən nolkeikeən e nohlıtə əm, məto okotol əp nolkeikeən pahrien e nolən mın rəhatat. ⁴⁶¹⁹ Okəmə kotol nəhlan, kən nat əpnəpın okəmə kotəto-pən e nıkitat məmə okotos nalpınən, məto kitat okotıtun məmə kotatig e nıpahrienən, kən mem məha-məha nıkitat e nı-

23 1 Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3 Jon 1:11 24 Jon 8:44 25 Hip 2:14 26 Jon 1:13 27 1 Jon 5:18 28 Nıkutı nat tətəwıə noe-in atıpən noan. E suatıp kitiəh əm, Uhgın tətəhəu-pən rəhan nıamıtə e suah kit, kən in tətəwıə təhmen e nıkutı nat itəm kəməfe e nəmegəhən rəha etəmim un, kən matəe in noan e nolən mın rəha Uhgın. Tol nəhlan, netəmim mın u itəm kəmotaiir wi mın motuwa nenətı Uhgın mın, ilat kəsotəkəikeən e nolən rat. 29 1 Jon 3:1,2; Jon 1:12 30 1 Jon 3:8 31 1 Jon 2:9; 4:8 32 1 Jon 2:7 33 Jon 13:34-35; 15:12; 1 Jon 4:7,11,21; 2 Jon 1:5 34 Jen 4:8 35 Prov 29:10 36 Jon 15:18,19; 17:14 37 Jon 5:24 38 1 Jon 2:9 39 1 Jon 2:9 40 Mat 5:21,22; Jon 8:44 41 Kal 5:20,21 42 Jon 10:11 43 Jon 15:13; 1 Tes 2:8 44 Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 45 1 Jon 4:20 46 Esik 33:31; Rom 12:9

ganəmtin. Məto-inu Uhgın in ilis maprəkis-in nikitat, kən in titun natimnat rafin.

²¹ Piak min, okəmə kotəto-pən e nikitat məmə okəsotəson nalpınən, kitat okəsotaginən e niganəmti Uhgın, ^{†22} kən motos natimnat rafin ron itəm koatəpəhin-pən, ^{††} məto-inu kitat koatol nəwian [‡] kən moatol nolən itəm in tolkeike. ^{‡‡23} Kənu nəghatən u rəhan tatən məmə kotəkəike motahatətə e Nətin, ^{‡‡} Iesu Kristo, ^{‡‡‡} kən motolkeike kitat min, tahmen məmə inu in təmə mihin kəm itat. ^{‡‡‡24} Netəm min u itəm koatol nəwian, [§] ilat koatəpəpən lan, ^{§†} kən in tatəpəpən elat. Kən kitat kotitun məmə in tətətig e nikitat, məto-inun Narmın Rəha Uhgın itəm in təmos-ipa, in tatəgətun kəm kitat. ^{§††}

Onakakil mehm mətig narmın min

4 Nikik min, okəmə etəmim kit tatən məmə Narmın Rəha Uhgın tətətig lan, matol in tatən-iarəp rəhan nəghatən, kən təwir pik məmə onəkotehm wir motakil mətig məmə narmın əh tətətig lan, in rəha Uhgın pahrien, o sənəmə rəha Uhgın. ^{§†} Kitat okotəkəike motəplan wir məto-inun ien eiueiuə min tepət kinotiet rəkis moatəghat e nətueintən. ^{§†2} O nat u, itəmat onəkotitun əsas məmə in Narmın Rəha Uhgın itəm tətətig e etəmim kit, inun, Narmın itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmə mənəmə otahl-ipa, kən in təmuwa e nıpətın, ^{§†} narmın əh in Narmın ətuatip rəha Uhgın. ^{§†3} Məto etəmim kit itəm təsən-iarəpən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmə mənəmə otahl-ipa, narmın rəha etəmim əh, sənəmə rəha Uhgın. Inəh, in narmın rəha tıkimir rəha Kristo, ^{§§†} ^{§§†} itəm nınəmotətə rəkis məmə in otəpanuwa, kən roiu tınətətig rəkis e nətueintən. ^{§§§}

⁴ Nisualkələh, itəmat netəmim rəha Uhgın min, kən nəmotəhg-irəkis ien eiueiuə min əh, ¹⁸ məto-inu Narmın itəm tətətig e nikitəmat in taprəkis-in narmın itəm tətətig e nətueintən u. ¹⁹⁵ İlat netəm rəha nətueintən, ²⁰ tol nəhlan, nəghatən min rəhalat koatən, in rəha nətueintən əm, kən netəm koatətəlig-in ilat, ilat min netəm rəha nətueintən u. ⁶ Məto itimat nenətı Uhgın min. Tol nəhlan, netəmim itəm kotitun Uhgın, ilat kotətəlig-in itimat. Məto netəmim itəm ilat sənəmə nenətı Uhgın min, ilat kəsotətəlig-inən itimat. ²¹ O nat u, kitat okotitun əsas Narmın itəm tatən pahrien, ²² ne narmın itəm tətəiuə. ²³

Nolkeikeən rəha Uhgın ne rəhatat

⁷ Nikik min, pəs kitat kotalkeike kitat min, ²⁴ məto-inu nolkeikeən in tətisi-pən o Uhgın, kən etəm tatol nolkeikeən, in təmaiir wi min muwa nətı Uhgın kit, ²⁵

kən titun Uhgın. ²⁶⁸ Məto etəm u, rəhan nolkeikeən tıkə, in təruru Uhgın, məto-inu Uhgın, in nəukətı nolkeikeən. ⁹ Uhgın təmol əp rəhan nolkeikeən kəm kitat nulan, məmə in təməhl-ipa Nətin noan kitəh əm, ²⁷ tuwa e nətueintən, məmə kitat okotos nəmegəhən ron. ²⁸¹⁰ Nat u in nolkeikeən pahrien, sənəmə kitat kəmotolkeike Uhgın, məto in təmolkeike kitat. ²⁹ Uhgın təməhl-ipa Nətin tuwa, kən in təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, məmə neməha otəsol minən Uhgın. ³⁰

¹¹ Piak min, Uhgın təmolkeike pik kitat nulan, ³¹ kən tol nəhlan, kitat min okotəkəike motol mihin nolkeikeən əh kəm itat min. ³²¹² Suah kit təsehmən Uhgın nian kit ne. ³³ Məto okəmə kitat kotalkeike itat min, kən Uhgın tatəpəpən e nikitat, kən nolkeikeən rəhan tınətə-in nolkeikeən e nikitat. ³⁴

¹³ Kitat kotitun ³⁵ məmə kitat kotəpəpən lan, kən in tətətig etat, məto-inun tinos-ipa rəkis rəhan Narmın kəm kitat. ³⁶

¹⁴ Kənu itimat emotəplan rəkis kənu moatən-iarəp ³⁷ məmə Tata Uhgın in təməhl-ipa Nətin məmə in İos-megəh rəha nətueintən. ³⁸¹⁵ Etəmim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Nətı Uhgın, kən Uhgın tətətig lan, kən in min tətətig-pən e Uhgın. ³⁹¹⁶ Kən tol nəhlan, kitat kotitun nolkeikeən rəha Uhgın kəm kitat, kən motəgile lan.

Uhgın in nolkeikeən. ⁴⁰ Etəm tətətig e nolkeikeən, tətətig-pən e Uhgın, kən Uhgın min tətətig lan. ⁴¹¹⁷ Nian kotətig nəhlan e Uhgın, kən nolkeikeən rəhan tınətə-in nolkeikeən e nikitat, ⁴² məmə kitat kəsotəginən ⁴³ e nian Uhgın otətakil itəm, məto-inu e nətueintən u rəhatat nolən tahmen e Kristo. ¹⁸ Etəm u tərıoah e nolkeikeən, okol təsəginən Uhgın. Məto nolkeikeən pahrien u, itəm tınətə rəkis e nikitat, tatəhg-irəkis nəginən, ⁴⁴ məto-inu nətəligən rəha nosən nalpınən tatol kitat koatəgin, kən nat u tatəgətun məmə rəhan nolkeikeən təsoe-inən əh e nikitat. ¹⁹ Kitat kotalkeike itat min məto-inun Uhgın təmaupən molkeike itat. ²⁰ Məto okəmə suah kit təmə, "Io ekolkeike Uhgın," məto tatətəhau əh pian, ⁴⁵ in ieiue. ⁴⁶ Məto-inu etəm təsolkeikeən pian u in tətəhm e niganəmtin, ⁴⁷ okol təsolkeikeən Uhgın, itəm in təsehmən. ⁴⁸²¹ Kən in təmos-ipa rəhan nəghatən kəm itat məmə etəmim pah tolkeike Uhgın in otəkəike molkeike min pian. ⁴⁹

Kitat koatol win məto-inu kitat koatəhatətə e Iesu

5 Etəmim itəm tətəhatətə ⁵⁰ e Iesu məmə in Kristo itəm Uhgın təmə mənəmə otahl-ipa, suah u inu, in nətı Uhgın, ⁵¹ kən etəmim itəm in tolkeike tata kit, in tolkeike min nenətın min. ⁵²² Kən kitat kotitun məmə okəmə kotalkeike Uhgın kənu moatol nəwian, ⁵³ kənu

† Efes 3:12; 1 Jon 5:14 †† Mat 7:7 ‡ Jon 14:15 †† Hip 13:21 †† Jon 6:29 ††† Jon 1:12; 3:18; 20:31 ††† Jon 13:34 § 1 Jon 2:3 §† 1 Jon 2:6; 4:15 §†† 1 Jon 4:13 §† Jer 29:8 §†† Mat 7:15; 1 Jon 2:18 §† Jon 1:14; 1 Jon 2:23 §† 1 Kor 12:3 §§† 1 Jon 2:22; 2 Jon 1:7 §§† E Inglis, katən əm 'antichrist,' kən nıpətın u məmə in tıkimir rəha Kristo. §§§ 1 Jon 2:18 18 Jon 16:33 19 2 King 6:16; Rom 8:31 20 Jon 15:19; 17:14,16 21 Jon 8:47 22 Jon 14:17 23 Mak 13:5 24 1 Jon 3:11 25 Jon 1:15

26 1 Jon 2:4 27 Jon 1:18 28 Jon 3:16,17; 1 Jon 5:11 29 Rom 5:8,10 30 Rom 3:25 31 Jon 3:16 32 Jon 15:12; 1 Jon 3:11 33 Jon 1:18 34 1 Jon 4:17; 2:5 35 1 Jon 2:3 36 1 Jon 3:24 37 Jon 15:27 38 Luk 2:11; Jon 3:17 39 1 Jon 3:24 40 1 Jon 4:8 41 1 Jon 3:24 42 1 Jon 4:12; 2:5 43 Efes 3:12 44 Rom 8:15 45 1 Jon 2:9 46 1 Jon 1:6; 2:4 47 1 Jon 3:17 48 1 Jon 4:12; Jon 1:18 49 1 Jon 2:7,9 50 Jon 3:15 51 Jon 1:13; 1 Jon 2:22; 1 Jon 2:23 52 1 Jon 2:23 53 1 Jon 2:3

okotolkeike min nenətin min. ^{†3} Məto-inu okəmə kotolkeike Uhgın, nıpətin un, okotol noan, ^{††} kən rəhan nəghatən otahmen e katipa itəm taluk-aluk əm. ^{‡4} Netəm kotaiir e Uhgın, ^{††} ilat koatol win e nolən min rəha nətueintən. Kənu nahatətəən rəhatat in tatos-ıpa nəsanənən o nolə win e nolən min rəha nətueintən. ⁵ ?Pah min un ilat koatətul əskasik motol win e nəlu-aginən rəha nətueintən u? İlat əm un, netəm kotatahatətə məmə İesu in Nəti Uhgın.

Iaruəsan kışil kətəhalol əp İesu Kristo kəm kitat

⁶ İesu Kristo, in etəm u itəm təmuwa, kən nəhau ne nitan [‡] kətioal əp in kəm itat. Sənəmə nəhau əm itəm tatol əp in, məto nəhau ne nitan. ⁷ Narmın Rəha Uhgın in tataruəsan nəghatən mil u rəha nəhau ne nita, matən-ıarəp məto-inu Narmın Rəha Uhgın in nıpahrienən. ^{††8} Kən nuəfiminən kışil kətəhalaruəsan iləhal min. İləhal un, Narmın Rəha Uhgın, ne nəhau, ne nita. Kən iləhal u, kətəhalegəhan-in mətəhalol əp nəghatən rəhaləhal min. ⁹ Nian min, kitat koatəto nəghatən min itəm netəmim koatən-ıarəp, motahatətə elat. ^{††} Məto nian Uhgın tatən-ıarəp nat kit, in iahgın taprəkis, kən kitat okotitun nahatətəən təhmin min e rəhan nəghatən, məto-inu in Uhgın, [§] kən in tatətul-arəp o Nətin.

¹⁰ Etəmim itəm tətəhatətə e Nəti Uhgın, in tatən nıpahrienən e nıkin o nəghatən rəha Uhgın. Məto etəmim itəm təsəhatətəən e nəghatən u rəha Uhgın, tahmen əm məmə in tatən məmə Uhgın in ieiueiuə əm, ^{§†} məto-inu Uhgın təmətul-arəp o Nətin, mən-ıarəp kəm in, məto in təsənən nıpahrienən lan. ¹¹ Kənu nəghatən itəm Uhgın təmən-ıarəp o Nətin, in tol nulan. Uhgın təmos-ıpən nəmegəhən lilin ^{§††} kəm itat, kənu nəmegəhən u, katos o Nətin. ^{§†12} Etəm tatos Nətin, in tatos nəmegəhən. Məto etəm təsosən Nəti Uhgın, in təsosən nəmegəhən. ^{§††}

Namnun nəghatən

¹³ İatətə nəghatən min u kəm itəmat netəm kotahatətə e Nəti Uhgın, məmə onəkotitun məmə itəmat

† 1 Jon 3:14 †† Jon 14:15 ‡ Mat 11:30 †† Jon 1:13 ‡‡ Jon 19:34,35 ‡‡‡ Jon 14:17 ‡‡‡ Jon 5:33,34 § Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18 §† Jon 3:33; 1 Jon 1:10 §†† Mat 25:46 §† Jon 1:4 §†† Jon 3:15,16,36

nakotos nəmegəhən lilin. ^{§†14} Pəs kəsotəginən, ^{§†} məto kotəskasik o nətapəh-inən nat kit e nıganəmti Uhgın, məto-inu kotitun məmə nəghatən u inu, tatem əskasik itat. Nian okotətapəh-in nat kit kəm in itəm təwir e rəhan nətəligən, kən in otəto rəhatat nəfakən. ^{§§†15} Kən okəmə kotitun məmə in otəto itat, kən nat naka okoteasiə-in-pən, kən kinotitun rəkis məmə okotos. ^{§§†}

¹⁶ Okəmə kotehm piatat kit tatol nolən rat, məto sənəmə nolən rat itəm titun nit-ıpənən e nımisən, ik onakəfak ron, kən Uhgın otos-ıpən nəmegəhən kəm suah u. ^{§§§} Məto nolən rat kit əh-ikin itəm tatit-ıpən itəm e nımisən, ¹⁸ kən io esənən məmə onəkotəfak o netəm min itəm koatol nolən əh. ¹⁹ ²⁰ ¹⁷ Nolən rat min rafin un, in təfagə rat, ²¹ kən məto təfagə rat min əh-ikin itəm kəsotit-ıpənən itəm e nımisən. ²²

¹⁸ Kitat kotitun məmə etəm tətaiir e Uhgın ²³ təsəkəikeən e təfagə rat, məto-inu Nəti Uhgın tatəmik ətain wir in, kən etəm rat u Setan, təruru nekən. ²⁴ ¹⁹ Kitat kotitun məmə kitat nenəti Uhgın min, ²⁵ məto netəmim rəha nətueintən rafin, ilat u kotatig e nelmi Setan. ²⁶ ²⁰ Kitat kotitun min məmə Nəti Uhgın təmuwa kən mos-ıpa nenatigən kəm itat, ²⁷ məmə kitat okotitun in, u in nıpahrienən. ²⁸ Kənu kitat koatətul-pən e Uhgın u in nıpahrienən, məto-inu kitat koatətul-pən e Nətin İesu Kristo. In un, in Uhgın pahrien, kən in nəukəti nəmegəhən lilin. ²⁹

²¹ Nenətik min, otagım rəkis o natimnat min itəm okotos nəme Uhgın e nıkitəmat. ³⁰ ³¹

§† 1 Jon 5:11 §‡ Efes 3:12; 1 Jon 3:21 §§† Mat 7:7 §§‡ 1 King 3:12 §§§ Jem 5:15 18 Hip 6:4-6; 10:26 19 Jer 7:16; 14:11 20 E ves u, ne ves 17, Jon tatəghat-in təfagə rat itəm tatit-ıpən itəm e nımisən. Jon tatəghat-in təfagə rat itəm kətəuhlin məntaatəm o Kristo ne netəhauən rəhan netəmim. Nolən rat min əh, tatəgətin məmə netəm koatol ilat kəsotosən nəmegəhən lilin, kənu məsin min u məmə narmilat tinimis. Nat u inu, Jon tatən əhag-əhag kəm itat e 1 Jon 5:12 ne 1 Jon 3:14.

E Mat 12:31-32 tatəghat-in təfagə rat u, nən ratən Narmın Rəha Uhgın. 21 1 Jon 3:4 22 1 Jon 5:16; 1 Jon 2:1 23 Jon 1:13 24 Jon 14:30 25 1 Jon 4:6 26 Jon 12:31; 14:30; 17:15 27 Luk 24:45 28 Jon 17:3 29 1 Jon 5:11 30 1 Kor 10:14; 1 Tes 1:9 31 Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, "onakagım o narmi nat min," məto Jon tatəghat-in təfagə rat, məmə in tahmen e narmi nat, məto okəmə kotolkeike rəhatat təfagə rat min taprəkis-in Uhgın, kən təfagə rat in tatos nəme Uhgın e nıkitat.

2 JON

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Jon

Aposol Jon təmäte naoa u.

Təmäte tatuwin kəm pətan kit rəha niməfak. Məto okəm-naka nəghatən u “pətan,” nıpətin təmә niməfak kit. Kən “nenətin mın,” ilat netəmim rəha niməfak. Jon təmäte nəghatən mın əh, tahmen e nəghatən kit tatəhluaiğ. Təsolkəikəən məmә otən-iarəp nərgin məto-inu, kol mətan netəmim neen kotol nolən rat elat. E nian əh, iəgətuwin mın tepət kotaliwək e ikin pisin pisin mın. Netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəhalat kinotos-ipən nəgwənən kəm ilat. Kən motos-ipən ikin mın rəha nıpələn, kən motasitu elat. Məto iəgətuwin eiuə mın koatuwin ərnəpın mın o niuw-rəkisən netəmim rəha niməfak məmә okotapəs nəghatən pəhrien. Nian iəgətuwin eiuə mın kotuwa, Jon təmә netəmim itəm kotahatə e nəghatən pəhrien rəha Uhgın, okotəkəike kəpəs iəgətuwin eiuə mın əh, kən motapəs nolən ne nəgətuwin rəhalat, kən məsotasituən elat. Məto Jon tolkeike məmә netəmim rəha niməfak okotəkəike kolkeike netəmim rəha niməfak. Inu nalpəkəuən rəha Uhgın.

Nətuounən

1 Naoa u rəha elta tatuwin kəm pətan Uhgın təmıtəpun † ne nenətin mın. Nıpəhrienən məmә iakolkeike pik itəmat. Məto sənəmә io pisin əm iakolkeike itəmat, məto netəm mın un rafin itəm kotitun mın nıpəhrienən, †† kotolkeike itəmat. ² Kən ekotolkeike itəmat, məto-inun o nıpəhrienən itəm tətətiğ e nıkitat ‡ kən otətiğ lilin e nıkitat.

³ Pəs Tata Uhgın ne Nətin İesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwırən, ne nasəkıtuwin, ne nəməlinuən kəm kitat e nıpəhrienən ne nolkeikəən.

Kitat okotətəu-pən nəghatən pəhrien mın

⁴ Nıkek təmagien asol nian eməplan nenətim mın neen kotaliwək e suatıp rəha nıpəhrienən, †† tahmen əm məmә inun, Tata Uhgın təmən mihin kəm kitat məmә kotəkəike kol. ⁵ Kən roiu əh, wınik, io esətəən nəghatən wi kit kəm itəmat, məto itəm əm un kinotəto rəkis e nətuounən. †† Kən iakatəpəh məmә okotol əm nolkeikəən kəm kitat mın. ⁶ Kən nolkeikəən u, nıpətin u nolən nəwia Uhgın. Kən in tatən məmә kitat okotəike motətəp suatıp rəha nolkeikəən, tahmen əm məmә inun nəmotəto e nətuounən.

⁷ Məto-inu iəgətuwin eiuə mın tepət koatan e nətuein-tən. ††† İlat kəsotahatətəən məmә İesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmә otahl-ıpa, ††† in təmuwa etəmim

† 1 Pita 5:13 †† Jon 8:32 ‡ Jon 14:17 †† 3 Jon 1:3,4 †† 1 Jon 2:7 ††† 1 Jon 4:1 ††† 1 Jon 2:22; 4:2,3

pəhrien, e nıpətin pəhrien. ⁵ Etəm tol nəhlan in ieiua kən in tıkimır rəha Kristo. ^{5†8} Tol nəhlan, oatəto itəmat məmә okəsətətipən nətuouən rəhatəmat, pəs itəmat onəkotos nətuouən rafin lan, məto-inun itəmat emotol pik wək etəmat. ^{5††9} Okəmә etəm tatətu-pən atıp əm nəgətuwin kit rəhan e nəgətuwin rəha Kristo, kən məsətəkəikəən e nəgətuwin rəha Kristo, ^{5†} nolən rəhan tatəgətuwin məmә Uhgın təsətiğən e nıkin. Məto etəmim pah itəm tatəpəp-ipən əskasik e nəgətuwin rəha Kristo, in tatos Tata Uhgın ne Nətin ilau kərən e nıkin. ^{5††10} Okəmә suah kit tuwa ron ik, kən məsənən nəgətuwin ətuatıp rəha Kristo, asitən in muwin imam ikin, məsənən “təwır” kəm in. ^{5††11} Məto-inu etəm tatən “təwır” kəm in, tətəsitə lan matol suatıp o rəhan nəgətuwin rat. ^{5†}

Namnun nəghatən

¹² İatos nəghatən tepət məmә ekəte kəm itəmat, məto esolkəikəən məmә ekəte e mapepe ne pen. Məto nıkek tatəht pik mə ekuwa mətag itəmat kən məghat ətuatıp kəm itəmat e nıganəmtitəmat, pəs nıgienən rəhatat otərioah. ^{5††}

¹³ Nenəti pıam ^{5††} itəm Uhgın təmıtəpun, ilat koatən təwır kəm ik.

§ Jon 1:14 §† 1 Jon 2:18 §†† 1 Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26
 §† Jon 8:31 §†† 1 Jon 2:23 §† Rom 16:17 §† 1 Tim 5:22
 §†† Jon 3:29 §†† Pia pətan əh in niməfak kit mın, Jon in tətətiğ ikin əh. Kən nenəti pıan u, ilat nımanin rəha niməfak əh.

3 JON

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 3 Jon

Aposol Jon təmäte naoa u.

Təmäte tatuwin kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in titun Jon.

E nian əh, iəgətun min rəha niməfak koatuwin ikin pisin pisin min, kən moatəgətun. Netəmim itəm koatəto rəhalat nəgətunən koatos-ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikin rəha napilən, kən motasitu elat.

Kaius, in etəmim kit itəm tətəsitə e iəgətun min itəm kotaliwək ikin pisin pisin min. Jon təməto namnusən kit e nolən təwir rəha Kaius, kən Jon təmäte naoa u məmə otıləs-ipər nətəligən rəhan.

Nətuounən nəghatən

1 Kaeas, ik piak keike kit. Io, elta † rəha niməfak, iatəte naoa u kəm ik. Nipahrienən u, məmə io ekolkeike pik ik. †2 Piak keike, io enitun rəkis məmə rəham nəmegəhən e niganəmti Uhgın in təwir əm, kən iatəfak məmə onəsimisən mətətig wir əm, kən natigən rafin rəham otəwir. ³ Niki təmagien nian eməto piatə min neen kəmotuwa moatən rəham nətul əskasikən o nipahrienən ne nəkəikəən rəham o nalıwəkən e nipahrienən. †4 Nian iatəto məmə nenətik min kotaliwək e nipahrienən, kən niki tətəgien pik mərioah taprəkis-in natimnat min rafin.

Kaias təmol wək təwir

⁵ Piak ruən, ik natətul əskasik o nat naka itəm ik natol kəm piatə min itəm koatimnə, nat ənpərin məmə ilat netəm ik pisin. †6 İlat kəmotamnus rəham nolkeikəən əpəh e niməfak u ikin-u. İk nəmol-wir kəm ilat, masitu elat. Kən nian okoatuwin e rəhalat suatip, təwir məmə onakasitu elat † e nolən itəm Uhgın tolkeike mihin, ⁷ mətə-inu ilat koataliwək o nəniarəpən nəghatən rəha İesu Kristo, kən məsotosən nasituən kit o netəm kəsotəfakən. ⁸ Tol nəhlan, kən kitat u, okotəkəike motasitu e netəm kotol nəhlan, məmə kitat okotos nelmitat min kitiəh o nəniarəpən nipahrienən.

Tiotrefes ne Temitrias

⁹ Eməte naoa kit kəm niməfak rəham, mətə Tiotrefes, in tolkeike pik məmə otıləs-ipər atip in, məmə in etəm-iasol kit, kən in təsətəlig-inən itimat. ¹⁰ Okəmə io ekimnə, kən io oekamnus ətuatip natimnat min neen itəm in tatol, ne nən anionən nikalitimat itəm in tatən. In sənəmə təsitən əm piatə min muwin iman ikin, mətə tatən-iəhau min netəm min un itəm kotolkeike məmə okotit piatə min motuwin iməlat ikin, kən mətəhl-iarəp ilat e niməfak.

¹¹ Piak ruən, sosən o nolən rat rəha netəmim, tərəkın ik. Os əm o etəmim itəm rəhan nolən təwir. Ətəlig-intu məmə netəm min u itəm koatol təwir, tətəgətun məmə ilat nenəti Uhgın min, †† mətə netəm min un itəm koatol tərət, tətəgətun məmə ilat kotəruru Uhgın. ¹² Mətə netəmim rafin koatənuwi Temetrius. †† Kən rəhan nolən min u nian rafin kotəgətun min məmə tatətəu-pən nəghatən pahrien. Kən itimat min ekoatən-iarəp kəm netəmim məmə in etəm wir, kən nəkotitun məmə itimat ioatən nipahrienən. ⁵

Namnun nəghatən

¹³ İatos nəghatən tərət məmə oekəte mən-ipiənə kəm ik, mətə esolkeikəən məmə oekəte e pen, ¹⁴ mətə-inu niki tatəht pik məmə otəsüwəhən ekəplan ik, kən kilau kuəghat ətuatip kəm kilau min.

¹⁵ İatəfak məmə pəs Uhgın otasitu lam e nəməlinuən. †

İk min neen koatən-ipiən "təwir" kəm ik. Kən onakən-ıpən "təwir" rəhatimat kəm piatə min neen ikin-un.

† 2 Jon 1:1 †† İnu naoa rəha aposol Jon, mətə in təsən-iarəpən in, mətə təmatəhluig-in in, tahmen-pən əm e nolən kitiəh əm itəm in təmol e Namnusən Təwir itəm Jon Təmäte. † 2 Jon 1:4 †† Rom 12:13; Hip 13:2 †† 1 Kor 16:11; 2 Kor 1:16

††† 1 Jon 2:29 ††† 1 Tim 3:7 § Jon 19:35; 21:24 †† Rom 1:7; Efes 6:23

JUT

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jut

Jut tәмәte naoa u. In pia Jemes ne Iesu.

Kitat kotəruru ətuatip mәмә Jut tәмәte naoa u tatuwin kəm pah. Okəm-naka tәмәte tatuwin kəm netəm Isrel itəm kotən nıpahrienən e Iesu Kristo.

E nian əh, iəgətun eiuə min neen kәmotuwın motaliwək ikin pisin pisin min, moatəgətun netəmim. Mәto ilat kәmoatəgətun rat ilat, moatən mәмә tәwir əm mәмә netəmim rəha niməfak koatol nolən tәrat ərnapın min. Ilat koatən mәмә tәwir əm o nolən nəhlan, mәto-inu nəwirən rəha Uhgın in iahgın, kən okol tәsolən nalpınən kəm ilat.

Jut tolkeike mәмә iəfak min ikin min rafin okotəto mәмә nəghatən rəha iəgətun eiuə min in tәrat, kən in neiuəən əm. Kən tolkeike mәмә niməfak otətul əskasik e nəghatən itəm in nıpahrienən.

Jut tәмән tәwir kəm ilat

1 Io Jut, slef rəha Iesu Kristo, kən io pia Jemes, iatən tәwir kəm itəmat u Uhgın tәmaun-in itəmat. Uhgın Tata tolkeike pik itəmat, kən Iesu Kristo taskəlim wir itəmat. ¹² Pəs nasəkitunən, ne nəməlinuən, ne nolkeikəən rəha Uhgın otər mәrioah e nəmegəhən rəhatəmat.

Nolən min rəha netəm kotəuhlin mәntaalat e Uhgın (2 Pita 2:1-17)

³ Io min neen, aupən, emolkeike pik mәмә ekəte naoa u timnə otəmat o nəghat-inən suatip itəm Uhgın tatos o nosmegəhən kitat. Mәto roiu, iakatəto mәмә ekəike mәte nəghatən u timnə otəmat muəh nikitəmat mәмә onəkotəluagin əskasik o naskəlimən nəghatən pahrien rəha nahatətəən rəhatat. Uhgın tәmələhəu-pən nəghatən u e nelmi iəfak min nian ki-tiəh əm, kən kol tәsos-ipən minən. ⁴ Iatən nəhlan mәto-inu netəmim neen kәmotuwa anion e nikitəmat. Kәmәte aupən agın mәмә ilat okotos nalpınən. Ilat koatəht nəwia Uhgın, kən motəuhlin suatip rəha nəwirən rəha Uhgın moatən mәмә tategəhan-in nakləh-inən pətan. Kən kәmotəuhlin mәntaalat e Iesu Kristo itəm in pisin əm in Kig ne İərəmərə rəhatat. ^{††}

⁵ Nəghatən u, nəkotitun rəkis ilat rafin, mәto ekolkeike mәмә ekən mau kit min kəm itəmat mәмә İərəmərə tәmosmegəh rəhan netəmim motiet Ijip, mәto uarisig tәmərəkin ilat u itəm kәsotahatətəən lan. ^{†6} Kən otətəlig-in-tu nagelo min itəm kәmotəmkarəpən-in nepətən rəhalat, mәto kәmotapəs ikin ətuatip rəhalat. Uhgın tәməlis ilat e sen itəm okol

† 1:1 Mat 13:55 †† 1:4 Kal 2:4; 2 Pita 2:1 ‡ 1:5 Eks 12:51; Nam 14:29-30

tәsitəgıtən nian kit, kən mahtosig-in ilat e napınəpən mәtoarus-pa Nian Asol itəm otakil ilat lan, kən mol nalpınən kəm ilat. ^{††7} Kən tahmen əm e Sotom ne Komora ne taon min titəlau elau. Netəmim ikin min əh kәmotapəs nolən ətuatip motuwın e nolən rəha nakləh-inən pətan ne nolən rəha nəman koatit atip ilat min ne nıpitan koatit atip ilat min. Kən Uhgın tәmol nalpınən kəm ilat e nigəm itəm okol tәsəpisən nian kit ne, mәмә netəmim okotəplan noan rəha nolən rat min əh. ^{††}

⁸ Nat ərnapın netəmim min əh kinotitun natimnat min əh, mәto e nolən kitıəh əm, ilat koatən mәмә kәmotəplan nat kit tahmen e napılaiirən itəm tәmegəhan-in nolən rat min rəhalat, kən tol nəhlan kotən mәмә tәwir əm mәмә koatol nolən tәrat e nıpətılat moatuwin əm nulan, kən koatapəs nərəmərəən rafin, kən koatən rat nagelo min itəm ilis pik. ⁹ Mәto Mikael, nat ərnapın in etəm-iasol rəha nagelo min, tәməsolən nəhlan nian in ne Setan kәmatuərgəhəu o nıpətı Moses. Tәməsəhaiən Setan mäsətu-pənən nəghatən kit lan, mәto tәмən əm mәмә, “!Pəs İərəmərə otən rəham nalpınən!” ^{†††10} Mәto netəm min əh koatən rat natimnat itəm kotəruru. Kən e nolən rəha nat megəh min, ilat koatol natimnat min itəm nıpətılat tolkeike mәмә otol, kən nolən əh tātərəkın ilat. ^{†††}

¹¹ !Kəsi, nahməən asol otuwa olat! Ilat koatətəu-pən suatip itəm nəti Atam u Ken tәmətəu-pən. Kən ilat kinotos-ipən rafin nıkilat e nolən rat itəm Palam tәmol aupən mәto-inu in tolkeike pik mәni. Kən ilat kәmotol nolən rəha Kora moatəht nəwia netəm-iasol min, kən

†† 1:6 2 Pita 2:4 ††† 1:7 Jen 19:1-25; 2 Pita 2:6,10 †††† 1:9 Dan 10:13,21; 12:1; Sek 3:2; 2 Pita 2:11; Nol Əpən 12:7 †††† 1:10 2 Pita 2:12

e nolən kitiəh əm itəm Uhgın təmərəkın Korah ne rəhan mın, Uhgın otərəkın ilat. †

¹² Nian nəkoatol lafet wir mın məto-inu itəmat nako-tolkeike itəmat mın, kən ilat kotuwa motagwən pik əp-napın əm itəmat mın ilat, nıkilat təsəhtən netəmim neen, məto ilat kotahmen e nımas kit əpəh ihluə itəm tatəhluəig itəhəi itəm nego titun nıləs pikənən kən məhap. Ilat netəm kəsotehmən sipsip mın, məto koatun pik əm sipsip. Ilat kotahmen e mal napuə itəm nımətag təmıləs muwa, məto okol nuhuən təsəfikən. Ilat kotahmen e nig mın itəm tınuwa e nian ətuatıp rəhalat məmə okotə, məto kəsotoeən, kən in tahmen əm məmə kəmotımıs, kən netəmim kotıuw-pər ilat kən kotımıs agın. ††¹³ Ilat kotahmen e peau-peau mın itəhəi itəm kotorasılın motəruən əpnapın əm, kən koa-tol-arəp nolən rat rəha naulısən e rəhalat nəmegəhən məmə netəmim rafın koatəplan. Ilat kotahmen e məhau mın itəm kəmotakıəh e suatıp ətuatıp rəhalat. Tol nəhlan, Uhgın tətəskəlım iməlat ikın əpəh e nap-inəpən itəm nəghagən tıkə agın ikın.

¹⁴ Suah u Inok u aupən, in noanol itəm tatol sepin lan e noanol mın rəha Atam, təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgın itəm təmos-ipən kəm in məmə, “Otəplan-tu, İərəmərə tatuwa ilat rəhan nagelo mın tepət tepət taprəkıs, ††¹⁵ tatuwa məmə otakıl netəmim rafın, kən otən-iarəp nalpınən rəha netəm rafın mın u itəm koatəht nəwıan. In otol nalpınən məto-inu kəmotol nolən rat mın e nolən tərət pik, kən iol təfagə mın əh kəmotərəkın nəghatən mın itəm tərət kəm Uhgın.”

¹⁶ Nian rafın, netəm mın əh kəmoatəghat-əghat kəm ilat mın məmə nıkilat təsagıenən o natımnat, kən moatən rat natımnat rafın. Ilat koatətəu-pən atıp nətəlıgən rat e nıkilat itəm ilat atıp kotolkeike məmə okotol, kən motəghat ausit elat mın, kən koatəghat nəghatən tətəhen məmə okotol netəmim okotətəu-pən rəhalat nətəlıgən.

† 1:11 Jen 4:7-8; Nam 16:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12 †† 1:12 2 Pita 2:13,17 ‡ 1:14 Jen 5:18,21-24

Nəghatən o nəghaiirən elat

¹⁷ Məto rəhak mın netəmim, nıkitəmat tatəht nat naka aposol mın rəha rəhatat İərəmərə İesu Kristo kəmotən aupən, məmə otuwa. ¹⁸ Kəmotən kəm itəmat məmə, “E nian itəm namnun nian tatuwa iuəhkır, netəmim itəm koatəghat ausit moatən rat natımnat rafın, ilat okotətəu-pən atıp əm rəhalat nətəlıgən rat e nıkilat itəm ilat atıp kotolkeike məmə okotol.” ††¹⁹ Inu netəmim itəm okotəhap itəmat. Ilat kotətəu-pən atıp əm rəhalat nətəlıgən rəha nətueıntən, kən Narmin Rəha Uhgın tıkə elat.

²⁰ Məto itəmat, rəhak mın netəmim, otol itəmat motəsanən e rəhatəmat nahatətəən itəm tətəatıp wir, itəm təmısi-pən o Uhgın. Kən otəghat kəm Uhgın e Narmin Rəhan. ††²¹ Kən motos nolkeikeən rəha Uhgın tətətıg otəmat nian nakoatəsahgın nasəkıtunən rəha İərəmərə İesu Kristo məmə in otos itəmat nakotuwin e nəmegəhən lılın.

²² Otəsəkıtun netəm mın u itəm rəhalat nətəlıgən təsətulən ləmətai kitiəh. ²³ Motəmki-rəkıs netəm kotatıg iuəhkır o nıgəm motosmegəh ilat. Otəsəkıtun neen mın, məto nəkotəgın pik nolən rat mın rəhalat, itəm koatol nəmegəhən rafın rəhalat tamkımık muwin mek mın nıməhan rəhalat. ††

Nəfakən o nənwiwıən Uhgın

²⁴ Pəs kotənwiwi Uhgın itəm in titun naskəlımən itəmat məmə okol nəsotəmeən, kən titun nolən itəmat məmə nəme təfagə rat tıkə agın e nəmegəhən rəhatəmat, nian otos itəmat nakotuwin e nəhag-əhagən rəha nıganəmtın, kən nıkitəmat tagıen pik agın ikın əh.

²⁵ Uhgın kitiəh əm, kən in İosmegəh rəhatat e İesu Kristo rəhatat İərəmərə. Pəs kotən məmə nənwiwıən, ne nepətən, ne nəsanənən, ne nəraməgəən rafın agın, in rəha Uhgın, aupən agın mətoarus-pa u-roıu, matuwin namnun tıkə. !Əwəh! ††

†† 1:18 2 Pita 3:3 †† 1:20 Kol 2:7 ††† 1:23 Sek 3:2; Nol Əpən 3:4 ††† 1:25 Rom 16:27; 2 Pita 3:18

NOL ƏPƏN

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Nol Əpən

Aposol Jon tәмәte naoa u. In pia Jemes, kән ilau nәti Sepeti mil. In netәм tuelef kit rәha Iesu, kән Iesu tolkeike pik in. In tәмәte naoa mın u: Namnusән Tәwir itәм Jon Tәмәte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpән.

In tәмәte naoa u tatuwin kәм nimәfak sepın itәм koatatıg e nitән mın ikin Esia, ne matuwin mın kәм nimәfak mın ikin mın rafın.

Nian u itәм tәмәte naoa lan, kapman rәha Rom tәмән mәмә netәmim okotәkәike motәfak kәм etәм-iasol rәha kapman tahmen әm mәмә in uhgın rәhalat. Mәto netәм rәha nimәfak kotәmә etәmim kitıәh әm in ilis agın, etәmim u in Iesu Kristo. In әm un, in Iәрәmәрә. Tol nәhlan, kapman rәha Rom tınatol nәрәtән kәм iәfak mın. Kәmotahl-ipән Jon tuwin isәu e nәptән kit u, katән mәмә Patmos mәмә otәtatıg in pisin әm. Uhgın tos-ipән napılaiirән wir agın kit kәм Jon mәмә otәplan Iesu Kristo әpәh e nego e neai. Kән in mәplan mın natımnat itәм otәpanuwa, tahmen әm mәмә inu: nolән itәм Uhgın otol win e nәluaginән itәм netәmim ne Setan okotol ilat mın, ne nolән rәha Uhgın o nakilән netәmim e namnun nian.

In tәмәte naoa u mәмә otol әp mәмә Iesu Kristo in Iәрәmәрә, kәnu mәgәtun rәhan nәsanәнән. Kән in tolkeike mәмә otән kәм iәfak mın mәмә okotәtul әskasik okәmә nian iәkis mın okotuwa, kәnu ilat okәsotәfakән kәм etәм-iasol rәha Rom mәмә in Uhgın. Otәsuwәhән, kәnu Setan tol nәрәtән kәм iәfak mın, mәto ilat okotәkәike motәtul әskasik, kән in tolkeike mәмә otıläs-ipәр nәtәligән rәha iәfak mın ne netәmim u ilat koatatıg e nian iәkis mın nian u roiu. Nian Iesu Kristo otitәlig-pa mın, kән in otıläs-ipәр ilat.

Nәtuounән nəghatән

1 Naoa u, in tatәghat-in natımnat mın itәм Iesu Kristo tәmol әp. † Natımnat mın u, Uhgın tәmos-ipән kәм Iesu, mәмә in otәgәtun kәм rәhan iolwәk mın natımnat itәм otәsuwәhән tәike muwa. Kristo tәmahl-ipән rәhan kit nagelo tuwa, kән mәgәtun natımnat mın u kәм rәhan iolwәk, Jon. ² Jon tәmәtul-arәp o natımnat rafın itәм in tәmәplan, kән mәte rәkis ilat e naoa u. Natımnat mın un itәм in tәmәplan, in nəghatән rәha Uhgın ne nән-iarәpән rәha Iesu Kristo. ³ Etәм un itәм tәtafin-iarәp nəghatән mın u, itәм Uhgın tәmos-ipa, in otatıg e nәwırән pahrien. Kән netәм mın un itәм koatәto kән moatos e nıkilat kән moatol, okotatıg mın e nәwırән pahrien, mәto-inu nian rәha natımnat mın u, naoa u tatәghat-in, tinәkuәkir agın.

Jon tәмәte naoa kәм nimәfak mın ilat sepın

⁴ Io Jon, etahl-ipән naoa u tatuwin kәм nimәfak mın ilat sepın әpәh e nitән Esia.

Pәs Uhgın u itәм tәtatıg roiu, tәmәtatıg lilin, kән otәpanatıg lilin mın, in otawte-in rәhan nәwırән ne nәmәlinuән kәм itәmat. Kән pәs narmin ilat sepın ††

† "Tәmol әp," nıpәtin u, mәмә tatәgәtun nat kit itәм aupән, nıpәtin tatәhluag. E Bislama, katән mәмә, "rivilem." †† Narmin ilat sepın itәм koatatıg aupән e rәhan tiron, (Nol Əpән 3:1; 4:4; 5:6),

itәм koatatıg aupән e jea rәha kig, ilat mın okotol nulan etәmat. ⁵ Kән Iesu Kristo mın, in otawte-in mın nulan kәм itәmat. Kristo un tәmәtul-arәp әskasik o nıpahrienән, kәnu inәh, in etәmim itәм in tәmaupән mәmegәh lilin e nımısән, † kән in tәрәmәрә e kig mın rәha nәtueintән. ††

Pәs nәнwiwiән tuwin o Iesu Kristo u, in tәmolkeike itat, kән nitән tәmaiәh mәмә otıkis itat e nolән rәha tәfagә rat. ⁶ In Kig rәhatat, kән tәmol kitat kotatıg ahgın rәhan nәрәmәрәән, kән mol kitat kotuwa pris mın rәha Uhgın rәhan, koatol wәk rәha Tata rәhan. !Pәs nәнwiwiән o rәhan nepәtән ne nәsanәнән tuwin o Iesu Kristo, namnun tikә! !Pәs in otәрәmәрә lilin! Pәs otol nәhlan. Әwәh.

⁷ !Otәplan-tu! In tatuwa e mal napuә, †† kән netәmim rafın okotәtag-pән motәplan e nıganәmtılәt әtuatıp, kән netәм mın u kәmotaru in aupән, okotәplan mın, kән netәmim e noanol mın rafın e nәtueintән, nıkilat otahmә, motasәk әfәmәh mәto-inu kәmotәplan. †††

In otәkәike mol nәhlan. !Әwәh!

okәm-naka in suatıp rәha nәнән Narmin Rәha Uhgın; mәto okәm-naka ilat nagelo sepın u kotәsanән (Nol Əpән 1:20; 8:2) itәм koatatıg aupән e tiron. Nampa sepın u, kәmehm mau fifti-foa e Nol Əpән. E Naoa Rәha Uhgın, nian neen tatән "ilat sepın" mәto nıpәtin mәмә ilat rafın agın. † Kol 1:18; Sam 89:27 †† Sam 89:27; Nol Əpән 17:14; 19:16 †† Dan 7:13 ††† Sek 12:10

⁸ İərəmərə Uhgın tatən məmə, “İo Nəukətın ne Namnun. † İo u etatıg roiu, kən emətətıg lılın, kən epanətıg lılın mın, kən io un, Nahgik Tepət Pık Agın.”

Jon təməplan Nəti Etəmim

⁹ İo Jon, piatəmat u, itəm kitat koatos kələh nelmitat mın kitıəh e İesu o nahməən, ne natıgən e nərəmərəən rəhan, ne nətül əskasikən e nıan rəha nahməən. Kəmərakin-pən io e nəptən u Patmos, †† məto-inun iatən-iarəp nəghatən mın un itəm Uhgın tatos-ıpa, kən matətul-arəp o İesu. ¹⁰ In Nıan rəha İərəmərə rəhatat, ‡ kən emərioah e Narmın Rəha Uhgın, kən rəhan nəsanənən təmöl kəm io, kən ekəto nəwian asol kit e məntaak, təhmen əm e təwi, ¹¹ kən nəwian u tatən məmə, “Əte rəkis e naoa natımnat mın rafın itəm natəplan kən mahl-ıpən kəm niməfak sepın. İlat koatuwin kəm Efesas, kən Simana, kən Pekamam, kən Tuatira, ne Satis, ne Filatelfia, ne Laotisia.”

¹² Kən əmun, ekeirair məmə ekəplan-tu, məmə pah tatəghat kəm io. Kən nıan emeirair, məplan nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepın, kəmöl e iaen u kol tatıpit-ıpit, ¹³ kən ilugın e nat katəhtu-pər lait mın u lan, eməplan suah kit təhmen e Nəti Etəmim, †† rəhan napən kaifəmäh u kaifəmäh. Kən kəmälis manıkiləhan e kətəut, kəmöl e iaen u kol tatıpit-ıpit. ††† Rəhn-kapə ne noanun tərüən tərüən mə nahwi noan nitəhəi, ††† kən nıganəmtın tətasiə təhmen e nəmnamın nıgəm. ^{§15} Nelkın təhmen e pırons, §† itəm kəmaan e nıgəm məmə otaıəh rəkis-in namtəən, mafəl itəm təwır, kən uarisig un, kərəpe məmə in otəwır matıpit-ıpit. Kən nəwian iahgın iahgın təhmen e nitəhəi asol kit tatem noanahluəu; ¹⁶ In tatos məhau ilat sepın e nelmın matıp, kənu naip kit rəha nəluagınən in tasılə e nıkalın kərən mil, §†† tətisi-pən e nıpəgnoan, kən suah un təhag-əhag mıtasiə, təhmen e mıtgar əpə e nərauiəgən.

¹⁷ Nıan eməplan suah əh, emeuaiu morin io əh nelkın ikın, təhmen əm məmə emımıs. §† Məto in təmea-pa mek io e rəhn matıp kən məmə, “Əsəgınən. İo u, io eməupən matıg, kən io iatol namnun agın. ¹⁸ İo u, Etəm Tatəmegəh. §†† !Emımıs əupən, kən məto əplan-tu, iatəmegəh lılın! Kən io iatos ki rəha Nımısən ne ki rəha Noanpən. §†

¹⁹ “Tol nəhlan, əte rəkis nat naka itəm nəməplan, kən neen natəplan u-roiu, ne natımnat neen mın itəm tatuwa. ²⁰ Məto ekuhapık e nıpətı məhau mın ilat sepın itəm nəməplan iatos e nelmək matıp, ne nat katəhtu-

pər lait lan, ilat sepın, kəmöl e iaen u kol tatıpit-ıpit. Məhau mın u ilat sepın, nıpətın u nagelo mın rəha niməfak sepın. Kənu nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepın, kəmöl e kol, nıpətın un, niməfak mın un ilat sepın.

Nəghatən təmuwin kəm iəfak mın ikın Efesas

2 “Əte naoa kit tuwin o nagelo §† rəha niməfak e taon Efesas, mən-ıpən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos məhau sepın e nelmın matıp §†† kən mətalıwək ilugın e nat katəhtu-pər lait mın lan, §§† u itəm kəmöl e iaen u kol tatıpit-ıpit, kən ilat sepın.

² İo ekıtun rəhatəmat nolən mın. Ekıtun wək pık mın rəhatəmat, kən mıtun mın məmə nəkotətül-ıəkis. Ekıtun məmə itəmat nakotahtosig-in netəm rat. Nəmotakil netəm mın un itəm ilat kotəmə ilat aposol mın, məto sənəmə ilat pahrien. Kən itəmat nəmotəplan rəkis məmə ilat ieiüə mın. ³ Ekıtun mın məmə itəmat nakotos nətəligən əfəmäh. Nəratən təmiləs pap itəmat, məto noatətül-ıəkis o nərgək, məsotərou-inən.

⁴ Məto iatehm nıpəgnəmtın kit əh-ikın nəmotol, təsahmenən e nıganəmtək. Nəmotapəs nolkeikeən §§§ əupən rəhatəmat. ⁵ Nıkitəmat tuəh-tu nolkeikeən itəm nəmoatıg lan əupən. Otəuhlin itəmat, kən motol natımnat mın u nəmoatol əupən. Okəmə nə-sotolən, kən ekuwa, mıləs-ırekis rəhatəmat nat katəhtu-pər lait lan e nəmeen. ⁶ Məto nat kitıəh əm əh-ikın, noatol in təwır. Itəmat nakotetəhau nolən rat mın rəha netəmim rəha Nikolas, ¹⁸ təhmen əm lak, iatol mihin.

⁷ Etəm matəlgın tatıg, in otəkəike mətəlig-in wır nəghatən mın itəm Narmın Rəha Uhgın tatən-ıpən kəm niməfak mın. Etəm otol win e nəluagınən u, io iategəhan-in məmə in otun noa nıg rəha nəmegəhən itəm tatəwiə e nasumən rəha Uhgın.” ¹⁹

Nəghatən təmuwin kəm iəfak mın ikın Simana

⁸ Kən in tatəghat əh matən-ıpa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Simana, mən-ıpən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm təmaupən matıg, kən in otol namnun agın. ²⁰ In təmımıs kən məmegəh mın, ²¹ kən in tatən məmə,

⁹ Netəm Simana, ekıtun rəhatəmat nahməən. Ekıtun məmə itəmat ian-rat mın, məto sənəmə itəmat ian-rat mın pahrien. !Itəmat, rəhatəmat nautə tepət agın! Ekıtun mə ieiüə mın neen itəm koatən nəghatən moatalik itəmat lan, moatən mə ilat netəm İsrel, məto kəp. ²² Rəhalat nımə rəha

† Nəghatən ətuatıp u rəha İesu, “İo un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətül əupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, təhmen e A ne Z e İnglis. †† Nəptən u Patmos, in aelan kit. ‡ Nıan rəha İərəmərə u, in Santei. †† Dan 7:13 †† Napən əh katən, in napən rəha pris asol agın. İesu in rəhatat pris asol agın. ††† Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “in tərüən tərüən mə sno.” ††† Dan 7:9 § Esik 1:28 §† Pırons, in iaen kit, kala rəhan təhmen e kol. §†† Hip 4:12; Jon 12:48 §† Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 §†† Sam 42:2 §† “İo iatos ki rəha Nımısən ne ki rəha Noanpən,” nıpətın u məmə iatos nepətən o nah-tosıgən ne nerəhan e ket rəha İmə Netəm Kəmotımıs İkın, kən mol netəmim kəmotımıs ilat kotəmegəh mın.

§† Nıan suah u tatən “nagelo,” okəm-naka tatəghat-in pasta rəha niməfak. §§† Nol Əpən 1:16 §§† Nol Əpən 1:12-13 §§§ Jon 13:35; Jer 2:2-5 18 Netəm rəha Nikolas mın un, kitat kəsotıtun wırən natımnat tepət elat o rəhalat etəm-iasol. İlat netəmim neen rəha niməfak, məto ilat koatən məmə kıtun nəfakən kəm narmı nat mın, kənu kıtun nıt əpnapınən itəm. İlat koatən məmə nolən mın əh, təsərəkinən narmıtəm. ¹⁹ Jen 2:9; 3:22-24; Rom 5:12,18; 6:23; Nol Əpən 22:2 20 Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “tol namnun agın,” nıpətın u, tətatıg nıan rafın. ²¹ Nol Əpən 1:17-18 22

nuəfiminən in nuəfiminən rəha Setan əm.

¹⁰ Sotəginən nahməən mīn itəm otəsuwəhən koatuwa etəmat. İatən-İpənə kəm itəmat, məmə Setan otəpanəmki-pən itəmat neen e kalapus məmə Uhgīn otekasgəwīn nahatətəən rəhatəmat, kən itəmat onəkotatīg e nahməən o nian ilat ten. ^{††} Otətul əskasik, nat ərnapīn okəmə itəmat neen okotīmīs, kən io oekos-İpənə rəham nətouən, tahmen-pən əm məmə katəfauin-pən nat kit e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən, kən rəham nətouən in nəmegəhən līlīn.

¹¹ Etəm matəlgin tatīg, in otəkəike mətəlīg-in wīr nəghatən mīn itəm Narmīn Rəha Uhgīn tatən-İpən kəm nīməfak mīn. Etəm otol win e nəluaginən u, nīmīsən otəsuwīnən e noanəmnāmīn nīgəm asol." ‡

Nəghatən təmuwīn kəm İəfak mīn İkīn Pekamam

¹² Kən in tatəghat əh matən-İpa kəm io məmə, "Əte naoa kit tuwīn o nagelo rəha nīməfak e taon Pekamam, mən-İpən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos naip rəha nəluaginən kit itəm tasilə e nəwtain kərən mil. ††

¹³ Ekītun İkīn nəkotatīg İkīn. İkīn əh, Setan tatəpələh, matərəməre İkīn. Məto itəmat noatətul-İəkīs ron io. Nəməsotəuhlinən rəhatəmat nahatətəən lak. İmatəmat, Setan tətatīg İkīn, kən kəməhamnu rəhak etəmim Antipas, itəm təmətul əskasik o nən-İarəpən io. Nat ərnapīn məmə nian əh təmiəkīs pap otəmat, məto itəmat nəmotahatətə əskasik lak.

¹⁴ Məto in əm un, İatehm nİpəgnəmtīn mīn neen itəm itəmat noatol itəm təsətuatİpən e nİganəmtək. İtəmat neen u İkīn-un, noatəgətun netəmim u İkīn-un məmə okotos nəgətunən rəha Palam. Palam u, in təmol suatİp kəm Kİg Palak məmə in otos-İpən-os-İpən kəm netəm İsrəl, kən pəs İlat kotol nolən rat, moatun nagwənən itəm kəmol sakrifais İan tatuwīn kəm narmī nat itəm kəmasgəwīn e nİg, kən moatİt ərnapīn İlat mīn. ††15 Kən e nolən kītİəh əm İlat netəm İsrəl mīn əh, itəmat neen u İkīn nəkoatətəu-pən nəghatən rəha netəmim rəha Nİkolas. ††16 !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəuhlin wəhai əm nətəlİgən rəhatəmat o nolən rat mīn rəhatəmat! Okəmə nəsotolən, otəsuwəhən oekİmnə otəmat, kən İakoh netəm mīn un, kən məte İlat e naip rəha nəluaginən itəm tatİsİ-pən e nİpəgnoak.

¹⁷ Etəm matəlgin tatīg, in otəkəike mətəlīg-in wīr nəghatən mīn itəm Narmīn Rəha Uhgīn tatən-İpən kəm nīməfak mīn. Etəmim itəm tatol win e nəluaginən, io oekos-İpən nagwənən anİon u mana †††

?Nəghatən u, "moatən mə İlat netəm İsrəl, məto kəp," nİpətīn naka? In tatəghat-in ətuatİp netəm mīn u noanol rəha İsrəl. Məto nian İesu tatən məmə İlat sənəmə netəm İsrəl pahriən, nİpətīn un məmə netəmim pahriən rəha Uhgīn, İnun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm İsrəl u İlat netəmim mīn ətuatİp rəha Uhgīn. (Kal 6:15-16). † Jon 8:33-47 †† Nian ten nİpətīn un, məmə nian rəha nahməən otəkəike mol namnun. ‡ Nol Əpən 20:11-15; 21:8 †† Nol Əpən 1:16 †† Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 ††† Əplan-tu futnot e Nol Əpən 2:6. ††† Jon 6:31-33,35,48,51

kəm in. Oekos-İpən mīn kəpİel ruən kit kəm in, itəm kəməte-pən nərgīn wİ İan, kən in pİsİn əm un, itəm otos, tİtun nərgīn."

Nəghatən təmuwīn kəm İəfak mīn İkīn Tuatİra

¹⁸ Kən in tatəghat əh matən-İpa kəm io məmə, "Əte naoa kit tuwīn o nagelo rəha nīməfak e taon Tuatİra, mən-İpən məmə,

Nəghatən u, in nəghatən rəha Nətİ Uhgīn. Nİganəmtīn tətasiə tahmen e nəmnāmīn nİgəm, ne nelkīn tahmen e pİrons § itəm kəmərəpe məmə in otəwİr matİpİt-İpİt. †† Tatən məmə,

¹⁹ Enİtun rəkīs nolən mīn rəhatəmat, netəm Tuatİra. Ekītun rəhatəmat nolkeİkəən ne nahatətəən, ne nasİtuən e netəmim, kən ekītun mīn məmə nətəlİgən rəhatəmat təfəməh o nətul əskasİkən. Ekītun məmə nolən mīn rəhatəmat noatol roİu, təwİr maprəkīs-in nolən mīn rəhatəmat aupən.

²⁰ Məto İatehm nİpəgnəmtīn kit əh-İkīn noatol itəm təsətuatİpən e nİganəmtək. İtəmat noatəgəhan-in nolən rəha pətan əh itəm tahmen e pətan aupən u, Jesepel. ††† In tatən məmə in İen kit, məto nəgətunən rəhan tatİt rat rəhak mīn İolwək, matol məmə İlat koatİt ərnapīn İlat mīn, kən moatun nagwənən u itəm katol sakrifais İan kəm narmī nat itəm kəmasgəwīn e nİg. ²¹ EmatəsaHgīn pətan əh məmə in otəuhlin rəhan nolən rəha nətou-pən ərnapīnən İərman, məto in tapəs. ²² Tol nəhlan, roİu əh, oekol in tatīmīs pİk e rəhan pet. Kən netəm mīn u itəm kəmotİt ərnapīn İlat mīn, İlat Jesepel u, okəmə İlat kəsotəuhlinən İlat e nosən nolən rəha pətan əh, oekol İlat mīn koatətə tərət pİk, kən məsou-İn İlat e pet u rəha nahməən. ²³ Kən ekau kītİəh əm e nenətīn mīn, moh İlat kotīmīs. Tol nəhlan, kən nīməfak mīn rafīn okotİtun məmə io əm un, ekītun nətəlİgən mīn rəha netəmim, ne nİkİlat. Kən io ekos-İpən nətouən rəhatəmat tətəu-pən əm rəhatəmat nolən mīn itəm nəmoatol. ††

²⁴ Məto itəmat u, netəm Tuatİra itəm nəməsotosən o nəgətunən rəha Jesepel əh, İatəghat kəm itəmat roİu. Ekītun məmə itəmat nəməsotosən natİmnat itəm katən məmə nat aġīn mīn rəha Setan itəm tatəhluagİn mənətan. Esələhəu-pənən nat fİgəm kit mīn kəm itəmat, məto İakolkeİke məmə nəkotol nat kītİəh əm, İnun, ²⁵ otaskəlİm tİəkīs əm e nat itəm nİnotos rəkīs, mətoarus io ekİtəlİg-pa.

²⁶ Etəm otol win e nəluaginən u, kən tatətul əskasik o nolən nəwİak, matuwīn, matuwīn mətoarus namnun, kən io ekos-İpən nepətən u kəm in, itəm rəhak tata təmos-İpa kəm io, məmə in otərəməre e kantrİ pİsİn pİsİn mīn. Kən in otos

§ Pİrons, in İaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol. †† Dan 10:6; Nol Əpən 1:14-15 ††† Pətan u, in pətan kit əh Tuatİra. Okəmə naka nərgīn pahriən u Jesepel, o okəm-naka, kəmən əm mə Jesepel məto-İnu in tahmen e Jesepel u aupən, pətan rəha Kİg Ehəp (1 King 21:25-26). In təmİt netəmim e suatİp kit məmə okotol sakrifais kəm narmīn nat mīn, kən motətəu-pən nolən rəha nİt ərnapīnən İərman ne pətan. Okəmə naka in tahmen e Nİkolas itəm kəmən e 2:6,15. ††† Jer 17:10

rəhan nəlnal itəm in nəmtətin rəha nərig asol rəhan, kəmol e iaen, kən in otatgəhl-atgəhl netəm e nətueintən, tahmen-pən əm məmə iaen itəm təmo-hapiləs-ohapiləs sospən kəmol e noanisip. ²⁸ Kən io ekos-ipən min məhau u, fetukai kəm in. †

²⁹ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmın Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Satis

3 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon u Satis, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos narmın rəha Uhgın ilat sepin, † kən matos min məhau sepin. ‡

Nəghatən u rəhan itəm tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

Ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun məmə katən məmə itəmat noatəmegəh, məto kəpə, itəmat ninotimis rəkis. ² !Otair-ta! Nolən wir min rəhatəmat nəmoatol aupən, otəsuhəhən tikə agin. Məto itəmat nəkotəkəike motalkut məmə onəkotos-ipər min nolən rəhatəmat, motol tuwa məskasik, məto-inu esəplanən əh nolən wir kit itəm nəmotol motuwin motol namnun lan, kən tətuatip e niganəmti Uhgın rəhak. ³ Tol nəhlan, nikitəmat tuəh nəghatən itəm nəmotos, kən moatəto aupən. Otol, kən motəuhlin itəmat. Məto okəmə nakotapil əlu-əlu, oekiet-arəp otəmat tahmen e iakləh, kən itəmat okol nəsotitunən məmə nian naka oekimnə otəmat.

⁴ Məto itəmat noan məsin əm un ikin Satis, itəm kəməsotolən napən rəhalat tamkimik. İlat kotətuatip, motahmen o naliwəkən itəmat min io e napən ruən. ⁵ Etəm in otol win e nəluaginən, in otuwin nulan e napən ruən. Kən okol esəfəl rəkisən nərgin e naoa rəha nəmegəhən, kən io ekən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata ne rəhan nagelo min, məmə in rəhak ətuatip etəmin. †

⁶ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmın Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Filatelfia

7 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Filatelfia, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, Etəm Tasim, kən in Nipahrienən. Kən in tatos ki rəha Tefit u aupən. † Okəmə in terəh e toa kit, kən okol suah kit təsah-tosig-inən. Kən okəmə in tahtosig e toa kit, kən okol suah kit təserəhən lan. ‡ Nəghatən u rəhan itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

⁸ Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Filatelfia. Ekitun məmə rəhatəmat nəsanənən in noan məsin əm, məto itəmat nəmoatol nəwiak məsotapəsən,

† Nol Əpən 22:16 †† Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 ‡ Nol Əpən 1:16 †† Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1 Jon 2:23 †† "Ki rəha Tefit" u, tatəpsen-pən nepətən itəm otos e Jerusalem wi. In un, in tatos nepətən məmə oterəh kən mahtosig-in suah kit itəm tatuwin imə; Nol Əpən 1:18. ††† Aes 22:22

kən məsotəhluag-inən məmə rəhak u itəmat. Otəplan-tu. Emerəh e toa otəmat. Okol suah kit təsah-tosig-inən. ⁹ Otəplan-tu. Netəm min un e Nuəfiminən rəha Setan, ilat koatən məmə ilat netəm Isrel, məto kəpə. İlat ieiua min. ††† Otəplan-tu. Oekol ilat kotuwa motisin nulilat e nelkitəmat o nisialiən, kən okotən məmə nıpahrienən io ekolkeike itəmat. ¹⁰ Emən-ipinə kəm itəmat məmə itəmat onəkotos nətəligən əfəməh o nətul əskasikən, tahmen əm lak, kən itəmat nəmoatol rəhak nəghatən. †† O nat u, io oekatipal wir ††† otəmat e nian itəm nəratən otəsuhəhən tuwa e nətueintən min rafin, †† məmə otekasgəwin-tu nəhatətən rəha netəm rəha nətueintən.

¹¹ Otəsuhəhən ekuwa. Otəskəlim-iəkis natimnat min itəm itəmat ninotos rəkis, məmə suah kit otəsosən rəham nətouən ††† itəm ninol win rəkis lan.

¹² Etəm otol win e nəluaginən, kən io oekol in tahmen e nig asol kit itəm tətəruəsən Nimə Rəha Uhgın rəhak. Kən in okol təsietən e Nimə əh nian kit. Kən io, oekəte-pən nərgi Uhgın rəhak lan, ne nərgi taon rəha Uhgın rəhak lan. Taon u, in Jerusalem wi, itəm Uhgın rəhak otahl-ıpa, otisi-pər e nego e neai, meiuaiu-pa. Kən io oekəte-pən min nərgək wi e suah u.

¹³ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmın Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Laotisia

14 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Laotisia, mən-ipən məmə,

!Nəghatən u rəhan, etəm katən məmə in Nipahrienən! In un, in etəm kətin nagileən lan məmə tatətul-arəp o nən-iarəpən nıpahrienən əm, kən in nəukətin †† natimnat rafin itəm Uhgın təmol. †† Nəghatən u rəhan, itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

¹⁵ Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Laotisia. Ekitun məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen e nəhau itəm tarion əm. Təwir məmə onəkotətul əm e kitiah, onəkotətəp o onəkotəgəpan. ¹⁶ İtəmat

††† Nəghatən u "koatən məmə ilat netəm Isrel, məto kəpə," in tatəghat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel min. Məto nian İesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nıpətin un məmə netəmin pahrienən rəha Uhgın, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmin min ətuatip rəha Uhgın (Kal 6:15-16). † Jon 8:44; Nol Əpən 2:9 †† Hip 12:1-3 ††† "Oekatipal," nıpətin u, məmə, "Oekəhm wir etəmat," inu "protektəm yufala," e Bislama. †† Jon 17:15 ††† "Nətouən" əh, tatəghat-in, in hat kit kəmol e nimali nig, o narmi nimali nig kəmol e kol, kən katəfauin-pən e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən. Kən hat itəm Kristo otəfauin-pən e rəhn-kapə etəmin o rəhan nətul-iəkisən, in otəkəike matehm wir o netəm min un itəm kotalkeike məmə okotos-irəkis olat. Inu, in nuwəhən nımaa nəghatən məmə ilat okəsotapəsən nətul əskasikən məmə ilat okəsotəmik-arəpən-inən nətouən rəhalat, inun, nəmegəhən lilin ilat Kristo. †† "Nəukəti natimnat rafin itəm Uhgın təmol," nıpətin kəiu e nəghatən Kris. İesu in Nəukətin, nıpətin un, in təmol natimnat rafin; kən in min in İərəmərə e natimnat rafin. †† Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nol Əpən 1:17

nəkoatətul əm ilugin, nakotarion əm—nəsotəgəpanən məsotətəpən—tol nəhlan, oiakagəh rəkis-in itəmat roiu, ¹⁷ məto-inun itəmat nakotən məmə, ‘Rəhatimat nautə tepət, ioatos məni asol, rəhatimat nəmegəhən təwir, natimnat rafin tatig, kən nat kit təsikəən otimat.’ Məto itəmat nəkotəruru məmə itəmat nınotatig rəkis e nərətən, itəmat nəkotol nasək-itunən, rəhatəmat nautə tikə agin, niganəmtitəmat təpis, kən nakotaiu piəpiə əm. ¹⁸ O nat u, iatən-ipinə ətuatip kəm itəmat, təwir məmə onəkotos-nəmtin iaen u kol tatipit-ipit ron io, itəm kəmuwaan e nigəm tus rəkis namtəən lan, † kən pəs itəmat, rəhatəmat nautə otepət. Kən onəkotos-nəmtin min napən ruən o nuwinən lan, məmə onəkotalpin nıpətitəmat un, itəm tol naulisən. Kən moatos-nəmtin min mərisin ron io, motol-pən e niganəmtitəmat, məmə niganəmtitəmat otalien, nəkotəplan wir nat.

¹⁹ Netəm min un rafin itəm iakolkeike pik ilat, io iatəghat əskasik kəm ilat matəg-ətuatip-in ilat. Tol nəhlan, təwir məmə nikitəmat otimis-pa lak, kən motəuhlin-pa e nolən rat min rəhatəmat.

²⁰ !Otətəlig-tu! Io iatətul e nafiluə, matətəht toa o nuwamən imə. Okəmə suah kit tətə nəwiak kən terəh e toa, kən ekuwin imə kən magwən itimlau min.

²¹ Io emol win e nəluaginən kən matəpələh-pər itimlau rəhak Tata e rəhan jea, matəramərə. Kən e nolən kitiəh əm, etəm otol win e nəluaginən, io ekegəhan-in məmə otəpələh itimlau min e rəhak jea, matəramərə itimlau min io.

²² Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min.”

Nəfakən e nego e neai

4 !Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh, kən məplan toa kit təmerəh-pən əpəh e neai! Kən nəwian kitiəh əm itəm eməto əpən, inun itəm in iaħgin iaħgin tahmen əm e təwi, tınatəghat min kəm io, kən tatən-ipa məmə, “Ər-tu muwa ikin-u, ekəgətun ik e natimnat min un, itəm okəpanol.” ² E nian kitiəh əm, nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın təmol kəm io, kən ekasipən əpəh əpən-in io matəplan kig, tatəpələh-pər e rəhan jea, matəramərə e nego e neai. ^{††3} Kən etəm tatəpələh ikin əh, eməplan in təwir matəlip, matipit-ipit, tahmen e kəpiel wir kəiu nərgilau un tiaspa ne kanilian. Kən mirai-mirai kit təmuwin mıtəlau e jea rəhan, kən mirai mirai əh tətasiə təħag-əħag tahmen e kəpiel wir kit u, emiral. ^{‡4} Kən mıtəlau-itəlau e jea asol rəha kig əh, jea neen min ilat tuente-fo, koatətul, kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koatəpələh-pər elat. Kəmotuwın e

† Job 23:10; Mal:3:2-3; 1 Pita 1:6-9 †† Esik 1:26-28 ‡ Tiaspa okəm-naka in kəpiel amiəmitə, kən kanilian okəm-naka in kəpiel asiə. Emiral min un, kəpiel amiəmitə min. Kitat kotəruru ətuatip kala rəhalat itəm in tatən, məto nat naka itəm Jon təməplan, inun, kala wir min, kotəwir, moatipit-ipit.

natimnat ruən, kən motəfauin hat min rəha nisialiən, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. ⁵ Kən ikin əh, jea rəha kig tətətig ikin, tatipit, kən kaluəluə titatiperəh matiet ikin. Aupən e jea rəha kig, noanisiə ilat sepin koatuəp. İnəh, narmin rəha Uhgın ilat sepin. ^{††6} Kən ikin əh əpən e jea rəha kig, nat kit min əh-ikin tahmen e nitəhəi, məto tahmen e kilas, itəm tatəlip, matipit-ipit.

Ilugin ikin əh, kən titəlau e jea rəha kig u, nat neen əh-ikin, ilat kuwit, itəm koatəmegəh, koatətul. Kən niganəmtilat tepət tepət, tatəper-ipən əpnəpin əm e nərpilat ne məntaalat ne. ⁷ İn əpən, tahmen e laion, kən nampa tu lan, tahmen e kau iəwiər, kən nampa tri lan, rəhn-kapə tahmen e etəmim, kən nampa fo lan, tahmen e malikim itəm tatiwig. ⁸ Nat min əh itəm koatəmegəh, ilat kuwit, məto niməlməliat ilat sikis, kən niganəmtilat tirəfin əpnəpin əm ilat, muwin əpəh e nəwtain niməlməliat ləhau ikin ne. Nian rafin ilat kotan napuən lapin ne lenian, məsotəmegən, koatan məmə:

“!İərəmərə Uhgın Nahgin Tepət Pik Agin
in tasim, tasim, tasim pik agin,
itəm in tətətig roiu,
təmətatig lilin,
otəpanətətig lilin!” ‡

⁹ Kən nat min əh itəm koatəmegəh, koatən nı-pəhriənən e nəpətən rəha Uhgın, kən moatos-ipən nisialiən kəm in, kən moatən tagkiu kəm kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matəramərə, mətətig lilin, namnun tikə. ¹⁰ Kən nian nat min əh itəm koatəmegəh koatol nəhlan, kən netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koteiuaiu moatisin nulilat kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matəramərə, kən moatəfak kəm in itəm tətətig lilin, namnun tikə. İlat kotisin nulilat kəm in, kən nıpinəgılat taru nisip, kən ilat koatəpeg rəkis rəhalat hat min rəha nisialiən, kən moatəlin əpən-in rəhan jea, kən moatən məmə,

¹¹ “Rəhatimat İərəmərə Uhgın,
Ik nakətuatip, mahmen agin məmə onakos nənwı-wiən rafin,
ne nisialiən rafin,
ne nəsanənən rafin,
məto-inun ik nəmol natimnat rafin.
Ik nəmol ilat məto-inu ik nəmolkeike məmə ilat oko-tatig.
Kən məto-inu ik nəmolkeike nəhlan, ilat kotatig əh.”

Nəti sipsip təmurapik naoa itəm kəmaiu-aiu

5 Kən əmun, eməplan kig tatəpələh-pər e rəhan jea, kən matos naoa kit e nelmin matip itəm kəmaiu-aiu, kən naoa un kəməte-pən nat e nikalin kərən mil, kən kəmaiu-aiu kuwaan ətain mau sepin məmə otaskəlim tiəkis. ² Kən eməplan nagelo əsanən kit tətagət əfəməh matən-iarəp məmə, “?Pah u in tahmen mətuatip məmə oteatip rəkis nat itəm kəmuwaan ətain e naoa u, kən murapik?” ³ Məto etəmim kit tikə ilis e nego e neai, o ləhau e nətueintən, o niki niməp-

†† Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4. ‡‡ Eks 3:14

tən, kit okol təsətuatipən o nurapikən naoa u, mafin. ⁴ Kən emətasək mətasək, məto-inun kəsəplanən etəmim kit itəm tahmen mətuatip o nurapikən naoa u, mafin. ⁵ Kən etəm-iasol min u kit itəm təməwiətən, tən-ipa kəm io məmə, “!Sasəkən! Mitag-pən-tu məplan, Laion rəha Noanol rəha Juta, † in nəukəti Tefit, †† in tinol win rəkis e nəluaginən rəhan. Tol nəhlan, in tətuatip agin-əh o nurapikən naoa əh, kən meatip rəkis nat əh ilat sepın itəm kəmuwaan ətain lan.”

⁶ Kən əmun ekəplan Nəti Sipsip, tatətul əpəh ilugin e jea rəha kig ne nat kuwit itəm koatəmegəh ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən. Nəti Sipsip u, nəkəplan məmə kəmoəhamnu rəkis. Kən rəhnipət ilat sepın, ‡ kən nigənmətin ilat sepın min, ilat un, koatətul o narmın rəha Uhgın ilat sepın itəm təmahl-iarəp ilat kotuwın e nətueintən. ⁷ Nəti Sipsip əh, təmuwin meə-pən mos-irəkis naoa u e rəhn matip kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea. ⁸ Kən nian in tinaskəlim naoa un, kən nat min un itəm koatəmegəh ilat kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmos nəwiətən ilat tuente-fo, ilat kotisin nulilat o Nəti Sipsip, moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip. Ilat rafin koatos hap †† min ne pesin min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, tərıoah e nat pien-pien min itəm nəmiəwin təwir. Kən nat pien-pien u, in tahmen e nəfakən min rəha netəmim rəha Uhgın. ††

⁹ Kən nat min un itəm koatəmegəh ilat kuwit ne netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, kəmotan napuən wi kit məmə,

“Ik nakətuatip, mahmen agin o niləsən naoa u, kən meatip rəkis nat min itəm kəmuwaan ətain lan, məto-inun kəmoəhamnu ik, kən nəmos-nəmtin netəmim e nitam məmə ilat rəha Uhgın.

Kən ilat kəmotisi-pən e noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, ne kantri min rafin, ne netəm nuwigilat tol pisin pisin min,

¹⁰ kən nəmol ilat kotatig ahgin rəham nəməmə, kən ilat rəham pris min, koatol wək rəha Uhgın rəhatimat. Ilat okotərəməre e nətueintən.”

¹¹ Kən ekətag-pən min məplan, kən məto min nəwia nagelo min tepət, tepət, okol kəruru nafinən. Kəmotətul, motitəlau e jea rəha kig, ne nat min u itəm koatəmegəh, ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən.

¹² Kən ilat kotan əfəməh napuən məmə:

“!Nəti Sipsip itəm kəmoəhamnu, in tətuatip mahmen agin məmə kotənwiwi in, məto-inu tatos rafin nəsanənən, ne nautə, ne nenatigən, ne nahgin, ne nepətən əhag-əhag! !Təwir agin-əh məmə koatisiai-in!”

¹³ Kən eməto min natimnat rafin itəm Uhgın təmol e nego e neai, ne nətueintən, ne Imə Netəm Kəmotimis

Ikin, ne e niki nitəhəi, ne natimnat min rafin itəm kotatig elat, ilat rafin koatən məmə:

“Pəs nənwiwiən ne nisaiiən tatuwin o kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea ne Nəti Sipsip, məto-inu in tatos nepətən əhag-əhag ne nəməmə.

!Pəs nənwiwiən ne nisaiiən tuwin olau, kən tatuwin, matuwin, matuwin, namnun tikə!”

¹⁴ Kən nat min un ilat kuwit itəm koatəmegəh, kotəmə, “!Əwəh!” kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən kotisin nulilat ron, moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip, moatəfak kəm in.

Nəti Sipsip təmatgəhl nat itəm kəmuwaan ətain naoa itəm kəmaiu-aiu lan

6 Kən ekatəlkəlik o Nəti Sipsip nian in təmatgəhl rəkis nat kit itəm kəmuwaan ətain e naoa kəmaiu-aiu. Kən əmun, nat koatəmegəh u kit ilat kuwit tagət əfəməh e nəwian kit tahmen e kaluəluə, məmə, “!Wa-tu!” ² Ekətag-pər məplan hos kərueən kit. Etəm tətəsuə-pər lan tatiləs nifagə, kən kəməfauin-pən hat rəha nisaiiən kəm in, tahmen e hat rəha etəm tinol win rəkis e nəluaginən. In təmaiu matuwin tahmen e etəm təmol win e nəluaginən, kən matuwin min məmə otol min win.

³ Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tu lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən eməto nat tatəmegəh itəm tatol nampa tu lan təmə, “!Wa-tu!”

⁴ Kən hos pisin kit min itəm tasiə, təmaiu muwa. Etəm tətəsuə lan, kəmos-ipən nisa asol kit rəha nəluaginən kəm in. Kən Uhgın təmegəhan-in-pən nepətən məmə otos-irəkis nəməlinuən itəm tətətig e nətueintən, məmə netəmim koatəluagin əm moatəhamnu-ohamnu ilat min ikin min rafin.

⁵ Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tri lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa tri lan, təmə, “!Wa-tu!” Kən ekətag-pər məplan hos kapın kit. Etəm tətəsuə lan tatitəl sikəl ††† kit. ⁶ Kənu eməto nəwian kit tatisi-pən ilugin e nat koatəmegəh min ilat kuwit, matən məmə, “Uwin, kəmegəhan-in ik məmə nəkitun nosən nəumis e nitən min, kən ilat okotəkəike motəra kin məni asol o nosən nagwəənən noan məsin əm. Məto onəsərəkənən nəukəti nig olif min itəm katol oel e noan, kən nəsarəkənən nəukəti nol u krep itəm katol wain lan.”

⁷ Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa fo lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa fo lan, tatən məmə, “!Wa-tu!” ⁸ !Kən ekətag-pər məplan hos kəmtap kit! Etəm tətəsuə lan, nərgin u Nəmisən, ilau etəmim kit, nərgin u, Noanpən, tatarisig-in mətian. Kəmios nepətən məmə okəhamnu netəmim e naip ne nəumis ne nəmisən ne nat meğəh iarupın min. Kəmios nepətən nəhlan, tahmen-in nəwtain nətueintən kitiəh, məpəs əm nəwtain kisil.

† Jen 49:9-10 †† Aes 11:1 ‡ Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 †† “Hap,” in nat kit katoh tətən napuən, tahmen e kitar. †† Sam 141:2

††† E nian rəha nəumis, kən netəmim kotakil natimnat o noorən nagwəənən.

⁹ Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol faif itəm kəmuwaan ətain naoa lan, ekətag-pən əpəh e nəwtain olta, † ləhau ikin, məplan netəm kəmoħamnu ilat məto-inu ilat kəmotətul əskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın. ¹⁰ İlat kotaun əfəməh moatən-ıpən kəm Uhgın məmə, “İk nakərəməərə e natimnat rafin, ik nakasim, kən ik nıpahrienən. ?O nəghan ne kən ik onakələhəu nəghatən məmə netəm rəha nətueintən kəmotol tərət, kən mol nalpınən kəm ilat o nat itəm kəmotol etimat? ?Onagəhən nakalpın nitai nitatimat e netəm min əh?”

¹¹ Kəmotən nəhlan, kən kəmos-ıpən napən ruən kəm ilat rafin. Məto kəmən-ıpən kəm ilat məmə okotameg min noan məsin əm mətoarus nampa apıapıə rəha pıalət min ne winilat min, otuwa pıtən mahmen. Pıalat min ne winilat min u, netəmim min rəha İesu, itəm okəpanoħamnu ilat o rəhalat nahatətəən. ¹² Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sikis itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən əmun, namıg asol kit təməloal. Mıtgər təmapınəp agın, kən məwıg təmasıə agın tahmen e nıta. ††¹³ Kən məhau min əpəh ilis e neai kəmotısas-pən e nətueintən, tahmen e noa nıg u fıf, itəm nımətəg asol təmatıgtıg e noan pıkəh tısas. ¹⁴ Kən neai təmıkə tahmen e nımıtıwın kəmaıu-aiu kıləs kagım. ‡ Kən nitot min ne nəptən min kəmotagım e nəmelat min.

¹⁵ Kən kıg min rəha nətueintən ne iərəməərə min, netəm-iasol min rəha mopael min, netəm rəhalat nautə tərət, ne netəm koatos nepətən, ne slef min rafin, ne netəm sənəmə slef min, ilat rafin kəmotəhlu-aıg e nıpəg kəpiel asol min, ne nıkalı kəpiel min əpəh e nıkalkal nitot asol min. ††¹⁶ Kən ilat kəmotasək əfəməh-pən o nitot min ne kəpiel asol min məmə, “Otısas, mo-toħ ətain itimat, motəhlu-aıg-in itimat o nıganəmtı kıg u itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, ne o neməha rəha Nəti Sipsip, ††¹⁷ məto-inun nian asol kəgın əh rəha neməha rəhalau tınuwa. ?Kən pah un in tıtun nətulən?” ††

**Wan-hanrit-foti-fo-taosən
kəmol mak elat
mə rəha Uhgın**

7 Kən əmun ekəplan nagelo kuwıt koatətul-pən e kona min ilat kuwıt e nətueintən. Kəmotəmkətain rafin nımətəg kuwıt e kona kuwıt rəha nətueintən, məmə nımətəg otıkə e nətueintən, ne nıtəhəi, ne nıg min. ††² Kəmos-ıpən nəsanənən kəm ilat o nərəkınən nəptən ne nıtəhəi. Kən ekətag-pən məplan nagelo kit min tətısi-pah, tətıləs nat kit itəm Uhgın u, itəm tətəmegəh, otos o nolən mak rəhan lan. Kən in tətəgət əfəməh-pən kəm nagelo min u kuwıt, məmə, ³ “!Otəpəs pıtən! Sotəhlmanən nımətəg məmə

† Olta u, in tepıl kit tatətul əpəh e Nımə Rəha Uhgın, kən katol sakrifais min ikin. Kən netəm min u, okəm-naka ilat kotahmen ətu-atıp e sakrifais kit itəm tatuwin o Uhgın. †† Joel 2:31; Wək 2:20 ‡ Aes 34:4 †† Aes 2:10,19-22 †† Hos 10:8 †† Joel 2:11; Mal 3:2 ††† Nımətəg kuwıt əh, in nımətəg rəha nərəkınən tahmen əm e in əh e Dan 7:2 ne Jer 49:36-38.

otəsərəkınən nıməptən ne nıtəhəi ne nıg min, pəs eko-tol-pən pıtən mak rəha Uhgın rəhatat e nıpınəgı iolwək min rəhan.” §

⁴ Kən eməto nampa rəha netəm kəmotos mak u rəha Uhgın. Netəmim wan-hanrit-foti-fo-taosən kəmotıet rəkis e noanol min rəha İsrəl, ilat kəmotos mak əh.

⁵ E noanol rəha Juta, netəmim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Rupen, netəmim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Kat, netəmim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Aser, netəmim ilat tuelef-taosən.

⁶ E noanol rəha Naptalı, netəmim ilat tuelef-taosən

E noanol rəha Manase, netəmim ilat tuelef-taosən.

⁷ E noanol rəha Simeon, netəmim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Lifae, netəmim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha İsakar, netəmim ilat tuelef-taosən.

⁸ E noanol rəha Sepulun, netəmim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Josep, netəmim ilat tuelef-taosən.

Kən e noanol rəha Benjamin, netəmim ilat tuelef-taosən kəmotos mak əh.

Nımanın netəmim itəm kəmotuwın e napən ruən

⁹ Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh aıpən-in io, məplan nımanın netəmim tərət tərət, okol kəru-ru rafınən. §† İlat koatısi-pən e kantri min rafin, ne noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, kən nuwıgılat tol pısın pısın min. İlat koatətul aıpən e jea rəha kıg, ne Nəti Sipsip. İlat koatuwin e napən ruən min, kən moatos nelmi nəmıl e nelmılat. ¹⁰ Kən moatəgət əfəməh moatən məmə

“Uhgın rəhatat itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə, ilau Nəti Sipsip, ilau əh kəmioal suatıp o nosmegəhən kıtat.”

¹¹ Nagelo min rafin ilat kotətul motıtəlau e jea rəha kıg, kən mıtəlau min e netəm-iasol min itəm kəmotos nəwıətən, ne nat koatəmegəh min u, ilat kuwıt. İlat moatısın-pən nulılat aıpən e jea rəha kıg, moteıuau, nıpınəgılat taru nısip, kən moatəfak kəm Uhgın, ¹² moatən məmə:

“!Əwəh! !Nıpahrienən! Rəhatat Uhgın təwır pıf, matəhag-əhag wır.

!In tenatıg tenatıg, təsanən, nahgın tərət!

!Pəs kotənwiwi in, motısi-ı-in, kən motən tagkıu kəm in matuwın matuwın namnun tıkə! !Əwəh!”

¹³ Kən əmun, netəm-iasol itəm kəmotos nəwıətən min u kit tətəpəh ron io məmə, “?Pah min əh koatuwin e natimnat ruən? ?Kən ilat kəmotısi-pən hıə?”

¹⁴ Kən ekuhalpın məmə, “Etəm-iasol. İk əm nəkıtun.”

Kən in təmə, “Netəm min əh, ilat un kəmotıet rəkis e nahməən asol; ilat kınəmotaiquas e rəhalat napən kən motol tərüən e nıta Nəti Sipsip. ¹⁵ Kən tol nəhlan, “ilat kotətul aıpən e nıganəmtı Uhgın, itəm tatəpələh matərəməərə,

kən moatəfak kəm in e nərauiəgən ne lapın e Rəhan Nımə;

kən kıg u itəm tatəpələh-pər e jea,

in otahgıl kəm ilat min nian rafin.

¹⁶ İlat, okol nəumıs tısus mınən ilat,

kən okol kəsotoaoa minən.
 Kən nərauiə təsəhg minən ilat,
 nape-apeən asol rəha mitgar otəsəhg minən ilat,
¹⁷ məto-inun, Nəti Sipsip itəm tatəpələh ilugin e jea
 rəha kig,
 in otatehm ilat tahmen e etəmim rəha nehmən sip-
 sip.
 In otit ilat, matuwın o nəmti nəhau megəh, †
 kən Uhgın otafəl rafin nahui nəmtilat.”

Pesin rəha nat pien-pien

8 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sepin
 itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən nagətən
 təmikə əpəh e nego e neai o nian əkuəkir kit, tahmen
 e hafaqa. ††

² Kən əmun eməplan nagelo sepin u kotətul aupən e
 niganəmti Uhgın, kən ilat rafin koatos təwi. †

³ Kən nagelo kit min, in tatitol pesin kit itəm kəmol e
 iaen u kol tatipit-ipit, kəməmkı-pən nat pien-pien lan.
 Təmitol muwa mətul aupən e olta. Kəmos-ipən nat
 pien-pien tepət †† kəm in, məmə otos-ipən təlmin nə-
 fakən min rəha netəmim rəha Uhgın, kən mos-ipən
 ilau kəm Uhgın, muwaan əpəh e olta kəmol e iaen u
 kol tatipit-ipit, itəm tatətul aupən e jea rəha kig.

⁴ Nəhaniəm rəha nat pien-pien min, ne nəfakən min
 rəha netəmim rəha Uhgın, itəm nagelo tətəmik e
 nelmin, kəmotər motuwın o Uhgın. ⁵ Kən əmun nagelo
 təmitol nat pien-pien u e pesin, kən məmkı-pən nigəm
 lan, itəm tatuəp e olta, kən məhtəg-iarəpən e nətuein-
 tən. Kən əmun, kaluəluə təmatiperəh, kənu təmipit,
 kən nərkərikən, kən namig təməloal. ††

Təwi min

⁶ Kən nagelo sepin itəm koatos təwi min, kəmotətul
 matip o nahlən təwi.

⁷ Kən nagelo itəm tətəpən, təmahl rəhan təwi. Kən
 əmun, ais ne nigəm itəm kəmol pıləh-pıləh iləhal nita,
 kəmətəg-pən iləhal e nətueintən. Təmuəp mus nəw-
 tain nəptən kitiəh, məpəs əm nəwtain kəiu, kənu tə-
 muəp mus nig min nəwtain kitiəh, məpəs əm nəwtain
 kəiu, kən təmuəp mus ma-kiras mitə kəmotuəp rafin.

⁸ Kən nagelo itəm tatol nampa tu lan in təmahl rəhan
 təwi, kən nat kit tahmen e nitot asol, itəm tatuəp,
 kəmərakın-pən əpəh itəhəi. Kən nəwtain nitəhəi kitiəh
 təmol nita, məpəs əm nəwtain kəiu. ⁹ Kən təmərakın
 nat megəh min itəm kotatig itəhəi nəwtain kitiəh,
 məpəs əm nəwtain kəiu, kən mərakın min nego min
 nəwtain kitiəh, məpəs əm nəwtain kəiu.

¹⁰ Kən nagelo itəm tatol nampa tri lan, təmahl rəhan
 təwi. Kən məhau asol kit təmiet, matuəp tahmen e
 noanisiə. Təmiet əpəh ilis e neai, meiuaiu misas-pən
 mus nəwtain nəhau min ne nəmti nəhau min nəwtain
 kitiəh, məpəs əm nəwtain kəiu. ¹¹ Məhau u, nərgin u

† Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nol Əpən 22:1, 17

†† Hab 2:20; Sef 1:7-8; Sek 2:13 † Təwi min əh e Baebol,
 sənəmə nuwigı nat itəhəi, məto təwi əh kəmol e rəhnipət nat kit.

‡ Nat pien-pien u in tahmen e nigpis, kən kətuwaan məmə okəto
 nəhaniəm e nəmiəwin u itəm tatəpien wir. †† Eks 19:16-18

Tarip Tarip. Kən əmun, nəhau min nəwtain kitiəh kə-
 motarip motarip, məpəs əm nəwtain kəiu. Kən
 netəmim tepət itəm kəmotənım nəhau arıp, kə-
 motimıs.

¹² Nagelo itəm tatol nampa fo lan, təmahl rəhan
 təwi. Kən nat kit təmoh mitgar, ne məwig ne məhau
 min, mol nəwtain mitgar kitiəh təmərinəp, məpəs əm
 nəwtain kəiu kətiauəp. Kən nəwtain məwig kitiəh
 təmərinəp, məpəs əm nəwtain kəiu kətiauəp, kən
 nəwtain məhau min kitiəh kəmotamis, kən nəwtain
 kəiu əm kəmotasiə. E nərauiəgən, kən tatərauiə e nəw-
 tain kəiu əm, məpəs kitiəh. Kən nian lapın, tətəmihl e
 nəwtain kəiu əm, məpəs kitiəh. †††

¹³ Kən əmun emətəplan, kən məto malikim kit tatiwig
 e napuə, kən mətasək əfəməh matən məmə, “!Awe!
 !Awe! !Awe! !Məto-inun nagelo kisil min əh-ikin okə-
 panəhlahl min rəhalal təwi roiu, mol nəratən asol okə-
 panəhaluwa e netəmim rəha nətueintən!”

Nagelo itəm tatol faif lan təmahl təwi

9 Nagelo itəm tatol faif lan, tətəhl rəhan təwi, kən
 eməplan məhau kit itəm tinəmsi-pər e neai miet-
 pən e nətueintən. Kəmos-ipən ki kit kəm məhau un, o
 nerəhən e nıpəg asol itəm teiuaiu agin. ² Nian təmerəh
 e nıpəg əh, nəhaniəm təmə, tahmen e nəhaniəm rəha
 iohe. Mitgar ne napuə kəmuəpinəp e nəhaniəm rəha
 nıpəg asol.

³ Kənu nat kit tahmen e pitip, ilat tepət agin-əh, kə-
 motiet rəkis e nəhaniəm əh, moteiuaiu e nəptən, kən
 kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nusən itəm e
 nıpikilat, kən titəhmə titəhmə.

⁴ Kəməpən-pən kəm pitip min məmə kəsotərakınən
 ma-kiras ne nig min, ne natimnat itəm kotəwiə e
 nətueintən, məto okotərakın əm netəm min un itəm
 kəsotosən mak rəha Uhgın e nıpınəgilat. ⁵ Kən
 kəmegəhan-in nəsanənən kəm ilat məmə okotus
 netəmim motol nahməən kəm ilat o məwig faif, məto
 kəsotohamnuən ilat. Kən nahməən əh, itəm ilat okotə-
 to tərət lan, taprəkis-in agin nəmə nıpiki welau itəhəi,
 nian tatus itəm, kətəhmə. ††† E nian min əh, netəmim
 okotegəs-in suatip o nimisən, məto okol kəsotehmən.
 Okotolkeike məmə okotimıs, məto okol kəsotimısən.

⁷ Eməplan pitip asol min əh, ilat kotahmen e hos min
 itəm kəmotətul matip o nəluəginən. İlat kəmotəfauin
 nat kit tahmen e hat rəha kig itəm kəmol e iaen u kol
 tatipit-ipit, kən rəhn-kapəlat tahmen e rəha etəmim.

⁸ Noanulat kaifəməh tahmen e noanu pətan, kən
 nəluilət tasilə tahmen e nəluı laion. ⁹ Nuwiligilat tol
 məmə kəmotəlpin manikiləhalat e nat kit rəha nəlu-
 əginən, kəmol e iaen, kən nawin nıməlməlılat tatuwa
 tahmen e hos tepət koatiuw kat min moatuwin e nəlu-
 əginən. ¹⁰ Nıpikilat tatus itəm kətəhmə taprəkis-in agin
 welau itəhəi. İlat koatos nəsanənən e nıpikilat o nolən

††† Aes 13:10; Mak 13:24 ††† Nəghatən Kris ətuatip
 təməsanən nahməən rəha nıpiki welau itəhəi. In təməh nahməən
 rəha “skopion,” nat kit tahmen e iəmik nərik, məto rəhan nəmə
 nəluin ne rəhan nahməən tərət məprəkis-in nəmə nahməən rəha
 nıpiki welau ne nahməən rəha nəmə tımar.

nahmən kəm netəmim o məwig faif. ¹¹ İlat, rəhalat kit əh-ikin etəm-iasol, in iərəmərə rəha nıpəg asol itəm teiuaiu agin. E nəghatən rəha netəm Isrel, katən nərğin mə Apaton, kən e nəghatən Kris, kətaun-in məmə Apolion, nıpətın u İərəkın.

¹² !Awe! Nəratən aıpən tınol namnun, məto awe, awe, nəratən kəiu mın əh-ikin okəpanueia.

¹³ Kən əmun, nagelo itəm tatol sikis lan təmahl rəhan təwi. Kən eməto nəwian kit təmisi-pən əpəh e niki rəh-nıpat olta u, † ilat kuwit, kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpıt, kən tatətul aıpən e nıganəmti Uhgın. ¹⁴ Kən nəwian əh təmən-ıpən kəm nagelo itəm tatol sikis lan u tatıləs təwi, məmə, "İkis nagelo mın un ilat kuwit itəm kəməlis ilat kəmki-pən əpəh e nəhau asol İufretes."

¹⁵ Tol nəhlan, təmikis ilat. Nagelo mın əh, ilat kuwit, kəməlin ilat kotətul matıp u-roiu o aua ətuatıp u, ne nian ətuatıp u, ne məwig ətuatıp u, ne nup ətuatıp u, məmə okotohamnu netəmim rəha nətueintən nəwtain kitiəh, motapəs kəiu. ¹⁶ Kən eməto nampa rəha mopael mın rəhalat, itəm kotasuə e hos, kən ilat rafın tu-hanrit-milian netəmim.

¹⁷ Kən e nəpıliirən rəhak, eməplan hos mın əh ne netəm kotasuə elat kotol nulan. Rəhalat iaen itəm tatəfətain manikiləhalat, in tasiə tahmen e nıgəm, mol pılu wir, kənu mauıəh. Rəhn-kapə hos mın u, kotah-men e rəhn-kapə laion mın, kən nıgəm ne nəpienən rat †† ne nəhaniəm katəhalısi-pən e nıpəgnoalat.

¹⁸ Kən nəratən asol miləhal u itəm kəməhaliet e nıpəgnoalat, iləhal kəməhalohamnu netəmim e nətueintən nəwtain kitiəh, kapəs əm nəwtain kəiu.

¹⁹ Nəsanənən rəha hos mın əh, tatısi-pən e nıpəgnoalat, ne nıpikilat, məto-inun nıpikilat tahmen e sinek, itəm rəhn-kapə tətatıg e malnıpikin. Kən hos mın əh, koatus mın netəmim e mal-nıpikilat.

²⁰ Kən netəm mın u, nəratən miləhal əh kəməsohamnuən ilat, ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat e natımnat mın itəm ilat koatol. Kəməsotapəsən nəfakən kəm iərmis mın ne narmi nat mın itəm kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpıt, ne silfa, ne pırons ‡ ne kəpiel, ne nig. İlat u narmi nat əm, itəm kəsotəplanən nat, ne məsotətoən nat, ne məsotaliwəkən. ²¹ Kən ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nohamnuən itəm, nəmikən nərik, nolən klefa, nolən masig, nıtəpən iərman ne pətan, ne nakləhəən.

Nagelo itəm təmos naoa əkəku

10 Kən əmun ekəplan nagelo kit mın nahgin tepət tatısi-pər e nego e neai. Tatuwin e malnapuə tahmen e rəhan napən, kən mırıai-mırıai titəlau e rəhn-kapə. Kən in təhag-əhag mıtasiə, tahmen e mit, kən nelkin tahmen e pos asol mil u kətiauəp e nıgəm. ² In tatos naoa əkəku kit itəm kınurapik rəkis tatəməhl-pən e nelmin. In təməf-ıpən nelkin matıp e nıtəhəi kən məf-ıpən nelkin mol e nəptən, ³ kən in təmagət

† Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nımə Rəha Uhgın, kən katol sakrifais mın ikin. Rəhnıpat mın əpəh e kona mın. †† Nəpienən rat əh, in tahmen e nəpienən rəha iohe. ‡ Pırons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

əfəməh, nakəto nəwian tahmen e laion. Nian təmagət əfəməh, kən kaluəluə təmatıpərəh mau sepın, matuhalpın. ⁴ Kən nian kaluəluə təmatıpərəh mau sepın matuhalpın rəhan nəghatən, kən nıkk natəht məmə oekəte rəkis nəghatən itəm in tatən. Məto enəto nəwian kit tatısi-pər e nego e neai matən məmə, "Əhluəig-in nəghatən u itəm kaluəluə tatən, səte rəkisən."

⁵ Kən əmun, nagelo aıpən itəm eməplan aıpən tatətul-pən e nıtəhəi ne nəptən, tiləs-ıpər nelmin matıp, matəhu-pər e nego e neai, ⁶ kən matos noanawıl e etəm tətatıg lılin, etəm təmol nego e neai ne natımnat rafın itəm koatatıg lan, ne nətueintən ne natımnat rafın itəm kotatıg lan, ne nıtəhəi ne natımnat rafın itəm kotatıg lan, kən məmə, "İUhgın otəsəsağın mınən! ⁷ Məto nian nagelo itəm tatol sepın lan otahl rəhan təwi, kən nalpəkəuən anıon rəha Uhgın itəm tətəhluəig-in, in otuwa mol nıpahriənən lan u-roiu. In otiet-arəpa tahmen əm mə in təmən-ıarəp aıpən kəm rəhan iolwək mın u, ien mın rəhan."

⁸ Kən əmun, ekəto mın nəwian əh təmisi-pən e nego e neai, matən-ıpa mın kəm io məmə, "Uwin, mıləs naoa kəmrapik əh itəm tatəməhl-pən e nelmi nagelo itəm tatətul-pən e nıtəhəi ne nəptən."

⁹ Kən əmun, ekuwin mətapəh o nagelo məmə otos-ıpa naoa əkəku kəm io. In tən-ıpa kəm io məmə, "Os mun. Nat u otərəkın nərpəm, məto nian onakun, tətəhen tahmen e sukapak." ¹⁰ Kən əmun ekıləs-ırəkis e nelmi nagelo, kən mun mərge. Emun məto tətəhen tətəhen, tahmen e sukapak, məto nian emərge, təmərəkın nərpik, nərpik təmərat lan. ¹¹ Kən kəmən-ıpa kəm io məmə, "İk onakəkəike mən-ıarəp mın nəghatən itəm Uhgın otos-ıpinə kəm ik u, o netəmim nuwigilat pısın pısın mın, ne netəm e kantri pısın pısın mın, ne netəm koatən nəghatən pısın pısın mın, ne kig mın."

Etəmim mil itəm kəmuətul-arəp o İesu

11 Kən əmun kəmos-ıpa nuwig kit rəha nosən mak e nat, kən kən-ıpa kəm io, məmə, "Uwin, mos mak e Nımə Rəha Uhgın, ne olta, kənu mafın rafın netəm koatəfak əh imə. ² Sosən mak e iat, məto natos əm mak e nımə. Sosən mak lan məto-inun kınos-ıpən rəkis iat əh kəm İaihlua mın. İlat okoteguafəl-eguafəl rəhak taon asim motuwın motuwın motos məwig ilat foti-tu. ^{††3} Kən io ekos-ıpən nəsanənən kəm rəhak etəmim mil itəm katuətul-arəp ron io. Kən okətios əm nəmkapın, muatətul-arəp o nən-ıarəpən rəhak nəghatən mın o nian wan-taosən tu hanrit sikiste." ⁴ İlau u, nokət nig olif mil, ne nat katəhtu-pər lait lan mil, itəm katuətul aıpən e İərəmərə rəha nətueintən. ⁵ Okəmə suah kit tətətkut o nərəkınən ilau, kən nəmnamin nıgəm otısi-pən e nohlılu, kən mus rəhalau tıkimır mın. Etəmim itəm tolkeike nərəkınən ilau, in otəkəike mımıs nəhlan. ⁶ Suah mil u, ilau katios nəsanənən o nahtosıg-inən napuə məmə nuhuən otəsəfikən nian ilau okatuəghat

†† Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mın e nian wan-taosən-tu-hanrit-sikiste (1,260).

matuən-iarəp nəghatən mīn rəha Uhgīn. Kən ilau matios mīn nəsanənən məmə okuəuhlin nəhau mīn kotuwa nita, kənu miatun mīn nərəkinən netəmim rəha nətueintən e nəratən pisin pisin mīn itəm ilau kioalkeike məmə okioal.

⁷ Kənu nian ilau kinuatətul-arəp rəkis, kinuən rəkis natimnat rafin, kən nat megəh † itəm otər e nīpəg teiuaiu agin, mərioah moh ilau, mol win elau mohamnu ilau. ⁸ Nipətīlau otatəməhl əpəh e suatip rəha taon asol əh, ikin əh kəməht-ipən mīn rəhalau İərəməyə e nig kəməluau †† ikin, kəməuhlin nərgin, məmə Sotom o İjip, tatəpsen-pən nolən rat ikin əh. ⁹ Kən netəmim nuwigilət pisin pisin mīn, netəmim e noanol rafin, ne netəmim e nəghatən mīn rafin, ne kantri mīn rafin, okoatarəp e nīpətīlau, motos nian apīəpiə kisil, kən haf, kən kəməsotegəhan-inən nītənimən ilau. ¹⁰ Kən netəmim rafin rəha nətueintən okotol lafet, motagien, kən moatos-ipən natimnat kəm ilat mīn, motagien məto-inun ien mil itəm kəmatioal pik nəratən kəm ilat, kiniamis. ¹¹ Məto uarisig e nian apīəpiə kisil ne haf tinuwin rəkis, kən Uhgīn təmos-ipən nehagən e nīpətīlau kən ilau kəmuətul e nelkilau. Kən netəmim rafin itəm kəmotəplan ilau, niganməpīlat təmasıəp, narmīlat tikə. ¹² Kən ilat kəmotəto nəwian asol kit təmisi-pər e nego e neai, matən-ipən kəm ilau məmə, “Uər mueia ikin-u.” Kən malnapuə təmīləs ilau mər muwin e neai. Kən rəhalau tikimir mīn kəmotətul motalkəlik olau.

¹³ Kən e nian ətuatip əh, namig asol kit təməyəkin rum kitiah e taon əh, mapəs əm rum nain. Namig təmohamnu netəmim ilat rafin sepin-taosen, kən netəmim rafin itəm kəməsotimīsən, kəmotəgin motasiəp, kən motən nīpahrienən məmə Uhgīn e nego e neai, tatos nepətən.

¹⁴ !Awe! Nəratən asol itəm tatol nampa tu lan, tinol namnun. Məto, nəratən itəm tatol kisil lan otəsuhəhən tuwa.

Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl təwi

¹⁵ Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl rəhan təwi, kən əmun nəwian asol mīn kəmotisi-pən e nego e neai motən məmə,

“Rəhatat İərəməyə ne rəhan Kristo, ilau kinatuəyəməyə ‡ e nətueintən rafin agin, kən nərəməyəən rəhan, otətətig lilin.”

¹⁶ Kən netəm-iasol itəm kəmos nəwīətən mīn ilat tuente-fo, itəm koatəpələh-pər e rəhalat jea mīn əpən e niganəmti Uhgīn, ilat kəmotisin nulilət, moteiuaiu, nīpīnəgilət taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgīn, ¹⁷ motəmə,

“İakoatən tagkiu kəm ik, İərəməyə Uhgīn Nahgim Təpət Pik Agin, etəm un ik nətatig un itəm nətatig roiu, kən nəmətatig əpən,

† Dan 7 †† “İkin əh kəməht-ipən mīn İərəməyə e nig kəməluau,” tatəghat-in Jerusalem. ‡ Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Rəhatat İərəməyə ne rəhan Kristo, in tinatəməyə,” tatəgətun-pən məmə Tata Uhgīn ne rəhan Kristo, ilau kitiah əm.

məto-inu ik nəmos rəham nəsanənən asol, kən mīnətuoun matəyəməyə.

¹⁸ “Kantri mīn, kotautu pik, məto ik rəham neməha asol tinuwa.

Nian tinuwa o nakilən netəm kəmotimīs.

Kən onakətou ien mīn u ilat rəham iolwək mīn, kən mətəu mīn netəmim rəham, ne netəm koatisiyai-in ik, ilat rafin, nat əpnəpin okəmə ilat koatos nepətən asol o nepətən əkəku.

Kən nian u rəham, o nərəkinən netəm itəm koatəyəkin netəmim e nətueintən.”

¹⁹ Nian kəməyəh e Nīmə Rəha Uhgīn əpəh ilis e neai, kən kəməplan Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən †† tatəpələh əpəh imə. Kən təmatipit mītasiə, kən kaluəluə təmatatipərəh, kən eməto nəgətən asol mīn, kən təmatamig, kən ais təmīsəp-pa.

Pətan ne ialkita kəgin

12 Kən nəmtətin asol kit təmīet e neai, muha-pispis lak. Pətan kit təmuwin e mītgar tahmen e rəhan nəpən, kən təməpələh məf-ipər nelkin e məwig, kən matəfauin hat rəha nisaiiən kit, kəmol-pən məhau tuelef lan. ² In tətasək əfəməh, tatəto nahməən məto-inun in təpək-əpək kən otəsuhəhən temək. ³ Kən əmun nəmtətin kit mīn təmīet mīn əpəh ilis e neai, itəm tatuha-pispis lak. İnəh, ialkita kəgin kit, tasiə, tahmen e nigəm, rəhn-kapə təmīsīm-isiīm ilat sepin, kən rəhnipət ilat ten, kən kəməfauin-pən hat rəha kig asol agin ilat sepin e rəhn-kapə mīn. ⁴ Nīpikin tatoh-irəkis məhau mīn əpəh ilis e neai, matəmki-əhau-pa ilat nəwtain kitiah e nətueintən, mapəs nəwtain kəiu. Kən e nian əh, ialkita un təmuwa mətul əpən e pətan u itəm otəsuhəhən temək, məmə okəmə nətin tinaiir un, kən in ton. †† Pətan əh təmīləs nətin iərman, itəm in otərəməyə e kantri mīn rafin, kənu nəmtətin rəha nərəməyəən rəhan tahmen e nəlnal kit kəmol e iaen. Məto Uhgīn təmeuw rəkis suakəku u o ialkita, mīləs-ipər ilis e rəhan jea, məmə otərəməyə. ⁶ Pətan un, təmagim-pən əpəh ikin taruən-aruən ikin, itəm Uhgīn təmol əpen-əpenə lan məmə otətətig ikin, kən katehm, kətoarus-pən nian wan-taosen-tu-hanrit-sikiste tinuwa mīnuwin rəkis. †††

⁷ Kən əmun, nəluaginən kit tinətul əpəh e nego e neai. Mikael ††† ne rəhan nagelo mīn, kīnoatəmu ilat ialkita, kən ialkita ne rəhan nagelo mīn kīnoatoh mīn ilat. ⁸ Məto ialkita, nahgin tikə, təsahmenən. Kən əmun, Mikael ne kīnotol win elat, kən kəməhl-iarəp ilat əpəh e nego e neai. ⁹ Kəmotīləs ialkita asol un, motəyəkin-iahau e nətueintən. Kən inu, in sinek nuwəh ilouin əpən, [§] katən mə İərmīs, o Setan, itəm təmeiüə-in nətueintən rafin agin. Kəməyəkin-iarəp in, ^{§†} tuwa e nətueintən, ilat rafin nagelo mīn rəhan.

†† Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in “Ark of the Covenant.” Eks 25:10-22. †† Mat 2:13-14 ††† Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mīn e nian wanaosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). ††† Dan 10:13,21; 12:1 § Jen 3:1 §† Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

¹⁰ Kən əmun eməto nəwian asol kit əpəh ilis e nego e neai. Təmə,

“!Roiu əh, Uhgın rəhatat in tinosmegəh itat!

!Roiu əh in tınol-arəp məmə in tatos nəsanənən, kən roiu əh, in tınatərəmə!

Kən roiu əh, Kristo rəhan təmol məmə in tatos mın nəsanənən ne nepətən e natimnat mın rafin.

Tol nəhlan məto-inu roiu əh, kinəraikin-iəhau Setan e niganəmti Uhgın. Setan u, itəm tatətu-pən-ətu-pən nat e piətət mın lapin ne lenian, mən-iarəp nıpəgnəmtin mın rəhan matətu-pən elat e niganəmti Uhgın.

¹¹ Kən piətət mın kəmotəmou ilat mın,

kən motol win rəkis lan e nəsanənən rəha nita Nəti Sipsip,

motatig motol win mın lan e nətul əskasikən o nən-iarəpən nəghatən rəha Nəti Sipsip.

Motol win mın lan məto-inu nıkilat təməsəht pikən nəmegəhən rəhalat,

məto kəmotətul matip əm məmə okotimis.

¹² !Nego e neai, ne itəmat u notatig ikin, otagien məto-inu kinəraikin-iarəp ialkita!

!Məto awe, kəsi o nətueintən ne nitəhəi,

məto-inu Setan təmeiuaıu mınə ron ik!

In, neməha təmol pik,

məto-inun in titun məmə nian rəhan təkuəkir əm.”

¹³ Nian ialkita asol u, təməplan məmə kinəraikin-iarəp in tuwin e nətueintən, in tınatitəp pətan u itəm təmiləs nətin iərman.

¹⁴ Kən kəmos-ipən nıməlməli malikim kəiu kəm pətan u, məmə in otos miwig lan muwin əpəh ikin kəmol əpen-əpenə rəkis ikin taruən-aruən ikin. Ikin əh, otətatig ikin, kən in titagim o sinek, kən katehm wir in o taem kitiəh, ne taem kəiu mın, ne taem haf.

¹⁵ Kən sinek u, təmeoa tahmen e naruəh asol kit, məmə otau-təlimin pətan u mıləs magim.

¹⁶ Məto nisip təmasitu e pətan u. Nisip təmoag kən mərge rafin nəhau itəm ialkita təmeoa-in e nıpəgnoan.

¹⁷ Kən əmun, ialkita un, neməha təmol təmol o pətan u, kən in tagim muwin məmə otəluagin ilat rəhan mın neen noanol, ilat u itəm koatol nəwia Uhgın, kən moatətul əskasik o nən-iarəpən məmə ilat netəmim rəha Iesu Kristo.

¹⁸ Kən in təmətul əpəh e nıməkləkil itəhəi.

Nat megəh itəm təməhap nitəhəi mər

13 Kənu eməplan nat megəh asol kit təməhap nitəhəi mər. Rəhniapat ten, rəhn-kapə təmisim ilat sepın, kəməfauin-pən hat mın rəha kig asol agin e rəhniapat mın. Kən kəməte-pən nərgin itəm tətəu-iərmis-in Uhgın e rəhn-kapə mın. ² Nat megəh un eməplan, tahmen e wisi kəgin kit u, lepet, məto nelkin mın kotahmen e nat megəh kit u, pea. Kən nıpəgnoan tahmen e laion. Kən ialkita u, təmos-ipən rəhan nəsanənən ne rəhan nəməmə rəhən ne nepətən asol kəm nat megəh u.

³ Rəhn-kapə nat megəh u kit, nat kit təmol, kən nəkəplan məmə tınatol pap o nımisən, məto tınəwir mın.

Kən əmun, netəmim rafin e nətueintən narmilat təmiwig pik ron, kən moatuarisig-in nat megəh un. ⁴ Kən ilat rafin kəmotəfak kəm ialkita, məto-inu təmos-ipən

nepətən rəhan kəm nat megəh u. Kən ilat kəmotəfak mın kəm nat megəh u, kən motəmə, “?Pah in tahmen e nat megəh u? ?Pah titun nohən?”

⁵ Kən kəmegəhan-in nat megəh u, məmə in otəghat ausit, mau-iərmis-in Uhgın. Kən kəmegəhan-in-pən nepətən kəm in, məmə titun nolən nat naka in tolkeike o məwig foti-tu.

¹⁶ Kən in təmən nəghatən rat tepət e Uhgın, ne nərgin, ^{††} ne netəmim itəm kotatig e nego e neai, [‡] ilat u, rəhan nıməfak.

⁷ Kəmos-ipən mın nəsanənən kəm in, məmə otəluagin ilat netəmim rəha Uhgın, kən mol win elat. Kən kəmos-ipən mın nepətən kəm in o nəməmə rəhən e netəmim e noanol mın rafin,

ne netəmim nuwigilat pişin pişin mın, ne netəmim e nəghatən mın rafin, ne kantri mın rafin.

⁸ Netəmim rafin rəha nətueintən, okotəfak kəm nat megəh u, in-əh, netəmim rafin itəm kəməsəteən nərgilat e Naoa rəha Nəmegəhən, nian nətueintən təmatikə əh.

Naoa u, in naoa rəha Nəti Sipsip itəm kəmoahnu.

⁹ Etəm matəlgın tatig, in otəkəike mətəlig-in wir.

¹⁰ Okəmə suah kit otuwin e kalapus,

pəs in otuwin əm.

Okəmə okətamnu suah kit e nisa,

pəs okətamnu əm in e nisa.

Nəghatən u, nıpətin u məmə netəmim rəha Uhgın

okotəkəike motol tiku, kən motahatətə əm e Uhgın.

Nat megəh itəm təməhap nisip mər

¹¹ Kən əmun, eməplan mın nat megəh kit mın itəm təməhap nisip mər. Rəhniapat kəiu tahmen e nəti sipsip kit, məto tatəghat, nəwian tahmen e ialkita kit.

¹² Nat megəh itəm rəhn-kapə sepın, tatos-ipən rafin rəhan nepətən kəm in, kən nian nat megəh itəm rəhniapat kəiu tətətig ilau nat megəh rəhn-kapə sepın, in tatol nəwian.

Kən nat megəh itəm rəhniapat kəiu tətəkəike kəm netəmim rafin e nətueintən, məmə ilat okotəfak kəm nat megəh itəm təmaupən, itəm rəhn-kapə kit tınatol pap o nımisən məto tınəwir mın.

¹³ Kən nat megəh u itəm rəhniapat kəiu, tatol nəmtətin asol mın ne nat pişpiş mın tepət, matig mol mın nigəm tətisi-pər e neai, matuwa e nətueintən, matol e niganəmti netəmim.

¹⁴ Uhgın təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh u itəm rəhniapat kəiu, məmə titun nolən nəmtətin mın nian tətətig ilau nat megəh rəhn-kapə ilat sepın.

Kən in təməteiuə-in netəmim rəha nətueintən e nəmtətin mın əh in təmol, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike motətə narmın itəm kasgəwin nat megəh rəhn-kapə sepın, nat megəh u, itəm kəmaru pap rəhn-kapə e nisa, məto təməmegəh.

¹⁵ Kən Uhgın təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh itəm rəhniapat kəiu, məmə otehağ-pən e narmın itəm kəmasgəwin e nig, pəs təghat. Kən narmın itəm kasgəwin e nig un, təməghat, mən əskasik məmə okəike kohamnu netəmim rafin itəm kəsotəfakən kəm in.

¹⁶ Kən in təmatəkəike kəm netəmim rafin məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matip o e nıpınəgilat.

[†] Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mın e nian wan-taosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). 2 Tes 2:1-12.

^{††} Dan 8:10-11 ‡ Efes 2:6

Netəmim rafin agin kotəkəike motos, ilat u, netəm-iasol min, ne netəm əpnapin əm, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm rəhalat nautə tikə, slef min, ne netəm sənəmə slef min, məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matip o e nipinəgilat. ¹⁷ Okəmə etəm təsosən mak u, təruru nosən nəmti nat kit, ne nosalim-inən, mətoarus in təkəike mos mak rəhan. Mak un, in nərği nat megəh itəm rəhn-kapə ilat sepin, o nampa itəm tatəpsen-pən nərğin.

¹⁸ O nat u, onakəkəike mos nenatigən tepət o nitunən nampa rəha nat megəh u. Kən okəmə ik nake-natig tahmen, kən nəkitun nənən nipətin. Kən nampa u, in sikis-hanrit-sikiste-sikis, kən in tatəpsen-pən etəmim kit.

Nəti Sipsip ne netəmim wan-hanrit-foti-fo-taosan

14 Kən əmun, ekətag-pən əpəh aypən-in io məplan Nəti Sipsip tatətul-pər əpəh e Nitot Saeon, kən wan-hanrit-foti-fo-taosan netəmim koatətul ilat min. Kən kəməte-pən nərği Nəti Sipsip ne rəhan Tata e nipinəgilat. ² Kən ekəto nat kit əpəh ilis e nego e neai tətəgət, nəwian tahmen e nitəhəi tatem nonahluəluə, kən mahmen min e kaluəluə titatiperəh, kən ekəto tahmen min e nəwia hap † tepət, netəmim koatoh. ³ Kən ilat koatan napuən wi kit əpəh aypən e jea rəha kig, ne nat koatəmegəh kuwit, ne netəm-iasol itəm kə-motos nəwiətən min. Suah kit təsitunən napuən əh, netəm min əm un ilat wan-hanrit-foti-fo-taosan itəm Uhgın təmos-nəmtin ilat, †† mos-irəkis ilat e nətueintən. Netəm min əm un ilat əh, ilat kotitun nənən napuən əh. ⁴ Netəm min u ilat u, itəm kəmotehm wir rəhalat nəmegəhən, məmə namkimik tikə elat, kən ilat kəməsotitən pətan, ilat netəm wi. † Ilat koatuarisig-in Nəti Sipsip u, moatuwin ikin min rafin itəm in tatuwin ikin. Uhgın tinos-nəmtin rəkis netəm min əh. Ilat rəha Uhgın əm, ne Nəti Sipsip u. Ilat kotahmen e nagwənən itəm kəməfak-in wi əm e nasumən, itəm katos-ipən kəm Uhgın ne Nəti Sipsip. ⁵ Ilat kəsoteiuəən nian kit ne, kən nat əkəku kitiəh ne tikə məmə tatol ilat kotəkimik e niganəmti Uhgın.

Nagelo kisil

⁶ Kən əmun ekatig məplan min nagelo kit min, tatiwig əpəh ilis e magoagəp. In tatən-iarəp namnusən təwir itəm tətətig tətətig namnun tikə †† kəm netəmim rəha nətueintən, e kantri min rafin, e noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, ne netəmim nuwigilət tol pisin pisin min. ⁷ In tatən əfəməh məmə, “Otəgin motisiai-in Uhgın, kən motən nipahrienən e rəhan nepətən, məto-inun nian ətuatip rəhan tinuwa, o nos-ipənən nalpinən kəm netəmim. Otəfak kəm in, etəm təmol nego e neai, ne nətueintən, ne nitəhəi, ne nəmti nəhau min.”

† Hap min un, nat katoh elat o nənən napuən, tahmen e kitar.

†† 1 Pita 1:19 † 2 Kor 11:2; Nol Əpən 21:9 †† Katəghat-in Namnusən Təwir məmə namnun tikə məto-inun in tatəghat-in nalpəkauən lili min rəha Uhgın, kən məto-inun in tatən nipahrienən nian rafin.

⁸ Kən nagelo kit min, itəm tatol nampa tu lan, tatətəu-pən matən məmə, “!Papilon təməmə! !Papilon təməmə! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməmə, meiuaiu! In tahmen e pətan e suatip itəm təmiuw-pa nəman e kantri min rafin kotuwa motənim wain ilat min. Wain u nimin, inun, nitəpən nalmələn min, məkəike kəm netəmim məmə koatol nolən rat ilat min. Kən nian nəman kotənim wain u, ilat koatiuw-pa neməha rəha Uhgın olat.”

⁹ Kən nagelo kit min, itəm tatol kisil lan, tatarisig-in ilau, kən matən əfəməh məmə, “Okəmə suah kit təfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən matos rəhan mak e nipinəgin o nelmin, ¹⁰ kən in təkə mənəm min wain u inu, in neməha rəha Uhgın. Wain u inu, kəməsəgələkləkən e nəhau. In otəto nahməən e nigəm ne noanəwiəw itəm tatuəp okiaus in əpəh e niganəmti nagelo asim min ne Nəti Sipsip. ¹¹ Kən nəhaniəm rəha nigəm itəm tatus ilat matol nahməən kəm ilat u, in tatər nian rafin, namnun tikə. Netəm min un itəm kotəfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən motos mak rəha nərğin, ilat okəsotamegən e nərauiəgən ne lapin.” ¹² Nəghatən u, nipətin u məmə netəmim rəha Uhgın itəm koatətəu-pən nəwia Uhgın, kən moatahatətə e Iesu, ilat kotəkəike motətul əskasik.

¹³ Kən əmun eməto nəwian kit təmisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əte rəkis nat u: roi u ne matuwın, netəmim rəha İərəməyə, məto okəmə okotimis, ilat okotatig e nəwirən pahrien.”

Kən Narmin Rəha Uhgın təmə, “!Əwəh! Ilat okotameg e rəhalat wək, məto-inu okotos noa rəhalat wək min.”

Nəulək-inən netəmim e nətueintən

¹⁴ Emətag-pən min əpəh aypən-in io məplan malnapuə kit tərueən, kən suah kit tatəpələh-pər e malnapuə un. Suah un, tahmen e Nəti Etəmim. In tatəfauin kraun kit, inu hat rəha kig, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən matiləs naip eko kit itəm tasilə. ¹⁵ Kən əmun nagelo kit min təmisi-pən əpəh e Nimə Rəha Uhgın muwa, kən maun-in əfəməh suah u, tatəpələh-pər e malnapuə məmə, “Os rəham naip eko mos muwin məulək, məto-inu nian rəha nəuləkən tinuwa, kən nagwənən əpəh e nətueintən tinimətə.” ¹⁶ Kən əmun suah u itəm tatəpələh-pər e malnapuə, təmurin-ego-in nətueintən e rəhan naip eko, kən məulək-in netəmim e nətueintən, tahmen e nagwənən itəm tinimətə o nosən.

¹⁷ Kən nagelo kit min təmiet e Nimə Rəha Uhgın əpəh e nego e neai. In tatiləs min rəhan kit naip eko itəm tasilə. ¹⁸ Nagelo kit min, itəm tatos nepətən rəha nigəm e olta, təmisi-pən əpəh e olta, kən maun-in əfəməh nagelo itəm tatiləs naip eko məmə, “Ləs rəham naip eko un, muwin e nətueintən, kən məte rəkis netəmim itəm kotahmen e noa krep marəg u tipilpil min, əpəh e nəukətin. Nətueintən tahmen e nəukətin.” ¹⁹ Tol nəhlan, nagelo un təmoahin rəhan naip eko, tuwin e nətueintən, kən məte rəkis netəm

min un itəm kotahmen e noa krep itəm tinəmarəg rəkis. Kən in təmərakin-pən ilat kotuwın ikin asol əh itəm kateguarin-eguarin noa krep min ikin, məmə nahuilat otaiəh. İkin əh, in ihluə e taon, Uhgın tatos-iarəp rəhan neməha, kən matol nalpınən ikin kəm netəmim. Kən kateguarin-eguarin netəm min u, kən nitalat itəm titaiəh mətaiu ikin əh, in tahmen e nəhau asol kit nəfəməhən rəhan tahmen e tri hanrit kilomita, kən lokamnım lokamnım. Okəmə hos kit tiwig-pən ikin, nita titun nərən mek nohlin. †

Netəmim rəha Uhgın kəmotənwiwi in

15 Ekətag-pən əpəh e nego e neai məplan min nəmtətin kit min itəm tatuha-pispis lak. Nagelo ilat sepın koatos namnu nalpınən min, ilat sepın. Nalpınən min əh, ilat koatol neməha apıəpiə rəha Uhgın tol namnun lan. ² Kən əmun, eməplan nat kit tahmen e nitəhəi, məto kəmol e klas ne nigəm pıləh-pıləh, kən netəmim neen koatətul e nikalkal nitəhəi u, ilat un netəm kəmotəmou ilat nat megəh rəhn-kapə sepın ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən kotol win elau, ne nampa itəm tatətul o nərgin. Kən Uhgın təmos-ipən hap †† min kəm ilat, ³ kən koatoh, motan napuən rəha Nəti Sipsip ne Moses u, iolwək rəha Uhgın, koatan məmə,

“İərəməə Uhgın Nahgim Tepət PİK Agın
Rəham nolən asol min kotatuha-pispis etimat.
!Kig lilin, nolən min rəham kotətuatip pahrien!
⁴?Pah otəsaginən ik, İərəməə? ‡

?Kən pah otəsos-ipənən nənwıwıən o nərgəm?
Məto-inu ik pisin əm nakasim.
Netəmim e kantri min rafin okotuwa
kən motəfak e niganəmtim,
məto-inun nəmol-arəpa rəham nolən ətuatip min.”

⁵ Kəmotan rəkis napuən u, emətag-pər e nego e neai, məplan kəmerəh-pən İkin Uhgın Tətətig İkin, inu, Nımə Tapolən rəha Uhgın. ⁶ Nagelo ilat sepın kəmotiet e İkin Uhgın Tətətig İkin, koatos nalpınən min ilat sepın. İlat kotuwın e napən wir u, linen, itəm tatipit-ıpit, kən kəməlis manikiləhalat e kətəut itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ıpit. ⁷ Kən əmun, nat koatəmegəh un ilat kuwit kit təmos-ipən pesin min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ıpit, ilat sepın, kəm nagelo min u sepın. Pesin min u, kotərioah e neməha rəha Uhgın u, itəm tətətig lilin. ⁸ Kən nəhaniəm təmirəfin İkin Uhgın Tətətig İkin, nəhaniəm-in nepətən əhag-əhag rəha Uhgın ne nəsanənən rəhan, kən okol suah kit təsuwinən əh imə e İkin Uhgın Tətətig İkin mətoarus nalpınən min ilat sepın itəm nagelo sepın koatəmik, okotol namnun.

Pesin ilat sepın, kəmotərioah e neməha rəha Uhgın

16 Kən əmun, eməto nəwian kit təmagət əfəməh əpəh e İkin Uhgın Tətətig İkin, matən-ipən kəm nagelo min u sepın məmə, “Otuwin, motəhtəg-iarəp e nətueintən pesin ilat sepın itəm kəmotərioah e

neməha rəha Uhgın.” ² Nagelo itəm tətəupən, təmuwin məhtəg-iarəp pesin rəhan e nəptən. Kən əmun, netəmim itəm koatos mak rəha nat megəh rəhn-kapə ilat sepın, kən moatəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig, nıməgəm təmirəfin nıpətılət.

³ Kən nagelo nampa tu, təməhtəg-iarəp rəhan pesin əpəh itəhəi. Kən nitəhəi təmol nita lan, tahmen e nita etəm təmimis. Kən nat itəhəi min rafin kəmotimis.

⁴ Kən nagelo nampa tri, təməhtəg-iarəpən rəhan pesin e nəmti nəhau min ne nəlugi nəhau min, kən ilau kueia mioal nita elau. ⁵ Kən əmun eməto nagelo itəm tərəmərə e nəhau min təmə,
“İk pisin əm ik Uhgın, nakətuatip,
ik un itəm nəkətətig kən nəmətətig,
kən tətuatip əm məmə onəkol nalpınən kəm ilat nəhlan.

⁶ Rəhalat atip əm,
məto-inun ilat kəmotiu nita rəham netəmim min ne ien min,
kən ik nakos-ipən nita nımilat məmə okotənim.”

⁷ Kən ekəto min olta tətəgət əfəməh məmə,
“!Wəh! İərəməə Uhgın Nahgim Tepət PİK Agın,
rəham nəghatən nəmuəh netəmim lan, in tətətuatip agın, kən nıpahrienən.”

⁸ Kən əmun, nagelo nampa fo, təhtəg-iarəpən rəhan pesin e mıtgar, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm mıt məmə otəhg netəmim tahmen e nigəm. ⁹ Kən nəgəpanən təmus ilat, kən kotau-ıərmis-in nərgi Uhgın, itəm in tətərəmərə e nalpınən min u, məto ilat kotapəs nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motisıai-in rəhan nepətən.

¹⁰ Kən nagelo nampa faif təhtəg-iarəpən rəhan pesin əpəh nat megəh tətərəmərə ikin, kən əmun, ikin min rafin in tətərəmərə ikin in təmapınəp. Kən netəmim koatəto nahməən, moatus nımilat motoatip-oatip.

¹¹ Kən ilat motau-ıərmis-in Uhgın əpəh e nego e neai o nahməən min ne nıməgəm min rəhalat, məto ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nat itəm kəmotol.

¹² Kən nagelo nampa sikis, təməhtəg-rəkis rəhan pesin əpəh e nəhau asol, nərgin u, İufretes, kən əmun nəhau təmamır mol suatip rəha kig min kotaliwək lan moatısı-pah. ¹³ Kən əmun, ekəplan min narmin rat kısıl kəhalahmen e pırok. Kit təmıet e nıpəgnoa ialkita, kit tiet e nıpəgnoa nat megəh rəhn-kapə ilat sepın, kən kit tiet e nıpəgnoa ien eıueıuə. ††¹⁴ İləhal narmı ıərmis min, itəm koatol nəmtətin min, kən iləhal kəhaliet mətəhaluwın o kig min e nətueintən rafin, məhaluəfımın ilat məmə okotəluagin e Nian Asol rəha Uhgın Nahgim Tepət PİK Agın.

¹⁵ Kən İesu təmən məmə, “!Ətag-pa-tu! !İatuwa tahmen e iakləh! Etəmim itəm təsapılən mətaiir, məsapegən rəhan natımnat o napılən məmə in otəsai-pıəpiəhən kən maulis ron, in otatig e nəwirən pahrien.”

† Aes 63:1-6 †† Hap min un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. ‡ Jer 10:7; Sam 86:9-10

†† “İen eıueıuə” u, in nat megəh itəm təməhap nisip mər, rəhni-pat kəıu, itəm təməghat-in e Nol Əpən 13:11-18.

¹⁶ Kən ilat kəmotargətain rafin kig mın əpəh ikin kit, katən e nəghatən rəha netəm Isrel, məmə, “Amake-ton.”

¹⁷ Kən namnun nagelo itəm in nampa sepın, təməhtəg-rəkis-pən rəhan pesin əpəh e nimagoagəp, kən əmun əpəh e İkin Uhgın Tətətiğ İkin, nəwian asol kit tisi-pən əpəh e jea rəha kig məmə, “!Tınol namnun!”

¹⁸ Kən əmun təmatipit, kəməto nagətən asol, kən kaluəluə təmatiperəh-atiperəh, kən namig asol təməloal e nəptən. Namig u, in iahgin iahgin, kəsəplanən namig kit iahgin tol nəhlan nian kit. ¹⁹ Kən taon asol təməhap məsin kisil, kən taon mın e kantri mın rafin kəmotisas motol nat tikə elat. Uhgın, nikin təməht nolən rat mın rəha Papilon Asol, kən tos-ipən panikin itəm tərtoah e wain e neməha rəhan, təməkəike kəm in məmə otənım rafin agin. ²⁰ Nəptən əlkələh mın rafin kəmahin rəkis ilat, kotikə, ne nitot mın, kisəplan mınən kit. ²¹ Ais u itəm tahmen e kəpiel asol koatisi-pən e malnapuə, kəmotisas-pən e netəmim. Ais u, kitiəh əm tahmen e fite kilo, kən netəmim kəmotau-iərmis-in Uhgın o nahl-ipa-mən ais itəm təmatisas-pən elat, məto-inu nalpinən u in tərət tərət agin.

Pətan ionəhan tərət agin

17 Kən əmun, nagelo sepın mın u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepın, təmuwa mən-ipa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs ekəgətun kəm ik nalpinən rəha pətan ionəhan † tərət agin, itəm tatəpələh-pən e nəhau tepət. ² Pətan əh, kig mın rəha nətueintən ilat kəmoatit, kən netəmim rəha nətueintən ilat kəmoatənım nımın wain, moatapis ilat mın kən moatit.”

³ Kən nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın təmol kəm io, kən nagelo təmit-irəkis io ekian əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən ikin əh, eməplan pətan un tətəsuə-pər e məntaa nat megəh asiə kit. Kəməte-pən nərig mın itəm tatən rat Uhgın, tırəfin nıpətın, kən rəhn-kapə təmisim ilat sepın, kənu rəhnıpat ten. ⁴ Pətan un, tatuwin e napən itəm tol nəgui-naris ne tasiə, in təmol malə-malə e nıpətın, tətəoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ıpit, ne kəpiel itəm nəmtin tiəkis, ne nat kit təwir pik u, perel. †† Kən in tatos panikin kit e nelmin, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ıpit, kən tərtoah e nat tərət mın, itəm kətamkimik agin e nıganəmti Uhgın, kən ilat un, noa nolən rat rəhan. ⁵ Kən inəh e nıpinəgin, kəməte-pən nərig kit əh-ikin, itəm nıpətın tatəhluəig u, tatən məmə,

TAON ƏSANƏN NAHGİN TƏPƏT U PAPILON .

İN İTİ NİPİTAN İONƏHAN MİN RAFİN .

KƏN İN NƏUKƏTİ NOLƏN NAT KOTAMKİMİK AGİN MİN.

⁶ Kən ekəplan məmə pətan u, in tinapis e nita netəmim mın rəha Uhgın, nita netəm kəmotətul-arəp o nəniarəpən İesu.

Nian eməplan, kən narmək təmiwig təmiwig. ⁷ Kən əmun nagelo təməh-ipa kəm io məmə, “?Narməm tati-

† Pətan ionəhan, nıpətın pətan rəha suatip. †† Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou.

wig nulan o naka? Io ekuhapik e nəghatən anion e pətan u ne nat megəh itəm tətəsuə-pər lan, itəm rəhnkapə təmisim ilat sepın kən rəhnıpat ten. ⁸ Nat megəh itəm nəməplan, təmətatig, kən təsatigən roiu, kən otəsuwəhən otər e nıpəg asol itəm teiuaiu agin, kən tinətaiu matuwın məmə Uhgın otərəkın.

“Kən netəmim rəha netueintən itəm kəməsətəən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən, ilat, narmilat otiwig pik nian okotəplan nat megəh u, məto-inu əpən in təmatəmegəh, məto təsatigən roiu, məto in otiet-arəpa mın.

⁹ “Etəmim otəkəike mos nenatigən o nıtunən nıpəti nəghatən u. Rəhn-kapə nat megəh u, ilat sepın, koatəpsen-pən nitot mın itəm pətan əh tatəpələh-pər elat. ¹⁰ Koatəpsen-pən mın kig ilat sepın. Kig faif ilat kinotiet rəkis, kitiəh təməmegəh roiu, kən kit mın təsuwamən əh. Məto nian tuwa, in otəkəike mətatig o nian təkuəkır əm. ¹¹ Nat megəh u itəm təmətatig, kən roiu in təsatigən, in mın in kig kit, itəm tatol nampa eit lan, məto in mın in kig kit rəha kig mın u ilat sepın, kən tinətaiu matuwın məmə Uhgın otərəkın.

¹² “Rəhnıpat ilat ten itəm nəməplan ilat, koatəpsen-pən kig ilat ten, itəm ilat kəsotosən əh nəməməhən rəhalat. Məto ilat okəpanotos nepətən məmə ilat kig mın, motərəmə ilat nat megəh, məto o nian təkuəkır əm. ¹³ Nətəligən rəhalat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən ne nepətən kəm nat megəh. ¹⁴ İlat okotəluəgin ilat Nəti Sipsip, məto Nəti Sipsip otol win elat, məto-inu Nəti Sipsip in İərəməmə rəha İərəməmə mın, ne Kig rəha kig mın. Kən in otuwa ilat mın netəm mın u, təmitəpun ilat, kən ilat koatətul əskasik e rəhalat nahatətəən.”

¹⁵ Kən əmun, nagelo tən-ipa mın kəm io məmə, “Nəhau mın u nəməplan, itəm pətan ionəhan tatəpələh-pər lan, tatəpsen-pən netəmim nuwigilat tol pisin pisin, nımanin netəmim, kantri mın, ne nəghatən pisin pisin mın. ¹⁶ Nat megəh ne rəhnıpat ilat ten itəm nəməplan, ilat okotətəhau pətan ionəhan u. Kən ilat okotərəkın in, motol nat ruən lan, taiu piəriə. İlat okotun noanuwəhgin kən motan-ətıp nıpətın e nıgəm.

¹⁷ Okotol nəhlan, məto-inu Uhgın təmələhəu-pən nat u e nikilat, məmə okotol nətəligən rəhan, kən mol nıkilat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən kəm nat megəh, məmə in otərəməmə, mətoarus nəghatən rəha Uhgın tuwa mol nıpahrienən.

¹⁸ “Pətan əh natəplan, in taon nahgin tepət itəm tatərəməmə e kig mın rəha nətueintən.”

Papilon təməmə

18 Uarisig e natımnat mın u, eməplan nagelo kit mın təmisi-pər e neai. In tatos nepətən asol, kən in tətasiəgəpın rafin nətueintən e rəhan nəhag-əhagən.

² Təməmərit əfəməh e nəwian kit itəm iahgin, məmə, “!Təməmə! Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməmə! İərmis mın kinotuwa kətətiğ ikin.

In noanıpirasig rəha narmın rat mın.

‡ Netəmim tepət nikilat təht məmə nat u tatəghat-in Rom, in kəmiləkın-pər e nitot ilat sepın.

In noanipirasig rəha mənig rat min, kəsonən, itəm kotamkimik e niğanəmti Uhgın.

³ Məto-inun kantri min rafin kinotapis e nimirin wain u, nitəpən nalmələn, moatit in.

Kig min rəha nətueintən kəmoatit min, kən netəm koatol-salim-in natimnat min e nətueintən,

rəhalat nautə nepət rəkis e rəhan nolən itəm tətaumis o natimnat rəhan."

⁴ Kən əmun eməto nəwian kit min e nego e neai təmə,

"Otiet rəkis lan, rəhak netəmim, məmə rəhan nolən rat otəsiləs pikənən itəmat, kən itəmat onətosən rəhan kit nalpinən,

⁵ məto-inun in təmərgətəin rəhan nolən rat tər iuəhkir əm təkə neai, mol Uhgın təsaluinən rəhan nolən rat min.

⁶ Otapin nitai nat tahmen itəm in təmol kəm rəham netəmim.

Otos-ipən rəhan nətouən mau kəiu.

Otiuw rəkis nimirin wain itəm in tarip məskasik, rəhan nəsanənən tepət maprəkis-in itəm in itəm in təmatos-ipən kəm ilat.

⁷ Pətan un, təmatos-ipər atip in, matəto təwir e nautə rəhan,

məto roiu əh, os-ipən nətouən rəhan e nahməən ne nasəkən,

məto-inu tatəghat ausit e nikin matən məmə, 'Io kwın kit. İkin-u iatapələh, matərəmə. Sənəmə io nəu-tahlimis. Okol esasəkən nian kit.'

⁸ O nəsitan u rəhan, rəhan nalpinən min otələs in o nian kitiəh əm.

In otatimis, matəto tərət, mətasək.

Kən in otatig e nian iəkis o nosən nagwənən, kən nigəm otus in,

məto-inun İərəmə Uhgın un, nahgin tepət, in tatos-ipən rəhan nalpinən."

⁹ "Kən nian kig min rəha nətueintən itəm kəmoatit kən moatos kələh nautə min rəhan, kotəplan nəhaniəm e nigəm itəm tatus, kən ilat okotasək, motəto tərət ron. ¹⁰ Rəhan nahməən otol ilat kotəgin, kən motətul-pən əm isəu moatən məmə,

'!Kəsi! Kəsi o taon asol!

!Awe, Papilon, taon itəm təmatəsənən pik! Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, in tınatos rəhan nalpinən!

¹¹ "Netəmim koatol-salim-in natimnat e nətueintən, ilat min okotasək motasək o pətan u, məto-inu etəmim kit min tikə o nosən nəmtin rəhalat natimnat.

¹² Suah kit min otəsos-nəmtinən iaen u kol tatipit-ipit, ne silpa, ne kəpiel wir min ne perel † rəhalat, kən suah kit otəsos-nəmtin minən napən wir u linen, ne napən u itəm tol nəgui-naris ne napən wir u silik, ne napən u itəm tasiə tasiə, itəm nəmtilat tiəkis agin. Etəmim otikə o nos-nəmtinən nig pisin pisin min itəm koatəpien wir, ne natimnat min itəm katol e nəlui eləfen, ne nig min itəm nəmtətin tiəkis agin, ne pironis, †† ne iaen, ne

kəpiel wir kit u, mapil. ¹³ Etəmim otikə o nos-nəmtinən nat nəmiəwilat tatəpien wir min, inu sinamon, ne senta, ne insens, ne frankinsens, ne fomat u mir.

Netəmim otikə o nos-nəmtinən wain ne oel ne flaoa ne wit rəhalat. Kən etəmim otikə min o nos-nəmtinən kau min ne sipsip ne hos ne kat, ne slef min rəhalat, inu netəmim.

¹⁴ "Kən netəm rəha nol-salim-inən natimnat min, ilat okotasək pik, nikilat tahmə. İlat okotən məmə, 'Noa wək asol min rəham itəm ik rəham nətəligən təmuwin pik lan, kən nəmatol, ilat kinotagim kapəs ik. Rəham nautə min ne malə-malə min rəham kinotagim, okol nəsos minən ilat.' ¹⁵ Netəm koatol-salim-in natimnat min rəhalat kəm pətan u, moatos nautə asol min lan, ilat kotətul-pən isəu ron, motasiəp o rəhan nahməən. İlat nikilat otahmə kən kotasək motasək əfəməh, ¹⁶ motəmə,

"!Awe, kəsi! Taon əsanən itəm təmuwin e natimnat wir min u linen, itəm tol nəgui-naris ne tasiə ne, kən matol malə-malə e nipətin tətoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel min nəmtin tiəkis, ne nat wir min u perel ne.

¹⁷ Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, kəmərəkin rafin nautə asol min rəhan.'

"Kən əmun netəm koatələs nego min rafin, netəm koataliwək e nego, ne kiru min rəha nego, ne netəmim rafin itəm koatos məni rəhalat o natigən e nərpə nitəhəi, ilat okotətul-pən isəu ron. ¹⁸ Nian kotəplan nəhaniəm lan tatuəp, kən ilat okotəmə, '!Kəsehman taon kit təsənən tahmen e taon asol u!' ¹⁹ Kən ilat okotatip rəhalat-kapə e nimoulul, tatəpsen-pən məmə nik-ilat titahmə, kən motasək pik məmə,

"!Awe, kəsi! !Taon asol u itəm netəmim rafin itəm koatos nego min itəhəi ilat rəhalat nautə təməpət e rəham natimnat!

Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiəh əm lam, kəmərəkin agin ik.'

²⁰ "!Məto itəmat e nego e neai, itəmat netəmim rəha Uhgın, ne aposol min ne ien min, itəmat nikitəmat təike magien, məto-inu Uhgın təmətu rəkis neim otəmat mələhəu-pən o pətan u!"

²¹ Kən əmun, nagelo əsanən kit təmələs kəpiel asol kit, matipin-pən e nahgin rafin əpəh itəhəi, kən məmə, "Kəmərəkin-pən nəhlan Papilon Əsanən Nahgin Tepət əpəh itəhəi.

Kən okol in təsətul minən.

²² Kən okol kəsəto minən nəwiali hap ‡ min ne napuən min, ne nəwiali nahlən nau ne təwi u ikin-u.

Etəmim rəha nalpəkəu wirən e natimnat otikə ikin-u, kən okisəto minən natərkərikən rəha kəpiel min itəm kotalkin wit katol flaoa lan.

²³ Nəhag-əhagən rəha lait min okol kəsotasiə minən, kən okol kəsəto minən nəwia pətan ne iərman itəm kətioal nəniəkisən rəhalau e nian rəha marit,

† Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou.

†† Pironis in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol. ‡ Hap un, nat katoh lan o nanən napuən, tahmen e kitar.

məto-inu aupən, netəm koatol-salim-in natimnat rəham,
 ilat koatol win e nətueintən rafin,
 kən ik natagwən asim netəmim e kantri pisin pisin
 mın məmə kotuwa o rəham nərəməərəən, e nolə masig
 rəham.

²⁴“Taon asol u Papilon in təmos nalpinən
 məto-inun kəmatiu nita ien mın ne netəmim mın
 rəha Uhgın ikin mın rafin e nətueintən.
 Nipahrienən, nita netəmim rafin itəm kəməhamnu
 ilat,
 in tətətig e taon asol u.”

Netəmim ilis e nego e neai kəmotənwıwi Uhgın

19 Uarisig e nəghatən rəha nagelo əh, ekəto nəwiali
 nat kit tahmen e netəmim tepət tepət kotagət
 əfəmäh əpəh e nego e neai, moatən məmə,

“!Pəs kotənwıwi İərəməərə!
 !In Uhgın u, təmosmegəh kitat!
 Nəpətən əhag-əhag ne nəsanənən in rəhan pisin əm,
² məto-inu nakilən rəhan in tətətip pahrien.
 Rəhan nəghatən tınuəh rəkis pətan ionəhan u, itəm
 təmit əpnapın netəmim,
 kən tınətalpın nita rəhan iolwək mın.”
³ Kən kəmotagət əfəmäh mın motəmə,
 “!Pəs kotənwıwi İərəməərə Uhgın! Nəhaniəm e nigəm
 itəm tatus pətan u, tətər tətər namnun tikə.”
⁴ Netəm-iasol itəm kəmotəwıətən mın ilat tuente-fo,
 ne nat koatəmegəh ilat kuwit, kəmotisin nulilat kəm
 Uhgın. İlat kəmotəuıaiu, nıpinəgilat taru nisip, motəfak
 kəm in, itəm tətəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə.
 Kən ilat motəmə,
 “!Əwəh! !Pəs Kotənwıwi İərəməərə!”

Marit rəha Nəti Sipsip

⁵ Kən əmun, nəwian kit təmisi-pən əpəh e jea rəha
 kig, matən məmə,
 “!Otənwıwi Uhgın rəhatat!
 !İtəmat rəhan iolwək mın rafin, otənwıwi in!
 !İtəmat u, noatisiai-in, moatəgin Uhgın, otənwıwi in!
 !Nat əpnapın okəmə itəmat noatos nəpətən asol mın,
 o netəm əpnapın əm, məto otənwıwi Uhgın!”
⁶ Kən əmun eməto nəwia nat kit tahmen e netəmim
 tepət koatagət, kən mahmen mın e nıtəhəi tatem non-
 ahluəluə, ne kaluəluə tıtatıperəh-atıperəh motəmə,
 “!Pəs kotənwıwi İərəməərə!
 Məto-inun İərəməərə Uhgın rəhatat, Nahgin Tepət Pık
 Agın, in tınatərəməərə.
⁷ Pəs nikitat tərıoah e nągienən,
 kən motən nıpahrienən e rəhan nəpətən,
 məto-inu tınuwa e nian ətuatıp rəha marit rəha Nəti
 Sipsip.
 Kən rəhan pətan tətətul matıp matəsahgin əm.
⁸ Kən Uhgın təmos-ıpən napən wır kəm in, məmə
 otuwın lan.
 Napən wır u linen, tatıpıt-ıpıt, məruən.”

(Napən wır u linen, tatəpsen-pən nolən ətuatıp rəha
 netəmim rəha Uhgın.)

⁹ Kənu nagelo u, tən-ıpa kəm io məmə, “Əte rəkis
 natimnat mın u. ‘Netəm mın un itəm kəmaun-in ilat
 məmə okotuwın e nagwənən rəha marit rəha Nəti Sip-
 sip, ilat okotatig e nəwıwırən pahrien.’” Kən matig mən
 mın məmə,

“Nəghatən mın u, ilat nəghatən pahrien rəha Uhgın.”
¹⁰ Təmən nəhlan, kən emisin nulik e nelkin, meıuıaiu,
 nıpinəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in. Məto in
 tən-ıpa kəm io məmə, “!Əsəfakən kəm io! Kilau mın ik
 iolwək mil əm, kitat pıam mın itəm ilat kotətul əskasik
 o nən-ıarəpən namnusən təwır rəha İesu. Əfak kəm
 Uhgın əm, məto-inu nətul-arəpən rəha İesu, in
 nəukətin nəghatən mın rəha ien mın.”

Etəm təmasuə-pər e hos kəruən

¹¹ Kən əmun ekəplan nego e neai təmerəh, kən mə-
 plan hos kəruən kit. Etəm tətəsuə-pər lan, nərgin un,
 “Etəm Kitun Nahatətə Əskasikən Lan, kən in Nı-
 pahrienən.” In tətəmou, kən matos-ıpən nalpinən kəm
 netəmim e nolən itəm tətətip əm. ¹² Nıganəmtın tah-
 men e nəmnamın nigəm, kən kəməfauin-pən hat
 tepət tepət e rəhn-kapə, hat mın u, ilat hat mın rəha
 kig asol agın. Kəməte-pən nərgin kit lan, məto suah kit
 təsitunən nərgin əh, in pisin əm titun. ¹³ In tatuwın e
 napən kit itəm kəmeer e nita, † kən nərgin un,
 Nəghatən Rəha Uhgın. ††¹⁴ Kən mopael mın rəha nego
 e neai koatuarisig-in. İlat rafin koatəpələh-pər e hos
 kəruən mın, kən moatuwın e napən wır u, linen,
 təruən məwır. ¹⁵ Suah un, rəhan kit əh-ıkin naip itəm
 tətisi-pən e nıpəgnoan. ‡ Kən in otətəmmu netəmim e
 kantri mın e naip əh. “In otərəməərə elat, kən nəmtətin
 rəha nəpətən u, in nəlnal itəm kəmol e iaen.” †† In otol
 təskasik agın kəm ilat, tahmen əm mə katol e noa
 kırıp mın itəm netəmim kəmotəguarın-əguarın məmə
 nahuin otaıəh kən kol wain lan. Nolən əh inəh, Uhgın
 Nahgin Tepət Pık Agın tətöl-arəp rəhan neməha pık.
¹⁶ Kəməte-pən nərgin e rəhan napən, ne nuwaan,
 məmə,

KIG RƏHA KIG MİN

NE İƏRƏMƏRƏ RƏHA İƏRƏMƏRƏ MİN ††

¹⁷ Kən əmun ekətag-pən məplan nagelo kit tətətul-
 pən e mıtgar, in tətəsək əfəmäh matən-ıpən kəm
 mənig mın itəm koatiwig əpəh e magoagəp, məmə,
 “Otuwa, motargətəin itəmat mın o nagwənən asol
 rəha Uhgın, ¹⁸ məmə itəmat onəkoton noanuwəhgi kig
 mın, ne netəm-iasol rəha mopael mın, ne netəm
 nahgilat tepət, ne hos mın, ne netəm koatasuə-pər
 elat, ne noanuwəhgi netəmim rafin, netəm sənəmə
 slef, ne slef mın, netəm koatos nəpətən asol mın, ne
 netəm əpnapın əm.”

¹⁹ Kən əmun, ekatig məplan mın nat megəh əpələ in,
 ne kig mın rəha nətueintən ne rəhalat mopael mın.
 İlat kəmotargətəin ilat mın məmə okotəluagin ilat
 etəm tıtəsüə e hos kəruən, ne rəhan mopael mın.

† Aes 63:1-6 †† Jon 1:1,14 ‡ Aes 49:2; Hip 4:12; Nol Əpən
 1:16; 2:12 †† Sam 2:9 †† 1 Tim 6:15; Nol Əpən 17:14

²⁰ Məto kəmotaskəlim nat megəh əh, ne ien eiua-eiua itəm təmatol nəmtətin pispis min nian təmətatig ilau nat megəh. In təmatol nəmtətin min əh, o neiuə-inən netəm min u itəm koatos mak rəha nat megəh, kən motəfak kəm narmın itəm kəmasgəwin e nig. Kəmotərakin-pən ilau kərən katuəmegəh əm, əpəh e nıpəgnoa nəmnamın nigəm asol itəm təgəpən matuəp matəpien. ²¹ Etəm titatasuə e hos kəruən, təmohamnu kig min ne mopaël min rafın e naip rəha nəluaginən itəm tətisi-pən e nıpəgnoan kən mənig min rafın kəmoton nıpətılət, moton, nərpılət tasis wir.

Kristo təmuwa mol Kig kən mərəməre e netəmim mətoarus-pən nup wan-taosən

20 Kən əmun, eməplan nagelo kit tətisi-pər e nego e neai, tatos ki rəha nıpəg asol itəm teiuaiu agın, † ne sen asol kit. ² Kən in təmaskəlim ialkita asol u, sinek nuwəh ilouin əpən, in İərmis, o Setan, kən məlis ətain o nup wan-taosən. ³ Təmərakin-pən in e nıpəg asol itəm teiuaiu agın, kən mahtosig-in tiəkis, məmə in otəseiuə-in minən netəmim rəha kantri min mətoarus-pən nup wan-taosən tol namnun. Nup wan-taosən otol namnun un, okəike kerəh min lan o nian əkuəkir min əm.

⁴ Kən əmun, eməplan jea rəha kig min neen, kən netəmim itəm koatəpələh-pər elat. Uhgın təmos-ıpən nöpətən kəm ilat məmə ilat okotakil netəmim. Kən ekəplan min netəmim itəm kəmətatıp nentoulat məto-inu kəmotətul-arəp o nən-ıarəpən namnusən təwir rəha İesu ne nəghatən rəha Uhgın. İlat kəməsotəfakən kəm nat megəh ne narmın itəm kəmasgəwin e nig, kən məsotosən rəhan mak e nıpinəgılət ne nelmilat. Kən roiu ilat kəmotəmegəh min, kən motərəməre ilat Kristo o nup wan-taosən. ⁵ Nat əh, in nair-pa-minən e nımısən itəm otəpən. Məto netəm min u neen min itəm kəmotımıs rəkis, ilat kəmotos mak rəha nat megəh ilouin, kəməsotəmegəh minən mətoarus nup wan-taosən tol namnun. ⁶ Netəm min un, itəm kəmaupən kos ilat e nair-pa-minən e nımısən, ilat okotatig e nəwirən pahrien, məto-inu ilat netəm asim min rəha Uhgın. İlat okəsotuwinən e noanəmnamın nigəm asol, məto ilat okotuwa motol pris min rəha Uhgın ne rəha Kristo, kən ilat okotərəməre ilat min e nup wan-taosən.

Uhgın təmol nalpinən kəm Setan

⁷ Nian nup wan-taosən tınol namnun, okahl-ıarəp min Setan e nıpəg asol. ⁸ Kən in otuwın əpəh o netəmim e kona kuwit rəha nətueintən, itəm katən məmə Kok ne Makok, †† məmə oteiuə-in ilat, kən mos rafın ilat margətain ilat o nəluaginən. İlat rafın otepət otepət, nampa rəhalat in tahmen e nıməkləkil əpəh e nıkalı itəhəi. ⁹ İlat kəmotalıwək motuwın isəu isəu min motirəfin nətueintən. Kən ilat kəmotətul kitəlau-in ikin netəmim rəha Uhgın okotatig ikin, ne taon asol u itəm Uhgın tolkeike pik. ‡ Məto nigəm kit təmisi-pər e nego

† Nol Əpən 1:18 †† Esik 38:2,9,15

e neai, muwa mus ilat. ¹⁰ Kən kəmərakin-pən İərmis itəm təmatos-ıpən os-ıpən kəm ilat, kəmərakin-pən əpəh e noanəmnamın nigəm asol itəm tatəpien. İkin əh, kəmərakin-pən rəkis nat megəh ne ien eiueiua. İləhal okətəhaləto nahməən lılın e nərauiəgən ne lapın, namnun tikə.

Namnun nakilən

¹¹ Kən əmun ekəplan min jea asol kit, təruən. Kən kig tatəpələh-pər lan. Nətueintən ne neai kəmuagım o nıganəmtin, miakə agın.

¹² Kən əmun ekəplan netəm kəmotımıs, netəm koatos nöpətən asol, ne netəm əpnapın əm. İlat rafın kotətul əpən e jea rəha kig u, kən kameg naoa min. †† Kən kameg min naoa kit, inu naoa rəha nəmegəhən. Okehm nakilən rəha netəm kəmotımıs e naoa min u, kən kınatakıl ilat kitıəh kitıəh o nat ilat kəmotol. ¹³ Nərpı nıtəhəi təməhlman netəm kəmotımıs itəhəi, kən Nımısən ne Noanpən kəmuəhlman min ilat, ilat kınoti-et rəkis elau, kən kınatakıl ilat kitıəh kitıəh o nat ilat kəmotol. ¹⁴ Kən kəmiləs Nımısən ne Noanpən, kərakin-pən ilau e noanəmnamın nigəm asol. Noanəmnamın nigəm asol u, in nımısən mau kəiu. ¹⁵ Okəmə kəşəhmən nərgi suah kit e naoa rəha nəmegəhən, kən okərakin-pən in e noanəmnamın nigəm asol.

Jerusalem wi

21 Kən əmun eməplan neai wi ne nətueintən wi, məto-inu neai oas ne nətueintən oas kınıakə. Kən nıtəhəi təmikə min. ² Kən əmun ekəplan taon asim rəha Uhgın, inun Jerusalem wi, tətisi-pər o Uhgın e nego e neai mateiuaiu-pa. Kəmol malə-malə lan tahmen e pətan itəm kəmol malə-malə kəm in məmə otuwın mehm rəhan ıərman mioal marıt. ³ Kən əmun ekəto nəwian asol kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig matən məmə, †!Əplan-tu! Roiu əh, Uhgın tınol latuənu rəhan ilat netəmim. In otətatig ilat min, kən ilat okotuwa rəhan min netəmim. Kən Uhgın ətuatıp in otətatig olat, kən in rəhalat Uhgın. ⁴ In otəfəl rəkis rafın nahui nəmtılət. Nımısən ne nasəkən ne nahməən min okotikə. Natımnat nuwəh min u, ilat kınotuwin rəkis, okol kəsotuwa minən."

⁵ Kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, təmə, †Tətəuhlin natımnat min rafın kotuwa motuwıwi." Kən məmə, ††Əte rəkis natımnat min u, məto-inu nəghatən min u, kitun nagıləən elat məmə nıpahrienən."

⁶ Kən matig mən-ıpa min kəm io məmə, †Kınol namnun natımnat rafın. Io Nəukətin ne Namnun. ††Io nətuounən, kən io iatol namnun lan. Netəmim itəm koatoaoa, io ekos-ıpən nəhau kəm ilat, itəm okotənim məsotos-nəmtinən. Kən inun, nəmti nəhau itəm tatəmatos-ıpən nəmegəhən lılın. †††7 Etəmim itəm otətətul-

‡ "Taon u, itəm Uhgın tolkeike pik," in tatəghat-in Jerusalem.
†† Natımnat rafın itəm netəmim kəmotol, kəməte rəkis e naoa min u. †† Nəghatən ətuatıp u rəha İesu, †Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul əpən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e İnglis. ††† Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

iäkis mol win e nəluaginən rəhan, io ekos-ipən natimnat itəm emən-iäkis räkis kəm in. Io ekuwa rəhan Uhgın, kən in otuwa nətik. ⁸ Məto netəm koatəgin itəm, məsotətul əskasikən e rəhalat nahatətəən, ilat kotamkımik, kən moatohamnu itəm, koatit anion əm ilat min, moatol klefa, moatəmik nərək, motəfak kəm narmı nat min, ne ieiueiuə min rafın, iməlat ətuatıp un in noanəmnamin nigəm asol, tatəpien ikin. Nat u, in nampa tu nimisən.”

⁹ Kən əmun, nagelo aupən u kit tatəghat kəm io. In nagelo sepın min u kit itəm kəmoatəmik pesın ilat sepın itəm kotərioah e namnu nalpınən ilat sepın itəm Uhgın otol kəm netəmim. In təmuwa mən-ıpa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs iakəgətun pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, itəm okioal marit ilau min.” ¹⁰ Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın təmol kəm io, əmun nagelo tit-iräkis io ekian əpəh e nitot asol kit, nitot un, in ilis u ilis. Kən in təgətun kəm io Taon Asim rəha Uhgın u, Jerusalem wi, itəm təmisi-pər o Uhgın əpəh ilis e nego e neai. ¹¹ In təhag-əhag e nepətən rəha Uhgın. Tatıpıt-ıpit tahmen e kəpiel wir kit u tiaspa, itəm talien mə kilas. ¹² Rəhan fenis təfəməh mər ilis, mitəlau e taon, ket lan ilat tuelef. Nagelo min tuelef koatətul o ket min u. Kəməte-pən nərği noanol rəha nenəti Isrel ilat tuelef e ket min u. ¹³ Kən kəməte-pən nərğiləhal kışil e nıkalın pah ikin, kışil min e nıkalın pəhap ikin, kışil e nıkalın pis ikin, kən kışil e nıkalın par ikin. ¹⁴ Nəukəti fenis e taon u kəmotətul-pər e kəpiel asol ilat tuelef. Kənu kəməte-räkis-pən nərği tuelef aposol rəha Nəti Sipsip e kəpiel min u.

¹⁵ Nagelo itəm tatəghat kəm io, in tatos nat kit kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpit, o nosən mak rəha taon əh, ne ket min ne fenis rəhan. ¹⁶ Taon u, kona lan kuwit. Mak rəha nıkalın min rafın kotahmen-ahmen əm. Taon əh kaifəməh, kən mak rəha nıkalın min rafın ne nəfəməhən rəhan ilat rafın tu taosen tu-hanrit-tuente kilomita. ¹⁷ Fenis u, tipik-ıpik, mak rəhan tahmen e sikiste-faef mita. Nagelo əh, təmos mak lan e nolən rəha netəmim, itəm ilat koatos mak mihin e nat.

¹⁸ Fenis u, kəmol e kəpiel wir u tiaspa, kən kəmol taon e iaen u kol tatıpıt-ıpit, in əm in əm. Kən kol u in təwir, in talien mə kilas. ¹⁹ Kəpiel min itəm kəmiləkin nəukəti fenis lan, kəmol malə-malə elat e kəpiel wir min. Kəmotaupən motəlin-pən kəpiel wir min u tiaspa, kən nampa tu lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u safai, kən nampa tri lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u akat, kən nampa fo lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u emeral. ²⁰ Nampa faif lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u onikis, kən nampa sikis lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kanilian, kən nampa sepın lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u krisolait, kən nampa eit lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u malakait, nampa nain lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u topas. Kən nampa ten lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kalsetoni, kən nampa lepın lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u takuoəs, kən nampa tuelef lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u ametis. ²¹ Ket asol min u rəha fenis, kəmol e tuelef perel. Kəmol ket kitəh kitieh e perel † ki-

tiəh kitieh. Kən suatıp min əpəh imə e taon u, kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpit in əm in əm, talien wir, tahmen e kilas.

²² İkin əh, eməsəplanən nimə kit okatəfak ikin kəm Uhgın, məto-inu Uhgın əm, itəm Nahgin Təpət Pık Agın, ne Nəti Sipsip, ilau nimə rəha nəfakən. ²³ Kən ikin əh, nıkitəm təsuwəhən mitgar ne məwig, məto-inu nepətən əhag-əhag rəha Uhgın in tətəsiəgəpın rafın taon u, kənu Nəti Sipsip un, in lait rəhan. ^{†24} Kən kantri min e nətueintən okotaliwək e nəhag-əhagən rəhan, kən iərəmərə min rəha nətueintən okotuwa, kən motos rəhalat nautə wir min, motuwa e nisaiiən motələhəu e taon u. ²⁵ Kışahtosig-inən rəhan ket min nian kit, məto-inu nian lapın tikə ikin əh. ²⁶ Netəmim e kantri pisın pisın min e nətueintən, okotos nautə wir min rəhalat, ilat okotəmik motuwa o nisaiiən, motələhəu e taon u. ²⁷ Məto natimnat min itəm kotamkımik e nıganəmti Uhgın, ne netəmim itəm koatol nat itəm tol naulisən, ne netəm koateiuə, netəm min u okol ilat kəsotuwinən imə e taon asol u. Netəm min əm un itəm kəməte-räkis-pən nərğilat e naoa rəha nəmegəhən itəm Nəti Sipsip tatos, ilat əm un kotıtun nuwinən imə.

Nəhau megəh

22 Kən nian nagelo təməgətun räkis taon wi kəm io, kən təməgətun min nəhau megəh kəm io itəm tətaiu. In talien talien tahmen e kilas. Tətisi-pən əpəh e jea rəha Uhgın ne Nəti Sipsip, ² maiu matuwın matiləs nəlugi suatıp asol rəha taon u. Nıg rəha nəmegəhən tatətul u e nıkal-kalı nəhau u, in tatoe mau tuelef e nup min rafın, e məwig min rafın. Kən netəmim e kantri min rafın koatol nımalın o nol-wırən nimisən. ³ Nat tikə agın ikin əh itəm təike mos nalpınən rəha Uhgın. Kən jea rəha Uhgın ne Nəti Sipsip in əh-ıkin əh, katuərəmərə ikin. Kən rəhan iolwək min okotəfak kəm in. ⁴ İlat okotəplan nıganəmtin, † kən okəte-pən nərğin e nıpınəğilat. ⁵ Nian lapın otikə. Nıkilat otəsəhtən lait kit o nasiepənən lan, kən nıkilat otəsəhtən min nəhag-əhagən rəha mitgar, məto-inu İərəmərə Uhgın in lait rəhalat. İlat okotərəmərə lili, namnun tikə.

⁶ Kən nagelo tən-ıpa kəm io məmə, “Nəghatən min u inu, kitun nagileən elat məmə nıpahrienən. İərəmərə Uhgın təmən-ıpən kəm rəhan ien min aupən natimnat min itəm okəpanotuwa, kən in təmahl-ıpən rəhan nagelo məmə otəgətun kəm rəhan iolwək min natimnat min itəm otəsuwəhən təike muwa.”

⁷ Kən əmun, İesu tən-ıpa kəm io məmə, “!Otətəlig-tu! !Otəsuwəhən ekiet-arəpınə! Netəm min u itəm kəmotaskəlım nəghatən itəm Uhgın təmən-ıarəp aupən e naoa u, ilat okotatig e nəwırən pahrien.”

⁸ İo Jon, io u eməto kən məplan natimnat min u. Kən nian eməto kən məplan räkis ilat, kən emisin nulik e nelki nagelo itəm təmit io muwin məgətun ilat kəm io. Kən emeiuaıu, nıpınəgək taru nisıp, məmə ekəfak kəm in. ⁹ Məto in tən-ıpa kəm io məmə, “!Əsəfakən kəm io! Kılau min ik u iolwək mil əm rəha Uhgın, kitat pıam

† Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou.

†† Aes 60:19 † Mat 5:8; 2 Kor 4:6

mîn u ien mîn, ne netəm mîn u itəm kotaskəlîm nəghatən mîn e naoa u. !Əfak əm kəm Uhgîn!" ¹⁰ Kən in təmən-îpa kəm io məmə, "Suwaan ətainən nat kit e naoa u məmə otaskəlîm tiəkis, məto-inu natîmnat mîn u, otəsuwəhən, kotiet-arəpa. ¹¹ Netəm koatol nərətən, pəs ilat kotəkəike moatol nərətən. Netəm rəhalat nətəlîgən tamkîmik, pəs ilat kotəkəike e nətəlîgən tamkîmik rəhalat. Məto netəm wîr, pəs ilat kotəkəike e nolən ətuatîp. Kən pəs netəm asim rəha Uhgîn, okotətuatîp nian rafîn, motəkəike e nasimən rəhalat."

¹² Kən İesu tatîg mən mîn kəm io, "İəplan-tu! !Otəsuwəhən ekîmnə! Kən iatos rəhak nətouən wîr kən ekos-îpən kəm netəmîm rafîn u, tətəu-pən natîmnat mîn itəm ilat kəmotol. ¹³ Io Nəukətîn ne Namnun. † Io emaurən matîg, kən io oekol namnun agîn. Io nətounən, kən io iatol namnun lan. ¹⁴ Netəm itəm kottaikuas e rəhalat napən tərūən, ilat okotatîg e nəwîrən pahrien, məmə inu, okegəhan-in nepətən kəm ilat məmə kotun noa nîg rəha nəmegəhən, kən motuwînpən e ket mîn rəha taon u. ¹⁵ Məto netəmîm neen mîn əh-îkîn itəm okol kəsotuwamən imə. İlat u, netəm kottamkîmik, ne netəm mîn un itəm koatol klefa ne moatəmîk nərîk, ne koatit anion ilat mîn, ne moato-

† Nəghatən ətuatîp u rəha İesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, təhmen e A ne Z e Inglis.

hamnu itəm, moatəfak kəm narmî nat mîn, ne netəm rafîn itəm kotalkeike neieiuəən.

¹⁶ "Io İesu, emahl-îpînə rəhak nagelo məmə otən-iarəpînə natîmnat mîn u kəm nîməfak mîn. Io u, Nəukətî Tefît, məto Noanol mîn rəhan. Io ekahmen e məhau u fetukai itəm tətasiə wîr."

¹⁷ Narmîn Rəha Uhgîn ilau Pətan rəha Nəti Sipsip katuən mə, "İWa!" Kən pəs netəm mîn u kotəto, ilat mîn kotən mə "İWa!" Etəmîm pah itəm tatoaoa, pəs in tuwa. Kən etəmîm pah itəm in tolkeike, pəs in otənim nəhau megəh kîsos-nəmtînən. ††¹⁸ Io Jon, iatəghat əskasik matən-îpən kəm netəmîm itəm kəmotəto nəghatən rəha Uhgîn itəm tətatîg e naoa u. Okəmə etəmîm kit tətəu-pən atîp nəghatən kit rəhan e naoa u, Uhgîn otos-îpən nalpînən mîn u naoa u tatəghat-in kən mîlpîn-pən e nalpînən rəha etəmîm u. ¹⁹ Okəmə etəmîm kit tos-îrəkis nəghatən neen e naoa u, Uhgîn otos-îrəkis nəwîrən mîn itəm naoa u in tatəghat-in məmə rəha suah u. Inun, noa nîg rəha nəmegəhən, kən məsegəhan-inən məmə otatîg e taon asim əh.

²⁰ Etəmîm itəm tatən-iarəp natîmnat mîn u, təmə, "Əwəh, otəsuwəhən ekîmnə." !Əwəh! Wa-ta İərəməə İesu. ²¹ Pəs Uhgîn tawte-in nəwîrən rəha İərəməə İesu tuwîn kəm netəmîm rəhan. Pəs otol nəhlan. Əwəh.

†† Aes 55:1; Jon 7:37